Bundel van de Besluitvorming (raad) van 7 juli 2021

1 Opening en vaststelling agenda

1.1 Stedenbouwkundig plan buurtschap De Hem

Het stedenbouwkundig plan voor het buurtschap De Hem is een tekening met toelichting van de gewenste inrichting van het gebied, waarin de meest bepalende elementen die ruimte vragen zijn weergegeven. Dit zijn onder andere de kavels, het groen, de wegen, de parkeerplaatsen en het water. Het plan wordt in een later stadium uitgewerkt als het gaat om exacte maten van de wegprofielen, watergangen en kavels. Om tot dit stedenbouwkundig plan te komen heeft er een ontwerp- en participatieproces plaatsgevonden met omwonenden, belangenvertegenwoordigers en een klankbordgroep. In dit traject zijn keuzes gemaakt over waar welke bebouwing komt en hoe de openbare ruimte vorm zal krijgen.

Het concept stedenbouwkundig plan De Hem heeft vanaf 25 februari 2021 gedurende zes weken ter inzage gelegen in het kader van de inspraak. Er zijn 27 inspraakreacties ontvangen. Het college heeft besloten de gemeenteraad voor te stellen om het stedenbouwkundig plan voor De Hem vast te stellen.

Dossier 1291 voorblad

Raadsvoorstel Stedenbouwkundig plan buurtschap de Hem

Reactienota inspraak stedboukundig plan De Hem

De Hem stedenbouwkundig plan

Bijlage 1 Uitkomst participatietraject De Hem

Bijlage 2 advies Klankbordgroep De Hem

Bijlage 3 Weidevogels in relatie tot De Hem

Bijlage 4 lijst besluiten de Hem

Link naar video's participatieproces en stedenbouwkundigplan de Hem

20210628 Memo beantwoording vragen politieke dialoog De Hem def

1.1.1 Nagekomen inspraakreacties

Brief namens Molenstichting, Dorpsbelang Goutum, Vereniging Milieudefensie Leeuwarden, Klimaatcoalitie Fryslân

1 aantallen Hounspolder en Nijdam-1

2 kaart Hounspolder-1

3 kaart Nijdam-1

4 broedresultaten compensatiegeb Wiarda. toel. en grafiek

5 berekenning weidevogelcompensatie Balk_LutsmondNoord

7 Alt.enWym.rapport 300 m

Eindrapport_effectiviteit_van_weidvogel_compensatiegebieden_voor_de_Grutto_rond_Leeuwarden

2021-07-03 Inspraakreactie vogelwacht

2021-07-05 Inspraakreactie burger 1

2021-07-05 inspraakreactie burger 2

2021-07-06 inspraakreactie burger 3

2021-07-06 Inspraakreactie burger 4 - Wees kritisch, wees creatief 'stem tegen De Hem

2021-07-06 Inspraakreactie burger 4 - Bijlage broedresultaten compensatiegeb Wiarda. toel. en grafiek.docx

2021-07-06 Inspraakreactie burger 4 - Bijlage Alt.enWym.rapport 300 m

2021-07-06 Inspraakreactie burger 5

2021-07-06 Inspraakreactie burger 6

2021-07-06 Inspraakreactie burger 7

2021-07-06 Inspraakreactie burger 8

2021-07-07 Inspraakreactie burger 9

2021-07-07 inspraakreactie 10

2021-07-07 Inspraakreactie burger 11

2021-07-07 Inspraakreactie burger 12

2021-07-07 Inspraakreactie burgers 13

2021-07-07 Brief dorpsbelang Goutum

2021-07-07 inspraakreactie burger 14

1.1.2 Motie GBL - De Hem

2021-07-07 Motie De Hem GBL

1.1.3 Motie GroenLinks Leeuwarden: Bufferzone De Hem - polder De Houn

2021-07-07 - GL Leeuwarden - Motie_ Bufferzone De Hem - polder De Houn

1.1.4 Motie PvdA - Weidevogels

2021-07-07 Motie Weidevogels

2 Vaststellen besluitenlijst 2 juni 2021

Besluitenlijst_Besluitvorming_(raad)_2_juni_2021

3 Hamerstukken

3.1 Tweede verzamelvoorstel begrotingswijzigingen 2021

Het college heeft besloten om aan de gemeenteraad een tweede verzamelvoorstel voor de wijziging van de begroting 2021 vast te stellen. Het verzamelvoorstel begrotingswijzigingen bestaat uit inhoudelijke begrotingswijzigingen en uit financieel technische begrotingswijzigingen, zijnde wijzigingen van zuiver financieel technische aard zonder beleidsmatige aspecten
Dit verzamelvoorstel heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat; de wijzigingen in dit voorstel verlopen budgetneutraal. De begrotingswijziging “invulling MTR stelpost” is, wanneer wordt gekeken naar de jaren 2021 en 2022, ook budgetneutraal.

Dossier 1321 voorblad

Tweede verzamelvoorstel begrotingswijzigingen 2021.docx

3.2 Derde verzamelvoorstel begrotingswijzigingen 2021

Het college heeft besloten om aan de gemeenteraad een derde verzamelvoorstel voor de wijziging van de begroting 2021 vast te stellen. Het verzamelvoorstel begrotingswijzigingen bestaat uit inhoudelijke begrotingswijzigingen en uit financieel technische begrotingswijzigingen, zijnde wijzigingen van zuiver financieel technische aard zonder beleidsmatige aspecten
Dit verzamelvoorstel heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat; de wijzigingen in dit voorstel verlopen budgetneutraal.

Dossier 1376 voorblad

Raadsvoorstel 3e verzamelvoorstel begrotingswijzigingen 2021.docx

3.3 GR Hûs en Hiem: zienswijze (ontwerp) begroting 2022 en het (concept) jaarverslag 2020

Op grond van de artikelen 31 en 33 van de Gemeenschappelijke regeling van Hûs en Hiem kunnen raden hun zienswijze geven over de jaarrekening en de ontwerpbegroting.
De Omgevingswet (per 1 januari 2022) wijzigt in principe de manier van advisering over ruimtelijke kwaliteit zoals dat nu door Hûs en Hiem wordt uitgevoerd. Met het oog op de invoering van de Omgevingswet moeten de (on) mogelijkheden worden verkend voor advisering over ruimtelijke kwaliteit. Naast het instellen van de verplichte adviescommissie voor minimaal de Rijksmonumenten dienen er ook keuzes te worden gemaakt ten aanzien van de invulling van ruimtelijke kwaliteit en advisering hierover. Een gemeente is hierbij vrij in haar keuzes. Het college heeft op 16-02-2021 besloten om samen met de andere Friese gemeenten die deelnemen aan de gemeenschappelijke regeling Hûs en Hiem de herziening van het bestaande adviesstelsel te gaan voorbereiden.
De bestaande manier van adviseren blijft daarom in 2022 ongewijzigd. Het komende jaar wordt gebruikt om keuzes voor te bereiden. De begroting 2022 is dan ook opgesteld op basis van de huidige situatie.
Het college heeft kennisgenomen van het jaarverslag 2020 en de ontwerpbegroting 2022 van Hûs en Hiem en stelt de gemeenteraad voor geen zienswijze in te dienen.

Dossier 1304 voorblad

Raadsvoorstel Jaarverslag 2020 en ontwerpbegroting 2022 GR Hûs en Hiem.docx

Reactiebrief aan GR Hus en Hiem inzake jaarrekening 2020 en ontwerp-begroting 2022.docx

Oplegnotitie bij jaarverslag 2020 en begroting 2022.pdf

Concept jaarverslag GR Hûs en Hiem 2020.pdf

Ontwerp begroting 2022 GR Hûs en Hiem.pdf

3.4 Jaarstukken 2020 en Begroting 2022 GR SW Fryslân

De gemeente Leeuwarden is samen met zeven andere Friese gemeenten via de Gemeenschappelijke Regeling SW Fryslân aangesloten bij de sociale werkvoorziening. Mensen die niet zonder begeleiding of werkplekaanpassingen kunnen werken kunnen via deze GR SW Fryslân bij het sociaal werkbedrijf Caparis werkzaam zijn. De GR SW Fryslan is de formele werkgever van deze werknemers bij Caparis NV.
De gemeenteraden worden in de gelegenheid gesteld om een zienswijze te geven op jaarstukken 2020 en de begroting 2022 van de GR SW Fryslan. Dit is een formaliteit omdat vrijwel alle kosten en opbrengsten via de exploitatie van Caparis NV lopen. In 2020 is zodoende sprake van een nul-resultaat en ook de begroting 2022 gaat uit van een nul-resultaat.
Het college van burgemeester en wethouders adviseren de gemeenteraad van Leeuwarden daarom geen zienswijze in te dienen.

Dossier 1407 voorblad

Raadsvoorstel GR SW Fryslan jaarstukken 2020 en begroting 2022.docx

Brief aan GR SW Fryslân inzake zienswijze concept begroting 2022.doc

Accountantsverslag SW Fryslân 2020 - Getekend

GR SW Fryslân Controleverklaring 2020

GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt

Begroting 2022 GR SW Fryslân

3.5 Vaststelling fractievergoedingen en stand van reserve 2020

Jaarlijks leggen de fracties verantwoording af over de besteding van de fractievergoeding. Deze wordt gecontroleerd en de bevindingen worden met de penningmeesters besproken. De bestedingen zijn rechtmatig geweest. Wel zijn er aanbevelingen gedaan over de werkwijze inzake de verantwoording. Deze aanbevelingen zijn overgenomen door het overleg Penningmeesters en worden over de verantwoording 2021 toegepast. Nu alle cijfers en bedragen bekend zijn, kan de hoogte van de fractievergoeding over 2020 definitief vastgesteld worden door de raad.

Dossier 1423 voorblad

Raadsvoorstel Vaststelling definitieve fractievergoeding over 2020 en stand reserve per 31.12.2020.doc

3.6 Ontwerp verklaring van geen bedenkingen Wielsterdyk 2 in Weidum

Er is een aanvraag omgevingsvergunning ingediend om bij de pluimveehouderij aan de Wielsterdyk 2 in Weidum een tweede bedrijfswoning te bouwen en een schuur/technische ruimte te vervangen. De aanvraag is in strijd met het ter plekke geldende bestemmingsplan 'Bûtengebiet' aangezien de tweede bedrijfswoning deels een plat dak krijgt, het bouwvlak voor meer dan 50% bebouwd wordt en de nieuwe schuur/technisceh ruimte iets buiten het bouwvlak komt. Medewerking aan de aanvraag omgevingsvergunning kan worden verleend door middel van een uitgebreide procedure waarvoor een 'verklaring van geen bedenkingen' van de gemeenteraad is vereist. Het college stelt de gemeenteraad voor een ontwerp verklaring van geen bedenkingen vrij te geven voor ter visielegging. Hierna zullen de ontwerp omgevingsvergunning en ontwerp verklaring van geen bedenkingen ter visie worden gelegd.

Dossier 1330 voorblad

Raadsvoorstel ontwerp vvgb Wielsterdyk 2 Weidum.docx

Ontwerpbeschikking Wielsterdyk 2 Weidum.docx

Ruimtelijke onderbouwing bijlagen Wielsterdyk 2.pdf

Gevels en plattegronden woning.pdf

Gevels plattegronden situatieschets schuur.pdf

Situatieschets woning.pdf

Publiceerbare aanvraag.pdf

Ruimtelijke onderbouwing Wielsterdyk 2.pdf

3.7 Tweede wijziging parkeerverordening Leeuwarden 2018

Het college heeft besloten aan de gemeenteraad voor te stellen om de parkeerverordening te wijzigen. Met de voorgestelde wijziging is het mogelijk dat in specifieke situaties met een parkeervergunning ook buiten de vakken geparkeerd mag worden. Dit is af en toe nodig op plekken in de binnenstad waar geen parkeerplaatsen zijn maar wel (tijdelijk) dichtbij geparkeerd moet worden door bijvoorbeeld een glazenwasser.
Daarnaast is in de wijziging opgenomen dat parkeerafspraken ook in de omgevingsvergunning geregeld kunnen worden en dat ook in de blauwe zone nadere regels voor bewoners gesteld kunnen worden.

Dossier 1335 voorblad

Raadsvoorstel tweede wijziging parkeerverordening 2018.docx

Raadsbesluit tweede wijziging parkeerverordening 2018.docx

3.8 Kwaliteitskader Sociaal Domein gemeente Leeuwarden en Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie 2021 gemeente Leeuwarden

Het college heeft besloten de gemeenteraad voor te stellen het in 2016 door de gemeenteraad vastgestelde Kwaliteitskader Sociaal Domein en de hierbij behorende Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie aan te passen.
De aanleiding hiervoor is de vanaf 1 januari 2021 herziene lokale werkwijze Wmo, welke is gebaseerd op het eerder door de gemeenteraad vastgestelde Uitvoeringsplan Herijking Ondersteuning Wmo.

De belangrijkste wijzigingen betreffen:

** een toevoeging over de reikwijdte van het Kwaliteitskader in relatie tot regionaal ingekochte ondersteuning;*
** aanpassing van de paragraaf over privacy in het Kwaliteitskader vanwege de Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming;*
** aanpassing van begripsbepalingen in de Verordening, aansluitend bij begrippen in Kwaliteitskader Sociaal Domein en Verordening Wmo*
** aanpassing van het toetsings- en afwegingskader op het programma van Eisen in de aanbesteding van de Basisondersteuning en Aanvullende Ondersteuning Wmo;*
** tekstuele wijzigingen ten behoeve van het eenduidig gebruik van begrippen en actuele benaming van documenten, afdelingen, wetten e.d.*

Dossier 1327 voorblad

Raadsvoorstel Kwaliteitskader en Verordening.docx

Kwaliteitskader Sociaal Domein gemeente Leeuwarden.doc

versie 2021-07-06 Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie 2021 gemeente Leeuwarden - definitieve versie.docx

ASD advies Kwaliteitskader Sociaal Domein 2021.pdf

3.9 Verklaring van geen bedenkingen Wurgedyk 20 in Stiens

Er is een aanvraag omgevingsvergunning ingediend om in de voormalige boerderij aan de Wurgedyk 20 in Stiens een woning, ijsschepperij/theetuin, bed & breakfast en sociale eetkamer te realiseren. De voorgenomen functies zijn in strijd met het ter plekke geldende bestemmingsplan 'Bûtengebiet en Doarpen', aangezien het perceel daarin is aangewezen voor het uitoefenen van een agrarische bedrijf met bijbehorende bedrijfswoning. Medewerking aan de aanvraag omgevingsvergunning kan worden verleend door middel van een uitgebreide procedure waarvoor een 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) van de gemeenteraad is vereist. Op 7 april 2021 heeft de gemeenteraad besloten de ontwerp vvgb ter visie te leggen. Tijdens deze periode is één zienswijze ingediend die geen aanleiding geeft om af te wijken van het voornemen om medewerking te verlenen aan de aanvraag omgevingsvergunning.
Het college heeft besloten aan de raad voor te stellen een vvgb af te geven waarna de omgevingsvergunning verleend kan worden door het college.

Dossier 1357 voorblad

Raadsvoorstel vvgb Wurgedyk 20 Stiens.docx

Reactie en antwoordnota zienswijzen.pdf

Ruimtelijke onderbouwing Wurgedyk 20 Stiens.pdf

Publiceerbare aanvraag.pdf

Projectplan Anne-Famkes Pleats aangepast.pdf

Details verbouw Anne-Famkes Pleats.pdf

3.10 Kredietverlening voor verstrekken van een lening inzake gebiedsontwikkeling WTC-Cambuur

Communicatie verloopt via afzonderlijk persverklaring.

Dossier 1415 voorblad

Raadsvoorstel kredietverlening lening inzake gebiedsontwikkeling WTC-Cambuur.docx

Bijlage 2 Brief financieringsvraag Gemeente Leeuwarden

Bijlage 1 Concept afspraken Van Wijnen en Gemeente

Bijlage 3 - Brief Cambuur inzake gebiedsontwikkeling WTC - Cambuur adhesie

3.10.1 Controle accent accountant Gebiedsontwikkeling WTC Cambuur

2021-07-05 Toezegging controleaccent WTC Cambuur.docx

4 Bespreekstukken

4.1 Ontwikkelkader Amelandskwartier

In de afgelopen jaren is met een brede groep belanghebbenden, eigenaren, ondernemers en bewoners toegewerkt naar een kader voor het Amelandskwartier. Het gebied is namelijk versteend en sleets geraakt en heeft een kwaliteitsimpuls nodig. De kwaliteitsimpuls wordt bewerkstelligd door verschillende initiatieven die als katalysator moeten gaan werken voor het totale gebied. Initiatiefnemers worden hierbij uitgedaagd om verder te kijken dan het eigen verdienmodel. Aan de hand van verschillende thema's moet een bijdrage worden geleverd aan het Amelandskwartier. Hoe deze bijdrage eruit ziet is maatwerk. De gemeente maakt afspraken met elk van de initiatiefnemers over welke bijdrage zij met hun initiatief gaan leveren, deze bijdrage staat in verhouding met de schaal, omvang en impact van het initiatief. Het ontwerp Ontwikkelkader Amelandskwartier heeft eind 2020 ter visie gelegen. Hierop zijn twee inspraakreacties binnen gekomen, deze hebben niet geleid tot aanpassingen. Het college legt het Ontwikkelkader Amelandskwartier nu ter vaststelling voor aan de gemeenteraad.

Dossier 1286 voorblad

Reactie- en antwoordnota ontwerp- Ontwikkelkader Amelandskwartier.docx

Raadsvoorstel Ontwikkelkader Amelandskwartier.docx

Ontwikkelkader Amelandskwartier.docx

2021-07-06 Memo wethouder - initiatief Zwanenburg Projecten

4.1.1 Amendement VVD - Amelandskwartier

210707 Amendement Amelandskwartier definitief

4.2 Jaarstukken 2020

Zie bijgevoegd persbericht.

Dossier 1344 voorblad

Raadsvoorstel jaarstukken 2020

Concept raadsbesluit jaarstukken gemeente Leeuwarden 2020

Jaarstukken gemeente Leeuwarden 2020 - 1 juni 2021

Trends in Beeld 1 juni 2021

Monitor bezuinigingen 1 juni 2021

Oplegger Collegeverklaring ENSIA 2020 inzake Informatiebeveiliging Suwinet DigiD Leeuwarden 28052020.pdf

Persbericht jaarstukken 2020

Collegeverklaring Leeuwarden_DEF-Collegeverklaring-ENSIA-2020-Inzake- Informatiebeveiliging DigiD en Suwinet Gemeente Leeuwarden.pdf

SafeHarbour-Rapportage_Assuranceverklaring ENSIA 2020 - Leeuwarden.pdf

4.2.1 Corrigendum Jaarstukken 2020

Op 2 juni jongstleden heeft het college de ontwerp jaarstukken ter vaststelling aan de gemeenteraad gestuurd. Het college informeert de raad nu over een paar correcties op de jaarstukken. Die correcties hebben verder geen gevolgen voor het in de jaarstukken vermelde resultaat. De correcties zijn ook verwerkt in de jaarstukken zelf. Het college vraagt de raad nu bijgevoegde gecorrigeerde versie van de jaarstukken in de plaats te stellen van de versie van 2 juni en een aanvullend besluit te nemen over een onttrekking aan de reserve Grondexploitatie.

Dossier 1413 voorblad

Raadsvoorstel Corrigendum Jaarstukken gemeente Leeuwarden 2020

Concept raadsbesluit naar aanleiding van corrigendum Jaarstukken gemeente Leeuwarden 2020

Bijlage 1 Corrigendum Jaarstukken gemeente Leeuwarden 2020

Bijlage 2 Jaarstukken gemeente Leeuwarden 2020 - 11 juni 2021

4.2.2 Motie CDA - steun voor sportverenigingen en wijk-, dorp- en buurtcentra

2021-07-07 Motie steun voor sportverenigingen en wijk-, dorp- en buurtcentra

4.2.3 Motie D66 - Sportvelden Middelsee

2021-07-07 Motie Sportvelden Middelsee- D66

4.2.4 Motie PvdA - Culturele ambitie

2021-07-07 Motie Culturele ambitie

4.2.5 Motie GroenLinks Leeuwarden - Samen maken we Leeuwarden Groener

2021-07-07 Motie Samen maken we Leeuwarden Groener

5 Motie buiten de orde

5.1 Motie PvdA - Gedenkbos

2021-07-06 Motie Gedenkbos 2021-

6 Sluiting

Besluitenlijst_Besluitvorming_(raad)_7_juli_2021

Gemeente Leeuwarden

Besluitvorming (raad)

Dossiernummer	1291
Extern Zaak ID	Z234756-2021
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	7 juli 2021
Agendapunt	1.1
Omschrijving	Stedenbouwkundig plan buurtschap De Hem
Eigenaar	Herder den, Anne den
Portefeuillehouder	Hein de Haan

Bijlagen
Raadsvoorstel Stedenbouwkundig plan buurtschap de Hem
Reactienota inspraak stedboukundig plan De Hem
De Hem stedenbouwkundig plan
Bijlage 1 Uitkomst participatietraject De Hem
Bijlage 2 advies Klankbordgroep De Hem
Bijlage 3 Weidevogels in relatie tot De Hem
Bijlage 4 lijst besluiten de Hem
Link naar video's participatieproces en stedenbouwkundigplan de Hem
20210628 Memo beantwoording vragen politieke dialoog De Hem def

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Collegevergadering	11 mei 2021
Politieke Dialoog Raadzaal	16 juni 2021
Besluitvorming (raad)	**7 juli 2021**

Toelichting

Het stedenbouwkundig plan voor het buurtschap De Hem is een tekening met toelichting van de gewenste inrichting van het gebied, waarin de meest bepalende elementen die ruimte vragen zijn weergegeven. Dit zijn onder andere de kavels, het groen, de wegen, de parkeerplaatsen en het water. Het plan wordt in een later stadium uitgewerkt als het gaat om exacte maten van de wegprofielen, watergangen en kavels. Om tot dit stedenbouwkundig plan te komen heeft er een ontwerp- en participatieproces plaatsgevonden met omwonenden, belangenvertegenwoordigers en een klankbordgroep. In dit traject zijn keuzes gemaakt over waar welke bebouwing komt en hoe de openbare ruimte vorm zal krijgen.

Het concept stedenbouwkundig plan De Hem heeft vanaf 25 februari 2021 gedurende zes

weken ter inzage gelegen in het kader van de inspraak. Er zijn 27 inspraakreacties ontvangen. Het college heeft besloten de gemeenteraad voor te stellen om het stedenbouwkundig plan voor De Hem vast te stellen.

Voorgesteld besluit

1 Aan de gemeenteraad voor te stellen om:
a. het stedenbouwkundig plan "buurtschap De Hem" vast te stellen;
b. de door het college opgelegde geheimhouding op de bijlage “Grondexploitatie De Hem” te bekrachtigen;

Besluit

De gemeenteraad besluit:
a. het stedenbouwkundig plan "buurtschap De Hem" vast te stellen;
b. de door het college opgelegde geheimhouding op de bijlage “Grondexploitatie De Hem” te bekrachtigen;

Met 8 stemmen tegen en 29 stemmen voor.
Tegen stemden de fracties van GBL, Lijst058, PvdD en FNP
Voor stemden de fracties van PvdA, GLL, CDA, VVD, D66, CU

Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 14058

Gemeente Leeuwarden

Raadsvoorstel

Stedenbouwkundig plan De Hem
Zaaknummer: Z234756-2021

Aan de gemeenteraad.

Inleiding
De stad Leeuwarden heeft een acute opgave om het tekort aan woonruimte te verminderen. Het plangebied De Hem is een van de aangewezen bouwlocaties die in de periode tot 2030 een wezenlijke bijdrage moet leveren in het terugdringen van de tekorten.

Vanaf 2003 is het plangebied, in het Masterplan de Zuidlanden, al aangeduid voor de realisatie van woningbouw. In de structuurvisie van 2011 is dit nogmaals bevestigd waarbij ook de ruimtelijke kaders zijn weergegeven. Het plangebied de Hem, waarvoor nu een stedenbouwkundig plan voorligt, is ingevuld met een buurtschap omgeven met groene randen. In deze groene randen kunnen kleinschalige wooncluster worden gerealiseerd. De mogelijkheid voor de aankoop van deze extra gronden deed zich voor in 2020. Om het buurtschap De Hem meer ontspannen te kunnen ontwikkelen, is deze grond aangekocht (raadbesluit maart 2020). Een volledige lijst van de besluiten die betrekking hebben op de realisatie van de Hem is als bijlage toegevoegd.

Omdat de voorbereidingen om uitvoering te geven aan dit plangebied al enige jaren lopen, zijn er al flinke kosten gemaakt. Dit moet worden terugverdiend met de verkoop van woningbouwkavels. In totaal gaat het om een investeringsbedrag van ca. € 43 mln. op basis van de verkennende grondexploitatie-berekening. Hiervan is al bijna € 20 miljoen gerealiseerd, besteed aan de verweving van gronden, planontwikkelingskosten en de bijdrage aan de al gerealiseerde hoofdstructuren (o.a. ontsluitingswegen).

De opgave is om 350-400 woningen te realiseren in het plangebied De Hem. Dit aantal is bepaald in de structuurvisie waarin voor de buurtschappen een omvang is aangegeven van 250 tot 350 woningen. Met daarnaast, in de omringende groene ruimte, locaties voor bijzondere woonvormen en niches in de woningmarkt, met een gemiddelde dichtheid van ca. 4 woningen per hectare.

Het plan geeft invulling aan de volkshuisvestingsvisie 2021. Het plan voorziet in een gevarieerd woningaanbod dat aantrekkelijk is voor een brede mix van inkomensgroepen. Zo is er ook ruimte voor sociale woningbouw (minimaal 15% van het totaal), waarover constructieve gesprekken met WoonFriesland worden gevoerd over een te sluiten intentieovereenkomst. Een aanbod dat tegemoet komt aan de specifieke wensen van de seniorendoelgroep en locaties voor bijzondere woonvormen. Tevens wordt in het plan veel aandacht besteed aan een goede leefomgeving.

Het plan geeft invulling aan het vastgestelde groenplan De Zuidlanden, oktober 2020. In het ontwerp is uitdrukkelijk de grootschalige groenruimte

rondom het buurtschap integraal meegenomen. Aan de noordzijde van het plangebied is de 50 meter bebouwingsvrijezone ten opzichte van Goutum ingepast.

Een goed gedragen stedenbouwkundig plan vraagt om samenwerking en afstemming met bewoners en organisaties die ermee te maken hebben. In 2019 en 2020 jaar is er een intensief participatietraject doorlopen. Er is gestart met het voeren van gesprekken en vandaar is de planvorming stap voor stap opgebouwd. De uitkomsten van het traject hebben geleid tot de contouren en de inhoud van het stedenbouwkundig plan voor het buurtschap De Hem. Insteek van de participatie was om al in een vroeg stadium een beeld te krijgen over wat er leeft bij de omgeving en welke wensen en behoeften er liggen. Naast de algemene bijeenkomsten zijn er ook meerdere gesprekken geweest met de klankbordgroep De Hem en andere belanghebbenden zoals Stichting Wimetor en Milieudefensie. Bij de stukken zitten bijlagen (uitkomst participatietraject en advies klankbordgroep) waarin nader hierop wordt ingegaan.

Inspraak
Het stedenbouwkundig plan voor De Hem heeft in de periode vanaf 25 februari 2021 gedurende zes weken ter inzage gelegen voor inspraak. Gedurende deze periode zijn 27 inspraakreacties ontvangen. De inhoud van de reacties gaan niet alleen over het ontwerp van het stedenbouwkundig plan maar ook over de weidevogels in relatie tot de ontwikkeling van De Hem. Over de weidevogels in relatie tot De Hem is een bijlage met toelichting bij de stukken gevoegd. Ook is er in de inspraakreacties belangstelling getoond voor de bijzondere woonconcepten die mogelijk gemaakt zullen worden. De inspraakreacties zijn samengevat en van een antwoord voorzien in de reactie- en antwoordnota en door ons vastgesteld en leiden niet tot aanpassingen in het stedenbouwkundig plan.

Financiën
De door de gemeenteraad vastgestelde grondexploitatie voor De Zuidlanden van 2020 is het financiële kader voor de integrale ontwikkeling. Op basis van het voorliggende stedenbouwkundige plan is een verkennende grondexploitatieberekening opgesteld. Door een goed perspectief voor wonen met een divers programma van ca. 400 woningen op een uitgeefbare oppervlakte van 162.500m2, is het financiële resultaat van dit voorliggende stedenbouwkundige plan vergelijkbaar met de vastgestelde grondexploitatie 2020. Het risicoprofiel is ook vergelijkbaar waarmee enige flexibiliteit in de uitwerking is gewaarborgd.
Via een apart traject zal de grondexploitatie voor besluitvorming aan de gemeenteraad worden aangeboden (als financiële paragraaf bij het bestemmingsplan).

Vervolg
Er staat geen beroep open tegen het vaststellingsbesluit. Na vaststelling door de gemeenteraad wordt het stedenbouwkundig plan gebruikt als input voor het op te stellen bestemmingsplan. Het bestemmingsplan zal de daarvoor geldende procedure doorlopen en uiteindelijk ter vaststelling worden aangeboden aan de gemeenteraad.

Voorgesteld wordt het Stedenbouwkundig plan de Hem vast te stellen.

Leeuwarden, 11 mei 2021,

burgemeester en wethouders van Leeuwarden,

burgemeester.

secretaris.

**Dit document is rechtsgeldig digitaal ondertekend.*

Reactie- en antwoordnota inspraak Stedenbouwkundig plan De Hem

Inleiding
Een stedenbouwkundig plan is een tekening met toelichting van de gewenste inrichting van een gebied, waarin de meest bepalende elementen die ruimte vragen zijn weergegeven. Dit zijn onder andere de kavels, het groen, de wegen, de parkeerplaatsen en het water. Om tot deze tekening en toelichting te komen heeft er een ontwerp- en participatieproces plaatsgevonden waarin keuzes zijn gemaakt over waar welke bebouwing komt en hoe de openbare ruimte vorm zal krijgen. Het stedenbouwkundig plan laat zo goed mogelijk zien hoe De Hem gerealiseerd gaat worden. Het plan zal wel verder uitgewerkt moeten worden als het gaat om exacte maten van de wegprofielen, watergangen en kavels. Aan de tekenstijl is dat ook goed te zien in bijvoorbeeld het hoekige verloop van wegen en watergangen.

Inspraak
Het stedenbouwkundig plan voor De Hem heeft in de periode vanaf 25 februari 2021 gedurende zes weken ter inzage gelegen. Gedurende deze periode zijn 27 inspraakreacties ontvangen. De inhoud van de reacties gaan niet alleen over het ontwerp van het stedenbouwkundig plan maar zijn breder. Ondanks dat is wel op die reacties ingegaan

Hieronder wordt de inhoud van de inspraakreacties samengevat en volgt per punt het gemeentelijke commentaar.

Inspraakreactie 1: De Fietsersbond Leeuwarden

De Fietsersbond geeft aan dat er maar beperkte mogelijkheden zijn voor fietsers om de wijk te verlaten. Om die reden adviseert de fietsersbond te onderzoeken of een fietsroute naar het noorden (richting Goutum) te realiseren is. De Fietsersbond constateert daarnaast dat een fietsroute naar het noordoosten, richting Drachtsterweg en sportvelden, in zijn geheel ontbreekt. De Fietsersbond verzoekt het aan te leggen voetpad richting noordoosten, tevens te laten gebruiken door fietsers (niet door brommers).

Reactie:
Aan de noordzijde van de Hounspolder is een voetpad geprojecteerd die de verbinding moet vormen met de noordoostzijde van het dorp Goutum. Het gebruik van dit pad conflicteert in het broedseizoen met de aanwezige weidevogels. Vooralsnog is uitgegaan van afsluiting van deze route tijdens het broedseizoen.
De Drachtsterweg en de sportvelden zijn vanuit de Hem via de fiets bereikbaar via het vrij liggende fietspad ten zuiden van de Hounspolder, dat verder loopt door het buurtschap Wiarda.

Inspraakreactie 2
Indiener geeft aan mede namens andere bewoners te spreken. Echter, namen, adressen en handtekeningen van andere bewoners ontbreken. Het is niet duidelijk namens welke andere bewoners indiener spreekt.

A. Indiener geeft aan dat de 50 meter zone aan de zuidzijde van Goutum onvoldoende zou zijn om voor Goutum als aparte kern zichtbaar te blijven.

Reactie:
De 50 meter vrije bebouwingszone is in 2014 vastgesteld door de gemeenteraad en is als volgt geformuleerd:
Bij de invulling van de bebouwingsvrije zone wordt als uitgangspunt gehanteerd dat er minimaal 50 meter zit tussen de woonbestemming in Goutum en de woonbestemming in De Zuidlanden. De woningen, inclusief alle vergunningsplichtige gebouwen dienen buiten deze 50 meter zone gebouwd te worden. De enige bebouwing wat binnen de 50 meter zone kan worden gebouwd zijn eventuele vergunningsvrije bouwwerken.
Later is deze bufferzone in het bestemmingsplan De Zuidlanden Plandeel Oost vastgelegd. Toen zijn geen geluiden bij de gemeente binnen gekomen dat deze afstand niet afdoende zou zijn. Door deze

zone loopt bebouwing niet in elkaar over en blijven Goutum en de buurtschappen van elkaar gescheiden.

Afbeelding vastgestelde 50meter bufferzone Goutum.

B. Indiener geeft aan dat er te weinig ruimte is voor kinderen om buiten te spelen, hutten te kunnen bouwen, te kunnen crossfietsen en dergelijke. Er zijn slechts twee groene veldjes, hetgeen inspreker onvoldoende acht voor een nieuwbouwwijk met jonge en opgroeiende kinderen.

Reactie:
Het spelen hoeft zich niet te beperken tot ingetekende groene veldjes. Er is volop groen in en om de wijk waar gespeeld kan worden. Aan de westzijde van De Hem is sprake van boomsingels, aan de noordzijde is sprake van groen en water, aan de oostzijde een plasdras gebied. Deze gebieden zijn toegankelijk.

C. Indiener geeft aan dat het mooi zou zijn als er ergens in de wijk een strandje gerealiseerd zou kunnen worden.

Reactie:
Het realiseren van een strand impliceert dat er sprake is van zwemwater. Voor een officiële zwemplek gelden strenge eisen, onder andere met betrekking tot het regelmatig laten keuren van de waterkwaliteit. Het is niet de insteek om een dergelijke formele zwemplek te regelen in De Hem. Desalniettemin zal het water op verschillende plekken op een informele manier toegankelijk zijn.

D. Indiener vreest dat de parkeerruimte in de wijk onvoldoende is, zeker als de buitenruimte ook gebruikt wordt door spelende kinderen.

Reactie:
Parkeren dient bij iedere woning op eigen erf te geschieden. Als er bij bepaalde type woningen geen gelegenheid is om op eigen erf te parkeren, dan zijn er parkeerplaatsen in de nabijheid geprojecteerd, zie pagina 21 van het stedenbouwkundig plan.
Op basis van het huidige stedenbouwkundige plan, met het indicatieve programma en dito inrichting, is er een parkeerbehoefte van 424 parkeerplaatsen (bij ongewijzigd beleid). In het plan zijn nu 371 parkeerplaatsen ingetekend. Dit is inderdaad onvoldoende en wordt bijgesteld bij de verdere uitwerking van het plan.

E. Indiener verzoekt eisen te stellen aan het uiterlijk van de woningen die aan het water aan de noordzijde van De Hem worden gebouwd. Indiener geeft aan de voorkeur te hebben voor verschillen in bouwstijl en architectuur in plaats van "eenheidsworst".

Reactie:
De uiterlijke verschijningsvorm van de woningen wordt nog uitgewerkt in het op te stellen beeldkwaliteitsplan dat onderdeel uitmaakt van het bestemmingsplan. Aan de noordzijde zullen voornamelijk vrije kavels worden uitgegeven hetgeen garant staat voor de nodige diversiteit.

F. Indiener geeft aan dat hij zich er van bewust is dat woningbouw noodzakelijk is. Ook geeft hij aan dat De Hem best een aardig plan is geworden. Hij betwijfelt echter of woningbouw in De Hem

op dit moment de beste oplossing is. Indiener vraagt zich af of het beter en verstandiger zou zijn om:

- *de ontwikkeling van De Hem te bevriezen;*
- *eerst te bouwen waar de plannen verder gevorderd zijn (De Klamp, Wiarda, Unia, Middelsee);*
- *eerst inbreiding (bijvoorbeeld Spoordok) te realiseren en dan pas uitbreiding;*
- *dorpen en gemeenten rondom Leeuwarden bouwmogelijkheden te geven;*
- *af te wachten wat de huidige crisis betekent voor de vraag naar huizen;*
- *af te wachten wat het nieuwe stikstofprobleem gaat betekenen voor de bouwmogelijkheden;*
- *de weidevogelpopulatie in de polder de Houn ruimte te geven door de bouw van de Hem uit te stellen.*

Reactie:

Allereerst een toelichting waarom gekozen wordt voor bouwen in de Hem en niet gewacht wordt op de afronding van de bebouwing in andere bouwlocaties. De uitleglocaties voorzien voornamelijk in ‘suburbaan wonen’, zo ook het planinitiatief voor De Hem. Ongeveer de helft van de huishoudens met een verhuiswens is georiënteerd op dit woonmilieu, welke hoofdzakelijk bestaat uit grotere, grondgebonden (koop)woningen en buitenruimte.

Dit leidt tot een indicatieve behoefte aan 2.420-2.690 woningen in dit woonmilieu. Gezien de huidige harde planvoorraad op dit type locaties (2.035) is er op dit moment naar verwachting sprake van een restbehoefte van 385 - 655 woningen in het woonmilieu ‘suburbaan wonen’.

Daarnaast is er behoefte aan het realiseren van huurwoningen Het bestaande tekort aan grondgebonden sociale huurwoningen is ca. 1100 woningen. Ook is er behoefte aan bijzondere woonvormen. Hier is maar een beperkt aantal bouwlocatie voor beschikbaar.
Gezien de behoefte aan woningen in relatie tot de beperkte planvoorraad, is gekozen voor het voorbereiden van de ontwikkeling voor De Hem op dit moment.

De bevolkings- en huishoudensprognose vormen de leidraad voor de toekomstige woonvraag in het verzorgingsgebied. Hieruit blijkt dat de gemeente Leeuwarden in 2020 ruim 124.000 inwoners telde. Op basis van de prognose van de provincie Fryslân neemt het inwoneraantal in absolute aantallen met ongeveer 4.023 toe tot 2030. Een stijging van circa 3%.

Planvorming neemt tijd, vervolgens kost de voorbereiding voor de bouw tijd. Als we nu niet starten met De Hem, zijn we straks te laat.

In het Afwegingskader Woningbouw (2016) wordt door de gemeente Leeuwarden de kwantitatieve woningbehoefte gelijkgesteld aan de huishoudensontwikkeling. Deze methodiek volgend betreft de behoefte in de periode 2020-2030 circa 3.564 woningen. Aanvullend worden er in de gemeente Leeuwarden 1.820 woningen gesloopt, hierdoor is sprake van een totale behoefte van 5.384 woningen tot 2030.

In 2020 zijn er op basis van het CBS reeds 109 woningen gerealiseerd. Wanneer dit in mindering wordt gebracht met het totaal, resteert er een behoefte aan 5.275 woningen tot 2030. De huidige harde plancapaciteit in de gemeente Leeuwarden bedraagt per saldo 3.807 woningen. Geconfronteerd met de kwantitatieve woonbehoefte is er sprake van een restopgave in de gemeente Leeuwarden van 1.468 woningen tot 2030, waardoor er ruim voldoende behoefte aanwezig is om het planinitiatief te faciliteren

Doordat de groei zich vooral richt op het stedelijke gebied en de uitleglocaties (waaronder het plangebied), ligt het zwaartepunt van de te realiseren woningen vooral op deze locaties. Bovendien zijn voornamelijk Leeuwarder huishoudens woonachtig in de nieuwbouwwijken in de uitleglocaties. Door de verwachte bevolkingsgroei is het daarom aannemelijk dat nieuwbouwwoningen in een suburbane setting op de lange termijn noodzakelijk zijn om in de woningvraag van de eigen bevolking te kunnen voorzien.

Met betrekking tot stikstof zal bij het bestemmingsplan een berekening worden gevoegd. Uit de berekening zal moeten blijken of aan de eis met betrekking tot stikstof kan worden voldaan.

Met betrekking tot de weidevogelpopulatie kan gesteld worden dat noch het gebied waar De Hem is geprojecteerd noch het gebied van polder De Houn door de provincie aangewezen weidevogelgebied is. Voor aanvang van de ontwikkeling van De Zuidlanden was dat wel het geval. Nadat de gemeente heeft voldaan aan de compensatieverplichting, is die aanduiding van de weidevogelkaart afgehaald. Met de betaalde compensatie zorgt provincie Fryslân voor compensatie. Met het ontwerp van het buurtschap De hem wordt afstand gehouden tot de polder De Houn. Deze afstanden zijn vergelijkbaar met de afstanden tussen Goutum en De Houn en de afstanden tussen Wiarda en De Houn. Dat is de ruimte die geboden kan worden aan de nog aanwezige weidevogels.

Inspraakreactie 3

A. Indiener geeft aan dat hij gericht is op instandhouding en zo mogelijk uitbreiding van de weidevogelpopulatie in het gebied nabij De Hem (Hounspolder). In de Hounspolder zijn opmerkelijk hoge aantallen grutto's, tureluurs en veel meer soorten. Indiener acht het buitengewoon belangrijk dit in stand te houden. Als het stedenbouwkundig plan De Hem vorm krijgt binnen een afstand van 300 meter vanaf de Hounspolder dan zullen de weidevogels verdwijnen. Indiener verzoekt een strook van 300 meter vrij te houden van bebouwing, in een latere zinsnede geeft indiener aan: 'De Hem écht op 150 m van de Wurdumerfeart'.

Reactie:
In de polder De Houn komen weidevogels voor. Echter, de polder voldoet niet aan de eisen die weidevogels aan hun leefomgeving stellen. Om die reden zal polder De Houn nu al niet optimaal als zelfstandig weidevogelgebied kunnen functioneren. De eisen hebben betrekking op 3 zaken:

1) *Variatie in grondgebruik en beheer in een ruim en samenhangend gebied (mozaïekbeheer);* De polder De Houn wordt extensief beheerd, waardoor het grondgebruik geschikt is voor weidevogels. De aanwezigheid van weidevogels in De Houn is alleen mogelijk omdat er een "samenhangend gebied" aanwezig is, namelijk de Grutte Mar.
2) *Voldoende aaneengesloten kuikenland in de vorm van kruidenrijke vegetatie met een open structuur en een hoog waterpeil. Zulke graslanden bieden voor de kuikens voedsel (insecten) en bescherming tegen predatoren*; Er is in polder De Houn sprake van kruidenrijke vegetatie en hoog waterpeil, echter het gebied is feitelijk te klein om te kunnen functioneren. Er is geen sprake van 'voldoende aaneengesloten kuikenlandschap'. Landelijk wordt uitgegaan van 250 – 400 hectare benodigde oppervlakte voor het kunnen functioneren van een weidevogelgebied.
3) *Verstoring van openheid en rust door wegen, opgaande beplantingen, gebouwen en verlichting is beperkt. Zulke bronnen zorgen voor onrust bij het nestelen en opgroeien van de kuikens, en geven dekking aan predatoren*. Rondom polder De Houn is er sprake van bestaande verstorende elementen. Hierdoor kan deze polder nu al niet optimaal zelfstandig als weidevogelgebied functioneren. Grenzend aan de polder De Houn loopt een weg (Hounsdyk) en een vaart met recreatief gebruik (Wurdumerfeart). Het dorp Goutum en de wijk Wiarda liggen al binnen de 300 meter zone, die aangehouden zou moeten worden om de weidevogels in de polder De Houn niet te verstoren.

Polder De Houn voldoet nu al niet aan de eisen om goed te kunnen functioneren voor weidevogels. Om die reden is in het verleden door de gemeente ook compensatie betaald aan de Provincie. Daarop volgend heeft de provincie in 2014 de status weidevogelgebied van haar natuurwaarde kaart

gehaald. Formeel is er daarmee geen belemmering om het buurtschap De Hem op de beoogde locatie te ontwikkeling. Enkel bij de realisatie daarvan dient ze uitvoering te geven aan de voorwaarden zoals die in de Natuurwet zijn opgenomen.
Hierin staat onder andere een zorgplicht opgenomen. Dit heeft de gemeente al op zich genomen door voor de polder een beheerovereenkomst aan te gaan. Door het natuurlijke beheer, wat wordt gevoerd, in de polder kunnen de weidevogels zich daar handhaven. Het is het niet reëel om het buurtschap De Hem op 300 meter vanaf de polder De Houn te situeren.

B. Indiener vraagt de Wurdumerfeart de ruimte te geven. Indiener is voorstander van het behoud van de landschaps- en cultuurhistorische waarden en het behoud van de groene structuur. De Wurdumerfeart heeft deze waarden maar is ook van belang voor de beleving van bewoners, als openbare ruimte. Indiener verzoekt geen strakke invulling aan het gebied te geven, een invulling met woningen met hun schuurtjes stijf aan het water. Indiener verzoekt een strook van 300 meter vrij te houden van bebouwing, in een latere zinsnede geeft indiener aan: 'De Hem écht op 150 m van de Wurdumerfeart'. Dit dient niet alleen het doel van beleving door omwonenden en behoud van waarden, maar het dient ook het doel van het behoud van de ecologische kwaliteit van de Hounspolder.

<u>Reactie:</u>
Indiener heeft op 17 augustus 2019 het College verzocht om een strook van 50 meter breed van de oeverzijde Hounspolder vrij te houden van bebouwing ten behoeve van de weidevogels. Dit is later in een gesprek op 26 mei 2020 met alle direct belanghebbenden en de wethouder nog eens ingebracht. Deze uitdrukkelijk wens is in het plan verwerkt.

Door indiener ingebrachte kaart met daarop de 50 meter zone.

Zoals in het stedenbouwkundig plan te zien is wordt de loop en de uitstraling van de Wurdumerfeart gerespecteerd. Hiermee blijven de landschappelijke en cultuurhistorische waarden behouden. Er zullen geen woningen met schuurtjes en dergelijke direct aan de vaart worden gesitueerd. Tussen de Wurdumerfeart en het buurtschap De Hem wordt juist een groene bufferzone geprojecteerd. Deze groene zone heeft een variabele breedte van 40 tot 75 meter, hetgeen voldoende wordt geacht voor de beleving en herkenbaarheid van de Wurdumerfeart in het landschap.

Inspraakreactie 4

A. *Indiener geeft aan dat het te bebouwen gebied van belang is als 'groene long'. Het plan voor De Hem berust volgens indiener op kortzichtigheid en behoefte aan kort gewin.*

Reactie:
Het gebied waar het buurtschap De Hem is geprojecteerd wordt nu ervaren als groene long. Er is echter al lange tijd sprake van dat bebouwing op deze locatie is voorzien. Dit blijkt onder andere uit de structuurvisie voor De Zuidlanden zoals vastgesteld in 2011. De ontwikkelingen in De Zuidlanden vormen een uitwerking van de structuurvisie. De plannen zijn weloverwogen en vastgelegd in diverse stukken. Om die reden is geen sprake van kortzichtigheid en kort gewin.

B. *Indiener benoemt de bijzonderheden van het gebied op: cultuurhistorische waarde, landschappelijke waarde, broedgebied voor weidevogels. Vanwege deze bijzonderheden is het gebied van recreatief en educatief belang.*

Reactie:
Met betrekking tot het recreatieve belang van het gebied kan gesteld worden dat er wandel- en fietspaden aangelegd zullen worden. De bestaande wegen- en waterstructuur is nu al van recreatief belang en zal niet wijzigen.
Met betrekking tot de cultuurhistorische en landschappelijke waarde wordt verwezen naar het antwoord op inspraakreactie 3 onder C.
Met betrekking tot het educatieve belang kan vermeld worden dat de stichting die de polder De Houn beheert, educatie aan kinderen verzorgt over onder andere landschap en ecologie.

C. Indiener geeft aan dat bebouwing op ten minste 300 m vanaf de Wurdumerfeart gesitueerd dient te worden. Indiener geeft aan dat bebouwing op een kleinere afstand tot de Wurdumerfeart slecht zou uitpakken voor de vogelstand en op den duur voor het gehele gebied. De demografische ontwikkelingen, de woningbehoefte en financieel-economische belangen vormen volgens indiener geen reden om De Hem dichter op de Wurdumerfeart te bouwen dan de genoemde 300 meter. Er zijn alternatieve locaties voorhanden, zoals het gebied Middelsee ten westen van de Overijsselselaan.

Reactie:
Met betrekking tot de genoemde 300 meter wordt verwezen naar het antwoord op inspraakreactie 3 onder A.
Met betrekking tot de demografische ontwikkelingen, de woningbehoefte, de financieel-economische belangen en alternatieve locaties wordt verwezen naar het antwoord op inspraakreactie 2 onder F.

D. Tot slot voegt indiener een afbeelding van vogels toe (M.C. Escher) en een gedicht om het belang van vogels en het natuurgebied te onderstrepen.

Reactie:
De afbeelding en het gedicht worden voor kennisgeving aangenomen.

Inspraakreactie 5

A. *Indiener geeft aan te komen wonen in De Klamp fase 2. Indiener constateert dat in het stedenbouwkundig plan geen bomen tussen zijn woning en de rotonde van De Hem zijn ingetekend. Hierdoor zou indiener zicht hebben op de rotonde. Indiener verzoekt of het mogelijk is tussen de woningen van De Klamp fase 2 en de rotonde wel bomen te planten en deze bomen zo vroeg mogelijk te planten. Door de bomen vroegtijdig aan te planten zullen deze al wat groter zijn als er bouwactiviteiten in De Hem plaatsvinden.*

Reactie:
In het vastgestelde Bestemmingsplan De Klamp heeft de indiener de ontsluitingsweg direct voor de woning. In het vastgestelde bestemmingsplan De Klamp staat het volgende opgenomen; "*aan de*

noordrand van het oostelijke plandeel is de gecombineerde verkeersontsluiting voor het nieuwe buurtschap de Hem voorzien, mochten de noordelijker gelegen percelen in eigendom komen dan kan de ontsluiting van de Hem vorm krijgen conform de structuurvisie voor de Zuidlanden".
Door het kunnen aankopen van gronden in het plangebied De Hem is deze ontsluitingswege verplaatst. De situatie is voor de indiener flink gunstiger geworden.
In het voorliggende stedenbouwkundige plan De Hem is de ontsluitingsweg al grotendeels aan het zicht onttrokken door de geprojecteerde lintbebouwing en de opgaande beplanting. Het is de bedoeling om het groen in de eerste uitvoeringsfase aan te brengen.

B. *Inspreker vraagt of het mogelijk is de sloot tegenover zijn woning uit te graven en deze aan te sluiten op open vaarwater.*

Reactie:
Alle sloten in het plangebied zijn aangesloten op het open vaarwater (boezempeil) maar zijn niet bedacht om ook allen bevaarbaar te zijn voor sloepen. Het is technisch wel mogelijk, echter daarvoor dienen op veel plekken in het plan kunstwerken te worden aangelegd (verkeersbruggen, oeverbeschoeiing). Dat is financieel gezien niet haalbaar. Om die reden wordt de betreffende sloot niet uitgegraven en op open vaarwater aangesloten.

Inspraakreactie 6: Milieudefensie

A. *Milieudefensie vreest voor verlies van broedhabitat van weidevogels in het plangebied en in de polder De Houn. Milieudefensie geeft aan dat het polder De Houn is aangewezen door de provincie als weidevogelkansgebied en dat deze polder niet op zich kan functioneren als weidevogelgebied. Hiervoor zou een aansluitend gebied van 300 meter nodig zijn.*

Reactie:

Het klopt dat de polder De Houn te klein is om als zelfstandig weidevogelgebied te kunnen bestaan. Dit is al aangedragen door Dorpsbelang en Milieudefensie tijdens de behandeling van (en uitspraak) van het hoger beroep tegen het bestemmingsplan Wiarda: "*Volgens Dorpsbelang en Milieudefensie vormt vanwege de verstorende werking die van het plangebied uitgaat, het resterende gebied ten zuiden van de Hounsdyk, dat een oppervlakte heeft van ongeveer 140 hectare, geen voldoende areaal meer voor een levensvatbare gruttopopulatie."… "Verder is ook in de onderhavige procedure niet bestreden dat het areaal voor een levensvatbare populatie weidevogels ten minste ongeveer 170 hectare moet bedragen, waarbij de Afdeling in aanmerking neemt dat ook in het rapport van Altenburg en Wymenga "Compensatie voor weidevogels in het kader van ontwikkelingen rond Leeuwarden" van 10 maart 2010, dat aan het nu voorliggende plan ten grondslag is gelegd, van een dergelijke minimale omvang wordt uitgegaan. Dit betekent dat bij de voorbereiding van het nu voorliggende plan voor de bepaling van de omvang van het verstoord gebied de gronden ten zuidwesten van de Hounsdyk die op de bij het Werkplan Weidevogels in Fryslân behorende kaart Openheid en rust weidevogels zijn aangemerkt als "voor weidevogels geschikt gebied" hadden moeten worden betrokken."*

Als gevolg van de uitspraak heeft er compensatie van het totale gebied van De Zuidlanden plaatsgevonden en is de aanduiding 'weidevogelgebied' door de provincie verwijderd van de provinciale kaarten.

Het geldende beleid van Provincie Fryslân is weergegeven in de Verordening Romte Fryslân 2014, versie geconsolideerd (2018-08-08). Op de hier bij behorende kaart is geen weidevogelkansgebied aangegeven in De Zuidlanden, zie het hier na ingevoegde kaartfragment. Om die reden is een zone van 300 meter tussen polder De Houn en de woningbouwlocatie niet aan de orde.

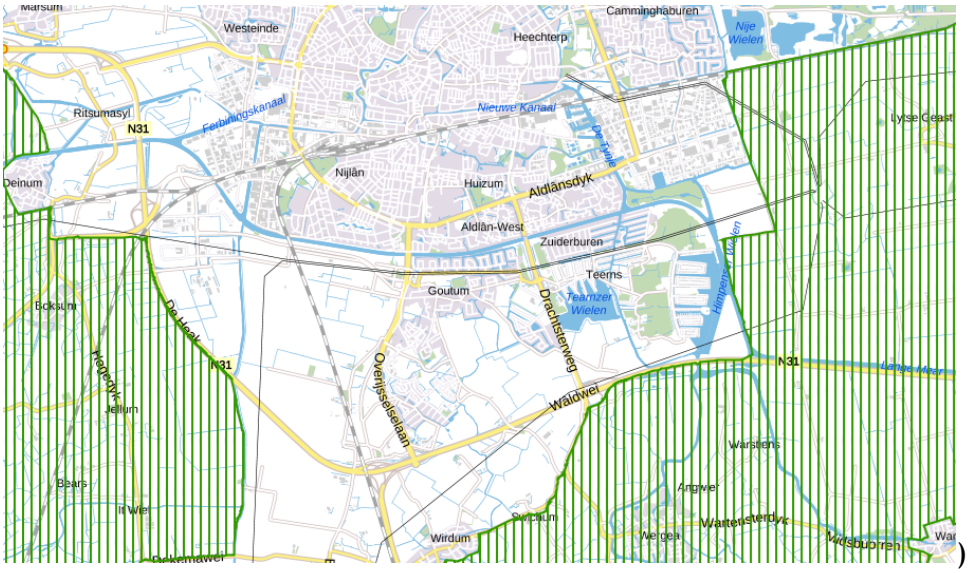

Fragment kaart 7 'weidevogelgebieden' uit de Verordening Romte Fryslân 2014, versie geconsolideerd (2018-08-08)

B. *Milieudefensie is van mening dat provincie Fryslân een grote verantwoordelijkheid heeft om weidevogels te beschermen, gezien het hoge percentage van de populatie van de weidevogels die in Fryslân broedt. Daarnaast zou dit voortvloeien uit de Wet Natuurbescherming.*

Reactie:

Provincie Fryslân is het bevoegd gezag met betrekking tot de Wet Natuurbescherming. Provincie Fryslân zal dan ook meekijken met het bestemmingsplan en toetsen of de provinciale belangen hier juist in zijn verwoord.

C. *Milieudefensie geeft aan dat gemeente Leeuwarden zich niet aan de afspraken zou houden. Er zou afgesproken zijn het gebied te beheren als weidevogelgebied. Met de bouw van woningen haalt de gemeente de overeenkomst eenzijdig onderuit.*

Reactie:

Het gebied waar het buurtschap De Hem is geprojecteerd maakt geen onderdeel uit van de afspraak voor extensief beheer. Deze afspraak heeft betrekking op het gebied van de polder De Houn. Ook na realisatie van het buurtschap De Hem kan de polder op de afgesproken manier beheerd worden.

In het advies dat ten grondslag ligt aan de beheerafspraken van de polder De Houn is al vermeld dat voor het behoud van de weidevogels in de polder, verbetering van de broedbiotoop elders (nabij de polder) essentieel is. Het gebied van polder De Houn is nu te klein om uitwijkmogelijkheden te bieden als de dichtheden te groot worden en bij verstoringen.

D. *Milieudefensie geeft aan dat de bedragen aan weidevogelcompensatie die de gemeente aan de provincie heeft betaald, onvoldoende effecten hebben.*

Reactie:

Als de gemeente na afweging van belangen een ruimtelijke ontwikkeling toestaat in of rondom een weidevogelkansgebied of een parel, moet de gemeente het verlies aan geschikt weidevogelareaal > 0,5 ha compenseren. Met het oog op een duidelijke en uniforme wijze van compenseren, wordt

uitgegaan van financiële compensatie (en niet meer van fysieke compensatie). Het compensatiebedrag is op een normbedrag gebaseerd. Het berekende bedrag is door gemeente Leeuwarden gestort in het provinciale weidevogelfonds. Dit fonds wordt door de provincie ingezet voor compensatie, onder andere voor ondersteuning van mozaïekbeheer in de weidevogelkansgebieden en de parels. De provincie is derhalve verantwoordelijk voor het behalen van effect met deze gelden.

E. *Milieudefensie verzoekt een strook van 300 meter naast de polder De Houn kruidenrijk te beheren, deze zone open te houden en geen mensen toe te laten tijdens het broedseizoen.*

Reactie:

Met betrekking tot de genoemde 300 meter wordt verwezen naar het antwoord op inspraakreactie 3 onder A. De bufferzone wordt zodanig ingericht dat enkel langs de randen paden worden aangelegd en daar de verkeersbewegingen zijn (voetganger/fietser).

Inspraakreactie 7:

A. Het plangebied van De Hem zou onbebouwd moeten blijven. Goutum heeft namelijk de laatste jaren veel groen in moeten leveren. Indiener vraagt zich af of de gemeente het groen niet wil behouden, en of de gemeenteraad "doof is" voor een petitie die door 2000 mensen is getekend.

Reactie:

Met betrekking tot de noodzaak van het ontwikkelen van dit plan op deze locatie wordt verwezen naar het antwoord op inspraakreactie 2 onder F. Overigens is de petitie niet ingebracht en derhalve de inhoud ervan niet bekend.

B. Indiener suggereert 300 woningen bij te bouwen bij bestaande kernen. Hierbij wordt tegemoet gekomen aan de wensen van de inwoners van de dorpen én aan de wensen van de inwoners van Goutum.

Reactie:

Bij de bestaande kernen wordt ook gebouwd. Bij bestaande kernen is sprake van beperkte mogelijkheden voor uitbreiding van het aantal woningen, naar gelang de omvang van die kern en de behoefte. In het buurtschap De Hem is sprake van maximaal 400 woningen. Dit aantal is te groot om over de verschillende kernen te verdelen. Bovendien blijkt dat de grootste behoefte aan woningen bij de stad Leeuwarden is.

C. Indiener zou zelf een extra woning willen bouwen op zijn grond, maar komt hier niet uit met de gemeente, terwijl de gemeente volop woningbouw ontwikkelt.

Reactie:

In het verleden zijn gesprekken gevoerd met indiener over bouwmogelijkheden op zijn gronden. Destijds is aangegeven te willen wachten met de ontwikkeling van die plannen op het stedenbouwkundig plan voor De Hem. Qua aard en aantal van de bebouwing op de gronden van indiener kan dan afstemming plaatsvinden met de plannen voor De Hem. Kortom, de gemeente staat open voor het heropenen van de gesprekken.

Inspraakreactie 8:

A. *Gezien de woningbouwambitie van Leeuwarden, mist indiener een aanzienlijk stuk 'groen' aan de zuidzijde van de stad. Nu een aantal wijken gebouwd zijn en inmiddels ook bewoond zijn, mist indiener een wandel/recreatiegebied aan deze zijde van de stad. Waar vroeger de Hounsdyk nog de mogelijkheid bood een stuk door de weilanden te lopen vrijwel vanuit huis, loopt men tegenwoordig echt al door een woonwijk. Door de drukte is er nu al een 'strijd' tussen wandelaar en fietser. Het bouwen van een wijk is meer dan architectuur, de omgeving bepaalt ook de kwaliteit.*

Reactie:

In de groene randen van De Hem worden wandelpaden aangelegd die het mogelijk maken om langs de westkant van de Wurdumervaart te wandelen en in de bosachtige rand langs de Wergeasterdyk. Hierdoor ontstaat een netwerk van routes door het groen die in de huidige situatie van agrarisch gebied er niet zijn. In het Groenplan De Zuidlanden wordt geschetst hoe de verschillende groengebieden tussen de buurtschappen en Goutum een soort kralensnoer kunnen vormen. Deze vorm van aan elkaar gekoppeld groen heeft natuurlijke en recreatieve kwaliteiten.

B. *Verder is indiener van mening dat Leeuwarden er niet op is ingericht de bewoners van de beoogde >10000 woningen te ontvangen. De infrastructuur zou eerst op orde gebracht moeten worden alvorens over bouw na te denken. Openbaar vervoer moet goed functioneren zodat ook minder goed ter been zijnde mensen ter plaatse kunnen komen. Openbaar groen moet in ruime mate voorhanden zijn om een goed leefklimaat te waarborgen. Hiertoe zou de Hem opgeschoven kunnen worden richting Wâldwei, waardoor er een groene buffer ontstaat. Het is niet voor niets dat een aantal grote steden nu bezig zijn hier extra in te investeren.*

Reactie:

Met de komst van de Haak is met name de zuidzijde van Leeuwarden goed ontsloten voor autoverkeer. Ook het openbaar vervoer ontsluit De Zuidlanden. Ons inziens is de infrastructuur, niet alleen voor De Hem maar voor de gehele Zuidlanden goed op orde.

Ieder buurtschap in De Zuidlanden is voorzien van een groene zone rondom het buurtschap. Deze zone kan in breedte en in invulling per buurtschap verschillen. Voor buurtschap De Hem is in het stedenbouwkundig plan te zien dat er aan de randen sprake is van een groene invulling (bomen/opgaande laanbeplanting aan het westen, water met bijbehorende vegetatie in het noorden, plas-dras aan het oosten). Op die manier zijn wij van mening dat er in voldoende mate sprake is van een groene buffer en voldoende invulling wordt gegeven aan de uitgangspunten voor het Groenplan De Zuidlanden.

C. *Indiener verzoekt geen woningen langs de Wurdumerfeart te bouwen omdat dat voor niemand een aanwinst zou zijn.*

Reactie:

Zoals in het stedenbouwkundig plan te zien is wordt er niet direct aan de Wurdumerfeart gebouwd. De afstand tussen de woningbouw en de Wurdumerfeart varieert tussen de 40 en de 75 meter.

Inspraakreactie 9:

Indiener verzoekt af te zien van de bouw van De Hem omdat dit gebied gebruikt wordt door de weidevogels en omdat inwoners genieten van het groen op deze plek.

Reactie:

Met betrekking tot de noodzaak van het ontwikkelen van dit plan op deze locatie wordt verwezen naar het antwoord op inspraakreactie 2 onder F.

Inspraakreactie 10:

A. *Indiener geeft aan dat er onvoldoende rekening is gehouden met de naastgelegen weidevogelpolder aan de Hounsdyk. Indiener acht de aangegeven buffer van 45-75 meter onvoldoende. Er zou een buffer van 300 meter aangehouden moeten worden.*

Reactie:

Met betrekking tot de genoemde 300 meter wordt verwezen naar het antwoord op inspraakreactie 3 onder A.

B. *Het ecologisch rapport van Altenburg en Wijmenga zou door het college bewust niet openbaar gemaakt zijn.*

Reactie:

De uitgevoerde ecologische onderzoeken zijn bedoeld als onderbouwing en input bij het op te stellen bestemmingsplan. De onderzoeken zullen dan, zoals gebruikelijk, worden toegevoegd als bijlage bij het bestemmingsplan. De onderzoeken staan wel op de website van De Zuidlanden. Er is dus geen sprake van het niet openbaar maken van onderzoeken.

C. *Indiener geeft aan dat zowel in de Verordening Romte 2014 als in de ontwerp omgevingsverordening Fryslân de weidevogelpolder aan de Hounsdyk en naaste omgeving aangewezen is als weidevogelkans gebied. Dit zou betekenen dat er ten opzichte van bebouwing een minimale afstand van 300 meter aangehouden zou moeten worden.*

Reactie:

Het geldende beleid van Provincie Fryslân is weergegeven in de Verordening Romte Fryslân 2014, versie geconsolideerd (2018-08-08). Op de hier bij behorende kaart is geen weidevogelkansgebied aangegeven in De Zuidlanden, zie het hier na ingevoegde kaartfragment.

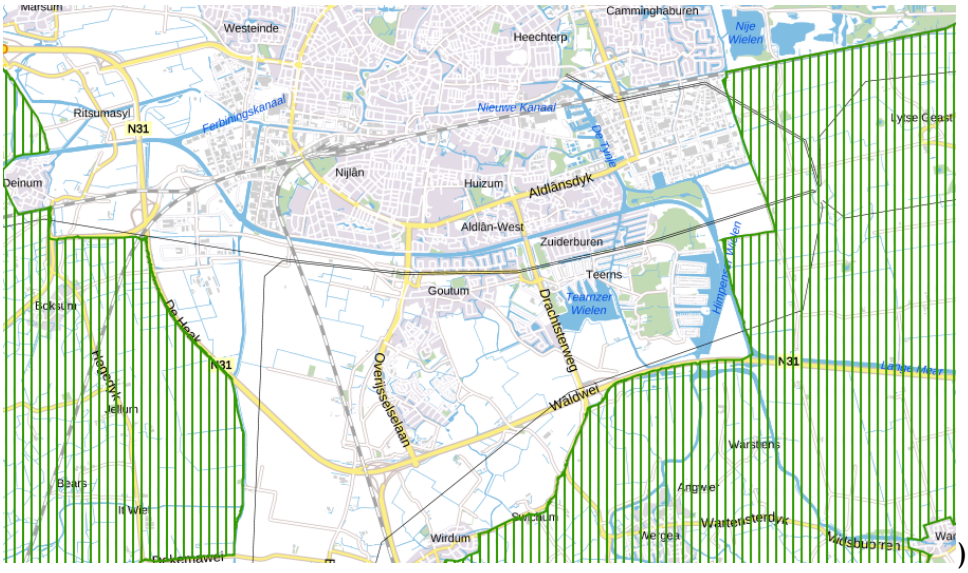

Fragment kaart 7 ‘weidevogelgebieden’ uit de Verordening Romte Fryslân 2014, versie geconsolideerd (2018-08-08)

In de ontwerp omgevingsverordening Fryslân is een vlek te zien in De Zuidlanden. Aangezien gemeente Leeuwarden voor het gehele gebied De Zuidlanden compensatie heeft betaald, heeft de gemeente de provincie verzocht deze (ontwerp)kaart aan te passen voordat de provincie overgaat tot vaststelling hiervan.

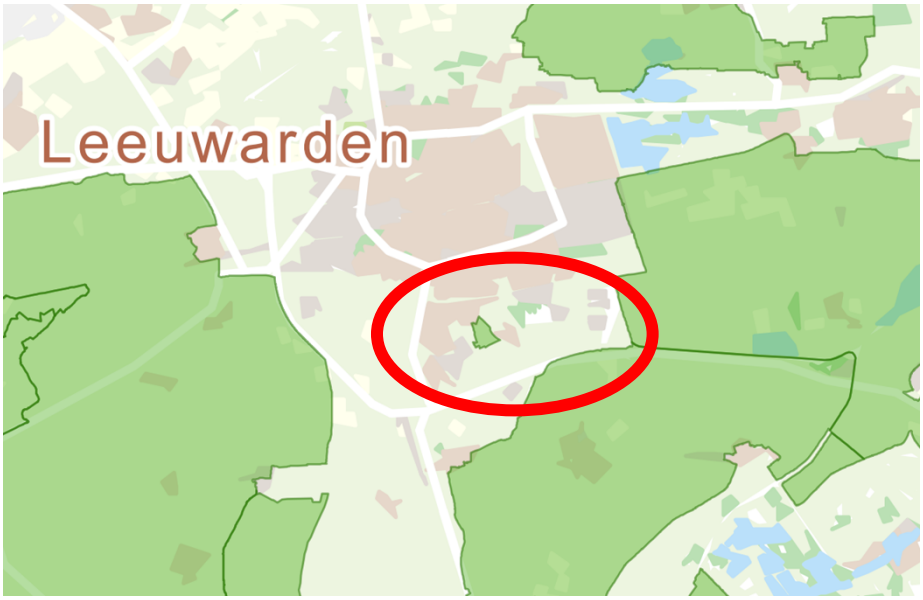

Fragment kaart ontwerp-omgevingsverordening Fryslân, Weidevogelkansgebieden en weidevogelparels, bijlage 2.5

Omdat er compensatie heeft plaatsgevonden is er geen sprake meer van weidevogelkansgebieden en derhalve ook niet van het houden van 300 meter afstand tot woonbebouwing.

D. *Indiener geeft aan dat compensatie een papieren, boekhoudkundige exercitie is, waarmee de weidevogels slechts ten dele en tijdelijk worden geholpen.*

<u>Reactie:</u>

Wij nemen dit standpunt voor kennisgeving aan. De gemeente heeft aan alle verplichtingen met betrekking tot de compensatie voldaan.

E. *Indiener geeft aan dat de gemeenteraad nog niet definitief ingestemd zou hebben met woningbouw in De Hem. De gemeenteraad zou nog af kunnen zien van de ontwikkeling van dit plan.*

Reactie:

Het klopt dat de gemeenteraad nog niet heeft besloten omtrent het stedenbouwkundig plan voor De Hem. De gemeenteraad heeft in het verleden wel ingestemd met woningbouw op deze locatie.

Datum	*Onderwerp van het besluit*
Maart ’20	Grondaankopen t.b.v. realisatie plandeel De Hem
Juni ‘16	Afwegingskader woningbouw Gemeente Leeuwarden
Maart ‘11	Structuurvisie De Zuidlanden
2010	Compensatie voor weidevogels in het kader van ontwikkelingen rond Leeuwarden
2010	Vaststelling uitgangspunten GREX 2010 De Zuidlanden
2003	Masterplan De Zuidlanden
2001	Ontwikkelingsplan Leeuwarden-zuid

F. *Indiener geeft aan dat beleid consistent, betrouwbaar en geloofwaardig moet zijn. In diverse stukken staan ambities met betrekking tot ecologie, behoud van weidevogels, groene ruimtes tussen de buurtschappen. Indiener geeft aan dat het voorliggende stedenbouwkundig plan houdt te weinig rekening met eerder benoemde ambities, de natuurwaarden worden niet goed afgewogen ten opzichte van de beoogde ruimtelijke ontwikkeling.*

Reactie:

Met betrekking tot consistent beleid in het ontwikkelen van dit buurtschap wordt verwezen naar de reactie onder E, waaruit blijkt dat woningbouw in De Hem een voortzetting is van eerdere besluiten.

Uitsnede vastgestelde structuurvisie De Zuidlanden 2011.

Ieder buurtschap in De Zuidlanden is voorzien van een groene zone rondom het buurtschap. Deze zone kan in breedte en in invulling per buurtschap verschillen. Voor buurtschap De Hem is in het stedenbouwkundig plan te zien dat er aan de randen sprake is van een groene invulling (bomen/opgaande laanbeplanting aan het westen, water met bijbehorende vegetatie in het noorden, plas-dras aan het oosten). Op die manier zijn wij van mening dat er in voldoende mate sprake is van een groene buffer waarbinnen rekening wordt gehouden met de natuurlijke waarden. Een en ander is ook nog eens bevestigd in het recent, oktober 2020, vastgestelde groenplan De Zuidlanden.

G. *Indiener roept op om naar andere woningbouwlocaties te kijken, bijvoorbeeld binnenstedelijk, Middelsee, Blitsaerd, Unia.*

Reactie:

Zie hiervoor de reactie op inspraakreactie 2 onder F.

Inspraakreactie 11:

A. *Indiener geeft aan dat als je vanuit Goutum op de Hounsdyk de boerderij van boer Venema voorbij was, dan kwam je in een open gebied met veel vogels. Sindsdien is Goutum aan alle kanten ingebouwd door wijken en buurten: Zuiderburen, Goutum-noord, Wiarda en De Klamp. Indiener geeft aan dat van groot belang is dat de Hem niet bebouwd wordt, omdat deze bebouwing de vogelstand in de Hounspolder zeer nadelig zal beïnvloeden. Bovendien is het, naast de Hounspolder, het enige nog niet bebouwde stuk rond Goutum.*

Reactie:

Zie hiervoor de reactie op inspraakreactie 2 onder F.

B. *Als het plan voor De Hem wel gerealiseerd wordt, dan verzoekt indiener een buffer van 300 meter tot de Hounspolder aan te houden.*

Reactie:

Met betrekking tot de genoemde 300 meter wordt verwezen naar het antwoord op inspraakreactie 3 onder A.

Inspraakreactie 12:

A. *Indiener vreest voor het verloren gaan van het weidevogelgebied De Houn door de komst van het buurtschap De Hem. De buffer van 40 tot 75 meter zou te smal zijn. Ook de vaarbewegingen in het bestaande en nieuw te realiseren water zou van negatieve invloed op de weidevogels zijn.*

Reactie:

Met betrekking tot de genoemde 300 meter wordt verwezen naar het antwoord op inspraakreactie 3 onder A.

B. *De bebouwing aan de oostrand van De Hem zal zichtbaar zijn vanaf de Hounsdyk. Indiener vindt dit niet aanvaardbaar, er is geen sprake van inpassing in het landschap. Indiener vindt het wenselijk dat de woningen aan de oostrand landschappelijk ingepast worden.*

Reactie:

De afstand tussen de Hounsdyk en de bebouwing zal 40 tot 75 meter bedragen. Gezien deze grote afstand achten wij inpassing door middel van opgaande beplanting niet noodzakelijk. Opgaande beplanting is gezien de aard van het gebied (met weidevogels) ook niet wenselijk.

C. *Indiener vreest dat een aan te leggen wandelpad door meer mensen gebruikt gaat worden dan alleen door bewoners uit de directe omgeving ervan, hetgeen zorgt voor drukte. Bovendien wordt gevreesd dat het wandelpad gebruikt gaat worden door fietsers en brommers. Indiener vreest voor verstoring van de weidevogels door het "oostelijke" wandelpad.*

Reactie:

Een wandelpad is een openbaar pad dat door iedereen gebruikt kan en mag worden. In het kader van de gezondheid is het van belang dat men een ommetje kan maken. Op een wandelpad is gebruik door fietsers en brommers niet toegestaan, eenieder zal zich aan deze verkeersregels moeten houden. Tijdens het broedseizoen zullen bepaalde wandelpaden niet toegankelijk zijn om broedende weidevogels niet te verstoren.

D. *Indiener is van mening dat er geen noodzaak is om De Hem te ontwikkelen, gezien de bebouwingsmogelijkheden elders in De Zuidlanden en elders in de stad en gemeente.*

Reactie:

Zie hiervoor de reactie op inspraakreactie 2 onder F.

Inspraakreactie 13:

Indiener verzoekt De Hem niet te ontwikkelen vanwege de waarde die dit stuk groen heeft voor de aanwezige dieren en planten en voor de mensen die daar van genieten. Indiener geeft aan dat er al veel wordt gebouwd, zoals bijvoorbeeld in Middelsee. Ook deze mensen moeten kunnen genieten van de natuur, zoals in het plangebied van De Hem.

Reactie:

Met betrekking tot de noodzaak van het ontwikkelen van dit plan op deze locatie wordt verwezen naar het antwoord op inspraakreactie 2 onder F.

Inspraakreactie 14: Klimaatcoalitie Fryslân

Klimaatcoalitie Fryslân geeft aan zich inhoudelijk te scharen achter de inspraakreactie van Milieudefensie (inspraakreactie 6) en spreekt de hoop uit dat het landschap ter plaatse van De Hem open blijft vanwege het belang voor de weidevogels.

Reactie:

Voor een antwoord op deze inspraakreactie wordt verwezen naar het antwoord op de inspraakreactie van Milieudefensie.

Inspraakreactie 15:

Indiener sluit zich aan bij inspraakreactie 5.

Reactie:

Voor een reactie wordt verwezen naar het antwoord op inspraakreactie 5.

Inspraakreactie 16:

A. *In het stedenbouwkundig plan staan er drie appartementengebouwen dicht op de Klamp gesitueerd. De positionering van het westelijke appartementengebouw is enigszins gedraaid in de richting van De Klamp. Hierdoor ontstaat er direct zicht op de (toekomstige) woningen van De Klamp. Ten opzichte van een vorig concept zijn de appartementengebouwen dichter op De Klamp gesitueerd. Indiener verzoekt het stedenbouwkundig plan aan te passen aan het eerder getoonde concept qua afstand, positionering en aantallen appartementengebouwen (voorheen twee, nu drie).*

Reactie:

De afstand tussen De Klamp en de geprojecteerde gebouwen is dermate groot dat van de term “dichtbij” geen sprake is. De afstand tussen de woningen in de Klamp tot de voorgenomen appartementengebouwen bedraagt meer dan 100 meter. Om die reden zal het stedenbouwkundig plan op dit punt niet worden aangepast.

B. *Uitgangspunt van De Zuidlanden is dat er groene zones tussen de buurtschappen in gesitueerd zijn. In dit geval is de groene zone tussen De Klamp en De Hem erg klein en ten opzichte van eerdere concepten verkleind. Indiener verzoekt de afstand aan te houden die in een eerder concept is getoond.*

Reactie:

De groene zone tussen De Klamp en De Hem bedraagt ten minste 50 meter. Dit betreft een gebruikelijke afstand voor het toepassen van een groene buffer. Het stedenbouwkundig plan zal op dit punt niet worden aangepast.

Inspraakreactie 17:

A. *Indiener geeft aan dat de natuur teniet wordt gedaan door de vele woningbouw ten zuiden van Goutum. Brochures zien er mooi uit met landelijke foto's met koeien. Indiener geeft aan dat de enige plek waar nog koeien lopen, de locatie voor De Hem is. De brochures geven geen beeld dat overeenkomt met de werkelijkheid.*

Reactie:

Met betrekking tot de noodzaak van woningbouw wordt verwezen naar inspraakreactie 2 onder F. Met betrekking tot de brochures zullen wij uw opmerkingen meenemen.

B. *Indiener geeft aan dat het enige stukje natuur dat nog aanwezig is ten zuiden van Goutum , van groot belang is voor omwonenden. Indiener geeft aan te begrijpen dat de woningnood hoog is, maar als natuur eenmaal verdwenen is, komt het nooit meer terug.*

Reactie:

Wij onderschrijven het belang van natuur. Niet alleen voor de planten en dieren maar ook voor de mensen die er recreëren en ervan genieten. Voor dit gebied weegt de woningbouwopgave zwaarder dan de bestaande natuur. Met de inrichting van de groene buffer rondom De Hem wordt geprobeerd rekening te houden met de natuurlijke waarden.

C. *Indiener verzoekt eerst de focus op Middelsee en Blitsaerd te leggen en verzoekt hoogbouw te onderzoeken in de stad. Indiener geeft aan er alles aan te zullen doen om bebouwing in De Hem te voorkomen.*

Reactie:

Wij betreuren het dat indiener er alles aan zal doen om bebouwing in De Hem te voorkomen. Er is met dit stedenbouwkundig plan namelijk een bijzonder plan ontwikkeld, dat zo goed mogelijk met de diverse belangen rekening houdt.

Met betrekking tot het ontwikkelen van andere locaties wordt verwezen naar de reactie op inspraakreactie 2 onder F.

Inspraakreactie 18:
Indiener heeft de inspraakreactie namens zichzelf en negen andere bewoners ingediend.

A. *Indiener maakt zich zorgen om de plannen rondom bebouwing nabij de polder De Houn, vanwege het feit dat de grutto in deze polder voorkomt en de grutto met uitsterven wordt bedreigd. Indiener verzoekt het leefgebied van de grutto niet te vernietigen.*

Reactie:

Met betrekking tot het leefgebied van de grutto en de compensatie daarvoor, wordt verwezen naar het antwoord op inspraakreactie 2 onder F, 3 onder A en 6 onder A.

B. *Indiener geeft aan dat er van de zogenaamde 'groenstrook' ten zuiden van Goutum niets terecht is gekomen, doordat hier hokken, garages en een permanent zwembad zijn gerealiseerd. Hierdoor is geen sprake van een groene long of een habitat waar dieren zich*

kunnen vestigen. Indiener geeft aan dat een groenstrook alleen zinvol is als deze royaal bemeten is indien deze met rust wordt gelaten.

Reactie:

De 50 meter zone ten zuiden van Goutum (-Sud) is deels verkocht aan particulieren, de bestaande inwoners van Goutum. Kennelijk hebben zij vergunningsvrije bouwwerken geplaatst in deze zone. Het vergunningsvrij bouwen is landelijk geregeld en kan niet door de gemeente ingeperkt worden. De 50 meter zone tussen Goutum en De Hem ter plaatse van Haven blijft openbaar gebied, voor zo ver de gronden in eigendom van de gemeente zijn, en zal met groen en water worden ingevuld en door de gemeente worden onderhouden.

Inspraakreactie 19:

A. *Goutum wordt ingebouwd, zoals ook met het dorp Húzum is gebeurd.*

Reactie:
Het klopt dat Goutum straks omsloten is door bebouwing. Echter, in tegenstelling tot Húzum, is het de bedoeling om groene randen rondom de buurtschappen ten zuiden van Goutum te behouden.

B. *Tijdens de campagne in het kader van de laatste (gemeenteraads-)verkiezingen is in Weidum het belang en de waarde van de dorpen benadrukt. Door nu De Hem te bouwen zou er sprake zijn van verkiezingsfraude.*

Reactie:
De dorpen zijn belangrijk voor gemeente Leeuwarden. Bij diverse dorpen zijn bouwmogelijkheden, zoals Wirdum en Wytgaard. Om die reden zien wij niet dat er sprake zou zijn van verkiezingsfraude.

C. *Indiener doet de suggestie de woningen van De Hem te verdelen over de dorpen.*

Reactie:

Bij bestaande kernen is sprake van beperkte mogelijkheden voor uitbreiding van het aantal woningen, naar gelang de omvang van die kern en de behoefte. In het buurtschap De hem is sprake van maximaal 400 woningen. Dit aantal is te groot om over de verschillende kernen te verdelen. Bovendien blijkt dat de grootste behoefte aan woningen bij de stad Leeuwarden is.

Inspraakreactie 20: PlasBossinade namens Dorpsbelang Goutum

A. *Indiener geeft aan dat Dorpsbelang Goutum graag de groene long ten zuiden van het dorp wil behouden. Dit is het slotstuk van alle bebouwing, voortvloeiende uit de Structuurvisie De Zuidlanden en het masterplan De Zuidlanden, echter ook het meest ingrijpende deel voor het dorp. Een petitie van Dorpsbelang is door meer dan 2000 mensen getekend. De groene long is niet alleen voor Goutum van belang, maar ook voor de bewoners van andere buurtschappen. Polder De Houn wordt getroffen door de voorgenomen bebouwing. Aangegeven wordt dat de planvorming voor De Hem in strijd is met hetgeen in de Structuurvisie staat, namelijk "het gebied ten zuidoosten van Goutum wordt, ondanks de verstedelijkingsdruk, gezien als waardevol weidevogelgebied." In de Structuurvisie wordt uitdrukkelijk aandacht gevraagd voor het behoud van waardevolle weidevogelgebieden. Aangegeven wordt dat het belang van het gebied onderstreept is met de motie "Groenstructuur de Zuidlanden/polder de Houn". In deze motie vraagt de gemeenteraad aandacht voor de groenruimtes tussen de buurtschappen. Ook wordt in deze motie gevraagd voor polder De Houn een inrichtingsplan en beheerplan op te stellen gericht op natuurvriendelijk beheer.*

Reactie:

Onderkend wordt dat de bebouwing van De Zuidlanden (en in het bijzonder De Hem) ingrijpend kan zijn voor het dorp Goutum. Om die reden is afgesproken een buffer van 50 meter op te nemen aan de zuidrand van Goutum. Hier ligt een raadsbesluit aan ten grondslag. Het besluit met voorwaarden is per brief van 13 juli 2016 meegedeeld aan Dorpsbelang. Met deze 50 meterzone is rekening gehouden in het stedenbouwkundig plan voor De Hem. Buiten die 50 meterzone is een groene invulling gedacht op de “koppen” van de pieren met bebouwing. Op die manier, door afstand en groen, wordt rekening gehouden met de belangen van de bewoners van Goutum.

De begrenzing van de bebouwingsvrije zone uit het bestemmingsplan (boven) en geprojecteerd op het stedenbouwkundig plan (onder).

Het belang van weidevogelgebieden wordt onderschreven in de Structuurvisie. Echter bij de bestemmingsplanprocedure Wiarda heeft de gemeente al keuzes moeten maken die ervoor gezorgd heeft dat het oorspronkelijke weidevogelgebied is formeel is komen te vervallen en de gemeente hiervoor compensatie heeft moeten betalen. Conform de geldende regeling compensatiegelden aan de provincie te betalen, kan het gebied aan de overzijde van de Wâldwei, grenzend aan het gebied De Zuidlanden, geschikt gemaakt worden voor weidevogels. De redenen om deze keuze te moeten maken zijn aangedragen door Dorpsbelang en Milieudefensie tijdens de behandeling van (en uitspraak) van het hoger beroep tegen het bestemmingsplan Wiarda: “*Volgens Dorpsbelang en Milieudefensie vormt vanwege de verstorende werking die van het plangebied uitgaat, het resterende gebied ten zuiden van de Hounsdyk, dat een oppervlakte heeft van ongeveer 140 hectare, geen voldoende areaal meer voor een levensvatbare gruttopopulatie.”… “Verder is ook in de onderhavige procedure niet bestreden dat het areaal voor een levensvatbare populatie weidevogels ten minste ongeveer 170 hectare moet bedragen, waarbij de Afdeling in aanmerking neemt dat ook in het rapport van Altenburg en Wymenga "Compensatie voor weidevogels in het kader van ontwikkelingen rond Leeuwarden" van 10 maart 2010, dat aan het nu voorliggende plan ten grondslag is gelegd, van een dergelijke minimale omvang wordt uitgegaan. Dit betekent dat bij de voorbereiding van het nu voorliggende plan voor de bepaling van de omvang van het verstoord gebied de gronden ten zuidwesten van de Hounsdyk die op de bij het Werkplan Weidevogels in Fryslân behorende kaart Openheid en rust weidevogels zijn aangemerkt als "voor weidevogels geschikt gebied" hadden moeten worden betrokken.”*

Kaart compensatie weidevogelgebied

Als gevolg van de uitspraak heeft er compensatie van het totale gebied van De Zuidlanden plaatsgevonden en is de aanduiding ‘weidevogelgebied’ door de provincie verwijderd van de provinciale kaarten.

In de Structuurvisie wordt ook de woningbouw beschreven, aan het belang van woningbouw moet ook tegemoet gekomen worden.

Er is voldaan aan de punten uit de genoemde motie. In de aangehaalde motie wordt het belang van groenruimtes tussen buurtschappen benoemd. Deze groenruimtes zijn er daadwerkelijk tussen de buurtschappen. Voor polder De Houn is een beheerovereenkomst aangegaan, de polder wordt natuurvriendelijk beheerd. Om die reden zitten er weidevogels in de polder, ondanks dat de polder al binnen de verstoringsafstand van het dorp Goutum, in de verstoringsafstand van het buurtschap Wiarda, in de verstoringsafstanden van de recreatievaart Wurdumerfeart en weg Hounsdyk ligt. Door enerzijds tegemoet te komen aan de motie en anderzijds een bufferzone van een breedte vergelijkbaar met die van Wiarda te projecteren, wordt tegemoetgekomen aan de belangen van groen en de belangen van polder De Houn.

B. *Aangegeven wordt dat er een adviesrapport van onderzoeksbureau Altenburg & Wijmenga ligt en dat dat “gek genoeg” niet bij de stukken ter inzage is gelegd.*

Reactie:

Er zijn meerdere ecologische quick-scans en onderzoeken uitgevoerd. De uitgevoerde ecologische onderzoeken zijn bedoeld als onderbouwing en input bij het op te stellen bestemmingsplan. Ten behoeve van een op te stellen bestemmingsplan is het gebruikelijk uitsluitend het plangebied te onderzoeken. In dit geval is er breder onderzoek uitgevoerd. De onderzoeken zullen, zoals gebruikelijk, worden toegevoegd als bijlage bij het bestemmingsplan. De resultaten van de uitgevoerde ecologische onderzoeken staan sinds oktober 2020 op de website van De Zuidlanden. Er is dus geen sprake van het niet openbaar maken van onderzoeken.

C. *Aangegeven wordt dat met het stedenbouwkundig plan voor De Hem, gekozen wordt voor het ‘afschrijven’ van weidevogelgebied De Houn. Deze keuze zou in strijd zijn met de Structuurvisie en met de Wet natuurbeheer (in verband met het verstoren van weidevogels*

en hun nesten en rustplaatsen). De noodzakelijke zone van 300 meter wordt niet in acht genomen.

Reactie:

De polder De Houn is geen door de provincie aangegeven weidevogelkansgebied. Bovendien wordt er een bufferzone aangehouden, met een breedte vergelijkbaar met die van Wiarda (40 -75 m). Op die manier wordt rekening gehouden met de polder De Houn. Ons inziens is er geen strijd met de Structuurvisie. In de Structuurvisie is er sprake van woningbouw en van weidevogels. Er is een afweging tussen beide belangen gemaakt, waarbij het belang van woningbouw zwaarder woog. Er is compensatie betaald voor de weidevogels zodat de woningbouw doorgang kan vinden. Met betrekking tot de zone van 300 meter wordt verwezen naar de reactie onder inspraakreactie 3 onder A.

Nesten van weidevogels zijn niet jaarrond beschermd. Er is geen strijdigheid met de Wet natuurbescherming m.b.t. broedvogels, indien het volgende in acht wordt genomen (ecologische beoordeling van A&W van 26 februari 2019): Werkzaamheden buiten het broedseizoen uitvoeren is de meest zekere optie. Een alternatief is om werkzaamheden voor aanvang van het broedseizoen te beginnen, zodat broedpogingen in het werkgebied achterwege blijven door de verstoring tijdens de werkzaamheden. Er dient tevens te worden voorkomen dat tijdens werkzaamheden in het broedseizoen alsnog broedgevallen ontstaan die kunnen worden aangetast. Dit is mogelijk door geen geschikte plaatsen voor nesten te laten ontstaan, door bijvoorbeeld bouwmateriaal goed af te dekken. Mochten er toch vogels tot broeden komen en door de werkzaamheden worden verstoord, dan ontstaat er een conflict met de Wet natuurbescherming en moeten de verstorende werkzaamheden gestaakt worden tot na de broedperiode van de betreffende soort(en).

D. *Aangegeven wordt dat er sprake zou zijn van een verouderde MER.*

Los van of sprake is van een verouderde MER, is de Hem qua omvang niet direct plan-merplichtig. In dit geval kan een mer-beoordeling volstaan, die verwerkt wordt in het bestemmingsplan.

E. Aangegeven wordt dat het de vraag is of er voldoende stikstofruimte is om de wijk De Hem te ontwikkelen. Dit blijkt niet uit de ter visie gelegde stukken. Het zou onzorgvuldig zijn een stedenbouwkundig plan ter visie te leggen, terwijl er onzekerheid is over de uitvoerbaarheid. Verzocht wordt met een Aeriusberekening de stikstofdepositie inzichtelijk te maken.

Reactie:

Het is niet gebruikelijk in dit stadium al een stikstofberekening uit te voeren. In het kader van het op te stellen bestemmingsplan zal een stikstofberekening worden uitgevoerd.

Inspraakreactie 21:

Indiener verzoekt geen woningen te bouwen op de locatie De Hem omdat deze gronden worden gebruikt door weidevogels om te nestelen.

Reactie:

Met betrekking tot de noodzaak van het ontwikkelen van dit plan op deze locatie wordt verwezen naar het antwoord op inspraakreactie 2 onder F. Nesten van weidevogels zijn niet jaarrond beschermd, zie ook het antwoord op inspraakreactie 20 onder C.

Inspraakreactie 22:

Indiener verzoekt geen woningen te bouwen op de locatie De Hem omdat deze gronden worden gebruikt door weidevogels om te nestelen.

Reactie:

Met betrekking tot de noodzaak van het ontwikkelen van dit plan op deze locatie wordt verwezen naar het antwoord op inspraakreactie 2 onder F. Nesten van weidevogels zijn niet jaarrond beschermd, zie ook het antwoord op inspraakreactie 20 onder C.

Inspraakreactie 23:

A. *Indiener geeft aan dat De Klamp en De Hem voor het gevoel in elkaar overgaan, zonder voldoende groene buffer. Indiener verzoekt de groene ruimte te borgen, zoals benoemd in de structuurvisie en getoond op een eerder concept van De Hem.*

Reactie:

De afstand tussen De Klamp en De Hem is dermate groot dat er geen sprake is van in elkaar overlopen van de buurtschappen. De afstand tussen de woningen in de Klamp tot bijvoorbeeld de voorgenomen appartementengebouwen in De Hem bedraagt meer dan 150 meter. Om die reden zal het stedenbouwkundig plan op dit punt niet worden aangepast.

B. *Aan de zuidzijde van De Hem is een appartementengebouw toegevoegd. Indiener vreest voor de hoogte van deze appartementengebouwen. Indiener vindt dat deze appartementengebouwen de indruk wekken van een industrieterreintje tussen 2 dorpen in. Indiener verzoekt de hoogbouw te verplaatsen naar de andere zijde van De Hem, aan de kant van Wiarda omdat daar sprake is van een bredere groenstrook.*

Reactie:

Voor de appartementengebouwen wordt gedacht aan een hoogte van 3 lagen met een kap. In het bestemmingsplan wordt de maximale bouwhoogte vastgelegd. Dit valt niet onder “hoogbouw”. Woningen hebben veelal twee bouwlagen met kap. Deze gebouwen tellen dan één extra bouwlaag ten opzichte van dat woningtype.

C. *Het toegevoegde appartementengebouw is enigszins gedraaid en gericht op de tuinen van de woningen in De Klamp. Er is zicht recht in de tuinen van die woningen. Dit past niet bij het geschetste ”buiten” wonen. Indiener verzoekt voor alle appartementengebouwen dezelfde richting te kiezen.*

Reactie:

De afstand tussen De Klamp en de geprojecteerde appartementengebouwen is dermate groot dat van de term “dichtbij” of zicht in de tuinen geen sprake is. De afstand tussen de woningen in De

Klamp tot de voorgenomen appartementengebouwen bedraagt meer dan 150 meter. Om die reden zal het stedenbouwkundig plan op dit punt niet worden aangepast.

Inspraakreactie 24:

Deze inspraakreactie is tekstueel en inhoudelijk gelijk aan nummer 23. Kortheidshalve wordt hierbij dan ook verwezen naar de samenvatting en reactie op inspraakreactie 23.

Inspraakreactie 25:

Indiener is geïnteresseerd in het onderdeel D (wonen in een hof in het bos, wonen met collectieve tuin). Samen met een aantal andere belangstellenden heeft hij interesse om hier te gaan wonen. Indiener benoemt een aantal punten waar hij concreet aan denk bij de invulling van dit bouwonderdeel.

Reactie:

Wij danken indiener voor zijn getoonde interesse en gaan graag met hem in gesprek zodra de procedure in een verder stadium is en er sprake is van concretere invulling van de deelgebieden.

Inspraakreactie 26:

A. *Indiener geeft aan dat er in het stedenbouwkundig plan 3 appartementencomplexen zijn getekend, waar in een vorige versie sprake was van 2 appartementengebouwen. Bovendien zijn deze gebouwen gericht op De Klamp. Indiener verzoekt dat het appartementencomplex met de voorzijde gericht is op het noordwesten, zodat de zichtlijn niet op de Klamp is gericht.*

Reactie:

Zie hiervoor de beantwoording van inspraakreactie 23.

B. *Indiener geeft aan dat er gesproken wordt over groene ruimten bedoeld als speelterrein al dan niet met water. Indiener geeft aan dat het niet wenselijk is het gebied als zwemwater aan te merken, vanwege de breedte van de vaart en het bootverkeer.*

Reactie:

Wij nemen deze suggestie mee.

Inspraakreactie 27:

Indiener woont aan de zuidzijde van Goutum en geeft aan de indruk te hebben dat hij meer benadeeld wordt dan andere bewoners doordat de nieuwe bebouwing het dichtst op zijn perceel komt. Ook van de vaarbewegingen zal hij, gezien de situering van zijn perceel, het meeste last hebben. Er is immers ook maar sprake van één in/uitgang van het bevaarbare water. De privacy neemt af. Indiener verzoekt een aantal kavels (op de koppen) niet te bebouwen maar groen in te planten. Daarnaast verzoekt indiener een tweede doorgang te maken in het schiereiland, nabij het plasdrasgebied (en noordoostelijk gelegen wandelpad).

Reactie:

Tussen de woningen aan de zuidkant van Goutum en De Hem is een bebouwingsvrije zone van 50 meter. De ‘koppen” van de pieren krijgen een groene invulling. Dit achten wij voldoende om het woongenot van indiener niet onevenredig te benadelen. Er zullen geen kavels vervallen ten gunste

van meer groen, omdat er voldoende ruimte is om het groen goed te kunnen laten uitgroeien. De kavel van indiener en de kavels van De Hem liggen aan bevaarbaar openbaar water. Het water zal in het recreatieseizoen gebruikt worden, naar verwachting wordt het gebruik intensiever door de nieuwe bebouwing. Dit bezwaar kunnen wij niet wegnemen.

Verder dient te worden opgemerkt dat betreffende bewoners, wonende aan deze zuidkant van Goutum, extra eigendom hebben kunnen verwerven in 2011 van de gemeente en dat op kosten van de gemeente hun percelen zijn ontsloten op het vaarwater. In de koopovereenkomsten is ook nadrukkelijk aangegeven dat de overeengekomen minimale bebouwingsvrije afstand van 50 meter door de uitbreiding van de percelen niet verandert ten opzichte van hetgeen op de geldende bestemmingsplankaart is vastgelegd.

Door het maken van een tweede bevaarbare doorgang in het schiereiland zou een eiland ontstaan, dit is onwenselijk omdat dit het onderhoud en het toezicht bemoeilijkt.

Conclusie

De inspraakreacties leiden niet tot een aanpassing van het stedenbouwkundig plan voor buurtschap De Hem.

Buurtschap De Hem

Stedenbouwkundig plan

Gemeente Leeuwarden

De Zuidlanden - bouwt de nieuwe *buorren* van Leeuwarden

januari 2021

Inhoud

2 Inhoud
2 Voorwoord
3 Inleiding
5 Omgeving
7 Structuurvisie De Zuidlanden
8 Participatieproces
10 Inspiratiekaart
12 Schetsontwerp
13 Stedenbouwkundig plan
14 Hoofdopzet
15 Oostrand
16 Noordrand
17 Westrand
18 Hart
18 Entree
19 Zuidrand
20 Ontsluiting
20 Fiets en voetganger
21 Auto
22 Wonen
23 Uitgeefbaar
24 Water
25 Groen
26 Duurzaamheid

Voorwoord

In dit document staat het stedenbouwkundig plan voor het nieuwe buurtschap 'De Hem' in De Zuidlanden beschreven.

"Een stedenbouwkundig plan is een tekening met toelichting van de gewenste inrichting van een gebied, waarin de meest bepalende elementen die ruimte vragen zijn weergegeven."

Dit zijn oa. de kavels, het groen, de wegen, de parkeerplaatsen en het water. Om tot deze tekening en toelichting te komen heeft er een ontwerp- en participatieproces plaatsgevonden waarin keuzes zijn gemaakt over waar welke bebouwing komt en hoe de openbare ruimte vorm zal krijgen.

In het ontwerpproces is rekening gehouden met allerlei aspecten, zoals aansluiting op het omliggende landschap en de bestaande bebouwing, een goede toegankelijkheid, duurzaamheid, groen en water, milieutechnische aspecten en veiligheidsaspecten. Hier ligt steeds de uitdaging voor het ontwerpteam.

Uiteindelijk zal 'De Hem' een nieuw stukje Leeuwarden worden dat goed in de omgeving past en waar de nieuwe bewoners en hun bezoekers veilig en plezierig kunnen wonen, werken, verblijven en spelen.

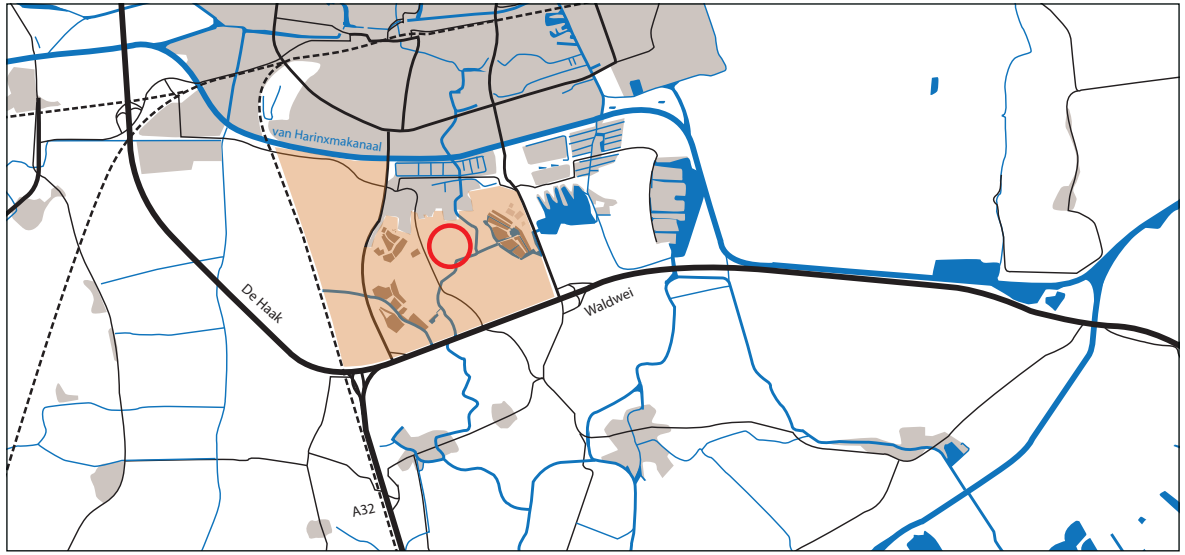

De ligging van De Zuidlanden ten zuiden van het Van Harinxmakanaal. Bij de rode cirkel de locatie 'De Hem'.

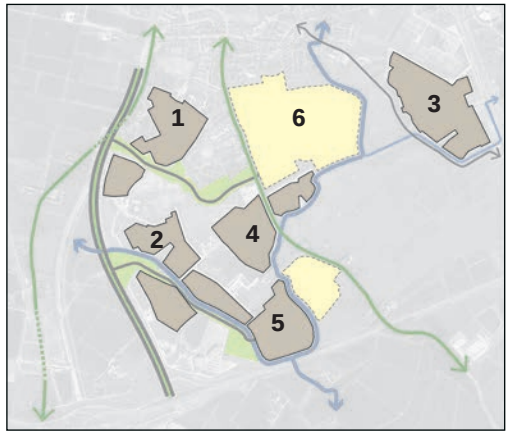

De buurtschappen aan de oostkant van de Overijsselse-laan. De bestaande en in aanbouw zijnde buurtschappen zijn Goutum-Súd (Jabikswoude)[1], Techum [2], Wiarda [3] en De Klamp [4].

Het buurtschap Unia [5] is in voorbereiding.

Het plangebied voor De Hem [6] is aangegeven als een geel gekleurd gebied.

Inleiding

Leeuwarden breidt uit

Leeuwarden groeit de komende jaren en er is vraag naar meer woningen. Het buurtschap De Hem is het laatste te ontwikkelen buurtschap in Zuidlanden-Oost. In de afgelopen jaren zijn de buurtschappen Goutum-Súd, Techum, Wiarda en De Klamp gebouwd. Buurtschap Unia is in voor-bereiding. Het plangebied ligt tussen Goutum, de Wergeasterdyk, de Wirdumervaart en De Klamp. Het plangebied heeft een omvang van ruim 35 hectare, wat ruim is voor het aantal woningen. Dat betekent dat er veel ruimte is voor water en groen.

Buurtschappen

In de Structuurvisie van 2011 wordt de opzet van buurtschappen behandeld. De woonbuurten met een omvang van 200 tot 400 woningen maakt het mogelijk om op Friese leest geschoeide 'buorren' te maken. De buurtschappen hebben een eigen identiteit en herkenbaarheid. Deze aanpak wordt gewaardeerd in De Zuidlanden.

Status

Het stedenbouwkundig plan laat zo goed mogelijk zien hoe De Hem gerealiseerd gaat worden. Het plan zal wel verder uitgewerkt moeten worden als het gaat om exacte maten van de wegprofie-len, watergangen en kavels. Aan de tekenstijl is dat ook goed te zien in bijvoorbeeld het hoekige verloop van wegen en watergangen.

Eén van de schetsen voor het stedenbouwkundig plan.

De plek waar de Sudertrimdielsdyk uitkomt op de Wergeasterdyk. Vanaf deze plek wordt De Hem ontsloten.

Vervolg

Na de vaststelling van het stedenbouwkundig plan wordt als volgende stap het voorontwerp bestemmingsplan gemaakt en voorgelegd ter besluitvorming. In het bestemmingsplan worden de functies zoals wonen of groen op een kaart vastgelegd met de daarbij behorende regels.
De realisatie van De Hem vindt plaats in samenwerking met marktpartijen die woningen zullen gaan ontwikkelen voor de verschillende plandelen. Ook zullen kavels ter verkoop worden aangeboden voor de particuliere bouw. De regels waaraan de bebouwing moet voldoen zullen voor een gedeelte staan in het voorontwerp bestemmingsplan. Dan gaat het om bijvoorbeeld bouwhoogte en rooilijnen.

Beeldkwaliteit

Er zal ook aandacht besteed worden aan het uiterlijk van de bebouwing. Daarvoor wordt een Beeldkwaliteitsplan opgesteld met daarin opgenomen Welstandscriteria. Voor sommige plekken in het plan zullen de criteria meer sturend zijn dan op andere plekken. In de beschrijving van het plan komt dit thema terug. In De Zuidlanden is een Kwaliteitsteam actief die in een vroeg stadium met de aanvrager en architect naar de plannen kijkt en advies uitbrengt. Bij een positief advies volgt goedkeuring van 'Hûs en hiem' bij de officiële aanvraag.

Omgeving

Historische kaart 1910

Middelzee

In de 11e eeuw begon men met het inpolderen van de Middelzee, die vanuit de Waddenzee aan de westzijde van Leeuwarden naar het huidige Bolsward liep. Hierdoor begon de Middelzee dicht te slibben. Het inpolderen van de Middelzee had landschappelijke gevolgen: van oudsher stroomden rivieren en beekjes uit op de zee, maar vanwege de inpoldering werd een afwateringskanaal gegraven: de Zwette.
Het plangebied van De Hem en omgeving bestaat uit weiland en kenmerkt zich door het slotenpatroon, deels strak en regelmatig maar ook met onregelmatig verloop. Uit historische gegevens lijkt er in de zuidwesthoek van het terrein, nabij de Wergeasterdyk, sprake te zijn geweest van een 'huisplaats'. Verder zijn er geen sporen van bewoning aangetroffen. De naam 'De Hem' verwijst naar een kleine nederzetting aan de Wergeasterdyk, ten zuiden van De Klamp.

Wirdumervaart

De Wirdumervaart was een stroomrivier die afwaterde naar de Middelzee. De voormalige rivier liep naar het dorp Wirdum en vanouds werden landbouwproducten naar Leeuwarden vervoerd. De vaart stond in verbinding met andere waterlopen wat het transport bevorderde.
Tegenwoordig vervult de Wirdumervaart vooral een recreatieve functie. Om het varen met sloepen te bevorderen is in de afgelopen jaren het water op diepte gebracht en zijn bruggen in de omgeving opgehoogd.

Wegen

Omdat het transport over water lange tijd belangrijker dan vervoer over land, waren er maar weinig wegen. In het plangebied zijn de Wergeasterdyk en de Hounsdyk de twee oudere wegen die al op heel oude kaarten voorkomen.

Landschap

Het plangebied bestaat uit weilanden. De hoogtekaart laat zien dat er hoogteverschillen zijn in het terrein. In de buurt van Goutum ligt het maaiveld wat hoger en langs de Wirdumervaart is het maaiveld beduidend lager. Dat kan te maken hebben met de oorspronkelijke afwaterende functie van de vaart.
De Wergeasterdyk heeft het karakter van een landelijke laan. Aan weerszijden staan op onregelmatige afstanden essen van maximaal 40 jaar oud. Het gebied ten westen van de Wergeasterdyk kenmerkt zich door opgaand groen. Langs de perceelsgrenzen is sprake van singels en houtwallen. Met de komst van het crematorium zijn in een groot deel van dat terrein bos, singels en lanen aangebracht. Een deel van deze beplanting is ruim 50 jaar oud. Het geheel heeft het karakter van een volwassen bos. Het buurtje 'It Grien' dat tegen dit gebied aan ligt borduurt voort op dit thema met de singels tussen de woningen.

Vogelvluchtbeeld van polder de Houn gezien vanuit het zuidoosten. Onder in beeld de rand van het buurtschap Wiarda. Linksonder de windmolen.

Polder de Houn gezien vanuit het zuiden. Langs de Hounsdyk staat de Wimetor windmolen

Polder de Houn

Ten oosten van de Wirdumervaart ligt een laaggelegen gebied die polder de Houn genoemd wordt. Het gebied is eigendom van de gemeente Leeuwarden. In samenwerking met lokale organisaties 'Wimetor' en de 'Vogelwacht' is een aantrekkelijk gebied voor plant en dier ontstaan. Er zijn veel vogels en weidevogels broeden hier. Omdat weidevogels grote open gebieden nodig hebben is dat bijzonder. Het heeft te maken met de uitgekiende beheersing van het waterpeil en het maaibeheer. Volgens de deskundigen kan dit gebied ook op deze wijze functioneren omdat binnen een straal van 2 km de Himpensermarpolder ligt, een grootschalig weidevogelgebied.

De Hounsdyk ligt langs de oostkant van het poldertje en buurtschap Wiarda ligt aan de andere kant. Hier zorgt een brede waterpartij voor afstand tussen de woningen en de polder en vormt het een waterrijke overgangszone.

Ten zuiden van de polder komt een fietspad die een verbinding gaat vormen tussen Wiarda en De Hem, maar ook tussen Zuiderburen en de rest van De Zuidlanden. Aan beide kanten van het fietspad is een sloot waarbij de sloot aan de noordkant een brede ondiepe oeverzone heeft.

Structuurvisie De Zuidlanden

Omslag van de Structuurvisie

Groei

De gemeente Leeuwarden kent een sterke groei van de bevolking en het aantal huishoudens. Waar dat kan wordt de woningvraag opgevangen in de stad, maar er is ook de behoefte en noodzaak om nieuwbouw in uitleggebieden zoals De Zuidlanden te ontwikkelen.

Hoofdlijnen

Voor het plangebied van De Zuidlanden is een structuurvisie vastgesteld in 2011. Hierin staan de hoofdlijnen van de voorgestane ruimtelijke ontwikkeling voor De Zuidlanden. De basis wordt gevormd door de landschappelijke ondergrond, met bodemgesteldheid en cultuurhistorische kenmerken. De volgende laag is het waternetwerk, gevolgd door het hoofdwegennet. Dan de Overijsselselaan en Werpsterhoek als concentraties voor de zakelijke en niet-commerciële dienstverlening. Tenslotte de laag van de bebouwing die op het onderliggend netwerk mogelijk is.

Buurtschappen

Aan de oostzijde van de Overijsselse laan zijn de-bebouwingsvlakken als 'buurtschappen' opgezet. Elke vlek bevat een gevarieerd woonprogramma met een omvang van 200 tot 400 woningen, De gebieden tussen de vlekken worden landschappelijk ingericht, met bebouwingsaccenten.

Identiteit

Met het maken van aparte 'buurtschappen' ontstaan er woongebieden met een eigen identiteit en herkenbaarheid. Hierdoor wonen mensen niet in De Zuidlanden, maar in aparte 'buurtschappen' waarmee ze zich ook gemakkelijker kunnen identificeren, en zich kunnen 'thuis voelen'. Ook is het waardevol om verschillen aan te brengen tussen de buurtschappen. Daarmee kan ingespeeld worden op de woningbehoefte en de marktomstandigheden. Ook kunnen ervaring met al gebouwde buurtschappen gebruikt worden.

Buurtschap Techum

Participatieproces

Beeld van de Inspiratiedag in de Iglo van De Zuidlanden op 14 december 2019. Foto: Leeuwarder Courant

Stappen

Vanaf 2019 hebben bijeenkomsten en activiteiten plaatsgevonden om belanghebbenden uit de omgeving en geïnteresseerden te betrekken bij de voorbereiding en het opstellen van de hoofdlijnen van het stedenbouwkundig plan. Een belangrijk onderdeel hierin was de zgn. "Inspiratiedag". Op zaterdag 14 december 2019 konden belangstellenden tussen 10:00 en 15:00 binnenlopen en zich laten informeren. Er werden doorlopend korte presentaties gegeven over verschillende onderwerpen. Op deze dag kwamen we in gesprek met omwonenden, toekomstige bewoners, ontwikkelaars en makelaars. Tijdens de "Inspiratiedag" is ook een digitale enquête gelanceerd om meer betrokkenen de tijd te gunnen om hun mening te geven. Deze enquête is uiteindelijk door meer dan 300 mensen ingevuld.

Hieronder is kort overzicht van de stappen in het proces:

- *Voorjaar 2019 - inventarisatie;*
- *Eind december 2019 - "Inspiratiedag De Hem";*
- *December 2019 - januari 2020 - online enquête;*
- *Mei 2020 - presentatie en online bijeenkomst over de Inspiratiekaart;*
- *Juni 2020 - presentatie en online-bijeenkomst eerste schets;*
- *Oktober 2020 - bijeenkomst met de klankbordgroep over het concept stedenbouwkundig plan.*

Over deze bijeenkomsten en activiteiten zijn verslagen en documenten na te lezen op:
www.dezuidlanden.nl/nl/de-buurtschappen/de-hem

Uitkomsten

Uit de enquête en de inbreng op de andere momenten zijn de volgende hoofdpunten naar voren gekomen. In schuine schrift staat vermeld hoe dit punt verwerkt is.

Zwaartepunt van de bebouwing.

Van de vier modellen werd het verspreid wonen het meest geschikt bevonden, het model met het zwaartepunt in het midden was een goede tweede. De andere modellen gingen uit van een zwaartepunt in het noordoosten of noordwesten.
We gaan uit van een centraal zwaartepunt. Het compacte hart van het buurtschap ligt in het midden, waardoor er ruimte aan de randen ontstaat.

Wonen

Veel voorgestelde woningtypen werden hoog gewaardeerd, zoals twee onder één kapwoningen, duurzame woningen aan binnentuin, rijwoningen en vrijstaande woningen. Appartementen kregen de laagste score. Opvallend was de hoge waardering voor woningclusters in het groen.
We gaan een gevarieerd woningbouwprogramma realiseren dat aansluit bij de behoefte, zowel

op de korte en de lange termijn. Naast duurdere woningen willen we in De Hem ook betaalbare woningen realiseren voor starters en senioren.

Groen

Over het algemeen werden verschillende vormen van natuurlijk groen gewaardeerd. Bomen, singels en bosjes kregen een hoge waardering, net als ruige en natuurlijke oevers.
We gaan verschillende soorten groen realiseren die goed aansluiten bij het karakter van het omringende landschap.

Duurzaamheid

Duurzaamheid werd belangrijk gevonden waarbij de verschillende categorieën dicht bij elkaar lagen. Het hoogst gewaardeerd werden energie neutrale woningen en materiaalgebruik. Opvang van regenwater scoorde iets lager.
Duurzaamheid is een belangrijk thema in De Hem dat we verder uit zullen werken in de openbare ruimte en in de eisen die we aan de woningbouw stellen.

Mobiliteit en parkeren

Parkeren dicht bij de woningen werd hoog gewaardeerd. Over parkeren op enige afstand ten behoeve van een autoluwe woonomgeving werd verschillend gedacht, net als over mogelijkheden voor deelauto's.
We streven naar een woonomgeving waar de auto te gast is en zullen toekomstige bewoners waar het kan betrekken. We gebruiken de ervaring die we opdoen bij de parkeeroplossingen die tot nu toe zijn toegepast in De Zuidlanden.

Daarnaast zijn in het participatietraject zijn drie specifieke aandachtspunten naar voren gekomen die de aandacht vragen.

De oostelijke rand

Aandacht voor waar en de wijze waarop de bebouwing aan de oostzijde geplaatst wordt in combinatie met een landschappelijke overgangszone tussen de bebouwing en de Wirdumervaart en de polder de Houn.

Randzone Goutum.

Aan de noordzijde is in het bestemmingsplan een zone van 50 meter aangegeven die vrij blijft van bebouwing. Bewoners aan de rand van Goutum pleiten voor het afschermen van nieuwe bebouwing.

Westelijke rand langs de Wergeasterdyk

Voor het westelijke deel van het gebied geven de bewoners van de Wergeasterdyk hun voorkeur aan voor het op afstand houden en aan het zicht onttrekken van nieuwe bebouwing.

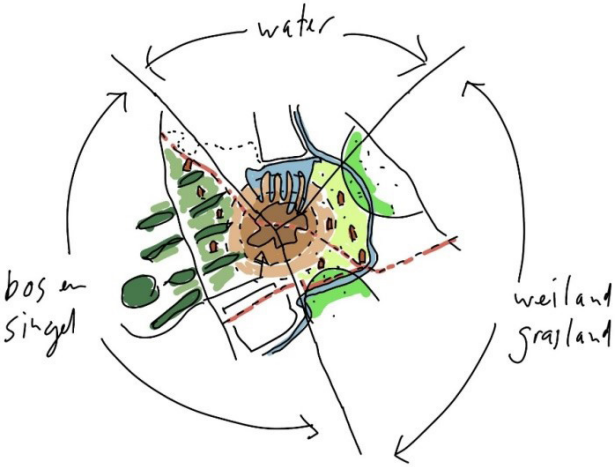

Schematische schets van de opzet van het buurtschap De Hem

Inspiratiekaart

De Inspiratiekaart is een tekening die zo goed mogelijk laat zien wat er opgehaald is uit participatiesessies. Het geeft weer met welke aanleidingen uit de omgeving, met welke ideeën die zijn ingebracht en met welke uitgangspunten die zijn geformuleerd een plan gemaakt kan worden. Het laat op globale wijze zien hoe het nieuwe buurtschap de Hem vormt krijgt en wat waar kan komen en hoe de omgeving er uit kan gaan zien. De kaart is geen tekening waarin zaken precies vastliggen worden op hun plek zoals een bestemmingsplan dat wel doet. De kaart is bedoeld als praatstuk en als inspiratie voor de volgende stappen in het planproces.

Doel

Voor het ontwikkelen van het nieuwe buurtschap De Hem hebben we centrale uitgangspunten opgehaald uit het participatietraject en vertaald op hoofdlijnen in de Inspiratiekaart. Dit zorgt ervoor dat we tijdens de ontwikkeling van het gebied altijd duidelijke richtlijnen hebben om op terug te vallen.

Twee invalshoeken

Voor de Inspiratiekaart kijken we op twee manieren naar het gebied. Ten eerste van binnen naar buiten: waar ligt het zwaartepunt van de bebouwing en hoe dicht staan de huizen bij elkaar. Ten tweede van buiten naar binnen: hoe ziet de directe omgeving eruit en welke invloed heeft dat op de bebouwing en inrichting van de randen.

Van binnen naar buiten

De Hem past in de reeks van buurtschappen in De Zuidlanden ten oosten van de Overijsselselaan die al zijn gebouwd, in aanbouw zijn of nog gebouwd worden. In de buurtschappen staat de bebouwing relatief dicht op elkaar en tussen de buurtschappen is groene ruimte. De Inspiratiekaart laat verschillende dichtheden van de bebouwing zien. In het hart van het buurtschap staan de huizen relatief dicht op elkaar, met daaromheen schillen met een iets lagere dichtheid. Aan de randen staan de huizen veel verder uit elkaar.

Van buiten naar binnen

De directe omgeving van De Hem heeft meerdere gezichten. Aan de oostkant de natte polder De Houn, aan de zuidkant het wijde zicht over de weilanden, aan de westkant de opgaande beplanting langs de Wergeasterdyk en rond het crematorium. Aan de noordkant ligt bevaarbaar water. Alle windrichtingen bieden aanleidingen om de randen rondom het buurtschap verschillend te maken en te laten aansluiten om de omgeving. In de Inspiratiekaart wordt dit in legenda eenheden benoemd.

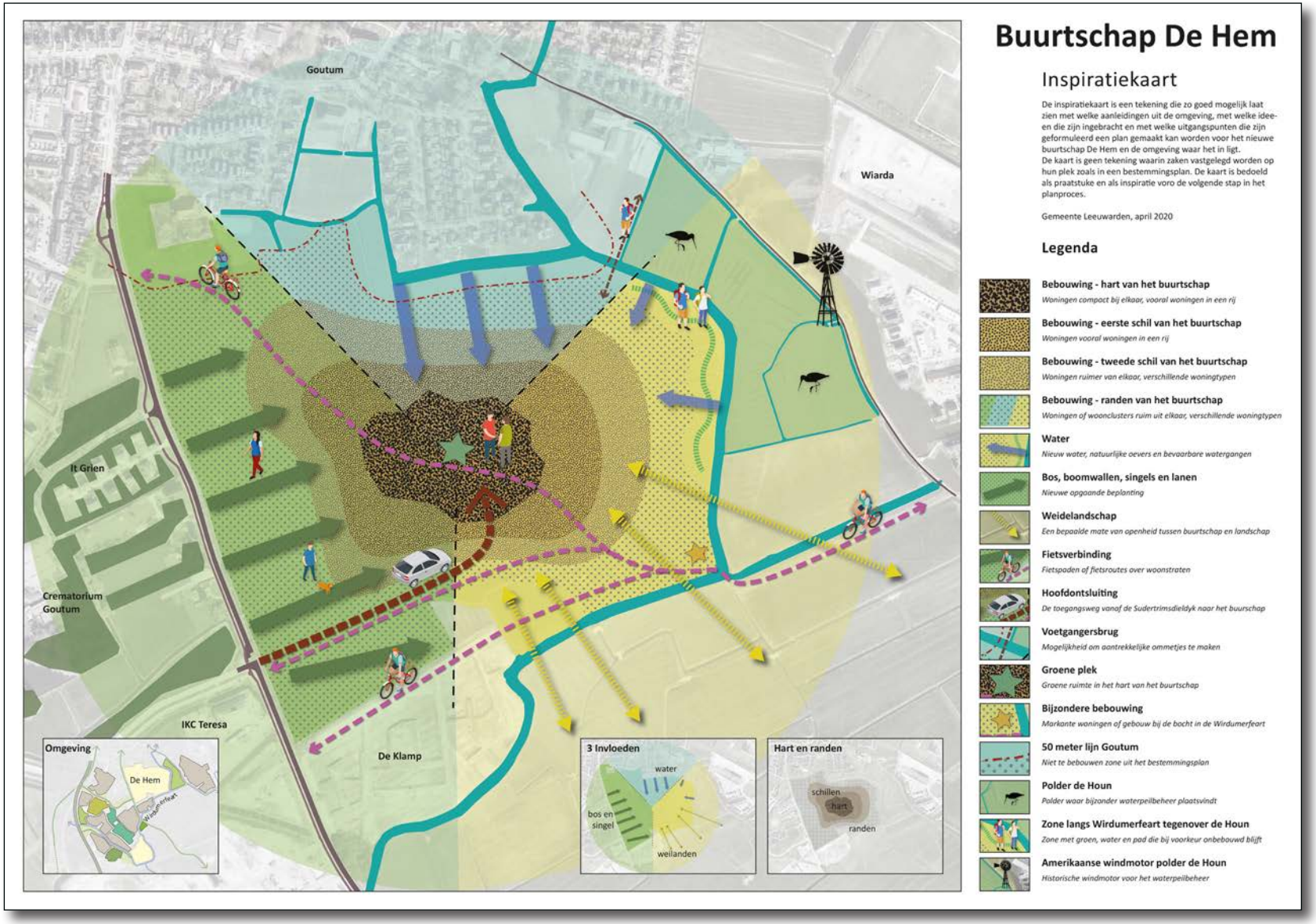
Goutum
Wiarda
It Grien
Crematorium Goutum
IKC Teresa
De Klamp
Omgeving
De Hem
Wirdumerfeart
3 Invloeden
water
bos en singel
weilanden
Hart en randen
schillen
hart
randen
Buurtschap De Hem
Inspiratiekaart
De inspiratiekaart is een tekening die zo goed mogelijk laat zien met welke aanleidingen uit de omgeving, met welke idee- en die zijn ingebracht en met welke uitgangspunten die zijn geformuleerd een plan gemaakt kan worden voor het nieuwe buurtschap De Hem en de omgeving waar het in ligt.
De kaart is geen tekening waarin zaken vastgelegd worden op hun plek zoals in een bestemmingsplan. De kaart is bedoeld als praatstuke en als inspiratie voro de volgende stap in het planproces.
Gemeente Leeuwarden, april 2020
Legenda
Bebouwing - hart van het buurtschap
Woningen compact bij elkaar, vooral woningen in een rij
Bebouwing - eerste schil van het buurtschap
Woningen vooral woningen in een rij
Bebouwing - tweede schil van het buurtschap
Woningen ruimer van elkaar, verschillende woningtypen
Bebouwing - randen van het buurtschap
Woningen of wooncluster ruim uit elkaar, verschillende woningtypen
Water
Nieuw water, natuurlijke oevers en bevaarbare watergangen
Bos, boomwallen, singels en lanen
Nieuwe opgaande beplanting
Weidelandschap
Een bepaalde mate van openheid tussen buurtschap en landschap
Fietsverbinding
Fietspaden of fietsroutes over woonstraten
Hoofdontsluiting
De toegangsweg vanof de Sudertrimsdieldyk naar het buurschap
Voetgangersbrug
Mogelijkheid om aantrekkelijke ommetjes te maken
Groene plek
Groene ruimte in het hart van het buurtschap
Bijzondere bebouwing
Markante woningen of gebouw bij de bocht in de Wirdumerfeart
50 meter lijn Goutum
Niet te bebouwen zone uit het bestemmingsplan
Polder de Houn
Polder waar bijzonder waterpeilbeheer plaatsvindt
Zone langs Wirdumerfeart tegenover de Houn
Zone met groen, water en pad die bij voorkeur onbebouwd blijft
Amerikaanse windmotor polder de Houn
Historische windmotor voor het waterpeilbeheer

Schetsontwerp

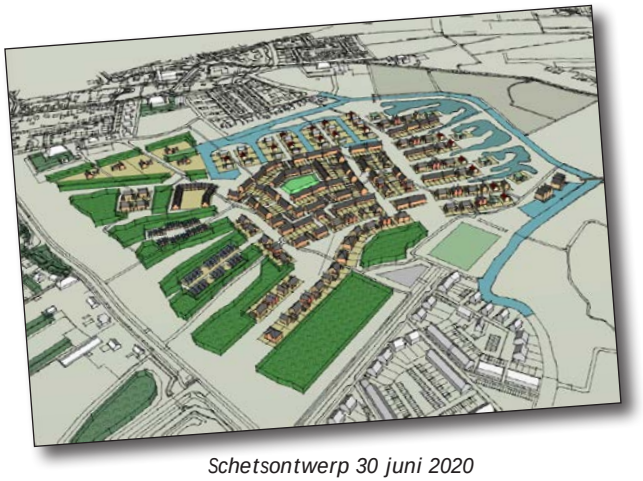

Schetsontwerp 30 juni 2020

Schetsontwerp 26 oktober 2020

Met de ideeën uit de inspiratiekaart zijn eerste schetsen gemaakt als een soort vingeroefeningen. Het zijn 3d modellen waarin als een soort 'lego'-blokjes verschillende typen woningen geplaatst zijn, zoals rijwoningen, vrijstaande woningen en meer. Daarnaast is de groene omgeving globaal ingetekend. Het idee is dat een compact hart het centrale deel van het buurtschap vertegenwoordigd met daaromheen zones waar de woningen minder dicht op elkaar staan en 'vermengd' zijn met groen en water.

Hart van het buurtschap

Het hart bestaat vooral uit rijwoningen rondom een groene ruimte die refereert aan een ‘lege terp’, een licht verhoogd grasvlak met bomen rondom. Daarom heen staan meer woningtypen als een soort ‘schil’.

Noordkant

Aan de noordkant is het vaarwater groter gemaakt met een soort opvaarten met vrijstaande woningen. Tussen deze woningen en Goutum is een soort schiereiland. Samen met de groene koppen van de doodlopende straatjes maakt dit groene zone tussen De Hem en Goutum.

Oostkant

Aan de oostkant is de westelijke oever van de Wirdumervaart ingevuld met een waterrijk groengebied. Het water heeft voor een groot deel verschillende waterdiepten waardoor er natuurlijk geheel kan ontstaan dat aansluit bij de polder De Houn. Korte doodlopende straatjes met verschillende woningtypen liggen ingebed is deze waterrijke zone.

Zuidkant

Vanaf de zuidkant is zicht over de weilanden kenmerkend. Hier kruist de fietsroute van naar Wiarda en Zuiderburen de Wirdumervaart. Als markering van dit punt zijn bijzondere woningen aan het water gedacht, smalle rijwoningen of een compact appartementengebouw. Tussen De Klamp en De Hem is een open ruimte waar bijvoorbeeld een trapveld zou kunnen passen.

Westkant

In de zone tussen het hart van De Hem en de Wergeasterdyk is een combinatie van bosstroken, singels en lanen getekend. Tussen de opgaande beplanting is ruimte voor bijzondere woningen of woonvormen zoals een hofje, Tiny Houses of varianten daarop. Ook zijn woningen ingetekend op extra grote kavels.

Het eerste schetsontwerp is gepresenteerd op het digi-event van 30 juni 2020. Het tweede schetsontwerp was onderwerp van gesprek met de klankbordgroep op 26 oktober 2020. De reacties op dit ontwerp zijn waar mogelijk verwerkt in dit voorliggende stedenbouwkundig plan.

Stedenbouwkundig plan

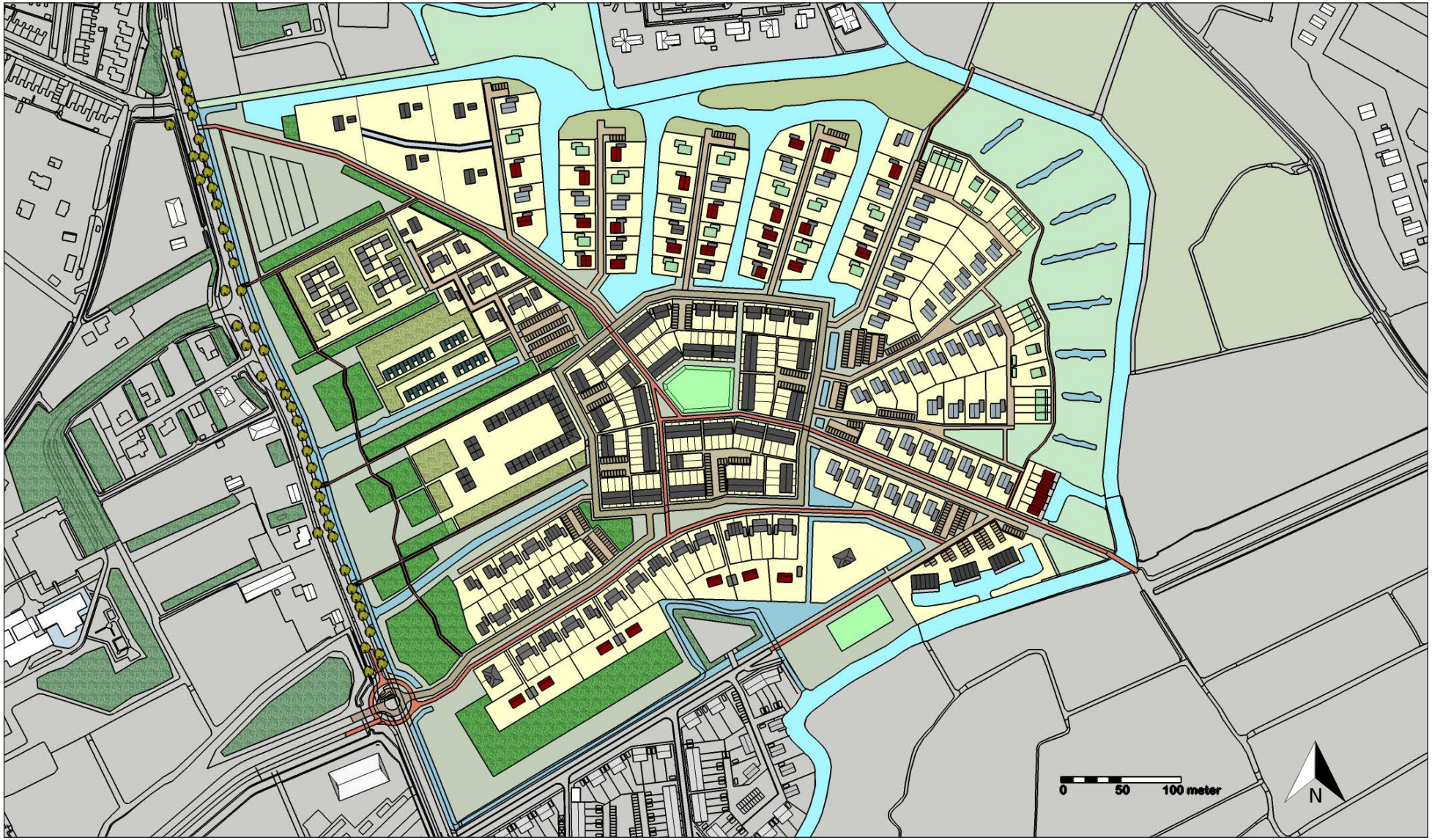

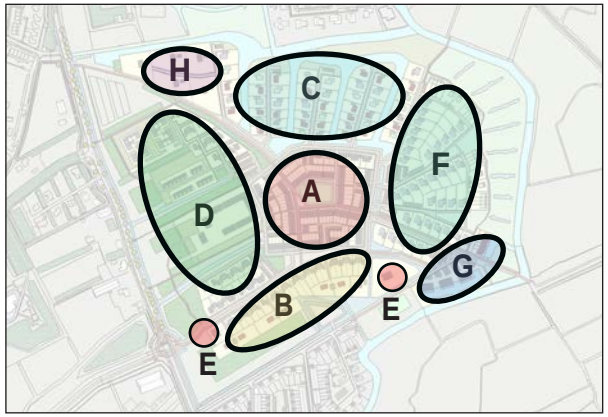

Deelgebieden in De Hem

Overzicht van De Hem

A

Het hart. Beschut, dorps en spelen op straat.

B

Het lint. Bomen in de berm, informeel, variatie.

C

De opvaarten. Tuinen aan vaarwater.

D

De hof in het bos. Wonen met collectieve tuin.

E

De 'state'. Bijzondere woning op voorname plek.

F

De polderrand. Informeel voetpad langs de woningen.

G

De accenten. Appartementen in een cluster.

H

De ruimte. Grotere kavels geven mogelijkheden.

Hoofdopzet

De buurtschappen in De Zuidlanden zijn geïnspireerd op de Friese dorpen. Een gegroeid dorp met een rijk verleden is natuurlijk niet te imiteren. Wel kunnen kenmerken van de dorpen op eigentijdse wijze opnieuw gebruikt worden. In elk buurtschap gebeurt dat weer nét even anders.

In De Hem is sprake van een compact hart dat verwijst naar de kleine omvang van een dorp met smalle straatjes (A). De toegangsweg van een dorp is vaak voorzien van lintbebouwing, zo ook in De Hem (B). Soms is er een opvaart met een kleine havenkom als vaarverbinding met de omgeving. In De Hem zijn meerdere opvaarten waarlangs aan het water gewoond wordt (C). Een hofje aan de rand van het dorp is een herkenbaar element dat aan de westzijde van het hart in een eigentijds vorm terugkomt (D). Aan de dorpsrand en/of in het lint hebben voorname woningen vaak een plek. In De Hem zijn plekken voor een bijzondere woning of een bijzonder functie (E). Aan de oostrand staan de woningen aan het open polderland (F) met een voetpad langs de voordeur, een verwijzing naar voetpaden zoals kerkepaden in het open land. Soms is aan een vaarweg bij een dorp een klein bedrijf gegroeid. Aan de Wirdumervaart is ruimte voor een cluster woningen die daarna verwijst (G). Tot slot is er plek voor woningen met extra veel ruimte op de kavel (H).

Vogelvluchtbeeld van de oostrand. Op de voorgrond de overgangszone tussen de Wirdumervaart en de woningen.

Deelgebied polderrand. Het uitgelichte groene gebied is de overgangszone.

Deelgebied polderrand. De uitgelichte woningen maken deel uit van dit gebied.

Oostrand

De oostrand van het plangebied grenst aan de Wirdumervaart en polder de Houn. Aan deze oostrand is ruimte vrijgehouden voor een open groene zone waarin het bestaande lage maaiveld behouden blijft (A). De afstand tussen de voorgestane bebouwing en de oever van de Wirdumervaart varieert van 40 (B) tot 75 meter (C).
De groene zone kan benut worden als gebied om te vernatten door sloten en greppels te verbreden en nieuwe toe te voegen. De natuurwaarden kunnen zo verhoogd worden en regenwater kan bij hevige buien tijdelijk opgevangen worden.

De woningen aan de rand, die een fraai uitzicht op dit gebied hebben, worden ontsloten via een voetpad aan de voorkant. De auto blijft aan de achterkant. Het voetpad dient dan ook als recreatief pad voor bezoekers en wandelaars.

Aan de noordkant van de fietsbrug over de Wirdumervaart is korte opvaart naar een haventje met een rijtje woningen aan het water (D). Het zorgt voor een herkenningspunt in de fietsroute tussen Wiarda en De Klamp en draagt bij aan de sociale veiligheid van de route. De afstand tussen deze woningen en de Wirdumervaart is ongeveer 40 meter.

De begrenzing van de bebouwingsvrije zone uit het bestemmingsplan (boven) en geprojecteerd op het stedenbouwkundig plan (onder).

Deelgebied opvaarten. De uitgelichte woningen maken deel uit van dit gebied.

Vogelvluchtbeeld van de noordrand. Op de voorgrond de overgangszone tussen Goutum en de woningen aan de opvaarten.

Noordrand

De noordrand grenst aan de woonbuurt "Haven' van Goutum (A) en wordt gevormd door een bevaarbare watergang (B). In het bestemmingsplan dat op deze plek geldt is een zone aangegeven waarbinnen niet gebouwd kan worden (C). Met deze aanduiding is al geanticipeerd op de toekomstige bebouwing van 'De Hem' die in dit document beschreven wordt. De voorgestelde bebouwing ligt buiten deze grens en voldoet daarmee.

Wonen aan het water

De noordrand wordt een waterrijk gebied waar vrijstaande woningen met de tuinen aan het water liggen. De bestaande vaart wordt doorgetrokken en krijgt vier korte opvaarten (D). Aan de oostzijde loopt de brede groene zone langs de Wirdumervaart door in een soort landtong (E). Deze landtong en de koppen van de straatjes worden met natuurlijke beplanting ingericht van rietoevers, struweel en bomen. Het zorgt voor een visuele afscheiding tussen de bestaande woningen van Goutum en de nieuwe woningen van De Hem. Het vormt zo ook een natuurlijke en waterrijke zone die het gebied langs de Wirdumervaart verbindt met de westkant van het gebied.

Deelgebied bos, singels met het hof. De uitgelichte vlakken zijn de plekken waar bijzondere woonvormen ontwikkeld kunnen worden.

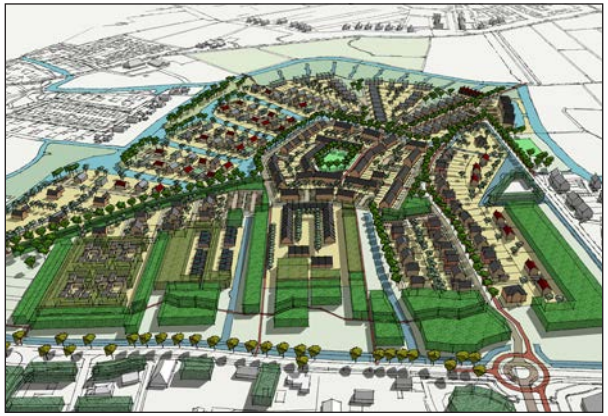

Vogelvluchtbeeld van de westrand. Op de voorgrond de Wergeasterdyk.

Deelgebied grote kavels. De uitgelichte kavels zijn vijf extra grote kavels.

Vogelvluchtbeeld van de noordwesthoek. Op de voorgrond de extra grote kavels. Rechts buiten beeld de Wergeasterdyk.

Westrand

De westrand grenst aan de Wergeasterdyk, de historische weg van Leeuwarden naar Wergea. De weg en het gebied erachter wordt gekenmerkt door opgaande beplanting. Naast de laanbomen zijn er singels of houtwalletjes op sommige kavelgrenzen. De forse beplanting op het terrein van het crematorium heeft de uitstraling van een bos. In de westrand wordt dit bosachtige landschap doorgezet door de aanleg van bosjes, singels en bomenrijen. Deze beplantingen vormen oost-west gerichte stroken waardoor het vanaf de Wergeasterdyk als een gevarieerde bosrand overkomt, maar haaks van de weg zijn doorkijkjes mogelijk.

Coulisselandschap

In dit coulisselandschap is ruimte vrijgemaakt voor bijzondere woonvormen zoals een hofje, geschakelde Tiny House achtige woningen, patio's of andere concepten. Het idee is dat binnen dergelijke concepten ook een deel van de groene omgeving wordt meegenomen. Dit is indicatief te zien aan de afwijkend kleur van het bos.

Grote kavels

In de noordwesthoek is ruimte gemaakt voor een cluster van vijf vrijstaande woningen op een extra ruime kavel. Dit biedt de mogelijkheid om tegemoet te komen aan de vraag naar dit soort kavels met ruimere mogelijkheden.

Deelgebied het hart. De uitgelichte woningen vormen samen het 'centrum' van De Hem.

Vogelvluchtbeeld van het hart, gezien vanuit het zuidwesten.

Deelgebied het lint. De uitgelichte woningen maken deel uit van het lint.

Vogelvluchtbeeld van het lint, gezien vanuit het westen.

Hart

Het centrale deel van het buurtschap, het hart, ligt in het midden van het gebied. Hier zijn de woningen gegroepeerd rondom een open ruimte die de maat heeft van een kleine terp. Het idee is om deze plek van gras iets verhoogd aan te leggen en te omzomen met bomen en hagen (A). De plek verwijst op die manier naar een 'lege terp', de hoge plek in het hart van een dorp waar als het ware de kerk 'gestaan zou kunnen hebben'. De groene plek in het hart kan een speel- en ontmoetingsplek worden. De woningen staan relatief dicht op elkaar en bestaan voornamelijk uit rijwoningen van één laag of twee lagen met kap. De straatjes zijn smal en autovrij. In het hart komen drie hoofdfietsroutes bij elkaar. Het hart verbindt Wiarda, Leeuwarden/Goutum en De Klamp met elkaar. De fietsroutes hebben een prominente plek in het gebied.

Entree

De hoofdstraat naar De Hem ligt in het verlengde van de Sudertrimdielsdyk. De straat begint met een 'slinger' vanaf een nieuwe rotonde waardoor er visueel wel een onderbreking is en de snelheid beperkt wordt. De 'oude' route waaraan De Hem is 'ontstaan' kenmerkt zich door een gevarieerde lintbebouwing naar het hart van het buurtschap. Vanaf de Sudertrimdielsdyk is er zo ook een duidelijke afbouw in snelheden van 50 via 30 naar 15 km/u.

Deelgebied de zuidrand. De uitgelichte woningen vormen samen een bijzonder cluster in De Hem.

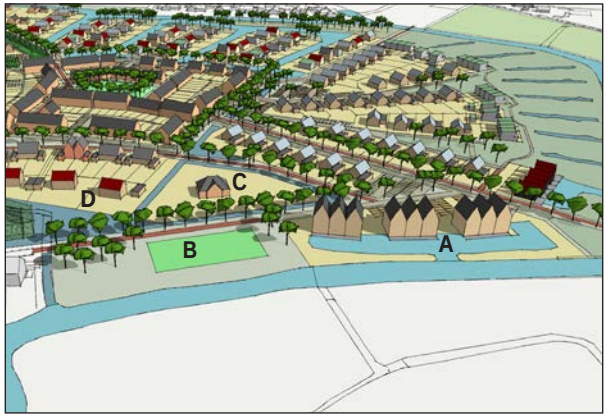

Vogelvluchtbeeld van de zuidrand, gezien vanuit het zuiden.

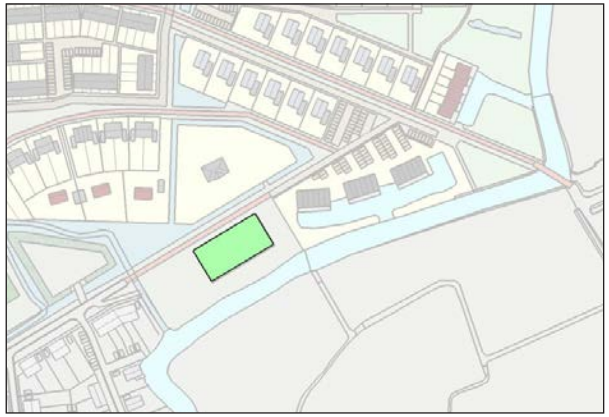

Groene plek in de zuidrand, als speelterrein en voor activiteiten.

Aanzicht van de zuidrand. De drie appartementengebouwen verwijzen naar werkplaatsen of fabriekjes die aan de rand van dorpen stonden of staan.

Zuidrand

Het zuidelijk deel van De Hem grenst ook aan de Wirdumervaart. Het zuidelijk deel grenst ook aan het buurtschap De Klamp dat ten westen ligt. Voor de herkenbaarheid van de buurtschappen is het van belang dat er onderling een minimale afstand is die landschappelijk is ingevuld, zodat men het ene buurtschap uit gaat en het andere in.

Bij de fietsbrug naar Wiarda is een cluster van drie gebouwen aan het water gedacht. Het zijn gebouwen die iets hoger zijn dan een eengezinswoningen, maar we afgedekt met een kap. In deze gebouwen kunnen appartementen worden ondergebracht, al dan niet in combinatie met grondgebonden woningen. De drie gebouwen staan aan een kleine havenkom die uitmondt in de Wirdumervaart (A).

Tussen dit cluster en De Klamp is groene ruimte gereserveerd. Hier is ruimte voor een ontmoetingsplek voor zowel De Klamp als De Hem, voor een buurtfeest en/of een wat grotere speelvoorziening al dan niet in combinatie met water (B). Ten noorden hiervan is een grote kavel gereserveerd voor een bijzondere woning en/of een bijzondere functie (C). Ten westen daarvan zijn vrijstaande woningen gedacht die ontsloten zijn via een oprit naar het noorden en het uitzicht naar het zuiden benutten (D).

Ontsluiting

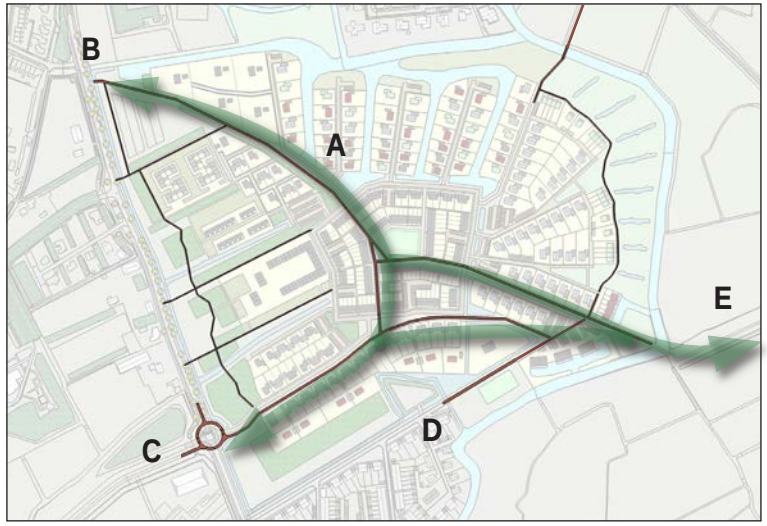

De fietsroutes. De pijlen geven de hoofdroutes aan.

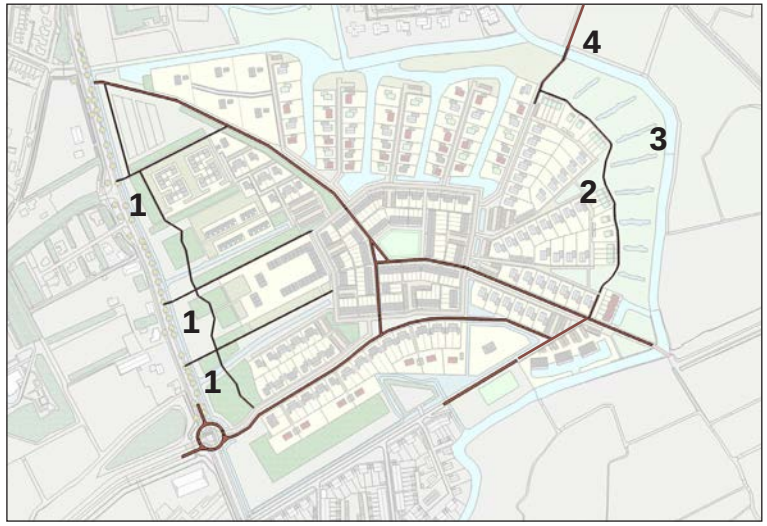

De wandelroutes. De cijfers geven de wandelpaden aan.

Fiets en voetganger

De bereikbaarheid per fiets is voor De Hem gunstig omdat er een korte route via Goutum naar het centrum van Leeuwarden is (A).

De fietsroutes uit de richtingen Goutum(B), Techum (C), De Klamp (D) en Wiarda (E) komen op een directe manier bij elkaar.

De fietspaden kruisen de ring voor het autoverkeer zo min mogelijk. Het grootste deel van de fietsroutes bestaat uit vrijliggende fietspaden.

In de openbare ruimte is plek om je fiets neer te zetten. De bergingen zijn groot genoeg om makkelijk je fiets te stallen. Dit alles stimuleert het fietsgebruik.

Wandelpaden maken het netwerk compleet. Er zijn wandelpaden die De Hem verbinden met de Wergeasterdyk (1). Aan de oostkant worden de woningen aan de buitenkant via een voetpad ontsloten (2). Langs de Wirdumervaart is een kade van gras die begaanbaar is (3). Hier bestaat de mogelijk om de toegankelijkheid tijdens het broedseizoen te beperken. Een belangrijk voetpad verbindt de noordoosthoek met de Hounsdyk via een nieuwe voetgangersbrug over de Wirdumervaart en een nieuw pad langs de noordrand van polder de Houn (4).

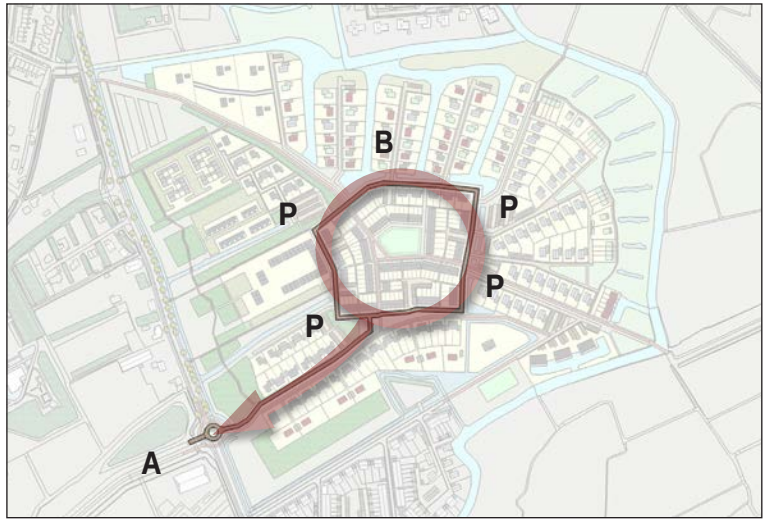

De autolus of -ring met er langs de parkeerterreintjes aangeduid met een P.

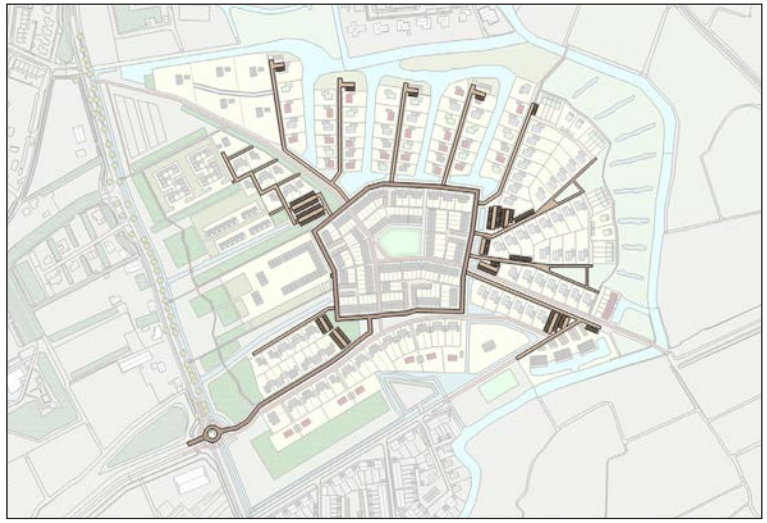

De autolus of -ring met alle woonstraten aan de buitenkant. Het gebied binnen de ring is autovrij.

Auto

De toegang voor auto's ligt in het verlengde van de Sudertrimdielsdyk (A). De hoofdroute komt uit op een lus of ring (B) die om het hart van het buurtschap ligt. Vanaf de ring zijn 'parkeerkoffers' voor de woningen in het hart en terreintjes voor bezoekers (P). Vanaf de ring zijn steeds korte doodlopende erven voor de bereikbaarheid van de andere woningen. Het huisvuil wordt zo veel mogelijk aangeboden langs de ring.

Parkeren

Waar mogelijk wordt op het eigen terrein van de woning de auto geparkeerd. Bij de rijwoningen in het hart zijn parkeerkoffers gemaakt in de bouwblokken.

Voor twee-onder-een-kapwoningen en vrijstaande woningen is minimaal de ruimte aanwezig voor een garage met een opstelplek voor een auto er voor. Voor woningen op een grotere kavel heeft het kunnen parkeren van twee auto's op de eigen kavel een voorkeur.

Voor bezoekers zijn langs de lus op verschillende plekken parkeerterreintjes (P). Op deze manier kunnen de woonstraatjes gevrijwaard blijven van onnodig 'zoekverkeer'.

Wonen

De gemeente Leeuwarden kent een sterke groei van de bevolking en het aantal huishoudens. Waar dat kan wordt de woningvraag opgevangen in de stad, maar er is ook de behoefte en noodzaak om nieuwbouwlocaties in de uitleggebieden te ontwikkelen. Daarin voorziet onder meer De Hem.

Het is in het belang van de gemeente Leeuwarden dat er een gedifferentieerd woningaanbod wordt aangeboden in eigendom, prijsklasse en verschijningsvorm. In De Hem komen tussen de 350 en 400 woningen in verschillende type en segmenten, variërend van rij- tot vrijstaande woningen en van dure koop tot sociale huur. Door De Hem op deze wijze te ontwikkelen ontstaat er een goed functionerende wijk, die het woningaanbod in de gemeente Leeuwarden op krachtige wijze aanvult. Deze aanpak past in het concept van de *'ongedeelde stad'* uit de "Volkshuisvestingsvisie" en komt overeen met de beleidsdoelstellingen uit het "Afwegingskader Woningbouw" van de gemeente Leeuwarden. Daarin wordt de noodzaak geformuleerd van het realiseren van grondgebonden woningen in de uitleg.

De Hem krijgt een gevarieerd woonprogramma, vergelijkbaar met een dorp, en met een minimaal sluitende grondexploitatie. Onderling verschillen de deelgebieden binnen De Hem in woonmilieu. Hierdoor is het mogelijk om aan te sluiten bij de marktvraag en kunnen er in De Zuidlanden verschillende woonmilieus tegelijkertijd worden aangeboden. De sociale woningbouw in het gebied is mede nodig om herstructurering in het bebouwd gebied van de stad Leeuwarden mogelijk te maken. Met het beoogde woonprogramma kunnen we een volwaardig functionerend buurtschap realiseren.

omschrijving	minimaal	maximaal	gemiddeld
sociale huur/koop	15%	20%	15%
middenhuur	0%	10%	5%
midden koop	20%	25%	22,5%
dure koop	40%	60%	55%
exclusieve koop	5%	10%	2,5%
totaal			100%

Tabel van de woningbouwsegmenten

omschrijving	minimaal	maximaal	gemiddeld
rij of hof	20%	40%	32,5%
2^1 kap	15%	25%	20%
vrijstaand	25%	40%	32,5%
vrij / exclusief	10%	20%	10%
appartementen	5%	10%	5%
totaal			100%

Tabel van de woningtypen

Uitgeefbaar

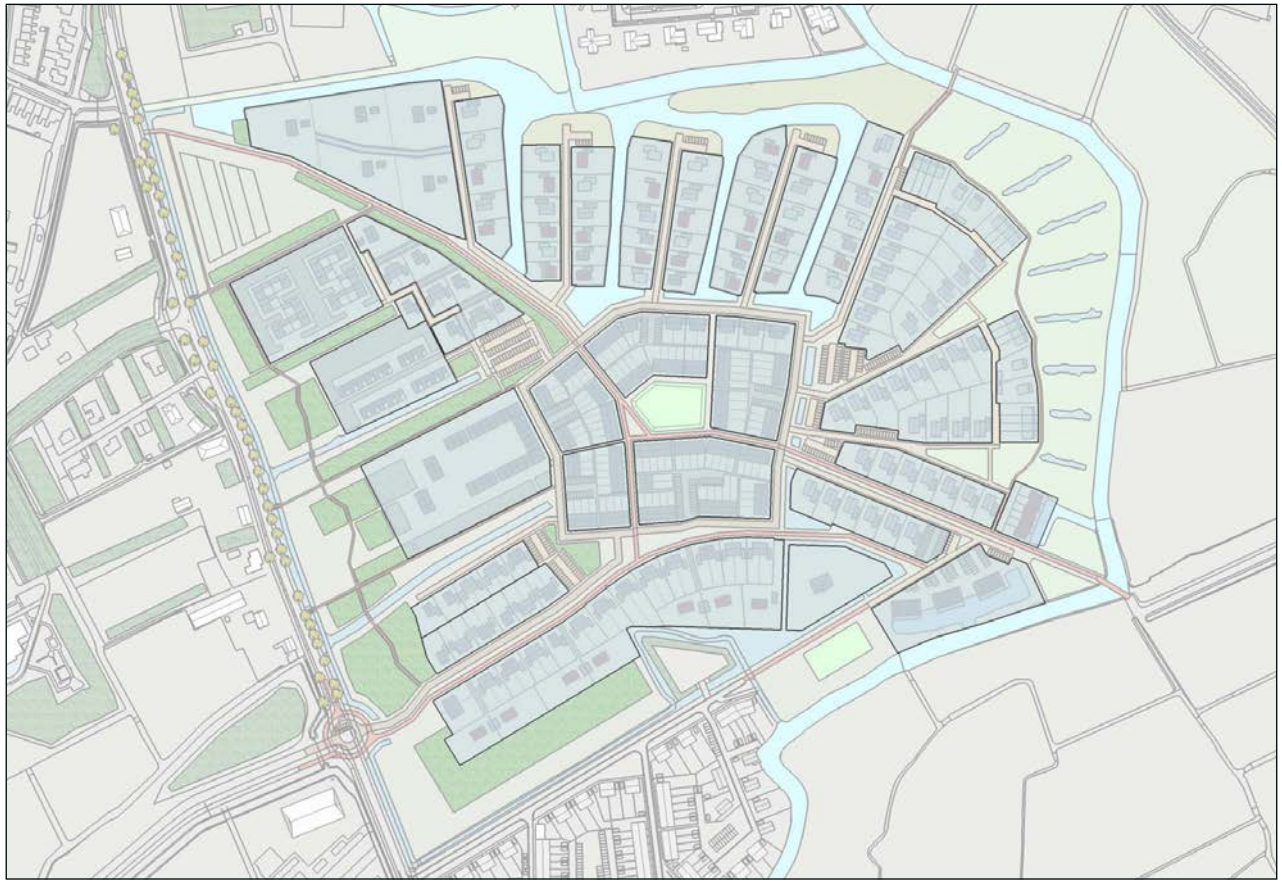

Overzicht van de uit te geven terreinen of kavels.

Ruimtegebruik

Het gebied voor het buurtschap De Hem beslaat ruim 35 ha. Een groot deel van dit gebied krijgt een groene invulling, hetzij als bestaand weidegebied met een natuurlijk beheer, als bos- en singellandschap of als water met rietoevers. In totaal zal ongeveer tussen de 8 en 9 ha van het gebied als robuust en natuurlijk groen beschikbaar zijn. De open groene zone tussen de Wirdumervaart en de oostrand van De Hem is ruim 2 ha groot. Iets minder dan de helft van het gebied wordt uitgegeven als kavels voor de bouw van woningen. Daarnaast zal een deel van de ruimte in beslag genomen worden door verhardingen.

omschrijving	oppervlakte in %
groene ruimte	25%
uitgeefbaar	45%
water en oevers	17%
verharding	13%
totaal	100%

Tabel van het ruimtegebruik

2008 2012 2019

De vaart aan de zuidkant van Goutum is in 2012 gegraven.

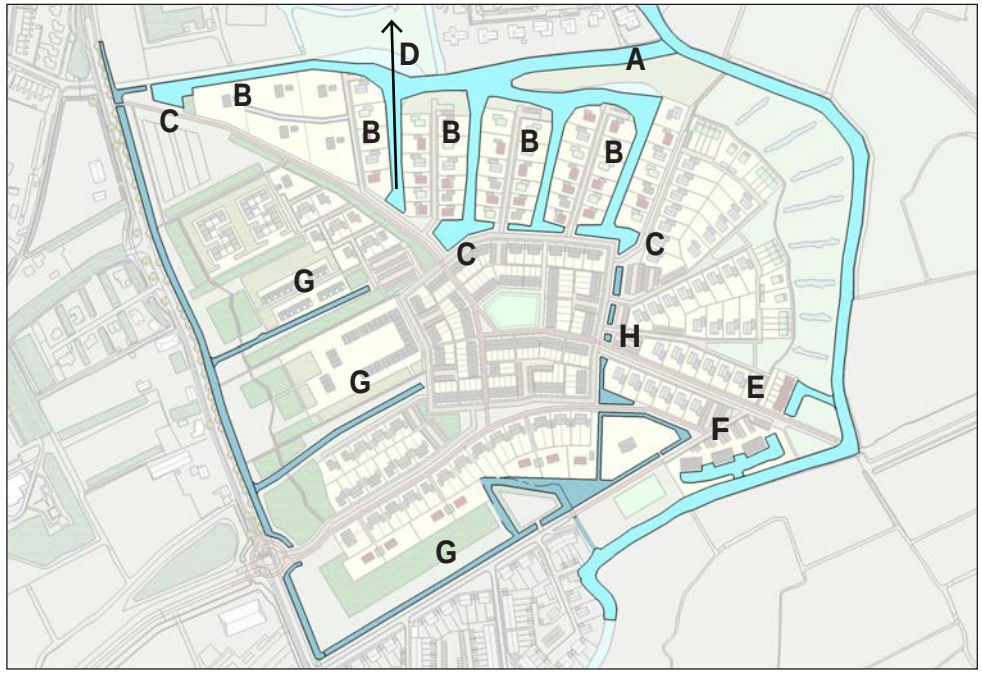

De waterstructuur van De Hem. Het lichtgekleurde water is bevaarbaar met sloepen. Het donkergekleurde water zijn sloten waarvan een deel als kanoroute bevaarbaar is.

Water

De Wirdumervaart is de historische watergang in het gebied. De vaart is geschikt als sloepenroute. Ten zuiden van de uitbreiding van Goutum is in 2012 een bredere vaart gegraven die in verbinding staat met de Wirdumervaart (A). Dit vaarwater wordt benut door hieraan een aantal 'opvaarten' te koppelen met woningen met tuinen aan het water (B). Er ontstaat een soort 'visgraat-structuur' waardoor er geen brug nodig is. Aan het uiteinde van enkele 'opvaarten' is een verbreding waar ruimte is voor een kleine aanlegsteiger (C). Over het water van één van de opvaarten is een zichtlijn naar de toren van de Agnuskerk in Goutum (D).

De Wirdumervaart blijft als oude waterloop blijft intact en wordt aangevuld met twee haventjes. Ten noorden van de fietsbrug met een rijtje woningen aan het water (E) en ten zuiden met een cluster van drie bescheiden appartementengebouwen (F).

Aan de westzijde worden minimaal 3 bestaande oost-west lopende sloten benut voor de afwatering van het gebied (G). Zij staan in verbinding met de sloot langs de Wirdumervaart. De sloten zullen iets verbreed worden en voorzien van natuurlijke oevers.

Tussen het hart en de oostrand komt een watergang die geschikt is als kanoroute (H).

Het "Groenplan De Zuidlanden", vastgesteld in 2020. Hierin staan de hoofdlijnen voor het ontwikkelen van de groenstructuur.

De groenstructuur van De Hem.

Groen

Groenplan De Zuidlanden

In 2020 is het "Groenplan De Zuidlanden" aangenomen naar aanleiding van een motie uit 2018. Hierin is aangegeven dat de groenstructuur rondom het buurtschap De Hem integraal mee genomen wordt in het ontwerptraject van De Hem.

Groene zones

De Hem ligt ingebed tussen een open en natte weidezone aan de oostkant (A) en een bosachtige zone aan de westkant (B). De zone aan de oostkant en de brede waterpartij langs Wiarda (C) zorgen er voor dat polder De Houn (D) in ruime mate voorzien is van overgangszones. Aan de zuidzijde staat het gebied in verbinding met een ruim en groot weidegebied (E). In het "Groenplan" is aangegeven dat gestreefd wordt naar een meer natuurlijk beheer van dit gebied.

Natuurlijke verbinding

Tussen de oost- en westzone zorgt een brede watergang met natuurlijke oevers en ruige beplanting voor een verbinding waar plant en dier zich kunnen vestigen en verplaatsen (F).

Opgaande beplanting

De westzone kenmerkt zich door bosstroken, singel en bomenrijen. Daarnaast is de bomenstructuur in het buurtschap in hoofdlijnen aangegeven. Gestreefd wordt om bomen in groene bermen aan te planten voor optimale groeikansen.

Duurzaamheid

De gemeente Leeuwarden heeft hoge ambities op het gebied van duurzaamheid die zijn verwoord in het collegeprogramma 2018-2022 “De kracht van samen”. De Hem wordt een duurzaam buurtschap. Natuurinclusief bouwen, energie, wateradaptatie, mobiliteit en ecologie zijn de belangrijkste thema’s. De inzichten en ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid gaan snel. Per deelgebied in De Hem zal bezien worden op welke manier de duurzaamheidsambities het beste kunnen worden gerealiseerd.

Natuurinclusief bouwen

In De Hem wordt gestreefd naar het toepassen van de principes van natuurinclusief bouwen. Het is een vorm van duurzaam bouwen waarbij bouwwerken bijdragen aan de lokale biodiversiteit en natuurwaarden. In samenwerking met de partijen die de woningen zullen gaan bouwen wordt bekeken welke keuzes op het gebied van oa. materialen, nestkasten voor vogels en vleermuizen, groene gevels en daken het beste gemaakt kunnen worden.

Energie

De woningen in De Hem voldoen aan de nieuwe BENG normen die vanaf 2021 van kracht zijn. Door een goede zuid- of oost/west oriëntatie kan de warmtevraag minder worden. In het stedenbouwkundig plan is zo goed mogelijk rekening gehouden met het benutten van passieve zonne-energie. Alle woningen wekken een deel van de elektriciteit zelf op. In De Hem wordt gestimuleerd om ‘nul-op-de-meter'-woningen te bouwen.

Wateradaptatie

Het regenwater wordt niet in buizen onder de grond maar zo veel mogelijk zichtbaar over het maaiveld afgevoerd. Het midden van De Hem ligt hoger en het water wordt naar de dichtstbijzijnde watergangen gebracht. Waar voldoende groene ruimte is kunnen zgn. 'wadi's' aangelegd worden. De zone langs de Wirdumervaart kan dienen als tijdelijke opvang van regenwater bij grote regenbuien. Zo veel mogelijk platte daken hebben een grasdak dat de afvoer van water naar het open water vertraagt. Waar mogelijk worden parkeervakken uitgevoerd met grasdoorlatende verharding.

Mobiliteit

Het plan is zodanig opgezet dat fietsverkeer wordt gestimuleerd en autoverkeer ontmoedigd. Een deel van het parkeren is op enige afstand van de woningen. Onderzocht wordt of en hoe vormen van autodelen kunnen worden gestimuleerd.

Ecologie

Naast het bebouwde deel in het hart van het plangebied, komt aan de oostzijde een plas-dras-omgeving en aan de westzijde bosschages en struwelen. Beide gebieden bieden een biotoop die weer aantrekkelijk is voor andere soorten dan de soorten die houden van een bebouwde omgeving. Voor elk te bouwen woning in De Hem zal minimaal één boom worden geplant. Afscheidingen tussen openbaar en privé worden zoveel als mogelijk vormgegeven met brede hagen. De bermen worden extensief beheerd en er is ruimte voor heesters. Bomen, hagen en heesters worden geselecteerd met voldoende mogelijkheid tot het maken van nesten en de aanwezigheid van bessen en vruchten voor vogels. Tevens wordt in de verdere uitwerking rekening gehouden met de tijd van bloei en blad houdende soorten zodat elk moment van het jaar een aantrekkelijke buurt is voor mens en dier.

De Hem
Stedenbouwkundig plan
0
50
100 meter
N

Bijlage 1; Uitkomst Participatie De Hem

de weg naar een ontwerp voor het buurschap

1. Inleiding

Plannen maken in de stad doen we niet alleen. Naast de vastgestelde beleidskaders waarin de hoofdlijnen voor de ontwikkeling zijn opgetekend, zijn we in gesprek gegaan. Een goed initiatief vraagt om samenwerking en afstemming met bewoners en organisaties die ermee te maken hebben. Het afgelopen jaar hebben we een intensief participatietraject doorlopen. De uitkomsten van het traject tot nu toe hebben geleid tot de contouren van een schetsplan.

We zijn ons ervan bewust dat een dergelijk traject veel vraagt van een omgeving qua inzet de energie. We zijn dan ook dankbaar voor de betrokkenheid tot nu toe. We vinden het daarom mooi om te zien dat er waardevolle meningen en ideeën zijn opgehaald.

2. Over het participatieproces

We zijn het participatietraject begonnen met zogenaamde 'haalgesprekken'. We zijn in gesprek gegaan met de direct omgeving. Denk hierbij aan de bewoners van De Haven, De Wergeasterdyk en Heechiem. De insteek van dit gesprek was echt om wensen en ideeën op te halen uit de omgeving. Deze uitkomsten zijn samengevat in notulen welke ook gedeeld zijn met de omgeving.

Vervolgens hebben we bij een breder publiek wensen en ideeën opgehaald tijdens de inspiratiedag De Hem in december 2019. Op deze zaterdag konden belangstellenden tussen 10:00 en 15:00 binnenlopen en zich laten informeren. Er werden doorlopend korte presentaties gegeven over verschillende onderwerpen. Op deze dag kwamen we in gesprek met omwonenden, toekomstige bewoners, ontwikkelaars en makelaars . Tijdens de inspiratie dag is ook een digitale enquête gelanceerd om meer betrokkenen de tijd te gunnen om hun mening te geven. Deze enquete is uiteindelijk door meer dan 300 mensen ingevuld. (zie punt 3)

Deze stappen hebben geleid tot de Inspiratiekaart. Het was de bedoeling om deze kaart eind maart tijdens een informatieavond te presenteren en te bespreken. Vanwege de Corona maatregelen hebben we dit moeten uitstellen. In plaats daarvan is de kaart gepresenteerd op het zgn. 'digi-event' op 8 mei 2020. Er is een korte video van deze inspiratiekaart beschikbaar en deelnemers konden verdiepende en verhelderende vragen stellen aan een panel.

Op basis van de Inspiratiekaart en de reacties hierop hebben we een schets gemaakt die ook in een korte video is toegelicht. Dit schetsontwerp stedenbouwkundigplan hebben we op 30 juni 2020 gepresenteerd aan 50 geïnteresseerden tijdens een online bijeenkomst. Tijdens dit 'event' konden aanwezigen vragen stellen aan de stedenbouwkundige Bert Bandringa. Hierna konden de deelnemers in zogenaamde breakoutrooms in kleinere setting in gesprek over verschillende onderwerpen. De onderwerpen van gesprek waren; recreatie en groen, ecologie, omwonenden en toekomstige bewoners. Alle input van deze sessies is genotuleerd.

3. Uitkomsten enquête De Hem

In de enquête zijn verschillende onderwerpen aan de orde gekomen. Een compleet overzicht van de resultaten is beschikbaar in de bijlage. Hieronder volgen in het kort de conclusies en de wijze waarop wij dit als uitgangspunt hebben vertaald in de Inspiratiekaart. Waarbij in het maken van een keuze ook rekening is gehouden met de vastgestelde beleidskaders.

3.1. Zwaartepunt van de bebouwing.

Van de vier modellen werd het verspreid wonen het meest geschikt bevonden. De andere modellen gingen uit van een verschillend zwaartepunt (noordoost, noordwest of centraal).

We gaan uit van een centraal zwaartepunt. Het compacte hart van het buurtschap ligt in het midden.

3.2. Wonen

Veel voorgestelde woningtypen werden hoog gewaardeerd, zoals twee onder één kapwoningen, duurzame woningen aan binnentuin, rijwoningen en vrijstaande woningen. Appartementen kregen de laagste score. Opvallend was de hoge waardering voor woningclusters in het groen.

We gaan een gevarieerd woningbouwprogramma realiseren dat aansluit bij de behoefte, zowel op de korte en de lange termijn. Naast duurdere woningen willen we in De Hem ook betaalbare woningen realiseren voor starters en senioren.

3.3. Groen

Over het algemeen werden verschillende vormen van natuurlijk groen gewaardeerd. Bomen, singels en bosjes kregen een hoge waardering, net als ruige en natuurlijke oevers.

We gaan verschillende soorten groen realiseren die goed aansluiten bij het karakter van het omringende landschap.

3.4. Duurzaamheid

Duurzaamheid werd belangrijk gevonden waarbij de verschillende categorieën dicht bij elkaar lagen. Het hoogst gewaardeerd werden energie neutrale woningen en materiaalgebruik. Opvang van regenwater scoorde iets lager.

Duurzaamheid is een belangrijk thema in De Hem dat we verder uit zullen werken in de openbare ruimte en in de eisen die we aan de woningbouw stellen.

3.5. Mobiliteit en parkeren

Parkeren dicht bij de woningen werd hoog gewaardeerd. Over parkeren op enige afstand ten behoeve van een autoluwe woonomgeving werd verschillend gedacht, net als over mogelijkheden voor deelauto's.

We streven naar een woonomgeving waar de auto te gast is en zullen toekomstige bewoners waar het kan betrekken. We gebruiken de ervaring die we opdoen bij de parkeeroplossingen die tot nu toe zijn toegepast in De Zuidlanden.

4. Inspiratiekaart

De inspiratiekaart is een tekening die zo goed mogelijk laat zien wat er opgehaald is uit participatiesessies. Het geeft weer met welke aanleidingen uit de omgeving, met welke ideeën die zijn ingebracht en met welke uitgangspunten die zijn geformuleerd een plan gemaakt kan worden. Het laat op een zeer globale wijze zien hoe het nieuwe buurtschap de Hem vormt krijgt en hoe de omgeving daarom heen eruit kan zien.

De kaart is geen tekening waarin zaken vastgelegd worden op hun plek zoals een bestemmingsplan dat wel doet. De kaart is bedoeld als praatstuk en als inspiratie voor de volgende stappen in het planproces.

4.1. Doel

Voor het ontwikkelen van het nieuwe buurtschap De Hem hebben we centrale uitgangspunten opgehaald uit het participatietraject en vertaald op hoofdlijnen in de inspiratiekaart. Dit zorgt ervoor dat we tijdens de ontwikkeling van het gebied altijd duidelijke richtlijnen hebben om op terug te vallen.

4.2. Twee invalshoeken

Voor de Inspiratiekaart kijken we op twee manieren naar het gebied. Ten eerste van binnen naar buiten: waar ligt het zwaartepunt van de bebouwing en hoe dicht staan de huizen bij elkaar. Ten tweede van buiten naar binnen: hoe ziet de directe omgeving eruit en welke invloed heeft dat op de bebouwing en inrichting van de randen.

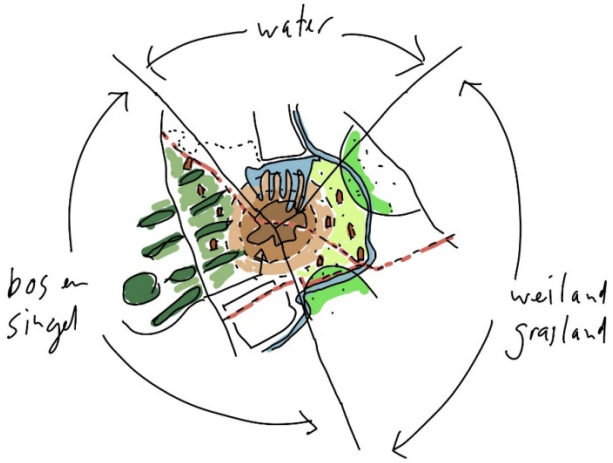

1 Schema van de twee invalshoeken: compact hart (donkerbruin) dat naar buiten toe minder dicht bebouwd is en de verschillende randen.

4.3. Van binnen naar buiten

De Hem past in de reeks van buurtschappen in De Zuidlanden ten oosten van de Overijsselselaan die al zijn gebouwd, in aanbouw zijn of nog gebouwd worden. In de buurtschappen staat de bebouwing relatief dicht op elkaar en tussen de buurtschappen is groene ruimte. De inspiratiekaart laat verschillende dichtheden van de bebouwing zien. In het hart van het buurtschap staan de huizen relatief dicht op elkaar, met daaromheen schillen met een iets lagere dichtheid. Aan de randen staan de huizen veel verder uit elkaar.

4.4. Van buiten naar binnen

De directe omgeving van De Hem heeft meerdere gezichten. Aan de oostkant de natte polder De Houn, aan de zuidkant het wijde zicht over de weilanden, aan de westkant de opgaande beplanting langs de Wergeasterdyk en rond het crematorium. Aan de noordkant ligt bevaarbaar water. Alle windrichtingen bieden aanleidingen om de randen rondom het buurtschap verschillend te maken en te laten aansluiten om de omgeving. In de Inspiratiekaart wordt dit in legenda eenheden benoemd.

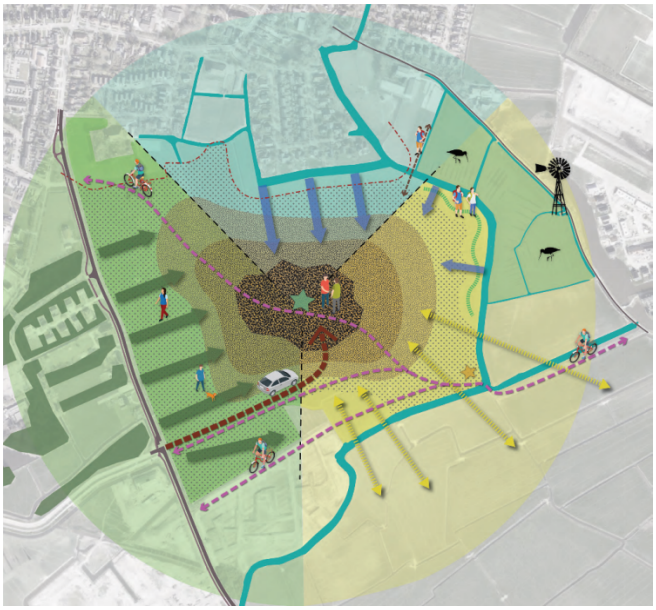

2 De inspiratiekaart met de verschillende kleurvlakken, lijnen en symbolen. Voor een toelichting op de inspiratiekaart zie: **https://www.youtube.com/watch?v=KHXRvgUXhx0**

5. Schetsontwerp

Met de ideeën uit de inspiratiekaart hebben we een eerste schets gemaakt, een soort vingeroefening. Het is een 3d model waarin verschillenden typen woningen geplaatst zijn, zoals rijen woningen, twee onder één kap woningen, vrijstaande woningen en bijzondere woonvormen. Daarnaast is de groene omgeving globaal ingetekend. In de schets zijn ongeveer 400 woningen getekend passende bij de opgave om 350-400 woningen te realiseren. Dit aantal komt voort uit de structuurvisie waarin voor de buurtschappen een omvang is aangegeven van 250 tot 350 woningen met daarnaast in de omringende groene ruimte locaties voor bijzondere woonvormen en niches in de woningmarkt, met een gemiddelde dichtheid van ca. 4 woningen per hectare.

5.1. Hart van het buurtschap

Het compacte hart van het buurtschap bestaat vooral uit rijenwoningen rondom een groene ruimte die refereert aan een ‘lege terp’. Daarom heen staan meer woningtypen als een soort ‘schil’ er om heen.

5.2. Noordkant

Aan de noordkant is het vaarwater doorgetrokken en zijn vrijstaande woningen aan het water geplaatst. Tussen deze woningen en Goutum is de ruimte ingevuld met water en een soort

schiereiland. Samen met de groene koppen van de doodlopende straatjes ontstaat er een groene overgang tussen De Hem en Goutum.

5.3. Oostkant

Aan de oostkant is de westelijke oever van de Wirdumerfeart ingevuld met een waterrijk groengebied. Het water heeft voor een groot deel verschillende waterdiepten waardoor er natuurlijk geheel kan ontstaan dat aansluit bij de polder De Houn. Korte doodlopende straatjes met verschillende woningtypen liggen ingebed is deze waterrijke zone.

5.4. Zuidkant

Vanaf de zuidkant is zicht over de weilanden kenmerkend. Hier kruist de fietsroute van naar Wiarda en Zuiderburen de Wirdumerfeart. Als markering van dit punt zijn bijzondere woningen aan het water gedacht, smalle rijwoningen of een compact appartementengebouw. Tussen De Klamp en De Hem is een open ruimte waar bijvoorbeeld een trapveld zou kunnen passen.

5.5. Westkant

In de zone tussen het hart van De Hem en de Wergeasterdyk is een combinatie van bosstroken, singels en lanen getekend. Tussen de opgaande beplanting is ruimte voor bijzondere woningen/ woonvormen zoals een hofje, Tiny Houses of varianten daarop. Ook zijn woningen ingetekend op extra grote kavels.

3 Het schetsontwerp. De voorgrond is de zuidoosthoek. Voor een toelichting op de schets zie:
https://www.youtube.com/watch?v=N1zvvpxeC-o

6. Aandachtpunten voor de uitwerking

Het schetsontwerp moet uitgewerkt worden. Dat is de volgende stap in ons proces. De fundering van het ontwerp komt voort uit de beleidskaders. Deze vormen het inhoudelijke toetsingskader.

De basis ligt opgesloten in de volgende beleidsstukken;

- Structuurvisie De Zuidlanden 2011
- Woonvisie Leeuwarden 2018
- Grondexploitatie De Zuidlanden 2019
- Groenbeleidsplan Groen 2016
- Speel- en beweegbeleid 2020

Daarnaast houden we bij het ontwerp van de openbare ruimten rekening met de richtlijnen die zijn opgenomen in het Kwaliteitshandboek Openbare ruimten, kortweg KOR

Elementen voor de planvorming die vanuit de kaders komen zijn onder andere; de grenzen van het plangebied, het aantal woningen en de segmentering/ typologieën op hoofdlijnen, minimale wegbreedten, parkeernormen, cultuurhistorische waarden en het te behalen financiële resultaat.

In het participatietraject zijn een aantal aandachtspunten naar voren gekomen die specifiek zichtbaar zijn gemaakt. Dit voordat we daadwerkelijk tot het stedenbouwkundige ontwerp zijn gekomen. Het gaat om het vertalen van wensen die er zijn vanuit de omgeving en de speelruimte die op sommige onderdelen aanwezig is.

Het gaat om de volgende punten;

6.1. Bebouwing oostrand en landschap

De overgang vanuit het centrum van het buurtschap richting de plasdras zone / buffer voor de weidevogels. Hoe deze overgangszone in te richten ? met een gevarieerde woningbouw typologie of met een eenzijdig programma grootschalige kavels

6.2. Noordelijke randzone

Randzone Goutum. De afstand van 50 meter, eerder vastgelegd in een bestemmingsplan wordt vrijgehouden van bebouwing. De functionele inrichting van de 50meter zone is een discussiepunt. De algemene stelregel van de direct aanwonenden Haven en Heechhiem is om de ontwikkeling De Hem af te schermen van het dorp. Dit zou dan moeten met een brede groenzone eventueel aangevuld met grondlichamen (in de vorm van wallen/heuvels). Hoe deze zone zinvol en functioneel te benutten; het realiseren van bevaarbaar water in combinatie met natuurontwikkeling en open weide.

6.3. Westelijke rand langs de Wergeasterdyk

De randzone Westzijde Wergeasterdyk wordt bestemt voor groene functies. Hoe de exacte invulling moet zijn is een discussiepunt. De volgende optie zijn mogelijk;

- Bosjes & boomsingels met graslanden
- Openbaar recreatiegebied
- Kleinschalige boerderij o.i.d.

Conform het Groenbeleidsplan De Zuidlanden, wordt aangegeven dat gemeente vrije ruimte moet laten in de grootschalige groenzones voor bewonersinitiatieven. Maar hoe zorgen we wel voor een goede basisstructuur in deze groenzones voor het geval initiatieven achterwege blijven.

6.4. Groen

Daarnaast wordt veelvuldig in de participatie aangegeven dat er behoefte is aan een soort van “Stadspark” in Zuidlanden-oost om dichtbij huis te kunnen recreëren.

Bijlage 2; Advies Klankbordgroep De Hem op het schetsontwerp-stedenbouwkundig plan De Hem.

De klankbordgroep heeft een sterke voorkeur voor fysiek overleg met de gemeente omdat dit tot meer interactie leidt dan bij de digi-events. Indien mogelijk fysiek overleg graag continueren.

Naar aanleiding van de presentatie van het voorlopig stedenbouwkundig ontwerp en in het bijzonder de notitie ‘'aandachtspunten voor uitwerking'' wordt met verwijzing naar het verslag van de klankbordbijeenkomst van 27/10/’20 het volgende geadviseerd:

- Op de kaart bij het schetsontwerp ontbreekt een deel van de weidevogelpolder De Houn. Ook het zuidelijke (lichtgroen gekleurde) deel op de kaart kent echter hetzelfde natuurbeheer en hetzelfde polderpeil. Overwogen zou zelfs kunnen worden dit perceel aan te kopen. De gehele polder van 8 ha wordt door de in de polder aanwezige ‘'wymotor''(Rijksmonument) bemalen ten gerieve van de weidevogels. **Advies: de gehele polder van 8 ha als natuurgebied weergeven op alle kaarten; geldt namelijk ook voor de kaart in het Groenplan.**

- Mocht er een voetpad langs de noordzijde van de weidevogelpolder komen dan dient er bijzondere aandacht te zijn qua situering in verband met de onvermijdelijke verstoring van de weidevolgels in de polder. Het voetpad bij voorkeur gesitueerd buiten de polder, dan wel afgeschermd met een brede sloot ivm predatie en sluiting van het voetpad in het broedseizoen. **Advies: Houd met de situering/uitvoering van een eventueel voetpad aan de noordzijde van de weidevogelpolder maximaal rekening met verstoringseffecten voor de weidevogels.**

- De groene landtong ten zuiden van De Haven in het dorp Goutum en de toekomstige bebouwing in De Hem moet worden doorgetrokken tot aan de Wergeasterdyk en moet worden voorzien van een natuurlijke inrichting (bv. grondwallen), net als de koppen van de ‘'pieren’' in De Hem, maar wel zonder recreatieve voorzieningen en op ook wat grotere afstand. Vergeleken met de geschetste groenvoorzieningen langs de Wergeasterdyk moet gestreefd worden naar meer ‘'balans''. **Advies: Houd bij de verdere uitwerking van het plan een grotere afstand ten opzichte van de huidige bebouwing van het dorp (De Haven) aan, breng meer natuurlijk groen in het plan zodat er ook een betere balans met het geprojecteerde groen langs de Wergeasterdyk ontstaat.**

- Langs de Wergeasterdyk, onderdeel van de hoofdgroenstructuur van de Zuidlanden, dient een robuuste groene oppervlakte gecreëerd te worden opdat toekomstige woningen uit het zicht blijven. Om overlast voor de huidige bewoners van de Wergeasterdyk zoveel mogelijk te voorkomen moet de Súdertrimsdyk als scheidingsweg tussen De Hem en De Klamp zuidelijker worden aangelegd. Het huidige druk bereden fietspad moet een ander profiel krijgen. **Advies: zorg met groenblijvers in het geprojecteerde bosplantsoen langs de Wergeasterdyk ervoor dat toekomstige woningen in De Hem uit het zicht blijven van de huidige bewoners, leg de Súdertrimsdyk zuidelijker aan ivm overlast en verkeersveiligheid en kijk nog**

eens naar het huidige profiel van het fietspad ivm een te verwachten intensiever gebruik.

- Over een mogelijke nadere o.a. invulling van het noordelijke deel van de groenzone langs de Wergeasterdyk heeft de klankbordgroep zich, mede door de coronaperikelen, nog geen ideeën gevormd. Advies: **De klankbordgroep gaat er van uit dat er bij de verdere uitwerking van het stedenbouwkundig ontwerp nog gelegenheid komt om over deze invulling mee te denken.**

Advies ter overdenking.

Tot slot wil de Klankbordgroep De Hem de gemeente, zowel ambtelijk als bestuurlijk, nog een advies ter overdenking meegeven. Tijdens de bijeenkomst van 27/10 jl. werd door een van de leden van de klankbordgroep een nieuwe gedachte geopperd over de toekomstige ontwikkeling van De Hem.

Tot nu toe heeft de Klankbordgroep op uitnodiging van de gemeente meegedacht en meegewerkt met de ontwikkeling van de buurtschap. Zo is zichtbaar is dat er rekening lijkt te worden gehouden met sommige wensen van de omgeving. Gaandeweg is er binnen (en buiten) de Klankbordgroep echter ook het inzicht ontstaan dat er nog een alternatieve optie is. Dit voortschrijdend inzicht is vooral gevoed door de brede maatschappelijke discussie zowel Europees, landelijk als provinciaal en gemeentelijk waaruit blijkt dat we als samenleving op alle fronten snel zullen moeten vergroenen. Stikstof en PFAS- problematiek, landschapspijn, bescherming en herstel van onze natuur, verlies van biodiversiteit enz. Daar komt de Corona-crisis met de onvermijdelijke economische recessie nog bij. Al deze ontwikkelingen vragen om een herbezinning op tal van terreinen. De kwaliteit van onze leefomgeving met inbegrip van de natuur dient veel meer voorop te staan. Leeuwarden wil graag een duurzame, groene gemeente zijn. We moeten anders denken, beter gaan nadenken over onze toekomst. Zeker nu er nog geen onomkeerbare beslissingen genomen zijn. Ooit is bedacht dat er in De Hem na de eerder gerealiseerde buurtschappen ook gebouwd gaat worden. Dat ligt misschien voor de hand, maar is dat anno 2020 nog steeds zo?

Er ligt nu een kans om na te denken over een andere optie. Durf los te komen van eerdere besluitvorming en dito planvorming en neem bij de verdere besluitvorming over De Hem uitdrukkelijk de optie mee voorlopig geen woningbouw voor te bereiden. Zet het plan voorlopig ‘'in de ijskast’'.

Door af te zien van bebouwing in de Hem wordt het laatste open groene weidegebied inclusief de weidevogelpolder De Houn aan de zuidkant van Goutum gespaard en wordt de totale omsingeling van het dorp door nieuwbouw niet voltooid. Beter voor de bewoners van Goutum en de Zuidlanden die meer groen in hun directe leefomgeving behouden, beter ook voor de weidevogels die bij bebouwing in De Hem het sowieso heel moeilijk gaan krijgen.

De klankbordgroep beseft dat Leeuwarden een flinke bouwopgave heeft. Tegelijk is er ook het besef dat er op dit moment op tal van plaatsen in de gemeente bouwlocaties zijn die qua planologie en bouwrijp maken al (veel) verder zijn dan De Hem. Dan gaat het over De Klamp

I en II, Unia, Middelsee waar al een versnelling van de ontwikkeling is ingezet en de eerste van 3200 huizen al te koop staan, Blitsaert en de diverse binnenstedelijke bouwmogelijkheden. Zo verraste het dat wethouder Friso Douwstra onlangs in de LC meedeelde dat er in het spoordok-kwartier nog volop woningen gebouwd kunnen worden om daarmee, zoals de rijksoverheid graag ziet, weilanden kunnen worden gespaard! Dat klinkt de Klankbordgroep als muziek in de oren!

Bovenstaand pleidooi wordt breed*onderschreven door de leden van de klankbordgroep.**Vandaar het advies: Zie voorlopig af van bebouwing van De Hem en zet de verdere planologische voorbereiding ''in de ijskast''.**

Goutum, 18 november 2020

*** Met uitzondering van de op 27/10 niet aanwezige vertegenwoordiger van het wijkpanel De Zuidlanden.**

Bijlage 3; Weidevogels in relatie met de ontwikkeling van De Hem

Zoals we al van het begin van de planontwikkeling wisten, is de Hounspolder wat betreft het behoud van weidevogels een belangrijk thema. Doordat wij onze plannen voor het buurtschap De Hem nu aan het concretiseren zijn, wordt het belang van een natuurvriendelijk overgangsgebied tussen Wiarda en de Hem steeds prominenter geduid. En dan richt de inhoudelijk discussie*) zich met name op de aanwezigheid van de weidevogels. **) reactie van; Milieudefensie, Doarpsbelang Goutum, St. behoud Amerikaanse windmolens en vrijwilligers weidevogelbescherming.*

We hebben in de planvorming De Zuidlanden altijd zorgvuldig gehandeld rondom het onderwerp weidevogels. Op welke wijze dit gedaan is wordt hieronder samengevat weergegeven. In de opvolgende paragrafen wordt extra toelichting gegeven.

1. Samenvatting

Bij het opstellen van de Structuurvisie voor De Zuidlanden hebben de gemeente Leeuwarden en de provincie Friesland onderzocht hoe de belangen van volkshuisvesting en natuur & landschap zo goed mogelijk met elkaar in balans gebracht kunnen worden. De gemeente en de Provincie zijn van mening dat woningbouw in De Zuidlanden essentieel is om te voorzien in de woningbehoefte van de Leeuwarden.

Om tegelijkertijd, samen, ook te zorgen voor de weidevogelpopulatie heeft de gemeente Leeuwarden voor het verlies van de weidevogelgronden in het gehele plangebied De Zuidlanden aan de Provincie een financiële vergoeding ter beschikking gesteld. De strategie van de Provincie is om de aandacht voor en de inzet van de middelen te concentreren in kansrijke gebieden en niet te versnipperen over minder kansrijke gebieden. In de Weidevogelnota 2014-2020 heeft de Provincie daarom als compensatie gelijk ten zuiden van ons plangebied, rondom Wergea , een grootschalig kansrijk weidevogelgebied gecreëerd; de Himpensermarpolder. (zie onderstaande kaart).

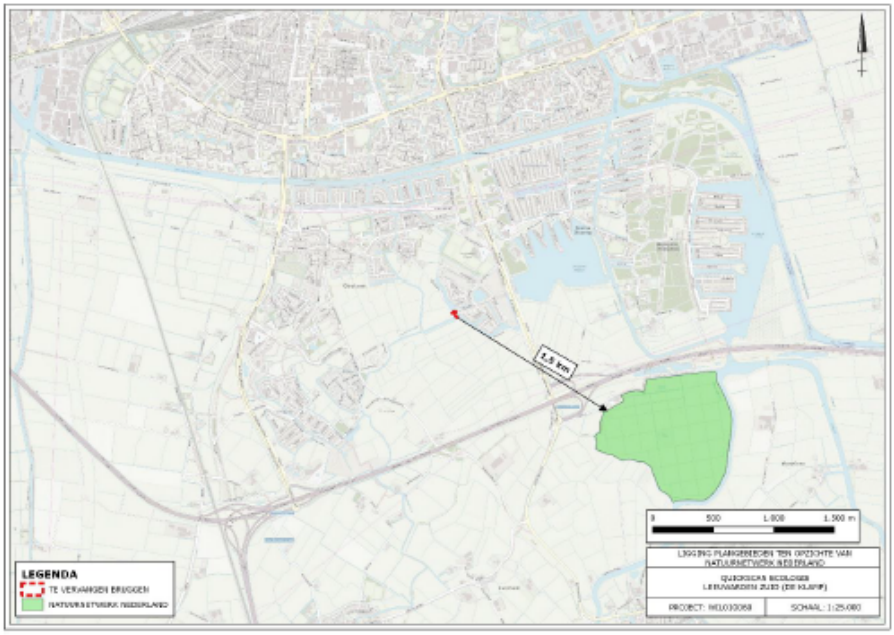

Figuur 6.2: Ligging plangebied (globaal, rode contour) ten opzichte van natuurzones (bron: PDOK, natuurzones)

Plangebied De Hem en ook de Hounspolder maken geen onderdeel uit van de door de Provincie aangewezen kansrijke gebieden voor de weidevogels.

Ondanks het gegeven dat compensatie is betaald en geïnvesteerd en het plangebied geen officieel aangewezen weidevogelgebied is, heeft de gemeente de Hounspolder omgevormd tot een natuurvriendelijk gebied. In samenwerking met Wimetor en de Vogelwacht is, door het treffen van maatregelen en een uitgekiend beheer, een aantrekkelijk gebied voor weidevogels ontstaan. Dit kan volgens de deskundigen (A&W) op deze wijze functioneren omdat op korte afstand (binnen 2 km) een grootschalig weidevogelgebied aanwezig is; de Himpensermarpolder, waar ook de compensatiegelden zijn geïnvesteerd. De toekomst van de weidevogels is afhankelijk van de kwaliteit van dit aangewezen vogelgebied. De Hounspolder kan op zich zelf niet als weidevogelgebied effectief zijn. Daarvoor is het te klein en zijn de verstoringen in de directe omgeving te groot. Het huidige agrarische gebied waar de Hem gepland is, heeft geen waarde voor de weidevogels volgens de uitgevoerde ecologische onderzoek door de deskundigen.

Bij de verdere uitwerking van het stedenbouwkundig plan voor de woningbouw in De Hem respecteren we de kwaliteit van de Hounspolder voor de weidevogels. En uiteraard blijven de gemaakte afspraken over natuurvriendelijk beheer van kracht. In samenhang met de te verwezenlijken doelstellingen voor het buurtschap De Hem is, in het ontwerp, de bebouwing op een vergelijkbare afstand gehouden van de polder als de bebouwing van Goutum en Wiarda. Dit gebied wordt ook natuurvriendelijk ingericht. Dit alles om de verstoring, die er al is, niet extra te vergroten.

In de volgende paragrafen wordt een verdere toelichting gegeven op de feitelijke stappen die de gemeente al heeft ondernomen rondom de weidevogels in het plangebied De Zuidlanden. En wordt een beeld gegeven van de relaties die er zijn met beleidskeuzes en wettelijke regelingen.

<u>Afkoop van het weidevogelgebied</u>

Bij de definitieve vaststelling van het bestemmingsplan Wiarda in 2012 is het verstoren van het toenmalige weidevogelgebied in het oostelijke deel van het plangebied de Zuidlanden volledig gecompenseerd.

Tegen het bestemmingsplan Wiarda is beroep gevoerd over de verstoring van weidevogels door de instanties die nu ook ageren tegen de ontwikkeling van De Hem, met nagenoeg dezelfde argumentatie als destijds. In eerste instantie is 26,3 hectare weidevogelgebied gecompenseerd (groen gekleurd in de onderstaande tekening)

Uitspraak Raad van State op het beroep;

- het besluit van 29 november 2010, kenmerk 314574, te herstellen door opnieuw de omvang te bepalen van de compensatie van het weidevogelgebied dat als gevolg van de in het plan voorziene ontwikkelingen verstoord wordt. Daarbij dient, behalve de verstoring in het plangebied zelf, ook de verstoring te worden betrokken van de gronden ten zuidwesten van de Hounsdyk die op de bij het Werkplan Weidevogels in Fryslân behorende kaart Openheid en rust zijn aangemerkt als "voor weidevogels geschikt gebied".

De gemeente heeft een extra onderzoek uitgevoerd naar de omvang van de verstoring van het weidevogelgebied. De samenvatting van het gevraagde extra onderzoek, uitgevoerd door A&W d.d. mei 2012 is als volgt;

Voor de realisatie van het bestemmingsplan Wiarda in de noordoosthoek van De Zuidlanden ten zuiden van Leeuwarden is een aanvullende compensatie nodig van weidevogelwaarden, die betrekking heeft op een oppervlakte van 49,1 ha (blauw gekleurd in de tekening). Deze aanvullende compensatie vloeit voort uit een recente uitspraak van de Raad van State. Voor de concrete invulling

van de aanvullende compensatie zijn door de Provincie Fryslân vier mogelijke opties gevonden. Deze opties zijn in deze rapportage getoetst op hun ecologische betekenis voor weidevogels.

De compensatie is door Provincie Fryslân bekrachtigd in een brief d.d.19 jun 2012. De gemeente heeft een financiële compensatie betaald aan de Provincie conform de toen geldende regeling. De Provincie heeft hiermee actief kansrijke weidevogelgebieden beter geschikt gemaakt.

De gemeenteraad heeft daaropvolgend het BP Wiarda vastgesteld op 16 juli 2012.

Met het compenseren, van dit complete weidegebied, is tevens de mogelijke toekomstige verstoring van weidevogels door de woningbouwontwikkeling van de Klamp en de Hem geregeld. In het vastgestelde bestemmingsplan De Klamp is dit nog eens planologisch bevestigd.

Conclusie; Gemeente heeft ten behoeve van de realisatie van Wiarda, De Klamp en de Hem, voor het verloren gaan van het totale weidevogels geschikt gebied ten zuidwesten van de Hounsdyk financiële compensatie betaald aan de Provincie

Weidevogelnota Provincie Fryslân 2014-2020.

De Weidevogelnota is uitvloeisel van de Europese vogelrichtlijnen en de habitatrichtlijnen. De provincie neemt beschermende maatregelen die zich concentreren op de gebieden die het meest gunstig zijn voor weidevogels. De begrenzingen van deze gebieden zijn aangegeven op een kaart. Gelijk ten Zuiden, rondom Wergea, ligt een grootschalig aangewezen weidevogelgebied, de Himpensermarpolder.

Onderstaande kaart is het recente natuurbeheerplan. Gebieden met arcering zijn de weidevogelgebieden met daarin een aantal groene vlekken die zijn aangewezen als kerngebieden.

Gebieden buiten deze weidevogelgebieden waar weidevogels voorkomen vallen onder de algemene zorgplicht van de Flora- en Faunawet. Zorgplicht houdt in dat menselijk handelen in een bepaald gebied geen nadelige gevolgen mag hebben voor beschermde planten en dieren in dat gebied. (onderdeel van BP-procedure).

Conclusie; Plangebied de Hem en de Hounspolder zijn geen kansrijke en volgens vastgesteld natuurbeleid beschermde weidevogelgebied.

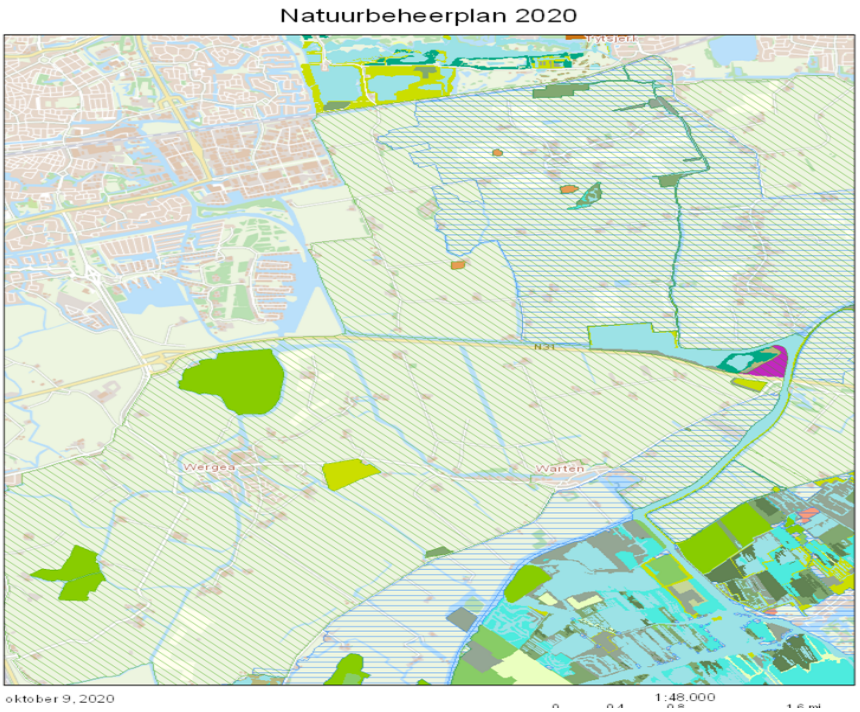

Status van de Hounspolder

Polder de Houn heeft geen wettelijke beschermende status; het is geen onderdeel van de ecologische hoofdstructuur of natuur buiten de EHS. Ook is het niet door de provincie Fryslân aangewezen als weidevogelkansen gebied, zodat het geen bescherming geniet conform de beschermingsregels van de verordening Romte Fryslân 2014.

Daarnaast ligt de gehele Hounspolder, als we kijken naar de wettelijk verstoringsafstanden t.a.v. weidevogels van 300 meter, volledig onder de invloedssfeer van de bebouwing van Goutum en van Wiarda. We hebben dit zichtbaar gemaakt in een kaartje. Op dit kaartje staat de 300meter lijn vanaf de bebouwingsrond van Goutum en vanaf Wiarda ingetekend. De gehele Hounspolder ligt in de verstoring.

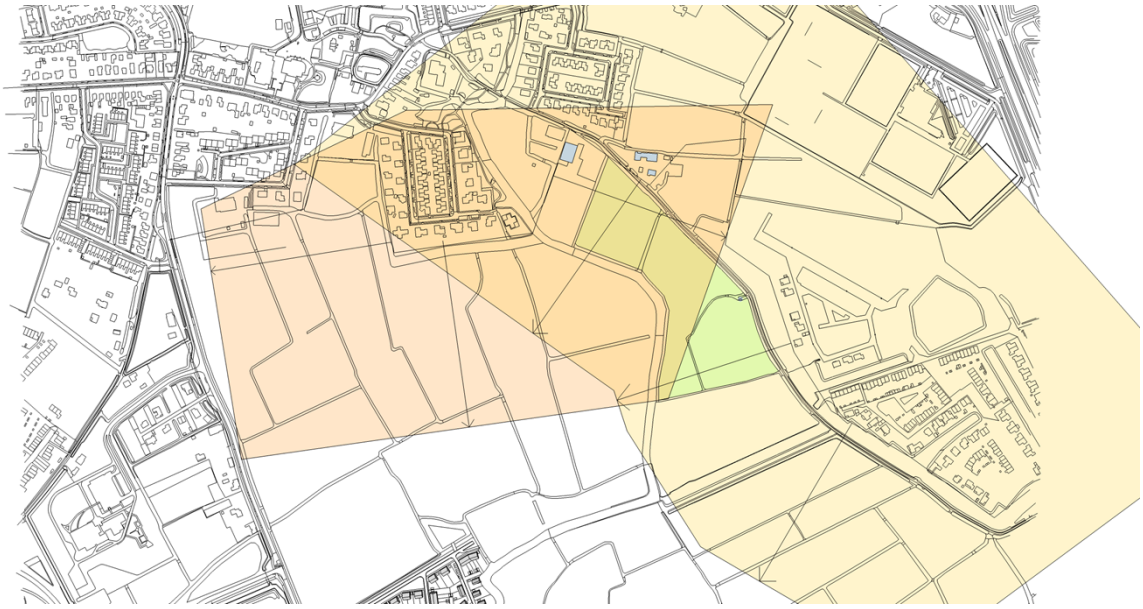

Indien we ook de 300 meter lijn vanaf de bebouwingsgrens De Klamp & de Wergeasterdyk zouden intekenen, ligt ook het gehele plangebied De Hem in de verstoring. Dit is ook de reden waarom in het verleden het weidevogelgebied is komen te vervallen.

Indien we ook de 300 meter lijn vanaf de bebouwingsgrens De Klamp & de Wergeasterdyk zouden intekenen, ligt ook het gehele plangebied De Hem in de verstoring. Dit is ook de reden waarom in het verleden het weidevogelgebied is komen te vervallen. Dit is recent nog eens bevestigd door de provincie Fryslân.

Omdat in de Hounspolder een kleine populatie weidevogels voorkomt heeft de gemeente de zorgplicht op zich genomen. De deskundigen (A&W) hebben aangegeven dat;

- de Hounspolder onderdeel uit maakt van een weidevogelbolwerk en heeft een wisselwerking met het nabij gelegen graslandgebied rondom Wergea. Het behoud van de weidevogels is afhankelijk van de kwaliteit van deze graslandgebieden. Geadviseerd wordt om graslanden in de nabijheid van de Hounspolder kruidenrijker te maken.
- Aangezien Wiarda als woonbuurt recent is gerealiseerd en in de nabije toekomst De Hem wordt ontwikkeld, met alle verkeersbewegingen die dat met zich meebrengt en het nodige groen in de tuinen, zal de Hounspolder niet een effectief weidevogelgebied zijn. De Hounspolder ligt op circa 80 meter van Goutum en van Wiarda. Het gebied ligt langs de Hounsdyk en de Wurdumerfeart. Al deze elementen zorgen dat de huidige situatie niet optimaal is en al verstoord is.
- Wil de Hounspolder op zich zelf als effectief weidevogelgebiedje functioneren moeten extra verstoringen worden voorkomen. Geen drukke recreatie (wandelen, fietsen en varen) in de directe omgeving tijdens broedseizoen, weg nemen van bomen en bosjes, verbeteren van de openheid van het gebied.

Ondanks de geringe omvang van de Hounspolder voor de weidevogels, hebben gemeente, Wimetor en Vogelwacht al enkele jaren geleden maatregelen uitgevoerd ten gunste van een aantrekkelijk gebied voor de aanwezige weidevogels. Door de inzet van vrijwilligers en uitgekiend beheer van het waterpeil (met de windmotor) is het gelukt om de polder aantrekkelijk te maken voor weidevogels. In oktober 2018 heeft de gemeenteraad een groenmotie aangenomen waarin een natuurvriendelijk beheer voor deze Hounspolder ook formeel is vastgelegd met de opdracht aan het college van B&W om te zorgen voor vastgelegde beheerafspraken. Met Wimetor en een natuurvriendelijke boer zijn in 2019 langjarige overeenkomsten gesloten voor dat natuurvriendelijke beheer.

Conclusie; Gemeente heeft, aanvullend op de betaalde weidevogelcompensatie, de zorgplicht op zich genomen voor de aanwezige weidevogels in het poldertje De Houn.

Planvorming De Hem

In de voorbereiding van de planvorming De Hem hebben we een ecologisch onderzoek laten uitvoeren. Uit het onderzoek volgt dat dit plangebied vanwege het intensieve beheer en de lage grondwaterstanden en uiteraard de verstoringen die aanwezig zijn niet van belang is voor weidevogels.

Uiteraard is de naast gelegen Hounspolder door de beheersmaatregelen wel geschikt voor de aanwezigheid van weidevogels. Het advies van de deskundigen (A&W) is om een zone te maken tussen de te realiseren woningbouw in De Hem en de Hounspolder dit om verstoringen te beperken. Dit zou dan het beste kunnen in de vorm van een plasdras zone met kruidenrijk grasland. In de zone mogen geen bomen, bosschages en riet komen. Ook moet de toegankelijkheid van de Hounspolder worden beperkt. Dit om predatie (bezoek van roofdieren) te weren.

Om tot een stedenbouwkundig plan voor De Hem te komen heeft de gemeente een participatietraject gevolgd (samenvatting is beschikbaar). In dat kader is ook *een **10 punten-plan weidevogels Hounspolder – De Hem (interne notitie juni 2020) opgesteld.***

De gemeente heeft geen kant-en-klaar plan voor de inrichting van de geadviseerde zone tussen De Hem en De Hounspolder. Wel heeft de gemeente een aantal uitgangspunten geformuleerd die zij samen met alle betrokken wil hanteren bij de inrichting van deze bufferzone. Om tot een vruchtbare dialoog en samenwerking te komen met alle betrokkenen hanteert de gemeente de volgende 10 uitgangspunten:

1. uitgangspunt is om een goede balans te vinden tussen het belang van de woningbouw en het belang van de weidevogels in de Hounspolder;
2. het realiseren van een ruime zone die ruimte biedt om deze goede balans te vinden ;
3. de exacte variaties in de breedte van deze zone bepalen we in overleg met betrokken partijen;
4. de concrete inrichting van deze zone bepalen we eveneens in overleg met betrokken partijen;
5. in deze zone sluiten we hoog opgaande beplanting en andere hoge elementen en storende verlichting uit;
6. in deze zone is wandelen en recreëren uitsluitend toegestaan buiten het broedseizoen;
7. in deze zone zoeken we ruimte voor het realiseren van een plas-dras gebied in samenhang met de wens van het Wetterskip voor een dergelijke zone langs de Wurdumerfeart;
8. aan de rand van deze zone realiseren we een brede sloot om predatie door huisdieren te voorkomen;
9. de bebouwing die direct grenst aan deze zone houden we beperkt in hoogte, waarbij we ook de molenbiotoop betrekken;
10. we onderzoeken of het mogelijk is om het beheer van de Hounspolder nog verder te optimaliseren met oog op mitigerende effecten in de omgeving.

Het gevolgde participatietraject ten aanzien van de weidevogels en de Hounspolder heeft tot nu toe het volgende opgeleverd;

- Omwonenden waarderen de kwaliteit van de Hounspolder en willen dit graag behouden en genieten van de natuurwaarden vlak bij hun woonwijk.
- Vogelwacht/ vrijwilligers hebben aangegeven de Hounspolder te willen behouden met de huidige beheersmaatregelen en hun wens neergelegd voor de breedte van de bebouwingsvrije zone in plangebied De Hem.
- Ten westen van de Wurdumerfeart in het plan gebied De Hem is een plasdras- gebied opgenomen zonder opgaande beplanting.
- Doarpsbelang Goutum & Milieudefensie zijn tegen de ontwikkeling van het buurtschap De Hem, zij zijn betrokken in het participatietraject, maar doen daar geen of slechts een beperkte constructieve bijdrage

Genomen besluiten Gemeenteraad in relatie met plangebied De Hem			
Datum	Wie besluit?	Onderwerp	Essentiebesluit voor De Hem
20-10-2020	*B&W/ Raad ?*	Groenplan De Zuidlanden	Uitwerking gebruik en inrichting groene ruimtes
mrt-20	Raad	Grondaankopen t.b.v. De Hem	9 of 10 hecatare grond om een betere inpassing te kunnen realiseren
	Raad	Vaststellingen Grondexploitatie De Zuidlanden 2019	Jaarlijkse herijking en bevesting ontwikkeling
okt-18	Raad	Motie groenstructuur de Zuidlanden/ polder de Houn	behoud van de Hounspolder in huidige vorm
5-10-2017	Raad	Raadsbrief Structuurvisie ontwikkelingen De Zuidlanden	Herbevestiging ontwikkeling woonvlekken
1-6-2016	Raad	Afwegingskader woningbouw Gemeente Leeuwarden	vaststellen toekomstige woningbouwproductie en de locaties
19-6-2012	Raad/Provincie	Vaststelling compensatie Weidevogels Zuidlanden Oost	Afrekening en afronding weidevogelcompensatie
mrt-11	Raad	Structuurvisie De Zuidlanden	Herbevestiging ontwikkeling woonvlek
nov-10	Raad	Bestemmingsplan Wiarda	Vaststelling compensatie weidevogels complete gebied Zuidlanden-oost
2010	Raad	Compensatie voor weidevogels in het kader van ontwikkelingen rond leeuwarden	Kader voor compensatie weidevogelgebieden om deze te ontwikkelen naar woningbouw
25-1-2010	Raad	Vaststelling uitgangspunten GREX 2010 De Zuidlanden	Financieel kader voor structuurvisie
21-9-2009	Raad	Actualisatie Ecologische beoordeling De Zuidlanden	Ecologische gevolgen van de geplande woningbouw
18-6-2007	Raad	Bestemmingsplan plandeel Oost	vastleggen 50m1 bebouwingsvrije zone Goutum in de Hem
2006	Raad	MER De Zuidlanden	Vastleggen keuze ontwikkelsscenario/ woningdichtheden per locatie
2003	Raad	Masterplan De Zuidlanden	Formele vastlegging ontwikkeling woonvlek de Hem
mrt-01	Raad	Ontwikkelingsplan Leeuwarden-zuid	richtinggevende kaders voor woningbouw gebieden De Zuidlanden
2000	Raad	Contournota Leeuwarden-zuid	aanwijs De Zuidlanden als toekomstig woningbouw gebied

Projectbureau 4 maart 2021

Kaartmateriaal behorende bij de besluitvorming

Groenplan 2020

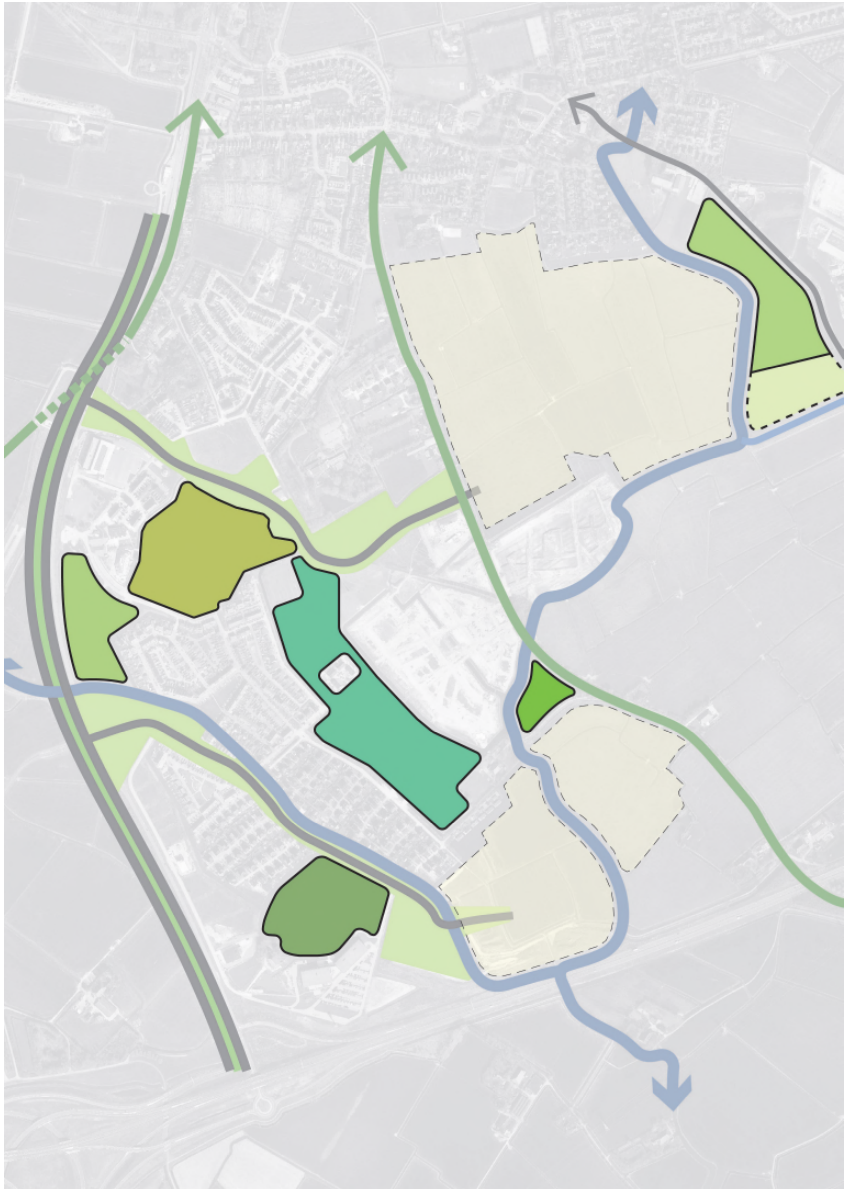

Aankoop Gronden t.b.v. De Hem 2020

Compensatie Weidevogelgebieden Zuidlanden-Oost 2012

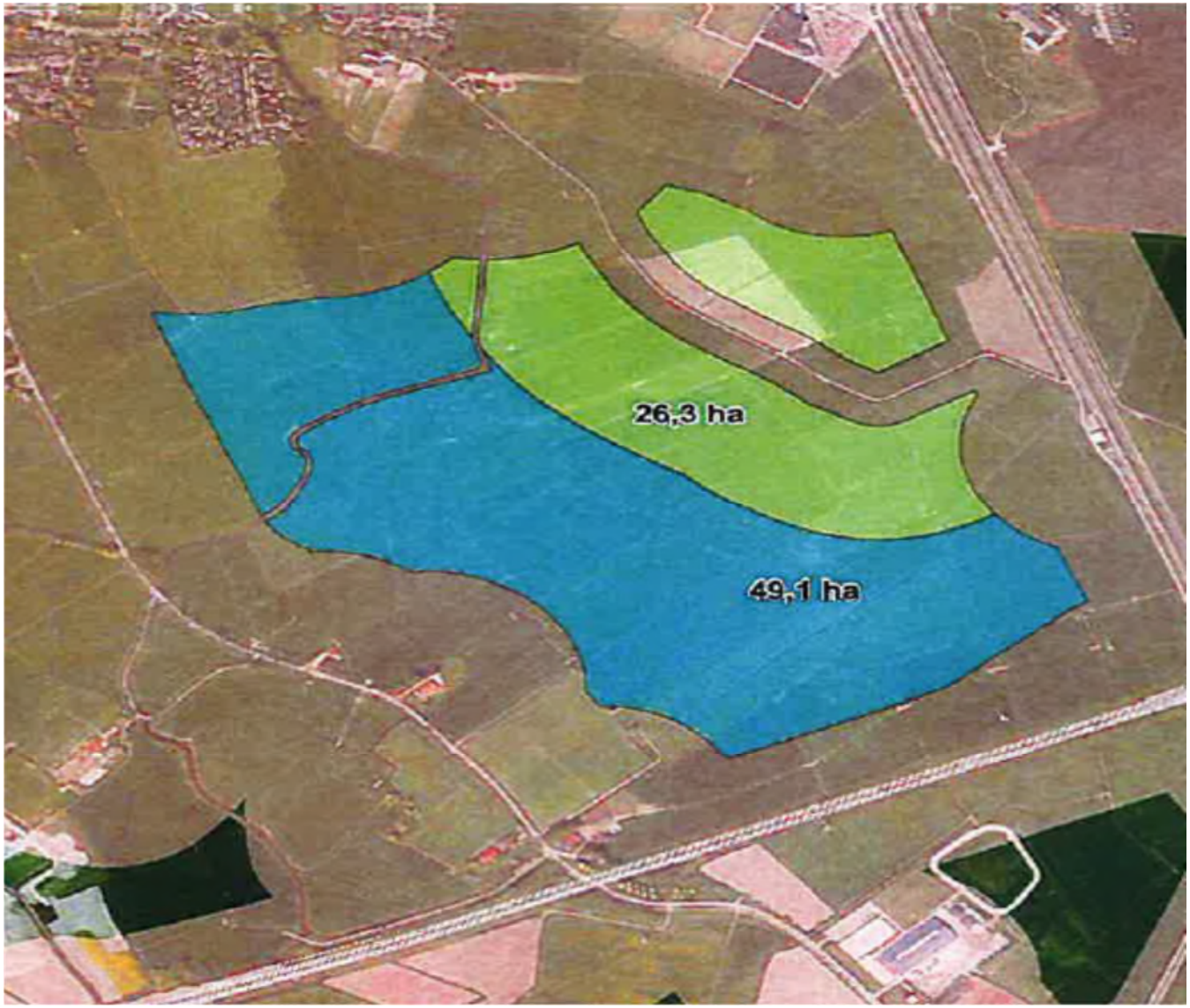

Structuurvisie 2011

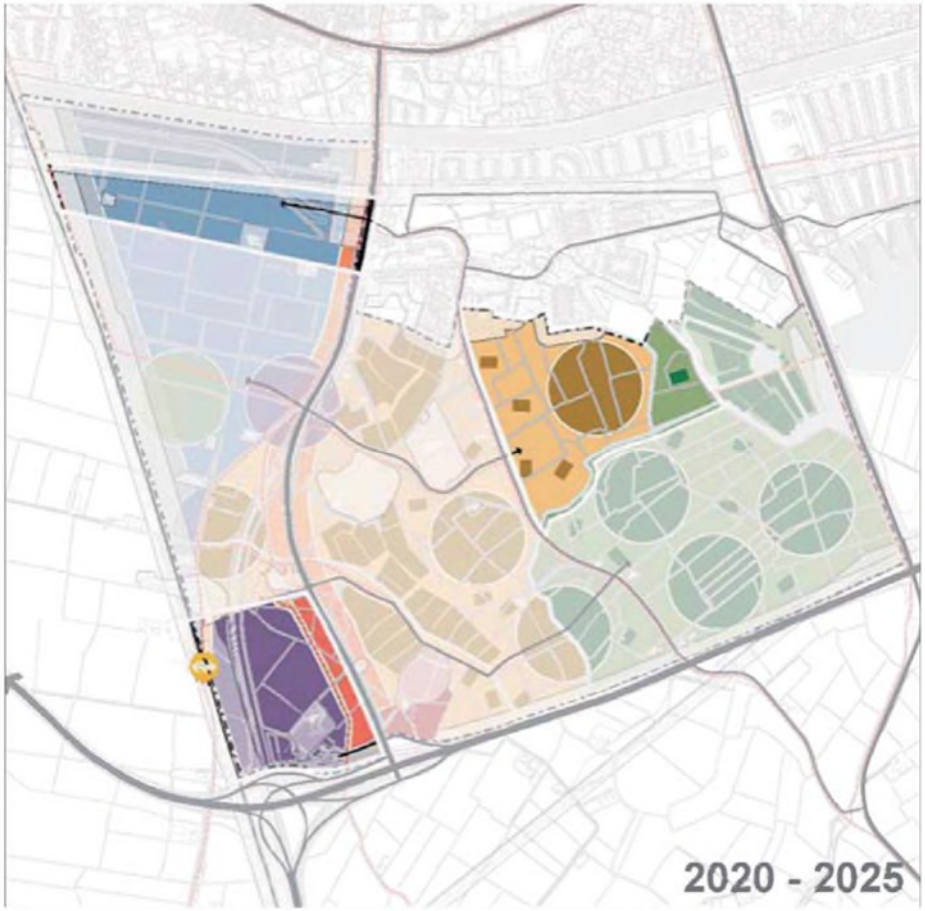

Masterplan De Zuidlanden 2003

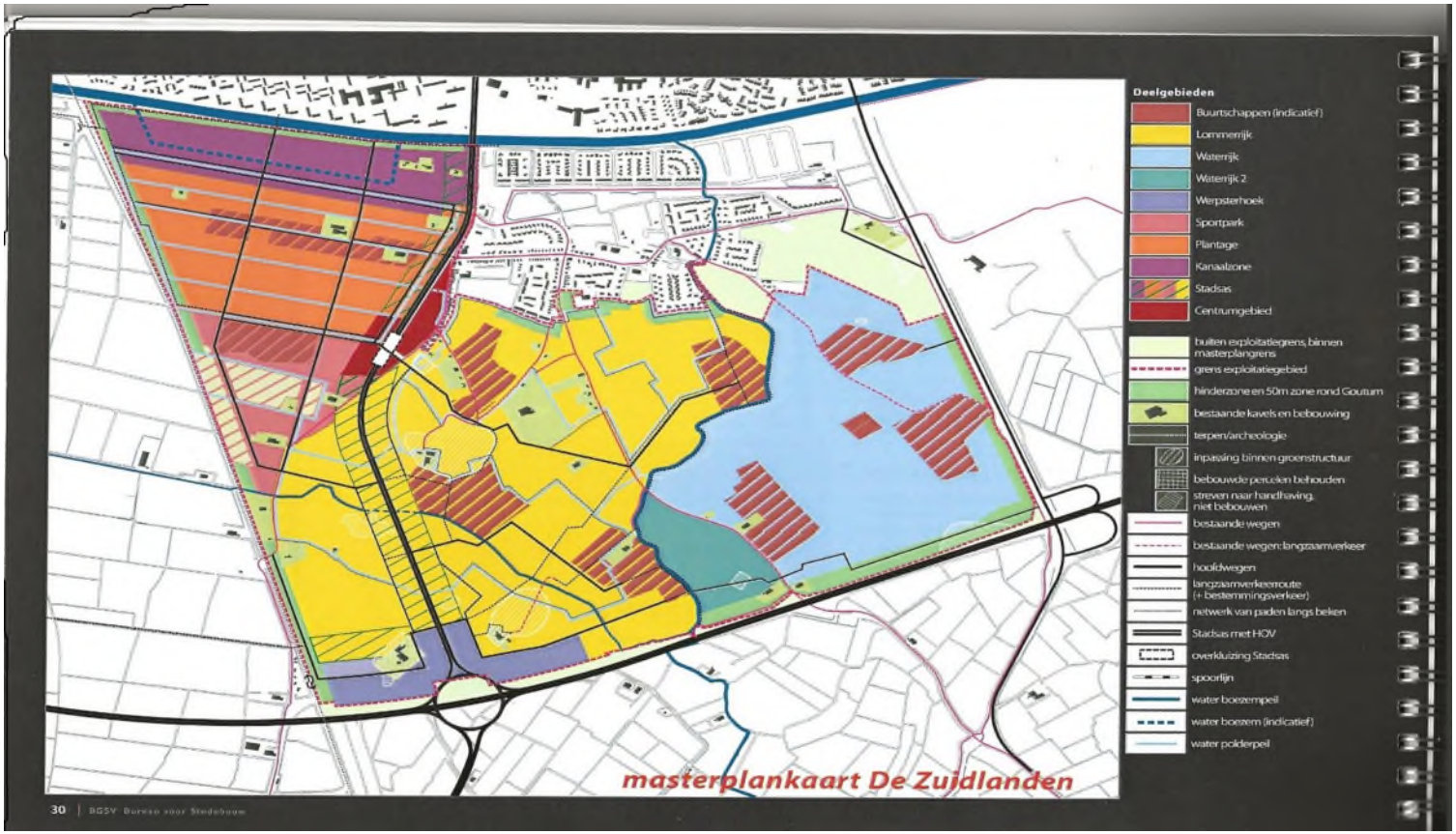

masterplankaart De Zuidlanden

Goedemorgen raadsleden,

Tijdens de opzet van het stedenbouwkundigplan De Hem zijn er 2 video's gemaakt. Één over het verloop van het participatieproces en een video waarin Bert Bandringa verder uitleg geeft over het stedenbouwkundigplan.

Video: stedenbouwkundigplan: https://www.youtube.com/watch?v=jL0jfvFhOy0

Video participatieproces: https://www.youtube.com/watch?v=DUbubeLGi9s

Met vriendelijke groet,

Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 14058

Gemeente Leeuwarden

MEMO

Aan:	De gemeenteraad
Van:	Wethouder De Haan
Onderwerp:	Reactie op vragen uit politieke dialoog betreffende De Hem d.d. 16 juni 2021
Datum:	29 juni 2021
cc:	Projectteam De Hem

Inleiding
Op 16 juni jl. is het stedenbouwkundig plan voor De Hem geagendeerd voor de politieke dialoog. Bij de bespreking zijn 4 vragen aan de orde gekomen. Deze memo geeft antwoord op deze vragen.

Vraag 1
Is het mogelijk om de bufferzone tussen het bebouwde gebied van De Hem en de Hounspolder te vergroten en wat zijn de consequenties?

Antwoord
Het vergroten van de bufferzone tussen De Hem en de Hounspolder en daarmee het verkleinen van het uitgeefbaar gebied van De Hem is in bijgevoegde tekening aangeduid met de rode kleur. Het gaat hierbij om afstanden tussen de 16 en 20 meter. Deze verkleining van uitgeefbaar gebied verslechtert het netto contante resultaat van de grondexploitatie met circa 1.446.000 euro van circa 438.000 euro positief naar een tekort van 1.008.000 euro.
Er is gezocht naar optimalisaties binnen het plan om deze verslechtering te compenseren. In de bijgevoegde tekening zijn de vermindering van het uitgeefbaar gebied langs de Hounspolder en de optimalisaties aangeduid. Bij de optimalisaties is deels sprake van extra uitgeefbaar gebied (aangeduid met de fel groene kleur) en is deels sprake van verdichting of verhoging van de financiële taakstelling (aangeduid met paars). Zo worden de grote kavels in de noordwesthoek van De Hem deels gehalveerd en wordt er een financiële opbrengsttaakstelling meegegeven aan de invulling van de velden aan de westzijde met behoud van de ruimtelijke doelstellingen.
Door deze optimalisaties wordt het ontstane tekort van de grondexploitatie verbeterd van 1.008.000 euro negatief naar circa 115.000 positief. Het stedenbouwkundig plan dient door de hiervoor beschreven ingrepen op onderdelen te worden aangepast.

Oorspronkelijk stedenbouwkundig plan De Hem

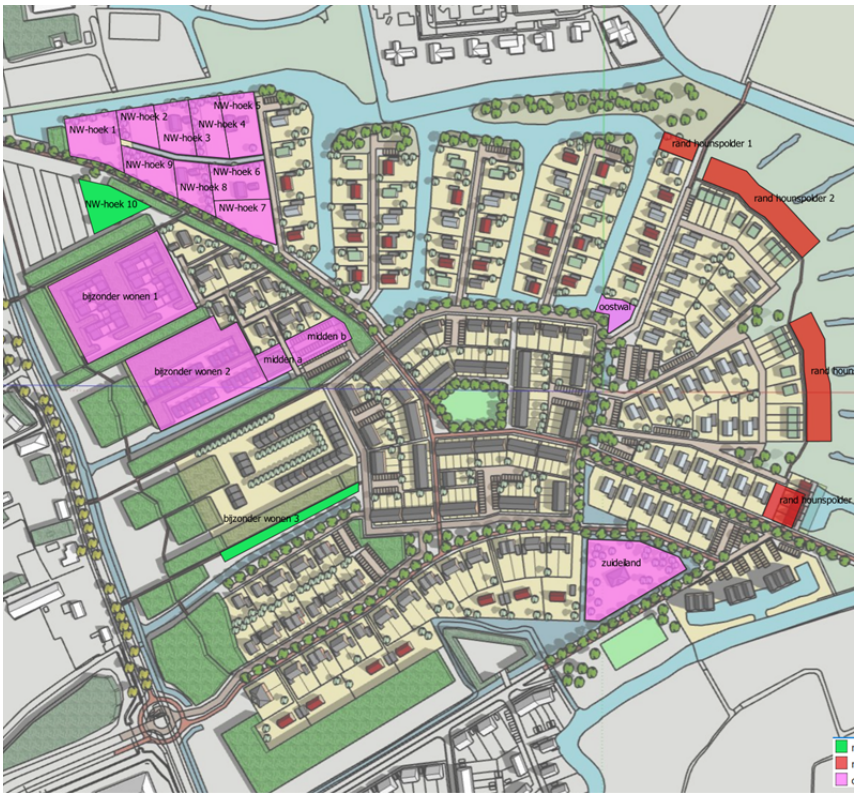

Vergroting bufferzone en optimalisaties De Hem

<u>Vraag 2</u>

De FNP vraagt naar de subsidiemogelijkheden om de financiële gevolgen van de verkleining van het uitgeefbaar gebied van De Hem te compenseren?

<u>Antwoord</u>

Er zijn diverse regelingen vanuit de rijksoverheid en de provincie op grond waarvan agrarische bedrijven worden uitgekocht of worden verduurzaamd om daarmee de stikstofuitstoot op Natura2000 gebieden te

verkleinen. Deze regelingen zijn niet bedoeld voor stedelijke ontwikkeling. Daarnaast zijn dergelijke regelingen onzeker en kan er niet op worden geanticipeerd als dekkingsgrond voor exploitatietekorten.

Vraag 3
Wat is de stand van zaken van het fietspad in de noordoosthoek?

Antwoord
De ligging van dit fietspad komt op een wijze die er voor zorgt dat de polder De Houn beschermd blijft voor predatie. De eerste inpassingsoptie gaat niet lukken omdat we niet uit de hiervoor benodigde grondaankoop zijn gekomen. We kunnen het fietspad ook op een andere manier aanleggen. Hierover heeft afstemming plaatsgevonden en is consensus bereikt met de klankbordgroep.

Vraag 4
Kan de uitwerking van de bufferzone van De Hem in overleg met de klankbordgroep plaatsvinden?

Antwoord
De bufferzone gaan we in overleg met de beheerders van de Hounspolder uitwerken. Zij zijn de experts voor wat betreft de aanwezige weidevogels. De klankbordgroep zullen we hier ook bij betrekken, daar is reeds met hen over gesproken.

Geachte raadsleden,

Hierbij vijf redenen om op 7 juli de weidevogels van de Hounspolder NIET overboord te gooien, en ze minimaal 300 meter afstand te gunnen.

1. **De Hounspolder is een van de allerbeste weidevogelbroedgebieden in Nederland.** Dankzij de toewijding van Anne Venema en andere vrijwilligers, en de weiden ernaast, heeft de Hounspolder steeds de allergrootste dichtheden in grutto- en andere weidevogelbroedparen in Nederland, 'één van de beste' , 'dichtheden vergelijkbaar met Gruttoland van Murk Nijdam' meldt de Bond Friese Vogelwachten.

Zo had
Hounspolder met 8,5 hectare in 2020 27 gruttoparen,
Gruttoland, met 44 hectare, 5 keer zo groot, hetzelfde jaar 75 gruttoparen. En de
Himpensermar, met 88 hectare tien keer zo groot, slechts 44 gruttoparen,
dat is nog niet twee keer zoveel als in de Hounspolder.

Kortom, **Hounspolder: *it alderbêste skriezelân fan d' ierde.***

Bijlage 1, 2, 3: broedgegevens Hounspolder 2021 (8,5 hectare) en Gruttoland van Murk Nijdam in Wommels. (44 hectare) aangeleverd door Bond van Friese Vogelwachten.
Over Himpensermar: http://home.kpn.nl/nede97al/broedparen%20hemp.html

2. De Hem heeft geen haast. Uw agenda voor 7 juli is overvol. De Hem is voorzien voor 2025 of later. Moeilijke vragen ontlopen is de enige reden voor haast.

3. Compensatie? Hoe dan, waar dan?
Van alle wie, wat, waar, waarom-vragen over de compensatie, hebben wij alleen de waarom-vraag naar tevredenheid kunnen beantwoorden: Omdat er door nieuwbouw en De Haak veel weidevogelgebied verloren is gegaan. De overige vragen:
Wie betaalde wat aan wie? Waarvoor? Wat hield compensatie in? Hoe is gecompenseerd? Waar? Wij kwamen er de afgelopen weken niet uit. U?

Wat we wel vonden: wat ook de opzet mag zijn geweest, de compensatie van Wiarda en Hounspolder is jammerlijk mislukt, blijkt uit gegevens van de provincie. Tijdens de laatste meting in 2020, is één scholeksterbroedpaar gespot. Verder niks, geen grutto's, tureluurs, kieviten. Voor welke prestatie is dan betaald? Ook de Algemene Rekenkamer hekelt weidevogelcompensatie.
https://www.rekenkamer.nl/publicaties/rapporten/2014/04/16/compensatie-van-schade-aan-natuurgebieden bijlage 4: Broedresultaten compensatiegebieden Wiarda, bron: provincie

4. Overige financiële en andere onjuistheden:
Wethouder De Haan stelt in de raad "Er is 4,5 miljoen aan weidevogelcompensatie betaald". Dit is echter praktisch volledig Rijksgeld. Het Rijk vulde indertijd bij het grote Tracébesluit Haak/Zuidlanden het ingestelde provinciaal Weidevogelcompensatiefonds, en vult dit overigens nog ieder jaar. Omgerekend is voor het stukje Hounspolder hooguit € 57800 (8,5 hectare x6700) aan eigen bijdrage in het fonds gestort. En misschien kan dit worden teruggevraagd. *bijlage 5 brief provincie over recente weidevogelcompensatie voor recreatiepark te Balk*

Raadslid Rijpma verwees naar een studie uit 2013 waarin de weidevogelcompensatiegebieden goede broedresultaten hebben. De student die het rapport schreef concludeert echter ook dat de compensatiegebieden bij aanvang al rijker waren dan de controlegebieden en dat ze na de

aanwijzing "niet significant meetbaar veranderd zijn", zie blz. 81. M.a.w. er is niets veranderd in de aantallen broedparen, ze zaten er al, maar namen niet toe! Verder vallen de dichtheden in het niet bij die van de Hounspolder. *Bijlage 6 Studie A&W uit 2013. NB in aparte mail, want te groot*

De bewering van wethouder De Haan dat bij niet bebouwen van de Hem er 20 miljoen verlies valt te noteren zien wij graag voor u gespecificeerd. Wij komen met gewoon rekenen tot € 7 miljoen voor aankoop van de grond, doe daar nog ontwerpkosten bij, wat zal het zijn? Inzicht is vereist, het gaat om afweging van grote (natuur)belangen. https://www.liwwadders.nl/grondbonanza-rond-de-hem-blijft-opmerkelijk-raad-weet-zich-geen-raad/

5. Rapport A&W over behoud vogels Hounspolder is onder de pet gehouden, in tegenstelling tot wat de wethouder beweert. Hieruit blijt duidelijk dat een bufferzone van 300 meter in dit specifieke geval een minimale vereiste is voor behoud van de weidevogels. Voor uw gemak nogmaals het rapport, *Bijlage 7, rapport A&W 300 meter*

Kortom: bescherm medemens, weidevogels en uzelf en behoud een van de beste weidevogelgebied van Nederland, tevens de laatste grutto's van Leeuwarden,
op *it **alderbêste** skriezelân fan d' ierde.*

Hartelijke groeten,

Rembrandt Veldhuizen van Zanten,
Sietske Inberg,
Marieke Prins,

Namens
Molenstichting,
Dorpsbelang Goutum,
Vereniging Milieudefensie Leeuwarden,
Klimaatcoalitie Fryslân

aantallen nest en broedparen

hounspolder noordpunt	2021*	2020	2019	Nijdam
grutto	24	27	18	**grutto**
kievit	22	20	18	**kievit**
tureluur	28	29	26	**tureluur**
scholekster	12	8	6	**scholekster**
overige weidevogels	10	7	5	**overige weidevogels**
watervogels	49	20	14	**watervogels**
totaal	145	111	87	**totaal**

*tusenstand

opmerkingen:

het terrein van Nijdam (ca. 44 ha.) is veel groter dan dit stukje Houns
Nijdam is gespecialiseerd in grutto's, daarvan zie je het resultaat; me
mooi opgaande lijn in de totalen van Hounspolder, maar dit kan ook
naast water- en weidevogels zijn geen overige vogelsoorten meegen
overige weidevogels: bijv. graspieper, veldleeuwerik en kluut
watervogels: eenden, ganzen, zwanen, meerkoeten, futen ed.

2021*	2020	2019
84	75	83
14	11	3
26	14	14
5	8	6
29	38	47
28	38	49
186	184	202

*tussenstand

spolder
eer grutto's, maar minder kieviten, scholekster en overige vogels
door betere registratie komen, aantallen grutto t/m scholekster stabiel tot licht stijgend (provinciaal matig d
omen (wel te zien op stippenkaart)

Stippenkaart VW Leeuwarden
rayon Goutum It Houn (Noordpunt)
2021
Alle vogelsoorten
©BFVW

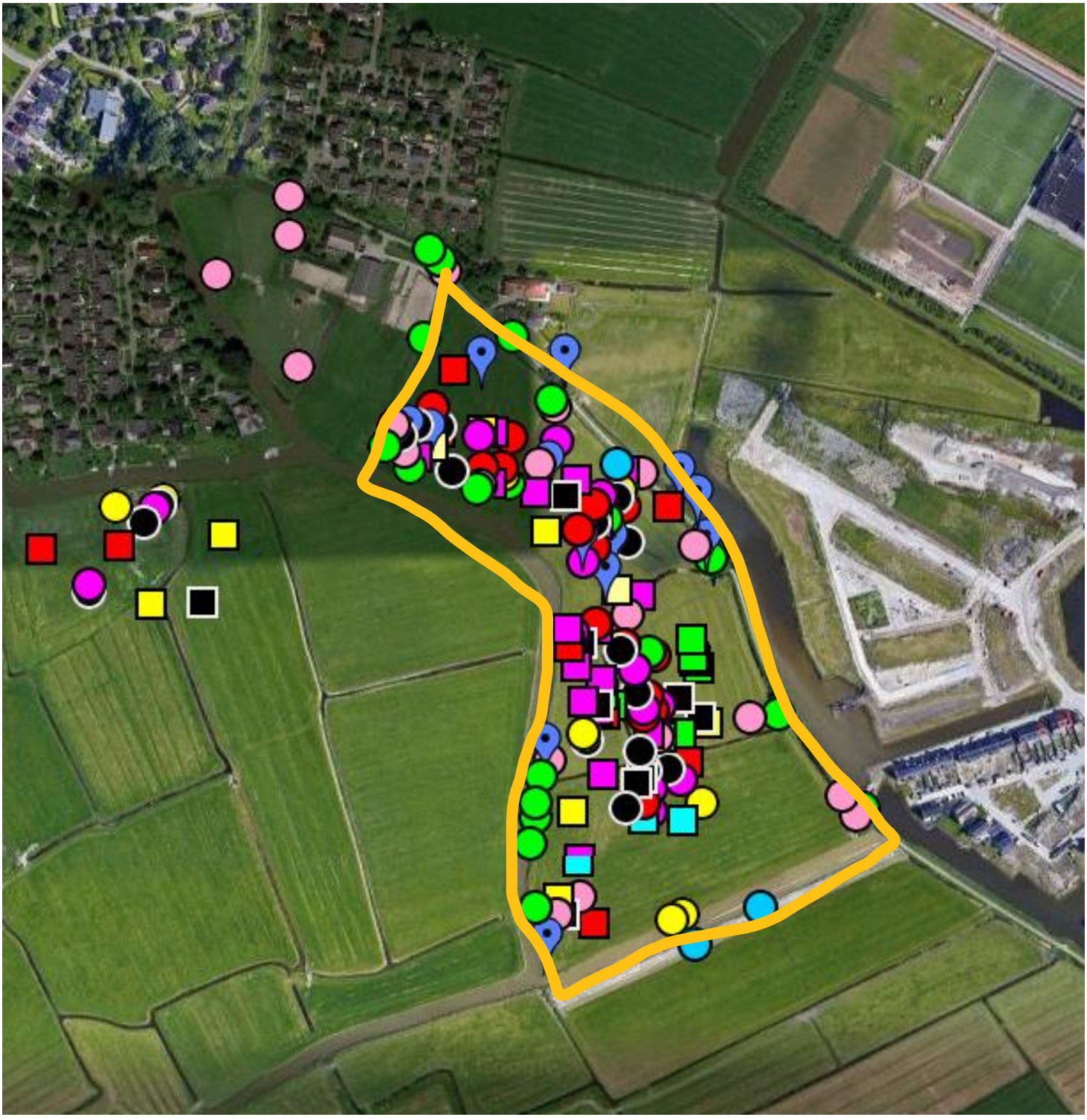

Stippenkaart VW Wommels
rayon Nijdam
2021
Alle vogelsoorten
©BFVW

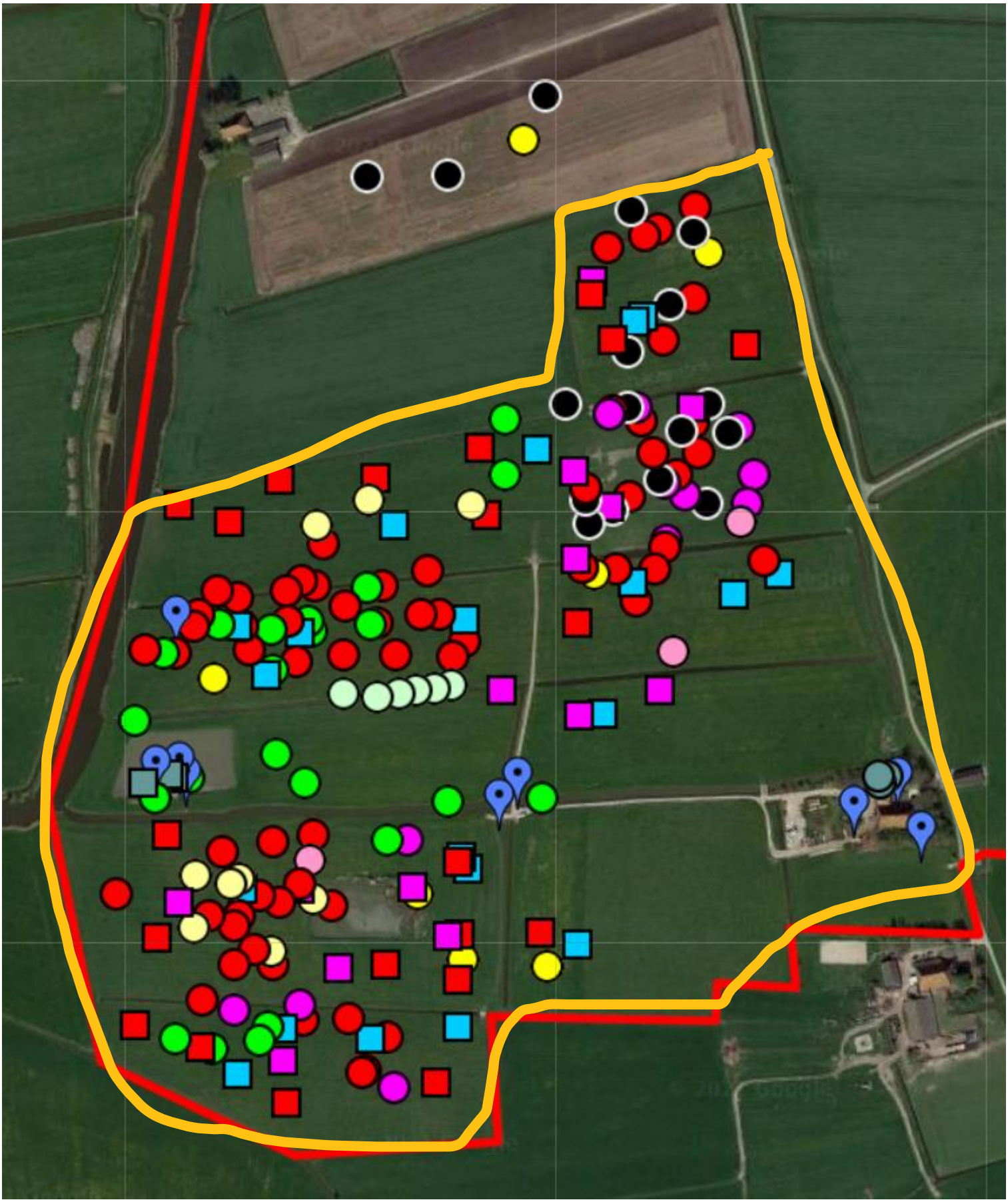

Compensatie Wiarda

Ten aanzien van de woningen in de Wiarda heeft de gemeente Leeuwarden een bedrag gestort in het weidevogelcompensatiefonds. Dit waren zij verplicht omdat de plannen voor extra verstoring van weidevogelareaal zorgden, de provincie heeft dit bedrag verdubbeld omdat het binnen het bundelingsgebied valt.

Voor het weidevogelcompensatiebeheer is gezocht naar een locatie in de nabije omgeving van Leeuwarden. Uiteindelijk is er voor 2 locaties gekozen die aansluiten bij het weidevogelcompensatiebeheer vanuit het project De Haak en agrarisch natuur en landschapsbeheer. Zo is er een groter aaneengesloten gebied van beheer gericht op weidevogels ontstaan.

De locaties
Voor de locatie in de Wammerterpolder is een contract afgesloten voor 12 jarig weidevogelcompensatiebeheer op 27,7 hectare landbouwgrond. De ander locatie ligt in de buurt van de Jorwerterfeart. Hier is een beheercontract voor 12 jaar afgesloten op 7,7 hectare, maar hier heeft ook een functieverandering plaatsgevonden. De 7,7 hectare landbouwgrond is namelijk omgevormd naar natuur. Dit is middels een eenmalige vergoeding uitbetaald en vastgelegd in een kwalitatieve verplichting. Hierin staat dat de eigenaar het gebied zal gebruiken als weidevogelnatuurgebied voor de eeuwigheid. Naast beheer zijn op de locaties ook inrichtingswerkzaamheden uitgevoerd ten behoeve van de weidevogels, zoals: zorgen voor een hoger waterpeil en het aanleggen plasdras.

Stand van zaken
Voor de stand van zaken zijn gegevens opgevraagd bij de Natuurcoöperatie Baarderadiel. Zij controleren voor de provincie of het beheer juist wordt uitgevoerd en regelen de contacten met de lokale vogelwacht. De cijfers die zij voor dit stuk hebben aangeleverd zijn de broedgegevens van de 4 hoofdsoorten, dat zijn: grutto, kievit, scholekster en tureluur. Hierbij moet worden opgemerkt dat ondanks alle inzet niet alle nesten zijn geregistreerd in het systeem en dus niet op kaart staan.

De grafieken laten een duidelijk beeld zien van de weidevogelaantallen. Sinds 2010 zitten die hier in de lift, maar vanaf 213/2014 gaan de aantallen weer naar beneden. De mozaïekcoördinator geeft aan dat dit heeft te maken met predatie. De vos heeft in 2013 het weidevogelgebied ontdekt en komt sindsdien in het gehele werkgebied van de natuurcoöperatie voor. De weidevogels hebben hier duidelijk last van en de laatste jaren wordt dit versterkt vanwege de andere predatoren. Dit geldt niet alleen voor de agrarische gebieden, maar ook voor de weidevogelnatuurgebieden van de terreinbeherende organisaties.

Op de bijgevoegde afbeeldingen is de locatie langs de Jorwerterfeart met een blauwe omlijning aangegeven. Deze stippenkaarten laten de nesten van het jaartal 2016 zien. Zowel binnen het compensatiebeheer als er om heen zitten weidevogels. Het beheer is naast het leveren van geschikt broedgebied ook gericht op de kuikens. Deze hebben ook een plek nodig om op te groeien. Juist kruidenrijke graslanden met een wat hoger waterpeil zijn voor hen goede plekken. Bij weidevogelbeheer gaat het dan ook om de samenhang/mozaïek van beheer en er samen vol voor gaan.

Zowel de beide agrariërs als de natuurcoöperatie Baarderadeel doen er elk jaar alles aan om ervoor te zorgen dat er kuikens groot worden. Beheer wordt uitgevoerd, peilen worden opgezet en nesten wordt gemonitord. Hierbij worden ze ondersteund door de vogelwacht met haar betrokken leden. Allen zien zij ook de teruggang van weidevogels en hebben dit ook aangekaart bij de provincie. Volgens hen is de toenemende predatiedruk een belangrijke oorzaak en zouden zij graag willen dat de huidige wet- en regelgeving wordt aangepast. Dit heeft de aandacht gekregen bij de provincie, maar is en blijft een gevoelig onderwerp waar op dit moment nog niets over gezegd kan worden.

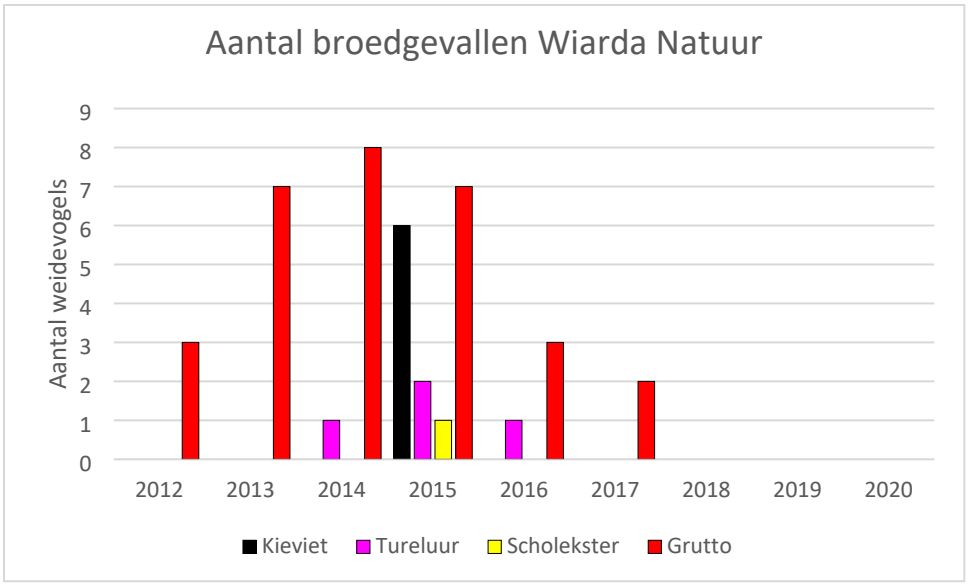
Aantal broedgevallen Wiarda Natuur
Aantal weidevogels
0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
Kieviet
Tureluur
Scholekster
Grutto

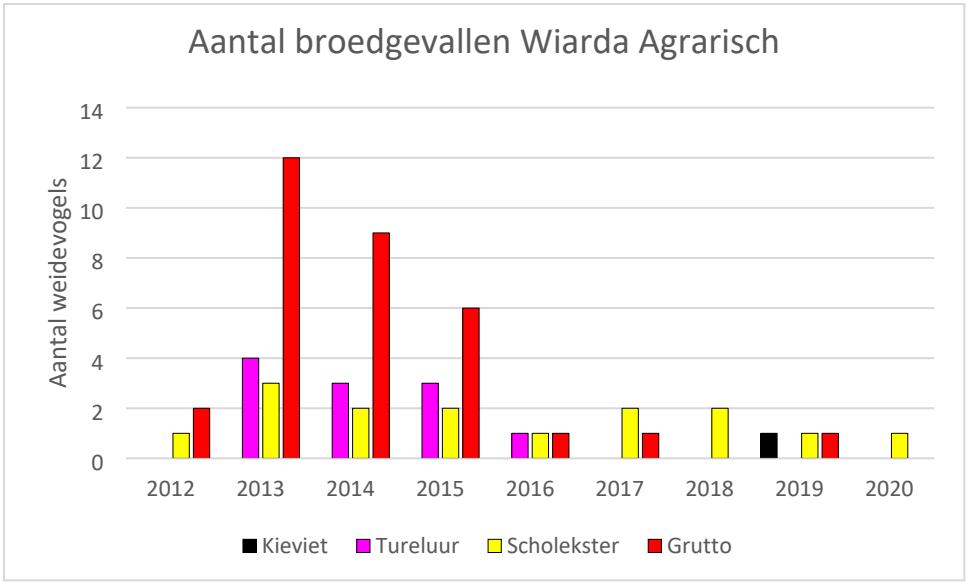
Aantal broedgevallen Wiarda Agrarisch
Aantal weidevogels
0
2
4
6
8
10
12
14
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
Kieviet
Tureluur
Scholekster
Grutto

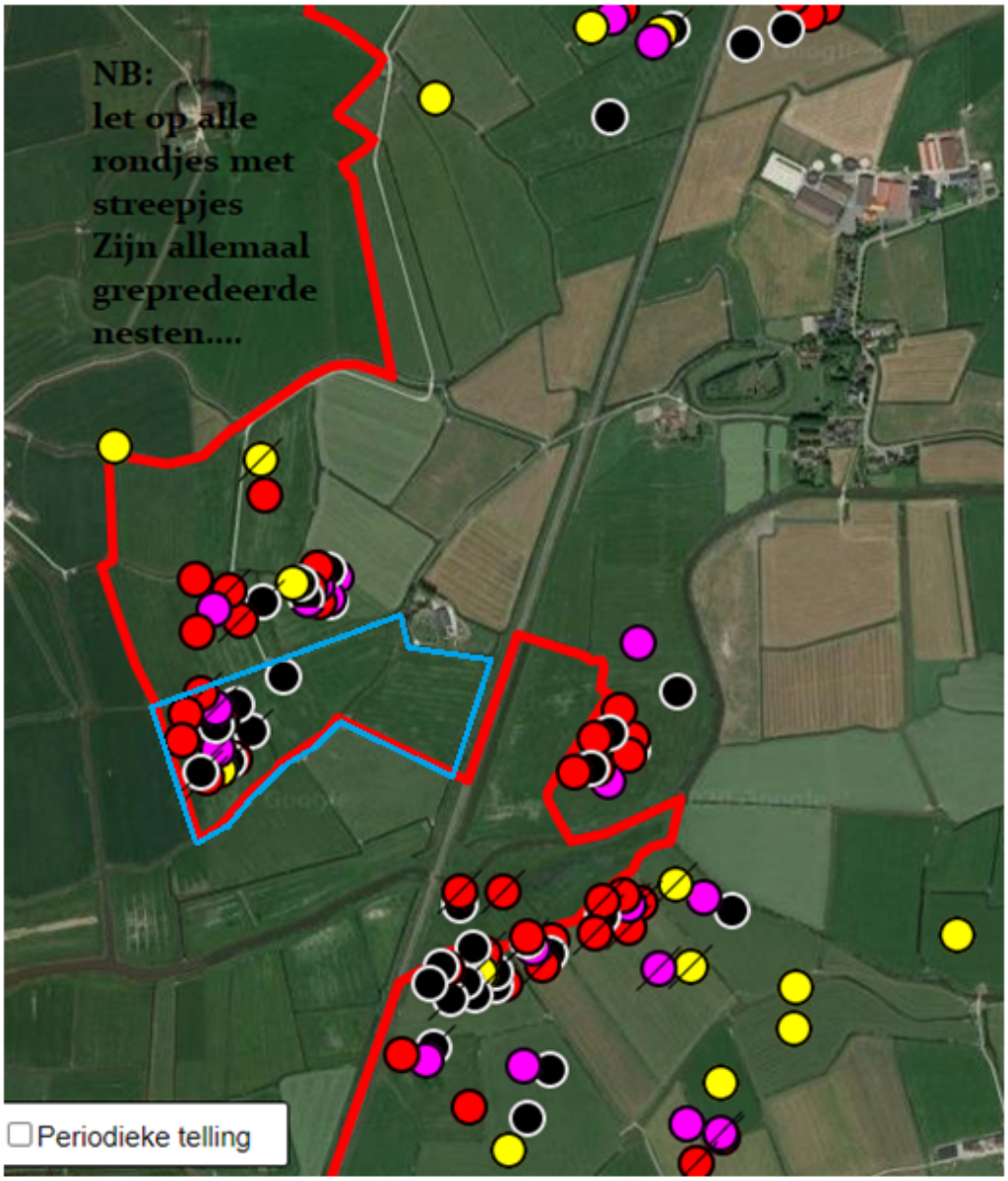

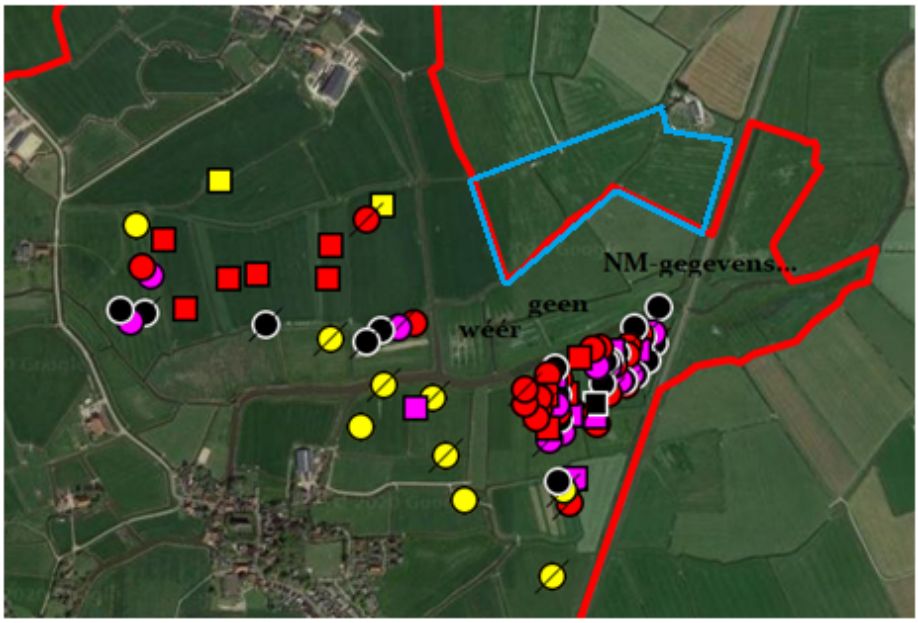

De kleuren op de kaart corresponderen met de legenda bij de grafieken

provinsje fryslân
provincie fryslân

postbus 20120
8900 hm leeuwarden
tweebaksmarkt 52
(058) 292 59 25

www.fryslan.frl
provincie@fryslan.frl
www.twitter.com/provfryslan

provinsje fryslân

Provinciale Staten van de Provincie Fryslân
GrienLinks, dhr. J. Knol
Postbus 20120
8900 HM LEEUWARDEN

Leeuwarden, 9 februari 2021
Verzonden, - 9 FEB. 2021

Ons kenmerk	:	01844392
Afd./Opgave	:	Groen Fryslân
Behandeld door	:	P.W. Venema / (058) 292 59 25 of p.w.venema@fryslan.frl
Onderwerp	:	beantwoording schriftelijke vragen over weidevogelcompensatie Lutsmond Noord te Balk

Geachte heer Knol,

Uw schriftelijke vragen op grond van artikel 42 van het Reglement van Orde, ontvangen op 19 januari 2021, beantwoorden wij als volgt.

Inleiding:
We stelden u op 17 september 2020 vragen over de weidevogelcompensatie voor een villapark in Balk op 17 september 2020. U antwoordde op 27 oktober 2020 , na uw overleg met de wethouder van De Fryske Marren en de vogelwacht Balk.

De projectontwikkelaar van het villapark heeft, begrepen we, inmiddels de 7000 euro weidevogelcompensatie overgemaakt naar de provincie. Verder hebben we op bestuurlijk niveau nog geen voortgang ontdekt. Daarom vragen we u om de stand van zaken rond dit project en dit weidevogellandschap.

Het lijkt er nu namelijk op dat inderdaad het weidevogellandschap bij Balk moet wijken voor een recreatiepark. Omdat – zo staat het er in uw antwoorden op onze vorige vragen – dit recreatiepark blijkbaar 'een noodzakelijke ruimtelijke ingreep is van openbaar belang'.

Wij kunnen ons niet voorstellen dat het behouden van weidevogellandschap het verliest van een recreatiepark als het gaat om 'openbaar belang'.

Vraag 1:
Wat is op dit moment de stand van zaken rond dit project?

Antwoord vraag 1:
De gemeente heeft in 2020 een bestemmingsplanprocedure opgesteld voor de uitbreiding van het recreatiepark Lutsmond Noord te Balk. Hierover is in de regio ophef ontstaan, omdat er verlies optreedt in de openheid en rust van geschikt weidevogelareaal. In september 2020 is dit onderwerp voorgelegd aan de gemeenteraad, die hebben het van de agenda gehaald omdat er door de provinsje Fryslân een fout in de berekening van de weidevogelcompensatie was gemaakt. Een besluit over het plan is tot dusver door de gemeenteraad niet genomen. Inmiddels is er een nieuwe berekening voor de weidevogelcompensatie gemaakt en zal de gemeente het resterende compensatiebedrag wat daarmee samenhangt storten in het weidevogelcompensatiefonds. De formele rol van de provincie is met de toetsing van het bestemmingsplan afgehandeld.

Maar omdat de provincie Fryslân een extra verantwoordelijkheid heeft voor weidevogels en er maatschappelijk veel aandacht aan wordt gegeven, heeft de provincie samen met de gemeente De Fryske Marren de afgelopen tijd meermaals bestuurlijk overleg gehad met Vogelwacht Balk en omstreken en de initiatiefnemer Kontour Vastgoed over dit project. In deze gesprekken heeft een ieder zijn standpunten en verantwoordelijkheden toegelicht en is tegelijkertijd gezocht naar passende oplossingen. Naar aanleiding hiervan zijn met de initiatiefnemer afspraken gemaakt over aanpassingen in het inrichtingsplan die ervoor zorgen dat de weidevogels minder worden verstoord. De vogelwacht heeft aangegeven dat zij tegen uitbreiding van het recreatiepark zijn. Vandaar dat zij niet zijn ingegaan op het aanbod van de provincie om met een planvoorstel voor de invulling van de weidevogelcompensatie te komen. Gezien de vogelwacht geen voorstel heeft ingebracht, is contact gezocht met het agrarisch collectief Westergo. Zij hebben aangegeven wel mee te willen werken aan een verdere invulling van de compensatieopgave. Op dit moment werkt de gemeente De Fryske Marren aan de voorbereiding van de stukken voor de raadsvergadering.

Vraag 2:
Wat is er nog mogelijk om het weidevogelland op die plek wél te behouden?

Antwoord vraag 2:
In de Verordening Romte Fryslân 2014 zijn bepalingen opgenomen voor het behoud van het geschikt weidevogelareaal. Met de uitbreiding van het recreatiepark dient de gemeente conform de bepalingen uit deze Verordening een goede belangenafweging te maken en mitigerende maatregelen te treffen. Daarnaast dient zij, gezien de omvang van de verstoring, een bedrag te storten in het weidevogelcompensatiefonds. Omdat de gemeente aan alle bepalingen in de verordening gaat voldoen is er vanuit de provincie geen grondslag om het plan te weigeren, er is dan ook geen zienswijze ingediend. Juridisch gezien is er dan geen mogelijkheden om verdere actie te ondernemen.

Vraag 3:
Vindt u dat – als dit weidevogellandschap inderdaad moet verdwijnen voor een recreatiepark – we als provincie op afdoende wijze hebben bijgedragen aan het behouden van weidevogellandschap? En dan niet alleen in juridische en financiële zin, maar in de praktijk?

Antwoord vraag 3:
Bij dit soort projecten is een goede belangenafweging essentieel. De verantwoordelijk hiervoor ligt bij het bevoegd gezag, in dit geval de gemeente De Fryske Marren. De locatie van dit park is gelegen naast een reeds bestaand park en is redelijkerwijs de meeste geschikte locatie voor uitbreiding. Een uitbreiding ten noorden of oosten is niet mogelijk in verband water en een uitbreiding ten noorden van het bestaande park zou naar alle waarschijnlijkheid een groter effect hebben op de weidevogelstand in het gebied.

Omdat er wel verstoring optreedt in weidevogelkansgebied is de gemeente verplicht om een bedrag te storten in het compensatiefonds. De middelen in het compensatiefonds worden ingezet ten behoeve van de weidevogels. Hierbij is het belangrijk dat het beheer op de goede plek ligt en de partijen die er in meewerken/uitvoeren er achter staan. Om die reden is tijdens de gesprekken de vogelwacht gevraagd om met een eerste aanzet te komen. Nu de vogelwacht geen voorstel heeft ingebracht, wordt contact gezocht met het agrarisch collectief Westergo en/of agrarische natuurvereniging Bosk en Greide voor de verdere invulling van de compensatieopgave.

Het compensatiebeheer wordt voor 12 jaar afgesloten met een weidevogelpakket, het exacte pakket is afhankelijk van de locatie en de wensen in het veld. In grotere projecten wordt er een totaalplan gemaakt waardoor het mogelijk wordt om een weidevogelmozaïek te realiseren. Door voor een gevarieerder mozaïek van weidevogelpakketten te kiezen kan een geschiktere biotoop worden gecreëerd voor de weidevogels. Uiteindelijk heeft dit een groter effect dan het realiseren van één soort beheer op een grote oppervlakte.

Vraag 4:
Bent u met ons van mening dat een eenmalige bijdrage van 7000 euro volstrekt onvoldoende is om het structurele verlies van weidevogellandschap te compenseren?

Antwoord vraag 4:
Zoals eerder is aangegeven in de beantwoording van de door u ingediende statenvragen van 17 september 2020 is er een nieuwe berekening gemaakt van de oppervlakte verstoord weidevogelareaal. Hieruit blijkt dat deze niet 1,01 hectare is maar 5,22 hectare moet zijn. Aangezien de eenmalige storting is gekoppeld aan de oppervlakte is deze verhoogd van € 6.928,17 naar een bedrag van € 35.806,98. Hiermee wordt de extra verstoring gecompenseerd. De regels hieromtrent zijn vastgelegd in de Verordening Romte Fryslân 2014 en de Regeling Weidevogelcompensatie Fryslân 2014. Met het storten van het bedrag kan elders weidevogelgebied worden verbeterd/uitgebreid, zie antwoord 3.

Vraag 5:
Vindt u de regels in de Verordening Romte om het weidevogellandschap te behouden nog voldoende bruikbaar voor hun doel? Zo ja, kunt u dat toelichten? Zo nee, kunt u dat toelichten?

Antwoord vraag 5:
De provincie Fryslân heeft een extra verantwoordelijkheid voor weidevogels. Omdat het niet goed gaat met de weidevogelstand in Fryslân en in Nederland, moet een verdere achteruitgang worden voorkomen. Vandaar dat in de Verordening Romte Fryslân 2014 bepalingen zijn opgenomen om te bepalen of er bij een nieuwe ruimtelijke ingreep sprake is van (extra) verstoring van de openheid en rust. Wanneer dit het geval is dient het bevoegd gezag goed te onderbouwen waarom zij alsnog vinden dat het project door moet gaan. Zij dienen hierbij aan te tonen dat het een noodzakelijke ruimtelijke ingreep van openbaar belang is.

Wanneer een ruimtelijke ingreep leidt tot het verloren gaan van weidevogelareaal met een oppervlakte van meer dan 0,5 hectare, dient dit volgens door GS vast te stellen regels financieel te worden gecompenseerd. Deze bepalingen geven bescherming aan de weidevogelkansgebieden. Zonder deze bepalingen was het eenvoudiger geweest voor initiatiefnemers om plannen te realiseren.

De Verordening Romte Fryslân 2014 wordt vervangen door de Omgevingsverordening. In deze Omgevingsverordening worden ten aanzien van de weidevogelcompensatie een aantal aanpassingen voorgesteld. Eén van die aanpassingen is het verhogen van het hectarebedrag die wordt gebruikt voor het berekenen van het te storten compensatiebedrag. De reden hiervoor is dat de huidige standaardbedragen voor weidevogelcompensatie niet meer toereikend zijn. Communicatie en voorlichting hierover zal plaatsvinden tijdens het voorleggen van deze verordening. De Verordening wordt in oktober 2021 aan Provinciale Staten aangeboden.

Vraag 6:
Bent u bereid om de weidevogelcompensatie in de Verordening Romte (geld voor weidevogelland als compensatie) als instrument onder de loep te houden en naar alternatieven te zoeken die meer garantie bieden op structureel behoud weidevogelland?

Antwoord vraag 6:
In de Omgevingsvisie 'De Romte Diele' staat dat op programmaniveau en in de Omgevingsverordening wordt geregeld dat noodzakelijke ruimtelijke ingrepen die, na afweging van belangen, rust en openheid in weidevogelgebieden aantasten door de initiatiefnemer worden gecompenseerd. Beleidsmatig is er dus vooralsnog geen aanleiding om een strenger beleid in de Omgevingsverordening op te nemen. Wanneer op programmaniveau nadere nuancering in de Omgevingsverordening nodig is, dan kan dit middels een wijzigingsverordening worden doorgevoerd.

Uiteraard zijn bij het opstellen van de ontwerp Omgevingsverordening de regels m.b.t. weidevogelcompensatie wel nader onder de loep genomen. Daarbij is ook gekeken naar de uitkomsten van de Evaluatie Weidevogels en Aanvalsplan Grutto. Dit heeft geleid tot een aantal voorstellen, o.a. met betrekking tot het verhogen van het compensatiebedrag en het afstemmen van de kaart Weidevogelkansgebieden op het agrarisch zoekgebied 'Open grasland' uit het Natuurbeheerplan. In het kader van het proces van de Omgevingsverordening wordt dit aan u voorgelegd.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Fryslân,

drs. A.A.M. Brok, voorzitter

R.E. Bouius - Riemersma, MBA MCM, secretaris

Ons kenmerk: 01844392

Weidevogeladvies Polder De Houn in relatie tot woningbouw in buurtschap De Hem

Opdrachtgever	Gemeente Leeuwarden
Referentie	E. van der Heijden 2020. Weidevogeladvies polder De Houn in relatie tot woningbouw in buurtschap De Hem. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.
Projectcode	20-131
Status	definitief
Datum	7 mei 2020
Projectleider	E. van der Heijden
Autorisatie	R. Strijkstra

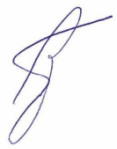

Inhoud

1. Inleiding
2. Situatieschets en plannen
3. Gebiedsbescherming en beoordeling
4. Conclusies

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv
Suderwei 2
9269 TZ Feanwâlden
tel. 0511 – 474764
email: info@altwym.nl
website: www.altwym.nl

Foto 1- impressie van polder De Houn. De aanwezigheid van plas dras op de achtergrond van de foto wijst op hoge grondwaterstanden, wat zeer gunstig is voor foeragerende weidevogels.

1. Inleiding en vraagstelling

De gemeente Leeuwarden heeft het voornemen om buurtschap De Hem in te richten met nieuwe woningen. Ten oosten van de geplande woonwijk ligt polder De Houn. Deze polder is van groot belang als weidevogelgebied. De aanleg van de nieuwe woonwijk kan leiden tot verstoring van weidevogels en daarmee tot verlies van de kwaliteit van polder De Houn als weidevogelgebied. Om deze reden heeft de gemeente Leeuwarden aan Altenburg & Wymenga gevraagd een beknopte studie uit te voeren naar de effecten van de geplande woonwijk op de weidevogels in polder De Houn. Hierbij gaat het specifiek om het beantwoorden van de volgende vragen:

- Wat zijn de huidige weidevogelwaarden in polder De Houn?
- In welke mate zal de woningbouw leiden tot verlies van kwaliteit van het weidevogelgebied wanneer er geen mitigerende maatregelen worden genomen?
- Welke maatregelen kunnen er genomen worden om negatieve effecten van de woonwijk op het weidevogelgebied te voorkomen of te minimaliseren?

In onderhavige notitie wordt een antwoord gezocht op deze vragen. Altenburg & Wymenga presenteert in deze notitie de resultaten van een onafhankelijk ecologisch onderzoek. Het onderzoek spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het onderhavige plan of een bepaalde ontwikkeling. Landschappelijke, archeologische of cultuurhistorische waarden komen niet aan de orde. Aan deze ecologische beoordeling kunnen geen rechten worden ontleend.

2. Situatieschets

Het woningbouwgebied De Hem
Het woningbouwgebied is gelegen ten zuiden van Goutum en wordt aan de westzijde begrensd door de Wergeasterdyk. Aan de zuidzijde van het plangebied is de ontwikkeling van een woonwijk gepland. Op die locatie vinden op dit moment al werkzaamheden plaats. De noordzijde van het plangebied grenst aan de bebouwde kom van Goutum. Aan de oostzijde ligt de polder De Houn (zie figuur 1). Het ontwikkelingsgebied bestaat grotendeels uit intensief beheerd productiegrasland en wordt doorsneden met smalle sloten.

Polder De Houn
Polder de Houn is gelegen langs de Hounsdyk ten zuiden van Goutum en ten westen van buurtschap Wiarda, in de zuidelijke uitbreiding van Leeuwarden. De polder is ongeveer 5 ha groot en bestaat grotendeels uit kruidenrijk grasland. Het waterpeil is hier tamelijk hoog. In het gebied staat het water daarom lokaal langdurig in de greppels en in het maaiveld. Het gebied wordt beweid met schapen. In 2019 hebben Oosterveld & Van der Heide (2019) een plan geschreven hoe het gebied het beste ten behoeve van weidevogels kan worden beheerd.

Zoals reeds gesteld wordt polder De Houn gebruikt als broed- en foerageergebied door diverse soorten weidevogels (zie Oosterveld & van der Heide 2019). Volgens de NDFF zijn er in 2018 territoria vastgesteld van Grutto (8), Tureluur (2), Kievit (6) en Scholekster (6). Door de hoge grondwaterstand is het gebied ook van belang als foerageergebied voor verscheidene soorten weidevogels. verder maakt het gebied deel uit van een groter netwerk weidevogelgebied aan de zuidzijde van Leeuwarden (Wymenga et al. 2010).

Polder De Houn heeft geen wettelijk beschermde status; het is geen onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur of 'Natuur buiten EHS'. Ook is het niet door de Provincie Fryslân aangewezen als

weidevogelkansgebied, zodat het geen bescherming geniet conform de beschermingsregels van de Verordening Romte Fryslân 2014.

3. Verstoring polder De Houn in relatie tot nieuwbouw

3.1. Weidevogels en verstoring (een algemene beschouwing)

Weidevogels worden verstoord door wegen, bebouwing, opgaande begroeiing en andere objecten als spoorlijnen, hoogspanningsleidingen, windturbines e.d. De dichtheid aan broedparen vlakbij een verstorend object is veel lager dan op enige afstand ervan. De maximale afstand waarop verstoring nog merkbaar is verschilt per soort en per object. Dit wordt de verstoringsafstand genoemd. Zo is de verstoring van rietkragen, fietspaden of landbouwontsluitingswegen beperkt tot ca. 50-100 m terwijl die bij bos kan oplopen tot maximaal 250 m. Dat wil overigens niet zeggen dat binnen die afstand geen weidevogels broeden, maar dat er (veel) minder broeden in vergelijking met een situatie zonder verstoringsobject. De waargenomen verspreiding in het veld is vaak een resultante van de habitatkwaliteit en de situatie ter plaatse (bijv. cumulatie van storingsbronnen). in ieder geval kan worden gesteld dat hoe dichter een verstoringsbron gelegen is bij een weidevogelgebied, hoe minder er zal worden gebroed door weidevogels. Een uitgebreide analyse van de effecten van storingsbronnen op weidevogels wordt gepresenteerd door Bruinzeel en Schotman (2011).

3.2 Verstoring van weidevogels in de Provincie Fryslân

De verstoringsafstanden waarmee door het bevoegd gezag (Provincie Fryslân) gerekend wordt om de afname van een weidevogelkansgebieden bij ruimtelijke ontwikkelingen te bepalen, zijn niet de maximale verstoringsafstanden maar de afstanden waarbij de dichtheid aan weidevogels sterk is verminderd. De door de Provincie gehanteerde verstoringsafstanden zijn door Bruinzeel & Schotman (2011) vergeleken met een groot aantal verstoringsonderzoeken die in het verleden zijn uitgevoerd. Op basis hiervan hebben de auteurs geconcludeerd dat de betreffende gemiddelde verstoringsafstanden als realistisch kunnen worden beschouwd.

De Provinciale verstoringsafstanden zijn juridisch vastgelegd in de Verordening Romte 2014. Zoals gezegd worden ze gebruikt om bij een ruimtelijke ingreep te berekenen hoeveel planologisch vastgelegd weidevogelkansgebied verloren gaat en hoe groot de compensatieopgave is. In tabel 1 is aangegeven welke verstoringsafstanden er in de Verordening Romte 2014 worden gehanteerd.

Tabel 1 - Gemiddelde verstoringsafstanden voor verschillende verstoringsbronnen bij vestiging van weidevogels (bron: Bruinzeel & Schotman en Verordening Rome Fryslân 2014).

Storingsbron	Verstoringsafstand (m)
Gemeentelijke weg	50
Provinciale weg	100
Autosnelweg	150
Spoorlijn (intercity)	150
Spoorlijn (lokaal)	100
Fietspad	50
Opgaande begroeiing (bos <0,5 ha, houtsingel, bomenrij, boomgroep)	200
Bos (>0,5 ha)	250
Rietland	200
Hoogspanningsleiding	100
Bebouwing (buiten bebouwde kom)	200
Bebouwing (bebouwde kom)	300
Gaswinstation	325
Windturbines	200

3.3 Verstoring weidevogels in polder De Houn in relatie tot woningbouwontwikkeling

Huidige situatie

De rand van polder De Houn ligt op dit ogenblik op een afstand van ongeveer 80 meter van de nieuwe woonwijk Wiarda en de bestaande woonwijk Goutum. Ook ligt het gebied langs de Hounsdijk. Dit betekent in principe dat de polder in de huidige situatie al in zekere mate wordt verstoord. De huidige situatie is dus niet optimaal, maar er komen nog wel weidevogels tot broeden en is het gebied als gevolg van plas/dras geschikt voor foeragerende weidevogels..

Toekomstige situatie

Aanleg woonwijk zonder buffer

Uit de analyse van Bruinzeel & Schotman (2011) komt naar voren dat ten aanzien van bebouwing blijkt dat er binnen een afstand van 100 meter van een woonwijk er niet of nauwelijks wordt gebroed door weidevogels. De verwachting is dan ook dat de aanleg van de nieuwe woonwijk direct langs de Wirdumervaart, dus zonder buffer, zal leiden tot verlies van het weidevogelgebied. Dit verlies is mede te verwachten door het gegeven dat ook aan de oostzijde van de polder in buurtschap Wiarda al woningbouwontwikkeling aan de orde is (zie boven).

Om de kwaliteit van het weidevogelgebied (deels) te behouden is het advies om een brede buffer aan te leggen tussen polder De Houn en het woningbouwgebied in buurtschap De Hem. Hoe breed deze buffer moet zijn en hoe deze moet worden ingericht wordt hieronder verder uitgewerkt.

Buffer van 300 meter

In tabel 1 zijn voor diverse verstoringsobjecten de door de Provincie Fryslân gehanteerde gemiddelde verstoringafstanden aangegeven. Voor bebouwing binnen de bebouwde kom gaat het om een verstoringsafstand van 300 meter. Dit betekent dat bij een buffer van 300 meter negatieve effecten op polder De Houn grotendeels kunnen worden uitgesloten.

Buffer van 200, 100 of 50 meter

Overigens betekent dit niet dat als de bufferzone minder breed wordt dan 300 meter er dan niet meer door weidevogels in polder De Houn zal worden gebroed. Wel zal er sprake zijn van een graduele afname naarmate de bufferzone minder breed wordt aangelegd. De verwachting is dat een bufferzone van bijvoorbeeld 200 meter breed zal leiden tot een reductie van de kwaliteit van het gebied met 30%. Bij een breedte van 100 meter of een breedte van 50 meter bedraagt deze afname respectievelijk 65% en 85%. Waarschijnlijk zal deze afname nog iets hoger zijn, vanwege toenemende predatie.

In het rapport van Oosterveld & Van der Heide (2019) is aangegeven hoe polder De Houn optimaal voor weidevogels kan worden ingericht. De verwachting is dat door het optimaliseren van de polder de negatieve effecten van de verstoring van de woonwijk zal worden gemitigeerd. Bij voorhand is echter niet aan te geven bij welke bufferbreedte in combinatie met mitigerende maatregelen de huidige kwaliteit van polder De Houn in zijn geheel kan worden gewaarborgd.

3.4 Inrichting van de buffer

Zoals al aangegeven leiden hoogopgaande landschapselementen ook tot verstoring van de weidevogels. Dit betekent dat de bufferzone zijn open karakter moet behouden zonder opslag van riet, bomen en bosschages. Daarom wordt geadviseerd om het gebied om te vormen tot kruidenrijk grasland met hoge grondwaterstanden. Dit kan eenvoudig worden gerealiseerd door het huidige cultuurgrasland in de bufferzone extensief te beheren. Het gebied kan dan worden gebruikt als voedselgebied voor jonge kuikens uit polder De Houn. Om roofdieren zo veel mogelijk te weren wordt daarnaast geadviseerd om aan de westrand van de buffer een 10 meter brede waterloop aan

te leggen die in verbinding staat met Wirdumerfeart. Om het gebied te laten functioneren als uitloopgebied voor kuikens is het van belang om de buffer niet toegankelijk te maken voor publiek (speelplaatsen, wandelroutes, etc.). Ook wordt geadviseerd om de buffer van noord naar zuid overal even breed aan te leggen. Een impressie van de bufferzone is weergegeven in figuur 1.

Handhaven relatie met overige gebieden
Verder wordt geadviseerd om de ecologische relatie die polder De Houn heeft met het gebied ten noorden van de Wâldwei te behouden en dit deel van het agrarisch landschap niet verder te ontwikkelen.

4. Conclusies

Uit bovenstaande analyse kan het volgende worden geconcludeerd:

- Polder De Houn is nog één van de laatste goede weidevogelgebieden aan de zuidrand van Leeuwarden.
- Realisatie van de woonwijk De Hem direct langs polder De Houn zal ertoe leiden dat de kwaliteit van het weidevogelgebied verloren zal gaan.
- Om de kwaliteit van het weidevogelgebied in polder De Houn (tot op zekere hoogte) te waarborgen dient tussen de polder en het woningbouwgebied De Hem een brede bufferzone te worden aangelegd.
- Bij een bufferzone met een breedte van 200 meter kan worden aangenomen dat de kwaliteit van de polder met meer dan 30% zal verminderen, mede gezien een toename van de predatie.
- De verwachting is dat door het optimaliseren van de polder de negatieve effecten van de verstoring van de woonwijk zal worden gemitigeerd. Bij voorhand is echter niet aan te geven bij welke bufferbreedte in combinatie met mitigerende maatregelen de huidige kwaliteit van polder De Houn in zijn geheel kan worden gewaarborgd.
- Pas bij een bufferzone met een breedte van 300 meter zal de polder geen of nauwelijks invloed meer ondervinden van het woningbouwgebied.
- Voorkomen moet worden dat er in de bufferzone bomen, bosschages en riet tot ontwikkeling komen. Geadviseerd wordt om de bufferzone om te vormen tot kruidenrijk grasland.

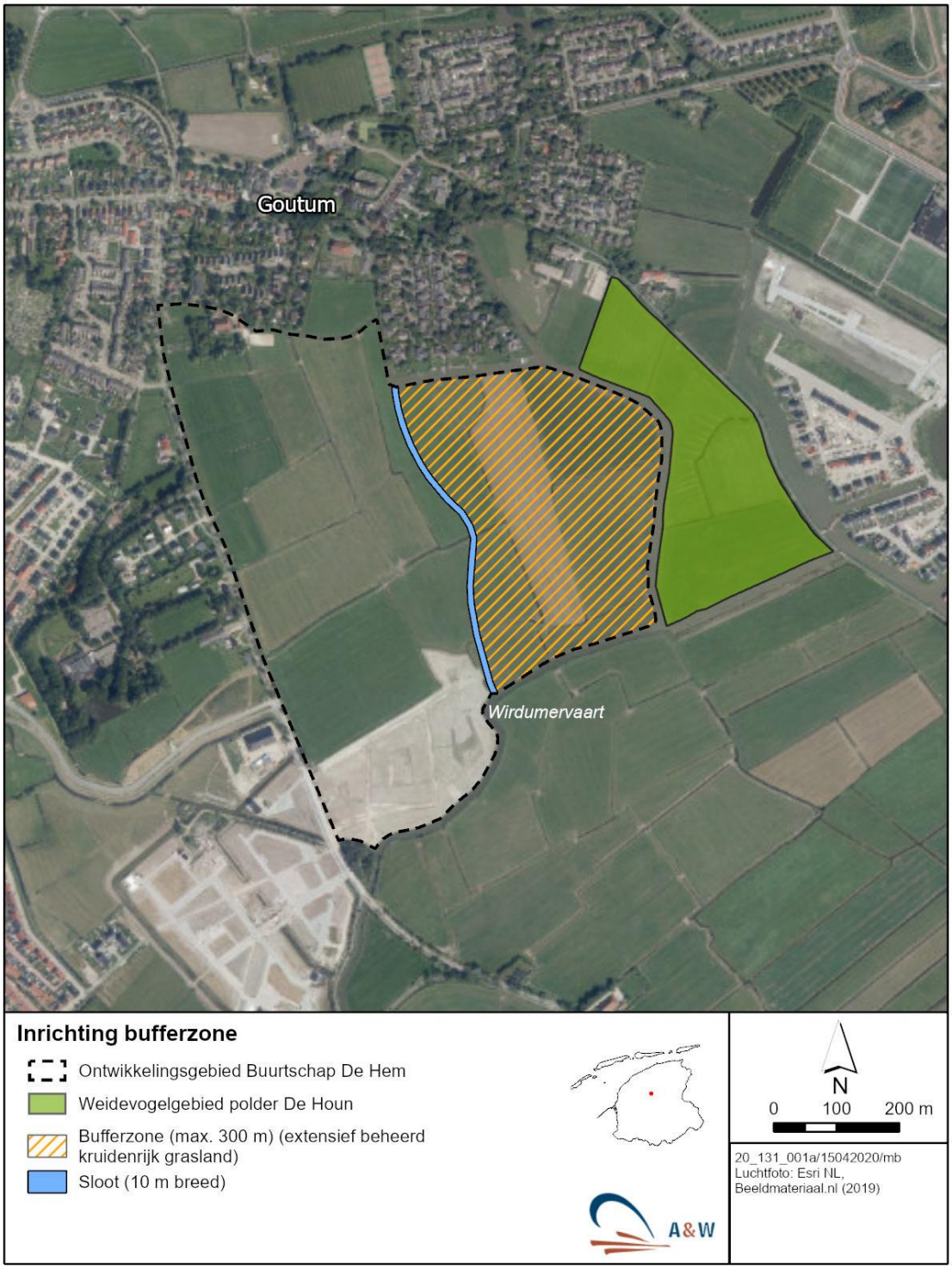

Figuur 1 - Impressie van de bufferzone zoals deze kan worden gerealiseerd tussen de woningbouw in buurtschap De Hem en polder De Houn.

Literatuur

Bruinzeel, L.W. & A.G.M. Schotman 2011. Onderbouwing verstoringsafstanden werkplan weidevogels in Fryslân, A&W rapport 1624/Alterra rapport 2184. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden/Alterra Wageningen

Oosterveld, E.B. & Y. van der Heide 2019. Weidevogeladvies polder De Houn. A&W-notitie 3188hou. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Wymenga, E. , L.W. Bruinzeel & F. Hoekema 2010.Compensatie voor weidevogels in het kader van ontwikkelingen rond Leeuwarden. A&W-rapport 1324. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek,Feanwâlden/ Veenwouden

Websites

NDFF

Effectiviteit van weidevogelcompensatie gebieden voor de Grutto rond Leeuwarden.

Gjerryt Hoekstra 2013

A&W ECOLOGISCH ONDERZOEK

Hogeschool VHL University of Applied Sciences

Titelblad

Auteur:
Gjerryt Hoekstra
studentnummer: 890420002

Titel:
Effectiviteit van weidevogelcompensatie gebieden voor de Grutto rond Leeuwarden.

Ondertitel:
Studie naar het verschil in habitat tussen de compensatiegebieden en gebieden die niet als compensatie zijn aangewezen en het verschil in dichtheid, broedsucces en keuzes van Grutto's in deze gebieden.

Opdrachtgever:
Altenburg & Wymenga

Instituut:
Van Hall Larenstein vestiging: Leeuwarden.

Plaats:
Feanwâlden, Fryslân

Aantal pagina's inclusief bijlagen:
91

Datum:
augustus 2013

Bron foto omslag:
Foto links- Gjerryt Hoekstra Foto rechtsboven- Astrid Kant Foto rechtsonder- birdphoto.nl

Dankwoord

Als eerste dank aan alle grondeigenaren en terreinbeherende organisaties voor de toestemming voor het betreden van de percelen in de onderzoeksgebieden. Vervolgens dank aan Fré Vellinga (mozaïek regisseur Jorwert), Leo Bruinzeel en Daan Bos samen met de mensen van de GIS kamer (A & W) voor de goede samenwerking en hulp bij het uitvoeren van het onderzoek. Als laatste dank aan Astrid Valent en Theo Meijer (Van Hall Larenstein) voor de begeleiding van het afstudeeronderzoek.

Samenvatting

Het is bekend dat weidevogels vanaf de jaren 80 in aantal achteruit zijn gegaan waaronder ook de Grutto (Birdlife International 2013).De weidevogels zoals de Grutto samen met hun nesten zijn beschermd in de Flora- en Faunawet. De leefgebieden van deze weidevogels, mits ze niet in een EHS- of Natura 2000 gebied liggen of in eigendom zijn van een natuurorganisatie, zijn echter niet planologisch beschermd. In het streekplan Fryslân (2007) staat echter dat weidevogelwaarden in afweging van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen als zelfstandig belang moeten worden afgewogen. Wanneer na een afweging blijkt dat de beoogde ruimtelijke ontwikkelingen toch doorgaan, en de weidevogels in deze gebieden dus toch plaats moeten maken, moet er weidevogelcompensatie worden uitgevoerd. Deze weidevogelcompensatie is een belangrijk instrument om het belang van weidevogels in het ruimtelijke beleid een plaats te geven. Het doel van deze compensatie is voorkomen dat weidevogelpopulaties door ruimtelijke ingrepen verdwijnen, door weidevogels plaats te bieden in een ander geschikt gebied (Wymenga en Melman 2011).

De Grutto heeft een voorkeur voor extensieve onverstoorde natte gebieden met een grote mate aan kruidenrijke, begreppelde met stalmest bemeste percelen met een verbeterd op het behoud van weidevogels gericht beheer (uitgestelde maaidata en dergelijke) (Kentie et al. 2010).

De ruimtelijke ontwikkeling bij Leeuwarden heeft als gevolg dat een deel van de plaatselijk weidevogelrijke gebieden aan het verdwijnen zijn en onderhevig zijn aan verstoring. Om meer te weten over hoe betrokken weidevogels met dit verlies aan habitat om zouden gaan is onderzoeksbureau A & W in 2007 begonnen met het kleurringen van Grutto's in het gebied van de ruimtelijke ontwikkeling rond Leeuwarden.

Ter compensatie van de natuurwaarden in het gebied van de stadsuitbreiding en de aanleg van de Haak om Leeuwarden zijn er dus 3 gebieden ter compensatie door de provincie Fryslân aangewezen. Een gebied tegen het natuurreservaat van SBB de Himpensermar van ongeveer 217 ha. In dit onderzoek wordt dit compensatiegebied Hempensermeer genoemd. Een gebied gelegen tussen Hilaard, Bears en Jorwert van 247 ha en een gebied ten westen van Mantgum van 46,8 ha.

Er was nog niet veel bekend over hoe deze compensatiegebieden er op dit moment voor stonden in het kader van habitat en dichtheden en succes van Grutto's, in vergelijking met omliggende gebieden, die niet als compensatie gebied zijn aangewezen. Er was dus nog geen referentie met omliggende gebieden. Om een referentie te hebben voor de compensatiegebieden zijn in deze studie 3 controlegebieden opgesteld. Hierdoor had elk compensatiegebied een controlegebied als referentie.

Het hoofddoel van dit onderzoek was weten hoe effectief deze weidevogelcompensatie gebieden vanuit het oogpunt van de Grutto zijn. Om hier een beter inzicht in te krijgen zijn als eerste de habitatkarakteristieken als de drooglegging t.o.v. maaiveld, de mate van kruidenrijkdom, de hoeveelheid plas dras en de mate van bemesting, begreppeling en de mate van openheid en rust in de compensatie- en controlegebieden in kaart gebracht. Vervolgens is de dichtheid en het broedsucces van Gruttobroedparen in deze gebieden gemeten. Ook is er gemeten hoeveel geringde Grutto's er daadwerkelijk vanuit het gebied onderhevig aan verstoring rond Leeuwarden naar de compensatie- of controlegebieden zijn verhuisd. Vervolgens is ook gekeken naar hoe de Grutto's hun nestlocatie kozen in relatie tot de habitatkarakteristieken.

Het oppervlak met een optimale drooglegging voor de Grutto (drooglegging klasse II 0 -0,4 m t.o.v. maaiveld), was relatief weinig aanwezig in zowel compensatie als controlegebied.
In compensatiegebied Hilaard was het meeste klasse II oppervlak beschikbaar met een optimale drooglegging voor de Grutto. Het was echter opvallend dat in de andere gevallen de drooglegging geschikter was voor de Grutto in het controlegebied dan in het compensatiegebied.

In het compensatiegebied was een 4 maal groter oppervlak plasdras percelen aanwezig in vergelijking met het controlegebied. Vanuit het oogpunt van de Grutto waren de compensatiegebieden dus op dit punt aantrekkelijker dan de controlegebieden.

Ook de kruidenrijkdom was hoger in de compensatiegebieden, hier was 2 keer meer matig- tot kruidenrijk oppervlak aanwezig in vergelijking met het controlegebied. De mate van kruidenrijkdom was daardoor geschikter in het compensatiegebied dan in het controlegebied.

De manier van bemesting was ook verschillend tussen compensatie en controlegebied. In het compensatiegebied werd meer dan 2,5 keer zoveel oppervlak met stalmest bemest dan in controlegebeid (25% van het totale oppervlak in compensatiegebied tegenover 9% in het controlegebied). In het controlegebied werd er een groter oppervlak met drijfmest bemest in vergelijking met het compensatiegebied (91% in controlegebied tegenover 71% in compensatiegebied). Hierdoor lijkt het erop dat de compensatiegebieden qua bemesting geschikter zijn voor de Grutto dan de controlegebieden.

Ook de mate van begreppeling was in compensatiegebied meer dan 2 maal hoger dan in controlegebied (50% van het oppervlak in compensatiegebied tegenover 21% in controlegebied). Hieruit kan worden geconcludeerd dat de mate van begreppeling vanuit het oogpunt van de Grutto geschikter was in het compensatiegebied dan in het controlegebied.

De compensatiegebieden waren verschillend in dichtheden aan weidevogels. De dichtheid aan Grutto's was in compensatiegebied meer dan 4,5 maal hoger in compensatiegebied dan in controlegebied (28 paar per 100 ha in compensatiegebied tegenover 6 paar per 100 ha in controlegebied). Dit verschil neigde significant te zijn (t=4,1, p=0.054, n=3) Hierdoor kan worden gesteld dat de compensatiegebieden meer Gruttobroedparen hebben gehuisvest dan de controlegebieden. De compensatiegebieden waren ook voor aanwijzing al rijker aan Gruttobroedparen dan de controlegebieden. Dit verschil is na aanwijzing als compensatiegebied niet significant meetbaar veranderd.

Het verschil in broedsucces was niet groot en statistisch niet verschillend tussen compensatie- en controlegebied. In compensatiegebied was het uitkomsucces van de nesten 68% in compensatiegebied tegenover 62% in controlegebied.

Het verschil in dichtheid van het aantal ouders met jongen per gebied neigde wel significant te zijn (t=3,5, p=0.071, n=3) Dit verschil was 21 per 100 ha in compensatiegebied tegenover 4 per 100 ha in controlegebied. Dit leek een logisch gevolg van het verschil in dichtheid aan broedparen tussen compensatie- en controlegebied.

Hypothetisch werd er vanuit gegaan dat de trefkans om een geringde Grutto verhuisd uit het impactgebied bij Leeuwarden te zien in controle- en compensatiegebied gelijk zou zijn. Echter de trefkans om een verhuisde geringde Grutto in de compensatiegebieden te zien was met 43 % hoger dan in de controlegebieden met 0%. De compensatie gebieden hebben meer individuele Grutto's opgevangen dan het controlegebied. De dichtheid van verhuisde geringde Grutto's vanuit de

plangebieden voor de ruimtelijke ontwikkeling bij Leeuwarden was met 1,26 per 100ha het hoogst in de compensatiegebieden. Ook de selectivity index (E_i) van 0,83 duidde erop dat Grutto's bij een verhuizing relatief vaker kozen voor compensatiegebied (waarden van -1 tot 0 indiceren negatieve selectie en waarden tussen 0 en +1 indiceren positieve selectie). Zelfs wanneer er van uit wordt gegaan dat alle individuen die waarschijnlijk dood zijn (n=32) en niet gezien zijn (n=4), gekozen zouden hebben voor elders binnen het zoekgebied A & W, (in theorie hadden dit er dus nog 44 extra kunnen zijn, de dichtheid zou dan 0,22 per 100 ha bedragen en de E_i zou -0,02 geweest zijn), dan nog valt de dichtheid en de SI het hoogste uit in de compensatiegebieden. Deze informatie wijst erop dat de geringde vogels de compensatiegebieden selecteerden.

Alle compensatiegebieden voldeden aan de ondergrens van tenminste 10 Gruttobroedparen per 100 ha 2 van de 3 controlegebieden voldeden niet aan deze ondergrens. De compensatiegebieden Hilaard en Hempensermeer hebben het meest effectief gewerkt als compensatiegebied, omdat deze twee gebieden daadwerkelijk verhuisde Grutto's vanuit het gebied van de ruimtelijke ontwikkeling rond Leeuwarden hebben opgevangen.

Het lijkt er op dat de Grutto's in de onderzoeksgebieden een voorkeur hebben voor de extensieve onverstoorde, kruidenrijke, met stalmest bemest en begreppelde percelen. Dit gehele pakket trekt weidevogels als de Grutto aan. Dit komt ook steeds duidelijker naar voren in het onderzoek van Kentie, Grutto demografie in zuidwest Friesland vanaf 2004. Hierin wordt gesteld dat Grutto's gebaat zijn bij kruidenrijk grasland met greppels en een hoog (grond)waterpeil (Kentie et al. 2012). De bevindingen in dit rapport versterken dit beeld.

Summary

It is known that meadow birds have declined beginning with the 1980's till now (BirdLife International 2013). Meadow birds like the Black-tailed Godwit t are protected in the Flora and Fauna Act. Their nests and the habitats of these birds, provided they do not lie in an EHS or Natura 2000 area or are owned by a land management organization, are not protected. However in the regional plan of Friesland (2007) states, that the natural values of meadow birds must be balanced as independent interest in planning new spatial developments. If after an assessment it is clear that the intended spatial developments continue anyway, and meadow birds in these areas have to leave, compensation of these nature values has to be executed. This meadow bird compensation is an important tool to state the importance of meadow birds in the spatial policy. The purpose of this compensation is to prevent meadow bird populations disappearing by spatial interventions by accommodating them in another suitable area (Wymenga and Melman 2011).

The Godwit has a preference for extensive, undisturbed wet grasslands with a high degree of herbal wealth, the plots have to be ditched and fertilized with manure with high straw fraction, with improved management aimed at the preservation of meadow birds (delayed mowing dates, etc.) (Kentie et al 2010).

The spatial development in Leeuwarden result in some of the local wader grasslands disappearing and that they are subject to disruption. To know more about the reaction of meadow birds to loss of habitat A & W began a research in 2007 by ringing Godwits in the area of spatial development around Leeuwarden.

To compensate the natural values in the area of urban expansion and the construction of the highway around Leeuwarden three areas were designated by the province of Friesland. A region on the border of the nature reserve of terrain management organization SBB Hempensermeer about 217 hectares. And also an area located between Hilaard, Bears and Jorwert of 247 hectares and an area west of Mantgum consisting of about 46.8 hectares.

Not a great deal was known about how effective these compensation areas were in the context of habitat and densities and success of Black-tailed Godwits, compared to surrounding areas, that are not designated. So there was no reference to surrounding areas. To make a reference for the compensation areas three control areas were established in this study. This way all compensation areas were linked to a control area as a reference.

The main objective of this study was to know how effective these wader compensation areas were from the perspective of the Godwit. To get a better understanding of this habitat characteristics were measured such as the reclamation relative to ground level, the degree of herbal wealth, the degree of fertilization, the way of drainage and the degree of openness and tranquility both in the compensation and control areas. Subsequently, the density and breeding success of Black-tailed Godwit Breeding pairs was measured in these areas. We also measured how many ringed Godwits from disruption areas near Leeuwarden actually moved to the compensation or reference areas. Also research has been done to see how the Godwits choose their nest location in relation to the habitat characteristics.

The surface with optimal drainage for the Godwit (class II 0 -0.4 m relative to ground level), was relatively little present in both compensation and reference areas.
In compensation area Hilaard most class II surface was available with an optimum drainage for the Godwit. It was notable that in other cases the drainage was more suitable for the Godwit in the reference areas than in the compensation areas.

In the compensation region a 4-fold bigger surface of puddles were present in comparison with the control area. From the viewpoint of the Godwit the compensation areas were more attractive than the control areas.
The herbal wealth was also higher in the compensation areas, here there was two times more moderate-to herbal rich surface present compared to the control area. The degree of herbal wealth was therefore more suitable for godwits in the compensation area compared to the control area.

The way of fertilization was also different between compensation and control areas. In the compensation area there was more than 2.5 times more surface fertilized with manure with high straw fraction in comparison to the control areas (25% of the total surface area in compensation compared to 9% in the control area). In the control area, there was a bigger surface area fertilized with slurry in comparison with the compensation areas (91% in the control area, compared with 71% in the compensation area). Because of this it seems that the compensation areas in terms of fertilization were more suitable for Godwits than the control areas.

Also, the degree of ditch drainage in the compensation areas was more than 2 times higher than in the control areas (50% of the surface area in the compensation region opposed to 21% in the control area). From this it can be concluded that the degree of ditch drainage was more suitable for Godwits in the compensation areas than in the control areas.

The compensation and control areas were different in densities of meadow birds. The density of Godwits in compensation areas was more than 4.5 times higher than in control areas (28 pairs per 100 hectares in compensation area compared to 6 pairs per 100 hectares in control areas). This difference tended to be significant (t=4.1. p=0.054, n=3) Therefore it can be stated that the compensation areas have housed more Godwit Breeding pairs than the control areas. The compensation areas were already richer in Godwit Breeding pairs before the designation in comparison to the control areas. This difference has not significantly changed after the designation of the compensation areas.

The difference in breeding success was not big and not statistically different between compensation and control areas. In the compensation area hatching success of nests was 68% in the compensation areas compared to 62% in control areas.
The difference in density of the number of parents with young per area have tended to be significant (t=3,5 p=0.071, n=3). This difference was 21 per 100 ha in compensation area versus 4 per 100 ha in control area. This seemed a logical consequence of the difference in density of breeding pairs between compensation and control areas.

Hypothetically we assumed that the chance of seeing a ringed Godwit moved from the impact area at Leeuwarden in compensation- and control areas would be equal. However, the chance to see a ringed godwit moved in the compensation areas was 43% higher than in to see it in the control areas with 0%. The compensation areas have habituated more individual Godwits than the control areas. The density of ringed Godwits moved from the planning areas for spatial development in Leeuwarden was the highest in the compensation areas (1.26 per 100 hectares). The selectivity index (E_i) which was 0.83 also

indicated that Godwits relatively chose compensation areas more frequent (values from -1 to 0 indicate negative selection and values between 0 and +1 indicate positive selection). Even when we assumed that all individuals who were likely to be death (n = 32) and all individuals not seen (n=4) would have been alive and moved elsewhere within the search area A & W (in this theory n= 44 more the additional density would be 0.22 per 100 ha and the E_i would have been -0.02), then the density and SI would still be the highest in the compensation areas. This information indicates that the ringed birds indeed positively selected the compensation areas.

All compensation areas met the lower limit of at least 10 Godwit Breeding pairs per 100 hectares, 2 out of 3 control areas did not meet this minimum. The compensation areas Hilaard and Hempensermeer have worked the most effectively as compensation area, because these two areas actually habituated moved Godwits from the area of spatial development around Leeuwarden

It seems that the Godwits in the research areas indeed have a preference for extensive undisturbed plots with high herbal wealth, ditch drained and fertilized with manure with high straw fraction. And a management which aims at the conservation of meadow birds. This entire package attracts meadow birds such as the Black-tailed Godwit. This is also becoming more evident in the research of Kentie, Godwit demographics in southwest Friesland from 2004. This research also states that Godwits benefit from grassland with high herbal wealth and with ditches and high (ground)water levels (Kentie et al 2012). The findings in this report reinforce this statement.

Inhoud

1.Inleiding 1
1.1 Aanleiding en probleemstelling 1
1.2 Doelstelling 13
1.3 Vraagstelling en hypotheses 14
2. Materiaal en methoden 16
2.1 Onderzoeksgebieden 16
2.2 Habitatkarakteristieken als parameter voor de geschiktheid van een gebied voor de Grutto. 23
2.2.1 Drooglegging 23
2.2.2 Plasdras 24
2.2.3 Kruidenrijkdom 25
2.2.4 Bemesting 25
2.2.5 Begreppeling 26
2.2.6 Openheid en rust 27
2.3 Grutto dichtheid 28
2.3.1 Dichtheid 28
2.3.2 Broedende Grutto's 28
2.3.3 Geringde Grutto's. 30
2.4 Bepaling broedsucces 31
2.4.1 Uitkomstsucces nesten 31
2.4.2 Broedparen met jongen 31
2.4.3 Bruto Territoriaal Succes 31
2.5 Wanneer is een gebied effectief als compensatiegebied voor de Grutto ? 32
2.6 GIS analyses 32
2.7 Statistiek 32
3.Resultaten 33
3.1 Habitatkarakteristieken als parameter voor de geschiktheid van een gebied voor de Grutto 33
3.1.1 Drooglegging. 33
3.1.2 Kruidenrijkdom en plas dras 39
3.1.3 Bemesting 46
3.1.4 Begreppeling 48

3.1.5 Openheid en rust 54
3.2 Grutto dichtheid 59
3.2.1 Aantal broedparen 59
3.3 Broedsucces 61
3.3.1 Uitkomstsucces 61
3.3.2 Ouders met jongen. 66
3.3.3 Bruto Territoriaal Succes. 68
3.4 Keuze van de Grutto. 69
3.4.1 Geringde Grutto's uit Leeuwarden 69
3.4.2 Keuze nestlocatie in relatie tot habitatkarakteristieken. 73
3.5 Effectiviteit van een gebied als compensatiegebied voor de Grutto. 78
4. Discussie 79
4.1 Motivering voor de keuze van de controlegebieden 80
4.2 Habitatkarakteristieken 80
4.3 Grutto dichtheid 80
4.4 Broedsucces 82
4.5 Keuze van de Grutto 84
4.6 Effectiviteit van een gebied voor de Grutto. 84
4.7 Geschiktheid van de gebieden voor de Grutto. 84
5. Conclusies 85
6. Aanbevelingen voor betere compensatiegebieden 87
Literatuur 88

1.Inleiding

1.1 Aanleiding en probleemstelling

Weidevogelproblematiek

Het is bekend dat weidevogels vanaf de jaren 80 in aantal achteruit zijn gegaan waaronder ook de Grutto (*Limosa limosa*) (Birdlife International 2013). Een schatting van de populatie voor midden jaren tachtig komt op ongeveer 85.000 tot 100.000 broedparen, in het jaar 2000 werd deze geschat op nog ongeveer 46.000 paren (Sovon 2013). Op sommige plaatsen is de achteruitgang de laatste jaren van dien aard dat er op veel plaatsen in Nederland alarmerend lage dichtheden aan weidevogelpopulaties te vinden zijn, zelfs zo erg dat deze uit grote delen van de Nederlandse graslandgebieden dreigen te verdwijnen. De belangrijkste oorzaken hiervoor zijn habitatverlies en het feit dat er te weinig jongen vliegvlug worden (Kentie et al. 2010). Door verstedelijking, versnippering en verdichting van het landschap verdwijnt het geschikte broedareaal. In de nog wel geschikte gebieden is de 'productie' aan jongen onvoldoende om de populatie in stand te houden (Kentie et al. 2010). Weidevogels waaronder de Grutto, broeden het liefst in open gebied, met een voorkeur voor vochtige tot natte graslanden met een extensief landgebruik. Van oudsher waren deze gebieden met weinig storingsbronnen zoals wegen en gebouwen vrij veel aanwezig in Nederland. De laatste jaren wordt dit landschap echter steeds schaarser. Het landgebruik is in de loop der jaren intensiever geworden, voornamelijk door lagere waterpeilen en het vroegere maaien van de percelen. Doordat woningbouw en infrastructuur zijn toegenomen heeft het landschap langzaam ook zijn open karakter steeds meer verloren. Met als resultaat dat de geschikte weidevogelgebieden in Nederland steeds kleiner aan het worden zijn, hierdoor is er steeds minder geschikt weidevogelbroedgebied beschikbaar.

Weidevogels en ruimtelijk beleid in Friesland

Weidevogels staan in de provincie Friesland, naast hun waarde vanuit natuuroogpunt, symbool voor de beleving van het Friese cultuurlandschap en zijn een onderdeel van de Friese identiteit. Ze spelen in het ruimtelijke beleid van de provincie dan ook een belangrijke rol. De weidevogels, zoals de Grutto samen met hun nesten, zijn beschermd in de Flora- en Faunawet. De leefgebieden van deze weidevogels, mits ze niet in een EHS- of Natura 2000 gebied liggen of in eigendom zijn van een natuurorganisatie, zijn echter niet planologisch beschermd.* In het streekplan Fryslân (2007) staat echter dat weidevogelwaarden in afweging van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen als zelfstandig belang moeten worden afgewogen. Wanneer na een afweging blijkt dat de beoogde ruimtelijke ontwikkelingen toch doorgaan, en de weidevogels in deze gebieden dus toch plaats moeten maken, moet er weidevogelcompensatie worden uitgevoerd. Deze weidevogelcompensatie is een belangrijk instrument om het belang van weidevogels in het ruimtelijke beleid een plaats te geven. Het doel van deze compensatie is voorkomen dat weidevogelpopulaties door ruimtelijke ingrepen verdwijnen, door weidevogels plaats te bieden in een ander geschikt gebied (Wymenga en Melman 2011).

*Het compensatiebeginsel is anno 2011 via verschillende wegen verankerd in de wet- en regelgeving:

- Natuurbeschermingswet 1998: bij significante aantasting van habitats en soorten in Natura 2000-gebieden,
- aangewezen op grond van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn;
- Nota Ruimte / EHS: bij significante aantasting van wezenlijke waarden van gebieden die deel uitmaken van de
- (provinciale) Ecologische hoofdstructuur (zie ook Spelregels EHS: LNV et al. 2007);
- Flora- en Faunawet: bij significante aantasting van zwaar beschermde soorten.

De stadsuitbreiding en de Haak om Leeuwarden.

De gemeente Leeuwarden is bezig met stadsuitbreiding en de aanleg van een nieuwe rondweg rondom Leeuwarden. Aan de zuidkant van Leeuwarden is de stedelijke ontwikkeling van de Zuidlanden en Techum, gerealiseerd in 2011, aan de orde. Ten zuiden van Leeuwarden is ook de aanleg van de Haak om Leeuwarden in 2012 begonnen (rode lijn in kaart 1). Dit is een autoweg die loopt van de Werpsterhoek Leeuwarden Zuid, via het Zwettegebied richting Ritsumasyl en Marsum. Het doel van deze weg is de verkeerstroom door Leeuwarden verminderen en de doorstroom te verbeteren. Het tracé doorkruist het plaatselijk weidevogelrijke Middelzee landschap. Dit zijn de gebieden aan de Westkant van de Zwette en het open gebied rond Ritsumasyl (Wymenga et al. 2012). Deze gebieden werden in de jaren voor de ingreep als broedgebied gebruikt door veel kritische weidevogelsoorten, waaronder ook de Grutto met 179 paar (zie kaart 2 volgende pagina).
De ruimtelijke ontwikkeling bij Leeuwarden heeft als gevolg dat een deel van de weidevogelrijke gebieden aan het verdwijnen zijn en onderhevig zijn aan verstoring.

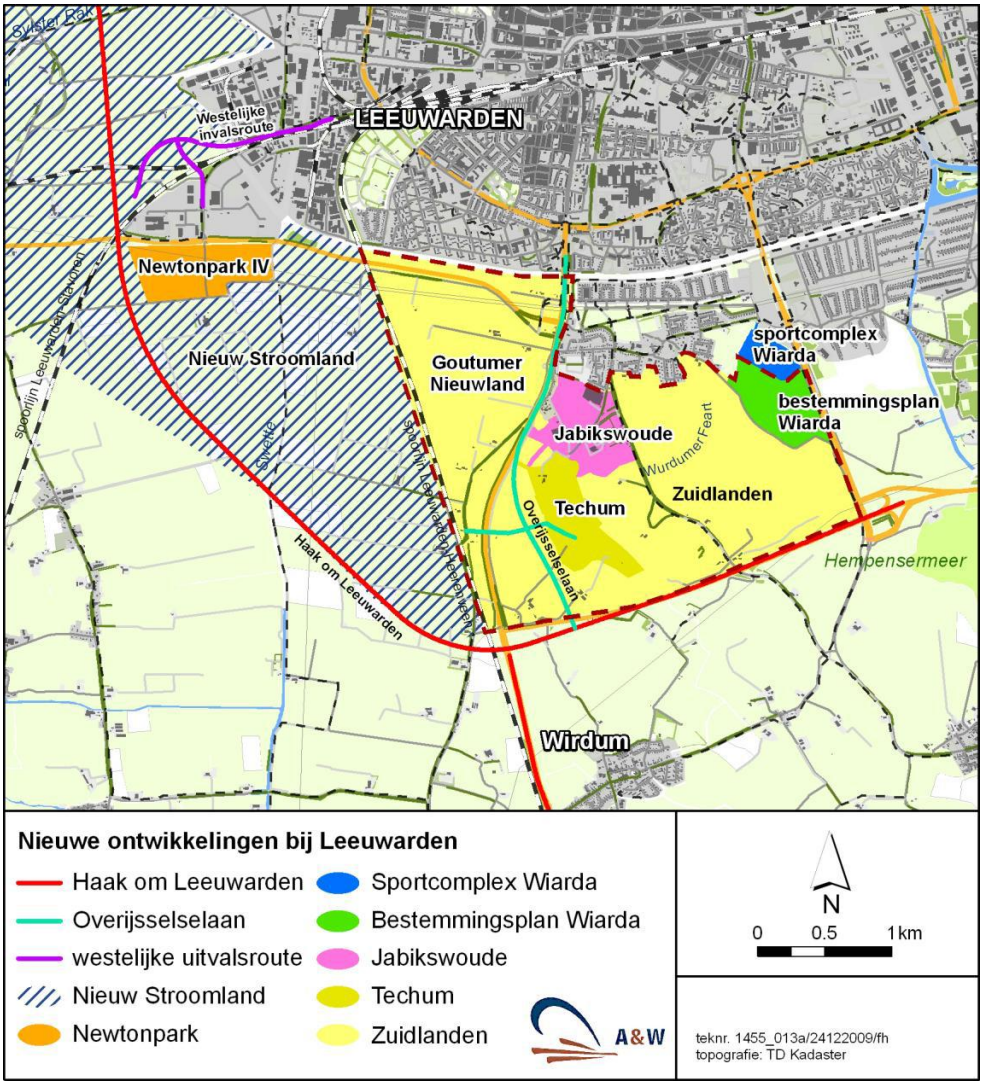

Kaart 1 Locaties ruimtelijke ontwikkelingen bij Leeuwarden (*Bron: compensatie voor weidevogels in het kader van ontwikkelingen rond Leeuwarden A en W rapport 1324*)

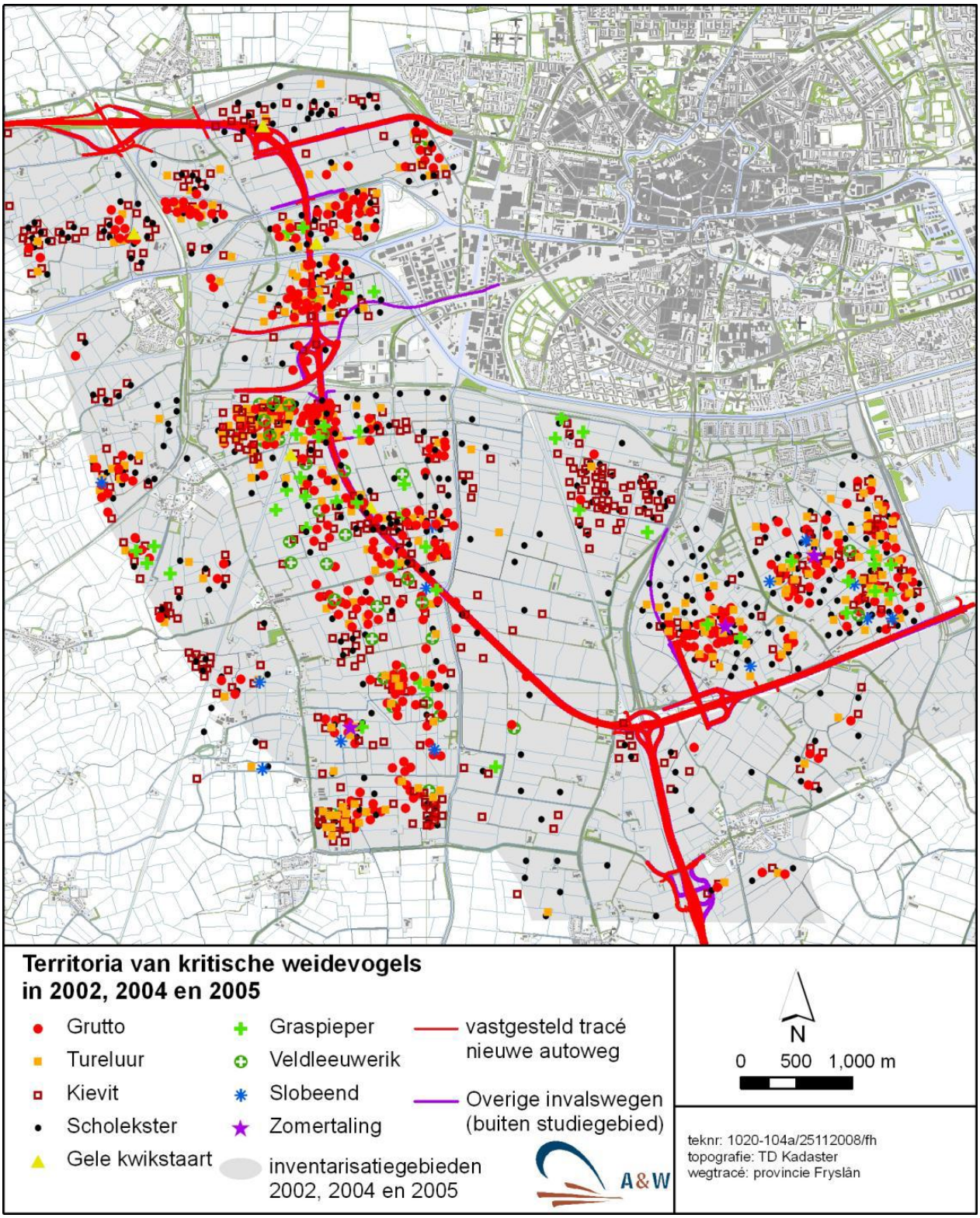

Kaart 2 Broedvogelterritoria van weidevogels in de jaren voor de ruimtelijke ontwikkeling in het geplande ontwikkelingsgebied bij Leeuwarden. Grutto's n=179 paar. (Bron: compensatie voor weidevogels in het kader van ontwikkelingen rond Leeuwarden A en W rapport 1324)

Zoeken naar compensatiemogelijkheden

Vanwege de negatieve effecten voor de weidevogels die plaats moesten maken in de gebieden waar de ruimtelijke ontwikkeling van Leeuwarden plaatsvond was er compensatie aan de orde.

Er zijn gebieden gezocht om het verlies aan habitat en broedgelegenheid voor weidevogels in de omgeving van Leeuwarden te compenseren. De mogelijkheden hiervoor zijn uitgewerkt in een compensatieplan. Onderzoeksbureau Altenburg & Wymenga heeft in een zoekgebied rondom Leeuwarden gezocht naar geschikte gebieden voor deze compensatie (zie kaart 3 volgende pagina). Deze compensatie gebieden zijn gezocht op basis van een aantal criteria. De weidevogelcompensatie in deze gebieden moest bij dragen aan een duurzame, vitale populatie weidevogels in dit gedeelte van Friesland. Tevens moest deze een bijdrage leveren aan de vorming van weidevogelkerngebieden. Bij voorkeur moesten deze gebieden aansluiten bij bekende bestaande weidevogelkerngebieden, met het liefst een zo kort mogelijke afstand tot het gebied waar de ingreep in het kader van de ruimtelijke ontwikkelingen rond Leeuwarden plaatsvond. Er zijn 6 gebieden aangereikt aan de provincie Fryslân die allen de potentie hadden om te fungeren als weidevogel compensatiegebied (Wymenga et al. 2010). Deze gebieden zijn hieronder puntsgewijs weergegeven. De nummers voor de gebieden komen terug in kaart 3 op de volgende pagina.

- I Hilaardermieden, Huinserpolder, Blessum e.o.
- II Lyonser- en Hesenerpolder, Wammerterpolder, Skrok e.o.
- III Weidumer- en Mantgumer Nieuwland, Roordahuizumer Nieuwlandspolder.
- IV Tsjaarderpolder , Wergeastermar, Grutte Krite, Leechlan.
- V Himpensermar, de Stoeken.
- VI Bullepolder, Mieden, Wynzerpolder.

De provincie heeft hieruit 3 gebieden geselecteerd (II, III, V) en aangewezen als compensatiegebied (Wymenga et al. 2010). Dit zijn de compensatiegebieden Hempensermeer, Hilaard, en Mantgum geworden, deze gebieden zijn rood gekleurd weergegeven in kaart 4 op pagina 7.
De onderliggende keuzes waarop de provincie haar besluit heeft gebaseerd zijn niet bij de auteur bekend, maar het is aannemelijk dat factoren als draagvlak in de streek, de mogelijkheid om in dialoog te treden met grondeigenaren en pakketten af te sluiten en mogelijkheden tot aankoop van grond en dergelijke hierbij een rol gespeeld hebben. Het is echter belangrijk om te realiseren dat de compensatiegebieden dus niet random zijn aangewezen.
Het doel van deze compensatiegebieden was enerzijds een goed weidevogelhabitat creëren zodat het habitat dat verloren ging bij de ruimtelijke ontwikkeling rond Leeuwarden elders gecompenseerd kon worden. Maar ook, individuele Grutto's die uit het gebied rond Leeuwarden worden verdreven een plaats geven in deze compensatie gebieden.

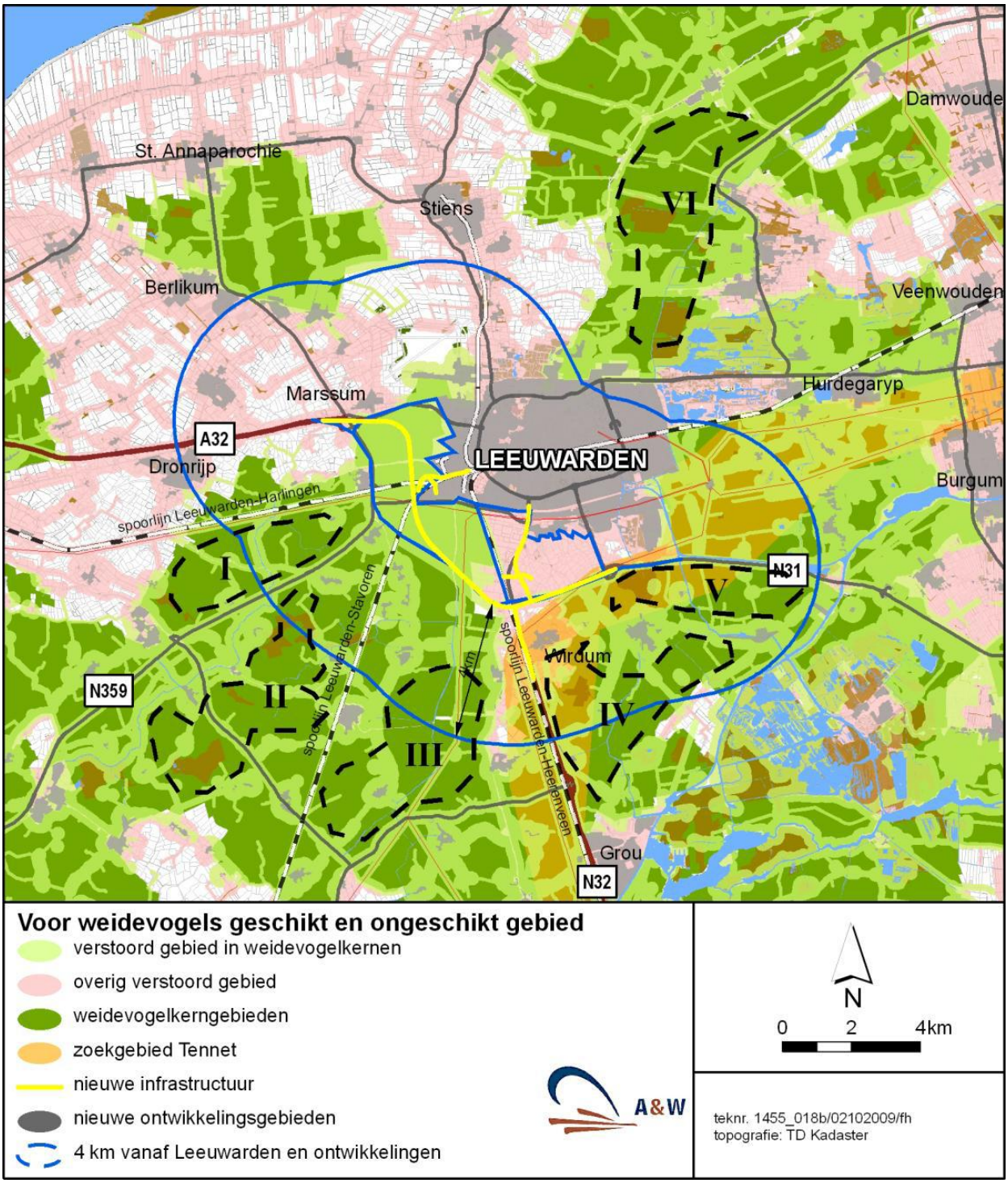

Kaart 3 De 6 gebieden voor geschikte weidevogelcompensatie in de omgeving Leeuwarden. I Hilaardermieden, Huinserpolder, Blessum e.o. II Lyonser- en Hesenerpolder, Wammerterpolder, Skrok e.o. III Weidumer- en Mantgumer Nieuwland, Roordahuizumer Nieuwlandspolder. IV Tsjaarderpolder, Wergeastermar, Grutte Krite, Leechlan. V Himpensermar, de Stoeken. VI Bullepolder, Mieden, Wynzerpolder.(Bron: compensatie voor weidevogels in het kader van ontwikkelingen rond Leeuwarden A en W rapport 1324).

Compensatiegebieden

Ter compensatie van de natuurwaarden in het gebied van de stadsuitbreiding en de aanleg van de Haak om Leeuwarden zijn er 3 gebieden door de provincie Fryslân aangewezen. Als eerste een gebied tegen het natuurreservaat van SBB de Himpensermar van ongeveer 217 ha. In dit onderzoek wordt dit compensatiegebied Hempensermeer genoemd. Vervolgens een gebied gelegen tussen Hilaard, Bears en Jorwert van 247 ha en tenslotte een gebied ten westen van Mantgum van 46,8 ha (aangegeven op kaart 4 volgende pagina). In deze gebieden zijn afspraken gemaakt met agrariërs om het habitat voor weidevogels beter te maken, door middel van een meer extensief beheer zoals uitgestelde maai- en weidedata en de aanleg van plasdras percelen. Er zijn contracten met de grondgebruikers gesloten voor een periode van 12 jaar met als startjaar 2009 (Van der Heide 2011). De compensatiegebieden worden in detail besproken in de gebiedsbeschrijving in het hoofdstuk materiaal en methode.

Er was nog niet veel bekend over hoe deze compensatiegebieden er op dit moment voor staan in het kader van habitat en dichtheden en succes van Grutto's, in vergelijking met omliggende gebieden, die niet als compensatie gebied zijn aangewezen. Er is nog geen referentie met omliggende gebieden.

Om een referentie te zoeken voor de compensatiegebieden zijn in deze studie controlegebieden opgesteld. Deze controlegebieden zijn gebieden die in het oorspronkelijke zoekgebied voor weidevogelcompensatie lagen. De initiële geschiktheid is daarmee vergelijkbaar met de compensatiegebieden. De verschillen tussen de compensatie- en controlegebieden zijn weergegeven in tabel 1. De ligging en beschrijving van de controlegebieden wordt besproken in de het kopje onderzoeksgebieden in het hoofdstuk materiaal en methode.

Tabel 1 Verschillen tussen compensatie- en controlegebieden.

	Compensatiegebied	Controlegebied
Ecologische geschiktheid van zoekgebied	gelijk	gelijk
Technische geschiktheid om zoekgebied succesvol te ontwikkelen tot compensatiegebied	optimaal	Sub-optimaal
Beheer na aanwijzing door provincie	verbeterd	ongewijzigd

Hoewel de compensatiegebieden niet random zijn aangewezen (zoals bij een experimentele opzet), bij aanvang van deze studie waren er geen aanwijzingen dat de gebieden voor de aanwijzing in geschiktheid voor weidevogels verschilden. In de vergelijking is dus de aanname gedaan dat de technische geschiktheid om een zoekgebied te ontwikkelen tot een weidevogelcompensatie gebied onafhankelijk is van de potentie die het gebied heeft voor weidevogels. Anders gezegd, verschillen worden waarschijnlijk veroorzaakt door het gevoerde beheer in de gebieden.

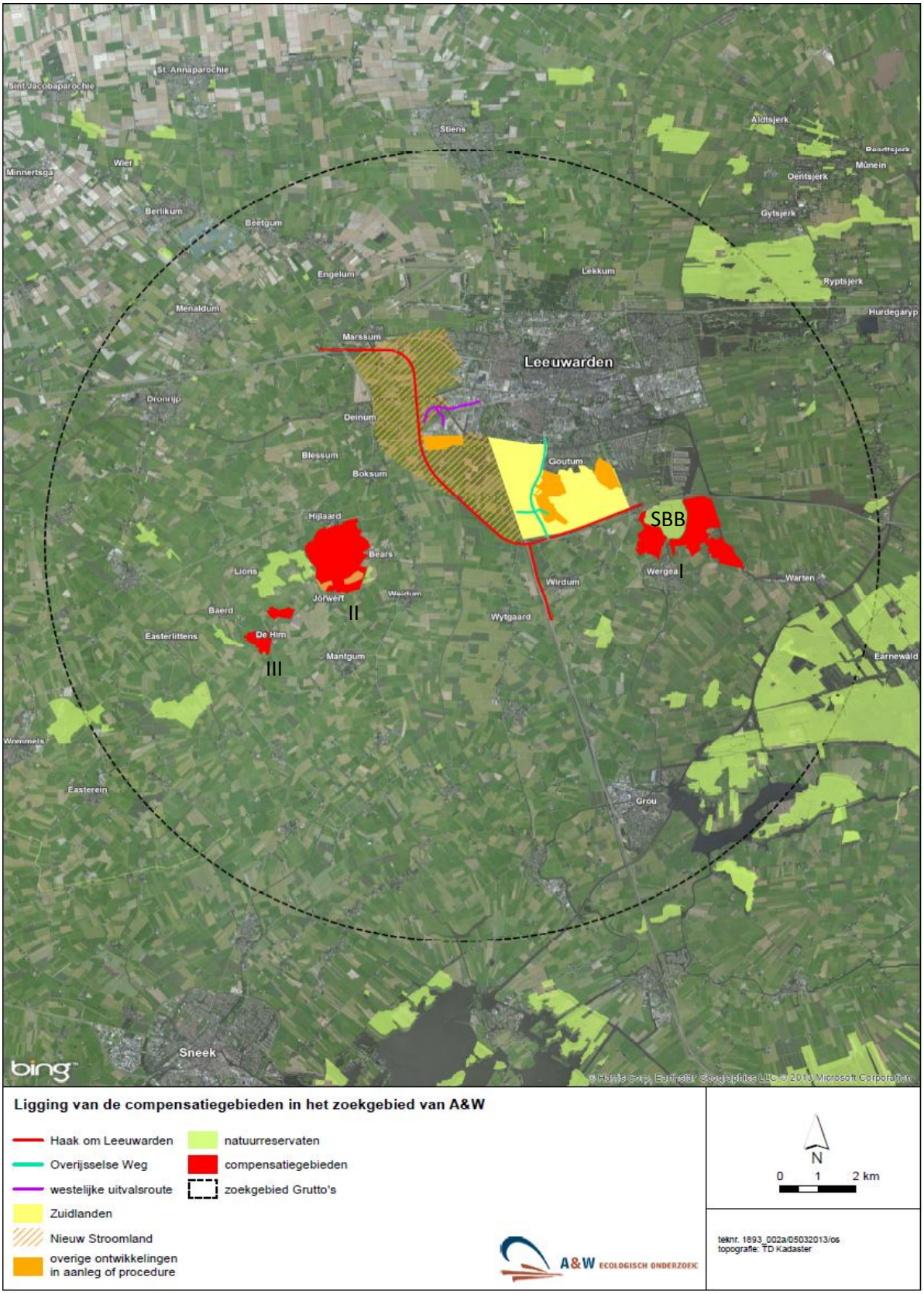

Kaart 4 Ruimtelijke ontwikkeling Leeuwarden met daarin het zoekgebied van A en W 31211 ha gras/akkerland en de ligging van de door de provincie aangewezen compensatiegebieden te weten Hempensermeer I 217 ha, Hilaard II 214 ha en Mantgum III 46,8 ha (bron: Adres Onbekend verplaatsingen van Grutto's bij habitatverlies door woningbouw en infrastructuur. A en W rapport 1718 2012).

Inventarisatie van weidevogels in het gebied van de ruimtelijke ontwikkeling Leeuwarden

Om een beter beeld te krijgen hoe de betrokken weidevogels, in het gebied van de ruimtelijke ontwikkeling rondom Leeuwarden om zouden gaan met het verlies van habitat was onderzoek nodig. In het voorjaar van 2007 is daarom het ecologisch onderzoeksbureau Altenburg & Wymenga in opdracht van de provincie Fryslân begonnen met het onderzoek “Adres Onbekend” met ondersteuning vanuit de gemeente Leeuwarden. Bij dit onderzoek zijn er enkele tientallen Grutto’s van kleurringen voorzien, zie afbeelding 1 (Wymenga et al. 2012). Dit zijn Grutto’s die het gebied dat verloren is gegaan bij de uitbreiding van Leeuwarden in de jaren voor de ingreep als broedgebied benut hebben. In totaal zijn er 74 Grutto’s in de omgeving van een kleuringcombinatie voorzien.

Uit de resultaten van het onderzoek is tot nu toe gebleken dat Grutto’s zich in enkele gevallen inderdaad elders weten te vestigen, in reactie op veranderende lokale omstandigheden. Ook weet men dat de afstanden waarover die verplaatsingen plaatsvinden in de gevonden gevallen in het onderzoek kort zijn ,tussen de 1000 en 3000 meter (Wymenga et al. 2012). Er zijn echter nog een aantal gekleuringde Grutto's waarvan nog niet bekend is hoe ze zich hebben verplaatst. Of deze Grutto’s zich elders in het zoekgebied van het onderzoek van Altenburg & Wymenga hebben gevestigd is nog niet bekend. Ook is nog niet bekend of ze nu daadwerkelijk verhuizen naar de aangewezen compensatiegebieden of naar omliggend gebied dat niet als compensatie is aangewezen (Wymenga et al. 2012).

Afbeelding 1 Gekleuringde Grutto R6YLYY in het onderzoeksgebied van A & W bij de Boksumerdyk foto: Yde van der Heide mei 2011.

Jaarcyclus van de Grutto

De volwassen Grutto staat jaarrond voor vele keuzes die gemaakt moeten worden. De jaarcyclus bestaat uit 4 fases, de overwintering, de voorjaarstrek, de broedfase en de najaarstrek naar de overwinteringgebieden.

Vanuit het overwinteringgebied in west Afrika begint de voorjaarstrek naar de broedgebieden in onder andere Nederland. Bij deze trek wordt vaak een tussenstop gemaakt in Marokko om op conditie te komen. Vervolgens wordt in Spanje of in Portugal nog een tussenstop gemaakt om op te vetten. Daarna wordt er vaak nog een stop gemaakt aan de westkust van Frankrijk (zie kaart 5 volgende pagina). Bij de aankomst in Nederland begint voor de Grutto's de broedfase.

Grutto's zijn plaatstrouw aan hun voormalige broedgebied en meer naarmate er in het voorgaande jaar succesvol is gebroed. De meeste Grutto's, zo'n 65%, maken hun nest het volgende jaar binnen 300 meter van het nest van het jaar ervoor (Kentie et al. 2013). De Grutto's keren dus naar hun broedplaatsen van het voorgaande jaar terug. Wanneer dit broedgebied niet meer beschikbaar is door verstoring of bijvoorbeeld ruimtelijke ontwikkeling (dit is het geval in de omgeving Leeuwarden) moet er een keuze gemaakt worden of er een ander broedgebied gezocht wordt, of dat er misschien dit jaar het broeden wordt overgeslagen.

Als er wel op zoek gegaan wordt naar een nieuw broedgebied moet de Grutto's zich dus elders vestigen. Bij de vestiging spelen habitatkarakteristieken als mate van drooglegging, plas dras, kruidenrijkdom, bemesting, begreppeling en openheid en rust een rol in de keuze voor een nieuwe broedlocatie.

In het kader van afstand moet worden bepaald of ze dit nieuwe broedgebied dichtbij of veraf van het oorspronkelijke broedgebied kiezen. Ook staat de Grutto voor de keuze of dit een gebied is met al een hoge dichtheid aan Grutto broedparen, of juist een gebied met een lage dichtheid aan Grutto's.
Na de vestiging worden de Grutto's territoriaal en begint de paarvorming. Wanneer de paartjes zijn gevormd begint de eileg, de Grutto heeft een legsel van meestal vier eieren.
Vervolgens begint het broeden, de legsels worden gemiddeld zo'n 27 tot 29 dagen bebroed. Als een legsel succesvol is uitgebroed en de eieren uitkomen, begint de kuikenfase. Als de kuikens na zo'n 3 tot 4 weken vliegvlug zijn verzamelen de Grutto's zich aan het eind van het seizoen weer op de pleister (plas dras) plaatsen.
Als een legsel in een eerder stadium verloren gaat (door predatie, vroeg maaien e.d.), verzamelen de niet succesvolle paartjes zich als eerste op de verzamelplaatsen. Later volgen de koppels met de vliegvlugge kuikens en begint de najaarstrek naar de overwinteringgebieden. Het jaar daarop volgt weer dezelfde cyclus (Bruinzeel et al. 2010).

Deze studie richt zich op het proces dat zich in de broedfase afspeelt (dit is rood omlijnd in schema 1 op pagina 11).

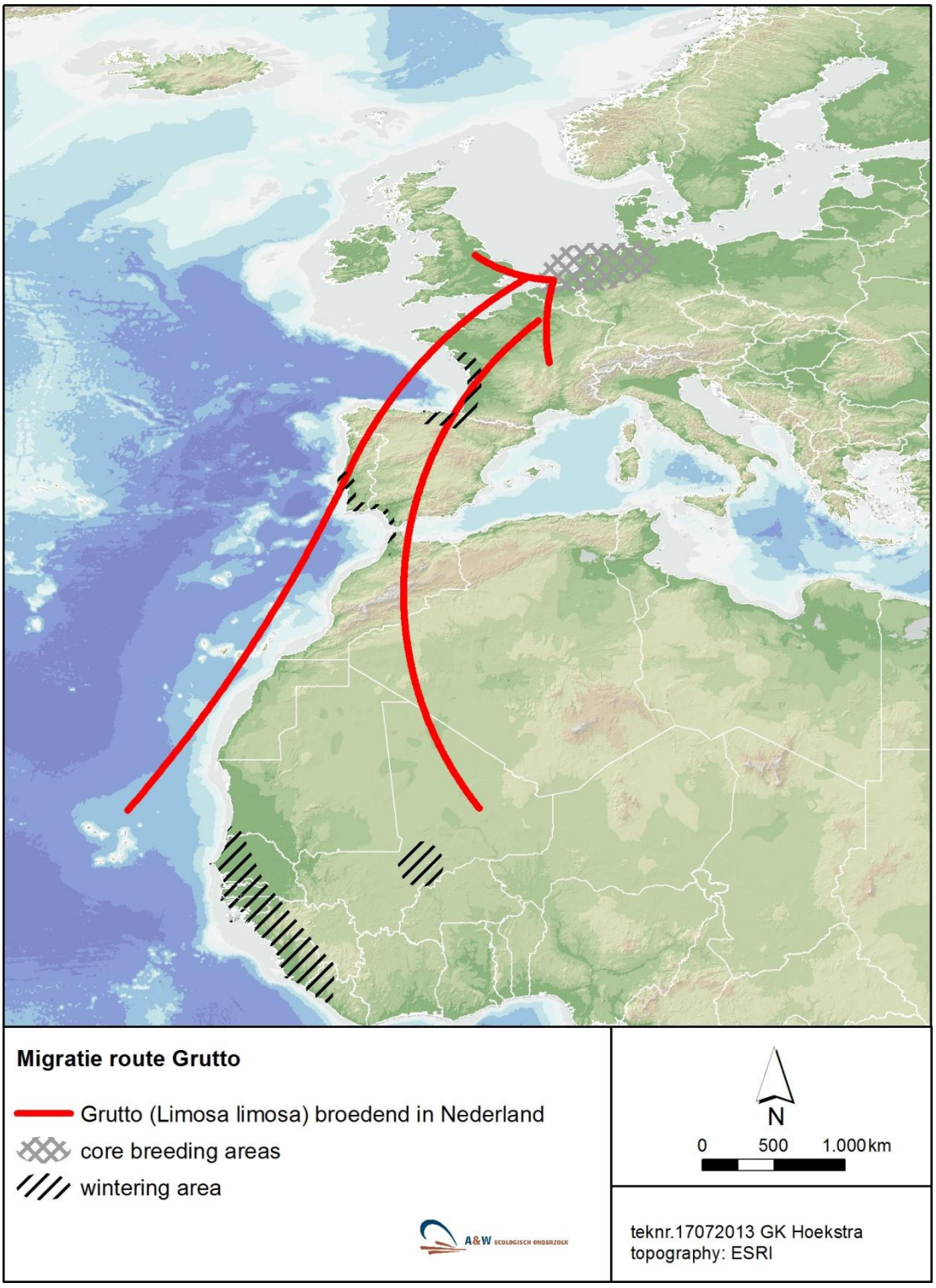

Kaart 5 Migratie route van de Grutto (Limosa limosa) met daarin het broedgebied in Nederland en de overwinteringsgebieden in West Afrika, Spanje, Portugal en Frankrijk (Kuijper et al. 2006).

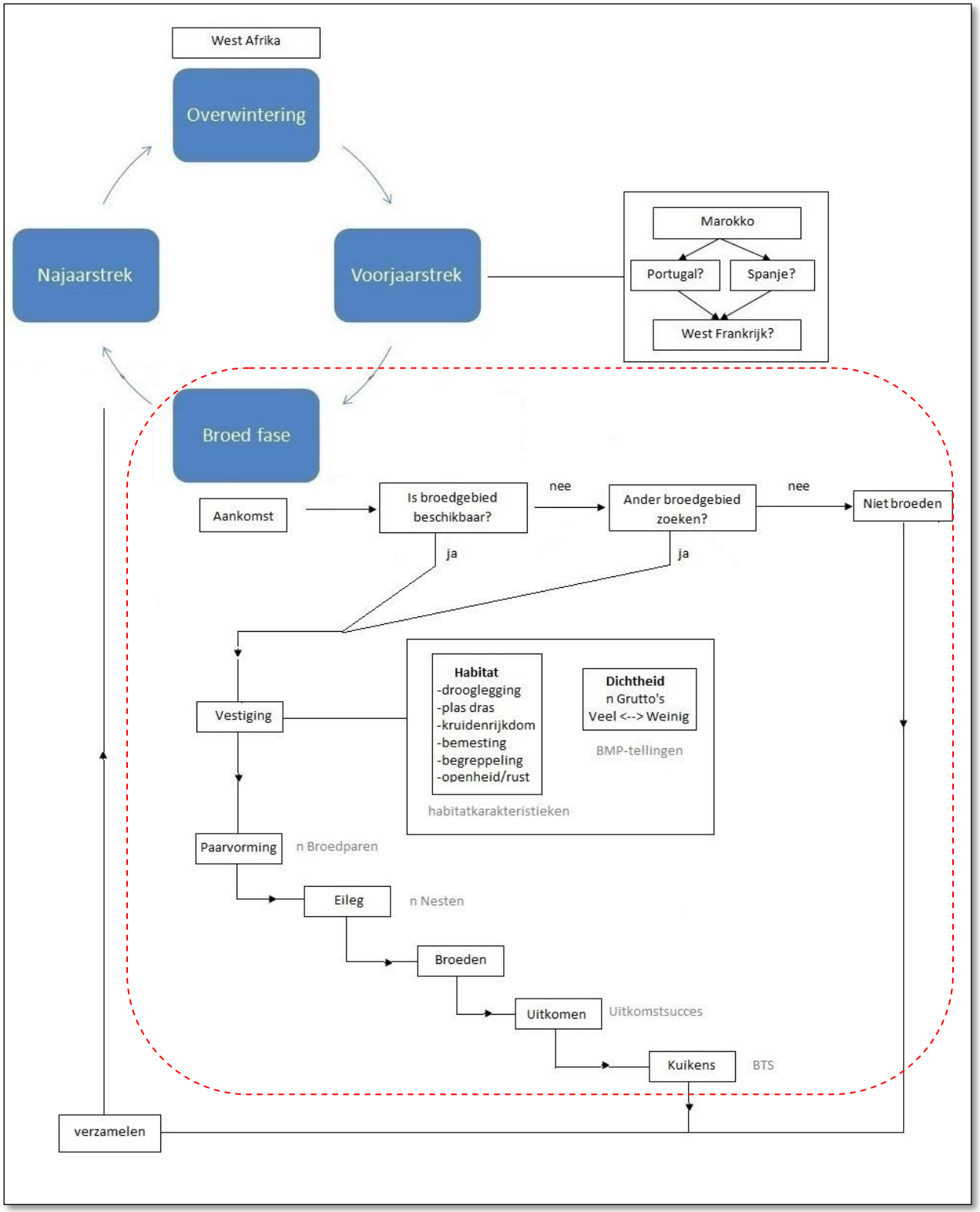

Schema 1 Overzicht jaarcyclus van een volwassen geslachtsrijpe Grutto. Het onderhavige onderzoek richt zich vooral op het rood omlijnde gedeelte. De tekst in het grijs betekent hoe het blokje terugkomt door de auteur.

Geschiktheid en effectiviteit van een gebied voor de Grutto.

In dit rapport is de geschiktheid en effectiviteit van een gebied voor de Grutto bepaald aan de hand van criteria en vuistregels uit het rapport naar vitale weidevogellandschappen in Fryslân (Oosterveld en Hoekema, 2012). Deze geven een indicatie hoe een goed weidevogellandschap eruit moet zien. Om de effectiviteit te kunnen meten is gebruik gemaakt van de dichtheid (=aantal broedparen per 100 ha) van de Grutto per gebied. Een gebied is effectief voor de Grutto wanneer er tenminste 10 broedparen per 100 ha aanwezig zijn. Deze ondergrens is vastgesteld door de Provincie Fryslân (gegevens 2009) (Oosterveld en Hoekema, 2012). De geschiktheid van een gebied zit hem in de mate van openheid en rust, verstoring van predatoren, mate van drooglegging, mate van kruidenrijkdom, mate van bemesting en begreppeling.

Openheid en rust zijn ook een onderdeel van het weidevogelbeleid van de provincie Fryslân. In een geschikt weidevogelgebied is zo weinig mogelijk verstoring door opgaande landschapselementen aanwezig. Voorbeelden hiervan zijn spoorlijnen, gemeentelijke wegen, snelwegen, fietspaden en hoogspanningsleidingen e.d. Ook rietland, bos en bebouwing vallen onder de verstorende elementen. De verstoring van opgaande elementen zoals rietland en bosjes en bebouwing zit hem in de aanwezigheid van predatoren, deze worden door weidevogels gemeden (Oosterveld en Hoekema, 2012).

Verder zijn gebieden met een drooglegging van 0 tot 40 cm beneden maaiveld met een extensief landgebruik het meest geschikt voor de Grutto. Dit extensieve landgebruik laat zich vaak terugzien in de habitatkarakteristieken kruidenrijkdom, begreppeling en bemesting en de aanwezigheid van plas dras.

Het is bekend dat op begreppelde percelen, het beheer vaak extensiever is en er vaak een geschiktere drooglegging heerst. Hierdoor is het voor Grutto's makkelijker om op deze percelen voedsel te vinden omdat ze op deze percelen beter met hun snavels de bodem kunnen binnendringen. Vanuit het oogpunt van de Grutto zijn deze percelen dus beter geschikt dan gedraineerde percelen. (Kentie et al. 2010)

Vaste stalmest heeft als voordeel dat dit leidt tot het grootste aantal regenwormen in de bodem (belangrijk voedsel voor de Grutto). De bemesting en drooglegging hebben ook hun weerslag op de kruidenrijkdom van een perceel, percelen met stalmest hebben vaak ook een hogere kruidenrijkdom dan bijvoorbeeld percelen met drijfmest (Oosterveld, 2009).

1.2 Doelstelling

Het accent in deze studie ligt op het bestuderen van de compensatiegebieden die zijn aangewezen naar aanleiding van de ruimtelijke ontwikkeling om Leeuwarden. Men wil meer weten te komen over of er een meetbaar verschil is in het habitat, de dichtheid en succes van Grutto's tussen compensatiegebieden en omliggend gebied dat niet als compensatiegebied is aangewezen.

Hoofddoel: Inzicht krijgen in hoe effectief de weidevogelcompensatie gebieden, aangewezen naar aanleiding van de ruimtelijke ontwikkeling bij Leeuwarden, vanuit het oogpunt van de Grutto zijn.

Subdoelen

- Inzicht krijgen in hoe de compensatiegebieden er nu voor staan in het kader van habitat en geschiktheid voor de Grutto in vergelijking met omliggend gebied dat niet als compensatiegebied is aangewezen.
- Inzicht krijgen in hoeveel Grutto's uit het gebied van de Haak zich verplaatsen naar de aangewezen compensatie- of juist naar omliggende gebieden die niet als compensatie zijn aangewezen.
- Inzicht krijgen of er een verschil is in dichtheid en broedsucces van Grutto's tussen compensatiegebieden en gebieden die niet als compensatie zijn aangewezen.
- Weten of de compensatie- en controlegebieden voldoen aan de ondergrens van tenminste 10 Gruttobroedparen per 100 ha.

De resultaten van dit onderzoek bieden een kader voor het inrichten en beheren van weidevogelcompensatie gebieden, voor weidevogelbeheerders en de beleidsmakers die hiervoor verantwoordelijk zijn. Ook geeft het een beeld over hoe effectief de compensatie vanuit het oogpunt van de Grutto in het afgelopen seizoen heeft gewerkt.

1.3 Vraagstelling en hypotheses

Om meer te weten te komen over de huidige status van de compensatiegebieden in het kader van habitat, dichtheden en succes van Grutto's in vergelijking met omliggende gebieden die niet als compensatiegebied zijn aangewezen, zijn verschillende onderzoeksvragen opgesteld. Met deze vragen kan worden beantwoord of er een meetbaar verschil is in habitat, keuzes en broedsucces van de Grutto's tussen compensatiegebied en gebieden die niet als compensatiegebied zijn aangewezen.
Aan elke onderzoeksvraag is een hypothese gekoppeld. In detail gaat het om de volgende onderzoeksvragen.

Hoofdvraag:
Wat is het verschil in habitat tussen de compensatie- en controlegebieden en wat is het verschil in dichtheid, broedsucces en keuze van (gekleurringde) Grutto's in beide gebieden?

Deelvragen:

Habitat vergelijking

1A. ***Wat is het verschil in de mate van drooglegging tussen compensatie- en controlegebied?***
Hypothese 1A: De mate van drooglegging in compensatie- en controlegebied is hetzelfde.

1B. ***Wat is het verschil in de hoeveelheid plasdras tussen compensatie- en controlegebied?***
Hypothese 1B: De hoeveelheid plasdras in compensatie- en controlegebied is hetzelfde.

1C. ***Wat is het verschil in de mate van kruidenrijkdom tussen compensatie- en controlegebied?***
Hypothese 1C. De kruidenrijkdom in compensatie- en controlegebied is hetzelfde.

1D. ***Wat is het verschil in de manier van bemesting tussen compensatie- en controlegebied?***
Hypothese 1D. De manier van bemesting in compensatie- en controlegebied is hetzelfde.

1 E. ***Wat is het verschil in de mate van begreppeling tussen compensatie- en controlegebied?***
Hypothese 1E. De mate van begreppeling in compensatie- en controlegebied is hetzelfde.

Dichtheid vergelijking

2.Wat is het verschil in de dichtheid van weidevogels tussen de compensatie- en de controlegebieden?
Hypothese 2. De compensatiegebieden zijn vergelijkbaar met betrekking tot dichtheden weidevogels en soortsamenstelling van weidevogelgemeenschap.

2 A. Wat is het verschil in soortensamenstelling tussen compensatie- en controlegebied? (niet onderzocht in deze studie)
Hypothese 2 A. De soorten samenstelling in compensatie- en controlegebied is hetzelfde (niet onderzocht in deze studie).

2 B. Wat is het verschil de dichtheid van weidevogels (anders dan de Grutto) tussen de compensatie- en controlegebieden? (niet onderzocht in deze studie)
Hypothese 2 B. De dichtheden van weidvogels (anders dan de Grutto) zijn hetzelfde in compensatie- en controlegebied (niet onderzocht in deze studie).

2 C. Wat is verschil in dichtheden van de Grutto's tussen compensatie- en controlegebied?
Hypothese 2 C. De dichtheid van de Grutto is hetzelfde in compensatie- en controlegebied.

Broedsucces vergelijking

3. Wat is het verschil in broedsucces van weidevogels tussen de compensatie- en controlegebieden?
Hypothese 3. De compensatie gebieden zijn vergelijkbaar met controlegebieden met betrekking tot het broedsucces van weidevogels.

3 A. Wat is het verschil in broedsucces van de Grutto tussen compensatie- en controlegebieden?
Hypothese 3 A. Het broedsucces van de Grutto is hetzelfde in compensatie- en controlegebied.

3 B. Wat is het verschil in broedsucces van overige weidevogels tussen compensatie- en controlegebieden? (niet onderzocht in deze studie)
Hypothese 3B. Het broedsucces van overige weidevogels is hetzelfde (niet onderzocht in deze studie).

Keuze van de Grutto

4.Vestigt een gekleuringde Grutto verdreven uit het gebied rondom Leeuwarden zich in compensatie- of in controlegebied, of elders binnen het zoekgebied van A & W?
Hypothese 4. De kans dat een gekleuringde Grutto zich vanuit het gebied rondom Leeuwarden in compensatie- of controlegebied, of elders binnen het zoekgebied van A & W vestigt is identiek.

5. Welke voorkeur bij de keuze van nestlocatie heeft de Grutto binnen de habitatkarakteristieken in de onderzoeksgebieden? (selectivity index)
Hypothese 5. De Grutto heeft bij de keuze van nestlocatie een voorkeur voor onverstoorde natte begreppelde percelen met hoge kruidenrijkdom waar stalmest wordt gebruikt.

2. Materiaal en methoden

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden zijn de relevante parameters gemeten in 3 compensatie en 3 controlegebieden die door de auteur zijn geselecteerd.

2.1 Onderzoeksgebieden

In dit onderzoek zijn de compensatiegebieden Hempensermeer, Hilaard en Mantgum (rood omrand op kaart 6) vergeleken met een in de buurt liggend referentie/controle gebied dat niet als compensatiegebied was aangewezen. Deze gebieden lagen binnen het oorspronkelijke zoekgebied voor compensatiemogelijkheden en voldeden aan de criteria van Altenburg & Wymenga. Daarvoor hadden ze dus in principe ook compensatie gebied kunnen zijn wanneer de provincie ze had aangewezen. Het controlegebied had als criterium dat het grofweg dezelfde bodemsoort moest bezitten als het compensatiegebied. Ook was het wenselijk dat het dicht in de buurt van het compensatiegebied lag. De bodemsoort is geanalyseerd met behulp van GIS software. Op basis van de bovengenoemde criteria is bij elk compensatiegebied een controle gebied gekozen. De oppervlaks van de gebieden zijn weergegeven in tabel 2 op de volgende pagina. Er is toestemming gevraagd aan de betreffende grondeigenaren om deze gebieden te mogen onderzoeken, dit was een belangrijke voorwaarde.

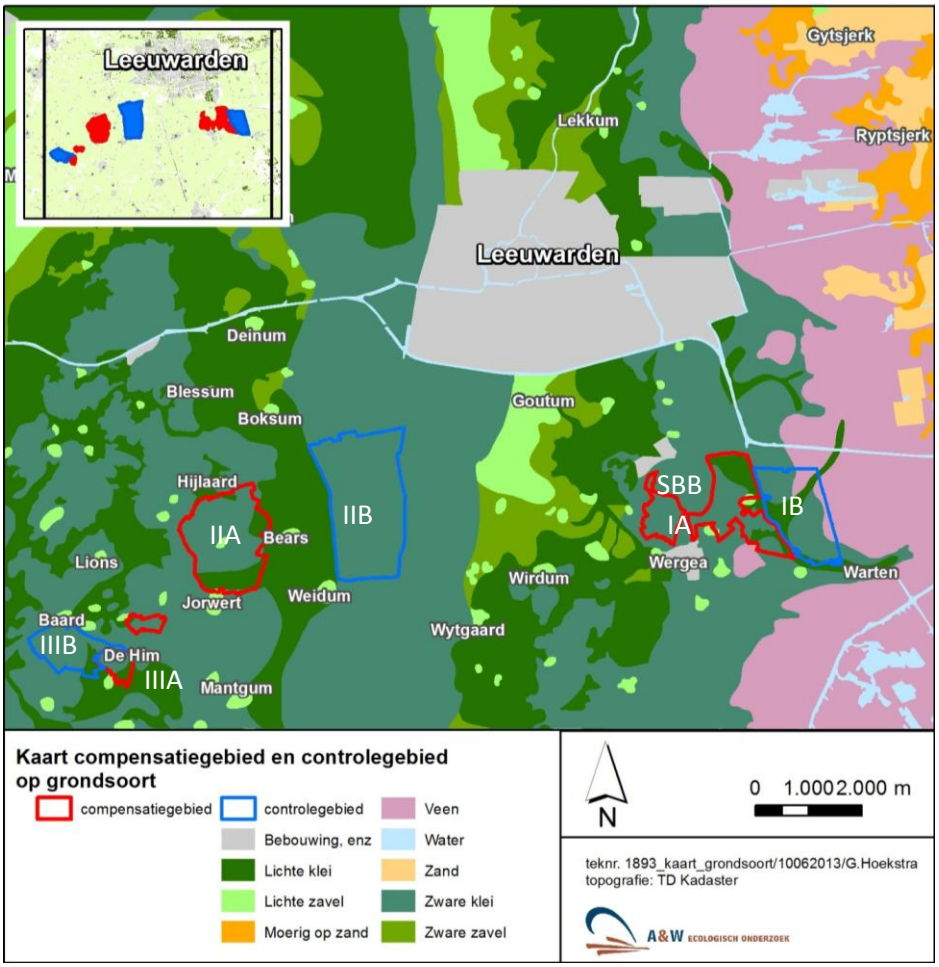

Kaart 6 Ligging van de compensatiegebieden (van rechts naar links; Hempensermeer IA, Hilaard IIA en Mantgum IIIA rood omrand) en de gekozen controlegebieden (van rechts naar links; Warten IB, Jellum IIB en Baard IIIB blauw omrand) met als onderliggende kaartlaag de bodemsoort, de onderzoeksgebieden lagen voornamelijk op lichte tot zware kleigrond.

Tabel 2 Totale oppervlaks van de 3 onderzochte compensatie- en controlegebieden.

Gebied	Compensatie (ha)		Controle (ha)	
	Hempensermeer	217	Warten	180
	Hilaard	214	Jellum	373
	Mantgum	46,8	Baard	95
Totaal (ha)		477,8		648

Compensatiegebied Hempensermeer.

Het compensatiegebied Hempensermeer is een gebied gelegen ten zuiden van Leeuwarden aan de Waldwei (rood omrand aangegeven op kaart 7). Het is aangewezen als compensatie sinds 2009. Het gebied heeft als bodemsoort voornamelijk lichte tot zware kleigrond en is onderdeel van de Roordapolder. Het is een overwegend open gebied met in het oostelijke deel enkele boerderijen met erfbeplanting. Het geheel beslaat ongeveer 217 ha en bestaat uit 61 percelen waaronder ook enkele percelen maïs. Het gebied ligt aan zowel de oost- en de westkant van een reservaatgebied van Staatsbosbeheer genaamd de Himpensermar. Dit reservaatgebied is 83 ha groot (aangegeven als SBB reservaat op kaart 6 en7).

In het compensatiegebied zijn beheersovereenkomsten met de grondgebruikers afgesloten, zoals uitgestelde maai- en weidedata en de aanleg van plasdras op percelen 6 en 40 (gestippeld weergegeven op kaart 7). Voor het compensatiegebied Hempensermeer is in dit onderzoek als referentie het controlegebied Warten opgesteld.

Controlegebied Warten.

Het controlegebied Warten bestaat uit een graslandgebied van ongeveer 180 ha en bestaat uit 62 percelen (blauw omrand aangegeven op kaart 7 volgende pagina). Het gebied ligt ten noorden van het plaatsje Warten. Het gebied heeft als bodemsoort voornamelijk lichte tot zware kleigrond, en een klein stukje veengrond aan de noordoostzijde (zie ook kaart 5 vorige pagina). Het gebied wordt aan de westzijde begrensd door het Langedeel kanaal. Aan de oostzijde is het gebied begrensd door de Oebele om sleat. Het gebied wordt doorkruist door een weg, de Oebele om wei. Er is op perceel 1 plas dras aangelegd.

Tabel 3 Aantalsverloop Gruttobroedparen in compensatiegebied Hempensermeer en controlegebied Warten. Het gearceerde deel zijn de jaren na aanwijzing als compensatiegebied (bron: BFVW 2013).

	Hempensermeer		Warten	
Jaar	**totaal**	**dichtheid 100/ha**	**totaal**	**dichtheid 100/ha**
2002	68	31	20	11
2003	39	18	11	6
2004	36	17	20	11
2006	39	18	20	11
2007	43	20	6	3
2011	49	23	10	5
2012	39	18	11	6

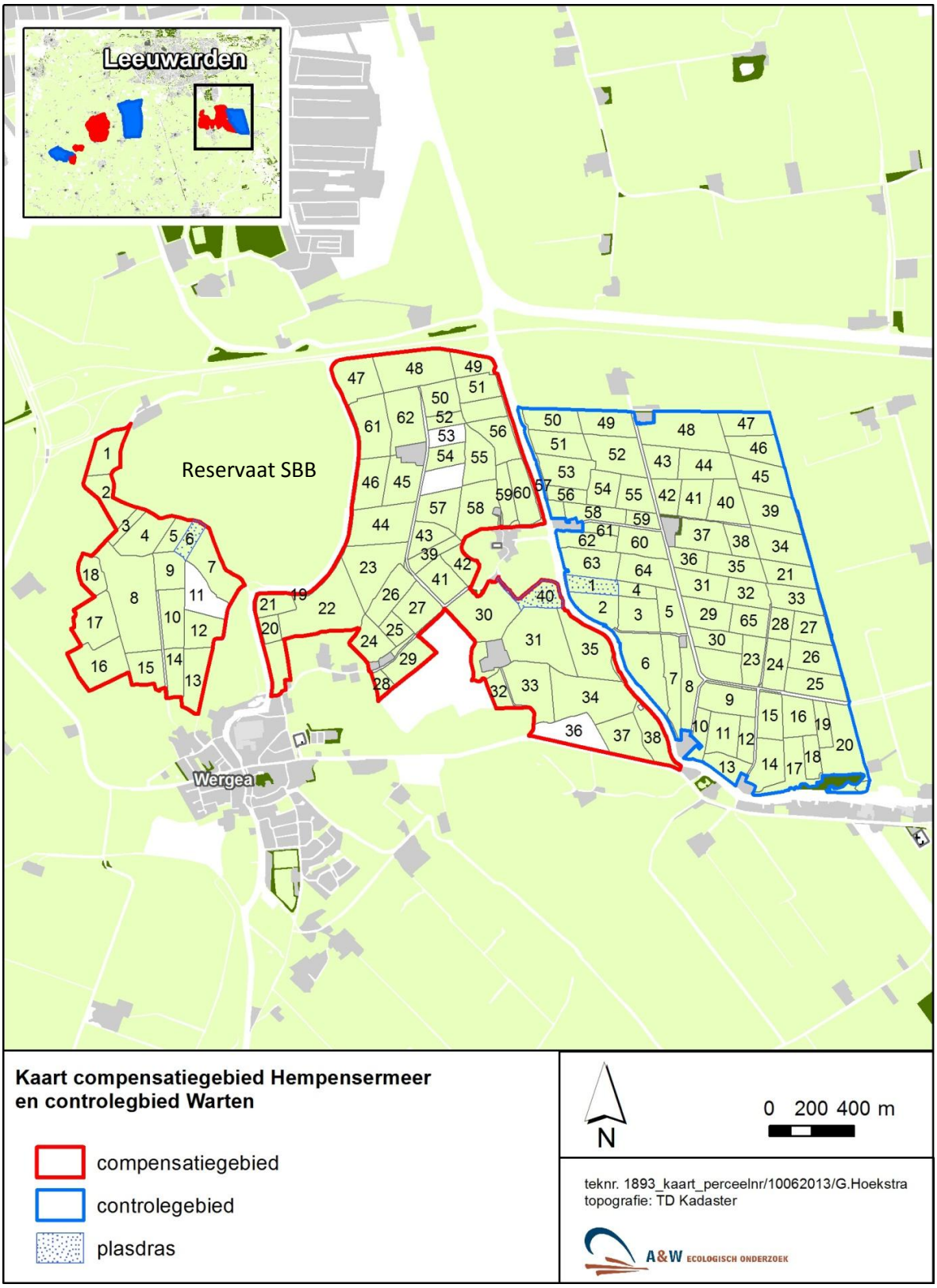

Kaart 7 Ligging van compensatiegebied Hempensermeer (links) en controlegebied Warten (rechts) De perceelnummers, waar alle habitatinformatie aan is gekoppeld zijn ook weergegeven.

Compensatiegebied Hilaard

Dit gebied ligt globaal tussen Hilaard en Jorwert en omvat ongeveer 214 ha en bestaat uit 81 percelen (rood omrand aangeven op kaart 8 volgende pagina). Het is sinds 2010 aangewezen als compensatiegebied. Het gebied heeft als bodemsoort voornamelijk lichte tot zware kleigrond. Aan de oostkant is het gebied begrensd door de spoorlijn Sneek- Leeuwarden. In het gebied zijn met drie grondgebruikers langjarige beheerscontracten afgesloten waarbij een zo goed mogelijke inrichting en beheer ten gunste van weidevogels wordt nagestreefd. Het is een overwegend open weidegebied met enkele boerderijen. Aan de zuidkant van het gebied, tegen de Jorwerter Feart ligt een reservaat van ongeveer 14 ha in eigendom van Natuurmonumenten op de kaart zijn dit de percelen 16 t/m 21. In totaal is er op 6 percelen plas dras aanwezig, voornamelijk aan de zuidkant van het gebied (percelen 1/15/18/19/ 55). Het zwart gearceerde gedeelte op de kaart is geen compensatiegebied meer in 2013. Dit gebied is in dit onderzoek dan ook niet geïnventariseerd en niet meegenomen in de analyses. Voor compensatiegebied Hilaard is in dit onderzoek als referentie het controlegebied Jellum uitgekozen.

Controlegebied Jellum

Het controlegebied Jellum is een groot open graslandgebied van ongeveer 373 ha met enkele maïspercelen. Het gebied heeft als bodemsoort voornamelijk lichte tot zware kleigrond. Het bestaat uit 119 percelen met een overwegend intensief landgebruik (blauw omrand aangegeven op kaart 8). Aan de westzijde wordt het begrensd door de openbare weg de Hege Dyk van Jellum naar Weidum. Aan de oostkant wordt het begrensd door het Zwette kanaal dat vanuit Leeuwarden komt. Aan de zuidkant wordt het gebied begrensd door de openbare weg de Dekema wei.

Tabel 4 Aantalsverloop Gruttobroedparen in compensatiegebied Hilaard en controlegebied Jellum (voor de dichtheid is een correctie voor de oppervlak verandering gedaan). Het gearceerde deel zijn de jaren na aanwijzing als compensatiegebied (bron: BFVW 2013).

	Hilaard		Jellum	
Jaar	**totaal**	**dichtheid 100/ha**	**totaal**	**dichtheid 100/ha**
2010	93	44	31	8
2011	83	39	21	6
2012	93	44	20	5

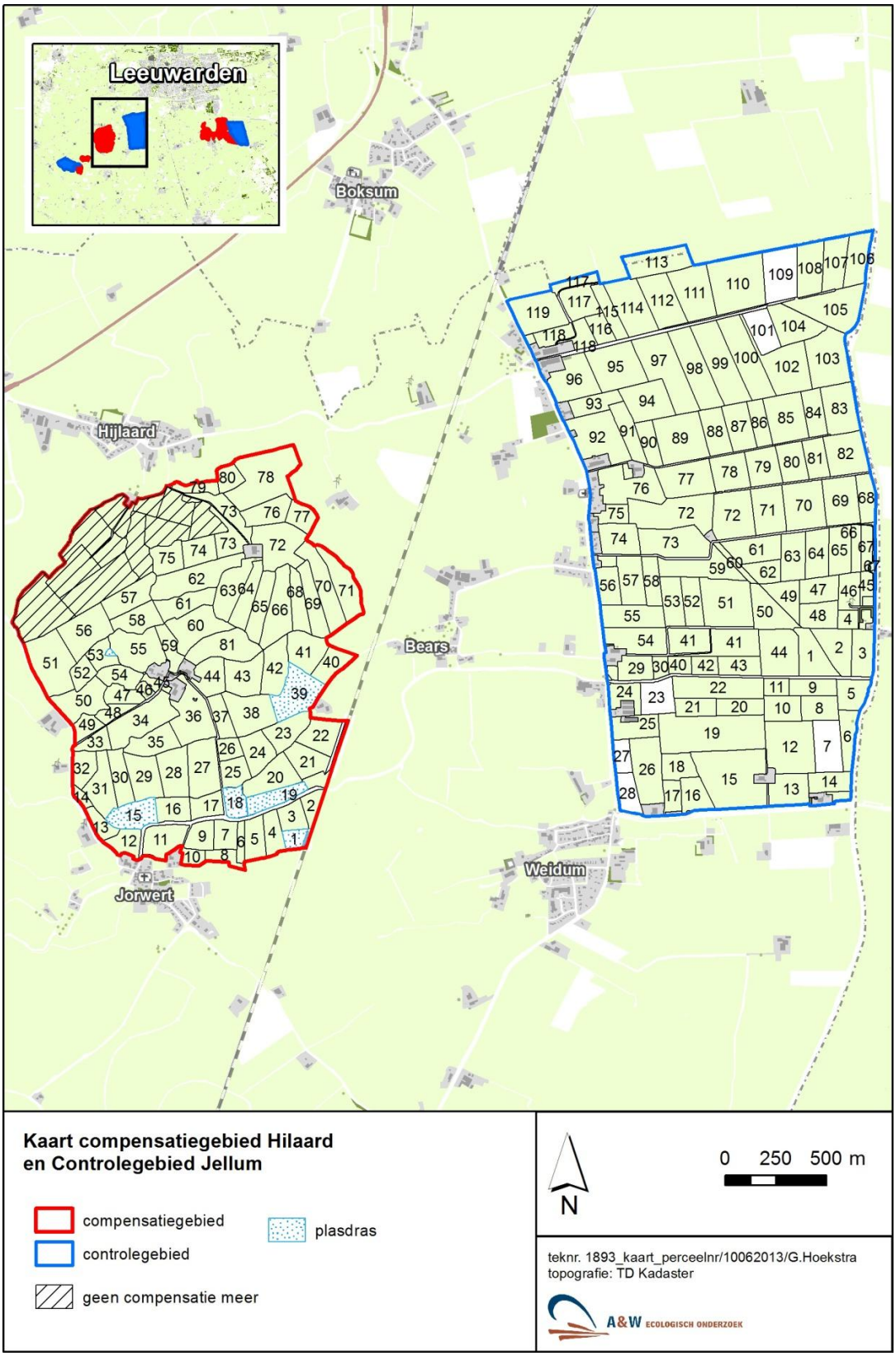

Kaart 8 *Ligging van compensatiegebied Hilaard (links) en controlegebied Jellum (rechts) De perceelnummers, waar alle habitatinformatie aan is gekoppeld zijn ook weergegeven.*

Compensatiegebied Mantgum

Dit compensatiegebied ligt ten westen van het dorp Mantgum bij het plaatsje De Him (rood omrand aangeven op kaart 9 volgende pagina). Het totale gebied beslaat ongeveer 47 ha. Het gebied heeft als bodemsoort voornamelijk lichte tot zware kleigrond. Het noordelijke gebied ligt tegen het reservaatgebied de Lionserpolder van Natuurmonumenten en bestaat uit ongeveer 17 ha met 8 percelen. Het zuidelijke gebied ligt in de Wammerterpolder en beslaat ongeveer 30 ha met 12 percelen. Beide delen zijn aan één zijde begrensd door de Jorwerter opvaart. Het is overwegend open weide gebied met enkele boerderijen bij de Him. In het noordelijke gedeelte is een plas dras gebied aanwezig (perceel 1). Het gebied is vanaf 2012 als compensatiegebied aangewezen. Voor het compensatiegebied Mantgum is in dit onderzoek als referentie het controlegebied Baard gekozen. De aantallen Gruttobroedparen de afgelopen jaren in beide gebieden zijn weergegeven in tabel 5.

Controlegebied Baard

Het controlegebied Baard ligt in de Wammerterpolder in de Gemeente Baarderadiel (blauw omrand aangeven op kaart 9). Het beslaat ongeveer 95 ha met 38 percelen. Het gebied heeft als bodemsoort voornamelijk zware kleigrond. Aan de noordzijde is het begrensd door de Faldenserwei. Aan de noordwest kant ligt het dorpje Baard. Aan de oostkant grenst het aan het compensatiegebied Mantgum. Er zijn enkele maïspercelen aanwezig en een plasdras (perceel 10).

Tabel 5 Aantalsverloop Gruttobroedparen in compensatiegebied Mantgum en controlegebied Baard. Het gearceerde deel zijn de jaren na aanwijzing als compensatiegebied (bron: BFVW 2013).

	Mantgum		Baard	
Jaar	**totaal**	**dichtheid 100/ha**	**totaal**	**dichtheid 100/ha**
2011	15	32	15	16
2012	17	36	8	9

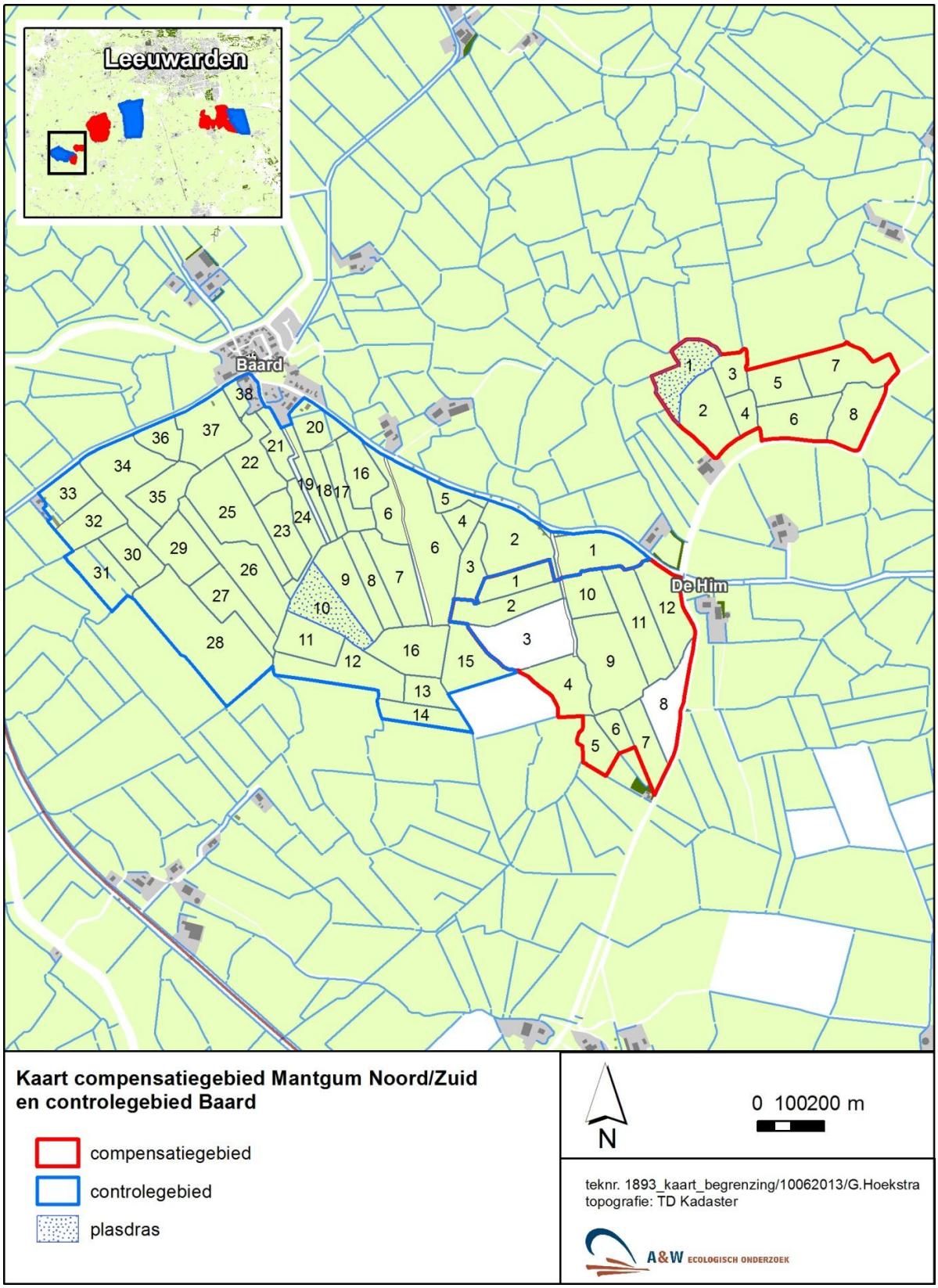

Kaart 9 *Ligging van compensatiegebied Mantgum (rechts) en controlegebied Baard (links) De perceelnummers, waar alle habitatinformatie aan is gekoppeld zijn ook weergegeven.*

2.2 Habitatkarakteristieken als parameter voor de geschiktheid van een gebied voor de Grutto.

Om per gebied de habitatkarakteristieken en de geschiktheid voor de Grutto te onderzoeken zijn 6 verschillende parameters gebruikt, namelijk; de drooglegging t.o.v. maaiveld, de mate van kruidenrijkdom, de hoeveelheid plas dras, de mate van bemesting, begreppeling en openheid en rust. In het volgende hoofdstuk staat per parameter beschreven hoe deze data verzameld, geprepareerd en geanalyseerd zijn.

2.2.1 Drooglegging

Data verzameling en -preparatie

De drooglegging is berekend aan de hand van de hoogtekaart AHN5 en de polderpeilenkaart van It Wetterskip Fryslân. Hierbij is de hoogte van het maaiveld (AHN5) van het waterpeil afgetrokken. Hierbij ontstaat de drooglegging in m ten opzichte van maaiveld. Drooglegging is de ligging van het maaiveld ten opzichte van de polderpeilen in het gebied (Winterpeil 2011, gegevens Wetterskip Fryslân) Een drooglegging van -0,2 m wil zeggen dat het polderpeil 0,2 meter beneden maaiveld staat. Dit geeft een indicatie van de grondwaterstand in het voorjaar ten opzichte van het maaiveld. Als polderpeil is het winterpeil gekozen dat heerst gedurende de vestigingsperiode van de Grutto (februari-april) en waarop de Grutto mede zijn keuze van broedterritorium baseert.

De drooglegging is ingedeeld in 5 klassen, hieronder weergegeven in tabel 6. Hierbij is een drooglegging van 0 tot -0,4 m beneden maaiveld optimaal voor de Grutto (Oosterveld en Hoekema, 2012).

Tabel 6 Uitleg van de verschillende drooglegging klassen met de geschiktheid voor de Grutto (Bron: Oosterveld en Hoekema 2012).

Klasse	Drooglegging in m t.o.v. maaiveld	Geschiktheid voor de Grutto
I	0 tot 1 meter boven maaiveld.	Ongeschikt (te nat)
II	0 tot -0,4 meter beneden maaiveld	Optimaal
III	-0,4 tot -1 meter beneden maaiveld	Goed
IV	-1 tot -1,8 meter beneden maaiveld.	Matig
V	-1,8 tot-3,38 meter beneden maaiveld.	ongeschikt

Data analyse

Om het verschil in waterpeil tussen de compensatie- en controlegebieden te kunnen beschrijven is gebruik gemaakt van kaarten. Deze informatie is met GIS-software (ARC map 10. 1) geanalyseerd en weergegeven op kaart. Er is per gebied uitgerekend welke drooglegging elk gebied heeft. De gegevens zijn weergegeven op kaarten 9 t/m 11.

2.2.2 Plasdras

Data verzameling en -preparatie
De plasdras gebieden zijn in het begin van het seizoen vastgesteld in de compensatie- en controlegebieden bij de eerste BMP telrondes. Deze gegevens zijn vervolgens in de Shapefile van de GIS-software (ARC map) gezet en vervolgens op perceelsniveau gestippeld weergegeven op kaart.

Data analyse
In het GIS programma zijn vervolgens de oppervlakn per gebied berekend. Daarna is de hoeveelheid plas dras teruggerekend naar dichtheid per 100 ha en tussen de compensatie- en controlegebieden vergeleken. Op afbeelding 2 en 3 zijn voorbeelden weergeven hoe een plas dras eruit zag in de onderzoeksgebieden.

Afbeelding 2 Links plas-dras perceel aan de zuidkant van het compensatiegebied Hilaard (Rodenhuis), op de achtergrond het plaatsje Jorwert. Afbeelding 3 Rechts Grutto's op de plas dras (Oostra) aan de noordkant van de Jorwerter opvaart in het compensatiegebied Hilaard in 2013 (foto: Gjerryt Hoekstra).

2.2.3 Kruidenrijkdom

Data verzameling en -preparatie
Om de kruidenrijkdom in compensatie- en controle gebieden in kaart te brengen zijn alle percelen in de loop van het seizoen geïnventariseerd. De kruidenrijkdom is in de drie volgende klassen ingedeeld, die eenvoudig in het veld te identificeren zijn (Kentie et al. 2013).

- *Kruidenarm:* Voornamelijk hoge opbrengst grassoorten, zoals Engels Raaigras (*Lolium perenne*) en geen of nauwelijks andere plantensoorten met uitzondering van een enkele paardenbloem (*Taraxacum officinale).*
- *Matig kruidenrijk:* vooral hoge opbrengstgrassoorten maar nu met een hoger aandeel kruiden, zoals meer Paardenbloem en Pinksterbloem (*Cardamine pratensis*).
- *Kruidenrijk:* Verschillende grassoorten zoals gewoon reukgras (*Anthoxanthum odoratum*) en aanwezigheid van de scherpe boterbloem (*Ranunculus acris*) (Kentie et al. 2013).

Op het kaartmateriaal is kruidenarm donkergroen, matig kruidenrijk lichtgeel en kruidenrijk rose weergegeven.

Data analyse
Deze gegevens zijn op perceelsniveau ingevoerd als Shapefile in de GIS-software ARC map 10.1 en vervolgens op oppervlak geanalyseerd en weergeven op kaart. Met behulp van de oppervlaks per gebied is een vergelijking gemaakt. Bij de vergelijking zijn de gegevens per klasse teruggerekend naar hoeveelheid per 100 ha om zo een nette vergelijking te kunnen doen.

2.2.4 Bemesting

Het gebruik van stalmest is over het algemeen een indicatie van een meer extensief landgebruik in tegenstelling tot drijfmest, dat veel op meer intensievere hoge opbrengst graslanden wordt toegepast (Kentie et al. 2013).

Data verzameling en -preparatie
Om de manier van bemesting van compensatie- en controlegebied met elkaar te vergelijken zijn de gebieden op perceelsniveau geïnventariseerd. Er is een indeling gemaakt in drie klassen die eenvoudig in het veld te identificeren zijn (door auteur).

- Geen bemesting: onbemeste percelen (vaak in eigendom van een natuurorganisatie)
- *Stalmest:* vaste (pot)stalmest met hoge stro fractie
- *Drijfmest:* vloeibare mest op het land met een giertank geïnjecteerd.

Data analyse
De gegevens zijn per perceel als Shapefile in de GIS-software (ARC map 10.1) ingevoerd. Op deze manier konden de oppervlakn per gebied worden uitgerekend en met elkaar vergeleken. Bij de vergelijking zijn de gegevens per klasse teruggerekend naar hoeveelheid per 100 ha.

2.2.5 Begreppeling

Data verzameling en -preparatie
De mate van begreppeling is in kaart gebracht door aan het begin van het seizoen, terwijl het gras nog kort was, op perceelsniveau te inventariseren. Er is een indeling gemaakt in twee klassen.

- *Begreppeld:* Hierbij lagen er greppels op het perceel die voor de afwatering zorgden.
- *Niet begreppeld:* Hierbij waren er geen greppels aanwezig maar werd de ontwatering verzorgd door ondergrondse (drain) ontwatering.

De begreppeling is over het algemeen ook een goede indicator of een gebied intensief of meer extensief gebruikt wordt. Vaak hebben begreppelde percelen ook een hogere kruidenrijkdom en een hoger slootwaterpeil in vergelijking met niet begreppelde percelen (Kentie et al. 2013). De gegevens die zijn verzameld zijn vervolgens als Shapefile in de GIS-software (ARC map) ingevoerd. Hierna is de verdeling op kaartmateriaal weergegeven.

Data analyse
In de GIS- analyse konden de oppervlakn per klasse worden berekend. Bij de vergelijking tussen de compensatie- en controlegebieden zijn de gegevens per klasse teruggerekend naar hoeveelheid per 100 ha.

2.2.6 Openheid en rust

Data verzameling en -preparatie

Om de openheid en rust in een gebied te kunnen meten is gebruik gemaakt van vuistregels met betrekking tot verstoringsafstanden. In de tabel 7 hieronder zijn de gemiddelde verstoringsafstanden per verstorend object weergegeven. Met behulp van deze verstoringsafstanden is een GIS-analyse uitgevoerd hier zijn de oppervlakn verstoord- en niet verstoord per gebied aangegeven. Als topografische ondergrond voor de ruimtelijke analyses is de TOP 10NL gebruikt.

Tabel 7 Verstoringsafstanden voor weidevogels voor openheid en rust. De verstoringsafstand geeft aan over welke gemiddelde afstand vanaf een storingsbron sprake is van lagere dichtheden van broedende weidevogels dan zonder de verstoringsbron (bron: Oosterveld en Hoekema 2012).

Verstorend object	Gemiddelde verstoringsafstand (m)
Gemeentelijke wegen	50
Provinciale wegen	100
Auto (snel) wegen	150
Spoorlijn (intercity)	150
Spoorlijnen (lokaal)	100
Fietspad	50
Hoogspanningsleiding	100
Landschapsbeplantingen	200
Lijnvormige beplantingen	200
Bos (>0,5 ha)	250
Huizen (bebouwde kom)	300
Rietland	200
Gaswinstation	325
Windturbines	200

Data analyse

Met behulp van de verstoringskaarten is per gebied het percentage verstoord- en niet verstoord oppervlak berekend. Dit is per gebied op kaart weergegeven, hier overheen zijn ook de bekende broed/ nestlocaties van het jaar 2013 geplaatst. Met deze gegevens zijn de compensatie- en controlegebieden met elkaar vergeleken.

2.3 Grutto dichtheid

De gegevens van voorgaande jaren zijn voor zover bekend opgevraagd en weergeven in bij de gebiedsbeschrijving.

2.3.1 Dichtheid

Data verzameling en -preparatie

Om de dichtheid van Gruttobroedparen te kunnen berekenen was een inventarisatie van de compensatie en de controlegebieden nodig. Deze gebieden zijn geïnventariseerd aan de hand van tellingen. Bij het uitvoeren van de tellingen is gebruik gemaakt van de door het SOVON ontwikkelde BMP- inventarisatiemethode (Dijk, 2004). Hierbij werden bij elk bezoek de waarnemingen van Grutto's ingetekend op een kaart van het onderzoeksgebied. Bij deze tellingen werd een ronde door het gebied gelopen. Tijdens de inventarisaties werd gelet op territorium indicerend (balts, en territorium afbakening) en nestindicatief (alarmeren, afleiding) gedrag. Op basis van deze waarnemingen is er uiteindelijk een verspreiding/ dichtheid kaart samengesteld. Elk onderzoeksgebied is 5 keer bezocht. Een bezoek begon bij zonsopgang en eindigde op zijn laatst op 5 uur 's middags. (omdat de vogels in deze periode actief zijn en om iedere keer dezelfde zoekinspanning per gebied te leveren). De onderzoeksgebieden zijn lopend gekarteerd, vanaf de rand van de percelen met zo nu en dan insteken. Ook zijn waarnemingen van gekleuringde Grutto's genoteerd en op de verspreidingskaart ingetekend. Vervolgens is het totale aantal broedparen teruggerekend naar broedparen per 100 ha om zo een zuivere vergelijking tussen de gebieden te kunnen maken. De BMP telgegevens zijn later gevalideerd met de nestvondsten in de gebieden.

Data analyse

De aantallen Gruttobroedparen zijn per compensatie- en controle gebied berekend naar dichtheid per 100 ha. Met behulp van deze informatie zijn de verschillen tussen de compensatie- en controlegebieden berekend. De verschillen tussen compensatie- en controlegebied zijn op significantie getest met een gepaarde T-toets.

2.3.2 Broedende Grutto's

De broedende Grutto's zijn geïnventariseerd tijdens de BMP tellingen. Bij elk veldbezoek is per perceel gekeken hoeveel broedparen nestindicerend gedrag vertoonden. Vervolgens is op de percelen waar dit het geval was gericht naar legsels gezocht. Een indicator was de manier van opvliegen uit het perceel. Wanneer een Grutto met een zeer korte vleugelslag uit het perceel opkomt, komt deze vrijwel zeker van een nest. Op deze manier is ongeveer van 90% van het totaal aantal broedparen een nest gevonden. Enkele nesten zijn niet gevonden en deze zijn dan ook niet meegenomen in de analyses van het nestsucces. De broedparen waarvan geen nest bekend was zijn wel meegenomen in de dichtheid analyse van de gebieden. Het kan daarom voorkomen dat er meer broedparen in een gebied zijn dan gevonden nesten (dit kwam voor in controlegebied Warten). Van elke nestvondst is een GPS-locatie genomen die vervolgens in de Shapefile van de GIS-software kon worden ingevoerd. Op de afbeelding 4 op de volgende pagina staat een voorbeeld van een Gruttolegsel met een GPS-locatie weergegeven.

Afbeelding 4 Legsel van een Grutto met GPS locatie (foto: Gjerryt Hoekstra 2012)

2.3.3 Geringde Grutto's.

Bij elk bezoek aan de compensatie- en controle gebieden is gelet op de aanwezigheid van gekleurringde Grutto's uit het impactgebied bij Leeuwarden. De vogels uit de Haak waren geringd met een R6 combinatie een voorbeeld hiervan is te zien op afbeelding 5 en 6. Dit betekent de vlag op positie 6 met een combinatie van 4 kleurringen (Rood, geel, blauw, limoen groen). De code wordt gelezen van linksboven (linkerpoot van de Grutto) naar rechtsonder (rechterpoot van de Grutto). De vogel is ook van een metalen ring voorzien die geen deel uit maakt van de kleurcombinatie. De waarnemingen zijn met behulp van een telescoop met een 60x vergroting gemaakt.

In de broedfase worden de Grutto's meer territoriaal en zoeken ze een plek op de percelen om hun nest te bouwen en te broeden. In deze fase is gekeken of er daadwerkelijk gekleuringde Grutto's uit het gebied van de Haak zich hadden gevestigd in de compensatie- of controlegebieden. Van elke geringde Grutto die zich in de compensatie- of controlegebieden had gevestigd is vervolgens onderzocht bij welk nest ze hoorden en of dit nest succesvol was. Later met de alarmtellingen werd duidelijk of de gekleuringde Grutto's later in het seizoen nog kuikens aan het begeleiden waren en dus succesvol of niet succesvol gebroed hadden.

De waarnemingen elders in het zoekgebied van A &W (de gestippelde cirkel in kaart 4) zijn gedaan door de auteur en Yde van der Heide (medewerker A & W).

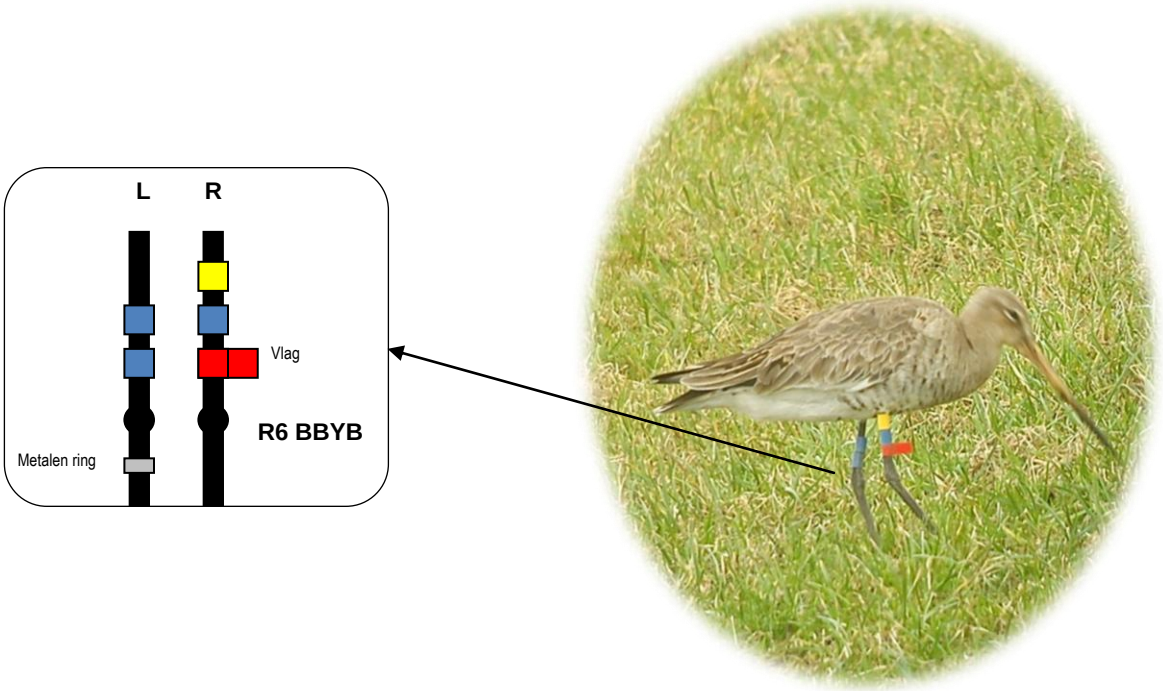

Afbeelding 5 Links kleurringcode Afbeelding 6 Rechts Grutto R6BBYB in compensatiegebied Hempensermeer (Bron: Gjerryt Hoekstra 2013)

2.4 Bepaling broedsucces

2.4.1 Uitkomstsucces nesten

Nesten zoeken
De nesten in het gebied zijn opgezocht door te kijken naar het gedrag van de volwassen vogels. Als blijkt dat vogels op bepaalde percelen gedrag vertoonden dat duidde op een nest, zoals het wegjagen van een kraai/kauw of meeuw werden deze percelen gericht afgezocht. Van deze nesten is een GPS locatie genomen en ingetekend op een veldkaart.

Data verzameling en -preparatie
Om het uitkomstsucces van de gevonden nesten in de controle- en compensatiegebieden te kunnen meten moesten eerst zoveel mogelijk nesten worden gelokaliseerd. Deze nesten zijn in de loop van het seizoen gevolgd.

Data analyse
Het uitkomstsucces per gebied is berekend door het aantal uitgekomen nesten als percentage te nemen van het totale aantal legsels in een gebied.

2.4.2 Broedparen met jongen

Data verzameling en -preparatie
Deze gegevens zijn verzameld door een alarmtelling in zowel compensatie- en controlegebied te doen. Bij deze telling worden de aantallen alarmerende Grutto's paren in kaart gebracht. Als de Grutto's later in het seizoen alarmeren als een perceel betreden wordt kan er van uit worden gegaan dat ze een of meerdere kuikens aan het begeleiden zijn. De alarmtellingen zijn uitgevoerd tot 30 mei.

Data analyse
Deze gegevens verkregen uit de alarmtellingen zijn per gebied teruggerekend naar dichtheden per 100 ha. Vervolgens zijn de dichtheden tussen compensatie- en controlegebied met elkaar vergeleken.

2.4.3 Bruto Territoriaal Succes

Het Bruto Territoriaal Succes (BTS) is een indicatie van het reproductief succes van de Grutto in de gebieden. BTS is het percentage Gruttoparen dat er in slaagt kuikens groot te brengen als een functie van het aantal paren dat zich aan het begin van het broedseizoen in een gebied hebben gevestigd.

Het BTS is uitgerekend aan de hand van de dichtheidsgegevens uit de BMP tellingen. Voor de berekening zijn de dichtheden van het totaal aantal broedparen dat zich in het gebied gevestigd hebben nodig. Ook de dichtheden van het aantal alarmerende broedparen per gebied (verkregen uit de alarmtelling, waar van uit gegaan kan worden dat ze 1 of meer kuikens aan het begeleiden waren) aan het eind van het seizoen waren nodig voor de berekening van het BTS. De verschillen tussen compensatie en controlegebied zijn op significantie getoetst met behulp van een gepaarde T- toets.

2.5 Wanneer is een gebied effectief als compensatiegebied voor de Grutto?

Om de effectiviteit van een gebied te kunnen bepalen voor de Grutto is in deze studie gekeken naar de criteria en vuistregels uit het rapport naar vitale weidevogellandschappen in Fryslân (A & W rapport 1753, 2012), deze criteria geven een indicatie hoe een goed weidevogellandschap eruit moet zien. Om de effectiviteit te kunnen meten is gebruik gemaakt van de dichtheden van het aantal broedparen per 100 ha van de Grutto. Een gebied is effectief voor de Grutto wanneer er tenminste 10 broedparen per 100 ha aanwezig zijn. Deze ondergrens is vastgesteld door de Provincie Fryslân (gegevens 2009 Oosterveld en Hoekema 2012). Een gebied is pas effectief als compensatiegebied wanneer er daadwerkelijk verplaatsingen zijn van geringde Grutto's, verstoord rond Leeuwarden, naar een gebied.

2.6 GIS analyses

Alle geïnventariseerde gegevens over de compensatie en controlegebieden zijn ingevoerd in een attribute table in ARC map 10.1. Eerst zijn van elk gebied de percelen genummerd. Alle informatie in het kader van habitat is later aan dit perceelnummer gekoppeld en in de tabel weergegeven. Met het programma ARC map 10.1 konden deze gegevens vervolgens worden vertaald in overzichtelijke kaartlagen. In het programma konden per onderdeel berekeningen zoals oppervlakn worden uitgevoerd. Hiermee is elk compensatie gebied met het controlegebied vergeleken. De GPS locaties van de nesten zijn ook in het bestand ingevoerd en als aparte kaartlaag weergegeven. De oppervlak analyses en omzettingen van Raster tot polygon bestanden zijn uitgevoerd met de extensie Spatial analist. Dit programma bevat uitgebreide modelleer- en analysefuncties voor raster en vectordata. De data konden worden geanalyseerd en gevisualiseerd op kaarten.

2.7 Statistiek

Gepaarde T Toets.
Voor de dichtheidsvergelijking van Grutto paren en de vergelijking van de habitatkarakteristieken tussen compensatie- en controlegebied is een gepaarde T-toets gebruikt. Dit is een parametrische toets voor het testen van gepaarde gemiddelden (in dit geval dichtheden per 100ha). Voor de parenreeksen zijn de gegevens verkregen uit de 3 sets compensatie- controlegebieden (Hempensermeer-Warten, HIlaard-Jellum en Mantgum-Baard) gebruikt. Met deze gepaarde T-toets zijn de verschillen tussen compensatie- en controlegebied op significantie getoetst.

Selectivityindex.
Een aangepaste versie van de Ivley's electivity index (E) is gebruikt om de selectivity index (E_i) van geringde Grutto's te berekenen (Jacobs, 1974). Hierin wordt duidelijk of de geringde verhuisde Grutto's vanuit het gebied van de ruimtelijke ontwikkeling bij Leeuwarden bij hun verhuizing in 2013 een voorkeur hebben voor compensatie- dan wel controlegebied. E_i wordt gedefinieerd als het relatieve verschil tussen d_i en a_i.

$$\mathbf{E_i = (d_i - a_i)/(d_i + a_i)}$$

$\mathbf{d_i}$ staat voor % Grutto's op het oppervlak (compensatie/controle/ elders zoekgebied A&W)

$\mathbf{a_i}$ staat voor % dat het oppervlak (compensatie/controle/ elders zoekgebied A&W) van het totale oppervlak (alle gebieden samen) bedraagt.

De waarde van E_i varieert van -1 tot+1. Waarden tussen -1 en 0 indiceren dat Grutto's negatief selecteren op een gebied (in het kort mijden) en waarden tussen 0 en +1 indiceren dat Grutto's positief selecteren op een gebied (in het kort kiezen voor). Deze selectivity index is onder andere gebruikt in een onderzoek naar habitatselectie van Grauwe ganzen en Brandganzen in de Dollard (Aerts et al. 1996).

3.Resultaten

3.1 Habitatkarakteristieken als parameter voor de geschiktheid van een gebied voor de Grutto

Per habitatkarakteristiek worden eerst de compensatie- en controlegebieden in detail besproken, daarna is de vergelijking tussen het totale oppervlak compensatie- en controlegebied gemaakt, dus van alle compensatie gebieden samen en alle controlegebieden samen.

3.1.1 Drooglegging.

De onderzochte compensatie en controlegebieden verschilden van elkaar in de mate van drooglegging. In compensatiegebied Hilaard was het hoogste percentage klasse II (0 tot -0,4 m t.o.v. maaiveld) aanwezig. Deze voor de Grutto optimale drooglegging was vooral in de zuidkant van het gebied aanwezig (zie kaart 11). In controlegebied Jellum was het percentage klasse II met 2% het laagst. In de vergelijking tussen compensatiegebied Hempensermeer en controlegebied Warten was de drooglegging (klasse II/III) voor Grutto's beter geschikt in het controlegebied dan in het compensatiegebied (zie kaart 10). Ook in de vergelijking tussen compensatiegebied Mantgum en controlegebied Baard was dit het geval (zie kaart 12). De vergelijking met daarin de percentages oppervlak met een optimale (klasse II in het blauw) en goede (klasse III in het groen) drooglegging per gebied zijn weergegeven in tabel 8 en figuur 4 op de volgende pagina. Op kaarten 10 tot en met 12 is de exacte drooglegging per gebied weergegeven.

Tabel 8 Verdeling in drooglegginglassen tussen alle compensatie en controlegebieden. De compensatie- en controlegebieden zijn om en om weergegeven en gearceerd met dezelfde kleur in de tabel. In de linker kolom is steeds per drooglegginglasse het aantal hectares weergegeven, en in de rechterkolom het percentage van het oppervlak van dit gebied.

Klasse	I		II		III		IV		V	
	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)	(%)
Hempensermeer	2,0	1	7,2	3	54,0	25	150,0	69	3,8	2
Warten	0	0	7,0	4	144,0	80	28,5	15	0,5	1
Hilaard	1,6	1	17,0	8	101,0	47	93,0	43	2,0	1
Jellum	1,2	1	8,3	2	123,6	33	235,0	62	10,2	2
Mantgum	0	0	1,9	4	16,3	35	28,6	61	0	0
Baard	1,0	1	6,0	6	34,0	37	65,0	56	0	0

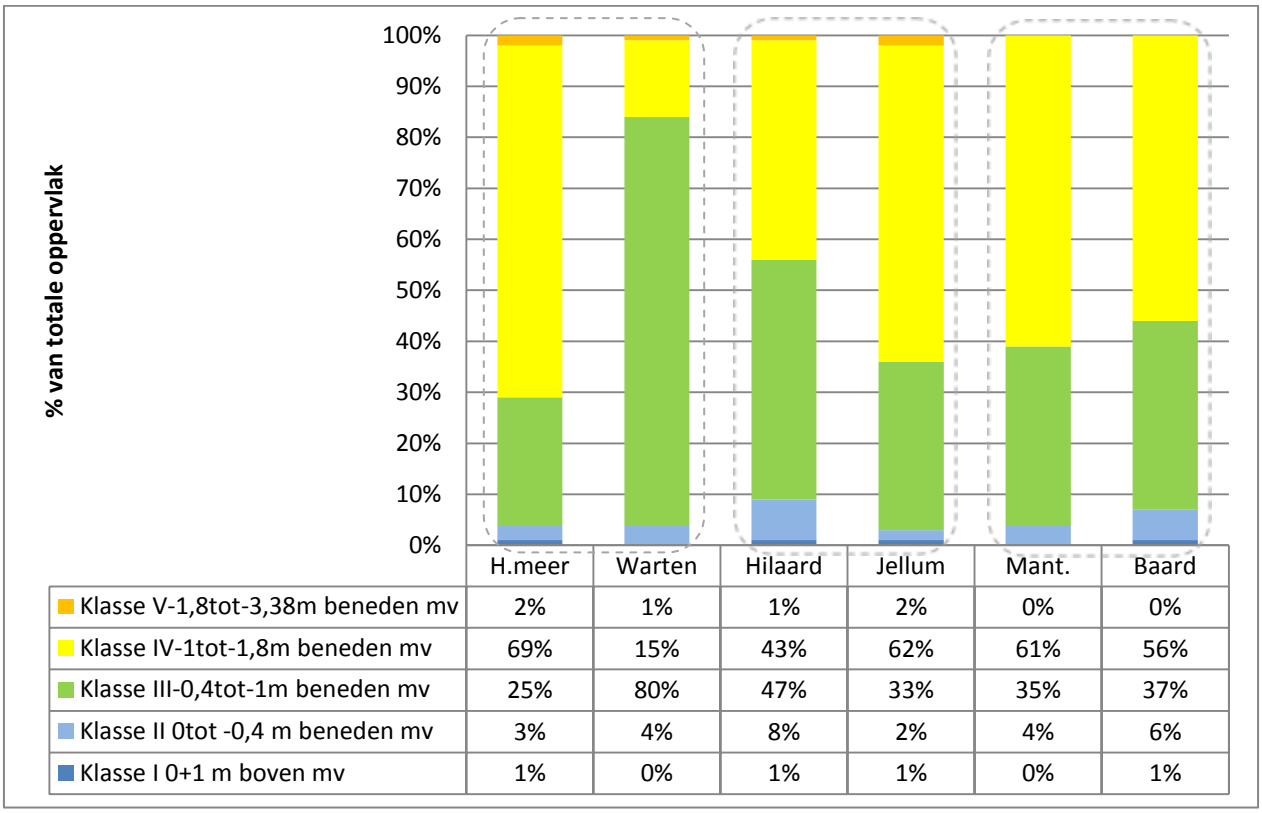

Figuur 1 Staafdiagram met de verdeling per gebied in drooglegginglassen. Elke set compensatie en controlegebied is met een grijze stippellijn omlijnd. De kleuren in het staafdiagram corresponderen met de legenda op kaarten 10 t/m 12. Klasse II optimaal voor de Grutto is weergegeven in lichtblauw en Klasse III goed voor de Grutto is weergegeven in het groen.

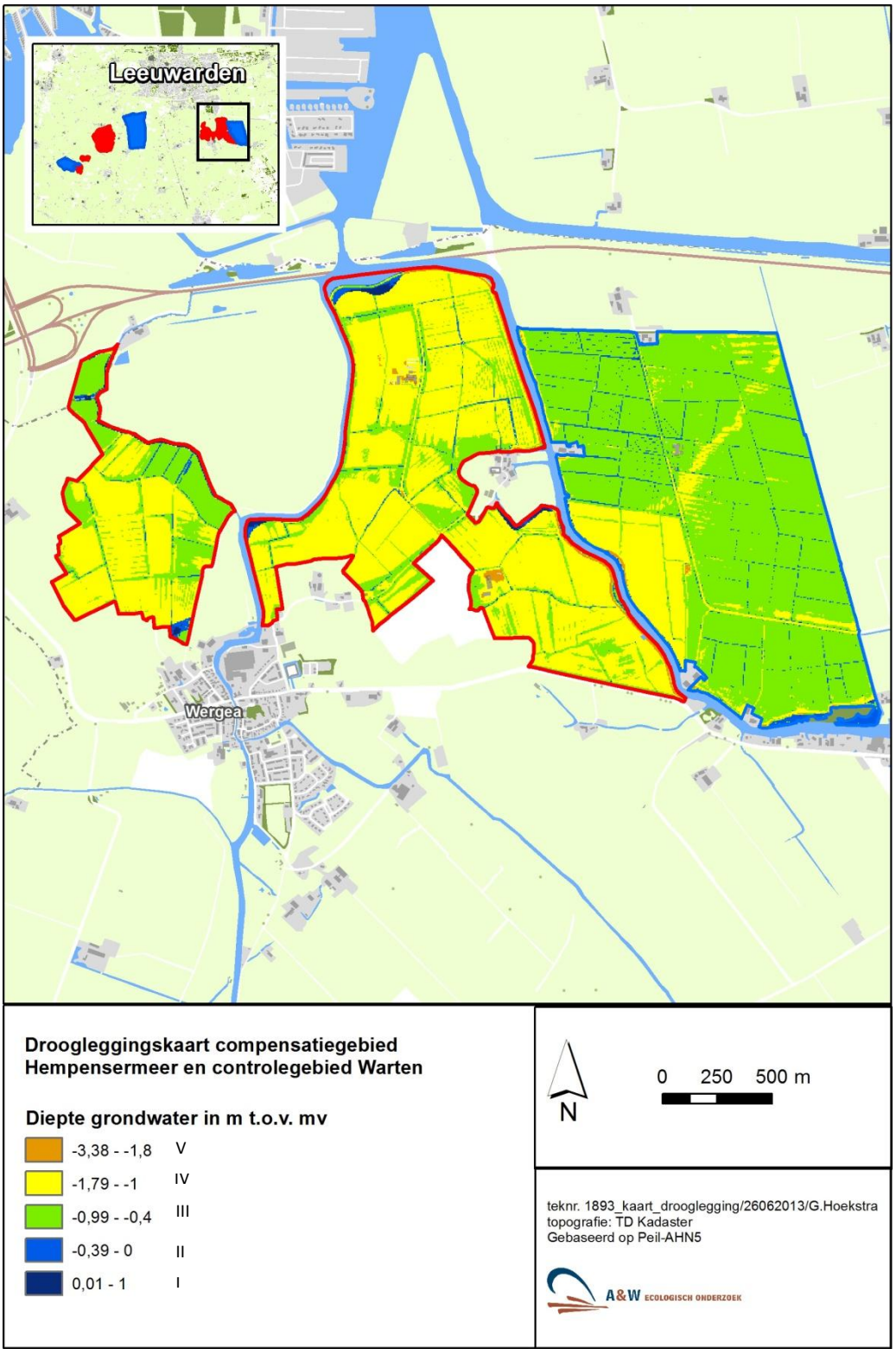

Kaart 10 Drooglegging in het compensatiegebied Hempensermeer en het controlegebied Warten. Drooglegging is de ligging van het maaiveld ten opzichte van de polderpeilen in het gebied (Winterpeil 2011 Gegevens Wetterskip Fryslân) Een drooglegging van -0,2 m wil zeggen dat het polderpeil 0,2 meter beneden maaiveld staat. De drooglegging is in het controlegebied Warten (rechts) beter geschikt voor de Grutto dan het compensatiegebied Hempensermeer (links).

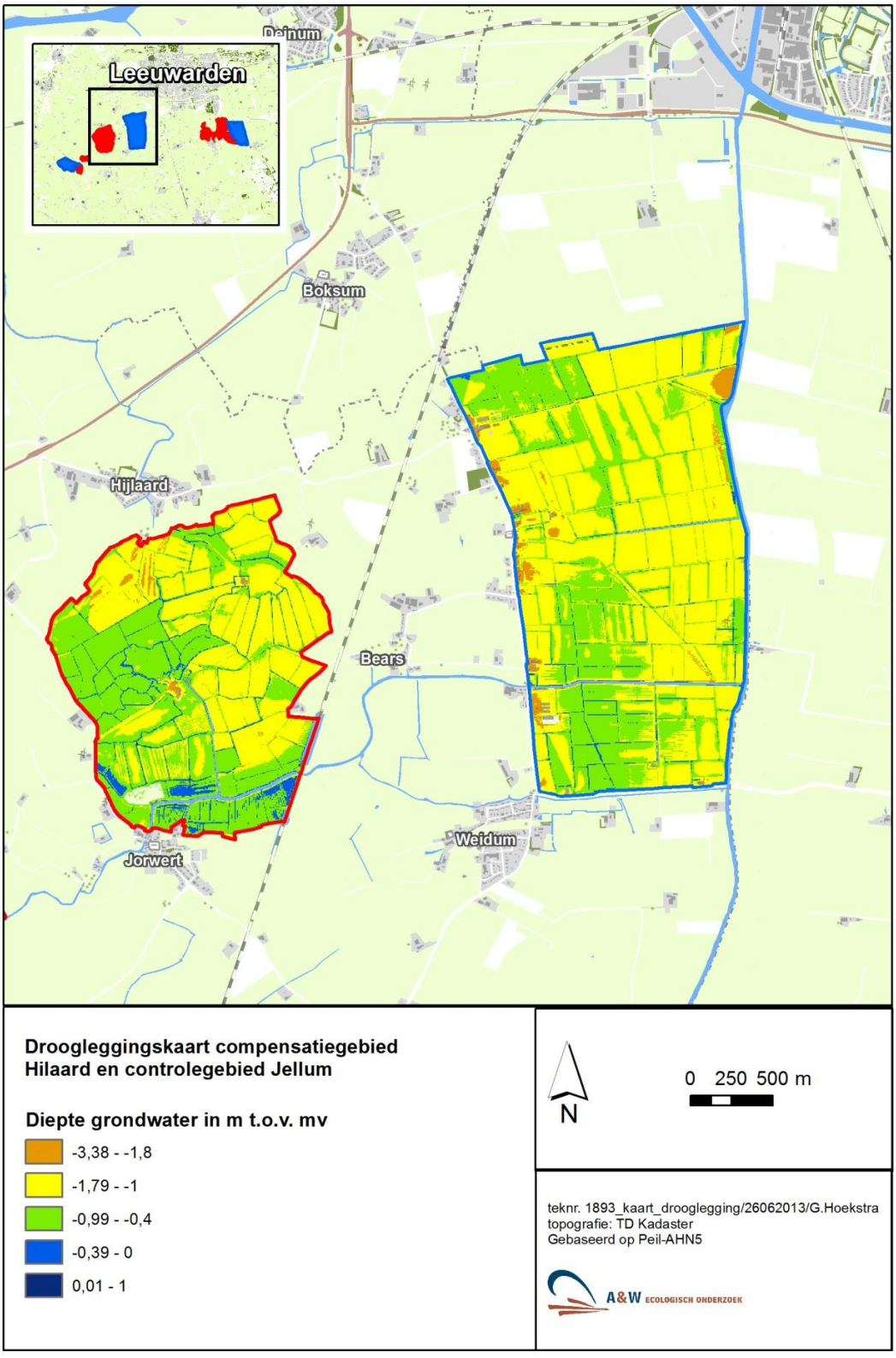

Kaart 11 Drooglegging in het compensatiegebied Hilaard (links) en het controlegebied Jellum (rechts). Drooglegging is de ligging van het maaiveld ten opzichte van de polderpeilen in het gebied(Winterpeil 2011 Gegevens Wetterskip Fryslân) Een drooglegging van -0,2 m wil zeggen dat het polderpeil 0,2 meter beneden maaiveld staat. In het compensatiegebied Hilaard is aan de zuidkant van het gebied de meeste oppervlak met optimale drooglegging voor de Grutto aanwezig.

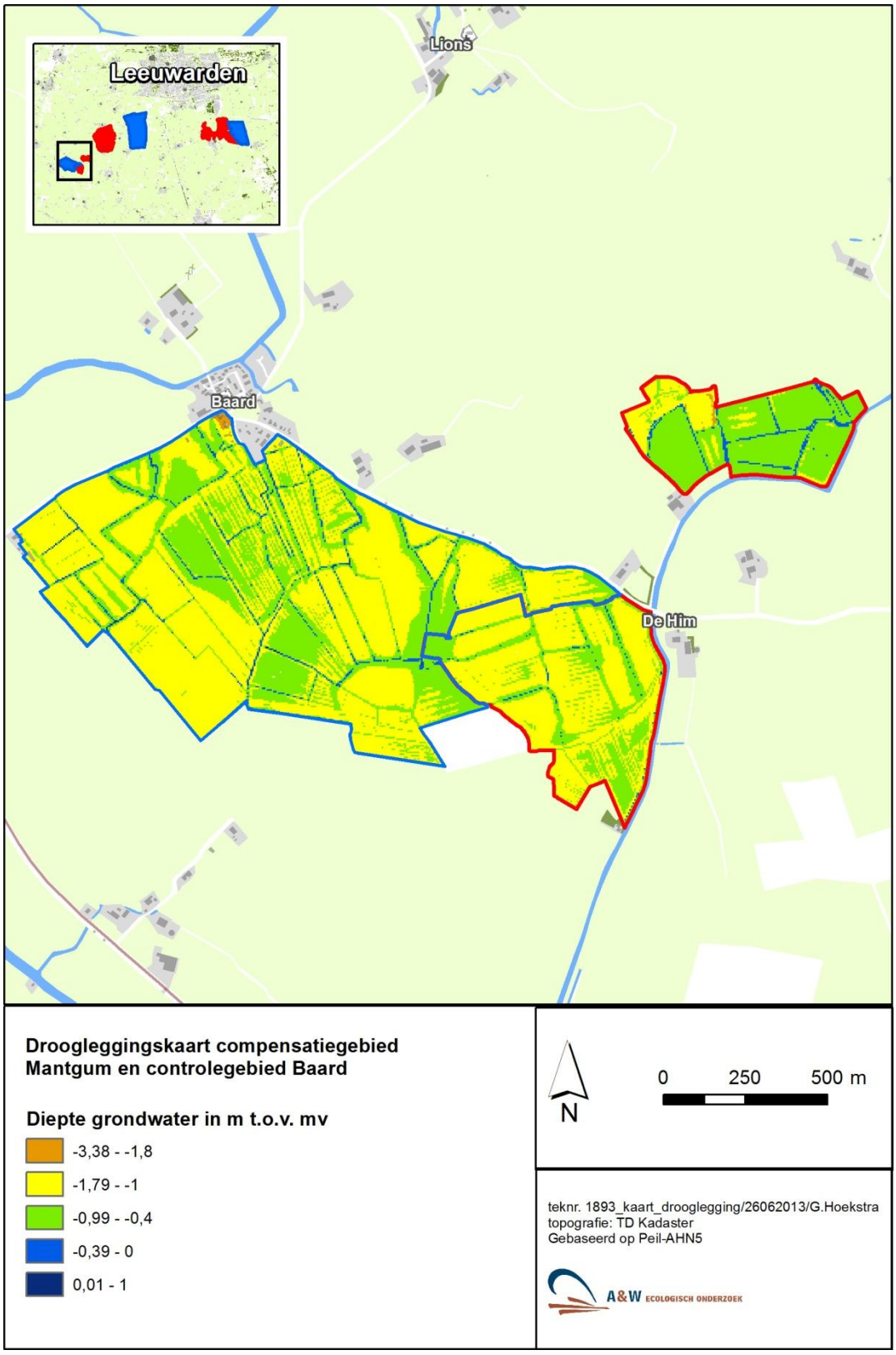

Kaart 12 Drooglegging in het compensatiegebied Mantgum (rechts) en het controlegebied Baard (links). Drooglegging is de ligging van het maaiveld ten opzichte van de polderpeilen in het gebied(Winterpeil 2011 Gegevens Wetterskip Fryslân) Een drooglegging van -0,2 m wil zeggen dat het polderpeil 0,2 meter beneden maaiveld staat.

Drooglegging in totale oppervlak compensatie- controlegebied

Om een totale vergelijking te maken zijn de drie compensatiegebieden (Hempensermeer, Hilaard, Mantgum) bij elkaar genomen en de drie controlegebieden (Warten, Jellum, Baard) bij elkaar genomen en vergeleken.

In de compensatiegebieden samen had totaal 5% (26,1ha) van het oppervlak een optimale drooglegging (klasse II) voor de Grutto. Dit tegenover 3% (21,3ha) in het volledige oppervlak controlegebied. In het compensatiegebied had 36% van het oppervlak een goede drooglegging voor de Grutto (klasse III), tegenover 45,5% in het totale controlegebied. In het compensatiegebied was 56 % van de oppervlak qua drooglegging matig geschikt voor de Grutto (klasse IV), tegenover 50 % in het controlegebied. Ook het percentage met een ongeschikte drooglegging voor de Grutto (klasse V) was met 2 % in het compensatiegebied iets hoger dan de 1% in het controlegebied. Het valt dus op dat er in de compensatie gebieden meer areaal is met een optimale drooglegging voor de Grutto (klasse II), maar in de controlegebieden meer areaal met een goede drooglegging voor de Grutto (klasse III).

In de tabel 9 hieronder staat de verdeling per klasse in alle compensatie- en controlegebieden samen weergegeven. In figuur 2 is in een staafdiagram de vergelijking tussen de totale oppervlakte aan compensatie- en controlegebied weergegeven. Hieruit werd duidelijk dat er meer optimale drooglegging (klasse II) aanwezig was in compensatiegebied.

Tabel 9 Verdeling in drooglegingklassen over het gehele oppervlak compensatie- en controlegebied. De percentages zijn het totale oppervlak compensatie dan wel controlegebied.

	I		II		III		IV		V	
	(ha)	%	(ha)	%	(ha)	%	(ha)	%	(ha)	%
Compensatiegebied	3,6	1	26,1	5	171,3	36	271,6	56	5,8	2
Controlegebied	2,2	0,5	21,3	3	301,6	45,5	328,5	50	10,7	1

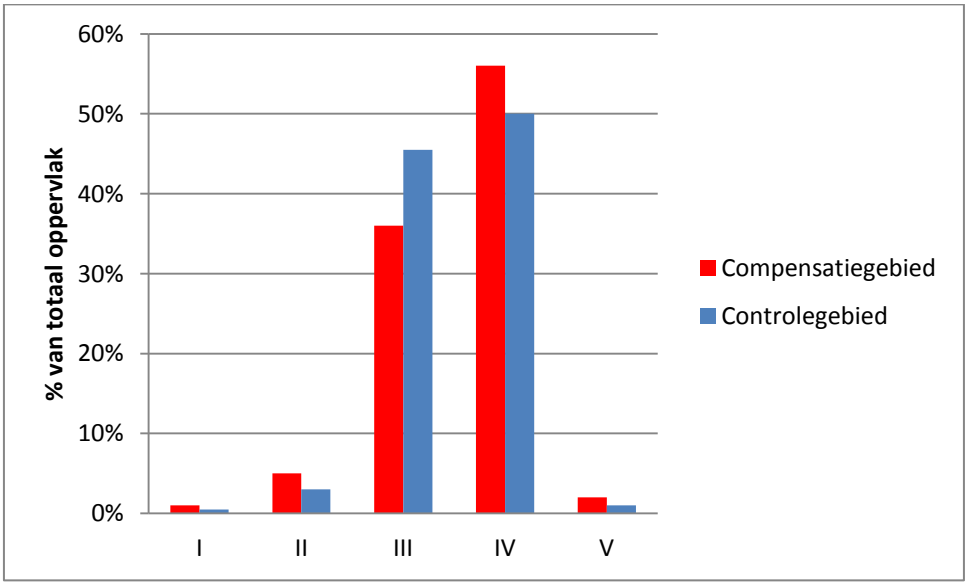

Figuur 2 Verdeling in drooglegingklassen over het gehele oppervlak compensatie- en controlegebied.

3.1.2 Kruidenrijkdom en plas dras

De gegevens van de kruidenrijkdom en plas dras zijn in alle compensatie- en controlegebieden onderzocht (tabel 10 en figuur 6). De kruidenrijkdom en plas dras zijn samengenomen omdat ze deels met elkaar overlapten, kort gezegd veel plas dras oppervlak was ook kruidenrijk. Deze plas dras oppervlakten bestonden uit greppel-plas dras (altijd ook kruidenrijk) en plas dras waarbij een perceel volledig onder water stond (geen vegetatie zichtbaar maar voor inundatie wel kruidenrijk). Deze twee soorten plas dras zijn in de vergelijking tussen de gebieden samengenomen.

In het compensatiegebied Hempensermeer was veel kruidenarm oppervlak aanwezig, zo'n 80%. Het oppervlak matig kruidenrijk besloeg 14 % en het kruidenrijke oppervlak 4%, in totaal was 2% van het gebied plas dras. Er lag een plas dras zowel in het westelijke als het oostelijke deel van het gebied. In het controlegebied Warten was 75% kruidenarm, 19% matig kruidenrijk en 5% kruidenrijk oppervlak aanwezig. Er was ook plas dras aanwezig, deze bedroeg 1 % van het totale oppervlak. De plas dras en de matig tot kruidenrijke percelen lagen in het westelijke deel van het gebied tegen de Langedeelvaart die het gebied scheidt van het compensatiegebied (zie kaart 13).

Compensatiegebied Hilaard was het gebied met het meeste kruidenrijk oppervlak, dit bedroeg 29%. Ook was het matig kruidenrijke oppervlak het hoogst met 26%. Het kruidenarme oppervlak besloeg 42% van het gebied. De kruidenrijke percelen en de plas dras lagen vooral in het midden en het zuiden van het gebied (zie kaart 14). Het controlegebied Jellum was een overwegend kruidenarm intensief gebied met veel hoge opbrengstgrassoorten en weinig kruidenrijke percelen en geen plas dras aanwezig. Aan de zuidwestkant van het gebied was een klein stukje met kruidenrijke tot matig kruidenrijke percelen aanwezig dit bedroeg echter maar 6 % van het totale oppervlak.

In compensatiegebied Mantgum was een kruidenrijke greppel plas dras aanwezig deze besloeg 8% van het totale oppervlak, met daaromheen vooral kruidenarme percelen. In het zuidelijke deel waren enkele kruidenrijke percelen aanwezig. In totaal was 17% van het gebied kruidenrijk en 9% matig kruidenrijk, de overige 74 % was kruidenarm. In het controlegebied Baard was in het centrum van het gebied een greppel plasdras aanwezig met een kruidenrijke vegetatie deze besloeg 3 % van het totale gebied. Aan de randen werd deze omringd door percelen met een matige kruidenrijkdom. Het grootste deel (72%) bestond echter uit kruidenarme percelen (zie kaart 15).

Tabel 10 Vergelijking van de verdeling van kruidenarme tot kruidenrijke oppervlaks in combinatie met plas dras per compensatie- en controlegebied. Het percentage plas dras overlapt soms met kruidenrijke oppervlaks, dit omdat plas dras percelen in veel gevallen ook kruidenrijk waren in de linkerkolom is per klasse het totale aantal hectares aangeven in de rechter kolom het percentage van het totale oppervlak.

	Kruidenarm		Matig kruidenrijk		Kruidenrijk		Plas dras	
	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)	(%)
Hempensermeer	174,38	80	28,68	14	7,48	4	3,40	2
Warten	134,78	75	35,09	19	8,30	5	1,90	1
Hilaard	89,61	42	55,25	26	62,00	29	11,90	6
Jellum	348,20	94	7,90	3	9,05	3	0	0
Mantgum	34,10	74	3,60	9	7,40	17	2,20	8
Baard	68,10	72	16,07	16	11,20	12	2,70	3

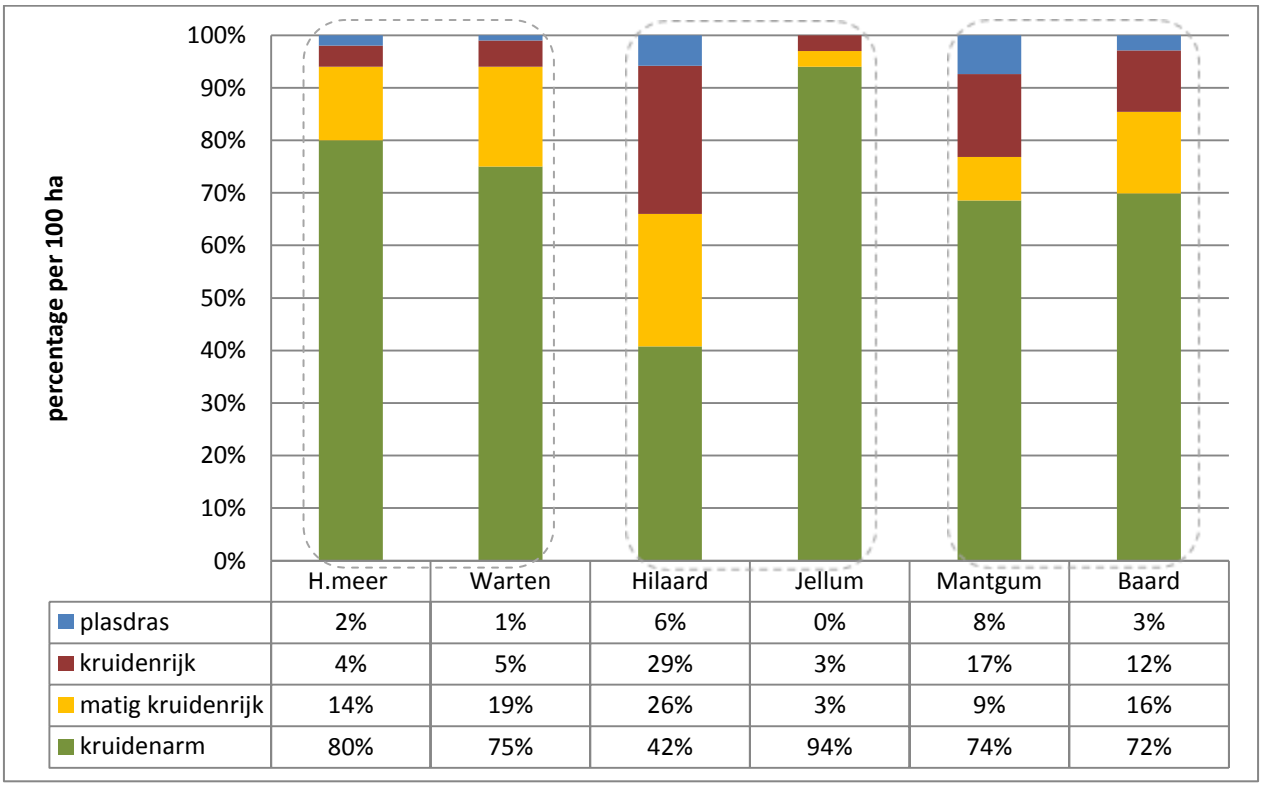

Figuur 3 Vergelijking van de verdeling van kruidenarme tot kruidenrijke oppervlakte in combinatie met plas dras per compensatie- en controlegebied. Het percentage plas dras overlapt soms met kruidenrijke oppervlakte, dit omdat plas dras percelen in alle gevallen ook kruidenrijk waren, de percentages zijn teruggerekend naar percentage van totale oppervlak om zo een zuivere vergelijking te kunnen maken.

Afbeelding 7 Voorbeeld kruidenrijk grasland in compensatiegebied Hilaard met een open structuur met scherpe Boterbloem (Ranunculus acris) en Pinksterbloem (Cardamine pratensis) (foto: Gjerryt Hoekstra, 2013).

Afbeelding 8 Kruidenarm grasland in controlegebied Jellum met een dichtere structuur met vooral hoge opbrengstgrassoorten zoals Engels raaigras. (Lolium perenne)(foto: Gjerryt Hoekstra, 2013).

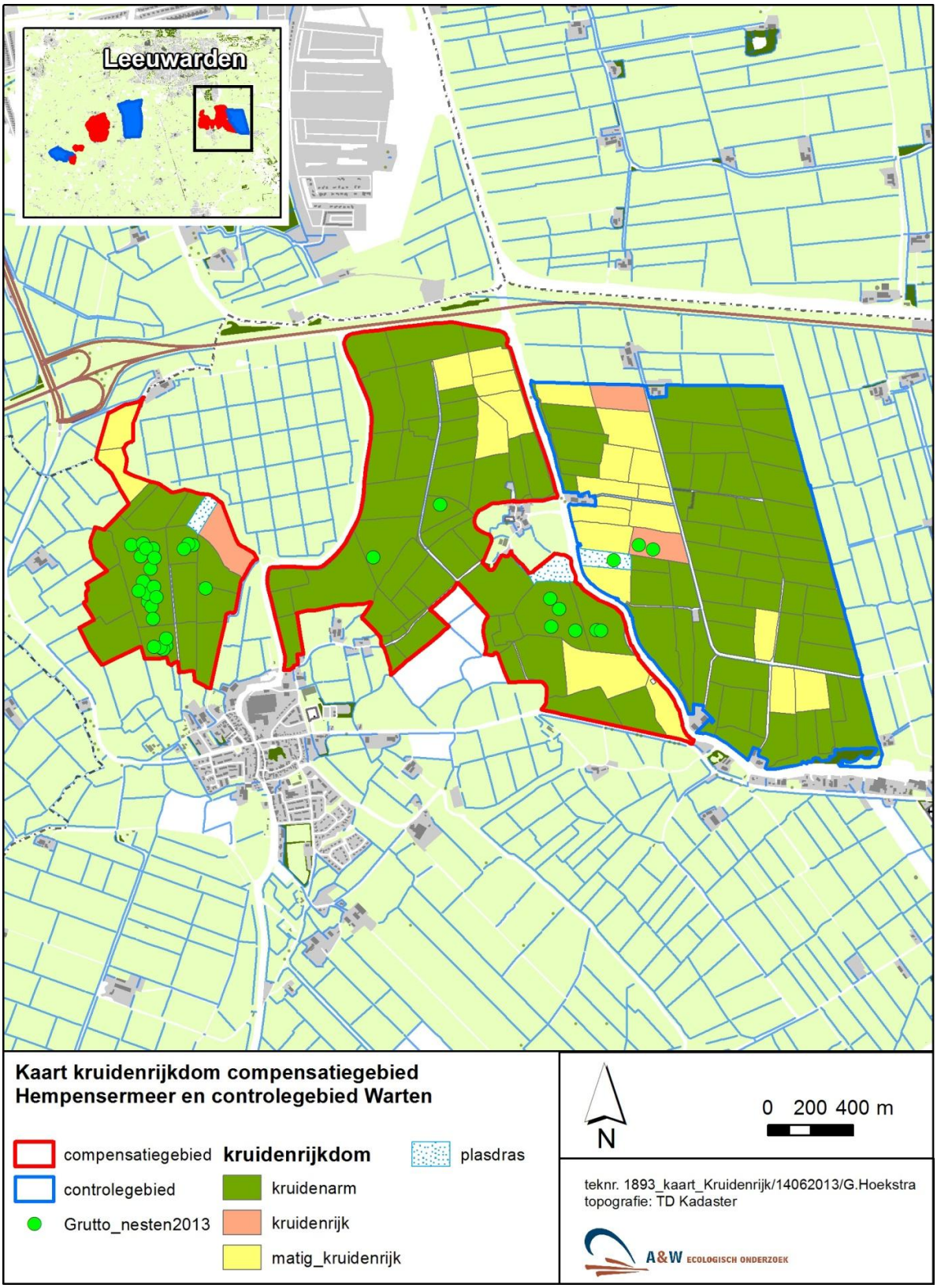

Kaart 13 Ligging van plas dras en de kruidenarme- tot kruidenrijke percelen in het compensatiegebied Hempensermeer links en controlegebied Warten rechts. Gegevens zijn in het broedseizoen 2013 verzameld tijdens de veldbezoeken.

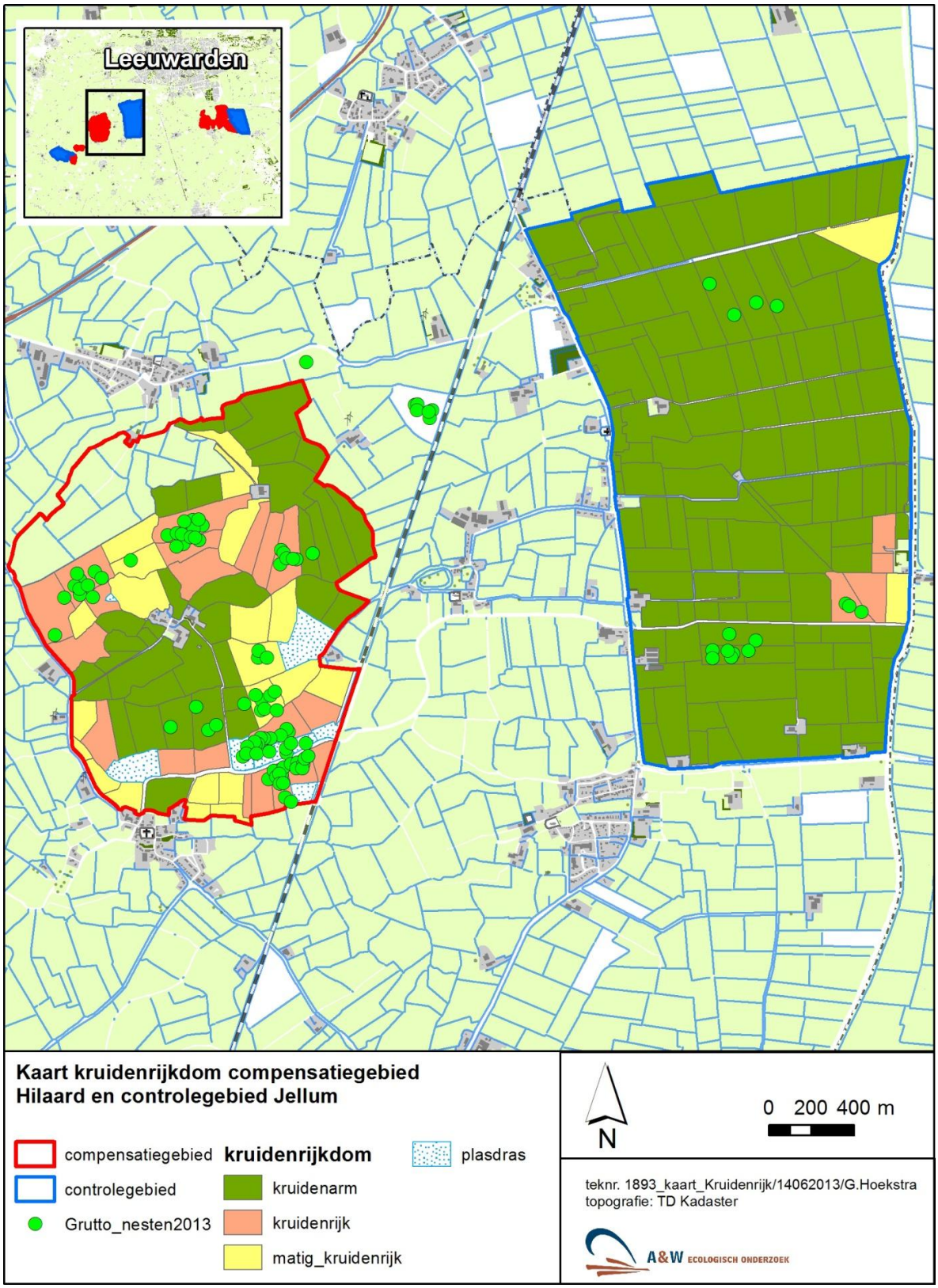

Kaart 14 Ligging van plas dras en de kruidenarme- tot kruidenrijke percelen in het Compensatiegebied Hilaard links en controlegebied Jellum rechts. Gegevens zijn in het broedseizoen 2013 verzameld tijdens de veldbezoeken.

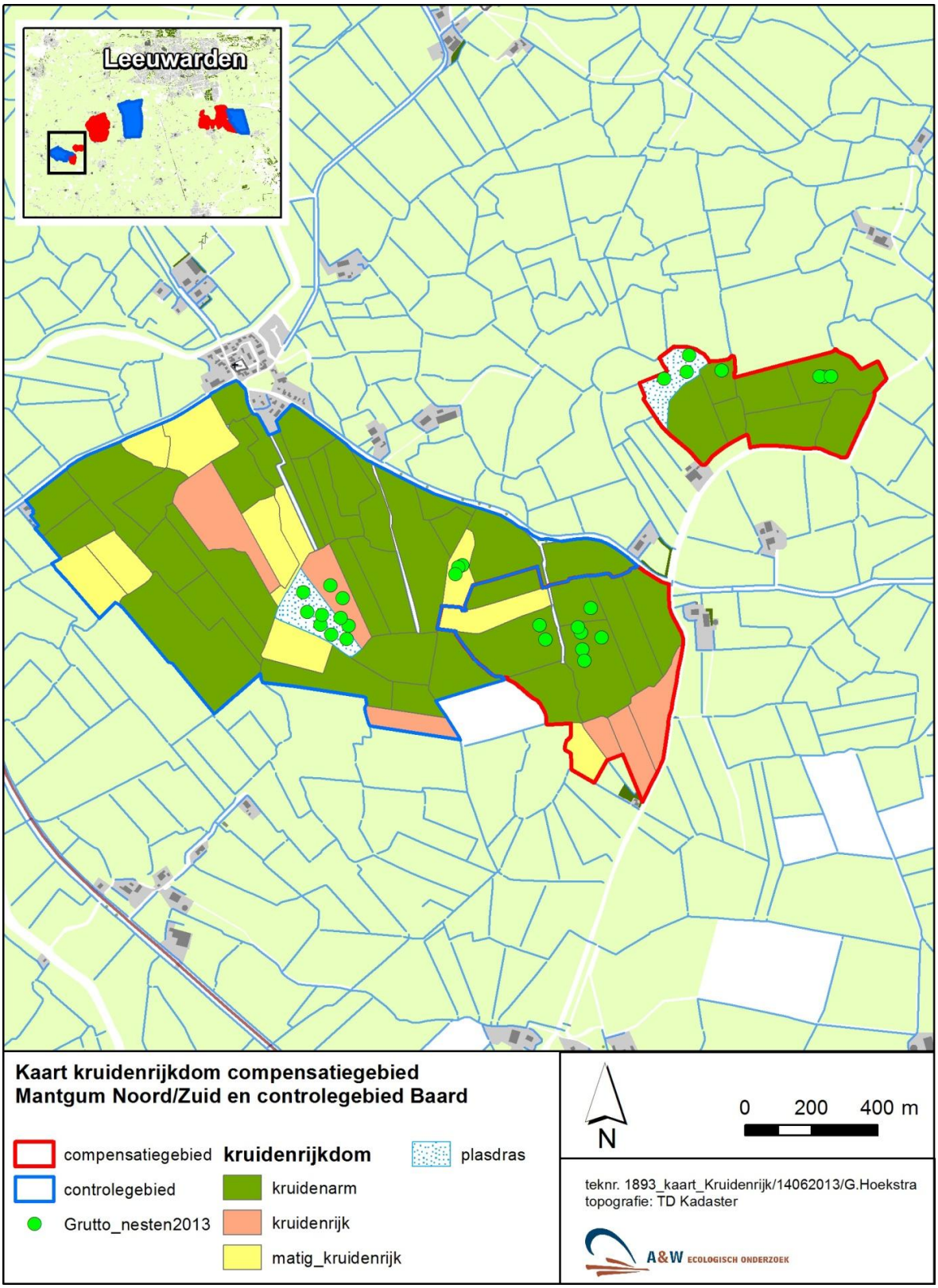

Kaart 15 Ligging van plas dras en de kruidenarme- tot kruidenrijke percelen in het compensatiegebied Mantgum rechts en controlegebied Baard links. Gegevens zijn in het broedseizoen 2013 verzameld tijdens de veldbezoeken.

Kruidenrijkdom op het totale oppervlak compensatie- controlegebied

Om een totaal overzicht te maken zijn de drie compensatiegebieden (Hempensermeer, Hilaard, Mantgum) en de drie controlegebieden (Warten, Jellum, Baard) bij elkaar genomen en vergeleken.

Het percentage kruidenrijk- en plas dras oppervlak was in het compensatiegebied 4 maal hoger dan in het controlegebied. Ook was het percentage matig kruidenrijk oppervlak in compensatiegebied bijna 2 keer zo hoog als in controlegebied. Het percentage kruidenarme percelen was juist in de controlegebieden ongeveer 4x hoger dan in de compensatiegebieden (tabel 11 en figuur 4). Het is bekend dat de Grutto kruidenrijke percelen met plas dras in de buurt prefereert omdat hier meer voedsel te vinden is in vergelijking met kruidenarme percelen. Met het oog hierop lijkt het dat het totale oppervlak compensatiegebied er vanuit het oogpunt van de Grutto qua kruidenrijkdom en plas dras geschikter uitziet dan het totale oppervlak controlegebied.

Tabel 11 Vergelijking van de verdeling van kruidenarme tot kruidenrijke oppervlaks in combinatie met plas dras per compensatie- en controlegebied (alle compensatie en controle gebieden zijn bij elkaar opgeteld en het percentage is berekend van het totale oppervlak.) het percentage plas dras overlapt soms met kruidenrijke oppervlaks, dit omdat plas dras percelen in veel gevallen ook kruidenrijk waren in de linkerkolom is per klasse het totale aantal hectares aangeven in de rechter kolom het percentage van het totale oppervlak.

	Kruidenarm		Matig kruidenrijk		Kruidenrijk		Plas dras	
	(ha)	**(%)**	**(ha)**	**(%)**	**(ha)**	**(%)**	**(ha)**	**(%)**
Compensatiegebied	298,09	62	87,53	18	77,2	16	17,5	4
Controlegebied	551,08	86	59,06	10	28,55	4	4,6	0,7

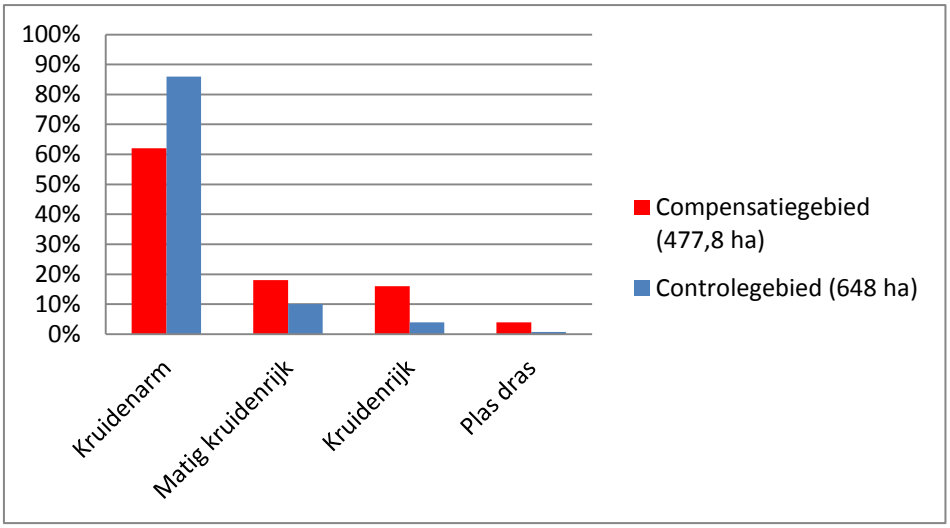

Figuur 4 Vergelijking van de verdeling van kruidenarme tot kruidenrijke oppervlaks in combinatie met plas dras per compensatie- en controlegebied (alle compensatie en controle gebieden zijn bij elkaar opgeteld en het percentage is berekend van het totale oppervlak). Het percentage plas dras overlapt in enkele gevallen met kruidenrijke oppervlaks, dit omdat plas dras percelen in alle gevallen ook kruidenrijk waren.

3.1.3 Bemesting

In het compensatiegebied Hempensermeer werd in 2013 op 14,92ha (8%) stalmest gebruikt. Voor 88% van het gebied werd drijfmest gebruikt. De overige 4% werd niet bemest, hieronder viel ook het perceel plas dras. In het controlegebied Warten werd voor 24% van het totale oppervlak strorijke stalmest gebruikt. Dit was 3 maal zoveel als de 8 % in compensatiegebied Hempensermeer. Op de overige 74% van het gebied werd drijfmest gebruikt.
In Hilaard werd het hoogste aantal hectares (90,2) stalmest gebruikt, dit bedroeg 44% van het gebied. Op 50% van het gebied werd drijfmest gebruikt, en op 4% werd geen bemesting toegepast. Het percentage stalmest was 14 maal hoger dan in het controlegebied Jellum. In controlegebied Jellum werd dan ook het laagste percentage (3%) stalmest gebruikt. Op de overige 97% van het gebied werd drijfmest gebruikt.
In compensatiegebied Mantgum werd de plasdras en een perceel in de zuidkant van het gebied met stalmest bemest dit bedroeg 14 % van het totaal. Voor de overige 86% van het gebied werd drijfmest gebruikt. In controlegebied Baard was totaal 4,92 ha (5%) met stalmest bemest. In de rest van het gebied werd drijfmest gebruikt. Voor de volledige vergelijking zijn tabel 12 en figuur 5 hieronder weergegeven.

Tabel 12 Vergelijking van bemestingstype per gebied in de linkerkolom het aantal hectares en de rechterkolom het percentage van het totale oppervlak. Elke set compensatie- en controlegebied is met dezelfde kleur gearceerd in de tabel.

	Stalmest		Drijfmest		Geen bemesting	
	(ha)	(%)	(ha)	(%)	(ha)	(%)
Hempensermeer	14,92	8	188,00	88	7,48	4
Warten	41,68	24	135,79	76	0	0
Hilaard	90,20	44	105,67	50	9,17	6
Jellum	11,62	3	361,37	97	0	0
Mantgum	6,30	14	40,40	86	0	0
Baard	4,92	5	90,46	95	0	0

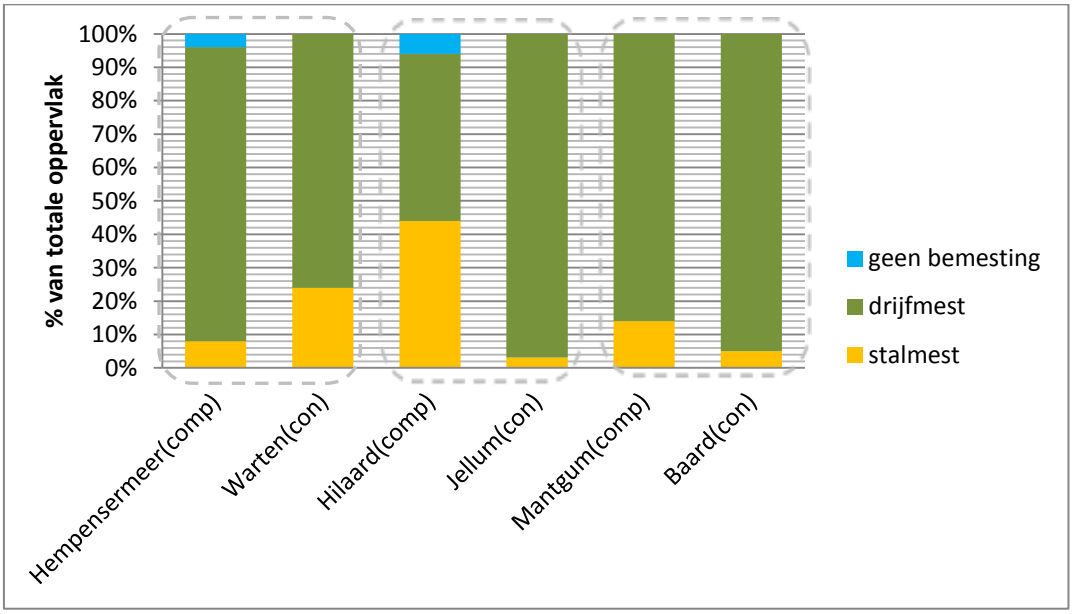

Figuur 5 Vergelijking van bemestingstype per gebied teruggerekend naar percentage van het totale oppervlak van het gebied.

Bemesting op het totale oppervlak compensatie- controlegebied

In het totale oppervlak compensatiegebied (Hempensermeer, Hilaard en Mantgum) werden 25% van het oppervlak met strorijke stalmest bemest. Op 71% van het oppervlak werd drijfmest gebruikt. In Totaal werd 4 procent van de percelen niet bemest. Dit waren meestal de plas dras percelen of een aantal percelen in beheer van Natuurmonumenten in Hilaard. In de controlegebieden (Warten, Jellum en Baard) werd 9% van het totale oppervlak met strorijke stalmest bemest. 91% van het controlegebied werd bemest met drijf- of kunstmest. Er waren in de controlegebieden geen percelen aanwezig die niet bemest waren. In de compensatiegebieden werd bijna 3 keer zoveel met strorijke stalmest bemest in vergelijking met de controlegebieden. In de controlegebieden werd 20 % meer drijf- of kunstmest gebruikt in vergelijking met de compensatiegebieden (zie kaarten 16t/m 18). Het is bekend dat Grutto's een perceel met stalmest prefereren boven een perceel dat met drijfmest is bemest, omdat op deze percelen door een meer gevarieerd bodemleven meer voedsel te vinden is. Vanuit het oogpunt van de Grutto is dus het compensatiegebied beter geschikt dan het controlegebied omdat in het compensatiegebied een hoger percentage met stalmest bemest oppervlak aanwezig is (dit is te zien in tabel 13 hieronder).

Tabel 13 Vergelijking tussen het totale oppervlak compensatie- en controlegebied in het kader van bemestingstype. In de linker kolom is per gebied het aantal hectares weergegeven, en in de rechterkolom de percentages zijn van het gehele oppervlak aan compensatie- en controlegebied.

	Stalmest		drijfmest		Geen bemesting	
	(ha)	**(%)**	**(ha)**	**(%)**	**ha**	**%**
Compensatie (477,8 ha)	111,42	25	334,07	71	16,65	4
Controle (648 ha)	58,22	9	587,62	91	0	0

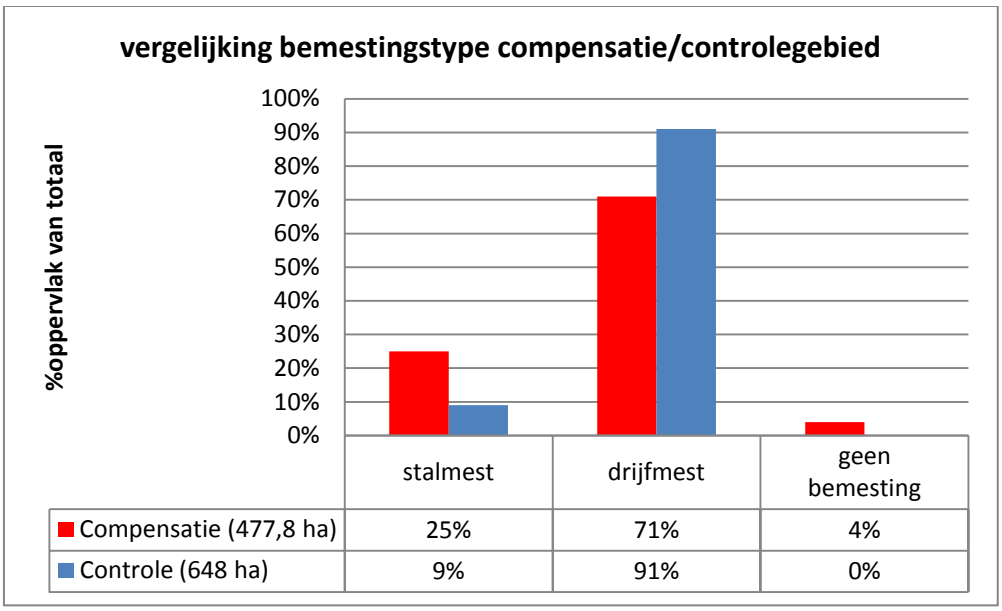

Figuur 6 Vergelijking van bemestingstype van het totale compensatie- (Hempensermeer, Hilaard en Jellum samen 477,8 ha) en controlegebied (Warten, Jellum en Baard samen 648ha) De percentages zijn van het totale oppervlak compensatie en controlegebied.

3.1.4 Begreppeling

In compensatiegebied Hempensermeer was 43% van het totale oppervlak begreppeld. In het controlegebied Warten was dit 41 %. In het compensatiegebied Hilaard was bijna de helft van de percelen begreppeld (49%) tegenover 9% in controlegebied Jellum. In Mantgum waren alle percelen begreppeld, en in het controlegebied Baard bedroeg dit 32% van het totale oppervlak. De verschillen tussen en begreppeld- en een niet begreppeld perceel zijn te zien in afbeeldingen 9 en 10 (pagina 53). De mate van begreppeling is per gebied ook weergegeven op kaarten 16 t/m 18.

Tabel 14 Vergelijking van mate van begreppeling per gebied. In de linkerkolom staat het aantal hectares per gebied en in de rechterkolom staan de percentages van het totale oppervlak van elk gebied.

	begreppeld		Niet begreppeld	
	(ha)	**(%)**	**(ha)**	**(%)**
Hempensermeer	92,40	43	124,62	57
Warten	74,60	41	105,40	59
Hilaard	105,50	49	108,46	51
Jellum	32,45	9	340,55	91
Mantgum	39,95	100	6,85	0
Baard	30,11	32	64,50	68

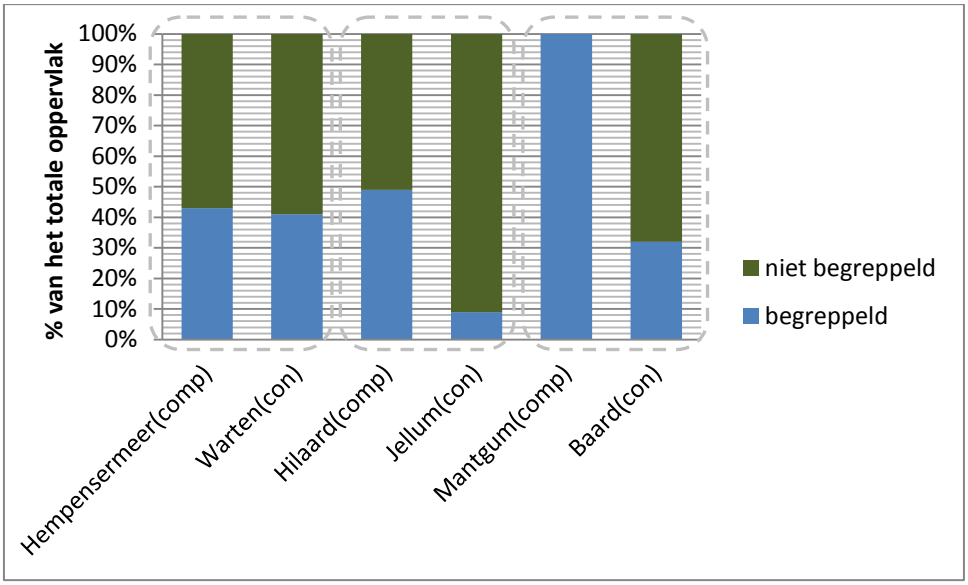

Figuur 7 Vergelijking van mate van begreppeling per gebied. De percentages zijn van het totale oppervlak van elk gebied elke set compensatie- en controlegebied is omrand met een grijze stippellijn in het diagram.

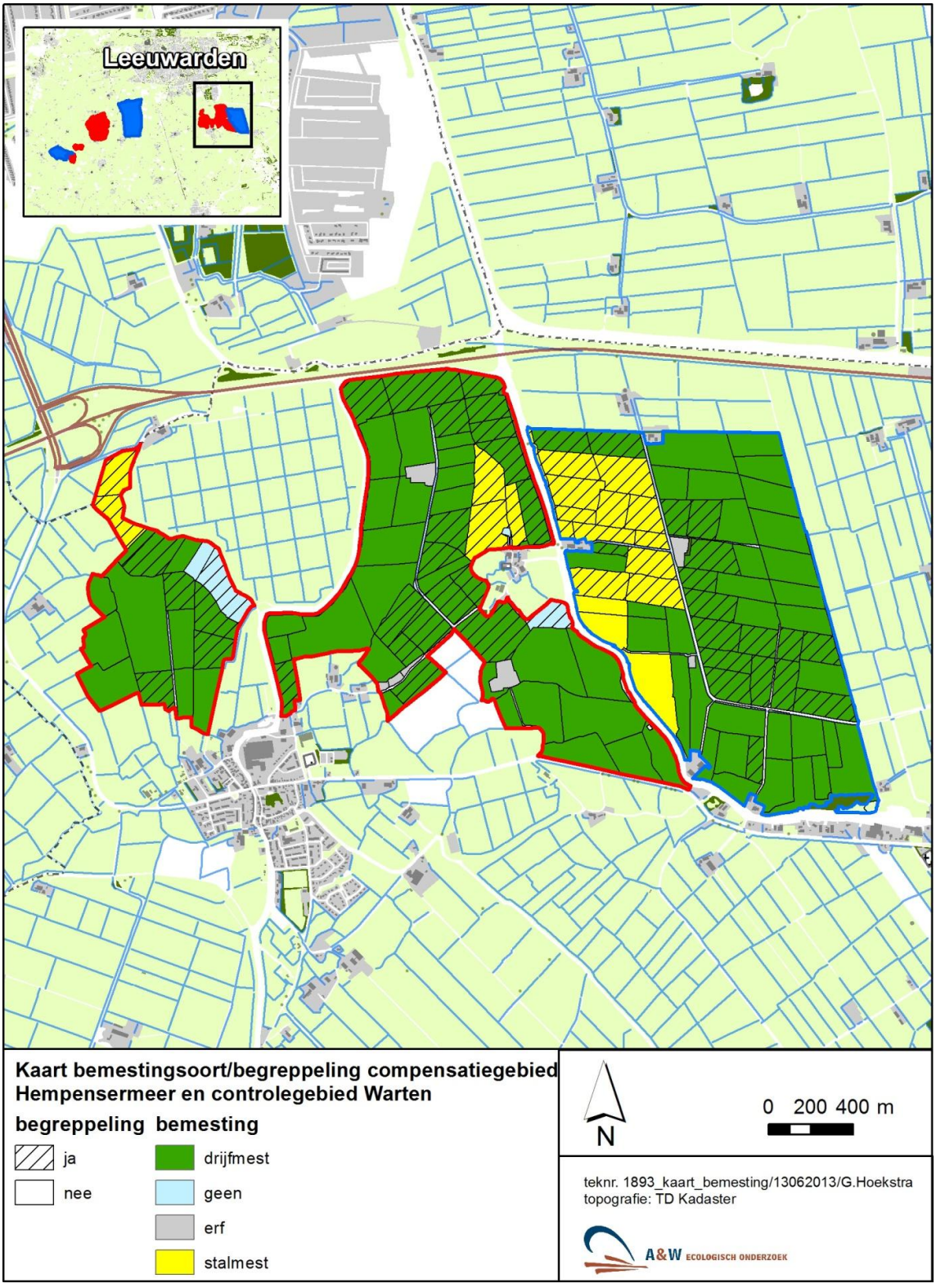

Kaart 16 Bemestingstype en mate van begreppeling in compensatiegebied Hempensermeer links en controlegebied Warten rechts. Begreppelde percelen zijn zwart gearceerd.

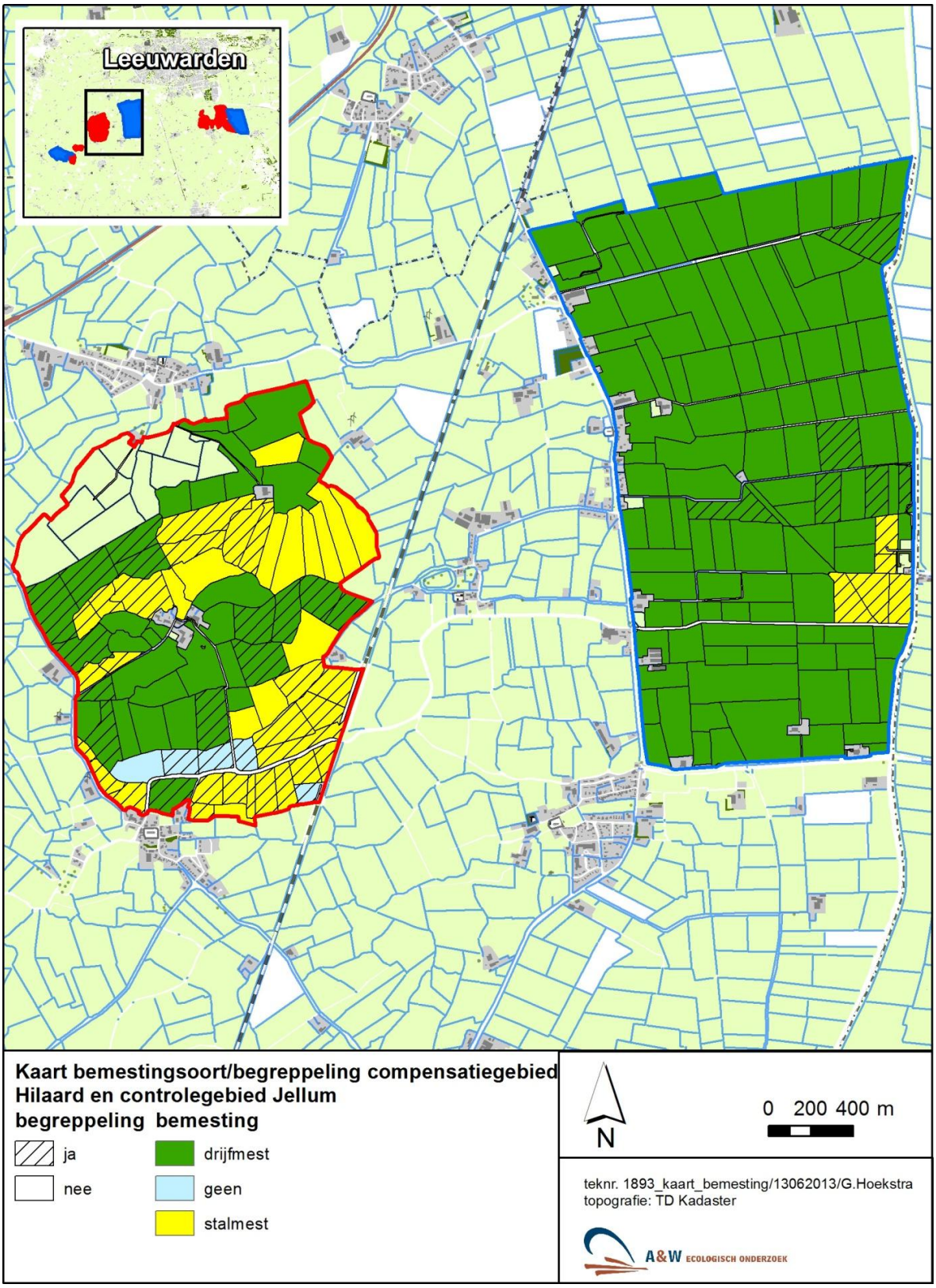

Kaart 17 Bemestingstype en mate van begreppeling in compensatiegebied Hilaard links en controlegebied Jellum rechts. Begreppelde percelen zijn zwart gearceerd.

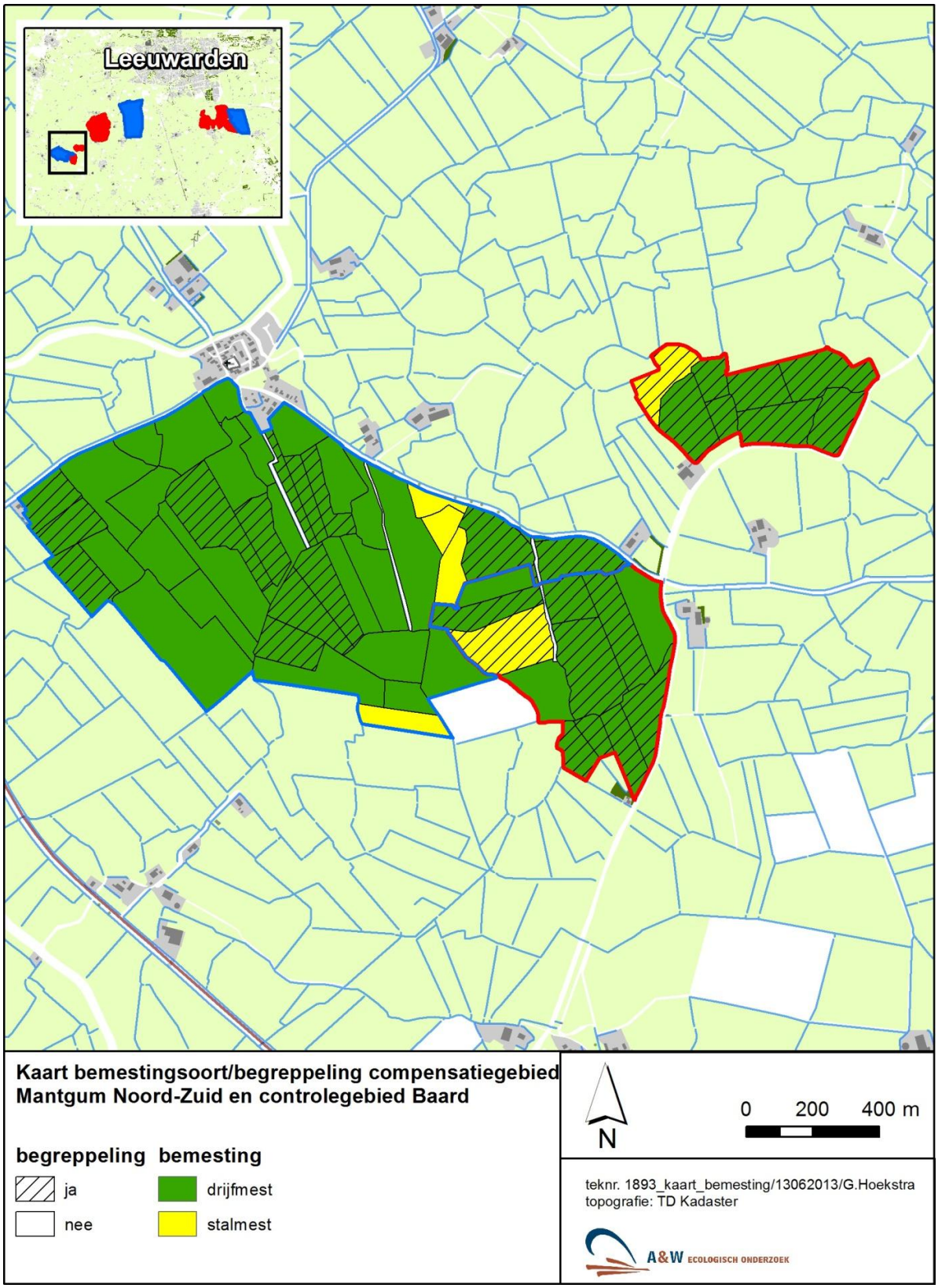

Kaart 18 Bemestingstype en mate van begreppeling in compensatiegebied Mantgum rechts en controlegebied Baard links. Begreppelde percelen zijn zwart gearceerd.

Begreppeling op het totale oppervlak compensatie- controlegebied

Het compensatie en controlegebied verschilden van elkaar in de mate van begreppeling. In totaal waren in de compensatiegebieden (Hempensermeer, Hilaard en Mantgum samen 477,8 ha) 50% van de percelen begreppeld en de andere helft gedraineerd. In de controlegebieden (Warten, Jellum en Baard samen 648 ha) was 21% van de percelen begreppeld en 79 % van de percelen gedraineerd. De mate van begreppeling was in de compensatiegebieden meer dan 2 keer zo hoog in vergelijking met de controlegebieden. Het is bekend dat op begreppelde percelen, het beheer vaak extensiever is en er vaak een geschiktere drooglegging heerst. Hierdoor is het voor Grutto's makkelijker om op deze percelen voedsel te vinden, omdat ze op deze percelen beter met hun snavels de bodem kunnen binnendringen op zoek naar regenwormen (zie afbeelding 9 en 10 op de volgende pagina). Vanuit het oogpunt van de Grutto zijn deze percelen dus beter geschikt dan gedraineerde percelen. Dit wetende zijn dus de compensatiegebieden voor de Grutto beter geschikt dan de controlegebieden, omdat het begreppelde oppervlak in deze gebieden meer dan 2x zo hoog was.

Tabel 15 Vergelijking tussen het totale oppervlak compensatie- en controlegebied in het kader van mate van begreppeling. De percentages zijn van het gehele oppervlak aan compensatie- en controlegebied.

	begreppeld		Niet begreppeld	
	(ha)	**(%)**	**(ha)**	**(%)**
Compensatie	237,87	50	239,93	50
Controle	137,16	21	510,84	79

Figuur 8 Vergelijking van mate van begreppeling van het totale compensatie- (Hempensermeer, Hilaard en Jellum samen 477,8 ha) en controlegebied (Warten, Jellum en Baard samen 648ha) Gegeven is het percentage van het totale oppervlak in compensatie en controlegebied.

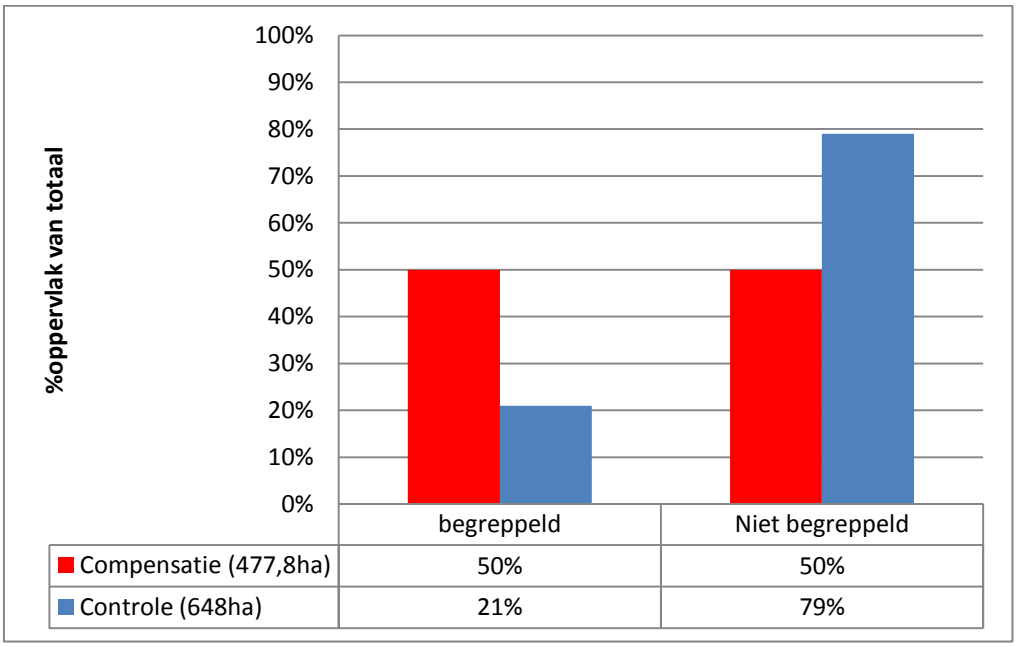

Afbeelding 9 Een begreppeld (extensief) perceel in compensatiegebied Hilaard. Het is goed te zien dat ook de drooglegging geschikter is en de kruidenrijkdom op deze percelen ook hoger is. Kortom voor de Grutto is het makkelijker om op dit perceel voedsel te vinden in vergelijking met het perceel hieronder.(Bron: Gjerryt Hoekstra, 2013).

Afbeelding 10 Een niet begreppeld (intensief) perceel in controlegebied Jellum (Bron: Gjerryt Hoekstra, 2013)

3.1.5 Openheid en rust

Het percentage oppervlak met openheid en rust in de compensatiegebieden was in alle gevallen iets kleiner dan in de controlegebieden. In compensatiegebied Hempensermeer was dit 46% tegenover 61% in het controlegebied Warten. In Hilaard was 54% van het gebied onverstoord, tegenover 62% in het controlegebied Jellum. Ook in compensatiegebied Mantgum was de mate van openheid en rust iets kleiner dan in het controlegebied met 66% tegenover 68%. De verschillen waren statistisch niet significant (t=2,218, p=0,157, n=3). De verschillen zijn hieronder per gebied weergegeven in tabel 16 en figuur 9.

Tabel 16 Verdeling in verstoord- en niet verstoord oppervlak in de compensatie- en controlegebieden.

oppervlak	openheid en rust		verstoord	
	(ha)	(%)	(ha)	(%)
Hempensermeer	99	46	118	54
Warten	109	61	71	39
Hilaard	115	54	99	46
Jellum	230	62	143	38
Mantgum	31	66	15,8	34
Baard	65	68	30	32

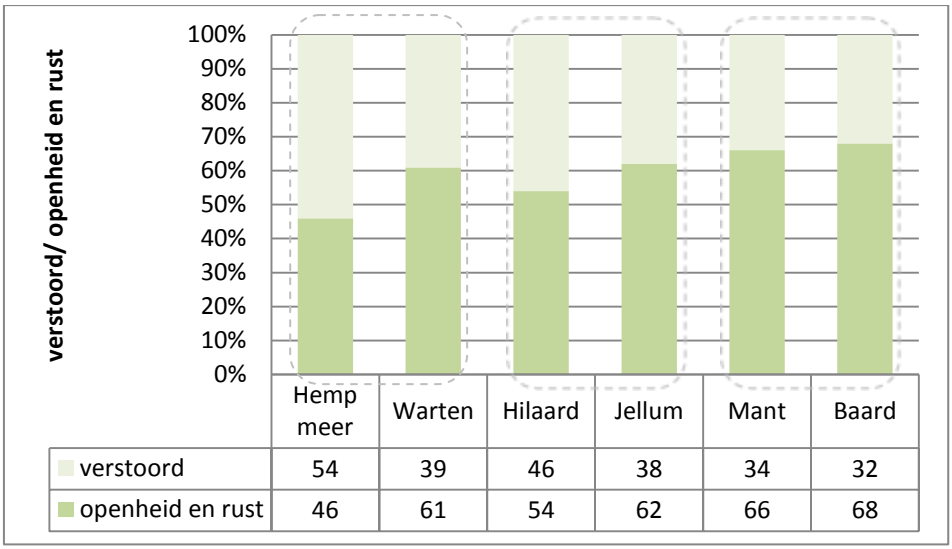

Figuur 9 Percentages verstoord- (minder of ongeschikt) en niet verstoord (openheid en rust) oppervlak per gebied.

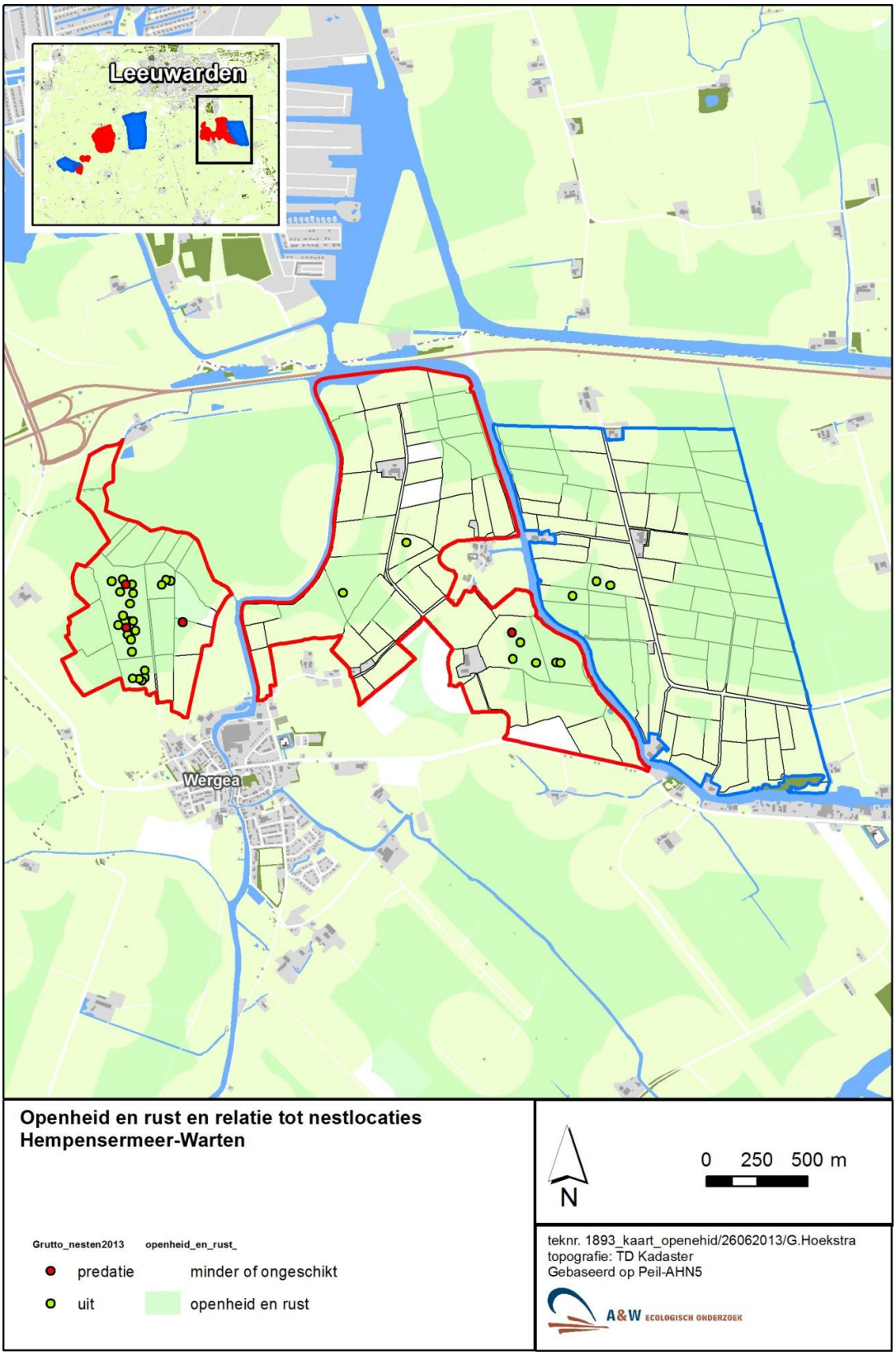

Kaart 19 Verdeling tussen verstoord oppervlak (lichtgroen) en niet verstoord oppervlak (openheid en rust donkergroen) in Compensatiegebied Hempensermeer en controlegebied Warten. (Let op de clusters van gruttolegsels die vrijwel altijd in het oppervlak met openheid en rust liggen)

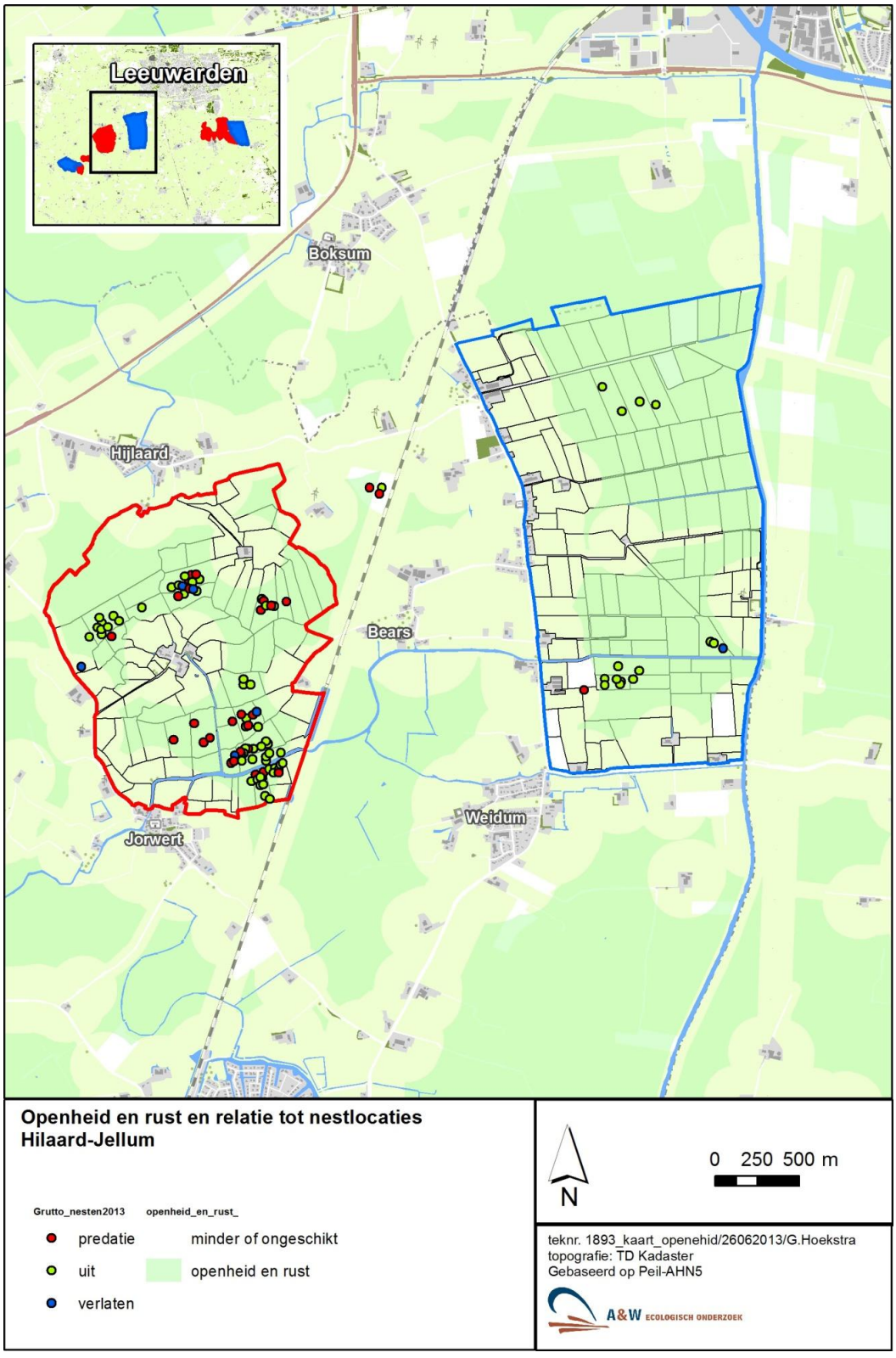

Kaart 20 Verdeling tussen verstoord oppervlak (lichtgroen) en niet verstoord oppervlak (openheid en rust donkergroen) in Compensatiegebied Hilaard en controlegebied Jellum. (Let op de clusters van gruttolegsels die vrijwel altijd in het oppervlak met openheid en rust liggen)

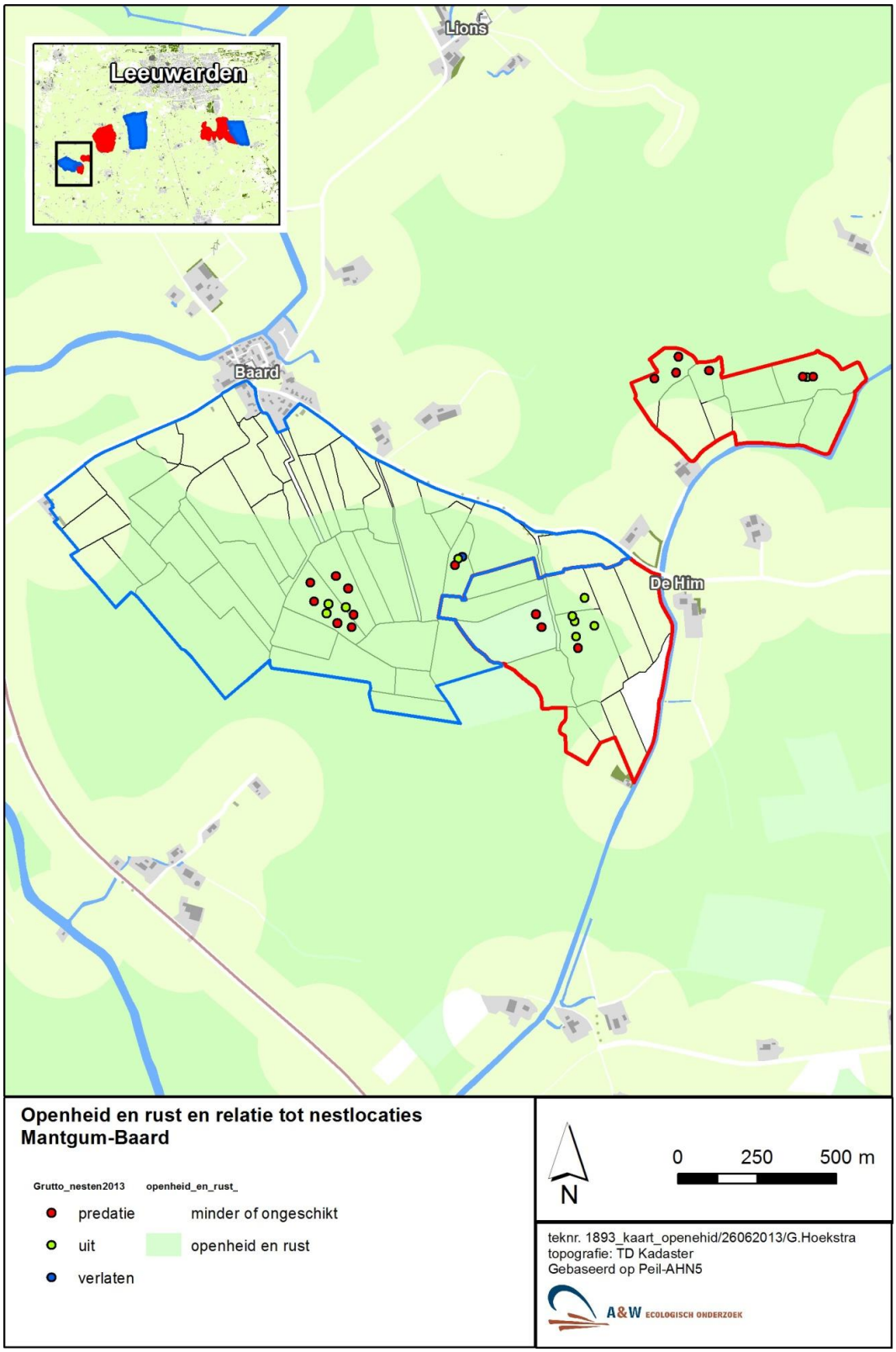

Kaart 21 Verdeling tussen verstoord oppervlak (lichtgroen) en niet verstoord oppervlak (openheid en rust donkergroen) in Compensatiegebied Mantgum en controlegebied Baard. (Let op de clusters van gruttolegsels die vrijwel altijd in het oppervlak met openheid en rust liggen)

Openheid en rust over het totale oppervlak compensatie- controlegebied

Wanneer alle compensatie en controlegebieden worden samengenomen en vergeleken blijkt dat de mate van openheid en rust in het totale oppervlak controlegebied met 62% hoger is dan in het totale compensatiegebied met 51%. De verschillen over het gehele oppervlak compensatie- en controlegebied zijn hieronder weergegeven in tabel 17 en figuur 10. Hieruit mag men in eerste instantie opmaken dat de controlegebieden qua percentage openheid en rust geschikter zijn voor weidevogels dan de compensatiegebieden. Echter het aantal paren (n=3) was te klein om de verschillen in openheid en rust tussen compensatie en controlegebied statistisch significant te laten zijn (t=2,218, p=0,157, n=3). Wat ook opvalt, is dat de Grutto's het oppervlak met openheid en rust prefereren in de keuze van nestlocatie boven de verstoorde oppervlakten in de gebieden. Dit is duidelijk te zien op de kaarten 19 t/m 21 waarin de nestlocaties in relatie met openheid en rust zijn weergegeven. De clusters met gruttolegsels liggen vrijwel allemaal in het groene gebied (openheid en rust). Het wordt duidelijk dat bijvoorbeeld in de buurt van een boerderij of erf of openbare wegen geen nestlocaties zijn. Hieruit blijkt dat openheid en rust dus ook van groot belang zijn voor de Grutto. De keuze voor openheid en rust wordt verder besproken in hoofdstuk 3.4.2.

Tabel 17 Verdeling tussen verstoord- en niet verstoord oppervlak (openheid en rust) in alle compensatie- en controlegebieden samen.

	Openheid en rust		Verstoord	
	ha	%	ha	%
compensatiegebied	245	51	232,8	49
controlegebied	404	62	244	38

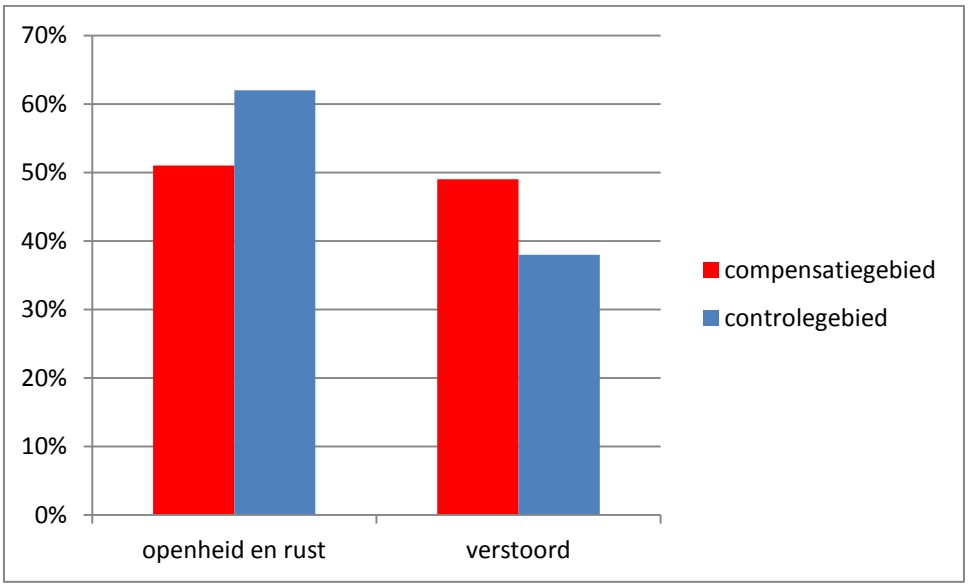

Figuur 10 Percentages verstoord- en niet verstoord oppervlak in het totale compensatie- en controlegebied.

3.2 Grutto dichtheid

3.2.1 Aantal broedparen

In totaal waren er in Hempensermeer 38 Gruttobroedparen aanwezig en in controlegebied Warten 5 broedparen. Deze gegevens zijn teruggerekend naar aantal broedparen per 100ha. In Hempensermeer resulteerde dit in 18 paren per 100ha tegenover 3 paren in controlegebied Warten, dit verschil bedroeg een factor 6. In compensatiegebied Hilaard waren er totaal 80 broedparen aanwezig tegenover 18 paren in controlegebied Jellum. Teruggerekend naar aantal per 100ha resulteerde dit in 37 in Hilaard tegenover 5 in Jellum. Het verschil bedraagt dan een factor van meer dan 7. In het compensatiegebied Mantgum waren er in totaal 13 broedparen aanwezig. Dit aantal was precies hetzelfde in controlegebied Baard. Echter wanneer de aantallen teruggerekend werden naar aantal per 100ha ontstond er een verschil. Dit bedraagt met 28 paar in Mantgum en 14 paar in Baard een verschil met een factor van meer dan 2. Voor de volledige vergelijking tussen de gebieden zie tabel 18 en figuur 11 hieronder afgebeeld. De verschillen in dichtheid van het aantal broedparen per individueel compensatie en controlegebied neigen statistisch gezien naar significantie (t=4.1, p=0.073, n=3).

Tabel 18 Totaal aantal broedparen en dichtheden per 100 ha per gebied verkregen uit de BMP telrondes in 2013.

Gebied	Totale aantal broedparen	Dichtheid per 100 ha
Hempensermeer	38	18
Warten	5	3
Hilaard	80	37
Jellum	18	5
Mantgum	13	28
Baard	13	14

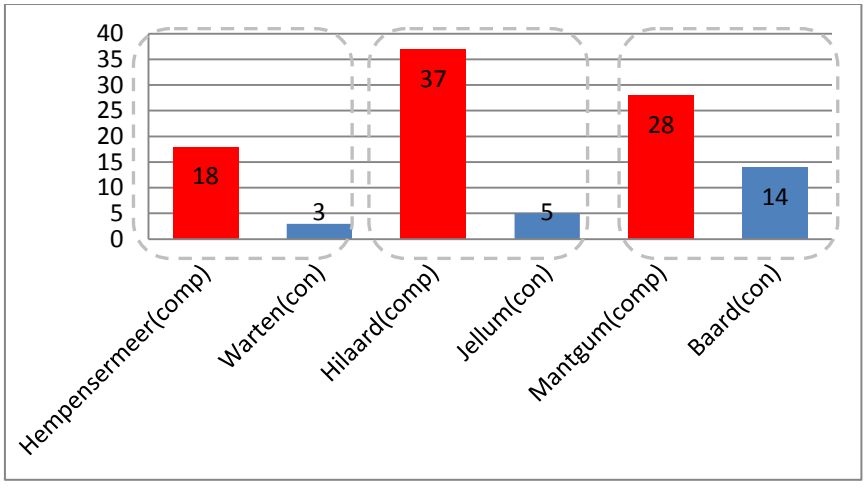

Figuur 11 Dichtheid van Gruttobroedparen bij de BMP telrondes per 100ha per gebied. Rode kolomen vertegenwoordigen compensatiegebied en de blauwe kolommen controlegebied.

Dichtheid over het totale oppervlak compensatie- controlegebied

In totaal waren er 131 Gruttobroedparen in de compensatiegebieden (Hempensermeer , Hilaard en Mantgum samen 477,8ha) tegenover 36 Gruttobroedparen in de controlegebieden (Warten, Jellum, en Baard samen 648ha). Omdat de gebieden niet even groot waren zijn deze aantallen teruggerekend naar aantal broedparen per 100ha. Dit resulteerde in een dichtheid van 28 broedparen per 100ha in compensatiegebied tegenover een dichtheid van 6 broedparen per 100ha in controlegebied, zie ook tabel 19 en figuur 12 hieronder. Dit betekent dat de dichtheid in het compensatiegebied meer dan 4,5 keer zo hoog is als in het controlegebied.

Tabel 19 Het verschil in dichtheid per 100 ha per totaal oppervlak compensatie- en controlegebied verkregen uit de BMP telrondes in 2013.

	Totaal aantal broedparen	Dichtheid per 100 ha
Compensatie totaal (477,8ha)	131	28
Controle totaal (648ha)	36	6

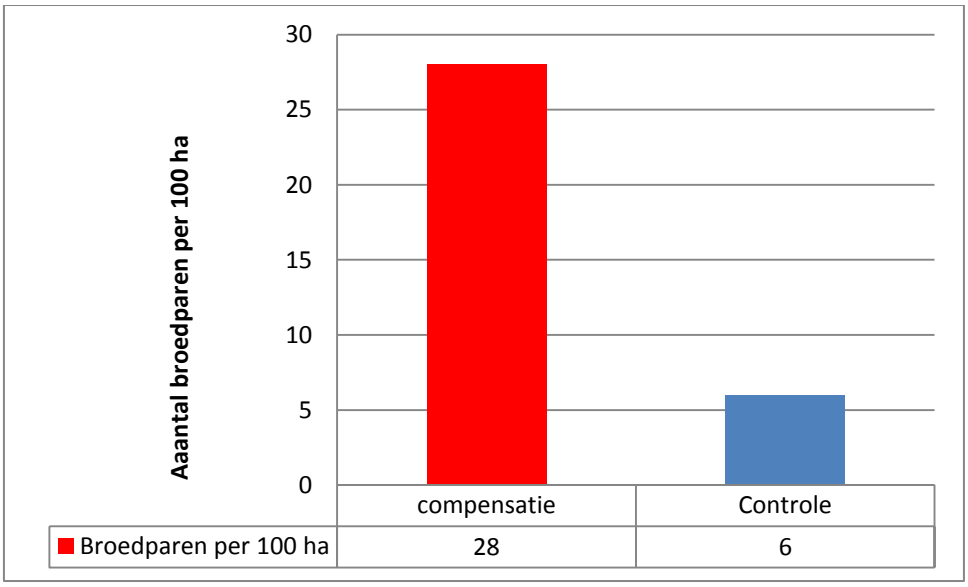

Figuur 12 Dichtheid in Gruttobroedparen per 100ha in compensatiegebied in vergelijking met de dichtheid aan broedparen in controlegebied.

3.3 Broedsucces

3.3.1 Uitkomstsucces

In tabel 20 hieronder, zijn de lotgevallen van alle gevolgde legsels per gebied weergegeven. Wat opvalt, is het relatief hoge aantal gepredeerde nesten in Hilaard en Mantgum en Baard. Er was bekend dat in deze gebieden de vos erg actief was en de oorzaak was van veel predatiegevallen. De legsels in de Hempensermeer zijn voor het grootste deel uitgekomen en in Warten was het uitkomstsucces zelfs 100%. In Jellum was ook relatief weinig nestverlies. De nestlocaties zijn per gebied weergeven op kaart, de legsels lagen vaak erg geclusterd (zie kaarten 22 t/m 24).

Tabel 20 Lotgevallen van de Gruttonesten in de compensatie en controlegebieden in 2013.

	dichtheid 100ha	totaal nesten	gepredeerd	verlaten	uitgekomen	uitkomstsucces
Hempensermeer	16	34	4	-	30	88,2 %
Warten	2	3	-	-	3	100,0 %
Hilaard	39	83	25	5	53	63,9 %
Jellum	4	16	1	1	14	87,5 %
Mantgum	32	15	9	-	6	40,0 %
Baard	14	13	8	1	4	30,7 %

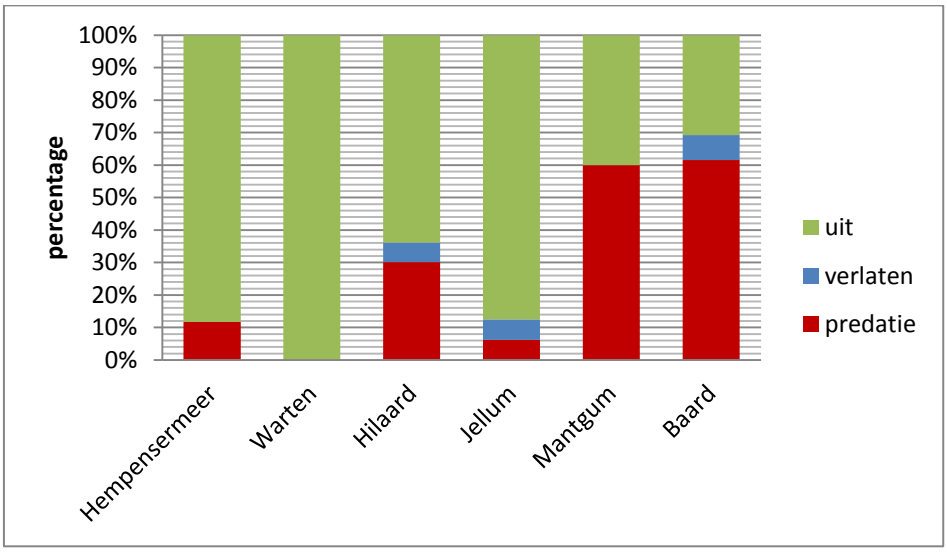

Figuur 13 Uitkomstsucces van de Gruttolegsels per gebied in 2013.

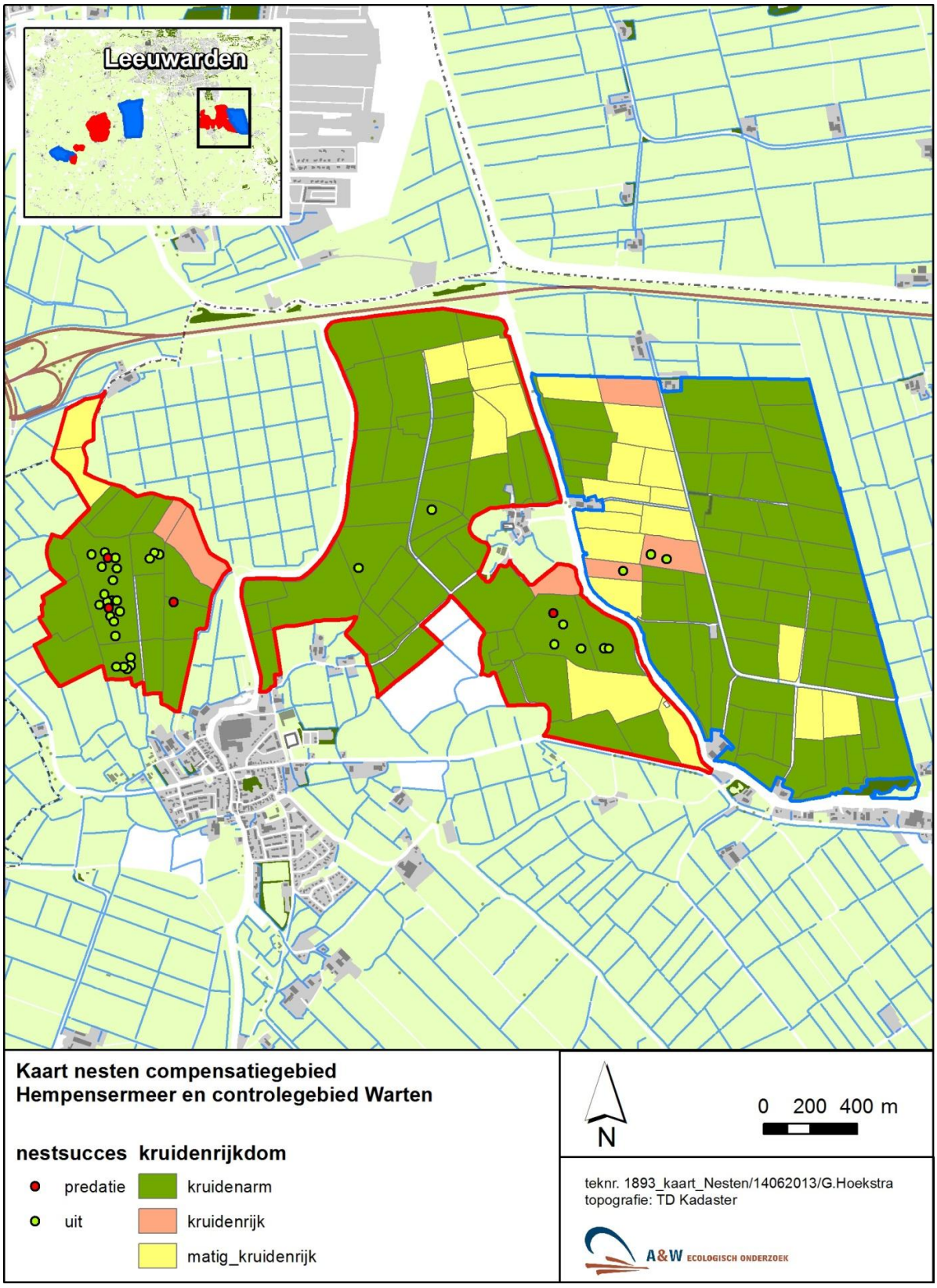

Kaart 22 De locaties en lotgevallen van nesten in compensatiegebied Hempensermeer links en controlegebied Warten rechts. Een rode stip vertegenwoordigt een gepredeerd nest, een groene stip een succesvol nest, en blauw een verlaten niet succesvol nest.

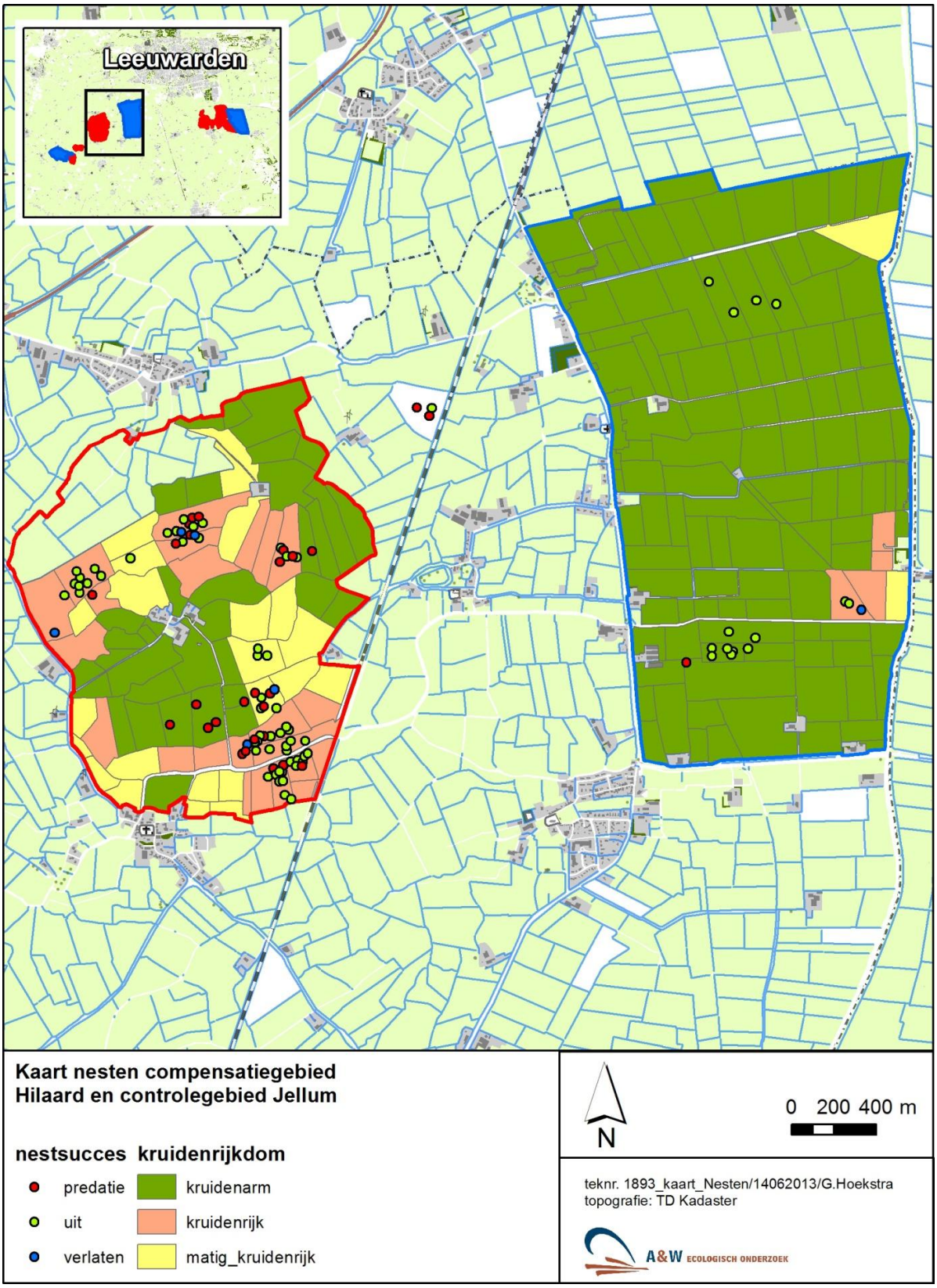

Kaart 23 De locaties en lotgevallen van nesten in compensatiegebied Hilaard links en controlegebied Jellum rechts. Een rode stip vertegenwoordigt een gepredeerd nest, een groene stip een succesvol nest, en blauw een verlaten niet succesvol nest.

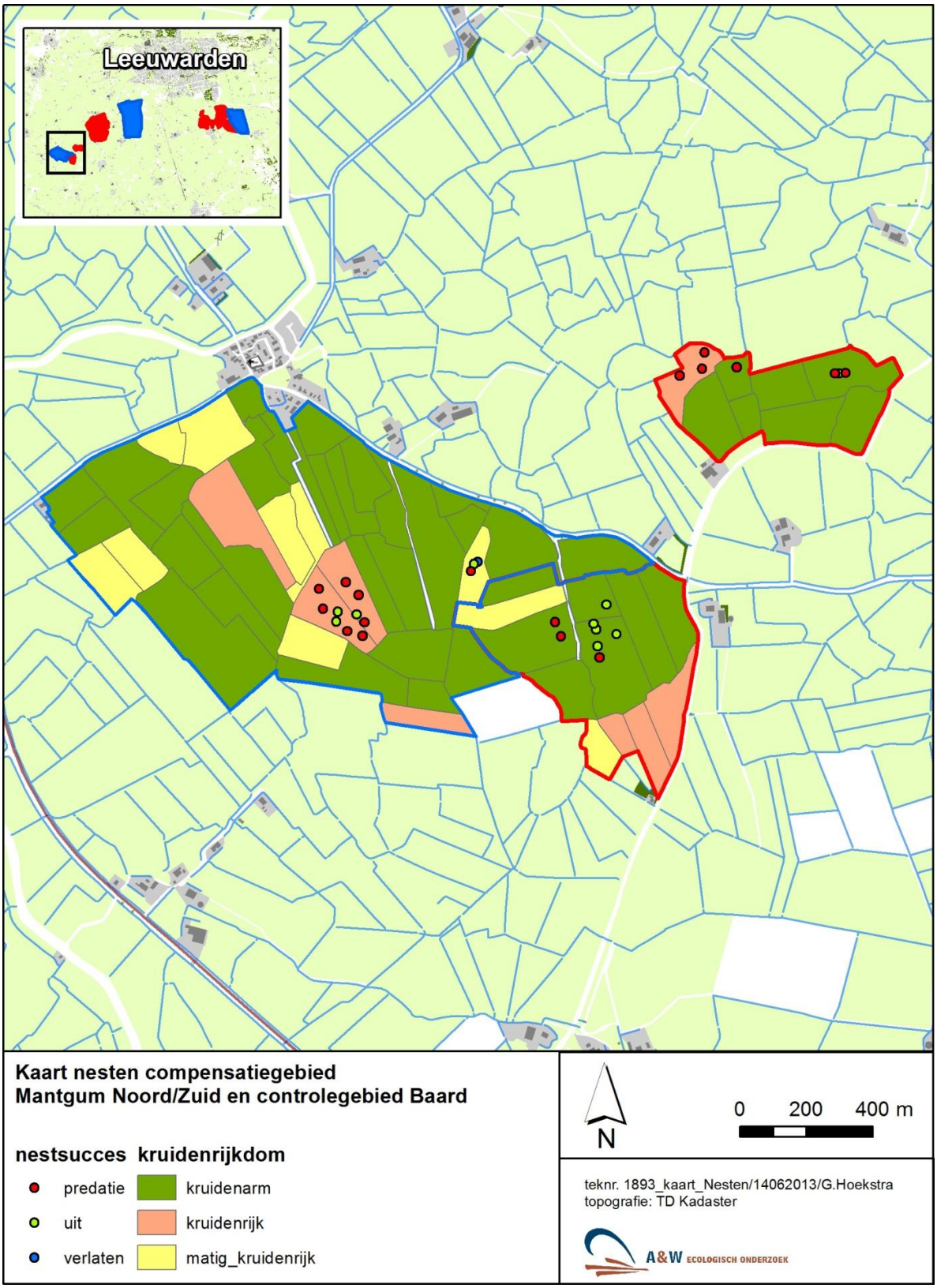

Kaart 24 De locaties en lotgevallen van nesten in compensatiegebied Mantgum rechts en controlegebied Baard rechts. Een rode stip vertegenwoordigt een gepredeerd nest, een groene stip een succesvol nest, en blauw een verlaten niet succesvol nest.

Afbeelding 11 Links: Een Gruttolegsel dat begint met uitkomen, in het ei linksonder is de snavel met eitand van het kuiken zichtbaar. Afbeelding 12 Rechts: Een uitgekomen legsel met de kuikens nog in het nest (Bron: Gjerryt Hoekstra, 2012).

In totaal lagen er op het totale oppervlak compensatiegebied 132 nesten en op controlegebied 32 nesten. De eerste eieren werden gevonden op 16 april in Hilaard. In het compensatiegebied zijn er in totaal 43 nesten verloren gegaan (38 aan predatie en 5 verlaten). In het controlegebied zijn er in totaal 11 nesten verloren gegaan (9 aan predatie en 2 verlaten). In het compensatie gebied zijn er 89 nesten uitgekomen en in het controlegebied 21. Het uitkomstsucces bedroeg in het totale compensatiegebied 68% en in het totale controlegebied 62%. Op de afbeeldingen 11 en 12 is een Grutto legsel te zien dat aan het uitkomen is. De gegevens zijn in tabel 20 op pagina 61 weergegeven en het percentage uitgekomen nesten is vergeleken in figuur 14 hieronder. Deze verschillen waren klein (6%) en statistisch niet significant (t=-0,904, p=0.461, n=3).

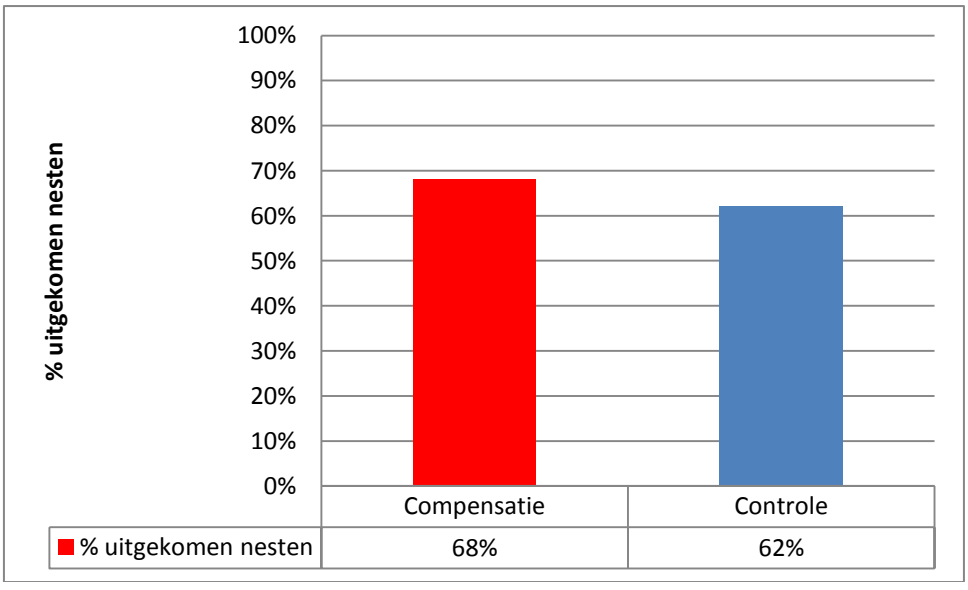

Figuur 14 Percentage uitkomstsucces vergeleken tussen compensatie en controlegebied. Het percentage uitkomstsucces bestaat uit het aantal uitgekomen nesten als percentage van het totaal aantal nesten in per compensatie- en controlegebied in 2013.

3.3.2 Ouders met jongen.

In compensatiegebied Hempensermeer waren er 35 alarmerende paren tegenover 5 in controlegebied Warten. In compensatiegebied Hilaard werd het hoogste aantal paren met kuikens gesignaleerd met 50 paar. Dit tegenover 10 paren in het controlegebied Jellum. In het compensatie gebied Mantgum was het aantal paren met kuikens met 7 paar lager dan het controlegebied Baard met 8 paren. De gegevens zijn voor een vergelijking teruggerekend naar dichtheden per 100 ha. In compensatiegebied Hempensermeer resulteerde dit in een dichtheid van 16 paar per 100 ha, tegenover 3 in controlegebied Warten. In compensatiegebied Hilaard was dit 23 paar per 100 ha tegenover 3 paar in controlegebied Jellum. In compensatiegebied Mantgum bedroeg dit 15 paar per 100 ha tegenover 8 paar in controlegebied. De dichtheid was in elke vergelijking het hoogst in compensatiegebied (tabel 21 en figuur 15).

Tabel 21 Vergelijking van het aantal paren alarmerend met jongen geteld in de Alarmtelling. In de linkerkolom is het totale aantal weergegeven en in de rechterkolom het aantal teruggerekend naar 100ha.

	Aantal paren alarmerend met jongen	
	Totaal aantal	**Dichtheid per 100ha**
Hempensermeer	35	16
Warten	5	3
Hilaard	50	23
Jellum	10	3
Mantgum	7	15
Baard	8	8

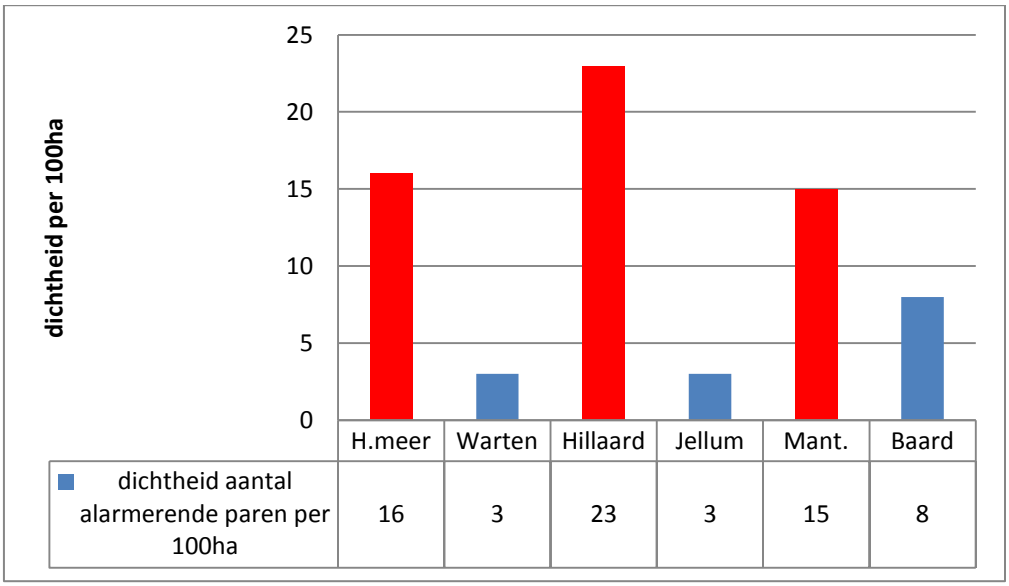

Figuur 15 Vergelijking van de dichtheid per 100ha aan paren met jongen per gebied in 2013. Compensatiegebied is rood weergegeven en controlegebied in het blauw.

Ouders met jongen over het totale oppervlak compensatie- controlegebied

Het compensatie- en controlegebied verschillen van elkaar in het aantal ouders met jongen. Dit verschil was in eerste instantie al te danken aan het dichtheidsverschil tussen de gebieden. Het aantal paren met jongen is per gebied geïnventariseerd door middel van een alarmtelling. Bij de signalering van een alarmerend Gruttopaar is er vanuit gegaan dat ze 1 of meer kuikens aan het begeleiden waren. Het totale aantal alarmerende paren in compensatie- en controlegebied is samengevoegd en teruggerekend naar aantal dichtheid per 100ha. In het compensatiegebied waren er in totaal 92 alarmerende Gruttoparen tegenover 23 in het alle controlegebieden. Teruggerekend naar dichtheid per 100ha gaf dit een dichtheid van 21 paar in de compensatiegebieden tegenover 4 paar in de controlegebieden (figuur 19). Dit resulteerde in een verschil in het aantal broedparen met jongen tussen compensatie en controlegebied met een factor van meer dan 5. Statistisch neigde dit verschil (ondanks kleine n=3) naar significantie (t=3,5, p=0.071, n=3)

Er dient te worden vermeld dat dit de situatie tot 30 mei betrof, dit betekent dat de aantallen paren met jongen in verloop van tijd waarschijnlijk nog zijn gedaald.

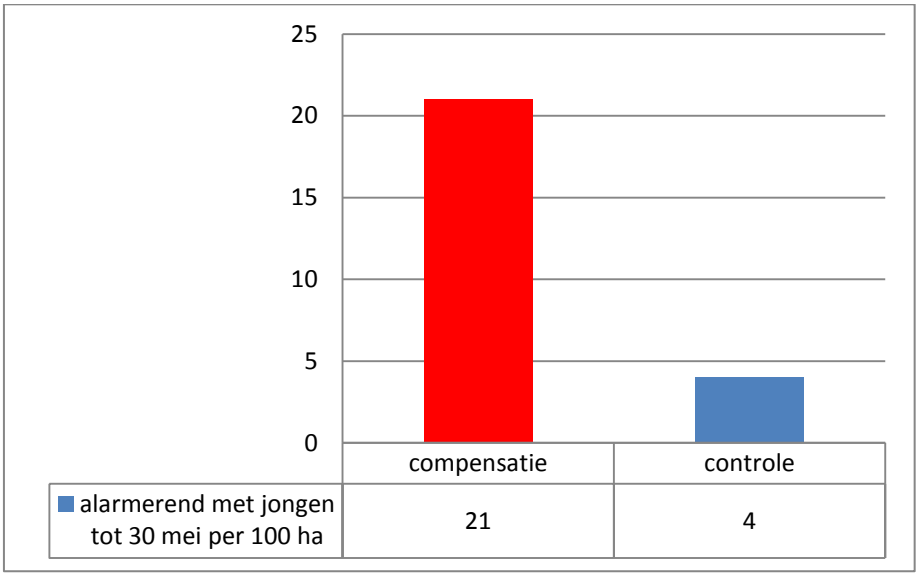

Figuur 16 Dichtheid van alarmerende Gruttoparen tot 30 mei 2013 in de compensatie- en controlegebieden (compensatiegebied is in deze figuur rood weergegeven en controlegebied in het blauw)

3.3.3 Bruto Territoriaal Succes.

BTS is het percentage Gruttoparen dat er in slaagt kuikens groot te brengen als een functie van het aantal paren dat zich aan het begin van het broedseizoen in een gebied hebben gevestigd. De getallen zijn teruggerekend naar aantal paren per 100ha in zowel compensatie als controlegebied (tabel 22). Dit resulteerde in een BTS van 70 % in het totale oppervlak compensatiegebied tegenover 73% in het totale controlegebied weergegeven in figuur 17. Het Bruto territoriaal succes verschilde niet significant tussen compensatie- en controlegebied (t=-0,6 , p=0.461, n=3).

Tabel 22 Vergelijking tussen het totaal aantal broedparen, het aantal paren alarmerend met jongen en het BTS per gebied.

	Aantal broedparen	Aantal paren alarmerend met jongen	BTS
Hempensermeer	38	35	92%
Warten	5	5	100%
Hilaard	80	50	63%
Jellum	18	10	56%
Mantgum	13	7	54%
Baard	13	8	62%

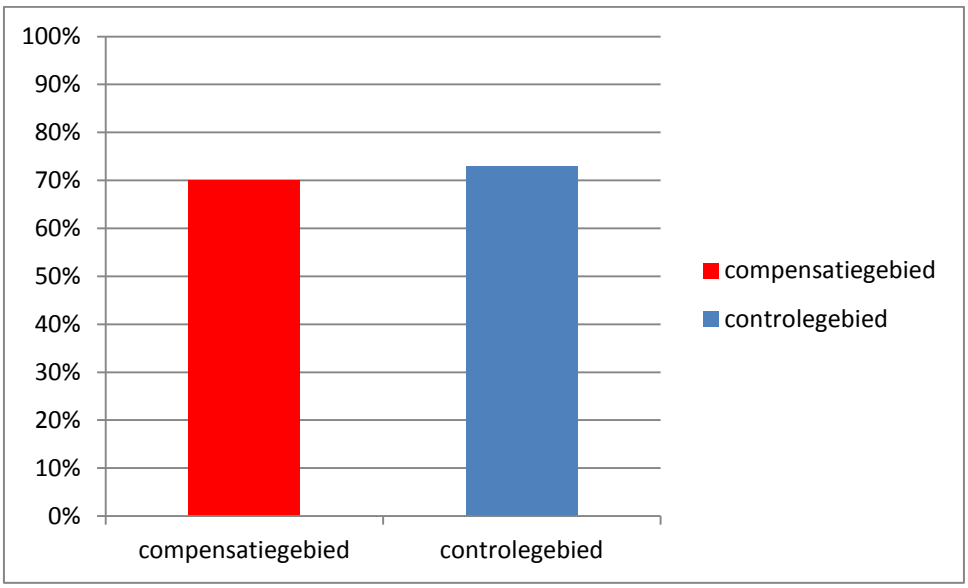

Figuur 17 Vergelijking BTS tussen het totale oppervlak compensatiegebied en het totale oppervlak controlegebied.

3.4 Keuze van de Grutto.

3.4.1 Geringde Grutto's uit Leeuwarden

Vanaf het jaartal 2007 is onderzoeksbureau A & W gestart met het kleurringen van Grutto's in het impactgebied van de ruimtelijke ontwikkeling van de stadsuitbreiding rondom Leeuwarden. In de tabel 24 hieronder zijn de aantallen geringde vogels met daarin de jaarlijkse overleving weergeven. Hierbij is uitgegaan van een jaarlijkse overlevingskans van 86% voor een volwassen Grutto (Kentie et al. 2010). In deze vergelijking is men er van uit gegaan dat van de totaal 74 geringde Grutto's er in 2013 in ieder geval nog 42 in leven waren (zie tabel 23).

Tabel 23 Aantalsverloop van geringde Grutto's binnen het impactgebied van de ruimtelijke ontwikkeling Leeuwarden (hierin zijn individuen geringd in Goutum, Deinum, Boksum (Nij Bosma Zathe), Ritsumazijl,Wirdum,Jellum meegenomen).

Jaartal	Overleving (86% vorig jaar)	n= vogels geringd	Totaal nog in leven (geringd)
2007	-	3	3
2008	2,5	11	14
2009	12	39	51
2010	43,8	15	59
2011	50,7	4	55
2012	47	2	49
2013	42	-	42

In totaal zijn er 38 van deze gekleuringde Grutto's teruggezien in het broedseizoen 2013. 14 van deze individuen zijn daadwerkelijk verhuisd naar een nieuwe broedlocatie (dit bedroeg 37% van het aantal teruggevonden individuen). 8 van deze geringde Grutto's zijn naar elders verhuisd (buiten compensatie of controlegebied, maar wel binnen zoekgebied A & W zie kaart 4). Er zijn 0 individuen naar de controlegebieden verhuisd en 6 naar de compensatiegebieden. Voor een overzicht zie tabel 24.

Tabel 24 Overzicht van onderzochte geringde Grutto's van het impactgebied ruimtelijke ontwikkeling Leeuwarden in het jaar 2013.

<table>
<tr><td rowspan="4">totaal geringd vanaf 2007
n=74</td><td rowspan="2">teruggezien zeker in leven in 2013
n=38</td><td>Verhuisd
n=14</td><td><u>-Verhuisd naar elders (buiten compensatie/controle 31211 ha) n=8</u> (niet volledig onderzocht)
<u>-Verhuisd naar controlegebied (648 ha) n=0</u>
(volledig onderzocht)
<u>-Verhuisd naar compensatiegebied n= 6 (477,8 ha)</u>
(volledig onderzocht)</td></tr>
<tr><td>Niet verhuisd
n=24</td><td>-Heeft een bekende nestlocatie binnen het zoekgebied A & W elders (buiten compensatie/controle).</td></tr>
<tr><td>waarschijnlijk dood in 2013
n=32</td><td colspan="2" rowspan="2"></td></tr>
<tr><td>niet teruggezien in 2013
n= 4</td></tr>
</table>

De trefkans om een gekleuringd individu terug te zien was binnen het onderzoeksgebied (compensatie/ controle) het hoogst in de compensatiegebieden. 6/14 (43%) van de verhuisde vogels is teruggezien in de compensatiegebieden tegenover 0/14 (0%) in de controlegebieden. De overige 8/14 (57%) is naar elders buiten de compensatie of controlegebieden verhuisd (binnen het zoekgebied van het onderzoek Adres onbekend van A & W).

Binnen het onderzoeksgebied (de compensatie en controlegebieden) werd dus 6 x voor compensatiegebied gekozen tegenover 0x controlegebied. Ook de dichtheden van het aantal gekleuringde Grutto's in elk gebied zijn uitgerekend en in figuur 18 hieronder weergegeven. Hieruit bleek ook de dichtheid aan verhuisde Grutto's in compensatiegebied met 1,26 per 100 ha het hoogste te zijn. Ook de selectivity index (E_i) van 0,83 duidde erop dat Grutto's bij een verhuizing relatief vaker kozen voor compensatiegebied (waarden van -1 tot 0 indiceren negatieve selectie en waarden tussen 0 en +1 indiceren positieve selectie). Zelfs wanneer er van uit wordt gegaan dat alle individuen die waarschijnlijk dood zijn (n=32) en niet gezien zijn (n=4), gekozen zouden hebben voor elders binnen het zoekgebied A & W, (in theorie hadden dit er dus nog 36 extra kunnen zijn, de dichtheid zou dan 0,22 per 100 ha bedragen en de E_i zou -0,02 geweest zijn), dan nog valt de dichtheid en de selectivity index het hoogste uit in de compensatiegebieden. Deze informatie wijst erop dat de geringde vogels de compensatiegebieden selecteren.

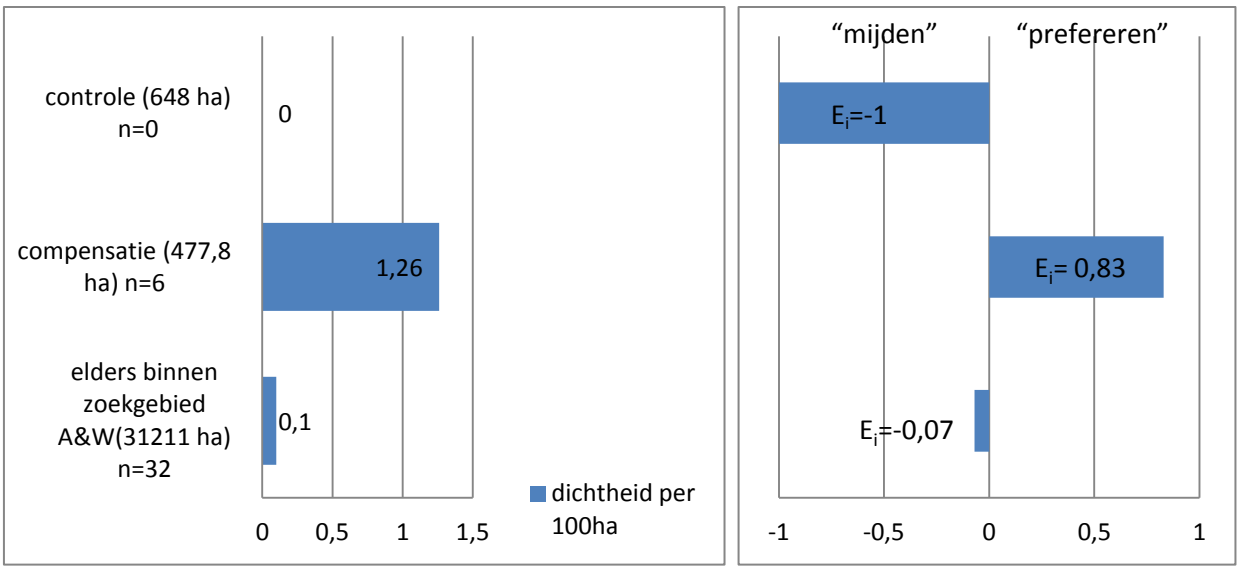

Figuur 18 dichtheidsverdeling met de selectivitity index Ei (waarden van -1 tot 0 indiceren negatieve selectie en waarden tussen 0 en +1 indiceren positieve selectie) van de teruggemelde Grutto's in broedseizoen 2013 (totaal 38 individuen). Het oppervlak elders binnen zoekgebied A&W is gecorrigeerd voor het oppervlak aan bebouwing bos wegen e.d.. Bruto bedroeg het oppervlak van de cirkel 36887,5 ha en netto 31211 ha.

De verplaatsingen zijn in kaart gebracht en weergeven op kaart 25 op de volgende pagina. Hier zijn de verplaatsingen naar compensatiegebieden en verplaatsingen binnen het zoekgebied van A & W te zien.

De vogels die naar het compensatiegebied Hempensermeer zijn verhuisd werden in het jaar 2012 ook al in deze gebieden aangetroffen. Dit heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat er in 2012 ook al werkzaamheden in het kader van de ruimtelijke ontwikkeling bezig waren. En dat deze vogels toen waarschijnlijk al verstoord zijn.

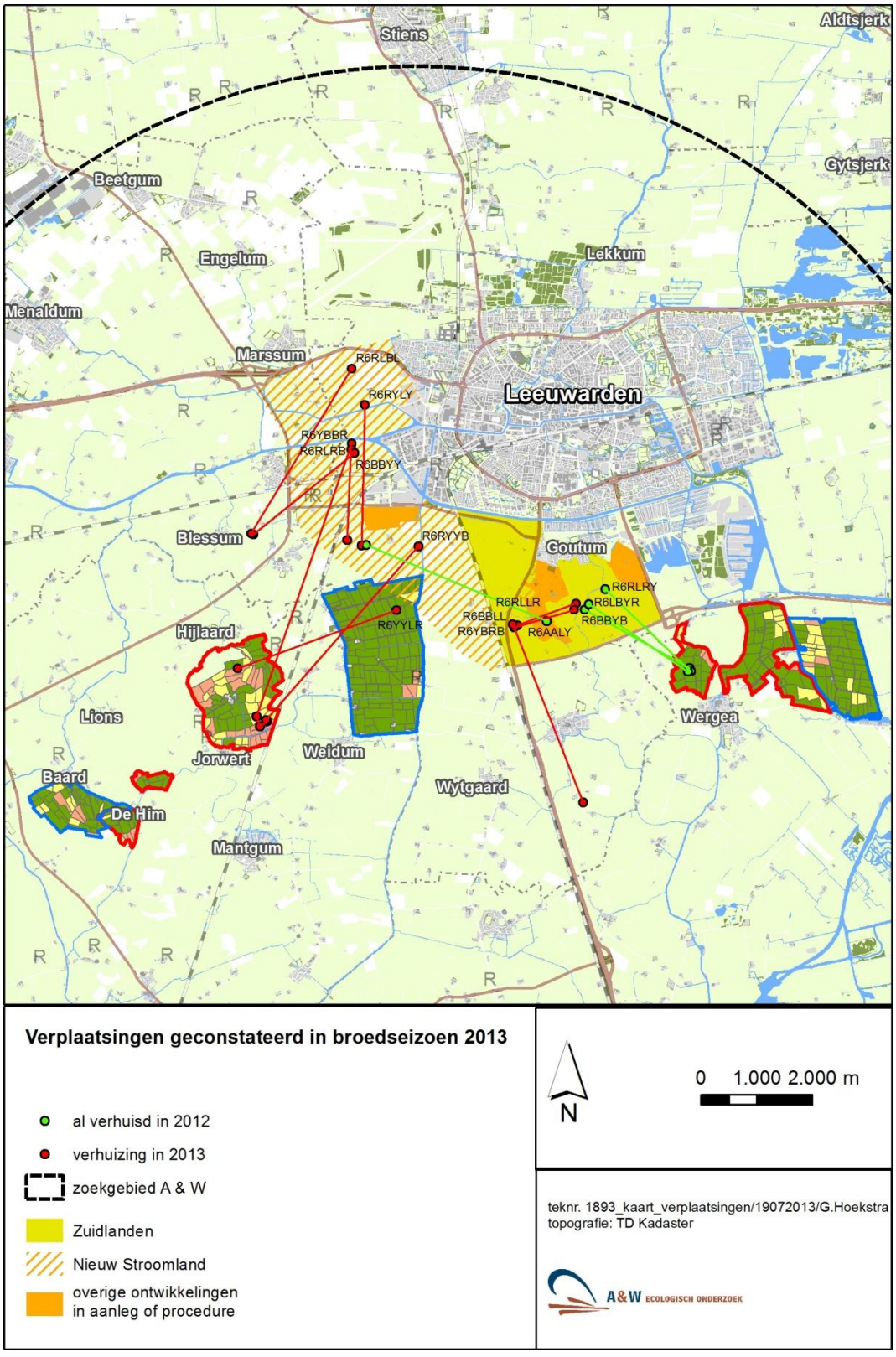

Kaart 25 Locaties van gekleuringde Grutto's verhuisd vanuit het ontwikkelingsgebied bij Leeuwarden naar de compensatiegebieden De stip met de kleurcode geeft de oude broedlocatie aan. De lijn geeft aan waar de nieuwe broedlocatie was gelegen. Een groene lijn geeft een verhuizing aan in 2012 en een rode lijn een verhuizing in 2013.

Alle gekleuringde Grutto's verhuisd naar de compensatiegebieden waren in staat een legsel te produceren en voor zover bekend succesvol te broeden. De geringde Grutto's verhuisd naar de compensatiegebieden zijn later ook alarmerend met jongen waargenomen in de compensatiegebieden. In tabel 25 zijn de betrokken Grutto's weergegeven.

Tabel 25 Locaties van de Grutto's verhuist uit het impactgebied bij Leeuwarden naar het onderzoeksgebied (compensatie/controle) met de afstand tot de oude broedlocatie. De groene kleurcodes zijn in 2012 al verhuisd, en de rode kleurcodes zijn in 2013 verhuisd. (zie ook kaart 25 vorige pagina) gegevens zijn verzameld met behulp van Yde van der Heide medewerker A & W.

kleurcode	geringd in jaartal	oorspronkelijke broedloc binnen impactgebied Leeuwarden	nieuwe broedloc	Verplaatsings afstand	broedsucces
R6RLRY	2010	Goutum	Comp Hempensermeer	2,1 km	ja
R6BBYB	2010	Goutum	Comp Hempensermeer	2,2 km	ja
R6LBYR	2007	Goutum	Comp Hempensermeer	2,2 km	ja
R6RYYB	2010	Boksum	Comp Hilaard	4,2 km	ja
R6YBBR	2009	Deinum	Comp Hilaard	5,2 km	ja
R6YYLR	2009	Jellum	Comp Hilaard	3,0 km	ja
R6BBYY	2009	Deinum	Boksum NBZ	2,3 km	onbekend
R6RYLY	2010	Ritsumazijl-Noord	Boksum NBZ	2,5 km	onbekend
R6AALY	2007	Goutum	Boksum NBZ	3,5 km	onbekend
R6RLLR	2009	Techum	Boksum NBZ	1,1 km	onbekend
R6BBLL	2009	Techum	Goutum	1,1 km	ja
R6RLBL	2011	Ritsumazijl-Zuid	Blessum	3,5 km	onbekend
R6RLRB	2009	Deinum	Blessum	1,6 km	onbekend
R6YBRB	2009	Techum	Tjaarderpolder	3,5 km	onbekend

Afbeelding 13 Grutto R6RLRY in met haar nest en haar kuikens in het compensatiegebied Hempensermeer (Bron: Gjerryt Hoekstra, 2012).

3.4.2 Keuze nestlocatie in relatie tot habitatkarakteristieken.

In het volgende hoofdstuk zijn de keuze van nestlocatie in relatie tot de habitatkarakteristieken besproken. Per karakteristiek is gekeken naar de dichtheid per 100 ha van nesten op dit oppervlak. Hierbij zijn de totale oppervlakn per karakteristiek uit zowel compensatie als controlegebied bij elkaar genomen. Hieruit wordt duidelijk hoe de Grutto's in de onderzoeksgebieden hun nestlocatie kiezen.

Aantal nesten in relatie tot drooglegginglasse

Uit de literatuur is bekend dat een drooglegging klasse II (0, -0,4 m beneden maaiveld) optimaal is voor de Grutto (Oosterveld en Hoekema 2012). Uit de dichtheidsgetallen bleek dat de dichtheid op de drooglegginglasse II inderdaad ook het hoogste was met 27 nesten per 100 ha. Dit was 2 x hoger dan bijvoorbeeld de dichtheid op klasse III en IV. Hieruit blijkt dat Grutto's het meest kozen voor een drooglegging van 0,- 0,4 m beneden maaiveld wanneer dit in een gebied aanwezig was. Hieruit kan worden geconcludeerd dat het oppervlak met een drooglegging van 0, -0,4 m beneden maaiveld in een gebied mogelijk belangrijk is voor de vestiging van Grutto's en dat een Grutto deze drooglegging mogelijk binnen het onderzoeksgebied kiest. In controlegebied was een groter oppervlak met een optimale drooglegging beschikbaar dan in compensatiegebied. De verdeling is weergegeven in tabel 26 en figuur 19. Voor de exacte verdeling, zie tabel 8 pagina 34.

Tabel 26 Dichtheden per drooglegginglasse.

Drooglegging	oppervlak ha	aantal nesten op dit oppervlak	dichtheid nesten/100ha
Klasse I (te nat)	5,8	0	0
Klasse II (optimaal)	47,4	13	27
Klasse III (goed)	472,9	62	13
Klasse IV (matig)	600,1	89	15
Klasse V (slecht)	16,5	0	0

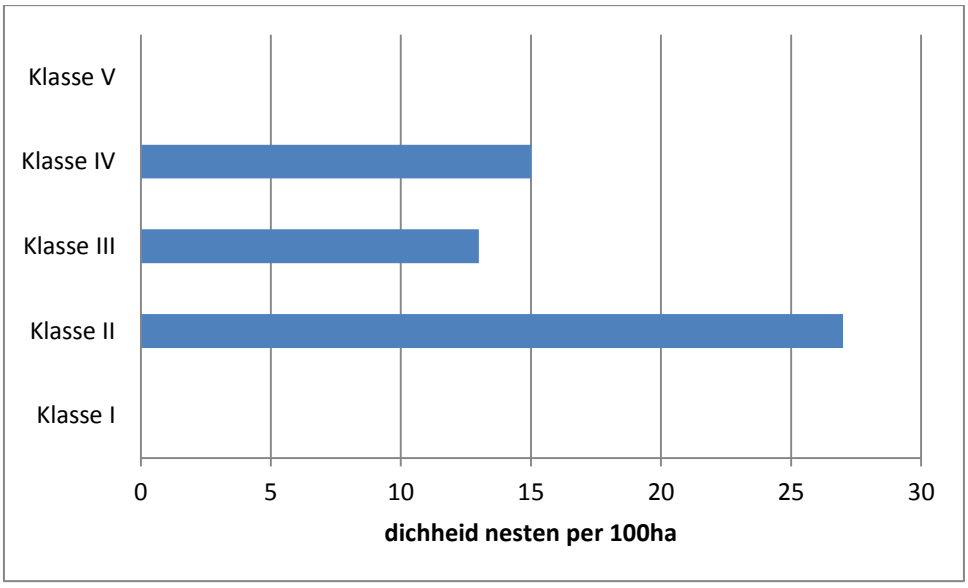

Figuur 19 Verdeling van dichtheid aan aantal nesten per 100 ha over de verschillende drooglegginglassen.

Aantal nesten in relatie tot kruidenrijkdom

De dichtheid van Grutto nesten was het hoogst op kruidenrijk oppervlak met 65 per 100ha. Dit was meer dan 8 x hoger dan de dichtheid op kruidenarm oppervlak. Hieruit wordt duidelijk dat Grutto's voor het maken van een nest dus het meest voor kruidenrijke percelen kozen. Hieruit kan worden opgemaakt dat de mate van kruidenrijkdom een grote rol speelt bij de keuze en vestiging van de Grutto in een bepaald gebied. Grutto's kozen binnen het onderzoeksgebied vaker voor kruidenrijke, dan kruidenarme percelen. In het compensatiegebied was het aandeel matig- tot kruidenrijke percelen het hoger dan in controlegebied. De volledige vergelijking is weergegeven in tabel 27 en figuur 20.

Tabel 27 Dichtheden van Grutto nesten in relatie tot kruidenrijkdom

Kruidenrijkdom	oppervlak ha	aantal nesten op dit oppervlak	dichtheid nesten/100ha
kruidenarm	849,17	67	8
matig kruidenrijk	146,59	14	10
kruidenrijk	130,40	85	65

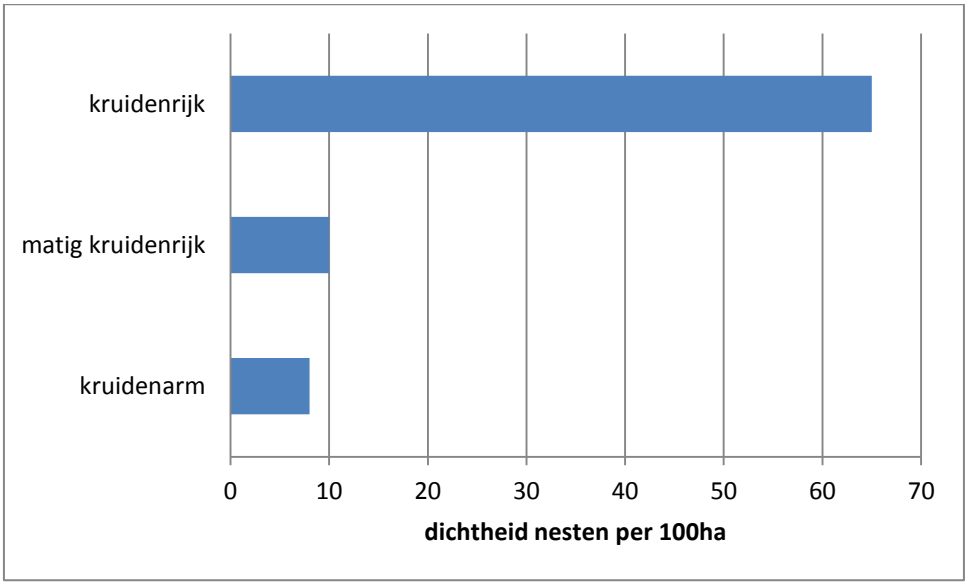

Figuur 20 Verdeling van dichtheid van Gruttonesten over matig- tot kruidenrijk oppervlak tegenover kruidenarm oppervlak.

Aantal nesten in relatie tot bemestingstype

Uit eerdere onderzoeken is bekend dat weidevogels baat hebben bij percelen waar vaste (ruige) stalmest wordt gebruikt. Dit omdat bij deze manier van bemesting het aantal regenwormen, en dus het voedselaanbod voor weidevogels hoger is dan bij het gebruik van drijfmest (Oosterveld en Hoekema 2012). De dichtheid van Gruttonesten was in het onderzoeksgebied met 88 per 100 ha op oppervlak met stalmest het hoogst. Deze dichtheid was 4,5 x hoger dan de dichtheid op oppervlak met drijfmest. Hieruit kan worden geconcludeerd dat ook voor Grutto's het oppervlak waarop stalmest wordt gebruikt belangrijk is bij de keuze en vestiging in een gebied. Grutto's in het onderzoekgebied kiezen dus ook vaker voor een perceel met stalmest dan een perceel met drijfmest. De vergelijking is weergegeven in tabel 28 en figuur 21. In compensatiegebied werd over een groter oppervlak stalmest gebruikt dan in controlegebied.

Tabel 28 Dichtheden van Gruttonesten in relatie tot bemestingstype.

Bemestingstype	oppervlak ha	aantal nesten op dit oppervlak	dichtheid nesten/100ha
geen bemesting	16,65	3	18
stalmest	169,64	150	88
drijfmest	921,69	172	19

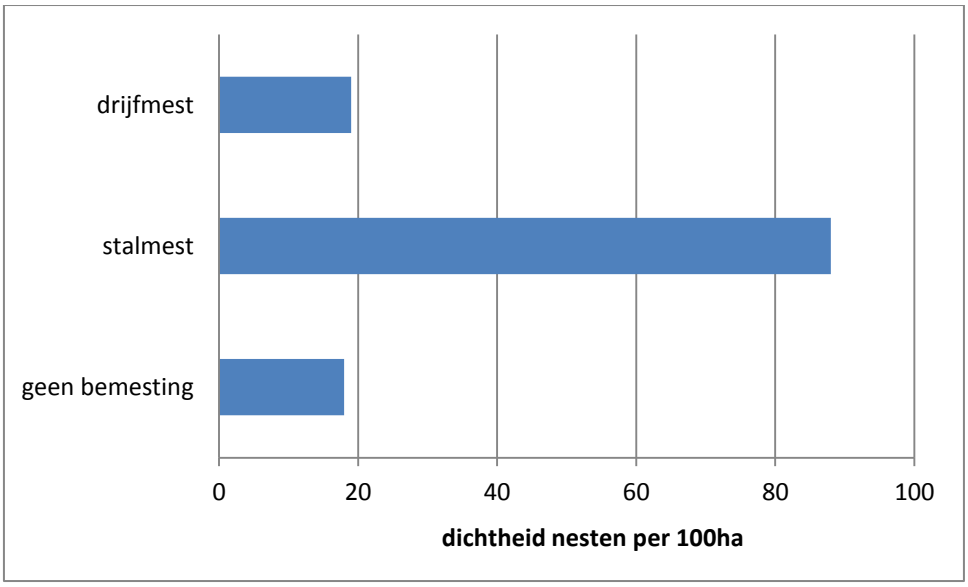

Figuur 21 Verdeling van dichtheid aan Grutto nesten op percelen met drijfmest, stalmest of geen bemesting.

Aantal nesten in relatie tot begreppeling

De dichtheid van nesten was het hoogste op begreppelde percelen met 29 nesten per 100 ha. Dit was meer dan 3,5 x hoger dan de dichtheid op niet begreppeld oppervlak. Uit eerdere onderzoeken is naar voren gekomen dat weidevogels baat hebben bij begreppelde percelen. De mate van begreppeling correleert vaak met de mate van drooglegging, kort gezegd een begreppeld perceel heeft vaak ook een geschiktere drooglegging voor weidevogels (Kentie et al. 2010). Uit bovenstaande dichtheden kan worden opgemaakt dat ook Grutto's binnen het onderzoeksgebied 3,5 x vaker kiezen voor een begreppeld perceel, dan voor een niet begreppeld perceel. De aanwezigheid van begreppeling speelt dus een ook een rol in de keuzes en vestiging van Grutto's in een bepaald gebied. De vergelijking is weergegeven in tabel 29 en figuur 22. In compensatiegebied was het begreppelde oppervlak hoger dan in controlegebied zie paragraaf 3.1.4.

Tabel 29 Dichtheden van Gruttonesten in relatie tot begreppeling.

Begreppeling	oppervlak ha	aantal nesten op dit oppervlak	dichtheid nesten/100ha
begreppeld	375,03	107	29
niet begreppeld	750,38	57	8

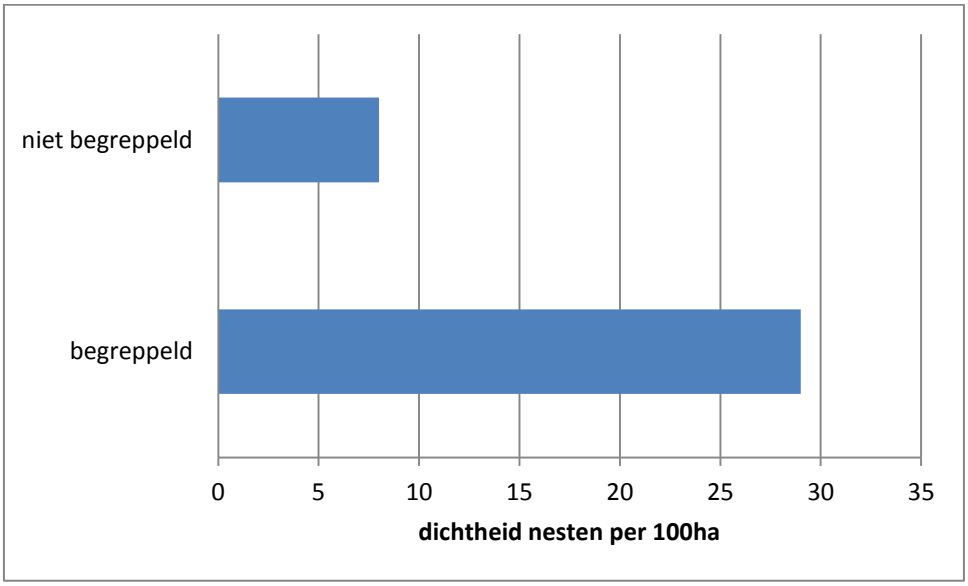

Figuur 22 Verdeling van dichtheid aan Gruttonesten per 100ha op begreppeld en niet begreppeld oppervlak.

Aantal nesten in relatie tot openheid en rust.

De dichtheid aan nesten op niet verstoord oppervlak (openheid en rust) was met 25 per 100ha meer dan 41 x zo hoog als op verstoord oppervlak. Uit eerder onderzoek is gebleken dat weidevogels baat hebben bij rustige en open gebieden met weinig verstoring (Wymenga en Melman 2011). Uit bovenstaande dichtheden kan worden opgemaakt dat openheid en rust ook voor de Grutto erg belangrijk is bij de vestiging in een gebied. Als de Grutto de keuze wordt gelaten dan kiest hij in het onderzoeksgebied het meest voor onverstoord habitat. De vergelijking is te zien in tabel 30 en figuur 23.

Tabel 30 Dichtheden van Gruttonesten in relatie tot openheid en rust.

	oppervlak ha	aantal nesten op dit oppervlak	dichtheid nesten/100ha
Openheid en rust	649,0	161	25,0
verstoord	476,8	3	0,6

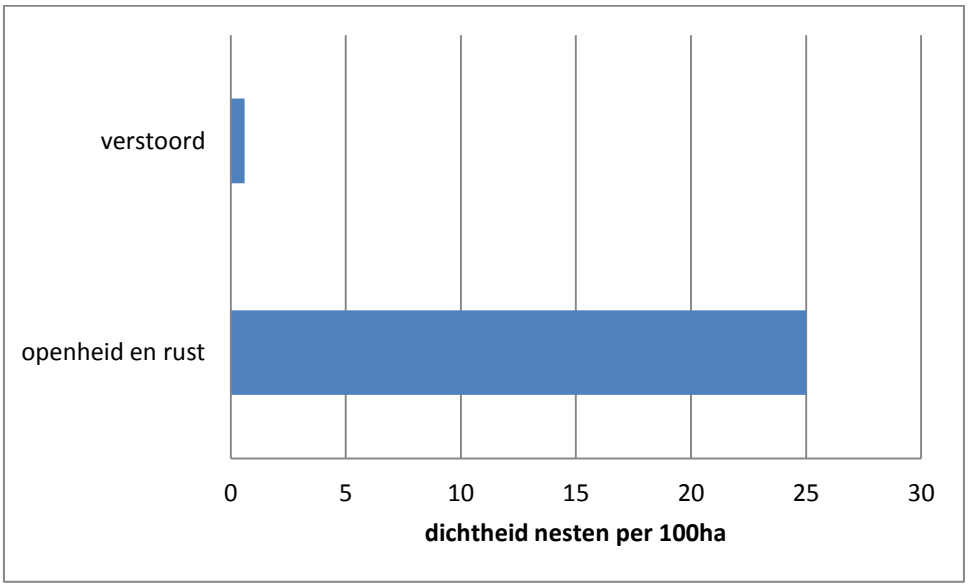

Figuur 23 Verdeling van dichtheid aan Gruttonesten per 100ha op verstoord en niet verstoord oppervlak.

3.5 Effectiviteit van een gebied als compensatiegebied voor de Grutto.

De provincie Fryslân gebruikt een ondergrens van tenminste 10 Grutto broedparen per 100 ha in haar weidevogelbeleid als graadmeter voor een effectief weidevogelkerngebied. De effectiviteit van de compensatie- en controlegebieden is met deze norm tegen elkaar uitgezet. Alle compensatiegebieden (Hempensermeer, Hilaard, Jellum) voldeden aan deze norm. De controlegebieden Warten en Jellum haalden deze norm niet, alleen controlegebied Baard haalde de ondergrens. Zelfs al zou de ondergrens worden verdubbeld en opgeschroefd naar 20 broedparen per 100 ha, dan zouden 2 van de 3 compensatiegebieden hier nog aan voldoen. De vergelijking is weergegeven in tabel 31.

Als puur wordt gekeken naar het aantal verhuisde Grutto's vanuit het impactgebied rond Leeuwarden kan worden gesteld dat alleen compensatiegebieden Hempensermeer en Hilaard effectief hebben gewerkt, dit omdat alleen in deze twee gebieden zich daadwerkelijk verhuisde Grutto's hebben gevestigd.

Tabel 31 Vergelijking in effectiviteit voor de Grutto van de compensatie- en controlegebieden.

Gebied	Aantal Gruttobroedparen per 100 ha	Voldoet aan ondergrens van 10 broedparen per 100 ha	Effectief voor de Grutto	Effectief als compensatie = Grutto's hierheen verhuisd
Hempensermeer	18	Ja	Ja	ja
Warten	3	Nee	Nee	nee
Hilaard	37	Ja	Ja	ja
Jellum	5	Nee	Nee	nee
Mantgum	28	Ja	Ja	nee
Baard	14	Ja	Ja	nee

4. Discussie

Resultaten gekoppeld aan de jaarcyclus van de Grutto

Hieronder staan samenvattend de resultaten van het onderzoek gekoppeld aan het schema van de jaarcyclus van een geslachtsrijpe Grutto (paragraaf 1.1) . Hierin valt op dat de grootste verschillen tussen compensatie- en controlegebieden vooral zitten in de habitatkarakteristieken (drooglegging, plas dras,kruidenrijkdom, bemesting, begreppeling en openheid en rust) en de dichtheden van (verhuisde) Gruttobroedparen. De verschillen in het uitkomstsucces (68% vs 62%) en het Bruto Territoriaal succes (70% vs 62%) zijn daarentegen minimaal te noemen.

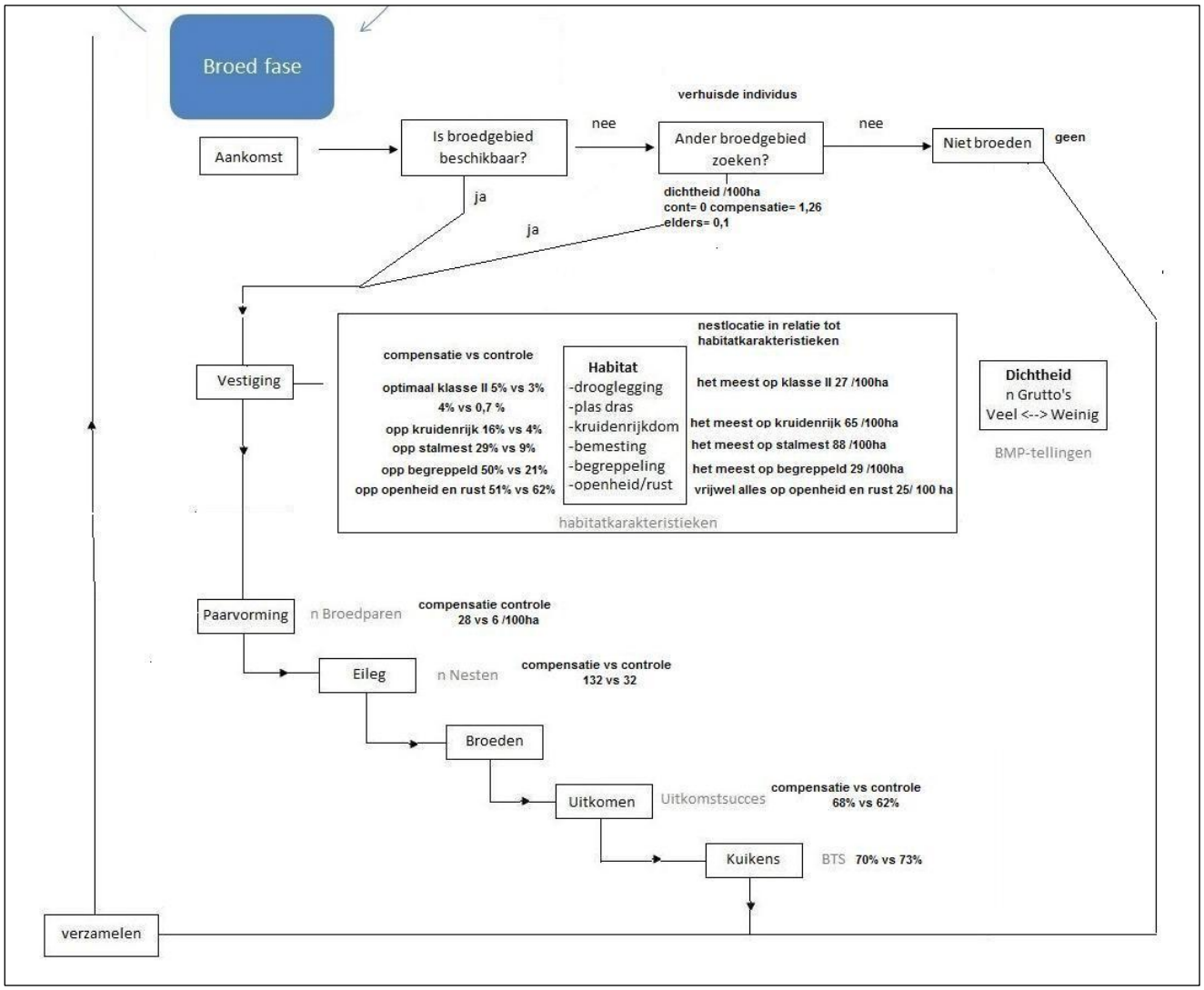

Schema 2 Resultaten van het onderzoek gekoppeld aan de jaarcyclus van de volwassen Grutto.

4.1 Motivering voor de keuze van de controlegebieden

De controle gebieden maakten ook deel uit van het initiële zoekgebied van A & W voor de aanwijzing van compensatiegebieden. De Provincie heeft deze drie compensatiegebieden echter gekozen op basis van contracten met boeren e.d.. Dus controlegebied had in principe net zo goed compensatiegebied kunnen worden. Daarom zijn de controlegebieden ook binnen dit zoekgebied gekozen.

4.2 Habitatkarakteristieken

De habitatkarakteristieken zijn per gebied in dit rapport apart van elkaar behandeld. Het is echter zeer waarschijnlijk dat habitatkarakteristieken aan elkaar gecorreleerd zijn. Begreppeling heeft bijvoorbeeld zijn weerslag in de mate van drooglegging (begreppelde percelen hebben vaak minder droogligging) en dit heeft weer invloed op de kruidenrijkdom (een hoge grondwaterstand geeft andere plantensoorten met een hogere kruidenrijkdom dan een lage grondwaterstand). Verder is de mate kruidenrijkdom waarschijnlijk ook weer afhankelijk van het bemestingstype (een schralere bemesting geeft andere plantensoorten met een hogere kruidenrijkdom dan een intensieve bemesting). Hieruit kan worden opgemaakt dat het beheer dat gevoerd wordt in een gebied waarschijnlijk doorslaggevend is in hoe het gebied er uiteindelijk qua habitat voor de Grutto's uit komt te zien. De habitatkarakteristieken kunnen daarom als parameter dienen om te kijken of het beheer in een gebied intensief, dan wel extensief is. Uit de bevindingen uit dit onderzoek kan worden gesteld dat de compensatiegebieden overwegend extensief worden beheerd, en de controlegebieden vaak wat meer intensief.

4.3 Grutto dichtheid

Het koude droge voorjaar van 2013 heeft waarschijnlijk een grote rol gespeeld in de aantallen weidevogels per gebied. Aan het begin van het broedseizoen waren veel vogels in slechte conditie en was er weinig voedsel beschikbaar. Er zullen waarschijnlijk Grutto's zijn geweest die door hun slechte conditie ervoor gekozen hebben dit seizoen het broeden over te slaan. Het weer heeft hierdoor invloed gehad op de totale dichtheidsaantallen per gebied. Deze zullen waarschijnlijk lager zijn dan in een jaar met betere weersomstandigheden voor de weidevogels. De verschillen in dichtheid tussen compensatie – en controle gebied neigden statistisch gezien naar significantie ($t=4,1$ $p=0.054$, $n=3$). Wanneer er meer compensatiegebieden zouden zijn geweest (dus een groter aantal paren compensatie- controle en een hogere n) dan zou deze significantie waarschijnlijk sterker zijn, maar het gegeven was dat er maar 3 compensatiegebieden waren.

Vergelijking voorgaande jaren

Wanneer men de tijdsreeksen, die tijdens het onderzoek zijn opgevraagd bij de BFVW van de dichtheid aan Gruttobroedparen per 100 ha per gebied bekijkt (figuren 24/25/26), blijkt dat de compensatiegebieden bij aanvang al rijker waren dan de controlegebieden (dit was voor aanvang van dit onderzoek nog niet bekend). Wanneer men naar de trendlijnen kijkt blijkt dat de verschillen in aantal broedparen per 100 ha na de aanwijzing als compensatiegebied niet significant meetbaar veranderd zijn.

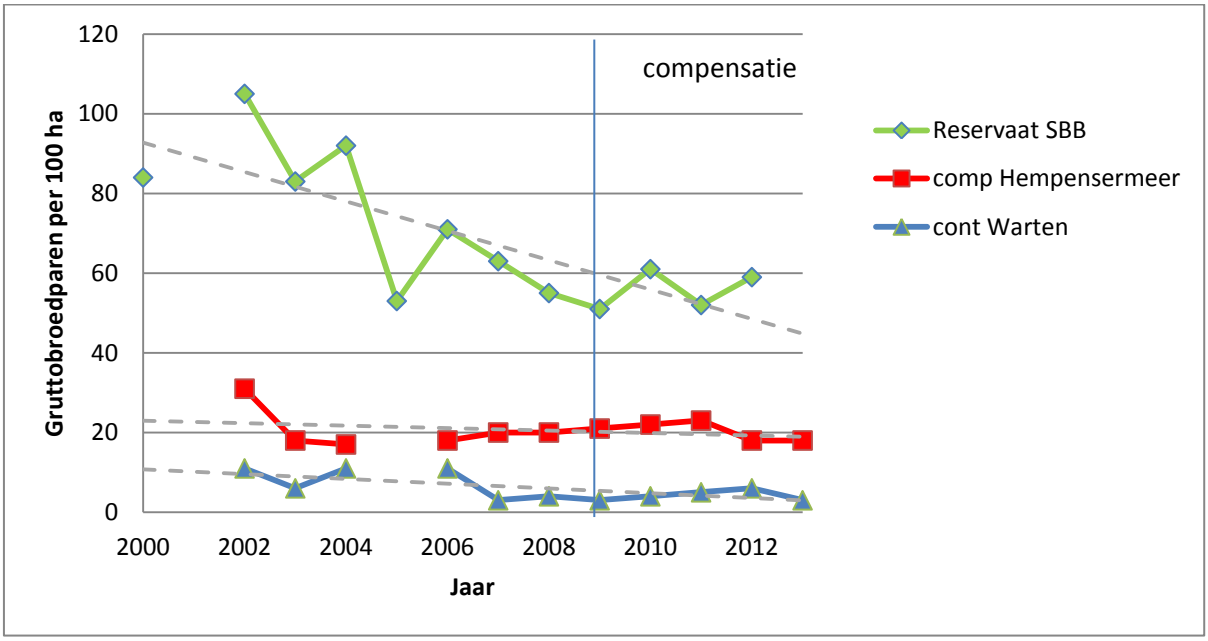

Figuur 24 Aantalverloop Grutto dichtheden in reservaatsgebied van SBB en compensatiegebied Hempensermeer (aangewezen sinds 2009) en controlegebied Warten. De scheidingslijn geeft aan vanaf wanneer het gebied als compensatie is aangewezen. Van de regressielijn is ook de R^2 weergegeven.

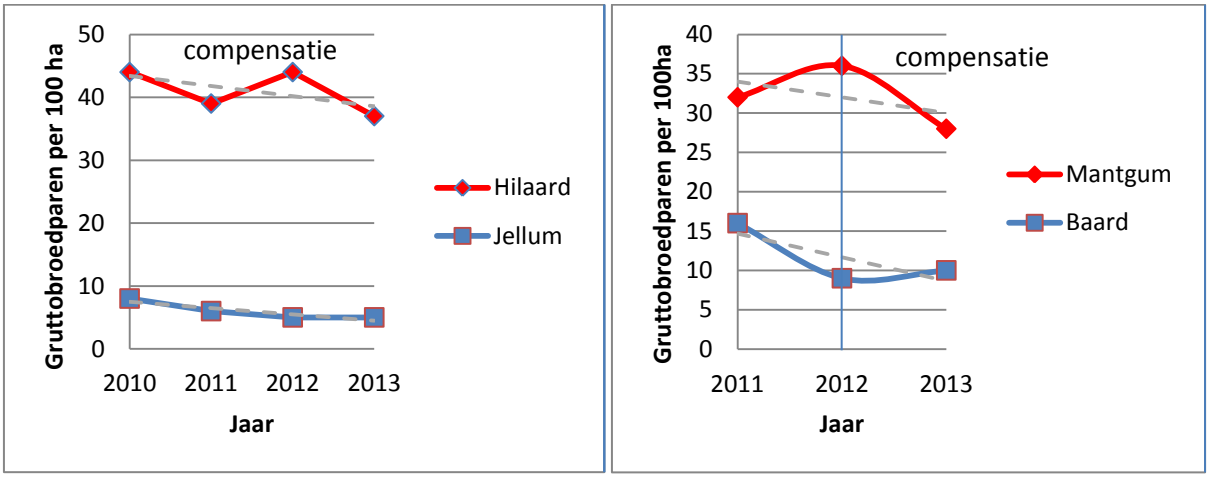

Figuur 25 Links Grutto dichtheden in compensatiegebied Hilaard (aangewezen sinds 2010) en controlegebied Jellum.
Figuur 26 Rechts dichtheden Gruttobroedparen in compensatiegebied Mantgum (aangewezen sinds 2012) en controlegebied Baard. De scheidingslijn geeft aan vanaf wanneer het gebied als compensatie is aangewezen. Van de regressielijn is ook de R^2 weergegeven.

4.4 Broedsucces

Bruto Territoriaal Succes.
Het Bruto Territoriaal Succes is berekend op de alarmtellingen verzameld tot 30 mei. Dit is vrij vroeg in het seizoen meestal vinden de alarmtellingen rond 5/10 juni plaats. Het aantalsverloop van kuikens is waarschijnlijk gedaald in verloop van tijd. De gegevens zijn echter wel kort op elkaar per set compensatie- en controlegebied op dezelfde datum verzameld, dit geeft daarom toch een goed beeld van de aantalsverhoudingen tussen compensatie- en controlegebied.

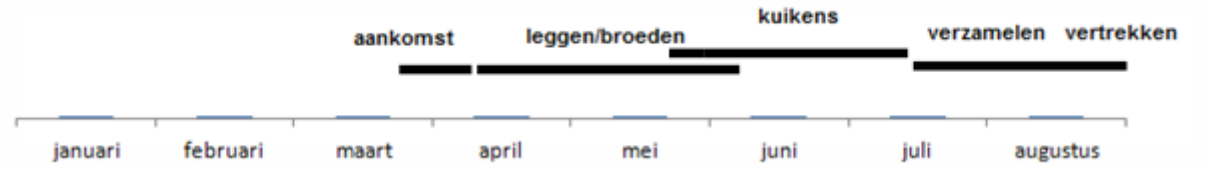

Figuur 27 schema fases Grutto in relatie tot maand

Overlevingskans van de kuikens.
Uit de literatuur is bekend dat kuikens op extensief gebied vaak van een hogere kwaliteit zijn dan kuikens in intensief gebied. De overlevingskans in extensief gebied is 2,5 x hoger dan in intensief gebied (Kentie et al. 2010). Aangezien het compensatiegebied qua kruidenrijkdom en beheer extensiever is dan controlegebied, is het aannemelijk dat de kuikens uit compensatiegebied meer kans hebben om te overleven dan de kuikens in de controlegebieden. De uiteindelijke totale “productie” aan nieuwe Grutto’s zal dus waarschijnlijk hoger zijn in de compensatiegebieden dan in de controlegebieden.

De kuikens binnen de compensatiegebieden (veelal extensief) zijn, door de aanwezigheid van meer geschikt habitat voor de Grutto, waarschijnlijk van betere kwaliteit dan die in controlegebied (veelal intensief). Daarom is het aannemelijk dat de overleving van kuikens in de controlegebieden waarschijnlijk lager zal zijn dan de overleving in de compensatiegebieden.

Invloed van predatie op broedsucces.
Predatie heeft een belangrijke rol gespeeld in de gebieden Hilaard, Mantgum en Baard. Er zijn veel legsels door predatie verloren gegaan, zie ook kaarten 22 t/m 23. Er waren in deze gebieden grondpredatoren als vossen, hermelijnen en bunzing actief. Om een goede weidevogelstand te handhaven is het belangrijk om deze predatie door grondpredatoren zoveel mogelijk te beperken. Aangezien de predatie druk in de vaak relatief kleine gebieden erg hoog kan zijn. Wanneer de predatie kan worden geminimaliseerd in een gebied zullen de nestsuccessen waarschijnlijk omhoog gaan in zowel compensatie- en controlegebied.

Afbeelding 14 Predatie van kuikens wanneer deze nog in het nest verblijven door Hermelijn compensatiegebied Hilaard (bron Gjerryt Hoekstra, 2013)

Afbeelding 15 Predatie van volwassen Grutto bij het nest. Het nest (linksboven) was leeggehaald in dit geval waarschijnlijk door Bunzing compensatiegebied Hilaard (Bron: Gjerryt Hoekstra, 2013)

4.5 Keuze van de Grutto

Het lijkt er op dat de Grutto's in de onderzoeksgebieden een voorkeur hebben voor de extensieve onverstoorde, kruidenrijke, met stalmest bemest en begreppelde percelen. Dit komt ook steeds duidelijker naar voren in het onderzoek van Kentie, Grutto demografie in zuidwest Friesland vanaf 2004. Hierin wordt gesteld dat Grutto's gebaat zijn bij kruidenrijk grasland met greppels en een hoog (grond)waterpeil. In dit rapport wordt dat soort habitat aangeduid als extensief gebied (Kentie et al. 2012). De bevindingen in deze studie (Hoekstra, 2013) versterken dit beeld. Daarmee is dus ook de geschiktheid van de compensatiegebieden hoger dan de controlegebieden.

Geringde Grutto's

De geringde Grutto's kozen relatief vaak voor de compensatiegebieden. Dit is waarschijnlijk het gevolg van het feit dat de compensatiegebieden in het algemeen qua habitat beter geschikt waren voor de Grutto dan de controlegebieden. Dit is weer een logisch gevolg van het feit dat waarschijnlijk het beheer ten aanzien van weidevogels na aanwijzing als compensatiegebied ook verbeterd is. Het is ook mogelijk dat de verhuisde Grutto's kozen voor de compensatiegebieden omdat de dichtheid in deze gebieden groter was. Het zou kunnen zijn dat de vogels juist voor een gebied met een hoge dichtheid aan Grutto broedparen kiezen omdat ze zich dan veiliger wanen en als groep meer verweer hebben tegen lucht predatoren. De kans is dan ook groot dat de Grutto's die nu nog niet zijn verhuisd in de komende jaren ook naar deze gebieden zullen verhuizen.

4.6 Effectiviteit van een gebied voor de Grutto.

Om de effectiviteit van een gebied te kunnen meten is voor de ondergrens van 10 broedparen per 100ha (gegevens Provincie Fryslân) gekozen. Hieruit bleek dat alle compensatiegebieden ruim aan deze eis voldeden. Daarom zou de maatstaaf eigenlijk nog wel wat hoger kunnen. Dit bijvoorbeeld omdat de dichtheden in het reservaatgebied van SBB bij de Hempensermar boven de 40 broedparen per 100ha ligt. En eigenlijk zou de "productie" aan vliegvlugge kuikens per gebied een betere maatstaaf zijn omdat het hier uiteindelijk voor de Grutto's om draait. Een hoog aantal vliegvlugge kuikens zorgt er namelijk voor dat een gebied effectief is voor het in stand houden van een vitale Gruttopopulatie.

4.7 Geschiktheid van de gebieden voor de Grutto.

De geschiktheid van een gebied zit hem in de mate van openheid en rust, verstoring van predatoren, mate van drooglegging, mate van kruidenrijkdom, mate van bemesting en begreppeling. De compensatiegebieden kwamen na het meten van de habitatkarakteristieken als het meest geschikt naar voren in vergelijking met de controlegebieden (zie schema 2 pagina 79). Dit is waarschijnlijk ook de reden dat de dichtheden van Gruttobroedparen dus ook het hoogste waren in de compensatiegebieden.

Deze gebieden hadden ook de hoogste dichtheid aan verhuisde geringde individuen (1,26 /100ha) De Grutto's selecteerden ($E_{i=}$ 0,83) de compensatiegebieden waarschijnlijk omdat ze deze beter geschikt achten.

Het geheel aan geschikt habitat en een op weidevogels gericht beheer trekt Grutto's aan. Dit komt ook naar voren in de studie van Kentie 2010 Grutto's in ruimte en tijd. Dit motiveert tevens de keuze om kerngebieden voor weidevogels aan te leggen en hierin meer inspanning te leveren aan het behoud van een vitale weidevogelpopulatie op een meer geconcentreerde schaal.

5. Conclusies

1A. De mate van drooglegging is verschillend tussen compensatie- en controlegebied. Het oppervlak gebied met een drooglegging klasse II (0 -0,4 m t.o.v. maaiveld), optimaal voor de Grutto was relatief weinig aanwezig in zowel compensatie als controlegebied.
In compensatiegebied Hilaard was het meeste klasse II oppervlak beschikbaar met een optimale drooglegging voor de Grutto. Het was echter opvallend dat in de andere gevallen de drooglegging geschikter was voor de Grutto in het controlegebied dan in het compensatiegebied.

1B. In het compensatiegebied was een 4 maal groter oppervlak plasdras percelen aanwezig in vergelijking met het controlegebied. Vanuit het oogpunt van de Grutto waren de compensatiegebieden dus op dit punt aantrekkelijker dan de controlegebieden.

1C. De mate van kruidenrijkdom verschilde tussen compensatie en controlegebied. In het compensatiegebied was over het algemeen 2 keer meer matig- tot kruidenrijk oppervlak aanwezig in vergelijking met het controlegebied. De mate van kruidenrijkdom was daardoor geschikter in het compensatiegebied dan in het controlegebied.

1D. De manier van bemesting verschilde tussen compensatie en controlegebied. In het compensatiegebied werd meer dan 2,5 keer zoveel oppervlak met stalmest bemest dan in controlegebeid (25% van het totale oppervlak in compensatiegebied tegenover 9% in het controlegebied). In het controlegebied werd er een groter oppervlak met drijfmest bemest in vergelijking met het compensatiegebied (91% in controlegebied tegenover 71% in compensatiegebied). Hierdoor lijkt het erop dat de compensatiegebieden qua bemesting geschikter zijn voor de Grutto dan de controlegebieden.

1 E. De mate van begreppeling was verschillend tussen compensatie en controlegebied. De mate van begreppeling was in compensatiegebied meer dan 2 maal hoger dan in controlegebied (50% van het oppervlak in compensatiegebied tegenover 21% in controlegebied). Hieruit kan worden geconcludeerd dat de mate van begreppeling vanuit het oogpunt van de Grutto geschikter was in het compensatiegebied dan in het controlegebied.

2. De compensatiegebieden waren verschillend in dichtheden aan weidevogels. De compensatiegebieden waren voor aanwijzing al rijker aan Gruttobroedparen dan de controlegebieden. Dit verschil is na aanwijzing niet significant meetbaar veranderd.

2 C. De dichtheid aan Grutto's was 4,5 maal hoger in compensatiegebied dan in controlegebied (28 paar per 100 ha in compensatiegebied tegenover 6 paar per 100 ha in controlegebied). Hierdoor kan worden gesteld dat de compensatiegebieden meer Gruttobroedparen hebben gehuisvest dan de controlegebieden.

3. Het verschil in uitkomstsucces was niet groot en statistisch niet verschillend tussen compensatie- en controlegebied. In compensatiegebied was het uitkomsucces van de nesten 68% in compensatiegebied tegenover 62% in controlegebied.

   Het verschil in dichtheid van het aantal ouders met jongen per gebied neigde wel significant te zijn (t=3,5, p=0.071, n=3). Dit verschil was 21 per 100 ha in compensatiegebied tegenover 4 per 100 ha in controlegebied. Dit leek een logisch gevolg van het verschil in dichtheid aan broedparen tussen compensatie- en controlegebied.

4. De trefkans om een verhuisde geringde Grutto in de compensatiegebieden te zien was met 43 % hoger dan in de controlegebieden met 0%. De compensatie gebieden hebben meer individuele Grutto's opgevangen dan het controlegebied. Ook de E_i van 0,83 in compensatiegebied duidde erop dat de geringde vogels de compensatiegebieden selecteerden.

5. De Grutto heeft een voorkeur voor extensieve onverstoorde natte gebieden met een grote mate aan kruidenrijke, begreppelde met stalmest bemeste percelen (zoals aanwezig in de compensatiegebieden) met een verbeterd op het behoud van weidevogels gericht beheer (uitgestelde maaidata en dergelijke). Dit kwam ook naar voren in de langjarige studie van Rijksuniversiteit Groningen. Grutto's in ruimte en tijd 2007-2010 (Kentie et al. 2010).

6. Aanbevelingen voor betere compensatiegebieden

1. De drooglegging in compensatiegebieden kan beter geschikt gemaakt worden voor weidevogels. Er moet eigenlijk meer geschikt klasse II gebied gecreëerd worden, omdat er in alle gebieden maar marginaal Klasse II (optimaal voor de Grutto) drooglegging aanwezig is.

2. De nestoverleving in compensatiegebied kan worden verbeterd door predatie te minimaliseren. Hiervoor is een goede manier van predatoren beheer nodig met een adequatere wetgeving op dit gebied (lichtbakvergunning).

3. Omdat de mate van openheid en rust een belangrijke rol speelt bij de vestiging van Grutto's is het belangrijk de openheid en rust te bewaren en te verbeteren in weidevogelgebieden.

4. De continuering van de monitoring van de geringde vogels uit het impactgebied bij Leeuwarden. Dit om goed te kunnen zien hoe de totale populatie reageert op de veranderingen bij de Haak. Deze informatie geeft een handvat voor het beheer van weidevogels in relatie tot ruimtelijke ontwikkeling elders.

5. Het valt ook aan te bevelen om de compensatiegebieden nog eens te onderzoeken op alle soorten weidevogels, zodat een gedetailleerder beeld geschetst kan worden over de werking van deze compensatiegebieden, dit was door een beperkte tijd echter niet haalbaar. De Grutto kan echter dienen als indicatorsoort voor een goede weidevogelstand in een gebied (Guldemond et al. 2009).

6. Omdat het controlegebied Baard aan de ondergrens van tenminste 10 broedparen per 100ha voldoet verdient het de aanbeveling om dit gebied misschien ook in te richten als compensatiegebied, aangezien de compensatie opgaaf (in aantal ha)voor de ruimtelijke ontwikkeling bij Leeuwarden nog niet volledig gerealiseerd is. Met de dichtheidsaantallen, het relatief geschikte habitat en de ligging tegen compensatiegebied Mantgum heeft dit gebied waarschijnlijk een goede kans van slagen om als compensatiegebied te functioneren.

Literatuur

Aerts B.A., Esselink P., Helder G.J.F. 1996. ***Habitat selection and diet composition of Greylag Geese Anser Anser and Barnacle Geese Branta leucopsis during fall and spring staging in relation to management in the tidal marsches of the Dollard.*** Zeitschrift für Ökologie und Naturschutz 5.

BirdLife International 2013**.** ***Species factsheet: Limosa limosa.*** Gedownload van http://www.birdlife.org on 17/07/2013.

Bruinzeel L.W. Van der Kamp J., Zwarts L. en Wymenga E. (Altenburg & Wymenga), Le Gouar P., Schekkerman H. en Van der Jeugd H. (Centrum voor vogeltrek en demografie, NIOO),
Kentie R., Lourenço P., Hooijmeijer J.C.E.W en Piersma T.(Centre for Ecological and Evolutionary Studies, Rijksuniversiteit Groningen), Kleijn D. (Alterra, Wageningen), (Altenburg & Wymenga) 2010. ***Overleving, trek en overwintering van scholekster, kievit, tureluur en grutto.***

Dijk, A.J. van, 2004. ***BMP handleiding,*** SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen

Guldemond J.A., Melman Th.C.P., Joldersma R., Rougoor C.W., Schrijver R.A.M., Kiers M.A., Visser A.
2009 ***Boeren voor Grutto's ,Grutto's als agrarisch product.*** CLM onderzoek en Advies Altera Wur Alterra-Rapport 1849.

Jacobs J. 1974. ***Quantitative measurement of food selection, a modification of the forage ratio and Ivlev's electivity index.*** Oecologia.

Kentie R., Hooijmeijer J.C.E.W., Both C. & Piersma T. 2010. ***Eindrapport Grutto's in ruimte en tijd 2007-2010*** Rijksuniversiteit Groningen.

Kentie R., Hooijmeijer J.C.E.W., & Piersma T. 2012. ***Grutto-demografie in Zuidwest-Friesland vanaf 2004*** Rijksuniversiteit Groningen.

Kuijper D.P.J., Wymenga E., van der Kamp J., Tanger D. 2006. ***Wintering areas and spring migration of the black-tailed gowdit bottlenecks and protection along the migration route.*** A&W rapport 820 Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Melman D., Sierdesma H. Teunissen W. & Schotman A. 2011. ***Oproep; Kerngebieden voor weidevogels, wat brengt dat ons?*** De levende Natuur.

Mulder T. 1972. ***De Grutto (Limosa limosa) in Nederland aantallen, verspreiding, terreinkeuze, trek en overwintering.*** Hoogwoud Bureau van de K.N.N.V.

Oosterveld E.B. 2009. ***Proefproject vastemestvoorziening weidevogelreservaten Fryslân/Groningen.*** A& W-rapport 1109 Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Oosterveld E.B., Hoekema F, 2012**.** ***Naar vitale weidevogellandschappen in Fryslân, Uitwerking van drie voorbeeldgebieden.*** A & W-rapport 1753 Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Van der Heide Y., Koopmans M. *2011.* ***Weidevogels in de compensatiegebieden Hempensermeer en Hilaard*** A&W-rapport 1685 Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Van der Heide Y.2010. ***Weidevogels in de graslandpolders tussen Hilaard, Bears en Jorwert***

Van der Heide Y. 2012. ***Weidevogels in de compensatiegebieden bij Mantgum in 2012.*** A & W-rapport 1867 Altenburg &Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Wymenga E. ,Bruinzeel L.W. ,Hoekema F. 2010. ***Compensatie voor weidevogels in het kader van de ontwikkelingen rond Leeuwarden*** A & W rapport 1324 Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Wymenga E. Bos D., Van der Heide Y., Hoekema F., Sikkema M., Van der Weyde C. 2012. ***Adres Onbekend Verplaatsingen van Grutto's bij habitatverlies door woningbouw en infrastructuur.*** A & W rapport 1718 Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek Feanwâlden.

Wymenga E., Melman D. 2011 ***Weidevogelcompensatie in Fryslân: Achtergronden en uitwerking*** A & W rapport 1651/Alterra-rapport 2246 Alterra, Wageningen/ Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Bijlage 1 Kaarten Alarmtellingen

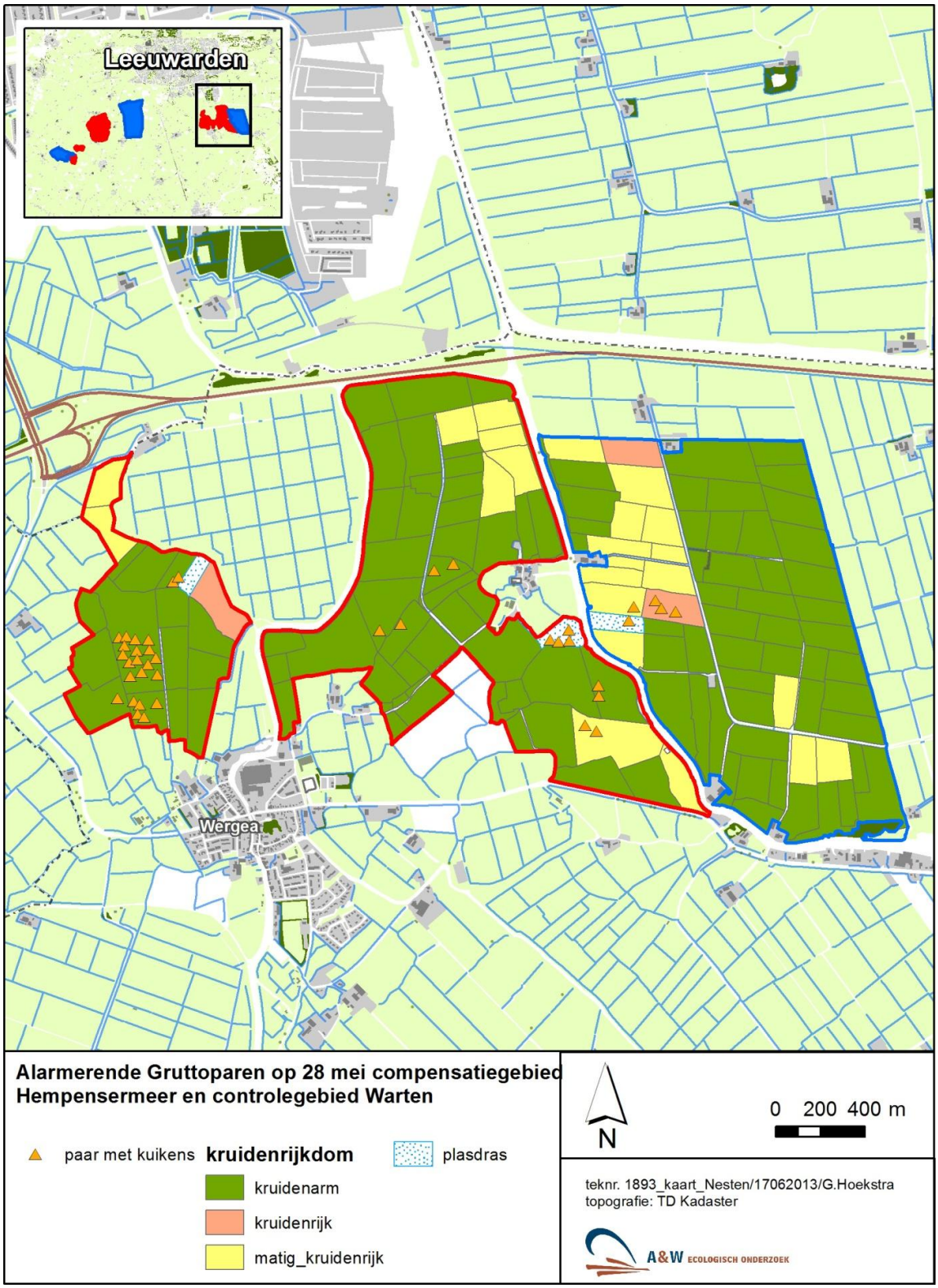

Kaart 26 Resultaten van de alarmtelingen in het compensatiegebied Hempensermeer (links) en controlegebied Warten (rechts) Een alarmerend paar is weergegeven met een oranje driehoek.

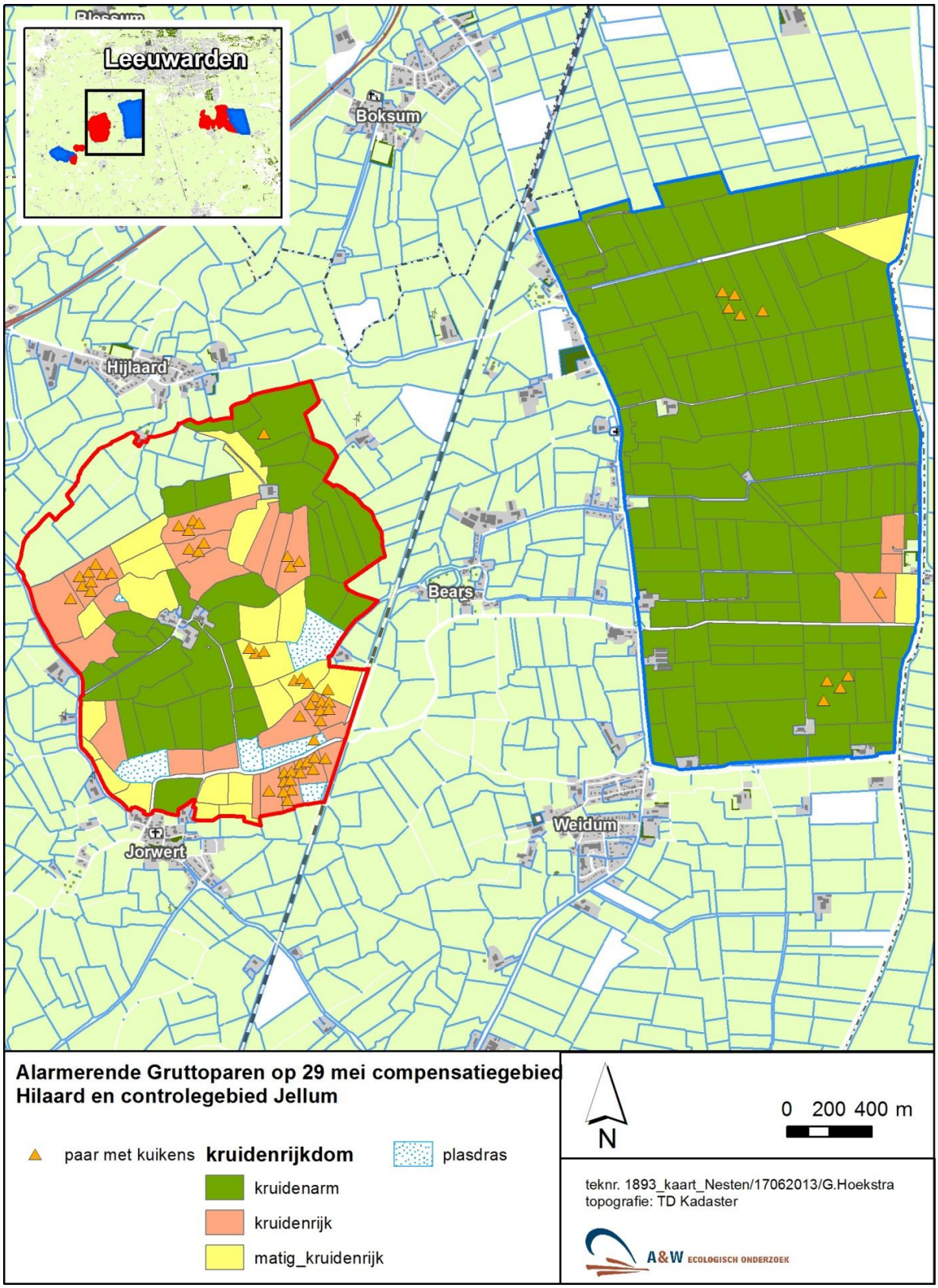

Kaart 27 Resultaten van de alarmtelingen in het compensatiegebied Hilaard (links) en controlegebied Jellum (rechts) Een alarmerend paar is weergegeven met een oranje driehoek.

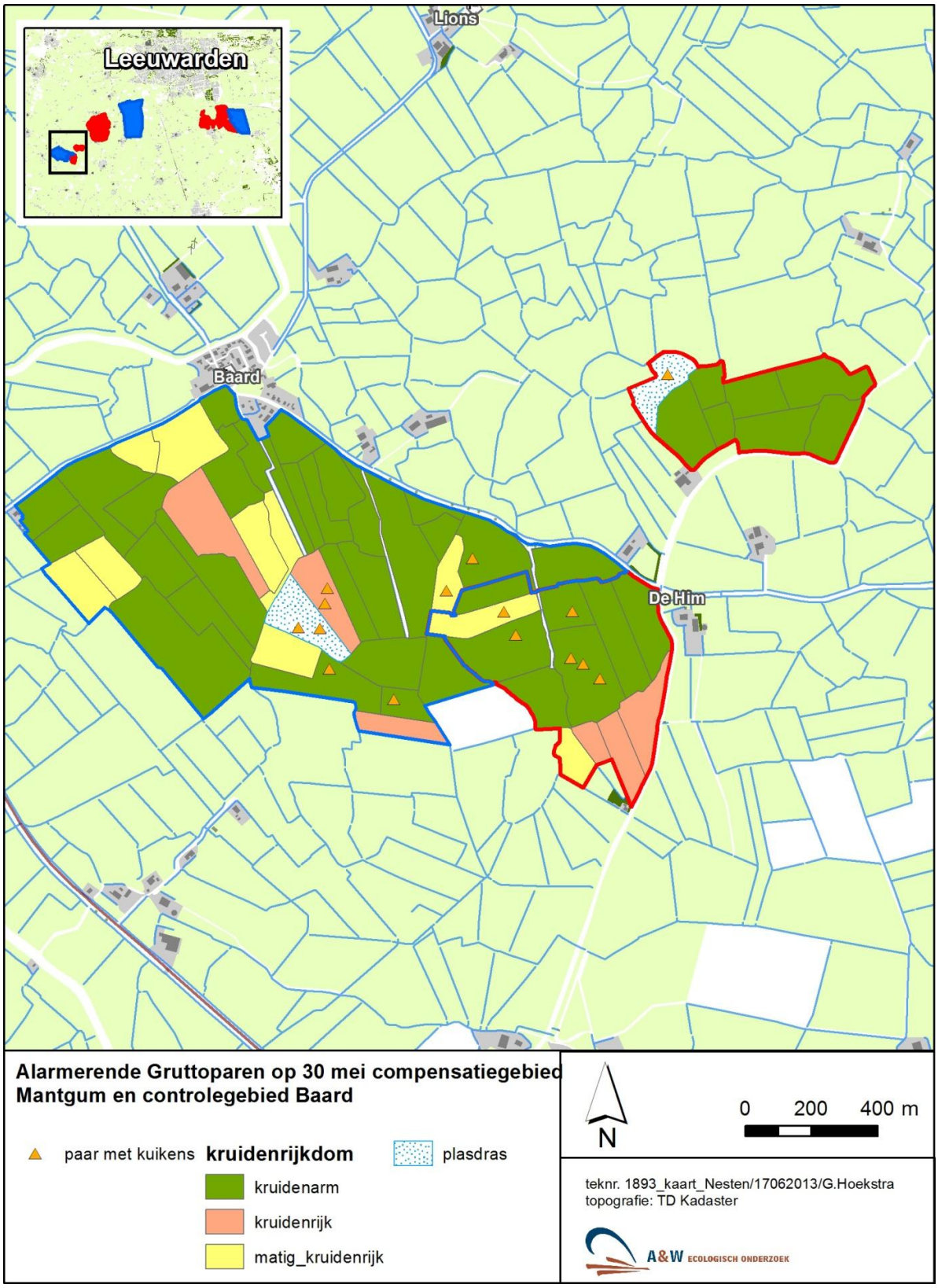

Kaart 28 Resultaten van de alarmtelingen in het compensatiegebied Mantgum (rechts) en controlegebied Baard (links) Een alarmerend paar is weergegeven met een oranje driehoek.

Bijlage 2 Dichtheden van Grutto's in de onderzoeksgebieden verkregen uit de BMP- tellingen.

Tabel 32

Dichtheid per 100 ha	1e ronde	2e ronde	3e ronde	4e ronde
Hempensermeer	20	24	17	18
Warten	5	3	3	3
Hilaard	42	33	37	37
Jellum	6	3	5	5
Mantgum	26	21	28	28
Baard	13	14	14	10

De dichtheden uit de 4^{e} ronde zijn uiteindelijk in de analyses meegenomen. Dit omdat deze telling het meest complete beeld was van de aantallen die daadwerkelijk in de onderzoeksgebieden hebben gebroed en niet aan het doortrekken waren.

Bijlage 3 Selectivity index.

Tabel 33

Gebied	SI	selectie
Compensatie	Selectiviteitindex (15,8-1,5)/(15,8+1,5)= 0,83	positief
Controle	Selectiviteitindex (0-2)/(0+2)=-1	negatief
Elders (zoekgebied A&W)	Selectiviteitindex (84,2-96,5)/(84,2+96,5)=- 0,07	negatief

Van: Vogelwacht Leeuwarden [redacted]
Verzonden: zaterdag 3 juli 2021 21:54
Aan: Raadsleden [redacted]
CC: '[redacted]
Onderwerp: Brief ontwikkeling de Hem vogelwacht Leeuwarden

Geachte Leden van de raad,

In het jaar 2018 waren wij met trots inwoners van dé Culturele hoofdstad van Europa. Voor wie het zich niet goed kan herinneren; Het Grote Grutto Theater was onderdeel van het hoofdprogramma. Bij deze prachtige theatrale beleving in Natuurmuseum Fryslân werd je meegenomen in de wereld van de Grutto's. Er werd volop aandacht gevraagd voor deze bijzondere vogel, haar biotoop en het behoud van beide!
Nu, anno 07-07-2021, staan we aan de vooravond van de vernietiging van het laatste ultieme biotoop, bolwerk van de grutto en dé kraamkamer binnen onze stadsgrenzen...dit kan en mag niet gebeuren!
Wanneer je als Culturele hoofdstad 'naar buiten toe' uitdraagt om aandacht te vragen voor de weidevogelproblematiek, de Grutto in het bijzonder, dan is het onverkoopbaar om deze laatste cluster Grutto's in deze parel van een polder de spreekwoordelijke rug toe te keren. Middels deze brief willen wij een noodkreet uiten, graag denken wij mee over mogelijke oplossingen!

Namens de gehele vogelwacht Leeuwarden willen wij dan ook middels deze brief, uit naam van onze 650 leden, een nadrukkelijke oproep doen aan de raad om niet te kiezen voor volledige ontwikkeling van project De Hem. Er zal een bufferzone aangehouden moeten worden van tenminste 300 meter, om de vogels en polder Hounsdyk de rust te gunnen waar ze recht op hebben. Deze buffer is nodig om de uitzonderlijke weidevogeldichtheid te waarborgen en te beschermen voor de toekomst.
In een ideale situatie zou er een zijtak/ bypass gegraven kunnen worden van de Wirdumervaart. De laatste paar jaar neemt de pleziervaart op de Wirdumervaart enorm toe en dat zal met de bouw van de Klamp fase 1 en 2 alleen maar drukker worden. Dit is (zeker tijdens het broedseizoen) zeer nadelig voor de benodigde rust in polder Hounsdyk. Deze bypass zou moet grenzen aan de oostzijde van de bufferzone om de toekomstige wijk De Hem te scheiden van de bufferzone. Op deze manier wordt er een nieuwe sloepenroute gecreëerd. Bij een juiste inrichting kan de bufferzone zelfs nog dienen als klein toevluchtsoord voor weidevogels als kieviten, scholeksters, plevieren etc.
Daarnaast biedt dit compromis ruimte voor alsnog prachtige woningen die gerealiseerd kunnen worden aan het water met uitzicht op de natuur!

Het belang om dit gebied te beschermen wordt ook eens te meer duidelijk gemaakt door de Weidevogelcollectieven van de provincie Fryslân die ook dit jaar weer uitgestelde maaidata met de bijbehorende subsidies hebben toegekend om de hoge weidevogeldichtheid in de Hem te beschermen, een duidelijk signaal vanuit de provincie, welke niet ontkend mag worden!

Wees zuinig op de laatste cultuurgronden van Leeuwarden en "Beskermje de polder en de Kening fan de greide'!

In afwachting van uw juiste besluitvorming.

Met vriendelijke groet,

Namens het bestuur en de leden Vogelwacht Leeuwarden e.o.,

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 5 juli 2021 11:59
Aan: Raadsleden [redacted]
Onderwerp: Hounspolder behouden

Beste raadsleden,
Wat een vreselijk nieuws dat er plannen worden gemaakt die een van de weinige natuurgebieden rondom Leeuwarden in gevaar brengt. Juist nu klimaatverandering harder dan ooit gaat en echt natuur steeds schaarser wordt zou dit toch niet moeten kunnen.
Ik studeer en woon al een tijdje in Wageningen en hier hebben we in vergelijking met Friesland hele uitgerekte natuurgebieden. En dat betekent echt veel voor de mensen die er wonen. Om op je ochtend wandeling een fazant te zien rond paraderen is heel bijzonder. Of als je college hebt gehad over biodiversiteit meteen heel veel soorten om je heen te vinden. De natuur hier werkt ook als een soort sanity check, even niet omringd te zijn door mensen en drukte. En dat, dat geldt absoluut niet alleen voor mensen maar ook voor de rest van de natuur. Dus geef de vogels de ruimte waar ze naar snakken.
Dit gebied is klein en dat maakt het heel uniek, want hier door heb je een hele hoge biodiversiteit. En een groot deel van die soorten zijn de vogels die daar hun nesten bouwen, en deze zullen niet meer terug keren als er vlak naast gebouwd wordt. Eeuwig zonde. We zouden trots moeten zijn op dit natuurgebied en er alles aan moeten doen om het te behouden. Dus leg de bouwplannen naast u neer en bewaar de natuur.
Groeten, [redacted]

-----Oorspronkelijk bericht-----
Van: [redacted]
Verzonden: maandag 5 juli 2021 15:30
Aan: [redacted]
Onderwerp: Hounspolder

LET OP: Dit bericht is afkomstig van buiten de organisatie. Klik niet op links of bijlagen tenzij u de afzender en de inhoud van het bericht vertrouwt.

Geachte raadsleden,
Met grote verbazing las ik dat u in en bij de Hounspolder wilt gaan bouwen.
Bedenk u nog eens een keer. Leeuwarden wil een groene gemeente zijn, maar als u in zo'n vogelgebied wilt gaan bouwen, dan kan ik dat niet volgen.
Waarom moet alles zo volgebouwd worden, vaak ook nog met grote tuinen. Volgens mij is er ook nog genoeg ruimte binnen Leeuwarden om in te breien met woningen.
Met alle klimaatveranderingen is het uiterst belangrijk om de natuur de ruimte te laten en te geven.
Ik hoop dat u zich ook binnen de coalitie nog eens bedenkt.
Met vriendelijke groet,
[redacted]

Oangeande : Hounspolder

Oan alle riedsleden fan de gemeente Ljouwert .

Woansdei o.s. wurd er troch jimme kollege in beslút nommen oangeande wentebou yn de nijens fan in ryk fûgel gebiet.
Yn de rin fan jierren binne er al hiel wat fan dizze peareltsjes ferlern gien yn ús provinsje troch wentebou en/ of oanlizzen fan nij asfalt .
Er wurd ik sprutsen dat jimme gemeente al in slompe jild stutsen hat yn kompensaasje lân.
Dat soks net echt wurket falt te begripen want de fûgels litte harren net stjoere .

Fûgelwacht Boksum e.o. fersiket dan ik mei klam om fan jimme plannen ôf te sjen en dit unike fûgel gebiet net fjirder oan te taasten .
Hooplik wize jimme noazen woansdei allegearre deselde kant út.

Foar de fûgelwacht Boksum e.o. [redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 6 juli 2021 11:59
Aan: Raadsleden [redacted]
Onderwerp: Wees kritisch, wees creatief: stem tegen De Hem

LET OP: Dit bericht is afkomstig van buiten de organisatie. Klik niet op links of bijlagen tenzij u de afzender en de inhoud van het bericht vertrouwt.

Geachte raadsleden,

Ik schrijf deze brief ter aanleiding van de vergadering van 7 juli, waarin u als Leeuwarder gemeenteraad gaat stemmen of de nieuwbouwplannen van De Hem ongewijzigd door zullen gaan. In het licht van het funeste effect dat de realisatie van dit plan volgens experts zal hebben op de nabijgelegen Hounspolder en haar weidevogels zou ik u bij deze op willen roepen om tegen dit voorstel te stemmen.

Het wetenschappelijk onderbouwde rapport van Altenburg & Wymenga is overduidelijk: als er geen 300 meter afstand wordt gehouden is het risico op het verdwijnen van de weidevogels in de Hounspolder groot (zij bijlage). Daarnaast blijkt uit gegevens van de provincie dat de compensatie van Wiarda en Hounspolder niet de beoogde resultaten heeft bereikt (zie bijlage). Ook de Algemene Rekenkamer hekelt weidevogelcompensatie: https://www.rekenkamer.nl/publicaties/rapporten/2014/04/16/compensatie-van-schade-aan-natuurgebieden.

Maar die rapporten heeft u (hopelijk) ook gelezen. Ik schrijf deze mail dus niet om u meer informatie aan te bieden. We weten beide dat 60 (of 80) meter volgens experts bij lange na niet genoeg is om de weidevogel in de Hounspolder te houden, we weten beide dat compensatie voor weidevogelgebied elders nog niet de beoogde resultaten heeft bereikt. Wat ik nu van u vraag is om de feiten op een rijtje te zetten en durven de conclusie te trekken: als de huidige bouwplannen niet drastisch worden veranderd komen de weidevogels op termijn niet terug in de Hounspolder, en is het risico dat de weidevogelpopulatie in Friesland onherstelbaar afneemt hoog.

Ik begrijp dat een deel van de oplossing voor het probleem van de woningcrisis kan worden gevonden in het bouwen van nieuwe huizen. Wat ik niet begrijp is dat de hakken in het zand worden gezet om te bouwen ten koste van een stuk natuur zo dicht bij de stad. De woningcrisis is ontstaan door een heleboel redenen, maar toch merk ik dat het bouwen van huizen - ook ten koste van de natuur en onze Friese trots, de weidevogels - wordt gezien als de zo niet enige, dan wel de belangrijkste oplossing. Dat hoeft niet zo te zijn.

Een bekend joods gezegde luidt dat men moet zoeken naar verloren sleutels niet alleen waar licht is, maar juist waar de sleutels in het donker verloren zijn. Het bouwplan voor de Hounspolder - die zo overduidelijk tegen wetenschappelijk onderbouwde richtlijnen in dreunt - is een zoektocht onder een felle lantaarnpaal, een afweging die het licht niet kan verdragen. Misschien vinden we daar ook een sleutel die op een huis past, maar ten wiens nadele zitten wij dan warm binnen?

Ik roep u op om verder te durven kijken, en kritisch en vooral ook creatief te durven zijn. Want dat is wat we nodig hebben als we een leefbare wereld voor mens en natuur willen realiseren, en daar staan de plannen voor De Hem lijnrecht tegenover. Gebaseerd op een afstand die overduidelijk tegen wetenschappelijk advies in dreunt, op compensatie waarvan de effectiviteit nog niet bewezen is en op een afweging die op de meest fantasieloze manier een oplossing voor de huizencrisis zoekt zijn de

plannen voor de De Hem noch kritisch noch creatief. Ik roep u daarom bij deze op om tegen het voorstel te stemmen. Bedankt voor het in acht nemen van mijn brief.

Hartelijke groeten,
[redacted]

Compensatie Wiarda

Ten aanzien van de woningen in de Wiarda heeft de gemeente Leeuwarden een bedrag gestort in het weidevogelcompensatiefonds. Dit waren zij verplicht omdat de plannen voor extra verstoring van weidevogelareaal zorgden, de provincie heeft dit bedrag verdubbeld omdat het binnen het bundelingsgebied valt.

Voor het weidevogelcompensatiebeheer is gezocht naar een locatie in de nabije omgeving van Leeuwarden. Uiteindelijk is er voor 2 locaties gekozen die aansluiten bij het weidevogelcompensatiebeheer vanuit het project De Haak en agrarisch natuur en landschapsbeheer. Zo is er een groter aaneengesloten gebied van beheer gericht op weidevogels ontstaan.

De locaties
Voor de locatie in de Wammerterpolder is een contract afgesloten voor 12 jarig weidevogelcompensatiebeheer op 27,7 hectare landbouwgrond. De ander locatie ligt in de buurt van de Jorwerterfeart. Hier is een beheercontract voor 12 jaar afgesloten op 7,7 hectare, maar hier heeft ook een functieverandering plaatsgevonden. De 7,7 hectare landbouwgrond is namelijk omgevormd naar natuur. Dit is middels een eenmalige vergoeding uitbetaald en vastgelegd in een kwalitatieve verplichting. Hierin staat dat de eigenaar het gebied zal gebruiken als weidevogelnatuurgebied voor de eeuwigheid. Naast beheer zijn op de locaties ook inrichtingswerkzaamheden uitgevoerd ten behoeve van de weidevogels, zoals: zorgen voor een hoger waterpeil en het aanleggen plasdras.

Stand van zaken
Voor de stand van zaken zijn gegevens opgevraagd bij de Natuurcoöperatie Baarderadiel. Zij controleren voor de provincie of het beheer juist wordt uitgevoerd en regelen de contacten met de lokale vogelwacht. De cijfers die zij voor dit stuk hebben aangeleverd zijn de broedgegevens van de 4 hoofdsoorten, dat zijn: grutto, kievit, scholekster en tureluur. Hierbij moet worden opgemerkt dat ondanks alle inzet niet alle nesten zijn geregistreerd in het systeem en dus niet op kaart staan.

De grafieken laten een duidelijk beeld zien van de weidevogelaantallen. Sinds 2010 zitten die hier in de lift, maar vanaf 213/2014 gaan de aantallen weer naar beneden. De mozaïekcoördinator geeft aan dat dit heeft te maken met predatie. De vos heeft in 2013 het weidevogelgebied ontdekt en komt sindsdien in het gehele werkgebied van de natuurcoöperatie voor. De weidevogels hebben hier duidelijk last van en de laatste jaren wordt dit versterkt vanwege de andere predatoren. Dit geldt niet alleen voor de agrarische gebieden, maar ook voor de weidevogelnatuurgebieden van de terreinbeherende organisaties.

Op de bijgevoegde afbeeldingen is de locatie langs de Jorwerterfeart met een blauwe omlijning aangegeven. Deze stippenkaarten laten de nesten van het jaartal 2016 zien. Zowel binnen het compensatiebeheer als er om heen zitten weidevogels. Het beheer is naast het leveren van geschikt broedgebied ook gericht op de kuikens. Deze hebben ook een plek nodig om op te groeien. Juist kruidenrijke graslanden met een wat hoger waterpeil zijn voor hen goede plekken. Bij weidevogelbeheer gaat het dan ook om de samenhang/mozaïek van beheer en er samen vol voor gaan.

Zowel de beide agrariërs als de natuurcoöperatie Baarderadeel doen er elk jaar alles aan om ervoor te zorgen dat er kuikens groot worden. Beheer wordt uitgevoerd, peilen worden opgezet en nesten wordt gemonitord. Hierbij worden ze ondersteund door de vogelwacht met haar betrokken leden. Allen zien zij ook de teruggang van weidevogels en hebben dit ook aangekaart bij de provincie. Volgens hen is de toenemende predatiedruk een belangrijke oorzaak en zouden zij graag willen dat de huidige wet- en regelgeving wordt aangepast. Dit heeft de aandacht gekregen bij de provincie, maar is en blijft een gevoelig onderwerp waar op dit moment nog niets over gezegd kan worden.

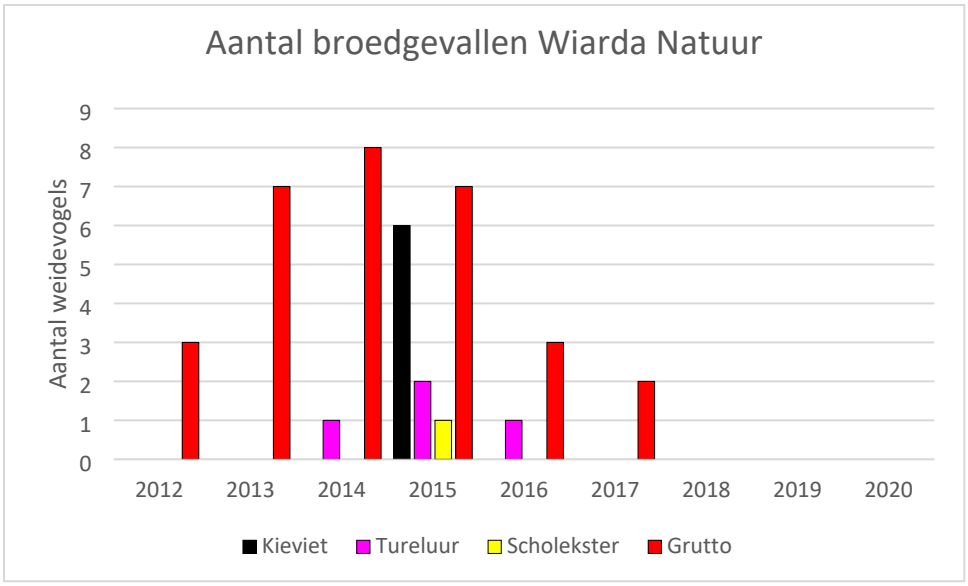
Aantal broedgevallen Wiarda Natuur
Aantal weidevogels
0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
Kieviet
Tureluur
Scholekster
Grutto

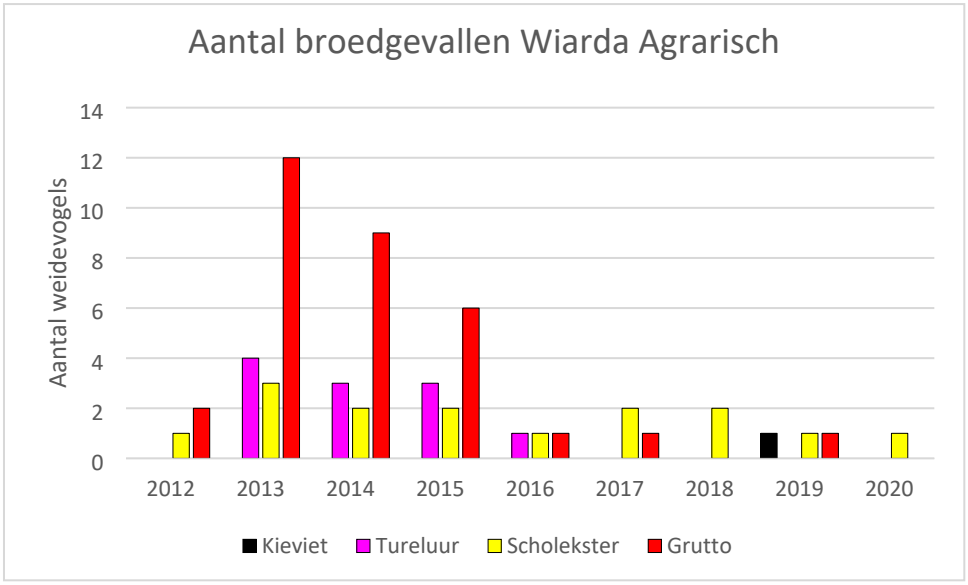
Aantal broedgevallen Wiarda Agrarisch
Aantal weidevogels
0
2
4
6
8
10
12
14
2012
2013
2014
2015
2016
2017
2018
2019
2020
Kieviet
Tureluur
Scholekster
Grutto

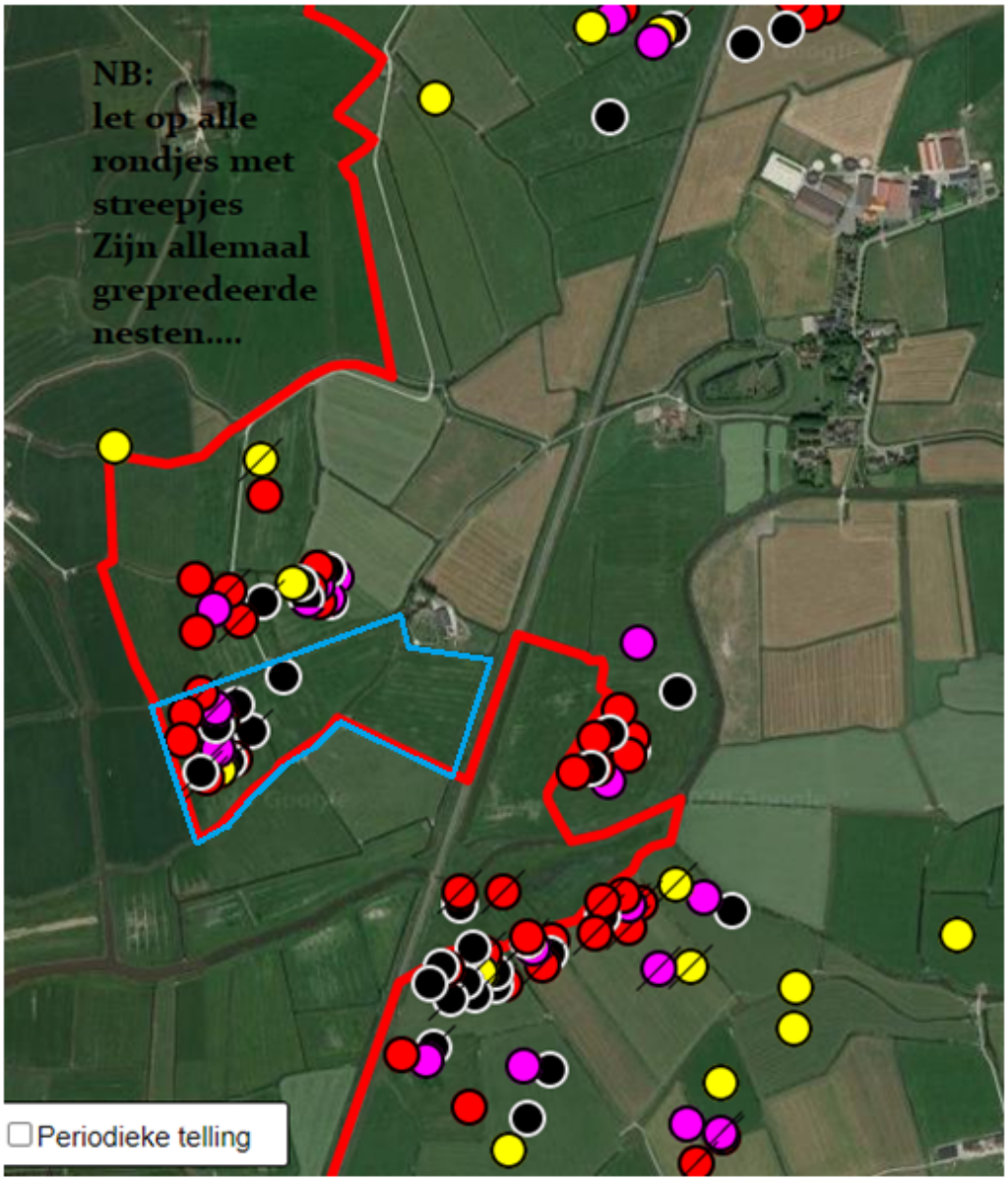

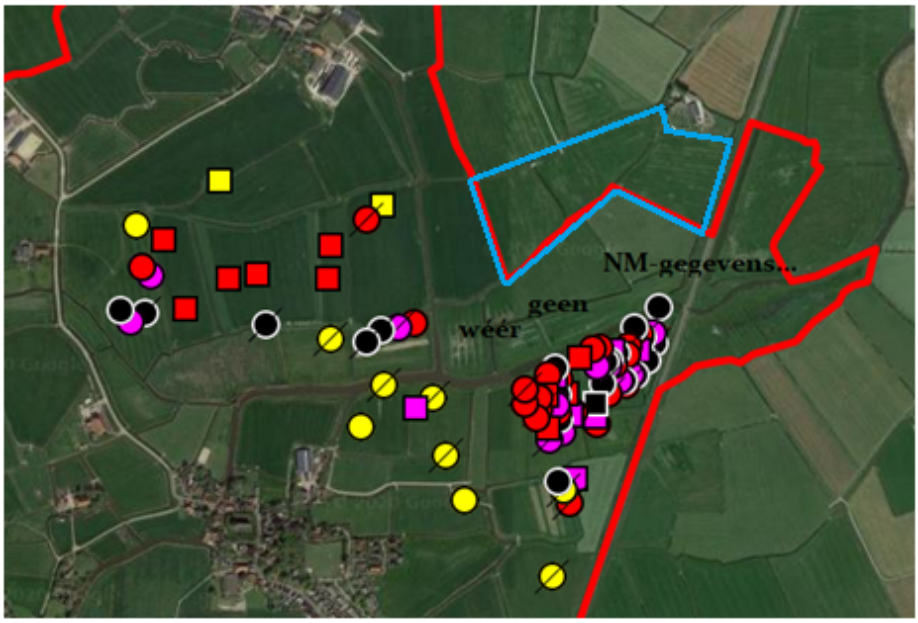

De kleuren op de kaart corresponderen met de legenda bij de grafieken

Weidevogeladvies Polder De Houn in relatie tot woningbouw in buurtschap De Hem

Opdrachtgever	Gemeente Leeuwarden
Referentie	E. van der Heijden 2020. Weidevogeladvies polder De Houn in relatie tot woningbouw in buurtschap De Hem. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.
Projectcode	20-131
Status	definitief
Datum	7 mei 2020
Projectleider	E. van der Heijden
Autorisatie	R. Strijkstra

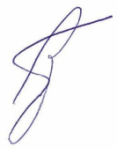

Inhoud

1. Inleiding
2. Situatieschets en plannen
3. Gebiedsbescherming en beoordeling
4. Conclusies

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv
Suderwei 2
9269 TZ Feanwâlden
tel. 0511 – 474764
email: info@altwym.nl
website: www.altwym.nl

Foto 1- impressie van polder De Houn. De aanwezigheid van plas dras op de achtergrond van de foto wijst op hoge grondwaterstanden, wat zeer gunstig is voor foeragerende weidevogels.

1. Inleiding en vraagstelling

De gemeente Leeuwarden heeft het voornemen om buurtschap De Hem in te richten met nieuwe woningen. Ten oosten van de geplande woonwijk ligt polder De Houn. Deze polder is van groot belang als weidevogelgebied. De aanleg van de nieuwe woonwijk kan leiden tot verstoring van weidevogels en daarmee tot verlies van de kwaliteit van polder De Houn als weidevogelgebied. Om deze reden heeft de gemeente Leeuwarden aan Altenburg & Wymenga gevraagd een beknopte studie uit te voeren naar de effecten van de geplande woonwijk op de weidevogels in polder De Houn. Hierbij gaat het specifiek om het beantwoorden van de volgende vragen:

- Wat zijn de huidige weidevogelwaarden in polder De Houn?
- In welke mate zal de woningbouw leiden tot verlies van kwaliteit van het weidevogelgebied wanneer er geen mitigerende maatregelen worden genomen?
- Welke maatregelen kunnen er genomen worden om negatieve effecten van de woonwijk op het weidevogelgebied te voorkomen of te minimaliseren?

In onderhavige notitie wordt een antwoord gezocht op deze vragen. Altenburg & Wymenga presenteert in deze notitie de resultaten van een onafhankelijk ecologisch onderzoek. Het onderzoek spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het onderhavige plan of een bepaalde ontwikkeling. Landschappelijke, archeologische of cultuurhistorische waarden komen niet aan de orde. Aan deze ecologische beoordeling kunnen geen rechten worden ontleend.

2. Situatieschets

Het woningbouwgebied De Hem
Het woningbouwgebied is gelegen ten zuiden van Goutum en wordt aan de westzijde begrensd door de Wergeasterdyk. Aan de zuidzijde van het plangebied is de ontwikkeling van een woonwijk gepland. Op die locatie vinden op dit moment al werkzaamheden plaats. De noordzijde van het plangebied grenst aan de bebouwde kom van Goutum. Aan de oostzijde ligt de polder De Houn (zie figuur 1). Het ontwikkelingsgebied bestaat grotendeels uit intensief beheerd productiegrasland en wordt doorsneden met smalle sloten.

Polder De Houn
Polder de Houn is gelegen langs de Hounsdyk ten zuiden van Goutum en ten westen van buurtschap Wiarda, in de zuidelijke uitbreiding van Leeuwarden. De polder is ongeveer 5 ha groot en bestaat grotendeels uit kruidenrijk grasland. Het waterpeil is hier tamelijk hoog. In het gebied staat het water daarom lokaal langdurig in de greppels en in het maaiveld. Het gebied wordt beweid met schapen. In 2019 hebben Oosterveld & Van der Heide (2019) een plan geschreven hoe het gebied het beste ten behoeve van weidevogels kan worden beheerd.

Zoals reeds gesteld wordt polder De Houn gebruikt als broed- en foerageergebied door diverse soorten weidevogels (zie Oosterveld & van der Heide 2019). Volgens de NDFF zijn er in 2018 territoria vastgesteld van Grutto (8), Tureluur (2), Kievit (6) en Scholekster (6). Door de hoge grondwaterstand is het gebied ook van belang als foerageergebied voor verscheidene soorten weidevogels. verder maakt het gebied deel uit van een groter netwerk weidevogelgebied aan de zuidzijde van Leeuwarden (Wymenga et al. 2010).

Polder De Houn heeft geen wettelijk beschermde status; het is geen onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur of 'Natuur buiten EHS'. Ook is het niet door de Provincie Fryslân aangewezen als

weidevogelkansgebied, zodat het geen bescherming geniet conform de beschermingsregels van de Verordening Romte Fryslân 2014.

3. Verstoring polder De Houn in relatie tot nieuwbouw

3.1. Weidevogels en verstoring (een algemene beschouwing)

Weidevogels worden verstoord door wegen, bebouwing, opgaande begroeiing en andere objecten als spoorlijnen, hoogspanningsleidingen, windturbines e.d. De dichtheid aan broedparen vlakbij een verstorend object is veel lager dan op enige afstand ervan. De maximale afstand waarop verstoring nog merkbaar is verschilt per soort en per object. Dit wordt de verstoringsafstand genoemd. Zo is de verstoring van rietkragen, fietspaden of landbouwontsluitingswegen beperkt tot ca. 50-100 m terwijl die bij bos kan oplopen tot maximaal 250 m. Dat wil overigens niet zeggen dat binnen die afstand geen weidevogels broeden, maar dat er (veel) minder broeden in vergelijking met een situatie zonder verstoringsobject. De waargenomen verspreiding in het veld is vaak een resultante van de habitatkwaliteit en de situatie ter plaatse (bijv. cumulatie van storingsbronnen). in ieder geval kan worden gesteld dat hoe dichter een verstoringsbron gelegen is bij een weidevogelgebied, hoe minder er zal worden gebroed door weidevogels. Een uitgebreide analyse van de effecten van storingsbronnen op weidevogels wordt gepresenteerd door Bruinzeel en Schotman (2011).

3.2 Verstoring van weidevogels in de Provincie Fryslân

De verstoringsafstanden waarmee door het bevoegd gezag (Provincie Fryslân) gerekend wordt om de afname van een weidevogelkansgebieden bij ruimtelijke ontwikkelingen te bepalen, zijn niet de maximale verstoringsafstanden maar de afstanden waarbij de dichtheid aan weidevogels sterk is verminderd. De door de Provincie gehanteerde verstoringsafstanden zijn door Bruinzeel & Schotman (2011) vergeleken met een groot aantal verstoringsonderzoeken die in het verleden zijn uitgevoerd. Op basis hiervan hebben de auteurs geconcludeerd dat de betreffende gemiddelde verstoringsafstanden als realistisch kunnen worden beschouwd.

De Provinciale verstoringsafstanden zijn juridisch vastgelegd in de Verordening Romte 2014. Zoals gezegd worden ze gebruikt om bij een ruimtelijke ingreep te berekenen hoeveel planologisch vastgelegd weidevogelkansgebied verloren gaat en hoe groot de compensatieopgave is. In tabel 1 is aangegeven welke verstoringsafstanden er in de Verordening Romte 2014 worden gehanteerd.

Tabel 1 - Gemiddelde verstoringsafstanden voor verschillende verstoringsbronnen bij vestiging van weidevogels (bron: Bruinzeel & Schotman en Verordening Rome Fryslân 2014).

Storingsbron	Verstoringsafstand (m)
Gemeentelijke weg	50
Provinciale weg	100
Autosnelweg	150
Spoorlijn (intercity)	150
Spoorlijn (lokaal)	100
Fietspad	50
Opgaande begroeiing (bos <0,5 ha, houtsingel, bomenrij, boomgroep)	200
Bos (>0,5 ha)	250
Rietland	200
Hoogspanningsleiding	100
Bebouwing (buiten bebouwde kom)	200
Bebouwing (bebouwde kom)	300
Gaswinstation	325
Windturbines	200

3.3 Verstoring weidevogels in polder De Houn in relatie tot woningbouwontwikkeling

Huidige situatie

De rand van polder De Houn ligt op dit ogenblik op een afstand van ongeveer 80 meter van de nieuwe woonwijk Wiarda en de bestaande woonwijk Goutum. Ook ligt het gebied langs de Hounsdijk. Dit betekent in principe dat de polder in de huidige situatie al in zekere mate wordt verstoord. De huidige situatie is dus niet optimaal, maar er komen nog wel weidevogels tot broeden en is het gebied als gevolg van plas/dras geschikt voor foeragerende weidevogels..

Toekomstige situatie

Aanleg woonwijk zonder buffer

Uit de analyse van Bruinzeel & Schotman (2011) komt naar voren dat ten aanzien van bebouwing blijkt dat er binnen een afstand van 100 meter van een woonwijk er niet of nauwelijks wordt gebroed door weidevogels. De verwachting is dan ook dat de aanleg van de nieuwe woonwijk direct langs de Wirdumervaart, dus zonder buffer, zal leiden tot verlies van het weidevogelgebied. Dit verlies is mede te verwachten door het gegeven dat ook aan de oostzijde van de polder in buurtschap Wiarda al woningbouwontwikkeling aan de orde is (zie boven).

Om de kwaliteit van het weidevogelgebied (deels) te behouden is het advies om een brede buffer aan te leggen tussen polder De Houn en het woningbouwgebied in buurtschap De Hem. Hoe breed deze buffer moet zijn en hoe deze moet worden ingericht wordt hieronder verder uitgewerkt.

Buffer van 300 meter

In tabel 1 zijn voor diverse verstoringsobjecten de door de Provincie Fryslân gehanteerde gemiddelde verstoringafstanden aangegeven. Voor bebouwing binnen de bebouwde kom gaat het om een verstoringsafstand van 300 meter. Dit betekent dat bij een buffer van 300 meter negatieve effecten op polder De Houn grotendeels kunnen worden uitgesloten.

Buffer van 200, 100 of 50 meter

Overigens betekent dit niet dat als de bufferzone minder breed wordt dan 300 meter er dan niet meer door weidevogels in polder De Houn zal worden gebroed. Wel zal er sprake zijn van een graduele afname naarmate de bufferzone minder breed wordt aangelegd. De verwachting is dat een bufferzone van bijvoorbeeld 200 meter breed zal leiden tot een reductie van de kwaliteit van het gebied met 30%. Bij een breedte van 100 meter of een breedte van 50 meter bedraagt deze afname respectievelijk 65% en 85%. Waarschijnlijk zal deze afname nog iets hoger zijn, vanwege toenemende predatie.

In het rapport van Oosterveld & Van der Heide (2019) is aangegeven hoe polder De Houn optimaal voor weidevogels kan worden ingericht. De verwachting is dat door het optimaliseren van de polder de negatieve effecten van de verstoring van de woonwijk zal worden gemitigeerd. Bij voorhand is echter niet aan te geven bij welke bufferbreedte in combinatie met mitigerende maatregelen de huidige kwaliteit van polder De Houn in zijn geheel kan worden gewaarborgd.

3.4 Inrichting van de buffer

Zoals al aangegeven leiden hoogopgaande landschapselementen ook tot verstoring van de weidevogels. Dit betekent dat de bufferzone zijn open karakter moet behouden zonder opslag van riet, bomen en bosschages. Daarom wordt geadviseerd om het gebied om te vormen tot kruidenrijk grasland met hoge grondwaterstanden. Dit kan eenvoudig worden gerealiseerd door het huidige cultuurgrasland in de bufferzone extensief te beheren. Het gebied kan dan worden gebruikt als voedselgebied voor jonge kuikens uit polder De Houn. Om roofdieren zo veel mogelijk te weren wordt daarnaast geadviseerd om aan de westrand van de buffer een 10 meter brede waterloop aan

te leggen die in verbinding staat met Wirdumerfeart. Om het gebied te laten functioneren als uitloopgebied voor kuikens is het van belang om de buffer niet toegankelijk te maken voor publiek (speelplaatsen, wandelroutes, etc.). Ook wordt geadviseerd om de buffer van noord naar zuid overal even breed aan te leggen. Een impressie van de bufferzone is weergegeven in figuur 1.

Handhaven relatie met overige gebieden
Verder wordt geadviseerd om de ecologische relatie die polder De Houn heeft met het gebied ten noorden van de Wâldwei te behouden en dit deel van het agrarisch landschap niet verder te ontwikkelen.

4. Conclusies

Uit bovenstaande analyse kan het volgende worden geconcludeerd:

- Polder De Houn is nog één van de laatste goede weidevogelgebieden aan de zuidrand van Leeuwarden.
- Realisatie van de woonwijk De Hem direct langs polder De Houn zal ertoe leiden dat de kwaliteit van het weidevogelgebied verloren zal gaan.
- Om de kwaliteit van het weidevogelgebied in polder De Houn (tot op zekere hoogte) te waarborgen dient tussen de polder en het woningbouwgebied De Hem een brede bufferzone te worden aangelegd.
- Bij een bufferzone met een breedte van 200 meter kan worden aangenomen dat de kwaliteit van de polder met meer dan 30% zal verminderen, mede gezien een toename van de predatie.
- De verwachting is dat door het optimaliseren van de polder de negatieve effecten van de verstoring van de woonwijk zal worden gemitigeerd. Bij voorhand is echter niet aan te geven bij welke bufferbreedte in combinatie met mitigerende maatregelen de huidige kwaliteit van polder De Houn in zijn geheel kan worden gewaarborgd.
- Pas bij een bufferzone met een breedte van 300 meter zal de polder geen of nauwelijks invloed meer ondervinden van het woningbouwgebied.
- Voorkomen moet worden dat er in de bufferzone bomen, bosschages en riet tot ontwikkeling komen. Geadviseerd wordt om de bufferzone om te vormen tot kruidenrijk grasland.

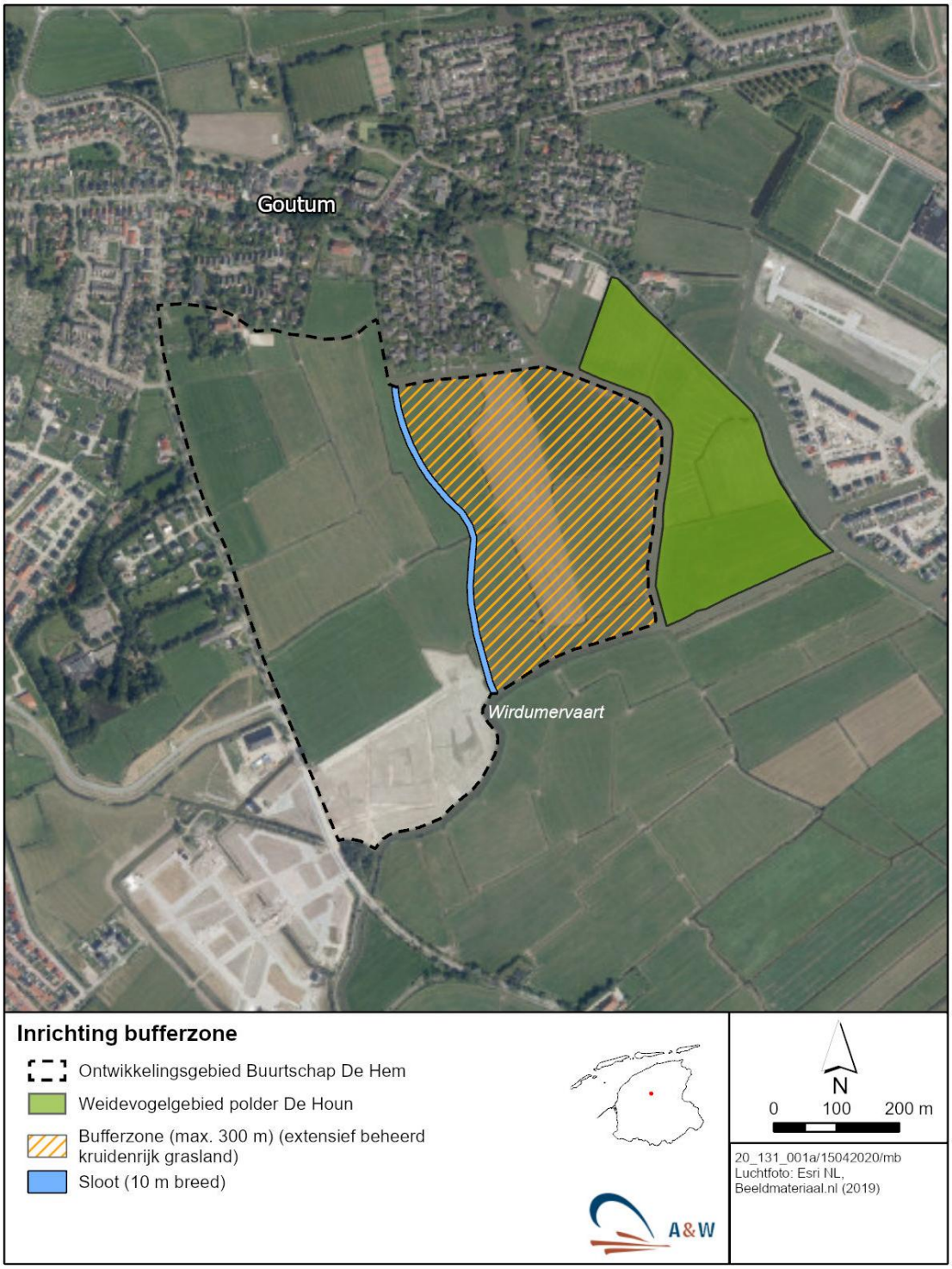

Figuur 1 - Impressie van de bufferzone zoals deze kan worden gerealiseerd tussen de woningbouw in buurtschap De Hem en polder De Houn.

Literatuur

Bruinzeel, L.W. & A.G.M. Schotman 2011. Onderbouwing verstoringsafstanden werkplan weidevogels in Fryslân, A&W rapport 1624/Alterra rapport 2184. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden/Alterra Wageningen

Oosterveld, E.B. & Y. van der Heide 2019. Weidevogeladvies polder De Houn. A&W-notitie 3188hou. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Feanwâlden.

Wymenga, E. , L.W. Bruinzeel & F. Hoekema 2010.Compensatie voor weidevogels in het kader van ontwikkelingen rond Leeuwarden. A&W-rapport 1324. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek,Feanwâlden/ Veenwouden

Websites

NDFF

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 6 juli 2021 12:26
Aan: [redacted]
Onderwerp: Reactie van SOVON, over bijzondere dichtheid broedparen in Hounspolder

LET OP: Dit bericht is afkomstig van buiten de organisatie. Klik niet op links of bijlagen tenzij u de afzender en de inhoud van het bericht vertrouwt.

---------- Oorspronkelijk bericht ----------
Van: J[redacted]
Aan: "[redacted]
Cc: [redacted]
Datum: 6 juli 2021 om 11:01
Onderwerp: FW: Verzoek om rugdekking mbt bijzondere dichtheid broedparen in Hounspolder

Beste [redacted],

Het zou zeker jammer zijn als dit unieke stukje weidevogelgebied zou verdwijnen. En de aantallen en dichtheden zijn zeker hoog. Dergelijke plekken zijn schaars geworden, en zo dicht tegen de bebouwde kom aan zie je dat bijna nergens meer.

We kunnen deze aantallen uit 2019 t/m 2021 niet helemaal op basis van eigen gegevens bevestigen, het gebied is bij ons voor het laatst in 2017 en 2018 geteld (daarvoor in 2007), door stagiairs (met begeleiding). Ik ben wat verrast door het hoge aantal broedparen van Tureluur, maar de aantallen van Scholekster, Kievit en Grutto zijn zeker realistisch. Wij hebben ook een andere methodiek dan de BFVW hanteert. Eventueel zouden wij het gebied volgend jaar weer volgens de BMP-methode kunnen tellen.

Wellicht kan het nuttig voor jullie zijn om de resultaten uit het Grutto onderzoek van de RUG erbij te betrekken. O.a. in dit rapport staat vanaf bladzijde 31 meer over de plaatstrouwheid van de Grutto:
https://www.researchgate.net/publication/236194556_Grutto-demografie_in_Zuidwest-Friesland_vanaf_2004_update_na_de_doorstart_en_uitbreiding_in_2012

Met vriendelijke groet, [redacted]

--
[redacted]
Coördinatie broedvogels Waddenzee en Fryslân

telefoon [redacted]
e-mail [redacted]

Sovon Vogelonderzoek Nederland - Kantoor Noord
adres P/a Natuurmuseum Fryslân | Schoenmakersperk 2 | 8911 EM Leeuwarden
online Sovon.nl | like ons op Facebook | volg ons op Twitter

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 5 juli 2021 14:18
Aan: [redacted]
Onderwerp: Verzoek om rugdekking mbt bijzondere dichtheid broedparen in Hounspolder

Beste [redacted]
Kunnen jullie bevestigen dat de dichtheden in de Hounspolder inderdaad hoog of zelfs uniek zijn?
Zie hieronder onderdeel van ons bericht aan de gemeenteraad Leeuwarden. 7 juli a.s. besluit de raad of er wel of niet een nieuwbouwwijk strak tegenaan gebouwd wordt.

Voor de duidelijkheid: Hounspolder is het gebied waar we voor strijden.
Daarnaast gegevens over Murk Nijdam Wommels Gruttoland
en gegevens van
mislukte compensatie in Lammerterpolder en bij Jorwerter Feart
en over gebied Himpensermar, wat steeds ten tonele gevoerd wordt als gebied waar de grutto s maar naartoe moeten volgens de wethouder. De dichtheden zijn daar echter veel lager dan in Hounserpolder.

Bij voorbaat veel dank! En succes met jullie goede werk!

Hartelijke groeten,

[redacted]
Klimaatcoalitie Fryslan
[redacted]

1. **De geliefde Hounspolder is que dichtheid misschien wel het beste weidevogelgebied in Friesland.** Dankzij de toewijding van Anne Venema en andere vrijwilligers, dankzij de erfenis van vele decennia van goed beheer, ondanks de aangrenzende wijk Wiarda, dankzij de weiden ernaast, heeft de Hounspolder sinds 2018 een grotere dichtheid van gruttoparen dan Murk Nijdam, bekend van Gruttoland. Kortom, Hounspolder: *'t **alderbeste** skriezeland fan d' ierde.*
Bijlage:broedgegevens Hounspolder 2021, ter vergelijking: bericht Provincie over compensatie Wiarda en rapport over compensatie 2013

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 6 juli 2021 15:42
Aan: [redacted]
Onderwerp: Grotere bufferzone tussen De Hem en Hounspolder

LET OP: Dit bericht is afkomstig van buiten de organisatie. Klik niet op links of bijlagen tenzij u de afzender en de inhoud van het bericht vertrouwt.

Beste raadsleden,

De grutto en andere weidevogels komen steeds minder vaak voor in Nederland. De Hounspolder is een weidevogelsparadijs dat nodig is om de weidevogels te beschermen, en er is een bufferzone van 300 meter in plaats van 60 meter nodig tussen de Hem en de Hounspolder om te zorgen dat de weidevogels in zulke grote getalen naar de Hounspolder blijven komen.
Het zou eeuwig zonde zijn de weidevogels van deze plek te beroven, laat u dit alstublieft niet gebeuren!

Vriendelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 6 juli 2021 18:05
Aan: Raadsleden [redacted]
Onderwerp: Woningen

LET OP: Dit bericht is afkomstig van buiten de organisatie. Klik niet op links of bijlagen tenzij u de afzender en de inhoud van het bericht vertrouwt.

Geachte Raadsleden ,

Morgenavond is het voornemen dat jullie een besluit nemen over woningbouw pal aan de rand van een bijzonder weidevogelgebied de Hounspolder. Gebieden als deze zijn zeer belangrijk om de weidevogelstand niet nog sneller achteruit te laten gaan. Al eerder liet een in opdracht van de gemeente opgesteld onderzoeksrapport van A&W zien dat dit weidevogelgebied hierdoor verloren gaat. Ik vraag je dan ook met klem om de beslissing morgenavond uit te stellen en te zoeken naar mogelijkheden om de weidevogels in de Hounspolder wel een goede toekomst te bieden en tegelijkertijd woningen te kunnen bouwen."

Vriendelijke groeten,
[redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPhone

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 6 juli 2021 18:06
Aan: Raadsleden [redacted]
Onderwerp: Hounspolder

LET OP: Dit bericht is afkomstig van buiten de organisatie. Klik niet op links of bijlagen tenzij u de afzender en de inhoud van het bericht vertrouwt.

Morgenavond is het voornemen dat jullie een besluit nemen over woningbouw pal aan de rand van een bijzonder weidevogelgebied de Hounspolder. Gebieden als deze zijn zeer belangrijk om de weidevogelstand niet nog sneller achteruit te laten gaan. Al eerder liet een in opdracht van de gemeente opgesteld onderzoeksrapport van A&W zien dat dit weidevogelgebied hierdoor verloren gaat. Ik vraag je dan ook met klem om de beslissing morgenavond uit te stellen en te zoeken naar mogelijkheden om de weidevogels in de Hounspolder wel een goede toekomst te bieden en tegelijkertijd woningen te kunnen bouwen.

Ik woon in Bolsward, maar fiets hier regelmatig langs. Het raakt mij zeer dat dit prachtige gebied wordt aangetast. Toen durf en zeg: nu wordt er een grens overschreden, dit gaat niet gebeuren. Ondergetekende en "bewoners" van dit gebied zijn jullie erkentelijk.

[redacted]

Verstuurd vanaf mijn iPad

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 6 juli 2021 20:51
Aan: [redacted]
Onderwerp: Vernietiging hounspolder

LET OP: Dit bericht is afkomstig van buiten de organisatie. Klik niet op links of bijlagen tenzij u de afzender en de inhoud van het bericht vertrouwt.

Beste raadsleden,

Morgenavond is het voornemen dat jullie een besluit nemen over woningbouw pal aan de rand van een bijzonder weidevogelgebied de Hounspolder. Gebieden als deze zijn zeer belangrijk om de weidevogelstand niet nog sneller achteruit te laten gaan. Al eerder liet een in opdracht van de gemeente opgesteld onderzoeksrapport van A&W zien dat dit weidevogelgebied hierdoor verloren gaat. Ik vraag je dan ook met klem om de beslissing morgenavond uit te stellen en te zoeken naar mogelijkheden om de weidevogels in de Hounspolder wel een goede toekomst te bieden en tegelijkertijd woningen te kunnen bouwen.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: dinsdag 6 juli 2021 23:38
Aan: [redacted]
Onderwerp: Hounspolder

LET OP: Dit bericht is afkomstig van buiten de organisatie. Klik niet op links of bijlagen tenzij u de afzender en de inhoud van het bericht vertrouwt.

Beste 'groene' gemeente,

Morgenavond is het voornemen dat jullie een besluit nemen over woningbouw pal aan de rand van een bijzonder weidevogelgebied, de Hounspolder. Gebieden als deze zijn zeer belangrijk om de weidevogelstand niet nog sneller achteruit te laten gaan. Al eerder liet een in opdracht van de gemeente opgesteld onderzoeksrapport van A&W zien dat dit weidevogelgebied hierdoor verloren gaat. Ik vraag jullie dan ook met klem om de beslissing morgenavond uit te stellen en te zoeken naar mogelijkheden om de weidevogels in de Hounspolder wel een goede toekomst te bieden en tegelijkertijd woningen te kunnen bouwen.

Misschien kan de gemeente kijken of er in de stad meer in de hoogte gebouwd kan worden, lijkt mij zeker een goede oplossing in deze tijd! We hebben ruimte nodig voor natuur! De hoogte in met bouwen en in de stad meer groen, meer biodiversiteit. Zoals jullie wel bekend zal zijn draagt groen bij aan het welzijn van mensen. Meer biodiversiteit is zoals waarschijnlijk ook wel bekend goed voor de dieren, waaronder bv de insecten, en goed voor onze aarde waar we zoveel zuiniger mee om moeten gaan.

In 2030 moeten we 30 % natuur hebben, laten we dit prachtige gebied daarbij houden!

Laat zien door dit soort projecten in stand te houden dat de gemeente niet alleen pretendeert groen te zijn maar dat jullie dat ook werkelijk zijn!

Hartelijke groet,
[redacted]

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 7 juli 2021 07:04
Aan: [redacted]
Onderwerp: Hounspolder

LET OP: Dit bericht is afkomstig van buiten de organisatie. Klik niet op links of bijlagen tenzij u de afzender en de inhoud van het bericht vertrouwt.

Beste raadsleden,

Elke dag fiets ik, samen met mijn kinderen, een paar keer per dag over de hounsdyk. Ik geniet elke dag weer van dit mooie stukje natuur. Ik leer mijn kinderen over de vogels en het landschap. Ik hoop zo dat ik dit de komende jaren kan blijven doen. Daarom roep ik op om de bouw van de hem op te schorten. Voor alle weidevogels en alle mensen die mogen genieten van dit mooiste stukje natuur van Leeuwarden en omstreken.

Van: N[redacted]
Verzonden: woensdag 7 juli 2021 10:10
Aan: [redacted]
Onderwerp: Hounspolder

LET OP: Dit bericht is afkomstig van buiten de organisatie. Klik niet op links of bijlagen tenzij u de afzender en de inhoud van het bericht vertrouwt.

Dag,

Vanavond is het voornemen dat jullie een besluit nemen over woningbouw pal aan de rand van een bijzonder weidvogelgebied de Hounspolder.
Gebieden als deze zijn zeer belangrijk om de weide vogelstand niet nog sneller achteruit te laten gaan.
Al eerder liet een in opdracht van de gemeente opgesteld onderzoeksrapport van A&W zien dat dit weidevogelgebied hierdoor verloren gaat.
Ik vraag je dan ook met klem om de beslissing vanavond uit te stellen en te zoeken naar mogelijkheden om de weidevogels in de Hounspolder wel een goede toekomst te bieden en tegelijkertijd woningen te kunnen bouwen.

Met vriendelijke groeten,

[redacted]

Verzonden vanuit Outlook

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 7 juli 2021 09:02
Aan: [redacted]
Onderwerp: Alternatief! voor De Hem- voor inwoners, en natuur

LET OP: Dit bericht is afkomstig van buiten de organisatie. Klik niet op links of bijlagen tenzij u de afzender en de inhoud van het bericht vertrouwt.

Alternatief voor De Hem: leefkwaliteit voor bewoners, en natuur

Leeuwarden zou moeten kiezen- niet alleen voor stedenbouwkundige kwaliteit, maar óók voor leef-kwaliteit!

Hoe? **Door een waardevol groen hart temidden van alle nieuwbouw te realiseren**. **Voor inwoners, en voor de natuur. Want k**ijk maar op de kaart van Leeuwarden en je ziet: in het hele gebied tussen de Swette in het westen en de bosstrook in Zuiderburen in het oosten, is er geen plek waar je kunt ontspannen, onthaasten of uitwaaien in een wat natuurlijke omgeving.

Wie straks uit de zuidelijke wijken van Leeuwarden, waar al opvallend weinig groene ruimte is, het landelijke groen zoekt, zal eerst wandelend of op de fiets de Wâldwei moeten passeren. En dát is ver.

Is dat wat Leeuwarden bewust kiest? Waar u als gemeenteraad voor staat?

De noordkant van Leeuwarden heeft het Leeuwarder Bos. Ook zuid-Leeuwarden heeft recht op een échte groen gebied, met echte natuur, dat toegankelijk is! U zou nu een verrassende keuze kunnen maken: een koerswijziging voor een waardevol en opvallend behoud van een rijk weidevogelgebied, binnenstedelijke natuurontwikkeling EN groene ruimte voor de bewoners, voor ontspanning en recreatie. Gecombineerd met de bouw van nieuwe wijken. Dát is nog eens onderscheidend voor Leeuwarden.

Hieronder meer over hoe dat er uit kan zien. Maar eerst dit.

Deze andere keuze kan: door economische waarde toe te kennen aan zowel natuur als aan welzijn. En niet alleen aan de opbrengst uit grondverkoop voor huizenbouw.

Een natuurlijk park aan de zuidkant van Leeuwarden
Er zijn onderzoeken en bewijzen genoeg over het belang van natuur voor het welzijn van mensen, daar hoeven we hier niet verder op in te gaan.

Maar sluipenderwijs groeit aan de zuidkant van de stad een gebied met een flinke woningdichtheid en bijhorende infrastructuur. Met alle noodzaak om voortvarend te bouwen, is de gemeente vergeten dat mensen ook behoefte hebben aan groen-waar-je-in-kunt, zoals een park, of natuurgebied. Voor ontspanning, voor recreatie, ruimte om buiten te bewegen, op adem te komen. Zou dit niet het goed argument zijn voor u als gemeenteraad, om hiermee de plannen voor De Hem nog eens te heroverwegen?

En feitelijk, dat is wel nodig ook. De gemeente Leeuwarden verkocht én verkoopt in zuidelijk Leeuwarden een nieuwe idyllische woonomgeving die uit dorpjes bestaat, in een omgeving die de openheid van oorspronkelijke Friese dorpen zou ademen; zie ook de mooie maar misleidende foto's van groene plekken op billboards en social media- plekken die verdwenen zijn als een wijk eenmaal gerealiseerd is; en verkoopkreten als 'Wonen in het groen' en 'Wonen tussen stad en platteland'. De praktijk is een heel andere voor nieuwe bewoners, en de huidige bewoners, van de zuidkant van Leeuwarden.

Is er dan helemaal geen groen? Stedenbouwkundig gezien wel. Want ja, je kunt er vanaf het fietspad, vaak parallel aan de weg, het groen van de berm 'beleven'. Of een stukje langs de Wirdumervaart

lopen (waar de vogelnestjes verdronken zijn nu er motorboten varen). Een groene strook van 50 meter (een paar seconden op de fiets) tussen de wijken oversteken.
Het groen bij de voormalige terp in Techum, rondom de Swellesturt, heeft nog het meeste formaat. Maar door het open karakter fiets je er letterlijk in een halve minuut doorheen, en lopend is het ook maar een klein stukje.
En de vraag is: is dit dan het enige stukje substantiëler 'groen' voor ál die nieuwe wijken?

De afmetingen van dit gebiedje laten wel zien waar de mogelijke bebouwingsvrije zone voor weidevogels langs de Hounsdyk om gaat: dit stuk is ongeveer 300m breed.

In termen van stedenbouw klinkt dat als best wat. Je kunt er heel wat huizen op kwijt. Maar heeft de Friese weidevogelpopulatie er werkelijk wat aan? Nu grenst de Hounspolder nog aan meer weiland, maar als De Hem gebouwd wordt is dat definitief voorbij. Dan is het een geïsoleerd stukje tussen de bebouwing.

Met Techum, Goutum Sud, Wiarda, De Klamp, en het zometeen uit te rollen buurtschap Unia, verdwijnt de laatste groene long van de Wergeasterdyk onder Goutum en verliest het gebied het laatste stukje landelijke karakter. In de eigen plannen noemt Leeuwarden dat de 'fasegewijze verovering van de Wergeasterdyk'. Voor wie de illusie nog droomde dat je hier landelijk gaat wonen: dat is maar heel erg tijdelijk.

Tenzij…tenzij u als gemeenteraad met voortschrijdend inzicht verder gaat.

In mei 20202 hebben we het plan dat we hieronder beschrijven besproken met wethouder De Haan.

Hij heeft toen laten weten dat hij niets kan, want hij handelt in opdracht van u- de gemeenteraad! Hij heeft ons dan ook geadviseerd ons tot u te wenden. We hebben het lang laten liggen, moedeloos door de voortgang van de planvorming, maar willen dit nu tóch nog last minute aan u voorleggen.

Ontwikkelen met een groen hart
Kan er dan niets meer onder Goutum? Natuurlijk wel. De Klamp is vol in aanbouw, Unia komt er aan en als dat is gerealiseerd staan er een flinke buurtschappen op de kaart. **Met een stedelijk karakter, dat wel, maar met in de nabije omgeving een grote groene binnenruimte, een groen hart, om natuur en landschap te beleven!** Als je tenminste zou besluiten om De Hem niet te realiseren. Hoe mooi zou het zijn om van de polder en de weilanden tussen Goutum, Wiarda en De Klamp een prachtig stuk natuur te maken! **Een natuurpark voor de buurtschappen en de zuidkant van Leeuwarden.**

Niet alleen een rijke locatie voor de weidevogels, maar ook een plek voor natuurontwikkeling, rijke flora en fauna en wie weet waterberging. Een plek waar je natuurbeleving maximaal mogelijk kunt maken. Zoals het ook hoort bij die ambities die grootschalige nieuwbouw koppelen een aan een landelijke en dorpse identiteit! Vanaf de Wergeasterdyk en Hounsdyk kunnen wandelpaden, deels onverhard, het gebied in, op een veilige afstand van het vogelrijke, natte gebied. Zulke paden kunnen er ook komen vanaf de ontsluitingsweg die nu is aangelegd langs fase 2 van De Klamp. Wellicht met een parkeerplaats, om van daar uit verder te kunnen wandelen. Je zou er een vogelkijkhut kunnen aanleggen, de weilanden weer tot bloemrijk laten verschralen, wilgenbosjes laten groeien, ruimte hebben voor groene en ecologische initiatieven, delen laten verruigen en mooie veldjes voor picknicken kunnen maken. **Kortom, een natuurlijk en afwisselend 'stadspark' met plek voor allerlei functies**. De beloofde omgeving voor de bewoners van de nieuwe buurtschappen én voor de bewoners uit de zuidelijke stadswijken, zoals Nijlân en Aldlân en het dorp Goutum. Voor de scholen in Techum, De Klamp en Goutum ontstaat er een buitenlokaal waar kinderen kunnen spelen in- en leren van de natuur.

De noordkant van Leeuwarden heeft het Leeuwarder Bos. Ook zuid-Leeuwarden heeft recht op een échte groen gebied, met echte natuur, dat toegankelijk is!

We vragen u dringend om uw besluit in de Gemeenteraad niet zondermeer te laten leiden door het feit dat de grond is aangekocht (een heel kapitaal inderdaad) en de daarvoor gemaakte keuzes. Maar als raad te kiezen voor een visie die de omgevingskwaliteit van Leeuwarden een echte impuls geeft, en Leeuwarden ook anders op de kaart zet. Met alle voordelen voor huidige bewoners, voor nieuwe bewoners, voor landschap en cultuurhistorie, voor weidevogels en voor de natuur in het algemeen.

We zijn benieuwd naar uw reactie!

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Hartelijke groet,
[redacted]
De Bovenstroom coaching, hypnotherapie en training
Adhd in Bedrijf voor andere hsp-, add- en adhd-coaching

[redacted]
www.debovenstroom.nl
(tijdelijk ook website voor Adhd in Bedrijf)
Jaaa… natúúrlijk vind ik het heel leuk als je me volgt op en !

Geachte raadsleden,

Op 6 juli ontving ik bericht van onze advocaat inzake De Hem. Er liep nog WOB-verzoek bij de provincie.

Dit geeft weer nieuwe inzichten en bevestigen ons gevoel tot nu toe.

De belangrijkste conclusies:

- Er zijn geen betaalbewijzen van de fondsbijdragen van de gemeente Leeuwarden in het weidevogelcompensatiefonds.
- Uit figuur 1 (zie onderstaand) kun je afleiden dat de weidevogelcompensatie op papier wel goed geregeld is. De hectaren weidevogelgebied die op grond van A&W-rapport 1324 gecompenseerd moeten worden, zijn op papier ook daadwerkelijk gecompenseerd.

NB De Haak is niet relevant maar is door de provincie in de tabel opgenomen.

- Uit figuur 2 echter blijkt dat de praktijk er heel anders uit ziet. In werkelijkheid heeft er kennelijk niet of nauwelijks weidevogelcompensatie plaatsgevonden. Toegespitst op Wiarda 2 zou 49,1 hectare gecompenseerd moeten worden. In werkelijkheid is die compensatie beperkt gebleven tot 7,7 hectare.

- Los daarvan hebben de meeste compensatiecontracten slechts een looptijd van 12 jaar. Van duurzame weidevogelcompensatie is dus bepaald geen sprake.

Onze stelling is dan ook:

- Onder verwijzing naar bovengenoemde stukken kunnen wij aantonen dat voor o.a. het tenietgaan van het weidevogelgebied polder De Houn nog geen compensatie heeft plaatsgevonden. Het stedenbouwkundig plan kan niet goedgekeurd worden. Het moet eerst uitgezocht worden.

<u>Wat we volgens ons niet moeten doen is: het stedenbouwkundig plan eerst vaststellen, iedereen laten werken aan een bestemmingsplan etc. ofwel de fuik verder inzwemmen! Nee eerst uitzoeken hoe het exact zit!</u>

Ik hoop en ga ervan uit dat jullie deze informatie nog meenemen in de besluitvorming van vanmiddag.

Met vriendelijke groet

Johannes Osinga, voorzitter Dorpsbelang

Mede namens Beheerders weidevogelbroedgebied Hounspolder, Molenstichting, Vereniging Milieudefensie en Klimaatcoalitie Fryslân

Van: [redacted]
Verzonden: woensdag 7 juli 2021 11:48
Aan: [redacted]
Onderwerp: Hounspolder

LET OP: Dit bericht is afkomstig van buiten de organisatie. Klik niet op links of bijlagen tenzij u de afzender en de inhoud van het bericht vertrouwt.

Geachte raadsleden,

Vanavond is het voornemen dat jullie een besluit nemen over woningbouw pal aan de rand van een bijzonder weidevogelgebied de Hounspolder. Gebieden als deze zijn zeer belangrijk. Om de weidevogelstand niet (nog sneller) achteruit te laten gaan wil ik u vragen deze beslissing uit te stellen. Al eerder liet een in opdracht van de gemeente opgesteld onderzoeksrapport van A&W zien dat dit weidevogelgebied hierdoor verloren gaat. Daarom vraag ik dan ook met klem om de beslissing uit te stellen en te zoeken naar mogelijkheden om de weidevogels in de Hounspolder een goede toekomst te bieden en tegelijkertijd woningen te kunnen bouwen.
Teveel wordt er gekeken in de 'breedte', de groene ruimte rondom de stad die wordt geslachtofferd ten behoeve van de woningbouw. Graag wil ik u in overweging geven oplossingen te zoeken zonder daarbij nog meer groen en natuur met bebouwing te belasten, maar meer te zoeken in slimme herbouw, hoogbouw, en bebouwen van percelen binnen de stad die al jaren braak liggen.
Tevens wil ik graag van de gelegenheid gebruikmaken om u te vragen bij nieuwbouw in ieder geval meer rekening te houden met zuid-oriëntatie (de nieuwbouw de zojuist aan de zuidrand bij het van Harinxma-kanaal is gestart wordt nu helaas oost-west geplaatst) i.v.m. met energieopwekking en energieverbruik, en om meer in te zetten op groene bouwmethoden, i.p.v. het nog steeds gebruikelijke beton.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Motie

Opschorting en wijziging ontwikkeling plangebied De Hem

De raad van de gemeente Leeuwarden, bijeen in vergadering op 7 juli 2021,
gehoord de beraadslagingen,

Constaterende dat:

- het college de raad verzoekt goedkeuring te verlenen voor de bouw van woningen in plangebied De Hem

Overwegende dat:

- De Hem pas voor over enkele jaren gepland staat en prognoses en aantallen in de loop der jaren vaak veranderen
- er in de tijd ruimte is om de benodigde woningen in bestaand stads- en dorpsgebied te realiseren en er geen natuurgebieden (waaronder de Hounspolder) en ander bestaand ‘groen’ moet worden opgeofferd als dat niet absoluut nodig is

Verzoekt het College:

- de verdere uitwerking (en bouw) van De Hem op te schorten en eerst de realisatie van andere plangebieden te voltooien
- regelmatig een nieuw onderzoek te laten uitvoeren naar de behoefte aan woningen in de komende jaren en naar de mogelijkheid om die behoefte in bestaand stads- en dorpsgebied te realiseren en de resultaten daarvan voor te leggen aan de raad
- in het geval in een later stadium uit genoemd onderzoek de behoefte en noodzaak als bedoeld blijkt, bij de verdere planontwikkeling van De Hem de door Buro Altenburg & Wymenga genoemde bufferzone van 300 meter tot de Hounspolder te respecteren

En gaat over tot de orde van de dag.

Gemeentebelangen Leeuwarden	PvdD
Sikko Klaver	Caroline de Groot

Motie Bufferzone De Hem - polder De Houn

De gemeenteraad van Leeuwarden, in vergadering bijeen op woensdag 7 juli 2021, behandelende het stedenbouwkundig plan voor buurtschap De Hem in De Zuidlanden,

constaterende dat

- met het stedenbouwkundig plan voor De Hem de plannen voor stedelijk uitbreidingsgebied De Zuidlanden verder worden geconcretiseerd (overeenkomstig de eerder genomen raadsbesluiten);
- het prachtige weidevogelgebied polder De Houn een waardevolle groene ruimte vormt tussen het aanwezige buurtschap Wiarda, het dorp Goutum en het nieuwe buurtschap de Hem;
- het onderhoud en het beheer van polder De Houn in dit gebied een voorbeeld is van adequaat en succesvol weidevogelbeheer, en de gemeenteraad door het aannemen van een motie in 2018 heeft verzocht het op weidevogels afgestemde beheer voor deze polder langjarig te waarborgen,

overwegende dat

- er in het land diverse voorbeelden zijn van succesvolle weidevogelgebieden in stedelijke context;
- bij polder de Houn blijkt dat succesvol weidevogelbeheer op korte afstand van woningen mogelijk blijkt, mits de inrichting en het beheer optimaal is;
- de aanwezigheid van voldoende foerageergebieden in de nabije omgeving voor weidevogels belangrijk is voor succesvol grootbrengen van hun jongen;
- in het stedenbouwkundig plan tussen buurtschap De Hem en de Wirdumervaart een groene bufferzone is opgenomen en een zorgvuldig ontwerp van deze buffer er voor zorgt dat deze ondersteunend is aan de weidevogels in polder De Houn;
- in het advies van Altenburg & Wymenga hiervoor verschillende aanbevelingen worden gedaan;

- de volgende elementen kunnen bijdragen aan een succesvol beheer in de bufferzone:
    - een open karakter met kruidenrijk grasland;
    - een hoog waterpeil met mogelijkheden voor een flexibel peilbeheer (bijvoorbeeld door middel van een handmatige stuw);
    - een stevige natuurlijke / begrenzing tegen predatoren uit de buurt (bijvoorbeeld door middel van een brede sloot);
    - hooilandbeheer c.q. uitgesteld maaien;
- bij de beheerders en vrijwilligers van polder De Houn op dit vlak zeer veel ervaring aanwezig is,

verzoekt het college om

- zorg te dragen voor een inrichting en beheer van de bufferzone tussen De Hem en de Wirdumervaart die maximaal is afgestemd op de weidevogels in De Houn;
- samen met het vast te stellen bestemmingsplan een uitgewerkt inrichtings- en beheerplan aan de gemeenteraad voor te leggen dat rekening houdt met de bovenstaande overwegingen;
- bij ontwerp, aanleg en beheer de samenwerking te zoeken met beheerders en vrijwilligers van de weidevogelpolder De Houn

en gaat over tot de orde van de dag.

GroenLinks Leeuwarden	PvdA Leeuwarden	CDA Leeuwarden
Pim Astro	Sander Douma	Sytse Brouwer
D66 Leeuwarden	VVD Leeuwarden	ChristenUnie Leeuwarden
Anne Nugteren	Sietze Bouma	Frits Rijpma

De raad van de gemeente Leeuwarden in vergadering bijeen d.d. 7 juli 2021
behandelend het stedenbouwkundig plan buurtschap De Hem in De Zuidlanden

Motie Verbetering Weidevogelcompensatie

Overwegende dat:

- Gemeente Leeuwarden voor de realisatie van de woongebieden in de Zuidlanden weidevogelgebieden heeft gecompenseerd;
- Er wisselende geluiden zijn over het broedsucces in de weidevogelcompensatie gebieden (vergelijk de Himpens Polder en de gebieden in Baarderadeel);
- De kwaliteit van de weidevogelgebieden bijdraagt aan de biodiversiteit en de (beleving) van de landschappelijke kwaliteit;
- Wij een wenkend perspectief willen bieden voor zowel de inwoners als de natuur.

Verzoekt het college om:

- Samen met de Provincie, betrokken vogelwachten en terreinbeheerders na te gaan hoe de weidevogelgebieden op dit moment functioneren;
- Indien nodig, met de Provincie voorstellen voor verbetering van de weidevogelcompensatie uit te werken;
- De afhandeling van deze motie terug te rapporteren aan de raad voor de begrotingsbehandeling.

PvdA Leeuwarden	D66 Leeuwarden	GroenLinks	CDA Leeuwarden
Sander Douma	Anne Nugteren	Pim Astro	Sytse Brouwer

Gemeente Leeuwarden

Besluitenlijst Besluitvorming (raad)

Datum	02-06-2021
Tijd	19:00 - 23:00
Locatie	Harmonie
Voorzitter	Sybrand Buma
Aanwezigen	Bauke Aalbers, Anneke Adema, Mirka Antolovic, Pim Astro, Jannie Atsma, Mohammed Benmhammed, Andries Bergsma, Harry Bevers, Sietze Bouma, Irene van Breemen van-Schneider, Sytse Brouwer, Julie Bruijnincx, Eline de de Koning, Sander Douma, Otto van der Galiën van der, Caroline de Groot de, David Hoekstra, Lutz Jacobi, Gijs Jacobse, Tonko Jansen, Cem Kaya, Sikko Klaver, Johan Magré, Fokelien van der Meulen van der-Diever, Femke Molenaar, Carlijn Niesink, Anne Nugteren, Abel Reitsma, Frederik Roelof Rijpma, Lydia van Santen van, Petra van der Sloot van der, Evert Stellingwerf, Jan-Willem Tuininga, Lyda Veldstra, Marcel Visser, Dirk Visser, Petra Vlutters en Ursula de Voogd de
Afwezigen	Aaltsje Meinderts

1 Opening en vaststelling agenda

De agenda wordt conform vastgesteld.

2 Vaststellen verslag 28 april 2021

Besluit

De verslagen worden conform vastgesteld. Er zijn geen bemerkingen naar aanleiding hiervan.

3 Hamerstukken

3.1 Zienswijze begroting 2022 VRF

Het DB van de Veiligheidsregio Fryslân heeft de jaarstukken 2020, de eerste wijziging van de begroting 2021 en de begroting 2022-2025 voor het geven van een zienswijze aangeboden aan de gemeenteraad. De zienswijze luidt dat de genoemde stukken ongewijzigd door het Algemeen Bestuur kunnen worden vastgesteld.

Besluit

De gemeenteraad besluit de brief aan de Veiligheidsregio Fryslân met de zienswijze op de jaarstukken 2020, de eerste wijziging van de begroting 2021 en de begroting 2022-2025, vast te stellen.

3.2 Zienswijze begroting 2022 en meerjarenraming 2023-2025 GR de Marrekrite

Het Dagelijks Bestuur van Recreatieschap Marrekrite vraagt in de brief d.d. 18 maart 2022 aan de raden van de deelnemende gemeenten om een zienswijze uit te brengen naar aanleiding van de concept Begroting 2022 en de Meerjarenraming 2023-2025. Het college stelt aan de raad voor om daarvan gebruik te maken en een zienswijze in te dienen.

Besluit

De gemeenteraad besluit om de zienswijze op de concept Begroting 2022 en de Meerjarenraming 2023-2025 van Recreatieschap Marrekrite vast te stellen.

Toelichting

Stemverklaring van de FNP, De fractie stemt in met de zienswijze. De fractie stelt een nadere toelichting van de Marrekrite op het beleid op prijs, in een bijeenkomst van de raad.

3.3 Regionale Energiestrategie Fryslan RES 1.0

Door de regiegroep Regionale Energiestrategie is de Regionale Energiestrategie voorbereid en verzoekt de gemeenten, Provincie en het Wetterskip Fryslân om in te stemmen met het 'RES 1.0'. Het RES 1.0 wordt vóór 1 juli 2021 door de regiegroep RES aangeboden aan het nationale programma RES als onderdeel van de afspraken in het Klimaatakkoord. Het college vraagt de gemeenteraad om de RES 1.0 vast te stellen.

Besluit

De gemeenteraad besluit om de Regionale Energie Strategie Fryslân 1.0 vast te stellen.

Toelichting

Stemverklaring Fractie Lijst058 bij monde van Raadslid Hoekstra stemt in met het voorstel, hij benadrukt het belang van het betrekken van en communicatie met de burgers bij deze besluitvorming en nadere invulling van de plannen. Daarom was het hun voorkeur daar eerder aandacht aan te geven. Daarom zullen zij de procedure nauwkeurig volgen vanuit dit perspectief.
Raadslid Otto van der Galiën onthoudt zich van stemming in verband met zijn functie als bestuurder bij het Wetterskip.

Stemverklaring van de PvdD, De fractie PvdD stemt in met het voorstel en wil de aantekening hierbij dat de fractie kritisch zal zijn op het onderwerp biomassa.

3.4 Ontwerp verklaring van geen bedenkingen (ontwerp vvgb) voor de bouw van 15 recreatieappartementen Leons 11 te Leons

Bij de Gemeente Leeuwarden is een aanvraag omgevingsvergunning ingediend voor de bouw van 15 recreatieappartementen op het adres Leons 11 te Leons. Dit verzoek is in strijd met het ter plekke geldende bestemmingsplan ''Bûtengebiet". Aan dit verzoek kan medewerking worden verleend door af te wijken van het bestemmingsplan waarvoor een verklaring van geen bedenkingen van de gemeenteraad is vereist.

Besluit

De gemeenteraad besluit om een ontwerp verklaring van geen bedenkingen conform artikel 6.5 lid 1 van het Besluit omgevingsrecht vast te stellen voor de bouw van 15 recreatieappartementen op het perceel Leons 11 te Leons voor ter visie legging;

4 Bespreekpunten

4.1 Raadsvoorstel Rangorde prijsvraag Zalen Schaaf

Als vervolg op de door de raad vastgestelde 1e aanpassing van de visie Speelmanskwartier is er een prijsvraag voor Zalen Schaaf uitgeschreven. Op deze prijsvraag zijn drie geldige inschrijvingen binnengekomen. Deze zijn door de selectiecommissie beoordeeld vanuit vakinhoud. Uitkomst van deze beoordeling is vastgelegd in het juryrapport. De drie inschrijvers hebben vervolgens hun inschrijvingen op 2 maart gepresenteerd aan raadsleden en omwonenden. Op basis van het juryrapport en de bijeenkomst stelt het college de gemeenteraad voor om het advies van de jury inzake de rangorde van de inschrijvingen te volgen.

4.1.1 **Amendement PvdA GL Agora**

Besluit

De raad besluit met 26 stemmen voor en 12 stemmen tegen. Tegen stemden de fractie FNP Lijst058 GBL PvdD

Het voorgestelde besluit wordt als volgt gewijzigd:

De rangorde voor de inschrijvingen van de prijsvraag Zalen Schaaf als volgt vast te stell

1. Agora
2. Zalen Schaaf blijft! In beweging
3. Herontwikkeling Speelmanskwartier”

   En het betreffende concept-raadsbesluit dienovereenkomstig te wijzigen.

Toelichting

Stemverklaring

Voorafgaand aan de stemming brengen de fracties van CDA, CU en D66 een stemverklaring uit waarin zij toelichten waarom zij voor het amendement Agora stemmen.

D66: De eerste keus van de fractie kan niet op een meerderheid van de raad rekenen, de buurt heeft aangegeven in dat geval voorkeur te geven aan Agora. In het belang van de buurt stemt de fractie voor Agora.

CU: De kaarten zijn geschud, de 1e keus heeft geen meerderheid en de fractie heeft eerder aangegeven dàn voor de second best keuze te gaan en stemmen daarom voor Agora zoals ook de second best wens is van de omwonenden.

CDA: de naar voren gebrachte argumenten van de fractie hebben de andere fracties niet kunnen overtuigen. Daarom wordt van de twee overgebleven plannen de minst slechte gekozen en stemt de fractie voor het amendement Agora.

Na het afronden van de beraadslagingen en het afleggen van de voorgaande stemverklaringen verzoekt raadslid van der Galiën om het heropenen van het debat en een derde termijn.

Na een peiling van het gevoelen van de raad over dit verzoek blijkt dat de raad niet instemt met dit verzoek.

4.1.2 **Amendement FNP GBL Lijst058 Ljouwert Schaaf Blijft in Beweging**

Het ingediende amendement wordt niet in stemming gebracht omdat het verder strekkende amendement Agora als eerste in stemming is gebracht en de raad dat heeft vastgesteld.

4.1

Besluit

Het geamendeerde besluit:
De gemeenteraad besluit om de rangorde voor de inschrijvingen van de prijsvraag Zalen Schaaf vast te stellen als volgt:

1. Agora
2. Zalen Schaaf blijft! In beweging
3. Herontwikkeling Speelmanskwartier"

De raad besluit met 26 stemmen voor en 12 stemmen tegen. Tegen stemden de fracties van VVD, FNP, GBL, Lijst058 en PvdD.

Toelichting

Stemverklaringen
VVD: De fractie blijft bij het eerder ingenomen standpunt en stemt tegen het geamendeerde raadsbesluit.
Lijst058: De fractie beschouwt het plan Schaaf blijft in beweging als het enige juiste plan en stemt tegen het geamendeerde raadsbesluit
FNP: De fractie blijft bij het standpunt dat Schaaf blijft in beweging het beste plan is en stemt tegen het geamendeerde raadsbesluit
GBL: De fractie heeft in de politieke dialoog gemeld dat zij voor het collegevoorstel zou stemmen als het amendement Zalen Schaaf blijft in beweging niet aangenomen zou worden. Nu het concept raadsbesluit is gewijzigd door het aangenomen amendement Agora, zal de fractie tegen het geamendeerde raadsbesluit stemmen.

5 Moties

5.1 Motie buiten de orde: Ieder kind verdient een goed ontbijt

De gemeenteraad *Besluit met algemene stemmen:*

Verzoekt het college:
· Eenmalig een bedrag van 2000 euro uit het ISI beschikbaar te stellen aan de Buurvrouw & BuurvrouwBus als aanjaagbudget voor dit initiatief.
· In overleg te gaan met de Buurvrouw & BuurvrouwBus om deze financiering zo vorm te geven dat het past bij de filosofie van de Buurvrouw & BuurvrouwBus.

5.2 Motie: Vliegbasis

De gemeenteraad besluit met 32 stemmen voor en 6 stemmen tegen

Verzoekt het college

- Om bij de advisering over vergunningsaanvragen van de basis bijzondere aandacht te besteden aan het aspect volksgezondheid en het bevoegd gezag te verzoeken om de gezondheidseffecten te betrekken bij de besluitvorming over de vergunning
- Bij de vergaderingen van COVM en bij de Minister van Defensie aan te dringen op het hanteren van de volgende uitgangspunten voor de kortere termijn:
  o Het verder optimaliseren van het vliegpatroon bij landen en opstijgen op een wijze waarbij de overlast wordt gereduceerd
  o De schil van de (eind 80-er/begin 90-er jaren) geïsoleerde woningen te (laten) controleren, waar nodig te herstellen en na te gaan of door de geluidskenmerken van JSF aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn om geluidsniveau binnen de woningen op het niveau te houden/brengen dat in de regelgeving voor geluid is vastgelegd
  o Een transparante omgang met rapporten inzake geluid, geur en stoffen
- Het initiatief te nemen om samen met betrokken stakeholders (betrokken Ministeries, Provincie Fryslân, GGD Fryslân en eventuele andere relevante partijen) de effecten op de gezondheid inzichtelijk te maken, voor de lange termijn de monitoring van gezondheidseffecten vorm te geven en de gemeenteraad jaarlijks over de voortgang te informeren.

6 Voorzitter sluit de vergadering.

Gemeente Leeuwarden

Besluitvorming (raad)

Dossiernummer	1321
Extern Zaak ID	Z235605-2021
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	7 juli 2021
Agendapunt	3.1
Omschrijving	Tweede verzamelvoorstel begrotingswijzigingen 2021
Eigenaar	Koopmans, Robert
Portefeuillehouder	Hein Kuiken

Bijlagen
Tweede verzamelvoorstel begrotingswijzigingen 2021.docx

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Collegevergadering	25 mei 2021
Besluitvorming (raad)	**7 juli 2021**

Toelichting

Het college heeft besloten om aan de gemeenteraad een tweede verzamelvoorstel voor de wijziging van de begroting 2021 vast te stellen. Het verzamelvoorstel begrotingswijzigingen bestaat uit inhoudelijke begrotingswijzigingen en uit financieel technische begrotingswijzigingen, zijnde wijzigingen van zuiver financieel technische aard zonder beleidsmatige aspecten
Dit verzamelvoorstel heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat; de wijzigingen in dit voorstel verlopen budgetneutraal. De begrotingswijziging “invulling MTR stelpost” is, wanneer wordt gekeken naar de jaren 2021 en 2022, ook budgetneutraal.

Voorgesteld besluit

1. De gemeenteraad voor te stellen het tweede verzamelvoorstel begrotingswijzigingen 2021 vast te stellen.

Besluit

1. De gemeenteraad besluit het tweede verzamelvoorstel begrotingswijzigingen 2021 vast te stellen.

Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 14058

Gemeente Leeuwarden

Raadsvoorstel

Tweede verzamelvoorstel begrotingswijzigingen 2021
Zaaknummer: **Z235605-2021**

Aan de gemeenteraad.

Inleiding
Hierbij doen wij u toekomen een voorstel tot wijziging van de begroting 2021.
Tevens treft u in dit voorstel ter kennisname een aantal wijzigingen van de jaarschijven van toekomstige begrotingen aan, welke wij te zijner tijd aan uw raad zullen voorleggen ter autorisatie.

Dit verzamelvoorstel begrotingswijzigingen bestaat uit 2 onderdelen:
A. Inhoudelijke begrotingswijzigingen
B. Financieel technische begrotingswijzigingen, zijnde wijzigingen van zuiver financieel technische aard zonder beleidsmatige aspecten

Financiën
Dit verzamelvoorstel leidt tot een verlaging van de totalen van baten en lasten van de begroting van € 2,8 mln.

Per saldo is er geen effect op het begrotingsresultaat; de wijzigingen in dit voorstel verlopen budgetneutraal. De begrotingswijziging “invulling MTR stelpost” is wanneer wordt gekeken naar de jaren 2021 en 2022 ook budgetneutraal.

Verzamelvoorstel
De tabel op de volgende pagina geeft per programma en beleidsproduct respectievelijk de primitieve begroting van het dit jaar, de reeds goedgekeurde, de goed te keuren wijzigingen in dit voorstel en de begroting na alle wijzigingen weer.

In deze tabel is ook een splitsing opgenomen van enerzijds baten en lasten en anderzijds stortingen in en onttrekkingen aan reserves.

Ontwikkeling begroting 2021 per programma

Bedragen x € 1.000

Domeinen & programma's	Beginstand		Goedgekeurde wijzigingen		Wijzigingen in dit voorstel		Eindstand	
	Lasten	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
Domein Sociaal								
005 - Werk en inkomen	131.656	81.583	7.723	7.876	185	0	139.564	89.459
020 - Sociale basis	60.883	8.577	6.118	555	221	240	67.221	9.372
021 - Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning	148.859	5.837	5.607	2.784	0	0	154.466	8.621
	341.398	**95.998**	**19.448**	**11.214**	**406**	**240**	**361.252**	**107.452**
Domein Fysiek								
003 - Economie en toerisme	49.190	36.823	1.770	0	212	167	51.172	36.990
006 - Wonen en milieu	25.182	23.361	240	580	187	99	25.609	24.040
007 - Infrastructuur en mobiliteit	8.534	6.182	-30	51	9	25	8.514	6.258
012 - Ruimtelijke ordening	2.026	43	400	44	-17	25	2.410	111
014 - Beheer leefomgeving	45.266	16.958	-1.479	-1.299	-4	0	43.783	15.659
	130.199	**83.366**	**901**	**-624**	**387**	**316**	**131.487**	**83.059**
Domein Veiligheid								
010 - Veiligheid	13.483	131	180	66	6	0	13.668	196
	13.483	**131**	**180**	**66**	**6**	**0**	**13.668**	**196**
Domein Bestuur en middelen								
009 - Bestuur	4.732	10	-30	0	-7	0	4.695	10
015 - Algemene baten en lasten	28.967	19.980	8.851	5.925	-4.041	-3.847	33.776	22.058
	33.698	**19.990**	**8.821**	**5.925**	**-4.047**	**-3.847**	**38.472**	**22.068**
Domein Overige lasten en baten								
016 - Algemene dekkingsmiddelen	35.064	395.143	-33.779	-20.080	0	0	1.285	375.063
017 - Overhead	41.355	757	994	64	453	495	42.802	1.317
018 - Onvoorziene uitgaven	137	0	0	0	0	0	137	0
019 - Vennootschapsbelasting	50	0	0	0	0	0	50	0
	76.607	**395.900**	**-32.785**	**-20.016**	**453**	**495**	**44.275**	**376.379**
Resultaat	**595.384**	**595.384**	**-3.435**	**-3.435**	**-2.796**	**-2.796**	**589.154**	**589.154**

Baten en Lasten	585.587	586.278	-3.105	-11.522	-2.796	1.199	579.687	575.956
Stortingen en onttrekkingen reserves	9.797	9.106	-330	8.087	0	-3.995	9.467	13.198
Totaal	**595.384**	**595.384**	**-3.435**	**-3.435**	**-2.796**	**-2.796**	**589.154**	**589.154**

A. Begrotingswijzigingen inhoudelijk

Manifest verkeersveiligheid (B&W 16 -3-2021)

Het “Manifest verkeersveiligheid 2011-2025” heeft tot doel om binnen Fryslân tot een gezamenlijke uitvoering te komen van de Strategie Verkeersveiligheid 2010 – 2025. De provincie heeft besloten om de uitvoering van het manifest te continueren voor de periode van 2021 – 2025. Het is daarmee tevens de laatste 5-jaars periode van de Friese Strategie Verkeersveiligheid 2010-2025. Daarvoor stelt de provincie – evenals de voorgaande perioden – 1 euro per inwoner beschikbaar. Het gereserveerde bedrag voor die periode is gebaseerd op het inwonerstand van 124.084 (teldatum per 01-01-2020). Dit betekent voor de periode van 5 jaar (2021 – 2025) een bedrag van 248.168 euro en per jaar een bedrag van 49.633 euro. Dit betekent dat de 24.817 euro voor rekening komt van de provincie en 24.817 euro voor rekening is van de gemeente. In de programmabegroting van de gemeente Leeuwarden worden jaarlijks middelen gereserveerd voor de verkeersveiligheid, waaronder verkeerseducatie. Deze middelen worden ingezet voor de dekking van de jaarlijkse gemeentelijke bijdrage aan het manifest.

Wij stellen voor dit als volgt in de begroting(en) te verwerken.

bedragen x € 1.000

Programma		Beleidsproduct		2021		2022	
Nr.	**Omschrijving**	**Nr.**	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
007	Infrastructuur en mobiliteit	018	Verkeer en vervoer	25	25	25	25
Totaal				**25**	**25**	**25**	**25**

Invulling MTR stelpost

Op 11 november 2020 heeft de raad besloten over de 1e begrotingswijziging 2021 naar aanleiding van de MidTermReview. Onderdeel van deze wijziging was de inzet in 2021 van € 6.700.000 incidentele ruimte in de AR voor bestedingen ter verdere uitvoering het collegeprogramma. Hiervan is een bedrag van € 2.705.000 beschikbaar gesteld voor besteding in 2021. Het resterende bedrag ad € 3.995.000 is op een stelpost gezet, omdat besteding van dit bedrag is bedoeld voor 2022. Bij nader inzien heeft het de voorkeur deze stelpost niet op te nemen in 2021, maar te verwerken de primitieve begroting 2022. Dan kunnen de beleidsmatige voornemens voor besteding van de beschikbare budgetten beter worden toegelicht. Gevolg van dit nieuwe inzicht is dat de onttrekking aan de algemene reserve ten gunste van de stelpost in 2021 ongedaan gemaakt wordt, en dat onttrekking in 2022 plaats vindt ten gunste van de betreffende programma’s en producten.

Wij stellen voor dit als volgt in de begroting(en) te verwerken.

bedragen x € 1.000

Programma		Beleidsproduct		2021		2022	
Nr.	**Omschrijving**	**Nr.**	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
003	Economie en toerisme	005	Economisch beleid	0	0	1.050	0
003	Economie en toerisme	062	Grondzaken	0	0	100	0
003	Economie en toerisme	066	Toerisme	0	0	1.095	0
012	Ruimtelijke ordening	121	Ruimtelijke ordening omgevingszorg	0	0	400	0
015	Algemene baten en lasten	053	Stelposten c.a.	-3.995	0	600	0
015	Algemene baten en lasten	079	Algemene baten en lasten	0	-3.995	0	3.995
017	Overhead	108	Bestuurszaken en best.ondersteuning	0	0	120	0
020	Sociale basis	001	Kunst en cultuur	0	0	230	0
020	Sociale basis	114	Onderwijs	0	0	200	0
020	Sociale basis	116	Burgerkracht	0	0	200	0
Totaal				**-3.995**	**-3.995**	**3.995**	**3.995**

Subsidie geluidsanering B-lijst woningen

Het Rijk verleent een subsidie aan de gemeente Leeuwarden voor de geluidsanering van zogenoemde B-lijst woningen. De gemeente ontvangt hiervoor € 34.800.

Wij stellen voor dit als volgt in de begroting(en) te verwerken.

bedragen x € 1.000

Programma		Beleidsproduct		2021		2022	
Nr.	**Omschrijving**	**Nr.**	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
006	Wonen en milieu	046	Bodem en geluid	35	35	0	0
Totaal				**35**	**35**	**0**	**0**

Voorbereiding herziening adviesstelsel Ruimtelijke Kwaliteit (B&W besluit 16-02-2021)

Met het oog op de invoering van de Omgevingswet moeten de (on)mogelijkheden worden verkend voor advisering over ruimtelijke kwaliteit. Naast het instellen van de verplichte adviescommissie voor minimaal de Rijksmonumenten dienen er ook keuzes te worden gemaakt ten aanzien van de invulling van ruimtelijke kwaliteit en advisering hierover. Het college heeft besloten om samen met de andere Friese gemeenten die deelnemen aan de gemeenschappelijke regeling Hus en Hiem de herziening van het bestaande adviesstelsel te gaan voorbereiden. Daarbij zal aansluiting worden gezocht bij het kader dat de VNG ontwikkelde ter ondersteuning van de doorontwikkeling van het adviesstelsel in de geest van de Omgevingswet. Inmiddels is ook De Friese Aanpak (DFA) aangehaakt bij dit proces. De gemeente Leeuwarden zal hierbij de coördinatie op zich nemen.

De lasten in verband met de coördinatie van de herziening worden geraamd op € 83.600. Deze lasten worden voor € 19.000 gedekt uit bestaande middelen binnen het beleidsproduct WABO en voor € 64.600 uit de bijdragen van de betrokken Friese gemeenten. Deze bijdragen moeten worden verwerkt in de begroting.

Wij stellen voor dit als volgt in de begroting(en) te verwerken.

bedragen x € 1.000

Programma		Beleidsproduct		2021		2022	
Nr.	**Omschrijving**	**Nr.**	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
006	Wonen en milieu	029	Omgevingsvergunning (Wabo)	65	65	0	0
Totaal				**65**	**65**	**0**	**0**

Programma Volhoudbaar

Vanuit Europa zijn ons drie subsidies toegekend die passen in de beleidsdoelstellingen van het Programma Volhoudbaar. Hierin zijn circulaire economie, klimaatadaptatie en klimaatmitigatie opgenomen. Voor een deel betreft het ook subsidie voor de regio waarin de gemeente als leadpartner optreedt. De gemeente ontvangt een subsidiebedrag van € 167.133. Dit is cofinanciering in aanvulling op reeds beschikbare middelen binnen het programma.

Wij stellen voor dit als volgt in de begroting(en) te verwerken.

bedragen x € 1.000

Programma		Beleidsproduct		2021		2022	
Nr.	**Omschrijving**	**Nr.**	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
003	Economie en toerisme	005	Economisch beleid	167	167	0	0
Totaal				**167**	**167**	**0**	**0**

Aanlegplaatsen Wiarda

In het buurtschap Wiarda ligt centraal een havenkom. De omwonenden van deze havenkom, die veelal in het bezit zijn van een boot, zouden hiervoor graag een aanlegvoorzieningen gerealiseerd zien.
Voorgesteld wordt om een investeringskrediet ad € 98.000 beschikbaar te stellen en deze aanlegplaatsen te realiseren. De hiermee gepaard gaande lasten vanaf 2022 ad € 6.000 te dekken uit de verhuur van de aanlegplekken.
Wij stellen voor dit als volgt in de begroting(en) te verwerken.

bedragen x € 1.000

Programma		**Beleidsproduct**		**2021**		**2022**	
Nr.	**Omschrijving**	**Nr.**	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
014	Beheer leefomgeving	064	Recreatievaart	0	0	6	6
Totaal				**0**	**0**	**6**	**6**

B. Begrotingswijzigingen financieel technisch

Specifieke uitkering RMC 2021

Het Rijk heeft voor 2021 specifieke uitkering RMC aangepast. Conform de door het ministerie gestelde voorwaarden worden zowel de lasten als de baten in de begroting opgehoogd.
Wij stellen voor dit als volgt in de begroting(en) te verwerken.

bedragen x € 1.000

Programma		**Beleidsproduct**		**2021**		**2022**	
Nr.	**Omschrijving**	**Nr.**	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
020	Sociale basis	114	Onderwijs	28	28	28	28
Totaal				**28**	**28**	**28**	**28**

Subsidies Sociaal Domein

We ontvangen subsidie van ZonMw van € 437.765,- voor de duur van 26 maanden (2021 € 138.183, 2022 € 225.536 en 2023 € 74.046) voor het project Shkorey-Verbeterde ondersteuning, samenwerking en doelgroep participatie bij de aanpak van onbedoelde zwangerschappen en kwetsbaar (jong) ouderschap bij Eritrese Statushouders.

Daarnaast heeft Divosa een subsidie verlengd (€ 73.600) voor het project screening en matching ter financiering van de regio coördinator. Dit loopt nu tot en met 31 december 2021. De regio coördinator stimuleert van oudsher alle regiogemeenten binnen de arbeidsmarktregio om trajecten te starten met statushouders.
Wij stellen voor dit als volgt in de begroting(en) te verwerken.

bedragen x € 1.000

Programma		**Beleidsproduct**		**2021**		**2022**	
Nr.	**Omschrijving**	**Nr.**	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
020	Sociale basis	115	Sociale integratie achterst.groepen	212	212	226	226
Totaal				**212**	**212**	**226**	**226**

Werken voor derden SSC

Onze dienstverlening aan derden is voortdurend in ontwikkeling. Dat vraagt periodiek om bijstelling van baten en lasten op basis van recente contractaanpassingen. Deze herijking leidt in 2021 tot een toename van onze baten en lasten met € 148.218. Hiervan heeft € 97.136 betrekking op ondersteuning P&C werkzaamheden aan het Sociaal Domein Fryslân. Voor het overige gaat het om kleinere aanpassingen.

Wij stellen voor dit als volgt in de begroting(en) te verwerken.

bedragen x € 1.000

Programma		Beleidsproduct		2021		2022	
Nr.	**Omschrijving**	**Nr.**	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
015	Algemene baten en lasten	006	Dienstverlening voor derden	148	148	126	126
Totaal				**148**	**148**	**126**	**126**

Herpositionering taken Sport

De veranderde wijze waarop wijkmanagement tegenwoordig is georganiseerd, maakt inzichtelijk dat kosten niet volledig correct zijn toegerekend aan beleidsproducten. Dit wordt opgelost met een neutrale overheveling van budget.

Wij stellen voor dit als volgt in de begroting(en) te verwerken.

bedragen x € 1.000

Programma		Beleidsproduct		2021		2022	
Nr.	**Omschrijving**	**Nr.**	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
003	Economie en toerisme	062	Grondzaken	19	0	19	0
020	Sociale basis	117	Sport, bewegen en gezondheidsbeleid	-19	0	-19	0
Totaal				**0**	**0**	**0**	**0**

Vervanging HR pakket

Eind 2021 loopt het contract af voor ons huidige HR pakket. Samen met zeven andere overheidsorganisaties zijn we voornemens via Europese aanbesteding dit pakket te vervangen door een ander pakket dat beter aansluit bij de eisen en wensen van de huidige tijd. De dekking van de projectkosten geschiedt door bijdragen van de diverse gebruikers. Deze vervanging leidt tot een incidentele toename van de baten en de lasten in 2021 met
€ 495.000. Het aandeel van Leeuwarden hierin betreft € 241.791 en wordt gedekt uit de O&I middelen.

Wij stellen voor dit als volgt in de begroting(en) te verwerken.

bedragen x € 1.000

Programma		Beleidsproduct		2021		2022	
Nr.	**Omschrijving**	**Nr.**	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
017	Overhead	104	P&O/HRM	495	495	0	0
Totaal				**495**	**495**	**0**	**0**

Onderhoud applicaties

De kosten van verschillende applicaties zijn toegenomen, onder meer door het gebruik van extra modules. Dekking voor deze kosten is intern gevonden. Dat leidt tot een verschuiving van budgetten tussen programma's en beleidsproducten die per saldo neutraal is.
Wij stellen voor dit als volgt in de begroting(en) te verwerken.

bedragen x € 1.000

Programma		Beleidsproduct		2021		2022	
Nr.	**Omschrijving**	**Nr.**	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**

006	Wonen en milieu	029	Omgevingsvergunning (Wabo)	26	0	26	0
007	Infrastructuur en mobiliteit	018	Verkeer en vervoer	8	0	8	0
007	Infrastructuur en mobiliteit	019	Parkeren	-13	0	-13	0
009	Bestuur	071	Gemeenteraad	-7	0	-7	0
010	Veiligheid	020	Integraal veiligheidsbeleid	6	0	6	0
012	Ruimtelijke ordening	036	Ruimtelijke ordening	28	0	28	0
012	Ruimtelijke ordening	121	Ruimtelijke ordening omgevingszorg	-50	0	-50	0
014	Beheer leefomgeving	015	Verhardingen	-1	0	-1	0
014	Beheer leefomgeving	044	Riolering	-1	0	-1	0
014	Beheer leefomgeving	056	Openbaar groen	-1	0	-1	0
017	Overhead	102	Management	-31	0	-31	0
017	Overhead	106	Interne en externe communicatie	-4	0	-4	0
017	Overhead	109	Informatievoorziening & automatis.	42	0	42	0
Totaal				**0**	**0**	**0**	**0**

Duurzame omgevingskwaliteit

Er is op de nieuwe omgevingswet geanticipeerd met een organisatorische wijziging. Deze organisatorische wijziging bracht een onzuiverheid aan in het licht in de wijze waarop kosten worden toegerekend aan diverse beleidsproducten. Dat herstellen we hiermee. Daarnaast worden de lasten en de baten voor partiële planontwikkelingen met € 25.000 verhoogd, anticiperend op de nieuwe wet.

Wij stellen voor dit als volgt in de begroting(en) te verwerken.

bedragen x € 1.000

Programma		**Beleidsproduct**		**2021**		**2022**	
Nr.	**Omschrijving**	**Nr.**	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
003	Economie en toerisme	062	Grondzaken	26	0	26	0
006	Wonen en milieu	029	Omgevingsvergunning (Wabo)	61	0	61	0
007	Infrastructuur en mobiliteit	018	Verkeer en vervoer	-10	0	-10	0
012	Ruimtelijke ordening	037	Geometriebeheer	-20	0	-20	0
012	Ruimtelijke ordening	121	Ruimtelijke ordening omgevingszorg	25	25	25	25
015	Algemene baten en lasten	053	Stelposten c.a.	-9	0	-9	0
017	Overhead	102	Management	-48	0	-48	0
Totaal				**25**	**25**	**25**	**25**

Arbeidsmarktregio's

Met ingang van 2021 worden enkele werkzaamheden voor arbeidsmarktregio's anders uitgevoerd. Daarom worden budgetten overgedragen van Sociaal Domein Friesland (SDF) naar het Sociaal Domein.

Wij stellen voor dit als volgt in de begroting(en) te verwerken.

bedragen x € 1.000

Programma		**Beleidsproduct**		**2021**		**2022**	
Nr.	**Omschrijving**	**Nr.**	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
005	Werk en inkomen	027	Arbeidsmarkt en sociale integratie	185	0	185	0
015	Algemene baten en lasten	006	Dienstverlening voor derden	-185	0	-185	0
Totaal				**0**	**0**	**0**	**0**

Ontwikkeling begroting 2021 per beleidsproduct Bedragen x € 1.000

Domeinen & programma's	Beleidsproduct	Beginstand		Wijzigingen goedgekeurd		Wijzigingen in dit voorstel		Eindstand	
		Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Domein Sociaal									
005 Werk en inkomen									
	027 Arbeidsmarkt en sociale integratie	22.769	0	0	0	187	0	22.953	0
	030 Inkomensvoorziening	98.382	81.583	7.669	7.822	0	0	106.052	89.405
	031 Armoedebestrijding	10.478	0	54	54	0	0	10.532	54
	050 Lijkbezorging	27	0	0	0	0	0	27	0
		131.656	*81.583*	*7.723*	*7.876*	*187*	*0*	*139.564*	*89.459*
020 Sociale basis									
	001 Kunst en cultuur	9.872	79	745	315	0	0	10.617	394
	002 Historisch Centrum Leeuwarden	1.312	55	0	0	0	0	1.312	55
	114 Onderwijs	21.083	7.507	348	184	28	28	21.459	7.720
	115 Sociale integratie achterst.groepen	24.199	902	4.899	30	212	212	29.310	1.144
	116 Burgerkracht	2.078	0	0	0	0	0	2.078	0
	117 Sport, bewegen en gezondheidsbeleid	2.339	35	125	25	-19	0	2.445	60
		60.883	*8.577*	*6.118*	*555*	*221*	*240*	*67.221*	*9.372*
021 Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning									
	084 Zorg voor de Jeugd	49.056	1.374	2.122	1.078	0	0	51.178	2.452
	118 Maatschappelijke ondersteuning	99.803	4.463	3.485	1.705	0	0	103.288	6.168
		148.859	*5.837*	*5.607*	*2.784*	*0*	*0*	*154.466*	*8.621*
Totaal domein Sociaal		**341.398**	**95.998**	**19.448**	**11.214**	**406**	**240**	**361.252**	**107.452**
Domein Fysiek									
003 Economie en toerisme									
	005 Economisch beleid	2.141	456	1.095	0	167	167	3.403	623
	061 Vastgoedbeheer	15.860	12.463	75	-5.000	0	0	15.935	7.463
	062 Grondzaken	23.785	23.897	100	5.000	45	0	23.930	28.897
	066 Toerisme	854	2	500	0	0	0	1.354	2
	068 Sportvoorzieningen	6.549	5	0	0	0	0	6.549	5
		49.190	*36.823*	*1.770*	*0*	*212*	*167*	*51.172*	*36.990*
006 Wonen en milieu									
	003 Cultuurhistorisch beheer	522	86	0	0	0	0	522	86
	008 Woningmarktbeleid	226	0	0	0	0	0	226	0
	009 Overige huisvesting	121	182	0	0	0	0	121	182
	025 Bouw- en milieutoezicht	165	2	0	0	0	0	165	2
	029 Omgevingsvergunning (Wabo)	4.053	3.715	0	300	152	65	4.205	4.079
	039 Handhaving omgevingsrecht	1.601	0	0	0	0	0	1.601	0
	043 Inzameling afval	17.233	19.216	280	280	0	0	17.513	19.496
	045 Milieubeleid	1.260	160	0	0	0	0	1.260	160
	046 Bodem en geluid	-9	0	-30	0	35	35	-4	35
	058 Kwaliteit gebouwde omgeving	10	0	-10	0	0	0	0	0
		25.182	*23.361*	*240*	*580*	*187*	*99*	*25.609*	*24.040*

Domeinen & programma's	Beleidsproduct	Beginstand		Wijzigingen goedgekeurd		Wijzigingen in dit voorstel		Eindstand	
007 Infrastructuur en mobiliteit									
	012 Openbaar vervoer	73	74	0	0	0	0	73	74
	018 Verkeer en vervoer	1.033	61	0	4	22	25	1.056	89
	019 Parkeren	3.079	6.048	-30	48	-13	0	3.036	6.095
	074 Grond-, weg- en waterbouwk. werken	4.348	0	0	0	0	0	4.348	0
		8.534	*6.182*	*-30*	*51*	*9*	*25*	*8.514*	*6.258*
012 Ruimtelijke ordening									
	036 Ruimtelijke ordening	420	0	0	44	29	0	448	44
	037 Geometriebeheer	679	0	0	0	-20	0	659	0
	121 Ruimtelijke ordening omgevingszorg	927	43	400	0	-25	25	1.302	68
		2.026	*43*	*400*	*44*	*-16*	*25*	*2.410*	*111*
014 Beheer leefomgeving									
	013 Spoorlijnen	259	0	0	0	0	0	259	0
	014 Waterwerken	3.016	499	-90	0	0	0	2.926	499
	015 Verhardingen	4.849	95	0	0	-1	0	4.848	95
	016 Kunstwerken	4.117	0	0	0	0	0	4.117	0
	017 Verkeersmaatregelen	1.059	0	-60	0	0	0	999	0
	026 Wijkaanpak	936	0	0	0	0	0	936	0
	035 IJswegen	11	0	0	0	0	0	11	0
	044 Riolering	10.382	12.306	0	0	-1	0	10.380	12.306
	049 Begraafplaatsen	947	820	0	0	0	0	947	820
	051 Voorzieningen honden	334	561	20	0	0	0	354	561
	054 Straatverlichting	2.044	0	-50	0	0	0	1.994	0
	055 Reiniging verhardingen	2.213	0	0	0	0	0	2.213	0
	056 Openbaar groen	12.298	1.644	-1.299	-1.299	-1	0	10.998	345
	057 Zwerfvuilbestrijding	61	-1	0	0	0	0	61	-1
	063 Recreatiegebieden	971	54	0	0	0	0	971	54
	064 Recreatievaart	1.088	459	0	0	0	0	1.088	459
	085 Speelplaatsen	596	0	0	0	0	0	596	0
	090 Buitenreclame	85	522	0	0	0	0	85	522
		45.266	*16.958*	*-1.479*	*-1.299*	*-4*	*0*	*43.783*	*15.659*
Totaal domein Fysiek		**130.199**	**83.366**	**901**	**-624**	**387**	**316**	**131.487**	**83.059**
Domein Veiligheid									
010 Veiligheid									
	020 Integraal veiligheidsbeleid	3.067	57	45	6	6	0	3.118	62
	022 Rampenbestrijding	8.466	0	0	0	0	0	8.466	0
	052 Evenementen	310	74	60	60	0	0	370	134
	119 Stadstoezicht	1.639	0	75	0	0	0	1.714	0
		13.483	*131*	*180*	*66*	*0*	*0*	*13.668*	*196*
Totaal domein Veiligheid		**13.483**	**131**	**180**	**66**	**6**	**0**	**13.668**	**196**
Domein Bestuur en middelen									
009 Bestuur									
	071 Gemeenteraad	2.403	0	0	0	-7	0	2.397	0
	072 College van B&W	2.328	10	-30	0	0	0	2.298	10
		4.732	*10*	*-30*	*0*	*-7*	*0*	*4.695*	*10*

Domeinen & programma's	Beleidsproduct	Beginstand		Wijzigingen goedgekeurd		Wijzigingen in dit voorstel		Eindstand	
015 Algemene baten en lasten									
	006 Dienstverlening voor derden	12.776	12.783	3.434	3.434	-36	148	16.174	16.365
	053 Stelposten c.a.	1.406	46	5.484	0	-4.004	0	2.886	46
	067 Burgerzaken	2.926	1.676	20	149	0	0	2.946	1.824
	079 Algemene baten en lasten	10.224	5.475	-100	2.342	0	-3.995	10.124	3.822
	120 Vergunningen & leefomgeving	1.634	0	13	0	0	0	1.647	0
		28.967	*19.980*	*8.851*	*5.925*	*-4.041*	*-3.847*	*33.776*	*22.058*
Totaal domein Bestuur en middelen		**33.698**	**19.990**	**8.821**	**5.925**	**-4.047**	**-3.847**	**38.472**	**22.068**
Domein Overige lasten en baten									
016 Algemene dekkingsmiddelen									
	077 Algemene belastingen	2.775	35.048	-250	11	0	0	2.525	35.058
	086 Gemeentefonds	0	326.280	0	13.458	0	0	0	339.738
	094 Dividend	52	266	0	0	0	0	52	266
	100 Financiering	32.237	33.549	-33.529	-33.549	0	0	-1.291	0
		35.064	*395.143*	*-33.779*	*-20.080*	*0*	*0*	*1.285*	*375.063*
017 Overhead									
	102 Management	5.467	0	121	0	-79	0	5.508	0
	103 Financiën, toezicht en controle	6.468	27	0	0	0	0	6.468	27
	104 P&O/HRM	4.317	3	7	0	495	495	4.819	498
	105 Inkoop, aanbest. & contractman.	495	0	0	0	0	0	495	0
	106 Interne en externe communicatie	2.690	0	0	0	-4	0	2.686	0
	107 Juridische zaken	1.795	0	0	0	0	0	1.795	0
	108 Bestuurszaken en best.ondersteuning	2.330	0	370	0	0	0	2.700	0
	109 Informatievoorziening & automatis.	10.741	646	598	64	42	0	11.381	710
	110 Facilitaire zaken en huisvesting	5.351	81	-217	0	0	0	5.134	81
	111 Documentaire informatievoorziening	1.132	0	35	0	0	0	1.167	0
	112 Managementondersteuning	3.554	0	81	0	0	0	3.635	0
	113 Correctie overhead	-2.985	0	0	0	0	0	-2.985	0
		41.355	*757*	*994*	*64*	*453*	*495*	*42.802*	*1.317*
018 Onvoorziene uitgaven									
	091 Onvoorzien	137	0	0	0	0	0	137	0
		137	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*137*	*0*
019 Vennootschapsbelasting									
	101 Vennootschapsbelasting (Vpb)	50	0	0	0	0	0	50	0
		50	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*50*	*0*
Totaal domein Overige lasten en baten		**76.607**	**395.900**	**-32.785**	**-20.016**	**453**	**495**	**44.275**	**376.379**
Resultaat		**595.384**	**595.384**	**-3.435**	**-3.435**	**-2.976**	**-2.796**	**589.154**	**589.154**

Leeuwarden, 25 mei 2021,

burgemeester en wethouders van Leeuwarden,

burgemeester.

secretaris.

**Dit document is rechtsgeldig digitaal ondertekend.*

Gemeente Leeuwarden

Besluitvorming (raad)

Dossiernummer	1376
Extern Zaak ID	2021-00291
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	7 juli 2021
Agendapunt	3.2
Omschrijving	Derde verzamelvoorstel begrotingswijzigingen 2021
Eigenaar	Koopmans, Robert
Portefeuillehouder	Hein Kuiken

Bijlagen
Raadsvoorstel 3e verzamelvoorstel begrotingswijzigingen 2021.docx

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Collegevergadering	15 juni 2021
Besluitvorming (raad)	**7 juli 2021**

Toelichting

Het college heeft besloten om aan de gemeenteraad een derde verzamelvoorstel voor de wijziging van de begroting 2021 vast te stellen. Het verzamelvoorstel begrotingswijzigingen bestaat uit inhoudelijke begrotingswijzigingen en uit financieel technische begrotingswijzigingen, zijnde wijzigingen van zuiver financieel technische aard zonder beleidsmatige aspecten
Dit verzamelvoorstel heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat; de wijzigingen in dit voorstel verlopen budgetneutraal.

Voorgesteld besluit

1. De gemeenteraad voor te stellen het derde verzamelvoorstel begrotingswijzigingen 2021 vast te stellen.

Besluit

1. De gemeenteraad besluit het derde verzamelvoorstel begrotingswijzigingen 2021 vast te stellen.

Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 14058

Gemeente Leeuwarden

Raadsvoorstel

3e verzamelvoorstel begrotingswijzigingen 2021
Zaaknummer: 2021-00291

Aan de gemeenteraad.

Inleiding
Hierbij doen wij u toekomen een voorstel tot wijziging van de begroting 2021. Tevens treft u in dit voorstel ter kennisname een aantal wijzigingen van de jaarschijven van toekomstige begrotingen aan, welke wij te zijner tijd aan uw raad zullen voorleggen ter autorisatie.
Dit verzamelvoorstel begrotingswijzigingen bestaat uit 2 onderdelen:
A. Inhoudelijke begrotingswijzigingen
B. Financieel technische begrotingswijzigingen, zijnde wijzigingen van zuiver financieel technische aard zonder beleidsmatige aspecten

In deze wijziging zijn ook de mee- en tegenvallers opgenomen die voor 2021 in het voorjaarsbrief zijn vermeld. Tot op heden autoriseerde de raad dergelijke begrotingsmutaties voor het lopende jaar in november bij de vaststelling van de begroting. Vanwege het autonome onontkoombare karakter achten we een wijziging nu al op zijn plaats. Dat stelt ons in staat om budgetten beter te beheren en draagt bij aan een beter voorspellend vermogen van de TURAP.

Financiën
Dit verzamelvoorstel leidt tot een verhoging van de totalen van baten en lasten van de begroting van € 13,8 mln.

De onderdelen A en B hebben per saldo géén effect op het begrotingsresultaat; de wijzigingen in dit voorstel verlopen budgetneutraal.
De mee- en tegenvallers leiden tot een toevoeging van € 3.192.000 aan de algemene reserve.

Verzamelvoorstel
De tabel op de volgende pagina geeft per programma en beleidsproduct respectievelijk de primitieve begroting van het dit jaar, de reeds goedgekeurde, de goed te keuren wijzigingen in dit voorstel en de begroting na alle wijzigingen weer.

In deze tabel is ook een splitsing opgenomen van enerzijds baten en lasten en anderzijds stortingen in en onttrekkingen aan reserves.

Ontwikkeling begroting 2021 per programma — Bedragen x € 1.000

Domeinen & programma's	Beginstand		Goedgekeurde wijzigingen		Wijzigingen in dit voorstel		Eindstand	
	Lasten	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
Domein Sociaal								
005 - Werk en inkomen	131.656	81.583	9.673	9.641	4.464	2.323	145.793	93.547
020 - Sociale basis	60.883	8.577	7.337	1.793	2.165	492	70.385	10.863
021 - Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning	148.859	5.837	5.933	3.110	3.430	0	158.222	8.947
	341.398	**95.998**	**22.944**	**14.544**	**10.059**	**2.815**	**374.400**	**113.357**
Domein Fysiek								
003 - Economie en toerisme	49.190	36.823	3.601	1.786	1.434	-160	54.225	38.449
006 - Wonen en milieu	25.182	23.361	2.976	3.228	500	500	28.658	27.089
007 - Infrastructuur en mobiliteit	8.534	6.182	-21	76	0	0	8.514	6.258
012 - Ruimtelijke ordening	2.026	43	1.033	719	205	0	3.265	761
014 - Beheer leefomgeving	45.266	16.958	-1.221	-1.037	1.127	461	45.172	16.382
	130.199	**83.366**	**6.369**	**4.773**	**3.266**	**801**	**139.834**	**88.940**
Domein Veiligheid								
010 - Veiligheid	13.483	131	206	86	0	-60	13.688	156
	13.483	**131**	**206**	**86**	**0**	**-60**	**13.688**	**156**
Domein Bestuur en middelen								
009 - Bestuur	4.732	10	-37	0	110	0	4.805	10
015 - Algemene baten en lasten	28.967	19.980	5.126	2.394	-1.205	7.743	32.887	30.117
	33.698	**19.990**	**5.089**	**2.394**	**-1.095**	**7.743**	**37.692**	**30.126**
Domein Overige lasten en baten								
016 - Algemene dekkingsmiddelen	35.064	395.143	-33.779	-20.080	635	2.472	1.920	377.535
017 - Overhead	41.355	757	3.180	2.292	906	0	45.441	3.050
018 - Onvoorziene uitgaven	137	0	0	0	0	0	137	0
019 - Vennootschapsbelasting	50	0	0	0	0	0	50	0
	76.607	**395.900**	**-30.599**	**-17.788**	**1.541**	**2.472**	**47.549**	**380.584**
Resultaat	**595.384**	**595.384**	**4.008**	**4.008**	**13.770**	**13.770**	**613.163**	**613.163**

Baten en Lasten	585.587	586.278	4.338	-10.322	15.070	5.706	604.996	581.662
Stortingen en onttrekkingen reserves	9.797	9.106	-330	14.331	-1.300	8.064	8.167	31.501
Totaal	**595.384**	**595.384**	**4.008**	**4.008**	**13.770**	**13.770**	**613.163**	**613.163**

A. Begrotingswijzigingen inhoudelijk

Reductie energiegebruik woningen (RREW 2020)

De gemeente ontvangt een uitkering van € 500.000 van het Rijk in het kader van de regeling Reductie energiegebruik woningen (RREW 2020). Met deze specifieke uitkering stimuleert het Rijk gemeenten om huishoudens te ondersteunen bij het reduceren van hun energiegebruik door het treffen van eenvoudige energiebesparende maatregelen in de woningen en het geven van advies over energiebesparing aan de bewoners. Dit leidt tot reductie van het energiegebruik bij huishoudens en daarmee tot CO2-reductie.

Wij stellen voor dit als volgt in de begroting(en) te verwerken.

bedragen x € 1.000

Programma		Beleidsproduct		2021		2022	
Nr.	**Omschrijving**	**Nr.**	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
006	Wonen en milieu	045	Milieubeleid	500	500	0	0
Totaal				**500**	**500**	**0**	**0**

Mee en tegenvallers jaarschijf 2021

Via de voorjaarsbrief (d.d. 11 mei 2021) bent u geïnformeerd over de voorlopige stand van de financiële positie van de gemeente Leeuwarden.

Tot vorig jaar legden we die ter vaststelling aan u voor bij de behandeling van de nieuwe begroting in november. We halen de besluitvorming nu naar voren om eerder een reëel beeld van budgetten te geven.

In deze begrotingswijziging willen we de mutaties van de jaarschijf 2021 aan u voorleggen, zodat deze mutaties onderdeel worden van de huidige begroting.
Deze mutaties betreffen:

- Uitkomsten septembercirculaire 2020 € 1.293.000
- Mutaties gemeentefonds € 1.028.000
- Ontwikkelingen domeinen structureel
  - o Areaalontwikkelingen € 220.000
  - o Kapitaallasten vervangingsinvesteringen - € 50.000
  - o Informatiemanagement/digitalisering - € 295.000
  - o BUIG € 3.000.000
  - o Diverse mee- en tegenvallers € 79.000
- Ontwikkelingen domeinen incidenteel - € 2.083.000
  Deze uitzettingen hebben o.a. betrekking op achterstallig onderhoud begraafplaatsen en het doen van een aanvullende storting in de voorziening onderhoud vastgoed.

In de bijlage staat een uitgebreide toelichting op de individuele posten.

Deze wijzigingen leidt tot een toevoeging aan de algemene reserve van € 3.192.000, aan de reserves en voorzieningen van € 1.685.000 en een afschrijving van € 80.750. Dit komt overeen met de financiële positie zoals deze in de voorjaarsbrief is weergegeven. Daarin staat ook een toelichting op bovenstaande mutaties.

Daarnaast worden er een drietal vervangingsinvesteringskredieten opgevoerd (€ 350.000) voor op afstand bedienbare bruggen, voor reconstructie en voor vervanging kunstgrasvelden. Ook wordt er één investeringskrediet afgeraamd (€ 925.000).

Wij stellen voor dit als volgt in de begroting(en) te verwerken.

bedragen x € 1.000

Programma		Beleidsproduct		2021		2022	
Nr.	**Omschrijving**	**Nr.**	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
003	Economie en toerisme	005	Economisch beleid	-78	-160	0	0
003	Economie en toerisme	061	Vastgoedbeheer	1.038	0	0	0
005	Werk en inkomen	030	Inkomensvoorziening	-3.053	0	0	0
009	Bestuur	071	Gemeenteraad	110	0	0	0

Programma		Beleidsproduct		2021		2022	
Nr.	**Omschrijving**	**Nr.**	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
012	Ruimtelijke ordening	037	Geometriebeheer	7	0	0	0
012	Ruimtelijke ordening	121	Ruimtelijke ordening omgevingszorg	198	0	0	0
014	Beheer leefomgeving	014	Waterwerken	-151	0	0	0
014	Beheer leefomgeving	015	Verhardingen	0	321	0	0
014	Beheer leefomgeving	016	Kunstwerken	22	0	0	0
014	Beheer leefomgeving	026	Wijkaanpak	885	0	0	0
014	Beheer leefomgeving	049	Begraafplaatsen	101	0	0	0
014	Beheer leefomgeving	051	Voorzieningen honden	-2	0	0	0
014	Beheer leefomgeving	054	Straatverlichting	3	0	0	0
014	Beheer leefomgeving	055	Reiniging verhardingen	1	0	0	0
014	Beheer leefomgeving	056	Openbaar groen	129	0	0	0
014	Beheer leefomgeving	057	Zwerfvuilbestrijding	-1	0	0	0
015	Algemene baten en lasten	053	Stelposten c.a.	-12	0	0	0
015	Algemene baten en lasten	079	Algemene baten en lasten	3.192	0	0	0
016	Algemene dekkingsmiddelen	077	Algemene belastingen	368	334	0	0
016	Algemene dekkingsmiddelen	086	Gemeentefonds	0	2.321	0	0
016	Algemene dekkingsmiddelen	100	Financiering	267	17	0	0
017	Overhead	103	Financiën, toezicht en controle	25	0	0	0
017	Overhead	104	P&O/HRM	27	0	0	0
017	Overhead	109	Informatievoorziening & automatis.	350	0	0	0
017	Overhead	110	Facilitaire zaken en huisvesting	37	0	0	0
020	Sociale basis	001	Kunst en cultuur	-200	0	0	0
020	Sociale basis	114	Onderwijs	236	0	0	0
020	Sociale basis	117	Sport, bewegen en gezondheidsbeleid	25	0	0	0
021	Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning	084	Zorg voor de Jeugd	9	0	0	0
021	Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning	118	Maatschappelijke ondersteuning	-700	0	0	0
Totaal				**2.833**	**2.833**	**0**	**0**

B. Begrotingswijzigingen financieel technisch

Herijking Specifieke Uitkeringen

Het Rijk heeft onlangs enkele Specifieke Uitkeringen over 2021 herijkt. Dit vraagt om bijstelling van lasten en baten in onze begroting:

- Tozo regeling (€ 2.322.881)
- Lokale Sportakkoorden (€ 60.000)
- Ventilatie in Scholen (€ 431.882)

Wij stellen voor dit als volgt in de begroting(en) te verwerken.

bedragen x € 1.000

Programma		**Beleidsproduct**		**2021**		**2022**	
Nr.	**Omschrijving**	**Nr.**	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
005	Werk en inkomen	030	Inkomensvoorziening	2.323	2.323	0	0
020	Sociale basis	114	Onderwijs	432	432	0	0
020	Sociale basis	117	Sport, bewegen en gezondheidsbeleid	60	60	0	0
Totaal				**2.815**	**2.815**	**0**	**0**

Organisatieontwikkeling Sociaal Domein

De organisatieontwikkeling in het Sociaal Domein heeft tot het inzicht geleid dat personele lasten zuiverder aan producten moeten worden toegerekend. Het geheel van bewegingen is per saldo neutraal.

Wij stellen voor dit als volgt in de begroting(en) te verwerken.

bedragen x € 1.000

Programma		**Beleidsproduct**		**2021**		**2022**	
Nr.	**Omschrijving**	**Nr.**	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
005	Werk en inkomen	027	Arbeidsmarkt en sociale integratie	83	0	0	0
005	Werk en inkomen	030	Inkomensvoorziening	-123	0	0	0
015	Algemene baten en lasten	053	Stelposten c.a.	-561	0	0	0
017	Overhead	102	Management	145	0	0	0
017	Overhead	103	Financiën, toezicht en controle	110	0	0	0
017	Overhead	105	Inkoop, aanbest. & contractman.	206	0	0	0
020	Sociale basis	114	Onderwijs	70	0	0	0
021	Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning	084	Zorg voor de Jeugd	35	0	0	0
021	Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning	118	Maatschappelijke ondersteuning	35	0	0	0
Totaal				**0**	**0**	**0**	**0**

Actualisatie begroting SDF

De begroting SDF is geactualiseerd op basis van de decembercirculaire 2020 van het Rijk. Per saldo is dit een neutrale wijziging.

Wij stellen voor dit als volgt in de begroting(en) te verwerken.

bedragen x € 1.000

Programma		Beleidsproduct		2021		2022	
Nr.	**Omschrijving**	**Nr.**	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
015	Algemene baten en lasten	006	Dienstverlening voor derden	-217	0	-210	0
020	Sociale basis	115	Sociale integratie achterst.groepen	-834	0	-841	0
021	Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning	118	Maatschappelijke ondersteuning	1.051	0	1.051	0
Totaal				**0**	**0**	**0**	**0**

Premies verzekering Vastgoed

Via deze begrotingswijziging worden de verzekeringspremies voor opstal en inventaris voor de onderwijs- en gemeentelijke locaties overgeheveld van beleidsproduct 061 (Vastgoedbeheer) naar beleidsproducten 114 (Onderwijs) en 110 (Facilitaire zaken en huisvesting). Hiermee worden de lasten aan het juiste beleidsproduct toegerekend, en niet aan een organisatorische afdeling. De mutaties zijn per saldo budgetneutraal.

Wij stellen voor dit als volgt in de begroting(en) te verwerken.

bedragen x € 1.000

Programma		Beleidsproduct		2021		2022	
Nr.	**Omschrijving**	**Nr.**	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
003	Economie en toerisme	061	Vastgoedbeheer	-82	0	-82	0
017	Overhead	110	Facilitaire zaken en huisvesting	6	0	6	0
020	Sociale basis	114	Onderwijs	76	0	76	0
Totaal				**0**	**0**	**0**	**0**

Waterambassadeur Friese Gemeenten

De gemeente Leeuwarden is namens de Friese gemeenten penvoerder richting de Provincie, Wetterskip, Vitens en andere instanties voor het waterambassadeurschap. De kosten hiervoor en de vergoeding vanuit de gemeenten en Provincie was nog niet in de begroting verwerkt. De eigen gemeentelijke bijdrage (€ 15.100) was al opgenomen in de primitieve begroting.

Wij stellen voor dit als volgt in de begroting(en) te verwerken.

bedragen x € 1.000

Programma		Beleidsproduct		2021		2022	
Nr.	**Omschrijving**	**Nr.**	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
014	Beheer leefomgeving	014	Waterwerken	140	140	140	140
Totaal				**140**	**140**	**140**	**140**

Herallocatie sportvoorzieningen

Binnen het beleidsproduct Sportvoorzieningen is de subsidie aan BV Sport en een klein onderdeel voor Wonen in de begroting opgenomen. Tot 2020 ontving BV Sport een subsidie van de gemeente ter bekostiging van bedrijfsvoering, exploitatie en huren. In 2020 is dit gewijzigd naar een dienstverlenings- en huurovereenkomst. De huurovereenkomst zorgt voor hogere huuropbrengsten bij de diverse accommodaties onder beleidsproduct Vastgoedbeheer. Voor het bekostigen van deze huuropbrengsten stijgen ook de lasten van de dienstverleningsovereenkomst onder beleidsproduct Sportvoorzieningen. Deze ontwikkeling zorgt voor grote financiële afwijkingen tussen de beide beleidsproducten. Deze begrotingswijziging hevelt de lasten over naar beleidsproduct Vastgoedbeheer, zodat alles op één plek staat geregistreerd. Het beleidsonderdeel Wonen krijgt organisatorisch een eigen plek binnen de afdeling Locatie- en planontwikkeling. De budgetten verhuizen daardoor ook mee.

Wij stellen voor dit als volgt in de begroting(en) te verwerken.

bedragen x € 1.000

Programma		**Beleidsproduct**		**2021**		**2022**	
Nr.	**Omschrijving**	**Nr.**	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
003	Economie en toerisme	061	Vastgoedbeheer	6.537	0	6.655	0
003	Economie en toerisme	068	Sportvoorzieningen	-6.549	-5	-6.667	-5
003	Economie en toerisme	122	Wonen	11	5	12	5
Totaal				**0**	**0**	**0**	**0**

Aanpak Coronacrisis

Bijgaande begrotingswijziging betreft de financiële vertaling van het raadbesluit van 30 maart 2021: "Aanpak Coronacrisis: besteding compensatiepakketten, noodfonds en sociaaleconomische impulsen (zaaknummer Z232911-2021)

Wij stellen voor dit als volgt in de begroting(en) te verwerken.

bedragen x € 1.000

Programma		**Beleidsproduct**		**2021**		**2022**	
Nr.	**Omschrijving**	**Nr.**	**Omschrijving**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
003	Economie en toerisme	005	Economisch beleid	483	0	243	0
003	Economie en toerisme	062	Grondzaken	55	0	55	0
003	Economie en toerisme	066	Toerisme	18	0	18	0
005	Werk en inkomen	027	Arbeidsmarkt en sociale integratie	4.785	0	185	0
005	Werk en inkomen	031	Armoedebestrijding	450	0	0	0
010	Veiligheid	052	Evenementen	0	-60	0	0
015	Algemene baten en lasten	053	Stelposten c.a.	1.810	0	-500	0
015	Algemene baten en lasten	067	Burgerzaken	156	0	0	0
015	Algemene baten en lasten	079	Algemene baten en lasten	-5.573	7.743	0	0
016	Algemene dekkingsmiddelen	077	Algemene belastingen	0	-200	0	0
020	Sociale basis	001	Kunst en cultuur	1.300	0	0	0
020	Sociale basis	116	Burgerkracht	1.000	0	0	0
021	Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning	084	Zorg voor de Jeugd	3.000	0	0	0
Totaal				**7.483**	**7.483**	**0**	**0**

Ontwikkeling begroting 2021 per beleidsproduct — Bedragen x € 1.000

Domeinen & programma's	Beleidsproduct	Beginstand		Wijzigingen goedgekeurd		Wijzigingen in dit voorstel		Eindstand	
		Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Domein Sociaal									
005 Werk en inkomen									
	027 Arbeidsmarkt en sociale integratie	22.769	0	1.950	1.765	4.868	0	29.586	1.765
	030 Inkomensvoorziening	98.382	81.583	7.669	7.822	-853	2.323	105.199	91.728
	031 Armoedebestrijding	10.478	0	54	54	450	0	10.982	54
	050 Lijkbezorging	27	0	0	0	0	0	27	0
		131.656	*81.583*	*9.673*	*9.641*	*4.464*	*2.323*	*145.793*	*93.547*
020 Sociale basis									
	001 Kunst en cultuur	9.872	79	745	315	1.100	0	11.717	394
	002 Historisch Centrum Leeuwarden	1.312	55	0	0	0	0	1.312	55
	114 Onderwijs	21.083	7.507	472	308	814	432	22.369	8.247
	115 Sociale integratie achterst.groepen	24.199	902	6.014	1.145	-834	0	29.379	2.047
	116 Burgerkracht	2.078	0	0	0	1.000	0	3.078	0
	117 Sport, bewegen en gezondheidsbeleid	2.339	35	106	25	85	60	2.530	120
		60.883	*8.577*	*7.337*	*1.793*	*2.165*	*492*	*70.385*	*10.863*
021 Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning									
	084 Zorg voor de Jeugd	49.056	1.374	2.448	1.404	3.044	0	54.548	2.778
	118 Maatschappelijke ondersteuning	99.803	4.463	3.485	1.705	386	0	103.674	6.168
		148.859	*5.837*	*5.933*	*3.110*	*3.430*	*0*	*158.222*	*8.947*
Totaal domein Sociaal		**341.398**	**95.998**	**22.944**	**14.544**	**10.059**	**2.815**	**374.400**	**113.357**
Domein Fysiek									
003 Economie en toerisme									
	005 Economisch beleid	2.141	456	2.160	1.065	405	-160	4.707	1.361
	061 Vastgoedbeheer	15.860	12.463	75	-5.000	7.494	0	23.429	7.463
	062 Grondzaken	23.785	23.897	145	5.000	55	0	23.985	28.897
	066 Toerisme	854	2	1.221	721	18	0	2.093	723
	068 Sportvoorzieningen	6.549	5	0	0	-6.549	-5	0	0
	122 Wonen	0	0	0	0	11	5	11	5
		49.190	*36.823*	*3.601*	*1.786*	*1.434*	*-160*	*54.225*	*38.449*
006 Wonen en milieu									
	003 Cultuurhistorisch beheer	522	86	215	215	0	0	737	301
	008 Woningmarktbeleid	226	0	0	0	0	0	226	0
	009 Overige huisvesting	121	182	0	0	0	0	121	182
	025 Bouw- en milieutoezicht	165	2	0	0	0	0	165	2
	029 Omgevingsvergunning (Wabo)	4.053	3.715	152	364	0	0	4.205	4.079
	039 Handhaving omgevingsrecht	1.601	0	0	0	0	0	1.601	0
	043 Inzameling afval	17.233	19.216	280	280	0	0	17.513	19.496
	045 Milieubeleid	1.260	160	1.884	1.884	500	500	3.644	2.544
	046 Bodem en geluid	-9	0	455	485	0	0	446	485
	058 Kwaliteit gebouwde omgeving	10	0	-10	0	0	0	0	0
		25.182	*23.361*	*2.976*	*3.228*	*500*	*500*	*28.658*	*27.089*

Domeinen & programma's	Beleidsproduct	Beginstand		Wijzigingen goedgekeurd		Wijzigingen in dit voorstel		Eindstand	
007 Infrastructuur en mobiliteit									
	012 Openbaar vervoer	73	74	0	0	0	0	73	74
	018 Verkeer en vervoer	1.033	61	22	28	0	0	1.056	89
	019 Parkeren	3.079	6.048	-43	48	0	0	3.036	6.095
	074 Grond-, weg- en waterbouwk. werken	4.348	0	0	0	0	0	4.348	0
		8.534	*6.182*	*-21*	*76*	*0*	*0*	*8.514*	*6.258*
012 Ruimtelijke ordening									
	036 Ruimtelijke ordening	420	0	28	44	0	0	448	44
	037 Geometriebeheer	679	0	-20	0	7	0	666	0
	121 Ruimtelijke ordening omgevingszorg	927	43	1.025	675	198	0	2.150	718
		2.026	*43*	*1.033*	*719*	*205*	*0*	*3.265*	*761*
014 Beheer leefomgeving									
	013 Spoorlijnen	259	0	0	0	0	0	259	0
	014 Waterwerken	3.016	499	-90	0	-11	140	2.915	639
	015 Verhardingen	4.849	95	-1	0	0	321	4.848	416
	016 Kunstwerken	4.117	0	0	0	22	0	4.139	0
	017 Verkeersmaatregelen	1.059	0	-60	0	0	0	999	0
	026 Wijkaanpak	936	0	0	0	885	0	1.821	0
	035 IJswegen	11	0	0	0	0	0	11	0
	044 Riolering	10.382	12.306	-1	0	0	0	10.380	12.306
	049 Begraafplaatsen	947	820	0	0	101	0	1.048	820
	051 Voorzieningen honden	334	561	20	0	-2	0	352	561
	054 Straatverlichting	2.044	0	-50	0	3	0	1.997	0
	055 Reiniging verhardingen	2.213	0	0	0	1	0	2.214	0
	056 Openbaar groen	12.298	1.644	-1.038	-1.037	129	0	11.389	607
	057 Zwerfvuilbestrijding	61	-1	0	0	-1	0	60	-1
	063 Recreatiegebieden	971	54	0	0	0	0	971	54
	064 Recreatievaart	1.088	459	0	0	0	0	1.088	459
	085 Speelplaatsen	596	0	0	0	0	0	596	0
	090 Buitenreclame	85	522	0	0	0	0	85	522
		45.266	*16.958*	*-1.221*	*-1.037*	*1.127*	*461*	*45.172*	*16.382*
Totaal domein Fysiek		**130.199**	**83.366**	**6.369**	**4.773**	**3.266**	**801**	**139.834**	**88.940**
Domein Veiligheid									
010 Veiligheid									
	020 Integraal veiligheidsbeleid	3.067	57	71	26	0	0	3.138	82
	022 Rampenbestrijding	8.466	0	0	0	0	0	8.466	0
	052 Evenementen	310	74	60	60	0	-60	370	74
	119 Stadstoezicht	1.639	0	75	0	0	0	1.714	0
		13.483	*131*	*206*	*86*	*0*	*-60*	*13.688*	*156*
Totaal domein Veiligheid		**13.483**	**131**	**206**	**86**	**0**	**-60**	**13.688**	**156**
Domein Bestuur en middelen									
009 Bestuur									
	071 Gemeenteraad	2.403	0	-7	0	110	0	2.507	0
	072 College van B&W	2.328	10	-30	0	0	0	2.298	10
		4.732	*10*	*-37*	*0*	*110*	*0*	*4.805*	*10*

Domeinen & programma's	Beleidsproduct	Beginstand		Wijzigingen goedgekeurd		Wijzigingen in dit voorstel		Eindstand	
015 Algemene baten en lasten									
	006 Dienstverlening voor derden	12.776	12.783	3.397	3.582	-217	0	15.957	16.365
	053 Stelposten c.a.	1.406	46	1.521	42	1.236	0	4.164	88
	067 Burgerzaken	2.926	1.676	20	149	156	0	3.102	1.824
	079 Algemene baten en lasten	10.224	5.475	174	-1.379	-2.381	7.743	8.017	11.840
	120 Vergunningen & leefomgeving	1.634	0	13	0	0	0	1.647	0
		28.967	*19.980*	*5.126*	*2.394*	*-1.205*	*7.743*	*32.887*	*30.117*
Totaal domein Bestuur en middelen		**33.698**	**19.990**	**5.089**	**2.394**	**-1.095**	**7.743**	**37.692**	**30.126**
Domein Overige lasten en baten									
016 Algemene dekkingsmiddelen									
	077 Algemene belastingen	2.775	35.048	-250	11	368	134	2.893	35.192
	086 Gemeentefonds	0	326.280	0	13.458	0	2.321	0	342.059
	094 Dividend	52	266	0	0	0	0	52	266
	100 Financiering	32.237	33.549	-33.529	-33.549	267	17	-1.024	17
		35.064	*395.143*	*-33.779*	*-20.080*	*635*	*2.472*	*1.920*	*377.535*
017 Overhead									
	102 Management	5.467	0	41	0	145	0	5.653	0
	103 Financiën, toezicht en controle	6.468	27	90	90	135	0	6.693	117
	104 P&O/HRM	4.317	3	514	507	27	0	4.858	510
	105 Inkoop, aanbest. & contractman.	495	0	0	0	206	0	701	0
	106 Interne en externe communicatie	2.690	0	-4	0	0	0	2.686	0
	107 Juridische zaken	1.795	0	0	0	0	0	1.795	0
	108 Bestuurszaken en best.ondersteuning	2.330	0	818	448	0	0	3.148	448
	109 Informatievoorziening & automatis.	10.741	646	1.823	1.247	350	0	12.914	1.893
	110 Facilitaire zaken en huisvesting	5.351	81	-217	0	43	0	5.177	81
	111 Documentaire informatievoorziening	1.132	0	35	0	0	0	1.167	0
	112 Managementondersteuning	3.554	0	81	0	0	0	3.635	0
	113 Correctie overhead	-2.985	0	0	0	0	0	-2.985	0
		41.355	*757*	*3.180*	*2.292*	*906*	*0*	*45.441*	*3.050*
018 Onvoorziene uitgaven									
	091 Onvoorzien	137	0	0	0	0	0	137	0
		137	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*137*	*0*
019 Vennootschapsbelasting									
	101 Vennootschapsbelasting (Vpb)	50	0	0	0	0	0	50	0
		50	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*50*	*0*
Totaal domein Overige lasten en baten		**76.607**	**395.900**	**-30.599**	**-17.788**	**1.541**	**2.472**	**47.549**	**380.584**
Resultaat		**595.384**	**595.384**	**4.008**	**4.008**	**13.770**	**13.770**	**613.163**	**613.163**

Leeuwarden, 15 juni 2021,

burgemeester.

secretaris.

**Dit document is rechtsgeldig digitaal ondertekend.*

Bijlage mee- en tegenvaller structureel (bedragen x € 1.000)

Nr.	Dienst/omschrijving	2021	Toelichting
1	***Gemeentefonds***		
1.1	Uitkomsten septembercirculaire 2020	1.293	Betreft de financiële uitkomsten van het doorrekenen van de septembercirculaire 2020. De gemeenteraad is hierover separaat in oktober jl. geïnformeerd.
1.2	Actualisatie variabelen gemeentefonds	1.028	Betreft het actualiseren van diverse maatstaven en lokale variabelen zoals woningen, inwoners, bijstandsaantallen, leerlingen, belastingcapaciteit e.d.
2	***Concern / Griffie***		
2.1	Rechtspositie gemeenteraadsleden	-90	Op 16 december 2020 is de verordening rechtspositie raadsleden Leeuwarden vastgesteld. Dit was noodzakelijk omdat er landelijk een nieuw rechtspositiebesluit is gekomen.
2.2	Accountantskosten	-20	Het rijk heeft besloten om het aantal Sisa regelingen voor het controlejaar 2020 aanzienlijk uit te breiden. Dit betekent een toename van accountantswerkzaamheden waarvan de kosten in 2021 in rekening worden gesteld.
2.3	Werkgeversbijdrage cao	-27	Bij de cao-onderhandelingen is overeengekomen dat gemeenten een werkgeversbijdrage verstrekken aan de vakbonden.
2.4	Treasury	-250	Gemeenten kennen een systematiek waarbij intern rente in rekening wordt gebracht. In de begroting 2021 is een positief renteresultaat geraamd € 1,3 miljoen. Dat resultaat ontstaat doordat er meer rente wordt doorbelast aan de programma's en grondexploitaties dan dat daadwerkelijk aan rente wordt betaald aan externe partijen. De interne rekenrente mag slechts beperkt (25%) hoger zijn dan de daadwerkelijk betaalde rente. Door de dalende rente is het noodzakelijk om het interne rentepercentage te herzien. Als gevolg hiervan daalt het positieve renteresultaat.
2.5	Raadszaal	-17	Het presidium van de gemeenteraad is akkoord gegaan met het verbouwplan voor de raadzaal. Met de uitvoering van het plan wordt de zaal "coronaproof". Bovendien zal dit voor de raad meer mogelijkheden geven voor een flexibeler werkwijze. Daar komt bij dat er twee multifunctionele vergaderruimtes gemaakt worden die bruikbaar zijn voor de gehele organisatie.
4	***SSC***		
4.1	Aanpassing OZB i.v.m. woningbouw	9	De geraamde OZB opbrengst wordt jaarlijks o.a. bijgesteld op grond van de meest actuele woningbouwprognoses vanwege areaaluitbreiding.
4.2	Formatie belastingen	-332	Door wettelijke vereisten vanuit de wet WOZ en uitbreiding van areaal in de afgelopen jaren is een tekort ontstaan in formatie om de reguliere werkzaamheden voor de gemeente Leeuwarden uit te voeren. Naast dit zijn ook het aantal bezwaren fors toegenomen. Ondanks dat in Leeuwarden we nog onder het landelijke percentage zitten is het werk omtrent de afhandeling substantieel toegenomen. Per saldo is het noodzakelijk om te investeren in een structurele uitzetting van het personeelsbestand. De kosten voor 2021 bedragen 322.000. Deze kosten voor 2022 e.v. kunnen worden verrekend in de tariefstelling (onderdeel van de perceptiekosten OZB).
4.3	Aanpassen OZB niet-woningen	325	Per saldo wordt een meeropbrengst OZB "niet woningen" verwacht. Extra opbrengsten vanwege o.a. areaaluitbreiding en uitbreiding van bestaande objecten resulteren in een structurele positieve bijstelling.

Nr.	Dienst/omschrijving	2021	Toelichting
4.4	Aanpassen controle-functionaliteiten belastingen	-36	Door het wegvallen van de controle functionaliteit bij het Kadaster tussen data van de gemeente en de data van de Landelijke Voorziening WOZ (LV-WOZ) is de gemeente zelf verantwoordelijk voor deze controle. Bij het heffen van belastingen is kwaliteit van data van het grootste belang en moet de data in onze systemen overeenkomen met de data in de Landelijke Voorziening WOZ (LV-WOZ). Hierop wordt door de Waarderingskamer toegezien vanuit haar controlerende functie. Per saldo is sprake van een structurele uitzetting van € 10.000,=
4.5	Prijsontwikkeling informatisering	-55	De kostenomvang voor de continuïteit van onze digitale systemen bedraagt jaarlijks € 2,8 mln. De prijsontwikkeling m.b.t. informatisering wijkt echter substantieel af van de nominale ontwikkelingen waarmee gemeentebreed rekening wordt gehouden. De afwijking is 2%. Dit betekent een uitzetting van € 55.000,=.
4.6	DigD audit	-20	Om op een beveiligde manier formulieren beschikbaar te stellen via de website gebruiken we voor de Digitale Belastingbalie en Parkeervergunningen, DigitD aansluitingen. Eerder was niet duidelijk dat deze aansluitingen jaarlijks moesten worden geaudit. De audits zijn een verplichting om de DigiD te mogen blijven gebruiken. Deze audits kosten jaarlijks zo'n 10.000 euro per aansluiting. Hier zijn eerder geen voorziening voor getroffen.
4.7	Mijnoverheid	-15	Mijnoverheid is een landelijke voorziening waarbij wij als gemeente aan moeten sluiten als het gaat over publiceren van post van de overheid. Aansluit- en onderhoudskosten waren onvoldoende in beeld. Het opgevoerde bedrag is een correctie van de reeds bestaande dienstverlening.
4.8	Geografisch informatiesysteem	-100	Werken met geografische informatie verloopt meer en meer geautomatiseerd. Kaarten voor bijvoorbeeld wegen, riool en groen worden digitaal vervaardigd. Daardoor wordt het mogelijk om kaartgegevens in allerlei werkprocessen te gebruiken. De kosten voor software zijn door deze ontwikkeling geleidelijk opgelopen. Na incidentele dekking in 2019 en 2020 achten we een structurele budgetuitzetting van € 100.000,= noodzakelijk. Daarmee blijft deze ruggengraat voor onze ruimtelijke informatievoorziening functioneren en faciliteren we een verdere ontwikkeling in de toekomst.
4.9	Organisatie informatiemanagement	-160	Er is landelijke en lokaal sprake van een toenemende digitalisering. biedt kansen voor onze dienstverlening en voor de uitvoering van onze wettelijke taken. Om digitalisering mogelijk te maken en goed te (blijven) benutten ontstaan er in onze organisatie regelmatig nieuwe werkzaamheden en functies. Een voorbeeld hiervan is record management. Dit stelt ons in staat om gegevens op nieuwe manieren te ontsluiten. Dat kan zijn voor het beheren van inkomende post, maar ook voor het maken van analyses voor nieuw beleid. Voor de structurele bemensing van record management wordt € 160.000,= geraamd, zodat processen, systemen, analyses en rapportages verder kunnen worden uitgebouwd en beheerd.
6	***Fysiek Domein***		
6.1	Kapitaallasten vervangingsinvesteringen e.d. (incl. wijziging afschrijvingssystematiek)	-50	Betreft kapitaallasten vervangingsinvesteringen. In jaarschijf 2025 staan een aantal grote investeringen gepland, waaronder de openbare verlichting (vervanging ontvangers en armaturen) van € 1,2 mln met € 79.000 kapitaallasten en de speelvoorzieningen, investering € 500.000 met kapitaallasten € 58.000. Verder nog de reconstructie velden en vervanging kunstgrasvelden, investering € 510.000 met kapitaallasten € 51.000. Daarnaast is voor de vervanging Trekkenwand Harmonie een investering opgenomen van € 2,7 mln met daaraan gekoppeld een kapitaallast van € 178,000.

Nr.	Dienst/omschrijving	2021	Toelichting
6.2	Stelpost areaaluitbreidingen 'groen'	71	Uitbreiding van voornamelijk de stad heeft tot gevolg dat er extra lasten ontstaan met betrekking tot het onderhoud aan het openbaar groen. De berekening daarvan geschiedt onder andere op grond van de meest actuele ontwikkelingen inzake woningbouwproductie en realisering van bedrijventerreinen. Als gevolg daarvan kunnen er ook mutaties ontstaan ten opzichte van de vorige beleidsperiode. De toename van areaal wordt voornamelijk veroorzaakt door De Zuidlanden.
6.3	Stelpost areaaluitbreidingen 'grijs'	88	Uitbreiding van voornamelijk de stad heeft tot gevolg dat er extra lasten ontstaan met betrekking tot het onderhoud aan o.a. wegen, kunstwerken, openbare verlichting en bebording. De berekening daarvan geschiedt onder andere op grond van de meest actuele ontwikkelingen inzake woningbouwproductie en realisering van bedrijventerreinen. Als gevolg daarvan kunnen er ook mutaties ontstaan ten opzichte van de vorige beleidsperiode. De toename van areaal wordt met name veroorzaakt door De Zuidlanden en de gebiedsontwikkeling WTC/Cambuurstadion.
6.4	Stelpost areaaluitbreiding "blauw"	61	Uitbreiding van voornamelijk de stad heeft tot gevolg dat er extra lasten ontstaan met betrekking tot het onderhoud aan sloten, vijvers en grote wateroppervlakken. De berekening daarvan geschiedt onder andere op grond van de meest actuele ontwikkelingen inzake woningbouwproductie en realisering van bedrijventerreinen. Als gevolg daarvan kunnen er ook mutaties ontstaan ten opzichte van de vorige beleidsperiode. De grootste areaaltoename zit hier de komende jaren in de verschillende projectgebieden in De Zuidlanden.
6.5	Energie	-36	De energietarieven zijn in overleg met de Vereniging Friese Gemeenten (VFG) vastgeklikt. De stijging wordt met name veroorzaakt door de hogere energiebelasting (opslag duurzame energie).
6.6	Blusinstallatie en monitoring	-20	Dit betreft jaarlijkse kosten Vitens voor de brandblusinstallatie van het gemeentehuis (€ 13.000) en gebruikmaking van het portaal t.b.v. alle gemeentelijke aansluitingen en energiemonitoring (€ 7.200).
6.7	Huurderving Glasvezelring	-79	De glasvezelring is verkocht. De incidentele baat is ten gunste van de jaarrekening 2020 gebracht. De jaarlijkse huuropbrengst is daarmee komen te vervallen.
6.8	Aanbesteding verzekeringen	-25	Bij de nieuwe aanbesteding van de CAR-verzekering is de premie € 76.000. Dit is € 25.000 meer dan de vorige verzekeringspremie en wat in de begroting staat geraamd.
6.9	ISV III uitwisseling structureel voor incidenteel (€ 40.000 structureel inleveren, € 925.000 incidenteel terug)	40	Bij het Collegeprogramma 2018-2021 zijn incidentele middelen vanuit de ISV III reserve omgezet naar investeringskrediet. In de praktijk blijken niet alle stedelijke vernieuwingen en aanpassingen in de openbare ruimte activeerbaar. Om deze reden zijn er nog incidentele middelen nodig en minder investeringskrediet.
7	***Sociaal Domein***		
7.1	Leerlingenaantallen	-90	De prognoses m.b.t. de leerlingenaantallen binnen de algemene uitkering van het gemeentefonds zijn gewijzigd. Deze mutaties worden in de algemene uitkering doorgerekend en worden budgettair neutraal verwerkt.
7.2	Regionaal gezondheidsbeleid	-25	De kosten van de Veiligheidsregio voor maatregelen op het gebied van verwaarlozing en vervuiling nemen toe. Het betreft veelal gevallen mensen met een psychische aandoening. Het gaat om een separate overeenkomst naast de reguliere bijdrage aan de Veiligheidsregio.
7.3	Maatschappelijke Ondersteuning	700	Voor 2021 was een bijdrage voor volumegroei opgenomen ivm de tegenvallers uit het verleden. De groei vlakt af, waardoor de volumegroei voor 2021 uit de bestaande budgetten kan worden gedekt en € 700.000,= kan vrijvallen.

Nr.	Dienst/omschrijving	2021	Toelichting
7.4	Leerlingenvervoer	-146	In de contracten met de aanbieders van het leerlingevervoer liggen afspraken vast over het volume en de prijsontwikkeling die gekoppeld is aan de kostenontwikkeling in de taxibranche. De afgelopen jaren stijgt het aantal leerlingen dat gebruik maakt van vervoer naar onderwijs waarbij ook de afstanden langer zijn. Het budget is daar de afgelopen jaren niet op aangepast. Daarnaast stijgen de kosten van de taxibranche voor 2021 sneller dan het jaarlijks gemiddelde waar in de begroting rekening mee wordt gehouden.
7.5	Uitvoeringskosten inkomensvoorzieningen Soza en PD	53	In de primitieve begroting 2021 is rekening gehouden met een stijging van het aantal bijstandscliënten door economische achteruitgang als gevolg van Covid 19. Achteraf blijkt die stijging minder groot dan verwacht en ligt het niveau van januari 2021 slechts iets hoger dan een jaar daarvoor. De bijgestelde prognose gaat voor ultimo 2021 t/m 2025 uit van respectievelijk 5597, 5647, 5640, 5584 en 5529 cliënten. De beïnvloedbare personeelsformatie in relatie tot het aantal cliënten is al in de meerjarenraming meegenomen, maar wordt hierop nog enigszins aangepast.
7.6	BUIG	3.000	Naast de bijdrage van het rijk is uit eigen middelen structureel € 3 mln. en incidenteel € 2 mln in 2021 beschikbaar voor de bijstandsuitkeringen. Vanaf 2020 zit Leeuwarden gunstiger in het verdeelmodel waardoor de rijksbijdrage structureel is verhoogd. Op grond van het actuele budget en de huidige prognose van het aantal bijstandcliënten, rekeninghoudende met de gevolgen van Covid-19 kan incidenteel in 2021 € 3 mln vrijvallen en in 2022 € 0,75 mln.
7.7	Neushoorn	200	Via de MTR is voor het structureel tekort van Neushoorn met ingang 2021 € 200.000 structureel in de begroting opgenomen. Daarnaast was via de mee- en tegenvallers hiervoor al een incidentele tegenvaller opgenomen in 2021. Met de structurele uitzetting is het incidentele bedrag van € 200.000 overbodig en kan vervallen.

Totaal generaal (incl. gem.fonds)	**5.275**

Bijlage mee- en tegenvaller incidenteel (bedragen x € 1.000)

Nr	Dienst/omschrijving	2021	Toelichting
4	***Fysiek Domein***		
4.1	Vrijval reserve achterstallig onderhoud verhardingen	321	Deel van de reserve "achterstallig onderhoud verhardingen" komt te vervallen in verband met het activeren van de insteekhavens De Burd.
4.2	Asfalteren terrein Baard	-200	De Buitendienst van Wijkzaken maakt gebruik van diverse terreinen voor onder andere opslag, recycling en composteren. Het terrein in Baard wordt gebruikt voor lokale opslag voor de rayonteams die daar werkzaam zijn. Het terrein is overgekomen vanuit de gemeentelijke herindeling en is slecht onderhouden. Om het terrein optimaal te kunnen inzetten en een aanzienlijke bijdrage te leveren aan verduurzaming en hergebruik van onze groene afvalstromen is een renovatie noodzakelijk. Om aan alle eisen te kunnen voldoen (Landelijk AfvalbeheerPlan - LAP) is het nodig om dit terrein te asfalteren en te voorzien van een goede afwatering. De incidentele lasten worden geraamd op € 200.000.
4.3	Achterstallig onderhoud objecten op begraafplaatsen	-101	Betreft achterstallige zaken aula Schapendijkje 4 (deuren, dakbedekking, schilderwerk en camera-systeem), aula Huizum-Dorp (verwarming, ventilatie) en constructie-werk baarhuisjes in diverse dorpen.
4.4.	ISV III uitwisseling structureel voor incidenteel (€ 40.000 structureel inleveren, € 925.000 incidenteel terug)	-925	Bij het Collegeprogramma 2018-2021 zijn incidentele middelen vanuit de ISV III reserve omgezet naar investeringskrediet. In de praktijk blijken niet alle stedelijke vernieuwingen en aanpassingen in de openbare ruimte activeerbaar. Om deze reden zijn er nog incidentele middelen nodig en minder investeringskrediet (zie ook onder structureel nr. 6.15).
4.5	Programma implementatie Omgevingswet	-198	De komende maanden worden noodzakelijke investeringen door de gemeente met betrekking tot invoering van het DSO (Digitaal Stelsel Omgevingswet) gedaan om tijdig aan te sluiten op het nieuwe stelsel. Complicerend daarbij is de afhankelijkheid van de ontwikkelsnelheid van het DSO en aanverwante software door leveranciers. Uitstel van de inwerkingtreding van de Omgevingswet hangt in grote mate samen met het nog niet volledig op kunnen leveren van het DSO vanuit het Rijk. Op dit moment worden op Rijksniveau nieuwe afspraken gemaakt, zodat spoedig duidelijkheid wordt gegeven omtrent levering van dit onderdeel. Goede participatie is een belangrijk onderdeel van de Omgevingswet. De beperkingen in een direct fysiek overleg met personen en groepen in verband met de corona-beperkingen maken het lastig om een goede invulling aan participatie te geven. De vertraging en gewijzigde aanpak zorgen voor hogere kosten in met name inhuur- en advieskosten.
4.6	Aanvullende storting voorziening onderhoud Vastgoed	-980	Op basis van de inspecties van een deel van de vastgoedobjecten en de verwerking daarvan in de voorziening vastgoed ontstaat op termijn een negatieve voorziening hierdoor is een aanvullende storting benodigd. De aanvulling is met name benodigd voor het onderhoud van de vliesgevelwand (buitenwanden) van de Harmonie in 2024.

Totaal	**-2.083**

Gemeente Leeuwarden

Besluitvorming (raad)

Dossiernummer	1304
Extern Zaak ID	Z235343-2021
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	7 juli 2021
Agendapunt	3.3
Omschrijving	GR Hûs en Hiem: zienswijze (ontwerp) begroting 2022 en het (concept) jaarverslag 2020
Eigenaar	Postma, Eric
Portefeuillehouder	Hein de Haan

Bijlagen
Raadsvoorstel Jaarverslag 2020 en ontwerpbegroting 2022 GR Hûs en Hiem.docx
Reactiebrief aan GR Hus en Hiem inzake jaarrekening 2020 en ontwerp-begroting 2022.docx
Oplegnotitie bij jaarverslag 2020 en begroting 2022.pdf
Concept jaarverslag GR Hûs en Hiem 2020.pdf
Ontwerp begroting 2022 GR Hûs en Hiem.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Collegevergadering	1 juni 2021
Besluitvorming (raad)	**7 juli 2021**

Toelichting

Op grond van de artikelen 31 en 33 van de Gemeenschappelijke regeling van Hûs en Hiem kunnen raden hun zienswijze geven over de jaarrekening en de ontwerpbegroting.
De Omgevingswet (per 1 januari 2022) wijzigt in principe de manier van advisering over ruimtelijke kwaliteit zoals dat nu door Hûs en Hiem wordt uitgevoerd. Met het oog op de invoering van de Omgevingswet moeten de (on) mogelijkheden worden verkend voor advisering over ruimtelijke kwaliteit. Naast het instellen van de verplichte adviescommissie voor minimaal de Rijksmonumenten dienen er ook keuzes te worden gemaakt ten aanzien van de invulling van ruimtelijke kwaliteit en advisering hierover. Een gemeente is hierbij vrij in haar keuzes. Het college heeft op 16-02-2021 besloten om samen met de andere Friese gemeenten die deelnemen aan de gemeenschappelijke regeling Hûs en Hiem de herziening van het bestaande adviesstelsel te gaan voorbereiden.
De bestaande manier van adviseren blijft daarom in 2022 ongewijzigd. Het komende jaar wordt gebruikt om keuzes voor te bereiden. De begroting 2022 is dan ook opgesteld op basis van de huidige situatie.

Het college heeft kennisgenomen van het jaarverslag 2020 en de ontwerpbegroting 2022 van Hûs en Hiem en stelt de gemeenteraad voor geen zienswijze in te dienen.

Voorgesteld besluit

1. Aan de gemeenteraad voor te stellen om geen zienswijze in te dienen op het concept-jaarverslag 2020 en de ontwerpbegroting 2022 van Hûs en Hiem en de bijgevoegde brief met de reactie aan Hûs en Hiem vast te stellen;

Besluit

1. De gemeenteraad besluit om geen zienswijze in te dienen op het concept-jaarverslag 2020 en de ontwerpbegroting 2022 van Hûs en Hiem en de bijgevoegde brief met de reactie aan Hûs en Hiem vast te stellen;

Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 14058

Gemeente Leeuwarden

Raadsvoorstel

Zienswijze jaarverslag 2020 en Ontwerpbegroting 2022 GR Hûs en Hiem
Zaaknummer: Z235343-2021

Aan de gemeenteraad.

Inleiding
De gemeenschappelijke regeling (GR) Hûs en Hiem heeft op 14 april 2021 de (ontwerp) begroting 2022 en het (concept) jaarverslag 2020 bij de gemeente aangeleverd. De gemeenteraad kan een zienswijze op beide stukken indienen.

Begroting 2022
Voor 2022 is door de GR een sluitende begroting opgesteld. De begroting is opgesteld in lijn met de realisatie van 2020. Een verwachte krimp in de aantallen 2020 in verband met Corona is niet opgetreden en er was zelfs sprake van een stijging, die doorzette begin 2021. Daarmee is 2020 een goed uitgangspunt voor de begroting 2022. De meerjarenraming 2023-2025 is in lijn met de begroting 2022.

De begroting voor 2022 en de meerjarenbegroting 2023-2025 zijn dan ook opgesteld op basis van ongewijzigd beleid.

De Omgevingswet, die naar verwachting op 1 juli 2022 van kracht wordt, wijzigt de manier waarop beoordeeld wordt of een bouwinitiatief effect heeft op de kwaliteit van de leefomgeving. Naast het instellen van de verplichte adviescommissie voor minimaal de Rijksmonumenten dienen er ook keuzes te worden gemaakt ten aanzien van de invulling van ruimtelijke kwaliteit en advisering hierover. Een gemeente is hierbij vrij in haar keuzes. Het college heeft op 16-02-2021 besloten om samen met de andere Friese gemeenten die deelnemen aan de gemeenschappelijke regeling Hûs en Hiem de herziening van het bestaande adviesstelsel te gaan voorbereiden.

Gemeenten mogen onder de Omgevingswet echter gebruik maken van een overgangsperiode om gemeentelijk beleid te wijzigen. De Friese deelnemers aan de GR Hûs en Hiem hebben in VFG-verband besloten daarvan gebruik te maken. De bestaande adviespraktijk blijft daarom in 2022 ongewijzigd.

We staan daarom achter de keuze van Hûs en Hiem om voorlopig uit te gaan van ongewijzigde voorzetting van de huidige adviespraktijk en de huidige ontwikkelingen nauwgezet te volgen. Hûs en Hiem geeft aan dat indien nodig er maatregelen getroffen zullen worden.

De ontwerpbegroting 2022 en de meerjarenbegroting 2023-2025 geven geen aanleiding tot het indienen van een zienswijze.

Jaarverslag 2020
Het resultaat na resultaatbestemming over 2020 is uitgekomen op € 8.294 (2020 € 6.542). Ten opzichte van de begroting zijn zowel de opbrengsten als de uitgaven lager met per saldo een positief resultaat.

De baten zijn zo'n € 44.000 lager dan geraamd. Er was weliswaar een hoger aantal adviesaanvragen (3.540 versus 3.409) en planbehandelingen (6.763 versus 6.255) maar het betrof veelal aanvragen voor kleine verbouwingen. Deze hebben een relatief lagere opbrengst voor Hûs en Hiem. De gevolgen van Corona lijken eerder tot meer dan tot minder aanvragen te hebben geleid.

Per saldo zijn de kosten € 52.000 lager dan geraamd. De verklaring zit onder andere in lagere kosten voor voorbereiding Omgevingswet (-/- € 9.000), lagere huisvestingskosten (-/- € 7.000), lagere inkoop projecten (-/- 24.000), Diverse lasten (-/- 7.000) en kleinere afwijkingen op diverse posten (-/- 5.000).

Bij het jaarverslag is op dit moment de goedkeurende accountantsverklaring nog niet toegevoegd. Aan het bestuur van Hûs en Hiem (AB) wordt begin juni 2021 een jaarverslag met daarin opgenomen de verklaring verzonden. Ook de gemeente krijgt dan een aangepast jaarverslag.

Het jaarverslag 2020 geeft geen aanleiding tot het indienen van een zienswijze.

Hernieuwde ruimtelijke kwaliteit en planning
De toekomstige activiteiten van Hûs en Hiem hangen nauw samen met besluitvorming rondom ruimtelijke kwaliteit in het kader van de Omgevingswet.

Met het oog op de invoering van de Omgevingswet moeten de (on) mogelijkheden worden verkend voor advisering over ruimtelijke kwaliteit. Naast het instellen van de verplichte adviescommissie voor minimaal de Rijksmonumenten dienen er ook keuzes te worden gemaakt ten aanzien van de invulling van ruimtelijke kwaliteit en advisering hierover. Het college heeft op 16 februari 2021 besloten om samen met de andere Friese gemeenten die deelnemen aan de GR Hûs en Hiem de herziening van het bestaande adviesstelsel te gaan voorbereiden. Daarbij zal aansluiting worden gezocht bij het kader dat de VNG ontwikkelde ter ondersteuning van de doorontwikkeling van het adviesstelsel in de geest van de Omgevingswet.

De uitkomsten van dit herzieningstraject zullen in de loop van 2021 duidelijk worden. Dit zal de basis zijn voor nieuwe besluitvorming.

Conclusie
De ontwerpbegroting 2022 en het jaarverslag 2020 geven geen aanleiding tot het indienen van een zienswijze. Het jaarverslag geeft een duidelijk beeld van de activiteiten en de resultaatontwikkeling in het afgelopen jaar. Hûs en Hiem is zich bewust van de onzekerheden die er op dit moment zijn rondom de introductie van de Omgevingswet en de mogelijke impact daarvan op de bedrijfsvoering.

Financiën
De kosten van Hûs en Hiem worden gedekt door bijdragen van de aanvragers en staan budgettairneutraal in de begroting van de gemeente. De begrote reguliere bijdrage in 2021 aan Hûs en Hiem bedraagt € 200.000. De kosten worden via de leges op welstand doorberekend zodat er ook een opbrengst van € 200.000 is begroot. De tarieven van Hûs en Hiem blijven gelijk in 2022 en er worden geen grote veranderingen in de aantallen voor 2022 verwacht. De nog

op te stellen begroting 2022 zal daarom uitgaan van hetzelfde bedrag als in 2021. De bijdrage wordt gedekt vanuit de leges voor welstand.

Vervolgacties op hoofdlijnen

- De vaststelling van het jaarverslag 2020 en de ontwerpbegroting 2022 vindt plaats door het AB van de GR Hûs en Hiem in juni 2022.
- Uitkomsten verkenning Hernieuwde Ruimtelijke Kwaliteit eind 2021 met de start van een veranderd adviesstelsel met ingang van 2023.

Leeuwarden, 1 juni 2021,

burgemeester en wethouders van Leeuwarden,

burgemeester.

secretaris.

Dit document is rechtsgeldig digitaal ondertekend

Gemeenteraad van Leeuwarden
Hofplein 38
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 14058

Hûs en Hiem
T.a.v. het Dagelijks Bestuur
J.W. Frisostraat 1
8933 BN LEEUWARDEN

Onderwerp Zienswijze concept Jaarverslag 2020 en Ontwerpbegroting 2022
Uw kenmerk
Ons kenmerk Z235343-2021
Sector Gebiedszaken, Economie en Bedrijfsvoering
Team Projecten, Planning en Control
Bijlagen
Datum 3 juni 2021

Geachte leden van het Dagelijks Bestuur,

E-mail gemeente@leeuwarden.nl
www.leeuwarden.nl

We hebben kennis genomen van uw (concept) jaarverslag 2020 en de (ontwerp) begroting 2022.

We zijn verheugd te constateren dat u over 2020 wederom een positief resultaat behaald heeft. Voor 2022 heeft u een sluitende begroting inclusief meerjarenraming opgesteld. U bent zich bewust van de huidige onzekerheden van de gevolgen van de toekomstige besluitvorming in de overgang naar het regime onder de Omgevingswet. U geeft aan ontwikkelingen (en de daarmee gepaard gaande financiële risico's voor gemeenten) nauwgezet te zullen volgen en indien nodig maatregelen te treffen.

We zien geen aanleiding voor het geven van een zienswijze op de ingediende stukken. We blijven graag geïnformeerd over de ontwikkelingen rondom uw organisatie en wensen u veel succes de komende tijd.

Hoogachtend,

Namens de gemeenteraad

Voorzitter,

Griffier

hûsenhiem

welstandsadvisering en monumentenzorg

J.W. Frisostraat 1
8933 BN Leeuwarden

administratie
t (058) 233 79 30

e-mail
husenhiem@husenhiem.nl

www.husenhiem.nl

bank
NL48 BNGH 0285 0223 50

Aan de raden van de in de gemeenschappelijke regeling hûs en hiem deelnemende gemeenten,

Bijgesloten zenden wij u de conceptbegroting 2022 (inclusief de meerjarenraming) van hûs en hiem. Een en ander conform artikel 31 lid 1,2 en 4 van de GR:

1. *Het Dagelijks Bestuur zendt vóór 15 april van het jaar voorafgaande aan dat waarvoor de begroting dient, de algemene financiële en beleidsmatige kaders en de voorlopige jaarrekening aan de raden van de deelnemende gemeenten.*
2. *Het Dagelijks Bestuur biedt jaarlijks een ontwerpbegroting, alsmede een meerjarenraming voor een aaneensluitend tijdvlak van tenminste 3 jaren, aan. Zowel de ontwerpbegroting als de meerjarenraming worden 8 weken voordat zij aan het Algemeen Bestuur worden aangeboden, door het Dagelijks bestuur toegezonden aan de raden van de deelnemende gemeenten.*
4. *De raden kunnen over de ontwerpbegroting en de meerjarenraming van hun zienswijze doen blijken. Het Dagelijks Bestuur voegt de commentaren bij de ontwerpbegroting en de meerjarenraming, zoals deze aan het Algemeen Bestuur wordt aangeboden.*

Wij ontvangen uw (eventuele) zienswijze hierover graag binnen acht weken.

Tevens sluiten wij het jaarverslag met daarin opgenomen de jaarrekening 2020 bij. Toezending hiervan is informatief, een zienswijze door de raad is niet verplicht.

Korte toelichting:

In de Gemeenschappelijke Regeling hûs en hiem hebben in 2020 alle gemeenten in Fryslân met uitzondering van Tytsjerksteradiel deelgenomen. Aangezien er per 1 januari 2021 van geen enkele aan de GR deelnemende gemeenten een voornemen tot uittreding is ontvangen zijn ook in 2022 alle 17 thans bij de GR aangesloten gemeenten deelnemer. De begroting voor 2022 is opgesteld vanuit de verwachting dat de adviespraktijk in het kalenderjaar 2022 ongewijzigd is. Ten tijde van het opstellen van deze begroting is de overgang naar het regime onder de Omgevingswet in Fryslân nog niet doorlopen. Het moment van invoering is weliswaar gesteld op 1 januari 2022 maar aan de gemeenten is van rijkswege een zeer ruime overgangsperiode geboden om gemeentelijk beleid te wijzigen. De Friese gemeenten hebben in VFG-verband besloten daarvan gebruik te maken en in het 'overgangsjaar' 2022 de advisering bij de GR hûs en hiem te continueren. Of het aantal adviesaanvragen in 2022 op peil zal blijven is wel een onzekerheid, al is uit de jaarrekening 2020 op te maken dat hûs en hiem ondanks de corona-crisis een groei in het aantal aanvragen heeft. De mate waarin de omzet in 2022 zal wijzigen valt bij het opstellen van deze begroting niet te bepalen. Wel zijn door het voortbestaan van de GR in 2022 alle kosten gedekt, conform artikel 34 lid 2 van de GR.
Ook de in deze begroting opgenomen meerjarenraming is opgesteld vanuit één scenario: ongewijzigde voortzetting van de huidige adviespraktijk. Elk ander scenario is van een zo grote onzekerheid, dat die niet tot alternatieve, voorspellende cijferopstellingen kan leiden.
De dienstverlening wordt afgestemd op de adviesbehoefte van de deelnemende gemeenten.
De tarifering voor de dienstverlening is gebaseerd op een kostendekkende exploitatie, immers, hûs en hiem is een *non-profit* organisatie. Gewoonlijk worden de tarieven (op basis van CBS-inflatie-indexen) eens per drie jaar herzien. De jongste herziening is sinds 1 januari 2020 van kracht. Het Dagelijks Bestuur stelt derhalve voor om de tarieven per 1-1-2022 niet te wijzigen.

Met vriendelijke groet,

H. de Haan, voorzitter DB hûs en hiem

Voor deze,

M.A. Visser, secretaris.

Jaarverslag 2020

hûs en hiem

Jaarverslag 2020

Inhoud **Pagina**

Jaarverslag

Programma
- Doelstelling en taken 5
- Uit en rondom de organisatie 6

Paragrafen
- Onderhoud kapitaalgoederen 12
- Bedrijfsvoering 12
- Weerstandsvermogen 12
- Verbonden partijen 15

Jaarrekening

- Financieel jaarverslag 16
- Balans per 31 december 2020 16
- Overzicht baten en lasten 2020 17
- Toelichting op de balans per 31 december 2020 19
- Toelichting op overzicht baten en lasten 2020 20
- Controleverklaring 26

Bijlage 1: Samenstelling bestuur/bureau 30
Bijlage 2: Samenstelling commissies 32
Bijlage 3: Overzichten productiecijfers 2020 33

Doelstelling en Taken

Doelstelling:

De Gemeenschappelijke Regeling 'hûs en hiem', welstandsadvisering en monumentenzorg, is opgericht 1 januari 1985 en voortgekomen uit:

1925: Provinciale Friesche Adviescommissie ter wering van de inbreuk op de schoonheid van stad en land.
1947: Provinciale Friese Schoonheidscommissie.
1980: Friese Schoonheidscommissie 'HUS en HIEM'.

De regeling heeft ten doel de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten te behartigen op het gebied van de bouwkunstige, stedenbouwkundige en landschappelijke schoonheid in de provincie Friesland.

Taken:

Het lichaam geeft met behulp van een hem ten dienste staand bureau uitvoering aan de bovengenoemde doelstelling en oefent daarbij de volgende taken uit:

a. het voorzien van de gemeenten in de welstandsadvisering als bedoeld in de Woningwet;
b. het geven van adviezen over algemene welstandsvraagstukken aan gemeenten, andere openbare lichamen en aan particulieren, de laatsten voor zover het een tweede onafhankelijke beoordeling betreft van bouwplannen gelegen buiten de aan de Gemeenschappelijke Regeling deelnemende gemeenten;
c. het voorzien van de gemeenten in de advisering over de toepassing van de Monumentenwet* en de Monumentenverordening in het bijzonder in de advisering als bedoeld in artikel 11 van die wet;
d. het op verzoek van gemeenten, voorzien in de advisering over de toepassing van de Monumentenwet* en de Monumentenverordening, in het bijzonder ten aanzien van beschermde gemeentelijke monumenten en/ of in de advisering ten aanzien van (beeldbepalende) panden binnen ingeschreven beschermde stads- en dorpsgezichten en/of in de advisering van objecten met door de gemeente toegekende cultuurhistorische waarde.

Hoewel in het werkveld de benamingen 'welstandscommissie' en 'monumentencommissie' nog wel eens worden gebruikt, functioneert hûs en hiem al enkele jaren als integrale Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit. De integratie van disciplines als welstand, monumentenzorg, stedenbouw en landschap in één commissie kent, zo is al vaak gebleken, veel voordelen. Advisering gaat over het algemeen vlotter, is consistenter en is voordeliger voor de aanvrager.

** Op 1 juli 2016 is de nieuwe Erfgoedwet in werking getreden. Hoewel daarmee de jure beoogd is de Monumentenwet uit 1988 te vervangen, is in afwachting van het in werking treden van de Omgevingswet, de facto overgangsrecht van toepassing. In die zin dat artikel 9.1 van de Erfgoedwet voorziet in het onverminderd van toepassing zijn van relevante artikelen uit de Monumentenwet 1988.*

Algemeen jaarverslag 2020

Op 23 september 2020 was het precies 95 jaar geleden dat de voorloper van de adviescommissie van hûs en hiem werd opgericht. Op die dag in 1925 werden op voordracht van de commissaris der koningin door Gedeputeerde Staten voor een periode van drie jaren de eerste leden benoemd van de 'Provinciale Friesche Adviescommissie ter wering van inbreuk op de schoonheid van stad en land'. Viering hiervan en feestelijkheden rond dit jubileum zoals de uitreiking van de hûs en hiem prijs zijn uitgesteld in verband met de Corona-pandemie.
Terwijl bij de corona-uitbraak in Nederland forse economische krimp werd verwacht zijn de productiecijfers van hûs en hiem met een gestegen planaanbod in 2020 verrassend te noemen. Bij de zusterorganisaties in de andere provincies was overigens sprake van een vergelijkbare ontwikkeling. Vooral in de laatste twee maanden van 2020 werden de adviseurs ruimtelijke kwaliteit overladen met aanvragen. Deze stijging hield aan in het eerste kwartaal van 2021. Op grond van de cijfers kan gesteld worden dat de gemeenschappelijke regeling ook in financieel opzicht een robuuste, gezonde organisatie is. De advisering van de commissie aan de gemeenten over monumenten en welstand heeft zich in de afgelopen decennia ontwikkeld naar een brede advisering over cultureel erfgoed en ruimtelijke kwaliteit. In de praktijk zijn allerlei vormen van deskundigenadvisering ontstaan, die passen bij de Friese cultuur en ambitie om de mooiste provincie van Nederland te blijven.

De Omgevingswet, die naar verwachting op 1 januari 2022 van kracht wordt, wijzigt de manier waarop beoordeeld wordt of een bouwinitiatief effect heeft op de kwaliteit van de leefomgeving. Het is dan niet langer de vraag of een bouwplan voldoet aan de minimale 'redelijke eisen van welstand', maar of het bouwplan bijdraagt aan het maatschappelijke streven naar een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving. Invulling van deze zogenaamde 'zorgplicht voor de kwaliteit van de leefomgeving' krijgt daardoor een nieuwe betekenis.

Handreiking en Modelverordening
De Vereniging van Nederlandse Gemeenten heeft in 2020 een handreiking en een modelverordening voor de advisering over omgevingskwaliteit onder het regime van de Omgevingswet gepubliceerd. De modelverordening is opgesteld in samenwerking met de Rijksdienst Cultureel Erfgoed en de Federatie Ruimtelijke Kwaliteit.
De Handreiking Adviesstelsel Omgevingskwaliteit is bedoeld om gemeenten te ondersteunen en is een handig hulpmiddel om op korte termijn de advisering 'Omgevingswet-proof' te maken.
Bij de modelverordening op de gemeentelijke adviescommissie staat het doel van een goede omgevingskwaliteit centraal. Daarbij gaat het om het belang van aspecten als cultureel erfgoed, architectonische kwaliteit van bouwwerken, stedenbouwkundige kwaliteit en kwaliteit van natuur en landschap. Gemeenten krijgen een grote vrijheid in de wijze waarop zij dit doel willen bereiken.
Er is gekozen voor een modelverordening waarbij de bestaande adviescolleges en eventuele andere adviseurs op het gebied van de omgevingskwaliteit in één samenhangend adviesstelsel kunnen worden opgenomen. Daarnaast biedt de modelverordening de mogelijkheid om initiatiefnemers in de geest van de wet aan de voorkant van het proces te adviseren en uit te dagen om hun initiatieven binnen de door de gemeenteraad vastgelegde kaders met zo veel mogelijk kwaliteit en consensus te realiseren. Gemeenten kunnen ervoor kiezen om in de komende jaren toe te groeien naar het integrale adviesstelsel dat vooral de geest van de Omgevingswet weerspiegeld. Gemeenten krijgen voor de implementatie van de modelverordening ondersteuning van het bureau van hûs en hiem.

Bestuurswisseling bij hûs en hiem
Wethouders Nel Haarsma (Waadhoeke) en Jaap van Veen (Heerenveen) zijn vrijdag 26 juni 2020 toegetreden tot het Dagelijks Bestuur als vice-voorzitter en penningmeester van de gemeenschappelijke regeling hûs en hiem, welstandsadvisering en monumentenzorg. Wethouder Hein de Haan van gemeente Leeuwarden, is de nieuwe bestuursvoorzitter. De Haan is de opvolger van Gea Wielinga, wethouder van de gemeente Súdwest-Fryslân, die door een portefeuillewisseling

geen lid meer was van het Algemeen Bestuur van hûs en hiem. Het Dagelijks Bestuur bestaat naast voorzitter Hein de Haan uit de volgende wethouders: Nel Haarsma (Waadhoeke), Hanneke Zonderland (Weststellingwerf), Jouke Spoelstra (Achtkarspelen) en Jaap van Veen (Heerenveen). Loes Oudenaarde en Kees Kat waren in 2020 adviserend lid van het bestuur namens de kring Fryslân van de Bond van Nederlandse Architecten.

KBO Afsluitdijk

Als adviseur voor ruimtelijke kwaliteit en monumentenzorg in Friesland participeert hûs en hiem sinds 2019 in het Koepeloverleg Borging Omgevingskwaliteit Afsluitdijk (KBO). Het consortium LEVVEL (Lely's Erfgoed Veiliggesteld) is eind 2018 met de omvangrijke transformatie gestart. Nu het zwaartepunt van de projecten op en rond de Afsluitdijk steeds meer in de uitvoering komen te liggen dienen nieuwe ontwerpvraagstukken zich aan. Er zijn uiteenlopende instanties betrokken bij de bewaking van de beoogde omgevingskwaliteit, die ieder vanuit hun eigen rol en mandaat ontwerpen, keuzes maken, adviseren, vergunningen verlenen, toezicht houden en bouwen. De 32 km lange dijk wordt onder meer voorzien van een nieuwe bekleding aan de Waddenzeezijde. Andere nieuwe opgaven waarover in 2020 een begin gemaakt is met de advisering zijn de vismigratierivier en transformatie van de bruggen en sluizen bij Kornwerderzand.
Ondertussen werd in 2020 ook een aanvang genomen met de bouw van Windpark Fryslân in het IJsselmeer. De bouw van het transformatorstation op Breezanddijk met een opvallende kinetische gevel bevond zich eind 2020 inmiddels ook in een vergevorderd stadium.

Architectuurprijzen

Architect Ard Hoksbergen heeft de Abe Bonnema Prijs voor Jonge Architecten 2020 gewonnen met basisschool Veerkracht in Amsterdam. Hij ontving hiervoor een bedrag van 20.000 euro. De ir. Abe Bonnema Stichting beoogt door het uitreiken van de Abe Bonnema Prijs een bijdrage te leveren aan het stimuleren van de kwaliteit van de architectuur in Nederland. Via deze voorname architectuurprijs wordt het gedachtegoed van de Friese architect ir. Abe Bonnema (1926-2001) in ere gehouden. Er waren geen inzendingen van jonge architecten uit Friesland.

Energie Kenniscentrum Leeuwarden en een woning in Oudemirdum zijn de twee winnende projecten van de Vredeman de Vriesprijs voor architectuur 2020. Achterbosch Architecten uit Leeuwarden is verantwoordelijk voor het ontwerp van het Energie Kenniscentrum Leeuwarden en J.O.N.G. Architecten uit Lemmer voor de woning in Oudemirdum. De prijs van 5.000 euro werd aan beide projecten toegekend. Naast de juryprijs was er ook een LC-publieksprijs. Het publiek koos voor het project Herinrichting van de Ooster- en Westerdiepswal in Kollum.

Organisatie

Bestuur
Het AB bestond in 2020 uit 17 (stemgerechtigde) wethouders uit de deelnemende gemeenten.
Het DB bestond uit vijf (stemgerechtigde) leden van het AB, aangevuld met twee (niet-stemgerechtigde) leden die door de afdeling Fryslân van de Bond van Nederlandse Architecten zijn voorgedragen.
In de AB-vergadering van 26 juni 2020 is het zittende DB-lid Hein de Haan (Leeuwarden) benoemd als voorzitter van het DB; Nel Haarsma (Waadhoeke) is nieuw benoemd in het DB in de functie van vice-voorzitter, en Jaap van Veen (Heerenveen) is nieuw benoemd in het DB in de functie van penningmeester.
Secretaris van zowel het AB als DB is directeur Marc A. Visser van hûs en hiem.

Personeel
In 2020 hebben zich geen mutaties voorgedaan in het personeelsbestand. Per 31 december 2020 werd met 12 medewerkers 9,65 FTE bezet.
Het ziekteverzuim bij hûs en hiem is in 2020 uitgekomen op 0,4%, terwijl dat landelijk in de sector 'openbaar bestuur' volgens het CBS (tm 3e kwartaal 2020) 4,5 % is geweest.

Productiecijfers 2020

In 2020 zijn in totaal 3.540 (eerste) adviesaanvragen behandeld. In 2019 zijn dit er 3.409 geweest. Daarmee is het aantal (eerste) adviesaanvragen ten opzichte van 2019 met 3,8% toegenomen. Omdat in veel gevallen na de (eerste) adviesaanvraag nog een vervolgaanvraag komt is het totale aantal planbehandelingen een veelvoud van het aantal (eerste) adviesaanvragen. Het aantal planbehandelingen is fors toegenomen: 6.763 in 2020 ten opzichte van 6.255 in 2019, hetgeen een toename van 8,1% betekent.
Er zijn ook in 2020 weer meer behandelingen per aanvraag nodig geweest: gemiddeld 1,91.
In 2019 was dat nog 1,83.

In februari 2020 maakte Nederland kennis met de virusziekte covid-19 ('corona') die al snel tot een pandemie uitgroeide. Wereldwijd raakten miljoenen mensen ziek. De Nederlandse overheid zag zich door een overbelasting van de zorg genoodzaakt rigoureuze maatregelen te treffen. Winkels, horeca, theaters werden gesloten, anderhalvemeter afstand werd een norm.
Evenals mondkapjesplicht en thuiswerken.
Waar in de eerste maanden van 2020 vervolgens gevreesd werd voor het wegvallen van adviesaanvragen, bleek in de loop van het jaar juist een toename van het aantal aanvragen zich voor te doen. Tot en met oktober betroffen dat veelal aanvragen voor kleine verbouwingen met een relatief lage opbrengst voor hûs en hiem. In de maanden november en december kwamen er plotseling veel aanvragen voor nieuwbouw van woningen. Dat werd veroorzaakt door het van kracht worden per 1 januari 2021 van nieuwe overheidsregels (BENG – Bijna Energieneutrale Gebouwen) inzake de energieprestatie van nieuwe gebouwen. In enkele maanden tijd werd hierdoor het verwachte negatieve resultaat omgebogen in een klein plusje.

In 2020 was van de eerste aanvragen 36,2% vooroverleg. Van het totale aantal behandelingen in 2020 was 28,7% vooroverleg. Het voeren van vooroverleg alvorens over te gaan tot het aanvragen van een omgevingsvergunning is een veel gehanteerd instrument bij de aangesloten gemeenten.

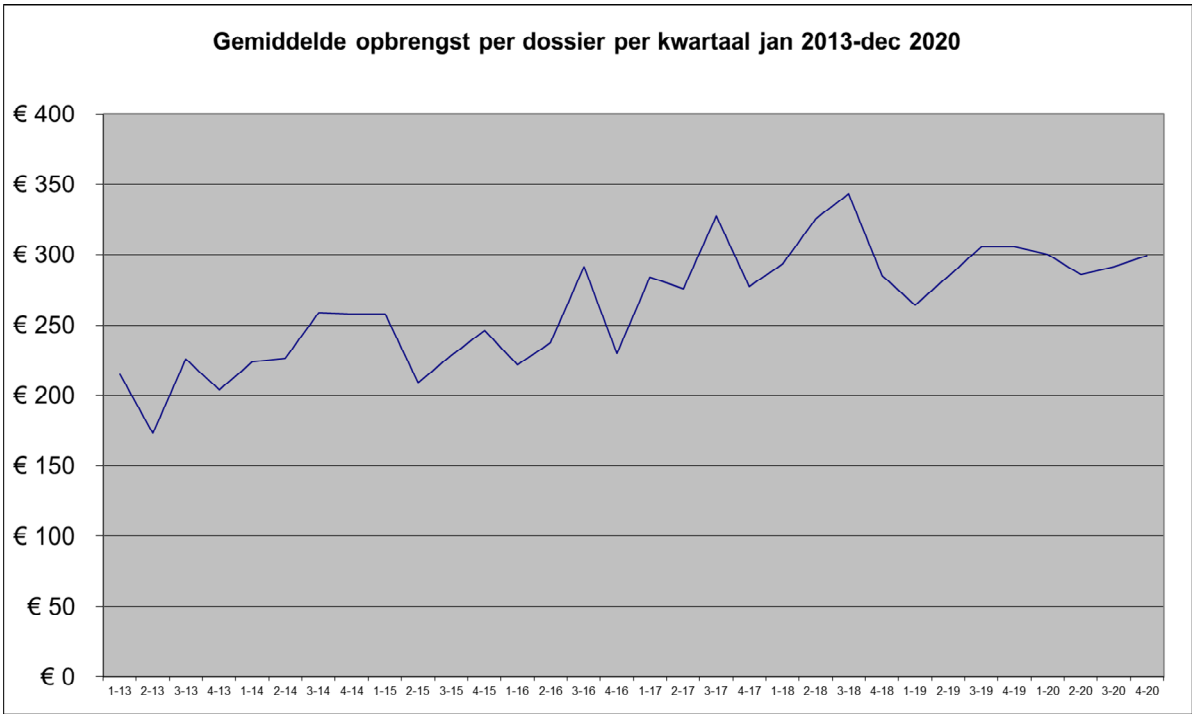

In 2020 is de gemiddelde opbrengst per aanvraag (dossier) uitgekomen op € 293,47. In 2019 was dit nog € 291,89. De toename is 0,5%. Daarbij moet aangetekend worden dat de tarieven voor advisering per 1-1-2020 met ca. 2,5% zijn verhoogd. Zónder die verhoging zou de gemiddelde opbrengst per dossier met 1,9% afgenomen zijn ten opzichte van 2019.

Opbrengsten reguliere advisering per gemeente					
	2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Achtkarspelen	€ 35.782	€ 35.139	€ 45.018	€ 45.957	**€ 47.199**
Ameland	€ 25.500	€ 29.033	€ 31.940	€ 28.057	**€ 39.762**
Dantumadiel	€ 16.917	€ 9.412	€ 7.197	€ 8.000	**€ 10.768**
De Fryske Marren	€ 43.441	€ 50.388	€ 53.350	€ 48.596	**€ 55.416**
Harlingen	€ 25.480	€ 30.630	€ 34.638	€ 47.573	**€ 27.151**
Heerenveen	€ 27.983	€ 39.387	€ 41.304	€ 31.822	**€ 39.908**
Leeuwarden	€ 171.729	€ 197.920	€ 203.262	€ 195.962	**€ 194.714**
Noardeast-Fryslân				€ 99.731	**€ 123.432**
Ooststellingwerf	€ 34.822	€ 33.776	€ 37.891	€ 42.172	**€ 41.445**
Opsterland	€ 49.457	€ 64.302	€ 54.340	€ 56.539	**€ 67.040**
Schiermonnikoog	€ 8.691	€ 7.520	€ 8.602	€ 7.965	**€ 6.114**
Smallingerland	€ 58.302	€ 61.469	€ 71.145	€ 78.279	**€ 62.999**
Súdwest-Fryslân	€ 112.738	€ 161.928	€ 170.370	€ 158.204	**€ 145.880**
Terschelling	€ 19.137	€ 19.628	€ 18.676	€ 16.605	**€ 20.394**
Vlieland	€ 6.769	€ 8.340	€ 7.462	€ 8.396	**€ 10.057**
Waadhoeke			€ 92.706	€ 78.102	**€ 82.928**
Weststellingwerf	€ 28.836	€ 40.731	€ 63.264	€ 43.093	**€ 63.355**

Opbrengsten reguliere advisering per gemeente

	2016	2017	2018	2019	2020
Achtkarspelen	€ 35.782	€ 35.139	€ 45.018	€ 45.957	**€ 47.199**
Ameland	€ 25.500	€ 29.033	€ 31.940	€ 28.057	**€ 39.762**
Dantumadiel	€ 16.917	€ 9.412	€ 7.197	€ 8.000	**€ 10.768**
De Fryske Marren	€ 43.441	€ 50.388	€ 53.350	€ 48.596	**€ 55.416**
Harlingen	€ 25.480	€ 30.630	€ 34.638	€ 47.573	**€ 27.151**
Heerenveen	€ 27.983	€ 39.387	€ 41.304	€ 31.822	**€ 39.908**
Leeuwarden	€ 171.729	€ 197.920	€ 203.262	€ 195.962	**€ 194.714**
Noardeast-Fryslân				€ 99.731	**€ 123.432**
Ooststellingwerf	€ 34.822	€ 33.776	€ 37.891	€ 42.172	**€ 41.445**
Opsterland	€ 49.457	€ 64.302	€ 54.340	€ 56.539	**€ 67.040**
Schiermonnikoog	€ 8.691	€ 7.520	€ 8.602	€ 7.965	**€ 6.114**
Smallingerland	€ 58.302	€ 61.469	€ 71.145	€ 78.279	**€ 62.999**
Súdwest-Fryslân	€ 112.738	€ 161.928	€ 170.370	€ 158.204	**€ 145.880**
Terschelling	€ 19.137	€ 19.628	€ 18.676	€ 16.605	**€ 20.394**
Vlieland	€ 6.769	€ 8.340	€ 7.462	€ 8.396	**€ 10.057**
Waadhoeke			€ 92.706	€ 78.102	**€ 82.928**
Weststellingwerf	€ 28.836	€ 40.731	€ 63.264	€ 43.093	**€ 63.355**

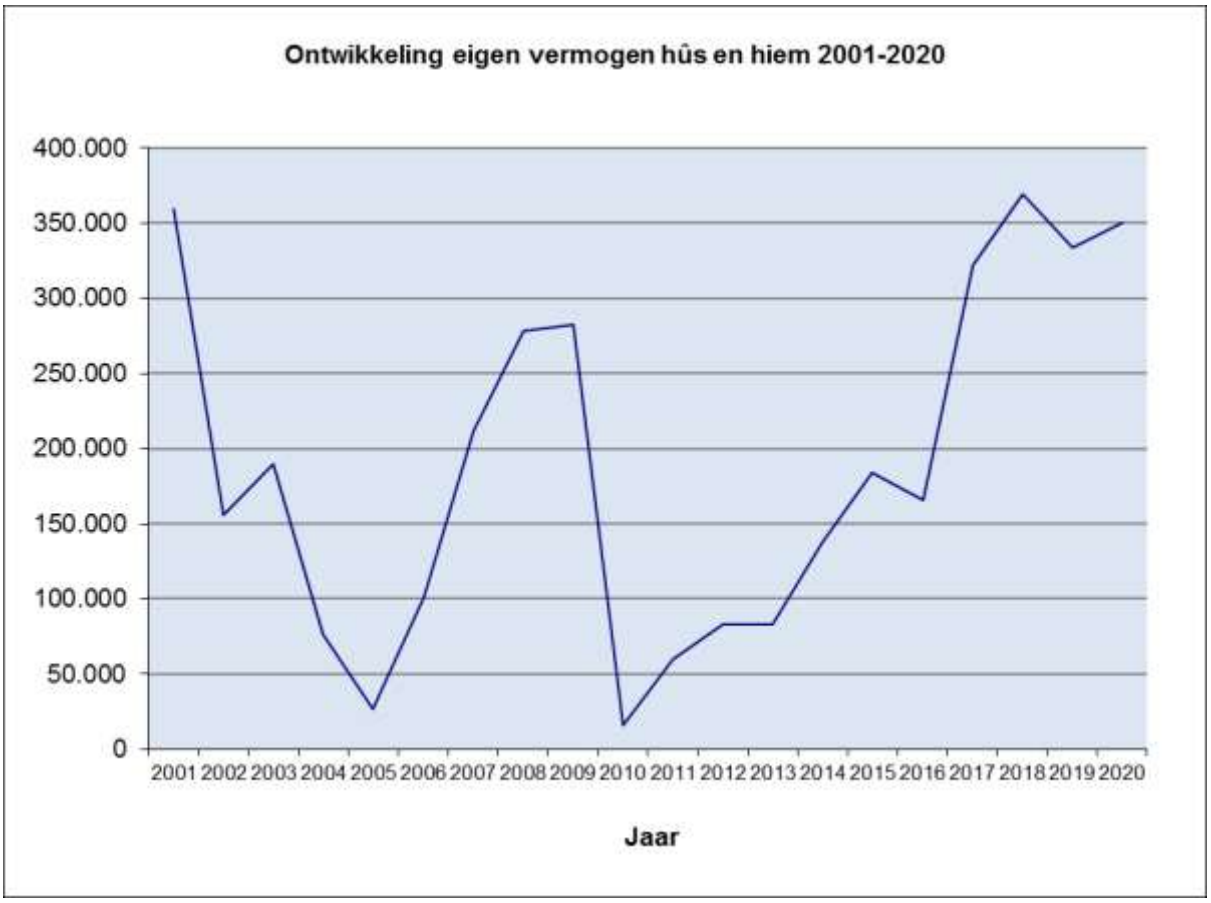
Ontwikkeling eigen vermogen hûs en hiem 2001-2020
400.000
350.000
300.000
250.000
200.000
150.000
100.000
50.000
0
2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020
Jaar

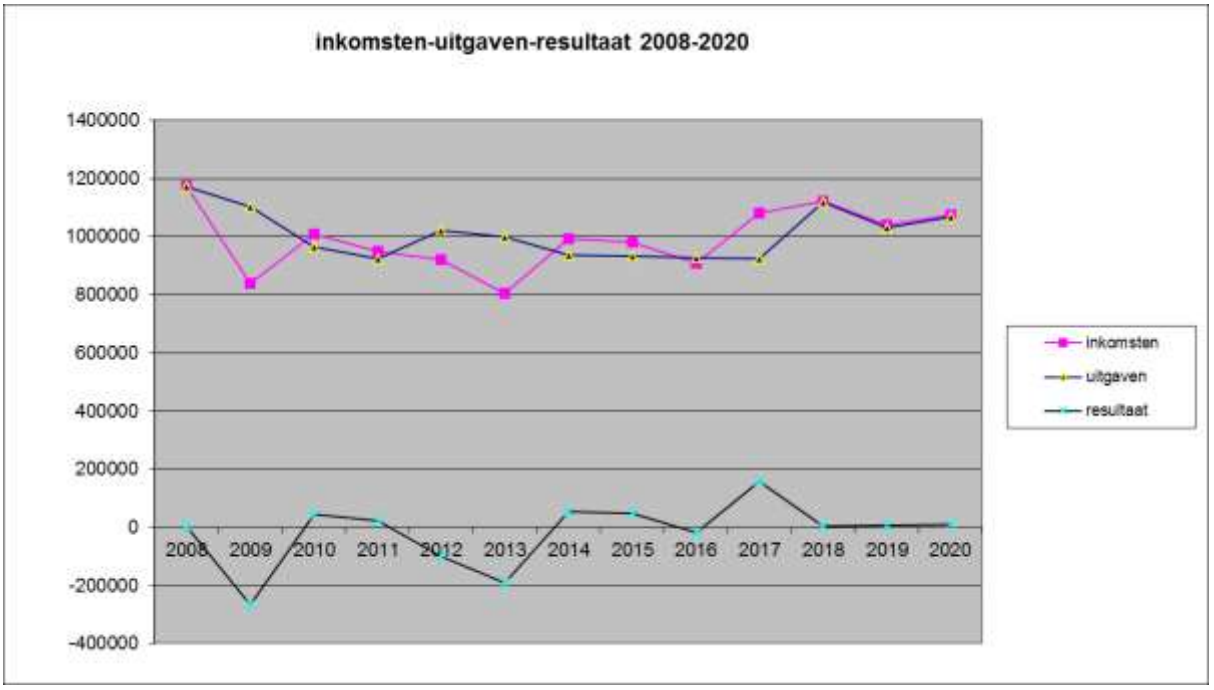
inkomsten-uitgaven-resultaat 2008-2020
1400000
1200000
1000000
800000
600000
400000
200000
0
-200000
-400000
2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020
inkomsten
uitgaven
resultaat

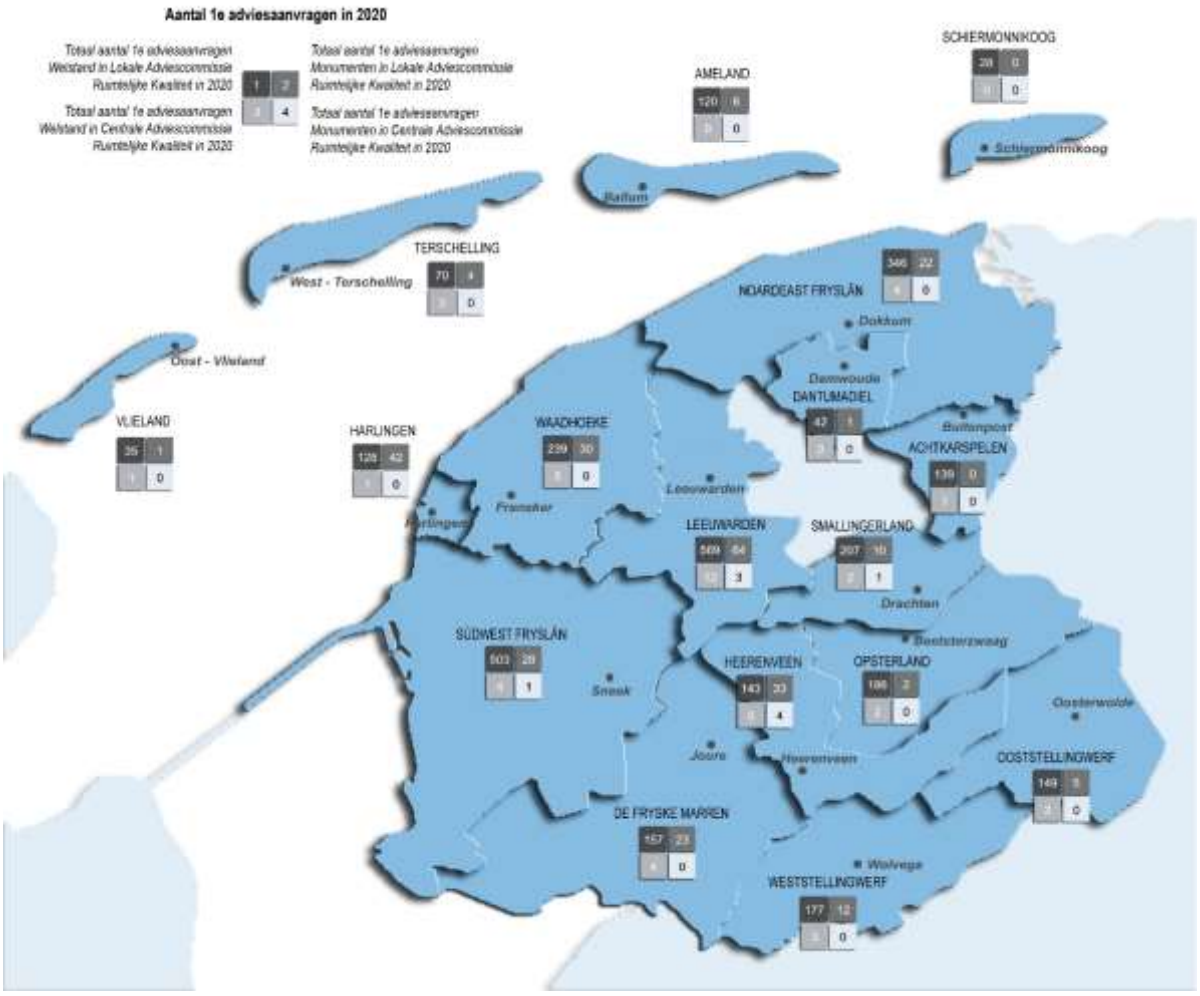
Aantal 1e adviesaanvragen in 2020
Totaal aantal 1e adviesaanvragen Welstand in Lokale Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit in 2020
Totaal aantal 1e adviesaanvragen Monumenten in Lokale Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit in 2020
Totaal aantal 1e adviesaanvragen Welstand in Centrale Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit in 2020
Totaal aantal 1e adviesaanvragen Monumenten in Centrale Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit in 2020
AMELAND
SCHIERMONNIKOOG
Schiermonnikoog
Ballum
TERSCHELLING
West - Terschelling
Oost - Vlieland
VLIELAND
HARLINGEN
WAADHOEKE
Franeker
Leeuwarden
NOORDEAST FRYSLÂN
Dokkum
Damwoude
DANTUMADEEL
Buitenpost
ACHTKARSPELEN
LEEUWARDEN
SMALLINGERLAND
Drachten
Beetsterzwaag
SUDWEST FRYSLÂN
Sneek
HEERENVEEN
OPSTERLAND
Oosterwolde
Joure
Heerenveen
DOKSTELLINGWERF
DE FRYSKE MARREN
Wolvega
WEYSTELLINGWERF

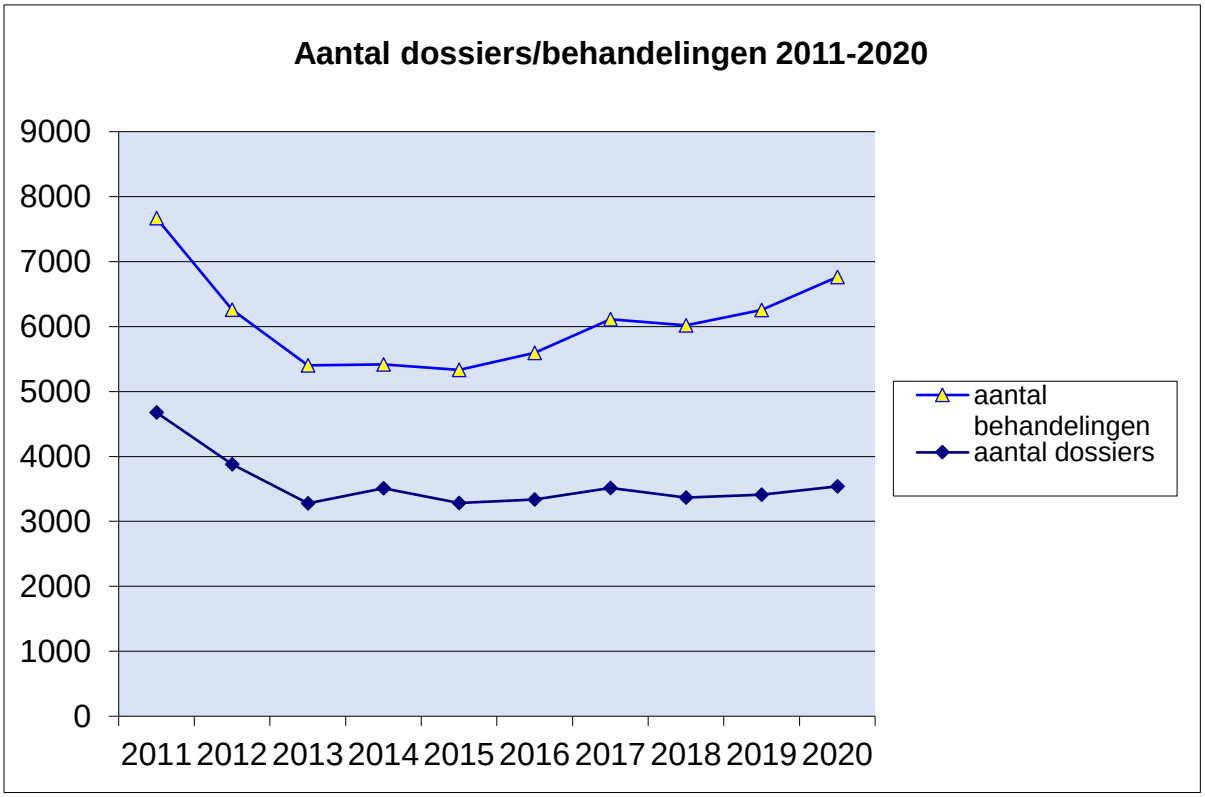
Aantal dossiers/behandelingen 2011-2020
9000
8000
7000
6000
5000
4000
3000
2000
1000
0
2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020
aantal behandelingen
aantal dossiers

ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

Om te voldoen aan de wettelijke plicht om het kantoor van hûs en hiem per 2023 van het energielabel C te voorzien zijn enkele investeringen nodig. Zo zal het huidige dubbelglas (uit 1988) moeten worden vervangen door HR++ glas. Tevens zal het dak aan de binnenzijde moeten worden geïsoleerd. Voorgesteld wordt om uit het resultaat van 2020 een bedrag van € 5.000 toe te voegen aan een Bestemmingsreserve label C.

FINANCIERING

Inzake de realisatie van beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille (art. 13 BBV), kan worden opgemerkt dat het 'Treasurystatuut Hûs en Hiem' dd 24-11-2006 van toepassing is. Hûs en hiem is tevens onderworpen aan de Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) en de regeling (verplicht) Schatkistbankieren.

BEDRIJFSVOERING

Hûs en hiem voert welstands- en monumentenadvisering uit voor de deelnemende gemeenten. Ook biedt hûs en hiem diensten aan de deelnemende gemeenten aan voor Nije Pleats, neemt deel aan kwaliteitsteams en biedt ondersteuning op het gebied van (gemeentelijke) monumentenzorg en de actualisering van welstandsnota's. Daarnaast verricht hûs en hiem incidenteel opdrachten voor derden in het kader van *second opinions* en als secretariaat van architectuurprijsvragen.
De dienstverlening wordt afgestemd op de adviesbehoefte van de deelnemende gemeenten.
De tarifering voor de dienstverlening is gebaseerd op een kostendekkende exploitatie, immers, hûs en hiem is een *non-profit* organisatie. Gewoonlijk worden de tarieven (op basis van CBS-inflatie-indexen) eens per drie jaar herzien. De jongste herziening is sinds 1-1-2020 van kracht.

Om verantwoording af te leggen aan de deelnemende gemeenten inzake het functioneren van de lokale commissies worden (lokale) jaarverslagen gemaakt. Tevens vinden jaarlijkse evaluatiegesprekken plaats met de verantwoordelijke gemeentelijke portefeuillehouders.
Het aantal fte's per 31 december 2020 bedraagt 9,65. Voor de bezetting van de grote commissie beschikt hûs en hiem over een poule van circa 25 externe deskundigen.

WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEHEERSING

Hierbij gaat het om het vermogen om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat beleid moet worden aangepast. Het gaat dus om de robuustheid van de begroting. Het vermogen om het beleid door te kunnen zetten is afhankelijk van de weerstandscapaciteit. De weerstands-capaciteit omvat de middelen en mogelijkheden van de organisatie om niet-begrote kosten te dekken.
De weerstandscapaciteit van hûs en hiem bestaat naast het eigen vermogen uit het begrote positieve resultaat uit de bedrijfsvoering.
Tevens is het bezit van het kantoorpand (Johan Willem Frisostraat 1 in Leeuwarden) als stil vermogen een belangrijk onderdeel van de weerstands-capaciteit. Het pand is onbelast met hypotheek. De WOZ-waarde is per 1-1-2020 vastgesteld op € 403.000. De waarde voor de

opstalverzekering (op basis van herbouwwaarde) is, na een her-taxatie in 2019, gesteld op € 1.070.000.

Het eigen vermogen (exclusief de waarde van het pand) per 31-12-2020 bedraagt € 333.895. Hierin begrepen is de 'Bestemmingsreserve onderhoud pand' van € 3.000.
Van het resultaat over 2020 ad € 16.294 wordt voorgesteld om € 3.000 toe te voegen aan de 'Bestemmingsreserve onderhoud pand', € 5.000 toe te voegen aan de 'Bestemmingsreserve label C' en € 8.294 toe te voegen aan de algemene reserve.

De weerstandscapaciteit is bij hûs en hiem dynamisch, dat wil zeggen dat het eigen vermogen beïnvloedbaar is. Immers, ook de tarifering voor de dienstverlening kan bij een dreigend tekort in de dekking van de vaste lasten redelijk snel aangepast worden. De bedrijfsvoering is er echter op gericht om een verhoging van de tarieven zoveel mogelijk te voorkomen.

De meerjarenraming (2023 – 2025) is gebaseerd op een stabiel aantal adviesaanvragen.
In 2020 heeft Nederland te maken gekregen met de coronapandemie. Ondanks sterke negatieve effecten hiervan in grote delen van de economie, is het aantal door hûs en hiem verzorgde welstandsadviezen flink toegenomen. Inmiddels is de invoeringsdatum van de Omgevingswet op 1-1-2022 gesteld, hoewel dat nog steeds niet geheel zeker is.
De verwachting is dat in elk geval in 2022 de rol van hûs en hiem binnen de in de GR deelnemende gemeenten niet anders zal zijn dan in 2021.

<u>Algemene reserve</u>
In 2018 heeft het Algemeen Bestuur besloten dat, gelet op de risico's die zijn verbonden aan de aard van de werkzaamheden, gestreefd moet worden naar een algemene reserve van hûs en hiem van € 900.000. In dit bedrag ligt besloten de waarde van het pand (stille reserve).

<u>Aanwezige stille reserve</u>
De waarde van het pand, Johan Willem Frisostraat 1 te Leeuwarden, is door de gemeente Leeuwarden voor de WOZ vastgesteld per 1-1-2020 op € 403.000. Het pand is onbelast met hypotheek.

<u>Financiële kengetallen</u>

1. Netto schuldquote.
   Aangezien hûs en hiem per 31 december 2020 geen uitzettingen heeft als bedoeld in BBV, artikel 36 art d, e en f, is de netto schuldquote nul.
2. Solvabiliteitsratio
   Het solvabiliteitspercentage per 31 december 2020 valt te berekenen op 80%.
3. Structurele exploitatieruimte
   De structurele exploitatieruimte valt te berekenen op 0,77%.
4. Kengetallen grondexploitatie en belastingcapaciteit zijn bij hûs en hiem niet van toepassing.

Lex silencio positivo tot zwijgen gebracht…

De lex silencio positivo, beter bekend als 'van rechtswege verleende vergunning' komt onder de Omgevingswet te vervallen. Omdat vergunningplichtige activiteiten zoveel mogelijk plaats maken voor algemene regels kan een vergunning niet meer automatisch worden verleend als de beslistermijn voorbij is. De lex silencio positivo verenigt zich ook niet goed met de ruimere afwegingsruimte van bestuursorganen onder de Omgevingswet.

Dat hiermee het proces van vergunningverlening ook intensiever kan worden moge duidelijk zijn. Immers, na invoering van de Omgevingswet moet élke aanvraag behandeld worden. Het kan dus niet meer zo zijn dat aanvragen waarvan op voorhand wel duidelijk is dat ze vergund worden, zonder al te serieuze aandacht op de stapel worden gelegd van 'van rechtswege te verlenen'.

Wat dan?
Als de beslistermijn (die wel blijft bestaan) is verlopen, maar het bevoegde gezag heeft nog geen besluit genomen, dan zal dat gezag een dwangsom aan de aanvrager moeten betalen. Conform paragraaf 4.1.3.2 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb).

VERBONDEN PARTIJEN

In de Gemeenschappelijke Regeling hûs en hiem hebben in 2020 alle gemeenten in Fryslân met uitzondering van Tytsjerksteradiel deelgenomen.
Conform artikel 34 lid 1 van de GR hûs en hiem draagt elke deelnemende gemeente in de kosten van het lichaam bij naar rato van de dienstverlening op basis van tarieven die door het Algemeen Bestuur worden vastgesteld en meegedeeld aan de gemeenten.
Conform artikel 34 lid 2 van de GR hûs en hiem kan een nadelig saldo van de vastgestelde rekening, na in achtneming van het door het Algemeen Bestuur vastgestelde reserveringsbeleid, door de gemeenten worden gedragen in verhouding tot het aantal ingezetenen op 1 januari van het betreffende kalenderjaar.
Conform artikel 34 lid 3 van de GR hûs en hiem kan een batig saldo van de vastgestelde rekening, na in achtneming van het door het Algemeen Bestuur vastgestelde reserveringsbeleid, naar rato van de gemeentelijke bijdragen op basis van de tarieven in het betreffende kalenderjaar, aan de deelnemende gemeenten worden uitbetaald.

JAARREKENING 2020 GEMEENSCHAPPELIJKE REGELING hûs en hiem

Balans		31.12.2020		31.12.2019
Activa				
vaste activa				
materiële vaste activa		77.583		95.898
Investeringen met een economisch nut				
vlottende activa				
Vorderingen op openbare lichamen	149.924		139.229	
Depot PostNL	290		290	
Overige vorderingen	8.218		2.610	
		158.432		142.129
Liquide middelen		195.080		178.322
		431.095		416.349
Passiva				
vaste passiva				
eigen vermogen				
Algemene reserve	330.895		324.353	
Bestemmingsreserve onderhoud pand	6.000		3.000	
Bestemmingsreserve energielabel C	5.000		0	
Gerealiseerd resultaat	8.294		6.542	
		350.189		333.895
vlottende passiva				
Schulden aan kredietinstellingen	0		0	
Schulden aan openbare lichamen	638		916	
Overige schulden	11.145		7.281	
Overlopende passiva	69.123		74.257	
		80.906		82.454
Totaal		431.095		416.349

Overzicht van baten en lasten

	Rekening 2020	Begroting 2020	Rekening 2019
Baten			
Adviesgeld	1.052.908	1.075.000	1.013.073
projecten (NP, ABP)	23.044	45.000	25.444
Buitengewone baten/rente	0	0	0
totaal baten	**1.075.952**	**1.120.000**	**1.038.517**
Lasten			
Kapitaallasten	19.231	20.000	2.673
Directe personeelskosten	897.758	900.000	877.982
Indirecte personeelskosten	9.537	20.000	13.145
Externe personeelskosten	36.379	30.000	27.323
Huisvesting	15.565	22.500	82.768
Kantoorkosten	36.123	35.000	25.729
Organisatiekosten	32.295	32.500	34.258
Inkoop projecten (NP, ABP)	6.431	30.000	9.522
Aanloopkosten Omgevingswet	5.845	15.000	0
Diverse lasten (rente, Vpb)	494	7.000	575
totaal lasten	**1.059.658**	**1.112.000**	**1.073.975**
resultaat voor bestemming	**16.294**	**8.000**	**-35.458**
naar bestemmingsreserve onderhoud	-3.000	-3.000	-3.000
naar bestemmingsreserve inrichting	0	0	0
naar bestemmingsreserve energielabel C	-5.000	-5.000	0
onttrekking bestemmingsreserve	0	0	45.000
resultaat na bestemming	***8.294***	***0***	***6.542***

GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Inleiding
De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening
De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarop uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken.

Balans
Vaste Activa
Materiële vaste activa met economisch nut
Overige investeringen met economisch nut
Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen bedragen in jaren:

Gronden en terreinen	n.v.t.
Bedrijfsgebouwen	15
Overige materiële vaste activa	5-10

Vorderingen en overlopende activa
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid kan een voorziening in mindering gebracht worden. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten
Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichtingen c.q. het voorzienbare verlies. De onderhoudsegalisatievoorzieningen stoelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (en deels van) de kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid terzake nader uiteengezet.

Vlottende passiva
De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

TOELICHTING OP DE BALANS

Materiële vaste activa

Het onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de overige investeringen met economisch nut weer:

		2020		2019
Boekwaarde per 1 januari	€	95.898	€	14.024
Investering	-	916	-	84.547
Afschrijvingen	-	19.231	-	2.673
Desinvesteringen	-	0	-	0
Boekwaarde 31 december	€	77.583	€	95.898

Vlottende activa

Liquide middelen

Het saldo van de rekening-courant bij de BNG Bank op 31 december bedraagt € 95.080.
Het saldo van de schatkistbankierenrekening bedraagt op 31 december € 100.000.
De kredietfaciliteit die hûs en hiem bij de BNG Bank geniet, betreft een bedrag van € 500.000.

Schatkistbankieren

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren.

Begroting verslagjaar	€ 1.120.000
Drempelbedrag 0,75% van begrotingsbedrag	€ 8.400
Minimaal drempelbedrag	€ 250.000

	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfers op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden	€ 184.242	€ 181.328	€ 172.266	€ 181.929
Ruimte onder het drempelbedrag	€ 65.758	€ 68.672	€ 77.734	€ 68.071

Vaste passiva / verloop eigen vermogen

	2020	2019
saldo per 1 januari	€ 324.353	€ 321.942
resultaat voorgaand jaar	- 6.542	- 2.411
saldo per 31 december	€ 330.895	€ 324.353

Gerealiseerd resultaat

	2020	2019
saldo per 1 januari	€ 6.542	€ 2.411
resultaat huidig jaar	- 16.294	- 35.458-
resultaat voorgaand jaar	- 6.542-	- 2.411-
onttrekking bestemmingsreserve	- 0	- 45.000
naar bestemmingsreserve	- 8.000-	- 3.000-
saldo per 31 december	€ 8.294	€ 6.542

Bestemmingsreserve

	2020	2019
saldo per 1 januari	€ 3.000	€ 45.000
bestemming resultaat	- 8.000	- 42.000-
saldo per 31 december	€ 11.000	€ 3.000

Resultaatverdeling

	2020	2019
resultaat voor bestemming	€ 16.294	€ 35.458-
onttrekking bestemmingsreserve	- 0	- 45.000
naar bestemmingsreserve	- 8.000-	- 3.000-
resultaat na bestemming	€ 8.294	€ 6.542

TOELICHTING OP HET OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN

Adviesgelden en overige inkomsten
Aan inkomsten uit (welstands- en monumenten)advisering aan gemeenten is in 2020 een bedrag van € 1.052.596 geboekt (hierin begrepen is een bedrag van € 172.086 uit vooroverlegadvisering).

In 2020 zijn aan (eerste) welstandsadviesaanvragen 3.257 behandeld en aan (eerste) monumentenadviesaanvragen 283. Dit is ten opzichte van 2019 een stijging van 4,6% bij de welstandsadviesaanvragen en een daling van 4,1% bij de monumentenadviesaanvragen.
Het totale aantal behandelingen voor welstand betrof 6.252 en voor monumenten 511.
Voor welstand is in 2020 het gemiddeld aantal behandelingen per aanvraag 1,92 geweest en voor monumenten 1,81. Daarmee is het gemiddeld aantal behandelingen per aanvraag in 2020 voor welstand gestegen ten opzichte van 2019, toen voor welstand 1,85 behandelingen per aanvraag plaats hebben gevonden. Voor monumenten was in 2020 het aantal behandelingen 1,81 per dossier, eveneens een stijging ten opzichte van 2019 (1,72).

Voor het ministerie van Economische Zaken is een eenmalige welstandsadvisering uitgevoerd.
De opbrengst hiervoor was € 312.

Voor ‘second opinions’ is in 2020 aan verkopen een bedrag ad € 5.862 geboekt.
Vooral DAS Rechtsbijstand heeft veelvuldig (11 x) gebruik gemaakt van de diensten van hûs en hiem.

In 2020 zijn opbrengsten voor een bedrag van € 6.000 geboekt uit deelname aan de Nije Pleats.

In 2020 is voor de vierde keer de Abe Bonnema Prijs voor Jonge Architecten uitgereikt. De organisatie hiervan lag deels bij hûs en hiem. Aan verkopen hieruit kon in 2020 een bedrag ad € 11.182 worden geboekt.

Personeelslasten
In 2020 gold de cao nog die is ingegaan op 1-1-2019.
De financiële paragraaf heeft onder meer in een salarisverhoging voorzien van 1% per 1 januari 2020, 1% per 1 juli 2020 en 1% per 1 oktober 2020.
In 2020 zijn er geen mutaties geweest in het personeelsbestand. Het aantal FTE´s bedraagt in 2020 gemiddeld in totaal 9,56. Hiervan betreft 8,76 (91,6%) een vaste en 0,8 (8,4%) een tijdelijke aanstelling.

De post Netto salarissen is met € 449.358 in 2020 iets hoger geweest dan in 2019 (€ 445.752).
De post Loonheffingen is met € 286.203 in 2020 ook iets hoger dan in 2019 (€ 282.154).
De post Pensioenen is in 2020 met € 162.196 behoorlijk hoger (8%) dan in 2019 (€ 150.076)
De totale salarislast in 2020 is uitgekomen op € 897.758. En dat is hoger dan in 2019 (€ 877.982).
De post Indirecte personeelskosten is in 2020 uitgekomen op € 9.537, ruim lager dan in 2019 (€ 13.145).
De post Externe personeelskosten (presentievergoeding commissieleden) is in 2020 uitgekomen op € 36.379. Dit is fors hoger dan in 2019 (€ 27.323), maar ook hoger dan begroot (€ 30.000). Een reden hiervoor kan zijn dat, nu er met videobellen (MS-Teams) wordt vergaderd, er amper uitval is in deelname door commissieleden.

	Rekening 2020	Begroting 2020	Rekening 2019
Directe personeelskosten	897.758	900.000	877.982
Indirecte personeelskosten	9.537	20.000	13.145
Externe personeelskosten	36.379	30.000	27.323
Totaal	**943.674**	**950.000**	**918.450**

Wet WNT (Wet normering topinkomens)

Het normenkader rondom de 'Wet Normering bezoldiging Topfunctionarissen Publieke en Semipublieke Sector (hierna: WNT) is bekrachtigd in het Besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. 2014-0000106049 en de Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 26 februari 2014, nr. 2014-0000 104920.

De WNT is per 1 januari 2013 in werking getreden. Beloningen van bestuurders en overige topfunctionarissen in de (semi)publieke sector dienen wettelijk genormeerd, respectievelijk gemaximeerd te worden. Dit heeft geresulteerd in de wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT). Hiermee wordt WOPT ingetrokken. De WNT voorziet in een democratisch gelegitimeerd instrument waarmee normen en verplichtingen kunnen worden opgelegd voor de bezoldiging van bestuurders en andere topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector. De gemeenschappelijke regeling is verplicht om jaarlijks in de jaarrekening de bezoldiging van iedere topfunctionaris en gewezen topfunctionaris op persoonsnaam op te nemen voor zover deze een drempelbedrag van € 1.700 overschrijden, ongeacht een eventuele overschrijding van het bezoldigingsmaximum.

Ten aanzien van interim-functionarissen die geen topfunctie vervullen hebben wij gebruik gemaakt van de mogelijkheid die paragraaf 6 van de Beleidsregels toepassing WNT biedt inzake de volledige openbaarmaking van deze functionarissen. Op basis van de Beleidsregels toepassing WNT (inclusief de wijziging van paragraaf 6 volgens besluit van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 12 maart 2014, nr. 2014-0000142706 kunnen en hoeven wij niet volledig te voldoen aan de verplichting voor openbaarmaking van deze interim-functionarissen zoals voorgeschreven in artikel 4.2 lid 2c van de WNT (inclusief verwerking Aanpassingswet WNT). Voor 2020 geldt als maximumbedrag € 201.000,- inclusief belaste onkostenvergoedingen en pensioenbijdrage.

In 2020 hebben geen bezoldigingen boven deze bezoldigingsnorm plaatsgevonden. Zowel bij vast als bij tijdelijk personeel.

De WNT geeft aan dat de gemeenschappelijke regeling verplicht is om jaarlijks in het financieel jaarverslag de bezoldiging van iedere topfunctionaris en gewezen topfunctionaris op persoonsnaam op te nemen voor zover deze een drempelbedrag van € 1.700 overschrijden, ongeacht een eventuele overschrijding van het bezoldigingsmaximum. Dit houdt in dat de directeur mét financiële gegevens en de leden van het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur van de gemeenschappelijke regeling hûs en hiem zónder financiële gegevens opgenomen moeten worden in de jaarrekening.

In 2020 betreft dit alsdan de volgende personen:

	Marc A. Visser
Functiegegevens	directeur/secretaris
van - tot	1-1-2020 / 31-12-2020
deeltijdfactor	0,8 FTE
dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	€ 88.306
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 17.305
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	€ 160.800
Totale bezoldiging	€ 106.611
Gegevens 2019	
van - tot	1-1-2019 / 31-12-2019
deeltijdfactor	0,92 FTE
Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	€ 85.889
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 16.211
Totale bezoldiging	€ 102.100

Aan de hieronder vermelde functionarissen zijn in 2020 (evenals in 2019) geen vergoedingen betaald.

Leden van het DB:

- G. Wielinga, H. de Haan, J. Spoelstra, H. Zonderland, J. Dijkstra, N. Haarsma, J. van Veen, L. Oudenaarde, K. Kat

Leden van het AB:

- J. Spoelstra, Th. Faber, G. Wiersma, R. de Jong, H. Kuiken, E. de Groot, J. van Veen, H. de Haan, E. van Esch, E. Hanemaaijer, F. Hijlkema, A. Postma, E.E. Gerbrands, M. Sijperda, M. le Roy, E. Faber, S. Haringa, P.D. Visser, N. Haarsma, H. Zonderland

Huisvestings-/Apparaatskosten

Het totaal van de huisvestings- en apparaatskosten zijn in 2020 duidelijk achtergebleven bij de begroting. Mede door overheidsmaatregelen ter bestrijding van de coronapandemie zijn op sommige posten flinke bezuinigingen gerealiseerd. Het totaal blijft ruim € 6.000 onder de begroting.
Huisvesting:
In 2020 is er bijna geen onderhoud aan het gebouw nodig geweest. En de energielast is door veelvuldig thuiswerken ook flink onder de begroting gebleven. De huisvestingskosten blijven in totaal € 7.000 onder de begroting (€ 15.565 ten opzichte van € 22.500).
Kantoorkosten:
De post Kantoorkosten was in 2020 zo'n € 1.100 hoger dan begroot (€ 36.123 ten opzichte van € 35.000). De oorzaak ligt voornamelijk in de toename van de kosten voor IT-beheer door de gemeente Leeuwarden.
Organisatiekosten:
De post Organisatiekosten kende in 2020 flink lagere portokosten en telefoniekosten. De contributies (vnl. jaarbijdrage aan Federatie Ruimtelijke Kwaliteit) was wel hoger dan begroot. De totale post (€ 32.295) is zo goed als gelijk aan de begroting (€ 32.500).

Diverse lasten

Inkoop Nije Pleats
Aan inkoopkosten voor Nije Pleats is in 2020 een bedrag ad € 5.745 geboekt. Deze post bestaat uit kosten van externe projectmedewerkers. Omdat er aan verkopen een bedrag ad € 6.000 tegenover staat, is er een positief saldo van € 255.
Inkoop Abe Bonnema Prijs
In 2020 is de 'kleine' Abe Bonnema Prijs uitgereikt. De totale kosten in 2020 hebben € 686 bedragen. Hier staan € 11.182 aan inkomsten (voornamelijk doorbelaste uren) tegenover, zodat er een positief saldo is van € 10.496.

De opstelling van de Huisvesting/Apparaatskosten:

	Rekening 2020	**Begroting 2020**	**Rekening 2019**
Huisvesting			
Onderhoudskosten gebouw	291	4.000	1.375
Onderhoudskosten tuin	807	1.000	985
Schoonmaakkosten	8.918	9.000	8.906
Gas en elektrisch	4.564	6.500	5.077
Water	65	100	79
Huisvuilkosten	298	250	309
Overige huisvestingskosten	622	1.650	66.037
Kantoorkosten			
Kantoorartikelen	1.073	1.500	772
Kantine	197	500	328
Drukwerk	1.824	1.500	950
Kosten kopieermachine	166	0	101
Kosten website	600	1.000	559
Kosten beheer IT	32.114	28.500	22.997
Overige kantoorkosten	149	2.000	22
Organisatiekosten			
Verzekeringen	2.859	3.500	3.088
Contributies	14.359	11.500	13.561
Abonnementen/boeken	836	500	774
Porti	748	1.500	1.108
Telefonie	907	2.000	824
Belastingen divers	3.881	3.500	3.703
Accountantskosten	7.200	6.600	7.000
Kosten abt kunstuitleen	336	0	0
Kosten TRKN/Bestuur	4	1.000	1.180
Diverse organisatiekosten	1.165	2.400	3.020
Totaal	**83.983**	**90.000**	**142.755**

Aldus vastgesteld in de vergadering van het Algemeen Bestuur als bedoeld in art. 33 van de Gemeenschappelijke Regeling ‘hûs en hiem’.
d.d. 25 juni 2021

H. de Haan, voorzitter

M.A. Visser, secretaris

Staat van activa rekening hûs en hiem miv 2020 (lineaire afschrijving)

							2020		
jaar aanschaf	omschrijving	grootboekrek	looptijd	resterende jaren	percentage afschrijving boekwaarde	investering	boekwaarde begin boekjaar	afschrijving boekjaar	boekwaarde einde boekjaar
2015	SONY LED-TV	0008	5	1	20,00%	€ 2.346,28	€ 469,24	€ 469,24	€ 0,00
2015	Wifi-installatie	0003	5	1	20,00%	€ 1.590,00	€ 318,00	€ 318,00	€ 0,00
2017	cv ketel Remeha	0001	10	8	10,00%	€ 3.750,00	€ 3.000,00	€ 375,00	€ 2.625,00
2017	HP printer administratie	0003	5	3	20,00%	€ 428,10	€ 256,86	€ 85,62	€ 171,24
2017	Ergonomiespecialist (kruk)	0002	5	3	20,00%	€ 719,00	€ 431,40	€ 143,80	€ 287,60
2017	Huisvesting (markiezen)	0001	10	8	10,00%	€ 8.263,46	€ 6.610,76	€ 826,35	€ 5.784,41
2018	Inventaris (stoel adm) Bremer	0002	5	4	20,00%	€ 330,00	€ 264,00	€ 66,00	€ 198,00
2019	Samsung A8 (1x) Cool Blue	0004	3	3	33,33%	€ 280,98	€ 280,98	€ 93,66	€ 187,32
2019	Adviesbank software	0007	5	5	20,00%	€ 3.720,00	€ 3.720,00	€ 744,00	€ 2.976,00
2019	Inventaris pand, divers	0002	5	5	20,00%	€ 80.000,00	€ 80.000,00	€ 16.000,00	€ 64.000,00
2019	Dressoir (2x)	0002	5	5	20,00%	€ 546,64	€ 546,64	€ 109,33	€ 437,31
2020	Asus VivoBook laptop	0003	5	5	20,00%	€ 915,70	€ 0,00	€ 0,00	€ 915,70
						€ 102.890,16	€ 95.897,88	€ 19.231,00	€ 77.582,58

BIJLAGE 1.

SAMENSTELLING VAN HET BESTUUR EN BUREAU

DAGELIJKS BESTUUR.

Leden:	H. de Haan, voorzitter
	N. Haarsma, vice-voorzitter
	J. van Veen, penningmeester
	J. Spoelstra
	H. Zonderland
	L. Oudenaarde
	K. Kat
	M.A. Visser, directeur/ secretaris

ALGEMEEN BESTUUR.
Ingevolge artikel 8 van de Gemeenschappelijke Regeling zijn door de deelnemende gemeentebesturen de volgende leden en plaatsvervangende leden bestuurders aangewezen als lid van het Algemeen Bestuur

Gemeente	**Lid**	**Plaatsvervangend lid**
Achtkarspelen	J. Spoelstra	Vacature
Ameland	Th. Faber	Vacature
Dantumadiel	G. Wiersma	Vacature
De Fryske Marren	R. de Jong	Vacature
Harlingen	H. Kuiken (tot 27-11-‘20)	Vacature
Harlingen	E. de Groot (vanaf 27-11-‘20)	Vcature
Heerenveen	J. van Veen	Vacature
Leeuwarden	H. de Haan	Vacature
Noardeast-Fryslân	E. Hanemaaijer (vanaf 27-11-’20)	T. Berends
Noardeast-Fryslân	E. van Esch (tot 27-11-‘20)	T. Berends
Ooststellingwerf	F. Hijlkema	J. Jongsma
Opsterland	A. Postma	E. van Selm
Schiermonnikoog	E.E. Gerbrands	Vacature
Smallingerland	M. Sijperda (tot 27-11-‘20)	Vacature
Smallingerland	M. le Roy (vanaf 27-11-‘20)	Vacature
Súdwest-Fryslân	E. Faber	Vacature
Terschelling	S. Haringa	J. Hoekstra-Sikkema
Vlieland	P.D. Visser	E. de Ruijter
Waadhoeke	N. Haarsma	N. Haarsma
Weststellingwerf	H. Zonderland	J. Jongebloed

BUREAU.

1. G. Boschloo, adviseur ruimtelijke kwaliteit
2. A. R. J. Bremer, adviseur ruimtelijke kwaliteit
3. M. Eskens, adviseur ruimtelijke kwaliteit
4. M. Helder, administratie
5. W. Kingma, adviseur ruimtelijke kwaliteit
6. G.J. Timmer, monumentenadviseur
7. A. van Sloten, administratie
8. S. Stienstra, adviseur ruimtelijke kwaliteit
9. M.A. Visser, directeur
10. Joh. de Vries, adviseur ruimtelijke kwaliteit
11. F.F. van der Werff, hoofd administratie
12. J. van Zellingen, adviseur ruimtelijke kwaliteit

BIJLAGE 2

SAMENSTELLING COMMISSIES

ADVISERENDE LEDEN: ARCHITECTEN.

1. J. Nauta	Rotterdam	
2. T. Smits	Leeuwarden	
3. E. Wijffels	Langezwaag	
4. B. Zantman	Leeuwarden	
5. J. Bosma	Leeuwarden	(reserve)
6. K. Couwenbergh	Engwierum	(reserve)
7. S. van der Wal	Burum	(reserve)

ADVISERENDE LEDEN: STEDENBOUWKUNDIGEN.

1. H. Goudswaard	Leeuwarden	
2. E. Marcusse	Almere	
3. T. Hoek	Haren	(reserve)
4. J. Kalfsbeek	Wijnaldum	(reserve)

ADVISERENDE LEDEN: LANDSCHAPSKUNDE.

1. B. Daan	Leeuwarden	
2. C. Snoep	Oudehorne	
3. A. Garrelts	Haren	(reserve)
4. J. Plantenga	Leeuwarden	(reserve)

ADVISERENDE LEDEN: BURGERS C.S.

1. T. Huisink	Leeuwarden	
2. S. Kromkamp	Leek	
3. J. Hobma	Oosthem	specialist (woon)schepen
4. H. Talsma	Burdaard	(reserve)
5. M. Schroor	Leeuwarden	(reserve)

ADVISERENDE LEDEN: MONUMENTENARCHITECTEN.

1. M. Berenschot	Bolsward	
2. J.G. Brouwer	Beetsterzwaag	
3. W. Bouma	Balk	(reserve)

ADVISERENDE LEDEN: ARCHITECTUURHISTORICI.

1. C. Versloot	Leeuwarden	
2. D. Wendt	Goutum	
3. R. de Vries	Blesdijke	(reserve)
4. C. The	Haren	(reserve)

Overzichten productiecijfers per gemeente

Productiecijfers 2020: opbrengst per gemeente/derden

	gemeente	opbrengst adviesaanvragen	opbrengst Nije Pleats	opbrengst divers	totaal opbrengst
1	Achtkarspelen	€ 47.199	€ 0	€ 0	€ 47.199
2	Ameland	€ 39.762	€ 0	€ 0	€ 39.762
3	Dantumadiel	€ 10.768	€ 0	€ 0	€ 10.768
4	De Fryske Marren	€ 55.416	€ 0	€ 1.248	€ 56.664
5	Harlingen	€ 27.151	€ 0	€ 0	€ 27.151
6	Heerenveen	€ 39.908	€ 0	€ 0	€ 39.908
7	Leeuwarden	€ 194.714	€ 0	€ 4.212	€ 198.926
8	Noardeast-Fryslân	€ 123.432	€ 0	€ 774	€ 124.206
9	Ooststellingwerf	€ 41.445	€ 0	€ 0	€ 41.445
10	Opsterland	€ 67.040	€ 0	€ 416	€ 67.456
11	Schiermonnikoog	€ 6.114	€ 0	€ 0	€ 6.114
12	Smallingerland	€ 62.999	€ 3.600	€ 0	€ 66.599
13	Súdwest-Fryslân	€ 145.880	€ 2.400	€ 7.176	€ 155.456
16	Terschelling	€ 20.394	€ 0	€ 0	€ 20.394
17	Vlieland	€ 10.057	€ 0	€ 0	€ 10.057
18	Waadhoeke	€ 82.928	€ 0	€ 0	€ 82.928
19	Weststellingwerf	€ 63.355	€ 0	€ 208	€ 63.563
		€ 1.038.562	**€ 6.000**	**€ 14.034**	**€ 1.058.596**
	MinEZ				€ 312
	second opinions				€ 5.862
	Abe Bonnema Prijs				€ 11.182
					€ 1.075.952

Productiecijfers 2020: naar aard (eerste) adviezen in %

	gemeente	voldoet	voldoet mits	voldoet niet	aanhouden	vooroverleg
1	Achtkarspelen	17,3	18,7	18,7	8,6	36,7
2	Ameland	19,8	15,9	12,7	5,6	46,0
3	Dantumadiel	16,3	20,9	9,3	7,0	46,5
4	De Fryske Marren	21,1	18,9	16,7	6,6	36,7
5	Harlingen	30,6	21,2	25,9	6,4	15,9
6	Heerenveen	29,6	17,0	17,0	6,3	30,1
7	Leeuwarden	33,5	17,9	19,1	7,7	21,8
8	Noardeast-Fryslân	16,4	16,1	14,4	3,8	49,3
9	Ooststellingwerf	16,9	17,6	11,7	0,6	53,2
10	Opsterland	19,1	6,4	6,9	1,6	66,0
11	Schiermonnikoog	35,7	25,0	3,6	0,0	35,7
12	Smallingerland	16,6	13,4	12,9	6,4	50,7
13	Súdwest-Fryslân	25,8	21,9	20,9	7,5	23,9
14	Terschelling	10,8	21,6	18,9	5,4	43,3
15	Vlieland	30,6	11,1	16,7	2,7	38,9
16	Waadhoeke	25,3	20,1	14,5	4,4	35,7
17	Weststellingwerf	14,3	18,0	16,9	4,2	46,6
	totaal hûs en hiem	**23,5**	**17,8**	**16,8**	**5,7**	**36,2**

Productiecijfers 2020: naar categorieën bouwsommen in %

	gemeente	≤5.000 %	5.001-25.000 %	25.001-100.000 %	100.001-250.000 %	≥250.001 %
1	Achtkarspelen	16,0	26,4	18,9	26,4	12,3
2	Ameland	21,1	21,1	24,5	14,4	18,9
3	Dantumadiel	17,6	17,6	35,3	26,5	3,0
4	de Fryske Marren	15,6	19,7	32,8	16,4	15,5
5	Harlingen	38,5	37,5	14,4	3,8	5,8
6	Heerenveen	30,6	27,3	24,0	10,7	7,4
7	Leeuwarden	27,2	28,1	16,2	11,6	16,9
8	Noardeast-Fryslân	21,2	24,0	18,8	19,6	16,4
9	Ooststellingwerf	18,2	28,2	33,6	11,8	8,2
10	Opsterland	15,6	23,4	23,4	26,2	11,4
11	Schiermonnikoog	34,8	30,4	17,4	17,4	0,0
12	Smallingerland	22,0	25,8	23,3	18,2	10,7
13	Súdwest-Fryslân	19,9	24,3	27,2	13,7	14,9
14	Terschelling	26,0	26,0	28,0	12,0	8,0
15	Vlieland	51,9	25,9	7,4	0,0	14,8
16	Waadhoeke	18,4	22,1	25,1	19,0	15,4
17	Weststellingwerf	13,5	16,3	29,1	23,4	17,7
	totaal hûs en hiem	**22,2**	**25,1**	**23,1**	**15,9**	**13,7**

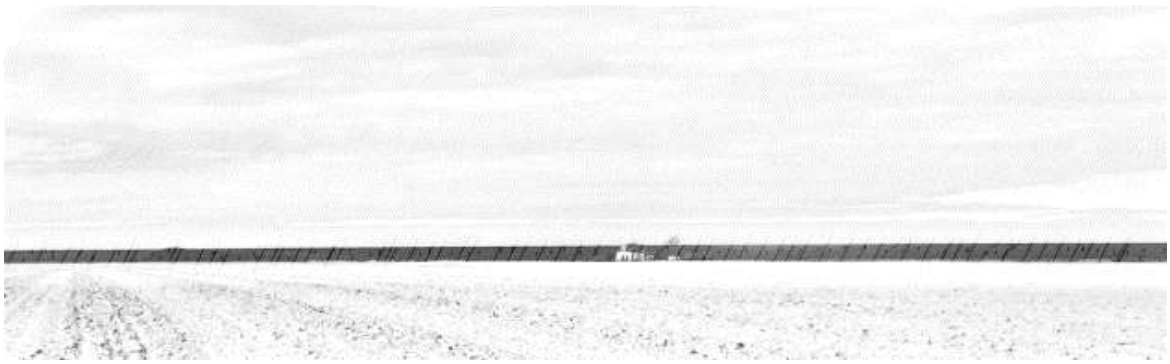

Bouwen voor krimp?

Bij beleidsmakers kan deze opmerking tot gepieker leiden. Immers, het tekort aan (betaalbare) woningen voor onder meer de arbeidsmarkt betredende jongeren roept daadkracht op: er moet gebouwd worden! De (te verwachten) demografische ontwikkeling echter roept prudentie op: niet bouwen voor straks niet-bestaande kopers! De ontwikkelingen worden zeker niet in het minst beïnvloed door bemoeienis van het Rijk (aanwijzing krimp- en anticipeergebieden).

Creativiteit is derhalve vereist: buiten de kaders denken! Bouwen van woningen kan sowieso niet los worden gezien van (ontwikkeling van) voorzieningen: infrastructuur, winkels, scholen, e.d. Het nadenken over wel of niet bouwen moet dus gaan over het totaalplaatje. En de ruimtelijke kwaliteit daarvan.

Wellicht blijkt krimp dan een ontwikkeling te zijn die omgebogen kan worden.

Tabel 1. Samenvattende weergave van de overgangsfase

Direct na inwerkingtreding	Eerste jaren na inwerkingtreding	5 jaar na inwerkingtreding	10 jaar na inwerkingtreding
• Gemeenten hebben omgevingsplan van rechtswege. • Digitaal stelsel in de lucht voor nieuw stelsel met behoud van huidige mogelijkheden. • Alle nieuwe besluiten volgens nieuw recht. • Veel provincies hebben in beginsel een omgevings-verordening, mogelijk komt er deels overgangsrecht • Nieuwe uitvoerings-regelgeving Rijk in werking. • Rijk heeft nationale omgevingsvisie.	• Decentrale overheden zijn bezig met beleidsvorming en nieuwe regelgeving. • Afronding besluitvorming en beroepsprocedures volgens oud recht.	• Ook de gemeenten hebben omgevingsvisies. • Digitaal stelsel verder uitgebouwd met nieuwe mogelijkheden. • Oud recht en oude rechtsfiguren spelen bijna geen rol meer. • Alleen gemeenten werken nog door aan ombouwen omgevingsplannen.	• Stelsel volledig in werking. • De overgangsfase is afgerond en het overgangrecht speelt geen rol meer.

Tijdschema invoering Omgevingswet. Bron: Invoeringswet Omgevingswet, consultatieversie (memorie van toelichting)

Begroting

2022

Versie 12apr21

hûsenhiem

welstandsadvisering en monumentenzorg

Woord vooraf

Deze begroting voor 2022 is opgesteld vanuit de verwachting dat de adviespraktijk in het kalenderjaar 2022 niet gewijzigd is. Aangezien er per 1 januari 2021 van geen enkele aan de GR deelnemende gemeenten een voornemen tot uittreding is ontvangen zijn in 2022 alle 17 thans bij de GR aangesloten gemeenten deelnemer.

Ten tijde van het opstellen van deze begroting is de overgang naar het regime onder de Omgevingswet in Fryslân nog niet doorlopen. Het moment van invoering is weliswaar gesteld op 1 januari 2022 maar aan de gemeenten is van rijkswege een zeer ruime overgangsperiode geboden om gemeentelijk beleid te wijzigen. De Friese gemeenten hebben in VFG-verband besloten daarvan gebruik te maken en derhalve is te verwachten dat de bestaande adviespraktijk in het kalenderjaar 2022 ongewijzigd zal blijven. Of het aantal adviesaanvragen in 2022 op peil zal blijven is wel een onzekerheid. De mate waarin de daarmee gemoeide omzet zal wijzigen valt echter bij het opstellen van deze begroting niet te bepalen. Wel zijn door het voortbestaan van de GR in 2022 alle kosten gedekt, conform artikel 34 lid 2 van de GR.

Ook de in deze begroting opgenomen meerjarenraming is opgesteld vanuit één scenario: ongewijzigde voortzetting van de huidige adviespraktijk. Elk ander scenario is van een zo grote onzekerheid, dat die niet tot een alternatieve, voorspellende cijferopstellingen kan leiden.

Uiteraard is het dagelijks bestuur van hûs en hiem zich bewust van deze situatie. Ontwikkelingen (en daarmee gepaard gaande financiële risico's voor gemeenten) zullen nauwgezet worden gevolgd, en indien nodig, zullen er maatregelen worden getroffen.

De begroting 2022 van de Gemeenschappelijke Regeling hûs en hiem is opgesteld conform het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

Doelstelling en Taken

Doelstelling:

De Gemeenschappelijke Regeling ‘hûs en hiem’, welstandsadvisering en monumentenzorg, is opgericht op 1 januari 1985 en voortgekomen uit:

1925: Provinciale Friesche Adviescommissie ter wering van de inbreuk op de schoonheid van stad en land.
1947: Provinciale Friese Schoonheidscommissie.
1980: Friese Schoonheidscommissie “HUS en HIEM”.

De regeling heeft ten doel de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten te behartigen op het gebied van de bouwkunstige, stedenbouwkundige en landschappelijke schoonheid in de provincie Friesland.

Relevante wettelijke grondslagen van vóór invoering van de Omgevingswet (bijvoorbeeld art. 12 van de Woningwet) zullen door middel van de ‘bruidsschat’ gaan gelden in de Omgevingsplannen van de gemeenten, voor zover niet door de deelnemende gemeenten in een eigen Omgevingsplan afwijkend beleid is geformuleerd.
Met een grote mate van zekerheid kan gesteld worden dat onderstaande taken dan ook in 2022 van toepassing zullen zijn.

Taken:

Het lichaam geeft met behulp van een hem ten dienste staand bureau uitvoering aan de bovengenoemde doelstelling en oefent daarbij tenminste de volgende taken uit:

a. het voorzien van de colleges in de welstandsadvisering als bedoeld in de Woningwet (en wettelijk overgegaan als beleidsregel in Omgevingsplannen);
b. het geven van adviezen over algemene welstandsvraagstukken aan colleges, andere openbare lichamen en aan particulieren, de laatsten voor zover het een tweede onafhankelijke beoordeling betreft van bouwplannen gelegen buiten de aan de Gemeenschappelijke Regeling deelnemende gemeenten;
c. het voorzien van de colleges in de advisering over een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een rijksmonumentenactiviteit, met betrekking tot een monument.

ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

Hûs en hiem bezit het pand aan de Johan Willem Frisostraat 1 in Leeuwarden. Het pand is gebouwd in het begin van de 20e eeuw en is inmiddels zo’n 119 jaar oud.
Het pand kent een goede staat van onderhoud.
Voor kantoorpanden in Nederland heeft de rijksoverheid een wettelijke verplichting ingevoerd om ingaande het jaar 2023 minimaal een energielabel C te dragen. Vermoedelijk draagt het pand van hûs en hiem momenteel label G, waardoor de nodige maatregelen dienen te worden getroffen. Gepland is het vervangen van het reeds aanwezige dubbelglas door veel beter isolerend HR++ glas, en/of het isoleren van (de binnenzijde van) het dak. In 2020 is hiertoe een ‘Bestemmingsreserve Label C’ gemaakt.

Voor jaarlijkse kosten gemaakt voor kleine reparaties en beveiliging is in de begroting voorzien.
De brandbeveiliging wordt op contractbasis onderhouden door Ansul.
De inbraakbeveiliging wordt op contractbasis onderhouden door Chubb.

BEDRIJFSVOERING

Hûs en hiem voert in 2022 advisering in het kader van de Omgevingswet uit voor de deelnemende gemeenten.
Ook biedt hûs en hiem diensten aan de deelnemende gemeenten aan voor Nije Pleats, neemt deel aan kwaliteitsteams en biedt ondersteuning op het gebied van (gemeentelijke) monumentenzorg en de actualisering van welstandsnota's. Daarnaast verricht hûs en hiem incidenteel opdrachten voor derden in het kader van *second opinions* en als secretariaat van architectuurprijsvragen.

In de begroting 2022 en de meerjarenraming 2023-2025 wordt geen rekening gehouden met de invoering van de Omgevingswet op 1 januari 2022. Voor deze begroting is ervan uitgegaan dat de deelnemende gemeenten de gemeenschappelijke regeling hûs en hiem aanwijzen als gemeentelijke adviescommissie, conform de richtlijn van de VFG.

Vooralsnog wordt om de adviestaak uit te oefenen, gebruik gemaakt van de bestaande commissiestructuur: op lokaal niveau door een (door de centrale commissie gemandateerde) 'lokale commissie' en op centraal niveau door de 'grote commissie'.
De advisering zal meer en meer te onderscheiden worden in vooroverleg en definitieve advisering. Het aandeel vooroverleg zal naar verwachting verder toenemen.
De tarifering voor de dienstverlening is gebaseerd op een kostendekkende exploitatie, immers, hûs en hiem is een *non-profit* organisatie.

Om verantwoording af te leggen aan de deelnemende gemeenten inzake het functioneren van de commissie worden jaarverslagen gemaakt. Tevens vinden evaluatiegesprekken plaats met de verantwoordelijke gemeentelijke portefeuillehouders.

WEERSTANDSVERMOGEN

Hierbij gaat het om het vermogen om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat beleid moet worden aangepast. Het gaat dus om de robuustheid van de begroting. Het vermogen om het beleid door te kunnen zetten is afhankelijk van de weerstandscapaciteit.
De weerstandscapaciteit omvat de middelen en mogelijkheden van de organisatie om niet-begrote kosten te dekken.
De weerstandscapaciteit van hûs en hiem bestaat naast het (eigen) vermogen uit het begrote positieve resultaat uit de bedrijfsvoering. Tevens is het bezit van het kantoorpand (Johan Willem Frisostraat 1 in Leeuwarden) een belangrijk onderdeel van de weerstandscapaciteit. Het pand is onbelast met hypotheek. De WOZ-waarde is per 1-1-2020 vastgesteld op € 403.000. De waarde voor de opstalverzekering (op basis van herbouw-waarde) is gesteld op € 1.070.000.

Het eigen vermogen (exclusief de waarde van het pand) per 1-1-2021 bedraagt € 350.189.
Dit is inclusief een 'Bestemmingreserve herinrichting pand' van € 6.000 en een 'Bestemmingsreserve label C' van € 5.000.
De gemaximeerde hoogte (zie besluit Algemeen Bestuur dd. 30-11-2018) exclusief de waarde van het pand, bedraagt (€ 900.000 - € 403.000) € 497.000.

De weerstandscapaciteit is bij hûs en hiem dynamisch, dat wil zeggen dat het eigen vermogen beïnvloedbaar is. Immers, ook de tarifering voor de dienstverlening kan bij een dreigend tekort in de dekking van de vaste lasten redelijk snel aangepast worden. De bedrijfsvoering is er echter op gericht om een verhoging van de tarieven zoveel mogelijk te voorkomen.

VERBONDEN PARTIJEN

In de Gemeenschappelijke Regeling hûs en hiem nemen in 2022 van de 18 gemeenten in Fryslân er 17 deel. Alleen de gemeente Tytsjerksteradiel maakt geen gebruik van hûs en hiem.
Conform artikel 34 lid 1 van de GR hûs en hiem draagt elke deelnemende gemeente in de kosten van het lichaam bij naar rato van de dienstverlening op basis van tarieven die door het Algemeen Bestuur worden vastgesteld en meegedeeld aan de gemeenten.
Conform artikel 34 lid 2 van de GR hûs en hiem kan een nadelig saldo van de vastgestelde rekening, na in achtneming van het door het Algemeen Bestuur vastgestelde reserveringsbeleid, door de gemeenten worden gedragen in verhouding tot het aantal ingezetenen op 1 januari van het betreffende kalenderjaar.
Conform artikel 34 lid 3 van de GR hûs en hiem kan een batig saldo van de vastgestelde rekening, na in achtneming van het door het Algemeen Bestuur vastgestelde reserveringsbeleid, naar rato van de gemeentelijke bijdragen op basis van de tarieven in het betreffende kalenderjaar, aan de deelnemende gemeenten worden uitbetaald.

Overeenkomstig art. 15 BBV valt te melden dat de GR hûs en hiem in 2022 geen vreemd vermogen kent. In het eigen vermogen zal in 2022 geen mutatie plaatsvinden, aangezien het begrote resultaat nihil is.

Begroting van lasten en baten voor het dienstjaar 2022

		Rekening 2020	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Lasten					
	Afschrijvingen	19.231	20.000	20.000	20.000
	Personeelslasten	943.674	950.000	940.000	960.000
	Apparaatskosten	83.983	90.000	85.000	85.000
	Inkoop projecten	6.431	30.000	10.000	10.000
	Overige kosten	5.845	30.000	15.000	15.000
	Rente/bankkosten	494	0	0	0
Totaal lasten		**1.059.658**	**1.120.000**	**1.070.000**	**1.090.000**
Baten					
	Adviesgelden regulier	880.822	950.000	915.000	895.000
	Adviesgelden vooroverleg	172.086	125.000	130.000	170.000
	Verkoop projecten	23.044	45.000	25.000	25.000
Totaal baten		**1.075.952**	**1.120.000**	**1.070.000**	**1.090.000**
	Saldo	**16.294**	**0**	**0**	**0**

Begroting 2022

KOSTEN

Kapitaallasten					
	Afschrijving huisvesting	€ 1.201			
	Afschrijving inventaris	€ 210			
	Afschrijving digitale apparatuur	€ 967			
	Afschr. activa ivm verbouwing	€ 16.000			
	Afschrijving Adviesbank software	€ 640			
	Onvoorzien	€ 982			
				€ 20.000	
Personeelslasten					
Directe personeelskosten	Kosten netto salaris	€ 460.000			
	Kosten loonheffing	€ 288.000			
	Kosten pensioen	€ 162.000			
			€ 910.000		
Indirecte personeelskosten	Reis- en verblijfkosten	€ 500			
	Cursuskosten personeel	€ 5.000			
	Excursies/studiebijeenkomsten	€ 1.000			
	Vergaderkosten	€ 500			
	Kosten personeelsadministratie SMA	€ 8.000			
	Overige personeelskosten	€ 5.000			
			€ 20.000		
Externe personeelskosten	Presentiegeld commissieleden	€ 27.000			
	Reiskosten commissieleden	€ 3.000			
			€ 30.000		
				€ 960.000	
Apparaatskosten					
Huisvesting	Onderhoudskosten gebouw	€ 1.000			
	Onderhoudskosten tuin	€ 1.000			
	Schoonmaakkosten	€ 9.000			
	Gas en elektrisch	€ 6.000			
	Water	€ 100			
	Huisvuilkosten	€ 250			
	Overige huisvestingskosten	€ 1.650			
			€ 19.000		
Kantoorkosten	Kantoorartikelen	€ 1.250			
	Kantine (koffie, thee, e.d.)	€ 500			
	Drukwerk	€ 1.250			
	Kosten website	€ 750			
	Kosten automatisering	€ 27.250			
	Overige kantoorkosten	€ 2.000			
			€ 33.000		
Organisatiekosten	Verzekeringen	€ 3.000			
	Contributies	€ 13.500			
	Abonnementen/boeken	€ 500			
	Porti	€ 1.250			
	Telefonie	€ 1.000			
	Belastingen divers	€ 3.750			
	Accountantskosten	€ 7.000			
	Kosten DIROV	€ 1.000			
	Diverse organisatiekosten	€ 2.000			
			€ 33.000		
				€ 85.000	
Overige kosten	Toevoeging Onderhoudsreserve	€ 3.000			
	Toevoeging bestemmingsreserve label C	€ 5.000			
	Diverse lasten (rente, VpB)	€ 7.000			
			€ 15.000		
				€ 15.000	
	Projecten (inkoop)			€ 10.000	
					€ 1.090.000

OPBRENGSTEN

Adviesgelden	Adviesgelden regulier		€ 895.000	
	Adviesgelden vooroverleg		€ 170.000	
Projecten (verkoop)			€ 25.000	
				€ 1.090.000
	Saldo			€ 0
				==========

Toelichting op de begroting van lasten en baten 2022

Algemeen

Ten tijde van het opstellen van deze begroting, voorjaar 2021, is duidelijk geworden dat politiek Nederland een groot belang hecht aan het verminderen van het bestaande woningtekort.
De opgave, de bouw van circa 1.000.000 woningen in 10 jaar tijd, is groot. Regie van de overheid, bijvoorbeeld door het herintroduceren van een ministerie voor volkshuisvesting/ruimte, wordt breed onderschreven. Schijnbaar strijdig met deze ambitie zijn demografische ontwikkelingen: zo wordt in veel regio's over niet al te lange tijd enige krimp van bevolking voorzien.
Ook de klimaatakkoorden gaan voorzien in een bouwopgave. Het energieneutraal maken van woningen raakt veelal de buitenschil en dus het aanzien van een gebouw/woning. Inzet van de professionele adviseurs op het gebied van ruimtelijke kwaliteit van hûs en hiem zal meer dan nodig blijken.

Bij het opstellen van deze begroting wordt uitgegaan van het gegeven dat hûs en hiem door de in de gemeenschappelijke regeling deelnemende gemeenten als de in de Omgevingswet genoemde gemeentelijke adviescommissie is ingesteld.

BEGROTING 2022

<u>Afschrijvingslast</u>
De afschrijvingslast in 2022 is begroot op maximaal € 20.000.
Zie ook de bijgevoegde staat van activa.

<u>Personeelslasten</u>
De directe personeelskosten zullen in 2022 naar verwachting uitkomen op € 910.000. De lichte stijging ten opzichte van de begroting van 2021 en de rekening van 2020 kan verklaard worden uit hogere cao-lonen en een hogere pensioenlast.
In de begroting 2022 wordt geen onderscheid meer gemaakt tussen 'vaste personeelslasten' en 'personeelslasten flexibele schil', omdat er dan naar verwachting geen tijdelijke arbeidsovereen-komsten meer zullen zijn.
Voor indirecte personeelskosten wordt in 2022 begroot € 20.000 en voor externe personeelskosten € 30.000. Deze post heeft betrekking op de vergoeding voor de externe leden van de Centrale Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit.

<u>Apparaatskosten</u>
Hieronder valt een drietal posten: Huisvestingskosten, Kantoorkosten, en Organisatiekosten.
De totale post wordt in 2022 begroot op € 85.000.

Huisvestingskosten
Voor deze post wordt in 2022 begroot € 19.000.

Kantoorkosten
Voor deze post wordt in 2022 begroot € 33.000.

Organisatiekosten
Voor deze post wordt in 2022 begroot € 33.000.

Overige kosten
Voor deze post wordt in 2022 begroot € 15.000.

Inkoop projecten
Voor de Nije Pleats sessies en andere projecten worden de kosten in 2022 geraamd op € 10.000. Hier staan uiteraard opbrengsten tegenover.

Adviesgelden
Voor 2022 wordt, evenals in 2020, uitgegaan van een splitsing in reguliere adviesinkomsten en opbrengsten uit vooroverleg.

Verkoop projecten
De bijdrage uit projecten voor derden wordt in 2022 begroot op € 25.000. Daar staan inkoopkosten tegenover van € 10.000.

Alsdan zal het geprognosticeerde resultaat over 2022 leiden tot een sluitende begroting van lasten en baten.

Aldus vastgesteld door het Algemeen Bestuur als bedoeld in art. 34 van de
Wet Gemeenschappelijke Regelingen 2015.

d.d. 25 juni 2021

H. de Haan, vice-voorzitter

M.A. Visser, secretaris

Meerjaren raming

	Meerjarenraming		
	2023	2024	2025
Afschrijvingen	20.000	20.000	20.000
Personeelslasten	970.000	980.000	990.000
Huisvestings-/apparaatskosten	85.000	85.000	85.000
Inkoop projecten	10.000	10.000	10.000
Overige kosten	15.000	15.000	15.000
	1.100.000	**1.110.000**	**1.120.000**
Adviesgelden regulier	905.000	915.000	925.000
Adviesgelden vooroverleg	170.000	170.000	170.000
Verkoop projecten	25.000	25.000	25.000
Rente en buitengewone baten	0	0	0
	1.100.000	**1.110.000**	**1.120.000**
Resultaat	**0**	**0**	**0**

Toelichting op de meerjarenraming 2023-2025

Bij het opstellen van de meerjarenraming voor de jaren 2023 tot en met 2025 is de primitieve begroting voor 2022 als basis genomen.

De meerjarenraming is gebaseerd op continuïteit van de adviesorganisatie. Dit uitgangspunt kiest het Dagelijks Bestuur vanuit de verwachting dat de Friese gemeenten ook na de stelselherziening naar de Omgevingswet, verzekerd zullen willen zijn van onafhankelijk, deskundig advies inzake de ruimtelijke aspecten van omgevingskwaliteit. Elke gemeente dient vanaf invoering van de Omgevingswet te beschikken over een gemeentelijke adviescommissie, die tenminste over de Rijksmonumenten adviseert, maar die ook met andere adviestaken kan worden belast. Gemeentelijke beleidsregels inzake het uiterlijk van bouwwerken (veelal vastgelegd in de gemeentelijke welstandsnota) vormen na invoering van de Omgevingswet onderdeel van de zogenaamde 'bruidsschat' in het Omgevingsplan van de gemeente en blijven onverkort van toepassing. Het Rijk biedt de gemeenten een overgangsperiode van 10 jaar om het Omgevingsplan aan te passen.

Uitgangspunten bij de meerjarenraming

Voor de diverse posten van de begroting zijn t.a.v. de meerjarenramingen de volgende uitgangspunten gehanteerd.

- De kapitaallasten zijn gebaseerd op de staat van activa en financieringslasten en bedragen maximaal € 20.000 Euro.
- De vaste personeelslasten zullen voor de periode 2023-2025 licht stijgen door cao-loonsverhogingen.
- Inzake huisvestings- en apparaatskosten wordt van 2023 tot en met 2025 stabiel begroot.
- Voor de inkoop ten behoeve van projecten voor derden is een bedrag van € 10.000 begroot. Daar staat een bedrag van € 25.000 Euro uit verkoop projecten tegenover, zodat een redelijke marge kan worden gerealiseerd, rekening houdend met vennootschapsbelasting.
- Voor de inkomsten uit adviesgelden is het uitgangspunt dat deze in de periode 2023-2025 licht zullen stijgen.
- Het resultaat van geraamde baten en lasten levert een sluitende exploitatie voor de periode 2023-2025.

Staat van activa rekening hûs en hiem miv 2022 (lineaire afschrijving)

								2022	
jaar aanschaf	omschrijving	grootboekre	looptijd	resterende jaren	percentage afschrijving boekwaarde	investering	boekwaarde begin boekjaa	afschrijving boekjaar	boekwaarde einde boekjaar
2017	cv ketel Remeha	0001	10	6	10,00%	€ 3.750,00	€ 2.250,00	€ 375,00	€ 1.875,00
2017	HP printer administratie	0003	5	1	20,00%	€ 428,10	€ 85,62	€ 85,62	€ 0,00
2017	Ergonomiespecialist (kruk)	0002	5	1	20,00%	€ 719,00	€ 143,80	€ 143,80	€ 0,00
2017	Huisvesting (markiezen)	0001	10	6	10,00%	€ 8.263,46	€ 4.958,06	€ 826,35	€ 4.131,71
2018	Inventaris (stoel adm) Bremer	0002	5	2	20,00%	€ 330,00	€ 132,00	€ 66,00	€ 66,00
2019	Samsung A8 (1x) Cool Blue	0004	3	1	33,33%	€ 280,98	€ 93,66	€ 93,66	€ 0,00
2019	Adviesbank software	0007	5	3	20,00%	€ 3.720,00	€ 2.232,00	€ 744,00	€ 1.488,00
2019	Inventaris pand	0002	5	3	20,00%	€ 80.000,00	€ 48.000,00	€ 16.000,00	€ 32.000,00
2019	Dressoir (2x)	0002	5	3	20,00%	€ 546,64	€ 327,98	€ 109,33	€ 218,65
2020	Asus VivoBook laptop	0003	5	4	20,00%	€ 915,70	€ 732,56	€ 183,14	€ 549,42
						€ 98.953,88	€ 58.955,68	€ 18.626,90	€ 40.328,78

Gemeente Leeuwarden

Besluitvorming (raad)

Dossiernummer	1407
Extern Zaak ID	2021-007745
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	7 juli 2021
Agendapunt	3.4
Omschrijving	Jaarstukken 2020 en Begroting 2022 GR SW Fryslân
Eigenaar	Wijkhuijs, Anton
Portefeuillehouder	Friso Douwstra

Bijlagen
Raadsvoorstel GR SW Fryslan jaarstukken 2020 en begroting 2022.docx
Brief aan GR SW Fryslân inzake zienswijze concept begroting 2022.doc
Accountantsverslag SW Fryslân 2020 - Getekend
GR SW Fryslân Controleverklaring 2020
GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt
Begroting 2022 GR SW Fryslân

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Collegevergadering	22 juni 2021
Besluitvorming (raad)	**7 juli 2021**

Toelichting

De gemeente Leeuwarden is samen met zeven andere Friese gemeenten via de Gemeenschappelijke Regeling SW Fryslân aangesloten bij de sociale werkvoorziening. Mensen die niet zonder begeleiding of werkplekaanpassingen kunnen werken kunnen via deze GR SW Fryslân bij het sociaal werkbedrijf Caparis werkzaam zijn. De GR SW Fryslan is de formele werkgever van deze werknemers bij Caparis NV.
De gemeenteraden worden in de gelegenheid gesteld om een zienswijze te geven op jaarstukken 2020 en de begroting 2022 van de GR SW Fryslan. Dit is een formaliteit omdat vrijwel alle kosten en opbrengsten via de exploitatie van Caparis NV lopen. In 2020 is zodoende sprake van een nul-resultaat en ook de begroting 2022 gaat uit van een nul-resultaat.
Het college van burgemeester en wethouders adviseren de gemeenteraad van Leeuwarden daarom geen zienswijze in te dienen.

Voorgesteld besluit

1. Aan de gemeenteraad voor te stellen geen zienswijze in te dienen op de jaarstukken 2020 en de begroting 2022 van de GR Sociale Werkvoorziening Fryslân.

Besluit

1.De gemeenteraad besluit geen zienswijze in te dienen op de jaarstukken 2020 en de begroting 2022 van de GR Sociale Werkvoorziening Fryslân.

Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 14058

Gemeente Leeuwarden

Raadsvoorstel

GR SW Fryslân; jaarstukken 2020 en begroting 2022
Zaaknummer: Z 2021-007745

Aan de gemeenteraad.

Inleiding

Wij hebben de jaarstukken 2020 en de begroting 2022 ontvangen van de GR SW Fryslân. In het najaar van 2019 hebben de acht aangesloten gemeenten besloten de beleidsinhoudelijke rol van de GR SW Fryslân per 1 januari 2020 te minimaliseren. De gemeenten maken met ingang van 2020 jaarlijks met Caparis prestatieafspraken over de SW-medewerkers en betalen hun financiële bijdrage voor het WSW-beleid rechtstreeks aan het Sociaal Werkbedrijf Caparis NV.

Als gevolg van de herstructurering is de relatie tussen de GR SW Fryslân en de gemeenten sterk veranderd. Met uitzondering van enkele beheerskosten is er geen geldstroom meer tussen de gemeenten en de GR. De GR SW Fryslân is nog slechts de formele werkgever van inwoners met een sw-indicatie die werkzaam zijn bij Caparis NV.

Vrijdag 25 juni 2021 zullen de jaarstukken 2020 en de begroting 2022 behandeld in het algemeen bestuur van de GR SW Fryslân worden behandeld.

Voor 1 juli moet de begroting 2022 ter beoordeling naar de provincie gestuurd worden.

Jaarstukken 2020 en begroting 2022 van de GR SW Fryslan

De jaarstukken en de begroting van de GR SW Fryslân geven geen beeld van het bedrijfseconomische deel van de Wsw, omdat dit deel is uitbesteed aan Caparis. Het bedrijfseconomische deel is verwerkt in de jaarstukken 2020 van Caparis die de gemeente als aandeelhouder ontvangt. De GR SW Fryslân belast alle kosten die direct samenhangen met de loon- en personeelskosten voor de Sw-medewerkers door aan Caparis. Alleen de overige kosten die de GR maakt, zoals de kosten van het secretariaat, de cliëntenraad en accountants- en (mogelijke) advies- en onderzoekskosten worden doorbelast aan de acht deelnemende gemeenten. De GR brengt de bijdrage jaarlijks achteraf in rekening.

In 2020 is er sprake van een nulresultaat en ook de begroting 2022 gaat uit van een nul-resultaat. Wij stellen u dan ook voor om geen zienswijze in te dienen bij het bestuur van de GR SW Fryslân.

Leeuwarden, 22 juni 2021,

burgemeester en wethouders van Leeuwarden,

burgemeester.

secretaris.

**Dit document is rechtsgeldig digitaal ondertekend.*

Gemeenteraad van Leeuwarden
Hofplein 38
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 058 233 88 33

GR SW Fryslân
t.a.v. het dagelijks bestuur
Postbus 515
9200 AM DRACHTEN

Onderwerp: Geen zienswijze op de concept begroting 2022
Uw kenmerk:
Ons kenmerk: 2021-007745
Sector: Uitvoering Sociaal Domein
Team: Stafafdeling Uitvoering Sociaal Domein
Doorkiesnummer: (058) 233 8100 A. Wijkhuijs
Bijlagen: geen
Datum: 22 juni 2021, verzonden:

Telefax 058 215 39 49
E-mail gemeente@leeuwarden.nl

Geacht Bestuur,

Wij hebben kennis genomen van uw concept begroting 2022. Met ingang van 1 januari 2020 lopen de kosten van de bedrijfsvoering met betrekking tot de Wsw niet meer via de Gemeenschappelijke Regeling SW Fryslân, maar via de exploitatie van Caparis NV.

Uw begroting gaat logischer wijs uit van een nul-resultaat. Wij hebben derhalve geen zienswijze op uw concept begroting 2022.

Hoogachtend,

Namens de gemeenteraad,

Voorzitter,

Griffier.

HZG
ACCOUNTANTS & ADVISEURS

Aan het bestuur van de gemeenschappelijke regeling SW Fryslân
T.a.v. heer G. Luinstra, secretaris
Postbus 515
9200 AM DRACHTEN

Datum: 26 maart 2021
Kenmerk: 2021.097
Onderwerp: Accountantsverslag controle 2020

Geacht bestuur,

In opdracht van het bestuur van de gemeenschappelijke regeling SW Fryslân (hierna: SW Fryslân) voeren wij de controle van de jaarrekening over het boekjaar 2020 uit. Onze opdracht heeft u bevestigd door middel van ondertekening van een (jaarlijks terugkerende) opdrachtbevestiging met daarin een aantal formele aspecten in relatie tot onze opdracht en de communicatie daarover.

We brengen u in dit accountantsverslag op de hoogte van onze bevindingen en adviezen naar aanleiding van de controle. Onze bevindingen en opmerkingen daarbij zijn bedoeld om het bestuur te ondersteunen in de controlerende taak.

De indeling van dit rapport is als volgt:
1. De effecten van COVID-19
2. Samenvatting van de controle
3. Het controleproces en de interne beheersing
4. Bestuurlijke afhandeling en publicatie
5. Controlebevindingen en overige aandachtspunten
6. Overige aspecten van de accountantscontrole
7. Afsluiting

1. DE EFFECTEN VAN COVID-19

In maart van 2020 ging Nederland op slot. Een belangrijk deel van het openbare leven kwam stil te liggen en dat had ook effect op SW Fryslân. De financiële effecten landen niet bij u, maar bij Caparis, waar uw medewerkers gedetacheerd zijn, en daar is zowel de operationele als financiële impact groot. De eerste golf verliep bij u in de regio relatief mild en sommigen koesterden de verwachting dat de coronapandemie van korte duur zou zijn. Inmiddels weten we beter. De tweede lockdown duurt langer dan de eerste en de effecten voor mens en maatschappij zijn groot.

Werken op afstand werd de norm en ook de controle van de jaarstukken 2020 van SW Fryslân heeft vrijwel volledig digitaal plaatsgevonden. Dat is niet ideaal, maar in een goede samenwerking met uw medewerkers, zijn we er gezamenlijk in geslaagd de controle op tijd af te ronden.

LAAN CORPUS DEN HOORN 200 - POSTBUS 8006 - 9702 KA GRONINGEN - 050 21 13 660

HZG ACCOUNTANTS & ADVISEURS IS EEN HANDELSNAAM VAN HOFSTEENGE ZEEMAN GROEP B.V. KVK NR. 55667945

Een van de lessen van de coronapandemie is dat het ingewikkeld kan zijn om als organisatie het stuur in handen te blijven houden om de medewerkers en hun motivatie hoog te houden waarbij tegelijkertijd de financiële reikwijdte die u heeft beperkt is. De pandemie leidde tot tijdelijke sluiting van bedrijven, en dus van uw opdrachtgevers, en zette daarmee een rem op de bedrijfseconomische en sociale ambitie van de GR en NV. Dat is ook terug te zien in bijvoorbeeld de ontwikkeling van het aantal detacheringsplaatsen, beschut werken en het Begeleid Werken.

Daar waar bij veel bedrijven en instellingen COVID-19 inmiddels voor financiële problemen heeft gezorgd, of naar verwachting zal zorgen, is het risico op discontinuïteit bij u niet aanwezig.

U bent immers verzekerd van dekking van uw loonkosten middels de afspraken die u via Caparis met de gemeenten heeft. Daarnaast staan bij SW Fryslân op grond van de rechtsvorm gemeenschappelijke regeling de gemeenten garant voor het tekort.

U bent wel als werkgever eindverantwoordelijk voor een aantal aspecten rondom goed werkgeverschap zoals verzuim en mensontwikkeling, zodat u ook afhankelijk bent van de prestaties van Caparis. De financierbaarheid van de sociale werkvoorziening als geheel, houdt mede verband met de balans tussen afbouw van de oude Wsw en het nieuwe beschut werken. Daarmee zijn de sociale en bedrijfseconomische agenda van GR en NV met elkaar verbonden.

Om de effecten van de coronacrisis te compenseren kwam er financiële steun voor de re-integratiebedrijven, sociale werkbedrijven en werkleerbedrijven vanuit het rijk. Deze komt niet bij u terecht, maar zorgt er wel voor dat de schade gecompenseerd wordt.

Nu de tweede lockdown nog voortduurt en de maatschappelijke angst voor grootschalig verlies aan werkgelegenheid toeneemt, is dit voor u een belangrijke onzekerheid als het gaat om het realiseren van groei in het werken binnen en buiten de muren van uw bedrijf.

De coronapandemie heeft nieuwe aandacht gegenereerd voor de wijze waarop de leiding van organisaties, dus u als bestuur, actief moeten rapporteren over de korte en lange termijn continuïteit van de organisatie en de activiteiten. Bij gemeenschappelijke regelingen is de formele continuïteit per definitie gegarandeerd door de garantstelling door gemeenten, in elk geval zolang er geen besluit tot liquidatie is genomen. Een dergelijke ontwikkeling is bij u niet aan de orde. Ook de ontwikkelingen ten aanzien van corona hebben als gevolg van het vorenstaande geen effect op de continuïteit van SW Fryslân of de activiteiten die u uitvoert.

Wij tekenen daarbij wel aan dat de pandemie in het algemeen, en de economische en sociale schade in het bijzonder, er voor kan zorgen dat herstel nog jaren duurt. Wij adviseren u bij de planvorming voor de komende jaren, zoals in de begroting 2022 die binnenkort voorligt, aandacht te besteden aan de risico's en onzekerheden die daarin voor u, voor Caparis en uw deelnemende gemeenten besloten liggen.

HZG
ACCOUNTANTS & ADVISEURS

2. SAMENVATTING VAN DE CONTROLE

Onderwerp	Bevindingen
Ons oordeel over de jaarrekening	We verstrekken bij de jaarstukken 2020 van de GR SW Fryslân een controleverklaring met een goedkeurend oordeel voor zowel de getrouwheid als de rechtmatigheid.
Resultaat en vermogenspositie	Het boekjaar 2020 is afgesloten met een resultaat van € 0, conform begroting en 2019. Voor resultaatbestemming bedraagt het resultaat € 0 (2019: € 142.000 negatief). Als gevolg van de afspraken in de fair deal, komt het vermogen ultimo 2019 van € 458.000 toe aan Caparis N.V. Dit betekent dat er ultimo 2020 geen eigen vermogen meer resteert in de gemeenschappelijke regeling.
Verslaggeving en WNT	Wij hebben vastgesteld dat de jaarstukken overeenkomstig het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) zijn opgesteld. Tevens is voldaan aan de WNT. Wij hebben verder geconcludeerd dat de overige informatie die in de jaarstukken is opgenomen niet inconsistent is met de informatie in de jaarrekening en de door ons verkregen controle-informatie.
Geïdentificeerde en niet gecorrigeerde controleverschillen	Er zijn geen niet-gecorrigeerde controleverschillen in de jaarrekening achtergebleven. Alle bevindingen vanuit de controle zijn gecorrigeerd in de definitieve versie van 26 maart 2021.
Signalen van fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik	Tijdens de controle hebben we met u van gedachten gewisseld over eventuele fraudegevallen, fraudesignalen en de kwaliteit van de interne beheersing. Wij hebben tijdens de controle geen aanwijzingen verkregen van fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik. U heeft aan ons bevestigd dat in de organisatie dergelijke gevallen niet gemeld zijn.
Kwaliteit van de interne beheersing	Wij hebben tijdens de controle geen significante gebreken in de administratieve organisatie of interne beheersing aangetroffen die van invloed zijn op ons oordeel.
Geautomatiseerde gegevensverwerking en dataveiligheid	In overeenstemming met artikel 2:393 van het Burgerlijk Wetboek delen wij u mee dat er naar aanleiding van de controle van de jaarrekening geen zaken betreffende de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking zijn op te merken.
Belangrijke schattingen in de jaarrekening	De belangrijkste schattingen in de jaarrekening betreffen de waardering van overlopende posten. Wij aanvaarden de gekozen methoden die voor de schattingen zijn gehanteerd.

3. HET CONTROLEPROCES EN DE INTERNE BEHEERSING

De doelstelling van accountantscontrole is om te komen tot een uitspraak over de getrouwheid van de jaarrekening en de daarin opgenomen cijfers, alsmede de financiële rechtmatigheid ervan. Om die uitspraak te kunnen doen is een goed begrip van de processen binnen de organisatie essentieel. De controle van de jaarrekening van een gemeenschappelijke regeling is in grote mate gereguleerd. Bij de uitvoering van onze controlewerkzaamheden zijn de algemeen geldende "Controle en overige standaarden (COS)" van de NBA (Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants), het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden, de kadernota rechtmatigheid, het controleprotocol WNT en uw eigen interne regels leidend.

Gebruikelijk is een verdeling van de werkzaamheden in twee fasen. De interim-controle richt zich primair op de wijze waarop processen zijn ingericht en interne beheersingsmaatregelen zijn geïmplementeerd. Door een combinatie van interviews, procescontroles en detailwerkzaamheden beoordelen wij de werking van deze interne beheersingsmaatregelen en stellen wij vast dat betrouwbare verantwoordingsinformatie tot stand kan komen.

De GR kent een beperkt aantal eigen processen, die vervolgens zijn uitbesteed aan Caparis. Bij de interim-controle hebben we bij Caparis onder meer onderzocht hoe de informatievoorziening, het betalingsverkeer, factuurbehandeling, inkoop en personele mutaties zijn ingeregeld. Daarnaast besteden we aandacht aan de IT-omgeving, inclusief dataveiligheid. In onze managementletter bij Caparis N.V. zijn we ingegaan op een aantal karakteristieken van de organisatie en aandachtspunten in de interne beheersing. De GR maakt voor haar deel ook gebruik van deze interne beheersing, bijvoorbeeld als het gaat om de personeelsadministratie.

Bij de jaarrekeningcontrole richten we ons meer op de cijfers en onderzoeken wij of de concept jaarrekening, zoals die aan het bestuur wordt verstrekt, deugdelijk is opgesteld en onderbouwd, dat de inrichting en presentatie voldoen aan het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), dat de waarderingsgrondslagen correct zijn toegepast en de toelichtingen adequaat en volledig zijn. Ook hebben wij vastgesteld dat de informatie in de programmaverantwoording en de paragrafen niet strijdig is met het beeld van de jaarrekening. Ten slotte is onderzocht of de baten, de lasten en de balansmutaties rechtmatig zijn, inclusief het opnemen van de vereiste gegevens inzake de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector (WNT).

4. BESTUURLIJKE AFHANDELING EN PUBLICATIE

De bestuurlijke afhandeling van de jaarstukken bestaat uit een aantal stappen. Het bestuur behandelt in de vergadering de jaarstukken, met inbegrip van de jaarrekening en stelt deze vervolgens voorlopig vast. Ter afronding ondertekenen alle leden van het bestuur de jaarrekening. De definitieve vaststelling volgt later dit jaar nadat de jaarrekening door de gemeenten is beoordeeld. Formeel hebben zij echter niet de mogelijkheid om wijzigingen voor te stellen of aan te brengen. Mochten in de periode tot de vaststelling van de jaarrekening omstandigheden blijken die aanpassing van de jaarrekening noodzakelijk maken, dan moet een dergelijke aanpassing nog worden gemaakt. Uiteraard vervalt in die situatie onze toestemming tot openbaarmaking. Dat geldt ook in geval de jaarrekening om andere redenen gewijzigd wordt alvorens tot vaststelling wordt overgegaan. Wij verzoeken u in deze gevallen met ons in contact te treden om gezamenlijk de noodzakelijke vervolgstappen met u te bespreken.

Wij hebben één exemplaar van de controleverklaring voorzien van een originele handtekening. Dit exemplaar is ten behoeve van uw eigen archief. Het andere exemplaar van de controleverklaring is voorzien van de naam van onze accountantspraktijk en de naam van de accountant, echter zonder persoonlijke handtekening.

LAAN CORPUS DEN HOORN 200 - POSTBUS 8006 - 9702 KA GRONINGEN - 050 21 13 660

HZG ACCOUNTANTS & ADVISEURS IS EEN HANDELSNAAM VAN HOFSTEENGE ZEEMAN GROEP B.V. KVK NR. 55667945

Wij verzoeken u bij openbaarmaking van de controleverklaring gebruik te maken van het exemplaar van de controleverklaring die niet is voorzien van een persoonlijke handtekening. Wij bevestigen u ermee akkoord te gaan dat het afschrift van onze controleverklaring zonder persoonlijke handtekening, wordt openbaar gemaakt, mits de opgemaakte jaarrekening tijdens de bestuurlijke afhandeling ongewijzigd blijft.

Openbaarmaking van de controleverklaring is slechts toegestaan tezamen met deze jaarstukken. Indien u deze jaarstukken en de controleverklaring opneemt op internet, dient u te waarborgen dat de jaarstukken goed zijn afgescheiden van andere informatie op de internetsite. Afscheiding kan bijvoorbeeld plaatsvinden door de jaarstukken in niet-bewerkbare vorm als een afzonderlijk bestand op te nemen of door een waarschuwing op te nemen indien de lezer de jaarstukken verlaat ("u verlaat de beveiligde, door de accountant gecontroleerde jaarrekening"). Wij wijzen u er nadrukkelijk op dat publicatie van de door ons gewaarmerkte jaarrekening op welke wijze dan ook niet is toegestaan.

5. CONTROLEBEVINDINGEN EN OVERIGE AANDACHTSPUNTEN

5.1 Verslaggeving

De jaarstukken van SW Fryslân moeten voldoen aan het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV). Deze regels zijn anders dan in het bedrijfsleven, zowel qua toerekening van baten en lasten, als ook in de presentatie. Er wordt in de verslaggevingsregels voor decentrale overheden veel belang gehecht aan de beleidsverantwoording in het jaarverslag en aan de toetsing van de uitgaven aan de, door het bestuur ter beschikking gestelde, middelen in de begroting.

Omdat in de overheidscontext continuïteit en de exacte omvang van het weerstandsvermogen vanwege het toezicht door de provincie en het rijk minder zwaar wegen, mogen gemeenschappelijke regeling bijvoorbeeld sommige verplichtingen buiten de balans houden en via de meerjarenbegroting afdekken. De verslaggevingsregels zijn de laatste jaren stevig in beweging en sluiten minder goed aan bij een meer bedrijfsmatige georiënteerde organisatie. Een voorbeeld daarvan is het overzicht van taakvelden, dat binnen SW Fryslân feitelijk niet gebruikt wordt, maar wel verplicht is. Het doel van deze wijzigingen in de verslaggevingsregels is overigens om de vergelijkbaarheid van cijfers tussen organisaties die onder het BBV vallen te vergroten.

Wij hebben ten aanzien van de inhoud van de jaarstukken en de presentatie van de cijfers in relatie tot de verslaggevingsregels geen significante tekortkomingen geconstateerd. De teksten in het jaarverslag zijn niet inconsistent met het beeld van de jaarrekening. Het jaarverslag, bestaande uit de programmaverantwoording en de paragrafen, verbindt de inhoudelijke prestaties met de baten en de lasten. Het jaarverslag bevat de op grond van het BBV voorgeschreven onderdelen. De paragrafen bieden inzicht in een aantal onderdelen van de bedrijfsvoering alsmede het risicomanagement en de relatie tussen risico's en weerstandscapaciteit. Daarmee zijn de jaarstukken een goed uitgangspunt voor de beeldvorming over de prestaties van SW Fryslân over 2020.

5.2 Ontwikkelingen in de rechtmatigheidsverantwoording

Wij zijn in ons accountantsverslag van het voorgaande jaar en in een gezamenlijk overleg van NV, GR en accountant, ingegaan op de ontwikkelingen ten aanzien van de rechtmatigheidsverantwoording. Zoals inmiddels bekend, is het de bedoeling van de rijksoverheid, dat de verantwoordelijkheid voor het rechtmatig handelen nog nadrukkelijker bij het bestuur van de organisatie komt te liggen.

LAAN CORPUS DEN HOORN 200 - POSTBUS 8006 - 9702 KA GRONINGEN - 050 21 13 660

HZG ACCOUNTANTS & ADVISEURS IS EEN HANDELSNAAM VAN HOFSTEENGE ZEEMAN GROEP B.V. KVK NR. 55667945

Bij SW Fryslân zal die rol bij het bestuur terechtkomen. Het bestuur zal, als de regelgeving is vastgesteld, zelf door middel van een rechtmatigheidsverantwoording inzicht geven in de mate van rechtmatig handelen, dan wel in de geconstateerde afwijkingen daarin. Daarmee komt dan het separate accountantsoordeel inzake de financiële rechtmatigheid te vervallen.

Helaas is op dit moment de wet- en regelgeving over deze wijziging in verantwoordelijkheden nog niet vastgesteld. De planning is dat de parlementaire behandeling in mei en juni 2021 plaatsvindt zodat de wetswijziging niet voor 1 juli 2021 van kracht zal worden. Er zijn sterke signalen dat BZK zal besluiten dat de invoering met terugwerkende kracht plaatsvindt en dus gaat gelden voor heel 2021. Veel uitvoeringsdetails zijn nog onduidelijk en door de vertraging in het wetgevingstraject en niet in de laatste plaats werken op afstand, is de voorbereiding complex. Toch adviseren wij u te anticiperen op invoering per 2021.

Deze wijziging vraagt namelijk het nodige van uw interne organisatie. Hoewel het begrip rechtmatigheid bij SW Fryslân minder complex is dan binnen een gemeente, is het expliciet toetsen van processen bij u nog niet ingebed. Daarnaast heeft SW Fryslân de processen vrijwel volledig uitbesteed. Wij hebben geconstateerd dat er nog geen (nieuwe) afspraken zijn over de wijze waarop Caparis deze werkzaamheden voor u gaat uitvoeren en daarover aan u gaat rapporteren.
Voor Caparis zelf betekent het ook een aanpassing omdat de controles explicieter gedocumenteerd zullen moeten worden in een stramien van een risicoanalyse, aanpak, methodologie en rapportering. Ook de organisatorische inbedding is nog aandachtspunt. U krijgt een bepaalde mate van vrijheid in het inrichten van de rechtmatigheidscontrole, en alles wijst er op dat ook de controlemarges ruimer kunnen worden dan nu het geval is, maar wij adviseren u nadrukkelijk met Caparis in gesprek te gaan om de kaders tijdig vast te leggen.
Overigens dient het bestuur van de GR nog te besluiten over een aantal uitvoeringsaspecten zoals de controletolerantie, de reikwijdte van het toetsingskader en dienen afspraken over de informatievoorziening te worden gemaakt. Wij adviseren u op deze punten de lat in eerste instantie niet te hoog te leggen.

5.3 Resultaat en weerstandsvermogen

Het boekjaar 2020 is afgesloten met een resultaat van € 0, conform begroting en 2019. Als gevolg van de afspraken in de fair deal, komt het eigen vermogen van de GR toe aan Caparis N.V. U heeft in 2020 deze besluiten ook formeel genomen. Dit betekent dat er ultimo 2020 geen eigen vermogen meer resteert in de gemeenschappelijke regeling.
Als gevolg van de nieuwe afspraken worden alle lasten doorbelast aan Caparis N.V. aan de hand van de dienstverleningsovereenkomsten.
Eventuele positieve of negatieve resultaten worden afgerekend met de (deelnemende) gemeenten, maar vanwege de wijze waarop de afspraken zijn ingericht zijn positieve of negatieve resultaten in de GR alleen aan de orde indien het bestuur zelf tot uitgaven besluit.

5.4 Schattingen en memorialen

Bij het opmaken van een jaarrekening is het noodzakelijk dat u schattingen en oordelen toepast om te komen tot betrouwbare cijfers. Niet zelden worden schattingen niet als zodanig onderkend, omdat ze vast onderdeel van uw administratieve proces zijn.
In onze controle besteden wij nadrukkelijk aandacht aan deze schattingen omdat, bedoeld of onbedoeld, het resultaat door schattingen kan worden beïnvloed.
Binnen uw organisatie hebben de belangrijkste schattingen betrekking op het inschatten van (de waarde van) de vorderingen en de kortlopende schulden. Tijdens onze werkzaamheden hebben wij geen tekortkomingen aangetroffen in de schattingsmethoden en vastgesteld dat de wijze waarop deze tot stand komen niet is gewijzigd. Wij aanvaarden uw schattingen, maar wij melden volledigheidshalve dat inherent is aan schattingen dat de uiteindelijke uitkomst kan afwijken.

5.5 Begrotingsrechtmatigheid

Het stelsel van begroten en de bewaking hiervan moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de (gewijzigde) begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan het bestuur, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Wij hebben vastgesteld dat de totale lasten van SW Fryslân de gewijzigde begroting 2020 hebben overschreden.

SW Fryslân heeft in de paragraaf Begrotingsrechtmatigheid in de jaarrekening, een analyse gegeven van de oorzaken van de overschrijdingen van de lasten. Daarbij is aangegeven dat het bestuur van mening is dat de afwijkingen passen binnen het beleid van het bestuur. Gezien de aard van de overschrijdingen, te weten kosten die leiden tot meeropbrengsten, kunnen wij ons vinden in de opvatting van het bestuur. Omdat daarmee deze overschrijdingen voldoende zijn toegelicht en geduid hoeven wij deze overschrijdingen niet mee te wegen in ons accountantsoordeel.

5.6 LageInkomensVoordeel

In 2020 heeft SW Fryslân wederom gebruik kunnen maken van het LageInkomensVoordeel. Begin maart 2020 heeft u een voorlopige toekenning van het UWV ontvangen van het voor SW Fryslân van toepassing zijnde voordeel. Deze bedraagt € 577.000 en wordt met Caparis verrekend via de loonkosten.

6. OVERIGE ASPECTEN VAN DE ACCOUNTANTSCONTROLE

6.1 Controletoleranties en controleverschillen

Onze controleverklaring betreft zowel de getrouwheid als de financiële rechtmatigheid. In het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (Bado) zijn concrete maximumnormen gegeven voor de controletolerantie. Het begrip controletolerantie is leidend voor hoe scherp er gecontroleerd moet worden. Het bestuur heeft de bevoegdheid om de controletoleranties scherper te stellen dan het wettelijk maximum van 1% (fouten) respectievelijk 3% (onzekerheden) alsmede om rapporteringstoleranties vast te stellen. Op grond van onze eigen vaktechnische regels rapporteren wij afwijkingen van meer dan 5% van de goedkeuringstolerantie.

De toleranties zijn door het bestuur vastgesteld conform het Bado, waarbij wij hebben gerekend met een totaal aan lasten voor het boekjaar 2020 van € 47,9 miljoen:

Goedkeuringstoleranties	Grondslag	Bedrag (afgerond)
Fouten	1% van de totale lasten	€ 479.000
Onzekerheden	3% van de totale lasten	€ 1.437.000
Rechtmatigheid	1% van de totale lasten	€ 479.000
Rapporteringstoleranties	**Grondslag**	**Bedrag (afgerond)**
Fouten en Onzekerheden	5% van de goedkeuringstolerantie	€ 24.000
Rechtmatigheid		€ 24.000

6.2 Overzicht van niet-gecorrigeerde controleverschillen

Uit de tabel hieronder blijkt dat er geen sprake is van ongecorrigeerde verschillen die de tolerantiegrenzen overschrijden met betrekking tot de getrouwheid of de rechtmatigheid. Wij geven om die reden voor het aspect getrouwheid en voor het aspect rechtmatigheid een goedkeurende verklaring af.

Niet gecorrigeerde controleverschillen in euro	Bedrag	Invloed eigen vermogen ultimo jaar	Invloed resultaat
Totaal verschillen getrouwheid	**NVT**	**NVT**	**NVT**
Totaal onzekerheden getrouwheid	**NVT**	**NVT**	**NVT**
Totaal rechtmatigheidsfouten	**NVT**	**NVT**	**NVT**
Totaal rechtmatigheidsonzekerheden	**NVT**	**NVT**	**NVT**

6.3 Onafhankelijkheid gewaarborgd

De beroepsorganisatie van accountants NBA heeft de voorschriften in het kader van de onafhankelijkheid opgenomen in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO). De naleving van de beroepsregels, waaronder de ViO is in de organisatie van HZG Accountants & Adviseurs ingebed. Op basis van onze toetsing aan deze verordening concluderen wij dat onze onafhankelijkheid als certificerend accountant bij SW Fryslân in dit eerste controlejaar voldoende is gewaarborgd. Wij hebben geen andere dan controleopdrachten bij SW Fryslân uitgevoerd in het afgelopen jaar.

6.4 IT en dataveiligheid

In overeenstemming met artikel 2:393 van het Burgerlijk Wetboek delen wij u mee dat er naar aanleiding van de controle van de jaarrekening geen zaken betreffende de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking zijn op te merken.

Onze jaarrekeningcontrole is gericht op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en is niet primair gericht op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan.

Onze bevindingen daaromtrent raken dan ook slechts díe onderdelen die wij onderzocht hebben in het kader van de jaarrekening, wat wil zeggen dat wij ter zake geen volledigheid pretenderen. Hiervoor is een specifiek daarop gericht onderzoek noodzakelijk. Gelet op de beperkte mate van geautomatiseerde beheersmaatregelen in uw organisatie is een dergelijk onderzoek niet noodzakelijk voor de uitvoering van onze werkzaamheden.
Uit onze controle zijn echter geen bijzonderheden gebleken waarop wij u via deze rapportage willen attenderen. U maakt gebruik van de IT-omgeving van Caparis. Het doel van de IT-omgeving is dat deze bijdraagt aan een betrouwbare en adequate informatievoorziening. Wij hebben een inventarisatie van de IT-omgeving op hoofdlijnen uitgevoerd en daarbij aandacht gegeven aan het wijzigingsbeheer, de logische toegangsbeveiliging, de continuïteit, monitoring/logging en de informatiebeveiliging. Daarbij hebben we enkele aandachtspunten onderkend. Caparis streeft nog steeds naar ISO-certificering van de IT-processen maar dit is nog niet gerealiseerd. De zichtbare toetsing op de naleving van processen blijft een aandachtspunt.

Dat gaat niet alleen over de AVG-processen maar ook over de gebruikersprofielen, wachtwoordbeleid en de service level agreements. Doordat onze controle gegevensgericht is uitgevoerd, leidde dit niet tot belemmeringen in de uitvoering van onze controle.

Sinds de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) van kracht is geworden is steeds duidelijker wat de impact is van de AVG op organisaties. Vooral kleinere organisaties worstelen met het opzetten van de vereiste procedures en het aantonen van de werking ervan.

De AVG geldt ook voor u. Concreet betekent dit dat u moet beschikken over een register van verwerkingen, verwerkersovereenkomsten met verwerkers van privacygevoelige informatie moet hebben afgesloten en een procedure moet hebben voor het melden van datalekken. De uitvoerders van uw salaris- of financiële administratie vallen al snel in deze kring net als uw IT-beheerder, in dit geval Caparis. De AVG schrijft ook voor dat u beleid moet hebben over het omgaan met privacygevoelige informatie en moet u een werkwijze hebben indien u een verzoek krijgt om gegevens aan te passen of te verwijderen. Tenslotte vraagt de AVG dat u de werking van deze interne afspraken ook periodiek toetst.

Op dit moment voldoet u in de praktijk, in samenwerking met Caparis, aan de minimale eisen die de AVG stelt. Wel willen we benadrukken dat de AVG een organisatieverantwoordelijkheid is. U maakt gebruik van de kennis en processen van Caparis, maar bent uiteindelijk zelf verantwoordelijk. Wij adviseren u, net als in voorgaand jaar, in 2021 aandacht te besteden aan het kunnen aantonen dat u als GR, zelf, deze verantwoordelijkheid neemt.

6.5 Sturen op integriteit

Integriteit is een belangrijk thema in het openbaar bestuur. De natuurlijke betrokkenheid van accountants ziet op een rol in de identificatie van frauderisicofactoren, frauderisico's en de maatregelen die de organisatie neemt om fraude te voorkomen en op te sporen.
Het denken over integriteit staat niet stil en daar waar in het verleden in de maatschappij alleen gesproken werd over frauderisico's, is het onderwerp steeds breder geworden. Dit resulteert er in dat de integriteit van de bedrijfsvoering in brede zin onder deze paraplu komt te vallen. Ook een verbreding naar andere mogelijke vormen van integriteitsschending is dus nodig. Kort gezegd de lat komt steeds hoger te liggen.

Deze elementen zijn bij SW Fryslân een, veelal impliciet, onderdeel van uw procesinrichting en de organisatiecultuur. Een overkoepelend beleid op fraude, misbruik en oneigenlijk gebruik ontbreekt. Omdat SW Fryslân zelf personeel in dienst heeft, vinden wij dat u hierin niet alleen kunt varen op de processen die binnen Caparis zijn afgesproken. Bovendien toetst u de naleving ervan (nog) niet. Wij hebben gedurende onze werkzaamheden overigens geen signalen van fraude geïdentificeerd en u heeft ons bevestigd dat deze ook bij u niet bekend zijn.

Vanzelfsprekend zijn binnen de organisatie diverse bouwstenen aanwezig als het gaat om integriteit maar zonder een duidelijk overkoepelend beleid, kunt u op dit moment onvoldoende aantonen dat u in de volle breedte van de organisatie voldoende maatregelen neemt om fraude te voorkomen en dat het bestuur die maatregelen ook afdoende vindt.

7. AFSLUITING

Deze rapportage is uitsluitend bestemd voor het bestuur van de GR en de betrokken medewerkers aangezien anderen die niet op de hoogte zijn van het doel van de werkzaamheden de resultaten onjuist kunnen interpreteren. Wij verzoeken u derhalve de rapportage niet aan anderen te verstrekken zonder onze uitdrukkelijke toestemming vooraf. Ook verspreiding aan de deelnemende gemeenten is niet toegestaan zonder onze voorafgaande toestemming.

Wij gaan er van uit u met dit accountantsverslag adequaat te hebben geïnformeerd. Wij zijn te allen tijde bereid dit verslag nader toe te lichten.

Hoogachtend,
Hofsteenge Zeeman Groep B.V.

drs. E. Vriesen RA

06 - 52 34 12 25
erik.vriesen@hzgaccountants.nl

Bijlagen:
- Getekende controleverklaring
- Ongetekende controleverklaring
- Gewaarmerkte jaarrekening

HZG
ACCOUNTANTS & ADVISEURS

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan het bestuur van de gemeenschappelijke regeling SW Fryslân

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2020

Ons oordeel
Wij hebben de jaarrekening 2020 van de gemeenschappelijke regeling SW Fryslân te Drachten gecontroleerd.

Naar ons oordeel:
- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening, een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2020, als van de activa en passiva van de gemeenschappelijke regeling SW Fryslân op 31 december 2020, in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).
- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2020, in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder de eigen verordeningen zoals opgenomen in het normenkader dat is vastgesteld door het bestuur op 12 juni 2020.

De jaarrekening bestaat uit:
1. Het overzicht van baten en lasten over 2020.
2. De balans per 31 december 2020.
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.
4. De bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel
Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door het bestuur op 12 juni 2020 en de Regeling Controleprotocol WNT 2020 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeenschappelijke regeling SW Fryslân, zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd
In overeenstemming met de Regeling Controleprotocol WNT 2020 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6aWNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

LAAN CORPUS DEN HOORN 200 - POSTBUS 8006 - 9702 KA GRONINGEN - 050 21 13 660

HZG ACCOUNTANTS & ADVISEURS IS EEN HANDELSNAAM VAN HOFSTEENGE ZEEMAN GROEP B.V. KVK NR. 55667945

Materialiteit
Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 479.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling controleprotocol WNT 2020. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 24.000 melden alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, of WNT-redenen relevant zijn.

B. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:
- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden van mening dat de andere informatie:
- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van het BBV is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de relevante vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag, in overeenstemming met het BBV.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening
Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening, in overeenstemming met het BBV. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder de eigen verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader, vastgesteld door het bestuur op 12 juni 2020.

In dit kader is het bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeenschappelijke regeling in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening
Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht, dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate, maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door het bestuur op 12 juni 2020, de Regeling Controleprotocol WNT 2020, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's
  - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude;
  - dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

  Het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde afweging dat de gemeenschappelijke regeling in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of gemeenschappelijke regeling haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening.

Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeenschappelijke regeling haar financiële risico's niet kan opvangen.

- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 26 maart 2021

Hofsteenge Zeeman Groep B.V.
Was getekend: drs. E. Vriesen RA

Kon pagina 1 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 2 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 3 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 4 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 5 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 6 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 7 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 8 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 9 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 10 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 11 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 12 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 13 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 14 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 15 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 16 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 17 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 18 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 19 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 20 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 21 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 22 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 23 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 24 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 25 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 26 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 27 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 28 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 29 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 30 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 31 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 32 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

Kon pagina 33 uit document GR SW Fryslân Jaarstukken 2020 definitief - Gewaarmerkt niet importeren
Foutmelding
PdfReader not opened with owner password

GR SW "FRYSLÂN"

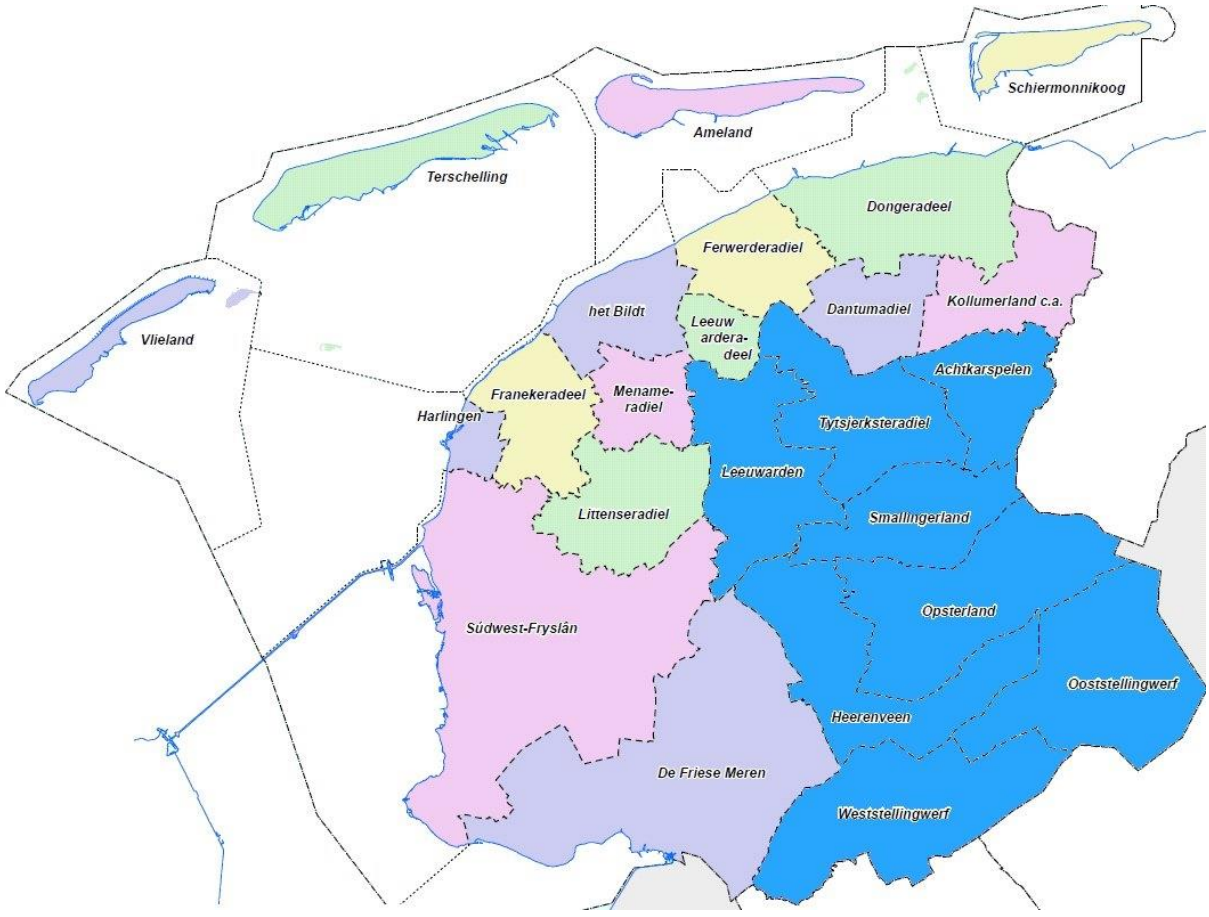

Begroting 2022

Inhoudsopgave

INHOUDSOPGAVE **2**

1. INLEIDING **3**

2 PERSONELE BEZETTING **4**

3. BATEN EN LASTEN IN DE BEGROTING **5**

3.1 Bijdrage GR-gemeenten **5**

3.2 Doorbelasting naar Caparis **5**

3.3 Lonen en sociale lasten Sw **5**

3.4 Vervoerskosten Sw **5**

3.5 Overige cao-gerelateerde kosten Sw **5**

3.6 Doorverdeling BW-subsidie naar uitvoeringsorganisatie **6**

3.7 Overige kosten GR **6**

3.8 Rente **6**

4 BALANSPROGNOSE **7**

4.1 Toelichting balansprognose **8**

1. Inleiding

Voor u ligt de begroting 2022 van de Gemeenschappelijke Regeling Sociale Werkvoorziening Fryslân (hierna: GR).

Als gevolg van de gemaakte afspraken in de fairdeal tussen de 8 gemeenten en Caparis NV is de relatie tussen de GR en de 8 gemeenten sterk veranderd. Dit kwam al tot uitdrukking in de begroting van 2021 en zet zich door in deze begroting 2022.

Met interesse volgen we de politieke ontwikkelingen rondom de sociale werkvoorzieningen. Als gevolg van de motie van SP en CDA aangaande sociale ontwikkelbedrijven en de conclusies uit het functioneren van de Participatie wet zal de komende tijd ongetwijfeld een en ander wijzigen.

In dit veld van wijzigingen, blijft het bestuur ernaar streven om onze werknemers een goede en passende werkomgeving te bieden.

Drachten,

F. Douwstra
Voorzitter

2 Personele bezetting

In onderstaand overzicht is de begrote/geraamde personele bezetting voor de jaren 2022 tot en met 2025 opgenomen. De gerealiseerde aantallen van 2020 zijn meegenomen en deze zijn geactualiseerd met de huidige kennis en ontwikkelingen . Omdat de verrekeningen tussen Caparis NV en de GR alleen gaan over de loonkosten van de SW medewerkers, is in onderstaand overzicht ervoor gekozen om vanaf 2020 alleen de fte's te vermelden. Daarnaast worden de BW medewerkers benoemd. Dit wordt alleen getoond, omdat deze medewerkers een terugkeergarantie hebben. Feitelijk worden deze BW medewerkers door Caparis NV betaald.

Bezetting *in fte*	**Realisatie 2020**	**Begroting 2021**	**Begroting 2022**	**Raming 2023**	**Raming 2024**	**Raming 2025**
Sw-medewerkers in dienst	1.443	1.429	1.303	1.222	1.136	1.031
Aantal begeleid werken	117	121	112	111	110	110

De bezetting van het aantal Sw-medewerkers in dienst van de GR zal jaarlijks dalen door natuurlijk verloop (pensionering) en als gevolg van de wetswijzigingen in 2015 vindt er geen nieuwe instroom van Sw-medewerkers meer plaats. Naast het verloop als gevolg van pensionering, is in de begrote/geraamde bezetting rekening gehouden met een additioneel verloop van voorzichtigheidshalve 3,51% per jaar voor niet voorzienbaar verloop zoals overlijden, ontslag op staande voet, vrijwillige beëindiging van het dienstverband door de medewerker zelf en beëindiging dienstverband na 2 jaar ziekte. In aantallen medewerkers zal de feitelijke uitstroom hoger zijn, omdat niet alle Sw-medewerkers fulltime werken. In deze begroting is geen rekening gehouden met uitstroom door eventuele indiensttreding bij één van de gemeenten.

Het aantal Sw-medewerkers geplaatst in een Begeleid Werken (BW) contract, zal eveneens de komende jaren gaan dalen. De exacte omvang van deze daling is niet te bepalen omdat uiteindelijk de werkgever – waar een Sw-medewerker is geplaatst – bepaalt of het contract met de Sw-medewerker wel of niet wordt verlengd. In de begrote en geraamde BW-plaatsingen is verondersteld dat de werkgevers de dienstverbanden zullen voortzetten tot het moment van pensionering van de desbetreffende Sw-medewerker.

3. Baten en lasten in de begroting

x € 1.000	Realisatie 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Baten						
Bijdrage GR-gemeenten	21	30	30	30	30	30
Doorbelasting aan Caparis	48.452	46.553	45.283	43.025	40.610	37.466
Totaal baten	**48.473**	**46.583**	**45.313**	**43.055**	**40.640**	**37.496**
Lasten						
Lonen en sociale lasten Sw	47.566	46.418	44.350	42.212	39.819	36.687
Vervoerskosten Sw	649	0	605	576	543	501
Overige CAO gerelateerde kosten SW	237	135	328	237	247	278
Overige kosten GR	21	30	30	30	30	30
Totaal lasten	**48.473**	**46.583**	**45.313**	**43.055**	**40.640**	**37.496**
Financieringsfunctie						
Rente- en overige kosten	31	0	0	0	0	0
Doorbelasting rente naar Caparis	-31	0	0	0	0	0
Totaal financieringsfunctie	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Resultaat	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

3.1 Bijdrage GR-gemeenten

Zoals in de fair deal afgesproken worden alleen de overige kosten GR naar de 8 deelnemende gemeenten doorbelast.

3.2 Doorbelasting naar Caparis

Alle kosten die door de GR worden gemaakt en direct samenhangen met de loonkosten voor SW medewerkers worden aan Caparis NV doorbelast (in rekening gebracht).

3.3 Lonen en sociale lasten Sw

Met de laatst geldende Cao voor de SW-medewerkers is rekening gehouden in de begroting 2022. Daarnaast is rekening gehouden met een loonstijging van 1,6% per 1 januari en 1 juli per jaar. Voor het wettelijk minimumloon is uitgegaan van 0,5% loonstijging per 1 januari en 1 juli per jaar. Met betrekking tot de sociale lasten en pensioenen is uitgegaan van de geldende tarieven in 2021. In de ramingen 2023 tot en met 2025 is uitgegaan van dezelfde uitgangspunten als 2022.

3.4 Vervoerskosten Sw

De vervoerskosten Sw is de woon-werkvergoeding die uit hoofde van de cao moet worden betaald aan de Sw medewerkers. Deze kosten worden doorbelast aan Caparis NV.

3.5 Overige cao-gerelateerde kosten Sw

De overige cao-gerelateerde kosten Sw betreffen kosten die direct uit de cao Sw voortvloeien en hebben betrekking op onder andere jubilea en de vergoeding vakbondscontributie. Er is sprake van een relatief steeds

ouder wordende groep Sw-medewerkers met langdurige dienstverbanden. In de begroting 2022 en de verwachtingen in 2023 en 2025 ligt het verwachte gemiddelde bedrag per jaar aan jubileumuitkeringen tussen de € 70.000- € 155.000. In 2022 is het berekende bedrag hiervoor aanzienlijk hoger dan de andere jaren. Dit komt omdat in 1998 de Wet sociale werkvoorziening is aangepast, waardoor er in 1997 veel meer medewerkers zijn ingestroomd in de SW. Deze medewerkers zijn in 2022 allemaal 25 jaar in dienst.

3.6 Doorverdeling BW-subsidie naar uitvoeringsorganisatie

Alle BW-plaatsingen worden vanaf 2020 door Caparis NV betaald. Daarom worden de kosten daarvoor niet meer in de begroting van de GR meegenomen.

3.7 Overige kosten GR

Onder de overige kosten GR vallen alleen maar de secretariskosten, accountantskosten, kosten voor de clientenraad, bankkosten en overige lasten. Deze kosten worden doorbelast aan de GR-gemeenten.

3.8 Rente

Omdat er vanaf eind 2021 geen leningen meer zijn in de GR zijn, als gevolg van de fair deal, zijn de rentelasten op € 0 gewaardeerd. Gezien de lage rentestand zijn er nauwelijks rente baten te verwachten.

4 Balansprognose

x € 1.000	Realisatie *2020*	Begroting 2021	Begroting 2022
ACTIVA			
Vaste activa			
Financiële vaste activa			
- overige langlopende leningen	1.140	0	0
Totaal vaste activa	**1.140**	**0**	**0**
Vlottende activa			
Uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar			
- vorderingen op openbare lichamen	59	30	30
- uitzettingen in 's Rijks schatkist (< 1 jaar)	5.198	150	3.796
- overige vorderingen	50	3.879	50
Totaal kortlopende vorderingen	**5.308**	**4.059**	**3.870**
Liquide middelen			
- banksaldi	148	195	148
Totaal liquide middelen	**148**	**195**	**148**
Totaal activa	**6.595**	**4.254**	**4.024**
PASSIVA			
Vaste passiva			
Eigen vermogen	0	0	0
Vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar			
- onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	1.140	0	0
Totaal vaste passiva	**1.140**	**0**	**0**
Vlottende passiva			
Netto-vlottende schulden met een looptijd korter dan één jaar			
- overige schulden	5.455	4.254	4.024
Totaal vlottende passiva	**5.455**	**4.254**	**4.024**
Totaal Passiva	**6.595**	**4.254**	**4.024**

4.1 Toelichting balansprognose

In deze begroting is naast de realisatie van 2020 de balansprognose opgenomen van 2021 en 2022. Er is rekening gehouden met de volgende ontwikkelingen in de balans:

- Geen financiële vaste activa, aangezien er als gevolg van de fair deal geen leningen meer in de GR zijn vanaf 2021.
- Veranderingen in de vlottende activa zijn:
  - Vorderingen op openbare lichamen betreft enkel een vordering op de GR-gemeenten inzake de overige kosten.
  - Het saldo schatkistbankieren is aanzienlijk hoger dan de begroting 2021. Dit als gevolg van het vooruit factureren van de doorbelasting van de loonkosten aan Caparis NV. In begroting 2021 is uitgegaan van achteraf factureren van de loonkosten, met als gevolg een laag saldo schatkistbankieren en een hoge post overige vorderingen.
  - De overige vorderingen bestaan uit voorschotten met betrekking tot het fietsplan en de vervoersabonnementen bij Arriva.
- In 2019 is besloten dat het vermogen uitgekeerd moest worden aan Caparis NV. In 2020 staat het bedrag nog als kortlopende schuld op de balans, dit wordt in 2021 uitbetaald.
- Er zijn geen onderhandse leningen meer in de GR vanaf 2021.
- De vlottende passiva betreffen hoofdzakelijk schulden aan de belastingdienst met betrekking tot BTW en loonheffing en een afrekening voor de loonkosten aan de NV.

Gemeente Leeuwarden

Besluitvorming (raad)

Dossiernummer	1423
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	7 juli 2021
Agendapunt	3.5
Omschrijving	Vaststelling fractievergoedingen en stand van reserve 2020
Eigenaar	Hoving, Coco
Portefeuillehouder	Sybrand Buma

Bijlagen
Raadsvoorstel Vaststelling definitieve fractievergoeding over 2020 en stand reserve per 31.12.2020.doc

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Besluitvorming (raad)	**7 juli 2021**

Toelichting

Jaarlijks leggen de fracties verantwoording af over de besteding van de fractievergoeding. Deze wordt gecontroleerd en de bevindingen worden met de penningmeesters besproken. De bestedingen zijn rechtmatig geweest. Wel zijn er aanbevelingen gedaan over de werkwijze inzake de verantwoording. Deze aanbevelingen zijn overgenomen door het overleg Penningmeesters en worden over de verantwoording 2021 toegepast. Nu alle cijfers en bedragen bekend zijn, kan de hoogte van de fractievergoeding over 2020 definitief vastgesteld worden door de raad.

Voorgesteld besluit

Vast te stellen voor het verantwoordingsjaar 2020:
 de definitieve fractievergoeding 2020 aan de fracties van de Leeuwarder gemeenteraad;
 de stand van het saldo per 31.12.2020;
 de te verrekenen bedragen zijnde het teveel ontvangen voorschot, voor het jaar 2020
Zoals opgenomen in bijlage 1

Besluit

De gemeenteraad besluit
Vast te stellen voor het verantwoordingsjaar 2020:
 de definitieve fractievergoeding 2020 aan de fracties van de Leeuwarder gemeenteraad;
 de stand van het saldo per 31.12.2020;

Gemeente Leeuwarden

 de te verrekenen bedragen zijnde het teveel ontvangen voorschot, voor het jaar 2020
Zoals opgenomen in bijlage 1

Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 14058

Gemeente Leeuwarden

Vaststelling fractievergoedingen en stand van reserve 2020

Aan de gemeenteraad.

Inleiding

Op grond van de verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning ontvangen de fracties in de Leeuwarder gemeenteraad jaarlijks een financiële bijdrage als tegemoetkoming in de kosten voor het functioneren van de fracties. Begin van het kalenderjaar ontvangen de fracties een voorschot op de vergoeding voor dat jaar. Na afloop van het jaar leggen zij verantwoording af over de besteding van de bijdrage. De hoogte van de bijdrage, de bestedingsmogelijkheden en de wijze van verantwoording is vastgelegd in de genoemde verordening. Daarnaast vindt er periodiek overleg met de penningmeesters plaats en in dat gremium vindt nadere invulling en concretisering plaats.

Controle en bevindingen

De inhoudelijke controle van de verantwoording wordt als een eerstelijns controle door de sector financiën uitgevoerd. Verslaglegging en conclusies liggen ter inzage. De bevindingen over de verantwoording 2020 zijn met de penningmeesters besproken en dragen op deze wijze bij aan de verdere kwaliteitsverbetering, ontwikkeling van het toetsingskader ter bepaling van de rechtmatige besteding van de fractievergoeding. De conclusie uit de steekproefsgewijze controle is dat de bestedingen rechtmatig zijn geweest en dat de opgestelde berekeningen correct.

Stand reserve per 31.12.2020

De berekening van de reserve per einde vergoedingsjaar (t), bestaat uit de rekenregel:
Saldo reserve einde vergoedingsjaar (t-1) plus het voorschot fractievergoeding vergoedingsjaar (t) en plus eventuele overige inkomsten minus de (rechtmatige) bestedingen resteert saldo einde vergoedingsjaar (t). Dit is dan de start voor het vergoedingsjaar (t+1)

O.g.v. art. 11 lid 2 mag dit saldo reserve mag niet hoger zijn dan 30% van de fractievergoeding over het voorgaande kalenderjaar(t). Het meerdere, is teveel ontvangen voorschot fractievergoeding, dit wordt verrekend met het voorschot over het vergoedingsjaar (t+2).

Fractie 50Plus
In de loop van 2020 is de fractie van 50Plus uit de gemeenteraad verdwenen en bestaat als zodanig niet meer. De verantwoording en afronding van de fractievergoeding is correct verlopen. Het saldo na verrekening van de uitgaven is volledig aan de gemeente terugbetaald. Dit blijkt ook uit het controleverslag.

Definitief vaststellen van de bedragen fractievergoeding over 2020
Met dit voorstel wordt ter vaststelling aan u voor gelegd:

- de definitieve hoogte van de fractievergoeding over de 2020 na verantwoording over de besteding van de fractievergoeding;
- de te verrekenen bedragen over 2020 na toetsing aan het maximaal te reserveren bedrag conform bijlage 1.
- de stand van de reserves per 31.12.2020 conform bijlage 1;

Samenvattend
Het voorstel is de definitieve fractievergoeding over 2020 vast te stellen, de stand van de reserve per 31-12-2020 en de te verrekenen bedragen aan teveel ontvangen voorschotten voor 2020 zoals opgenomen in bijlage 1.

Leeuwarden, 23-06-2021

Het Presidium van de gemeenteraad van Leeuwarden,

J. Bruijnincx, voorzitter,

F. van der Heide, griffier.

Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 14058

Gemeente Leeuwarden

DE RAAD VAN DE GEMEENTE LEEUWARDEN;

Gelezen het voorstel van het Raadspresidium 23-06-2021

BESLUIT:

Vast te stellen voor het verantwoordingsjaar 2020:

- de definitieve fractievergoeding 2020 aan de fracties van de Leeuwarder gemeenteraad;
- de stand van het saldo per 31.12.2020;
- de te verrekenen bedragen zijnde het teveel ontvangen voorschot, voor het jaar 2020

Zoals opgenomen in bijlage 1

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering
Van 07-07-2021

voorzitter,

griffier.

Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 14058

Gemeente Leeuwarden

Bijlage 1

	Saldo reserve raadsbesluit per 31.12.2019	**Ontvangen*) vergoeding 2020**	**Overige inkomsten en rente**	**Uitgaven over 2020**	**Saldo reserve per 31.12.2020**	30% grens voor reserve	**teveel ontvangen voorschot**)**	**definitief saldo per 31.12.2020 na toetsing**	**definitieve fractiever-goeding over 2020**
PvdA	€ 3.885,22	€ 18.720,38	€ 868,78	€ 20.615,00	€ 2.859,38	5616,11	€ -	**€ 2.859,38**	€ 18.720,38
VVD	€ 3.107,92	€ 10.452,98	€ 209,16	€ 10.657,18	€ 3.112,88	3135,89	€ -	**€ 3.112,88**	€ 10.452,98
GLL	€ 3.146,39	€ 11.562,14	€ 25,01	€ 8.172,08	€ 6.561,46	3468,64	€ 3.092,82	**€ 3.468,64**	€ 8.469,32
CDA	€ 3.437,70	€ 11.562,14	€ -	€ 4.088,21	€ 10.911,63	3468,64	€ 7.442,99	**€ 3.468,64**	€ 4.119,15
GBL	€ 1.982,64	€ 8.130,10	€ -	€ 7.230,51	€ 2.882,23	2439,03	€ 443,20	**€ 2.439,03**	€ 7.686,90
D66	€ 3.107,92	€ 10.452,98	€ -	€ 7.920,31	€ 5.640,59	3135,89	€ 2.504,70	**€ 3.135,89**	€ 7.948,28
CU	€ 2.417,27	€ 8.130,10	€ -	€ 4.602,90	€ 5.944,47	2439,03	€ 3.505,44	**€ 2.439,03**	€ 4.624,66
FNP	€ 2.417,27	€ 8.130,10	€ -	€ 3.883,91	€ 6.663,46	2439,03	€ 4.224,43	**€ 2.439,03**	€ 3.905,67
PvdD	€ 2.071,95	€ 6.968,66		€ 7.070,08	€ 1.970,53	2090,60	€ -	**€ 1.970,53**	€ 6.968,66
50Plus	€ 1.462,34	€ 6.968,66	€ -	€ 5.070,85	€ 3.360,15	Saldo is terugbetaald.			
Lijst058	€ 2.417,27	€ 8.130,10	€ -	€ 5.217,37	€ 5.330,00	2439,03	€ 2.890,97	**€ 2.439,03**	€ 5.239,13

*) Dit is het berekende voorschot waar in principe recht op bestaat, exclusief een verrekend voorschot.

**) dit bedrag wordt verrekend met het voorschot over het eerste kwartaal van 2022 en zonodig met het overige voorschot van 2022.

Gemeente Leeuwarden

Besluitvorming (raad)

Dossiernummer	1330
Extern Zaak ID	Z234365-2021
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	7 juli 2021
Agendapunt	3.6
Omschrijving	Ontwerp verklaring van geen bedenkingen Wielsterdyk 2 in Weidum
Eigenaar	Nieken, Hans
Portefeuillehouder	Hein de Haan

Bijlagen
Raadsvoorstel ontwerp vvgb Wielsterdyk 2 Weidum.docx
Ontwerpbeschikking Wielsterdyk 2 Weidum.docx
Ruimtelijke onderbouwing bijlagen Wielsterdyk 2.pdf
Gevels en plattegronden woning.pdf
Gevels plattegronden situatieschets schuur.pdf
Situatieschets woning.pdf
Publiceerbare aanvraag.pdf
Ruimtelijke onderbouwing Wielsterdyk 2.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Collegevergadering	1 juni 2021
Besluitvorming (raad)	**7 juli 2021**

Toelichting

Er is een aanvraag omgevingsvergunning ingediend om bij de pluimveehouderij aan de Wielsterdyk 2 in Weidum een tweede bedrijfswoning te bouwen en een schuur/technische ruimte te vervangen. De aanvraag is in strijd met het ter plekke geldende bestemmingsplan ‘Bûtengebiet’ aangezien de tweede bedrijfswoning deels een plat dak krijgt, het bouwvlak voor meer dan 50% bebouwd wordt en de nieuwe schuur/technisceh ruimte iets buiten het bouwvlak komt. Medewerking aan de aanvraag omgevingsvergunning kan worden verleend door middel van een uitgebreide procedure waarvoor een ‘verklaring van geen bedenkingen’ van de gemeenteraad is vereist. Het college stelt de gemeenteraad voor een ontwerp verklaring van geen bedenkingen vrij te geven voor ter visielegging. Hierna zullen de ontwerp omgevingsvergunning en ontwerp verklaring van geen bedenkingen ter visie worden gelegd.

Gemeente Leeuwarden

Voorgesteld besluit

1. Aan de gemeenteraad voor te stellen om de ontwerp verklaring van geen bedenkingen conform artikel 6.5, lid 1 van het Besluit omgevingsrecht, voor de bouw van een tweede bedrijfswoning en vervanging van een schuur/technische ruimte aan de Wielsterdyk 2 te Weidum, vast te stellen voor ter visie legging;

Besluit

1. De gemeenteraad besluit om de ontwerp verklaring van geen bedenkingen conform artikel 6.5, lid 1 van het Besluit omgevingsrecht, voor de bouw van een tweede bedrijfswoning en vervanging van een schuur/technische ruimte aan de Wielsterdyk 2 te Weidum, vast te stellen voor ter visie legging;

Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 14058

Gemeente Leeuwarden

Raadsvoorstel

Ontwerp verklaring van geen bedenkingen (vvgb) voor de bouw van een tweede bedrijfswoning en de vervanging van een schuur/technische ruimte aan de Wielsterdyk 2 in Weidum
Zaaknummer: Z234365-2021

Aan de gemeenteraad.

Inleiding
Op 30 december 2020 heeft de initiatiefnemer een aanvraag ingediend om bij de bestaande pluimveehouderij aan de Wielsterdyk 2 in Weidum een tweede bedrijfswoning te realiseren en een bestaande schuur te vervangen door een nieuwe schuur/technische ruimte.

Planologische situatie en procedure
Deze aanvraag is in strijd met het ter plekke geldende bestemmingsplan ‘Bûtengebiet’, omdat de tweede bedrijfswoning deels een plat dak krijgt (terwijl een minimale dakhelling van 30° is voorgeschreven), door de bouw van de tweede bedrijfswoning meer dan 50% van het bouwvlak wordt bebouwd en omdat de schuur/technische ruimte iets buiten het bouwvlak wordt gebouwd. De aanvraag heeft betrekking op ‘afwijken bestemmingsplan’ en op het aspect ‘bouwen’ (waarbij het plan o.a. bouwkundig en esthetisch wordt getoetst).

Afwijkingsmogelijkheid
Wij kunnen medewerking verlenen aan dit verzoek door af te wijken van het bestemmingsplan op grond van artikel 2.12, lid 1, onder a, sub 3° van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). In het kader van deze afwijkingsprocedure (buitenplanse grote afwijking) is op grond van artikel 6.5, lid 1 van het Besluit omgevingsrecht (Bor) ook een verklaring van geen bedenkingen (vvgb) van uw gemeenteraad vereist.

Projectenlijst
Op grond van de Wabo is het college het bevoegd orgaan voor het afgeven van de omgevingsvergunning, maar er is ook een vvgb van de gemeenteraad vereist. De gemeenteraad heeft een lijst van projecten vastgesteld waarvoor een vvgb niet is vereist. De aanvraag past niet binnen deze vastgestelde projectenlijst omdat het plangebied buiten de bebouwde kom ligt.

Ter inzage
In het kader van de planologische procedure moet het ontwerpbesluit omgevingsvergunning ter inzage worden gelegd. Om het ontwerpbesluit omgevingsvergunning ter inzage te leggen is een ontwerp vvgb van uw raad vereist.

Na de vaststelling van de ontwerp vvgb zal de ontwerp omgevingsvergunning met de ontwerp vvgb en overige stukken ter visie worden gelegd. Na de periode van ter visielegging zal uw raad worden verzocht de definitieve vvgb af te geven.

Overwegingen
- Op basis van het bestemmingsplan is een tweede bedrijfswoning al bij recht toegestaan en daarnaast heeft de initiatiefnemer de noodzaak voor een tweede bedrijfswoning nogmaals aangetoond;
- De nieuwe schuur/technische ruimte vervangt de huidige (iets kleinere) schuur die aan vervanging toe is en past binnen de stapsgewijze modernisering van de pluimveehouderij;
- De nieuwe schuur/technische ruimte zal ingepast worden in het landschap door middel van een houtsingel aan de noordkant van de schuur waarvan de aanleg en de instandhouding als verplichting in de omgevingsvergunning wordt opgenomen;
- Er zijn geen belemmeringen wat betreft gemeentelijk beleid, provinciaal beleid en omgevingsaspecten;
- Belangen van derden worden niet onevenredig geschaad; er is geen sprake van aantasting van privacy, beperking van bezonning of (meer) overlast van de pluimveehouderij voor omwonenden.

Voor een uitgebreidere onderbouwing verwijzen wij u naar de bijgevoegde ruimtelijke onderbouwing.

Risico's
Voor de gemeente zijn er geen juridische en/of financiële risico's verbonden aan de afgifte van de ontwerp vvgb en het ter visie leggen van het ontwerpbesluit omgevingsvergunning. De ambtelijke kosten worden vergoed en het risico van planschade ligt bij de initiatiefnemer. Alle kosten en risico's liggen bij de initiatiefnemer.

Vervolgacties
Wij stellen u voor om een ontwerp vvgb conform artikel 6.5, lid 1 Bor vast te stellen voor de bouw van een tweede bedrijfswoning en de vervanging van een schuur/technische ruimte aan de Wielsterdyk 2 in Weidum.

Na de vaststelling van de ontwerp vvgb zal het ontwerpbesluit omgevingsvergunning met de ontwerp vvgb en overige stukken ter visie worden gelegd voor zienswijzen. Tijdens de tervisietermijn zullen omwonenden schriftelijk en digitaal over het plan worden geïnformeerd. Als er zienswijzen worden ingediend, dan zal worden gewogen of een planaanpassing wenselijk is. Vervolgens zal de gemeenteraad worden gevraagd een definitieve vvgb af te geven. Het college is bevoegd om de omgevingsvergunning te verlenen.

Leeuwarden, 1 juni 2021,

burgemeester en wethouders van Leeuwarden,

burgemeester.

secretaris.

**Dit document is rechtsgeldig digitaal ondertekend.*

Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 14058

www.leeuwarden.nl
E-mail gemeente@leeuwarden.nl

Gemeente Leeuwarden

Uitvoering: archief via BAG beheerder
afschrift : aanvrager
kopie : team Toezicht en Handhaving

11044105

ONTWERP O M G E V I N G S V E R G U N N I N G

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS VAN LEEUWARDEN;

hebben op 30 december 2020 een aanvraag voor een omgevingsvergunning ontvangen van:

Familie Boersma
Wielsterdyk 2
9024 BD Weidum

voor het bouwen van een tweede bedrijfswoning en de vervangende nieuwbouw van een schuur/technische ruimte bij de bestaande pluimveehouderij. De aanvraag gaat over de locatie Wielsterdyk 2 te Weidum en is geregistreerd onder nummer 11044105.

OVERWEGINGEN BOUWEN;
Het bouwplan voldoet aan de voorschriften van het Bouwbesluit 2012 en de Bouwverordening.

Het bouwplan is niet in overeenstemming met de voorschriften van het ter plaatse geldende bestemmingsplan “Bûtengebiet”. Onder de overwegingen handelen in strijd met regels van ruimtelijke ordening gaan wij hier op in.

Gezien het advies van de commissie Hûs en Hiem, voor welstandsadvisering en monumentenzorg van 23 februari 2021, kenmerk W20LWD300-4 voldoet het bouwplan naar ons oordeel aan redelijke eisen van welstand.

OVERWEGINGEN HANDELEN IN STRIJD MET REGELS VAN RUIMTELIJKE ORDENING;
Ingevolge bovengenoemd bestemmingsplan rust op de gronden enkelbestemming ‘agrarisch’ met de functieaanduidingen ‘specifieke vorm van agrarisch – bedrijfskavel niet – grondgebonden agrarisch bedrijf’ en ‘specifieke vorm van wonen – tweede bedrijfswoning’.
Op grond van het bestemmingsplan ‘Partiële herziening Archeologie’ geldt voor beide locaties de dubbelbestemming ‘Waarde – Archeologie 5’.

Daarnaast rust op de gronden de gebiedsaanduiding ‘vrijwaringszone – radarverstoringsgebied’ met een maximum bouwbeperking tot 65 meter hoogte. Hier komen geen verdere belemmeringen voor het project uit naar voren.

Het bouwplan is voor wat betreft de realisatie van een tweede bedrijfswoning in strijd met de bouwregels van het bestemmingsplan omdat de aanbouw wordt voorzien van een plat dak, terwijl een minimale dakhelling van 30 graden wordt

voorgestaan en omdat door de aanbouw aan de tweede bedrijfswoning meer dan 50% van het bouwvlak wordt bebouwd.

Voor wat betreft de schuur/technische ruimte is het bouwplan in strijd met de bouwregels van het bestemmingsplan omdat de nieuwe schuur aan de noordkant deels buiten het bouwvlak wordt gerealiseerd. Het gaat om een strook van circa 70 centimeter breed. Daarnaast is dit onderdeel van het bouwplan strijdig omdat de nieuwe schuur een groter oppervlakte krijgt dan de huidige schuur.

Overeenkomstig het bepaalde in artikel 2.10, lid 2 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) is de aanvraag aangemerkt als een aanvraag om een vergunning voor de activiteit 'het gebruiken van gronden of bouwwerken in strijd met het bestemmingsplan'.

Met toepassing van artikel 2.12, lid 1, onder a onder 3° van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) kan de omgevingsvergunning worden verleend indien de activiteit in strijd is met het bestemmingsplan, indien de activiteit niet in strijd is met een goede ruimtelijke ordening en de motivering van het besluit een goede ruimtelijke onderbouwing bevat.

De activiteit is niet in strijd met een goede ruimtelijke ordening. Volgens de "Ruimtelijke onderbouwing voor de bouw van een tweede bedrijfswoning en vervangende nieuwbouw van een schuur/technische ruimte op het perceel Wielsterdyk 2 te Weidum" is de bouw van een tweede bedrijfswoning en het realiseren van een nieuwe schuur/technische ruimte op deze locatie aanvaardbaar. Deze ruimtelijke onderbouwing maakt deel uit van de omgevingsvergunning.

De ontwerp-omgevingsvergunning heeft vanaf .. voor een periode van 6 weken ter inzage gelegen om een ieder in de gelegenheid te stellen hiertegen zienswijzen in te dienen.

Er zijn geen/wel zienswijzen tegen de ontwerp-omgevingsvergunning ingediend.

Voor het plan is een 'verklaring van geen bedenkingen' van de gemeenteraad vereist. De raad heeft een lijst van projecten vastgesteld waarvoor een verklaring van geen bedenkingen niet is vereist. Het plan past niet binnen deze vastgestelde projectenlijst.

Op … heeft de raad van de gemeente Leeuwarden besloten een "ontwerp" verklaring van geen bedenkingen af te geven conform artikel 6.5, lid 1 van het Besluit omgevingsrecht voor het afwijken van het bestemmingsplan ten behoeve van het planologisch mogelijk maken van het realiseren van een tweede bedrijfswoning en de vervangende nieuwbouw van een schuur/technische ruimte bij de bestaande pluimveehouderij op het perceel Wielsterdyk 2 te Weidum.

VOORGENOMEN BESLUITEN:
Burgemeester en wethouders besluiten, gelet op artikel 2.1, 2.10 en 2.12 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht de omgevingsvergunning te verlenen.

De omgevingsvergunning wordt verleend voor de volgende activiteiten:

- Bouwen (art. 2.1, lid 1a Wabo);
- Strijdig Gebruik gronden/bouwwerken met RO (art. 2.1, lid 1c).

De omgevingsvergunning wordt verleend onder de bepaling dat de gewaarmerkte stukken deel uitmaken van de vergunning. Zie hiervoor de opgave bijgevoegde stukken.

CONCEPT VOORWAARDEN:

1. Ter goedkeuring moeten drie weken voor aanvang van het realiseren van het betreffende onderdeel via het OLO, worden ingediend:
   - tekeningen en berekeningen van de gewapend beton, staal en hout constructies

   er mag niet eerder met het betreffende onderdeel worden begonnen voordat bovenstaande gegevens door de gemeente Leeuwarden goedgekeurd zijn.

2. De beplanting op het erf dient te worden aangelegd conform het ingediende erfinrichtings- en beplantingsplan.

Procedure
De besluitvormingsprocedure is uitgevoerd overeenkomstig het bepaalde in artikel 3.10 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht. De aanvraag is beoordeeld voor de activiteit bouwen aan artikel 2.1 en artikel 2.10 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrechten en voor de activiteit strijdig gebruik gronden/bouwwerken met het bestemmingsplan (art. 2.1, lid 1c). Voorts is de aanvraag getoetst aan het Besluit omgevingsrecht en de Ministeriele regeling omgevingsrecht. Gebleken is dat uw aanvraag hieraan voldoet en daarom hebben wij voornemens u deze vergunning te verlenen.

Zienswijzen en adviezen
De aanvraag en de ontwerpbeschikking met bijbehorende stukken worden op grond van de Algemene wet bestuursrecht met ingang van ..ter inzage gelegd. U kunt binnen zes weken na start van de ter inzage termijn eventuele zienswijzen tegen of adviezen over de ontwerpbeschikking indienen bij het college van burgemeester en wethouders.

Leeuwarden, 18 mei 2021, verzonden:

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van Leeuwarden,
namens dezen,

P.N. Stein
Manager Publieke Dienstverlening

Opgave bijgevoegde stukken
De volgende onderdelen horen bij en maken deel uit van de omgevingsvergunning, verleend op **[datum verleend]** aan Familie Boersma voor het project bouwen van een tweede bedrijfswoning en de vervangende nieuwbouw van een schuur/technische ruimte bij de bestaande pluimveehouderij op de locatie Wielsterdyk 2 te Weidum.

Niet gewaarmerkt:

- regels op de bouw (naam & telefoon bouwinspecteur)
- kennisgeving van de aanvang van de werkzaamheden
- kennisgeving van de voltooiing van de werkzaamheden

Gewaarmerkt:

- aanvraagformulier
- **[bijlage 1]**
- **[bijlage 2]**
- **[enz.]**

Einde opgave bijgevoegde stukken.

Stadsontwikkeling en -beheer
team Toezicht en Handhaving
Antwoordnummer 5105
8900 VC Leeuwarden

Deze kennisgeving moet ten minste 24 uur voor de aanvang van de werkzaamheden in ons bezit zijn.

Indien u deze per post verstuurt is dit gratis; geen postzegel nodig (antwoordnummer)

Betreft : **kennisgeving AANVANG der werkzaamheden**
Dossier : 11044105
Adres : Wielsterdyk 2 te Weidum

Bouwinspecteur : Mw. S. Feenstra - Seegers,
Telefoon : 058 751 2198
E-mail : sietske.feenstra@leeuwarden.nl

Ondergetekende, houder/gemachtigde van bovengenoemde omgevingsvergunning, deelt hierbij mede dat de bouwwerkzaamheden zullen starten op: .....

Handtekening :

Datum :
Plaats :

Stadsontwikkeling en -beheer
team Toezicht en Handhaving
Antwoordnummer 5105
8900 VC Leeuwarden

Deze kennisgeving moet uiterlijk op de dag van beëindiging van de werkzaamheden in ons bezit zijn.

Indien u deze per post verstuurt is dit gratis; geen postzegel nodig (antwoordnummer)

Betreft : **kennisgeving BEËINDIGING der werkzaamheden**
Dossier : 11044105
Adres : Wielsterdyk 2 te Weidum

Bouwinspecteur : Mw. S. Feenstra - Seegers,
Telefoon: : 058 751 2198
E-mail : sietske.feenstra@leeuwarden.nl

Ondergetekende, houder/gemachtigde van bovengenoemde omgevingsvergunning, deelt hierbij mede dat de bouwwerkzaamheden zullen worden beëindigd op: .....

Handtekening :

Datum :
Plaats :

Ruimtelijke onderbouwing voor de bouw van een tweede bedrijfswoning en vervangende nieuwbouw van een schuur/technische ruimte op het perceel Wielsterdyk 2 te Weidum

---

BIJLAGEN

1. Reactie vooroverleg provincie Fryslân
2. Erfinrichtingsplan
3. Berekening wegverkeerslawaai
4. Historisch bodemonderzoek
5. Watertoets

Bijlage 1: Reactie vooroverleg provincie Fryslân

provinsje fryslân
provincie fryslân

Gespreksverslag digitaal spreekuur Romte

Datum spreekuur	**13 april 2021**
Tijdstip	**16:15 uur**
Behandelaar	[redacted]

Gemeente	**Leeuwarden**
Contactpersoon	[redacted]

Naam Plan	**SU 13/4 Wielsterdyk 2 Weidum (bouw 2de bedrijfswoning + nieuwbouw schuur agrarisch bedrijf)**

Vraag

Er is bij ons een aanvraag omgevingsvergunning binnengekomen voor de bouw van een tweede bedrijfswoning en de vervangende nieuwbouw van een schuur/technische ruimte bij het agrarisch bedrijf (niet grondgebonden veehouderij) aan de Wielsterdyk 2 in Weidum. Zie bijgevoegde tekeningen. In het kader van het vooroverleg zou ik dit graag willen bespreken in het digitale spreekuur.

Strijd bestemmingsplan
Zowel de tweede bedrijfswoning als de schuur/technische ruimte zijn in strijd met het bestemmingsplan Bûtengebiet:
* Een tweede bedrijfswoning is bij recht toegestaan in het bestemmingsplan. De strijd met het bestemmingsplan zit er in dat de aanbouw bij de tweede bedrijfswoning een plat dak krijgt en het totale bouwvlak voor meer dan 50% wordt bebouwd (nb. dat laatste is zonder tweede bedrijfwoning ook al het geval; bouwvlak circa 20.000 m^2, bestaande bebouwing circa 13.200 m^2)
* De nieuwe schuur/technische ruimte zal de meest noordelijke schuur gaan vervangen en grotendeels gebruik maken van de bestaande fundering. De nieuwe schuur/technische ruimte is echter iets groter dan de bestaande schuur, waardoor het qua oppervlakte in strijd is met het bestemmingsplan. Daarnaast is er strijd met het bestemmingsplan omdat de nieuwe schuur/technische ruimte aan de noordzijde circa 70 cm buiten het bouwvlak komt.

Het project kan vergund worden via een uitgebreide omgevingsvergunning.

Verordening Romte
Artikel 6.3.1, lid 2 van de verordening Romte biedt ruimte voor een uitbreiding van het bouwperceel/bouwvlak, onder een aantal voorwaarden. Ons inziens kan aan die voorwaarden worden voldaan:
Voorwaarde onder a: Uitbreiding binnen het bouwperceel is niet mogelijk. In de noord/oosthoek van de bestaande schuur zijn technische installaties bevestigd aan de huidige wand en dat deel van de wand zal daarom moeten blijven staan. De nieuwe schuur zal daardoor iets om de oude wand heen geplaatst moeten worden en komt daardoor 70 cm buiten het bouwvlak.
Voorwaarde onder b: De uitbreiding blijft beperkt tot een strookje van circa 0,7 meter bij 54 meter (ongeveer 40 m^2)
Voorwaarde onder c: Als voorwaarde om mee te willen werken hebben we gesteld dat er een erfinrichtings-/beplantingsplan moet worden opgesteld en

	dat er een aanplantplicht als voorwaarde in de omgevingsvergunning wordt opgenomen. Hierdoor zal de landschappelijke situatie verbeterd worden.

Antwoord	Het bedrijfsperceel wordt inclusief de beoogde uitbreiding kleiner dan 1,5 hectare. Daarmee past het plan binnen de Verordening Romte. Wel ziet de provincie graag dat de noodzakelijkheid van de tweede bedrijfswoning wordt aangetoond. Houd er rekening mee dat het inrichtingsplan (inclusief termijn van realisatie) dient te worden geborgd in de omgevingsvergunning.

Afspraken/ vervolg	Zoals het plan is besproken, is deze akkoord. Indien de uitkomsten van relevante onderzoeken geen strijdigheden opleveren, hoeft de provincie de omgevingsvergunning niet als vooroverleg te zien. Dan kan deze in de ontwerpfase worden beoordeeld.

[redacted]

Onderwerp: FW: SU 13/4 Wielsterdyk 2 Weidum (bouw 2de bedrijfswoning + nieuwbouw schuur agrarisch bedrijf)

Van: [redacted]
Verzonden: vrijdag 30 april 2021 16:17
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: SU 13/4 Wielsterdyk 2 Weidum (bouw 2de bedrijfswoning + nieuwbouw schuur agrarisch bedrijf)

LET OP: Dit bericht is afkomstig van buiten de organisatie. Klik niet op links of bijlagen tenzij u de afzender en de inhoud van het bericht vertrouwt.

Dag [redacted],

Excuses. De vraag is mij ontglipt. De conclusie is inderdaad dat er weliswaar sprake was van een (heel beperkte) uitbreiding van het bouwvlak, zoals gedefinieerd in het bestemmingsplan, maar dat er daarmee geen sprake was van een uitbreiding van het bouwperceel, zoals gedefinieerd in de Verordening Romte, omdat de uitbreiding nog wel plaatsvindt binnen de in het bestemmingsplan aangeduide bedrijfskavel. Dat komt meer overeen met wat de provincie als bouwperceel ziet. Het gespreksverslag is al verwerkt in ons systeem, maar mocht het bij de onderbouwing nodig zijn, dan kun je deze e-mail meenemen.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Beleidsmedewerker Ruimte
Afdeling Omgevingszaken
[redacted]

provinsje fryslân
provincie fryslân

Tweebaksmarkt 52 (bezoekersadres)
Postbus 20120, 8900 HM Leeuwarden
(058) 292 5925 / provincie@fryslan.frl
WhatsApp: 06 10 26 88 31
www.fryslan.frl

Volg ons op social media!

Tink oan it miljeu foar 't jo beslute dizze mail te printsjen / Denk aan het milieu voor u besluit deze mail te printen.

Van: [redacted]
Verzonden: maandag 19 april 2021 07:39
Aan: [redacted]
Onderwerp: RE: SU 13/4 Wielsterdyk 2 Weidum (bouw 2de bedrijfswoning + nieuwbouw schuur agrarisch bedrijf)

Dag [redacted],

Bedankt voor het verslag. Wat ik wel mis in het verslag is dat we volgens mij eigenlijk tot de conclusie kwamen dat er weliswaar sprake was van een (heel beperkte) uitbreiding van het bouwvlak, zoals gedefinieerd in het bestemmingsplan. Maar dat er daarmee geen sprake was van een uitbreiding van het bouwperceel, zoals gedefinieerd in de Verordening Romte, omdat de uitbreiding nog wel plaatsvindt binnen de in het bestemmingsplan aangeduide bedrijfskavel en dat kwam volgens [redacted] meer overeen met wat de provincie als bouwperceel ziet.
Of heb ik het nu verkeerd begrepen?

Met vriendelijke groet,

[redacted]
Sector Duurzame Omgevingskwaliteit | Team Plannen en Vergunningen

[redacted]

2.

Gemeente Leeuwarden
Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000, 8900 JA LEEUWARDEN
T 14 058 | www.leeuwarden.nl | Twitter | Facebook

Aanwezig: maandag t/m donderdag

Van: [redacted]
Verzonden: donderdag 15 april 2021 15:50
Aan: [redacted]
CC: Team Romte Provincie Fryslan <romte@fryslan.frl>
Onderwerp: SU 13/4 Wielsterdyk 2 Weidum (bouw 2de bedrijfswoning + nieuwbouw schuur agrarisch bedrijf)

LET OP: Dit bericht is afkomstig van buiten de organisatie. Klik niet op links of bijlagen tenzij u de afzender en de inhoud van het bericht vertrouwt.

Dag [redacted],

Bij deze stuur ik je het gespreksverslag van afgelopen dinsdag toe.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Beleidsmedewerker Ruimte
Afdeling Omgevingszaken
[redacted]

provinsje fryslân
provincie fryslân
Tweebaksmarkt 52 (bezoekersadres)
Postbus 20120, 8900 HM Leeuwarden
(058) 292 5925 / provincie@fryslan.frl
WhatsApp: 06 10 26 88 31
www.fryslan.frl

Volg ons op social media!

Tink oan it miljeu foar 't jo beslute dizze mail te printsjen / Denk aan het milieu voor u besluit deze mail te printen.

<< Disclaimer >>

Persoansgegevens en privacy
De provinsje Fryslân giet sekuer mei jo persoansgegevens om en hannelet neffens de Algemene verordening gegevensbescherming en de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming. Lês hjir ús Privacyferklearring.

Persoonsgegevens en privacy
De provincie Fryslân gaat zorgvuldig om met uw persoonsgegevens en handelt overeenkomstig de Algemene verordening gegevensbescherming en de Uitvoeringswet
Algemene verordening gegevensbescherming. Lees hier onze Privacyverklaring.

Bijlage 2: Erfinrichtingsplan

hoveniersbedrijf
Madhuizen

opdrachtgever	-	code	-
		tek.nummer	- 1.1.
contactpersoon	- Van der Sijpp - Boersma	datum	- Maart 2021
		wijz.data	-
omschrijving	- Wielsterdyk 2		-
	- Weidum		-
	-	Tekening	- 1
		Schaal	- 1:500
behandeld door	- S. Madhuizen - de Boer	versie	- 1

Beplantingslijst Gemengd bosplantsoen boomwal

Sambucus nigra

Salix alba

Alnus glutinosa

Prunus avium

Crataeagnus monogyna

Corylus avellana

Cornus mas

Amelanchier lamarckii

Bijlage 3: Berekening wegverkeerslawaai

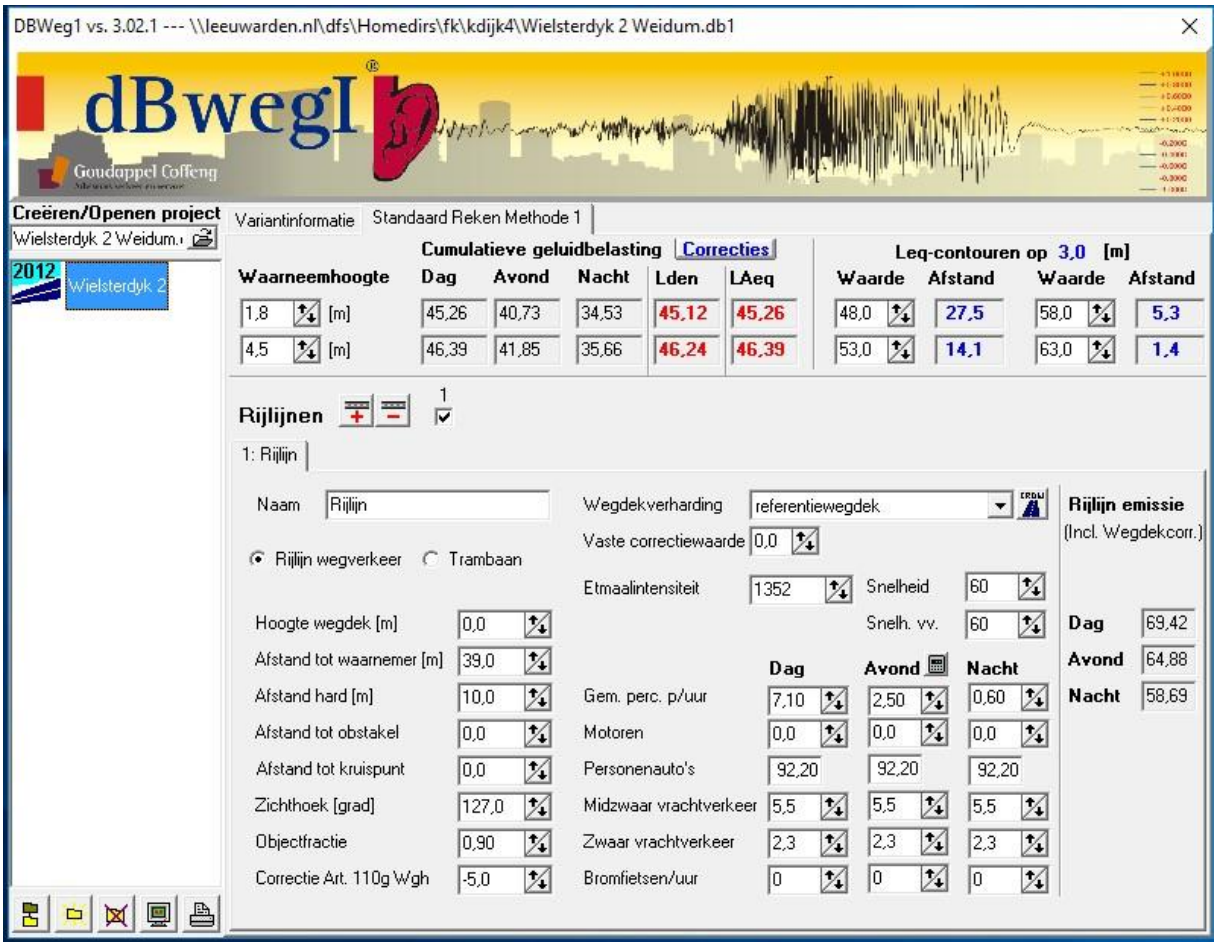
DBWeg1 vs. 3.02.1 --- \\leeuwarden.nl\dfs\Homedirs\fk\kdijk4\Wielsterdyk 2 Weidum.db1
dBwegI
Goudappel Coffeng
Creëren/Openen project
Wielsterdyk 2 Weidum.
2012
Wielsterdyk 2
Variantinformatie
Standaard Reken Methode 1
Cumulatieve geluidbelasting
Correcties
Leq-contouren op 3,0 [m]
Waarneemhoogte
Dag
Avond
Nacht
Lden
LAeq
Waarde
Afstand
Waarde
Afstand
1,8 [m]
45,26
40,73
34,53
45,12
45,26
48,0
27,5
58,0
5,3
4,5 [m]
46,39
41,85
35,66
46,24
46,39
53,0
14,1
63,0
1,4
Rijlijnen
1
1: Rijlijn
Naam
Rijlijn
Rijlijn wegverkeer
Trambaan
Hoogte wegdek [m]
0,0
Afstand tot waarnemer [m]
39,0
Afstand hard [m]
10,0
Afstand tot obstakel
0,0
Afstand tot kruispunt
0,0
Zichthoek [grad]
127,0
Objectfractie
0,90
Correctie Art. 110g Wgh
-5,0
Wegdekverharding
referentiewegdek
Vaste correctiewaarde
0,0
Etmaalintensiteit
1352
Snelheid
60
Snelh. vv.
60
Dag
Avond
Nacht
Gem. perc. p/uur
7,10
2,50
0,60
Motoren
0,0
0,0
0,0
Personenauto's
92,20
92,20
92,20
Midzwaar vrachtverkeer
5,5
5,5
5,5
Zwaar vrachtverkeer
2,3
2,3
2,3
Bromfietsen/uur
0
0
0
Rijlijn emissie
(Incl. Wegdekcorr.)
Dag
69,42
Avond
64,88
Nacht
58,69

Bijlage 4: Historisch bodemonderzoek

MUG
INGENIEURSBUREAU

HISTORISCH ONDERZOEK TER PLAATSE VAN WIELSTERDYK 2 TE WEIDUM

PRAKTISCHE DENKERS
over infra, geo, archeo en milieu

Historisch onderzoek ter plaatse van Wielsterdyk 2 te Weidum

opdrachtgever	[redacted]
datum	16 april 2021
auteur	[redacted]
projectleider	
projectnummer	21300472
versie	1
status	definitief

INHOUDSOPGAVE

1	**Inleiding**	**1**
2	**Vooronderzoek en locatiegegevens**	**2**
2.1	**Algemeen**	**2**
2.2	**Informatie onderzoekslocatie**	**2**
2.2.1	**Historisch en huidig gebruik onderzoekslocatie**	**3**
2.3	**Bodemkwaliteitskaart**	**3**
2.4	**Locatie-inspectie**	**5**
3	**Samenvatting, conclusie en aanbevelingen**	**6**

BIJLAGEN

Bijlage 1 Overzichtstekening onderzoekslocatie
Bijlage 2 Kadastrale gegevens
Bijlage 3 Historische kaarten
Bijlage 4 Foto’s locatiebezoek
Bijlage 5 Bodemkwaliteitskaart gemeente Leeuwarden

1 Inleiding

In opdracht van de heer [redacted] heeft MUG Ingenieursbureau een historisch vooronderzoek uitgevoerd ter plaatse van Wielsterdyk 2 te Weidum in gemeente Leeuwarden.

Aanleiding en doelstelling
Het historisch vooronderzoek wordt uitgevoerd in het kader van het realiseren van een tweede bedrijfswoning. Op basis van het historisch onderzoek moet blijkt of het uitvoeren van een milieuhygienisch veldonderzoek noodzakelijk is in het kader van de af te geven omgevingsvergunning.

In deze rapportage is verslag gedaan van de verrichte werkzaamheden, de resultaten en de aan de resultaten te verbinden conclusies.

2 Vooronderzoek en locatiegegevens

2.1 Algemeen

Het vooronderzoek is uitgevoerd op basis van NEN 5725 (standaard vooronderzoek landbodem). Het vooronderzoek omvat het verzamelen van informatie over het voormalige, huidige en toekomstige bodemgebruik van de onderzoekslocatie en de directe omgeving, alsmede informatie over de financieel-juridische situatie. In afwijking op deze norm is geen aandacht besteed aan de diepere bodemopbouw en geohydrologie.

De bij het vooronderzoek verzamelde informatie kan worden gebruikt voor het opstellen van een adequate onderzoekshypothese en onderzoeksstrategie en draagt bij aan de verklaring van de resultaten van het bodemonderzoek. De informatie ten behoeve van het vooronderzoek is verzameld aan de hand van de volgende bronnen.

Tabel 2.1 Overzicht geraadpleegde bronnen

Bron
De opdrachtgever
Locatiebezoek (31 maart 2021)
Bodeminformatiesysteem Nazca-I (gemeente Leeuwarden)
Bodemkwaliteitskaart gemeente Leeuwarden
Historisch kaartmateriaal (www.topotijdreis.nl)
Luchtfoto's (Google Earth)

2.2 Informatie onderzoekslocatie

Het onderzoeksgebied betreft de nieuw te bouwen bedrijfswoning op het perceel naast Wielsterdyk 2 te Weidum. De onderzoekslocatie staat kadastraal bekend als gemeente Jorwerd, sectie G, nummer 400. De globale ligging van de onderzoekslocatie is toegevoegd als bijlage 1. De kadastrale gegevens zijn toegevoegd als bijlage 2. In onderstaande afbeelding is de ligging van de onderzoekslocatie weergegeven.

Afbeelding 1. Onderzoekslocatie

2.2.1 Historisch en huidig gebruik onderzoekslocatie

Uit historisch kaartmateriaal (topotijdreis) blijkt dat op de locatie de eerste bedrijfswoning en de drie meest noordelijke loodsen rond 1970 zijn gebouwd. Deze loodsen zijn door de jaren heen veranderd van oppervlakte (waarschijnlijk sloop en nieuwbouw). Daarvoor heeft het perceel altijd een weiland/grasland bestemming gehad. Rond het jaar 2000 is een vierde loods op het naastgelegen perceel gebouwd en rond het jaar 2010 een vijfde loods. Daarvoor heeft dit perceel tevens altijd een weiland/grasland bestemming gehad. Zover bekend is er op de locatie van de toekomstige tweede bedrijfswoning geen bebouwing aanwezig geweest. De historische kaarten van de genoemde jaartallen zijn toegevoegd als bijlage 3.

Op basis van het (telefonisch) contact met de opdrachtgever blijkt dat er op de onderzoekslocatie geen bedrijfs- of bodembedreigende activiteiten hebben plaatsgevonden waardoor de bodem op de locatie verontreinigd is geraakt.

Uit het bodeminformatiesysteem van gemeente Leeuwarden blijkt dat er zover bekend nog geen onderzoeken zijn uitgevoerd op de onderzoekslocatie. Ter plaatse van de vierde loods is door Milfac een verkennend bodemonderzoek uitgevoerd naar aanleiding van de bouw van de loods (*3 april 1997, kenmerk B4045VO*). In zowel de boven- als ondergrond zijn geen verhogingen aangetoond ten opzichte van de achtergrondwaarde. In het grondwater zin hoogstens lichte verhogingen aan arseen en chroom aangetroffen ten opzichte van de streefwaarde.

2.3 Bodemkwaliteitskaart

In 2020 is door Lievense een bodemfunctieklassenkaart opgesteld voor gemeente Leeuwarden. In afbeelding 2 is de bodemkwaliteitskaart voor gemeente Leeuwarden weergegeven. De globale ligging van de onderzoekslocatie is gemarkeerd met een rood vierkant.

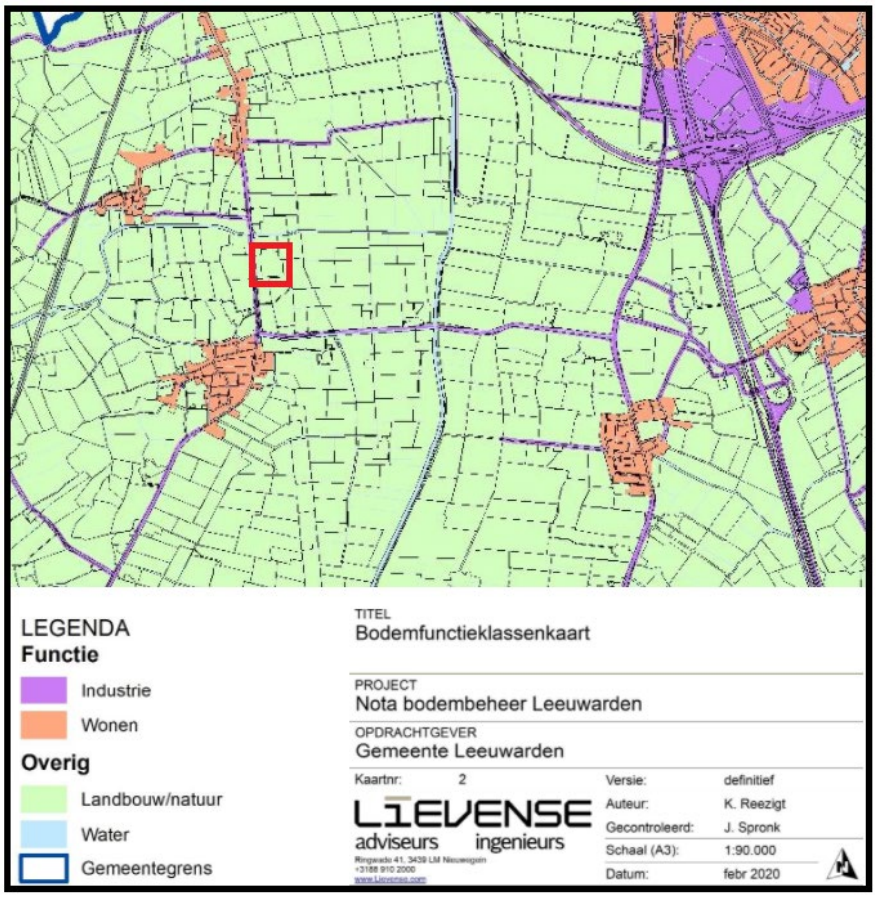

Afbeelding 2. Bodemkwaliteitskaart gemeente Leeuwarden

Uit de bodemkwaliteitskaart blijkt dat de onderzoekslocatie is aangemerkt als klasse landbouw/natuur. Op basis van de ontgravingskaart van de bovengrond van de onderzoekslocatie voldoet de grond aan de achtergrondwaarde.

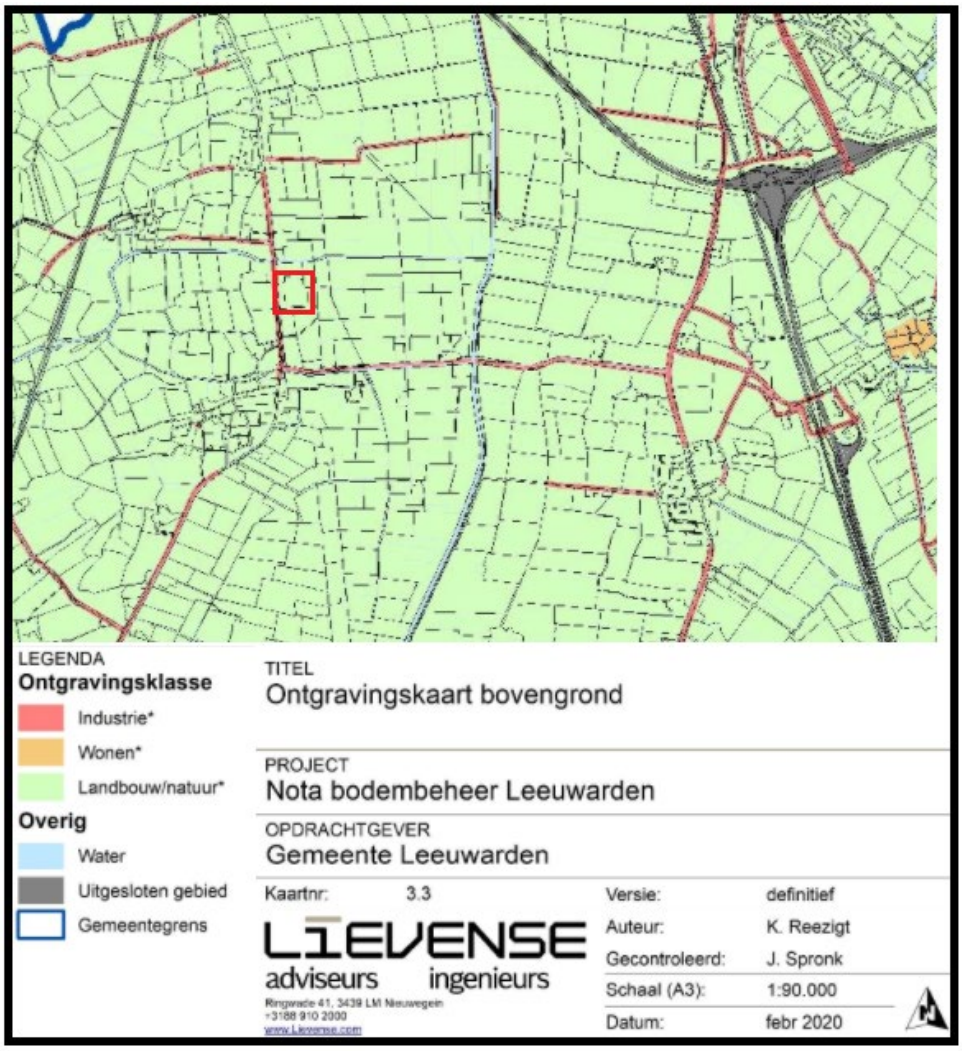

Afbeelding 3. Ontgravingskaart bovengrond

De volledige bodemkwaliteitskaart en de ontgravingskaarten zijn toegevoegd als bijlage 5.

2.4 Locatie-inspectie

Op 31 maart 2021 heeft er een locatie-inspectie plaatsgevonden om enerzijds de verzamelde informatie te verifiëren en anderzijds eventuele problemen of onduidelijkheden in de uitvoering van de oriënterende onderzoeksfase tot een minimum te beperken. De locatie-inspectie heeft zich gericht op de volgende zaken:

- het controleren van de tijdens het archiefonderzoek verzamelde gegevens;
- vaststellen of er aanwijzingen aanwezig zijn die de potentieel bodembedreigende (bedrijfs)activiteit bevestigen;
- verifiëren van potentieel aanwezige dempingen of ophogingen;
- vaststellen/verifiëren van eventueel aanwezige bebouwing en verhardingen;
- vaststellen/verifiëren van de onbebouwde terreindelen en nagaan of en wat voor soort verhardingen aanwezig zijn;
- digitaal op foto vastleggen van de onderzoekslocatie en de eventueel verdachte deellocaties.

Uit de locatie-inspectie blijkt dat de onderzoekslocatie onverhard is met gras. Er zijn geen asbestverdachte materialen waargenomen op het maaiveld. Verder zijn er geen bijzonderheden waargenomen die kunnen duiden op een bodemverontreiniging.

De foto’s die genomen zijn tijdens het locatiebezoek zijn toegevoegd als bijlage 4.

3 Samenvatting, conclusie en aanbevelingen

In opdracht van de heer Boersma heeft MUG Ingenieursbureau een historisch vooronderzoek uitgevoerd ter plaatse van Wielsterdyk 2 te Weidum in gemeente Leeuwarden.

Aanleiding en doelstelling
Het historisch vooronderzoek wordt uitgevoerd in het kader van het realiseren van een tweede bedrijfswoning. Op basis van het historisch onderzoek moet blijken of het uitvoeren van een milieuhygienisch veldonderzoek noodzakelijk is in het kader van de af te geven omgevingsvergunning.

Resultaten
Op basis van de historische kaarten zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van dempingen en/of andere activiteiten. Uit het bodeminformatiesysteem van gemeente Leeuwarden blijkt dat er op de onderzoekslocatie, voor zover het bekend is, geen bodemonderzoeken zijn uitgevoerd. Uit het verkennend bodemonderzoek ten behoeve van een gebouwde loods blijkt dat er hoogstens lichte verhogingen ten opzichte van de achtergrondwaarde en/of streefwaarde zijn aangetoond (*Milfac*, *3 april 1997, kenmerk B4045VO)*.

Tijdens het locatiebezoek zijn er geen bijzonderheden waargenomen.

Uit de bodemkwaliteitskaart blijkt dat de onderzoekslocatie is aangemerkt als klasse landbouw/natuur. Op basis van de ontgravingskaart van de bovengrond van de onderzoekslocatie voldoet de grond aan de achtergrondwaarde.

Conclusie en aanbeveling
De onderzoekslocatie is onverdacht op het voorkomen van noemenswaardige vormen van bodemverontreiniging. Er is geen noodzaak tot het uitvoeren van een milieuhygienisch veldonderzoek in het kader van de af te geven omgevingsvergunning.

Indien grond vanaf de locatie wordt afgevoerd, is bij hergebruik elders het Besluit bodemkwaliteit van toepassing. Indien de grond elders wordt toegepast, dient toestemming te worden verkregen van het bevoegd gezag en kan onderzoek conform het Besluit bodemkwaliteit gevraagd worden. Daarnaast kan een analyse of PFAS worden gevraagd.

Bijlage 1 Overzichtstekening onderzoekslocatie

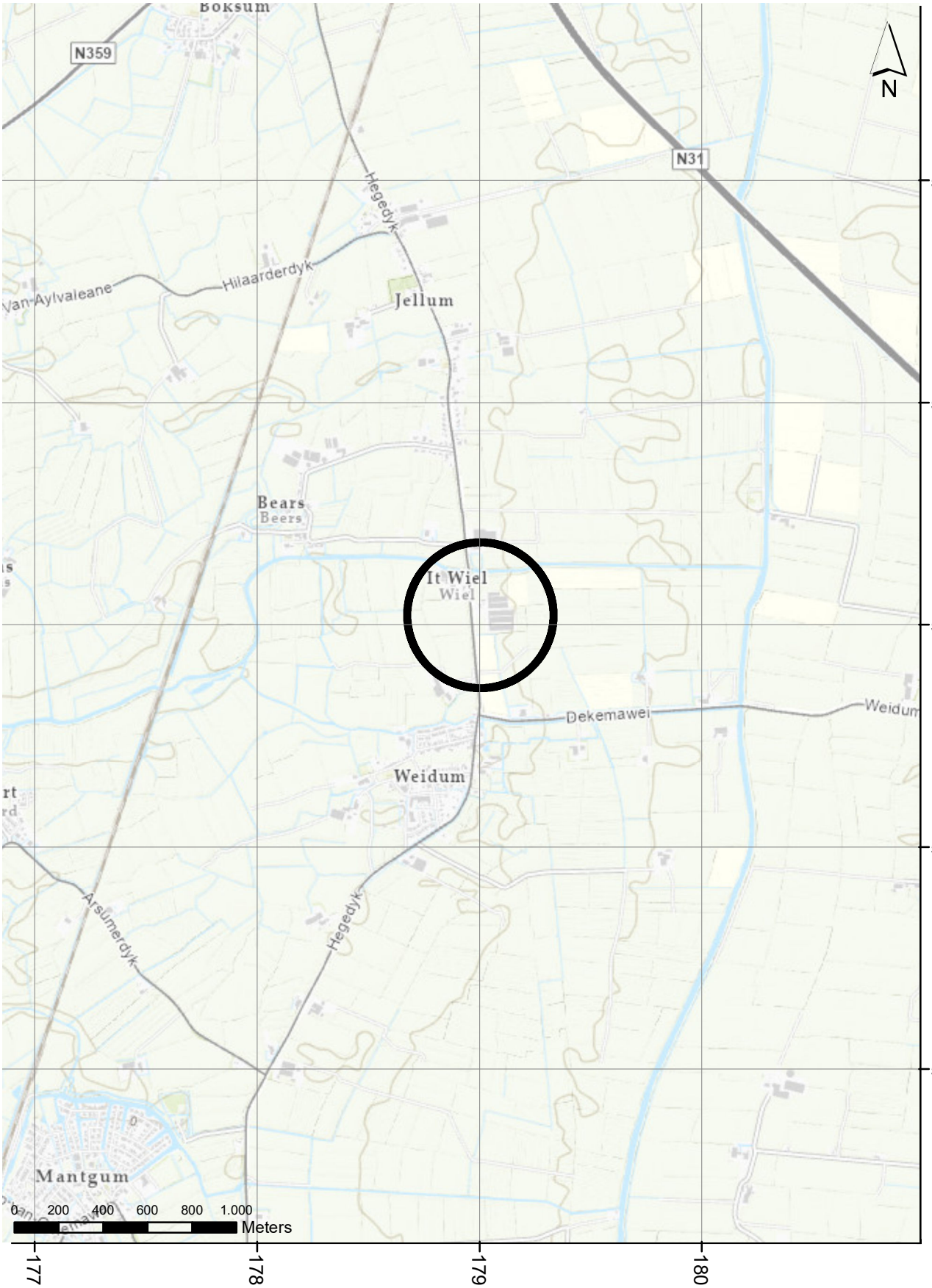

MUG INGENIEURSBUREAU

Projectnaam:	Historisch onderzoek Wielsterdyk 2 te Weidum Globale situering onderzoekslocatie	
Projectnummer: 21300472	Bijlage:1	Schaal:1:25000

Esri Nederland, Community Map Contributors

Bijlage 2 Kadastrale gegevens

kadaster

BETREFT
Jorwerd G 400

UW REFERENTIE
21300472

GELEVERD OP
07-04-2021 - 13:32

PRODUCTIEORDERNUMMER
S11095347855

VOLLEDIG GESIGNALEERD T/M
06-04-2021 - 14:59

VOLLEDIG BIJGEWERKT T/M
06-04-2021 - 14:59

Eigendomsinformatie

ALGEMEEN

Kadastrale aanduiding	Jorwerd G 400 Kadastrale objectidentificatie : 090480040070000
Kadastrale grootte	26.370 m²
Grens en grootte	Vastgesteld
Coördinaten	179063 - 574020
Omschrijving	Terrein (grasland)

AANTEKENINGEN

Publiekrechtelijke beperking Basisregistratie Kadaster	Er zijn geen beperkingen bekend in de Basisregistratie Kadaster.

RECHTEN

1 Eigendom (recht van)

Afkomstig uit stuk	Hyp4 62146/87	**Ingeschreven op**	08-11-2012 om 14:51
Naam gerechtigde	De heer Jarig Boersma		
Adres	Wielsterdyk 2 9024 BD WEIDUM		
Geboren	29-01-1962	**te**	BAARDERADEEL
Geboorteland	Nederland Persoonsgegevens zijn ontleend aan de Basisregistratie Personen		
Burgerlijke staat	Onbekend		

Voor een eensluidend uittreksel, de bewaarder van het kadaster en de openbare registers.
De Dienst voor het kadaster en de openbare registers behoudt ten aanzien van de kadastrale gegevens zich het recht voor als bedoeld in artikel 2 lid 1 juncto artikel 6 lid 3 van de Databankenwet.
Heeft u nog vragen? Neem contact op met de klantenservice.

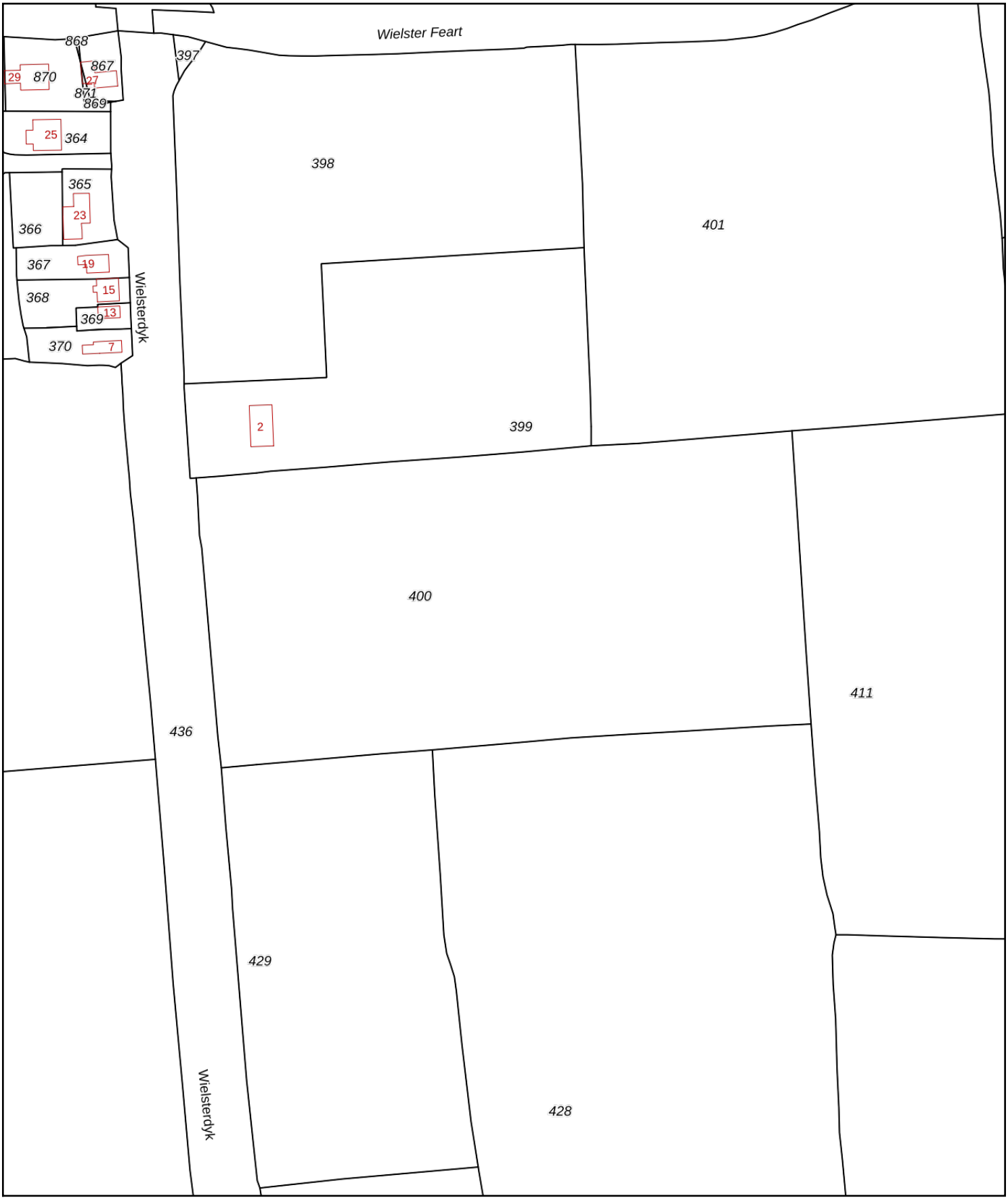

Deze kaart is noordgericht

12345 Perceelnummer

25 Huisnummer

Vastgestelde kadastrale grens

Voorlopige kadastrale grens

Administratieve kadastrale grens

Bebouwing

Schaal 1: 2000

Kadastrale gemeente	Jorwerd
Sectie	G
Perceel	400

kadaster

Voor een eensluidend uittreksel, geleverd op 7 april 2021
De bewaarder van het kadaster en de openbare registers

Aan dit uittreksel kunnen geen betrouwbare maten worden ontleend.
De Dienst voor het kadaster en de openbare registers behoudt zich de intellectuele eigendomsrechten voor, waaronder het auteursrecht en het databankenrecht.

Bijlage 3 Historische kaarten

Fabr
Wielsterzijl
SI
1970

Wielsterzijl
1973

Wielstersyl
2000

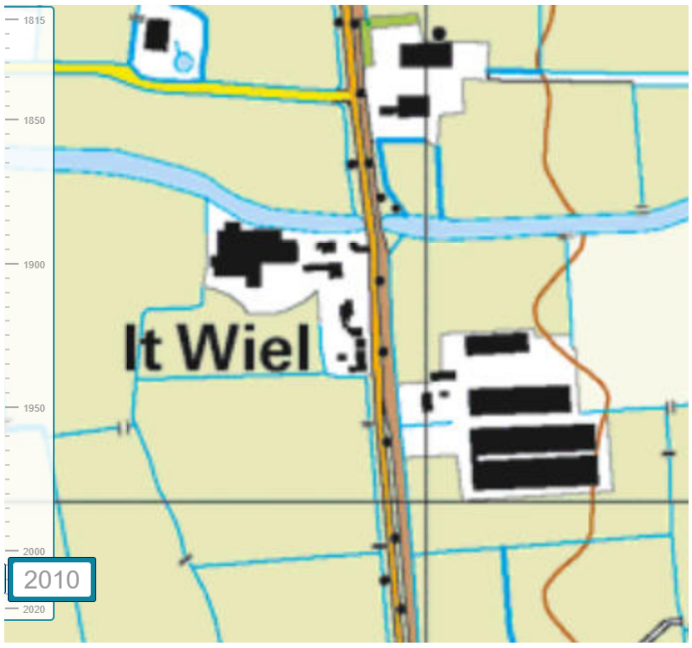
It Wiel
2010

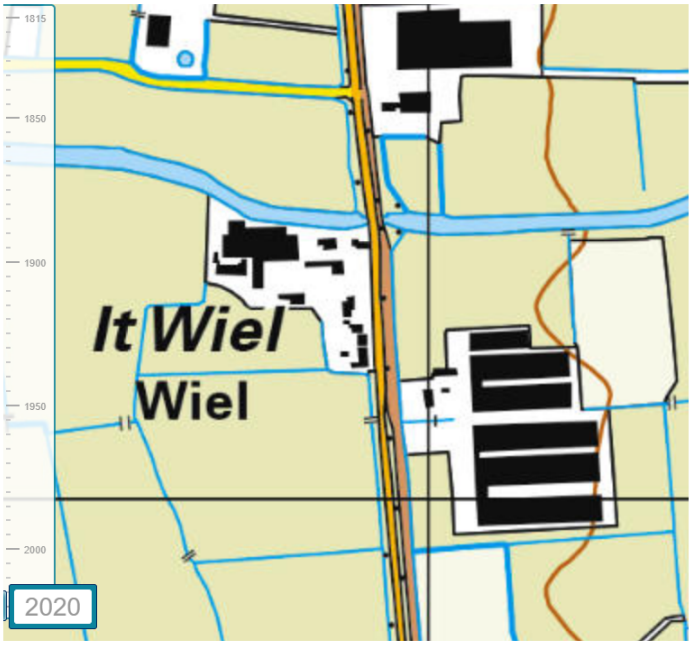
It Wiel
Wiel
2020

Bijlage 4 Foto’s locatiebezoek

Historisch onderzoek Wielsterdyk 2 te Weidum (locatiebezoek)
Datum: 31 maart 2021
Projectnummer: 21300472

Foto 01

Foto 02 (oprit, links onderzoekslocatie)

Foto 03

Bijlage 5 Bodemkwaliteitskaart gemeente Leeuwarden

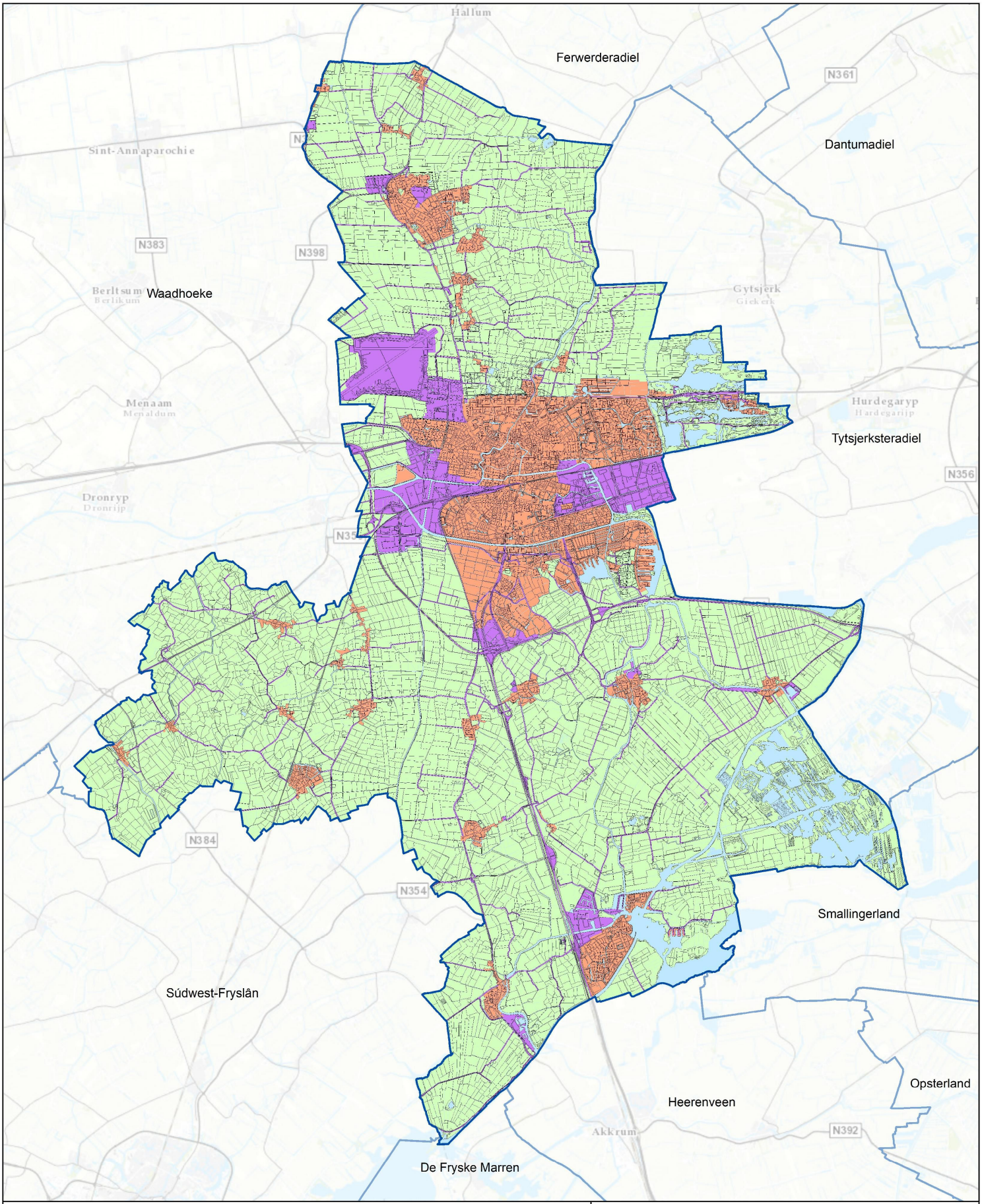

LEGENDA

Functie

- Industrie
- Wonen

Overig

- Landbouw/natuur
- Water
- Gemeentegrens

TITEL
Bodemfunctieklassenkaart

PROJECT
Nota bodembeheer Leeuwarden

OPDRACHTGEVER
Gemeente Leeuwarden

Kaartnr: 2

LIEVENSE adviseurs ingenieurs
Ringwade 41, 3439 LM Nieuwegein
+3188 910 2000
www.Lievense.com

Versie:	definitief
Auteur:	K. Reezigt
Gecontroleerd:	J. Spronk
Schaal (A3):	1:90.000
Datum:	febr 2020

Documentnaam: Kaartbijlage_2_Bodemfunctieklassenkaart_def.mxd

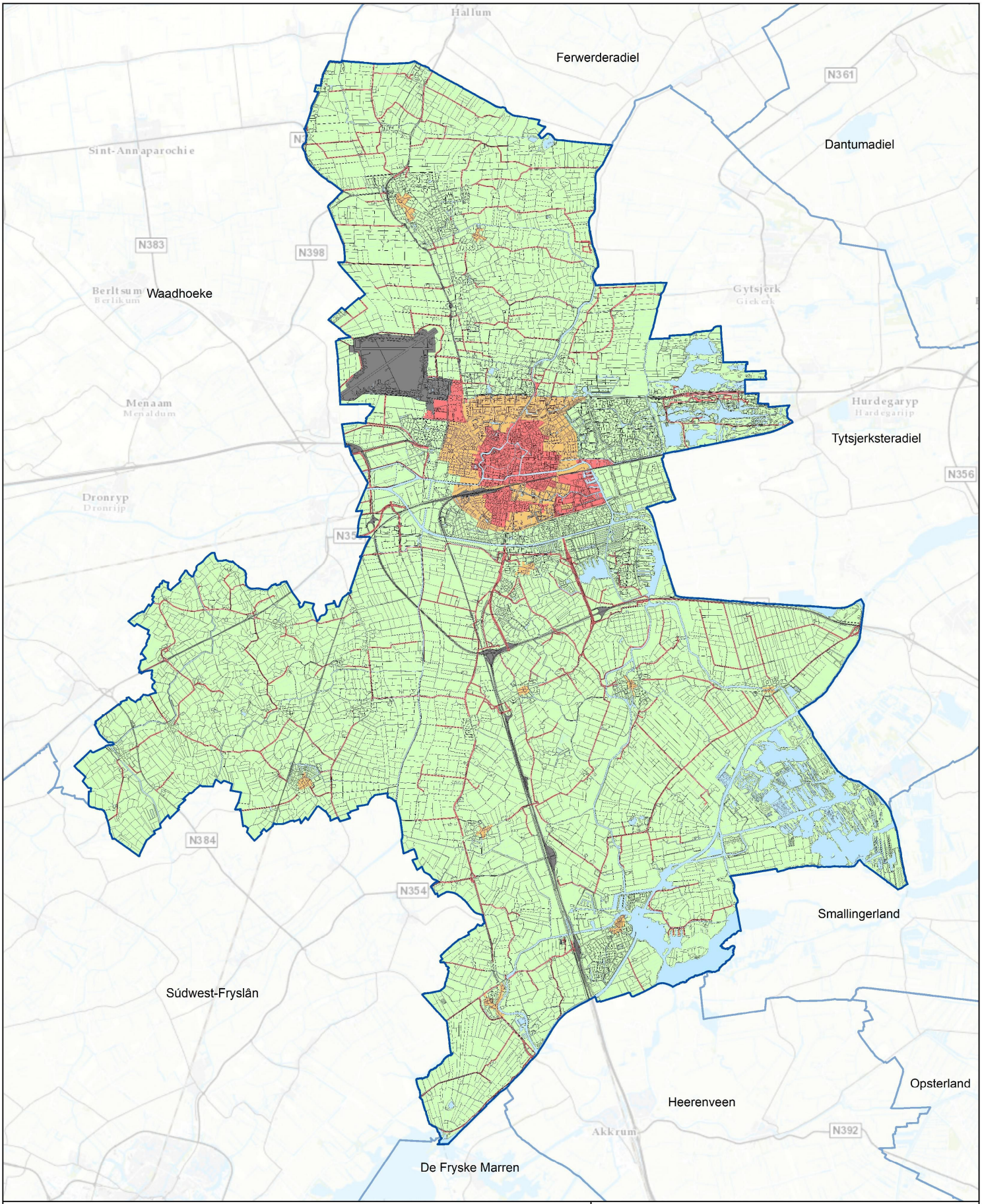

LEGENDA

Ontgravingsklasse

- Industrie*
- Wonen*
- Landbouw/natuur*

Overig

- Water
- Uitgesloten gebied
- Gemeentegrens

* Vanwege PFAS-verbindingen zijn er beperkingen bij toepassing in waterwin- en grondwaterbeschermingsgebieden en in oppervlaktewater.

TITEL
Ontgravingskaart bovengrond

PROJECT
Nota bodembeheer Leeuwarden

OPDRACHTGEVER
Gemeente Leeuwarden

Kaartnr:	3.3	Versie:	definitief
		Auteur:	K. Reezigt
		Gecontroleerd:	J. Spronk
		Schaal (A3):	1:90.000
		Datum:	febr 2020

LIEVENSE adviseurs ingenieurs
Ringwade 41, 3439 LM Nieuwegein
+3188 910 2000
www.Lievense.com

Documentnaam: Kaartbijlage_3.3_Ontgravingskaart_bg_incPFAS_def.mxd

MUG
INGENIEURSBUREAU

MUG Ingenieursbureau b.v.
Zernikelaan 8
9351 VA Leek
Postbus 136
9350 AC Leek

0594 55 24 20
info@mug.nl
www.mug.nl

PRAKTISCHE DENKERS

over infra, geo, archeo en milieu

Bijlage 5: Watertoets

datum 30-3-2021
dossiercode 20210330-2-25989

Wateradvies korte procedure

Project: Wielsterdyk 2 Weidum
Gemeente: Leeuwarden
Aanvrager: [redacted]
Organisatie: gemeente Leeuwarden

Geachte heer/mevrouw [redacted]

Voor het plan Wielsterdyk 2 Weidum heeft u een watertoets aangevraagd op www.dewatertoets.nl. De uitkomst is dat de korte procedure moet worden gevolgd. Het plan Wielsterdyk 2 Weidum heeft een beperkte invloed op de wateraspecten die van belang kunnen zijn bij ruimtelijke plannen.

Werkwijze watertoetsprocedure
Vanaf 2018 worden alle aanvragen uit de digitale watertoets digitaal afgehandeld. Dit betekent dat Wetterskip Fryslân voor de korte procedure standaard een wateradvies verstrekt. Wanneer noodzakelijk geacht ontvangt u op dit standaard wateradvies nog een aanvulling per email.

Waterparagraaf
Dit wateradvies geeft u handvatten om de uitkomsten en aandachtspunten van de watertoetsaanvraag mee te nemen in het opstellen van het ruimtelijke plan of besluit. Het is de bedoeling dat u op basis van dit document het plan uitwerkt. Uit de waterparagraaf moet duidelijk blijken wat voor wateraspecten van toepassing zijn en hoe u hier in het plan rekening mee houdt. Indien nodig verzoeken wij u om de wateraspecten te borgen op de Verbeelding en in de Regels van het plan. Ruimtelijke plannen hebben soms een lange doorlooptijd. Tegelijkertijd ontstaan er soms veranderende inzichten in het beleid ten aanzien van de waterketen, waterkeringen en het watersysteem. Om te garanderen dat de juiste uitgangspunten worden toegepast in de planvorming hanteert het waterschap een uiterste houdbaarheidsdatum van maximaal 1 jaar. Wanneer deze termijn verstreken is kunt u contact opnemen met het waterschap voor een eventuele verlenging van nogmaals 1 jaar.

Leidraad Watertoets
De watertoets is een belangrijk instrument bij het klimaatbestendig en waterrobuust inrichten van de ruimte. De watertoets zorgt ervoor dat in alle ruimtelijke plannen aandacht wordt besteed aan veiligheid, kwaliteit én kwantiteit van water. Als richtlijn bij het beoordelen van ruimtelijke plannen werkt Wetterskip Fryslân met de Leidraad Watertoets. Hierin staat voor alle wateraspecten uitgangspunten omschreven waarmee u rekening moet houden en is informatie te vinden over de te nemen maatregelen. De leidraad is de te vinden via deze link: www.wetterskipfryslan.nl/vergunningen-wetten-en-regels/online-watertoets-voor-nieuwe-plannen

Wateraspecten en aandachtspunten
Hieronder staan de eventuele wateraspecten die van invloed zijn op het plan en aandachtspunten om mee rekening te houden.

Toename verharding
Wij willen u verzoeken om in de waterparagraaf de volgende passage op te nemen over het onderdeel toename verharding. Door ruimtelijke ontwikkelingen neemt de hoeveelheid verhard oppervlak toe met als gevolg een versnelde afvoer van hemelwater. Het is nodig om deze versnelde afvoer te compenseren om de waterberging in een gebied in stand te houden. Dit geldt ook voor toevoegen van oppervlakteverharding die wel past binnen het bestemmingsplan, maar waarvan de grond al meer dan vijf jaar braak ligt en waar in het verleden niet voor gecompenseerd is.

Het is verboden zonder watervergunning neerslag versneld tot afvoer te laten komen indien daarbij meer dan 200 m^2onverharde grond in stedelijk gebied en 1500 m^2in landelijk gebied wordt bebouwd of verhard. Er geldt een vrijstelling van de vergunningsplicht wanneer wordt voldaan aan de compensatieregels genoemd in dit wateradvies. De meest voorkomende manier van compenseren is het graven van extra oppervlaktewater. Bij het graven van extra oppervlaktewater is onderstaande tabel van toepassing. Uiteraard is het toepassen van alternatieve

maatregelen in het plan ook mogelijk. Afhankelijk van de maatregel kunnen andere normen gelden dan vermeld in het onderstaande tabel. Zie de Leidraad watertoets voor meer informatie over compenserende maatregelen of neem contact op met Wetterskip Fryslân. Indien er niet wordt gecompenseerd door extra oppervlaktewater te graven waarbij onderstaande percentages worden gehanteerd of indien er geen overeenstemming plaatsvindt in de watertoetsprocedure over alternatieve maatregelen dan dient een watervergunning bij het waterschap te worden gevraagd.

Gebied	**Stedelijk (>200 m²)**	**Landelijk (>1.500 m²)**
Boezem	5%	5%
Polder	10%	10%
Vrij afstromend	Maatwerk mogelijk	Maatwerk mogelijk

Toelichting tabel

- 5% heeft alleen betrekking op de Friese boezem;
- de algemene regels keur zijn in de onderstaande tabel verwerkt;
- maatwerk kan bestaan uit bijvoorbeeld infiltratie of berging van het overtollig hemelwater.

Ruimtelijke adaptatie
Om ook in de toekomst prettig te kunnen wonen, werken en recreëren moeten steden en dorpen ingericht worden met het oog op de toekomst. Het is belangrijk kansen te benutten om het gebied klimaat robuust in te richten. Zo is het mogelijk om het bebouwd gebied beter bestand te maken tegen hevige regenbuien, periodes van droogte en hitte en de gevolgen van een mogelijke overstroming. Voor veel maatregelen geldt bovendien dat ze kosteneffectief zijn, als ze maar in een vroeg stadium in het planvormingsproces worden meegenomen. Meer informatie hierover is te vinden op De Friese klimaatatlas : www.frieseklimaatatlas.nl

Waterwet
Voor bepaalde werkzaamheden heeft u een watervergunning nodig. Bijvoorbeeld als u een sloot wilt dempen, afvalwater wilt lozen op oppervlaktewater of grondwater wilt onttrekken. Soms is het doen van een melding voldoende. Een watervergunning aanvragen is dan niet nodig. Op onze website www.wetterskipfryslan.nltreft u meer informatie aan over de Waterwet en u kunt daar onder andere ook meldingsformulieren en het aanvraagformulier voor een watervergunning downloaden. Via Omgevingsloket online (www.omgevingsloket.nl) kunt u vooraf nagaan of u een watervergunning nodig heeft of een melding moet doen (vergunningcheck). U kunt hier ook meteen de vergunning aanvragen of de melding doen.

Afronding watertoetsprocedure
In de besluitvormingsfase, ten tijde van het toesturen van het voorontwerp bestemmingsplan of ontwerp omgevingsvergunning, controleert Wetterskip Fryslân of de waterbelangen voldoende zijn meegenomen en geborgd in het ruimtelijke plan of besluit.

Privacyverklaring
Wetterskip Fryslân verwerkt uw naam, adres, telefoonnummer, e-mailadres en kadastrale gegevens om uw aanvraag te behandelen. De grondslag van de verwerking van deze gegevens zijn taken in het algemeen belang die in het Besluit Ruimtelijke Ordening aan het waterschap zijn opgedragen. Wij hebben gegevens van u ontvangen en verdere gegevens zullen wij opvragen uit het kadaster en ons geografische informatie systeem. Uw gegevens worden na afronding van uw aanvraag permanent bewaard. U heeft recht op inzage, een kopie, rectificatie, wissing, beperking, bezwaar en het indienen van een klacht bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Een verzoek daartoe kunt u doen via privacy@wetterskipfryslan.nl. Nadere informatie over de verwerking van uw gegevens en uw rechten vindt u op https://www.wetterskipfryslan.nl/over-de-site/privacyverklaring

Met vriendelijke groet,

Wetterskip Fryslân
Postbus 36 8900 AA Leeuwarden
T 058 292 2222
E Info@wetterskipfryslan.nl

datum 30-3-2021
dossiercode 20210330-2-25989

Samenvatting van de gegevens voor de watertoets

project: Wielsterdyk 2 Weidum
gemeente: Leeuwarden

Gegevens plan

Nieuwbouw van een tweede bedrijfswoning en de vervangende nieuwbouw van een schuur/technische ruimte bij het agrarisch bedrijf aan de Wielsterdyk 2 in Weidum

oppervlak: 23950 m2
adres: Wielsterdyk 2, 9024 BD Weidium
kadastraal adres: JWD00G00399 en JWD00G00400
tekening meegestuurd: {upload_plan_tekening}

opmerkingen:

Gegevens aanvrager

[redacted]
gemeente Leeuwarden
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
T:
E: [redacted]

Gegevens gemeente

[redacted]

Resultaat kaartenanalyse voor het plangebied

Heeft u een beperkingsgebied geraakt?
nee

Welke gemeente omvat het grootste deel van het door u getekende plangebied?
Leeuwarden

Uw antwoorden op onderstaande vragen

Gaat het plan uitsluitend over de functiewijziging van bestaande bebouwing zonder fysieke aanpassing van bebouwing en ruimte?
Antwoord: nee

Is sprake van een toename van lozing van verontreinigd water op het oppervlakte water?
Antwoord: nee

Verwacht u een toename van verharding in het plan groter dan 200 m2 in stedelijk gebied of meer dan 1500 m2 in landelijk gebied?
Antwoord: nee

Als de verharding in het plan toeneemt: met hoeveel m2 wordt dit vergroot?
Antwoord: 350

Waar vindt de toename verharding in het plan plaats, aangevinkt wat van toepassing is.

In stedelijk gebied:

In landelijk gebied: x

Wordt het waterpeil in het plan gewijzigd?
Antwoord: nee

Wordt er oppervlaktewater gegraven en/of gedempt?
Antwoord: nee

Wordt er een kelder of souterrain gerealiseerd?
Antwoord: nee

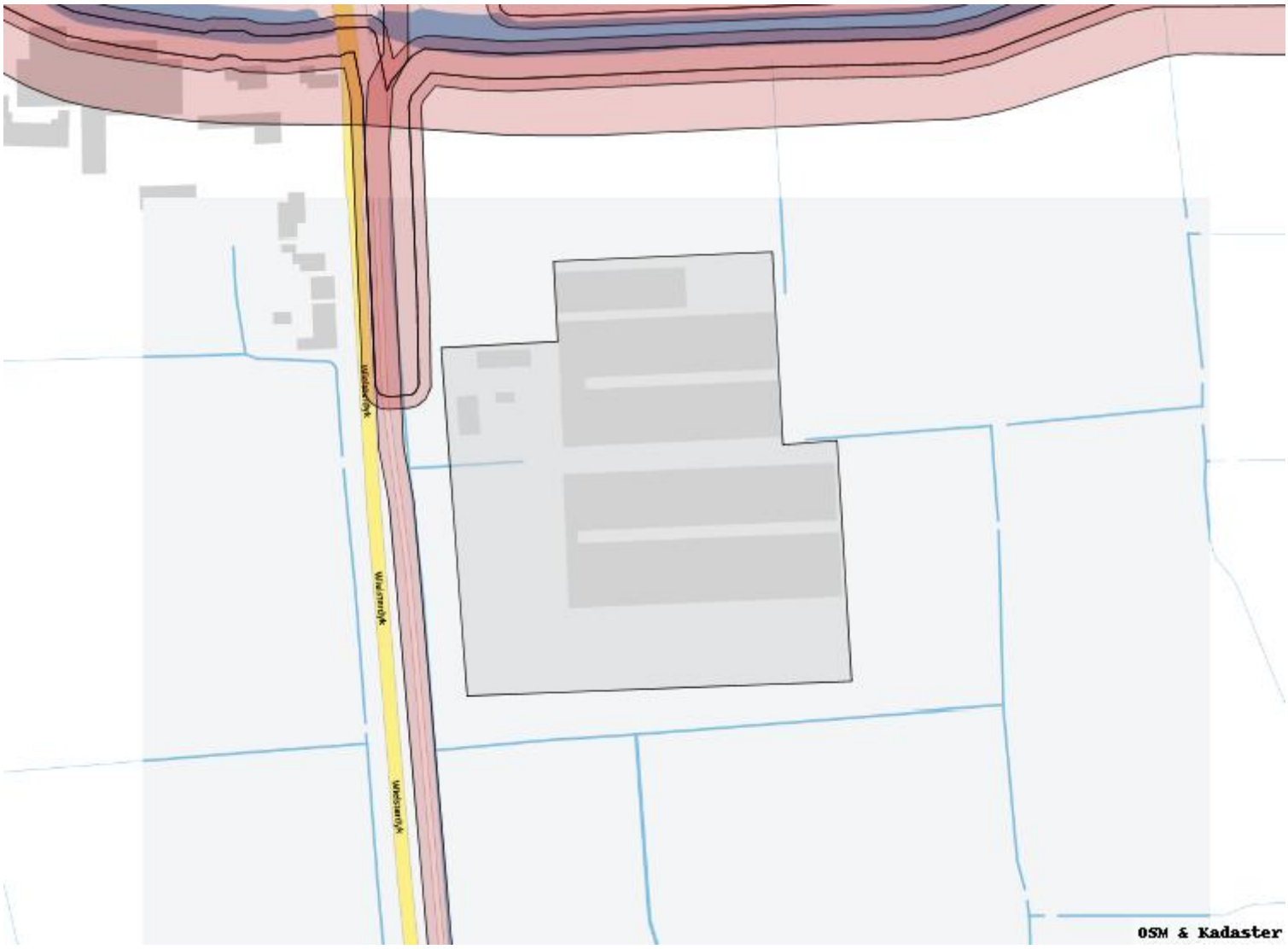

Te volgen watertoetsprocedure

Korte procedure

RECHTER ZIJGEVEL zuid

schaal 1 : 100

ACHTERGEVEL oost

schaal 1 : 100

LINKER ZIJGEVEL noord

schaal 1 : 100

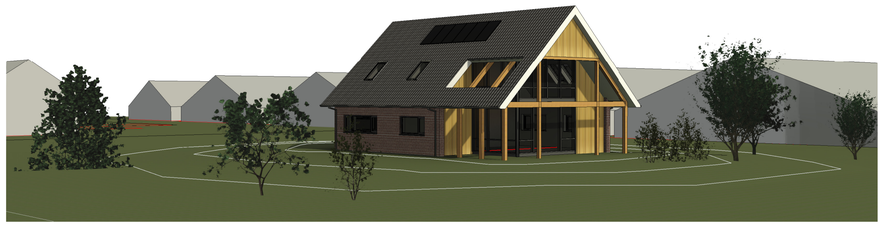

3D Zuid-west gevel

schaal

VOORGEVEL west

schaal 1 : 100

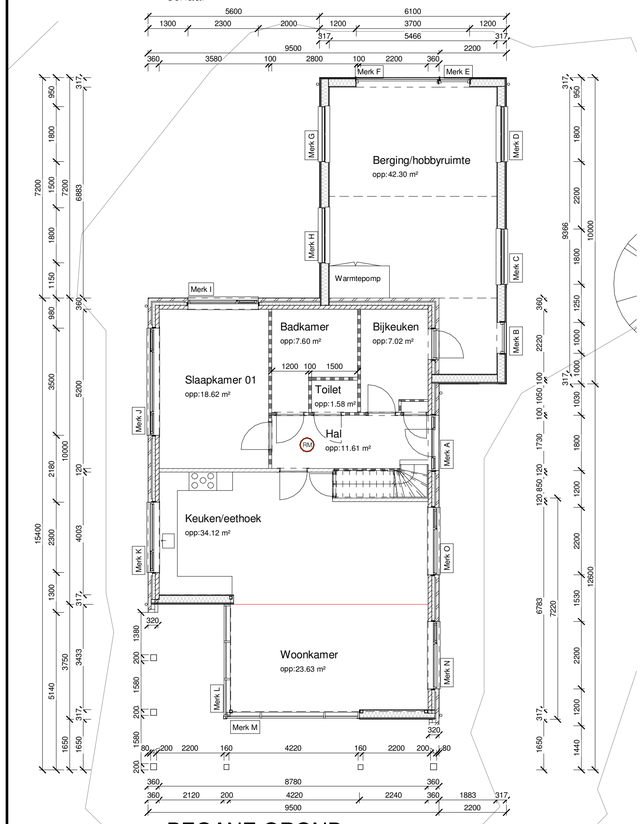

BEGANE GROND

schaal 1 : 100

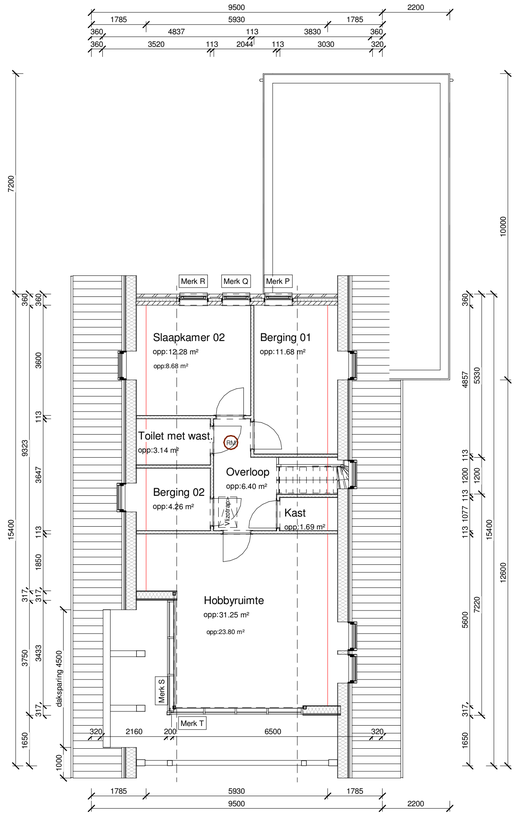

VERDIEPING

schaal 1 : 100

MATERIAAL EN KLEUR

Gevels	Baksteen	Rood/bruin genuanceerd
	Houten gevelbekleding	Onbehandeld vergrijzend
Boeiplank/plafond	Hout	Wit
Goot	Zinken goot	Onbehandeld
Dakbedekking	Gebakken pan	Mat zwart verglaasd
Kozijnen	Kunststof	Donkergrijs/Antraciet
Ramen/deuren	Kunststof	Donkergrijs/antraciet
Deuren berging	Hout	Idem gevelbekleding
Houtconstructie	Hout	Vergrijzend

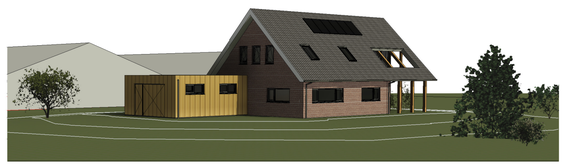

3D Noord-west gevel

schaal

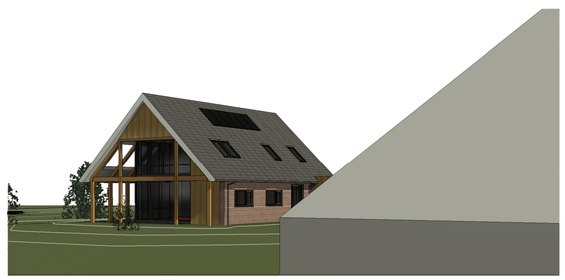

3D Zuid-oost gevel

schaal

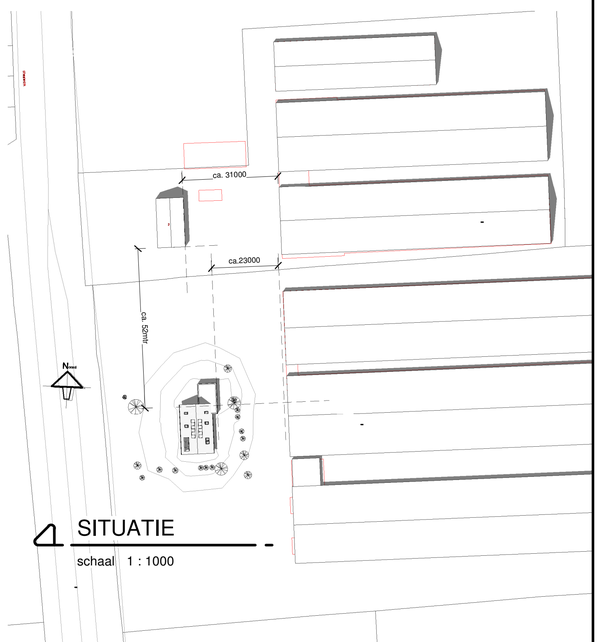

SITUATIE

schaal 1 : 1000

BOUWADVIES
De Mounder 8
9005 RL WERGEA
Tel/Fax 058-2553132
Mob. 06-53362587
a3bouwadvies@kpnplanet.nl

Get:	A3	Opdr.g.:	fam. Boersma
Schaal:	1:100 1:1000	Adres:	Wielsterdyk 2
Formaat:	A1		9024 BD WEIDUM
Datum:	29-12-2020		
Rev. A	16-02-2021	Rev. C	
Rev. B		Rev. D	

Werk: **NIEUWBOUW 2e BEDRIJFSWONING AAN DE WIELSTERDYK 2, 9024 BD WEIDUM**

Onderdeel: **BOUWAANVRAAG TEKENING**

Tek.nr.: **2e 19-044 BO-01a**

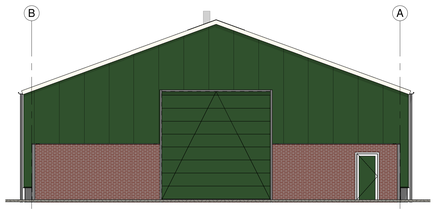

Voorgevel (westgevel)

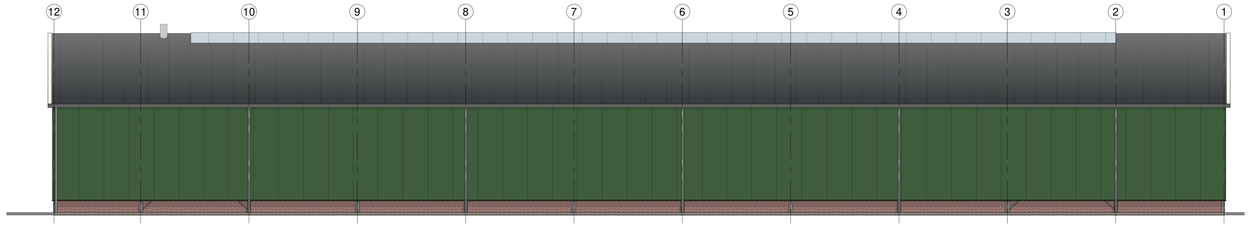

Linker gevel (noordgevel)

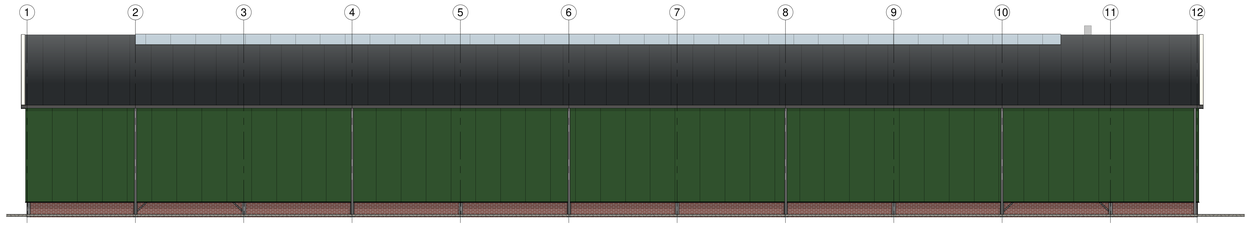

Rechter gevel (zuidgevel)

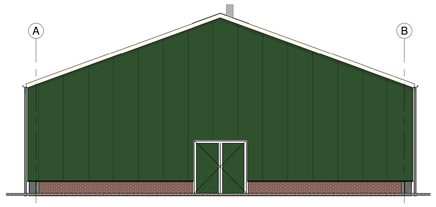

Achtergevel (oostgevel)

Materialen- en kleurenstaat

Onderdeel:	Materiaal:	Kleur:
Buitengevels	prefab betonelementen	baksteen rood
Gevelbekleding	sandwichpaneel	donkergroen
Dak	vezelcement golfplaten	antraciet
Kozijnen	verzinkt staal	grijs
Deuren	sandwichpaneel	donkergroen
Windveer	plaatstaal	wit
Staalconstructie	staal, therm. verzinkt	grijs
Goten	aluminium	grijs
Hemelwaterafvoeren	pvc	grijs

Bouwbesluit

- Het gebouw dient gebouwd te worden volgens het Bouwbesluit

Functie: Lichte industriefunctie

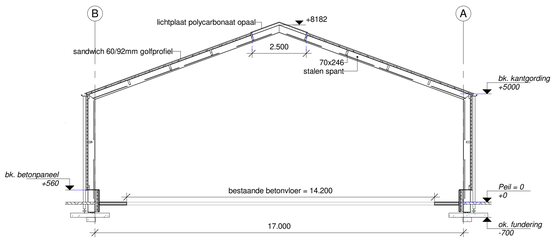

Doorsnede A

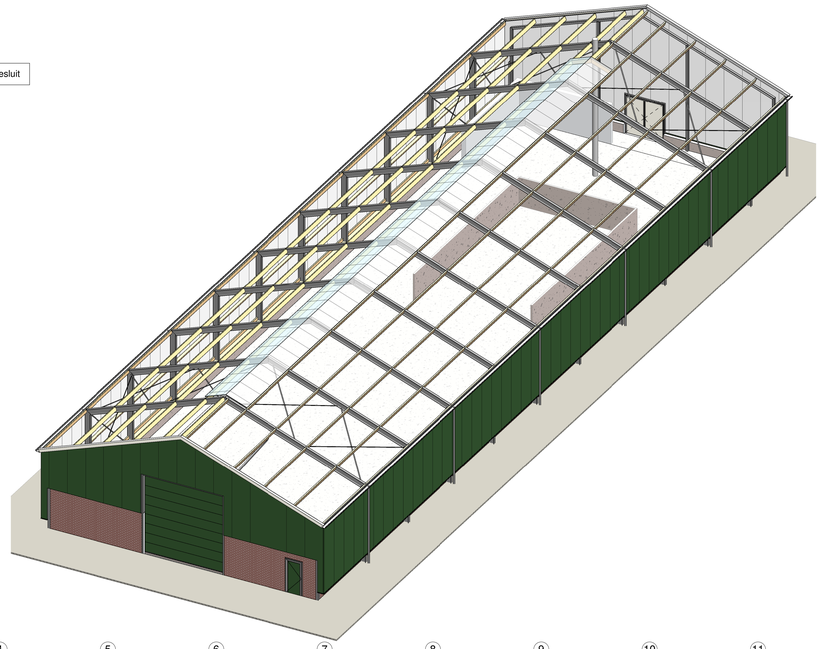

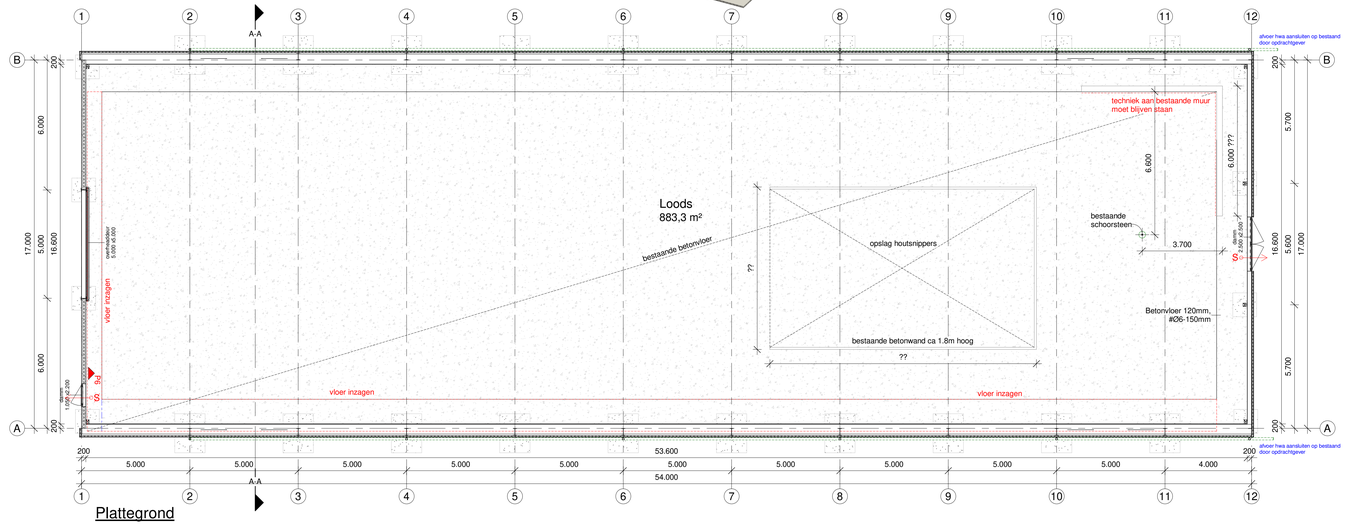

Plattegrond

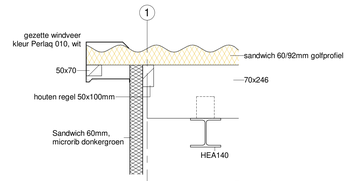

Detail 2.2 overstek

1 : 10

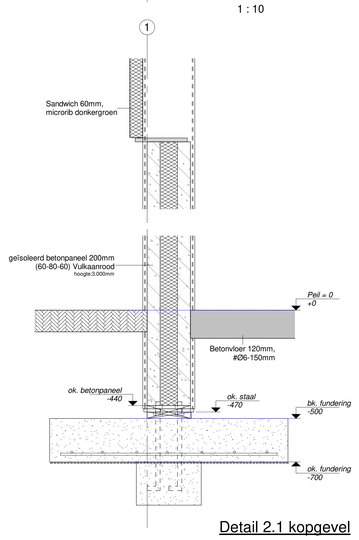

Detail 2.1 kopgevel

1 : 10

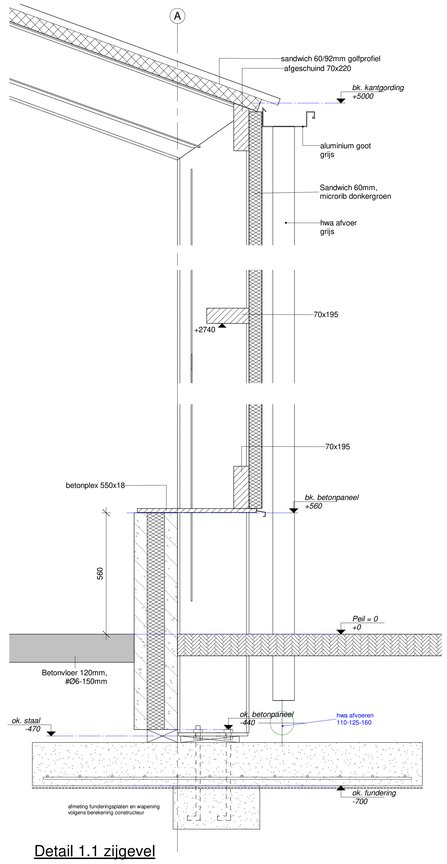

Detail 1.1 zijgevel

1 : 10

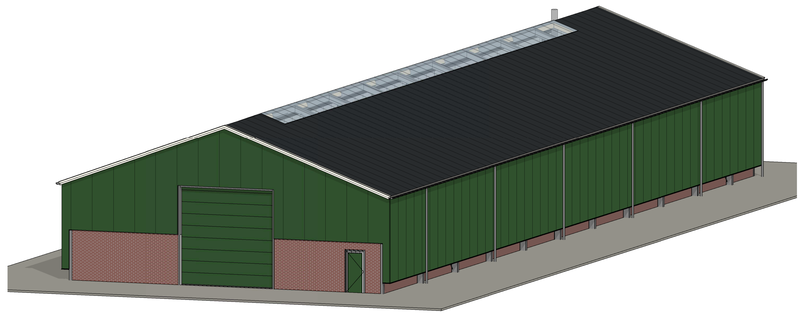

Omschrijving	Opdrachtgever	Datum
Plattegrond, doorsnedes	Familie Boersma Wielsterdyk 2, 9024 BD WEIDUM	21-07-2020

Projectnummer	Tekeningnummer	Project	Wijzigingsdatum
843 - IV0698	1.1	Nieuwbouw loods, 17.00 x 55.00m	01-09-2020 07-09-2020

VAN PIJKEREN SYSTEEMBOUW
Hesserweg 10
7722 PD DALFSEN
Tel. 0529 - 43 22 33
Fax. 0529 - 43 42 69
info@bouwvanpijkeren.nl
www.bouwvanpijkeren.nl

Schaal 1:100
Formaat A0(1189x841)
Getekend J.v.d.K.

Niets uit deze tekening mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de tekenaar.

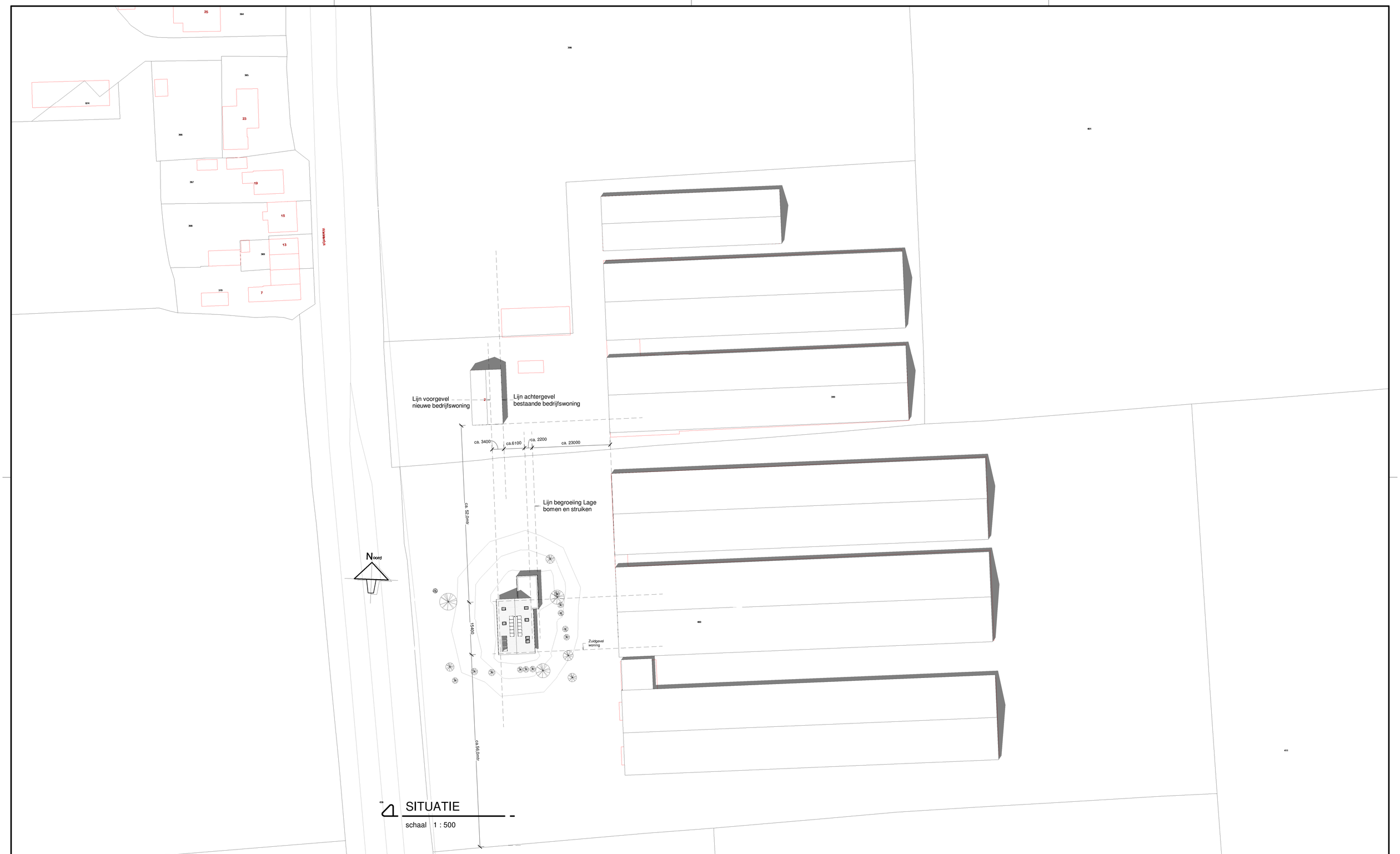

SITUATIE

schaal 1 : 500

A3 BOUWADVIES
De Mounder 8
9005 RL WERGEA
Tel/Fax 058-2553132
Mob. 06-53362587
a3bouwadvies@kpnplanet.nl

Get:	a3	Opdr.g.:	fam. Boersma
Schaal:	1:500	Adres:	Wielsterdyk 2
Formaat:	A1		9024 BD WEIDUM
Datum:	29-12-2020		
Rev. A	16-02-2021	Rev. C	
Rev. B		Rev. D	

Werk:

NIEUWBOUW 2e BEDRIJFSWONING AAN DE WIELSTERDYK 2, 9024 BD WEIDUM

Onderdeel:

BOUWAANVRAAG TEKENING

Tek.nr.: 2019-044 BO-04a

16-2-2021 11:53:50 F:\A3-Bouwadvies\02-REVITARCHIEF\2019044\BO-01-210216.rvt

Formulierversie
2020.01

Aanvraaggegevens

Algemeen

Aanvraagnummer	5676215
Aanvraagnaam	mts. Boersma
Uw referentiecode	Weidum
Ingediend op	30-12-2020
Soort procedure	Onbekend
Projectomschrijving	Nieuwbouw 2e bedrijfswoning
Opmerking	-
Gefaseerd	Nee
Blokkerende onderdelen weglaten	Ja
Kosten openbaar maken	Nee
Bijlagen die later komen	Constructieve berekeningen
Bijlagen n.v.t. of al bekend	nvt

Bevoegd gezag

Naam:	Gemeente Leeuwarden
Bezoekadres:	Oldehoofsterkerkhof 2 8911 DH Leeuwarden
Postadres:	Postbus 21000 8900 JA Leeuwarden
Telefoonnummer:	14 058
E-mailadres:	vergunningen@leeuwarden.nl
Website:	www.leeuwarden.nl
Bereikbaar op:	Maandag-vrijdag: 8.30 - 17.00 uur. Don.: tot 19.30

Overzicht bijgevoegde modulebladen

Aanvraaggegevens

Aanvragergegevens

Locatie van de werkzaamheden

Werkzaamheden en onderdelen

- Woning bouwen
  - Bouwen
- Handelen in strijd met regels ruimtelijke ordening
  - Handelen in strijd met regels ruimtelijke ordening
- Overig bouwwerk bouwen
  - Bouwen
- Handelen in strijd met regels ruimtelijke ordening 2
  - Handelen in strijd met regels ruimtelijke ordening

Bijlagen

Aanvrager bedrijf

1 Bedrijf

KvK-nummer	72761555
Vestigingsnummer	000009272240
(Statutaire) naam	Familie Boersma
Handelsnaam	-

2 Contactpersoon

Geslacht	☑ Man ☐ Vrouw
Voorletters	J.
Voorvoegsels	-
Achternaam	Boersma
Functie	-

3 Vestigingsadres bedrijf

Postcode	9024BD
Huisnummer	2
Huisletter	-
Huisnummertoevoeging	-
Straatnaam	Wielsterdyk
Woonplaats	Weidum

4 Correspondentieadres

Adres	Wielsterdyk 2 9024BD Weidum

Gemachtigde bedrijf

1 Bedrijf

KvK-nummer	78046122
Vestigingsnummer	000045700397
(Statutaire) naam	mr. A.J. Spoelstra Omgevingsadviseur
Handelsnaam	-

2 Contactpersoon

Geslacht	☑ Man ☐ Vrouw
Voorletters	A.J.
Voorvoegsels	-
Achternaam	Spoelstra
Functie	-

3 Vestigingsadres bedrijf

Postcode	9289LB
Huisnummer	20
Huisletter	-
Huisnummertoevoeging	-
Straatnaam	Lytse Wei
Woonplaats	Drogeham

4 Correspondentieadres

Adres	Lytse Wei 20 9289LB Drogeham

6 Akkoordverklaring

Akkoordverklaring	☑ Hierbij verklaar ik dat ik de aanvraag/melding naar waarheid heb ingevuld, dat ik correspondentie over mijn aanvraag/melding wil ontvangen op het door mij opgegeven e-mailadres of op het door mij opgegeven adres van de berichtenbox en dat ik weet dat er kosten verbonden kunnen zijn aan het indienen van een aanvraag.

Locatie

1 Adres

Postcode	9024BD
Huisnummer	2
Huisletter	-
Huisnummertoevoeging	-
Straatnaam	Wielsterdyk
Plaatsnaam	Weidum
Gelden de werkzaamheden in deze aanvraag/melding voor meerdere adressen of percelen?	☐ Ja ☑ Nee

Bouwen

Woning bouwen

1 Woonboten en drijvende objecten

Betreft de woning een woonboot of ander drijvend object met een woonfunctie?	☐ Ja ☑ Nee

2 Woning

Gaat het om de bouw van één of meer woningen?	☑ Ja ☐ Nee
Voor welke functie wordt de woning gebouwd?	☑ Eigen bewoning ☐ Zorgwoning ☐ Anders
Is er sprake van particulier opdrachtgeverschap?	☑ Ja ☐ Nee

3 De bouwwerkzaamheden

Wat is er op het bouwwerk van toepassing?	☐ Het wordt geheel vervangen ☐ Het wordt gedeeltelijk vervangen ☑ Het wordt nieuw geplaatst
Eventuele toelichting	-
Hebt u voor deze bouwwerkzaamheden al eerder een vergunning aangevraagd?	☐ Ja ☑ Nee

4 Plaats van het bouwwerk

Waar gaat u bouwen?	Terrein

5 Bruto vloeroppervlakte bouwwerk

Verandert de bruto vloeroppervlakte van het bouwwerk door de bouwwerkzaamheden?	☑ Ja ☐ Nee
Wat is de bruto vloeroppervlakte van het bouwwerk in m2 voor uitvoering van de bouwwerkzaamheden?	0
Wat is de bruto vloeroppervlakte van het bouwwerk in m2 na uitvoering van de bouwwerkzaamheden?	340

6 Bruto inhoud bouwwerk

Verandert de bruto inhoud van het bouwwerk door de bouwwerkzaamheden?	☑ Ja ☐ Nee
Wat is de bruto inhoud van het bouwwerk in m3 voor uitvoering van de bouwwerkzaamheden?	0
Wat is de bruto inhoud van het bouwwerk in m3 na uitvoering van de bouwwerkzaamheden?	850

7 Oppervlakte bebouwd terrein

Verandert de bebouwde oppervlakte van het terrein na uitvoering van de bouwwerkzaamheden?	☑ Ja ☐ Nee
Wat is de bebouwde oppervlakte van het terrein in m2 voor uitvoering van de bouwwerkzaamheden?	0
Wat is de bebouwde oppervlakte van het terrein in m2 na uitvoering van de bouwwerkzaamheden?	174

8 Seizoensgebonden en tijdelijke bouwwerken

Gaat het om een seizoensgebonden bouwwerk?	☐ Ja ☑ Nee
Gaat het om een tijdelijk bouwwerk?	☐ Ja ☑ Nee

9 Gebruik

Waar gebruikt u het bouwwerk en/ of terrein momenteel voor?	☐ Wonen ☑ Overige gebruiksfuncties
Geef aan waar u het bouwwerk en/ of terrein momenteel voor gebruikt.	Bedrijfsterrein, erf
Waar gaat u het bouwwerk voor gebruiken?	☑ Wonen ☐ Overige gebruiksfuncties
Wat wordt de gebruiksoppervlakte van de woning in m2 na uitvoering van de bouwwerkzaamheden?	225
Wat wordt de vloeroppervlakte van het verblijfsgebied van de woning in m2 na uitvoering van de bouwwerkzaamheden?	125

10 Huurwoningen

Wat is het aantal huurwoningen waarvoor een vergunning wordt aangevraagd?	0
Wat is het aantal huurwooneenheden waarvoor een vergunning wordt aangevraagd?	0

11 Koopwoningen

Wat is het aantal koopwoningen waarvoor een vergunning wordt aangevraagd?	1

Wat is het aantal koopwooneenheden waarvoor een vergunning wordt aangevraagd?	1

12 Algemeen

Bent u na voltooiing van de werkzaamheden bewoner van het bouwwerk?	☑ Ja ☐ Nee

13 Uiterlijk bouwwerk/welstand

Beschrijf van de onderstaande onderdelen de materialen en kleuren die u voor het bouwwerk gebruikt. U mag het veld leeg laten als u materialen en kleuren in de bijlagen vermeldt

Onderdelen	Materiaal	Kleur
Gevels		
- Plint gebouw		
- Gevelbekleding		
- Borstweringen		
- Voegwerk		
Kozijnen		
- Ramen		
- Deuren		
- Luiken		
Dakgoten en boeidelen		
Dakbedekking		

Vul hier overige onderdelen en bijbehorende materialen en kleuren in.	kleuren en materialen volgens tekening

14 Mondeling toelichten

Ik wil mijn bouwplan mondeling toelichten voor de welstandscommissie/ stadsbouwmeester.	☑ Ja ☐ Nee

Handelen in strijd met regels ruimtelijke ordening

1 Handelen in strijd met regels ruimtelijke ordening

Met welke regels voor ruimtelijke ordening zijn de voorgenomen werkzaamheden in strijd?	☑ Bestemmingsplan ☐ Beheersverordening ☐ Exploitatieplan ☐ Regels op grond van de provinciale verordening ☐ Regels op grond van een AMvB ☐ Regels van het voorbereidingsbesluit
Beschrijf hoe en in welke mate de voorgenomen werkzaamheden in strijd zijn met de regels voor ruimtelijke ordening.	De woning is reeds vergund maar verschuift 25 meter in zuidelijke richting, buiten de toegestane bestemming
Beschrijf het huidige gebruik van de gronden of het bouwwerk.	Erf
Beschrijf het beoogde gebruik van de gronden of het bouwwerk.	Wonen
Beschrijf de gevolgen van het beoogde gebruik voor de ruimtelijke ordening.	Zie bijgevoegde brief
Is het beoogde gebruik tijdelijk van aard?	☐ Ja ☑ Nee
Hebt u een rapport nodig waarin de archeologische waarde van het terrein dat zal worden verstoord in voldoende mate is vastgelegd?	☐ Ja ☑ Nee
Wordt er afgeweken van het exploitatieplan?	☐ Ja ☑ Nee

Bouwen

Overig bouwwerk bouwen

1 De bouwwerkzaamheden

Wat is er op het bouwwerk van toepassing?	☑ Het wordt geheel vervangen ☐ Het wordt gedeeltelijk vervangen ☐ Het wordt nieuw geplaatst
Eventuele toelichting	De bestaande technische ruimte in een voormalige pluimveestal vervangen voor een nieuwe technische ruimte
Hebt u voor deze bouwwerkzaamheden al eerder een vergunning aangevraagd?	☐ Ja ☑ Nee

2 Plaats van het bouwwerk

Waar gaat u bouwen?	Terrein

3 Bruto vloeroppervlakte bouwwerk

Verandert de bruto vloeroppervlakte van het bouwwerk door de bouwwerkzaamheden?	☑ Ja ☐ Nee
Wat is de bruto vloeroppervlakte van het bouwwerk in m2 voor uitvoering van de bouwwerkzaamheden?	0
Wat is de bruto vloeroppervlakte van het bouwwerk in m2 na uitvoering van de bouwwerkzaamheden?	883

4 Bruto inhoud bouwwerk

Verandert de bruto inhoud van het bouwwerk door de bouwwerkzaamheden?	☑ Ja ☐ Nee
Wat is de bruto inhoud van het bouwwerk in m3 voor uitvoering van de bouwwerkzaamheden?	0
Wat is de bruto inhoud van het bouwwerk in m3 na uitvoering van de bouwwerkzaamheden?	5784

5 Oppervlakte bebouwd terrein

Verandert de bebouwde oppervlakte van het terrein na uitvoering van de bouwwerkzaamheden?	☑ Ja ☐ Nee

Wat is de bebouwde oppervlakte van het terrein in m2 voor uitvoering van de bouwwerkzaamheden?	0
Wat is de bebouwde oppervlakte van het terrein in m2 na uitvoering van de bouwwerkzaamheden?	883

6 Seizoensgebonden en tijdelijke bouwwerken

Gaat het om een seizoensgebonden bouwwerk?	☐ Ja ☑ Nee
Gaat het om een tijdelijk bouwwerk?	☐ Ja ☑ Nee

7 Gebruik

Waar gebruikt u het bouwwerk en/ of terrein momenteel voor?	☐ Wonen ☑ Overige gebruiksfuncties
Geef aan waar u het bouwwerk en/ of terrein momenteel voor gebruikt.	Pluimveestal
Waar gaat u het bouwwerk voor gebruiken?	☐ Wonen ☑ Overige gebruiksfuncties
Geef aan waar u het bouwwerk voor gaat gebruiken.	Technische ruimte

8 Gebruiksfuncties

In onderstaande tabel staan in de eerste kolom mogelijke gebruiksfuncties die in een bouwwerk kunnen voorkomen. Vul voor alle gebruiksfuncties die voor u van toepassing zijn het aantal personen, de totale gebruiksoppervlakte en de totale vloeroppervlakte van het verblijfsgebied in m2 in hele getallen in.

Gebruiksfunctie	Aantal personen	Gebruiksoppervlakte (m2)	Verblijfsoppervlakte (m2)
Bijeenkomst			
Cel			
Gezondheidszorg			
Industrie		883	
Kantoor			
Logies			
Onderwijs			
Sport			
Winkel			
Overige gebruiksfuncties			

9 Uiterlijk bouwwerk/welstand

Beschrijf van de onderstaande onderdelen de materialen en kleuren die u voor het bouwwerk gebruikt. U mag het veld leeg laten als u materialen en kleuren in de bijlagen vermeldt

Onderdelen	Materiaal	Kleur
Gevels		
- Plint gebouw		
- Gevelbekleding		
- Borstweringen		
- Voegwerk		
Kozijnen		
- Ramen		
- Deuren		
- Luiken		
Dakgoten en boeidelen		
Dakbedekking		

Vul hier overige onderdelen en bijbehorende materialen en kleuren in.

Materialen en kleuren volgens tekeningen

10 Mondeling toelichten

Ik wil mijn bouwplan mondeling toelichten voor de welstandscommissie/ stadsbouwmeester.

- [x] Ja
- [ ] Nee

Handelen in strijd met regels ruimtelijke ordening

Handelen in strijd met regels ruimtelijke ordening 2

1 Handelen in strijd met regels ruimtelijke ordening

Met welke regels voor ruimtelijke ordening zijn de voorgenomen werkzaamheden in strijd?	☑ Bestemmingsplan ☐ Beheersverordening ☐ Exploitatieplan ☐ Regels op grond van de provinciale verordening ☐ Regels op grond van een AMvB ☐ Regels van het voorbereidingsbesluit
Beschrijf hoe en in welke mate de voorgenomen werkzaamheden in strijd zijn met de regels voor ruimtelijke ordening.	Een klein deel van de technische ruimte valt buiten het bouwvlak
Beschrijf het huidige gebruik van de gronden of het bouwwerk.	Pluimveestal
Beschrijf het beoogde gebruik van de gronden of het bouwwerk.	Technische ruimte
Beschrijf de gevolgen van het beoogde gebruik voor de ruimtelijke ordening.	Zie bijgevoegde brief
Is het beoogde gebruik tijdelijk van aard?	☐ Ja ☑ Nee
Hebt u een rapport nodig waarin de archeologische waarde van het terrein dat zal worden verstoord in voldoende mate is vastgelegd?	☐ Ja ☑ Nee
Wordt er afgeweken van het exploitatieplan?	☐ Ja ☑ Nee

Bijlagen

Formele bijlagen

Naam bijlage	Bestandsnaam	Type	Datum ingediend	Status document
19-044-BO-01-201229--BAV_pdf	19-044-BO-01-2-01229--BAV.pdf	Kwaliteitsverklaringen Gezondheid Overige gegevens veiligheid Bruikbaarheid bouwwerk Welstand Gezondheid complexere bouwwerken Energiezuinigheid en milieu Brandveiligheid Plattegronden, doorsneden en detailtekeningen bouwen complexere bouwwerken	30-12-2020	In behandeling
19-044-BO-02-201229--BAV_pdf	19-044-BO-02-2-01229--BAV.pdf	Kwaliteitsverklaringen Gezondheid Overige gegevens veiligheid Bruikbaarheid bouwwerk Welstand Gezondheid complexere bouwwerken Energiezuinigheid en milieu Brandveiligheid Plattegronden, doorsneden en detailtekeningen bouwen complexere bouwwerken	30-12-2020	In behandeling
19-044-BO-03-201229--BAV_pdf	19-044-BO-03-2-01229--BAV.pdf	Kwaliteitsverklaringen Gezondheid Overige gegevens veiligheid Bruikbaarheid bouwwerk Welstand Gezondheid complexere bouwwerken Energiezuinigheid en milieu Brandveiligheid Plattegronden, doorsneden en detailtekeningen bouwen complexere bouwwerken	30-12-2020	In behandeling
19-044-BO-04-201229--BAV_pdf	19-044-BO-04-2-01229--BAV.pdf	Kwaliteitsverklaringen Gezondheid Overige gegevens veiligheid Bruikbaarheid bouwwerk Welstand Gezondheid complexere bouwwerken	30-12-2020	In behandeling

Naam bijlage	Bestandsnaam	Type	Datum ingediend	Status document
		Energiezuinigheid en milieu Brandveiligheid Plattegronden, doorsneden en detailtekeningen bouwen complexere bouwwerken		
19-044-Rapp-201229--BAV_pdf	19-044-Rapp-20-1229-BAV.pdf	Kwaliteitsverklaringen Gezondheid Overige gegevens veiligheid Bruikbaarheid bouwwerk Welstand Gezondheid complexere bouwwerken Energiezuinigheid en milieu Brandveiligheid Plattegronden, doorsneden en detailtekeningen bouwen complexere bouwwerken	30-12-2020	In behandeling
bedrijfswoning__en_-technische_ruimte_pdf	201230 BGS omgevingsvergu-nningaanvraag tweede bedrijfswoning en technische ruimte.pdf	Gegevens Handelen in strijd met regels ruimtelijke ordening	30-12-2020	In behandeling
-__IV0698_1_2_Funde-rings--_en_Kapplan_pdf	201229 843 - IV0698_1.2_Fun-derings- en Kapplan.pdf	Installaties complexere bouwwerken Bestemmingsplan, beheersverordening en bouwverordening complexere bouwwerken Brandveiligheid Plattegronden, doorsneden en detailtekeningen bouwen complexere bouwwerken	30-12-2020	In behandeling
-__IV0698_1_1_Platt-egrond_doorsnedes_pdf	201229 843 - IV0698_1.1_Pla-ttegrond doorsnedes.pdf	Bruikbaarheid bouwwerk Bestemmingsplan, beheersverordening en bouwverordening complexere bouwwerken Plattegronden, doorsneden en detailtekeningen bouwen complexere bouwwerken	30-12-2020	In behandeling

Ruimtelijke onderbouwing voor de bouw van een tweede bedrijfswoning en vervangende nieuwbouw van een schuur/technische ruimte op het perceel Wielsterdyk 2 te Weidum

---

INLEIDING

Op 30 december 2020 hebben wij een aanvraag omgevingsvergunning ontvangen voor de bouw van een tweede bedrijfswoning en de vervangende nieuwbouw van een schuur/technische ruimte bij de bestaande pluimveehouderij op het perceel Wielsterdyk 2 te Weidum. Dit verzoek is in strijd met het ter plekke geldende bestemmingsplan 'Bûtengebiet'.

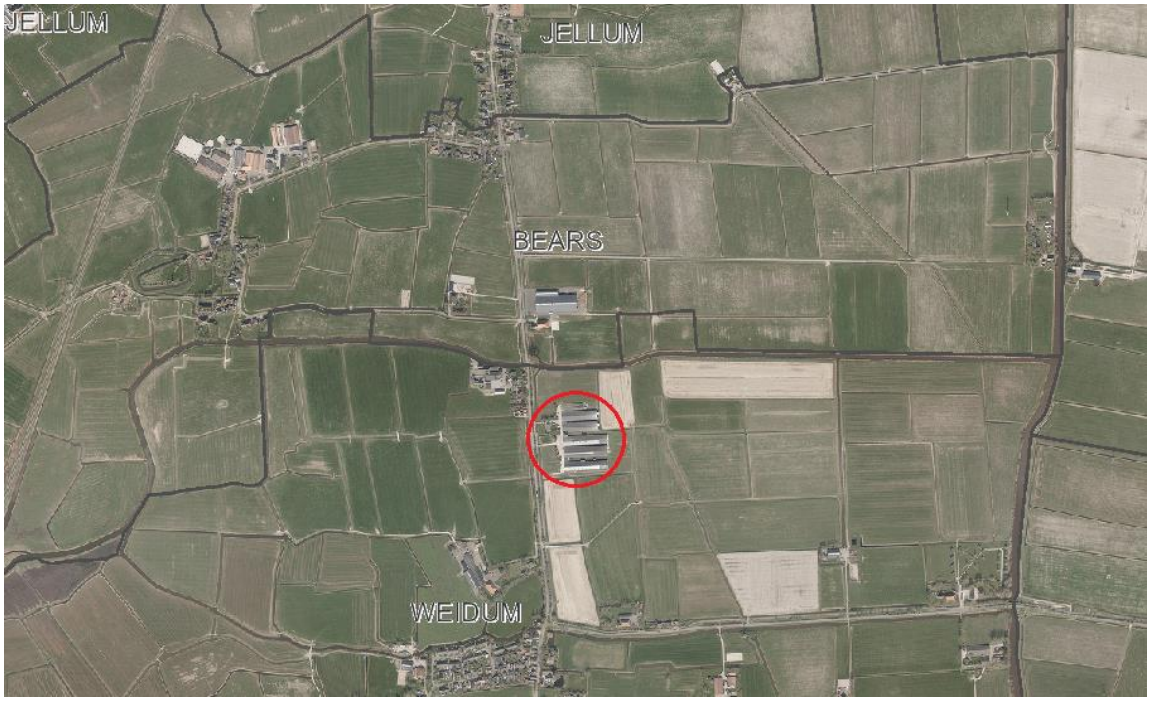

Afbeelding 1: Luchtfoto met perceel Wielsterdyk 2 binnen rode cirkel

Afbeelding 2: Luchtfoto van de pluimveehouderij aan de Wielsterdyk 2 (bron: Geo-Oblique, 2020)

De pluimveehouderij ligt tussen de dorpen Weidum (circa 400 meter ten zuiden van het bedrijf) en Jellum (circa 600 meter ten noorden van het bedrijf). Direct ten noordwesten van de pluimveehouderij bevindt zich het buurtschap It Wiel (zie afbeelding 1).

De ontwikkelingen vinden plaats op de percelen kadastraal bekend als perceel 399, sectie G, gemeentecode JWD00 en perceel 400, sectie G, gemeentecode JWD00.

BESCHRIJVING VAN HET PROJECT

Het project voorziet in de bouw van een tweede bedrijfswoning en de vervangende nieuwbouw van de meest noordelijke schuur. Deze schuur wordt gebruikt voor opslag en als technische ruimte.

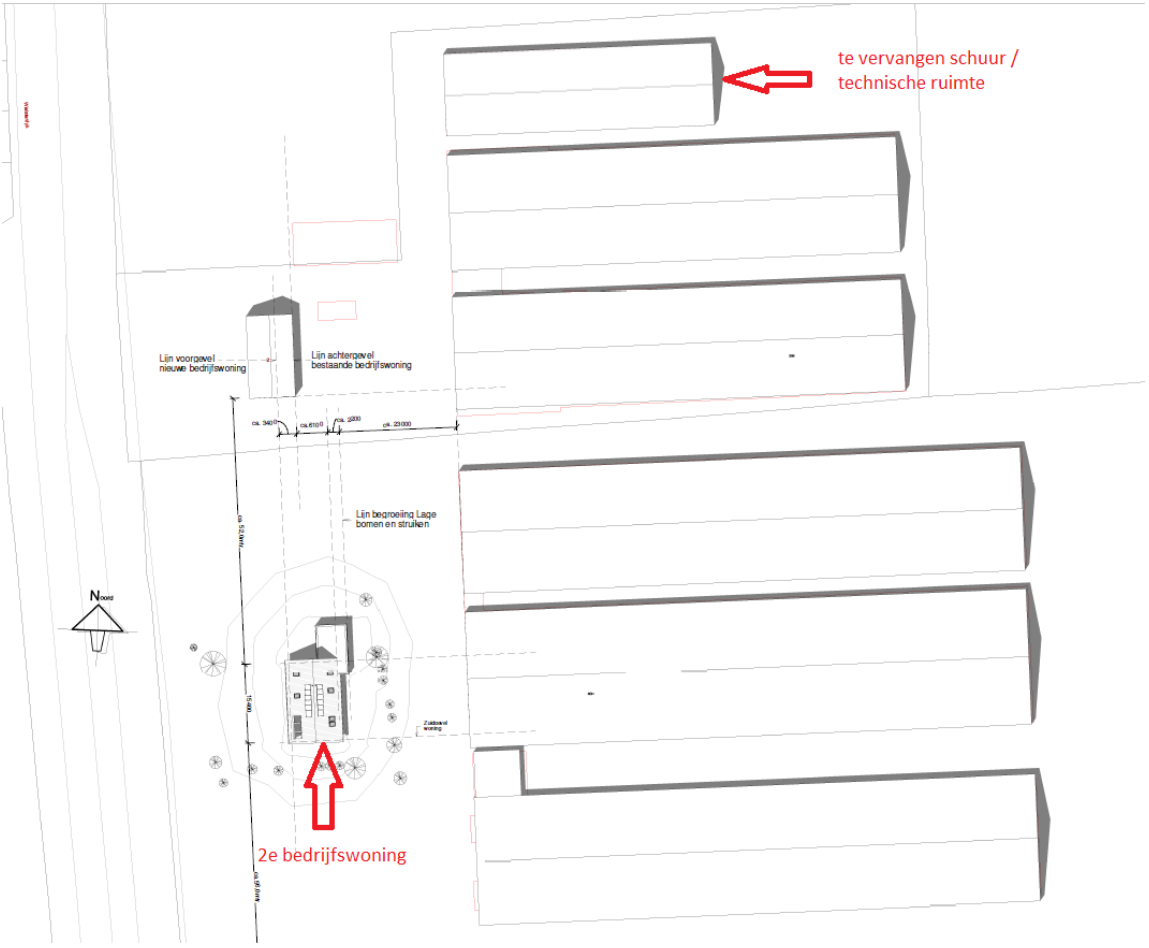

Afbeelding 3: Situatieschets

Afbeelding 4: 3d-aanzicht zuid-westgevel tweede bedrijfswoning

Afbeelding 5: 3d-aanzicht noord-westgevel tweede bedrijfswoning

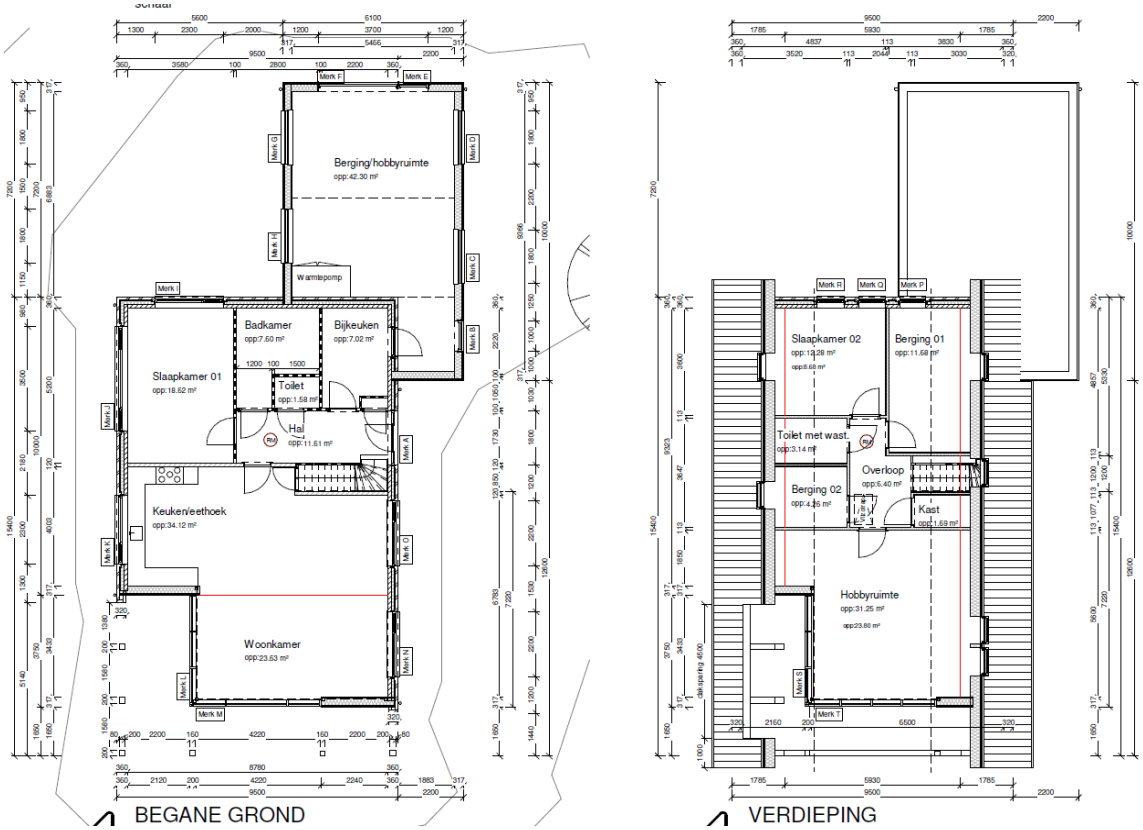

Afbeelding 6: Plattegrond tweede bedrijfswoning

De tweede bedrijfswoning krijgt een oppervlak van circa 196 m^2 met een bouwhoogte van 7,90 meter. De aanbouw krijgt een bouwhoogte van 2,92 meter (zie afbeeldingen 4 t/m 6).

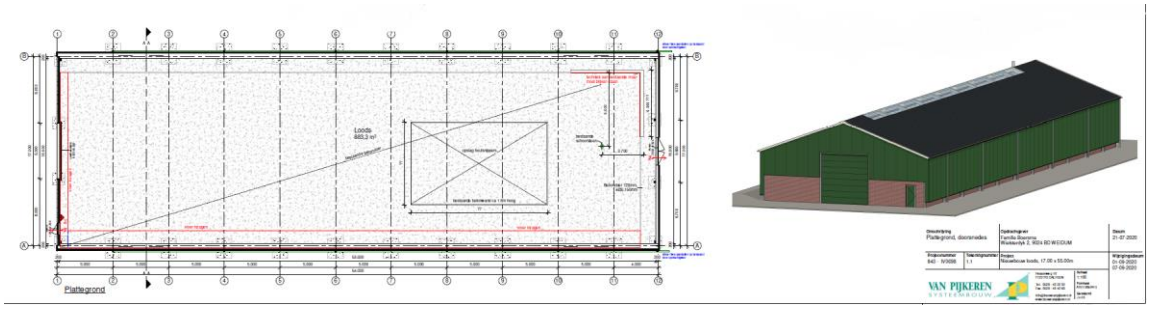

Afbeelding 7: Plattegrond en 3d-aanzicht schuur/technische ruimte

De huidige schuur heeft een oppervlak van circa 846 m^2. De nieuwe schuur/technische ruimte wordt iets groter met een oppervlak van 918 m^2 en zal grotendeels gebruik maken van de bestaande fundering. Van de huidige schuur blijven de wanden in de noordoostelijke hoek behouden omdat aan deze wanden de technische installaties bevestigd zijn die niet worden vervangen of gewijzigd. Deze hoek zal ingepast worden in de nieuw schuur/technische ruimte. De nieuwe schuur/technische ruimte krijgt een bouwhoogte van 8,18 meter.

In deze ruimtelijke onderbouwing wordt aangetoond dat het project zoals hiervoor beschreven op deze locatie aanvaardbaar is.

BESCHRIJVING VAN DE GELDENDE PLANOLOGISCH-JURIDISCHE SITUATIE

Op grond van het geldende bestemmingsplan 'Bûtengebiet' (vastgesteld op 29 september 2015 door de gemeenteraad van de voormalige gemeente Littenseradiel) heeft het perceel de bestemming 'Agrarisch' met de functieaanduidingen 'specifieke vorm van agrarisch - bedrijfskavel niet-grondgebonden agrarisch bedrijf' en 'specifieke vorm van wonen – tweede bedrijfswoning'.

Daarnaast hebben beide bouwlocaties op het perceel in het bestemmingsplan 'Bûtengebiet' de dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie 2'. Ondertussen is op 11 november 2020 het bestemmingsplan 'Partiële herziening Archeologie' vastgesteld. Als gevolg daarvan geldt nu voor beide locaties de dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie 5' uit dat bestemmingsplan.

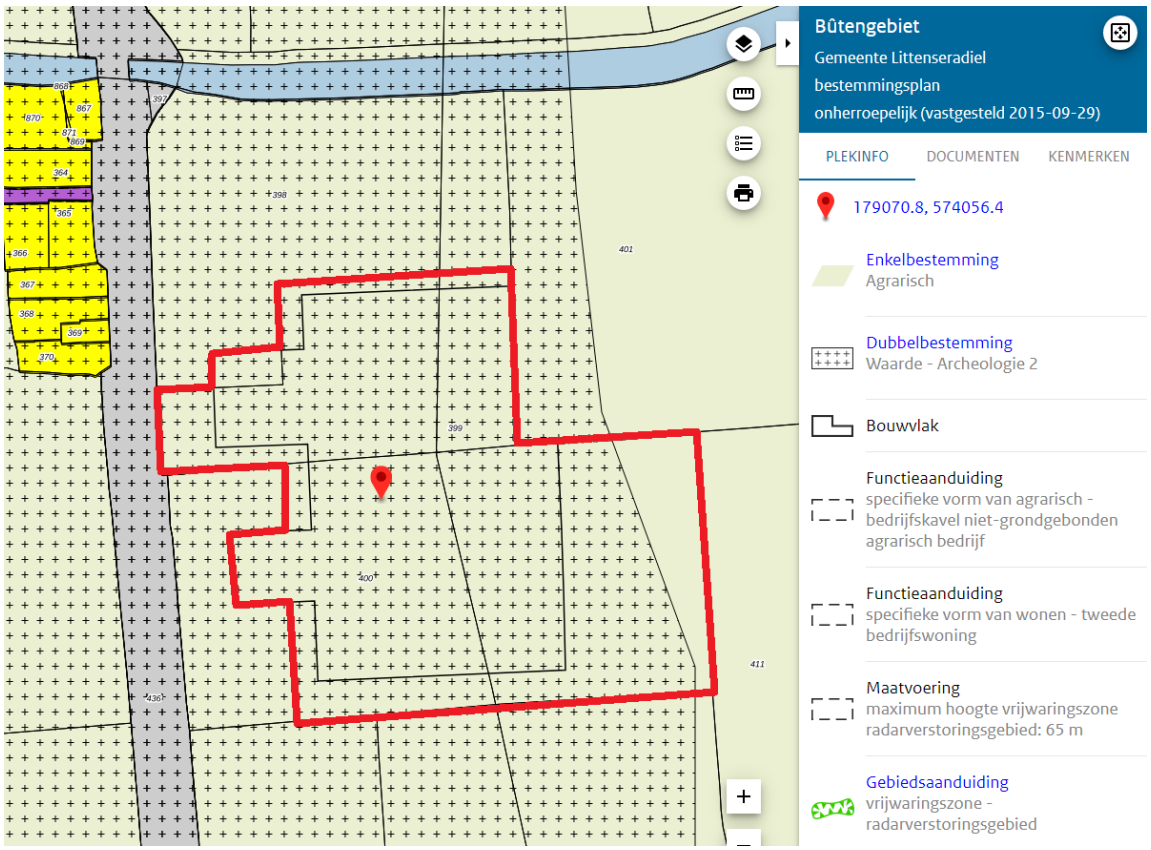

Afbeelding 8: Uitsnede verbeelding bestemmingsplan met bedrijfskavel in rood (bron: ruimtelijkeplannen.nl)

De aanvraag is voor wat betreft de tweede bedrijfswoning in strijd met het bestemmingsplan omdat de aanbouw een plat dak krijgt (terwijl een minimale dakhelling van 30º is voorgeschreven) en omdat door de aanbouw bij de tweede bedrijfswoning meer dan 50% van het bouwvlak wordt bebouwd.

De aanvraag is voor wat betreft de nieuwe schuur/technische ruimte in strijd met het bestemmingsplan omdat de nieuwe schuur aan de noordkant deels buiten het bouwvlak wordt gebouwd. Het gaat daarbij om een strook van circa 70 centimeter breed. Daarnaast is er strijd met het bestemmingsplan omdat de nieuwe schuur een groter oppervlak krijgt dan de huidige schuur.

Daarnaast kent het perceel de gebiedsaanduiding 'vrijwaringszone – radarverstoringsgebied' met een maximum bouwbeperking tot 65 meter hoogte. Hier komen geen verdere belemmeringen voor het project uit naar voren.

Aangezien het bestemmingsplan geen afwijkingsmogelijkheden of wijzigingsbevoegdheden kent voor alle strijdigheden met het bestemmingsplan en geen medewerking kan worden verleend met toepassing van artikel 2.12, lid 1, onder a, onder 2° van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) jo. artikel 4 van bijlage II van het Besluit omgevingsrecht (Bor), kan alleen medewerking aan de aanvraag omgevingsvergunning worden verleend door middel van een planologische procedure; de zgn. 'buitenplanse grote afwijking' waar een ruimtelijke onderbouwing onderdeel van uit maakt.

Voor dit project is een 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) van de gemeenteraad vereist. De raad heeft een lijst van projecten vastgesteld, waarvoor geen vvgb is vereist. Het project past niet binnen deze vastgestelde projectenlijst omdat het plangebied buiten de bebouwde kom ligt.

In het kader van deze procedure wordt het ontwerpbesluit omgevingsvergunning met bijlagen voor een periode van zes weken ter visie gelegd.

TOETSING AAN DE RUIMTELIJKE EN FUNCTIONELE STRUCTUUR

Toets op functie

- *Tweede bedrijfswoning*

De bouw van een tweede bedrijfswoning bij de pluimveehouderij is op grond van het huidige bestemmingsplan bij recht al toegestaan. De beoordeling van de noodzaak van een tweede bedrijfswoning heeft in principe dan ook al bij de vaststelling van dat bestemmingsplan in 2015 plaatsgevonden.
Op basis van artikel 3.7.6, onder a van het bestemmingsplan wordt de noodzaak van een tweede bedrijfswoning aangetoond wanneer er sprake is van een bedrijfsomvang van ten minste 100 NGE en de bedrijfswoning noodzakelijk is in verband met permanent toezicht en de continuïteit en duurzaamheid van het bedrijf als volwaardig meermansbedrijf.

<u>Bedrijfsomvang</u>
Er is voor de pluimveehouderij een milieuvergunning verleend voor 207.000 vleeskuikens en daarnaast 100 schapen. De 207.000 vleeskuikens komen overeen met 277 NGE-eenheden. Tegenwoordig wordt echter niet meer met NGE-eenheden gerekend, maar met de NSO-typering. Op basis van deze NSO-typering valt de pluimveehouderij in de grootteklasse 5 (zeer grote bedrijven). Een bedrijf van deze omvang heeft minimaal twee volwaardige fulltime arbeidskrachten.

<u>Noodzaak permanent toezicht</u>
De aard van de bedrijvigheid -het houden van kwetsbare levende have- is van dien aard dat er sprake moet zijn van permanent toezicht mede in verband met de zeer nauw stekende klimaatbeheersing, het daarvoor moeten inzetten van zeer geavanceerde en complexe apparatuur en het toezien op de goede werking daarvan. Daarnaast is er permanente controle nodig op onder andere voer- en waterlijnen.
Uit de praktijk blijkt dat de hoeveelheid arbeid die moet worden verricht niet 24 uur per dag en zeven dagen per week door één arbeidskracht kan worden verricht. Daarvoor is afwisseling nodig van twee volwaardige arbeidskrachten. Om snel ter plekke te kunnen zijn is het noodzakelijk dat beide arbeidskrachten bij de pluimveehouderij wonen. In de directe omgeving rondom de pluimveehouderij is het aanbod van woningen echter zeer schaars.

Continuïteit bedrijf
Om de continuïteit van de pluimveehouderij te waarborgen zijn er de afgelopen jaren grote investeringen gedaan om het bedrijf te moderniseren (in de afgelopen circa 15 jaar zijn alle oorspronkelijke stallen vervangen door grotere stallen en daarnaast is het aantal stallen uitgebreid). Hiermee voldoet de pluimveehouderij aan alle moderne eisen om deze duurzaam en doelmatig voort te zetten. Daarnaast is de continuïteit geborgd door de maatschap tussen vader en zoon.

- *Vervangende nieuwbouw schuur/technische ruimte*

Op de plaats van de nieuwe schuur/technische ruimte staat op dit moment al een (iets kleinere) schuur/technische ruime die zijn beste tijd heeft gehad. Het vervangen van deze schuur door een nieuwe schuur op dezelfde locatie past in de stapsgewijze modernisering van het bedrijf.

Beleid

- *Rijksbeleid*

Het project is niet in strijd met nationale belangen voortkomend uit Rijksbeleid.

- *Provinciaal beleid / Verordening Romte 2014*

Op 25 juni 2014 hebben Provinciale Staten de Verordening Romte vastgesteld. De verordening stelt regels die ervoor moeten zorgen dat de provinciale ruimtelijke belangen doorwerken in de gemeentelijke ruimtelijke plannen.

In de provinciale Verordening Romte zijn niet specifiek regels opgenomen voor tweede agrarische bedrijfswoningen. Daarnaast is een tweede bedrijfswoning op grond van het bestemmingsplan al toegestaan. Wel moet de noodzaak aangetoond worden.

Op grond van artikel 6.1.3 van de Verordening Romte kan een bestaand bouwperceel voor een niet-grondgebonden veehouderij een uitbreiding krijgen tot een maximale oppervlakte van 1,5 ha. Onder voorwaarden kan ook een groter bouwperceel worden toegestaan.
De nieuwe schuur overschrijdt de begrenzing van het in het bestemmingsplan aangeduide bouwvlak iets. De definitie van een bouwperceel in de Verordening Romte is echter ruimer dan die van een bouwvlak in het bestemmingsplan. Het provinciale bouwperceel komt meer overeen met de in het bestemmingsplan aangeduide bedrijfskavel.
Omdat de uitbreiding van de nieuwe schuur plaats vindt binnen de in het bestemmingsplan aangeduide bedrijfskavel is er geen sprake van een uitbreiding van het bouwperceel en wordt voldaan aan de Verordening Romte.

De aanvraag is in het kader van het vooroverleg besproken met de provincie Fryslân. Op 14 april 2021 (en aangevuld op 30 april 2021) heeft de provincie geconcludeerd dat de uitbreiding valt binnen het bouwperceel en daarmee past binnen het provinciaal beleid (zie bijlage 1).

- *Gemeentelijk beleid*

Van de diverse gemeentelijke beleidsthema's is in het plangebied het welstandsbeleid zoals vastgelegd in de Welstandsnota gemeente Leeuwarden 2019 (deel Leeuwarderadeel - Littenseradiel) en het daarin opgenomen Beeldkwaliteitsplan Buitengebied Littenseradiel relevant. Een positieve toetsing van het voorgenomen bouwplan heeft hieraan plaatsgevonden.

Stedenbouw

Door de tweede bedrijfswoning op afstand van de bestaande bedrijfswoning te plaatsen en deze tevens iets verder van de weg te plaatsen dan de bestaande bedrijfswoning is het bouwplan stedenbouwkundig akkoord bevonden.
De vervangende nieuwbouw van een iets grotere schuur/technische ruimte op dezelfde plek en met dezelfde nokrichting als de huidige schuur en de overige stallen, heeft stedenbouwkundig geen gevolgen.

Welstand

Gelet op de positieve advisering van de welstandscommissie Hûs en Hiem van 23 februari 2021 mag worden geconstateerd dat het bouwplan aan redelijke eisen van welstand voldoet.

Landschappelijke inpassing en erfinrichting
Bij de aanvraag is een erfinrichtingsplan (zie bijlage 2) opgenomen. Hiermee wordt tegemoetgekomen aan het op zorgvuldige wijze landschappelijk inpassen van de nieuwe schuur/technische ruimte door middel van een houtsingel, voor zover van toepassing en voortkomend uit het Beeldkwaliteitsplan Bûtengebied van oktober 2014.

Afbeelding 9: Erfinrichtingsplan

De aanleg en instandhouding van de houtsingel zal als voorwaarde worden opgenomen in de omgevingsvergunning.

Parkeren/verkeer
De verkeersaantrekkende werking en parkeerbehoefte naar aanleiding van voorliggend plan is minimaal. Het plan betreft uitsluitend de realisatie van een tweede bedrijfswoning op locatie. Er is geen aanleiding om te veronderstellen dat hiermee een toename aan verkeersbewegingen plaatsvindt, aangezien de toekomstige bewoners met voorliggend plan aan huis komen te werken. Het parkeren wordt daarnaast opgelost op het eigen erf. Hier wordt in de huidige situatie reeds in voorzien. Bovendien is op het perceel voldoende ruimte voor eventueel aanvullende parkeergelegenheid beschikbaar.

De vervangende nieuwbouw van de schuur/technische ruimte heeft geen gevolgen voor verkeersbewegingen en parkeerbehoefte.

TOETSING AAN DE OMGEVINGSASPECTEN

Milieuzonering
Ten behoeve van de milieuzonering rond bedrijven, is door de VNG het systeem 'Bedrijven en milieuzonering' ontwikkeld, in de vorm van een bedrijvenlijst waarin de bedrijven zijn gecategoriseerd op hun milieueffecten. Naarmate de milieuhinder toeneemt, loopt de milieu-indeling op van 1 t/m 6.

Op het perceel is een niet-grondgebonden agrarisch bedrijf toegestaan. De daaronder vallende pluimveehouderij (fokken en houden van pluimvee; opfokkippen en mestkuikens) valt in milieucategorie 4.1 met een richtafstand van 200 meter voor het aspect geur, 50 meter voor het aspect geluid en 20 meter voor het aspect stof.

De dichtstbijzijnde woningen aan de Wielsterdyk bevinden zich op circa 27 meter van de grens van de bedrijfskavel van de pluimveehouderij en op circa 90 meter van de bestaande bedrijfsgebouwen. In de bestaande situatie wordt dan ook niet voldaan aan de richtafstanden van de VNG. De nieuwe schuur/technische ruimte wordt gerealiseerd binnen de begrenzing van de bedrijfskavel en de afstand tot de dichtstbijzijnde woning blijft gelijk. Daarnaast wordt de inrichting zelf niet veranderd. Er zal door de vervangende nieuwbouw van de schuur/technische ruimte dan ook geen sprake zijn van een verslechtering van het woon- en leefklimaat voor deze woningen.

De realisatie van de tweede bedrijfswoning levert geen belemmering op voor omliggende bedrijven. Het dichtstbijzijnde bedrijf, het bedrijvencentrum Weidum aan de Wielsterdyk 33, bevindt zich op circa 165 meter afstand en op kortere afstand (direct grenzend aan het bedrijfsperceel) daarvan zijn al woningen aanwezig en toegestaan. Met een afstand van circa 165 meter tussen het bedrijvencentrum Weidum en de tweede bedrijfswoning wordt ook ruimschoots aan de richtafstand van 30 meter voor het bedrijvencentrum voldaan.
Overige bedrijven in de omgeving bevinden zich op minimaal 300 meter afstand van de tweede bedrijfswoning, waarmee ook deze bedrijven ruimschoots aan hun richtafstanden voldoen. Ook bij deze bedrijven zijn op veel kortere afstand woningen aanwezig en toegestaan, waardoor deze bedrijven niet in hun bedrijfsvoering kunnen worden belemmerd door de tweede bedrijfswoning.

Geluid
- *Wegverkeerslawaai*

In de Wet geluidhinder (Wgh) is vastgesteld dat, indien in het plangebied geluidgevoelige functies (zoals woningen) zijn voorzien binnen de invloedssfeer van wegverkeerslawaai, akoestisch onderzoek uitgevoerd dient te worden.

De voorgevel van de bedrijfswoning komt op circa 39 meter uit de wegas van de Wielsterdyk te liggen. Op deze weg geldt een maximale snelheid van 60 km/u en de bedrijfswoning ligt dan ook binnen de wettelijke geluidszone van deze weg. Uit bijgevoegde berekening (zie bijlage 3) blijkt dat kan worden voldaan aan de voorkeursgrenswaarde van 48 dB voor wegverkeerslawaai. Hierom hoeft geen nader akoestisch onderzoek te worden verricht. Het planvoornemen wordt niet belemmerd door geluid.

- *Industrie-, railverkeer- en luchtvaartlawaai*

Het perceel ligt niet binnen een geluidszone van een industriegebied, een spoorlijn of van vliegbasis Leeuwarden.

Luchtkwaliteit

De Wet milieubeheer (Wm) voorziet onder meer in een gebiedsgerichte aanpak van de luchtkwaliteit via het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). Luchtkwaliteitseisen vormen onder de Wm geen belemmering voor ruimtelijke ontwikkelingen als een van onderstaande situaties van toepassing is:

- er is geen sprake van een feitelijke of dreigende overschrijding van een grenswaarde;
- een project (al dan niet per saldo) leidt niet tot een verslechtering van de luchtkwaliteit;
- een project is opgenomen in een regionaal programma van maatregelen of in het NSL;
- een project draagt 'niet in betekenende mate' bij aan de luchtverontreiniging.

Met betrekking tot het realiseren van één woning en het vervangen van een schuur/technische ruimte geldt dat dit project als 'niet in betekenende mate' bijdraagt aan de luchtverontreiniging. Het aspect luchtkwaliteit vormt dan ook geen belemmering voor de uitvoering van het project.

Externe veiligheid

Externe veiligheid gaat om het beperken van de kans op en het effect van een ernstig ongeval voor de omgeving door:

- het gebruik, de opslag en productie van gevaarlijke stoffen (inrichtingen);
- het transport van gevaarlijke stoffen (buisleidingen, wegen, waterwegen en spoorwegen);
- het gebruik van luchthavens.

Het externe veiligheidsbeleid richt zich op het beperken van de risico's voor de burger door voornoemde activiteiten.

Op ruim 1 kilometer ten noorden en bijna 3 kilometer ten oosten van het plangebied liggen aardgasbuisleidingen. Het plangebied ligt niet binnen de risicocontour en/of het invloedsgebied van deze buisleidingen. Verder bevinden zich geen andere risicobronnen binnen een afstand van 3 kilometer van het plangebied (zie afbeelding 10). Externe veiligheid vormt dan ook geen belemmering voor de uitvoering van het project.

Afbeelding 10: Risicobronnen nabij plangebied (bron: risicokaart)

Archeologie
Met het verdrag van Malta en als gevolg daarvan het sinds 2017 in de wet vastgelegde archeologische bestel, is het rijksbeleid erop gericht om het archeologisch erfgoed te behouden in de bodem. In de bestemmingsplannen en ruimtelijke onderbouwingen moet een archeologie-paragraaf worden opgenomen. De archeologische (verwachtings)waarde en vindplaatsen moeten in beeld worden gebracht. Voor gebieden met een archeologische verwachtingswaarde geldt een archeologische onderzoeksplicht.

Op het perceel geldt op basis van de provinciale FAMKE voor de periode ijzertijd-middeleeuwen een archeologisch onderzoeksadvies, te weten 'karterend onderzoek 1'. Dit houdt in dat onderzoek wordt aanbevolen wanneer ruimtelijke ingrepen plaatsvinden met een planomvang groter dan 500 m^2. Voor de periode steentijd-bronstijd geldt geen archeologisch onderzoeksadvies.

In het bestemmingsplan 'Leeuwarden - Partiële herziening Archeologie' geldt voor beide bouwlocaties de dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie 5'. Voor deze categorie geldt een onderzoeksplicht bij een ingreep groter dan 2.500 m^2 en een dieper dan 50 cm.

Het voorgenomen project betreft het realiseren van een bedrijfswoning van circa 196 m^2 en een toename van het oppervlak van een schuur/technische ruimte met circa 70 m^2. Archeologisch onderzoek is dan ook niet vereist voor dit project.

Cultuurhistorie en karakteristieke panden
Met ingang van 1 januari 2012 is het gewijzigde Besluit ruimtelijke ordening (Bro) in werking getreden. Het voorstel tot wijziging is een uitvloeisel van de Beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg (MoMo) uit 2009. Bij het opstellen van ruimtelijke plannen moet een beschrijving worden opgenomen van de wijze waarop met de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten monumenten rekening is gehouden.

In het plangebied zijn geen cultuurhistorische waarden aanwezig die geraakt worden door dit project. De bestaande bedrijfsbebouwing betreft geen monument of karakteristiek bouwwerk. Uit de provinciale Cultuurhistorische Kaart blijkt dat op een deel van het perceel van de pluimveehouderij een boerderijplaats ligt. In het bestemmingsplan 'Partiële herziening Archeologie' heeft de locatie van de boerderijplaats de dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie 3'. Op deze plek zal echter niet worden gebouwd.

Bodem
Uitgangspunt ten aanzien van de bodemkwaliteit is dat deze bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zodanig goed moet zijn dat er geen risico's voor de volksgezondheid bestaan bij het gebruik van het plangebied voor wonen of een andere functie.

De locatie ligt in een deel van de gemeente Leeuwarden waar de bodemkwaliteit gemiddeld voldoet aan de kwaliteitsklasse 'landbouw/natuur'. De bodemkwaliteit is dan ook geschikt voor de bouw van de schuur/technische ruimte.

Voor de locatie van de tweede bedrijfswoning is in maart/april 2021 een historisch bodemonderzoek uitgevoerd (zie bijlage 4). Uit het onderzoek blijkt dat de onderzoekslocatie onverdacht is op het voorkomen van noemenswaardige vormen van bodemverontreiniging. Er is dan ook geen noodzaak tot het uitvoeren van een milieuhygiënisch veldonderzoek. De bodemkwaliteit vormt geen belemmering voor de uitvoering van het project.

Waterparagraaf
In de toelichting op ruimtelijke plannen dient een waterparagraaf te worden opgenomen van de wijze waarop rekening is gehouden met de gevolgen van het project voor de waterhuishoudkundige situatie. In de zogenaamde waterparagraaf dient uiteengezet te worden of en in welke mate het project in kwestie gevolgen heeft voor de waterhuishouding, dat wil zeggen het grondwater en het oppervlaktewater. Het is de schriftelijke weerslag van de zogenaamde watertoets.

Op 30 maart 2021 is voor het project een watertoets doorlopen (zie bijlage 5). Op basis van de aangeleverde gegevens is met de digitale watertoets geconstateerd dat met betrekking tot het planvoornemen een 'korte procedure' volstaat. Dit betekent dat voorliggend plan een beperkte invloed heeft op wijzigingen in de waterhuishouding en afvalwaterketen. Mogelijke gevolgen kunnen worden opgevangen door het treffen van gestandaardiseerde maatregelen.

Als richtlijn bij het beoordelen van ruimtelijke plannen werkt Wetterskip Fryslân met de Leidraad watertoets. Hierin staan voor alle wateraspecten uitgangspunten omschreven waarmee rekening moet worden gehouden en is informatie raadpleegbaar over te nemen maatregelen.
Eventuele wateraspecten en aandachtspunten die specifiek op het plan en planlocatie van toepassing kunnen zijn, zijn benoemd in het wateradvies die in de stukken omtrent de watertoets is opgenomen. Relevant zijn de thema's 'toename verharding', 'ruimtelijke adaptatie' en 'Waterwet'. Kortheidshalve wordt op deze plek naar deze passages verwezen.

Door de ruimtelijke ontwikkeling neemt de hoeveelheid verhard oppervlak toe met als gevolg een versnelde afvoer van hemelwater. Het is nodig om deze versnelde afvoer te compenseren om de waterberging in een gebied in stand te houden. De meest voorkomende manier van compenseren is het graven van extra oppervlaktewater. Vrijstelling van de compensatieplicht geldt wanneer de ontwikkeling voorziet in de realisatie van minder dan 200 m^2 verhard of bebouwd oppervlak in stedelijk gebied of minder dan 1.500 m^2 in landelijk gebied. Voor deze ontwikkeling geldt geen compensatieplicht, omdat de ruimtelijke ontwikkeling voorziet in de realisatie van minder dan 1.500 m^2 verhard of bebouwd oppervlak op onbebouwde grond in landelijk gebied.

Er bestaan voor het plan verder geen waterhuishoudkundige bezwaren wanneer aan de richtlijnen ten aanzien van deze thema's wordt voldaan.

Ecologie / Groen
Met de afwijking dient rekening te worden gehouden met het beleid en de wetgeving ten aanzien van de natuurbescherming. Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen gebiedsbescherming en soortenbescherming. Uitgangspunt is dat met beide geen strijdigheid ontstaat.

- *Gebiedsbescherming*

Het plangebied maakt geen deel uit van een Natura 2000-gebied dat in het kader van de Wet Natuurbescherming is beschermd. De dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden, De Groote Wielen en De Alde Feanen, liggen op circa 10 km afstand van het plangebied.
In het plangebied en directe omgeving ligt geen gebied dat is aangewezen in het kader van Natuur Netwerk Nederland (NNN). Het plangebied maakt geen deel uit van gebieden die van belang zijn voor de Ecologische hoofdstructuur. Gebiedsbescherming is dan ook niet aan de orde.

- *Soortenbescherming*

Gelet op de aard en schaal van het planvoornemen (toevoegen van een woning bij het bedrijf en de vervanging van een bestaande schuur/technische ruimte) is ecologisch onderzoek naar soortenbescherming op voorhand niet noodzakelijk.
De bestaande schuur bestaat uit plaatmateriaal. Er zijn dan ook geen conflicten te verwachten met met de Wet natuurbescherming zolang de sloop plaats vindt buiten het broedseizoen. Indien men toch in het broedseizoen wil slopen, dan zal alsnog een quickscan Wet natuurbescherming uitgevoerd moeten worden om er zeker van te zijn dat er geen verblijfplaatsen van beschermde soorten aanwezig zijn.

De nieuwe locatie van de tweede bedrijfswoning ligt vlak naast een strook met bomen en struiken. Uit de inrichtingsschets en het erfinrichtingsplan blijkt dat deze strook intact blijft. Wanneer de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden zijn er geen conflicten met de Wet natuurbescherming te verwachten. Anders zal alsnog een quickscan Wet natuurbescherming uitgevoerd moeten worden.

- *Stikstofdepositie*

De realisatie van de tweede bedrijfswoning en de vervangende nieuwbouw van de schuur/ technische ruimte leidt niet tot een wijziging/verslechtering van de stikstofdepositie zoals die al bij recht is toegestaan. De dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden betreffen De Alde Feanen en De Groote Wielen. Deze gebieden liggen op circa 10 km respectievelijk ten zuidoosten en noordoosten van het plangebied. overbelasting voor stikstof. Het project heeft dan ook geen significante gevolgen voor de stikstofdepositie op De Groote Wielen en De Alde Feanen.

- *Monumentale- en waardevolle bomen*

In december 2019 zijn de "Nadere regels bomen en compensatie groen" vastgesteld. Door het vaststellen van de "Lijst monumentale en waardevolle bomen" zijn de ongeveer 1.400 monumentale en waardevolle bomen beschermd en er geldt een aparte "kapvergunning-procedure" voor.

Op of nabij het perceel Wielsterdyk 2 bevinden zich geen monumentale en/of waardevolle bomen.

Kabels en leidingen

Planologisch relevante kabels en leidingen komen in of nabij het plangebied niet voor.

Straalpaden / Vliegbasis Leeuwarden

Vanwege Vliegbasis Leeuwarden is in het bestemmingsplan 'Bûtengebiet' een vrijwaringszone opgenomen vanwege radarverstoring. Ter plaatse van de Wielsterdyk 2 in Weidum geldt daarbij een maximum bouwbeperking tot 65 meter hoogte. De bouwhoogten van de tweede bedrijfswoning en de nieuwe schuur/technische ruimte blijven daar met respectievelijk 7,90 meter en 8,18 meter ver onder. De vrijwaringszones vormen dan ook geen belemmering voor de uitvoering van het project.

Plan-Mer / Mer-beoordelingsplicht

Voor activiteiten op de C-lijst van het Besluit M.e.r. geldt dat het maken van een milieueffectrapportage verplicht is. Voor activiteiten op de D-lijst onder de drempelwaarde geldt dat een zogenaamde "vormvrije m.e.r.-beoordeling" moet worden doorlopen. Op grond van art. 5 van het Besluit milieueffectrapportage moet worden onderzocht of de activiteit (naar verwachting) leidt tot belangrijke negatieve milieueffecten, die tot het doorlopen van een (formele) m.e.r.-beoordeling dan wel m.e.r.-procedure noodzaken.

In respectievelijk onderdeel 14 van de C-lijst en onderdeel 14 van de D-lijst is de oprichting, wijziging of uitbreiding van een installatie voor het fokken, mesten of houden van pluimvee of varkens opgenomen. Weliswaar wordt een tweede bedrijfswoning gerealiseerd en een schuur (niet zijnde een stal) vervangen bij de bestaande pluimveehouderij, maar de installaties zelf worden niet gewijzigd of uitgebreid. Een milieueffectrapportage of vormvrije mer beoordeling is dan ook niet vereist.

Ladder voor duurzame verstedelijking

In het besluit ruimtelijke ordening (Bro) is de verplichting opgenomen om in het geval van een nieuwe stedelijke ontwikkeling in de toelichting een onderbouwing op te nemen van nut en noodzaak van de nieuwe stedelijke ruimtevraag en de ruimtelijke inpassing. Hierbij wordt uitgegaan van de "ladder voor duurzame verstedelijking".

De "stappen van de ladder" worden in artikel 3.1.6 lid 2 Bro als volgt omschreven: De toelichting bij een bestemmingsplan dat een nieuwe stedelijke ontwikkeling mogelijk maakt, bevat een beschrijving van de behoefte aan die ontwikkeling, en, indien het bestemmingsplan die ontwikkeling mogelijk maakt buiten het bestaand stedelijk gebied, een motivering waarom niet binnen het bestaand stedelijk gebied in die behoefte kan worden voorzien. Op grond van artikel 5.20 Bor is artikel 3.1.6 Bro eveneens van toepassing voor een omgevingsvergunning die wordt verleend met toepassing van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 3°van de Wabo.

Uit jurisprudentie blijkt dat niet iedere ontwikkeling als een nieuwe stedelijke ontwikkeling valt te kwalificeren. Of sprake is van een stedelijke ontwikkeling wordt bepaald door de aard en omvang van de ontwikkeling in relatie tot de omgeving.

De vervangende nieuwbouw van een schuur/technische ruimte (met een beperkte toename van het oppervlak) bij een bestaand pluimveebedrijf is geen nieuwe stedelijke ontwikkeling.
Ook de bouw van de tweede bedrijfswoning is geen nieuwe stedelijke ontwikkeling. Uit jurisprudentie blijkt dat er pas bij een toename van 12 woningen sprake is van een stedelijke ontwikkeling. Daarnaast is de tweede bedrijfswoning planologisch al toegestaan, waardoor er geen sprake is van een toename van woningen.

De conclusie is dan ook dat voor dit project de zogenaamde ladder niet doorlopen hoeft te worden.

UITVOERBAARHEID

Maatschappelijke uitvoerbaarheid
De aanvraag omgevingsvergunning doorloopt de in de Wabo voorgeschreven procedure. Dit betekent dat de aanvraag gedurende zes weken ter inzage ligt voor zienswijzen. Naast publicatie in de Staatscourant en Huis aan Huis Leeuwarden, zullen direct omwonenden over het ter inzage leggen schriftelijk worden geïnformeerd. Tijdens deze periode bestaat voor eenieder de mogelijkheid voor het indienen van zienswijzen. Aan de hand van de ingekomen zienswijzen kan het project eventueel worden aangepast. De indieners van de zienswijzen worden hiervan op de hoogte gehouden. Tegen de omgevingsvergunning is beroep mogelijk bij de rechtbank en hoger beroep bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Economische uitvoerbaarheid
De kosten worden gedekt uit de leges en door het sluiten van een overeenkomst ambtelijke kosten. De eventuele planschade wordt betaald door de initiatiefnemer. Voorts wordt het project volledig gefinancierd door de initiatiefnemer en er is geen aanleiding om te veronderstellen dat deze niet over voldoende financiële middelen beschikt om dit project te realiseren.

Conclusie
Het te realiseren project past goed in de ruimtelijke structuur van de omgeving en past in het ruimtelijk beleid van de gemeente Leeuwarden. Nu er ook voor het overige geen redenen zijn waarom niet kan worden meegewerkt is de afwijking van het bestemmingsplan aanvaardbaar. Om deze redenen kan worden meegewerkt aan dit verzoek door af te wijken van het geldende bestemmingsplan.

Gemeente Leeuwarden

Besluitvorming (raad)

Dossiernummer	1335
Extern Zaak ID	Z235461-2021
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	7 juli 2021
Agendapunt	3.7
Omschrijving	Tweede wijziging parkeerverordening Leeuwarden 2018
Eigenaar	van der Meer, Hayo van der
Portefeuillehouder	Friso Douwstra

Bijlagen
Raadsvoorstel tweede wijziging parkeerverordening 2018.docx
Raadsbesluit tweede wijziging parkeerverordening 2018.docx

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Collegevergadering	8 juni 2021
Besluitvorming (raad)	**7 juli 2021**

Toelichting

Het college heeft besloten aan de gemeenteraad voor te stellen om de parkeerverordening te wijzigen. Met de voorgestelde wijziging is het mogelijk dat in specifieke situaties met een parkeervergunning ook buiten de vakken geparkeerd mag worden. Dit is af en toe nodig op plekken in de binnenstad waar geen parkeerplaatsen zijn maar wel (tijdelijk) dichtbij geparkeerd moet worden door bijvoorbeeld een glazenwasser.
Daarnaast is in de wijziging opgenomen dat parkeerafspraken ook in de omgevingsvergunning geregeld kunnen worden en dat ook in de blauwe zone nadere regels voor bewoners gesteld kunnen worden.

Voorgesteld besluit

1. Aan de gemeenteraad voor te stellen om de tweede wijziging van de Parkeerverordening Leeuwarden 2018 gewijzigd vast te stellen overeenkomstig bijgevoegd besluit;

Besluit

Gemeente Leeuwarden

1. De gemeenteraad besluit om de tweede wijziging van de Parkeerverordening Leeuwarden 2018 gewijzigd vast te stellen overeenkomstig bijgevoegd besluit;

Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 14058

Gemeente Leeuwarden

Raadsvoorstel

Tweede wijziging Parkeerverordening 2018
Zaaknummer: Z235461-2021

Aan de gemeenteraad.

Op 1 juli 2020 heeft u de Parkeerverordening Leeuwarden 2018 gewijzigd vastgesteld. Het betrof hier een eerste wijziging. In deze wijziging is het geregeld dat bewoners in de binnenstad maximaal 1 parkeervergunning kunnen aanvragen en dat er niet meer gewerkt wordt met een wachtlijst. Voor u ligt een voorstel voor een tweede wijziging. In de tweede wijziging is het mogelijk dat in specifieke situaties met een parkeervergunning ook buiten de vakken geparkeerd mag worden. Bijvoorbeeld door een sleutelspecialist of een ramenwasser die vanwege het goed kunnen uitvoeren van hun werkzaamheden dichtbij hun bestemming moeten kunnen parkeren. Het gaat om een zeer kleine groep. Bovendien worden deze aanvragen ook altijd door de backoffice beoordeeld op nut en noodzaak.

Daarnaast wordt in de tweede wijziging opgenomen dat parkeerafspraken ook in de omgevingsvergunning geregeld kunnen worden en dat ook in de blauwe zone nadere regels voor bewoners gesteld kunnen worden. Hierbij kan gedacht worden aan maximaal 1 parkeerontheffing per woning bij nieuwe initiatieven zonder eigen parkeergelegenheid. Nu zijn dat er nog twee in een blauwe zone.

Aan uw raad wordt daarom voorgesteld om de parkeerverordening 2018 met in acht neming van vorenstaande punten gewijzigd vast te stellen. Na publicatie treedt de gewijzigde parkeerverordening in werking.

Leeuwarden, 8 juni 2021,

burgemeester en wethouders van Leeuwarden,

burgemeester.

secretaris.

**Dit document is rechtsgeldig digitaal ondertekend.*

Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 14058

Gemeente Leeuwarden

Tweede wijziging Parkeerverordening 2018

DE RAAD VAN DE GEMEENTE LEEUWARDEN;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 8 juni 2021 (Zaaknummer Z235461-2021);

gelet op artikel 149 van de Gemeentewet;

BESLUIT:

1. Vast te stellen de volgende verordening tot wijziging van de Parkeerverordening van de gemeente Leeuwarden 2018:

   A. In artikel 1, lid p: Bij de begripsomschrijving parkeerplaats op eigen terrein / eigen parkeerplaats wordt toegevoegd de tekst omgevingsvergunning:

      Parkeerafspraak vastgelegd in een omgevingsvergunning, een parkeerovereenkomst, exploitatieovereenkomst of soortgelijke overeenkomsten c.q. documenten, waarin geen gebruik wordt gemaakt van openbare parkeerplaatsen.

   B. Na Artikel 6, lid 2: Bedrijfsparkeervergunning voor werkzaamheden in meerdere zones in de binnenstad en/of de schil wordt ingevoegd de volgende tekst:

      Artikel 6, lid 3: De parkeervergunning kan worden uitgebreid met de mogelijkheid om te mogen parkeren buiten de vakken; het college kan hieromtrent nadere regels stellen.

   C. In Artikel 8, lid 5 Parkeerontheffing voor een parkeerschijfzone (blauwe zone) wordt toegevoegd de tekst bewoner:

      Het college kan, bij openbaar te maken besluit, met inachtneming van deze verordening nadere regels stellen voor verlening van een parkeerontheffing voor bewoner, bedrijf of beroepsbeoefenaar.

2. Dat deze wijzigingen in werking treden op de dag na bekendmaking.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van,

voorzitter.

griffier.

**Dit document is rechtsgeldig digitaal ondertekend.*

Gemeente Leeuwarden

Besluitvorming (raad)

Dossiernummer	1327
Extern Zaak ID	Z235927-2021
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	7 juli 2021
Agendapunt	3.8
Omschrijving	Kwaliteitskader Sociaal Domein gemeente Leeuwarden en Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie 2021 gemeente Leeuwarden
Eigenaar	Vennema-Wierstra, Irma
Portefeuillehouder	Hein Kuiken;Hilde Tjeerdema

Bijlagen
Raadsvoorstel Kwaliteitskader en Verordening.docx
Kwaliteitskader Sociaal Domein gemeente Leeuwarden.doc
versie 2021-07-06 Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie 2021 gemeente Leeuwarden - definitieve versie.docx
ASD advies Kwaliteitskader Sociaal Domein 2021.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Collegevergadering	22 juni 2021
Besluitvorming (raad)	**7 juli 2021**

Toelichting

Het college heeft besloten de gemeenteraad voor te stellen Kwaliteitskader Sociaal Domein en de hierbij behorende Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie vast te laten stellen. Zowel het kwaliteitskader als de verordening zijn gewijzigd vanwege de herziene lokale werkwijze Wmo per 1 januari 2021. De belangrijkste wijzigingen betreffen:
- een toevoeging over de reikwijdte van het Kwaliteitskader in relatie tot regionaal ingekochte ondersteuning;
- aanpassing van de paragraaf over privacy in het Kwaliteitskader vanwege de Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming;
- aanpassing van het toetsings- en afwegingskader op het programma van eisen in de aanbesteding van de Basisondersteuning en Aanvullende Ondersteuning Wmo.

Voorgesteld besluit

1. De gemeenteraad voor te stellen:
a. het Kwaliteitskader Sociaal Domein gemeente Leeuwarden vast te stellen;

b. de Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie 2021 gemeente Leeuwarden vast te stellen;

Besluit

1. De gemeenteraad besluit:
a. het Kwaliteitskader Sociaal Domein gemeente Leeuwarden vast te stellen;
b. de Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie 2021 gemeente Leeuwarden vast te stellen;

Toelichting

Er is een stemverklaring van raadslid Molenaar:
De fractie van GroenLinks Leeuwarden stemt voor, en wil duidelijk aangeven dat de fractie kritisch is en blijft op de uitvoering en handhaving waar het kwaliteitskader aan ten grondslag ligt. Inwoners moeten kunnen vertrouwen op kwalitatief goede ondersteuning en dit ook ervaren.

Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 14058

Gemeente Leeuwarden

Raadsvoorstel

Kwaliteitskader Sociaal Domein gemeente Leeuwarden en Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie 2021 gemeente Leeuwarden
Zaaknummer: Z235927-2021

Aan de gemeenteraad.

Inleiding

Hierbij ontvangt u een voorstel voor het vaststellen van het Kwaliteitskader Sociaal Domein gemeente Leeuwarden en de Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie 2021 gemeente Leeuwarden.

In 2016 is door de gemeenteraad het genoemde Kwaliteitskader Sociaal Domein en bijbehorende Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie vastgesteld. Het Kwaliteitskader is tevens het toetsings- en afwegingskader voor de Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie. Deze twee zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

In juli 2019 is door de gemeenteraad de nieuwe lokale werkwijze voor de Wmo vastgesteld middels het Uitvoeringsplan Herijking ondersteuning Wmo.
De nieuwe werkwijze is gestart in januari 2021. Dit is de aanleiding geweest om het Kwaliteitskader Sociaal Domein en de bijbehorende Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie aan te passen.

<u>Het Kwaliteitskader is aangepast op de volgende onderdelen:</u>

- Hoofdstuk 2: toevoegen van een alinea over de reikwijdte van het Kwaliteitskader – in relatie tot regionaal ingekochte ondersteuning. Voor regionaal ingekochte ondersteuning (via SDF) voor alle inwoners in de regio Fryslân, kan een apart kwaliteitskader opgesteld worden. Deze zullen alleen gelden voor aanbieders die de regionaal ingekochte ondersteuning leveren en ook alleen in relatie tot de betreffende regionale ingekochte ondersteuning. Voor zover geen regionaal kwaliteitskader is vastgesteld, geldt voor de ondersteuning geboden aan de inwoners van de gemeente Leeuwarden de kwaliteitseisen in dit Kwaliteitskader Sociaal Domein.

- Hoofdstuk 5: aanpassen paragraaf over privacy met betrekking tot nieuwe Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) i.p.v. de wet bescherming persoonsgegevens.

- Hoofdstuk 6: aansluiten van het toetsings- en afwegingskader op het programma van eisen in de aanbesteding van de Basisondersteuning en Aanvullende ondersteuning Wmo lokaal.

- Tekstuele aanpassingen:
  - eenduidigheid gebruik van begrippen ter verduidelijking voor de uitvoering
  - actuele benaming documenten, afdelingen, wetten e.d.

De Verordening is aangepast op de volgende onderdelen:

- Artikel 1 Begripsbepalingen:
  - het begrip formele ondersteuning is aangepast en daarmee in overeenstemming gebracht met de formulering in de Verordening Wmo.
  - begrip Persoonsgebonden budget is ter verduidelijking toegevoegd, conform formulering Verordening Wmo.
  - begrip houder, uitvoerder en instelling zijn samengevoegd tot het begrip aanbieder. Het begrip aanbieder is conform het gebruik in het Kwaliteitskader en de Verordening Wmo.
  Deze begrippen zijn ook doorgevoerd in de hierop volgende artikelen en de toelichting.

- Bijlage 'toetsings- en afwegingskader van de Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie' dat integraal onderdeel is van de verordening is aangepast op basis van het nieuwe toetsings- en afwegingskader (H6) van het aangepaste Kwaliteitskader Sociaal Domein.

- Tekstuele aanpassingen:
  - eenduidigheid van begrippen, conform begrippen in het Kwaliteitskader en de Verordening Wmo.
  - enkele typefouten en onjuiste formuleringen hersteld.

Afstemming
Voor het aanpassen van het Kwaliteitskader Sociaal Domein heeft externe afstemming plaatsgevonden met de nieuwe lokale Wmo-aanbieders (Amaryllis, Windkracht058, MIEP Huishoudservice en Thuiszorg Het Friese Land). Daarnaast heeft afstemming plaats gevonden met de Adviesraad Sociaal Domein (ASD). Vragen van ASD zijn naar wens ambtelijk beantwoord. De ASD heeft te kennen gegeven geen aanleiding te zien tot het geven van advies.

Beoogd effect
Het doel wat de gemeente Leeuwarden met het Kwaliteitskader Sociaal Domein wil bereiken is niet gewijzigd, namelijk dat inwoners kunnen vertrouwen op kwalitatief goede ondersteuning. De bij het Kwaliteitskader Sociaal Domein behorende Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie geeft het college van B&W de handhavende bevoegdheid om tegen eventuele misstanden op te treden. Daarnaast wordt ieder jaar een zogenoemd Uitvoeringsplan Toezicht opgesteld, waarin mede op basis van ontwikkelingen, ervaringen van de toezichthouder, input van focusgroepen, actuele meldingen en signalen, concreet invulling wordt gegeven aan activiteiten in het kader van Toezicht.

Kanttekeningen en risico's
Het Kwaliteitskader Sociaal Domein en de bijbehorende Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie sluiten aan op het programma van eisen opgenomen in de inkoop van de Basisondersteuning en Aanvullende ondersteuning en sluit aan op de Verordening Wmo van de gemeente Leeuwarden.

Financiën
De aanpassingen hebben geen gevolgen voor de begroting.

Leeuwarden, 15 juni 2021,

burgemeester en wethouders van Leeuwarden,

burgemeester.
{{Signer1}}

secretaris.
{{Signer2}}

**Dit document is rechtsgeldig digitaal ondertekend.*

Kwaliteitskader Sociaal Domein gemeente Leeuwarden

Juli 2021

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding 4
2. Kwaliteitskader 6
3. Rol gemeente: stelselverantwoordelijkheid en toezicht 9
4. Visie en kernwaarden van het kwaliteitskader 16
5. Niveau te behalen resultaat 20
6. Toetsings- en afwegingskader 30

1. Inleiding

De invoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo) en de in 2015 herziene Jeugdwet heeft een zwaardere verantwoordelijkheid gelegd bij de gemeente op het gebied van toezicht en kwaliteit. Wettelijk gezien is de gemeente verantwoordelijk voor het in stand houden van een kwalitatief en kwantitatief toereikend stelsel van voorzieningen. Dit geldt zowel voor de Wmo als de Jeugdwet. Als het gaat om het houden van toezicht op de (kwalitatieve) uitvoering van deze voorzieningen heeft de gemeente deze verantwoordelijkheid gekregen als het gaat om de Wmo. Bij de Jeugdwet is deze gebleven bij de Inspectie voor de Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ). Zij maken hierbij gebruik van hun eigen kwaliteitskaders. De IGJ rapporteert jaarlijks aan de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) over de uitvoering van het Wmo toezicht door gemeenten.

Kwaliteitskader Sociaal Domein

Het bovenstaande is voor de gemeente Leeuwarden mede aanleiding geweest om in 2016 een kwaliteitskader te ontwikkelen. Inmiddels is dit een aantal jaren geleden. In juli 2019 is voor de Wmo een nieuwe lokale werkwijze vastgesteld in het "Uitvoeringsplan Herijking ondersteuning Wmo". De nieuwe werkwijze is gestart in januari 2021. Deze ontwikkeling heeft aanleiding gegeven om het Kwaliteitskader Sociaal Domein te actualiseren.

Het doel wat de gemeente Leeuwarden met het geactualiseerde kwaliteitskader wil bereiken is niet gewijzigd, namelijk dat cliënten kunnen vertrouwen op kwalitatief goede ondersteuning. De bij het kwaliteitskader behorende verordening "Toezicht en handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie" geeft het college van B&W de handhavende bevoegdheid om tegen eventuele misstanden op te treden. Om die bevoegdheid uit te voeren is er minimaal één toezichthouder – in de zin van de Wmo 2015 – door het college aangesteld. De toezichthouder werkt aan de hand van een jaarlijks door de gemeente vastgesteld uitvoeringsplan.

Totstandkoming van kwaliteitskader

Het kwaliteitskader is in gezamenlijkheid vormgegeven met de spelers in het veld. Voor een toets op de praktische uitvoerbaarheid heeft voorafgaand aan het opstellen van dit kwaliteitskader een externe consultatie plaatsgevonden. De gemeente is met (een vertegenwoordiging van) alle relevante partijen in gesprek gegaan om de invulling van het kwaliteitskader te bespreken. Voor het actualiseren van het kwaliteitskader heeft afstemming plaatsgevonden met de nieuwe lokale Wmo- aanbieders.

Continue leren

De actualisatie van het kwaliteitskader maakt onderdeel uit van een meerjarig ontwikkelplan. Het is het voornemen gaandeweg een set aan kwaliteitsafspraken te ontwikkelen die een kwalitatief goede ondersteuning van onze inwoners zoveel als mogelijk garandeert. Bij dit continue leren en verbeteren is het consequent toepassen en geheel doorlopen van de Plan-Do-Check-Act-cyclus (PDCA-cyclus) van wezenlijk belang. Ieder jaar wordt een zogenoemd Uitvoeringsplan opgesteld, waarin op basis van de ervaringen van voorgaande periodes concreet invulling wordt gegeven aan onder meer kwaliteits-, verbeter- en handhavingsactiviteiten.

Leeswijzer

Het kwaliteitskader vormt de overkoepelende notitie voor de kwaliteit van het sociaal domein, maar wordt op verschillende plekken concreet ingevuld. Zo gelden de gemeentelijke sectorale kwaliteitsplannen en –beleid, en heeft de toegang tot ondersteuning een eigen werkwijze.

Wat wel meer uitputtend wordt beschreven, zijn de kwaliteitseisen voor aanbieders. Deze kwaliteitseisen gelden voor zowel de basisondersteuning, de aanvullende ondersteuning als formele ondersteuning vanuit persoonsgebonden budget (PGB). Hoofdstuk 6 is daar de concrete invulling van.

In hoofdstuk 2 staat het doel van het kwaliteitskader. Het schetst welk doel dit kader nastreeft en de mate waarin we normen invullen. Omdat het kwaliteitskader niet enkel bedoeld is als weergave van de kwaliteitseisen die de gemeente Leeuwarden wil hanteren, geeft het ook aan hoe dit kader gebruikt wordt in de praktijk.

Hoofdstuk 3 gaat dieper in op de rol die de gemeente heeft. Hierin komt terug welke samenhang het kwaliteitskader heeft met de verordening 'Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie'. Ook wordt de werkwijze beschreven die wordt gehanteerd op het moment dat toezichthouders onregelmatigheden constateren. Deze werkwijze is verankerd in de verordening en geeft het college en de toezichthouders concrete instrumenten om de kwaliteit van het sociaal domein, meer in het bijzonder die van de ondersteuning vanuit de Wmo, te waarborgen.

Hoofdstuk 4 behandelt de uitgangspunten en kernoverwegingen die bepalend zijn in de waardering van de kwaliteit van het sociaal domein. Het geeft de gemeentelijke visie op de professionele standaard die we willen behouden.

In hoofdstuk 5 staat de vertaling van de gemeentelijke visie op de normen die de gemeente hanteert. Hier komen ook de verschillende invalshoeken terug, waarbij aandacht wordt geven aan de kwaliteit van de taken en activiteiten van de sociale wijkteams, gecontracteerde aanbieders, PGB-aanbieders en de gemeente zelf. Ook noemt het kader hier bijzondere omstandigheden, doelgroepen en voorzieningen die een concrete uitwerking vragen van de gemeentelijke visie.

In hoofdstuk 6 wordt het toetsings- en afwegingskader schematisch weergegeven. Dit hoofdstuk vormt de kern van dit kwaliteitskader en geeft de normen waaraan wordt getoetst of het sociaal domein voldoet aan de in de vorige twee hoofdstukken neergelegde uitgangspunten en aanvullende kaders. Dit kader is tevens het toetsings- en afwegingskader voor de verordening 'Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie'. Deze twee zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Aan de hand van deze normenstelling wordt de kwaliteit getoetst en eventueel gehandhaafd.

2. Kwaliteitskader

Stelselverantwoordelijkheid van de gemeente

De gemeente heeft als gevolg van de decentralisaties een verregaande stelselverantwoordelijkheid gekregen voor de ondersteuning die ze biedt. Deze stelselverantwoordelijkheid houdt in dat de gemeente in de eerste plaats verantwoordelijk is voor de inrichting en uitvoering van de ondersteuning in het sociaal domein en heeft een verantwoordelijkheid om voldoende passende ondersteuning aan de inwoners van diens gemeente te bieden. Voor de Wmo en de Participatiewet geldt extra dat de gemeente er ook op dient toe te zien dat de ondersteuning die het biedt van voldoende kwalitatief niveau is. Dat betekent dat de gemeente tevens toezicht houdt op de kwaliteit van het stelsel. Slechts voor de Jeugdwet liggen deze verantwoordelijkheden elders. In dit kader wordt ook stilgestaan bij de bijzondere positie van de Jeugdwet binnen de gemeentelijke verantwoordelijkheden.

Dit kwaliteitskader geeft in de eerste plaats aan welke uitgangspunten we hanteren om te kunnen spreken van voldoende kwalitatieve ondersteuning. Kwaliteitsbewaking is complex vanwege de wettelijke verantwoordelijkheidsverdeling. Niet alle verantwoordelijkheden in het sociaal domein zijn op dezelfde wijze neergelegd. Hieronder hebben we schematisch aangegeven hoe de verantwoordelijkheden liggen.

<table>
<tr><td colspan="3">Voorwerp van onderzoek:
<u>INWONERS</u>
Kader:
Wmo – Jeugdwet – Participatiewet
toezicht op uitvoering door:
Gemeentelijke toezichthouder / Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd</td></tr>
<tr><td colspan="3">Voorwerp van onderzoek:
<u>BASISONDERSTEUNING</u>
Kader:
Wmo, Jeugdwet, kwaliteitskader
Toezicht op de uitvoering door:
Gemeentelijke toezichthouder / Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd</td></tr>
<tr><td>Voorwerp van onderzoek:
<u>PARTICIPATIE-ACTIVERINGSDIENST-VERLENERS</u>
Kader:
Participatiewet – Kwaliteitskader – Verordening Toezicht en Handhaving
Toezicht op uitvoering door:
Gemeentelijke toezichthouder</td><td>Voorwerp van onderzoek:
<u>JEUGDHULPAANBIEDERS</u>
Kader:
Jeugdwet – Toetsingskader JIJ
Toezicht op uitvoering door:
Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ)</td><td>Voorwerp van onderzoek:
<u>AANVULLENDE ONDERSTEUNING</u>
Kader:
Wmo – Kwaliteitskader – Verordening Toezicht en Handhaving - overeenkomst
Toezicht op uitvoering door:
Gemeentelijke toezichthouder</td></tr>
<tr><td colspan="3">Voorwerp van onderzoek:
<u>STELSELVERANTWOORDELIJKHEID</u>
Kader:
Wmo – Jeugdwet – Participatiewet
Toezicht op uitvoering door:
IGJ (Wmo & Jeugdwet), ISZW (Participatiewet)</td></tr>
</table>

Doel van het kwaliteitskader

Het kwaliteitskader is een nadere concretisering van alle (globale) kwaliteitseisen die in wetten, verordeningen, beleidsregels, Uitvoeringsplan Herijking Ondersteuning Wmo, Inkoopdocumenten en in de contracten met aanbieders worden genoemd. Met het benoemen van kernwaarden wordt de focus en prioriteit van dit kader benoemd.

Het kwaliteitskader heeft een tweeledig doel. In de eerste plaats biedt het de houvast om bij aanbestedingen kwaliteitseisen te stellen waaraan potentiële aanbieders moeten voldoen. Hiermee kan vooraf beoordeeld worden of de gemeente ondersteuning inkoopt van een kwalitatief niveau dat zij wenselijk acht ten behoeve van haar inwoners. In de tweede plaats biedt het kwaliteitskader gedurende de overeenkomst (dus na de aanbesteding) een kader om toe te zien op de uitvoering van de dienstverlening conform de overeengekomen kwaliteitseisen. Dat maakt het mogelijk om op te treden in het geval van geconstateerde afwijkingen en misstanden. Dit kader ziet verder ook toe op die aanbieders die geen overeenkomst met de gemeente hebben en hun ondersteuning bieden op basis van een PGB. Alhoewel de mogelijkheden voor het sturen op PGB aanbieders meer beperkt is dan op gecontracteerde aanbieders, geeft het kwaliteitskader alsnog handvatten ook aan deze aanbieders kwaliteitseisen te stellen en indien nodig te handhaven (met behulp van de bijbehorende verordening).

Het voor u liggende kwaliteitskader heeft een tijdelijk karakter. Voortdurend zal periodiek moeten worden onderzocht of de kaders passend zijn voor de dan actuele omstandigheden. Als gevolg hiervan zijn regelmatige bijstellingen en aanpassingen nodig. De PDCA-cyclus houdt in dat we periodiek stil willen staan bij de actualiteit van dit kader. Het frequent peilen of het kwaliteitskader nog steeds aan de gestelde voorwaarden voldoet en het vervolgens adequaat daar op acteren, draagt indirect en direct bij aan de borging van de kwaliteit (beheersing).

Reikwijdte van het kwaliteitskader

De reikwijdte van het kwaliteitskader bestrijkt in principe het volledige sociaal domein van de gemeente Leeuwarden. In de bijlage is een overzicht opgenomen van de voorzieningen waar het kwaliteitskader betrekking op heeft. Naast de reikwijdte van voorzieningen kent het kwaliteitskader ook meerdere dimensies en bedient het verschillende partijen die bij de kwaliteit van dienstverlening binnen het sociaal domein betrokken zijn, bijvoorbeeld:

- inwoners weten welke hulp zij kunnen verwachten van hulpverleners en aanbieders en van welke kwaliteit die hulp is.
- cliëntenraden krijgen een handreiking om de belangen van hun achterban te behartigen.
- voor de aanbieders (Raad van bestuur) en hulpverleners zijn de kwaliteitseisen uit het kwaliteitsdocument bepalend voor het handelen.
- voor de gemeentelijk toezichthouders zijn het toezichtkader en de daaraan gekoppelde normen de instrumenten waarmee de toezichtstaak wordt uitgeoefend.
- de gemeente gebruikt het kader als richtsnoer bij het opstellen van bestekken en contracten met de aanbieders van hulp, zorg en ondersteuning.

Voor regionaal ingekochte ondersteuning (via SDF) voor alle inwoners in de regio Fryslân, kan een apart kwaliteitskader opgesteld worden. Deze zullen alleen gelden voor aanbieders die de regionaal ingekochte ondersteuning leveren en ook alleen in relatie tot de betreffende regionale ingekochte ondersteuning. Voor zover geen regionaal kwaliteitskader is vastgesteld, geldt voor de ondersteuning geboden aan de inwoners van de gemeente Leeuwarden de kwaliteitseisen in dit Kwaliteitskader Sociaal Domein.

Mate van normenstelling

Kwaliteitskader in ontwikkeling

De verwachting is dat wanneer de door de gemeente gegeven richting is ingebed, de aanbieders meer verantwoordelijkheden op zich kunnen en zullen nemen door in het nieuwe stelsel de kwaliteit van het sociaal domein zelf te gaan vormgeven en door op onderdelen zelfstandig toe te zien op de kwaliteit. Dat betekent dat er in dat stadium veldnormen worden ontwikkeld waaraan het veld zelf, al dan niet ondersteund door de gemeente, verdere invulling aan de kwaliteit van de dienstverlening geeft. Met als gevolg dat de gemeente voor de onderdelen die onder de veldnormen vallen, niet langer een uitputtend kader hoeft te scheppen, maar terug kan vallen op algemene normen en aan de hand van kernwaarden specifieke kwaliteitseisen kan formuleren.

Van kaderstellend naar ontwikkeling van veldnormen

Zolang deze wenselijke situatie nog niet is gerealiseerd, is een verregaande kaderstellende rol voor de gemeente weggelegd. In het licht van huidige situatie en de wens van het veld zelf, heeft dit kader een verregaande strekking. Het laat wel de ruimte voor de ontwikkeling van veldnormen en de mogelijkheid van tussentijdse toepassing van deze normen. Resumerend levert het kwaliteitskader daardoor geen uitputtend overzicht van kwaliteitseisen op álle terreinen, maar richt zich met name op algemene eisen met een verregaand karakter en enkele aanvullende specifieke eisen voor de gebieden waar de meeste risico´s worden gezien.

Kwaliteitswaarden

Naast de mogelijkheid om veldnormen in dit kader op te nemen, is tevens bij de totstandkoming van de eisen ook zoveel mogelijk rekening gehouden met de beleidsdoelen van de gemeente. Onder andere is er rekening mee gehouden om de ondersteuning zoveel mogelijk met de eigen kracht van de inwoner vorm te geven. Dat betekent dat we lichte vormen van ondersteuning niet belasten met uitputtende eisen en voorschriften. Het kader wat daarvoor geldt, is meer gebaseerd op kwaliteitswaarden dan op kwaliteitseisen. Het kader geeft de mogelijkheid om rekening te houden met de creativiteit van de inwoner zelf bij het invulling geven aan de gewenste ondersteuning. Het houdt in dat ondersteuning niet enkel wordt geboden door een professionele aanbieder, maar ook door het informele netwerk van de inwoner kan worden ingevuld. Daarmee ondersteunt dit kader de ontwikkelingen in het sociaal domein waarbij meer van de inwoner en zijn omgeving wordt verwacht.

Gebruik van het kwaliteitskader

Het Kwaliteitskader Sociaal Domein en de Verordening ‘Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie’ zijn door de gemeenteraad van de gemeente Leeuwarden vastgesteld. Het kwaliteitskader richt zich in eerste instantie op externe verantwoording door de aanbieders, maar is ook goed bruikbaar voor interne verbetering van de dienstverlening door aanbieders. Management en cliëntenraad kunnen de uitkomsten gebruiken om verbeterafspraken te maken. In hoofdstuk 6 is een overzicht van de normen opgenomen. Voor toezicht en inkoop vormen deze normen het kader waarmee toezicht wordt gehouden op de kwaliteit van de ondersteuning.

De IGJ en gemeentelijke toezichthouder kunnen over al deze normen het gesprek aangaan met aanbieders en die gebruiken bij toezicht en inkoop. Niet alles hoeft gemeten te worden en extern aangeleverd te worden. Alle gestelde normen zijn van belang om tot een goede weging van de kwaliteit van de dienstverlening van de aanbieder te komen.

3. Rol gemeente: stelselverantwoordelijkheid en toezicht

In het kwaliteitsbeleid worden drie aandachtsgebieden onderscheiden waaraan eisen worden gesteld, te weten:

1. Kwaliteitseisen die te stellen zijn aan de *organisatie* die ondersteuning aan inwoners verleent;
2. Kwaliteitseisen te stellen aan (het professionele handelen van) de *beroepskracht*;
3. Kwaliteitseisen te stellen aan de te behalen *resultaten* van de ondersteuning;

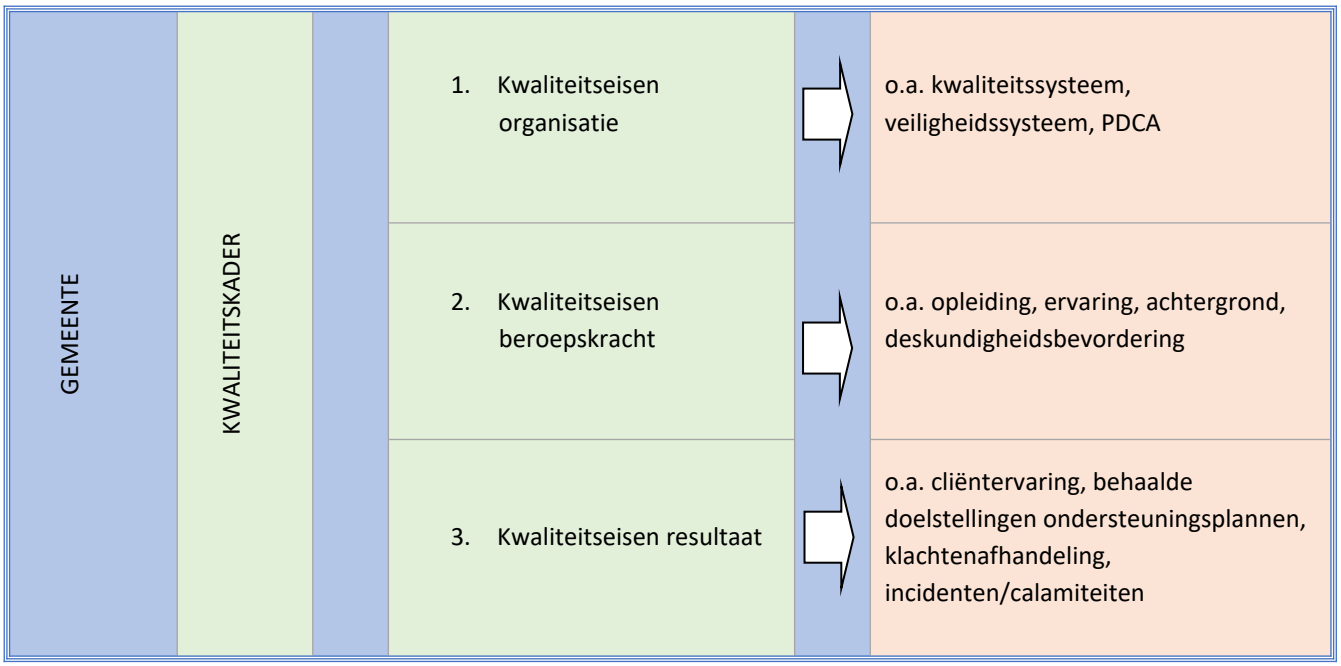

Deze drie aandachtsgebieden komen in het kwaliteitskader terug, maar zijn niet één op één te herkennen aan de eisen die in dit kwaliteitskader worden gesteld. Het maken van onderscheid naar deze drie gebieden in het kwaliteitskader is namelijk niet altijd mogelijk.

Verhouding tussen gemeente en het veld

De gemeente heeft een verregaande rol als het gaat om het bepalen van kwaliteitseisen. Dit komt enerzijds terug in dit kwaliteitskader. Anderzijds komt dit terug in inkoopdocumenten. Overigens wil dit niet zeggen dat er geen ruimte is voor de deskundigheid van de aanbieder en een eigen invulling van wat de aanbieder onder kwaliteit verstaat. In overleg met de gemeente en de gemeentelijke toezichthouder kan van het kwaliteitskader afgeweken worden, mits de kwaliteit van de ondersteuning niet in het geding komt hierdoor. Immers heeft de gemeente ook een bepaalde verwachting van de kwaliteit van de ondersteuning en een intensieve rol als het gaat om het toezien op de naleving van in het kwaliteitskader gestelde eisen.

Het streven van de gemeente is om gezamenlijk met aanbieders en inwoners die ondersteuning nodig hebben te komen tot een kwaliteitsstandaard waar ondersteuning aan moet voldoen. Dit kwaliteitskader vormt hiervoor het uitgangspunt. De komende jaren wordt dit verder uitgewerkt.

De rolverdeling tussen gemeente en aanbieders is in het onderstaande schema weergegeven:

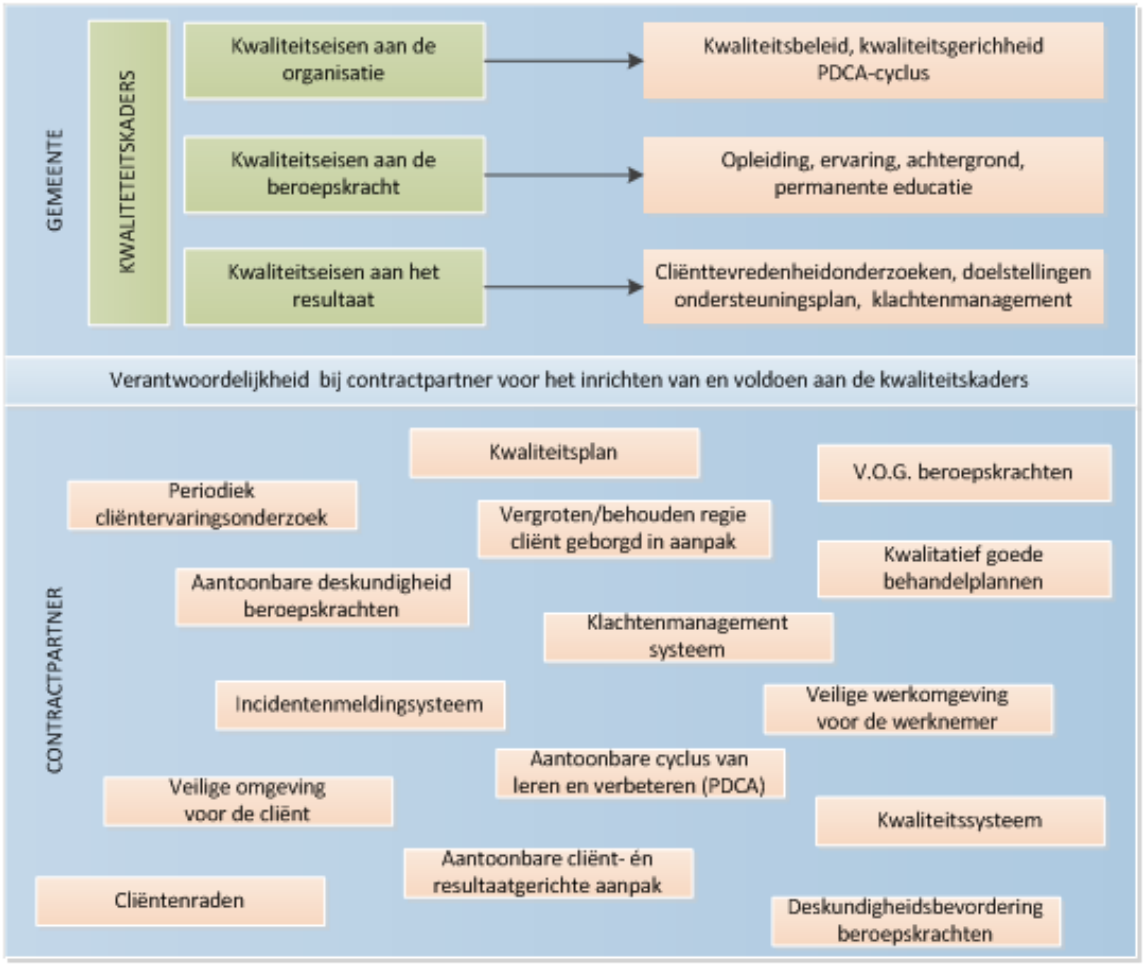

Bijzondere positie Jeugdzorg

De Jeugdzorg neemt een bijzondere positie in, omdat de kwaliteit niet alleen door de gemeente wordt bepaald. Jeugdzorg valt hoofdzakelijk onder het toezicht van de IGJ die daarvoor een eigen kwaliteitskader heeft ontwikkeld (Toetsingskader JIJ). Belangrijk is dat aanbieders voldoen aan het criterium van “jeugdhulpaanbieder” (art. 1.1 Jeugdwet). Zodra een aanbieder aan dat criterium voldoet, valt de ondersteuning die wordt geboden onder de reikwijdte van de IGJ. Dat geldt voor Zorg in Natura en voor ondersteuning op basis van een PGB. De kwaliteitsbewaking van jeugdhulpaanbieders is een exclusieve bevoegdheid voor de inspectie IGJ. Wel wordt via de afgesloten overeenkomsten gestuurd op het verbeteren van de kwaliteit van een gecontracteerde organisatie op basis van de kernwaarden uit dit kwaliteitskader.

Hoewel de gemeentelijke toezichthouder met name toezicht houdt binnen de Wmo vanwege de wettelijke verankering, kan de toezichthouder ook buiten de Wmo liggende terreinen onderzoeken.
De gemeente is verantwoordelijk voor de toegang tot de jeugdhulp. Zij heeft de ruimte om de toegang in te richten conform eigen visie en beleid. De gemeente Leeuwarden heeft in de verordening Jeugdhulp vastgelegd dat de gemeentelijke toezichthouder ook kan toezien op de doelmatigheid en rechtmatigheid van de ingezette Jeugdhulp.

Toezicht

Toezicht is gericht op het borgen van de kwaliteit van de maatschappelijke ondersteuning en het borgen van veilige omstandigheden waarin deze ondersteuning wordt geleverd. Actief toezicht moet maatschappelijk ongewenste effecten voorkomen, risico's beperken en er aan bijdragen dat organisaties aan de gestelde kwaliteitseisen voldoen. Uitgangspunten bij toezicht zijn:

1. *Onafhankelijkheid*: Toezicht moet onafhankelijk worden ingericht. De onafhankelijkheid van informatieverzameling en oordeelsvorming moet worden geborgd.

2. *Transparantie*: Toezicht moet duidelijk en helder zijn, voor inwoners, organisaties en bestuur. De rapporten van de toezichthouders zijn daarom openbaar. Daarnaast moet de gemeente vooraf duidelijk aangeven welke eisen gelden en waaraan wordt getoetst.

3. *Focus op cliëntperspectief*. Basis van het sociaal domein is dat de ondersteuning persoonsgericht is, dat maatwerk wordt geboden en dat niet over maar met inwoners wordt gesproken. Dit moet ook terugkomen bij toezicht.

4. *Aanbieders zijn zelf verantwoordelijk*. Aanbieders zijn zelf verantwoordelijkheid voor het borgen van kwaliteit. Het toezicht is gericht op het aanspreken van deze verantwoordelijkheid. De aanbieder is wel verplicht aan onderzoeken van de gemeentelijke toezichthouder mee te werken.

Verordening toezicht en handhaving

Naast het Kwaliteitskader Sociaal Domein is de *Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie* vastgesteld. Bij verordening heeft het college van B&W de bevoegdheid om naast de privaatrechtelijke mogelijkheden bestuursrechtelijk te kunnen handhaven op het moment dat een toezichthouder onregelmatigheden en/of misstanden constateert. De verordening heeft primair betrekking op de ondersteuning die op grond van de Wmo 2015 wordt verstrekt. Tevens worden de dienstverleners die op basis van de Participatiewet ondersteuning verlenen onder de werkingssfeer van de verordening gebracht wat inhoudt dat deze ook onder het gemeentelijke toezicht vallen. Voor deze beide wetten geldt dat de gemeente de eigen verantwoordelijkheid draagt om de kwaliteit van de ondersteuning te waarborgen. Voor de Jeugdzorg verwijzen we naar de eerdere opmerkingen over de verantwoordelijkheidsverdeling tussen gemeente en IGJ.

De gemeenteraad borgt en het college handhaaft

De gemeenteraad waarborgt de kwaliteit van het stelsel met het creëren van handhavende bevoegdheden voor het college. Het college is dan voldoende toegerust om tegen misstanden op te treden. Het handhavend kader is vergelijkbaar met het toezicht op gastouders en kinderopvang. Op dat beleidsterrein voert de GGD het toezicht en handhaaft het college bij de door de GGD geconstateerde misstanden. De toezichthouder controleert en constateert, het college handhaaft vervolgens op basis van de constateringen van de toezichthouder.

De verordening heeft zowel betrekking op de ondersteuning die als zorg in natura door de gemeente Leeuwarden wordt verstrekt als middels een persoonsgebonden budget (zie art. 2.3.6 Wmo 2015). Daarmee wordt geborgd dat de gemeente de kwaliteit van het gehele stelsel kan borgen. Immers, de gemeente heeft op grond van hoofdstuk 2 paragraaf 1 (artikelen 2.1.1 t/m 2.1.7) van de Wmo 2015 een stelselverantwoordelijkheid en dient ze toezicht te houden op zowel de ondersteuning die in de vorm van zorg in natura als op basis van een persoonsgebonden budget wordt verstrekt.

De verordening heeft tevens betrekking op alle mogelijke verschijningsvormen van ondersteuning die onder de werkingssfeer van de Wmo 2015 vallen. Dit houdt in dat niet enkel de ondersteuning die als maatwerkvoorziening (artikel 2.3.1 e.v. Wmo 2015) wordt verstrekt aan een belanghebbende onder de verordening valt, maar ook ondersteuning die als algemene maatregel of als algemene voorziening (art. 2.2.1 e.v. Wmo 2015) wordt geboden. Dus ook het preventieve aanbod valt hieronder.

Indien geconstateerd wordt dat een aanbieder niet voldoet aan de gestelde kwaliteitseisen, treed het stappenplan bij handhaving van de kwaliteitseisen conform deze verordening in werking. Dit stappenplan bestaat uit de volgende activiteiten:

Stap	Omschrijving activiteit
0	Constatering onvoldoende kwaliteit (voorwaardelijk voor het stappenplan)
1	Corrigerend/herstellend traject
2	Tweede controlebezoek en verscherpt toezicht
3	Derde controlebezoek en cliëntenstop, exploitatieverbod en ingebrekestelling
4	Sanctionering van de overtreding en ontbinding overeenkomst (indien er sprake is van Zorg in Natura)/vervallen goedkeuring PGB-zorgovereenkomst en overdracht cliënt(en).

Meldingen en signalen

De gemeente houdt een meldpunt in stand voor het doen van meldingen en het geven van signalen over de kwaliteit van aanbieders binnen het sociaal domein. Wettelijk heeft de gemeente al de plicht om meldingen van geweld en calamiteiten in ontvangst te nemen en hiervoor een meldpunt in te richten. Het calamiteitenprotocol Sociaal Domein van de gemeente Leeuwarden voorziet in afspraken over meldingen van geweld en calamiteiten en ernstige incidenten die zich voordoen.
Bij het meldpunt binnen de gemeente Leeuwarden kunnen meldingen gedaan worden over (dreigende) misstanden in de kwaliteit van de ondersteuning. Er zijn meldingen mogelijk op het gebied van de veiligheid, de professionaliteit en onafhankelijkheid van de hulpverlener en meldingen over de bedrijfsvoering van een aanbieder. Ook zullen meldingen over aanbieders, hulpverleners en eventueel cliëntsituaties in ontvangst kunnen worden genomen. Daarmee is dit meldpunt het centrale verzamelpunt van alle meldingen die betrekking hebben op de kwaliteit van aanbieders in het sociaal domein.

Meldingen en onderzoek

Bij de volgende melders geldt dat de signalen zwaarwegend zijn bij het instellen van een onderzoek: de vertrouwenspersoon voor het sociaal domein, leerkrachten, sociaal werkers (i.h.b. teamleiders), politie en justitie, overige inspecties, hulpverleners en ambtenaren van gemeente(n). Wanneer één of meer van de hier genoemde functionarissen of functiegroepen een signaal afgeeft, volgt onderzoek door de toezichthouder om deze signalen te verifiëren. Wel geldt de voorwaarde dat deze functionarissen hun signaal onderbouwen met een concrete situatieschets die ook voldoende handvatten geeft om onderzoek te kunnen doen. Er geldt een doorzendplicht op het moment dat cliënten een melding bij de gemeente doen die voor een andere inspectie geldt, zoals de IGJ.

Gemeentelijke toezichthouder

De organisatie en uitvoering van het houden van toezicht door de gemeente is in beginsel vrijgelaten. De Wmo 2015 bepaalt slechts dat het college van B&W personen aanwijst die zijn belast met het toezicht op de naleving van het bepaalde bij of krachtens de wet. Hoe vorm en inhoud wordt gegeven aan het toezicht, wordt aan het college overgelaten. Uit de Memorie van Toelichting valt wel op te maken dat de (integrale) opdracht aan het gemeentebestuur om zorg te dragen voor de kwaliteit en continuïteit van de maatschappelijke ondersteuning, met zich mee brengt dat het gemeentebestuur ook toeziet op de naleving van de eisen die zijn gesteld aan de uitvoering van de wet en die zo nodig handhaaft.

Positie van de gemeentelijke toezichthouder

Bij het bepalen van de positie van gemeentelijke toezichthouder is het van belang dat die zijn functie zelfstandig kan uitvoeren. Dat betekent dat hij of zij een plaats in de organisatie inneemt die formeel los staat van de ambtenaren die het maatschappelijke ondersteuningsbeleid ontwikkelen, voorzieningen inkopen en/of de contracten beheren of voorzieningen toekennen (bijv. sociaal werker). Daarnaast is een vereiste dat de gemeentelijke toezichthouder daadwerkelijk een onafhankelijke positie kan innemen en wordt belangenverstrengeling voorkomen. Hij hoeft niet het eigen werk te toetsen. Het college van B&W wijst een gemeentelijke toezichthouder aan als “toezichthoudend ambtenaar” in de zin van de Wmo 2015.

De opdracht aan de gemeentelijke toezichthouder is om toezicht te houden. Toezicht wordt gedefinieerd als het verzamelen van informatie over de vraag of een handeling of zaak voldoet aan de daaraan gestelde eisen, het zich daarna vormen van een oordeel daarover en het eventueel naar aanleiding daarvan interveniëren. Verantwoording en toezicht zijn in de Wmo verschillende processen. Bij verantwoording/contractbeheer gaat het om controle op de prestaties van aanbieders vergeleken met de bepalingen in de contracten. Bij toezicht gaat het om naleving van de voorschriften die zijn gesteld bij de Wmo 2015 en hoofdstuk 5 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb).

Planbaar en niet-planbaar onderzoek

In de uitvoering van het toezicht maken we onderscheid tussen het planbare (preventief) en het niet-planbare (reactief) toezicht. Het *planbare toezicht* bestaat uit de onderzoeken die op basis van het jaarlijkse uitvoeringsplan van de gemeentelijke toezichthouder worden gedaan.

Voor het *niet-planbare toezicht* zal vooral toezicht worden gehouden in het geval van incidenten en calamiteiten, of wanneer signalen van cliënten, sociaal werkers of anderen aanleiding zijn om een onderzoek naar een aanbieder of een bepaald corrigerend- of herstellendtraject te starten en daarover te rapporteren.

Bevoegdheden

De gemeentelijke toezichthouder is op grond van artikel 5.1.5 Wmo 2015 en in afwijking van artikel 5:20 Awb bevoegd tot het verwerken van persoonsgegevens (zoals inzage van dossiers), voor zover dat noodzakelijk is voor de vervulling van zijn taak. Het gaat hier om dossiers zoals die met betrekking tot cliënten worden opgesteld door aanbieders die ondersteuning leveren. De toezichthouder zal een voornemen tot inzage moeten toetsen aan het noodzakelijkheidsvereiste en het proportionaliteitsvereiste.

Het *noodzakelijkheidsvereiste* brengt met zich dat de toezichthouder deze bevoegdheid tot inzage slechts heeft voor zover dat voor de vervulling van zijn taak noodzakelijk is. Dat wil zeggen dat de desbetreffende gegevens voor het onderzoek niet op een andere wijze verkregen kunnen worden, en voor het onderzoek de desbetreffende gegevens noodzakelijk zijn.

Het *proportionaliteitsvereiste* houdt in dat de toezichthouder bij gebruik van zijn inzagerecht geen gebruik maakt van de individuele cliëntgegevens, maar aan de hand van de cliëntendossiers uitsluitend het handelen van de aanbieder beoordeelt. De toezichthouder zal alleen van zijn inzagerecht gebruik mogen maken in gevallen waarin in redelijkheid niet kan worden gevergd dat vooraf om toestemming wordt gevraagd of waarin toestemming vragen niet mogelijk is.

In veel gevallen zal de toezichthouder een melding niet goed kunnen beoordelen en onderzoeken zonder ook kennis te nemen van persoonsgegevens, waaronder bijzondere persoonsgegevens.

Inspectierapport

De toezichthouder legt zijn oordeel naar aanleiding van een onderzoek als bedoeld in deze verordening vast in een inspectierapport. Dit inspectierapport vormt ook de basis en de motivering voor het al dan niet nemen van maatregelen door het college op grond van deze verordening. Het rapport hoeft niet enkel het al dan niet nemen van maatregelen op grond van deze verordening te dienen. Het rapport kan dienen als aanleiding en motivering om via de privaatrechtelijke route, dus via de overeenkomst die de gemeente kan hebben met een aanbieder, handelingen te plegen om aanbieders aan de voorwaarden van de overeenkomst te houden. Ook kan het rapport aanleiding zijn om een redelijk vermoeden van onrechtmatige handelingen van cliënten nader te onderzoeken. Daarbij kan aan bijvoorbeeld fraude worden gedacht. Het rapport wordt na vaststelling openbaar gemaakt. Op termijn wordt deze actieve openbaarmaking verankerd in de Wmo 2015.

In beginsel constateert de toezichthouder over de staat van de kwaliteit van de ondersteuning die wordt geboden. Het opleggen van sancties, zoals bedoeld in Hoofdstuk 3 van de verordening is voorbehouden aan het college. Wel kan de toezichthouder aanwijzingen geven indien de ernst van de geconstateerde situatie daar om vraagt en het belang van de cliënt in ernstige mate wordt geschaad door het langer te laten voortduren van de geconstateerde situatie.

Rol van het college van burgemeester en wethouders

Omdat het handhavend kader vergelijkbaar is met het toezicht op gastouders en kinderopvang, heeft het toezichtmodel van de Wet Kinderopvang model gestaan voor deze verordening. De toezichthouder controleert en constateert, het college handhaaft op basis van de constateringen van de toezichthouder. Het college gebruikt deze bevoegdheden met in achtneming van de *Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie* en de Algemene Beginselen van Behoorlijk Bestuur (zgn. ABBB's).

In het toezicht op basis van het onderhavige kwaliteitskader is dezelfde rolverdeling tussen de toezichthoudende ambtenaren en de het college van B&W als bij het toezicht in het kader van de Wet Kinderopvang. Eveneens wordt nagenoeg hetzelfde stappenplan gevolgd bij het constateren van onvolkomenheden of misstanden. Deze zetten we voor dit kwaliteitskader hieronder uiteen.

Samenwerking met andere toezichthouders

De gemeentelijke toezichthouder is een functionaris die zich tussen vergelijkbare partijen beweegt. We noemen hier:

1. IGJ, toezichthouder voor de Jeugdwet, Zorgverzekeringswet en Wet langdurige zorg;
2. Arbeidsinspectie (AI), t.b.v. kwalitatieve werkomstandigheden;
3. Cliëntondersteuner o.g.v. Jeugdwet en Wmo 2015;
4. Klachtenbemiddelaar (JVZ) van de gemeente Leeuwarden;
5. Contractmanagement gemeente Leeuwarden en SDF t.b.v. nakomen contractuele afspraken;
6. Adviseur externe kwaliteit gemeente Leeuwarden t.b.v. gestelde kwaliteitseisen, de gedachtegoed hierachter en evaluatie en bijstelling van het kwaliteitskader/ -beleid;
7. Interne controle van de gemeente Leeuwarden t.b.v. interne gemeentelijke werkprocessen;
8. Privacyfunctionaris Sociaal Domein van de gemeente Leeuwarden;
9. Team Handhaving van de gemeente Leeuwarden t.b.v. fraude en overtredingen o.g.v. Bijstandswetgeving en Wmo 2015 (rechtmatigheid).

In de uitvoering van het toezicht is het van belang dat de verschillende partijen elkaar weten te vinden. Hoewel het takenpakket van elk van deze functionarissen dat van de ander niet overlapt, kunnen de onderwerpen van hun onderzoek wel binnen verschillende kaders opereren. Het is bijvoorbeeld niet ongebruikelijk dat activiteiten van aanbieders zowel onder de Wmo als onder de Jeugdwet vallen. Dit verlangt van de toezichthoudende ambtenaren dat zij rollen, taken en verantwoordelijkheden afstemmen met de andere functionarissen en verwante organisaties. Zowel op een algemeen niveau als bij individuele casussen zal deze afstemming moeten plaatsvinden.

Uitvoeringsplan

Elk jaar stelt het college een Uitvoeringsplan Toezicht op. Het Uitvoeringsplan Toezicht geeft aan op welke wijze in dat jaar het toezicht zal worden vormgegeven en welke ontwikkelingen er zijn op het vlak van kwaliteit en toezicht. De toezichthouder voert diens werkzaamheden conform het Uitvoeringsplan Toezicht uit.

Bij de totstandkoming van het Uitvoeringsplan Toezicht zullen de ervaringen van de toezichthouder, de input van focusgroepen, actuele meldingen en signalen en de risicoanalyse op aanbieders worden betrokken. De uitkomsten van deze onderdelen bepalen welke thema's onderzocht worden en welke aanbieders worden bezocht.

4. Visie en kernwaarden van het kwaliteitskader

In dit kwaliteitskader wordt gebruik gemaakt van een aantal kernwaarden waar het kader op is gestoeld. Deze kernwaarden geven ook invulling aan de aanvullende eisen die de gemeente stelt. Dit aanvullend op de eisen die de wet stelt aan de kwaliteit van de ondersteuning. De kernwaarden zijn:

1. Resultaatgericht;
2. Persoonsgericht;
3. Beschikbaar en toegankelijk;
4. Continuïteit;
5. Integrale benadering van het huishouden en diens omgeving;
6. Eigen regie voorop en individuele inkleuring.

Hieronder wordt per kernwaarde toegelicht welke invulling eraan moet worden gegeven gericht op de kwaliteit van de ondersteuning die wordt geboden. De kernwaarden staan in onderlinge verbinding met elkaar en kunnen niet los van elkaar worden beschouwd. Deze kernwaarden gelden voor het gehele sociaal domein en zeggen niet alleen iets over de aanbieders die ondersteuning bieden, maar ook over alle andere actoren in het sociaal domein, inclusief de gemeente.

Aan de hand van deze kernwaarden wordt een prioritering gemaakt van kwaliteitsnormen die zijn opgenomen in dit kader. Naast de vast te stellen kernwaarden, bevat dit kwaliteitskader ook kwaliteitseisen (zie hoofdstuk 6) , waarbij de ene kwaliteitseis naar de mening van de gemeente van groter belang worden geacht dan andere. Met deze prioritering kan bij het opstellen van de verordening toezicht en handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie bepaald worden welke gedragingen zwaarder dan wel lichter gesanctioneerd moeten gaan worden. Daarnaast vormen de kernwaarden en kwaliteitseisen een belangrijke meetlat over hoe de gemeente dit kwaliteitskader als toetsingsinstrument hanteert.

De opdracht voor alle aanbieders is: *vakbekwaam zorgen voor kwaliteit van leven*. Cliënten leiden hun eigen leven – dat kan niemand van hen overnemen. Wél kunnen we zorgen dat cliënten (of hun vertegenwoordigers) hun eigen verantwoordelijkheid kunnen vasthouden of hernemen. Hierin kunnen zij aangeven wat zij zelf belangrijk vinden voor het behoud en/of de verbetering van de kwaliteit van hun leven. Aanbieders kunnen, naast andere hulpbronnen, cliënten hierin ondersteunen door hen een positie te bieden waarin zij richting kunnen geven aan hun eigen leven.

1. Resultaat gericht

De ondersteuning die een cliënt ontvangt moet passen binnen de doelstellingen van het ondersteuningsplan en daarmee voldoen aan de ondersteuningsbehoefte van de cliënt. Het ondersteuningsplan dient er op gericht te zijn de cliënt zo veel als mogelijk onafhankelijk te maken van ondersteuning. Dat dit niet in alle gevallen mogelijk is, is duidelijk. In de situaties dat er sprake is van een chronische ondersteuningsbehoefte, moet de ondersteuning erop gericht zijn om aanvullende en verzwaarde ondersteuning te voorkomen.

De hulpverleners signaleren het als de ondersteuning niet meer passend is. Zij voeren hierover overleg met de cliënt, de sociaal werker en eventueel overige betrokken hulpverleners. Als de sociaal werker het nodig of wenselijk acht, wordt het ondersteuningsplan van de cliënt op die punten aangepast. De sociaal werker houdt de regie over het ondersteuningsplan. Hulpverleners leggen signalen en eventuele afspraken over aanpassingen en verbeteringen vast.

2. Persoonsgericht

Voor goede ondersteuning zijn hulpverleners nodig die werken vanuit een gevoel en interesse voor het wel en wee van de cliënt. Een belangrijk onderdeel daarvan is het adequaat kunnen omgaan met de (gezondheids)risico's die de cliënt loopt, op een manier die recht doet aan het eigen leven van de cliënt.

Het is een vorm van 'vraaggerichtheid' die zich alleen in een goede ondersteuningsrelatie kan uitkristalliseren. Deze opstelling van de hulpverlener gaat verder dan waar de cliënt misschien letterlijk om vraagt. Cliënten zijn nu juist meestal niet mondig, maar kwetsbaar in hun afhankelijkheid. Ze kunnen soms beperkt communiceren en hun eigen situatie slecht overzien. Daarom is het nodig dat hulpverleners actief betrokken zijn op het leven van cliënten in hun eigen sociale setting.

Bejegening

Dat mag soms ook tot frictie leiden tussen hulpverlener en cliënt indien de situatie van de laatste vraagt om een andere oplossing dan de cliënt zelf voor ogen staat. Dit betekent wel dat de hulpverlener oog houdt voor deze frictie. Een goede bejegening van de cliënt is hierin voorwaardelijk. Het vraagt om openheid en transparantie van de hulpverlener over diens handelen en de bereidheid om vragen of en kritiek op de hulpverlening te ontvangen en daar op te reageren. De hulpverlener moet in staat zijn om een goede vertrouwensband met de cliënt op te bouwen. De cliënt wordt geïnformeerd over de afstemming van de ondersteuning tussen verschillende disciplines. In beginsel geeft de cliënt hiervoor toestemming, maar in de gevallen waarbij deze toestemming adequate ondersteuning in de weg staat, volstaat het informeren van de cliënt over deze afstemming. Hierbij worden de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit in acht genomen. De aanbieder zorgt er voor dat de cliënt weet wie verantwoordelijk is voor welke ondersteuning.

Naast betaalde krachten doen ook veel vrijwilligers nuttig werk binnen de organisatie van een aanbieder. Ook zij werken persoonsgericht, zijn deskundig en voor hun taakberekend, bieden een goede bejegening en zijn betrouwbaar.

3. Beschikbaarheid en toegankelijkheid

De aanbieder zorgt voor voldoende en gekwalificeerde hulpverleners om de ondersteuning te bieden die de cliënt nodig heeft. Hij bepaalt dit op basis van de ondersteuningsbehoefte van de cliënten. Hierbij heeft de aanbieder uiteraard te maken met de doelstellingen in het ondersteuningsplan en wettelijke kaders. De aanbieder zorgt voor de benodigde scholing, trainingen, cursussen en deskundigheidsbevordering van medewerkers. Zelfstandig opererende individuele hulpverleners dragen zelf zorg voor hun deskundigheidsbevordering. Hulpverleners worden in staat gesteld om nieuwe kennis op te doen en zich nieuwe vaardigheden eigen te maken. Door middel van inwerkprogramma's, functioneringsgesprekken, teambesprekingen en werkoverleg wordt het deskundigheidsniveau op peil gehouden. Er wordt hierbij rekening gehouden met de competentie- en beroepsprofielen die door beroepsorganisaties zijn opgesteld. Er wordt gebruik gemaakt van instrumenten die door de beroepsorganisaties zijn ontwikkeld.

De aanbieder past de ondersteuning flexibel aan als de toekenning verandert. Ook weet de aanbieder wisselingen in hulpverleners tot een minimum te beperken. Als er wel wisselingen van hulpverleners zijn, informeert de aanbieder de cliënt daarover.

De aanbieder is goed (telefonisch en digitaal) bereikbaar voor de cliënt en diens mantelzorgers/naasten. De aanbieder voorziet in een contactpersoon die bereikbaar is voor de cliënt. Hij zorgt voor tijdige informatie als een hulpverlener op een andere dan de afgesproken tijd komt. Hij zorgt voor vervanging als de hulpverlener ziek of vrij is en meldt dat bij de cliënt. Hierbij is de situatie van de cliënt leidend. In gevallen dat vervanging niet nodig is of averechts werkt, worden andere afspraken gemaakt.

De aanbieder biedt informatie over wat er gebeurt bij een acute ondersteuningsvraag. De aanbieder heeft in samenspraak met de eigen cliëntenraad of een vertegenwoordiging van cliënten een beleid opgesteld voor onplanbare 24-uurszorg indien dit van toepassing is. De aanbieder informeert de cliënt hierover.

4. Continuïteit

De cliënt mag er op vertrouwen dat de geboden ondersteuning veilig is. De aanbieder treft maatregelen om calamiteiten te voorkomen. Voorbehouden en risicovolle handelingen worden uitgevoerd door bevoegd en bekwame hulpverleners. De aanbieder heeft aandacht voor de instructie en het onderhoud bij hulpmiddelen. Daarnaast voert de aanbieder beleid op het voorkomen van een verzwaring van de ondersteuning.

De aanbieder pakt haar rol in de keten. Zij biedt direct ondersteuning als voortzetting van de hulpverlening noodzakelijk is na het vertrek van een cliënt bij een andere aanbieder. De toekenning daarvoor wordt, indien niet vooraf mogelijk, achteraf opgevraagd. De aanbieder voorziet in goede samenwerking en afstemming met ketenpartners in het licht van samenhang en continuïteit van de ondersteuning voor de cliënt. Zo vindt er een continue afstemming plaats met de verschillende hulpverleners, waaronder de sociaal werker. In beginsel initieert de sociaal werker de afstemming tussen verschillende disciplines, maar de aanbieder initieert dit ook als de cliëntsituatie daar om vraagt. Een aanbieder blijft verantwoordelijk om de juist afstemming te zoeken.

5. Integrale benadering van het huishouden en diens omgeving

De cliënt mag vertrouwen op kwalitatieve ondersteuning, door een individuele en passende invulling en adequate uitvoering ervan. Passend houdt in: persoonsgericht en in overeenstemming met mogelijkheden, beperkingen, behoeften en reële wensen (moment waarop, manier waarop) van de cliënt. De hulpverlener houdt rekening met de persoonlijke levenssfeer, levensbeschouwelijke en culturele achtergrond en de gewoontes en gebruiken in het huishouden van de cliënt. Adequaat wil zeggen: geschikt voor het beoogde doel, professioneel doeltreffend en passend binnen de doelen van het ondersteuningsplan.

Het betekent dat de hulpverlener verder kijkt dan de eigen expertise, maar ook rekening houdt met de overige ondersteuningsvragen. De hulpverlener is in staat te overzien welke bijdrage de geboden ondersteuning in het geheel van de ondersteuningsbehoefte van de cliënt heeft. Daarbij geldt ook dat de hulpverlener de ondersteuning op een dusdanige wijze inzet dat het aan de totale ondersteuningsbehoefte van de cliënt bijdraagt. Deze integrale benadering betekent eveneens dat de prioriteiten in het huishouden kunnen verschillen en veranderen en dat de hulpverlener de ondersteuning daarop afstemt. Tevens zorgt de hulpverlener er voor dat de ondersteuning die het biedt de ondersteuning van een andere hulpverlener niet ondermijnt. De hulpverlener onderzoekt welke ondersteuning nog meer wordt geboden en vergewist zich van de overige hulpverleners. Het ondersteuningsplan is hierin leidend.

6. Eigen regie voorop en individuele inkleuring

Centraal staat dat de cliënt zoveel mogelijk regie behoudt over zijn eigen leven, keuzevrijheid en participatie. Met goede ondersteuning leveren aanbieders een bijdrage aan de kwaliteit van leven. De cliënt kan binnen de kaders van het ondersteuningsplan kiezen voor die vormen van ondersteuning die het beste aansluiten bij de eigen wensen, voorkeuren en gebruiken. De aanbieder en de cliënt maken afspraken over de gewenste persoonlijke invulling van een groot aantal aspecten van de ondersteuning. Deze afspraken staan beschreven in het ondersteuningsplan dat de aanbieder en de cliënt samen bespreken. Een dergelijke benadering doet recht aan een aantal perspectieven:

- het sluit aan bij de vraag gestuurde en persoonsgerichte benadering van de ondersteuning en de begeleiding en het geeft de cliënt duidelijkheid over wat hij wel en niet kan verwachten van de aanbieder;
- het doet recht aan de professionele kwaliteit, ambitie en mogelijkheden van de hulpverlener om adequaat in te spelen op de ondersteuningsvraag en de situatie van de cliënt;
- het sluit aan bij het ondernemerschap van de aanbieder die zich nadrukkelijk servicegericht willen opstellen;
- het sluit aan bij het kader van de toegekende ondersteuning.

Als de cliënt het wenst, worden mantelzorgers/naasten nadrukkelijk betrokken in het ondersteuningsproces. Dit wordt in het ondersteuningsplan geborgd. De aanbieder vraagt de cliënt en de mantelzorgers/naasten naar de gewenste en mogelijke hulp van mantelzorgers/naasten. De hulpverlener stemt de professionele ondersteuning hierop af. De hulpverleners leggen alle afspraken met cliënt en mantelzorgers/naasten vast in het ondersteuningsplan.

5. Niveau te behalen resultaat

In dit hoofdstuk is beschreven welke eisen gesteld worden aan de kwaliteit van ondersteuning. Het begint met de eisen die uit de wet voortvloeien, maar worden verder in- en of aangevuld met de eisen die de gemeente hanteert op basis van de wettelijke eisen en de gemeentelijke visie op kwaliteit. Per wet wordt aangegeven welke aanvullende eisen gelden. In het algemeen geldt dat het tweedelijns toezicht/interbestuurlijk toezicht - de toezichthouder, Gedeputeerde Staten of de (vak)minister - kan ingrijpen als gemeenten hun wettelijke taken verwaarlozen, met name ten aanzien van de stelselverantwoordelijkheid.

Wettelijk kader en de daarin genoemde eisen

Het niveau van de te behalen resultaten en de aanvullende specifieke eisen vloeit voort uit de normen die landelijk zijn vastgesteld in de diverse wetten. Hieronder wordt kort uiteen gezet welke uitgangspunten wettelijk zijn bepaald en waar de gemeentelijke normen op zijn gebaseerd.

Jeugdwet

De onderstaande wettelijke normen gelden voor alle jeugdhulpaanbieders, het AMHK (Veilig Thuis) en de gecertificeerde instellingen:

- de norm van verantwoorde werktoedeling;
- gebruik van een hulpverleningsplan of plan van aanpak als onderdeel van verantwoorde hulp;
- systematische kwaliteitsbewaking door de jeugdhulpaanbieder;
- een verklaring omtrent gedrag (VOG) voor alle medewerkers van een jeugdhulpaanbieder, uitvoerders van kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering;
- de verplichte meldcode huiselijk geweld in kindermishandeling;
- de meldplicht calamiteiten en geweld;
- de verplichting aan de jeugdhulpaanbieders om de vertrouwenspersoon in de gelegenheid te stellen zijn taak uit te oefenen;
- instellen klachtenregeling;
- de medezeggenschap van cliënten;

Daarnaast kent de Jeugdwet een aantal verplichte veldnormen:

- richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming
- GGZ richtlijnen (jeugd GGZ);
- kwaliteitsdocumenten van GGZ Nederland (jeugd GGZ);
- protocol dyslexie diagnostiek en behandeling (dyslexie);
- effectieve jeugdinterventies (jeugdzorg);
- kwaliteitskader Rouvoet (jeugdzorg Nederland),de jaarlijkse (maatschappelijke) verantwoording door de aanbieders.

De gemeente kan hier eisen aan toevoegen. Omdat landelijk al veel kaders rondom de kwaliteit van de Jeugdzorg is gegeven, heeft de gemeente beperkte ruimte om hier aanvullende eisen aan toe te voegen. De eisen die zijn toegevoegd, hebben met name betrekking op de wijze waarop de gemeente lokaal het stelsel heeft ingericht. Deze eisen worden in de volgende paragraaf behandeld.

Wet maatschappelijke ondersteuning 2015

Een voorziening moet voldoen aan in ieder geval de volgende kenmerken:

- veilig, doeltreffend, doelmatig en cliëntgericht verstrekt;
- afgestemd op de reële behoefte van de cliënt en op andere vormen van zorg of hulp die de cliënt ontvangt;
- verstrekt in overeenstemming met de op de beroepskracht rustende verantwoordelijkheid, voortvloeiend uit de professionele standaard;
- verstrekt met respect en inachtneming van de rechten van de cliënt.

Daarnaast moet een aanbieder op grond van de wet:

- gebruik maken van een klachtenregeling voor cliënten;
- de medezeggenschap van cliënten regelen;
- gebruik maken van een meldcode voor huiselijk geweld en kindermishandeling;
- calamiteiten en geweld melden bij de toezichthoudend ambtenaar;
- op verzoek van de gemeente een verklaring omtrent gedrag vragen aan diens medewerkers.

Omdat binnen de Wmo de gemeente meer ruimte heeft om kaders toe te voegen, kan de gemeente ook meer eisen geven. Met de hierna in dit hoofdstuk te noemen eisen is invulling gegeven aan de beleidsvrijheid die de gemeente heeft om de kwaliteit van het stelsel zelf in te vullen.

Participatiewet

De artikelen 76 en 76a zijn de meest relevante artikelen uit de Participatiewet bij de inrichting en uitvoering van toezicht en handhaving. Deze eisen richten zich op een rechtmatige uitvoering van de wet. Het college moet zich voor de horizontale verantwoording over het gevoerde beleid en de resultaten in de uitvoering verantwoorden naar de gemeenteraad. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor het toezicht op de uitvoering van de wet- en regelgeving. De ISZW (Inspectie Sociale Zaken) onderzoekt de werking van het stelsel van sociale zekerheid en de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid kan ingrijpen als de gemeenten in strijd met de wet opereren.

Integrale verantwoordelijkheid gemeente

De inrichting van het toezicht op de uitvoering in het kader van de Participatiewet is in beginsel vrijgelaten. Met de decentralisatie van de taken op het terrein van werk en inkomen zijn gemeenten integraal verantwoordelijk voor de uitvoering van de wet, het toezicht op de naleving ervan en de handhaving als de naleving tekortschiet. In de praktijk hebben aangewezen medewerkers van de gemeenten als taak zowel controle als toezicht op de rechtmatigheid van het verstrekken van een uitkering. Naast de in de Participatiewet genoemde bevoegdheden zijn zij toezichthouder in de zin van de Algemene wet bestuursrecht. In de praktijk van het toezicht gaat het bijvoorbeeld om huisbezoek en zaken als rechten en plichten van de uitkeringsgerechtigden.

De ISZW onderzoekt de werking van het stelsel van sociale zekerheid en signaleert ontwikkelingen en risico's op de beleidsterreinen van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Over de uitvoering van het toezicht en de handhaving in het kader van de Participatiewet zijn geen gedetailleerde afspraken tussen gemeenten en Rijk gemaakt.

Kwaliteitsmanagement Uitvoering Sociaal Domein en Publieke Dienstverlening

Omdat het grootste deel van de uitvoering van de Participatiewet een interne gemeentelijke aangelegenheid is, heeft de kwaliteit van de uitvoering van de Participatiewet dan ook betrekking op de eigen gemeentelijke organisatie. De sector Uitvoering Sociaal Domein en Publieke Dienstverlening binnen de gemeente Leeuwarden kennen een eigen kwaliteitskader voor de dienstverlening die de gemeente op basis van de Participatiewet en aanverwante wetgeving uitvoert. Met het vaststellen van het onderhavige kwaliteitskader komt het kwaliteitskader van Uitvoering Sociaal Domein en Publieke Dienstverlening onder de werkingssfeer te liggen van het Kwaliteitskader Sociaal Domein. Eisen die worden gesteld aan externe dienstverleners en werkgevers komen in het onderdeel "Specifiek aanvullende eisen voor de Participatiewet" aan bod.

Het kwaliteitsniveau van aanbieders

De werkwijze van de gemeente Leeuwarden voor de Wmo is gebaseerd op drie onderdelen: de sociale basis, de basisondersteuning en de aanvullende ondersteuning. Dit kwaliteitskader ziet niet toe op de sociale basis, omdat dit 0^{e} lijn ondersteuning betreft. Daar waar van toepassing worden kwaliteitseisen opgenomen in subsidiebeschikkingen.

Kwaliteit Basisondersteuning

De basisondersteuning biedt de toegang tot voorzieningen en biedt zelf de lichtere vormen van ondersteuning, zoals beschreven in het 'Uitvoeringsplan Herijking Ondersteuning Wmo'.

De sociaal werker stelt samen met de inwoner een ondersteuningsplan op en houdt hier, samen met de inwoner, de regie op. Wanneer het een jeugdige betreft, zijn hier in principe ook wettelijk vertegenwoordigers bij betrokken. Het ondersteuningsplan zet op een rijtje wat de problemen zijn, maar brengt ook in kaart welke mogelijkheden de inwoner en zijn omgeving zelf hebben om tot oplossingen te komen. De acties en doelen die worden afgesproken, worden ook in het ondersteuningsplan vastgelegd. De sociaal werker kan zelf basisondersteuning inzetten en/of voor (een deel van de) ondersteuning doorverwijzen naar de aanvullende ondersteuning.

De sociaal werkers streven er naar dat het leven van inwoners weer beheersbaar wordt en de problemen die zij ondervinden niet verder uit de hand lopen. Zij zorgen voor stabiliteit, voorkomen dat problemen verergeren door er vroeg bij te zijn. Daarnaast borgt de sociaal werker dat een cliënt een warme respectvolle overdracht heeft van de ene hulpverlener naar de andere, indien nodig. De sociaal werker heeft de mogelijkheid, na in- en afstemming met de betrokken inwoner, om in lopende trajecten in te breken, op- of af te schalen, indien naar hun oordeel de ondersteuning onvoldoende effectief of efficiënt is. In het ondersteuningsplan worden nadere afspraken gemaakt ter concretisering van de regie. Soms kunnen er overwegingen zijn dat het meer voor de hand ligt dat de sociaal werker de regie belegt bij een andere partij die actief is bij de uitvoering van het ondersteuningsplan. Afspraken over de regievoering worden opgenomen in het ondersteuningsplan dat door de sociaal werker wordt opgesteld.

Competenties van sociaal werkers

Het generalistisch werken vraagt specifieke competenties van de sociaal werkers. Zij hebben behalve kennis van meerdere leefgebieden en doelgroepen ook vaardigheden om inwoners en hun netwerk te ondersteunen en te activeren. Zij sluiten aan bij de leefwereld van inwoners en kunnen tegelijkertijd handig opereren in de systeemwereld van aanbieders en overheid. Goede communicatieve vaardigheden zijn voor de generalistische sociaal werkers onmisbaar. Methodische interventies op zowel het materiële als het immateriële vlak behoren tot hun competenties. Bovendien zijn zij goed bekend met relevante regelgeving en procedures. Andere kwaliteiten van de generalist zijn: aanpassingsvermogen, creativiteit, activerend coachen, netwerken en verbinden en samenwerken.

In de kern gaat het om een vorm van vakmanschap voor de sociaal werker die niet onnodig problematiseert, maar inzet op individuele en collectieve kansen en groei. Kenmerkend voor de generalist is dat hij het inwonersperspectief als uitgangspunt neemt. Behalve over deze competenties en vaardigheden moeten sociaal werkers ook beschikken over een 'houding- en gedragsrepertoire' dat hen in staat stelt goede ondersteuning te bieden.

Het ondersteuningsplan als toetssteen

Het belangrijkste instrument voor de kwaliteitsbepaling en bewaking van de ondersteuning die individuele inwoner ontvangt, is het ondersteuningsplan wat de inwoner gezamenlijk met de sociaal werker opstelt. Het ondersteuningsplan vormt daarmee één van de belangrijkste documenten waaraan de toezichthouder toetst of de ondersteuning voldoet aan doelstellingen in het ondersteuningsplan en de waarborgen die daarin worden genoemd. De toezichthouder zal bij het onderzoek naar de kwaliteit van de ondersteuning altijd terugvallen op hetgeen in de ondersteuningsplannen wordt beschreven. Aanbieders dienen daarom op de hoogte te zijn van hetgeen in het ondersteuningsplan wordt beschreven en zich van de inhoud te vergewissen om de kwaliteit van hun ondersteuning erop af te stemmen.

Dat vraagt ook dat de ondersteuningsplannen conform wet- en regelgeving worden opgesteld en een verregaande beschrijving geeft van de doelstellingen en de randvoorwaarden waaronder de ondersteuning in het individuele geval wordt verleend. Het ondersteuningsplan beschrijft in ieder geval de ondersteuningsbehoefte van de inwoner, in verband met welke beperking/problematiek de ondersteuning nodig is, tot welk concreet doel en resultaat de ondersteuning moet leiden, welke ondersteuning wordt ingezet, door wie en op welke wijze ondersteuning wordt geboden, en welke afspraken over de evaluatie van de doelen en resultaten zijn gemaakt.

Kwaliteit aanvullende ondersteuning

De aanbieder verleent verantwoorde dienstverlening. Dat wil zeggen, van goed niveau, veilig, doeltreffend (aansluitend op de doelen die zijn gesteld in het Ondersteuningsplan), doelmatig, persoonsgericht en afgestemd op de reële behoefte van de cliënt. De aanbieder mag de uitvoering van de ondersteuning in alle vrijheid vormgeven, mits de geïndiceerde ondersteuning zoals omschreven in de verwijsbrief van de sociaal werker of beschikking van de gemeente niet wordt aangetast. Enkel met uitdrukkelijke (aantoonbare) instemming van de cliënt is een aanpassing hiervan mogelijk.

De aanbieder beschikt over een vorm van aantoonbaar kwaliteitsmanagementsysteem en kent een cyclus waarbij de kwaliteit van de organisatie en de ondersteuning periodiek worden beoordeeld en verbeterd. De aanbieder is gehouden aan de plicht dat medewerkers die beroepsmatig met cliënten in aanraking komen geregistreerd worden volgens de in relevante wet- en regelgeving geëiste beroepsregistratie. Eventuele risico’s die samenhangen met het ontbreken hiervan zijn voor rekening van de aanbieder.

De aanbieder faciliteert de sociaal werkers om de regie te kunnen nemen en stemt de ondersteuning af op de doelen in het ondersteuningsplan. Indien de aanbieder bij de uitvoering van de ondersteuning gebruikt maakt van een of meerdere onderaannemers, dan geldt voor die onderaannemer dezelfde kwaliteitseisen als voor de hoofdaannemer. De aanbieder dient de onderaannemer hierop zelf te toetsen.

De aanbieder draagt zorg voor een goede samenwerking met andere actoren. Hieronder wordt in ieder geval verstaan: onderlinge afstemming tussen medewerkers van de aanbieder en de sociaal werkers, de wijkverpleging en huisarts (inclusief praktijkondersteuner van de huisarts). In het bijzonder geldt dat in het geval van een overdracht van een cliënt de aanbieder hier actief aan meewerkt en al het noodzakelijke doet om de ondersteuning op een verantwoorde wijze bij een andere hulpverlener te continueren.

Veilige omgeving

De aanbieder beschikt over een veilige omgeving waarbinnen de cliënt wordt ondersteund. Dit betekent dat de inrichting van de locatie waar de ondersteuning wordt geboden de veiligheid van de cliënt voldoende waarborgt. Er moeten voldoende faciliteiten zijn om deze fysieke veiligheid te waarborgen. Het betekent eveneens dat cliënten geen gevaar kennen van andere cliënten. De aanbieder ziet er ook op toe dat de veiligheid van een cliënt in de relatie tot de hulpverleners en vice versa voldoende wordt geborgd. De aanbieder beschikt dan ook over een werkwijze waarbij calamiteiten en misbruik, mishandeling of verwaarlozing worden gemeld.

Omdat de veiligheid van de cliënt mede wordt bepaald door de medewerkers van de aanbieder, borgt de aanbieder dat de medewerkers tevens in een veilige omgeving kunnen werken. De aanbieder ziet er op toe dat wet- en regelgeving over de inrichting van de organisatie wordt gewaarborgd. Hieronder wordt tevens verstaan dat de heersende cao, en eventuele eisen aan de inrichting vanuit brancheorganisaties worden nageleefd. Tevens is de aanbieder op de hoogte van de AVE-aanpak en is in staat deze te gebruiken in het geval er onveilige situaties bestaan.

Cliëntervaringen

De aanbieder informeert de cliënt en diens contactpersoon over de rechten van de cliënt met betrekking tot algemene zaken, klachtenregeling, medezeggenschap, indien aanwezig de vertrouwenspersoon en alle andere zaken die van belang zijn om de rechten van de cliënt te garanderen en te beschermen. Minimaal eenmaal per twee jaar worden ervaringen van cliënten met de dienstverlening gemeten. De cliëntenraad heeft aantoonbaar invloed op de hieruit voortvloeiende verbeteracties.

Onderaannemers

Indien aanbieders gebruik maken van onderaannemers, is de hoofdaannemer verantwoordelijk om er op toe te zien dat de in het kwaliteitskader gestelde normen worden nageleefd. De hoofdaannemer wordt in beginsel aangesproken op de kwaliteit van onderaannemers. Er geldt een meldingsplicht van de hoofdaannemer om de misstanden te melden bij onderaannemers en maakt met de toezichthouder afspraken over het herstel van deze misstanden.

PGB-aanbieder

Voor een aanbieder die ondersteuning biedt dat ingekocht is middels een PGB- geldt in beginsel hetzelfde als voor de door de gemeente gecontracteerde aanbieders. De kernwaarden in dit kwaliteitskader gelden onverkort, evenals de wettelijke eisen. Wel kan er een aparte invulling worden gegeven aan de kwaliteitseisen van de dienstverlening door een PGB-aanbieder. Voor een PGB-aanbieder geldt daarom bovenal het beginsel van proportionaliteit en subsidiariteit. Indien wordt afgeweken van de geldende norm, zal dat gemotiveerd worden door de toezichthouder.

De geboden ondersteuning vanuit PGB kan niet in alle gevallen van hetzelfde niveau zijn als die van een door de gemeente gecontracteerde aanbieder. Binnen het PGB kennen we twee vormen, namelijk formele ondersteuning (door professionele aanbieders) en informele ondersteuning (door het eigen netwerk van de inwoner). Er zal oog moeten zijn voor de specifieke situaties waarbij met behulp van het eigen netwerk laagdrempelige vormen van ondersteuning worden geboden.

Voor informele ondersteuning gelden andere kwaliteitseisen dan voor formele ondersteuning. De kwaliteitseisen voor de uitvoering van de formele ondersteuning zijn gelijk aan de kwaliteitseisen voor de door gemeente gecontracteerde aanbieders zoals genoemd binnen het kwaliteitskader.

Voor informele ondersteuning geldt dat er voldoende evaluatiemomenten zijn afgesproken over de uitvoering van de ondersteuning. De ondersteuning zal in ieder geval overeen moeten komen met hetgeen in het ondersteuningsplan dat wordt opgesteld door de sociaal werker, het budgetplan en de zorgovereenkomst is omschreven. Wanneer de resultaten voldoende zijn geborgd in de zorgovereenkomst, wordt aan de hand van evaluatiemomenten de vorderingen bijgehouden. Naar aanleiding daarvan worden concrete stappen genomen om de ondersteuning te versterken en/of te verbeteren. Het toetsings- en afwegingskader in dit kwaliteitskader ziet voornamelijk toe op de formele ondersteuning.

Privacy

Voor de borging van privacy en zorgvuldige gegevensverwerking van de gegevens van inwoners/cliënten dienen aanbieders en de gemeente te werken volgens de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Een aanbieder is geen verwerker, maar zelfstandig verantwoordelijke als bedoeld in de AVG. Dat betekent dat de aanbieder zelf verantwoordelijk is voor de gegevens die zij verwerkt in het kader van de te leveren ondersteuning. Anders dan bij verwerkers, is er op grond van de AVG geen verplichting om afspraken te maken over de gegevensuitwisseling. Toch kiest de gemeente er voor om zo veel mogelijk afspraken te maken over de gegevensuitwisseling tussen partijen. Niet alleen om de andere partij op de afspraken te kunnen wijzen, maar ook ter bevordering van de transparantie. Uitgangspunt is dat alleen de noodzakelijke gegevens worden uitgewisseld die voor beide partijen nodig zijn om zijn of haar (wettelijke) taak uit te voeren, om de privacy van cliënten te borgen. Desalniettemin is het wenselijk om partijen de ruimte te geven gegevens uit te kunnen wisselen in geval van nood, bijvoorbeeld wanneer cliënt een ernstig gevaar voor zichzelf of anderen vormt. Er is een goede balans nodig tussen enerzijds de bescherming van de privacy van de cliënt en anderzijds een constructieve samenwerking tussen alle partijen in het veld, om er voor te zorgen dat een cliënt in het vervelende scenario niet tussen wal en schip valt. Daarbij is het basisprincipe dat in samenspraak met cliënt wordt gewerkt, waarbij actief wordt geïnformeerd en slechts toestemming voor het delen en verwerken van gegevens wordt gevraagd wanneer dit in de sectorale wetgeving wordt verplicht.

Specifiek aanvullende eisen over de ondersteuning

De Jeugdwet kent een apart kader rondom kwaliteit en toezicht. Dit kwaliteitskader biedt daarom geen uitputtend overzicht van eisen waaraan de ondersteuning in het kader van de Jeugdwet aan moet voldoen. Het stellen van eisen en het toezicht daarop is landelijk geregeld en ligt met name in handen van de IGJ. Dit kader verwijst voor een concrete invulling van de normen waar binnen de Jeugdwet aan moet worden voldoen naar de door de IGJ gestelde kaders en normen.

De Praktijkondersteuning Jeugd-GGZ die nu onder de verantwoordelijkheid van de huisartsen wordt uitgevoerd valt tevens onder de werkingssfeer van het toezicht van de IGJ. Wel heeft de gemeente de ruimte om in het kader van de stelselverantwoordelijkheid aanvullende eisen te stellen, indien de lokale situatie daar om vraagt. Elke gemeente mag eigen beleid voeren en dat kan ertoe leiden dat bepaalde ondersteuning buiten het kader van het landelijke toezicht valt. Dit eigen beleid maakt onderdeel uit van het algemene beleid wat de gemeente kent en is niet altijd specifiek gemaakt voor jeugdigen.

Naast de algemeen wettelijk geldende eisen geven we voor met name voor de Wmo met het onderstaande enkele aanvullende eisen. Deze eisen zijn primair bedoeld om een invulling te geven aan de eisen die de wet stelt, aangezien deze ruim zijn omschreven en nog onvoldoende richting bieden. Tevens geven ze invulling aan de eigen gemeentelijke visie op kwaliteit.

De gemeente bedient binnen het sociaal domein veel verschillende doelgroepen en verstrekt daarvoor ook veel verschillende soorten voorzieningen. Dat verschil in doelgroepen en het verschil in voorzieningen kan betekenen dat er ook verschillende kwaliteitseisen kunnen gelden voor doelgroepen en voorzieningen. De mate waarin iemand afhankelijk is van een voorziening, of de mate waarin iemand de eigen regie over diens leven heeft (al dan niet met behulp van een voorziening van de gemeente) bepalen of er specifieke kwaliteitseisen moeten worden opgesteld.

- *Specifiek aanvullende eisen voor verblijfsfuncties, waaronder beschermd wonen*

Voor Beschermd Wonen is landelijk via de Vereniging Nederlandse Gemeenten een set eisen ontwikkeld: "Basis Kwaliteitseisen Beschermd Wonen". In aanvulling op die eisen en ter invulling van de verzwaarde eisen voor de ondersteuning geldt het onderstaande.

De cliënt kent een woonruimte die privacy biedt en thuisgevoel geeft door het bieden van mogelijkheden tot het creëren van een eigen sfeer. Het betreft een schone en comfortabele woonruimte met optimale bewegingsvrijheid voor de cliënt. De cliënt heeft een woon- en leefomgeving waar iets te beleven is en die uitnodigt tot intermenselijk contact, en het ondernemen van activiteiten. Er heerst een klimaat van gastvrijheid, waar humor en menselijke warmte voelbaar zijn. De mogelijkheden voor een daginvulling sluiten aan bij gewoontes en persoonlijke interesses, bij hobby's en het sociale leven van de cliënt, en passende hulp bij mobiliteit. Tevens heeft de cliënt mogelijkheden om zich ongestoord te kunnen terugtrekken.

De aanbieder heeft maatregelen getroffen om incidenten, brand, inbraak en andere calamiteiten te voorkomen. De cliënt mag geen schade van technische gebreken hebben daar waar vitale zaken de ondersteuning voor de cliënt in gevaar brengen. Iedere aanbieder maakt hiervoor een risicoanalyse conform de in de branche gebruikelijke standaarden en neemt hiertoe adequate maatregelen. Tevens bestaat de beschikbaarheid van geestelijke verzorging. Deze ruimte dient ook voldoende veilig te zijn voorzien van adequaat toezicht. Dit betekent dat de woonruimte een goed functionerend en gebruiksvriendelijk systeem van alarmering en alarmopvolging heeft. Er is sprake van brand-, inbraak- en calamiteiten-preventie, waaronder noodvoorzieningen bij stroomuitval en een hitteprotocol.

De aanbieder draagt zorg voor draagvlak bij de buurt/omwonenden rondom de locatie waar ondersteuning plaatsvindt.

- *Specifiek aanvullende eisen: Jongvolwassenen (leeftijdsgroep 16 – 27 jaar oud)*

Bijzondere aandacht is er voor de doelgroep jongvolwassenen. De ondersteuning die deze doelgroep ontvangt onder de Wmo is (deels) een verlenging van de ondersteuning onder de Jeugdwet. Binnen de stelselverantwoordelijkheid van de gemeente zal daarom bijzondere aandacht zijn voor de ondersteuning aan deze doelgroep en de overgang van ondersteuning vanuit de Jeugdwet naar ondersteuning vanuit de Wmo dan wel de Participatiewet. Het houdt tevens in dat we een nawerking van de kwaliteitseisen kennen uit de Jeugdwet voor jongvolwassenen die hun ondersteuning op grond van de Wmo en de Participatiewet ontvangen.

Tevens zal de ondersteuning voor deze doelgroep onder de Jeugdwet moeten anticiperen op ondersteuning onder de Wmo en de Participatiewet en zal de adequate ondersteuning onder de Jeugdwet al dan niet tijdelijk onder de Wmo en/of de Participatiewet moeten kunnen worden gecontinueerd. Daarmee wordt een naadloze overgang naar de 18-jarige leeftijd geborgd. Dat vraagt de nodige flexibiliteit van sociaal werkers, hulpverleners en gemeenten om in deze overgangsperiode de juiste oplossingen te blijven bieden. In het ondersteuningsplan van de jongvolwassene worden hier nadere afspraken over gemaakt.

- *Specifiek aanvullende eisen: mensen met een licht verstandelijke beperking, een chronische psychische stoornis en een niet-aangeboren hersenletsel*

Voor personen met een licht verstandelijke beperking, een chronische psychische stoornis en een niet-aangeboren hersenletsel (dan wel een combinatie van deze) wordt in dit kader extra aandacht gegeven. De ondersteuning aan deze personen vraagt meer specifieke expertise; dat uit zich in aantoonbare kennis van werkers die is verworven door middel van opleiding of ervaring.

Voor sociaal werkers en hulpverleners geldt dat zij ook extra aandacht hebben voor cliënten met een vermoede problematiek als deze. De problematiek uit zich niet altijd expliciet en sociaal werkers en hulpverleners moeten zich er van vergewissen dat zij al dan niet met personen met een licht verstandelijke beperking, een chronische psychische stoornis en een (niet-)aangeboren hersenletsel te maken hebben. Daarbij dienen zij zich ook bewust te zijn van de delicate balans tussen de zelfstandigheid van de cliënt en de afhankelijkheid van hulpverlening.

Specifiek aanvullende eisen voor de Participatiewet

Eerder is het wettelijk kader beschreven en is aangeven op welke plek de eigen gemeentelijke kwaliteit wordt beschreven. Op het moment dat de gemeente derden inschakelt, gelden de eisen die deze paragraaf beschrijft. De gemeente bouwt aan een stevige infrastructuur waarin onze inwoners worden ondersteund door betrokken, betrouwbare, creatieve en flexibele organisaties die samen met onze medewerkers het beste uit de inwoner willen halen. Dat stelt eisen aan de dienstverleners die vergelijkbaar zijn aan onze eigen organisatie. Onder het begrip dienstverlener wordt ook de gemeente verstaan als deze ondersteuning en begeleiding biedt. Binnen de uitvoering van de participatiewet gelden de volgende eisen die gesteld worden aan dienstverleners.

1) *Ten aanzien van de werkwijze/methodiek*

a) De dienstverlener gaat uit van de mogelijkheden van de klant en heeft een werkwijze die klanten stimuleert om te leren en zich te ontwikkelen.
b) De dienstverlener heeft een visie op de manier waarop het zelfvertrouwen van de klant wordt vergroot, op de manier waarop mensen zich ontwikkelen en op de manier waarop die ontwikkeling kan worden ondersteund. Men heeft een visie op de manier waarop scholing (en welke vormen van scholing) een bijdrage kan leveren aan de ontwikkeling van werkzoekenden.
c) De dienstverlener kan de klant duidelijk maken waaruit de dienstverlening bestaat, wat de klant hieraan kan hebben en wat er van de klant wordt gevraagd. Onze klanten worden via informatiedragers aangesproken over de geboden dienstverlening.
d) De dienstverlener kan aangeven hoe de verschillende onderdelen van de dienstverlening (activiteit, begeleiding & scholing) in samenhang worden aangeboden en op welke manier de doelen van de individuele klant worden behaald.
e) De flexibiliteit van de dienstverlener bestaat er onder ander uit dat de aard en omvang van de dienstverlening wordt aangepast waar dat gezien ontwikkelingen in aantallen en samenstelling van de verschillende doelgroepen nodig of wenselijk is.
f) De dienstverlener heeft kennis van het onderwijs, de arbeidsmarkt en de sociale kaart in de gemeente Leeuwarden en kan daarbinnen de eigen positie ten opzichte van andere dienstverleners en actoren benoemen.

2) *Ten aanzien van de samenwerking met gemeente en andere partijen*

a) De dienstverlener is transparant in de werkwijze en in de (tussentijds) behaalde resultaten. De dienstverlener is tevens bereid om samen met andere partijen en de gemeente (met enige regelmaat) te werken aan de (door-)ontwikkeling van een gezamenlijke werkwijze die gericht is op optimale participatie van alle inwoners van de gemeente Leeuwarden. Dat houdt ook in dat de dienstverlener zich constructief en kritisch opstelt ten aanzien van de werkwijze van deze partijen (inclusief de gemeente).
b) De dienstverlener is bereid tot een intensieve samenwerking met andere partners in de infrastructuur. Dat houdt onder andere in dat daar waar dat meerwaarde voor de klant biedt, de klant wordt overgedragen aan een andere organisatie. De dienstverlener is transparant in zijn werkwijze en is bereid om met andere partijen na te denken over verbeteringen in de dienstverlening.

3) *Ten aanzien van de kwaliteit & deskundigheid*

a) De dienstverlener beschikt over deskundige medewerkers die in staat zijn om uitkeringsgerechtigden te stimuleren en te motiveren, om hen te ondersteunen bij het behalen van de individuele doelen en om die kennis bij te brengen die nodig is voor het te behalen einddoel.
b) De dienstverlener beschikt over kennis van het netwerk binnen de Leeuwarder infrastructuur (arbeidsmarkt en sociale kaart).
c) De dienstverlener toont deskundigheid aan.
d) Verder zullen dienstverleners aan moeten geven welke bijdrage zij kunnen leveren aan de doelstellingen van de gemeente en aan een hoge score op het gebied van klanttevredenheid.

Niet alleen voor dienstverleners gelden aanvullende normen voor de Participatiewet. Tevens worden in dit kwaliteitskader eisen gesteld aan de werkgevers of organisaties waar klanten hun opleiding genieten of hun werkervaring en arbeidsritme opdoen. Van deze werkgevers wordt verwacht dat zij in staat zij voldoende adequate begeleiding te verlenen en ondersteunend zijn aan het (re)activeringstraject van de klant. Zij hanteren hierbij de in hoofdstuk 3 genoemde uitgangspunten.

Over het kwaliteitsniveau van de gemeente

Evenals dat de aanbieders aan bepaalde eisen moeten voldoen in hun dienstverlening, geldt dat de gemeente op basis van de geformuleerd kernwaarden aan een aantal eisen moet voldoen om er voor te zorgen dat de gewenste kwaliteit wordt gerealiseerd. De stelselverantwoordelijkheid van de gemeente vraagt niet alleen van de gemeente dat zij kaders stelt en daar op toeziet, maar eveneens dat zij een stelsel inricht wat in staat is om de juiste kwaliteit te kunnen behalen. Daarom worden onderstaande richtlijnen gehanteerd voor en door de gemeente. Deze worden in de diverse kwaliteitsplannen en sectorplannen van de gemeente verwerkt tot concrete hanteerbare criteria. Deze gelden als invulling van en als aanvulling op de algemene uitgangspunten die voor de gemeente gelden, de zogenaamde Algemene Beginselen van Behoorlijk Bestuur (ABBB's).

1. *Transparantie en duidelijkheid*

Van de gemeente mag worden verwacht dat deze transparant is. Dat betekent dat de gemeente vooraf duidelijk aangeeft wat zij van het stelsel verwacht en meehelpt om hier verdere invulling aan te geven. Als er vragen zijn over de wijze waarop de kwaliteit van het stelsel moet worden bereikt, kan de gemeente hierop een antwoord geven. Gaandeweg zal het veld middels veldnormen zelf meer invulling geven aan de kwaliteit van het sociaal domein.

2. *Betrouwbaarheid en nakomen van afspraken*

Het hebben van de stelselverantwoordelijkheid vraagt dat de gemeente een duidelijke koers heeft en deze vasthoudt. Dat maakt dat inwoners en aanbieders kunnen vertrouwen op de gemeente en niet tussentijds met veranderingen worden geconfronteerd die een onredelijk hoge impact hebben op de situatie van een inwoner of een aanbieder.

Als uitvloeisel van deze betrouwbaarheid geldt in zijn algemeenheid dat de gemeente afspraken nakomt. Het betekent ook dat de gemeente van tevoren goed bepaalt welke afspraken ze maakt en in staat is om deze na te komen. Indien dat niet het geval is, zal dat zoveel als mogelijk vooraf duidelijk moeten worden.

3. *Correcte bejegening en inlevingsvermogen*

De gemeente neemt in de samenleving verschillende rollen aan. In zijn algemeenheid geldt dat de gemeente binnen de rol die het aanneemt zich aanpast aan de situatie. Een juiste bejegening van inwoners, cliënten en vertegenwoordigers van partners en aanbieders hoort daarbij. Fouten maken mag, maar daarover moet wel transparant gecommuniceerd worden met betrokkenen.

4. *Stelselverantwoordelijkheid in relatie tot gestelde eisen*

De gemeente is vanwege de stelselverantwoordelijkheid tevens de bewaker van de integraliteit van het stelsel. Dit betekent dat de gemeente het stelsel op een dusdanige wijze inricht dat het kan voldoen aan de eisen die we voor het gehele sociaal domein opleggen. De gemeente onderzoekt bij elke beleidsontwikkeling c.q. beleidswijziging of de doelen van dit kader kunnen worden nageleefd. Tevens staat de gemeente open voor vragen en kritiek op de wijze waarop zij het stelsel heeft ingericht. Indien nodig, past de gemeente het stelsel aan, als blijkt dat niet kan worden voldaan aan de vastgestelde eisen. In sommige gevallen betekent dit dat de gemeente bepaalde prioriteiten moet stellen en dat het ene uitgangspunt voorrang heeft boven het andere. De gemeente kan gemotiveerd aangeven wanneer dat het geval is en waarom zij tot de keuze komt om een prioritering te maken.

Niet alle stelselverantwoordelijkheid ligt bij de gemeente. De gemeente heeft zelf ook te maken met wettelijke kaders waarbinnen zij moet werken. Er ligt in ieder geval een inspanningsverplichting bij de gemeente om in het geval dat wettelijke kaders niet langer houdbaar zijn voor deze situatie bij de landelijke overheid aandacht wordt gevraagd en op een oplossing wordt aangedrongen.

5. *Processen op orde*

Als uitvloeisel van een betrouwbare overheid geldt dat de gemeente haar eigen processen op orde houdt. De gemeente vergewist zich hiervan en houdt er toezicht op. De gemeente staat open voor vragen en kritiek op de wijze waarop de gemeente de gemeentelijke processen heeft ingericht. Signalen dat zaken niet goed lopen worden serieus genomen en de gemeente toetst periodiek of de processen op orde zijn.

6. Toetsings- en afwegingskader

1. *Ondersteuningsplan*

Kwaliteitseis		Uitwerking	Geldt voor			Prioritering
			Basisondersteuning	Aanvullende ondersteuning	PGB[1]	
1.1	Iedere cliënt heeft een ondersteuningsplan.	a) De aanbieder kan aantonen dat iedere cliënt een ondersteuningsplan heeft. Bij PGB wordt hiervoor de modelzorgovereenkomst van de SVB[2] gebruikt.	X	X	X	hoog
1.2	Met de cliënt worden afspraken gemaakt over de start van de ondersteuning.	a) De aanbieder kan aantonen dat er afspraken zijn gemaakt met de cliënt over de start van de ondersteuning (uiterlijk binnen 5 dagen vanaf het moment van toewijzing). b) De aanbieder kan aantonen dat de cliënt erop wordt geattendeerd dat bij het opstellen van een ondersteuningsplan, het maken van afspraken over de ondersteuning en evaluatie van de ondersteuning een (formele of informele) cliëntondersteuner en/of vertegenwoordiger en/of budgetbeheerder aanwezig mag zijn. c) De aanbieder kan aantonen dat de cliënt bij de start van de ondersteuning wordt gewezen op diens rechten en plichten. d) Cliënten beschikken zoveel mogelijk over keuzevrijheid met betrekking tot hun hulpverlener. Aanbieder biedt cliënten invloed op deze keuze. e) De ondersteuning wordt zoveel als mogelijk geboden door één vaste hulpverlener.	X X X X X	X X X X X	X X X X X	middel
1.3	De cliënt heeft regie over zijn eigen ondersteuning.	a) De aanbieder kan aantonen dat bij het opstellen of wijzigen van het ondersteuningsplan, de cliënt en (indien de cliënt dat wil) zijn naasten actief zijn betrokken. b) De aanbieder kan aantonen dat er samen met de cliënt afspraken zijn gemaakt over hoe de structuur van de ondersteuning eruit ziet passend bij ondersteuningsbehoefte van de cliënt.	X X	X X	X X	hoog

[1] PGB-formele ondersteuning
[2] Zie www.svb.nl onder PGB

1.4	De aanbieder heeft de reikwijdte van de ondersteuning vastgelegd.	a) b) c) d)	De aanbieder kan aantonen dat in het ondersteuningsplan afspraken over de wijze en momenten waarop de ondersteuning wordt geboden zijn vastgelegd. Wanneer er sprake is van een langlopend ondersteuningsplan (langer dan een halfjaar) zijn ook afspraken met de cliënt gemaakt over wanneer en met wie een evaluatiemoment plaats vindt. Het ondersteuningsplan wordt verstrekt aan de cliënt. Bij wijzigingen (bijvoorbeeld op basis van een evaluatie) in het ondersteuningsplan kan de aanbieder aantonen dat de cliënt akkoord is met deze wijzigingen.	X X X X	X X X X	X X X X	hoog
1.5	Indien de aanbieder een aanvullend plan van aanpak opstelt, dient deze een afgeleide te zijn van het ondersteuningsplan van de betrokken sociaal werker en wordt deze in samenspraak met de cliënt gemaakt.	a) b) c)	De aanbieder kan aantonen dat het aanvullend plan van aanpak aansluit op de doelen/resultaten in het ondersteuningsplan dat door de sociaal werker is opgesteld. De aanbieder kan aantonen dat het aanvullend plan van aanpak in samenspraak met de cliënt zijn opgesteld. De aanbieder kan aantonen dat de ondersteuning met inachtneming van de leefgebieden in de Zelfredzaamheidsmatrix of een vergelijkbaar instrument wordt geboden.	n.v.t. n.v.t. n.v.t.	X / n.v.t. HbH X / n.v.t. HbH X / n.v.t. HbH	X X X	hoog
1.6	De inhoud van het ondersteuningsplan en resultaten, worden regelmatig geëvalueerd en indien nodig wordt het ondersteuningsplan bijgesteld. De aanbieder heeft hierbij aandacht voor veranderingen in de situatie van de cliënt en speelt hier actief op in.	a) b) c)	De aanbieder kan aantonen dat de resultaten van het ondersteuningsplan regelmatig met de cliënt wordt besproken en het ondersteuningsplan op basis van 1 gezin/huishouden/1 plan/1 regisseur ook afgestemd wordt met andere betrokken hulpverleners. De aanbieder kan aantonen dat wijzigingen in de situatie van de cliënt en periodieke evaluaties worden besproken met de cliënt en de betrokken sociaal werker. Indien de sociaal werker dit nodig acht, stelt deze de doelen in het ondersteuningsplan bij. Indien wijzigingen invloed hebben op de zorgovereenkomst, dan dient de zorgovereenkomst gewijzigd te worden en opnieuw goedgekeurd te worden door de gemeente en SVB. De budgetbeheerder is verantwoordelijk voor het doorgeven van deze wijzigingen.	X X n.v.t.	X X n.v.t.	X X X	hoog
1.7	De aanbieder is resultaatgericht.	a) b)	De aanbieder kan aantonen dat ze gericht is op het behalen van de doelen/resultaten in het ondersteuningsplan en kan aantonen in hoeverre doelen zijn bereikt. De aanbieder kan aantonen dat de ondersteuning is gericht op het verbeteren dan wel behouden van zelfredzaamheid en participatie.	X X	X X	X X	hoog

1.8	De aanbieder werkt samen met andere hulpverleners en het netwerk van de cliënt.	a) b) c) d) e)	De aanbieder kan aantonen dat zij de sociaal werkers faciliteren om hun werk naar behoren uit te voeren. De aanbieder kan aantonen dat de ondersteuning is afgestemd op het advies van de betrokken sociaal werker. De aanbieder kan aantonen mee te werken aan multidisciplinaire overleggen (MDO's) die worden georganiseerd. De aanbieder kan aantonen pro-actief samen te werken met de sociale basis, de basisondersteuning en, indien mogelijk, het eigen netwerk van de cliënt. De aanbieder kan aantonen dat er zorg wordt gedragen voor goede afstemming met betrokkenen uit het eigen netwerk en betrokken hulpverleners rondom de cliënt.	n.v.t. n.v.t. X X X	X X X X X	X X X X X	hoog
1.9	De aanbieder stelt de sociaal werker en/of budgetbeheerder in de gelegenheid de regie te voeren over de ondersteuning voor cliënten.	a) b) c) d) e)	De aanbieder kan aantonen dat de sociaal werker of budgetbeheerder alle relevante informatie wordt verstrekt die deze nodig heeft om de regie te voeren en de voortgang van de ondersteuning te monitoren. De aanbieder kan aantonen dat de sociaal werker of budgetbeheerder in de gelegenheid is gesteld de regie over de ondersteuning te voeren en deze regelmatig te evalueren. De aanbieder kan aantonen dat de sociaal werker de gelegenheid krijgt binnen lopende trajecten in te breken, indien naar het oordeel van de sociaal werker de ondersteuning onvoldoende efficiënt en effectief is. De aanbieder werkt hier ten alle tijden aan mee. De aanbieder kan aantonen dat indien de sociaal werker de regie aan de aanbieder overdraagt, dat de aanbieder hier naar handelt.	n.v.t. n.v.t n.v.t. n.v.t. n.v.t.	X X X X X	X X X X X	hoog

2. Kwaliteitssysteem

Kwaliteitseis		Uitwerking	Geldt voor			Prioritering
			Basisondersteuning	Aanvullende ondersteuning	PGB[3]	
2.1	De aanbieder is gericht op continue kwaliteitsverbetering van de ondersteuning.	a) De aanbieder kan aantonen dat de PDCA cyclus op verschillende niveaus waarneembaar is (cliëntniveau, teamniveau en organisatieniveau). b) De aanbieder is in het bezit van een gecertificeerd kwaliteitssysteem, zoals kwaliteitslabel sociaal werk, ISO9001, HKZ, PREZO of vergelijkbaar (deze eis geldt niet voor een ZZP-er als PGB-aanbieder).	X X	X X	X X	hoog
2.2	De aanbieder werkt aantoonbaar en waarneembaar aan cliënttevredenheid.	a) De aanbieder kan aantonen dat cliënttevredenheid wordt meegenomen in het kwaliteitsbeleid. b) De aanbieder kan aantonen dat regelmatig, maar minimaal eenmaal per twee jaar een cliëntervaringsonderzoek wordt uitgevoerd, waarbij de anonimiteit van cliënten gewaarborgd is. c) De aanbieder kan aantonen dat de vorm van medezeggenschap (zie 2.5) wordt betrokken bij verbeteracties voortvloeiend uit het cliëntervaringsonderzoek.	X X X	X X X	X X X	hoog
2.3	De aanbieder beschikt over een klachtenprocedure.	a) De aanbieder kan aantonen dat er een klachtenprocedure is vastgelegd, en een onafhankelijke klachtencommissie is ingericht. b) De aanbieder kan aantonen dat deze procedure proactief kenbaar wordt gemaakt bij cliënten. c) Klachten worden periodiek geanalyseerd en er worden verbeteracties vastgesteld.	X X X	X X X	X X X	hoog
2.4	De aanbieder beschikt over een privacyregeling.	a) De aanbieder kan aantonen dat er een privacyregeling is vastgesteld en dat deze proactief kenbaar wordt gemaakt bij cliënten. b) De privacyregeling voldoet een de Europese en Nederlandse wet -en regelgeving hierover.	X X	X X	X X	hoog

[3] PGB-formele ondersteuning

2.5	De aanbieder heeft een vorm van medezeggenschap voor cliënten geregeld.	a) b) c)	De aanbieder kan aantonen dat cliënten invloed uit mogen en kunnen oefenen op besluitvorming over onderwerpen en beleid die invloed hebben op de wijze waarop de ondersteuning wordt uitgevoerd of hiermee samenhangt. Deze vorm van medezeggenschap is representatief naar de cliëntengroep en wordt door de aanbieder gefaciliteerd, zodat deze kan functioneren. De aanbieder kan aantonen dat deze vorm van medezeggenschap actief kenbaar wordt gemaakt bij de cliënten.	X X X	X X X	X X X	hoog
2.6	De aanbieder heeft een vorm van medezeggenschap voor medewerkers geregeld.	a) b)	De aanbieder kan aantonen een vorm van medezeggenschap voor medewerkers geregeld te hebben. Dit conform geldende wet- en regelgeving. Deze vorm van medezeggenschap bestaat uit een representatieve afspiegeling van de medewerkers en zij hebben invloed op het te voeren beleid met betrokkenheid van medewerkers.	X X	X X	X X	hoog
2.7	De aanbieder werkt aantoonbaar aan medewerkerstevredenheid.	a) b)	De aanbieder kan aantonen regelmatig, maar minimaal eenmaal per twee jaar een medewerkerservaringsonderzoek uit te voeren, waarbij de anonimiteit van medewerkers (voor zover mogelijk) gewaarborgd is. De aanbieder kan aantonen dat de vorm van medezeggenschap wordt betrokken bij verbeteracties voortvloeiend uit het medewerkerservaringsonderzoek	X X	X X	X X	hoog
2.8	De aanbieder schrijft jaarlijks een kwaliteitsjaarverslag.	a.	De aanbieder levert jaarlijks een verslag aan bij de gemeente waarin de aanbieder laat zien wat in het voorgaande jaar is gebeurd op het gebied van kwaliteit en op welke wijze de PDCA cyclus is toegepast. In ieder geval de volgende onderwerpen aan de orde komen, waarbij de aanbieder kan aantonen welke acties zijn ondernomen op basis van onderstaande punten en welke lerende werking dit heeft gehad : De ondernomen acties en de lerende werking van: • het aantal klachten, gemene deler hierin • het aantal incidenten en (bijna) ongevallen (MIC/MIO/FOBO, etc.) • het aantal calamiteiten • de resultaten van cliëntervaringsonderzoeken (of stand van zaken in het tussenliggende jaar, zie 2.2) • de behaalde kwaliteitsresultaten • het gevoerde kwaliteitsbeleid • de resultaten van medewerker-ervaringsonderzoeken (of de stand van zaken in het tussenliggende jaar zie 2.7) • de ervaringen met de ingezette deskundigheidsmix en de relatie hiervan met en de invloed op de hierboven genoemde punten. • De deskundigheidsbevordering van medewerkers, ervaringsdeskundigen, vrijwilligers (wat heb je nodig, wat ontbreekt er nog, wat zijn te verwachten trends).	X	X	n.v.t	hoog

3. Veiligheid

Kwaliteitseis		Uitwerking	Geldt voor:			Prioritering
			Basisondersteuning	Aanvullende ondersteuning	PGB[4]	
3.1	De aanbieder heeft een veiligheidsmanagementsysteem.	a) De aanbieder kan aantonen dat er gebruik wordt gemaakt van een veiligheidsmanagementsysteem om continue risico's te signaleren, verbeteringen door te voeren en beleid vast te leggen. b) Daarbij borgt de aanbieder zowel de veiligheid van de cliënten als van de medewerkers. c) Voor een ZZP-er als PGB-aanbieder is het toereikend als deze kan aantonen over veiligheidswaarborgen nagedacht te hebben en de benodigde acties hiertoe te hebben genomen.	X X n.v.t.	X X n.v.t.	X X X	hoog
3.2	De aanbieder heeft een incidentenmeldingssysteem.	a) De aanbieder kan aantonen dat er gebruik wordt gemaakt van een meldsysteem, waarin incidenten en afwijkingen kunnen worden gemeld en waarna deze periodiek worden geanalyseerd en verwerkt worden volgens de PDCA cyclus (zie ook 2.8). b) De PGB-aanbieder werkt mee aan een jaarlijkse steekproef te toetsen of incidenten worden gemeld. Dit naar eigen beoordeling van de gemeente.	X n.v.t.	X n.v.t.	X X	hoog
3.3	De veiligheid van de cliënt wordt gewaarborgd.	a) De aanbieder kan aantonen dat incidenten en calamiteiten worden gemeld en opgevolgd. b) Calamiteiten worden conform het gemeentelijke calamiteitenprotocol gemeld bij de gemeente. c) De PGB-aanbieder werkt mee aan een jaarlijkse steekproef van de gemeente om te toetsen of de veiligheid van de cliënt voldoende wordt gewaarborgd. Dit naar eigen beoordeling van de gemeente.	X X n.v.t.	X X n.v.t.	X X X	hoog
3.4	De aanbieder houdt goed zicht op veiligheid.	a) De aanbieder kan aantonen dat veiligheid systematisch wordt besproken in teamvergaderingen, met cliënten en hun verwanten en andere hulpverleners. b) De PGB-aanbieder werkt mee aan een jaarlijkse steekproef van de gemeente om te toetsen of de aanbieder goed zicht houdt op de veiligheid. Dit naar eigen beoordeling van de gemeente.	X n.v.t.	X n.v.t.	X X	hoog

[4] PGB-formele ondersteuning

3.5	De aanbieder beperkt de veiligheidsrisico's; Kinderen worden beschermd tegen gevaren die hun ontwikkeling beperken.	a) b) c) d) e) f)	De aanbieder kan aantonen dat medewerkers de veiligheid inschatten aan de hand van een gestandaardiseerd risicotaxatie-instrument. De aanbieder kan aantonen dat bij iedere cliënt waarbij een of meerdere kinderen zijn betrokken, gewerkt wordt met de kindcheck en de meest recente versie van de meldcode voor huiselijk geweld en kindermishandeling. Medewerkers bepalen mede op basis van de risico's de in te zetten hulp, schakelen andere hulpverleners in of overleggen daar waar afgesproken en nodig is met de sociaal werker. Waar nodig wordt opgeschaald volgens de Aanpak Voorkoming Escalatie (AVE). Indien gesignaleerd wordt dat er mogelijk ook andere ondersteuning nodig is, neemt de aanbieder aantoonbaar proactief contact op met de regievoerder en/of bevoegde verwijzer. De aanbieder draagt zorg voor waarborgen om misbruik en mishandeling van cliënten door andere cliënten of medewerkers (en vice versa) te voorkomen, signaleren en te stoppen. De aanbieder kan aantonen dat beschreven is hoe de aanbieder omgaat met integriteit.	X X X X X X	X X X X X X	X X X X X X	hoog
3.6	De aanbieder zorgt er voor dat een acuut onveilige situatie direct wordt opgeheven.	a) b) c)	De aanbieder kan aantonen dat medewerkers bij acute onveiligheid direct optreden. Medewerkers bepalen multidisciplinair hoe te handelen bij acute onveiligheid. Medewerkers zijn toegerust om met acuut onveilige situaties om te gaan.	X X X	X X X	X X X	hoog
3.7	De aanbieder heeft taken en verantwoordelijkheden vastgelegd conform geldende wet en regelgeving.	a)	De aanbieder kan aantonen dat voor alle activiteiten binnen de ondersteuning duidelijk is wíe bevoegd en bekwaam is om wát uit te mogen voeren. Dit geldt voor beroepskrachten, ervaringsdeskundigen en vrijwilligers.	X	X	X	hoog
3.8	De aanbieder heeft medewerkers in dienst met een verklaring omtrent gedrag (VOG).	a)	De aanbieder kan aantonen dat iedere medewerker die cliëntcontacten heeft in het bezit is van een goedkeurend VOG op in ieder geval het screeningsprofiel "Gezondheidszorg en welzijn van mens en dier".	X	X	X	hoog
3.9	De aanbieder heeft afspraken vastgelegd over continuïteit van benodigde ondersteuning.	a) b) c) d)	De aanbieder kan aantonen dat bij een beëindiging van ondersteuning, waarbij risico's voor de cliënt ontstaan, een beroep kan worden gedaan op professionele hulp / vangnet. De aanbieder kan aantonen dat er een warme overdracht (=face-to-face gesprek mét cliënt en met nieuwe hulpverlener) plaats vindt en met inachtneming van de privacy regels tevens aan deze nieuwe hulpverlener schriftelijk de benodigde gegevens worden verstrekt. De wijze van overdracht is verder afgestemd op de behoeften van de cliënt en passen bij de doelen in het ondersteuningsplan. De aanbieder blijft bereikbaar voor de nieuwe partij in het geval er vragen of	X X X	X X X	X X X	hoog

			onduidelijkheden zijn in de overdracht en de daarbij behorende informatie.	X	X	X	
3.10	De aanbieder geeft kinderen en hun ouders de mogelijkheid om voor individuele belangen op te komen.	a) b)	De aanbieder kan aantonen dat ze beschikt over beleid en visie over belangen van kinderen en ouders. Voor een ZZP-er als PGB-aanbieder is het toereikend als deze kan aantonen hierover nagedacht te hebben en de benodigde acties hiertoe te hebben genomen.	X n.v.t.	X n.v.t.	X X	hoog
3.11	De aanbieder draagt zorg voor een veilige omgeving voor de cliënt en beschikt over een fysieke omgeving die van goede kwaliteit is.	a) b) c) d) e) f)	De aanbieder kan aantonen dat de locatie waar de ondersteuning plaatst vindt (bijvoorbeeld dagbesteding en bij ondersteuning met verblijf) past bij de ondersteuningsbehoefte van de cliënt. De aanbieder kan aantonen dat de locatie waar de ondersteuning plaatsvindt (zie a.) voldoet aan de hiervoor geldende wet- en regelgeving. Denk hierbij aan de geldende hygiënerichtlijnen van het RIVM (bij intramurale zorg wordt gekeken naar richtlijnen voorinstellingen voor volwassenen met een lichamelijke of verstandelijke beperking, bij ambulante begeleiding in een eigen woning van een cliënt wordt gekeken naar de richtlijnen voor de thuiszorg), het geldend bouwbesluit + de daarvan afgeleide gemeentelijke verordeningen, de aanwezigheid veiligheidsmanagementsysteem (3.1). In het geval de locatie waar de ondersteuning plaatsvindt onlosmakelijk verbonden is aan de ondersteuning kan de aanbieder aantonen dat de leefomgeving schoon, veilig en passend is voor de cliënt (bij o.a. diens leeftijd en ondersteuningsbehoefte). De locatie is goed bereikbaar en toegankelijk. In het geval de huisvesting waar de ondersteuning plaatsvindt *niet* onlosmakelijk verbonden is aan de ondersteuning, kan de aanbieder aantonen dat er doelgericht gewerkt wordt aan een omgeving die schoon, veilig en passend is voor de cliënt. De PGB-aanbieder werkt mee aan een jaarlijkse steekproef van de gemeente om te toetsen of voldaan wordt aan de eis van een veilige en kwalitatief goede leefomgeving voor de cliënt. Dit naar eigen beoordeling van de gemeente.	X X X X X n.v.t.	X X X X X n.v.t.	X X X X X X	middel
3.12	De aanbieder draagt zorg voor draagvlak bij de buurt/omwonenden rondom de locatie waar ondersteuning plaatsvindt.	a) b)	De aanbieder beschikt over gedrags- en huisregels die aantoonbaar kenbaar zijn gemaakt bij cliënten. De aanbieder betrekt aantoonbaar de buurt/omwonenden bij diens activiteiten en wijzigingen hierin die van invloed kunnen zijn op de directe omgeving. De aanbieder draagt zorg voor een vast aanspreekpunt waar de buurt/omwonenden terecht kunnen met vragen en/of opmerkingen en/of problemen. De aanbieder draagt ervoor zorg dat dit aanspreekpunt en diens contactgegevens bekend zijn bij de buurt/omwonenden.	X X	X X	X X	middel

		c)	Deze eis geldt zwaarder voor aanbieders die ondersteuning bieden aan cliënten die geclusterd wonen (meerdere cliënten in hetzelfde pand/ straat / buurt) of waarbij de ondersteuning aan groepen cliënten geboden wordt (bijvoorbeeld dagbesteding). De eis geldt minder zwaar voor aanbieders waarbij de ondersteuning niet geclusterd plaatsvindt.	X	X	X	
3.13	De aanbieder zorgt er actief voor dat cliënten terecht kunnen bij een vertrouwenspersoon.	a) b)	De aanbieder kan aantonen dat het een eigen vertrouwenspersoon voor cliënten heeft aangesteld en dat deze bekend is bij cliënten. De aanbieder zorgt ervoor dat de cliënt op de hoogte wordt gesteld van de onafhankelijke cliëntondersteuner die de gemeente heeft aangesteld.	X X	X X	X X	middel

4. Medewerkers en vrijwilligers

Kwaliteitseis		Uitwerking	Geldt voor:			Prioritering
			Basisondersteuning	Aanvullende ondersteuning	PGB[5]	
4.1	De aanbieder maakt gebruik van vakbekwame en deskundige medewerkers.	a) De aanbieder kan aantonen dat de medewerkers beschikken over de benodigde deskundigheid die is vastgesteld per vorm van ondersteuning. b) De medewerker beschikt aantoonbaar over voldoende deskundigheid om de in het ondersteuningsplan genoemde doelen/resultaten te behalen. c) De aanbieder kan aantonen dat medewerkers een gedegen kennis hebben van het ondersteuningsaanbod binnen de gemeente en van het regionale en landelijke ondersteuningsaanbod voor zover van toepassing voor de geboden ondersteuning. d) Een ZZP-er als PGB-aanbieder kan aantonen in het bezit te zijn van een diploma of een ervaringscertificaat dat past bij de geboden ondersteuning (zie 4.3).	X X X n.v.t.	X X X n.v.t.	X X X X	hoog
4.2	De aanbieder beschikt aantoonbaar over en zet aantoonbaar voldoende deskundige medewerkers in die werken aan samenlevingsopbouw.	a) De aanbieder kan aantonen dat zij beschikt over medewerkers die aantoonbaar voldoende deskundig zijn en vaardigheden hebben om van onderop te werken met wijken, dorpen en vrijwilligers, die inclusief en integraal denken en eigen kracht in wijken en dorpen stimuleert, faciliteert en mobiliseert.	X	X	X	middel
4.3	De aanbieder maakt gebruik van vakbekwame medewerkers. Dit betekent dat de medewerker passend is opgeleid en bijgeschoold.	a) De aanbieder kan aantonen dat de medewerker passend (relevant en gericht op de benodigde ondersteuning) is opgeleid en actueel wordt bijgeschoold. b) Bij Beschermd wonen, aanvullende ondersteuning Thuisondersteuning/Dagbesteding en Opvang is bij iedere cliënt in ieder geval een medewerker betrokken met een relevant op de benodigde ondersteuning gerichte afgerond HBO diploma. c) Bij een ZZP-er als PGB-aanbieder mag beschermd wonen en aanvullende ondersteuning tevens geboden worden door iemand met een relevant op de ondersteuning gerichte afgerond MBO 4 diploma die met een ervaringscertificaat kan aantonen op HBO niveau te kunnen functioneren.	X n.v.t n.v.t.	X X n.v.t	X X X	hoog

[5] PGB-formele ondersteuning

		d) e)	De aanbieder kan aantonen dat er een deskundigheidsmix van gericht HBO en MBO geschoolde medewerkers werkzaam zijn, met bij hun niveau passende werkzaamheden. Dit geldt niet voor een ZZP-er als PGB-aanbieder. De aanbieder voor aanvullende ondersteuning maakt afspraken met de basisondersteuning over bereikbaarheid en beschikbaarheid.	X n.v.t.	X /n.v.t. HbH X	X n.v.t.	
4.4	De aanbieder maakt gebruik van voldoende deskundige medewerkers die de toegang uitvoeren.	a) b) c)	Voor de toegang tot aanvullende ondersteuning geldt dat de aanbieder kan aantonen dat de aanvraag met verwijsbrief of zwaarwegend advies wordt opgesteld door een medewerker met minimaal een gericht HBO diploma. Bij Hulp bij Huishouden geldt dat de aanbieder kan aantonen dat in deze verwijsbrief staat beschreven welke ondersteuning voor welk resultaat de cliënt gaat ontvangen, welke activiteiten uitgevoerd gaan worden met welke frequentie en bijbehorende normtijd. Bij Basisondersteuning geldt dat de aanbieder kan aantonen welke vorm van ondersteuning de cliënt vanuit de Basisondersteuning ontvangt.	X n.v.t. X	n.v.t. n.v.t. / alleen HbH n.v.t.	n.v.t n.v.t . n.v.t	hoog
4.5	De aanbieder heeft een verantwoord personeelsbeleid.	a)	De aanbieder kan aantonen dat er gewerkt wordt volgens de geldende CAO, er sprake is ziekteverzuimbeleid, opleidingsbeleid, ontwikkelgesprekken/voortgangsgesprekken en een goede werksfeer.	X	X	X	hoog
4.6	De aanbieder maakt op een passende manier gebruik van vrijwilligers en ervaringsdeskundigen.	a) b) c) d) e)	De aanbieder kan aantonen dat indien gewerkt wordt met vrijwilligers of ervaringsdeskundigen, dat deze ingezet worden op passende werkzaamheden. De aanbieder kan aantonen dat vrijwilligers en ervaringsdeskundigen worden meegenomen in het scholings-, deskundigheidsbevorderingsbeleid. De aanbieder kan aantonen dat vrijwilligers en ervaringsdeskundigen alleen ingezet worden onder verantwoordelijkheid van een beroepskracht. De aanbieder kan aantonen dat vrijwilligers en ervaringsdeskundigen een passend VOG hebben. Indien gebruik wordt gemaakt van vrijwilligers en ervaringsdeskundigen zonder VOG kan de aanbieder aantonen dat de veiligheid van cliënten wordt gewaarborgd.	X X X X X	X X X X X	X X X X X	hoog

Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie 2021 gemeente Leeuwarden

De gemeenteraad van de gemeente Leeuwarden:

Gelet op:
Artikel 147 Gemeentewet;
De Wet maatschappelijke ondersteuning 2015
De Participatiewet

Besluit

Vast te stellen de:

Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie 2021 gemeente Leeuwarden

Deze verordening is vastgesteld op 7 juli 2021.

HOOFDSTUK 1 Algemene bepalingen

Artikel 1 Begripsbepalingen

Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder:

1. College: het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Leeuwarden;
2. Formele ondersteuning: ondersteuning die wordt geboden door een professional, niet zijnde een persoon uit het sociaal netwerk van de inwoner;
3. Aanbieder: een persoon of organisatie die de ondersteuning levert;
4. Persoonsgebonden budget (PGB): een geldbedrag waarmee iemand zelf ondersteuning kan inkopen;
5. Register: het register zoals bedoeld in hoofdstuk 4 van deze verordening;
6. Sociaal werkers: medewerkers van de Basisondersteuning belast met het ontvangen van meldingen dan wel het doen van onderzoek als bedoeld in 2.3.1, 2.3.2 en 2.3.4 van de Wmo 2015;
7. Toezichthouder: de ambtelijk toezichthouder als bedoeld in artikel 6.1 van de Wmo 2015 belast met het houden van toezicht op de naleving van het gestelde in of krachtens de Wmo 2015;
8. Voorziening: de door de aanbieder geëxploiteerde vorm van ondersteuning;
9. Wmo: Wet maatschappelijke ondersteuning 2015;

HOOFDSTUK 2 Toezicht op de naleving van deze verordening

Artikel 2 Reikwijdte

1. De verordening heeft betrekking op de ondersteuning die op grond van de Wmo 2015 wordt verstrekt en de ondersteuning die wordt geboden door derden op grond van de Participatiewet teneinde iemand te activeren.
2. De verordening heeft zowel op de ondersteuning die als zorg in natura door de gemeente Leeuwarden wordt verstrekt als op basis van een persoonsgebonden budget door de gemeente Leeuwarden wordt bekostigd betrekking.
3. De verordening heeft tevens betrekking op alle mogelijke verschijningsvormen van ondersteuning die onder de werkingssfeer van de Wmo 2015 en de Participatiewet vallen.

Artikel 3 Toezicht

1. Het college ziet toe op de naleving van de bij of krachtens deze verordening gestelde regels.
2. Het college wijst daartoe ambtelijk toezichthouders als bedoeld in artikel 6.1 van de Wmo aan die zijn belast met het houden van toezicht op de naleving van het gestelde in of krachtens de Wmo.
3. De toezichthouder onderzoekt of de exploitatie redelijkerwijs zal plaatsvinden in overeenstemming met de bij of krachtens de in deze verordening gestelde regels.
4. Onverminderd het eerste lid onderzoekt de toezichthouder in redelijkheid op grond van steekproeven jaarlijks of de exploitatie van aanbieders in overeenstemming is met de bij of krachtens de artikelen van de in deze verordening gestelde regels.
5. Naast het onderzoek, bedoeld in het eerste en tweede lid, kan de toezichthouder als daar aanleiding toe is incidenteel onderzoek verrichten naar de naleving door een aanbieder van de bij of krachtens de artikelen van deze verordening.
6. Indien tijdens een onderzoek als bedoeld in het tweede tot en met het vierde lid tekortkomingen zijn geconstateerd kan de toezichthouder nadien een of meer nadere onderzoeken verrichten.
7. Voor zover een aanbieder in een woning is gevestigd, zijn de toezichthouders ter uitvoering van de taken, bedoeld in het eerste lid, bevoegd zonder toestemming van de bewoners in die woning binnen te treden.

Artikel 4 Inspectierapport

1. De toezichthouder legt zijn oordeel naar aanleiding van een onderzoek als bedoeld in artikel 3 vast in een inspectierapport.
2. Indien de toezichthouder oordeelt dat door de aanbieder de bij of krachtens de in deze verordening gestelde regels niet zijn of zullen worden nageleefd, vermeldt hij dat in het rapport.
3. Alvorens het rapport vast te stellen, stelt de toezichthouder de aanbieder in de gelegenheid van het ontwerprapport kennis te nemen en daarover zijn zienswijze kenbaar te maken. De toezichthouder vermeldt de zienswijze van de aanbieder in een bijlage bij het rapport.
4. De toezichthouder zendt het inspectierapport, bedoeld in het eerste lid, onverwijld aan de aanbieder.
5. De toezichthouder maakt het inspectierapport uiterlijk drie weken na de vaststelling daarvan openbaar.

Artikel 5 Aanvullende regels

1. Het college kan nadere regels stellen omtrent de door de toezichthouder te hanteren werkwijze voor een onderzoek als bedoeld in deze verordening.

HOOFDSTUK 3 Gemeentelijk ingrijpen

Artikel 6 Schriftelijke aanwijzing

1. Het college van de gemeente waarvan inwoners gebruik maken van ondersteuning van een aanbieder, kan de aanbieder een schriftelijke aanwijzing geven indien de bij of krachtens deze verordening gestelde regels niet of in onvoldoende mate worden nageleefd.
2. In een aanwijzing als bedoeld in het eerste lid geeft het college met redenen omkleed aan op welke punten de in het eerste lid bedoelde voorschriften niet of in onvoldoende mate worden nageleefd, alsmede de in verband daarmee te nemen maatregelen.
3. De toezichthouder kan een schriftelijk bevel geven aan een aanbieder indien hij oordeelt:
   a. dat de kwaliteit van een aanbieder zodanig tekortschiet dat het nemen van maatregelen redelijkerwijs geen uitstel kan lijden; of;
   b. dat de kwaliteit van een aanbieder zodanig tekort schiet, en daardoor het risico bestaat dat ook de kwaliteit van de ondersteuning in gevaar komt, dat het nemen van maatregelen redelijkerwijs geen uitstel kan lijden.
4. Het bevel, bedoeld in het derde lid, heeft een geldigheidsduur van zeven dagen, welke door het college kan worden verlengd.
5. De aanbieder neemt de maatregelen binnen de bij de aanwijzing onderscheidenlijk het bevel gestelde termijn.

Artikel 7 Niet opvolgen schriftelijke aanwijzingen

1. Het college kan de aanbieder verbieden de exploitatie van een voorziening voort te zetten, zolang hij een bevel of aanwijzing niet opvolgt en het opleggen van een last onder bestuursdwang niet mogelijk is.
2. Indien uit een onderzoek als bedoeld in artikel 3 of anderszins blijkt dat de aanbieder naar verwachting niet dan wel niet langer aan de bij of krachtens deze verordening gegeven voorschriften zal voldoen, kan het college zolang die situatie zich voordoet de aanbieder verbieden dat de voorziening in exploitatie te nemen of te houden.

Artikel 8 Melding in het register

1. Indien het college de aanbieder in het kader van het toezicht op de naleving van de verplichtingen zoals neergelegd in het toetsings- en afwegingskader van deze verordening:
   a. een sanctie als bedoeld in hoofdstuk 5 van de Algemene wet bestuursrecht oplegt;
   b. een aanwijzing of een bevel als bedoeld in artikel 6 geeft,
   c. een cliëntenstop of een verbod tot exploitatie als bedoeld in artikel 10 van de verordening oplegt;
   d. een vordering tot medewerking als bedoeld in artikel 5:20 van de Algemene wet bestuursrecht doet, of;
   e. een bestuurlijke boete als bedoeld in artikel 11 van de verordening oplegt;

   wordt daarover een vermelding opgenomen in een door het college te onderhouden register zodra dit besluit onherroepelijk is.
2. De vermelding, bedoeld in het eerste lid, betreft het karakter van de sanctie of van de maatregel, alsmede een beschrijving van de verplichting die niet is nagekomen.
3. Op verzoek verstrekt het college een afschrift van het besluit, bedoeld in het eerste lid, waarin de tot natuurlijke personen herleidbare gegevens, geanonimiseerd worden.

Artikel 9 Herstelsancties

1. Indien gebleken is dat niet wordt voldaan aan een of meer kwaliteitseisen van het toetsings-en afwegingskader start het college een herstellend traject. Dit traject is gericht op de beëindiging van de overtreding(en) en voorkoming van herhaling van de overtreding(en).
2. Bij het uitvoeren van het herstellend traject hanteert het college de volgende stappen:
   a. Stap 1: aanwijzing;
   b. Stap 2: last onder dwangsom/last onder bestuursdwang;
3. Indien de overtreding hiertoe aanleiding geeft, kan het college besluiten om een bepaalde stap of bepaalde stappen van het herstellende traject over te slaan dan wel meerdere keren toe te passen.
4. De duur van de hersteltermijn is afhankelijk van de prioriteit die is toegekend aan de kwaliteitseis zoals afgeleid kan worden uit het toetsings-en afwegingskader dat als bijlage is opgenomen.
5. Bij het opleggen van een aanwijzing gelden de volgende hersteltermijnen:
   a. Prioriteit hoog: maximaal 4 weken;
   b. Prioriteit gemiddeld: maximaal 8 weken;
   c. Prioriteit laag: maximaal 24 weken.

Artikel 10 Verscherpt toezicht

1. Na de in lid 5 van artikel 9 genoemde termijn brengt de toezichthouder opnieuw een bezoek aan de aanbieder.
2. Indien er nog steeds sprake is van onvoldoende kwaliteit komt de aanbieder onder verscherpt toezicht te staan voor een periode van vier weken.
3. De aanbieder wordt hiervan zowel mondeling als schriftelijk van op de hoogte gesteld.
4. De aanbieder is gehouden gedurende de periode van het verscherpt toezicht de toezichthouder wekelijks op de hoogte te brengen van de vorderingen, middels een rapportage. De rapportage bevat per constatering in het plan van aanpak de vorderingen en de verwachtingen. De toezichthouder beoordeelt deze wekelijkse rapportage.
5. Voor de duur van het verscherpte toezicht mag de aanbieder geen nieuwe cliënten meer in zorg nemen.
6. Indien na de periode van verscherpt toezicht er sprake is van onvoldoende kwaliteit wordt de aanbieder zowel mondeling als schriftelijk in gebreke gesteld.
7. Het college kan de onder lid 2 genoemde termijn verlengen met nogmaals vier weken.
8. Indien de aanbieder na het verstrijken van de onder lid 2 genoemde termijn de onvoldoende kwaliteit niet heeft opgeheven, kan het college de volgende maatregelen opleggen:
   a. Cliëntenstop;
   b. Exploitatieverbod.

Artikel 11 Bestraffend traject

1. Het college kan per geconstateerde overtreding een bestuurlijke boete opleggen.
2. De hoogte van de boete die het college kan opleggen betreft per overtreding maximaal een bedrag van:
   a. Bij prioriteit “hoog”: € 8.000,- (zegge: achtduizend euro);
   b. Bij prioriteit “middel”: € 4.000,- (zegge: vierduizend euro);
   c. Bij prioriteit “laag”: € 2.000,- (zegge: tweeduizend euro).
3. De boete die het college kan opleggen betreft een maximum. Het college kan ook lagere boete opleggen.
4. Bij de berekening van de bestuurlijke boete als bedoeld in lid 2 wordt voor alle overtredingen het boetebedrag dat past bij de prioritering in het toetsings- en afwegingskader als uitgangspunt gehanteerd.
5. Naast de bestuurlijke boete kan het college de maatregel opleggen dat de aanbieder alle vergoedingen die het heeft ontvangen ten behoeve van de exploitatie van de voorziening terugbetaalt.

6. Het college legt altijd een boete op indien de aanbieder in gebreke blijft bij het herstellen van onvoldoende kwaliteit na de periode van het verscherpt toezicht zoals bedoeld in artikel 10.
7. Indien blijkt dat de aanbieder bewust verwijtbaar heeft gehandeld, wordt de boete verhoogd tot 130 procent van de in dit artikel genoemde maximale boete.

Artikel 12 Recidive

Bij de vaststelling van de boete wordt uitgegaan van:

1. 1,5 maal het onder artikel 11 bepaalde boetebedrag indien een door een bestuurlijke boete te handhaven overtreding plaatsvindt binnen een periode van twee jaar nadat een eerdere overtreding van dezelfde wettelijke norm heeft plaatsgevonden;
2. 2 maal het onder artikel 11 bepaalde boetebedrag indien er sprake is van een derde of volgende overtreding van dezelfde wettelijke norm binnen een periode van twee jaar nadat de daaraan voorafgaande overtreding zich heeft voorgedaan.

Artikel 13 Matiging

1. Het college kan besluiten om de bestuurlijke boete te matigen, indien de belanghebbende aannemelijk maakt dat op grond van:
   a. de ernst van de overtreding;
   b. de mate van verwijtbaarheid;
   c. de omstandigheden waaronder de overtreding is begaan, of;
   d. de omstandigheden waarin de overtreder verkeert,

   boete oplegging volgens deze verordening onevenredig is.
2. Van een situatie als bedoeld in het vorige lid kan in beginsel slechts sprake zijn, indien sprake is van bijzondere omstandigheden waarin bij de vaststelling van deze verordening niet is voorzien.

Artikel 14 Samenloop

1. De totale bij boetebeschikking op te leggen boete bestaat, ingeval er sprake is van meerdere overtredingen, uit de som van de per overtreding berekende boetebedragen.

HOOFDSTUK 4 Register

Artikel 15 Onderhouden van een register

1. Het college onderhoudt een register waarin het de kwaliteit van aanbieders bijhoudt.
2. Het college maakt een aantekening in het register over een aanbieder indien:
   a. cliënten, sociaal werkers, dan wel medewerkers van de gemeente Leeuwarden een redelijkerwijs vermoeden hebben dat in strijd met de bij of krachtens deze verordening gestelde regels wordt gehandeld;
   b. de toezichthouder constateert dat de exploitatie redelijkerwijs niet plaatsvindt in overeenstemming met de bij of krachtens de in deze verordening gestelde regels;
   c. het college een maatregel in de zin van artikel 8 van deze verordening oplegt;
3. Indien een aantekening zoals bedoeld in lid 2 onder a van dit artikel niet leidt tot een maatregel in de zin van artikel 8 van deze verordening, vervalt de aantekening automatisch na een periode van 3 jaar.

HOOFDSTUK 5 Overige verplichtingen

Artikel 16 Meldingsplicht

1. De aanbieder is verplicht het college te melden dat het niet langer aan de eisen van deze verordening kan worden voldaan of dreigt te kunnen voldoen.
2. Het college treedt na deze melding in overleg met de aanbieder over de wijze waarop binnen een redelijke termijn wel aan de eisen van deze verordening kan worden voldaan.

Artikel 17 Medewerkingsplicht

1. De aanbieder is verplicht mee te werken aan het onder artikel 3 bedoelde onderzoek.
2. Daarbij verschaft de aanbieder alle informatie die door de toezichthouder wordt gevraagd.
3. Indien niet aan de verplichting onder lid 1 en 2 wordt voldaan kan het college overgaan tot het doen van gemeentelijk ingrijpen zoals bedoeld onder hoofdstuk 3 van deze verordening.
4. Het gemeentelijke ingrijpen dient proportioneel te zijn ten opzichte van de gegeven verklaringen.

Artikel 18 Goede trouw

1. De aanbieder is verplicht het college te goeder trouw naar waarheid te verklaren over de kwaliteit van de aanbieder.
2. Indien niet aan de verplichting onder lid 1 wordt voldaan kan het college overgaan tot het doen van gemeentelijk ingrijpen zoals bedoeld onder hoofdstuk 3 van deze verordening.
3. Het gemeentelijke ingrijpen dient proportioneel te zijn ten opzichte van de gegeven verklaringen.

HOOFDSTUK 6 Overige bepalingen

Artikel 19 Persoonsgebonden budget

1. Formele ondersteuning op basis van een persoonsgebonden budget dient te voldoen aan de eisen van deze verordening.

Artikel 20 Hardheidsclausule

1. Indien geen nadere regel van kracht is, of indien er naar het oordeel van het college bijzondere omstandigheden zijn, kunnen ontheffingen van de bepalingen van deze verordening worden verleend.
2. Indien geen nadere regel van kracht is, of indien er naar het oordeel van het college bijzondere omstandigheden zijn, kunnen er naast de bepalingen van deze verordening bijzondere verplichtingen worden verbonden.
3. In gevallen, waarin de overige artikelen van deze verordening niet voorzien, beslist het college met kennisgeving aan de gemeenteraad.

Artikel 21 Citeertitel, inwerkingtreding

1. Deze verordening kan worden aangehaald als de "Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie 2021 gemeente Leeuwarden”.

2. Deze verordening treedt in werking met ingang van de dag volgend op haar bekendmaking onder gelijktijdige intrekking van de ‘Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit WMO en Participatie 2016’.

BIJLAGE – Toetsings- en afwegingskader bij de Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie

1. Ondersteuningsplan			
Kwaliteitseis			**Prioritering**
1.1	Iedere cliënt heeft een ondersteuningsplan.	a) De aanbieder kan aantonen dat iedere cliënt een ondersteuningsplan heeft. Bij PGB wordt hiervoor de modelzorgovereenkomst van de SVB gebruikt.	hoog
1.2	Met de cliënt worden afspraken gemaakt over de start van de ondersteuning.	a) De aanbieder kan aantonen dat er afspraken zijn gemaakt met de cliënt over de start van de ondersteuning (uiterlijk binnen 5 dagen vanaf het moment van toewijzing). b) De aanbieder kan aantonen dat de cliënt erop wordt geattendeerd dat bij het opstellen van een ondersteuningsplan, het maken van afspraken over de ondersteuning en evaluatie van de ondersteuning een (formele of informele) cliëntondersteuner en/of vertegenwoordiger en/of budgetbeheerder aanwezig mag zijn. c) De aanbieder kan aantonen dat de cliënt bij de start van de ondersteuning wordt gewezen op diens rechten en plichten. d) Cliënten beschikken zoveel mogelijk over keuzevrijheid met betrekking tot hun hulpverlener. Aanbieder biedt cliënten invloed op deze keuze. e) De ondersteuning wordt zoveel als mogelijk geboden door één vaste hulpverlener.	middel
1.3	De cliënt heeft regie over zijn eigen ondersteuning.	a) De aanbieder kan aantonen dat bij het opstellen of wijzigen van het ondersteuningsplan, de cliënt en (indien de cliënt dat wil) zijn naasten actief zijn betrokken. b) De aanbieder kan aantonen dat er samen met de cliënt afspraken zijn gemaakt over hoe de structuur van de ondersteuning eruit ziet passend bij ondersteuningsbehoefte van de cliënt.	hoog
1.4	De aanbieder heeft de reikwijdte van de ondersteuning vastgelegd.	a) De aanbieder kan aantonen dat in het ondersteuningsplan afspraken over de wijze en momenten waarop de ondersteuning wordt geboden zijn vastgelegd. b) Wanneer er sprake is van een langlopend ondersteuningsplan (langer dan een halfjaar) zijn ook afspraken met de cliënt gemaakt over wanneer en met wie een evaluatiemoment plaats vindt. c) Het ondersteuningsplan wordt verstrekt aan de cliënt.	hoog

		d) Bij wijzigingen (bijvoorbeeld op basis van een evaluatie) in het ondersteuningsplan kan de aanbieder aantonen dat de cliënt akkoord is met deze wijzigingen.	
1.5	Indien de aanbieder een aanvullend plan van aanpak opstelt, dient deze een afgeleide te zijn van het ondersteuningsplan van de betrokken sociaal werker en wordt deze in samenspraak met de cliënt gemaakt.	a) De aanbieder kan aantonen dat het aanvullend plan van aanpak aansluit op de doelen/resultaten in het ondersteuningsplan dat door de sociaal werker is opgesteld. b) De aanbieder kan aantonen dat het aanvullend plan van aanpak in samenspraak met de cliënt zijn opgesteld. c) De aanbieder kan aantonen dat de ondersteuning met inachtneming van de leefgebieden in de Zelfredzaamheidsmatrix of een vergelijkbaar instrument wordt geboden.	hoog
1.6	De inhoud van het ondersteuningsplan en resultaten, worden regelmatig geëvalueerd en indien nodig wordt het ondersteuningsplan bijgesteld. De aanbieder heeft hierbij aandacht voor veranderingen in de situatie van de cliënt en speelt hier actief op in.	a) De aanbieder kan aantonen dat de resultaten van het ondersteuningsplan regelmatig met de cliënt wordt besproken en het ondersteuningsplan op basis van 1 gezin/huishouden/1 plan/1 regisseur ook afgestemd wordt met andere betrokken hulpverleners. b) De aanbieder kan aantonen dat wijzigingen in de situatie van de cliënt en periodieke evaluaties worden besproken met de cliënt en de betrokken sociaal werker. Indien de sociaal werker dit nodig acht, stelt deze de doelen in het ondersteuningsplan bij. c) Indien wijzigingen invloed hebben op de zorgovereenkomst, dan dient de zorgovereenkomst gewijzigd te worden en opnieuw goedgekeurd te worden door de gemeente en SVB. De budgetbeheerder is verantwoordelijk voor het doorgeven van deze wijzigingen.	hoog
1.7	De aanbieder is resultaatgericht.	a) De aanbieder kan aantonen dat ze gericht is op het behalen van de doelen/resultaten in het ondersteuningsplan en kan aantonen in hoeverre doelen zijn bereikt. b) De aanbieder kan aantonen dat de ondersteuning is gericht op het verbeteren dan wel behouden van zelfredzaamheid en participatie.	hoog
1.8	De aanbieder werkt samen met andere hulpverleners en het netwerk van de cliënt.	a) De aanbieder kan aantonen dat zij de sociaal werkers faciliteren om hun werk naar behoren uit te voeren. b) De aanbieder kan aantonen dat de ondersteuning is afgestemd op het advies van de betrokken sociaal werker. c) De aanbieder kan aantonen mee te werken aan multidisciplinaire overleggen (MDO's) die worden georganiseerd. d) De aanbieder kan aantonen pro-actief samen te werken met de sociale basis, de basisondersteuning en, indien mogelijk, het eigen netwerk van de cliënt. e) De aanbieder kan aantonen dat er zorg wordt gedragen voor goede afstemming met betrokkenen uit het eigen netwerk en betrokken hulpverleners rondom de cliënt.	hoog

1.9	De aanbieder stelt de sociaal werker en/of budgetbeheerder in de gelegenheid de regie te voeren over de ondersteuning voor cliënten.	a) De aanbieder kan aantonen dat de sociaal werker of budgetbeheerder alle relevante informatie wordt verstrekt die deze nodig heeft om de regie te voeren en de voortgang van de ondersteuning te monitoren. b) De aanbieder kan aantonen dat de sociaal werker of budgetbeheerder in de gelegenheid is gesteld de regie over de ondersteuning te voeren en deze regelmatig te evalueren. c) De aanbieder kan aantonen dat de sociaal werker de gelegenheid krijgt binnen lopende trajecten in te breken, indien naar het oordeel van de sociaal werker de ondersteuning onvoldoende efficiënt en effectief is. d) De aanbieder werkt hier ten alle tijden aan mee. e) De aanbieder kan aantonen dat indien de sociaal werker de regie aan de aanbieder overdraagt, dat de aanbieder hier naar handelt.	hoog

2. Kwaliteitssysteem			
Kwaliteitseis			**Prioritering**
2.1	De aanbieder is gericht op continue kwaliteitsverbetering van de ondersteuning.	a) De aanbieder kan aantonen dat de PDCA cyclus op verschillende niveaus waarneembaar is (cliëntniveau, teamniveau en organisatieniveau). b) De aanbieder is in het bezit van een gecertificeerd kwaliteitssysteem, zoals kwaliteitslabel sociaal werk, ISO9001, HKZ, PREZO of vergelijkbaar (deze eis geldt niet voor een ZZP-er als PGB-aanbieder).	hoog
2.2	De aanbieder werkt aantoonbaar en waarneembaar aan cliënttevredenheid.	a) De aanbieder kan aantonen dat cliënttevredenheid wordt meegenomen in het kwaliteitsbeleid. b) De aanbieder kan aantonen dat regelmatig, maar minimaal eenmaal per twee jaar een cliëntervaringsonderzoek wordt uitgevoerd, waarbij de anonimiteit van cliënten gewaarborgd is. c) De aanbieder kan aantonen dat de vorm van medezeggenschap (zie 2.5) wordt betrokken bij verbeteracties voortvloeiend uit het cliëntervaringsonderzoek.	hoog
2.3	De aanbieder beschikt over een klachtenprocedure.	a) De aanbieder kan aantonen dat er een klachtenprocedure is vastgelegd, en een onafhankelijke klachtencommissie is ingericht. b) De aanbieder kan aantonen dat deze procedure proactief kenbaar wordt gemaakt bij cliënten. c) Klachten worden periodiek geanalyseerd en er worden verbeteracties vastgesteld.	hoog

2.4	De aanbieder beschikt over een privacyregeling.	a) De aanbieder kan aantonen dat er een privacyregeling is vastgesteld en dat deze proactief kenbaar wordt gemaakt bij cliënten. b) De privacyregeling voldoet een de Europese en Nederlandse wet -en regelgeving hierover.	hoog
2.5	De aanbieder heeft een vorm van medezeggenschap voor cliënten geregeld.	a) De aanbieder kan aantonen dat cliënten invloed uit mogen en kunnen oefenen op besluitvorming over onderwerpen en beleid die invloed hebben op de wijze waarop de ondersteuning wordt uitgevoerd of hiermee samenhangt. b) Deze vorm van medezeggenschap is representatief naar de cliëntengroep en wordt door de aanbieder gefaciliteerd, zodat deze kan functioneren. c) De aanbieder kan aantonen dat deze vorm van medezeggenschap actief kenbaar wordt gemaakt bij de cliënten.	hoog
2.6	De aanbieder heeft een vorm van medezeggenschap voor medewerkers geregeld.	a) De aanbieder kan aantonen een vorm van medezeggenschap voor medewerkers geregeld te hebben. Dit conform geldende wet- en regelgeving. b) Deze vorm van medezeggenschap bestaat uit een representatieve afspiegeling van de medewerkers en zij hebben invloed op het te voeren beleid met betrokkenheid van medewerkers.	hoog
2.7	De aanbieder werkt aantoonbaar aan medewerkerstevredenheid.	a) De aanbieder kan aantonen regelmatig, maar minimaal eenmaal per twee jaar een medewerkerservaringsonderzoek uit te voeren, waarbij de anonimiteit van medewerkers (voor zover mogelijk) gewaarborgd is. b) De aanbieder kan aantonen dat de vorm van medezeggenschap wordt betrokken bij verbeteracties voortvloeiend uit het medewerkerservaringsonderzoek	hoog
2.8	De aanbieder schrijft jaarlijks een kwaliteitsjaarverslag.	a. De aanbieder levert jaarlijks een verslag aan bij de gemeente waarin de aanbieder laat zien wat in het voorgaande jaar is gebeurd op het gebied van kwaliteit en op welke wijze de PDCA cyclus is toegepast. In ieder geval de volgende onderwerpen aan de orde komen, waarbij de aanbieder kan aantonen welke acties zijn ondernomen op basis van onderstaande punten en welke lerende werking dit heeft gehad : De ondernomen acties en de lerende werking van: • het aantal klachten, gemene deler hierin • het aantal incidenten en (bijna) ongevallen (MIC/MIO/FOBO, etc.) • het aantal calamiteiten • de resultaten van cliëntervaringsonderzoeken (of stand van zaken in het tussenliggende jaar, zie 2.2) • de behaalde kwaliteitsresultaten • het gevoerde kwaliteitsbeleid	hoog

		• de resultaten van medewerker-ervaringsonderzoeken (of de stand van zaken in het tussenliggende jaar zie 2.7) • de ervaringen met de ingezette deskundigheidsmix en de relatie hiervan met en de invloed op de hierboven genoemde punten. • De deskundigheidsbevordering van medewerkers, ervaringsdeskundigen, vrijwilligers (wat heb je nodig, wat ontbreekt er nog, wat zijn te verwachten trends).	

3. Veiligheid			
Kwaliteitseis			**Prioritering**
3.1	De aanbieder heeft een veiligheidsmanagementsysteem.	a) De aanbieder kan aantonen dat er gebruik wordt gemaakt van een veiligheidsmanagementsysteem om continue risico's te signaleren, verbeteringen door te voeren en beleid vast te leggen. b) Daarbij borgt de aanbieder zowel de veiligheid van de cliënten als van de medewerkers. c) Voor een ZZP-er als PGB-aanbieder is het toereikend als deze kan aantonen over veiligheidswaarborgen nagedacht te hebben en de benodigde acties hiertoe te hebben genomen.	hoog
3.2	De aanbieder heeft een incidentenmeldingssysteem.	a) De aanbieder kan aantonen dat er gebruik wordt gemaakt van een meldsysteem, waarin incidenten en afwijkingen kunnen worden gemeld en waarna deze periodiek worden geanalyseerd en verwerkt worden volgens de PDCA cyclus (zie ook 2.8). b) De PGB-aanbieder werkt mee aan een jaarlijkse steekproef te toetsen of incidenten worden gemeld. Dit naar eigen beoordeling van de gemeente.	hoog
3.3	De veiligheid van de cliënt wordt gewaarborgd.	a) De aanbieder kan aantonen dat incidenten en calamiteiten worden gemeld en opgevolgd. b) Calamiteiten worden conform het gemeentelijke calamiteitenprotocol gemeld bij de gemeente. c) De PGB-aanbieder werkt mee aan een jaarlijkse steekproef van de gemeente om te toetsen of de veiligheid van de cliënt voldoende wordt gewaarborgd. Dit naar eigen beoordeling van de gemeente.	hoog

3.4	De aanbieder houdt goed zicht op veiligheid.	a) De aanbieder kan aantonen dat veiligheid systematisch wordt besproken in teamvergaderingen, met cliënten en hun verwanten en andere hulpverleners. b) De PGB-aanbieder werkt mee aan een jaarlijkse steekproef van de gemeente om te toetsen of de aanbieder goed zicht houdt op de veiligheid. Dit naar eigen beoordeling van de gemeente.	hoog
3.5	De aanbieder beperkt de veiligheidsrisico's; Kinderen worden beschermd tegen gevaren die hun ontwikkeling beperken.	a) De aanbieder kan aantonen dat medewerkers de veiligheid inschatten aan de hand van een gestandaardiseerd risicotaxatie-instrument. b) De aanbieder kan aantonen dat bij iedere cliënt waarbij een of meerdere kinderen zijn betrokken, gewerkt wordt met de kindcheck en de meest recente versie van de meldcode voor huiselijk geweld en kindermishandeling. c) Medewerkers bepalen mede op basis van de risico's de in te zetten hulp, schakelen andere hulpverleners in of overleggen daar waar afgesproken en nodig is met de sociaal werker. Waar nodig wordt opgeschaald volgens de Aanpak Voorkoming Escalatie (AVE). d) Indien gesignaleerd wordt dat er mogelijk ook andere ondersteuning nodig is, neemt de aanbieder aantoonbaar proactief contact op met de regievoerder en/of bevoegde verwijzer. e) De aanbieder draagt zorg voor waarborgen om misbruik en mishandeling van cliënten door andere cliënten of medewerkers (en vice versa) te voorkomen, signaleren en te stoppen. f) De aanbieder kan aantonen dat beschreven is hoe de aanbieder omgaat met integriteit.	hoog
3.6	De aanbieder zorgt er voor dat een acuut onveilige situatie direct wordt opgeheven.	a) De aanbieder kan aantonen dat medewerkers bij acute onveiligheid direct optreden. b) Medewerkers bepalen multidisciplinair hoe te handelen bij acute onveiligheid. c) Medewerkers zijn toegerust om met acuut onveilige situaties om te gaan.	hoog
3.7	De aanbieder heeft taken en verantwoordelijkheden vastgelegd conform geldende wet en regelgeving.	a) De aanbieder kan aantonen dat voor alle activiteiten binnen de ondersteuning duidelijk is wíe bevoegd en bekwaam is om wát uit te mogen voeren. Dit geldt voor beroepskrachten, ervaringsdeskundigen en vrijwilligers.	hoog

3.8	De aanbieder heeft medewerkers in dienst met een verklaring omtrent gedrag (VOG).	a) De aanbieder kan aantonen dat iedere medewerker die cliëntcontacten heeft in het bezit is van een goedkeurend VOG op in ieder geval het screeningsprofiel “Gezondheidszorg en welzijn van mens en dier”.	hoog
3.9	De aanbieder heeft afspraken vastgelegd over continuïteit van benodigde ondersteuning.	a) De aanbieder kan aantonen dat bij een beëindiging van ondersteuning, waarbij risico’s voor de cliënt ontstaan, een beroep kan worden gedaan op professionele hulp / vangnet. b) De aanbieder kan aantonen dat er een warme overdracht (=face-to-face gesprek mét cliënt en met nieuwe hulpverlener) plaats vindt en met inachtneming van de privacy regels tevens aan deze nieuwe hulpverlener schriftelijk de benodigde gegevens worden verstrekt. c) De wijze van overdracht is verder afgestemd op de behoeften van de cliënt en passen bij de doelen in het ondersteuningsplan. d) De aanbieder blijft bereikbaar voor de nieuwe partij in het geval er vragen of onduidelijkheden zijn in de overdracht en de daarbij behorende informatie.	hoog
3.10	De aanbieder geeft kinderen en hun ouders de mogelijkheid om voor individuele belangen op te komen.	a) De aanbieder kan aantonen dat ze beschikt over beleid en visie over belangen van kinderen en ouders. b) Voor een ZZP-er als PGB-aanbieder is het toereikend als deze kan aantonen hierover nagedacht te hebben en de benodigde acties hiertoe te hebben genomen.	hoog
3.11	De aanbieder draagt zorg voor een veilige omgeving voor de cliënt en beschikt over een fysieke omgeving die van goede kwaliteit is.	a) De aanbieder kan aantonen dat de locatie waar de ondersteuning plaatst vindt (bijvoorbeeld dagbesteding en bij ondersteuning met verblijf) past bij de ondersteuningsbehoefte van de cliënt. b) De aanbieder kan aantonen dat de locatie waar de ondersteuning plaatsvindt (zie a.) voldoet aan de hiervoor geldende wet- en regelgeving. Denk hierbij aan de geldende hygiënerichtlijnen van het RIVM (bij intramurale zorg wordt gekeken naar richtlijnen voorinstellingen voor volwassenen met een lichamelijke of verstandelijke beperking, bij ambulante begeleiding in een eigen woning van een cliënt wordt gekeken naar de richtlijnen voor de thuiszorg), het geldend bouwbesluit + de daarvan afgeleide gemeentelijke verordeningen, de aanwezigheid veiligheidsmanagementsysteem (3.1).	middel

		c) In het geval de locatie waar de ondersteuning plaatsvindt onlosmakelijk verbonden is aan de ondersteuning kan de aanbieder aantonen dat de leefomgeving schoon, veilig en passend is voor de cliënt (bij o.a. diens leeftijd en ondersteuningsbehoefte). d) De locatie is goed bereikbaar en toegankelijk. e) In het geval de huisvesting waar de ondersteuning plaatsvindt niet onlosmakelijk verbonden is aan de ondersteuning, kan de aanbieder aantonen dat er doelgericht gewerkt wordt aan een omgeving die schoon, veilig en passend is voor de cliënt. f) De PGB-aanbieder werkt mee aan een jaarlijkse steekproef van de gemeente om te toetsen of voldaan wordt aan de eis van een veilige en kwalitatief goede leefomgeving voor de cliënt. Dit naar eigen beoordeling van de gemeente.	
3.12	De aanbieder draagt zorg voor draagvlak bij de buurt/omwonenden rondom de locatie waar ondersteuning plaatsvindt.	a) De aanbieder beschikt over gedrags- en huisregels die aantoonbaar kenbaar zijn gemaakt bij cliënten. De aanbieder betrekt aantoonbaar de buurt/omwonenden bij diens activiteiten en wijzigingen hierin die van invloed kunnen zijn op de directe omgeving. b) De aanbieder draagt zorg voor een vast aanspreekpunt waar de buurt/omwonenden terecht kunnen met vragen en/of opmerkingen en/of problemen. De aanbieder draagt ervoor zorg dat dit aanspreekpunt en diens contactgegevens bekend zijn bij de buurt/omwonenden. c) Deze eis geldt zwaarder voor aanbieders die ondersteuning bieden aan cliënten die geclusterd wonen (meerdere cliënten in hetzelfde pand/ straat / buurt) of waarbij de ondersteuning aan groepen cliënten geboden wordt (bijvoorbeeld dagbesteding). De eis geldt minder zwaar voor aanbieders waarbij de ondersteuning niet geclusterd plaatsvindt.	middel
3.13	De aanbieder zorgt er actief voor dat cliënten terecht kunnen bij een vertrouwenspersoon.	a) De aanbieder kan aantonen dat het een eigen vertrouwenspersoon voor cliënten heeft aangesteld en dat deze bekend is bij cliënten. b) De aanbieder zorgt ervoor dat de cliënt op de hoogte wordt gesteld van de onafhankelijke cliëntondersteuner die de gemeente heeft aangesteld.	middel

4. Medewerkers en vrijwilligers			
Kwaliteitseis			**Prioritering**
4.1	De aanbieder maakt gebruik van vakbekwame en deskundige medewerkers.	a) De aanbieder kan aantonen dat de medewerkers beschikken over de benodigde deskundigheid die is vastgesteld per vorm van ondersteuning. b) De medewerker beschikt aantoonbaar over voldoende deskundigheid om de in het ondersteuningsplan genoemde doelen/resultaten te behalen. c) De aanbieder kan aantonen dat medewerkers een gedegen kennis hebben van het ondersteuningsaanbod binnen de gemeente en van het regionale en landelijke ondersteuningsaanbod voor zover van toepassing voor de geboden ondersteuning. d) Een ZZP-er als PGB-aanbieder kan aantonen in het bezit te zijn van een diploma of een ervaringscertificaat dat past bij de geboden ondersteuning (zie 4.3).	hoog
4.2	De aanbieder beschikt aantoonbaar over en zet aantoonbaar voldoende deskundige medewerkers in die werken aan samenlevingsopbouw.	a) De aanbieder kan aantonen dat zij beschikt over medewerkers die aantoonbaar voldoende deskundig zijn en vaardigheden hebben om van onderop te werken met wijken, dorpen en vrijwilligers, die inclusief en integraal denken en eigen kracht in wijken en dorpen stimuleert, faciliteert en mobiliseert.	middel
4.3	De aanbieder maakt gebruik van vakbekwame medewerkers. Dit betekent dat de medewerker passend is opgeleid en bijgeschoold.	a) De aanbieder kan aantonen dat de medewerker passend (relevant en gericht op de benodigde ondersteuning) is opgeleid en actueel wordt bijgeschoold. b) Bij Beschermd wonen, aanvullende ondersteuning Thuisondersteuning/Dagbesteding en Opvang is bij iedere cliënt in ieder geval een medewerker betrokken met een relevant op de benodigde ondersteuning gerichte afgerond HBO diploma. c) Bij een ZZP-er als PGB-aanbieder mag beschermd wonen en aanvullende ondersteuning tevens geboden worden door iemand met een relevant op de ondersteuning gerichte afgerond MBO 4 diploma die met een ervaringscertificaat kan aantonen op HBO niveau te kunnen functioneren. d) De aanbieder kan aantonen dat er een deskundigheidsmix van gericht HBO en MBO geschoolde medewerkers werkzaam zijn, met bij hun niveau passende werkzaamheden. Dit geldt niet voor een ZZP-er als PGB-aanbieder. e) De aanbieder voor aanvullende ondersteuning maakt afspraken met de basisondersteuning over bereikbaarheid en beschikbaarheid.	hoog

4.4	De aanbieder maakt gebruik van voldoende deskundige medewerkers die de toegang uitvoeren.	a) Voor de toegang tot aanvullende ondersteuning geldt dat de aanbieder kan aantonen dat de aanvraag met verwijsbrief of zwaarwegend advies wordt opgesteld door een medewerker met minimaal een gericht HBO diploma. b) Bij Hulp bij Huishouden geldt dat de aanbieder kan aantonen dat in deze verwijsbrief staat beschreven welke ondersteuning voor welk resultaat de cliënt gaat ontvangen, welke activiteiten uitgevoerd gaan worden met welke frequentie en bijbehorende normtijd. c) Bij Basisondersteuning geldt dat de aanbieder kan aantonen welke vorm van ondersteuning de cliënt vanuit de Basisondersteuning ontvangt.	hoog
4.5	De aanbieder heeft een verantwoord personeelsbeleid.	a) De aanbieder kan aantonen dat er gewerkt wordt volgens de geldende CAO, er sprake is ziekteverzuimbeleid, opleidingsbeleid, ontwikkelgesprekken/voortgangsgesprekken en een goede werksfeer.	hoog
4.6	De aanbieder maakt op een passende manier gebruik van vrijwilligers en ervaringsdeskundigen.	a) De aanbieder kan aantonen dat indien gewerkt wordt met vrijwilligers of ervaringsdeskundigen, dat deze ingezet worden op passende werkzaamheden. b) De aanbieder kan aantonen dat vrijwilligers en ervaringsdeskundigen worden meegenomen in het scholings-, deskundigheidsbevorderingsbeleid. c) De aanbieder kan aantonen dat vrijwilligers en ervaringsdeskundigen alleen ingezet worden onder verantwoordelijkheid van een beroepskracht. d) De aanbieder kan aantonen dat vrijwilligers en ervaringsdeskundigen een passend VOG hebben. e) Indien gebruik wordt gemaakt van vrijwilligers en ervaringsdeskundigen zonder VOG kan de aanbieder aantonen dat de veiligheid van cliënten wordt gewaarborgd.	hoog

TOELICHTING op de Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie

INLEIDING

Algemeen

Op grond van hoofdstuk 2 paragraaf 1 (artikelen 2.1.1 t/m 2.1.7) van de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (hierna: Wmo) heeft de gemeente de stelselverantwoordelijkheid voor alle ondersteuning die onder de werkingssfeer van deze wet valt. Deze zelfde verantwoordelijkheid kent de gemeente voor de ondersteuning op grond van de Participatiewet.

Met de Decentralisaties ligt er daarmee een zwaardere verantwoordelijkheid voor de gemeente op het gebied van toezicht en kwaliteit. De aandacht richt zich zowel op externe aanbieders van diensten (zorg-, hulpverlening en ondersteuning) als op het handelen van gemeentelijke diensten. Wettelijk gezien is de gemeente verantwoordelijk voor het in stand houden van een kwalitatief en kwantitatief stelsel van maatschappelijke voorzieningen. Waar voorheen de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) het toezicht onder de AWBZ vormgaf, is dat met de nieuwe Wmo komen te vervallen en is het een verantwoordelijkheid van de gemeente geworden. De Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) hield toezicht op de gehele zorgmarkt en ook dat toezicht is bij de gemeenten terecht gekomen.

De kwaliteitseisen die in de Wmo gesteld zijn, zijn geformuleerd als een open norm. Dit geldt tevens voor de Participatiewet. Dit maakt toezicht en handhaving complex. Die open norm is in de gemeentelijke verordening en overeenkomsten met aanbieders al dan niet geconcretiseerd. Bij overeenkomsten waar gestuurd wordt op te behalen effecten en resultaten is deze concretisering mogelijk minder aanwezig. Concretisering kan bijvoorbeeld gaan om het minimale opleidingsniveau van hulpverleners, hun functieomschrijving, het gebruik van kwaliteitszorgsystemen, toepassen van instrumenten zoals de zelfredzaamheidsmatrix en het gebruik van inspraak- en klachtenregelingen.

Het in november 2014 vastgestelde document “Kwaliteitsborging in het sociale domein” heeft een voorzet gegeven over het borgen van de kwaliteit in het sociaal domein. Met het Kwaliteitskader sociaal domein willen de gemeente Leeuwarden een nadere invulling van kwaliteitscriteria voor het sociaal domein. We willen hiermee bereiken dat cliënten kunnen rekenen op ondersteuning van een zo hoog mogelijk kwalitatief niveau. Dit kwaliteitskader geldt dan als kwaliteitscriteria binnen de in te kopen ondersteuning en vormt tevens het kader voor toezicht en handhaving.

Om de normen in het kwaliteitskader te kunnen handhaven, wordt aanvullend op de wettelijke bevoegdheden deze verordening vastgesteld. Met deze verordening wordt een kader gegeven waarbinnen het toezicht op de kwaliteit van het sociaal domein moet worden uitgevoerd. De verordening geeft enkele procedureregels en biedt het kader waarmee bestuursrechtelijk kan worden gehandhaafd. Bij deze verordening zal het college van B&W de bevoegdheid te krijgen om bestuursrechtelijk te handhaven, naast de privaatrechtelijke manier, op het moment dat een toezichthouder onregelmatigheden en/of misstanden constateert.

We verwachten dat de raad de kwaliteit van het stelsel waarborgt met het creëren van handhavende bevoegdheden voor het college. Het college is dan voldoende toegerust om tegen misstanden op te treden. We willen komen tot een handhavend kader dat vergelijkbaar is met het toezicht op gastouders en kinderopvang. Hier voert de GGD het toezicht en handhaaft het college bij de door de GGD geconstateerde misstanden. De toezichthouder controleert en constateert, het college handhaaft op basis van de constateringen van de toezichthouder.

Indien geconstateerd wordt dat een aanbieder niet voldoet aan de gestelde kwaliteitseisen, treed het stappenplan bij handhaving van de kwaliteitseisen conform deze verordening in werking. Dit stappenplan bestaat uit stappen:
Stap 0Constatering onvoldoende kwaliteit (voorwaarde voor inwerkingtreden stappenplan);
Stap 1Herstellend traject;
Stap 2Tweede controlebezoek en verscherpt toezicht;
Stap 3Derde controlebezoek en ingebrekestelling;
Stap 4Sanctionering van de overtreding en ontbinding overeenkomst (indien er sprake is van Zorg in Natura) en overdracht cliënten.

ARTIKELGEWIJZE TOELICHTING

Artikel 1 Begripsbepalingen
Spreekt voor zich.

Artikel 2 Reikwijdte
De verordening heeft betrekking op de ondersteuning die op grond van de Wmo en de Participatiewet wordt verstrekt. Hoewel het Kwaliteitskader sociaal domein een bredere invalshoek kent en tevens betrekking heeft op de ondersteuning die op basis van de Jeugdwet wordt verstrekt, beperkt deze verordening zich tot de werkingssfeer van de Wmo en de Participatiewet. Hoewel deze toezichthouder met name toezicht houdt binnen de Wmo (vanwege de wettelijke verankering), kan de toezichthouder ook op basis van speerpunten buiten de Wmo en de Participatiewet liggende terreinen (zoals de Jeugdzorg) onderzoeken.

Handhaving van de kwaliteit binnen de Jeugdzorg kan niet tot bestuursrechtelijke handhaving leiden. Dat is een exclusieve bevoegdheid voor de inspectie Jeugdzorg. Wel zou met behulp van de afgesloten overeenkomsten gestuurd kunnen worden op het verbeteren van de kwaliteit van een gecontracteerde organisatie op basis van deze speerpunten. Daarom kan niet op basis van deze verordening misstanden op het terrein van de kwaliteit van de ondersteuning onder de Jeugdwet worden gehandhaafd.

De verordening heeft zowel op de ondersteuning die als zorg in natura door de gemeente Leeuwarden wordt verstrekt als op basis van een persoonsgebonden budget door de gemeente Leeuwarden wordt bekostigd betrekking (zie art. 2.3.6 Wmo en artikel 10 Participatiewet). Daarmee wordt geborgd dat de gemeente de kwaliteit van het gehele stelsel kan borgen. Immers, de gemeente heeft op grond van hoofdstuk 2 paragraaf 1 (artikelen 2.1.1 t/m 2.1.7) van de Wmo een stelselverantwoordelijkheid en dient ze toezicht te houden op zowel de ondersteuning die in de vorm van zorg in natura als op basis van een persoonsgebonden budget wordt verstrekt. Voor de Participatiewet heeft de gemeente de verantwoordelijkheid om adequate ondersteuning te verlenen aan uitkeringsgerechtigden (zie artikel 7 Participatiewet).

De verordening heeft tevens betrekking op alle mogelijke verschijningsvormen van ondersteuning die onder de werkingssfeer van de Wmo en de Participatiewet vallen. Dit houdt in dat niet enkel de ondersteuning die als maatwerkvoorziening (vgl. artikel 2.3.1 e.v. Wmo) wordt verstrekt aan een belanghebbende onder de verordening valt, maar ook ondersteuning die als algemene maatregel of als algemene voorziening (vgl. art. 2.2.1 e.v. Wmo) wordt geboden. Ook de voorzieningen onder hoofdstuk 2, paragraaf 2.1 van de Participatiewet vallen onder de reikwijdte van deze verordening.

Artikel 3 Toezicht

De organisatie en uitvoering van het toezicht is in beginsel vrijgelaten. De Wmo bepaalt slechts dat het college van B&W personen aanwijst die zijn belast met het toezicht op de naleving van het bepaalde bij of krachtens de wet. Hoe vorm en inhoud wordt gegeven aan het toezicht, wordt aan het college overgelaten. Uit de Memorie van Toelichting valt wel op te maken dat de (integrale) opdracht aan het gemeentebestuur zorg te dragen voor de kwaliteit en continuïteit van de maatschappelijke ondersteuning, met zich mee brengt dat het gemeentebestuur ook toeziet op de naleving van de eisen die zijn gesteld aan de uitvoering van de wet en die zonodig handhaaft.

Bij het bepalen van de toezichthoudende ambtenaar is het van belang is dat die zijn functie zelfstandig kan uitvoeren en formeel losstaat van de ambtenaren die het maatschappelijke ondersteuningsbeleid ontwikkelen, voorzieningen inkopen/de contracten beheren of voorzieningen toekennen (bijv. de Wmo-consulent of het wijkteam). Daarnaast kan de toezichthouder/toezichthoudend ambtenaar daadwerkelijk een onafhankelijke positie innemen en hoeft het niet het eigen werk te toetsen. Het college van B&W heeft hiervoor een toezichthouder aangewezen als “toezichthoudend ambtenaar” in de zich van de Wmo.

De opdracht van de toezichthouder is om toezicht te houden. Toezicht wordt gedefinieerd als het verzamelen van informatie over de vraag of een handeling of zaak voldoet aan de daaraan gestelde eisen, het zich daarna vormen van een oordeel daarover en het eventueel naar aanleiding daarvan interveniëren. Verantwoording en toezicht zijn in de Wmo verschillende processen. Bij verantwoording/contractbeheer gaat het om controle op de prestaties van aanbieders vergeleken met de bepalingen in de contracten. Bij toezicht gaat het om naleving van de voorschriften die zijn gesteld bij de Wmo en hoofdstuk 5 van de Algemene wet bestuursrecht.

<u>Melding calamiteiten en geweld</u>

In artikel 3.4 van de Wmo is bepaald dat aanbieders gevallen van calamiteiten (zaken die ernstig mis gaan in de ondersteuning door aanbieders) en geweld in de ondersteuning (hierbij gaat het zowel om geweld van de kant van beroepskrachten als, in bepaalde gevallen, om geweld tussen cliënten) bij de gemeentelijke toezichthouder moeten melden. In de maatschappelijke ondersteuning moet immers de veiligheid van de cliënten voorop staan (is ook kwaliteitseis). Onderdeel f draagt de gemeenten op om in hun verordening ook regels te stellen over het bij de toezichthouders melden van calamiteiten en geweld jegens cliënten.

De meldingsverplichting moet ervoor zorgen dat de toezichthouder op de hoogte is van ernstige incidenten en situaties die door hem mogelijk moeten worden onderzocht of ingrijpen vereisen. De toezichthouder kan zelf onderzoek verrichten en bezien hoe de handhaving verder moet worden ingericht om doelgericht tot verbetering te komen. Artikel 3.4 geldt voor alle aanbieders en dus ook voor degenen die een woningaanpassing uitvoeren en voor leveranciers van hulpmiddelen, omdat zich ook daarbij calamiteiten kunnen voordoen.

<u>Bevoegdheden</u>

De toezichthoudend ambtenaar Wmo is op grond van artikel 5.1.5 Wmo en in afwijking van artikel 5:20 Awb bevoegd tot het verwerken van persoonsgegevens (zoals inzage van dossiers), voor zover dat noodzakelijk is voor de vervulling van zijn taak. Het gaat hier om dossiers zoals die met betrekking tot cliënten worden opgesteld door aanbieders die ondersteuning leveren. De toezichthouder zal een voornemen tot inzage moeten toetsen aan het noodzakelijkheidsvereiste en het proportionaliteitsvereiste.

Het noodzakelijkheidsvereiste brengt met zich dat de toezichthouder deze bevoegdheid tot inzage slechts heeft voor zover dat voor de vervulling van zijn taak noodzakelijk is. Dat wil zeggen dat de desbetreffende gegevens voor het onderzoek niet op een andere wijze verkregen kunnen worden, en voor het onderzoek de desbetreffende gegevens noodzakelijk zijn.

Het proportionaliteitsvereiste houdt in dat de toezichthouder bij gebruik van zijn inzagerecht geen gebruik maakt van de individuele cliëntgegevens, maar aan de hand van de cliëntendossiers uitsluitend het handelen van de aanbieder beoordeelt. De toezichthouder zal voorts van zijn inzagerecht alleen gebruik mogen maken in gevallen waarin in redelijkheid niet kan worden gevergd dat vooraf om toestemming wordt gevraagd of waarin toestemming vragen niet mogelijk is.

In veel gevallen zal de toezichthouder een melding niet goed kunnen beoordelen en onderzoeken zonder ook kennis te nemen van persoonsgegevens, waaronder bijzondere persoonsgegevens.

Artikel 4 Inspectierapport

De toezichthouder legt zijn oordeel naar aanleiding van een onderzoek als bedoeld in deze verordening vast in een inspectierapport. Dit inspectierapport vormt tevens de basis en de motivering voor het al dan niet nemen van maatregelen door het college op grond van deze verordening. Het rapport hoeft niet enkel het al dan niet nemen van maatregelen op grond van deze verordening te dienen. Het rapport kan tevens dienen als aanleiding en motivering om via de privaatrechtelijke route, dus via de overeenkomst die de gemeente kan hebben met een zorgaanbieder, handelingen te plegen om instellingen aan de voorwaarden van de overeenkomst te houden. Ook kan het rapport aanleiding zijn om een redelijk vermoeden van onrechtmatige handelingen van cliënten nader te onderzoeken. Daarbij kan aan bijvoorbeeld fraude worden gedacht.

Artikel 5 Aanvullende regels

Spreekt voor zich.

Artikel 6 Schriftelijke aanwijzing

In beginsel constateert de toezichthouder over de staat van de kwaliteit van de ondersteuning die wordt geboden. Het opleggen van sancties, zoals bedoeld in Hoofdstuk 3 van deze verordening is voorbehouden aan het college. Wel kan de toezichthouder aanwijzingen geven, indien de ernst van de geconstateerde situatie daar om vraagt en het belang van de cliënt in ernstige mate wordt geschaad door het langer te laten voortduren van de geconstateerde situatie.

Artikel 7 Niet opvolgen schriftelijke aanwijzingen

Zie artikel 6.

Artikel 8 Melding in het register

Zie voor een nadere uitleg inzake het register artikel 14.

Artikel 9 Herstellend traject

In een herstellend traject zijn verschillende stappen te onderscheiden:

Stap 1: aanwijzing

Het college van burgemeester en wethouders geeft de aanbieder een schriftelijke aanwijzing indien niet aan het gestelde in deze verordening wordt voldaan. In een aanwijzing wordt met redenen omkleed aangegeven op welke punten de bedoelde voorschriften niet of in onvoldoende mate worden nageleefd. Ook wordt aangegeven welke maatregelen door de houder binnen de gestelde termijn genomen dienen te worden. De duur van de hersteltermijn is afhankelijk van de prioriteit die is toegekend aan de kwaliteitseis zoals afgeleid kan worden uit het toetsings- en afwegingskader dat als bijlage is opgenomen. In geval van een overtreding met prioriteit hoog, zal de hersteltermijn maximaal 14 dagen bedragen. Is er sprake van een overtreding met een gemiddelde of lage prioriteit dan bedraagt de hersteltermijn maximaal respectievelijk 2 of 6 maanden.

Na het verstrijken van de hersteltermijn dient de overtreding beëindigd te zijn. Ter controle hiervan kan de handhaver schriftelijke bewijsstukken opvragen dan wel opdracht geven voor een herinspectie. Is de overtreding niet beëindigd, dan zal de volgende stap worden ingezet.

Stap 2: last onder dwangsom/last onder bestuursdwang

De algemene bestuursdwangbevoegdheid is neergelegd in artikel 125 van de Gemeentewet. In gevallen waarin het bestuursorgaan de mogelijkheid heeft om zelf de overtreding te beëindigen (op kosten van de overtreder) kan een last onder bestuursdwang worden opgelegd.

De bevoegdheid tot het opleggen van een last onder dwangsom is een van de bestuursdwangbevoegdheid afgeleide bevoegdheid, neergelegd in artikel 5:32 Awb. Een last onder dwangsom wordt opgelegd met als doel herstel van de overtreding en/of voorkoming van herhaling van de overtreding. De stap last onder dwangsom kan meerdere keren worden genomen voor een geconstateerde overtreding. Indien een eerste last onder dwangsom geen resultaat heeft gehad, kan worden overwogen een nieuwe, hogere last onder dwangsom op te leggen. Dit vereist dan wel een nieuw besluit. Ook kan besloten worden een volgende stap in het herstellend traject in te zetten. De last onder dwangsom kan ook preventief worden opgelegd. Van een preventieve last is sprake als de last wordt opgelegd voordat enige overtreding heeft plaatsgevonden. Hiervoor geldt dat het gevaar zich met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid zal voordoen.

Artikel 10 Verscherpt toezicht

Minimaal zes weken na de goedkeuring van het plan van aanpak door de toezichthouder brengt de toezichthouder opnieuw een (onaangekondigd) bezoek aan de aanbieder. Indien de onvoldoende kwaliteit is opgeheven, stopt het stappenplan hier.
Indien er nog steeds sprake is van onvoldoende kwaliteit komt de aanbieder onder verscherpt toezicht te staan. De aanbieder wordt hiervan zowel mondeling als schriftelijk van op de hoogte gesteld. Verscherpt toezicht houdt in dat de aanbieder de toezichthouder wekelijks op de hoogte moet brengen van de vorderingen, middels een rapportage over het ingediende plan van aanpak. De rapportage bevat per constatering in het plan van aanpak de vorderingen en de verwachtingen. De toezichthouder beoordeelt deze wekelijkse rapportage.

Afhankelijk van de aard van de constatering zal ook het sociaal wijkteam een rol in spelen in het verscherpte toezicht. Hiernaast mag de aanbieder voor de duur van het verscherpte toezicht geen nieuwe cliënten meer in zorg nemen.

Minimaal 4 weken na het verscherpte toezicht brengt de toezichthouder een derde (onaangekondigd) bezoek aan de aanbieder. Indien de onvoldoende kwaliteit alsnog is opgeheven, stopt het stappenplan hier. Het verscherpte toezicht wordt opgeheven, net als de cliëntenstop. De aanbieder wordt hiervan zowel mondeling als schriftelijk van op de hoogte gesteld.

Indien er nog steeds sprake is van onvoldoende kwaliteit wordt de aanbieder zowel mondeling als schriftelijk in gebreke gesteld. Dit is tevens de aanleiding om het bestraffende traject van artikel 11 in werking te laten treden.

Cliëntenstop

Het college van burgemeester en wethouders kan opleggen dat de aanbieder niet langer cliënten aanneemt. Dat houdt in dat het college aan de organisatie die is belast met het doorverwijzen van cliënten naar een aanbieder opdraagt om niet langer cliënten aan de betreffende aanbieder door te verwijzen. Dit houdt in dat het niet langer mogelijk is om in het ondersteuningsplan de ondersteuning aan de betreffende aanbieder toe te kennen. Er zal dan ook negatief worden geadviseerd om de ondersteuning af te nemen van de betreffende aanbieder. De vergoedingen voor de ondersteuning aan cliënten na het afgeven van deze cliëntenstop zullen niet langer door de gemeente worden uitgekeerd. Dit geldt voor zowel Zorg in Natura als een Persoonsgebonden Budget.

Na het verstrijken van de hersteltermijn dient de overtreding beëindigd te zijn. Ter controle hiervan kan de handhaver schriftelijke bewijsstukken opvragen dan wel opdracht geven voor een herinspectie. Is de overtreding niet beëindigd, dan zal de volgende stap worden ingezet.

Exploitatieverbod
Het college van burgemeester en wethouders kan de aanbieder verbieden een voorziening in exploitatie te nemen dan wel exploitatie voort te zetten. Dit kan het college van burgemeester en wethouders in de volgende gevallen opleggen:
zolang de aanbieder een bevel of aanwijzing niet opvolgt en het opleggen van een last onder bestuursdwang niet mogelijk is;
als een aanbieder niet of niet langer aan de kwaliteitseisen voldoet.

Ontbinden van de overeenkomst
Na het in gebreke stellen van de aanbieder, wordt het college door de toezichthouder geadviseerd de overeenkomst met de aanbieder te ontbinden indien er sprake is van Zorg in Natura. Indien het college het advies betreffende het overgaan tot ontbinding van de overeenkomst overneemt, wordt de aanbieder hiervan zowel mondeling als schriftelijk van op de hoogte gesteld. Hierin wordt eveneens aangegeven dat de aanbieder ook geen zorg meer op basis van een persoonsgebonden budget mag leveren in de gemeente Leeuwarden. De cliënten die ondersteuning van de aanbieder ontvangen worden met behulp van het sociaal wijkteam naar een andere aanbieder bemiddeld.

Vervallen goedkeuring PGB-overeenkomst
Indien er sprake is van dienstverlening op basis van een Persoonsgebonden Budget vervalt de goedkeuring van het college voor de overeenkomst tussen cliënt en zorgverlener. De cliënten die ondersteuning van de aanbieder ontvangen worden met behulp van het sociaal wijkteam naar een andere aanbieder bemiddeld.

Artikel 11 Bestraffend traject
Een bestraffende sanctie bestraft een overtreding die ‘in het verleden’ is begaan. Er is dus een overtreding geconstateerd en dat feit wordt bestraft. De vorm van de bestraffende sanctie is een bestuurlijke boete.

In de Verordening Wmo en het Kwaliteitskader Sociaal Domein van de gemeente Leeuwarden is neergelegd op welke wijze de gemeente Leeuwarden invulling geeft aan de stelselverantwoordelijkheid. Het beleid houdt in dat het college in geval van een overtreding met prioriteit hoog altijd gebruik maakt van zijn bevoegdheid en een boete (met in achtneming van de bepalingen over de boete in deze verordening) oplegt.

Bij overtredingen met een prioriteit gemiddeld of laag, kan het college besluiten een boete op te leggen. De hoogte van de boete zal met inachtneming van de algemene bepalingen hieromtrent worden bepaald. Indien niet wordt voldaan aan deze verplichtingen bij een door de gemeente gecontracteerde aanbieder, zal deze boete via de privaatrechtelijke weg (d.w.z. via de boetebepalingen van de overeenkomst) worden opgelegd.

Artikel 12 Recidive
Bij recidive treedt strafverzwaring op. Dit artikel bepaalt de hoogte van de strafverzwaring. In het geval de overtreder de afgelopen twee jaar al eerder is beboet voor eenzelfde overtreding verhoogt het college van burgemeester en wethouders de boete met 50%. Daarbij is irrelevant of de in het verleden gepleegde overtreding (en) al dan niet betrekking hadden op dezelfde aanbieder waarvoor de nieuwe boete wordt opgelegd. Bepalend is of de overtreder als aanbieder al eerder een boete is opgelegd. Iedere volgende overtreding binnen de periode van twee jaar wordt bestraft met een boete van 2 maal de bij de prioritering het in het toetsings- en afwegingskader passende boetebedrag.

Artikel 13 Matiging
Spreekt voor zich.

Artikel 14 Samenloop
Spreekt voor zich.

Artikel 15 Onderhouden van een register

Het college onderhoudt een register waarin het de kwaliteit van voorzieningen en aanbieders bijhoudt. In het register wordt bijgehouden hoe het met de kwaliteit van een aanbieder is gediend. In het register wordt bijgehouden bij welke aanbieder welke misstanden zijn geconstateerd, welke maatregelen op grond van deze verordening of via privaatrechtelijke wijze zijn genomen en of deze aanbieders al dan niet op grond van het preventief toezicht zijn onderzocht.
Dit register betreft een ander register dan de registratiesystemen die de gemeente hanteert in het licht van contractbeheer en verantwoording. Bij verantwoording en contractbeheer gaat het om controle op de prestaties van aanbieders vergeleken met de bepalingen in de contracten. Bij toezicht gaat het om naleving van de voorschriften die zijn gesteld bij de Wmo en hoofdstuk 5 van de Algemene wet bestuursrecht.

Artikel 16 Meldingsplicht

De aanbieder is verplicht het college te melden dat het niet langer aan de eisen van deze verordening kan worden voldaan of dreigt te kunnen voldoen. Indien de houder dit uit eigen beweging meldt, heeft dit een positieve invloed op de beoordeling van de ontstane situatie en de eventuele maatregelen die het college zal treffen.

Artikel 17 Medewerkingsplicht

Spreekt voor zich.

Artikel 18 Goede trouw

Spreekt voor zich.

Artikel 19 Persoonsgebonden budget (PGB)

Voor PGB-aanbieders geldt in beginsel hetzelfde als voor de door de gemeente gecontracteerde aanbieders. De kernwaarden gelden onverkort, evenals de wettelijk eisen. Wel zal er een aparte invulling moeten worden gegeven aan de kwaliteit van de ondersteuning door een PGB-aanbieder. Voor een PGB-aanbieder geldt daarom bovenal het beginsel van proportionaliteit en subsidiariteit. Indien wordt afgeweken van de geldende norm, zal dat gemotiveerd worden door de toezichthouder.
De geboden ondersteuning kan niet in alle van hetzelfde niveau te zijn als die van een gecontracteerde aanbieder. Binnen het PGB kennen we twee vormen van ondersteuning, namelijk formele ondersteuning (door professionals) en informele ondersteuning (door het eigen netwerk van de bewoner). Er zal oog moeten worden gehouden voor de specifieke situaties waarbij met behulp van het eigen netwerk laagdrempelige vormen van ondersteuning worden geboden.
Voor informele ondersteuning geldt dat er voldoende evaluatiemomenten zijn afgesproken over de uitvoering van de ondersteuning. De ondersteuning zal in ieder geval overeen moeten komen met hetgeen in het ondersteuningsplan, het budgetplan en het plan van aanpak is omschreven. Wanneer de resultaten voldoende zijn geborgd in het plan van aanpak, wordt aan de hand van deze evaluatiemomenten de vorderingen bijgehouden. Naar aanleiding daarvan worden concrete stappen genomen om de ondersteuning te versterken of te verbeteren.

Artikel 20 Hardheidsclausule

Artikel 21 lid 1 geeft een hardheidsclausule bij bijzondere omstandigheden. Gedoeld wordt op werking van bepalingen in de verordening die kunnen leiden tot onbillijkheden van overwegende aard in niet precies te voorziene gevallen. Artikel 21 lid 2 geeft de bevoegdheid, indien bijzondere omstandigheden daartoe aanleiding geven, bijzondere verplichtingen aan de aanbieder op te leggen. Het betreft in dat geval slechts doelgebonden verplichtingen die samenhangen met de aard en omvang van de ondersteuning die wordt gegeven en het belang van de cliënt dienen.

Artikel 21 Citeertitel, inwerkingtreding

Spreekt voor zich.

Aan het College van Burgemeester en Wethouders

van de gemeente Leeuwarden

Betreft : Kwaliteitskader Sociaal Domein 2021.

Datum : 14 mei 2021

Geacht College,

In december 2020 is de ASD betrokken bij het Kwaliteitskader Sociaal Domein 2021. De toen gestelde vragen zijn naar wens beantwoord. Eind april 2021 heeft de ASD de concepten van de notitie en het raadsvoorstel toegezonden gekregen. Hierin is de actualisatie met betrekking tot de regionale reikwijdte van het kwaliteitskader met betrekking tot de Jeugdzorg meegenomen.

In het reguliere ambtelijke overleg tussen ASD en gemeente met betrekking tot de WMO komt het toezicht regelmatig aan de orde. Bij het opstellen en uitvoeren van een breed Uitvoeringsplan Toezicht in het Sociaal Domein blijft de ASD dan ook graag betrokken.

De ASD heeft kennisgenomen van het feit dat er afstemming heeft plaatsgevonden met de externe organisaties, die uitvoering geven aan de WMO in opdracht van de gemeente. Het is belangrijk dat de kwaliteit van ondersteuning door opdrachtgever en uitvoerder wordt gewaarborgd.

De stukken geven de ASD geen aanleiding om nadere vragen te stellen of opmerkingen te maken.

Hoogachtend,
namens de Adviesraad Sociaal Domein Leeuwarden

R. de Boer,
voorzitter

Gemeente Leeuwarden

Besluitvorming (raad)

Dossiernummer	1357
Extern Zaak ID	Z235832-2021
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	7 juli 2021
Agendapunt	3.9
Omschrijving	Verklaring van geen bedenkingen Wurgedyk 20 in Stiens
Eigenaar	Nieken, Hans
Portefeuillehouder	Hein de Haan

Bijlagen
Raadsvoorstel vvgb Wurgedyk 20 Stiens.docx
Reactie en antwoordnota zienswijzen.pdf
Ruimtelijke onderbouwing Wurgedyk 20 Stiens.pdf
Publiceerbare aanvraag.pdf
Projectplan Anne-Famkes Pleats aangepast.pdf
Details verbouw Anne-Famkes Pleats.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Collegevergadering	15 juni 2021
Besluitvorming (raad)	**7 juli 2021**

Toelichting

Er is een aanvraag omgevingsvergunning ingediend om in de voormalige boerderij aan de Wurgedyk 20 in Stiens een woning, ijsschepperij/theetuin, bed & breakfast en sociale eetkamer te realiseren. De voorgenomen functies zijn in strijd met het ter plekke geldende bestemmingsplan ‘Bûtengebiet en Doarpen’, aangezien het perceel daarin is aangewezen voor het uitoefenen van een agrarische bedrijf met bijbehorende bedrijfswoning.
Medewerking aan de aanvraag omgevingsvergunning kan worden verleend door middel van een uitgebreide procedure waarvoor een ‘verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) van de gemeenteraad is vereist. Op 7 april 2021 heeft de gemeenteraad besloten de ontwerp vvgb ter visie te leggen. Tijdens deze periode is één zienswijze ingediend die geen aanleiding geeft om af te wijken van het voornemen om medewerking te verlenen aan de aanvraag omgevingsvergunning.
Het college heeft besloten aan de raad voor te stellen een vvgb af te geven waarna de omgevingsvergunning verleend kan worden door het college.

Gemeente Leeuwarden

Voorgesteld besluit

1. Aan de gemeenteraad voor te stellen om de verklaring van geen bedenkingen af te geven, conform artikel 6.5, lid 1 van het Besluit omgevingsrecht (Bor), voor het planologisch mogelijk maken van een woning, ijsschepperij/theetuin, bed & breakfast en sociale eetkamer aan de Wurgedyk 20 te Stiens vast te stellen;

Besluit

1. De gemeenteraad besluit om de verklaring van geen bedenkingen af te geven, conform artikel 6.5, lid 1 van het Besluit omgevingsrecht (Bor), voor het planologisch mogelijk maken van een woning, ijsschepperij/theetuin, bed & breakfast en sociale eetkamer aan de Wurgedyk 20 te Stiens vast te stellen;

Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 14058

Gemeente Leeuwarden

Raadsvoorstel

Verklaring van geen bedenkingen (vvgb) voor het planologisch mogelijk maken van een woning, ijsschepperij/theetuin, bed & breakfast en sociale eetkamer aan de Wurgedyk 20 in Stiens
Zaaknummer: Z235832-2021

Aan de gemeenteraad.

Inleiding
Op 24 januari 2021 heeft de initiatiefnemer een aanvraag ingediend om in de voormalige boerderij aan de Wurgedyk 20 in Stiens een woning, ijsschepperij/theetuin, bed & breakfast en sociale eetkamer te realiseren. Op 7 april 2021 heeft de gemeenteraad besloten een ontwerp vvgb vast te stellen, waarna de ontwerp omgevingsvergunning met ontwerp vvgb en overige stukken ter visie hebben gelegen.

Planologische situatie
Dit verzoek is in strijd met het ter plekke geldende bestemmingsplan ‘Bûtengebiet en doarpen’, waarin dit perceel is aangewezen voor het uitoefenen van een agrarisch bedrijf. Het gebruik van de gronden en gebouwen voor woondoeleinden, recreatieve voorzieningen en horeca is in strijd met het bestemmingsplan.
De aanvraag heeft betrekking op ‘afwijken bestemmingsplan’ en niet op het aspect ‘bouwen’ (waarbij het plan o.a. bouwkundig en esthetisch wordt getoetst).

Afwijkingsmogelijkheid
Wij kunnen medewerking verlenen aan dit verzoek door af te wijken van het bestemmingsplan op grond van artikel 2.12, lid 1, onder a, sub 3° van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). In het kader van deze afwijkingsprocedure (buitenplanse grote afwijking) is op grond van artikel 6.5, lid 1 van het Besluit omgevingsrecht (Bor) ook een verklaring van geen bedenkingen (vvgb) van uw gemeenteraad vereist.

Projectenlijst
Op grond van de Wabo is het college het bevoegd orgaan voor het afgeven van de omgevingsvergunning, maar er is ook vvgb van de gemeenteraad vereist. De gemeenteraad heeft een lijst van projecten vastgesteld waarvoor een vvgb niet is vereist. De aanvraag past niet binnen deze vastgestelde projectenlijst omdat het plangebied buiten de bebouwde kom ligt.

Overwegingen
- De gastenkamers in de boerenschuur voorzien in de behoefte van toeristen aan een authentieke ervaring. Uit het vitaliteitsonderzoek logiesaccommodaties Fryslân uit 2020 blijkt ook dat er marktruimte is voor nieuwe (hotel)kamers en vernieuwende concepten in Noordwest-Fryslân;
- De ijsschepperij/theetuin biedt, door de ligging aan de fietsroute langs de Dokkumer Ee (als tussenstop tussen Leeuwarden en Dokkum), een welkome attractie voor fietsers en wandelaars;

- Er zijn geen belemmeringen wat betreft gemeentelijk beleid, provinciaal beleid en omgevingsaspecten;
- Belangen van derden worden niet onevenredig geschaad door de (interne) functiewijziging; er is geen sprake van aantasting van privacy of beperking van bezonning.

Voor een uitgebreidere onderbouwing verwijzen wij u naar de bijgevoegde ruimtelijke onderbouwing.

Ter inzage
De aanvraag met de ontwerp vvgb en de ontwerp-omgevingsvergunning heeft in het kader van de planologische procedure voor een periode van zes weken ter visie gelegen. Tijdens deze periode is 1 zienswijze ingediend door de provincie Fryslân. In de reactie- en antwoordnota zienswijzen wordt hierop ingegaan. De ingediende zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van het plan.
Het college is bevoegd de reactie- en antwoordnota zienswijzen vast te stellen.

Risico's
Voor de gemeente zijn er geen juridische en/of financiële risico's verbonden aan de afgifte van de vvgb en het verlenen van de omgevingsvergunning. De ambtelijke kosten worden vergoed en het risico van planschade ligt bij de initiatiefnemer. Alle kosten en risico's liggen bij de initiatiefnemer.

Vervolgacties
Wij stellen u voor om een vvgb conform artikel 6.5, lid 1 Bor af te geven voor het planologisch mogelijk maken van een woning, ijsschepperij/theetuin, bed & breakfast en sociale eetkamer aan de Wurgedyk 20 in Stiens.

Na de afgifte van de vvgb zal de omgevingsvergunning worden verleend door het college. De verlening van de omgevingsvergunning zal formeel worden bekend gemaakt.

Leeuwarden, 15 juni 2021,

burgemeester en wethouders van Leeuwarden,

burgemeester.

secretaris.

**Dit document is rechtsgeldig digitaal ondertekend.*

Reactie- en antwoordnota zienswijzen omgevingsvergunning 'Leeuwarden Buitengebied - Vestiging ijsschepperij, theetuin, b&b en sociale eetkamer Wurgedyk 20 Stiens'

De aanvraag omgevingsvergunning 'Leeuwarden Buitengebied - Vestiging ijsschepperij, theetuin, b&b en sociale eetkamer Wurgedyk 20 Stiens' heeft in de periode vanaf 15 april 2021 gedurende zes weken ter inzage gelegen. Gedurende deze periode is één zienswijze ontvangen.

Hieronder wordt de inhoud van de zienswijze samengevat en volgt de reactie hierop van het college. Voor de volledige zienswijze, zie bijlage.

Zienswijze provincie Fryslân

A. In de onderbouwing zien wij dat er geen nader onderzoek heeft plaatsgevonden door een deskundige naar de mogelijke effecten op diersoorten op het erf en/of in de schuur. Nu dit niet onderzocht is kunnen wij niet instemmen met de conclusie 'geen belemmeringen' voor het onderwerp soortenbescherming in de ruimtelijke onderbouwing. Wij kunnen instemmen met het plan wanneer u een ecologische quickscan aanlevert waaruit blijkt dat het plan voor het onderwerp ecologie (soorten) geen bezwaren geeft.

Reactie:
Op basis van interne advisering was geconcludeerd dat, gezien de aangevraagde functies en de daarvoor benodigde (vergunningsvrije) werkzaamheden, er geen negatieve effecten te verwachten zijn voor beschermde diersoorten. Een ecologische quickscan om dit nader te onderzoeken was naar ons oordeel dan ook niet nodig.
Naar aanleiding van de zienswijze zal alsnog een ecologische quickscan uitgevoerd worden voordat de omgevingsvergunning verleend wordt. Indien noodzakelijk zullen nog voorwaarden aan de omgevingsvergunning verbonden worden.

Conclusie
De zienswijze geeft geen aanleiding tot aanpassing van het plan.

Bijlage: **Zienswijze**

provinsje fryslân
provincie fryslân

postbus 20120
8900 hm leeuwarden
tweebaksmarkt 52
(058) 292 59 25

www.fryslan.frl
provincie@fryslan.frl
www.twitter.com/provfryslan

College van burgemeester en wethouders
van de gemeente Leeuwarden
Postbus 21000
8900 JA LEEUWARDEN

Leeuwarden, 18 mei 2021
Verzonden, 21 MEI 2021

Ons kenmerk : 01875959
Afd./Opgave : Omgevingszaken
Behandeld door : Omgevingszaken / (058) 292 59 25 of romte@fryslan.frl
Uw kenmerk :
Bijlage(n) :

Onderwerp : Zienswijze ontwerp omgevingsvergunning Stiens, Wurgedyk 20

Geacht college,

Op 14 april 2021 hebben wij de ontwerp omgevingsvergunning voor het adres Wurgedyk 20 in Stiens ontvangen. Wij maken bij deze onze zienswijze kenbaar over de ontwerp omgevingsvergunning.

Provinciaal belang
Het provinciaal belang bij deze omgevingsvergunning is gelegen in het feit, dat de onderbouwing voor wat betreft ecologie niet compleet is op het onderwerp soorten.

Planinhoud
Kortgezegd wordt met deze omgevingsvergunning medewerking verleend aan de vestiging van een ijsschepperij, theetuin, B&B en sociale eetkamer in de schuur op het adres Wurgedyk 20 te Stiens.

Vooroverleg
In het kader van vooroverleg is ons geen concept van de omgevingsvergunning aangeboden ter beoordeling. Bij ambtelijke afstemming in het spreekuur op 26 januari 2021 is meegegeven dat er aandacht moest worden geschonken aan ecologie voor de gewenste ontwikkelingen/activiteiten.

Zienswijze
Onze zienswijze heeft betrekking op het onderwerp ecologie en dan specifiek de soortenbescherming. In de onderbouwing zien wij dat er geen nader onderzoek heeft plaatsgevonden door een deskundige naar de mogelijke effecten op diersoorten op het erf en/of in de schuur.

Nu dit niet onderzocht is kunnen wij niet instemmen met de conclusie 'geen belemmeringen' voor het onderwerp *soortenbescherming* in de ruimtelijke onderbouwing.

Oplossing
Wij kunnen instemmen met het plan wanneer u - voordat u overgaat tot het verlenen van de omgevingsvergunning - een ecologische quickscan aanlevert voor de bebouwing en het erf, waaruit blijkt dat het plan voor het onderwerp ecologie (soorten) geen bezwaren geeft. Eventueel noodzakelijke maatregelen dienen te worden opgenomen als voorwaarde bij de omgevingsvergunning.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Fryslân,

drs. A.A.M. Brok, voorzitter
voor deze, de loco-voorzitter

R.E. Bouius - Riemersma, MBA MCM, secretaris

Ons kenmerk: 01875959

provinsje fryslân

Ruimtelijke onderbouwing voor het realiseren van een woning, ijsschepperij/theetuin, bed & breakfast en sociale eetkamer op het perceel Wurgedyk 20 te Stiens

---

INLEIDING

Op 24 januari 2021 hebben wij een aanvraag omgevingsvergunning ontvangen voor het realiseren van een woning, ijsschepperij/theetuin, bed & breakfast en sociale eetkamer in de voormalige boerderij op het perceel Wurgedyk 20 te Stiens. Dit verzoek is in strijd met het ter plekke geldende bestemmingsplan 'Bûtengebiet en doarpen'.

Afbeelding 1: Luchtfoto met begrenzing perceel Wurgedyk 20 in rood (bron: Geo-Oblique, 2020)

Het perceel is kadastraal bekend als perceel 1466, sectie G, gemeentecode HUM00.

BESCHRIJVING VAN HET PROJECT

Het project voorziet in de realisatie van een ijsschepperij/theetuin/sociale eetkamer van circa 57 m^2 en een bed & breakfast (bestaand uit twee kamers van in totaal circa 48 m^2) in de schuur van de voormalige boerderij en een bijbehorend terras (met circa 4 tafeltjes). Daarnaast wordt het woongedeelte van de voormalige boerderij als woning gebruikt.

Afbeelding 2: Plattegrond indeling gebouw

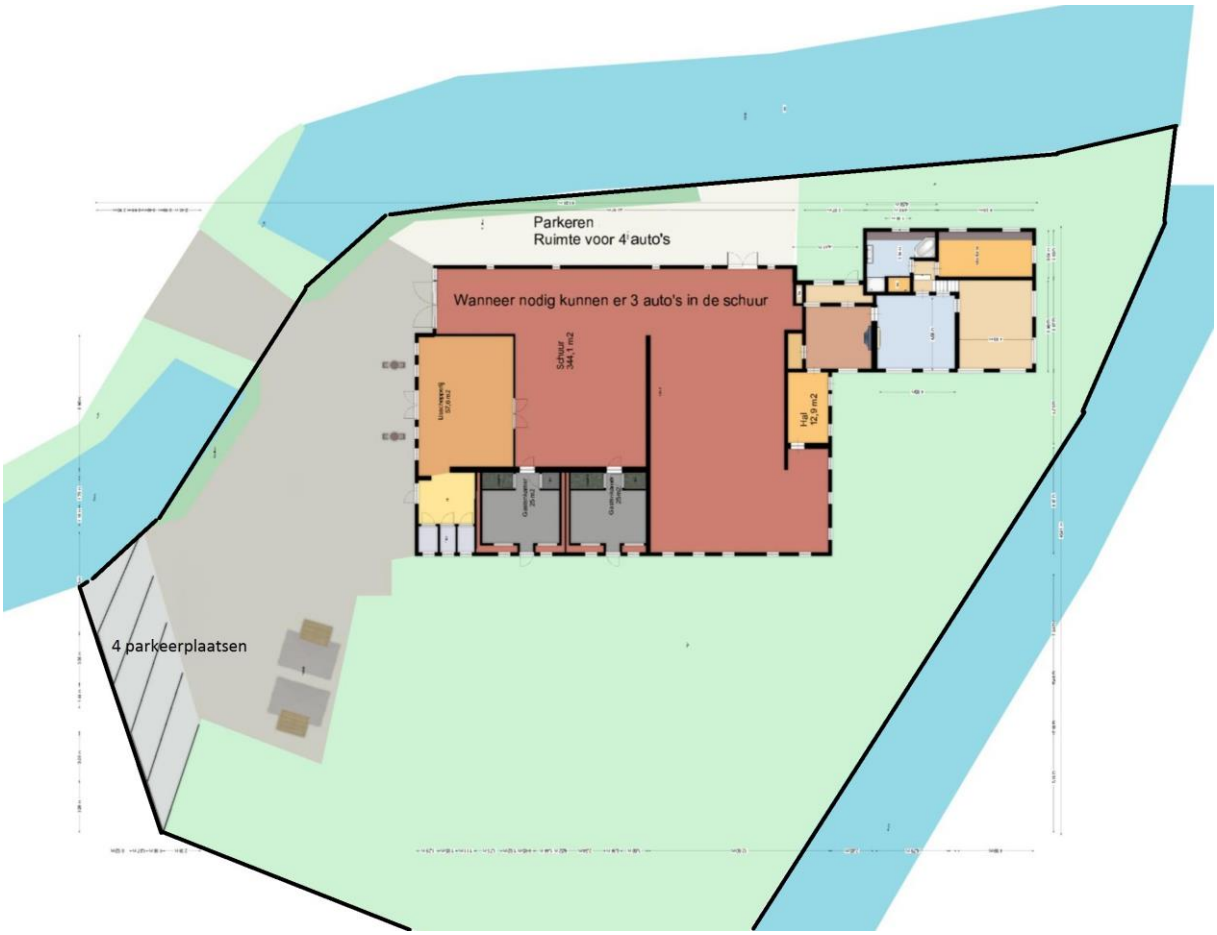

Afbeelding 3: Situatieschets perceel

Ruimtelijke onderbouwing voor het realiseren van een woning, ijsschepperij/theetuin, bed & breakfast en sociale eetkamer op het perceel Wurgedyk 20 te Stiens

In deze ruimtelijke onderbouwing wordt aangetoond dat het project zoals hiervoor beschreven op deze locatie aanvaardbaar is.

BESCHRIJVING VAN DE GELDENDE PLANOLOGISCH-JURIDISCHE SITUATIE

Op grond van het geldende bestemmingsplan 'Bûtengebiet en doarpen' (vastgesteld op 4 juli 2013 door de gemeenteraad van de voormalige gemeente Leeuwarderadeel) heeft het perceel de bestemming 'Agrarisch' met de functieaanduiding 'specifieke vorm van agrarisch - bedrijfskavel grondgebonden agrarisch bedrijf'. De aanvraag is voor wat betreft de woning, de ijsschepperij/ theetuin, de bed & breakfast en de sociale eetkamer in strijd met het bestemmingsplan omdat ter plekke uitsluitend een agrarisch bedrijf met bijbehorende bedrijfswoning is toegestaan.

Daarnaast kent het perceel de volgende gebiedsaanduidingen; 'vrijwaringszone – radarverstorings-gebied' met een maximum bouwbeperking tot 135 meter hoogte, 'luchtvaartverkeerszone - ILS verstoringsgebied' met een maximum bouwbeperking tot 60 meter hoogte en 'vrijwaringszone - vaarweg'. Hier komen geen verdere belemmeringen voor het project uit naar voren.

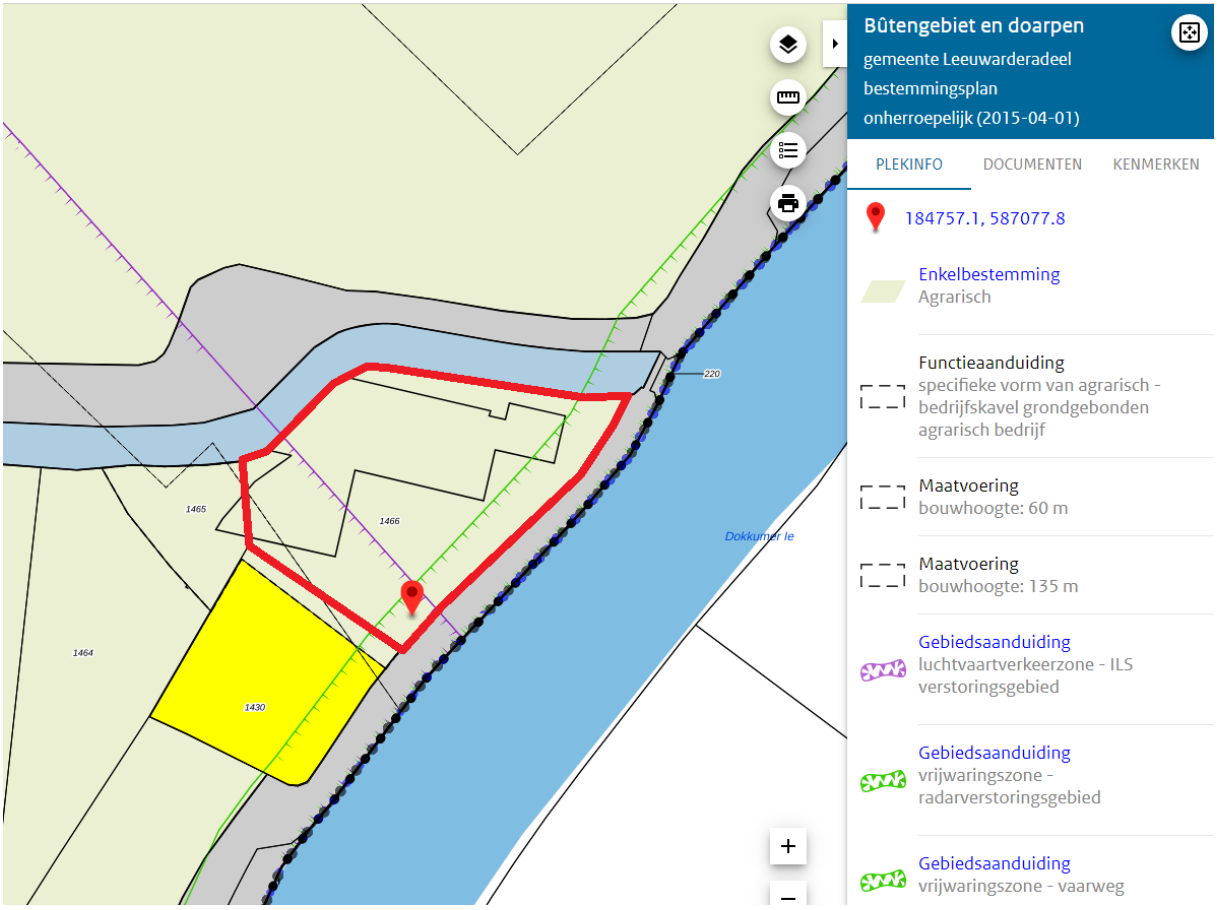

Afbeelding 4: Uitsnede verbeelding bestemmingsplan met plangebied in rood (bron: ruimtelijkeplannen.nl)

Aangezien het bestemmingsplan geen afwijkingsmogelijkheid of wijzigingsbevoegdheid kent en geen medewerking kan worden verleend met toepassing van artikel 2.12, lid 1, onder a, onder 2° van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) jo. artikel 4 van bijlage II van het Besluit omgevingsrecht (Bor), kan alleen medewerking aan de aanvraag omgevingsvergunning worden verleend door middel van een planologische procedure; de zgn. 'buitenplanse grote afwijking' waar een ruimtelijke onderbouwing onderdeel van uit maakt.

Voor dit project is een ‘verklaring van geen bedenkingen’ (vvgb) van de gemeenteraad vereist. De raad heeft een lijst van projecten vastgesteld, waarvoor geen vvgb is vereist. Het project past niet binnen deze vastgestelde projectenlijst omdat het plangebied buiten de bebouwde kom ligt.

In het kader van deze procedure wordt het ontwerpbesluit omgevingsvergunning met bijlagen voor een periode van zes weken ter visie gelegd.

TOETSING AAN DE RUIMTELIJKE EN FUNCTIONELE STRUCTUUR

Toets op functie
De gastenkamers in de boerenschuur voorzien in de behoefte van toeristen aan een authentieke ervaring. Uit het vitaliteitsonderzoek logiesaccommodaties Fryslân uit 2020 blijkt ook dat er marktruimte is voor nieuwe (hotel)kamers en vernieuwende concepten in Noordwest-Fryslân.
De ijsschepperij/theetuin biedt, door de ligging aan de fietsroute langs de Dokkumer Ee (als tussenstop tussen Leeuwarden en Dokkum), een welkome attractie voor fietsers en wandelaars. Bovendien is dit concept vernieuwend vanwege de sociale component. Dit kleinschalig en duurzaam concept is dan ook een mooie kans om het gebied langs de Dokkumer Ee aantrekkelijker te maken voor de toerist.

Beleid
- *Rijksbeleid*

Het project is niet in strijd met nationale belangen voortkomend uit Rijksbeleid.

- *Provinciaal beleid / Verordening Romte 2014*

Op 25 juni 2014 hebben Provinciale Staten de Verordening Romte Fryslân vastgesteld. De verordening stelt regels die ervoor moeten zorgen dat de provinciale ruimtelijke belangen doorwerken in de gemeentelijke ruimtelijke plannen.

Op grond van artikel 1.2.1, lid 2, onder a en b van de Verordening Romte kunnen bij hergebruik van vrijkomende gebouwen in landelijk gebied op het perceel de volgende functies worden toegestaan:
a. wonen en zorg, met dien verstande dat woningen -voor zover deze geen verband houden met zorgverlening- slechts zijn toegestaan in de voormalige bedrijfswoning en in aanwezige karakteristieke gebouwen;
b. dagrecreatie, verblijfsrecreatie met inachtneming van artikel 5.5.1, functies op het gebied van natuur- en landschapsbeheer, cultuur, kunst, educatie, restaurants, logies of daarmee vergelijkbare horecavormen.

Op grond van artikel 5.5.1, lid 1, onder b van de Verordening Romte kan in een ruimtelijk plan buiten een recreatiekern kleinschalige vormen van logies (zoals een bed & breakfast) in bestaande bebouwing op het erf van een agrarisch bedrijf, woning of bedrijf worden toegestaan.

Omdat het project betrekking heeft op recreatie en toerisme is de aanvraag in het kader van het vooroverleg voorgelegd aan de provincie Fryslân. Op 26 januari 2021 heeft de provincie geconcludeerd dat het project past binnen het provinciaal beleid (zie bijlage 1).

- *Gemeentelijk beleid*

Van de diverse gemeentelijke beleidsthema’s zijn voor het project onderstaande beleidsstukken relevant:

<u>Beleidsregel Bêd and Brochje Leeuwarden 2019</u>
In de beleidsregel zijn voorwaarden opgenomen waaronder het realiseren van een bed & breakfast is toegestaan. De volgende (relevante) voorwaarden zijn voor dit project van toepassing:
- maximaal 30% van de totale gezamenlijke begane vloeroppervlakte van de woning (inclusief de aan-, uit- en bijgebouwen) tot ten hoogste 50 m², mag ingericht worden voor de voorziening;
- maximaal vier slaapplaatsen in ten hoogste twee van elkaar afgescheiden ruimten voor nachtverblijf mogen worden gebruikt;

- de kamers maken deel uit van het hoofdgebouw, van een daarvan onderdeel uitmakende aan- of uitbouw en/of worden in een vrijstaand bijgebouw gerealiseerd;
- de activiteit mag niet leiden tot parkeer- en verkeersoverlast;
- de activiteit mag niet leiden tot hinder of overlast voor het woonmilieu;
- er moet voldoende bergruimte overblijven in of bij de woning.

Uit de aanvraag, bijbehorende tekeningen en deze ruimtelijke onderbouwing blijkt dat aan deze voorwaarden wordt voldaan.

Horecabeleid Leeuwarden

In het horecabeleid zijn voorwaarden opgenomen waaronder het realiseren van een nieuwe horeca-inrichting is toegestaan. Daarbij is het grondgebied van de gemeente Leeuwarden opgedeeld in vier gebieden met hun eigen voorwaarden. Het perceel aan de Wurgedyk 20 in Stiens valt onder gebied 4 (buiten de binnenstad van Leeuwarden en de kern van Grou) en daarvoor zijn de volgende (relevante) voorwaarden van toepassing:

- uitsluitend toegestaan indien het initiatief een functionele, maatschappelijke en/of ruimtelijke meerwaarde voor het omringend gebied betekent. Binnen deze randvoorwaarde zijn initiatieven in horecacategorie 1 en 2 mogelijk, mits de oppervlakte van het horecabedrijf kleiner is dan 250 m^2 horecavloeroppervlakte (hvo);
- horeca is in bovengenoemde gevallen alleen toegestaan op de begane grond;
- aanvrager moet als onderdeel aanvraag aangeven op welke wijze wordt omgegaan met het voorkomen van eventuele overlast. Aannemelijk moet worden gemaakt dat overlast kan worden voorkomen;
- aanvrager moet kunnen aantonen op welke wijze is voorzien in voldoende parkeergelegenheid voor het initiatief en in via welke routes de beoogde locatie bereikbaar is zonder overlast voor het omringend gebied;
- er moet worden voldaan aan de wettelijke regelgeving ten aanzien van milieu (met name voor geluid).

Uit de aanvraag, bijbehorende tekeningen en deze ruimtelijke onderbouwing blijkt dat aan deze voorwaarden wordt voldaan.

Stedenbouw

Het project voorziet in een interne verbouwing en functiewijziging. Vanuit stedenbouwkundig oogpunt zijn er geen belemmeringen.

Welstand

De functiewijziging van het pand gaat gepaard met een vergunningsvrije interne verbouwing. Een toetsing aan welstandscriteria is dan ook niet aan de orde.

Parkeren/verkeer

Voor parkeren hanteert de gemeente vastgestelde parkeernormen. Het pand aan de Wurgedyk 20 in Stiens ligt in het 'buitengebied' en met die normen is gerekend. Daaruit volgt de in onderstaande tabel opgenomen berekening:

functie	**parkeernorm**
woning (gebruiksoppervlakte > 120 m^2)	2
ijsschepperij/theetuin *	geen norm
bed & breakfast (2 kamers)	2
sociale eetkamer **	geen norm
TOTAAL	**4**

** De ijsschepperij/theetuin is gericht op voorbijgangers en toeristen, die vooral op de fiets komen vanwege de ligging aan de fietsroute langs de Dokkumer Ee.*

*** Voor de sociale eetkamer worden de mensen voornamelijk gehaald en gebracht.*

Totaal zijn volgens de gemeentelijke parkeernorm 4 parkeerplaatsen nodig. Op het perceel zijn 8 parkeerplaatsen beschikbaar. Daarnaast kan, indien noodzakelijk, een deel van de schuur gebruikt worden voor het parkeren van 3 voertuigen. Voor de voorgenomen functies wordt dan ook in voldoende parkeergelegenheid voorzien.

TOETSING AAN DE OMGEVINGSASPECTEN

Milieuzonering

Ten behoeve van de milieuzonering rond bedrijven, is door de VNG het systeem 'Bedrijven en milieuzonering' ontwikkeld, in de vorm van een bedrijvenlijst waarin de bedrijven zijn gecategoriseerd op hun milieueffecten. Naarmate de milieuhinder toeneemt, loopt de milieu-indeling op van 1 t/m 6.

Op het perceel is een grondgebonden agrarisch bedrijf toegestaan. Een dergelijk bedrijf valt in milieucategorie 2 met een richtafstand van 30 meter voor het aspect geluid. De afstand van de perceelsgrens van Wurgedyk 20 naar de gevel van de naastgelegen woning aan de Wurgedyk 22 bedraagt circa 14 meter. De huidige, planologisch toegestane, situatie voldoet dan ook niet aan de richtafstanden.

Een ijsschepperij/theetuin en sociale eetkamer vallen onder milieucategorie 1 met een richtafstand van 10 meter voor het aspect geluid. Met betrekking tot de bestaande woning aan de Wurgedyk 22 wordt dan ook aan de richtafstand voldaan. Wel bestaat de mogelijkheid dat zich op het perceel Wurgedyk 22 binnen de richtafstand van 10 meter van de perceelsgrens nog woonbebouwing wordt opgericht, waardoor niet meer voldaan zal worden aan de richtafstand. Ten opzichte van de huidige (planologisch toegestane) situatie is er echter geen sprake van een planologische verslechtering en daarmee is de realisatie van een ijsschepperij/theetuin en sociale eetkamer ruimtelijk aanvaardbaar.

Het gebruiken van de voormalige boerderij als woning levert geen belemmering op voor omliggende bedrijven omdat het dichtstbijzijnde agrarisch bedrijf op 200 meter afstand ligt en op kortere afstand daarvan al woningen aanwezig en toegestaan zijn. Met een afstand van 200 meter tussen het dichtstbijzijnde agrarisch bedrijf en de woning voldoet het agrarisch bedrijf ook aan de richtafstand. Het gebruiken van de voormalige boerderij als woning voldoet dan ook milieutechnisch.

Geluid

- *Wegverkeerslawaai*

In de Wet geluidhinder (Wgh) is vastgesteld dat, indien in het plangebied geluidgevoelige functies (zoals woningen) zijn voorzien binnen de invloedssfeer van wegverkeerslawaai, akoestisch onderzoek uitgevoerd dient te worden.
Op de Wurgedyk (waarbij ter hoogte van het perceel uitsluitend nog bestemmingsverkeer is toegestaan) geldt een maximale snelheid van 60 km/uur. Daarmee ligt de voormalige boerderij binnen de wettelijke geluidszone van deze weg. In de voormalige boerderij is echter al een (bedrijfs)woning toegestaan, waardoor er geen nieuwe geluidsgevoelige functie wordt toegevoegd. Wegverkeerslawaai is dan ook geen belemmering.

- *Industrie-, railverkeer- en luchtvaartlawaai*

Het perceel ligt niet binnen een geluidszone van een industriegebied, een spoorlijn of van vliegbasis Leeuwarden.

Luchtkwaliteit

De Wet milieubeheer (Wm) voorziet onder meer in een gebiedsgerichte aanpak van de luchtkwaliteit via het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL).
Luchtkwaliteitseisen vormen onder de Wm geen belemmering voor ruimtelijke ontwikkelingen als een van onderstaande situaties van toepassing is:

- er is geen sprake van een feitelijke of dreigende overschrijding van een grenswaarde;

- een project (al dan niet per saldo) leidt niet tot een verslechtering van de luchtkwaliteit;
- een project is opgenomen in een regionaal programma van maatregelen of in het NSL;
- een project draagt ‘niet in betekenende mate’ bij aan de luchtverontreiniging.

Met betrekking tot het realiseren van een ijsschepperij/theetuin, bed & breakfast en sociale eetkamer in de bestaande bebouwing op het perceel geldt dat dit project als ‘niet in betekenende mate’ bijdraagt aan de luchtverontreiniging. Het aspect luchtkwaliteit vormt dan ook geen belemmering voor de uitvoering van het project.

Externe veiligheid
Externe veiligheid gaat om het beperken van de kans op en het effect van een ernstig ongeval voor de omgeving door:
- het gebruik, de opslag en productie van gevaarlijke stoffen (inrichtingen);
- het transport van gevaarlijke stoffen (buisleidingen, wegen, waterwegen en spoorwegen);
- het gebruik van luchthavens.

Het externe veiligheidsbeleid richt zich op het beperken van de risico’s voor de burger door voornoemde activiteiten.

Op circa 320 meter ten oosten van het plangebied ligt een aardgasbuisleiding. Het plangebied ligt niet binnen de risicocontour en/of het invloedsgebied van deze buisleiding. Verder bevinden zich geen andere risicobronnen binnen een afstand van 3 kilometer van het plangebied. Externe veiligheid vormt dan ook geen belemmering voor de uitvoering van het project.

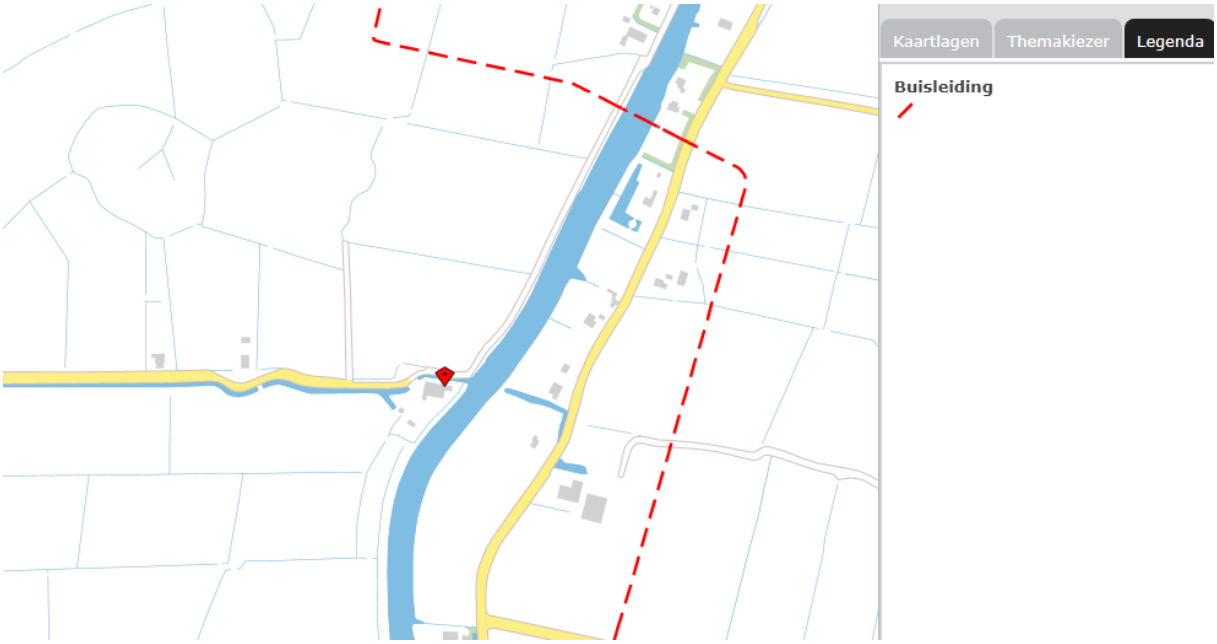

Afbeelding 5: Risicobronnen nabij plangebied (bron: risicokaart)

Archeologie
Met het verdrag van Malta en als gevolg daarvan het sinds 2017 in de wet vastgelegde archeologische bestel, is het rijksbeleid erop gericht om het archeologisch erfgoed te behouden in de bodem. In de bestemmingsplannen en ruimtelijke onderbouwingen moet een archeologie-paragraaf worden opgenomen. De archeologische (verwachtings)waarde en vindplaatsen moeten in beeld worden gebracht. Voor gebieden met een archeologische verwachtingswaarde geldt een archeologische onderzoeksplicht.

Op het perceel geldt op basis van de provinciale FAMKE voor de periode ijzertijd-middeleeuwen een archeologisch onderzoeksadvies, te weten ‘karterend onderzoek 1’ en voor de periode steentijd een archeologisch onderzoeksadvies, te weten ‘karterend onderzoek 3’. Dit houdt in dat onderzoek wordt aanbevolen wanneer ruimtelijke ingrepen plaatsvinden met respectievelijk een planomvang groter dan 500 m^2 en 5.000 m^2. In het bestemmingsplan 'Leeuwarden - Partiële herziening Archeologie’ geldt voor het perceel de dubbelbestemming ‘Waarde – Archeologie 3’. Voor deze categorie geldt een onderzoeksplicht bij een ingreep groter dan 100 m^2 en een dieper dan 30 cm.

Het voorgenomen project betreft het realiseren van functies binnen de bestaande bebouwing, waarbij de grond niet wordt geroerd. Archeologisch onderzoek is dan ook niet vereist voor dit project.

Cultuurhistorie en karakteristieke panden
Met ingang van 1 januari 2012 is het gewijzigde Besluit ruimtelijke ordening (Bro) in werking getreden. Het voorstel tot wijziging is een uitvloeisel van de Beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg (MoMo) uit 2009. Bij het opstellen van ruimtelijke plannen moet een beschrijving worden opgenomen van de wijze waarop met de in het gebied aanwezige cultuurhistorische waarden en in de grond aanwezige of te verwachten monumenten rekening is gehouden.

In het plangebied zijn geen cultuurhistorische waarden aanwezig die geraakt worden door dit project. Ook is de voormalige boerderij aan de Wurgedyk 20 niet aangewezen als karakteristiek pand of monument. Wel heeft de voormalige boerderij in zijn uiterlijke verschijning enige monumentale waarde. Door uitsluitend een interne verbouwing en functiewijziging van het pand wordt deze waarde niet aangetast.

Bodem
Uitgangspunt ten aanzien van de bodemkwaliteit is dat deze bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zodanig goed moet zijn dat er geen risico’s voor de volksgezondheid bestaan bij het gebruik van het plangebied voor wonen of een andere functie.

Het betreft hier een interne verbouwing/functiewijziging op een locatie die op basis van bestaand onderzoek niet verdacht is. De bodemkwaliteit vormt dan ook geen belemmering voor het project.

Waterparagraaf
In de toelichting op ruimtelijke plannen dient een waterparagraaf te worden opgenomen van de wijze waarop rekening is gehouden met de gevolgen van het project voor de waterhuishoudkundige situatie. In de zogenaamde waterparagraaf dient uiteengezet te worden of en in welke mate het project in kwestie gevolgen heeft voor de waterhuishouding, dat wil zeggen het grondwater en het oppervlaktewater. Het is de schriftelijke weerslag van de zogenaamde watertoets.

Op 26 januari 2021 is voor het project een watertoets doorlopen (zie bijlage 2). Omdat het project een functiewijziging van bestaande bebouwing inhoudt met uitsluitend interne verbouwingen, is de uitkomst dat er geen waterschapsbelang geldt. Er is geen verdere procedure nodig.

Ecologie
Met de afwijking dient rekening te worden gehouden met het beleid en de wetgeving ten aanzien van de natuurbescherming. Hierin wordt onderscheid gemaakt tussen gebiedsbescherming en soortenbescherming. Uitgangspunt is dat met beide geen strijdigheid ontstaat.

- *Gebiedsbescherming*

Het plangebied maakt geen deel uit van een Natura 2000-gebied dat in het kader van de Wet Natuurbescherming is beschermd. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied, De Groote Wielen, ligt op circa 4 km afstand van het plangebied.
In het plangebied en directe omgeving ligt geen gebied dat is aangewezen in het kader van Natuur Netwerk Nederland (NNN). Het plangebied maakt geen deel uit van gebieden die van belang zijn voor de Ecologische hoofdstructuur. Gebiedsbescherming is dan ook niet aan de orde.

- *Soortenbescherming*

Er is uitsluitend sprake van een interne verbouwing van de schuur. Omdat deze een rieten dak heeft en geen spouwmuren, is de aanwezigheid van beschermde soorten, zoals vleermuizen, uitgesloten en vormt dit geen belemmering voor het project.

- *Stikstofdepositie*

De voorgenomen functiewijziging leidt niet tot een wijziging / verslechtering van de stikstof depositie zoals die al bij recht is toegestaan. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied betreft De Groote Wielen. Dit gebied ligt op circa 4 km ten zuidoosten van het plangebied. Dit betreft een waterpartij en kent geen stikstofgevoelige habitats. Uit de AERIUS-module blijkt dat in dit gebied ook geen sprake is van overbelasting voor stikstof. De functiewijziging heeft geen significante gevolgen voor de stikstofdepositie op De Groote Wielen.

Groen

- *Monumentale- en waardevolle bomen*

In december 2019 zijn de "Nadere regels bomen en compensatie groen" vastgesteld. Door het vaststellen van de "Lijst monumentale en waardevolle bomen" zijn de ongeveer 1.400 monumentale en waardevolle bomen beschermd en er geldt een aparte "kapvergunning-procedure" voor.

Op of nabij het perceel Wurgedyk 20 in Stiens bevinden zich geen monumentale en/of waardevolle bomen. Daarnaast zijn er geen plannen om groen op het perceel te verwijderen.

Kabels en leidingen

Planologisch relevante kabels en leidingen komen in of nabij het plangebied niet voor.

Bebouwingsvrijezones Vaarwegverordening

Langs de Elfstedenvaarroute is in het bestemmingsplan 'Bûtengebiet en doarpen' een vrijwaringszone opgenomen. De vrijwaringszone is bedoeld om de oever van de vaarweg vrij te houden van bebouwing. Daarom is dus voor de gronden binnen deze bestemming opgenomen dat geen bebouwing is toegestaan. De voormalige boerderij ligt buiten deze vrijwaringszone en omdat de voormalige boerderij niet uitgebreid wordt, maar alleen een andere invulling krijgt, vormen de vrijwaringszones geen belemmeringen voor de uitvoering van het project.

Straalpaden / Vliegbasis Leeuwarden

Vanwege Vliegbasis Leeuwarden zijn in het bestemmingsplan 'Bûtengebiet en doarpen' vrijwaringszones opgenomen vanwege radarverstoring en ILS-verstoring. Ter plaatse van Wurgedyk 20 in Stiens geldt daarbij respectievelijke een maximum bouwbeperking tot 135 meter en 60 meter hoogte. Aangezien de voormalige boerderij niet uitgebreid wordt, maar alleen een andere invulling krijgt, vormen de vrijwaringszones geen belemmeringen voor de uitvoering van het project.

Plan-Mer / Mer-beoordelingsplicht

Voor activiteiten op de D-lijst onder de drempelwaarde geldt dat een zogenaamde "vormvrije m.e.r.-beoordeling" moet worden doorlopen. Op grond van art. 5 van het Besluit milieueffectrapportage moet worden onderzocht of de activiteit (naar verwachting) leidt tot belangrijke negatieve milieueffecten, die tot het doorlopen van een (formele) m.e.r.-beoordeling dan wel m.e.r.-procedure noodzaken.

In bijlage D van het Besluit m.e.r. (onderdeel 11.2) is de aanleg, wijziging of uitbreiding van een stedelijk ontwikkelingsproject met inbegrip van de bouw van winkelcentra of parkeerterreinen opgenomen.
Of sprake is van een stedelijk ontwikkelingsproject hangt echter af van de concrete omstandigheden van het geval. Onder andere de aard en de omvang van de voorziene stedelijke ontwikkeling spelen daarbij een rol. Als een project voorziet in een functiewijziging, maar de bebouwde oppervlakte hetzelfde blijft, blijkt uit jurisprudentie dat er geen sprake is van een stedelijk ontwikkelingsproject als bedoeld in het Besluit m.e.r.

Het project voorziet in een inpandige functiewijziging zonder uitbreiding van de bebouwde oppervlakte en is daardoor geen stedelijk ontwikkelingsproject als bedoeld in het Besluit m.e.r. Er hoeft dan ook geen vormvrije mer-beoordeling te worden doorlopen.

Ladder voor duurzame verstedelijking
In het besluit ruimtelijke ordening (Bro) is de verplichting opgenomen om in het geval van een nieuwe stedelijke ontwikkeling in de toelichting een onderbouwing op te nemen van nut en noodzaak van de nieuwe stedelijke ruimtevraag en de ruimtelijke inpassing. Hierbij wordt uitgegaan van de "ladder voor duurzame verstedelijking".

De "stappen van de ladder" worden in artikel 3.1.6 lid 2 Bro als volgt omschreven: De toelichting bij een bestemmingsplan dat een nieuwe stedelijke ontwikkeling mogelijk maakt, bevat een beschrijving van de behoefte aan die ontwikkeling, en, indien het bestemmingsplan die ontwikkeling mogelijk maakt buiten het bestaand stedelijk gebied, een motivering waarom niet binnen het bestaand stedelijk gebied in die behoefte kan worden voorzien. Op grond van artikel 5.20 Bor is artikel 3.1.6 Bro eveneens van toepassing voor een omgevingsvergunning die wordt verleend met toepassing van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 3°van de Wabo.

Uit jurisprudentie blijkt dat niet iedere ontwikkeling als een nieuwe stedelijke ontwikkeling valt te kwalificeren. Of sprake is van een stedelijke ontwikkeling wordt bepaald door de aard en omvang van de ontwikkeling in relatie tot de omgeving.

Uit jurisprudentie blijkt dat een ontwikkeling voldoende substantieel moet zijn om als stedelijke ontwikkeling te kunnen gelden. Een stedelijke voorziening in de vorm van een gebouw met een bruto-vloeroppervlak van minder dan 500 m^2 kan in beginsel niet als een stedelijke ontwikkeling worden aangemerkt. De schuur heeft een oppervlakte van 485 m^2, waardoor er geen sprake is van een stedelijke ontwikkeling.
Ook het gebruik van de voormalige boerderij als woning is geen nieuwe stedelijke ontwikkeling. Uit jurisprudentie blijkt dat pas bij 12 woningen er sprake is van een stedelijke ontwikkeling. Daarnaast is al een bedrijfswoning toegestaan in het pand, waardoor er ook geen toename is van het aantal woningen.

De conclusie is dan ook dat voor dit project de zogenaamde ladder niet doorlopen hoeft te worden.

UITVOERBAARHEID

Maatschappelijke uitvoerbaarheid
Initiatiefnemer heeft de directe omwonenden geïnformeerd over de plannen. Volgens initiatiefnemer hebben alle omwonenden positief gereageerd op de plannen.

De aanvraag omgevingsvergunning doorloopt de in de Wabo voorgeschreven procedure. Dit betekent dat de aanvraag gedurende zes weken ter inzage ligt voor zienswijzen. Tijdens deze periode bestaat voor eenieder de mogelijkheid voor het indienen van zienswijzen. Aan de hand van de ingekomen zienswijzen kan het project eventueel worden aangepast. De indieners van de zienswijzen worden hiervan op de hoogte gehouden. Tegen de omgevingsvergunning is beroep mogelijk bij de rechtbank en hoger beroep bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Economische uitvoerbaarheid
De kosten worden gedekt uit de leges en door het sluiten van een overeenkomst ambtelijke kosten. De eventuele planschade wordt betaald door de initiatiefnemer. Voorts wordt het project volledig gefinancierd door de initiatiefnemer en er is geen aanleiding om te veronderstellen dat deze niet over voldoende financiële middelen beschikt om dit project te realiseren.

Conclusie
Het te realiseren project past goed in de ruimtelijke structuur van de omgeving en past in het ruimtelijk beleid van de gemeente Leeuwarden. Nu er ook voor het overige geen redenen zijn waarom niet kan worden meegewerkt is de afwijking van het bestemmingsplan aanvaardbaar. Om

deze redenen kan worden meegewerkt aan dit verzoek door af te wijken van het geldende bestemmingsplan.

Bijlagen
1. Reactie vooroverleg provincie Fryslân
2. Watertoets

Bijlage 1: Reactie vooroverleg provincie Fryslân

Oplegvel aantekening ambtelijk

Documentnummer	01843794
Primair nummer	01841208
Behandelaar	[redacted]
Datum	26 januari 2021
Naam plan	project Wurgedyk 20 (Leeuwarden)
Gemeente	Leeuwarden
Opmerkingen	Spreekuur Romte d.d. 26 januari 2021 Aanwezig: [redacted] *Vraag gemeente* De initiatiefnemers wonen ondertussen in deze voormalige boerderij en willen nu starten met een ijsschepperij/theetuin, b&b (2 kamers) en een sociale eetkamer in de bestaande bebouwing en mogelijk wat kleinschalige evenementen op het perceel. Het projectplan is ingediend als principeverzoek en eind vorig jaar heeft de gemeente besloten hier in principe aan mee te werken. Dit wel onder een aantal voorwaarden (moet bijvoorbeeld voldoen aan ons beleid ten aanzien van b&b en horeca en is dus gemaximaliseerd in omvang). Het project kan vergund worden via een uitgebreide omgevingsvergunning. Er is nog geen formele aanvraag en concept ruimtelijke onderbouwing, maar het projectplan laat volgens mij al voldoende zien van de plannen om te kunnen beoordelen of het project past binnen de verordening Romte. Mijns inziens past het project binnen artikel 1.2.1 (hergebruik vrijkomende (niet-)agrarische bebouwing) en artikel 5.5.1 (kleinschalige dag- en verblijfsrecreatie) van de verordening Romte. Ik leg het toch aan jullie voor omdat de provincie heeft aangegeven dat alle ontwikkelingen die betrekking hebben op recreatie en toerisme voor vooroverleg moeten worden aangeboden. *Antwoord* Het plan omvat de volgende onderdelen: - wonen - ijsschepperij/theetuin - B&B (2 kamers) - sociale eetkamer (1x p/m diner) - kleinschalige evenementen De voorgenomen activiteiten (wonen, dag- en verblijfsrecreatie) passen binnen de VR. De functies vinden plaats binnen de bestaande bebouwing en de kleinschalige activiteiten zijn op het bestaande perceel beoogd. De provincie kan instemmen met het initiatief. Bij ingrepen aan de bebouwing: aandacht voor ecologie.

Bijlage 2: Watertoets

WETTERSKIP FRYSLÂN

datum 26-1-2021
dossiercode 20210126-2-25380

Wateradvies geen waterschapsbelang
Project: Anne-Famkes Pleats
Gemeente: Leeuwarden
Aanvrager: [redacted]
Organisatie: gemeente Leeuwarden

Geachte heer/mevrouw [redacted],

Voor het plan Anne-Famkes Pleats heeft u een watertoets aangevraagd op www.dewatertoets.nl. Met de gegevens die u heeft opgegeven is bepaald dat het plan geen invloed heeft op het watersysteem en de waterketen. Hierdoor kan de procedure geen waterschapsbelang worden gevolgd voor de watertoets. Dit betekent dat u verder geen contact hoeft op te nemen met Wetterskip Fryslân. Deze uitkomst kunt u opnemen in de ruimtelijke onderbouwing van het plan. Mochten er desondanks vragen zijn, dan kunt u contact opnemen via onderstaande contactgegevens.

Toename verharding
Wij willen u verzoeken om in de waterparagraaf de volgende passage op te nemen over het onderdeel toename verharding. Door ruimtelijke ontwikkelingen neemt de hoeveelheid verhard oppervlak toe met als gevolg een versnelde afvoer van hemelwater. Het is nodig om deze versnelde afvoer te compenseren om de waterberging in een gebied in stand te houden. Dit geldt ook voor toevoegen van oppervlakteverharding die wel past binnen het bestemmingsplan, maar waarvan de grond al meer dan vijf jaar braak ligt en waar in het verleden niet voor gecompenseerd is.

Het is verboden zonder watervergunning neerslag versneld tot afvoer te laten komen indien daarbij meer dan 200 m²onverharde grond in stedelijk gebied en 1500 m²in landelijk gebied wordt bebouwd of verhard. Er geldt een vrijstelling van de vergunningsplicht wanneer wordt voldaan aan de compensatieregels genoemd in dit wateradvies. De meest voorkomende manier van compenseren is het graven van extra oppervlaktewater. Bij het graven van extra oppervlaktewater is onderstaande tabel van toepassing. Uiteraard is het toepassen van alternatieve maatregelen in het plan ook mogelijk. Afhankelijk van de maatregel kunnen andere normen gelden dan vermeld in het onderstaande tabel. Zie de Leidraad watertoets voor meer informatie over compenserende maatregelen of neem contact op met Cluster Plannen van Wetterskip Fryslân. Indien er niet wordt gecompenseerd door extra oppervlaktewater te graven waarbij onderstaande percentages worden gehanteerd of indien er geen overeenstemming plaatsvindt in de watertoetsprocedure over alternatieve maatregelen dan dient een watervergunning bij het waterschap te worden gevraagd.

Gebied	Stedelijk (>200 m²)	Landelijk (>1.500 m²)
Boezem	5%	5%
Polder	10%	10%
Vrij afstromend	Maatwerk mogelijk	Maatwerk mogelijk

Toelichting tabel

- 5% heeft alleen betrekking op de Friese boezem;
- de algemene regels keur zijn in de onderstaande tabel verwerkt;
- maatwerk kan bestaan uit bijvoorbeeld infiltratie of berging van het overtollig hemelwater.

Ruimtelijke adaptatie
Om ook in de toekomst prettig te kunnen wonen, werken en recreëren moeten steden en dorpen ingericht worden met het oog op de toekomst. Het is belangrijk kansen te benutten om het gebied klimaat robuust in te richten. Zo is het mogelijk om het bebouwd gebied beter bestand te maken tegen hevige regenbuien, periodes van droogte en hitte en de gevolgen van een mogelijke overstroming. Voor veel maatregelen geldt bovendien dat ze kosteneffectief zijn, als ze maar in een vroeg stadium in het planvormingsproces worden meegenomen. Meer informatie hierover is te vinden op De Friese klimaatatlas : www.frieseklimaatatlas.nl

Procedure
Via www.dewatertoets.nlhebben wij uw watertoets als een melding ontvangen. Wij archiveren deze melding. De watertoets is hiermee voor Wetterskip Fryslân afgerond.

Privacyverklaring
Wetterskip Fryslân verwerkt uw naam, adres, telefoonnummer, e-mailadres en kadastrale gegevens om uw aanvraag te behandelen. De grondslag van de verwerking van deze gegevens zijn taken in het algemeen belang die in het Besluit Ruimtelijke Ordening aan het waterschap zijn opgedragen. Wij hebben gegevens van u ontvangen en verdere gegevens zullen wij opvragen uit het kadaster en ons geografische informatie systeem. Uw gegevens worden na afronding van uw aanvraag permanent bewaard. U heeft recht op inzage, een kopie, rectificatie, wissing, beperking, bezwaar en het indienen van een klacht bij de Autoriteit Persoonsgegevens. Een verzoek daartoe kunt u doen via privacy@wetterskipfryslan.nl. Nadere informatie over de verwerking van uw gegevens en uw rechten vindt u op https://www.wetterskipfryslan.nl/over-de-site/privacyverklaring

Met vriendelijke groet,

Wetterskip Fryslân
Postbus 36 8900 AA Leeuwarden
T 058 292 2222
E info@wetterskipfryslan.nl

WETTERSKIP FRYSLÂN

datum 26-1-2021
dossiercode 20210126-2-25380

Samenvatting van de gegevens watertoets geen waterschapsbelang
Project: Anne-Famkes Pleats
Gemeente: Leeuwarden
Oppervlak plan: 2891 m^2

Gegevens aanvrager
[redacted]
gemeente Leeuwarden
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
T:
E: [redacted]

Gegevens gemeente
Welke gemeente omvat het grootste deel van het door u getekende plangebied?Leeuwarden
Gemeente: Leeuwarden
Contactpersoon: [redacted]
T: [redacted]
E: [redacted]

Resultaat kaartenanalyse voor het plangebied
Heeft u een beperkingsgebied geraakt?
Antwoord: ja

- Regionale en lokale kering
- Hoofdwateren

Uw antwoord op onderstaande vragen
Gaat het plan uitsluitend over de functiewijziging van bestaande bebouwing zonder fysieke aanpassing van bebouwing en ruimte?
Antwoord: ja

Geef een korte omschrijving van de functiewijziging
Antwoord: Het betreft het realiseren van een woning, ijsschepperij/theetuin, bed & breakfast en sociale eetkamer in de voormalige boerderij aan de Wurgedyk 20 in Steins.

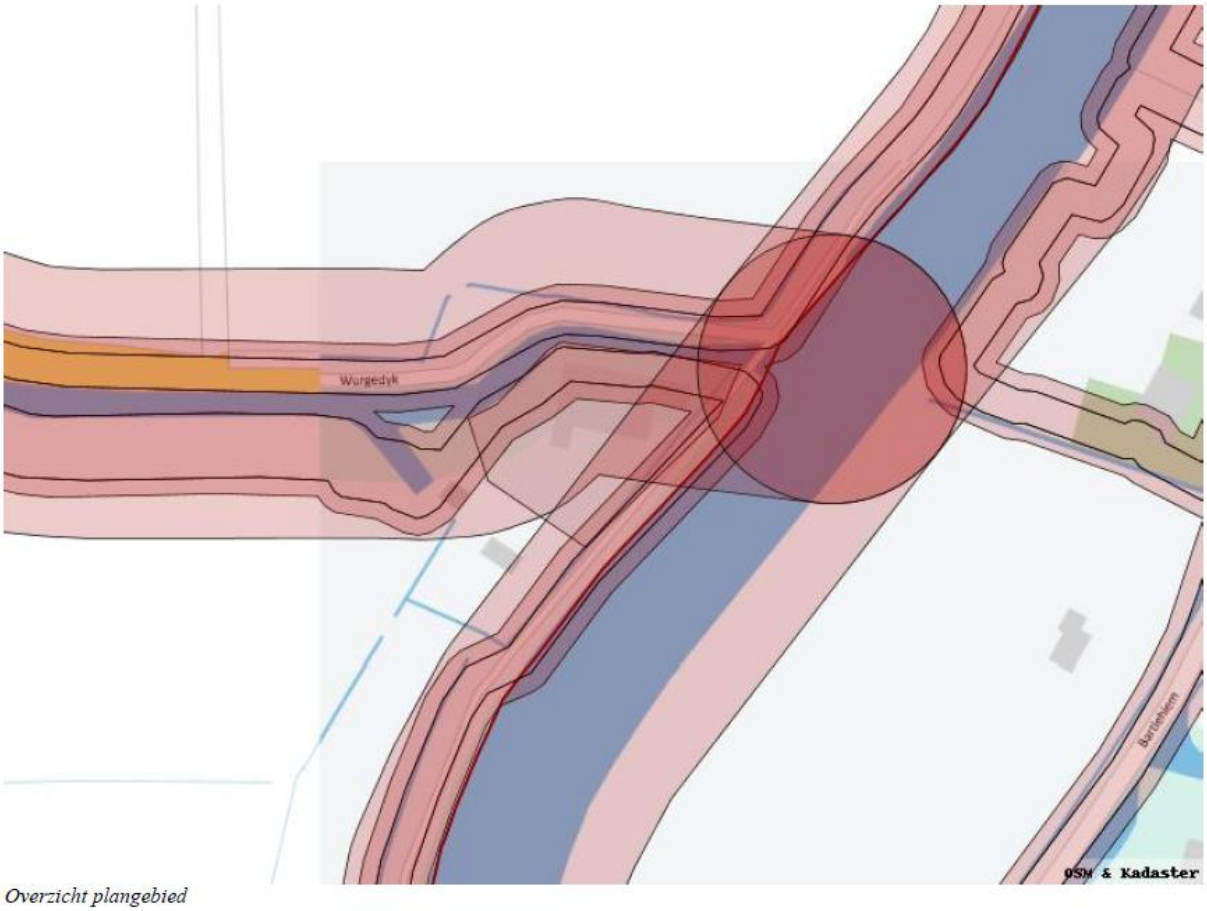

Overzicht plangebied

Te volgen watertoetsprocedure geen waterschapsbelang

www.dewatertoets.nl

Publiceerbare aanvraag/melding omgevingsvergunning

Formulierversie
2020.01

Aanvraaggegevens

Algemeen

Aanvraagnummer	5748409
Aanvraagnaam	Omgevingsvergunning Wurgedyk 20
Uw referentiecode	-
Ingediend op	24-01-2021
Soort procedure	Onbekend
Projectomschrijving	Wij willen graag een IJsschepperij/theetuin beginnen in onze boerderij en daarnaast twee B&B kamers verhuren.
Opmerking	-
Gefaseerd	Nee
Blokkerende onderdelen weglaten	Ja
Kosten openbaar maken	Nee
Bijlagen die later komen	-
Bijlagen n.v.t. of al bekend	-

Bevoegd gezag

Naam:	Gemeente Leeuwarden
Bezoekadres:	Oldehoofsterkerkhof 2 8911 DH Leeuwarden
Postadres:	Postbus 21000 8900 JA Leeuwarden
Telefoonnummer:	14 058
E-mailadres:	vergunningen@leeuwarden.nl
Website:	www.leeuwarden.nl
Bereikbaar op:	Maandag-vrijdag: 8.30 - 17.00 uur. Don.: tot 19.30

Overzicht bijgevoegde modulebladen

Aanvraaggegevens

Aanvragergegevens

Locatie van de werkzaamheden

Werkzaamheden en onderdelen

Nieuw kozijn plaatsen of bestaand kozijn of gevelpaneel veranderen

- Bouwen

Overige veranderingen aan bestaande bouwwerken

- Bouwen

Handelen in strijd met regels ruimtelijke ordening

- Handelen in strijd met regels ruimtelijke ordening

Bijlagen

Aanvrager

1 Persoonsgegevens aanvrager/melder

Geslacht	☑ Man ☐ Vrouw ☐ Niet bekend
Voorletters	J.
Voorvoegsels	-
Achternaam	Bottema

2 Verblijfsadres

Postcode	9051LE
Huisnummer	20
Huisletter	-
Huisnummertoevoeging	-
Straatnaam	Wurgedyk
Woonplaats	Stiens

3 Correspondentieadres

Adres	Wurgedyk 20 9051LE Stiens

5 Toelichting bij persoonsgegevens

Toelichting	De aanvraag is namens mij en Wini Weidenaar

6 Akkoordverklaring

Akkoordverklaring	☑ Hierbij verklaar ik dat ik de aanvraag/melding naar waarheid heb ingevuld, dat ik correspondentie over mijn aanvraag/melding wil ontvangen op het door mij opgegeven e-mailadres of op het door mij opgegeven adres van de berichtenbox en dat ik weet dat er kosten verbonden kunnen zijn aan het indienen van een aanvraag.

Locatie

1 Adres

Postcode	9051LE
Huisnummer	20
Huisletter	-
Huisnummertoevoeging	-
Straatnaam	Wurgedyk
Plaatsnaam	Stiens
Gelden de werkzaamheden in deze aanvraag/melding voor meerdere adressen of percelen?	☐ Ja ☑ Nee

Bouwen

Nieuw kozijn plaatsen of bestaand kozijn of gevelpaneel veranderen

1 De bouwwerkzaamheden

Wat is er op het bouwwerk van toepassing?

- ☐ Het wordt geheel vervangen
- ☑ Het wordt gedeeltelijk vervangen
- ☐ Het wordt nieuw geplaatst

Eventuele toelichting

In de buitengevel aan de tuinzijde willen we twee deuren plaatsen voor de toegang tot de B&B kamers

Hebt u voor deze bouwwerkzaamheden al eerder een vergunning aangevraagd?

- ☐ Ja
- ☑ Nee

2 Plaats van het bouwwerk

Waar gaat u bouwen?

Hoofdgebouw

3 Uiterlijk bouwwerk/welstand

Beschrijf van de onderstaande onderdelen de materialen en kleuren die u voor het bouwwerk gebruikt. U mag het veld leeg laten als u materialen en kleuren in de bijlagen vermeldt

Onderdelen	Materiaal	Kleur
Gevels		
- Plint gebouw		
- Gevelbekleding	Houten planken	Zwart
- Borstweringen		
- Voegwerk		
Kozijnen		
- Ramen		
- Deuren	Houten deuren	Wit
- Luiken		

Vul hier overige onderdelen en bijbehorende materialen en kleuren in.

-

4 Mondeling toelichten

Ik wil mijn bouwplan mondeling toelichten voor de welstandscommissie/ stadsbouwmeester.

- ☐ Ja
- ☑ Nee

Bouwen

Overige veranderingen aan bestaande bouwwerken

1 Woonboten en drijvende objecten

Betreft het bouwwerk een drijvend object?	☐ Ja ☑ Nee

2 Woning

Gaat het om de bouw van één of meer woningen?	☐ Ja ☑ Nee

3 De bouwwerkzaamheden

Wat is er op het bouwwerk van toepassing?	☐ Het wordt geheel vervangen ☐ Het wordt gedeeltelijk vervangen ☑ Het wordt nieuw geplaatst
Eventuele toelichting	In de schuur willen we twee kamers en een ruimte voor de IJsschepperij/theetuin bouwen binnen de bestaande muren en plafond. Het worden een soort van "doosjes" die los staan van de wanden en plafonds.
Hebt u voor deze bouwwerkzaamheden al eerder een vergunning aangevraagd?	☐ Ja ☑ Nee

4 Plaats van het bouwwerk

Waar gaat u bouwen?	Hoofdgebouw

5 Seizoensgebonden en tijdelijke bouwwerken

Gaat het om een seizoensgebonden bouwwerk?	☐ Ja ☑ Nee
Gaat het om een tijdelijk bouwwerk?	☐ Ja ☑ Nee

6 Gebruik

Waar gebruikt u het bouwwerk en/of terrein momenteel voor?	☐ Wonen ☑ Overige gebruiksfuncties
Geef aan waar u het bouwwerk en/of terrein momenteel voor gebruikt.	Het is de schuur van onze boerderij. Wordt niet gebruikt.
Waar gaat u het bouwwerk voor gebruiken?	☐ Wonen ☑ Overige gebruiksfuncties
Geef aan waar u het bouwwerk voor gaat gebruiken.	Voor het verhuren van twee kamers en het voeren van een IJsschepperij

7 Gebruiksfuncties

In onderstaande tabel staan in de eerste kolom mogelijke gebruiksfuncties die in een bouwwerk kunnen voorkomen. Vul voor alle gebruiksfuncties die voor u van toepassing zijn het aantal personen, de totale gebruiksoppervlakte en de totale vloeroppervlakte van het verblijfsgebied in m2 in hele getallen in.

Gebruiksfunctie	Aantal personen	Gebruiksoppervlakte (m2)	Verblijfsoppervlakte (m2)
Bijeenkomst			
Cel			
Gezondheidszorg			
Industrie			
Kantoor			
Logies	4	80	80
Onderwijs			
Sport			
Winkel			
Overige gebruiksfuncties	16	45	45

8 Uiterlijk bouwwerk/welstand

Beschrijf van de onderstaande onderdelen de materialen en kleuren die u voor het bouwwerk gebruikt. U mag het veld leeg laten als u materialen en kleuren in de bijlagen vermeldt

Onderdelen	Materiaal	Kleur
Gevels		
- Plint gebouw		
- Gevelbekleding		
- Borstweringen		
- Voegwerk		
Kozijnen		
- Ramen		
- Deuren		
- Luiken		
Balkonhekken		
Dakgoten en boeidelen		
Dakbedekking		

Vul hier overige onderdelen en bijbehorende materialen en kleuren in. -

9 Mondeling toelichten

Ik wil mijn bouwplan mondeling toelichten voor de welstandscommissie/ stadsbouwmeester.

- ☐ Ja
- ☑ Nee

Handelen in strijd met regels ruimtelijke ordening

1 Handelen in strijd met regels ruimtelijke ordening

Met welke regels voor ruimtelijke ordening zijn de voorgenomen werkzaamheden in strijd?	☑ Bestemmingsplan ☐ Beheersverordening ☐ Exploitatieplan ☐ Regels op grond van de provinciale verordening ☐ Regels op grond van een AMvB ☐ Regels van het voorbereidingsbesluit
Beschrijf hoe en in welke mate de voorgenomen werkzaamheden in strijd zijn met de regels voor ruimtelijke ordening.	Momenteel heeft ons erf de bestemming Agrarisch en dat willen we graag wijzigen naar horeca met wonen.
Beschrijf het huidige gebruik van de gronden of het bouwwerk.	Wonen
Beschrijf het beoogde gebruik van de gronden of het bouwwerk.	We willen graag 2 B&B kamers realiseren en een IJschepperij
Beschrijf de gevolgen van het beoogde gebruik voor de ruimtelijke ordening.	De bestemming zal gewijzigd moeten worden
Is het beoogde gebruik tijdelijk van aard?	☐ Ja ☑ Nee
Hebt u een rapport nodig waarin de archeologische waarde van het terrein dat zal worden verstoord in voldoende mate is vastgelegd?	☐ Ja ☑ Nee
Wordt er afgeweken van het exploitatieplan?	☑ Ja ☐ Nee
Geef aan waarom en de mate waarin wordt afgeweken van het exploitatieplan.	Het is nu agrarisch en zou horeca met wonen moeten worden.

Bijlagen

Formele bijlagen

Naam bijlage	Bestandsnaam	Type	Datum ingediend	Status document
w_Anne-Famkes_pleats_24_januari_2021_pdf	details verbouw Anne-Famkes pleats 24 januari 2021.pdf	Kwaliteitsverklaringen Bestemmingsplan, beheersverordening en bouwverordening eenvoudige bouwwerken Gezondheid Overige gegevens veiligheid Welstand Installaties Plattegronden en doorsneden bouwen eenvoudige bouwwerken Bestemmingsplan, beheersverordening en bouwverordening Constructieve veiligheid eenvoudige bouwwerken Plattegronden, doorsneden en detailtekeningen bouwen Constructieve veiligheid Gegevens Handelen in strijd met regels ruimtelijke ordening	24-01-2021	In behandeling
an_Anne-Famkes_Pleats24_januari_2021_pdf	Projectplan Anne-Famkes Pleats24 januari 2021.pdf	Anders	24-01-2021	In behandeling

Projectplan

Inhoudsopgave

Projectplan		**1**
1.	**Over de droom van Jori & Wini**	**3**
2.	**Projectomschrijving**	**4**
3.	**IJsschepperij/Theetuin**	**5**
4.	**Sociale eetkamer**	**6**
5.	**Slapen**	**8**
6.	**Historie & toerisme**	**9**
7.	**Gezonde leefomgeving**	**10**
8.	**Wie zijn wij?**	**11**
9.	**Bijlagen:**	**12**

1. Over de droom van Jori & Wini

Mooie momenten delen…

Wij, Jori, Wini en Anne-Famke hebben in 2019 onze droomplek gevonden aan de Dokkumer Ee ter hoogte van Stiens. De oude boerderij uit 1825 is zeer geschikt voor onze plannen. Wij willen de wereld namelijk een stukje mooier maken op een manier die bij ons past. We willen Fryslân delen met de rest van de wereld. De rest, is iedereen die behoefte heeft aan rust, natuur, een bijzonder moment, vrijheid of een beetje aandacht. We zijn geen zorginstelling maar een gewoon gezin dat openstaat voor de mensen om ons heen en samen met mensen mooie momenten wil maken.

Wij geven mooie herinneringen!

2. Projectomschrijving

Onze boerderij is een plek waar je thuis komt. Thuis om een hapje te eten, te slapen of waar je even de gezelligheid opzoekt. Dit kan in het Bed & Brochje, de sociale eetkamer, de IJsschepperij, de tuin of in de schuur. Eén keer in de maand zal er op de boerderij een etentje verzorgd worden voor mensen die 'iedere' avond alleen eten. Dit vindt plaats in de sociale eetkamer. De kamer(s) van de B&B worden verhuurd conform marktprijzen. Eens per maand wordt één kamer aangeboden aan iemand die dit nodig heeft. Dit kan zijn omdat de perso(o)n(en) geen geld hebben om elders te overnachten of er even uit moeten om een andere reden. Criteria hiervoor vind je verderop in dit plan. Dit alles in een zo gezond mogelijke leefomgeving!

Doel

We beseffen ons dat wij het erg getroffen hebben met elkaar, de plek waar we opgroeien, met ons kind, onze families, eigenlijk hebben wij alle geluk van de wereld. Dit geluk willen wij delen, ook met mensen die dit niet hebben. We hopen hiermee een klein lichtpuntje te zijn voor anderen.

Naast mensen zijn ook de aarde, natuur en de omgeving waarin wij mogen leven erg belangrijk voor ons maar zeker ook voor de generatie na ons zoals ons eigen dochter Anne-Famke. Dit kan alleen blijven bestaan als wij daar aandacht voor hebben en met respect omgaan met onze leefomgeving. We willen onze boerderij daarom duurzaam verbouwen en voorzien van een leefomgeving waarin bijen en insecten het goed hebben en waarin de grond weer gezond wordt.

Jori, Anne-Famke en Wini

3. IJsschepperij/Theetuin

Vanuit onze schuur, of eigenlijk een gedeelte van onze schuur en in de tuin willen wij een IJsschepperij starten. De vraag naar een bakje koffie met wat lekkers is er. Voorheen zat er een theetuin direct naast het bruggetje van Bartelehiem. Daarnaast hebben wij afgelopen zomer waterijsjes verkocht aan de achterzijde van onze boerderij (zie foto). Dit was voor ons een testcase om te kijken of er loop is naar onze boerderij en om in gesprek met voorbijgangers en toeristen te komen. Een gouden greep zo bleek. Niet alleen omdat er daadwerkelijk ijsjes werden verkocht maar ook omdat we veel mensen hebben gesproken en iedereen aangeeft dat dit de plek is voor bijvoorbeeld een theetuin.

Try-out ijsverkoop

Niet alleen omdat er van Burdaard naar Leeuwarden geen gelegenheid is waar je even iets kunt nuttigen (aan deze kant van de Dokkumer Ee) maar ook omdat er heel veel mensen zijn die graag even een praatje maken, meer willen weten over de omgeving, over de Elfstedentocht en over de historie van het gebied.

We willen ons juist onderscheiden door niet alleen een theetuin te starten maar ook een ijsschepperij. Hierdoor zijn we ook interessant voor voorbijgangers en mensen uit de nabije omgeving bijvoorbeeld uit Stiens, Jellum, Koarnjum, Bartelehiem en Hallum. We richten ons dus niet alleen op toeristen maar ook mensen uit de omgeving. We willen starten met vier tafels binnen en evenzoveel tafels buiten.

Doelgroepomschrijving:
Voorbijgangers, de ANBW toerist, fietsers zowel van buiten Friesland als uit de directe omgeving. Leeftijdscategorie grotendeels boven de 40.
Openingsperiode: april t/m september. Openingstijden: do-zo 11:00-18:00 uur

4. Sociale eetkamer

Samen eten

Eenzaamheid is nog nooit zo groot geweest in Nederland en ook in Friesland is het probleem groot. 42% van de Friezen voelt zich weleens eenzaam. Bijna 31% voelt zich emotioneel eenzaam en 43% sociaal eenzaam. Sociale eenzaamheid draait om minder contact hebben met andere mensen dan je wenst. Denk aan het missen van vrienden, kennissen of collega's. Het sociaal netwerk schiet tekort. Er is een sociale behoefte. Natuurlijk kunnen we met de sociale eetkamer niet een vriend voor iedereen zijn. Wel kunnen we er voor zorgdragen dat mensen die anders altijd alleen eten uit Stiens en omgeving andere mensen ontmoeten. We willen minimaal één keer per maand een etentje organiseren. We nodigen mensen uit die ''elke' avond alleen eten maar af en toe wel behoefte hebben om andere mensen te ontmoeten.

Ze kunnen aanschuiven aan de grote tafel en mee-eten tegen een kleine vergoeding. Deze is om de onkosten te dekken van de boodschappen en om de betrokkenheid te verhogen, want gratis zorgt vaak voor een lagere betrokkenheid. We willen starten met een groep van maximaal tien mensen. Deze doelgroep gaan we benaderen via de dorpskrant, huis aan huis krant De Stienser, Social Media en via ons eigen netwerk.

Ons ideaal is dat er vriendschappen ontstaan uit de sociale eetkamer waardoor mensen niet meer altijd alleen hoeven te eten. En waardoor ze de sociale eetkamer vervolgens niet meer 'nodig' hebben waardoor de groep af en toe ververst wordt. Doordat we communiceren over de Sociale Eetkamer verwachten we binnen een korte tijd weer nieuwe aanwas en/of zelfs uit te moeten breiden naar een extra avond per maand.

MARGARINE
MUTTI
LEVO

5. Slapen

Ervaar de stilte…

Fryslân, in 2018 nog Culturele Hoofdstad van Europa en in de top 3 van Lonely Planet. Kortom een veelbelovende plek om een keer te bezoeken. Een plek om tot rust te komen, de natuur te ontdekken, wandelen, varen, fietsen of je onder te dompelen in cultuur. Fryslân heeft van alles te bieden voor jong en oud. Onze boerderij uit 1825 ligt aan de Dokkumer Ee, praktisch aan de Elfsteden route. Nog zo'n icoon van deze bijzondere provincie. Binnen een half uur ligt de binnenstad van Leeuwarden of het pittoreske Dokkum. Dichterbij, in het dorp Stiens (4km), zijn een aantal unieke boetiekjes. Er is genoeg te beleven maar de rust en de weidsheid van het gebied rondom de boerderij zal met name gasten aanspreken.

In de schuur van de boerderij worden twee ruime kamers gebouwd voor twee personen. Er is een gezamenlijke keuken waar eens per maand een sociaal etentje wordt georganiseerd waar gasten ook aan kunnen schuiven.

De B&B van Jori en Wini is niet zomaar een B&B. Het doel is om minimaal eens per maand een kamer 'weg' te geven. Mensen die het niet zo breed hebben, een verzetje nodig hebben of mensen die door bijvoorbeeld een handicap aan huis gekluisterd zijn willen wij de mogelijkheid bieden om er even 'uit' te kunnen. De procedure hiervoor willen we zo simpel mogelijk houden. Enerzijds kunnen mensen die wij kennen/vertrouwen andere mensen 'opgeven' anderzijds willen we in overleg met gemeente onze bijzondere overnachting bij de juiste doelgroep onder de aandacht krijgen.

Bêd en Brochje

6. Historie & toerisme

Anne-Famke's Pleats, de boerderij waar dit alles plaats gaat vinden, ligt aan de fiets Elfstedenroute. Een plek waar duizenden mensen langsfietsen maar eigenlijk geen weet van de historie van het gebied hebben. In de IJsschepperij wordt het verhaal van de directe omgeving vertelt middels de tafels, deurpanelen, deze worden voorzien van foto's en informatie uit het verleden.

Daarnaast zal er een deurpaneel zijn met informatie over het bruggetje van Bartelehiem die 500 meter verderop ook daadwerkelijk te bezichtigen is. Uiteraard ook over de Elfstedentocht zelf. We willen de toeristen een mooi moment bij ons bieden door ze te voorzien in informatie over de historie maar natuurlijk ook over plekken in de buurt waar ze naartoe kunnen. De informatie willen we samen met een kunstenaar/vormgever verwerken in ons interieur zodat er overal iets te ontdekken valt.

7. Gezonde leefomgeving

Met een grote investering in een All Star CV van 1000 liter hebben we alvast een stapje richting de toekomst gezet. Deze 'grote' C.V. verwarmt haar water middels de meest duurzame bron die voorhanden is. De eerste stap die we gaan maken is de aanschaf van 'heatpipes'. Op het dak liggen al vijfentwintig zonnepanelen. Naast duurzame energiebronnen zullen we de grond zo schoon mogelijk maken door het toevoegen van rijke plantensoorten die zowel voor de grond als insecten goed en voedzaam zijn. Ook willen we een kleine fruitgaard realiseren en een groentetuin.

'We bouwen aan een gezonde leefomgeving, niet voor onszelf maar voor de generatie na ons'.

8. Wie zijn wij?

De mensen achter dit plan

Jori Bottema
Gastheer ten voeten uit en vorig jaar ontpopte hij zich tot een ware 'bob de bouwer', maar dat laatste is vooral mooi meegenomen. Het gastheerschap, het vermaken van mensen en hen op hun gemak stellen daarvoor is Jori in de wieg gelegd en daar geniet hij ook oprecht van. Deze rol zal hij dan ook voornamelijk hebben naast de boekhoudkundige zaken die komen kijken bij ons project.

Anne-Famke
Dit is de dochter van Jori en Wini en dus de baas ;). Natuurlijk is dit niet letterlijk zo maar haar gezondheid en welzijn is wel in ieders belang en heeft altijd voorrang.

Wini Weidenaar
Dit is de kostwinner in huis met haar eigen communicatiebureau. De specialiteit van Wini is nieuwe dingen in de markt zetten en deze te laden met de juiste ingrediënten. Dit zal ook met name haar functie in het geheel worden. Daarnaast zal zij de activiteiten in 'It buthùs' en in de tuin voor rekening nemen samen met Jori, gezien haar ervaring met o.a. de kerstmarkt in de Blokhuispoort.

Tsjoch!

9. Bijlagen:

Impressie aanpak Anne-Famke's Pleats

1. Locatie IJsschepperij schuur
    a. Rode blok
2. Locatie slaapplaats in de schuur aan de Zuid kant.

Impressie IJsschepperij

Impressies Bêd en Brochje

Impressie achter aanzicht

Achter en zijaanzicht ijsschepperij en b&b

Bovenaanzicht/plattegrond op het perceel

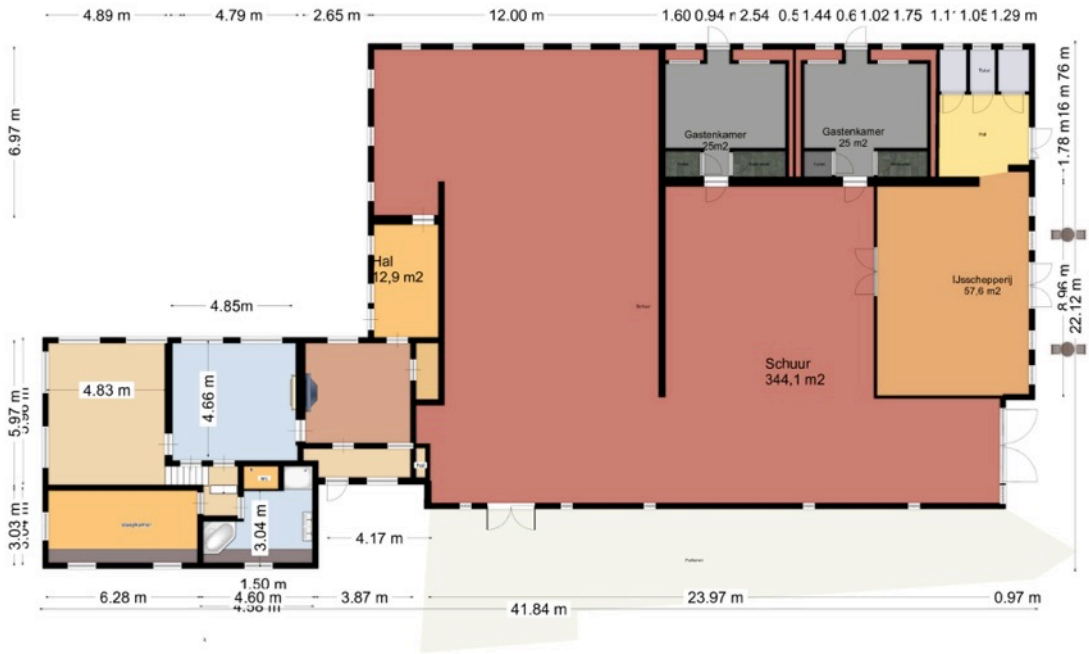

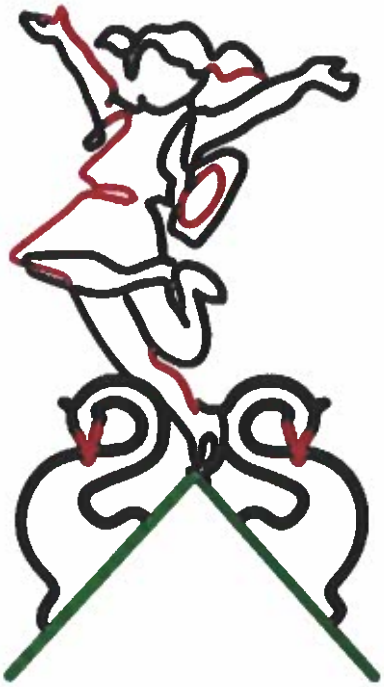

Anne-Famkes Pleats

thus by us

Informatie met betrekking tot de interne verbouwing van Anne-Famkes Pleats

ONTVANGEN 2 4 JAN 2021

Inleiding

Dit document is gemaakt voor de aanvraag bij Gemeente Leeuwarden om de bestemming te wijzigen van de Wurgedyk 20 Stiens. Het bevat de informatie die nodig is om de wijziging door te voeren waaronder huidig en gewenst gebruik, constructie, brandveiligheid, overlast, overige gezondheid installaties en 3d impressies. Aan het einde van het plan vindt u de berekeningen van de constructeur, de heer Vonk uit Hallum en ons project plan.

Anne-Famkes Pleats

Huidig gebruik

De verbouwing zal plaatsvinden in de schuur. Deze gebruiken wij momenteel enkel voor opslag van onze eigen spullen. Het totale oppervlakte van het pand is 562,8 m2. Het woongedeelte is 119 m2. Een plattegrond van de huidige situatie wordt hieronder weergegeven: De schuur heeft een formaat van 19 meter breed bij 24 meter lang.

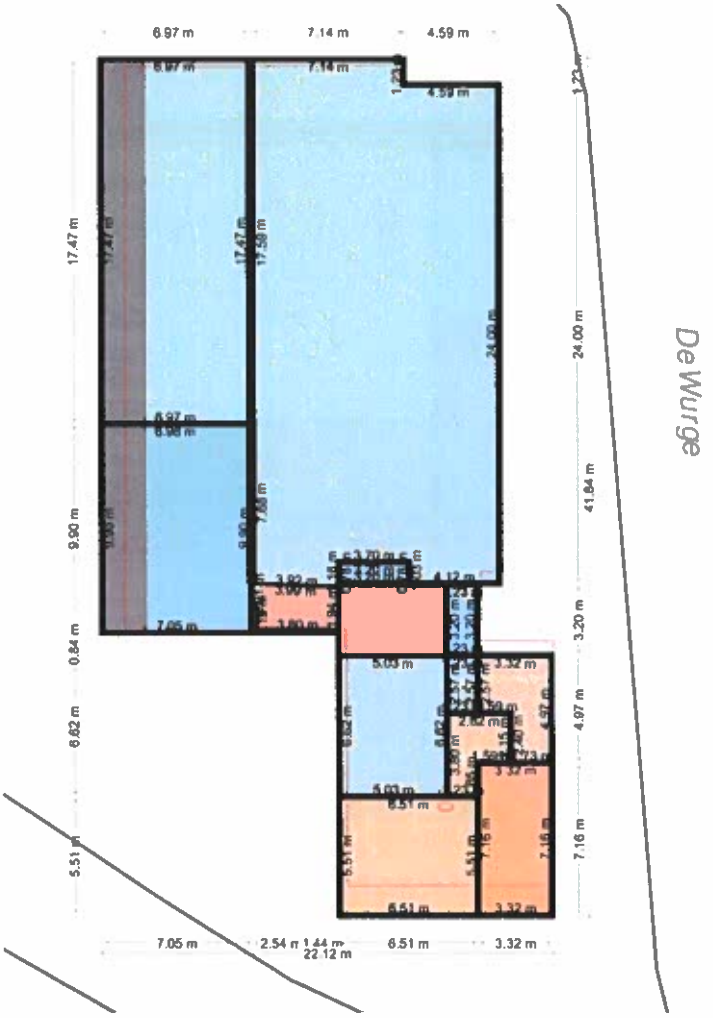

Gewenst gebruik

Het gewenste gebruik van de schuur wordt hieronder weergegeven, inclusief het aanzicht van buiten:

Bêd & Brochje

In de schuur willen we twee kamers voor gasten realiseren. Beide kamers zijn 25 m2 met een totaal van 50 m2. Deze kamers zullen als doosjes gebouwd worden binnen het bestaande bouwwerk. Hierdoor staan ze los van elkaar en heb je minimaal geluid-overdracht.

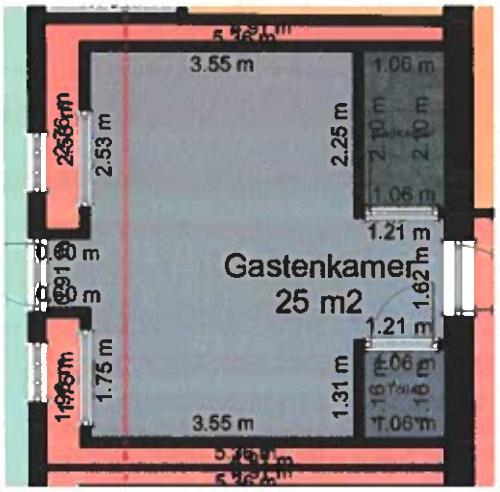

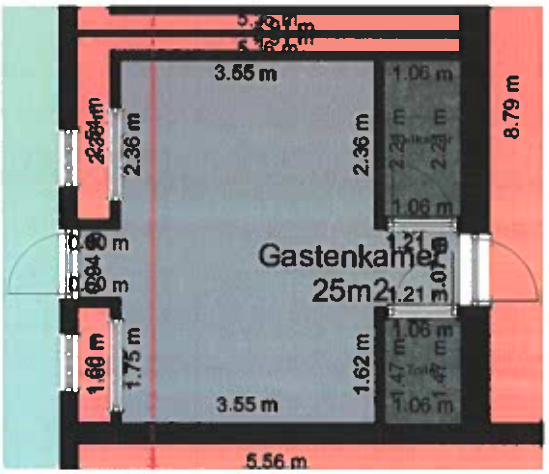

De opbouw van de wanden van buiten naar binnen:

1. 2 cm houtplanken op regelwerk,
2. dubbel steens - baksteenmuur,
3. geïsoleerde binnenmuren; 15mm underlayment aan de buitenkant, 2 mm spinvliesfolie, 140 mm houten wand geïsoleerd met knauf glaswol naturoll 037 (thermisch , akoestisch en brandwerend), 2 mm luchtdichte folie, 11 mm OSB 3, 2 x 12,5 mm gipskartonplaat,
4. twee muren van betonsteen met daartussen 10 cm isolatie,
5. tussen de kamers en de hal staan 10 cm muren van cellenbeton.

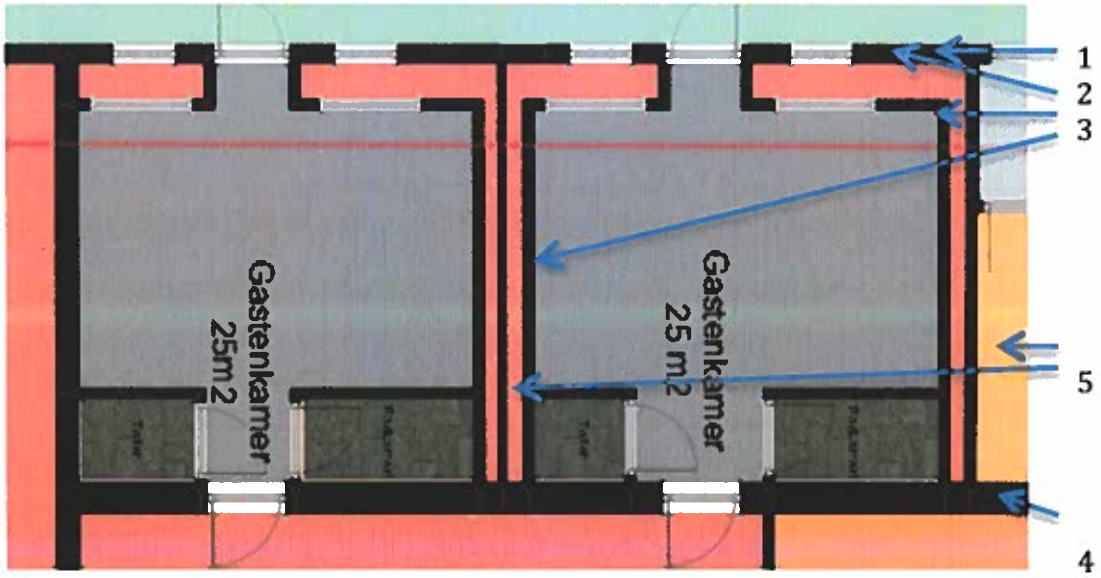

Het plafond van boven naar beneden:

- 18 mm underlayment boven op de balken,
- 170 mm balken met daartussen 140 mm knauf glaswol naturoll 037 (thermisch , akoestisch en brandwerend) deze balken rusten in 5 staalconstructies die in het beton bevestigd zijn en rusten op de muur van betonsteen,
- 90 mm sls met daartussen 90 mm knauf glaswol naturoll 037 (thermisch , akoestisch en brandwerend),
- 2 x 12,5 mm gipskartonplaat.

Opbouw vloer:

- 90 mm Cls met daartussen 90 mm pir-platen,
- 25 mm Fermacell 2E22 vloerplaat,
- 9 mm laminaat.

De IJsschepperij

De IJsschepperij is 8,8 bij 6,4 meter, 57,6 m2 oppervlakte.
De wanden worden bekleed met gipskartonplaten vanwege de brandwerende kwaliteiten.
Tussen de IJsschepperij en de kamers zit een dubbele geïsoleerde betonstenen wand welk voor geluidsreductie zorgt. Voor de IJsschepperij zullen drie toiletten gerealiseerd worden. Waarvan één toilet rolstoelvriendelijk. In de IJsschepperij is er plaats voor vier tafels.

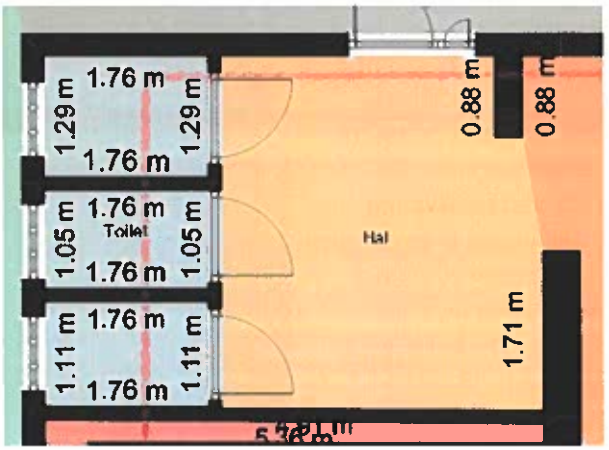

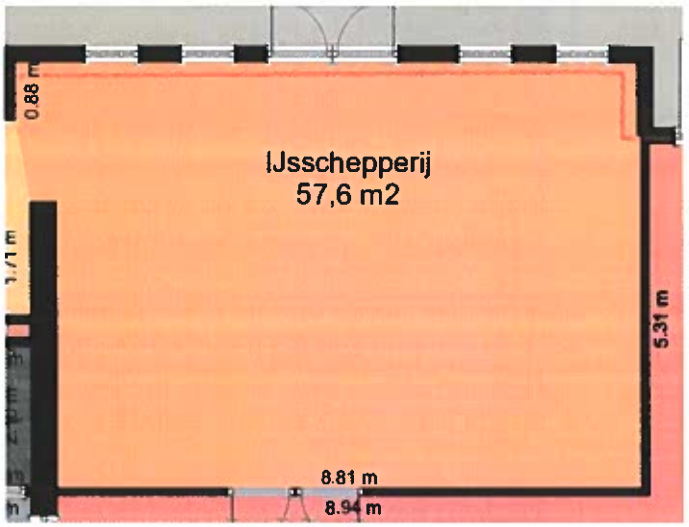

Op het terras zullen ook vier tafels staan.

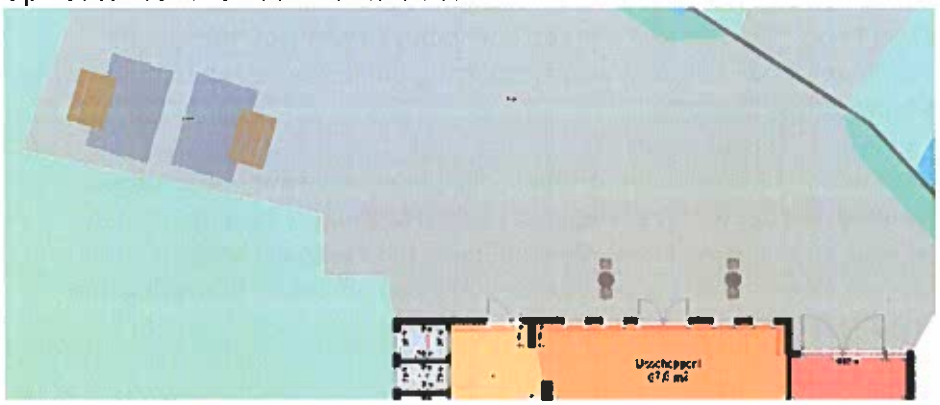

Plaatsing deuren in de gevel

Voor het plaatsen van de deuren in de gevel zijn er geen grote aanpassingen nodig. Het plaatsen van lateien boven de deuren is voldoende. De buitenmuur draagt de constructie niet, alleen het gewicht van het stukje platte dak. De berekeningen hiervoor kunt u in de bijlage vinden.

Installaties

De kamers worden voorzien van water en elektra vanuit de woning. Voor de elektra zal een extra stoppenkast in de schuur geplaatst worden. Momenteel zit hier al een oude en deze wordt vervangen.

Warm en koud water zal via de technische ruimte van de woning gebeuren. Om te zorgen dat het warme water ook warm is wordt een doorstromer geplaatst. De afvoer van hemelwater gebeurt via het platte dak aan de tuin zijde. Het installatiewerk zal gedaan/ gecontroleerd worden door DW Multitech Service in Oosternijkerk. Zij zullen aan de hand van het bouwbesluit een passende keuze maken betreft verwarming, elektra en ventilatie.

Brandveiligheid

De kamers hebben beide een eigen entree aan de tuinzijde. Via de schuur is er een extra vluchtroute in geval van nood. Deze deuren worden voorzien van een slot met aan de binnenzijde een draaicilinder. In de schuur is noodverlichting om de route aan te duiden. De af te leggen afstand is maximaal 15 meter.

De wanden en plafonds worden bekleed met dubbele gipsplaten waardoor 60 minuten brandwerend bereikt word. Verder wordt er een extra cellen betonnen muur geplaatst tussen de vertrekken voor de brandveiligheid. De kamers en IJsschepperij hebben door-gelinkte brandmelders, en eigen schuim-brandblussers. Alles op advies en in overleg met Frans van Brandbeveiliging Friesland.

Geluidsisolatie

De vloeren van de kamers zijn geïsoleerd met 9 cm pir-plaat (r=4,09). De wanden met 14 cm glaswol (r=3,78) bekleed met OSB en gipsplaten waardoor het massa-veer-massa concept toegepast word. Verder wordt er een extra cellen betonen muur geplaatst tussen de vertrekken voor de geluidsreductie.

Overige gegevens veiligheid

Licht komt de kamers binnen via de stalramen. Deze zitten op 1,2 meter hoogte ten opzichte van de vloer. Beide kamers hebben twee ramen van 80* 60 cm.
Ventilatie zal mechanisch gaan. Verder vindt er geen verbranding plaats aangezien het water via de technische ruimte van de woning gaat en er geen kookgelegenheid aanwezig is.

Parkeerplaatsen & fietsen

Op het erf zullen vier parkeerplekken aanwezig zijn. Waarvan twee voor de gasten van de kamers en twee voor eventuele gasten van de IJsschepperij. Echter gaan wij er vanuit dat het merendeel van de gasten op de fiets komt. Voor hen plaatsen we fietsenrekken.

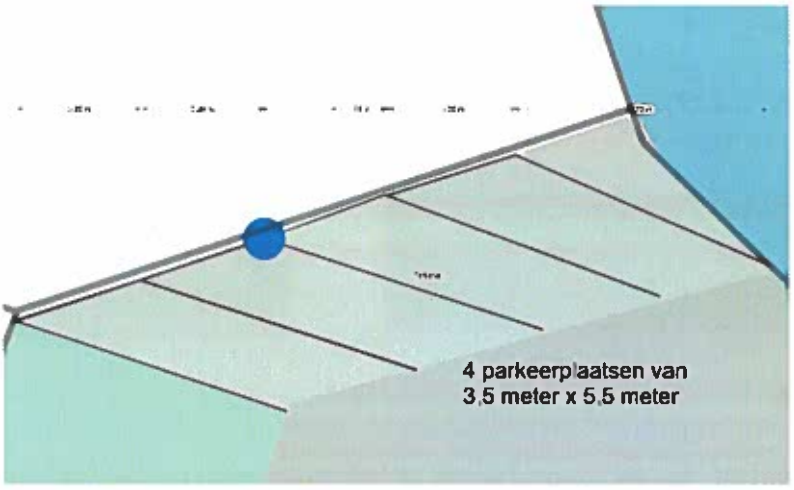

Maatschappelijke projecten

De sociale eetkamer is één van de maatschappelijke projecten die we op willen zetten, deze vindt plaats in de IJsschepperij. Eén keer per maand zal er een etentje georganiseerd worden voor mensen die behoefte hebben aan sociaal contact. Meer uitleg kunt u in ons projectplan vinden. Het eten gebeurt 's avonds, de maaltijd wordt bereid in de woning. De meeste gasten worden opgehaald of rijden samen. Mocht het zo zijn dat er meerdere auto komen dan is er altijd ruimte aan de zijkant van het huis.

Even eruit. Er zijn genoeg mensen die even uit hun eigen omgeving moeten omdat het even niet wil of dat het te hectisch is, maar het niet kunnen betalen. Wij willen één keer per maand een overnachting of meerdere weggeven aan iemand die het nodig heeft tegen kostprijs. Meer informatie kunt u in ons projectplan vinden.

Belendende bebouwing

Naast de boerderij wordt momenteel een nieuw huis gebouwd door de vorige eigenaren van de Wurgedyk 20. Hieronder staan afbeeldingen van het te bouwen huis.

Overlast

Een aantal reacties van de "buren" nadat ze het projectplan hadden gelezen:

- Jori , Wini & Anne-Famke wat een prachtig mooi "Projectplan"! Duidelijke omschrijving van de plannen en mooie foto's en tekeningen. Superleuk om deze ondernemers naast ons te hebben. "Mei 'k wol oer".
- Wat een geweldige opzet!! En 1 vraag. Dat schepijs, moet die melk niet van de Wurgedyk komen? Van mooie montelbiarde koeien die van april tm september echte weidemelk produceren. Daar kunnen wij dan wel bij helpen.
- Wat in moai projekt sille jimme opstarte!! Jouwert wist der natuerlik mear fan dan ik mar no bin ik ek op 'e hichte.
- In protte sukses tawinske dit jier sadat jimme gau fan start kinne as alle papierbrot klear is. Ik tink ek oan in natuerlêzing by jimme op de pleats troch ús Wide Mar deskunduige: Sieds Boersma.
- Er is echt behoefte aan een dergelijk initiatief, wij juichen het alleen maar toe.

We hebben ons plan rondgebracht bij de buren hierboven een aantal reacties die we gekregen hebben en ook de andere reacties zijn erg positief.

Aangezien er voorheen al een theetuin bij het bruggetje van Bartelehiem zat zijn de buren bekend met een soortgelijk initiatief. De doelgroep van de IJsschepperij is: voorbijgangers, fietsers zowel van buiten Friesland als uit de directe omgeving. Leeftijdscategorie grotendeels boven de 40. Dit is niet een groep die in het algemeen voor overlast zorgt. De openingstijden van de IJsschepperij zijn van 10:00 tot 18:00 wat ervoor zorgt dat 's avonds de rust niet verstoren. Er zal geen groot terras aanwezig zijn waardoor de hoeveelheid geluid beperkt wordt. Mocht er wel overlast zijn van gasten dan zullen we hen vragen om te vertrekken. Jori werkt al lang in de horeca en heeft veel ervaring in het omgaan met gasten. De doelgroep van de kamers zal gelijk zijn aan die van de IJsschepperij. Deze doelgroep komt voor de rust van de omgeving.
De directe buren (vorige bewoners van de boerderij) zijn bij de verkoop op de hoogte gebracht van onze wensen en plannen. Zij zijn hier al net zo enthousiast over als ons.

Boven aanzicht boerderij

Buitengevel: huidige staat en gewenst resultaat

Huidige staat van de buitenmuur, welk bekleed zal worden met zwarte houten planken

3d impressies

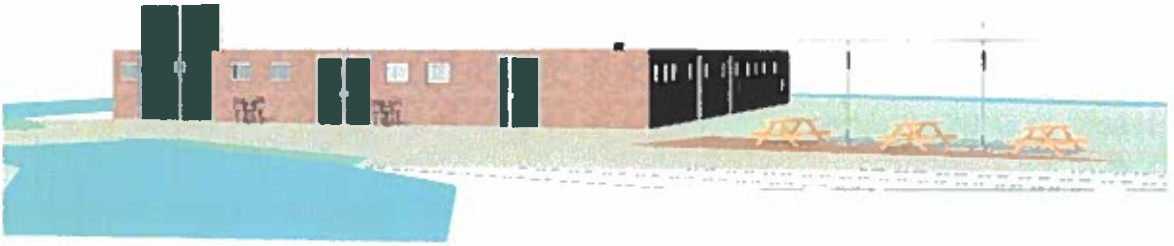

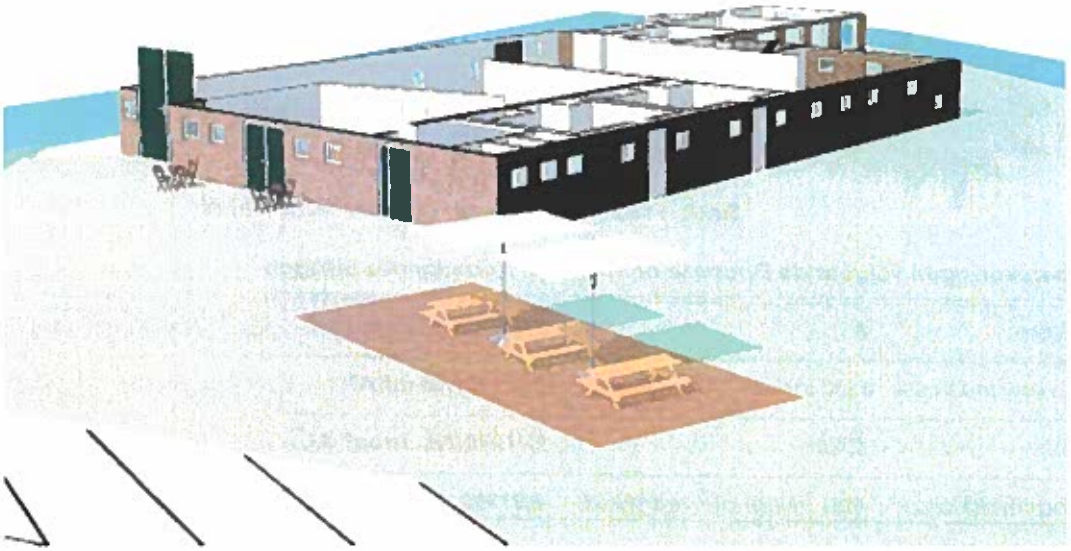

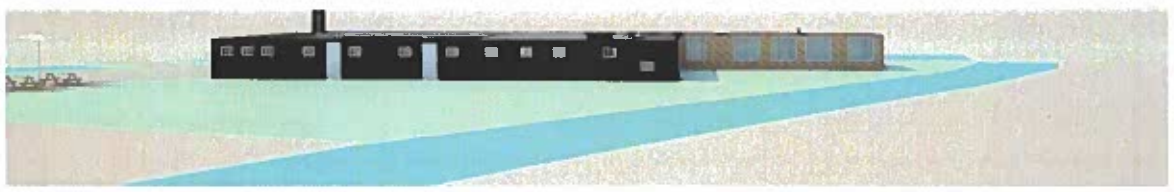

GEWICHTSBEREKENING & STATISCHE BEREKENING
t.b.v. aanbrengen muuropening in bestaande boerderij

Opdrachtgever:

Jori Bottema en Wini Weidenaar
Wurgedyk 20
9051 LE Stiens

Bouwlocatie:

Wurgedyk 20
9051 LE Stiens

21-01-2021

Constructeur **A.W.Vonk** Sinds 1969

Mariengaarderweg 20
9074 TM Hallum
Tel- 0518-431689
E-mail awvonk@zonnet.nl

Statische berekeningen volgens de Europese normen met Nederlandse bijlagen

Gebruiksklasse	A	EN1991-1-1 Tabel 6.1
Ontwerplevensduurklasse	3 (50 jaar)	EN1990/NB art.A1.1
Gevolgklasse	CC2	EN1990/NB Tabel B1
Betrouwbaarheidsklasse	RC1 (Normale veiligheid)	EN1990 Tabel B2

P.B. = opgelegde (permanente) belasting. V.B. = variabele belasting

Beton C20/25
Wapening B 500

Houtkwaliteit minimaal C24
Gelamineerd hout LH24

Staalkwaliteit S235

Definitieve details en maten te bepalen door de aannemer of architect

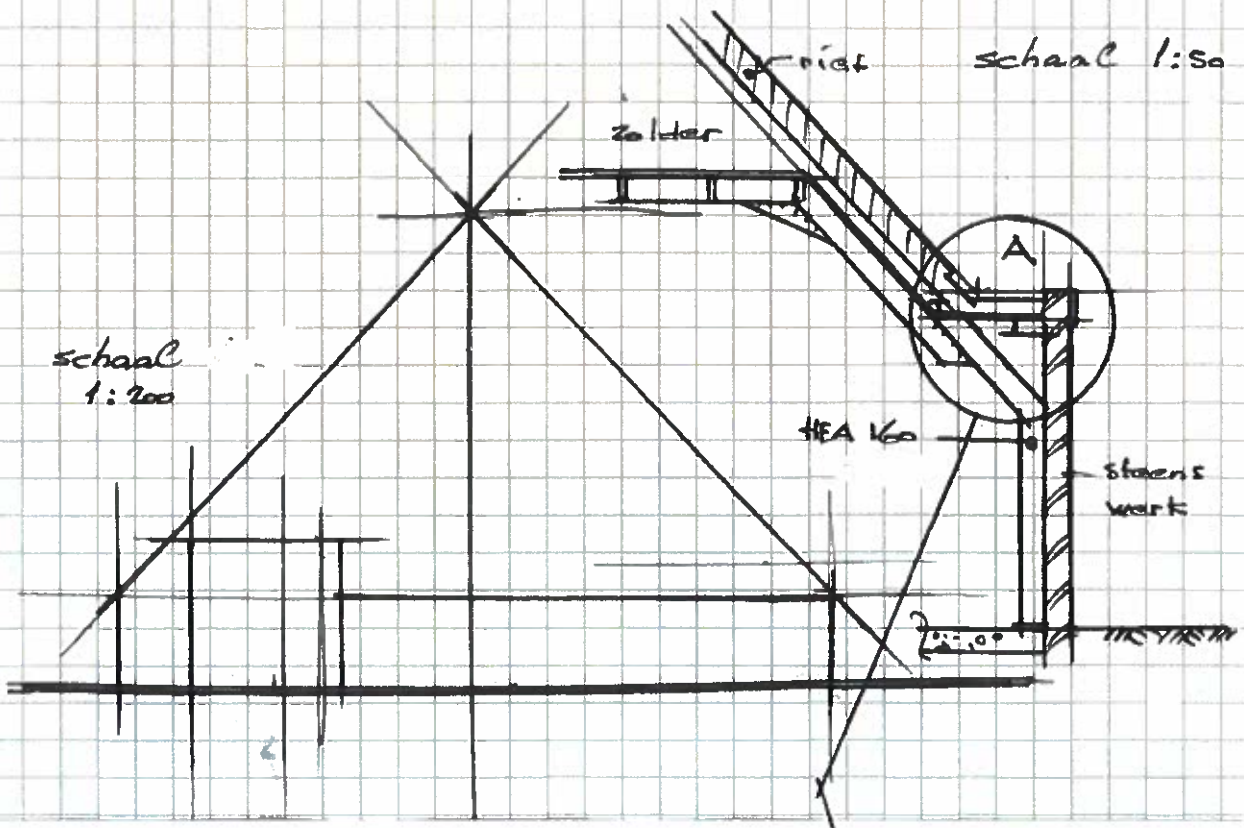

Aanzicht Achtergevel

blad 1.

beschouwing bestaande konstruktie dakrand

Er is in het verleden een zolder aangebracht die hoger is dan de oorspronkelijke hooizolder boven de stal.

Op blad 1: detail A is aangegeven hoe de konstruktie aangebracht is, de bijgesloten foto's geven ter verduidelijking het totale overzicht van de bestaande situatie.

De reaktie uit de tap (sporentap) wordt opgevangen door ligger I, die de reaktie afgeeft aan een vijftal spanten bestaande uit HEA 160.
Met deze konstruktie komt er geen belasting op de buitenmuur waarin een deuropening gepland is.

De dakbelasting op het dakje breed ± 600mm bedraagt

Houtkonstruktie	0,25
dakbedekking	0,20
afwerking	0,15
	0,60 kN/m² eigen gewicht

Sneeuw belasting incl. ophoping gerekend 1,50 kN/m²

reaktie v.h. dakje op de buitenmuur incl latei konstruktie

	0,4 × 0,60	= 0,24	boven de deur
	0,4 × 1,50	= 0,60	
metselwerk	0,3 × 4,00	= 1,20	
eg. latei		= 0,30	
		2,34	afgerond 2,50 kN/m'

Overspanning van de latei 2,50 mtr.

In staal benadigd bij een doorbuiging bij vollast van 1/500 Cf = 0,5 cm.
Iben = 31 × 0,25 × 2,5³ = 121 cm⁴
M = 1/8 × 2,5 × 2,50² = 1,93 kNm Wben = 12,21 cm³
Te nemen aan de binnenzijde L 100 × 65 × 8
Ix = 127 cm⁴
Wx = 18,9 cm³

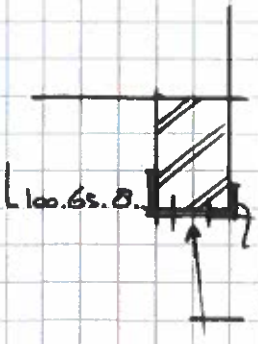

Aan de buitenzijde L 65 × 65 × 8

De stalen latei verzinken

In hout → Iben = 21 × 31 × 0,25 × 2,5³ = 2543 cm⁴
Wben = 276 cm³
Ix = 1/12 × 20 × h³ = 2543 cm⁴ h = 11,5 cm
Kleem houtafm dan 20 150 × 200 mm. → Ix = 5625 cm⁴
Wx = 750 cm³

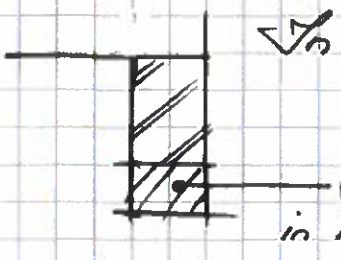

blad 3

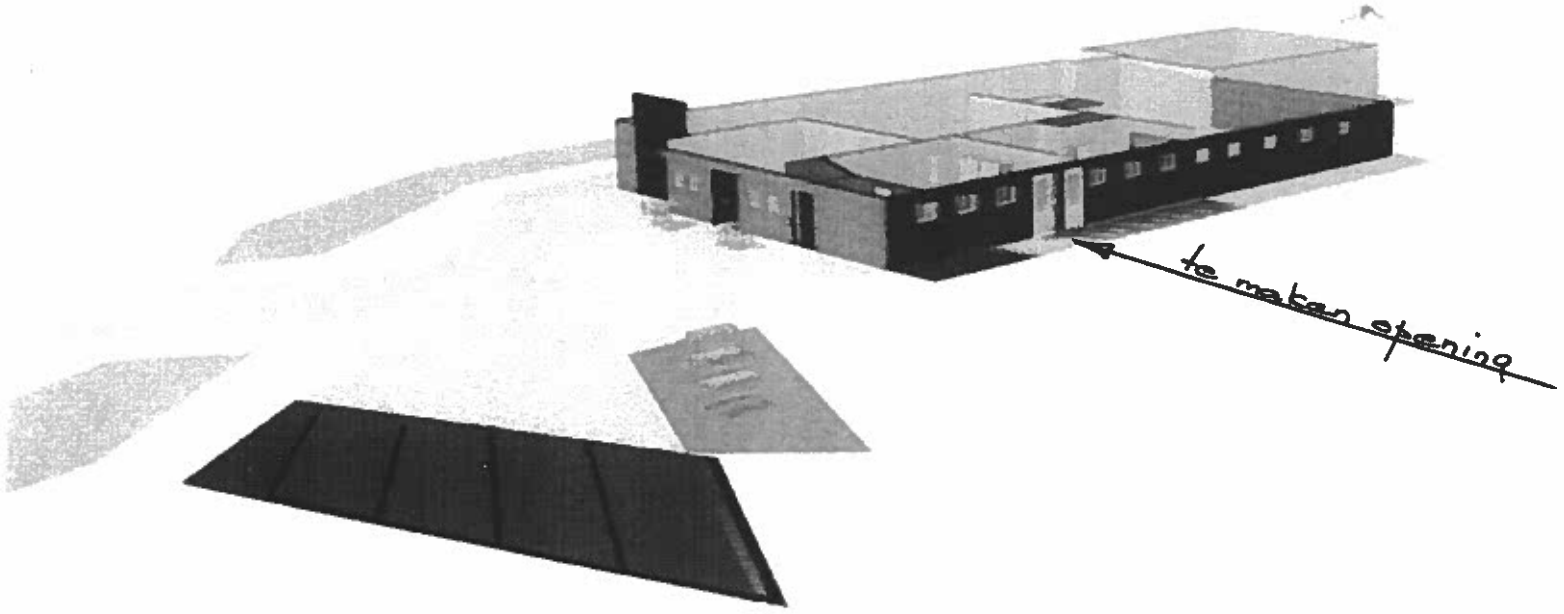

blad
4

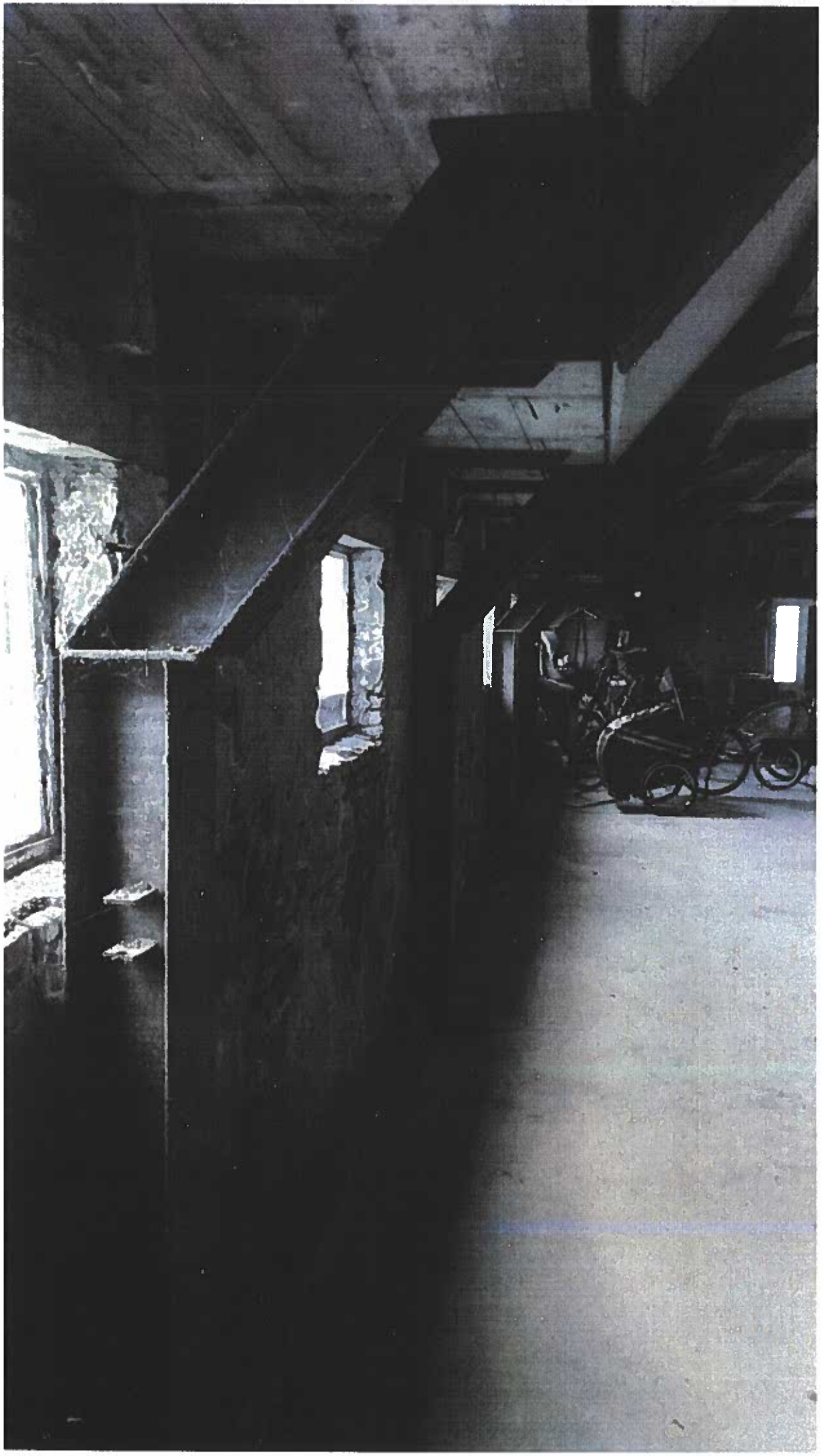

blad
5

Unit 6

Gemeente Leeuwarden

Besluitvorming (raad)

Dossiernummer	1415
Extern Zaak ID	2021-009234
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	7 juli 2021
Agendapunt	3.10
Omschrijving	Kredietverlening voor verstrekken van een lening inzake gebiedsontwikkeling WTC-Cambuur
Eigenaar	Haitsma, Ynze
Portefeuillehouder	Friso Douwstra;Hein de Haan

Bijlagen
Raadsvoorstel kredietverlening lening inzake gebiedsontwikkeling WTC-Cambuur.docx
Bijlage 2 Brief financieringsvraag Gemeente Leeuwarden
Bijlage 1 Concept afspraken Van Wijnen en Gemeente
Bijlage 3 - Brief Cambuur inzake gebiedsontwikkeling WTC - Cambuur adhesie

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Collegevergadering	17 juni 2021
Politieke Dialoog Raadzaal	5 juli 2021
Besluitvorming (raad)	**7 juli 2021**

Toelichting

Communicatie verloopt via afzonderlijk persverklaring.

Voorgesteld besluit

1. Aan de gemeenteraad voorstellen om:
   a. een krediet van € 14 miljoen beschikbaar te stellen voor het verstrekken van een annuïtaire lening van € 14 miljoen met een looptijd van 40 jaar met een rentepercentage van 2,95% aan Van Wijnen Planontwikkeling BV voor de bouw van een speelklaar stadion in het WTC-gebied;
   b. de lening onder a. pas te verstrekken na ondertekening van de hiermee gepaarde gaande overeenkomsten, er een positief oordeel is inzake staatssteun én een provinciale subsidie voor de herinrichting van het openbaar gebied is verkregen;
   c. bij de lening onder a. te opteren voor projectfinanciering en de gemeentelijke rentekosten te dekken uit de te ontvangen rente en het jaarlijkse rentesurplus toe te voegen aan de reserve risico's Stadion SC Cambuur;
   d. een reserve risico's Stadion SC Cambuur in te stellen;

e. het bedrag van € 4,5 miljoen in de reserve voorgenomen budgetoverheveling toe te voegen aan de reserve risico's stadion SC Cambuur;
f. de begroting 2021 dienovereenkomstig te wijzigen;

Besluit

1. de gemeenteraad besluit om:
   a. een krediet van € 14 miljoen beschikbaar te stellen voor het verstrekken van een annuïtaire lening van € 14 miljoen met een looptijd van 40 jaar met een rentepercentage van 2,95% aan Van Wijnen Planontwikkeling BV voor de bouw van een speelklaar stadion in het WTC-gebied;
   b. de lening onder a. pas te verstrekken na ondertekening van de hiermee gepaarde gaande overeenkomsten, er een positief oordeel is inzake staatssteun én een provinciale subsidie voor de herinrichting van het openbaar gebied is verkregen;
   c. bij de lening onder a. te opteren voor projectfinanciering en de gemeentelijke rentekosten te dekken uit de te ontvangen rente en het jaarlijkse rentesurplus toe te voegen aan de reserve risico's Stadion SC Cambuur;
   d. een reserve risico's Stadion SC Cambuur in te stellen;
   e. het bedrag van € 4,5 miljoen in de reserve voorgenomen budgetoverheveling toe te voegen aan de reserve risico's stadion SC Cambuur;
   f. de begroting 2021 dienovereenkomstig te wijzigen;

Toelichting

Stemverklaringen

Raadslid Stellingwerf: de fractie van GLL stemt voor en ziet daarbij als doorslaggevend de mogelijkheid ten gevolge van dit besluit om in oud oost binnenstedelijk te kunnen bouwen. Verder vindt de fractie dat er voldoende waarborgen zijn voor de risico's die zijn geïdentificeerd. Wat de fractie betreft is dit de laatste keer dat de kaders aangepast kunnen worden.

Raadslid van Breemen: fractie van de FNP stemt voor zal de toezeggingen van de portefeuillehouder blijven toetsen en stemt voor.

Raadslid Rijpma: fractie van CU stemt voor en betreurt het dat de financiële banden tussen BVO Cambuur en Leeuwarden blijven bestaan en roept het college op de Schrijversbuurt te blijven betrekken.

Raadslid Hoekstra: fractie van Lijst058 stemt voor, wel uiten zij hun zorgen over de bijdrage die Cambuur nog moet leveren.

Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 14058

Gemeente Leeuwarden

Raadsvoorstel

Kredietverlening voor een lening inzake gebiedsontwikkeling WTC-Cambuur
Zaaknummer: 2021-009234

Aan de gemeenteraad.

Samenvatting
Van Wijnen Planontwikkeling BV heeft de afgelopen maanden onderzocht of zij tot een haalbare businesscase kunnen komen voor de gebiedsontwikkeling WTC. Dit onderzoek heeft er nu toe geleid dat Van Wijnen de gebiedsontwikkeling haalbaar acht, mits de gemeente de financiële kaders zoals vastgesteld in 2017 wijzigt. Stedenbouwkundig en ruimtelijk zijn er geen wijzigingen nodig. Wat gevraagd wordt is om, in plaats van de eenmalige bijdrage van € 4,5 mln., een lening van € 14 mln. te verstrekken. Van Wijnen heeft hiervoor per brief d.d. 16-6-2021 een verzoek gedaan aan de gemeente.

Door de wijziging van de eenmalige bijdrage naar een lening verandert ook het risicoprofiel van de gemeente. Dit risicoprofiel neemt aanzienlijk toe, maar er zijn dusdanig stevige afspraken gemaakt en voorzieningen getroffen dat wij van oordeel zijn dat het een acceptabel risicoprofiel is. Een risicoprofiel dat alleen gekoppeld is aan het voetbaldeel. Van Wijnen neemt als ontwikkelaar ook een aanzienlijk risico. Zij ontwikkelen en bouwen alle andere projectonderdelen geheel voor eigen rekening en risico. Dus onzekerheden als het gaat om financiering, bouwkosten en nadere uitwerkingen doen niets af aan de garantie die Van Wijnen geeft voor het realiseren van de gebiedsontwikkeling en het speelklare stadion. Ons inziens is hiermee sprake van een evenwichtige risicoverdeling die past bij ieders rol in het geheel.

Inleiding
Op 20 juni 2017 hebben wij bekend gemaakt wat de plannen zijn met het nieuwe Cambuurstadion en de ontwikkeling van het WTC gebied. Uw raad stemde daarna op 17 juli 2017 in met de plannen. De plannen omvatten de realisatie van een nieuw voetbalstadion, waarbij in en rondom het nieuwe stadion en het WTC Expo een functiemix van bedrijven, onderwijs, leisure, detailhandel en horeca wordt toegevoegd. Daarmee was tevens het voortbestaan van beurzen en evenementen gegarandeerd en tegelijkertijd kan het gebied ontwikkeld worden tot een nieuw levendig stadsdeel. De locatie is goed bereikbaar en dicht bij de binnenstad. De bouw van een stadion zorgt in combinatie met winkels en indooractiviteiten voor meer dynamiek in dit gebied . Het levert daarnaast een belangrijke bijdrage aan de werkgelegenheid.

Na dit besluit zijn er meerdere momenten geweest waarop door uw raad besluiten zijn genomen over dit project. Zo heeft besluitvorming door uw raad plaatsgevonden op 23 januari 2019 over het stedenbouwkundig plan, de visie ‘Profilering Leeuwarder binnenstad, De Centrale en WTC-ontwikkeling’ en de Aanmeldnotitie vormvrije m.e.r.-beoordeling. Voornoemde stukken zijn toen vastgesteld. Daarnaast heeft u op 10 juli 2019 een besluit genomen over het bestemmingsplan en het inrichtingsplan voor de openbare ruimte. Op dat moment hebben wij als college ook een Exploitatie-Koop Overeenkomst (EKO)

met de StadionOntwikkelcombinatie Cambuur BV (SOC/Wyckerveste), vastgesteld.

Op basis van deze besluitvorming, die voor de verdere uitwerking van de plannen het kader vormt, is door SOC getracht om tot een sluitende businesscase te komen. Op 17 november 2020 heeft de SOC (Wyckerveste) de gemeente schriftelijk op de hoogte gesteld dat zij geen sluitende businesscase kon realiseren. Naar aanleiding van die brief hebben wij de EKO met SOC ontbonden en tevens de subsidiebeschikking ingetrokken (vastgesteld op nihil). Hiermee was de gemeente vrij om met andere partijen naar ontwikkeling van het gebied te kijken.
Daarna heeft Van Wijnen Planontwikkeling BV aangeboden om te onderzoeken of zij de businesscase rond zouden kunnen krijgen. Van Wijnen was op dat moment al betrokken als de aannemer die namens de SOC het stadioncomplex zou bouwen.

Vanaf dat moment is het onderzoek van Van Wijnen gestart en in februari 2021 kwamen zij tot het oordeel dat de businesscase haalbaar is, mits alle projectpartners bereid zijn mee te denken in oplossingen buiten de op dat moment geldende kaders. Ook de gemeente is vervolgens hierover in gesprek gegaan. Van onze kant is op voorhand meegegeven dat de integraliteit van de gebiedsontwikkeling niet kan worden losgelaten én dat er voor Cambuur sprake moet zijn van financiële verplichtingen die nagekomen kunnen worden. De afgelopen maanden is door met name Van Wijnen, SC Cambuur, ROC Friese Poort, WTC Expo en de gemeente Leeuwarden gesproken en is een businesscase gemaakt die Van Wijnen kan realiseren. De oplossing is daarbij vooral gelegen in de financiering en fasering. Aan de businesscase zijn inhoudelijk geen concessies gedaan; die is onveranderd.

Verzoek Van Wijnen
Van Wijnen heeft bij brief d.d. 16-6-2021 aan de gemeente verzocht om in plaats van de in 2017 toegezegde eenmalige bijdrage van € 4,5 mln. om te zetten in een langlopende lening van € 14 mln.. In samenhang met de overige afspraken die Van Wijnen heeft gemaakt met SC Cambuur, ROC Friese Poort, Mc Donalds en Wyckerveste, heeft Van Wijnen in de brief (bijlage 1) waarin zij dit verzoek doen, gegarandeerd dat zij in ieder geval de plan onderdelen voetbalcomplex (ROC Friese Poort, commerciële ruimtes, voetbalstadion Cambuur), Mc Donalds en het commerciële gebouw langs de Harlingertrekvaart gaan realiseren. Voor het voetbalcomplex garanderen zij dat de bouw voor ROC Friese Poort en het voetbalgedeelte rond 1-7-2023 door hen wordt opgeleverd. Het voetbalgedeelte is dan speelklaar. Dit wordt vastgelegd in een zogenaamde afbouw- en nakomingsgarantie. Ruimtelijk en planologisch zijn er geen wijzigingen: het bestemmingsplan en het inrichtingsplan voor de openbare ruimte blijven ongewijzigd. Conform de planning van Van Wijnen zullen zij, na een positief besluit van uw raad, op 1-8-2021 de omgevingsvergunning indienen en uiterlijk 15-9-2021 de benodigde gronden van SOC (Wyckerveste) overnemen en ruilen met de gemeente.

Op welke manier de leisure bij het WTC wordt ontwikkeld, is nog niet duidelijk. Van Wijnen heeft geen overeenstemming met WTC kunnen bereiken over het overnemen van de contracten die het WTC heeft gesloten met de SOC (Wyckerveste). Het WTC houdt vast aan het contract dat zij hebben met de SOC, waarin is opgenomen dat het stadion uiterlijk september 2022 gereed is.

Als dit niet het geval is, zullen onder andere alle door WTC ingebrachte gronden en bijdragen aan de totale businesscase wat hen betreft terug geleverd moeten worden aan WTC. Een risico in de businesscase (dat door Van Wijnen wordt gedragen) is dat als gevolg van deze afspraken er mogelijk een verplichting ontstaat om aangekochte grond terug te leveren aan het WTC na september 2022. Aangezien dat voor de gronden onder de supermarkten feitelijk niet kan, zal deze grond voor ruim € 1 mln. moeten worden aangekocht. De overige gronden moeten en kunnen worden terug geleverd. De reeds gedane investeringen moeten in dat geval worden afgeboekt. De functionaliteit van deze gronden blijft overeind, namelijk parkeren en verkeer.

Organisatie en financiering
Van Wijnen is in de nieuwe situatie risicodragend opdrachtgever voor de gebiedsontwikkeling en daarmee ook voor de realisatie van de verschillende onderdelen. Zij richten hiervoor een ontwikkel BV op, hierna te noemen VW GSC. Zij ontwikkelen de volgende planonderdelen.

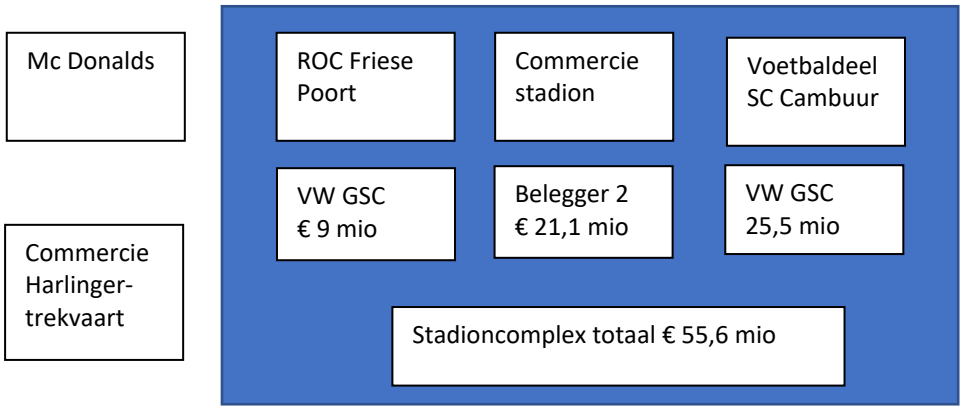

Tot aan de ingebruikname van het stadioncomplex is VW GSC de entiteit waarmee alle contracten en afspraken worden gemaakt. VW GSC wordt eigenaar van alle benodigde gronden en rechten om de gebiedsontwikkeling zelfstandig uit te kunnen voeren en is opdrachtgever voor de feitelijke realisatie van het stadioncomplex. Van Wijnen zal met Wyckerveste een overeenkomst sluiten voor de overname van de activa en passiva van SOC BV.

Na ingebruikname van het stadioncomplex zal er een nieuwe situatie ontstaan waarbij het eigendom van het voetbaldeel door Van Wijnen naar een stichting of BV wordt overgedragen. Deze entiteit draagt zorg voor het beheer en onderhoud, rente en aflossing van de lening aan de gemeente en voor verhuur aan SC Cambuur. De exacte invulling hiervan moet juridisch nog worden uitgewerkt. Van Wijnen zal hiervoor in de loop van de tijd een voorstel doen. Een nieuwe entiteit ontstaat pas na goedkeuring van de gemeente en onder voorwaarde van alle gemaakte afspraken en randvoorwaarden met de VW GSC. Met andere woorden, daardoor verandert het risicoprofiel van de gemeente niet.

De totale investering in het plangebied bedraagt (mits alle projectonderdelen waaronder het WTC worden gerealiseerd) circa € 95-100 mln.. De totale kosten en dekking van het stadioncomplex zijn als volgt opgebouwd:

Investering

ROC Friese Poort casco	€ 9,0 mio
Commerciële ruimten	€ 21,1 mio
Voetbaldeel	€ 25,5 mio
• *Casco*	*€ 21,5 mio*
• *Afbouw*	*€ 4,0 mio*
Totaal:	**€ 55,6 mio**

Dekking

ROC Friese Poort	€ 9,0 mio	(Van Wijnen, huurcontract Friese Poort)
Commerciële ruimten	€ 21,1 mio	(Van Wijnen, huurcontracten commercie)
Voetbaldeel		
- Subsidie	€ 5,0 mio	*(is maximaal bedrag, bij optreden risico supermarktgronden - € 1 mio)*
- Bijdrage Cambuur	€ 5,0 mio	
- Lening gemeente	€ 14,0 mio	
- Van Wijnen	€ 1,5 mio	
Totaal	**€ 55,6 mio**	

Dit overzicht laat zien dat de bijdrage van de gemeente onderdeel is van de gebiedsontwikkeling en onderdeel uitmaakt van de totale businesscase.

Voor de ROC Friese Poort is Van Wijnen de belegger, zij financieren en ontwikkelen dit bouwdeel zelf. Inmiddels is door ROC Friese Poort een huurovereenkomst ondertekend met Van Wijnen. Hierin is een ontbindende voorwaarde opgenomen als het gaat om het tijdspad. De mijlpalen die door Van Wijnen gehaald moeten worden zijn:
- 1-7-2021 indienen omgevingsvergunning,
- 1-1-2022 start bouw,
- 1-7-2023 oplevering casco stadion.

Als die data niet gehaald worden heeft het ROC de mogelijkheid om het huurcontract te ontbinden. Dat zou betekenen dat de businesscase niet rond komt. In het bestuurlijk overleg van 15-6-2021 heeft ROC Friese Poort aangegeven dat zij geen gebruik maken van de ontbindingsmogelijkheid indien 1-7-2021 niet wordt gehaald. Dit kan verschoven worden naar 1-8-2021 wordt.

Voor de commerciële ruimten in het stadion is de insteek van Van Wijnen dat hier een externe belegger voor wordt gevonden. Als die er niet tijdig is, staan zij zelf garant voor de realisatie. Er zal dan gefaseerd worden gebouwd al naar gelang er huurcontracten zijn afgesloten met commerciële partijen. Op dit moment geeft Van Wijnen aan dat 25% van de ruimtes is verhuurd.

De bijdrage van Cambuur ad € 5 mln. betreft een eenmalige bijdrage aan VW GSC. Cambuur heeft dit geld niet direct beschikbaar en kan hier op voorhand geen garanties over verstrekken. Later in dit raadsvoorstel wordt toegelicht welke inspanningen en toezeggingen Cambuur heeft gedaan om te zorgen dat dit bedrag uiterlijk 1-7-2023 beschikbaar is.

Financieringsvraag aan de gemeente en beheersing risico's:
Van Wijnen verzoekt om een lening van de gemeente van € 14 mln. Dit komt de plaats van de subsidie van € 4,5 mln. van de gemeente. Het gaat om een lening met een looptijd van 40 jaar, tegen een rentepercentage van 2,95%. De

jaarlijkse last voor VW GSC en daarmee direct ook voor Cambuur met betrekking tot rente en aflossing, bedraagt hiermee maximaal € 600.000 per jaar. Dit is een jaarlast die volgens SC Cambuur goed binnen de begroting past. Naast de lening die aan de gemeente wordt gevraagd zal de gemeente ook de bijdrage van € 5 mln. vanuit de supermarkten (dit maakt vanaf 2017 al onderdeel uit van de businesscase) middels een subsidie aan Van Wijnen verlenen. Hier wordt later in dit voorstel op ingegaan.

Voor de gemeente verandert de eenmalige subsidieverstrekking naar een langjarige relatie met VW GSC en daarmee ook met de gebiedsontwikkeling. Dit brengt een ander risicoprofiel met zich mee. De directe financiële verbinding met het project is tussen de gemeente en VW GSC. Indirect is er een relatie met SC Cambuur; dat is namelijk de partij die de huur aan VW GSC moet voldoen. En hiermee kan VW GSC aan haar verplichtingen voldoen met betrekking tot rente en aflossing van de lening. Om het risico af te dekken dat SC Cambuur niet aan haar verplichtingen kan voldoen zijn, tussen VW GSC en SC Cambuur in het huurcontract afspraken vastgelegd die zoveel mogelijk zeker stellen dat aan de huurverplichting kan worden voldaan. Door de gemeente wordt dit vanuit de nieuwe rol van financierder niet als zekerheid gezien. Niet in de zin van een waarde die tegenover de waarde van de lening staat. Daarom zijn ook afspraken tussen VW GSC en de gemeente gemaakt waarin een samenstel van garanties en zekerheden is afgesproken. Dit is opgenomen in de brief van Van Wijnen (bijlage 1).

<u>Risicoprofiel</u>
Met de set van randvoorwaarden die in de bijlage is omschreven resteert voor de gemeente (en VW GSC) het risico van een faillissement van Cambuur of andere redenen waardoor Cambuur niet aan haar verplichtingen jegens de VW GSC kan voldoen:

- Het maximale risico (bedrag van openstaande lening) bedraagt gedurende de eerste 10 jaar € 9,25 mln euro. Dit is € 14 mln minus de garantstelling van Van Wijnen ad € 4,75 mln. Dit loopt per jaar terug naar rato van aflossing van de lening. Daarnaast zullen dan ook de rentekosten die gemaakt zijn om de middelen aan te trekken gedekt moeten worden. Dit is een bedrag van maximaal € 2,1 mln wat gedurende de looptijd afneemt.
- Na de eerste tien jaar van de lening vervalt de garantstelling van Van Wijnen. Na 10 jaar staat aan lening nog een bedrag open van € 11,8 mln. en aan rente € 1,2 mln. Totaal risico € 13 mln.

Tegenover dit risico zijn een aantal zekerheden overeengekomen:

- Hypotheekrecht op het voetbaldeel. Daarbij moet in ogenschouw worden genomen dat er op voorhand weinig waarde gehecht kan worden aan het in bezit hebben van een voetbalstadion. Het is zeer onwaarschijnlijk dat er een andere betaald voetbalclub als huurder of eigenaar komt. Het hypotheekrecht kan bedrijfseconomisch waarde hebben voor het kantoorgedeelte. Hiervoor zal dan wel verbouwd moeten worden. De aard en omvang van deze waarde zal aan de hand van een nog uit te voeren taxatie moeten worden bepaald;
- Indien juridisch mogelijk eigendom van de reclamemasten
- Indien juridisch mogelijk inkomsten zonnepanelen

Het bedrag van € 4,5 mln. dat nu niet als subsidie wordt verstrekt valt in die zin vrij. Dit bedrag is in het kader van de jaarrekening 2020 toegevoegd aan de

reserve voorgenomen budgetoverheveling. Voorgesteld wordt om dit bedrag in te zetten als risicoafdekking en toe te voegen aan een in te stellen reserve risico stadion SC Cambuur.

Indien een gemeente middelen aantrekt (via de mix van kort en lang geld of via projectfinanciering) om uit te lenen, geldt te allen tijden dat de gemeente een risico-opslag in rekening moet brengen. De hoogte van een risico opslag kent een ondergrens zoals deze in de EU handreiking is aangegeven. In casu ligt een opslag van 2,2 % in de rede. Daarnaast zal de gemeente moeten betogen waarom dit alles de publieke zaak dient. Voor de integrale gebiedsontwikkeling is dit in 2017 al aangetoond. Om het verschil tussen de te betalen en ontvangen rente ook in te kunnen zetten ter risicoafdekking wordt voorgesteld om te kiezen voor projectfinanciering. Het verschil op ontvangen rente en te betalen rente komt dan jaarlijks als resultaat in de exploitatie. Derhalve wordt voorgesteld om dit verschil toe te voegen aan de in te stellen reserve risicovoorziening stadion SC Cambuur. De eerste 10 jaar bedraagt het renteverschil tussen de aan te trekken lening en de te verstrekken lening afgerond € 2,9 mln. Na 10 jaar zou dan sprake zijn van een risicovoorziening van € 7,4 mln. Daarbij is uitgegaan van de huidige stand van zaken met betrekking tot de rente waarmee de gemeente middelen kan aantrekken. Als het percentage hoger wordt dan 0,75% zal de reserve minder snel opbouwen aangezien het rentepercentage van 2,95% vast staat.

Dit, in combinatie met de afspraken die tussen Van Wijnen en Cambuur worden gemaakt om te voorkomen dat er een dergelijke situatie überhaupt ontstaat, leidt naar onze mening tot een risicoprofiel dat aanzienlijk, maar zeker acceptabel is. Naast de hiervoor benoemde zekerheden wordt het risico afgedekt door de eerder genoemde € 4,5 mln. door deze aan te houden als risico buffer, de renteopbrengsten van de financieringsconstructie, het hypotheekrecht en de garantstelling van Van Wijnen. Bovendien wordt het risicoprofiel in de loop van de jaren steeds lager. De inkomsten van Cambuur zullen bovendien rechtstreeks ingezet worden voor de rente- en aflossing door toepassing van cederen. De governance van de club is ook van groot belang om het risico te beperken dat Cambuur in de positie komt dat zij niet aan hun verplichtingen kunnen voldoen. Ook hierover worden in de huurovereenkomst tussen Cambuur en Van Wijnen afspraken vastgelegd.

<u>Bouwclaim van Wijnen</u>
Ter compensatie van de risico's die Van Wijnen loopt, en de garantstelling die zij afgeven krijgt Van Wijnen een bouwclaim om woningen te bouwen op de locatie WTC-Cambuur en Oud Oost. Gezien de mogelijkheden op deze plekken zal dat ongeveer om 600 woningen kunnen gaan. Hiermee zijn de gemeente en Van Wijnen meerjarig aan elkaar verbonden. Voor de gemeente heeft dit geen directe nadelige gevolgen.

<u>Eenmalige bijdrage Cambuur</u>
In de afspraken tussen gemeente en VW GSC met betrekking tot de garantstelling van VW GSC is opgenomen dat de garantstelling van Van Wijnen pas volledig in gaat op het moment dat SC Cambuur haar eenmalige bijdrage van € 5 mln. heeft gedaan. Daarmee ligt de eerste 10 jaar dit risico bij de gemeente. In de overeenkomst tussen VW GSC en SC Cambuur zijn er daarom verplichtingen opgenomen voor Cambuur om zo veel mogelijk te borgen dat dit geld op het moment van oplevering beschikbaar is. Onder andere de afspraak

dat alle extra inkomsten 100% worden aangewend en alle TV-gelden 100% worden gebruikt om zo snel mogelijk aan die verplichting te voldoen geven daarbij comfort.

Subsidie
Zoals eerder aangegeven is een deel van de financiering afkomstig van een subsidie die door de gemeente wordt verstrekt. De betreffende subsidiebeschikking zal door het college van B&W worden verleend, onder voorbehoud van goedkeuring van de financieringsvraag van Van Wijnen door u als gemeenteraad.
Het betreft hier nadrukkelijk geld dat de gemeente alleen heeft verkregen vanwege de gebiedsontwikkeling, met als doel dit ook weer in de gebiedsontwikkeling te investeren. Dit is voortgekomen door de contractuele splitsing in de SOC tussen Wyckerveste en Dijkstra Draisma, waarbij er voor is gekozen om de bijdrage van de supermarkten ad € 5 mln. bij de verkoop van de gronden van gemeente aan BGDD als extra inkomsten in de gemeentelijke begroting op te nemen en deze te oormerken voor de bijdrage in de gebiedsontwikkeling. Middels een subsidie worden deze extra inkomsten dan weer ingezet voor het doel waar voor het bestemd was, namelijk de gebiedsontwikkeling WTC-Cambuur.
Aangezien de gemeente op papier de verplichting aan WTC heeft om de grond van de supermarkten te moeten kopen voor ruim € 1 mln., maar de gemeente dit risico niet draagt, wordt er een voorbehoud in de subsidiebeschikking gemaakt voor uitkering van dit bedrag.

Risicovoorziening
Ter afdekking van het financiële risico stellen wij voor om een reserve risico stadion SC Cambuur in te stellen en de oorspronkelijke eenmalige bijdrage ad € 4,5 mln. en het eerder benoemde rente surplus toe te voegen aan deze reserve.

Grondoverdracht
Onderdeel van de businesscase is dat de gemeente grond inbrengt. De ruiling/verkoop van de grond is het laatste middel dat de gemeente nog heeft om afspraken vast te leggen. Dat betekent dat vóór die overdracht plaats vindt alle contracten 100% uitgewerkt en ondertekend moeten zijn, en uiteraard moeten passen binnen de kaders van de raad. Pas dan zullen wij als college overgaan tot overdracht van de grond.

Relatie Wyckerveste – BGDD
Op 21 juni 2021 dient er een kort geding over zakelijke geschillen tussen SOC BV (Wyckerveste) en BGDD. Deze geschillen komen voort uit de terugtreding van BGDD uit de SOC. Het gaat om financiële geschillen en om bouwrechten waar BGDD aanspraak op maakt. Aangezien wij deze informatie alleen mondeling hebben gekregen, hebben wij geen exact inzicht op de inhoud van de geschillen. Vanwege de juridische procedure is Wyckerveste enigszins terughoudend om nu bindende afspraken te maken met Van Wijnen.

Positie Cambuur
Als uiteindelijke gebruiker van het speelklare stadion heeft SC Cambuur aangegeven dat zij instemt met de afspraken die nu voorliggen tussen de gemeente en Van Wijnen. Met dit nieuwe kader en met de afspraken die op hoofdlijn zijn gemaakt kunnen zij komen tot een huurovereenkomst voor een

stadion dat aan alle wensen en eisen voldoet die de club daar aan stelt. Ook het financiële kader, met name de huurlast van € 600.000 per jaar, is voor Cambuur akkoord. In de bijgevoegde brief van Cambuur is dit verwoord (bijlage 2).

Voorbehouden
Het voorliggende voorstel is onder voorbehoud van een positief besluit van de provincie over verlenging van de periode van de subsidie van circa € 5 mln.. Deze is door de provincie eerder vastgesteld op juli 2021. Wij zullen hiervoor formeel verlenging van de termijn aanvragen.

SOC BV (Wyckerveste) heeft bezwaar gemaakt tegen het intrekken van de subsidie ad € 9,5 mio die eerder aan hen verstrekt was (formeel het op nihil vaststellen van de subsidie). Dit bezwaar moet eerst ingetrokken zijn voordat de subsidie van € 5 mln. van de supermarktgronden wordt geformaliseerd.

Overigens wordt de lening pas feitelijk verstrekt als aan alle randvoorwaarden is voldaan. Zo moeten alle overeenkomsten zijn ondertekend en moeten gronden in bezit zijn van VW GSC.

Financiën
De gemeente wordt gevraagd om een lening te verstrekken van € 14 mln. Deze middelen dienen extern aangetrokken te worden. De hiermee gepaard gaande rentelasten kunnen gedekt worden uit rentebaten.
Het voorstel is om in dit geval te kiezen voor projectfinanciering. De rentebate is hoger dan de rentelasten. Hierdoor ontstaat er een positief resultaat op de rentelasten en baten. Om de risico's van de financiering af te dekken is het verzoek om het surplus toe te voegen aan een in te stellen reserve risico's Stadion SC Cambuur.

Binnen de programmabegroting 2021 is in totaal € 9,5 mln. beschikbaar voor het verstrekken van een subsidie aan VW GSC. De vraag aan de gemeente is een subsidie van € 5 mln. Om de risico's van de lening af te dekken wordt voorgesteld om de niet benodigde subsidie van € 4,5 mln., thans opgenomen in de reserve voorgenomen budgetoverheveling, te storten in een in te stellen reserve risico's Stadion SC Cambuur. Bij de jaarlijkse P&C cyclus zal een risicoanalyse worden gemaakt met betrekking tot de bijdrage aan de risicovoorziening. Daarbij zal gekeken worden naar de omvang van de voorziening op dat moment en de resterende risico's.

Planning
De planning van alle partijen is er op gericht om uiterlijk 1-7-2023 in ieder geval het ROC en het voetbaldeel helemaal klaar te hebben. De Mc Donalds zal al eerder klaar zijn. Mc Donalds is voornemens om zo snel mogelijk na de raadsbehandeling en na de grondoverdracht van start te gaan met de bouw.

Mijlpalen zijn:
- Indienen ontvankelijke omgevingsvergunning 1-8-2021
- Grondruiling 15-9-2021
- Start bouw voetbalcomplex 1-1-2022
- Oplevering voetbalcomplex 1-7-2023
- Afronden inrichting openbare ruimte 1-8-2023

Vervolgacties op hoofdlijnen
Als u instemt met ons voorstel dan zullen wij de benodigde contracten die nu in hoofdlijn zijn opgesteld verder in detail uitwerken met Van Wijnen. Tegelijkertijd zullen wij de voorbereidende werkzaamheden voor het bouwrijp maken weer ter hand nemen, voor zover dit in onze eigen invloedssfeer ligt.

Leeuwarden, 17 juni 2021,

burgemeester en wethouders van Leeuwarden,

burgemeester.

secretaris.

**Dit document is rechtsgeldig digitaal ondertekend.*

Gemeente Leeuwarden
College van burgemeester en wethouders
Postbus 21000
8900 AA LEEUWARDEN

Onderwerp: Gebiedsontwikkeling WTC - Cambuur
Referentie: 22901569/HJS/AO
Datum: 16 juni 2021
E-mail: a.oosting@vanwijnen.nl
Telefoon: +31-6 51 74 23 54 (rechtstreeks)

Geacht college,

Eind november 2020 heeft Wyckerveste zich teruggetrokken als ontwikkelaar van de gebiedsontwikkeling WTC-Cambuur. Vanaf dat moment hebben wij, mede op verzoek van met name SOC/Wyckerveste en in overleg met de gemeente, onderzoek gedaan naar de vraag of Van Wijnen Projectontwikkeling Noord B.V. (hierna: “Van Wijnen”) de rol van ontwikkelaar in dit project op zich kan nemen. Van Wijnen heeft van aanvang af kenbaar gemaakt dat te willen onderzoeken, maar dat zij zelf niet structureel risicodragend als financier of belegger bij de ontwikkeling betrokken wil blijven. Van Wijnen heeft voor het onderzoek tot 1 februari 2021 de tijd gekregen, op voorhand een ambitieuze planning.

In die periode hebben wij onderzoek gedaan naar de toen voorliggende businesscase, waarbij we hebben gekeken naar de financiële stromen, het financiële realisme en de planning. Ook hebben we onderzocht met welke reeds door SOC gesloten overeenkomsten en wensen van potentiële deelnemers in de gebiedsontwikkeling rekening zou moeten worden gehouden.

In deze brief richten wij ons op het deel van het plangebied, bestaande uit het stadiongebouw, waarin een voetbalgerelateerd deel wordt gerealiseerd, alsmede commerciële ruimtes, waaronder een deel bestemd voor huur door ROC-Friese Poort (hierna te noemen: “de Stadionontwikkeling”), een commerciele ontwikkeling aan de Harlingertrekweg en een McDonalds, hierna te noemen: de Stadionontwikkeling. Onderhavige brief heeft geen betrekking op ontwikkeling van de zogenaamde Leisure Dome.

Bij brief van 1 februari 2021 hebben wij u geïnformeerd over de uitkomst van ons onderzoek. Na 1 februari 2021 hebben wij het onderzoek voortgezet. We hebben ervaren dat de meest betrokken partijen een positieve grondhouding hadden en dat er waardering was voor onze aanpak. Een aanpak die zich kenmerkt door openheid richting partijen, met name op financieel gebied. Op basis van dat onderzoek zien wij mogelijkheden te komen tot realisatie van de Stadionontwikkeling. De financiële paragraaf van de Stadionontwikkeling is buitengewoon complex. We hebben de meest betrokken partijen, waaronder u als gemeente, hiervan bewust gemaakt.

We hebben de direct betrokkenen gevraagd eerdere uitgangspunten te herijken en met een realistische kijk mee te bouwen aan een haalbare businesscase voor de Stadionontwikkeling. Op basis van dit onderzoek komen wij tot een kostenbegroting (exclusief btw) die als volgt kan worden samengevat:

Investering en investeringskosten	Stichtingskosten Voetbalgerelateerde deel	Stichtingskosten Overige ruimtes	Totaal
Grondkosten	**830.000**	**5.070.000**	**5.900.000**
Bouwkosten	**22.200.000**	**21.600.000**	**43.800.000**
Bijkomende kosten	**1.470.000**	**1.700.000**	**3.170.000**
Advies- en verkoop/verhuurkosten	**700.000**	**1.250.000**	**1.950.000**
Onvoorziene kosten	**200.000**	**300.000**	**500.000**
Financieringskosten	**100.000**	**200.000**	**300.000**
Totaal	**25.500.000**	**30.120.000**	**55.620.000**

Het voetbalgerelateerde deel is bestemd voor Cambuur. Onderhavig verzoek heeft specifiek op dat deel betrekking. Naast eigen inbreng ad € 5.000.000 van Cambuur voor afbouw en aankoop commerciële ruimte en eigen risico van Van Wijnen ad € 1,5 mio resteert de behoefte aan financiering voor een bedrag van € 14 mio. De annuïtaire jaarlast daarvan kan vanuit de door Cambuur te betalen huur worden opgebracht, zoals hierna zal worden toegelicht. Daarnaast blijft er sprake van een onrendabele top ad € 5 mio, waarvoor de reeds eerder toegezegde subsidie –gedekt uit de reeds door de gemeente gerealiseerde opbrengst van de in het plangebied gelegen zogenaamde supermarktgronden- kan worden aangewend om het gat te dichten.

Verloop onderzoeksperiode

Tijdens de loop van de onderzoeksperiode hebben we gewerkt aan concrete afspraken. Er is een concrete huurovereenkomst met ROC Friese Poort tot stand gekomen. Met SOC/Wyckerveste zijn vergaande onderhandelingen over overname van de desbetreffende gronden en contracten die door SOC tot heden toe zijn gesloten, zodat op basis daarvan gekomen kan worden tot realisatie van de Stadionontwikkeling waarop deze brief betrekking heeft Daarnaast zijn wij met het WTC in gesprek en hopen we tot de benodigde afspraken te kunnen komen mbt de gezamenlijke gebiedsontwikkeling. Tevens zijn er vergaande onderhandelingen met Cambuur als huurder, alsmede met andere potentiële huurders en beleggers voor de commerciële ruimtes en het deel voor het ROC. Wij hanteren in onze onderhandelingen het uitgangspunt dat in alle gevallen sprake dient te zijn van marktconformiteit.

Ondanks dat vanuit de overige onderdelen in de businesscase een bijdrage wordt geleverd aan het totaal, zal er voor het voetbalgerelateerde deel van het Stadiongebouw een financiering moeten plaatsvinden om dit project daadwerkelijk tot stand te kunnen brengen. Zoals bekend is het om uiteenlopende redenen niet mogelijk professionele financiers of beleggers te interesseren voor dit voetbalgerelateerde deel van het stadion. Vanuit de exploitatie van SC Cambuur zelf kan dit uiteindelijk mogelijk wel bereikt worden –hetgeen SC Cambuur ook ambieert-, maar daarvoor is veel tijd nodig en dus nog steeds een subsidie en een financiering. Cambuur neemt wel de financiering van het Stadiongebouw op zich, te weten de kosten van de afbouw en de koopsom van een commercieel deel op zich, waarmee in totaal € 5 mio is gemoeid. Van Wijnen is bereid zelf een bedrag van € 1,5 als risico te nemen, dat mogelijk kan worden gedekt vanuit andere onderdelen van het gehele plangebied. Daarnaast verzoekt Van Wijnen bij deze om toekenning van de subsidie af € 5 mio, waartoe reeds eerder door de gemeente was besloten, alsmede om de verstrekking van een geldlening ad € 14 mio, zoals hierna zal worden toegelicht. .

Verzoek subsidie

Zoals vermeld is het verzoek bij deze om de eerder aan SOC toegekende subsidie ad € 5 mio, aan de hierna te noemen Ontwikkel B.V. van Van Wijnen toe te kennen. De subsidie aan SOC is ingetrokken. SOC heeft hiertegen bezwaar gemaakt, Het intrekken van dat bezwaar is voorwaarde voor de verstrekking van de subsidie aan de Ontwikkel B.V. van Van Wijnen.

Verzoek financiering gebiedsontwikkeling

Voor het tot stand kunnen brengen is naast de subsidie aanvullende financiering noodzakelijk. Hierover is van gedachten gewisseld met vertegenwoordigers van de gemeente en SC Cambuur. Uitkomst daarvan was om de à fonds perdu subsidie van € 4,5 miljoen te laten vervallen en te vervangen door een lening. De hoogte van deze lening bedraagt maximaal € 14 miljoen euro die in maximaal 40 jaar wordt afgelost. Aan Cambuur wordt een koopoptie verleend om het stadion in delen te kopen, met de opbrengst waarvan de lening versneld zal worden afgelost.

De door ons gevraagde lening zal ten gunste van een door ons op te richten Ontwikkel BV komen, genaamd VW GSC B.V., een volle dochtervennootschap van Van Wijnen Projectontwikkeling Noord B.V. In deze BV wordt de gehele gebiedsontwikkeling ondergebracht, waaronder het voetbaldeel van het Stadiongebouw dat voor Cambuur bestemd is. VW GSC realiseert het Stadiongebouw, waaronder dit voetbalgerelateerde deel, waarmee de begrote kosten van € 25.5 mio gemoeid zullen zijn. Een deel van dit bedrag –namelijk € 5 mio- betaalt Cambuur, met name voor de afbouw van het voetbalgerelateerde deel van het Stadiongebouw (huurdersinvestering). Het restant- met name het casco- van dat voetbalgerelateerde deel van het Stadiongebouw, zal Cambuur van VW GSC huren voor een vaste huurprijs van € 600.000 per jaar. Tot zekerheid van de voldoening van de vorderingen uit hoofde van de huurovereenkomst verstrekt Cambuur aan VW GSC een pandrecht op een deel van de TV-gelden en een deel van de transferinkomsten, alsmede inkomsten uit de reclamemasten en zo mogelijk inkomsten uit zonnepanelen.

VW GSC garandeert de gemeente als financier dat deze kasstroom bij voorrang door haar wordt benut voor de rente en aflossing van de gemeentelijke lening. Tevens ontvangt de gemeente als financier een recht van eerste hypotheek op het voetbalgerelateerde deel van het Stadiongebouw en het pandrecht op de huurpenningen en andere rechten van VW GSC jegens Cambuur uit de huurovereenkomst. Voorts zal Van Wijnen de hieronder te beschrijven borgstelling aan de gemeente verstrekken.

Bij het verstrekken van de lening moet rekening worden gehouden met de Mededeling van de Europese Commissie inzake ‘Referentie- en disconteringspercentages’. Dit betekent dat er niet tegen een te laag rentepercentage geleend kan worden. Concreet betekent dit een lening met een rentepercentage van 2,95 %. Dit op basis van een gemeentelijke basisrente van 0,75 en een opslag van 220 punten. Indien op basis hiervan de voor de lening voor 40 jaar een annuïteit wordt berekend, resulteert dit in een rente- en afloslast van € 600.000,= per jaar, gelijk aan de huur voor het voetbalstadion, die Cambuur op basis van een meerjarenbegroting kan en zal dragen.

VW GSC is een nieuwe entiteit, maar heeft een hoofdhuurder met een goed kredietverleden. De zekerheidsstelling is met de hypotheekstelling, de verpandingen en de genoemde garantstelling goed. In de eerste plaats zal bij financiële problemen bij Cambuur de zekerheidshouder een zeer sterke positie hebben bij schulden- en kostensaneringen (er is geen alternatieve huisvesting). Hierbij komt dat er sprake is van alternatieve aanwendbaarheid van de kantoren c.q. commerciële ruimtes binnen het voetbalgerelateerde deel van het Stadiongebouw. Indien we de huidige opbrengst van de casco te bouwen commerciële ruimtes in het stadion zouden hanteren bij deze, ten tijde van een onverhoopt faillissement afgebouwde, kantoren c.q. commerciële ruimtes , leidt dat op basis van huidige uitgangspunten voor casco commerciële ruimtes naar verwachting tot een opbrengst van circa € 12,7

miljoen. Door de lening te koppelen aan een hypotheekrecht op het voetbalgerelateerde deel van het Stadiongebouw, kan de gemeente bij een onverhoopt faillissement van VW GSC over dit vastgoed beschikken.

Garantstelling
Vertegenwoordigers van uw gemeente hebben Van Wijnen Projectontwikkeling Noord B.V. meerdere malen verzocht garant te staan voor (een groot deel van) de lening. Wij hebben aangegeven normaliter niet garant te staan voor investeringen van derden, dat past niet in ons bedrijfsprofiel. Daarnaast zijn wij van mening dat we nu al veel risico's nemen en er dus al sprake is van gedeeld risico.

Het financieren van de gebiedsontwikkeling brengt risico's met zich mee. Dat realiseren wij ons en zijn ook bereid die risico's tot op zekere hoogte te nemen. Het gaat hierbij om de volgende risico's:

1. Van Wijnen heeft met alle partijen zaken als bouw- en overige kosten gedeeld. Er is geen sprake van te verrekenen meer- of minderwerk zolang de huidige uitgangspunten in stand blijven. Dat is een groot risico bij een project van deze omvang. We kunnen aangeven dat de eerder genoemde bouwkosten met peildatum oktober 2020 al met 8 – 9 % gestegen zijn. Op dit moment kijken wij naar bezuinigingsmogelijkheden.
2. Van Wijnen draagt het risico voor het vinden van beleggers voor het deel van het ROC en het commerciële deel. Dat betekent ook dat de opbrengst van het commerciële deel lager is dan verwacht.
3. Zoals vermeld betaalt Cambuur een bedrag van € 5 mio zelf aan de realisatie van dit voetbalgerlateerde deel van het Stadiongebouw. Zij heeft dit bedrag grotendeels niet ter beschikking. VW GSC loopt dus een debiteurenrisico met betrekking tot een groot deel van dit bedrag.

Voor de lange termijn nemen ook de beleggers een risico. Voor hen geldt ook dat er qua overeenkomsten alleen zekerheid voor de relatief korte termijn is.

Gelet op het belang van deze ontwikkeling en de positie van Van Wijnen in het Noorden zijn wij, naast de hiervoor benoemde risico's voor Van Wijnen, binnen de hierboven genoemde businesscase bereid als Van Wijnen Projectontwikkeling Noord B.V. (hierna: "Van Wijnen") borg te staan voor de aflossing van de schuld van VW GSC aan de gemeente uit hoofde van de lening van € 14 mio voor 50% van het tekort op de lening tot een maximum bedrag van € 4,75 mio, welke borgtocht annuïtair in tien jaar wordt afgebouwd tot nihil. 50% van de extra aflossingen (of lagere opname) door VW GSC komt in mindering op het maximum bedrag van de borgtocht.

Omdat de garantstelling niet in ons bedrijfsprofiel past maken wij met uw college aanvullende afspraken over een binnen uw beleidslijnen passende ontwikkelclaim in uw gemeente. Deze ontwikkelclaim dient ook voor het dekken van andere risico's in de businesscase.

Het overzicht van de onder voorbehoud gemaakte afspraken treft u bijgaand aan.

Samenvattend
Wij verzoeken u:

1. de gebiedsontwikkeling mede mogelijk te maken en een lening van € 14 miljoen beschikbaar te stellen ten gunste van VW GSC voor de realisatie van het voetbalgerelateerde deel van het Stadiongebouw. Deze lening vervangt de eerder toegezegde subsidie van 4,5 mio. De gemeente ontvangt over de lening met een maximale looptijd van 40 jaar een rentevergoeding van VW GSC op basis van een rente van 2,95% per jaar gedurende de gehele looptijd, hetgeen een

beduidend hoger percentage is dan het rentepercentage waarvoor de gemeente dit bedrag kan lenen. Van Wijnen is bereid om onder voorwaarden gedurende maximaal 10 jaar voor maximaal € 4,75 miljoen borg te staan voor VW GSC als zekerheid voor het geval rente en aflossing van de lening niet kunnen worden voldaan. Daarnaast verkrijgt de gemeente het recht van eerste hypotheek op het voetbalgerelateerde deel van het Stadiongebouw en het eerste pandrecht op de vorderingen uit hoofde van de huurovereenkomst inclusief de koopoptie. We verzoeken u minimaal 40%, van de € 14 miljoen, ofwel € 5,6 miljoen, uiterlijk 15 september 2021 over te maken aan VW GSC. De overige bedragen naar rato voortgang bouw.

2. De eerder voor dit project toegezegde subsidie van € 5 miljoen waarvan de middelen afkomstig zijn uit de verkoop van de gronden voor de supermarkt, toe te kennen aan VW GSC. We verzoeken u hiervan minimaal 40% van deze € 5 miljoen, ofwel € 2 miljoen, uiterlijk 15 september 2021 over te maken aan de VW GSC. De overige bedragen naar rato voortgang bouw.

Wij realiseren ons dat dit verzoek afwijkt van de eerdere door SOC gepresenteerde businesscase en de daarbij behorende kaders vanuit de gemeente. Binnen die bestaande kaders en met de eerdere businesscase zien wij geen mogelijkheid om een haalbaar project te realiseren. Met de gevraagde lening en een deel van de eerder toegekende subsidie kan dit wel.

Voor de behandeling door de Raad zullen de huurovereenkomst (inclusief afbouw en koopoptie), de geldleningsovereenkomsten en de zekerheidsdocumentatie beschikbaar zijn.

Hoogachtend,

Van Wijnen Projectontwikkeling Noord B.V.

Arjen Oosting
Directeur Projectontwikkeling

Van Wijnen Noord & Oost B.V.

Roelof Faber
Regiodirecteur

Concept afspraken Van Wijnen en Gemeente Leeuwarden

Onderwerp: Stadionontwikkeling Cambuur Leeuwarden
Aan: Gemeente Leeuwarden
Van: Van Wijnen Projectontwikkeling Noord B.V. - Arjen Oosting
Kopie: Peter Hutten, Roelof Faber, Heert-Jan Swart
Datum: 16 juni 2021
Referentie:

Van Wijnen Projectontwikkeling Noord BV (hierna te noemen: Van Wijnen) en Gemeente Leeuwarden maken samen afspraken over de realisatie van “Gebiedsontwikkeling Stadion Cambuur” te Leeuwarden, waarvan het nieuwe Cambuur Stadion deel uitmaakt. Waar hierna wordt verwezen naar Gebiedsontwikkeling Stadion Cambuur heeft dat betrekking op het gehele stadiongebouw inclusief commerciële ruimtes en het ROC-gedeelte (hierna: “het Stadiongebouw”), de commerciele ruimte langs de Harlingertrekvaart en de McDonalds conform het bestemmingsplan (hierna: “het Stadiongebouw”).

De volgende uitgangspunten voor deze samenwerking zijn van toepassing:

a) Van Wijnen richt ten behoeve “Gebiedsontwikkeling Stadion Cambuur” een Ontwikkel BV (“VW GSC”) die als zodanig de rol overneemt van de SOC (Wyckerveste) als ontwikkelaar. VW GSC is een volle dochtervennootschap van Van Wijnen Projectontwikkeling Noord B.V. In deze BV wordt de gehele gebiedsontwikkeling ondergebracht, waaronder het voetbaldeel van het stadion.
b) In VW GSC zorgt Van Wijnen voor de ontwikkeling en voor de vergunningsaanvraag.
c) Van Wijnen garandeert de afname door een belegger van het ROC-deel. Het Commerciële deel wordt eveneens door VW GSC ontwikkeld en gefaseerd uitgevoerd na afzet aan belegger(s). Van Wijnen garandeert voorts de realisatie van een speelklaar stadion, waarmee wordt bedoeld een voetbalstadion waarin betaald voetbal kan worden gespeeld conform de reglementen van de KNVB, de UEFA en vigerende wet- en regelgeving, zodat het voetbalstadion gebruikt kan worden voor het betreffende doel. Het voetbalgerelateerde deel van het stadion wordt gerealiseerd door (een groepsvennootschap van) VW GSC. Een deel daarvan, met name de afbouw, wordt direct opgedragen en betaald door Cambuur, en het restant, met name het casco, wordt door Cambuur van VW GSC gehuurd met een koopoptie.
d) De gemeente verstrekt onder voorwaarden een financiering van € 14 mio dat specifiek betrekking heeft op het voetbalgedeelte van het stadion. Deze lening wordt verstrekt aan VW GSC. VW GSCwordt na de oplevering van het speelklare stadion omgezet wordt in een nader te bepalen entiteit -naar verwachting een stichting- die de verhuurexploitatie verzorgt, waarbij de lening onder dezelfde voorwaarden, condities en zekerheden door die entiteit wordt gecontinueerd, evenals de huurovereenkomst met Cambuur. Voor de omzetting is de voorafgaande toestemming van de gemeente benodigd met betrekking tot de statuten, de governance en de financiële positie, die voor de gemeente als crediteur na de omzetting niet slechter mag zijn dan voor de omzetting. De entiteit wordt dan een op zichzelf staande entiteit die niet rechtstreeks verbonden is aan Van Wijnen, de gemeente of Cambuur, met in beginsel als enige activiteit de uitvoering van de huurovereenkomst en de geldleningsovereenkomst. Het financiële risicoprofiel van de gemeente blijft hierdoor ongewijzigd. Het commerciële gedeelte en het ROC-gedeelte blijven buiten deze entiteit, alsmede alle eventuele positieve en negatieve resultaten op die realisatie van deze onderdelen. Van Wijnen zal te zijner tijd een voorstel aan de gemeente doen voor de statuten en de governance van deze entiteit.
e) De lening heeft een looptijd van 40 jaar. De rente voor de lening is gebaseerd op een basisrente van 0,75%, vermeerderd met 220 basispunten, totaal dus 2,95% per jaar, 40 jaar vast. Aflossing vindt plaats op basis van annuïteiten, ingaande één maand na oplevering.
f) VW GSC, daarna de nieuwe entiteit, verhuurt het voetbalgerelateerde deel (hierna: “het voetbalstadion”) aan Cambuur, behalve de afbouw die rechtstreeks door Cambuur aan Van Wijnen wordt opgedragen als huurdersinvestering. Zoals vermeld garandeert Van Wijnen dat het stadion inclusief afbouw speelklaar is in de zin van punt c. hierboven. Van Wijnen draagt, met ondersteuning van de gemeente, zorg voor het huurcontract waarin ook optie tot koop van het voetbalstadion in

delen is opgenomen, alsmede de opdracht tot afbouw. In de huurovereenkomst wordt ook de verplichting tot het door Van Wijnen laten verrichten van onderhoud opgenomen. De koopprijs van de delen zal door VW GSC bestemd worden voor (partiele) aflossing van de lening. Na uitoefening van een deel van de koopoptie zal de annuïteit opnieuw worden berekend en de huur eveneens pro rata dalen, waardoor de lagere annuïteit zal kunnen worden betaald. De voorwaarden voor de koopoptie inzake het voetbalstadion worden in overleg met Cambuur nader bepaald. De huurovereenkomst duurt 40 jaar maar eindigt eerder, zodra de koopoptie geheel is uitgeoefend.

g) Cambuur wordt middels de beoogde uitoefening van de koopoptie uiteindelijk eigenaar van het gehele voetbalstadion. Cambuur heeft de ambitie om zo snel mogelijk eigenaar te worden van voetbalstadion. Daarom zal zij zich inspannen om er aan bij te dragen dat VW GSC de lening van de gemeente zo snel mogelijk kan aflossen en Cambuur parallel daarmee geheel eigenaar gaat worden van het voetbalstadion. Alleen door maximale medewerking van Cambuur en gemeente bij het optimaliseren van het plan, kan Cambuur voor het bedrag van de koopoptie eigenaar worden. Dat betekent dat geen bouwkostenoverschrijding in het definitieve ontwerp kan optreden.
h) Om het nakomen van de huurverplichting optimaal te borgen stelt Cambuur diverse zekerheden aan VW GSC, zoals verpanding van TV-gelden en een percentage van transferinkomsten, alsmede verpanding van de inkomsten uit de reclamemasten en, indien mogelijk, de inkomsten uit de zonnepanelen. De huurlasten van Cambuur bestaan uit [1] rente en aflossing, van € 600.000 ex btw, niet geïndexeerd per jaar en [2] een nader overeen te komen bedrag aan servicekosten, i.v.m. onderhoud, verzekering etc, Tevens vindt borging van de governance bij Cambuur plaats, in die zin dat bepaalde besluiten de goedkeuring van VW GSC behoeven (zoals statutenwijziging, bepaalde investeringen en financieringen).
i) Voor de financiering van het voetbalstadion ontvangt VW GSC naast de lening van € 14 mio, € 5 mio subsidie van de gemeente vanuit de Supermarktdeal en € 1 mio via verkoop aan Cambuur. Cambuur financiert zelf € 4 mio voor de afbouw. 1 mio van de Supermarktdeal is als onderdeel van de subsidie nog een risico vanwege de opstelling van het WTC. Indien WTC niet vrijwillig instemt met uitbetaling van dit bedrag aan de gemeente, zullen Van Wijnen en de gemeente overleggen over een oplossing. Afgezien daarvan neemt Van Wijnen de resterende € 1,5 mio voor eigen risico, die zij mogelijk deels kan dekken uit de verkoop van andere gronden nabij het stadion. 40% van de lening en de subsidie, ofwel in totaal € 7,6 miljoen, wordt uiterlijk 15 september 2021 beschikbaar gesteld aan VW GSC. Per 15 september 2021 wordt VW GSC dan tevens eigenaar van de gronden benodigd voor de bouw van het stadion, welke zij koopt van c.q. via SOC. Uiterlijk 15 september 2021 zullen de benodigde contracten ten behoeve van de realisatie van het Stadiongebouw ondertekend zijn.
j) Van Wijnen staat initieel garant voor maximaal 50% van het verlies op de geldlening ad € 14 mio tot een maximum bedrag van € 4,75 mio. De garantie wordt in maximaal 10 jaar annuïtair naar € 0 afgebouwd.
k) Als er op de lening extra afgelost wordt, wordt de garantstelling van Van Wijnen met de helft van deze extra aflossing verlaagd. Voorbeeld: als € 1 mio extra wordt afgelost op de lening, valt het maximum terug naar € 4,25 mio.
l) De gemeente krijgt een eerste recht van hypotheek op het voetbaldeel inclusief de kantoorruimtes, alsmede het eerste pandrecht op de rechten van VW GSC uit hoofde van de huurovereenkomst.
m) Tegenover deze garanties staat voor Van Wijnen een ontwikkel- en bouwclaim voor circa 600 woningen die neerslaan in het WTC-gebied en het gebied rondom het huidige Cambuurstadion, bekend als project Nieuw Oud Oost. Realisatie hiervan uiterlijk binnen 10 jaar na oplevering Stadion, ongeacht extra aflossingen door VW GSC, al dan niet door uitoefening van de koopoptie door Cambuur.
n) Van Wijnen draagt inzake Cambuur tot € 4 mio het debiteurenrisico met betrekking tot het afbouwpakket van het voetbaldeel, waarvoor met Cambuur door Van Wijnen separaat passende zekerheden worden overeengekomen. De garantstelling van Van Wijnen voor de geldlening van de gemeente gaat in op het moment dat Cambuur aan haar verplichtingen heeft voldaan mbt het

afbouwpakket en op z'n vroegst bij oplevering Stadion. Huidige uitgangspunt hieromtrent is circa juli 2023. Indien de kosten van het afbouwpakket voor een deel door Cambuur zijn betaald, zal de garantstelling van Van Wijnen voor het betaalde bedrag ontstaan, zulks tot het maximum van € 4,75 mio is bereikt.

o) VW GSC geeft aan Cambuur een afbouwgarantie zonder retentierecht voor een speelklaar stadion, als bedoeld sub c. hierboven, met een oplevering uiterlijk juli 2023. In dit kader wordt dan uiterlijk eind juli de omgevingsvergunning aangevraagd en, zoals vermeld, op 15 september 2021 worden de benodigde gronden in eigendom verkregen.

p) SOC en de gemeente verlenen elkaar finale kwijting. SOC trekt de bezwaren tegen de ontbinding van de EKO en de intrekking van de subsidie ad € 9,5 mio in. De gemeente retourneert aan SOC/Wyckerveste de bankgarantie ad € 250K.

q) De gemeente brengt de benodigde grond in – dit maakt onderdeel uit van een ruiling van gronden met VW GSC en gebeurt met gesloten beurzen. Voor de realisatie van het Stadiongebouw zijn volgens de gemeente geen gronden benodigd, die thans nog eigendom zijn van WTC. Indien blijkt dat dit wel het geval is en indien WTC die gronden niet levert, zullen de gemeente en VW GSC overleggen over een passende oplossing.

r) De gemeente zal zich inspannen om, met inachtneming van de te maken planningsafspraken gefaseerd voor de aanleg van de openbare ruimte in het plangebied inclusief benodigde (door Van Wijnen aangevraagde en in opdracht gegeven) nutsvoorzieningen zorg te dragen, zodanig dat dit past bij de uitvoeringsplanning van Van Wijnen.

s) Naast deze punten denkt de gemeente binnen haar mogelijkheden en verantwoordelijkheden positief mee in het aanpassen van het ontwerp voor het Stadion zodat de benodigde financiele optimalisaties gehaald kunnen worden, zonder in te boeten op functionele kwaliteit. De publiekrechtelijke rol van de gemeente zal te allen tijde gerespecteerd worden.

t) Er is nog een aantal financiële uitdagingen op dit moment.
    - Risico € 1 miljoen mbt de supermarktsubsidie (Van Wijnen is in gesprek met WTC)
    - Risico € 0,9 miljoen (verschil in benodigde financiering, Van Wijnen zal hiervoor een passende oplossing in het plan bedenken; dat is haar risico)
    - Risico € 350.000 bijdrage Anker (Van Wijnen is in gesprek met WTC)
    - Risico € 280.000 parkeerbijdrage (Van Wijnen zal hiervoor een passende oplossing in het plan bedenken; dat is haar risico)

Alle bovenstaande afspraken dienen te worden vastgelegd in diverse overeenkomsten. In ieder geval wordt voorzien in:

- Overeenkomst grondruil en koop tussen Ontwikkel BV en Gemeente Leeuwarden
- Ondertekende afbouwgarantie Van Wijnen zonder retentierecht
- Drie partijen overeenkomst Gemeente-SOC VW-Cambuur voor de fase tot aan oplevering
- Leningsovereenkomst inclusief hypotheek- en pandakte en borgstelling
- Subsidiebeschikking

Alles onder voorbehoud goedkeuring gemeenteraad gemeente Leeuwarden en Kredietcommissie Van Wijnen Groep en een definitieve beschikking van de provincie Fryslan wat betreft de provinciale bijdrage van circa EUR 5 mio.

Postbus
Postbus 547
8901 BH Leeuwarden

Adres
Cambuurplein 44
8921 RG Leeuwarden

Contact
+31 (0)58 296 33 00
info@cambuur.nl

Gemeente Leeuwarden
College van burgemeester en wethouders
Postbus 21000
8900 AA LEEUWARDEN

Onderwerp: Gebiedsontwikkeling WTC - Cambuur
Datum: 15 juni 2021

Geacht College,

Wij zijn zeer verheugd met de inspanningen die door zowel de Gemeente Leeuwarden als Van Wijnen worden gedaan om te komen tot een nieuw stadion voor Cambuur, waarmee de club invulling kan geven aan haar ambities en uit kan groeien tot een zowel sportief als financieel stabiele BVO.
Cambuur heeft kennis genomen van het schrijven van Van Wijnen met referentie 22901569/HJS /AO aan het college van de Gemeente Leeuwarden met het verzoek om € 14 miljoen te lenen ten behoeve van de bouw van een nieuw Cambuur Stadion en een document met afspraken tussen Van Wijnen en de Gemeente Leeuwarden.

Cambuur is akkoord met de volgende punten die benoemd worden in het hierboven genoemde schrijven:
Punt C:
Van Wijnen garandeert de afname door een belegger van het ROC-deel. Het Commerciële deel wordt eveneens door VW GSC ontwikkeld en gefaseerd uitgevoerd na afzet aan belegger(s). Van Wijnen garandeert voorts de realisatie van een speelklaar stadion, waarmee wordt bedoeld een voetbalstadion waarin betaald voetbal kan worden gespeeld conform de reglementen van de KNVB en UEFA. Het stadion bestaat uit een casco gedeelte, dat VW GSC (althans een groepsvennootschap) voor eigen rekening bouwt en aan Cambuur wordt verhuurd met een koopoptie, en een afbouwgedeelte, dat Van Wijnen (althans een groepsvennootschap) in opdracht van Cambuur voor rekening van Cambuur bouwt.

Punt D:
De lening heeft een looptijd van 40 jaar. De rente voor de lening is gebaseerd op een basisrente van 0,75%, vermeerderd met 220 basispunten, totaal dus 2,95% per jaar, 40 jaar vast. Aflossing vindt plaats op basis van annuïteiten, ingaande één maand na oplevering.

Punt H:
Om het nakomen van de huurverplichting optimaal te borgen stelt Cambuur diverse zekerheden aan VW GSC, zoals verpanding van TV-gelden en een percentage van transferinkomsten, alsmede verpanding van de inkomsten uit de reclamemasten en, indien mogelijk, de inkomsten uit de zonnepanelen. De huurlasten van Cambuur bestaan uit [1] rente en aflossing, van € 600.000 ex btw, niet geïndexeerd per jaar

Punt N:
Van Wijnen draagt inzake Cambuur tot € 4 mio het debiteurenrisico met betrekking tot het afbouwpakket van het voetbaldeel, waarvoor met Cambuur door Van Wijnen separaat passende zekerheden worden overeengekomen. De garantstelling van Van Wijnen voor de geldlening van de gemeente gaat in op het moment dat Cambuur aan haar verplichtingen heeft voldaan mbt het afbouwpakket en op z'n vroegst bij oplevering Stadion. Huidige uitgangspunt hieromtrent is circa juli 2023. Indien de kosten van het afbouwpakket voor een deel door Cambuur zijn betaald, zal de garantstelling van Van Wijnen voor het betaalde bedrag ontstaan, zulks tot het maximum van € 4,75 mio is bereikt.

Aanvullend hecht Cambuur er waarde aan om de volgende zaken te benadrukken:

- Het huidige ontwerp van het stadion is voor Cambuur het uitgangspunt. De calculaties van de businesscase zijn gemaakt op basis van dit ontwerp. Aanpassingen moeten ten allen tijde door Cambuur en haar stadionadviescommissie geaccordeerd moet worden;
- Cambuur gaat uit van een uiterlijke oplevering van het in punt C genoemde voetbalklaar stadion van 31-7-23;
- Van Wijnen draagt het debiteurenrisico van € 4 mio voor het afbouwpakket. Cambuur en Van Wijnen zullen nadere afspraken moeten maken over de voorwaarden waartegen dit gebeurt. Afspraken hierover dienen vanuit Cambuur geaccordeerd te worden door RvC en Stichtingsbestuur;
- Overige zaken die benoemd worden in beide stukken zijn, voor zover ze Cambuur aangaan, nader te bespreken en uit te werken in de komende periode.

Hoogachtend
SC Cambuur Leeuwarden BV

Ard de Graaf
Algemeen Directeur

Gerald van den Belt
Financieel Directeur

Gemeenteraad van Leeuwarden
Hofplein 38
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 14058

Gemeenteraad Leeuwarden

Onderwerp Controleaccent accountant
Uw kenmerk
Ons kenmerk
Sector Auditcommissie
Team
Bijlagen
Datum 6 juli 2021

E-mail gemeente@leeuwarden.nl
www.leeuwarden.nl

Geachte raadsleden,

Tijdens het debat van 5 juli j.l. over het raadsvoorstel 'Gebiedsontwikkeling WTC-Cambuur' heeft de heer Jacobse van Gemeentebelangen Leeuwarden aan de Auditcommissie gevraagd of de accountant voor de looptijd van dit project jaarlijks bij de controle aandacht kan geven aan de voortgang van het project en de ontwikkeling van risico's.

Als voorzitter van de Auditcommissie, heb ik ter vergadering de volgende mogelijkheden daarvoor uiteen gezet:

Met de accountant is contractueel vastgelegd dat de gemeenteraad jaarlijks bij de controle een drietal accenten kan benoemen waarop de accountant extra aandacht geeft en rapporteert aan de raad. De Auditcommissie vult die accenten, in overleg met de gemeenteraad, meestal in. Het is goed mogelijk om een controle accent op deze manier voor de komende jaren in te vullen.

De voorzitter van het debat heeft hierop tijdens de vergadering geïnventariseerd of het verzoek van de heer Jacobse voldoende steun had. Alle fracties bleken zijn verzoek te steunen. Link naar het beeldverslag : beeldverslag gebiedsontwikkeling WTC Cambuur

Via deze brief bevestigt de Auditcommissie de volgende toezegging:

De Auditcommissie zal namens u met de accountant de volgende afspraak maken:

- De gebiedsontwikkeling WTC – Cambuur stadion en de bijbehorende risico ontwikkeling opnemen als controleaccent van de gemeenteraad voor de looptijd (bouwtijd stadion) van het project.

Uitgaande van een oplevering van het stadion in juli 2023 betekent dit concreet een vast accent bij de controle over de jaren 2021, 2022 en 2023. Voor de resterende 2 accenten zal de Auditcommissie jaarlijks in overleg gaan met u en met de accountant.

Mogelijk gaat de ontwikkeling van het gebied na de oplevering van het stadion nog verder. Of er dan opnieuw controle accenten gezet moeten worden is aan het oordeel van de dan zittende gemeenteraad.

Met vriendelijke groet,

Harry Bevers
Voorzitter Auditcommissie

Gemeente Leeuwarden

Besluitvorming (raad)

Dossiernummer	1286
Extern Zaak ID	Z233182-2021
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	7 juli 2021
Agendapunt	4.1
Omschrijving	Ontwikkelkader Amelandskwartier
Eigenaar	Wedzinga, Annika
Portefeuillehouder	Hein de Haan

Bijlagen
Reactie- en antwoordnota ontwerp- Ontwikkelkader Amelandskwartier.docx
Raadsvoorstel Ontwikkelkader Amelandskwartier.docx
Ontwikkelkader Amelandskwartier.docx
2021-07-06 Memo wethouder - initiatief Zwanenburg Projecten

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Collegevergadering	26 april 2021
Politieke Dialoog Raadzaal	16 juni 2021
Besluitvorming (raad)	**7 juli 2021**

Toelichting

In de afgelopen jaren is met een brede groep belanghebbenden, eigenaren, ondernemers en bewoners toegewerkt naar een kader voor het Amelandskwartier. Het gebied is namelijk versteend en sleets geraakt en heeft een kwaliteitsimpuls nodig. De kwaliteitsimpuls wordt bewerkstelligd door verschillende initiatieven die als katalysator moeten gaan werken voor het totale gebied. Initiatiefnemers worden hierbij uitgedaagd om verder te kijken dan het eigen verdienmodel. Aan de hand van verschillende thema's moet een bijdrage worden geleverd aan het Amelandskwartier. Hoe deze bijdrage eruit ziet is maatwerk. De gemeente maakt afspraken met elk van de initiatiefnemers over welke bijdrage zij met hun initiatief gaan leveren, deze bijdrage staat in verhouding met de schaal, omvang en impact van het initiatief. Het ontwerp Ontwikkelkader Amelandskwartier heeft eind 2020 ter visie gelegen. Hierop zijn twee inspraakreacties binnen gekomen, deze hebben niet geleid tot aanpassingen. Het college legt het Ontwikkelkader Amelandskwartier nu ter vaststelling voor aan de gemeenteraad.

Voorgesteld besluit

1. Aan de gemeenteraad voor te stellen om het Ontwikkelkader Amelandskwartier vast te stellen;

Besluit

De gemeenteraad besluit om het Ontwikkelkader Amelandskwartier vast te stellen;

Tegen stemden de fracties van VVD, CU, Lijst058
Voor stemden de fracties van PvdA, GLL, CDA, D66, FNP, GBL, PvdD

Reactie- en antwoordnota inspraak Ontwerp Ontwikkelkader Amelandskwartier

Het Beeldkwaliteitsplan incl. welstandsrichtlijnen heeft in de periode vanaf 11 november 2020 gedurende zes weken ter inzage gelegen. Gedurende deze periode zijn 2 inspraakreacties ontvangen. Hierna wordt de inhoud van de inspraakreacties samengevat en volgt per punt het gemeentelijke commentaar.

Inspraakreactie 1
Bewoner Amelandshof

A. *In het huidige plan wordt er geschreven over het stapsgewijs afwaarderen van parkeren. Als reden heeft het college van B & W genoemd dat wanneer winkels vertrekken er geen nieuwe detailhandel wordt toegestaan op het plein en er dus minder parkeergelegenheid nodig is. Wat hier over het hoofd gezien wordt is dat het parkeerterrein aan de Amelandsstraat niet alleen gebruikt wordt voor een bezoek aan de gevestigde winkels aan het Bonifatiusplein, maar ook voor winkelbezoek aan de Voorstreek, door gasten van bewoners, door bezoekers van de kerk en de vergunninghouders.*

Reactie:
Het parkeerterrein wordt inderdaad door verschillende doelgroepen gebruikt. De toekomstige inrichting van dit gebied zal rekening houden met parkeerplaatsen voor klanten van de aanwezige winkels aan het Bonifatiusplein. Bezoekers (winkels/kerk/gasten bewoners Voorstreek eo) kunnen parkeren in de parkeergarage Hoeksterend of straatparkeren in het omliggende gebied. Wij stimuleren het gebruik van de parkeergarage Hoeksterend in de vorm van lagere parkeertarieven (goedkoper dan op straat) en in de garage is er geen parkeerduurbeperking. Er is op dit moment geen sprake van winkels die vertrekken, dit is dan ook niet de reden om de parkeermogelijkheden af te waarderen. De aanleiding hiertoe is de wens om de kwaliteit van de openbare ruimte te verbeteren, zodat het Amelandskwartier weer een prettig leef- en belevingsgebied wordt. Mochten de winkels in de toekomst vertrekken, dan wordt de verkleuring naar wonen gestimuleerd.

B. *Bij drukke dagen in het centrum (wanneer parkeergarages vol zijn) wordt het parkeerterrein ook gevonden door bezoekers aan het centrum.*

Reactie:
Dit zijn echt zeer uitzonderlijke situaties die slechts een paar keer per jaar voorkomen. Ook dan zijn er over het algemeen op redelijke afstand nog altijd parkeerplaatsen beschikbaar. Denk in dit geval aan bijvoorbeeld de parkeergarage Oosterstraat of het parkeerterrein aan de Dirk Zeperweg.

C. *In de op genomen impressie worden ca. 8/10 parkeerplaatsen geteld, in de huidige situatie zijn dit er ca. 60. Verder wordt gesproken over extra woningbouw, dit leidt logischerwijs tot een toename aan benodigde parkeergelegenheid. Een gemiddelde standaard bezetting van het plein is ca. 20 auto's.*

Reactie:
Zie ook beantwoording onder 1A. Door bezoekers vooral te laten parkeren in de garage Hoeksterend zijn er minder parkeerplaatsen op het Bonifatiusplein nodig. De bewoners van de nieuwe woningen (extra woningbouw) komen niet in aanmerking voor een parkeervergunning waarmee op straat geparkeerd kan worden. In het Ontwikkelkader wordt hieraan gerefereerd met de term 'Autoloos Wonen'. Nieuwe bewoners met een auto kunnen parkeren in de garage Hoeksterend. Een

parkeervergunning in deze garage is even duur als een parkeervergunning waarmee op straat geparkeerd kan worden. De extra woningen zorgen dus niet voor een toename van de parkeerbehoefte op straat.

D. *Er wordt te kortzichtig gedacht over de parkeergelegenheid voor bewoners, bezoekers en toeristen. Dit zal leiden tot te weinig parkeermogelijkheid, irritatie en ontevredenheid.*

Reactie:
Zie beantwoording onder 1A en 1C.

E. *Indiener van de inspraakreactie geeft aan voorstander te zijn van het vergroenen van het Bonifatiusplein. Bij het ontwerp zal echter gekeken moeten worden hoe ca. 30 parkeerplaatsen behouden kunnen blijven. Dit zou moeten kunnen zonder schade te doen aan een nieuw, speels en groen ontwerp. Verder moet in ieder geval worden voorzien in voldoende parkeergelegenheid voor bewoners (indien niet op het Bonifatiusplein mogelijk dan in de nabije omgeving).*

Reactie:
Het Ontwikkelkader schetst alleen de gewenste ontwikkelrichting. Het ontwerp ten behoeve van het Bonifatiusplein moet nog worden gemaakt. Het aantal parkeerplaatsen dat zal worden afgewaardeerd is dan ook nog niet bekend. In het Ontwikkelkader is de mogelijkheid open gehouden om het plein stapsgewijs te transformeren naar een groen plein. In samenspraak met de omgeving wordt gekeken hoe het plein zou moeten worden ingericht. Een onderdeel van het gesprek zal de hoeveelheid benodigde parkeerplaatsen zijn.

F. *In de stukken staat niks over het sociaal pension aan het Bonifatiusplein. De indiener geeft aan als bewoners regelmatig overlast te ondervinden van de gebruikers van dit pension, ondanks dat er ook begrip is dat er voor deze doelgroep ook een veilige plek moet zijn. Genoemde vormen van overlast zijn: bedelen, overnachten buiten aangrenzend aan de kerk of langs het parkeerterrein en het lastig vallen van bewoners (waaronderonder aanbellen).*

Reactie:
Het Sociaal pension dat is gevestigd aan het Amelandshof is een gevoelige functie die niet gemakkelijk te verplaatsen is. We zijn als gemeente in gesprek met eigenaar en gebruiker van het pand. We kunnen als gemeente geen toezegging geven over eventuele verplaatsing. De overlast is bekend. Daarbij maakt de huidige inrichting van de omgeving dat een onveilig gevoel wordt versterkt. Door meer openheid en doorwaadbaarheid in het gebied te creëren en meer voorgevels richting de openbare ruimte toe te voegen willen wij het gevoel van sociale controle en veiligheid versterken.

G. *Voorgesteld wordt bij de herinrichting van de openbare ruimte nieuwe openbare ruimte ook te kijken of er een andere locatie gevonden moet worden voor de nachtopvang, of dat er beter gekeken kan worden hoe overlast in de omgeving kan worden voorkomen. Het bouwen van een fantastisch nieuwe openbare omgeving met overlast veroorzakende daklozen is een verloren investering.*

Reactie:
We zijn als gemeente in gesprek met eigenaar en gebruiker van het pand. We kunnen als gemeente geen toezegging geven over eventuele verplaatsing. Dit proces staat los van de herinrichting van

het openbare gebied. Het signaal is helder, we nemen dit mee in het proces om te komen tot een nieuw ontwerp voor het Bonifatiusplein.

H. *In de huidige situatie vindt er in de avond en nachtelijke uren bevoorrading plaats van de Ekoplaza. Dit zorgt nu al voor overlast. In het nieuwe plan is nog minder ruimte voor het makkelijk keren en verkeren van bevoorradingsverkeer. Indiener begrijpt de wens om commercie aan de Amelandsestraat af te schalen, dus wellicht dat dit probleem zichzelf in de toekomst gaat verhelpen.*

Reactie:
Met de herinrichting wordt rekening gehouden met laden en lossen en de ruimte die hiervoor nodig is.

I. *Voorgesteld wordt overleg plegen met de huidige winkeliers om er voor te zorgen dat bevoorrading niet in de nachtelijke uren hoeft plaats te vinden, zodat er geen extra overlast voor bewoners wordt veroorzaakt.*

Reactie:
De winkeliers behoren in ieder geval tot de partijen waarmee wij in gesprek zullen gaan om te komen tot een ontwerp. De manier van laden en lossen en de tijdstippen waarop dit gebeurt worden daarin meegenomen.

J. *Naar aanleiding van het voorgaande verzoek ik u met inachtneming van mijn zienswijze het ontwerp bestemmingsplan niet vast te stellen, en wellicht aan te passen met mijn opmerkingen en aanbevelingen.*

Reactie:
Ter inzage heeft gelegen het ontwerp Ontwikkelkader Amelandskwartier. Dit is geen bestemmingsplan. Er is gekozen voor een tijdloos kader waarbinnen initiatieven van eigenaren en gebruikers kunnen worden gefaciliteerd. Voor verschillende initiatieven zullen verschillende planologische procedures doorlopen moeten worden. Of het nu gaat om een reguliere of uitgebreide procedure, bij elk van de procedures kan wederom een reactie/zienswijze worden ingediend. Initiatiefnemers zullen daarbij ook de omgeving informeren van de plannen.

Inspraakreactie 2
Bewoner Voorstreek

A. *In Hoofdstuk 1 Kwaliteitsimpuls 1.1 Ambities, van het ontwikkelkader staat: "Het Amelandskwartier bestaat veelal uit donkere steegjes waar het overzicht ontbreekt. De verstening, verpaupering en volumineuze gebouwen komt de sociale veiligheid niet ten goede." Een goede constatering maar in het huidige kader zie ik te weinig oplossingen voor dit probleem terugkomen. Een oplossing voor de donkere steegjes ontbreekt.*

Reactie:
Het Ontwikkelkader tracht het gebied aantrekkelijker te maken, mede door de toegankelijkheid te vergroten, maar ook door woningbouw te stimuleren (betere sociale controle).De gemeente is eigenaar van de openbare ruimte. De meeste steegjes in het Amelandskwartier zijn in eigendom van particulieren. De eigenaren/bewoners hebben dus zelf de mogelijkheid hier iets aan te doen.

B. *Door de mogelijke nieuwe bebouwing op de plek van de voormalige supermarkt aan het Bonifatiusplein ontstaat juist een donker hofje tussen de beoogde nieuwbouw en het appartementencomplex aan de Voorstreek. De huidige steeg tussen de Voorstreek 62 en Voorstreek 63 is donker, staat vol met fietsen en er wordt soms ook afval gedumpt. Maar gelukkig is er vanaf de Voorstreek nog enig toezicht op de steeg. Wanneer er een donkere steeg ontstaat tussen de Voorstreek 62 en de nieuwe bebouwing, zonder zicht vanaf de straat, kan een ieder zich daar verschuilen. Wanneer ongewenste personen zich hier ophouden en overlast veroorzaken door bijvoorbeeld afvaldumping, geluidsoverlast en/of drugshandel zal dit ten koste gaan van de sociale veiligheid en het woongenot van de bewoners.*

Reactie:
Het beoogde appartementencomplex aan de achterzijde van de Voorstreek 62 wordt ontsloten via het Bonifatiusplein en de Amelandsestraat. De binnenruimte wordt groen ingericht. Vanuit de appartementen aan weerszijden (de nieuwe en de appartementen aan de Voorstreek 62) wordt uitgekeken op dit binnenterrein. Er is daarmee sociale controle aanwezig. De steeg vanaf de Voorstreek is privaat eigendom. De bewoners kunnen dus gezamenlijk besluiten deze steeg eventueel af te sluiten.

C. *In de Functionele vertaling van het ontwikkelkader staat: "Om een groen binnenhof te kunnen realiseren zullen bestaande parkeermogelijkheden in het gebied daarom gefaseerd worden afgewaardeerd. Het toevoegen van extra woningen en nieuwe woonvormen en -concepten is mogelijk op basis van 'autoloos wonen'." Nu beschik ik op het moment niet over een auto maar ik zou in de toekomst, wanneer een toegankelijke duurzame auto op de markt komt, graag een auto aanschaffen. Maar door het concept 'autoloos wonen' lijkt dit niet mogelijk.*

Reactie:
Autoloos wonen geldt alleen voor de bewoners van de nieuwe (extra toe te voegen) woningen en niet voor de huidige bewoners. Overigens kunnen ook de huidige bewoners met een auto er voor kiezen om te parkeren in de garage Hoeksterend. Een parkeervergunning in deze garage is even duur als een parkeervergunning waarmee op straat geparkeerd kan worden.

D. *Het concept 'autoloos wonen' gaat ten koste van de mobiliteit van de inwoners van de buurt. Het openbaarvervoer in de buurt is er al op achteruitgegaan sinds het schrappen van lijn 9 en nu veel bussen niet meer stoppen bij de bushalte Oosterkade na de reconstructie aldaar.*

Reactie:
Een huidige trend is de toename van deelmobiliteit. De invoering van autoloos wonenzou kunnen leiden tot een verdere versnelling van deze trend. Een eigen auto is dan niet perse nodig. Op dit moment kan er al gebruik worden gemaakt van Greenwheels. Mogelijk dat er ook in de garage Hoeksterend deelauto's komen te staan. Daarnaast is het Amelandskwartier onderdeel van de binnenstad. Op loopafstand is dan ook gebruik te maken van het openbaar vervoer. Zo zijn er bushaltes aan de Amelandsdwinger en Groningerstraatweg waar zowel stad- als streeklijnen langs rijden.

E. *Er is nu al sprake van een ernstig parkeertekort in de omgeving van de Voorstreek. Er is geen moment op de dag dat er geen auto's op de stoep geparkeerd staan. Overdag de*

bezoekers en de leveranciers van de winkels en de bezorgdiensten van pakketten. In de avond de bezorgdiensten van de lokale horeca. Dit varieert van kort parkeren van enkele minuten tot lang parkeren van enkele uren. Van simpel laden en lossen is hier geen sprake. Voetgangers worden hierdoor soms gedwongen om over de rijbaan te lopen om de geparkeerde auto's te kunnen passeren. Dit zorgt vervolgens voor gevaarlijke situaties.

Reactie:
Er is hier geen sprake van een tekort maar van gemak. Parkeren mag alleen in de aangegeven parkeervakken en niet op het trottoir. In de directe omgeving is voldoende plek om te parkeren. Onze handhavers zullen bij overtredingen hierop handhaven. Laden en lossen mag echter wel op de weg plaatsvinden.

F. *Indiener van de reactie kan zich voorstellen dat een bezoek aan de Voorstreek en omgeving voor de bezoekers met een handicap al helemaal een verschrikking is, aangezien zij minder gemakkelijk geparkeerde auto's kunnen passeren. Indien er nog minder parkeerplaatsen beschikbaar zijn en het winkelaanbod gelijk blijft, zal de overlast alleen maar verder toenemen.*

Reactie:
Zie reactie onder 2E. Er mag niet op het trottoir geparkeerd worden. Ook niet laden en lossen. Wij zullen dit opnemen met de handhavers. Daarbij zal, ook bij de herinrichting van het Bonifatiusplein, rekening worden gehouden met parkeren voor minder validen.

Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 14058

Gemeente Leeuwarden

Raadsvoorstel

Ontwikkelkader Amelandskwartier
Zaaknummer: Z233182-2021

Aan de gemeenteraad.

Inleiding
Bijgaand bieden wij u het Ontwikkelkader Amelandskwartier ter vaststelling aan. Het ontwerp-Ontwikkelkader Amelandskwartier heeft eind 2020 ter visie gelegen. Wij hebben voor deze procedure gekozen om een ieder in de gelegenheid te stellen een reactie op het ontwikkel-Ontwikkelkader te kunnen geven. Dit past bij het intensieve participatietraject dat in de afgelopen jaren is doorlopen met bewoners en de deelnemers van het Amelandskwartier-team (experts en stakeholders).

Beoogd effect
In de afgelopen jaren is gewerkt aan een ontwikkelkader voor het Amelandskwartier. Het gebied is namelijk versteend en sleets geraakt en heeft een kwaliteitsimpuls nodig. We hebben ruim de tijd genomen om met een brede groep belanghebbenden, eigenaren, ondernemers en bewoners van gedachten te wisselen over de zorgen, kansen en mogelijkheden voor het gebied. Gezamenlijk zijn ambities voor dit gebied geformuleerd:

- Een aantrekkelijk stedelijk woonmilieu;
- Een prettig leef- en belevingsgebied;
- Meer aandacht voor culturele kwaliteit en recreatieve mogelijkheden;
- Aantrekkelijker routering met aandacht voor sociale- en verkeersveiligheid;
- Klimaatadaptatie.

De benodigde kwaliteitsimpuls wordt bewerkstelligd door verschillende initiatieven die als katalysator moeten gaan werken voor het totale gebied. Initiatiefnemers worden hierbij uitgedaagd om verder te kijken dan het eigen verdienmodel. Aan de hand van de thema's Leeuwarden Hoofdstad, Gezonde stad, Wonen voor binnenstadsliefhebbers en Energiek en duurzaam moet een bijdrage worden geleverd aan de ontwikkeling van het Amelandskwartier. Hoe deze bijdrage eruit ziet is maatwerk. De gemeente maakt afspraken met elk van de initiatiefnemers over welke bijdrage zij met hun initiatief gaan leveren, deze bijdrage staat in verhouding met de aard, omvang en impact van het initiatief. Het Ontwikkelkader Amelandskwartier vormt de basis voor de aanvullende afspraken die met de initiatiefnemers worden gemaakt.

Het Amelandskwartier is opgedeeld in verschillende deelgebieden. Per deelgebied zijn functionele- en ruimtelijke toetspunten opgenomen, waar een initiatiefnemer het beoogde initiatief naast kan leggen. Zo is het document ook bruikbaar voor bewoners of ondernemers die niet betrokken zijn geweest bij het participatietraject.

Kanttekeningen en risico's
In het Ontwikkelkader is een stip op de horizon gezet. Op welke wijze en wanneer dit bereikt kan worden hangt af van de hoeveelheid initiatieven en de impact die hiermee gegenereerd kan worden. Het is kortom een organisch proces. Het Ontwikkelkader laat zich daarom niet uit over de wijze van

uitvoering en de inhoud van de inmiddels binnengekomen initiatieven in dit gebied.

Voor het Amelandskwartier is het bestemmingsplan “Leeuwarden Binnenstad” het planologische regime. Het Ontwikkelkader vervangt dit planologische regime niet. Voor de uitvoering van de verschillende initiatieven in het Amelandskwartier moeten de gebruikelijke planologische procedures doorlopen worden inclusief de daarbij behorende inspraakmogelijkheden. Op basis van het Ontwikkelkader worden aanvullende afspraken met initiatiefnemers gemaakt.

Financiën
Vaststelling van het Ontwikkelkader als zodanig heeft geen financiële gevolgen. De insteek is steeds geweest dat de gemeente initiatiefnemers inspireert en faciliteert ten aanzien van initiatieven. Op voorhand is geen budget gecommuniceerd dat de gemeente zelf zou kunnen investeren.

Het plein is eigendom van de gemeente. We hebben nu nog niet precies in beeld hoe het plein eruit moet komen te zien en daarmee ook niet in de kosten die hiermee annex zijn. Er zijn verschillende manieren om de transformatie naar een parkachtige omgeving met inzet van gemeentelijke middelen te bewerkstelligen. Zo zijn er budgetten beschikbaar voor beheer en onderhoud en zijn er subsidiemogelijkheden in het kader van klimaatadaptatie. Om de transformatie van het plein mogelijk te maken zijn verschillende besluiten nodig, waaronder het afwaarderen van de parkeerplaatsen en het wijzigen van de bestemming. Beschikbaarstelling van budgetten wordt aan deze besluiten gekoppeld en niet aan de vaststelling van het Ontwikkelkader.

Inspraakprocedure
Naast publicaties in het Gemeenteblad en de Staatscourant over de tervisie legging van het ontwerp-Ontwikkelkader is er een brief verstuurd naar alle postcodes binnen het Amelandskwartier. Daarnaast zijn alle deelnemers van het zogenoemde Amelandskwartier-Team, team van deskundigen en stakeholders, die in de afgelopen jaren hebben meegedacht, op de hoogte gebracht van de tervisielegging. Gesproken is met de ondernemers aan de Amelandsestraat. Het belang van een kwaliteitsimpuls voor dit gebied wordt gezien. Er is dan ook overwegend positief gereageerd op het Ontwikkelkader.

Er zijn twee inspraakreacties zijn ingediend op het ontwerp Ontwikkelkader. Het betreft twee bewoners die in het gebied wonen. De reacties hebben met name betrekking op het afwaarderen van het aantal parkeerplaatsen. Ten aanzien van het Bonifatiusplein geldt dat er een verkenning zal plaatsvinden in samenspraak met de omgeving, om gezamenlijk tot het minimaal benodigde aantal parkeerplaatsen te komen. De inspraakreacties hebben niet geleid tot aanpassingen van het ontwerp-Ontwikkelkader. De door ons vastgestelde reactie- en antwoordnota is als bijlage bijgevoegd.

Vervolgacties op hoofdlijnen
In de afgelopen periode is alvast in de geest van het Ontwikkelkader al met verschillende initiatiefnemers in het gebied gesproken. Bij de volgende initiatieven wordt ingezet op een katalysatorfunctie.

Titus Brandsmahuis
De RK Parochie Sint-Vitus heeft het verzoek ingediend om 4 appartementen te realiseren op de verdiepingen van het Titus Brandsmahuis. De benodigde omgevingsvergunning is inmiddels verleend. In de geest van het Ontwikkelkader is een intentieovereenkomst gesloten. In deze overeenkomst is de intentie uitgesproken om het Bonifatiusplein en het gebied ter hoogte van de parkeerplaatsen ten noorden van de Bonifatiuskerk te voorzien van een kwaliteitsimpuls. Deze partij wordt betrokken in het ontwerptraject van het Bonifatiusplein en is bereid onder voorwaarden de eigen parkeerplaatsen (in totaal 35) en de schutting tussen het plein en de parochietuin te verwijderen.

Voorstreek 92-94
De eigenaar van het pand aan de Voorstreek 92-94 heeft een verzoek ingediend voor het realiseren van appartementen op zowel de begane grond als de verdiepingen. De vergunning is hiervoor inmiddels verleend en betreft het eerste deel van de plannen van deze eigenaar. Het tweede deel bestaat uit het herstellen van de woning aan de achterzijde. Deze eigenaar heeft ook relatief veel grond in eigendom aan de achterzijde en is bereid deze onder voorwaarden in te zetten voor een gemeenschappelijke binnentuin. Dit is de eerste stap ten behoeve van de gewenste doorwaadbaarheid en vergroening in dit deel van het Amelandskwartier.

Voorstreek 62
Een ontwikkelaar heeft een initiatief ingediend om aan het Bonifatiusplein, op de voormalige supermarkt-locatie, een appartementencomplex te realiseren. Het beoogde appartementengebouw bestaat uit 26 appartementen en 6 loftwoningen. Wij gaan voor het voorgestelde plan, omdat dit een kwalitatief hoogwaardige oplossing is die beter past binnen de gestelde ambities en het gestelde kwaliteitsniveau van het Ontwikkelkader. In dit plan is namelijk ingezet op directe oriëntatie op het Bonifatiusplein, waarbij door middel van portieken meerdere voordeuren aan het plein zijn gesitueerd. Door deze bouwwijze ontstaat aan de voorkant reuring en levendigheid en aan de achterkant ruimte voor een groene stadstuin. Dit komt de leefbaarheid en sociale controle ten goede. Om dit mogelijk te maken kunnen de 26 appartementen niet meer voldoen aan de minimale maat van 65 m2 BVO, deze zullen een maximale oppervlakte krijgen van 50 m2. Wanneer de minimale maat wordt aangehouden kunnen de woningen alsnog worden gerealiseerd, maar met galerijen aan de achterzijde. De gewenste verbinding met het plein wordt daarmee niet bewerkstelligd.

Samenvattend stellen wij u voor het Ontwikkelkader Amelandskwartier vast te stellen.

Leeuwarden, 26 april 2021,

burgemeester en wethouders van Leeuwarden,

burgemeester.

secretaris.

**Dit document is rechtsgeldig digitaal ondertekend.*

Ontwikkelkader Amelandskwartier

Gemeente Leeuwarden, oktober 2020

Gemeente Leeuwarden

Inhoudsopgave

Inleiding 4
Plangebied 4
Doel 5
Richting en flexibiliteit 5
Gemeente inspireert en faciliteert 5
Participatie 5
Hoofdstuk 1 Kwaliteitsimpuls 6
1.1 Ambities 6
Een aantrekkelijk stedelijk woonmilieu 6
Een prettig leef- en belevingsgebied 6
Meer aandacht voor culturele kwaliteit en recreatieve mogelijkheden 6
Aantrekkelijker routering met aandacht voor sociale- en verkeersveiligheid 6
Klimaatadaptatie 7
1.2 Thema's 7
Thema: Leeuwarden, Hoofdstad 7
Thema: Gezonde stad 7
Thema: Wonen voor binnenstadsliefhebbers 8
Thema: Energiek en duurzaam 8
1.3 Functionele vertaling 8
1.4 Ruimtelijke vertaling 9
Hoofdstuk 2 Transformatie Amelandskwartier 12
2.1 Bijdrage vanuit initiatieven 12
2.1 Organisch proces 12
Hoofdstuk 3 Handvatten 13
3.1 Bijdrage aan kwaliteit 13
3.2 Beeldkwaliteit 13
3.3 Beschermd stadsgezicht 13
3.4 Deelgebieden 14
3.5 Toetspunten per deelgebied 14
Voorstreek 14
De Tuinen 14
Amelandstraat 15

Bonifatiuskerk 15
Amelanderpark en Bonifatiusplein 15
Bonifatiusschool 16
Nieuwe Hoek Zuid 16
Nieuwe Hoek Noord 16
Vestingzone 16
Hoeksterpad 16
Parkeergarage Hoeksterend en directe omgeving 17

Inleiding

De gemeente Leeuwarden streeft naar een aantrekkelijke en vitale binnenstad met goede voorzieningen. Een binnenstad waar mensen met plezier wonen, werken, winkelen en recreëren. Een binnenstad die van betekenis is voor de inwoners, maar die ook voor een grotere regio van belang is. Het op peil houden van de kwaliteit van de openbare ruimte en gebouwde omgeving is een belangrijk voorwaarde voor een aantrekkelijke binnenstad. In sommige delen van de binnenstad zien wij mogelijkheden voor een kwaliteitsimpuls.

In het noordoostelijke deel van de binnenstad staat de Bonifatiuskerk. Dit karakteristieke gebouw vormt het hart van het zogenaamde Amelandskwartier. Het gebied kent nu een zeker mate van leegstand en een sleets geworden openbare ruimte, maar heeft de potentie om een grotere positieve bijdrage te leveren aan een aantrekkelijke binnenstad.

Plangebied

Het Amelandskwartier is de gebiedsnaam die voor dit Ontwikkelkader is gekozen. Het verwijst naar de Amelandstraat in dit gebied. De verwijzing naar 'Ameland' komt van het Camminghahuis dat hier in de late Middeleeuwen stond en waarvan de eigenaar de titel 'Heer van Ameland' had. Het Amelandskwartier wordt begrenst wordt door de Voorstreek, de Tuinen, het Hoeksterend en het water van de vestingzone. Bovenal wordt het plangebied gekenmerkt bestaande historisch-ruimtelijke kwaliteiten en een rijkdom aan monumenten en maakt dan ook onderdeel uit van het beschermde stadsgezicht van de binnenstad.

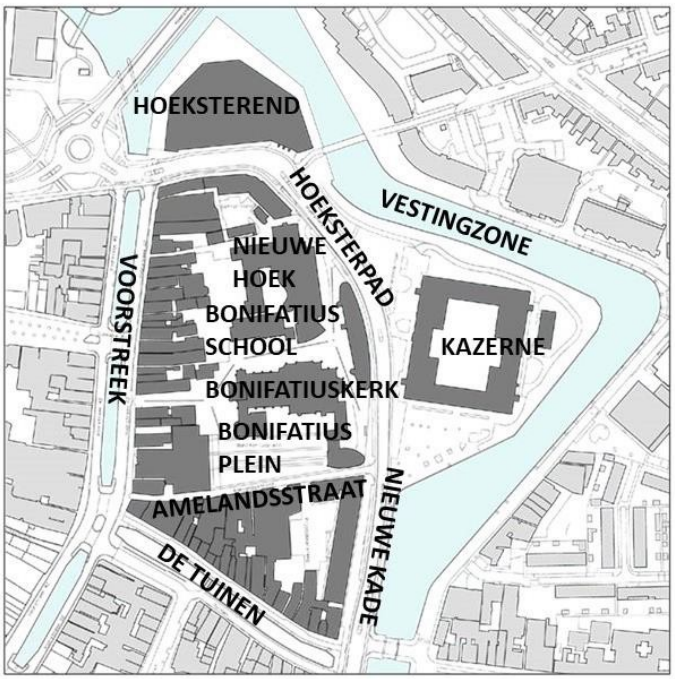

AMELANDSKWARTIER
BESTAANDE SITUATIE

Doel

Het Ontwikkelkader Amelandskwartier geeft aan welke ontwikkelingen bijdragen aan de verbetering van de functionele en ruimtelijke kwaliteit. We hebben de overtuiging dat een juiste combinatie van functies en ruimtelijke kaders kan leiden tot de kwaliteitsimpuls die het gebied nodig heeft. Het Ontwikkelkader is kaderstellend en geeft richting aan de gewenste ontwikkeling. Het geeft duidelijkheid aan eigenaren, bewoners, belanghebbenden en initiatiefnemers die in het gebied wonen, werken en ondernemen.

Richting en flexibiliteit

Het Ontwikkelkader is geen uitgekristalliseerd toekomstbeeld. Het kader geeft richting als het gaat om de gewenste programmatische en ruimtelijke ontwikkeling, maar biedt ook ruimte voor flexibiliteit.

Gemeente inspireert en faciliteert

Het Ontwikkelkader is ook bedoeld om partijen in het gebied te stimuleren tot initiatieven en hen te faciliteren. De rol van de gemeente is daarbij op voorhand niet trekkend, maar richt zich op het bij elkaar brengen van partijen en het inhoudelijk op elkaar af stemmen van de initiatieven. De gemeente beoordeelt de initiatieven en verleent de vergunningen. Waar mogelijk kan de gemeente (mede)-investeren in aanpassingen in de openbare ruimte.

Participatie

We hebben ruim de tijd genomen om met een brede groep belanghebbenden, eigenaren, ondernemers en bewoners van gedachten te wisselen over de zorgen, kansen en mogelijkheden voor het gebied. Een min of meer vaste groep participanten hebben als ‘A- team’ gedurende de periode 2017-2019 meegedacht over de contouren van het Ontwikkelkader. De ontwikkeling van het Amelandskwartier is een doorgaand proces. Het is de intentie om de betrokkenen in het ‘A-team’ in de komende stadia van de planvorming op gezette tijden te blijven betrekken.

Hoofdstuk 1 Kwaliteitsimpuls

1.1 Ambities

Gezamenlijk met het A-team zijn verschillende ambities voor het gebied geformuleerd. Deze ambities vormen de basis voor dit Ontwikkelkader.

Een aantrekkelijk stedelijk woonmilieu

Bij het realiseren van een aantrekkelijk stedelijk woonmilieu ligt de nadruk op het toevoegen van extra woonkwaliteiten en vergroten van de kwaliteit van de leefomgeving. Ingezet wordt op het faciliteren van diverse doelgroepen om hier te wonen, te werken en te (be)leven. Nieuwe woonconcepten zijn daarom welkom. Een menging van binnenstadsfuncties past in het gebied, zo lang het gaat om aanvullende concepten die niet concurreren met het kernwinkelgebied van de binnenstad.

Een prettig leef- en belevingsgebied

In het Amelandskwartier is sprake van vele monumenten en verstopte- of sleets geraakte ruimtelijke kwaliteiten. Een verbetering van de openbare ruimte is gewenst en nodig om van het Amelandskwartier weer een prettig leef- en belevingsgebied te maken. Hierbij ligt de nadruk op lucht, licht en openheid. Om dit te kunnen bewerkstelligen is meer groen en blauw nodig in plaats van het vele rood en de verstening die op dit moment in het gebied aanwezig is.

Meer aandacht voor culturele kwaliteit en recreatieve mogelijkheden

Culturele hoofdstad 2018 was een groot succes. Die rol en ambitie blijven we vasthouden. Misschien in een andere vorm, met goedgeplaatste accenten en soms een flink opvallend en vernieuwend evenement. Kunstuitingen in stad, buurt en straat onderstrepen de eigenheid en herkenbaarheid van het gebied. Zowel culturele kwaliteit als recreatieve mogelijkheden vormen trekkers voor het Amelandskwartier. Een gepaste schaal is hierbij van belang.

Aantrekkelijker routering met aandacht voor sociale- en verkeersveiligheid

Het Amelandskwartier bestaat veelal uit donkere steegjes waar het overzicht ontbreekt. De verstening, verpaupering en volumineuze gebouwen komt de sociale veiligheid niet ten goede. Een aantrekkelijkere routering is daarom gewenst. De Voorstreek, het Hoeksterpad en de Tuinen (eenrichtingsverkeer aan de noordzijde) vormen de wegen voor automobilisten en fietsers. Op het binnenterrein (binnen deze wegen) is minder autoverkeer nodig wanneer de parkeerplaatsen zijn afgewaardeerd. Het gebied kan daarom deels opnieuw worden ingericht voor fietsers en voetgangers. Verlichting, openheid en sociale controle vormen daarbij het uitgangspunt.

Klimaatadaptatie

Door de toename van de gemiddelde temperatuur ontstaat een verandering van klimaat. Gevolgen hiervan zijn het optreden van ‘superbuien’ waarbij in korte tijd grote hoeveelheden regenwater in de stad opgevangen en verwerkt/afgevoerd moet worden of juist het ontstaan van hittestress door een hogere temperatuur en langer aanhoudende periodes van droogte. Zowel gebouwen als de openbare ruimte moeten hier op worden ingericht.

1.2 Thema’s

Zoals uit de hiervoor besproken ambities blijkt zijn er op diverse terrein doelen en wensen te formuleren waar de toekomstige ontwikkelingen in het Amelandskwartier bij aan kunnen sluiten. Deze doelen zijn een gezamenlijk belang voor de actoren binnen het Amelandskwartier. Dit is ook duidelijk gebleken uit de vele gesprekken die hebben plaatsgevonden met de betrokkenen in het gebied. Omdat de doelen de individuele belangen én mogelijkheden overstijgen leidt dit tot de noodzaak dat álle ontwikkelingen binnen het gebied ook de gezamenlijke belangen moeten dienen. Alle partijen hebben immers voordeel van het realiseren van dergelijke doelen. Opwaardering van het Amelandskwartier heeft direct effect op de waarde van hun eigendom, dan wel gebruik van de voorzieningen en mogelijkheden.

Om deze doelen nader te onderzoeken en te bespreken zijn deze herleid tot een viertal thema’s met elk een eigen karakter. De volgende vier thema’s zijn hierbij gehanteerd: Leeuwarden Hoofdstad, Gezonde stad, Wonen voor binnenstadliefhebbers en Energiek en duurzaam.

Thema: Leeuwarden, Hoofdstad

De initiatieven kunnen een bijdrage leveren aan de bijzondere positie van de stad Leeuwarden in de provincie en feitelijk ook verder. Leeuwarden is het centrum voor vele functies waaronder winkelen, cultuur, historie, vermaak, wonen en werken. In de binnenstad vinden veel van deze functies hun zwaartepunt en het Amelandskwartier kan hier haar bijdrage aan leveren. Het Amelandskwartier is een prachtig stuk Leeuwarden met een bijzondere historie en enkele bijzonder gebouwen en gebieden die ruimte bieden een deel van deze functies, zoals cultuur, historie en wonen te huisvesten.

Thema: Gezonde stad

Het accent kan bij initiatieven ook worden gelegd op gezondheid en beweging. Inspanning en ontspanning zijn begrippen die hier goed van toepassing zijn. De inrichting van het gebied kan dan verschuiven naar een groenere inrichting met plekken om te van de zon te genieten en te wandelen. Er kan gedacht worden aan ‘urban gardening’ voor een gezonde activiteit en het stimuleren van beweging en ontmoeting.

Thema: Wonen voor binnenstadsliefhebbers

De binnenstad is een zeer gewenst woongebied voor een zeer brede groep mensen. Deze brede doelgroep houdt ervan om even een terrasje te pakken, lekker uit eten te gaan en een bezoek te brengen aan de bioscoop of het theater. Het gaat hierbij om jongeren, ouderen, alleenstaanden of gezinnen, kopen of huren en met de verscheidenheid in financiële armslag. Nagenoeg alle gewenste functies zijn in de binnenstad aanwezig en is daarmee voor veel doelgroepen een gewilde woonplek. Het Amelandskwartier kan hier een hele mooie toevoeging op worden als een veelkleurig woongebied gericht op een grote diversiteit aan woonwensen. Het gebied is daarmee zeer geschikt voor het huisvesten van diverse woonconcepten en beantwoord daarmee aan de grote verscheidenheid aan woonwensen.

Thema: Energiek en duurzaam

Duurzaamheid en energie(transitie) zijn thema's die bij geen enkele ontwikkeling mogen ontbreken. Binnen het Amelandskwartier zal dit nadrukkelijk bij de initiatieven worden meegenomen en wordt gezamenlijk gezocht naar mogelijkheden deze aspecten verder in het gebied te uit te bouwen. Denk hierbij aan woningverbetering, verminderen van energieverbruik, het opwekken van energie en inspelen op klimaatadaptatie.

1.3 Functionele vertaling

De functionele koers voor het Amelandskwartier is gericht op het creëren van een aantrekkelijk woonmilieu voor verschillende doelgroepen, waarbij het gebied een openbaar karakter houdt waar binnenstad bewoners en bezoekers zich thuis voelen. Deze koers is verbeeld in onderstaande collage.

De Voorstreek en Tuinen kunnen meer een gemengd woonkarakter krijgen. Wonen op de verdieping boven winkels en andere functies, maar ook het wonen

op de begane grond draagt bij aan het gemengde karakter. De uitbreiding van het wonen vindt hier al plaats en zal verder gestimuleerd worden. De omslag naar wonen zal vooral plaats moeten vinden in het binnengebied met de Bonifatiuskerk. Een deel van de bestaande bebouwing leent zich voor wonen, zoals de gebouwen op de achtererven van de percelen aan de Voorstreek, het parochiehuis naast de kerk (Titus Brandsmahuis), het Nieuwe Hoek en de zuidkant van de Amelandstraat. Er is ruimte voor het toevoegen van bebouwing, zoals op de plek van de voormalige supermarkt en ten noorden van de Amelandstraat aan de westzijde van het bestaande kerkcomplex. Het toevoegen van wonen met voordeuren aan de straat of het hof kan de juiste levendigheid en sfeer brengen die past bij een groen binnenhof. Dit vergroot tevens de sociale veiligheid in het gebied en draagt bij aan de sociale cohesie. Om een groen binnenhof te kunnen realiseren zullen bestaande parkeermogelijkheden in het gebied daarom gefaseerd worden afgewaardeerd. Het toevoegen van extra woningen en nieuwe woonvormen en -concepten is mogelijk op basis van 'autoloos wonen'.

1.4 Ruimtelijke vertaling

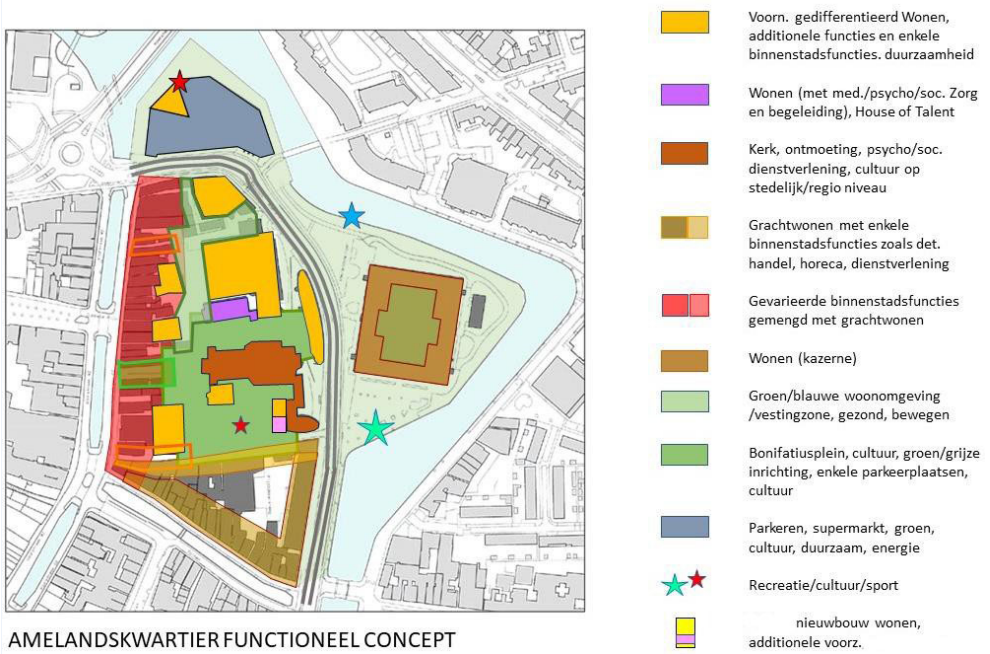

AMELANDSKWARTIER FUNCTIONEEL CONCEPT

Het contrast tussen het beschutte, haast verscholen binnenhof met daarin de monumentale Bonifatiuskerk is een ruimtelijke kwaliteit die behouden blijft en versterkt wordt. De ruimte rondom de kerk is gebaat bij een groene inrichting die in combinatie met het toevoegen van wonen bijdraagt aan het binnenhof karakter. (Voor een impressie van een groene inrichting zie de afbeelding op de volgende pagina.) Daarnaast zullen nieuwe routes en of zichtlijnen ten goede komen aan de doorwaadbaarheid van het gebied en de beleving van nieuwe contrasten tussen binnen en buiten vergroten. Met name ter plaatse van het Nieuw Hoek complex kunnen ingrepen in de bebouwing bijdragen het aan verbeteren van de ruimtelijke beleving en sociale veiligheid.

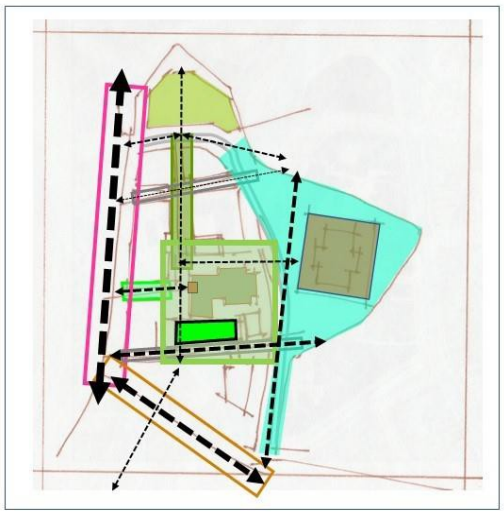

AMELANDSKWARTIER RUIMTELIJK CONCEPT

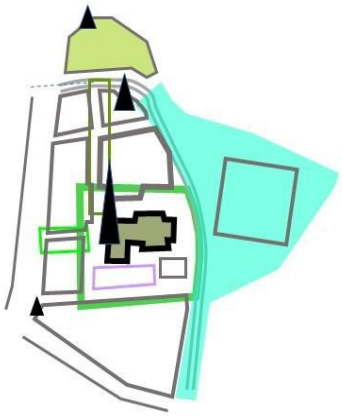

AMELANDSKWARTIER ORIËNTATIEPUNTEN

In onderstaande schetsen wordt een impressie van het gebied rondom de Bonifatiuskerk weergegeven wanneer dit een groene inrichting krijgt. De schetsen verbeelden een vrijblijvende impressie waar geen rechten aan ontleend kunnen worden.

Schetsen: Adema architecten.

Hoofdstuk 2 Transformatie Amelandskwartier

2.1 Bijdrage vanuit initiatieven

Samen aan de slag. Het eigendom is versnipperd en de gemeente faciliteert. Dat betekent dat de beoogde kwaliteitsimpuls voor het Amelandskwartier gerealiseerd moet worden aan de hand van initiatieven van eigenaren en gebruikers. Met de juiste kwalitatieve impulsen wordt een positieve beweging op gang gebracht. Initiatiefnemers worden geïnspireerd en uitgedaagd om verder te kijken dan alleen de eigen kavel en het bijbehorende verdienmodel. Initiatiefnemers werken mee aan een hoger doel door een bijdrage te leveren vanuit een of meer van de in paragraaf 1.2 genoemde thema's. Deze thema's vormen daarmee logischerwijs de kapstok voor de transformatie van het Amelandskwartier. Voorbeelden van een bijdrage zijn de directe omgeving vergroenen, de gevels aanpakken of (delen van) bebouwing slopen en nieuwbouwen en een deel van de openbare ruimte in de ontwikkeling mee te nemen. De plannen worden zoveel mogelijk integraal afgewogen en opgepakt, verbindingen worden gelegd tussen elkaar aanvullende of versterkende ontwikkelingen.

Het gaat om verschillende initiatieven van verschillende omvang die elk een verschillende impact op het gebied hebben. Dit betekent dat de gewenste "plus" voor het Amelandskwartier op basis van maatwerk wordt gerealiseerd. De gemeente maakt afspraken met elk van de initiatiefnemers over welke bijdrage zij met hun initiatief gaan leveren, deze bijdrage staat in verhouding met de schaal, omvang en impact van het initiatief.

2.1 Organisch proces

De ontwikkeling in het gebied is gestoeld op individuele ontwikkelingen. Dat betekent ook dat hier geen vooraf uitgestippeld tijdspad kan worden opgelegd en dat er ook geen exacte volgorde van initiatieven vooraf kan worden bepaald. Voor een aantal ontwikkelingen geldt dat er diverse gesprekken met eigenaren en/of initiatiefnemers zijn gevoerd. Hierdoor is het vertrouwen ontstaan dat er een vliegwiel in beweging kan worden gebracht. Er zijn echter ook vele eigenaren die wellicht op een ander moment hun kansen willen of kunnen aangrijpen. Het gehele proces van opwaardering zal dan ook een organisch verloop kennen. Door vast te houden aan de thema's leidt dit tot een sterke realisatie van de doelen.

Hoofdstuk 3 Handvatten

3.1 Bijdrage aan kwaliteit

De 4 thema's van paragraaf 1.2 vormen een kapstok waaraan initiatieven kunnen worden opgehangen. Voorop staat dat met initiatieven een bijdrage aan één of meer van deze thema's moet worden geleverd. En daarmee aan de kwaliteit van het gebied. Het ene thema is voor een initiatief relevanter dan een ander thema. De verschillende ambities kunnen vanzelfsprekend op diverse manieren behaald worden. Belangrijk is dat de inzet van de initiatiefnemers van hoge kwaliteit moet zijn in de overtuiging dat dit nodig is om een omslag in het gebied te bewerkstelligen.

3.2 Beeldkwaliteit

Voor verbouw- en nieuwbouwinitiatieven zijn omgevingsvergunningen nodig. De aanvragen moeten voldoen aan de criteria van ruimtelijke kwaliteit van de binnenstad van Leeuwarden die zijn vastgelegd in de welstandsnota. Hierin wordt gesproken van de specifieke historische kenmerken van de openbare ruimte en de ruimtelijke structuur van de binnenstad.

Deze kenmerken vormen de uitgangspunten voor herstel, vernieuwing en nieuwbouw in de binnenstad. Contrastrijke en eigentijdse toevoegingen zijn mogelijk mits zij een verrijking vormen en zich voegen in de stedenbouwkundige structuur. De criteria voor de binnenstad en daarmee ook het Amelandskwartier zijn als volgt geformuleerd:

ruimtelijke inpassing

- bouwinitiatieven houden de bestaande structuur herkenbaar
- gebouwen 'staan stevig op de grond' verschijningsvorm
- de bestaande schaal van de bebouwing in de omgeving is uitgangspunt
- massa en vorm sluiten aan bij de belendende bebouwing
- de gevel aan de straatzijde is het meest uitgesproken vormgegeven en is gericht op de straat
- de opbouw van de gevels is consequent en evenwichtig van verhouding

detaillering, materiaal- en kleurgebruik

- de detaillering bij aanpassing, verbouw of renovatie krijgt eenzelfde mate van aandacht als die bij de bestaande architectuur

3.3 Beschermd stadsgezicht

De binnenstad heeft de status van rijks beschermd stadsgezicht en het bestemmingsplan Binnenstad beschermt de historische stedenbouwkundige structuur. De binnenstad en het Amelandskwartier zijn gevarieerd in de (historische) kwaliteit van de bebouwing. De Bonifatiuskerk is een rijksmonument in een gebied dat ook loods-achtige bebouwing kent. Binnen een zo gevarieerd gebied zijn de belangen van het beschermde stadsgezicht zeker niet overal gelijk. De bovengenoemde criteria gelden voor alle panden in het gebied. Voor

rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten en beeldbepalende panden in de beschermde stadsgezichten gelden meer specifieke criteria uit de welstandsnota.

3.4 Deelgebieden

Om de initiatiefnemers meer handvatten te kunnen bieden zijn gezamenlijk toetspunten voor het beoordelen van de ingediende voorstellen/plannen geformuleerd. De toetspunten zijn toegespitst op verschillende deelgebieden. In onderstaande afbeelding zijn de verschillende deelgebieden gemarkeerd.

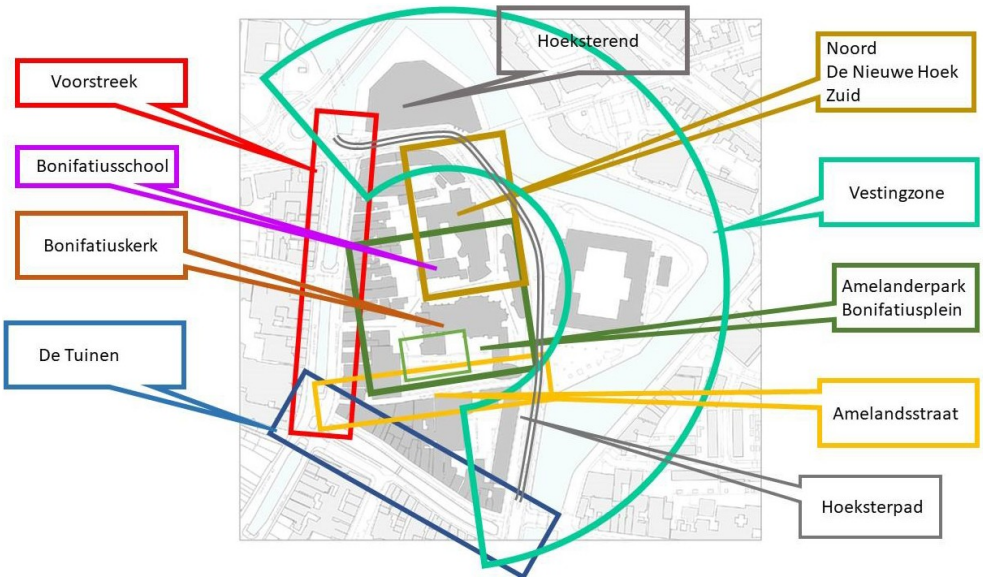

3.5 Toetspunten per deelgebied

Voorstreek

<u>Functioneel</u>

- Bestaande panden, wonen mogelijk op zowel verdiepingen als begane grond;
- Naast wonen functies toestaan die niet concurrerend zijn met het kernwinkelgebied;

<u>Ruimtelijk</u>

- Behoud en goed beheer monumentale panden;
- Nieuw of verbouw moet daar op worden afgestemd (kwalitatief hoogwaardig);
- Toegestane bebouwingshoogte afstemmen op bestaande bouwhoogtes met eventueel een extra laag erbij (max. 5 bouwlagen);
- Achterzijde voorstreek nieuwe toegangen/voorkanten mogelijk maken.

De Tuinen

<u>Functioneel</u>

- Monumentaal wonen;
- Bestaande panden, wonen mogelijk op zowel verdiepingen als begane grond;

- Naast wonen enkele kleinschalige functies toestaan die niet concurrerend zijn met het kernwinkelgebied;
- 80% gebied bestaat uit wonen;

Ruimtelijk

- Behoud en goed beheer monumentale panden;
- Nieuw of verbouw moet daar op worden afgestemd (kwalitatief hoogwaardig);
- Toegestane bebouwingshoogte afstemmen op bestaande bouwhoogtes.

Amelandstraat

Functioneel

- Stimuleren woonfuncties (eventueel ondergeschikt woon-werkfuncties als in een galerij, atelier of werkplaats);
- Als de bestaande winkels vertrekken worden in beginsel geen nieuwe winkels weer toegestaan;

Ruimtelijk

- Ruimtelijke kwaliteit zuidzijde afstemmen op de bijzondere locatie die het Bonifatiusplein en de kerk is;
- Behoud en goed beheer monumentale panden;
- Toegestane bebouwingshoogte afstemmen op bestaande bouwhoogtes met eventueel een extra laag erbij.

Bonifatiuskerk

Doel: functionele en ruimtelijke betekenis van de kerk versterken.

Functioneel

- Naast functie als kerk andere functies toestaan, mits hiervoor behoefte kan worden aangetoond;

Ruimtelijk

- Relatie kerk en omgeving moet bijdragen aan kwalitatieve meerwaarde.

Amelanderpark en Bonifatiusplein

Doel: functionele en ruimtelijke betekenis van de kerk versterken.

Functioneel

- Versterken relatie tussen Amelanderpark en Vestingszone (functioneel aan laten sluiten);

Ruimtelijk

- Werken naar een parkachtige inrichting van het gebied tussen de gebouwen;
- Groen toevoegen;
- Straatparkeren stapsgewijs afwaarderen;
- Wanden Bonifatiusplein moet afgestemd zijn op de omgeving (gezichten toevoegen, Bonifatiusplein krijgt ook meer vorm door wanden toe te voegen);

- Eventuele nieuwe woonvormen (met gezamenlijke ontmoetingsruimten) toestaan in de wanden van het zowel het plein als het park.

Bonifatiusschool

Functioneel

- Woonfunctie al dan niet in combinatie met een zorgfunctie. Eventueel kan transformatie naar maatschappelijke functies worden toegestaan, mits daarvoor de behoefte kan worden aangetoond;

Ruimtelijk

- Monumentaal wonen;
- Nieuw of verbouw moet daar op worden afgestemd (kwalitatief hoogwaardig).

Nieuwe Hoek Zuid

Functioneel

- Eventuele nieuwe woonvormen (met gezamenlijke ontmoetingsruimten) toestaan;

Ruimtelijk

- Afslanken bestaande bouwvolume.

Nieuwe Hoek Noord

Functioneel

- Eventuele nieuwe woonvormen (met gezamenlijke ontmoetingsruimten) toestaan;
- Mogelijkheid tot transformatie van de onderste bouwlagen ten behoeve van binnenstedelijke functies, mits daarvoor de behoefte daaraan kan worden aangetoond;

Ruimtelijk

- Mogelijkheid voor het toevoegen van een hoogteaccent.

Vestingzone

Functioneel

- Versterken relatie tussen Amelanderpark en Vestingszone (functioneel aan laten sluiten);
- Betekenis van dit gebied als groen-blauwe kwaliteitszone versterken;

Ruimtelijk

- Werken naar een parkachtige inrichting van het gebied tussen de gebouwen;
- Groen-blauwe kwaliteit vergroten.

Hoeksterpad

Functioneel

- Behoud bestaande functie;

Ruimtelijk

- Verkleinen barrière tussen Amelandspark en Vestingzone.

Parkeergarage Hoeksterend en directe omgeving

Functioneel

- Toestaan uitbreiding van recreatieve, sportieve en/of culturele functies die niet concurrerend zijn met het kernwinkelgebied, mits aangetoond kan worden dat er behoefte aan is;

Ruimtelijk

- Accentueren en aantrekkelijker maken stedenbouwkundige markering van deze plek .

M E M O

Aan:	Wethouder H. de Haan
Van:	Ronald van Asselt en Annika Wedzinga
Datum:	6 juli 2021
Onderwerp:	Initiatief Amelandskwartier Zwanenbrug
Registratienummer:	

Zwanenburg Projecten is initiatiefnemer voor de herontwikkeling van de voormalige supermarkt-locatie aan de Voorstreek 62. De locatie loopt door tot aan het Bonifatiusplein. Zij zijn vanaf begin betrokken bij het ontwikkelen van de visie en hebben nu een initiatief om woningbouw toe te voegen aangrenzend aan het plein en de noordzijde van de Amelandsstraat.

In de huidige situatie is het een gebouw van één laag met maar één toegang en verder blinde muren. Dit zorgt voor een anonieme en onvriendelijke wand van het parkeerplein. De ambitie is om van het parkeerplein een groen en levendig binnenhof te maken waaraan het plezierig wonen is.

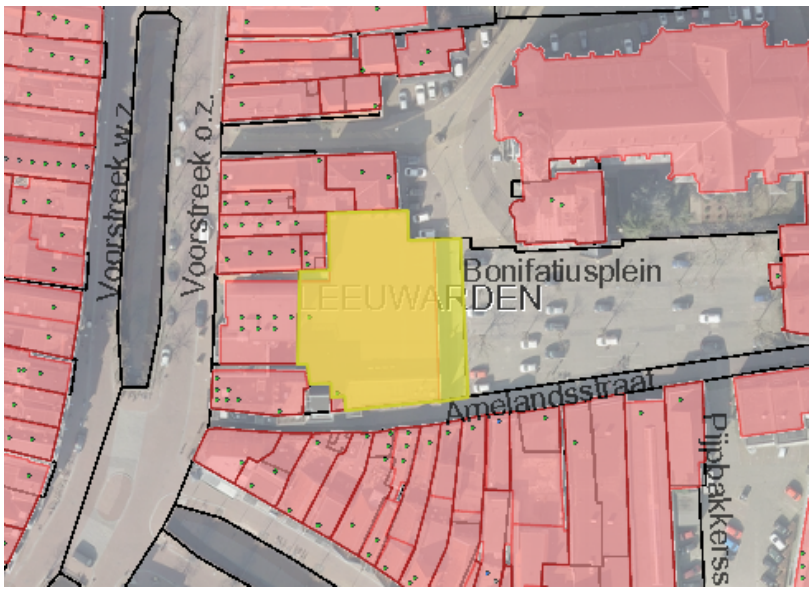

Figuur 1. Ontwikkellocatie Zwanenburg projecten

Er zijn twee alternatieve plannen beschouwd.

Het eerste plan betreft een wooncomplex met grotere appartementen, waarbij de minimale maat van de woonruimte 65 m2 BVO (bruto vloeroppervlak) dient te zijn. Om dit mogelijk te maken is een galerijontsluiting aan de achterkant nodig. Deze plek vraagt om woningen met een voordeur aan de straat en dat is met woningen groter dan 65m2 en met

het oog op de beoogde doelgroep op deze ondiepe kavel niet mogelijk. Het gevolg hiervan is dat dit leidt tot een ontwerp waarbij op diverse onderdelen keuzes moeten worden gemaakt die niet in lijn liggen met de voorwaardelijke wensen uit het ontwikkelkader. Het betreft voornamelijk de volgende wensen:

- De entree van de appartementen is aan de achterzijde gesitueerd door middel van galerijen waardoor je geen directe binding hebt met het plein. De voordeur zit aan de achterkant, je woont niet echt aan het groene plein. Hierdoor zijn er minder ontmoetingen en zal er minder levendigheid zijn op het groene plein.
- Door de diepte van de appartementen en de entree via een galerij blijft er minder ruimte over voor een binnentuin en komt de gewenste vergroening van het gebied minder goed tot stand. De binnentuin heeft ook niet het karakter van een binnentuin vanwege de galerijen die aan de tuin grenzen. Daarbij komt de nieuwbouw dichter op de bestaande bebouwing aan de Voorstreek te staan. Dit heeft gevolgen voor aspecten als privacy en lichtinval.
- Aan de Amelandstraat krijg je de toegang naar de galerij. Door de diepte van de appartementen is er geen ruimte om nog een voorkant van een woning/wooneenheden aan de Amelandsstraat te situeren die het straatbeeld ten goede komt een zorgt voor sociale controle en gevoel van veiligheid. De Amelandsstraat vormt in dit deel dan alleen maar zijkanten en een poort/toegang naar het binnenterrein.

Figuur 2. plan 1

Figuur 3. Plan 2.

In het tweede plan is uitgegaan van een directe oriëntatie op het groene binnenplein. De woningen hebben hun voordeur aan het groene plein, net als bij gewone stadshuizen. Daarmee ontstaat er levendigheid aan het plein en sociale interactie. Er is ook sprake van meerdere voordeuren, omdat het gebouw gebruik maakt van trappen die per verdieping toegang geven tot twee woningen. Dit vraagt ruimte, waardoor de woningen een kleiner oppervlak hebben, maar meer kwaliteit toevoegen aan het gebied. Ook ontstaat aan de achterkant een groene stadstuin. Niet alle woningen kunnen meer voldoen aan de maat van 65 m2 BVO. Het gaat om 22 appartementen die kleiner zijn dan 65 m2 op een totaal van 31 wooneenheden (appartementen en loftwoningen). De loftwoningen hebben een oppervlakte van ca. 80 m2 en beslaan 2 verdiepingen.

In de opzet van dit tweede plan is ook ruimte voor een smalle stadswoning/wooneenheden aan de Amelandsestraat die de bebouwingswand langs de smalle straat fraai afmaakt en voorkomt dat er alleen een anonieme tuinmuur komt. Dit vormt een sterk kwalitatieve invulling van de Amelandsstraat en de entree vanaf de Voorstreek richting het Bonifatiusplein.

<u>Bouwbesluit</u>
Wooneenheden met een oppervlakte van 40 m2 verblijfsgebied / 50 m2 go dienen een private buitenruimte hebben van minimaal 4 m2 (balkon of terras). Bij minder dan 50 m2 go mag de buitenruimte gemeenschappelijk zijn. een private bergruimte die bereikbaar is vanaf de straat (begane grond of tuin dus) zonder dat je eerst door een woning moet (praktijk inpandig op begane grond of in de binnentuin). Bij minder mag dit ook een gemeenschappelijke bergruimte zijn. Bij het aanhouden van 65 m2 heeft dit een forse impact op het ruimtebeslag op een zeer krappe kavel.

Afwegingskader woningbouw
Wij kunnen afwijken van deze minimale maat. Het volgende is daarover opgenomen in het afwegingskader woningbouw:
"We hebben de mogelijkheid om af te wijken van deze oppervlaktemaat wanneer dit tot onwenselijke situaties leidt. In sommige monumentale en bijzondere gebouwen is het fysiek of economisch niet haalbaar dergelijke grote appartementen te realiseren. Dit speelt vooral in de binnenstad. In dat soort gevallen hebben we de mogelijkheid om af te wijken."

Deze situatie is niet te vergelijken met de Bonkevaart, vanwege de ligging in de binnenstad. Het gaat in de binnenstad niet alleen om verbouw van panden maar ook om locaties die ruimtelijke beperkingen hebben. Dat is hier het geval. De ruimte tussen de Voorstreek en het Bonifatiusplein is beperkt, er kunnen aan beide kanten voorkanten gemaakt worden, maar het vraagt maatwerk. Ook opschuiven van het gebouw richting het Bonifatiusplein is niet mogelijk. Hierdoor komt het noordelijk gelegen gemeentelijk monument te veel in de schaduw te staan en wordt zicht op het Bonifatiusplein beperkt.

Wonen voor binnenstadsliefhebbers
In het Ontwikkelkader wordt ingezet op een brede doelgroep: alle leeftijden en gezinssamenstellingen die graag in de binnenstad willen wonen. Nieuwe woonvormen en -concepten zijn welkom als dit betekent dat verschillende doelgroepen bediend kunnen worden. Het Ontwikkelkader is tijdloos opgesteld, zodat ingespeeld kan worden op toekomstige ontwikkelingen en behoeften. Door alleen in te zetten op het toevoegen van kleinere eenheden dan 30 m2 en grotere eenheden dan 65m2 wordt de doelgroep automatisch beperkt. De doelgroep die kiest voor de binnenstad kijkt naar de locatie en vindt de oppervlakte van ondergeschikt belang. Ook aangezien het hier gaat om koopappartementen.

Advies:
In dit geval adviseren wij om af te wijken van deze minimale maat zodat een kwalitatief hoogwaardig plan gerealiseerd kan worden, dat voldoet aan de visie op het gebied en zal bijdragen aan de leefbaarheid van dit deel van de binnenstad.

Bij de opmaak van het Afwegingskader Woningbouw in 2016 is de minimale maat van 65 m2 BVO erin gekomen vooral met betrekking tot de huurmarkt. Bovenstaande initiatief richt zich op koop (vooral starters) en hierin wordt op dit moment in de nieuwbouw weinig (lees nihil) aangeboden. Daarmee voldoet het aan een vraag van de markt. Volgend jaar gaan wij bezig om met een nieuw (update) afwegingskader en hierin zullen naar alle waarschijnlijkheid ook specifieke eisen met betrekking tot de koopmarkt worden opgenomen. Gezien de huidige marktontwikkelingen en de m2 prijzen is het aannemelijk dat een geringe oppervlaktemaat zal worden opgenomen. In het nieuw op te zetten afwegingskader zal meer ruimte worden gegeven voor dit soort initiatieven, omdat de oppervlakte niet de enige kwaliteitseis. De binnenstad vraagt specifieke eisen en is de oppervlakte niet meestal het belangrijkste argument om wel of niet mee te werken aan plannen. Wel adviseren wij in het bovenstaande plan een kettingbeding op te nemen van zelfbewoning, zodat het in de koop blijft.

Amendement: Wonen in het Amelandskwartier op minimaal 65 vierkante meter

Onderwerp: Ontwikkelkader Amelandskwartier

De raad van de gemeente Leeuwarden in vergadering bijeen op 7 juli 2021 bij de behandeling van het raadsvoorstel met het kenmerk Z233182-2021, te weten het Ontwikkelkader Amelandskwartier.

Constaterende dat:

- Er in de raadsbrief m.b.t. Amelandskwartier ruimte wordt gegeven om woningen kleiner dan 65 m² te bouwen.
- Het afwegingskader Woningbouw (2016) het volgende aangeeft: “Er is een overaanbod aan kleine, reguliere woningen. We werken alleen mee aan woningbouwplannen voor woningen boven 65 m².”
- Het afwegingskader Woningbouw (2016) tevens aangeeft: “Wat de gemeente Leeuwarden daarbij nodig heeft, zijn toevoegingen die bijdragen aan de kwaliteit van de woningvoorraad. Er is daarom geen behoefte meer aan appartementen tot 65 m². Maar wel in de categorie 65 m².”
- Deze minimale oppervlakte van woningen wederom expliciet vermeld staat in de door de gemeenteraad vastgestelde Volkshuisvestingsvisie (2021).
- Er alleen sprake kan zijn van een uitzondering voor monumentale en/of bijzondere panden in de binnenstad, waarbij grote appartementen praktisch en/of ruimtelijk niet inpasbaar zijn.

Overwegende dat:

- De gemeenteraad bij woningbouwplannen op andere locaties in de stad (bijvoorbeeld Bonkevaart) ook vasthield aan een oppervlakte van 65 m².
- Het Ontwikkelkader Amelandskwartier als doel heeft om het gebied te revitaliseren.
- Relatief kleine woningen/studio’s van 50 m² een minder diverse doelgroep aantrekt dan woningen groter dan 65 m².
- Waardoor volwaardige woningen van groter dan 65 m² meer impact zal hebben op het revitaliseren van het Amelandskwartier.

Besluit:

Het ontwerpraadsbesluit als volgt aan te vullen:

“Met dien verstande dat de nieuwbouw binnen het Amelandskwartier niet afwijkt van de minimumomvang van 65 m² BVO, zoals vastgelegd in het Afwegingskader Woningbouw en de Volkshuisvestingsvisie 2021 en dit op te nemen in het ontwikkelkader Amelandskwartier.”

VVD	D66	CDA	ChristenUnie
Sietze Bouma	Anne Nugteren	Fokelien van der Meulen	Frits Rijpma

Gemeente Leeuwarden

Besluitvorming (raad)

Dossiernummer	1344
Extern Zaak ID	2021-000550
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	7 juli 2021
Agendapunt	4.2
Omschrijving	Jaarstukken 2020
Eigenaar	Rodenburg, Karine
Portefeuillehouder	Hein Kuiken

Bijlagen
Raadsvoorstel jaarstukken 2020
Concept raadsbesluit jaarstukken gemeente Leeuwarden 2020
Jaarstukken gemeente Leeuwarden 2020 - 1 juni 2021
Trends in Beeld 1 juni 2021
Monitor bezuinigingen 1 juni 2021
Oplegger Collegeverklaring ENSIA 2020 inzake Informatiebeveiliging Suwinet DigiD Leeuwarden 28052020.pdf
Persbericht jaarstukken 2020
Collegeverklaring Leeuwarden_DEF-Collegeverklaring-ENSIA-2020-Inzake-Informatiebeveiliging DigiD en Suwinet Gemeente Leeuwarden.pdf
SafeHarbour-Rapportage_Assuranceverklaring ENSIA 2020 - Leeuwarden.pdf
Niet_Openbaar_Bijlage_1_DigiD_Collegeverklaring- ENSIA-2020-Inzake-Informatiebeveiliging.pdf
Niet_Openbaar_Bijlage_2_Suwinet_Collegeverklaring- ENSIA-2020-Inzake-Informatiebeveiliging.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Collegevergadering	8 juni 2021
Politieke Dialoog Raadzaal	30 juni 2021
Besluitvorming (raad)	**7 juli 2021**

Toelichting

Zie bijgevoegd persbericht.

Voorgesteld besluit

Gemeente Leeuwarden

1. De gemeenteraad voor te stellen:
   a. de jaarstukken gemeente Leeuwarden 2020 vast te stellen;
   b. de voorziening VRZ582 Onderhoud bruggen Boarnsterhim op te heffen;
   c. de voorziening VRZ586 Achterstallig onderhoud verhardingen in te stellen;
   d. een bedrag van € 12.243.000 te storten in de reserve voorwaardelijke budgetoverheveling;
   e. een bedrag van € 4.970.000 te storten in de reserve budgetoverheveling;
   f. het voordelig resultaat vast te stellen op € 15.492.000 en dit te storten in de Algemene Reserve;
   g. de begroting van het dienstjaar 2021 overeenkomstig te wijzigen;
   h. de door het college opgelegde geheimhouding t.a.v. de bijlagen 1 en 2 behorende bij de Collegeverklaring ENSIA 2020 te bekrachtigen.

(Collegebesluit 1 juni 2021)

Besluit

1. De gemeenteraad besluit
   a. de jaarstukken gemeente Leeuwarden 2020 vast te stellen;
   b. de voorziening VRZ582 Onderhoud bruggen Boarnsterhim op te heffen;
   c. de voorziening VRZ586 Achterstallig onderhoud verhardingen in te stellen;
   d. een bedrag van € 12.243.000 te storten in de reserve voorwaardelijke budgetoverheveling;
   e. een bedrag van € 4.970.000 te storten in de reserve budgetoverheveling;
   f. het voordelig resultaat vast te stellen op € 15.492.000 en dit te storten in de Algemene Reserve;
   g. de begroting van het dienstjaar 2021 overeenkomstig te wijzigen;
   h. de door het college opgelegde geheimhouding t.a.v. de bijlagen 1 en 2 behorende bij de Collegeverklaring ENSIA 2020 te bekrachtigen.

(Collegebesluit 1 juni 2021)

Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 14058

Gemeente Leeuwarden

Raadsvoorstel

Jaarstukken 2020 gemeente Leeuwarden
Zaaknummer: 2021-000550

Aan de gemeenteraad.

Inleiding
Bijgevoegd ontvangt u ter vaststelling en het nemen van daarmee samenhangende financiële besluiten, de Jaarstukken 2020 van de gemeente Leeuwarden.
Ter informatie is daarnaast bijgevoegd:
- een getekende collegeverklaring inzake informatiebeveiliging (ENSIA);
- 'Beleid in beeld', met daarin de meest actuele cijfers en grafieken over het beleid van Leeuwarden;
- de Monitor met de laatste stand van de bezuinigingen.

Positief rekeningresultaat
Leeuwarden heeft een uitzonderlijk hoog rekeningresultaat over 2020, namelijk € 15,5 mln. positief. Het rekeningresultaat is vooral het gevolg van lagere uitgaven in het Sociaal domein dan voorzien in de begroting. Denk aan beperktere dienstverlening, minder zorggebruik en minder trajectbegeleiding aan bijstandsgerechtigden, maar ook aan onvoorziene Rijksbijdragen, bijvoorbeeld voor de uitvoeringskosten van de ToZo-regeling. Bijna de helft van het rekeningresultaat is toe te schrijven aan de gevolgen van de COVID-19 maatregelen. Zie hst. 3.2.1 en 3.2.2 van de jaarstukken voor een volledig overzicht van het rekeningresultaat.
Voorgesteld wordt het rekeningresultaat vooralsnog te storten in de Algemene Reserve (AR). Wij signaleren dat de stand van de AR daarmee oploopt tot € 29,3 in 2021. Het advies is op dit moment voorzichtig te zijn met het doen van uitgaven hieruit. Afhankelijk van de ontwikkelingen rondom COVID-19, de herziening van de financiële positie (mede als gevolg van de uitkomsten van de Meicirculaire) en andere urgente vraagstukken, komen wij vooruitlopend op de nieuwe raadsperiode, bij de begroting 2022 mogelijk nog met een voorstel tot aanwending.

Overheveling van budgetten
In paragraaf 2.3 van de jaarstukken 2020 staan de voorgenomen budgetoverhevelingen. Het betreft budgetten voor begrote werkzaamheden, die om bepaalde redenen niet zijn uitgevoerd in 2020, en die beschikbaar moeten blijven voor uitvoering in 2021. In totaal € 17,2 mln. wordt overgeheveld van 2020 naar 2021. Dit betreft bijvoorbeeld ook de reserveringen voor WTC-Cambuur (€ 4,5 mln.). Dit project is in afwachting van de besluitvorming over een doorstart.

Voldoende weerstandsvermogen
In de jaarstukken is het risicoprofiel opnieuw bekeken en zijn de algemene risico's geïnventariseerd met behulp van de risicosimulatie NARIS. De gewenste weerstandscapaciteit die daaruit naar voren komt is (1,5x € 5,4 mln.=) € 8,1 mln. De meest actuele prognose voor de AR (afkomstig uit meerjarenraming 2021-2024 en 1e begrotingswijziging) was € 10,2 mln. Dit is voldoende om de geïnventariseerde algemene risico's op te kunnen vangen. In de begroting is nog een post Onvoorzien opgenomen van € 0,1 mln. die ook aangemerkt kan worden als weerstandscapaciteit.
Ook is de hoogte van de reserve grondexploitatie (€ 8,38 mln.) toereikend om het huidige risicoprofiel van de grondexploitaties af te dekken. Voor ontwikkelrisico's en risico's gronden in voorraad (exclusief De Zuidlanden) voor de korte termijn houden we rekening met een risico van € 1,18 mln. Voor de Zuidlanden is een risico berekend van totaal € 14,5 mln. Dit risico wordt afgedekt binnen de grondexploitatie door het resultaat ad. € 7,3 mln. (netto contante waarde) en € 7,2 mln. ten laste van de reserve grondexploitatie.

Risico's en gevolgen van COVID-19
De schade door de COVID-19 crisis is in 2020 door middel van een monitor zo goed mogelijk gevolgd en ingeschat. U heeft in 2020 ingestemd met dekking van de COVID-19 schade voor € 4,5 mln. (€ 1,7 mln. gedekt door het Rijk, € 2,9 mln. ten laste van de AR). Leeuwarden heeft in totaal € 15 mln. aan compensatiemiddelen ontvangen van het Rijk. Daarvan wordt € 7,7 mln. meegenomen naar 2021. De rest ad € 5,6 mln. (= € 15 - € 1,7 - € 7,7) is door het Rijk eind 2020 toegekend en is in de begroting 2021 direct aan de reserve budgetoverheveling toegevoegd.
Structurele effecten en inhaaleffecten van de crisis zijn nog onderwerp van onderzoek. Voor het opvangen en herstel van de schade heeft u inmiddels op 28 april 2021 besloten over compensatiepakketten en sociaal-economische impulsen. De begroting 2021 bevat een structurele buffer van € 1 mln. Het is nog te vroeg om te kunnen bepalen of die buffers toereikend zijn of niet. Bij het opstellen van de begroting 2022, later in het jaar, zal hierop worden teruggekomen op basis van wat dan bekend is over het verloop van de crisis.

Opheffen en instellen van voorzieningen
U wordt verzocht te besluiten tot respectievelijk opheffing en instelling van onderstaande voorzieningen.

Opheffen VRZ582 Onderhoud bruggen Boarnsterhim
De voorziening Onderhoud bruggen Boarnsterhim is onderdeel geworden van VRZ573 Onderhoud civiele kunstwerken (dezelfde voorziening gemeentebreed).

Instellen VRZ586 Achterstallig onderhoud verhardingen
Ter dekking van achterstallig onderhoud verhardingen is ten laste van de exploitatie een storting gedaan in deze nieuwe voorziening.

Stand Impuls Sociale Investeringen (ISI)
Het ISI budget is een budget van de raad dat benut kan worden voor kleine sociale investeringen. Het ISI is in 2020 benut ter uitvoering van verschillende

moties, namelijk: Noodhulp aan vluchtelingen, Stichting Present en Frysk Taalbelied. In totaal € 71.550 wordt via de reserve Budgetoverheveling meegenomen naar 2021. Het ISI is bij de 1e begrotingswijziging 2021 (november 2020) aangevuld met incidenteel € 100.000. Daarnaast is voor 2021 al een aantal claims op het budget gelegd. Dat betekent dat er in 2021 vooralsnog € 141.550 in het ISI beschikbaar is.

Stand strategisch investeringsfonds (SIOF)
Uit het SIOF wordt bijgedragen aan prioritaire strategische projecten. Het betrof in 2020 de University Campus Fryslân (UCF). De raad besluit over de achterliggende investeringsvoorstellen en kredieten. Eind 2020 bedroeg de stand van het SIOF € 1.500.000. De nieuwe raming voor de stand eind 2021 is € 8.000, dit na de voorgenomen onttrekking ten behoeve van het UCF.

Goedkeurende verklaring
De accountant (PwC) gaat naar verwachting een goedkeurende verklaring afgegeven. Voor de meeste onderdelen is de controle grotendeels afgerond. Het accountantsverslag met onze reactie daarop kunt u van ons verwachten op 22 juni aanstaande.

Verklaring inzake informatiebeveiliging
Per brief d.d. 24 april 2018 is de raad uitgebreid geïnformeerd over informatieveiligheid binnen de gemeente Leeuwarden op basis van de ENSIA systematiek (Eenduidige Normatiek Single Information Audit). ENSIA heeft tot doel het ontwikkelen en implementeren van een zo effectief en efficiënt mogelijk ingericht verantwoordingsstelsel voor informatieveiligheid gebaseerd op de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). ENSIA moet daarnaast zorg dragen voor een vermindering van de auditlast voor landelijke toezichthouders. Ter uitvoering van de ENSIA systematiek ontvangt u ter informatie de bijgevoegde door ons ondertekende collegeverklaring ENSIA 2020 inzake informatiebeveiliging, DigiD en Suwinet, met Assurance-rapport van de onafhankelijke IT-auditor. De collegeverklaring en bijlagen zijn tevens toegezonden aan LOGIUS en aan het ministerie van SZW. Om veiligheidsredenen zijn niet alle bijlagen openbaar. U wordt gevraagd geheimhouding op te leggen op de bij de Collegeverklaring ENSIA 2020 behorende bijlagen 1 en 2. De raad moet deze geheimhouding bekrachtigen.

Tot slot
Op 9 juni verschijnt ook een publiekssamenvatting van de Leeuwarder jaarstukken in de Huis-aan-huis.

Leeuwarden, 1 juni 2021,

burgemeester en wethouders van Leeuwarden,

burgemeester.

secretaris.

**Dit document is rechtsgeldig digitaal ondertekend.*

Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 14058

Gemeente Leeuwarden

Jaarstukken gemeente Leeuwarden 2020

DE RAAD VAN DE GEMEENTE LEEUWARDEN;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 1 juni 2021 (zaaknummer 2021-000550);

BESLUIT:

1. de jaarstukken gemeente Leeuwarden 2020 vast te stellen;
2. de voorziening VRZ582 Onderhoud bruggen Boarnsterhim op te heffen;
3. de voorziening VRZ586 Achterstallig onderhoud verhardingen in te stellen;
4. een bedrag van € 12.243.000 te storten in de reserve voorwaardelijke budgetoverheveling;
5. een bedrag van € 4.970.000 te storten in de reserve budgetoverheveling;
6. het voordelig resultaat vast te stellen op € 15.492.000 en dit te storten in de Algemene Reserve;
7. de begroting van het dienstjaar 2021 overeenkomstig te wijzigen;
8. de door het college opgelegde geheimhouding t.a.v. de bijlagen 1 en 2 behorende bij de Collegeverklaring ENSIA 2020 te bekrachtigen.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van 7 juli 2021,

voorzitter.

griffier.

**Dit document is rechtsgeldig digitaal ondertekend.*

Jaarstukken 2020

Juni 2021

Gemeente Leeuwarden

Inhoudsopgave

Samenstelling van het bestuur **3**
Leeswijzer **4**

1. Inleiding **6**
1.1 Inleiding **6**
1.2 Impact COVID-19 ..... **10**

2. Beleidsverantwoording **14**
2.1 Programma's **15**
2.1.1 Domein Sociaal 15
Programma Sociale basis *18*
Programma Jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning *27*
Programma Werk en inkomen *33*
2.1.2 Domein Fysiek 41
Programma Economie en toerisme *44*
Programma Wonen en milieu *51*
Programma Infrastructuur en mobiliteit *61*
Programma Ruimtelijke ordening *67*
Programma Beheer leefomgeving *73*
2.1.3 Domein Veiligheid 79
Programma Veiligheid *81*
2.1.4 Domein Bestuur en middelen 92
Programma Bestuur *94*
Programma Algemene baten en lasten *100*
2.1.5 Domein Overige lasten en baten 106
Algemene dekkingsmiddelen *106*
Overhead *108*
Onvoorziene uitgaven *112*
Vennootschapsbelasting *113*
2.2 Paragrafen **114**
2.2.1 Lokale heffingen 114
2.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 117
2.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen 125
2.2.4 Financiering 130
2.2.5 Bedrijfsvoering 134
2.2.6 Verbonden partijen en andere samenwerkingsverbanden 140
2.2.7 Grondbeleid 153
2.2.8 Investeringsprogramma 157
2.2.9 Leeuwarden duurzaam 159
2.3 Voorgenomen budgetoverhevelingen **163**

3. Financiële rekening en balans **173**
3.0 Samenvatting **173**
3.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling **175**
3.2 Financieel resultaat **183**
3.2.1 Financieel resultaat op hoofdlijnen 183
3.2.2 Toelichting op de voor- en nadelen 185
3.2.3 Toelichting verschillen tussen rekening en Turap 189
3.2.4 Financiële overzichten 192
3.2.5 Begrotingsrechtmatigheid 198
3.2.6 Informatie in het kader van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 207
3.2.7 Overzicht incidentele lasten en baten 209
3.2.8 EMU saldo 212
3.3 Balans **213**
3.3.1 Balans 213

3.3.2 Toelichting op de balans....216
3.3.3 Gebeurtenissen na balansdatum 245

Bijlagen 246
Bijlage A. Restantkredieten 247
Bijlage B. Verloop reserves en voorzieningen.... 252
Bijlage C. Gewaarborgde geldleningen en garanties 255
Bijlage D. Overzicht subsidies aan instellingen 263
Bijlage E. Verantwoordingsinformatie Specifieke Uitkeringen (SiSa) 273
Bijlage F. Berekening financiële kengetallen.... 282
Bijlage G. Overzicht van baten en lasten per taakveld.... 285

Samenstelling van het bestuur

Burgemeester Sybrand Buma

Verantwoordelijk voor:

- Politie, Brandweer, integraal veiligheidsbeleid, openbare orde en handhaving
- Horecabeleid
- Europese/internationale zaken, VNG/VFG
- Grote stedenbeleid
- Communicatie en *Public affairs*

Wethouder Hilde Tjeerdema (D66)

Portefeuilles:

- Jeugdbeleid en Jeugdwet
- wet maatschappelijke ondersteuning, zorg en opvang: bovenregionaal
- Primair en voortgezet onderwijs
- Sport
- Publieke dienstverlening en burgerzaken
- Informatisering & automatisering

Wethouder Hein Kuiken (PvdA)

Portefeuilles:

- Financiën, bedrijfsvoering en personele zaken
- Cultuur, evenementen, stads- en regiomarketing, Historisch centrum Leeuwarden, *Legacy 2018*
- Wet maatschappelijke ondersteuning, zorg en opvang: lokaal
- Inkomen, armoedebeleid en schuldhulpverlening

Gemeentesecretaris Eelke de Jong

Verantwoordelijk voor: de gemeentelijke organisatie

Wethouder Friso Douwstra (CDA)

Portefeuilles:

- Economische zaken, acquisitie en werkgelegenheid
- Campussen, kennis en innovatie, beroeps- en hoger onderwijs
- Economische zaken en samenwerking met regiogemeenten
- Werk en Participatiewet
- Verkeer en vervoer

Wethouder Bert Wassink (PAL/GroenLinks)

Portefeuilles:

- Duurzame ontwikkeling, circulaire economie, gezondheidszorg
- Natuur, landbouw, recreatie en toerisme
- Beheer openbare ruimte, onderhoud kapitaalgoederen, monumenten en erfgoed
- Wijken- en dorpenbeleid
- Integratie en vluchtelingen

Wethouder Hein de Haan (PvdA)

Portefeuilles:

- Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling
- Volkshuisvesting
- Stads- en dorpsvernieuwing
- Bouw-, woon- en milieutoezicht, vergunningverlening
- Vastgoed en grondbedrijf

Leeswijzer

Hoofdstructuur jaarstukken
De opbouw van de jaarstukken is als volgt:

Figuur 1 Hoofdstructuur jaarstukken

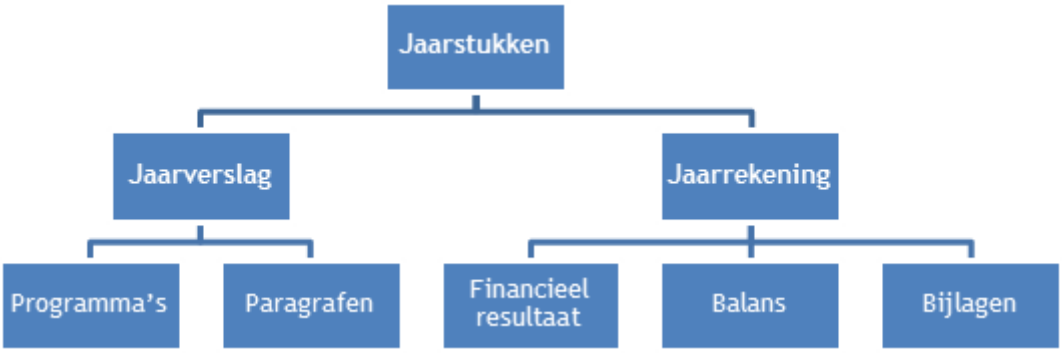

Toelichting op de structuur
In hoofdstuk 2 staat de beleidsverantwoording, ook wel jaarverslag genoemd. De focus is gericht op het bereiken van de in het collegeprogramma 2018-2022 gestelde doelen en of er beleidsinhoudelijke of financiële afwijkingen ten opzichte van de begroting 2020 zijn. Uitgangspunt is dat de uitvoering voor ongeveer 95% uit reguliere activiteiten bestaat. Dat zijn *going concern* taken (vermeld in de financiële overzichten met beleidsproducten aan het eind van ieder programma) waar minder politieke sturing op nodig is, zolang er geen essentiële beleidsafwijkingen zijn.

Het JAARVERSLAG bevat:
1. Vier domeinen die zijn afgeleid van het Collegeprogramma en de organisatieopzet: ***Sociaal***, ***Fysiek***, ***Veilig*** en ***Bestuur en middelen***. Ieder domein bevat:

- Een puntsgewijze samenvatting met eindconclusie.
- Een tekstuele toelichting op wat we hebben gedaan om de gestelde doelen te bereiken. Toegelicht wordt of doelstellingen zijn gerealiseerd, of dat het beter kan. Onderbouwd met activiteiten, cijfers en statistieken.
- Het overzicht van baten en lasten op het niveau van beleidsproducten. Het resultaat op een programma wordt toegelicht als t.o.v. de begroting sprake is van:
  · een afwijking op een beleidsproduct (onderwerp) > € 100.000;
  · afwijkingen die politiek van belang zijn;
  · structurele ontwikkelingen welke nog niet eerder vermeld zijn.
- Onderdeel van "Wat heeft het gekost" is ook een toelichting op de beleidsmatige en financiële voortgang van investeringen groter dan € 100.000.

2. Na Bestuur en middelen volgen de voorgeschreven overzichten: Algemene dekkingsmiddelen, Overhead, Vennootschapsbelasting en Onvoorzien.

3. In afzonderlijke paragrafen staat de beleidsverantwoording met betrekking tot de lokale heffingen en een aantal beheersmatige aspecten. Iedere paragraaf is een dwarsdoorsnede van de voorgaande domeinen op het gebied van:

- lokale heffingen;
- weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- onderhoud kapitaalgoederen;
- financiering;
- bedrijfsvoering;

- verbonden partijen en andere samenwerkingsverbanden;
- grondbeleid;
- investeringsprogramma 2020;
- Leeuwarden duurzaam.

Aan het eind van ieder domein zijn op basis van verplichte BBV-indicatoren verschillende maatschappelijke effecten van het beleid opgenomen. Voor de vergelijking hiervan met andere gemeenten wordt u verwezen naar: www.waarstaatjegemeente.nl. Voor zover niet specifiek vermeld, hebben statistische gegevens in het jaarverslag als bron: eigen registratie gemeente Leeuwarden.

De financiële rekening (JAARREKENING) vindt u in hoofdstuk 3 en verder. Het financieel resultaat en de toelichting daarop staat na een beschrijving van de waarderingsgrondslagen in paragraaf 3.1. De balans is toegelicht in paragraaf 3.3.

1. INLEIDING

1.1 Inleiding

Waar staan we

Inleiding
2020 was een uitzonderlijk jaar, dat in belangrijke mate werd gedomineerd door het COVID-19 virus. Sinds maart 2020 leven we in een andere werkelijkheid. Het virus en de daarmee gepaard gaande noodzakelijke gezondheidsregels, zoals het afstand houden en het dragen van mondkapjes, hadden allerlei directe en indirecte gevolgen voor onze inwoners, ondernemers, maatschappelijke instellingen en ook voor ons als gemeente. Winkels, kappers, sportscholen en horeca gingen verplicht dicht en ook de cultuursector kreeg het moeilijk. Toeristen, bezoekers, studenten en werkenden bleven weg uit onze binnenstad. Er ging veel tijd zitten in de handhaving van alle opgelegde regels en de openbare orde. De impact van het virus vroeg veel van ieders incasseringsvermogen.

Bestuurlijke hoofdlijnen
Tegen deze achtergrond doen we in deze jaarstukken verslag van de realisatie van verschillende plannen zoals de gemeente die zich voor 2020 had voorgenomen. De uitgevoerde plannen dragen bij aan de gestelde doelen uit het Collegeprogramma De kracht van samen (2018) en het Koersdocument Sociaal Domein (2018). Ook gedurende de pandemie zijn we blijven bouwen aan een inclusieve gemeente waarin iedereen mee kan doen. We hielpen zoveel mogelijk mensen aan het werk. Onze gezondheid kwam op de eerste plaats. Daarnaast zijn we blijven werken aan een sociaal, leefbaar, maar ook duurzaam en klimaatbestendig Leeuwarden. De crisis heeft hier en daar wel wat obstakels opgeworpen, maar tegelijkertijd ook tot diverse digitale en creatieve oplossingen geleid.

Het verloop van de crisis was grillig en de economische en maatschappelijke gevolgen bleken moeilijk in te schatten. Waar mogelijk hebben we als gemeente geprobeerd de effecten van de crisis te verzachten. Ondermeer door tegemoetkoming in heffingen en leges, en het toekennen van (Rijks)steun, bijvoorbeeld aan zelfstandigen. Het Rijk heeft ons ter compensatie in 2020 financiële middelen beschikbaar gesteld. Tegelijkertijd zijn we onze taken zo goed mogelijk blijven uitvoeren. Soms met wat aanpassingen en soms met vertragingen, zoals binnen sommige infrastructuurprojecten.

Enkele speerpunten
Ondanks de beperkingen door COVID-19 kon er gelukkig ook veel wél gerealiseerd worden. We noemen hier een paar zaken. De vernieuwing van de jeugdhulp is nog in volle gang. Dat het aantal cliënten in de jeugdzorg daalde is hoopgevend. Daarnaast was er een verschuiving te zien van zware en dure zorgtrajecten naar lichtere vormen. Ook verbeterde de samenwerking met zorgpartners binnen de maatschappelijke ondersteuning. Veel cliënten met maatschappelijke ondersteuning maakten in 2020 al een soepele overstap naar een andere zorgaanbieder.

Verder bleven we onverminderd bouwen aan een krachtig en duurzaam Leeuwarden. Ter stimulering van een duurzame, innovatieve en concurrerende economie ondersteunden we campussen en projecten als Circulair de Zwette. We subsidieerden innovatieprojecten. We stelden een

uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie op en brachten in het kader van vergroening de verschillende waarden van bomen, zoals oppervlaktes van boomkronen, schaduwwerking en waterafvang in beeld.

Op het terrein van de veiligheid had het virus misschien wel de meest zichtbare impact. Door het vele (digitale) thuiswerken daalde het aantal woninginbraken en steeg de cybercriminaliteit. De toenemende druk op de samenleving veroorzaakte stijgende overlast van drugs, drankgebruik, buren en jeugd. We verwachten dat deze stijgingen tijdelijk zijn. Dat we op niet al te lange termijn weer terug kunnen keren naar de stabiele veiligheidssituatie die de laatste jaren in Leeuwarden is opgebouwd.

Vervolg
Wij hebben grote zorg over de kwetsbaren in onze samenleving, waaronder ook ondernemers die in zwaar weer terecht zijn gekomen. Daarom zijn er plannen gemaakt, die deze mensen, de samenleving en onze economie moeten gaan helpen te herstellen. Het huidige collegeprogramma wordt de komende 2 jaar (financieel) voortgezet. We verwachten daarmee sterker uit de crisis te komen. Een belangrijke opgave voor 2021 is om de financiële schade en gevolgen van de pandemie zoveel mogelijk op te vangen en daar waar mogelijk impulsen te geven die het herstel versnellen.

Financieel resultaat

Ondanks, of dankzij het bijzondere COVID-19 jaar, heeft Leeuwarden een uitzonderlijk hoog rekeningresultaat over 2020, namelijk € 15,5 mln positief. In totaal € 17,2 mln wordt overgeheveld van 2020 naar 2021 door storting in de reserves Budgetoverheveling. Dit betreft bijvoorbeeld ook de reserveringen voor WTC-Cambuur (€ 4,5 mln). Dit project is in afwachting van de besluitvorming over een doorstart.

Het rekeningresultaat is vooral het gevolg van lagere uitgaven in het Sociaal domein dan voorzien in de begroting. Denk aan beperktere dienstverlening, minder zorggebruik en minder trajectbegeleiding aan bijstandsgerechtigden, maar ook aan onvoorziene Rijksbijdragen, bijvoorbeeld voor de uitvoeringskosten van de Tozo-regeling. Bijna de helft van het rekeningresultaat is toe te schrijven aan de gevolgen van COVID-19.

De schade door de COVID-19 crisis is in 2020 door middel van een monitor zo goed mogelijk gevolgd en ingeschat. Voor € 4,5 mln aan schadekosten (€ 1,7 mln gedekt door het Rijk, € 2,9 mln ten laste van de AR) is de begroting in 2020 nog gewijzigd. Leeuwarden heeft in totaal € 15 mln aan compensatiemiddelen ontvangen van het Rijk. Daarvan wordt € 7,7 mln meegenomen naar 2021. De rest ad € 5,6 mln (= € 15 - € 1,7 - € 7,7) is door het Rijk eind 2020 toegekend en is in de begroting 2021 direct aan de reserve budgetoverheveling toegevoegd.

We hielden in 2020 de financiële positie op peil. De bezuinigingspakketten uit de vorige Collegeperiodes zijn op een tweetal onderdelen na (Documentaire Informatievoorziening en Publieke dienstverlening) volledig afgerond. Het terugbrengen van de tekorten in de Jeugdzorg verliep in 2020 volgens plan. Met betrekking tot de Wmo is de achterstand in besparingen volledig ingehaald door extra inspanning van Amaryllis en de gemeente. Er is een stevig fundament gelegd voor het realiseren van de volledige Wmo-taakstelling van € 3,6 mln ingaande per 2021.

Hoe is het geld besteed?

Figuur 2 Lasten

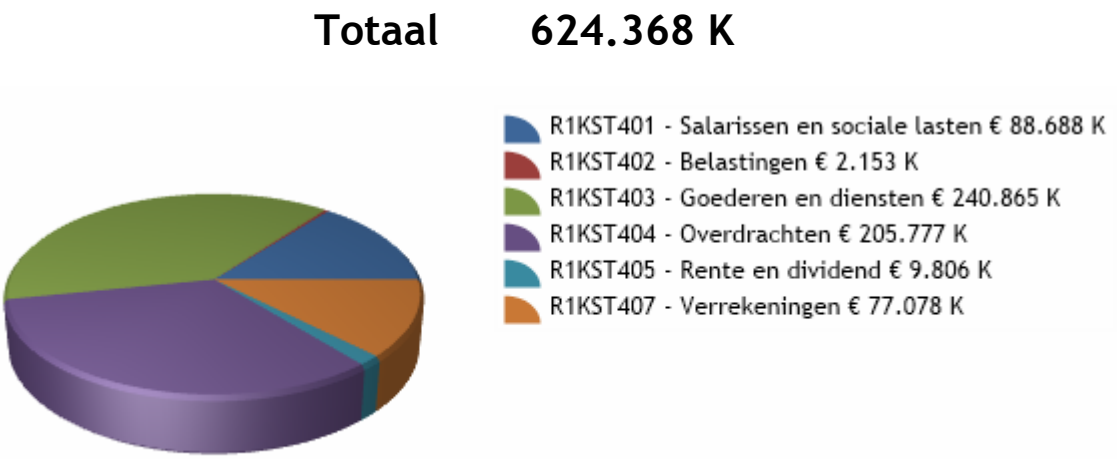

Hoe komt de gemeente aan haar geld?

Figuur 3 Baten

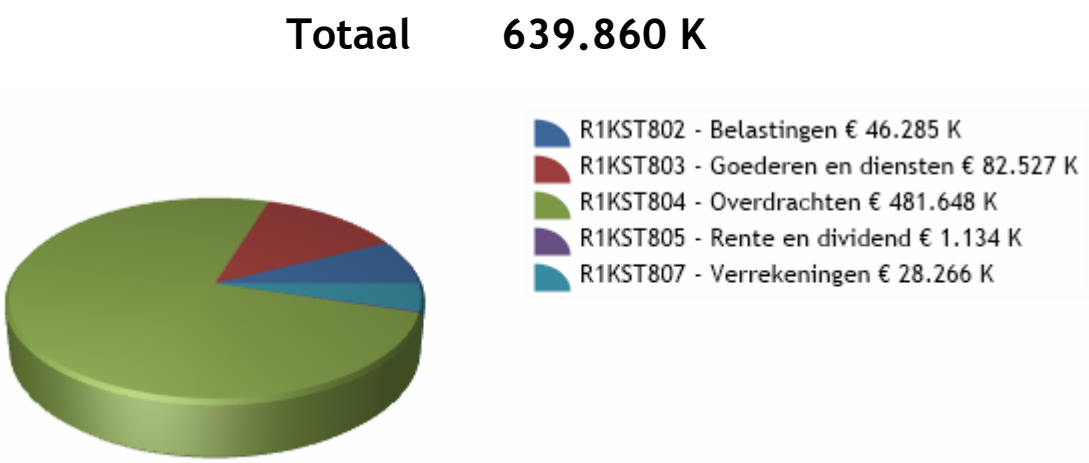

Figuur 4 Baten excl. algemene uitkering

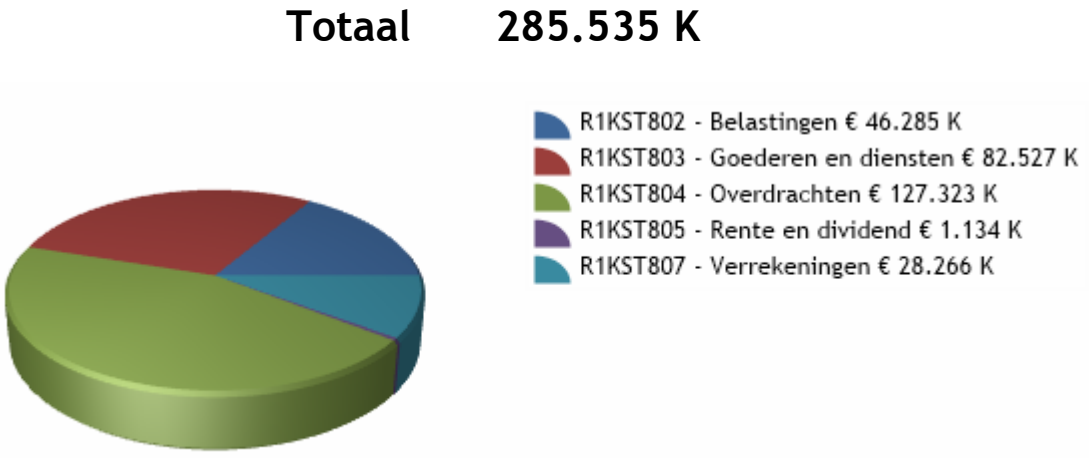

Zichtbare resultaten

Veel ging er goed, maar er waren ook zaken die beter konden.

Top 5 van wat goed ging

1. De uitvoering van de Wmo is opnieuw aanbesteed en een nieuwe werkwijze succesvol ingevoerd. Veel cliënten zijn in de loop van 2020 al overgestapt naar nieuwe aanbieders.
2. Er is snel en goed geïntervenieerd in ondermijnende criminaliteit door een collectieve aanpak van politie, het RIEC, het Openbaar Ministerie en de gemeente.
3. Diverse grote en risicovolle demonstraties in Leeuwarden verliepen ordelijk en veilig door de gezamenlijke inzet van politie, Openbaar Ministerie en gemeente.
4. Er zijn bijna 200 woningen/kavels in de Zuidlanden verkocht.
5. De mobiliteitslobby en aanlevering van bouwstenen voor het Deltaplan, gericht op een beter bereikbaar en sterker Noord-Nederland.

Top 5 van wat beter kan

1. Aandachtspunt is de vorming van de buurt- en dorpskamers die door COVID-19 nog niet in de volle omvang kunnen opereren.
2. We gaan onverminderd verder met de preventie en vroegsignalering van schulden, passende schuldhulpverlening en het bevorderen van inkomensondersteuning.
3. Verminderen van de jeugdoverlast die is ontstaan omdat de jongeren langdurig beperkt zijn in hun sociale leven door de COVID-19 maatregelen.
4. Verminderen van drugs- en drankoverlast in vooral de Binnenstad en de wijken rondom de Binnenstad.
5. Vaker logische partners in noordelijk verband opzoeken, omdat op noordelijke schaal nu een aantal gezamenlijke opgaven liggen.

Een nadere toelichting op bovengenoemde zaken is te lezen in de verschillende programma's.

1.2 Impact COVID-19

Inleiding
Het afgelopen jaar stond in belangrijke mate in het teken van de nieuwe werkelijkheid waarin wij sinds maart 2020 leven. Het COVID-19 virus heeft allerlei directe en indirecte gevolgen voor onze inwoners, ondernemers, maatschappelijke instellingen en ook voor ons als gemeente.
Door vaccinatie is er inmiddels hoop op het in toom houden van de verspreiding van het virus in de toekomst en kunnen de maatregelen weer versoepeld worden. Maar de economische en maatschappelijke gevolgen blijven moeilijk in te schatten. In deze paragraaf bieden we een overzicht van de impact van COVID-19 op onze gemeente en de jaarstukken 2020. Nadere toelichtingen staan in de diverse programma's of in het rekeningresultaat.

Impact
Door COVID-19 hadden diverse ondernemers het zwaar. Winkels, kappers, horeca en culturele instellingen gingen dicht. Wijkgebouwen werden gesloten. Toeristen, bezoekers, studenten en werkenden bleven weg uit onze binnenstad. De parkeeropbrengsten liepen drastisch terug. Veel inwoners hielden zich prima aan alle COVID-19 regels. Maar dat werd naarmate de tijd verstreek steeds lastiger. Het aantal demonstraties nam toe. Verschillende groepen jeugd veroorzaakten steeds meer overlast. Handhaving van de openbare orde en veiligheid vergde gaandeweg veel extra capaciteit van handhavers.
Sommige mensen raakten in financiële moeilijkheden. Er werd meer gebruik gemaakt van inkomensondersteuning en de mogelijkheid tot kwijtschelding van belastingen ten opzichte van andere jaren.
Op een aantal terreinen werd onvermijdelijk een minder groot beroep gedaan op de gemeentelijke dienstverlening, zo verminderde de aanvragen voor jeugdzorg en Wmo. Minder mensen konden aan een baan geholpen worden. De energiecoach legde minder huisbezoeken af. De dienstverlening aan inburgeraars moest worden beperkt. Fysiek contact werd digitaal contact of er werd naar andere manieren gezocht om met bewoners te communiceren, zoals in digitale spreekkamers.
Sommige projecten, pilots en onderzoeken konden niet volgens plan worden uitgevoerd, en werden stopgezet, verlengd of op een alternatieve kleinschalige manier uitgevoerd, dat gold bijvoorbeeld voor Voedsel Verbindt en Operatie steenbreek.
Ondanks de grote impact van COVID-19 op diverse beleidsterreinen, konden de taken op veel andere terreinen onveranderd worden uitgevoerd. Bestuur en organisatie hebben zich aangepast aan de nieuwe werkelijkheid, hebben de gemeente draaiende weten te houden en zijn tegelijkertijd belangrijke besluiten blijven nemen, bijvoorbeeld over kunst en cultuur, grondstoffenbeleid en evenementenbeleid.

Maatregelen en gevolgen voor de begroting 2021
In de loop van 2020 zijn besluiten en maatregelen genomen om de gevolgen van de crisis te verzachten, zoals beleidsregels subsidieverlening in verband met COVID-19, het niet heffen van precariobelasting terrassen, tegemoetkoming privaatrechtelijke vorderingen en kwijtschelding van leges voor evenementen. Burgemeester en college hebben de raad door middel van brieven regelmatig geïnformeerd over de ontwikkelingen rondom de COVID-19 crisis.
Ook had de crisis invloed op de voorbereiding van de begroting 2021 en de daaraan voorafgaande Midterm review. Deze tussenevaluatie van het collegeprogramma werd qua planning en inhoud doorkruist door het uitbreken van de COVID-19 crisis en moest aangepast worden in samenspraak met de gemeenteraad. Besloten werd tot voortzetting van het collegeprogramma en de urgente issues die daarin genoemd staan, om idealiter sterker uit de crisis te kunnen komen. Ook werd vastgehouden aan lange termijn doelen en ambities op het terrein van duurzaamheid, cultuur en digitalisering, zodat geen stilstand hoeft op te treden. Naast ondersteuning van kwetsbaren willen we onze energie op korte termijn richten op herstel en innovatie van de Leeuwarder economie.

Compensatie
In 2020 heeft het Rijk middelen beschikbaar gesteld voor het opvangen van de schade als gevolg van COVID-19. De middelen zijn in drie stappen beschikbaar gekomen: juni, september en december en de gemeente Leeuwarden heeft in totaal € 14,971 mln ontvangen. Een groot deel van deze middelen is in 2020 niet ingezet; in 2020 is ten laste van deze middelen voor € 1,653 mln toegevoegd aan specifieke begrotingsposten. Het restant van het bedrag dat in 2020 is ontvangen, is via de reserve budgetoverheveling naar 2021 doorgeschoven. Dat betreft € 7,743 mln. Het laatste deel (€ 14,971 - € 1,653 - € 7,743 = € 5,575 mln) is door het Rijk eind 2020 toegekend en is in de begroting 2021 direct aan de reserve budgetoverheveling toegevoegd. Dit betekent dat de reserve budgetoverheveling € 13,318 omvat.

Schakel in de uitvoering van inkomensondersteunende maatregelen
Naast deze compensatiegelden is de gemeente ook belangrijke schakel geweest in de uitvoering van Rijksmaatregelen, namelijk als uitvoerder van de inkomensondersteunende maatregelen die door het Rijk zijn getroffen: de Tozo c.a.. Het Rijk heeft voor de uitvoeringskosten van de Tozo-regeling een vergoeding beschikbaar gesteld.

Tabel 1 Overzicht compensatiemiddelen **Bedragen x € 1.000**

	Bedrag	Begrotings-wijziging 2020	Stelpost Corona
1e Compensatiepakket			
Lokale culturele voorzieningen	0,508	0,000	0,508
Inhaalvraag Jeugdzorg	0,313	0,000	0,313
Inhaalvraag Wmo	0,094	0,000	0,094
Meerkosten Zorg (via DU MO)	3,228	0,000	3,228
Meerkosten Zorg (via DU VO)	0,206	0,000	0,206
Derving toeristenbelasting	0,094	0,000	0,094
Derving parkeerbelasting	0,440	0,440	0,000
Kosten noodopvang peuters cruciale beroepen	0,072	0,000	0,072
Sociale werkvoorziening	0,632	0,632	0,000
Noodopvang kinderen ouders cruciaal beroep	0,142	0,000	0,142
Eigen bijdrage Wmo abonnementstarief	0,167	0,000	0,167
Subtotaal	5,896	1,072	4,824
2e Compensatiepakket			
Kosten verkiezingen	0,230	0,230	0,000
Inkomstenderving Precario, Markten en Evenementen	0,074	0,000	0,074
Lokale Culturele Voorzieningen	0,503	0,000	0,503
Buurt- en dorpshuizen	0,137	0,000	0,137
Toezicht en Handhaving	0,378	0,000	0,378
Vrijwilligersorganisaties Jeugd	0,050	0,000	0,050
SW Bedrijven	0,351	0,351	0,000
Subtotaal	1,723	0,581	1,142
3e Compensatiepakket			
TM Aanvullend pakket re-integratie Par. 2.2.1	2,336	0,000	2,336
TM Impuls re-integratie Par. 2.2.1	0,869	0,000	0,869
TM Gemeentelijk Schuldenbeleid Par. 2.2.2	0,450	0,000	0,450
TM Bijzondere bijstand Par. 2.2.2	0,156	0,000	0,156
TM Continuïteit van zorg (COVID-19) Par. 2.2.3	0,163	0,000	0,163
TM Compensatie Quarantainekosten Par. 2.2.5	0,032	0,000	0,032

	Bedrag	Begrotings-wijziging 2020	Stelpost Corona
DU Cultuurmiddelen Par. 3.2.1	0,892	0,000	0,892
DU Crisis dienstverlening (COVID-19) Totaal Par. 3.2.2	2,107	0,000	2,107
DU Extra kosten 2e Kamerverkiezingen Par. 3.2.4	0,158	0,000	0,158
IU Beschermd Wonen Par. 3.2.8	0,189	0,000	0,189
subtotaal	7,352	0,000	7,352
Eindtotaal	14,971	1,653	13,318

Monitoring schade
De schade in 2020 is in de loop van 2020 door middel van een monitor zo goed mogelijk gevolgd en ingeschat tot einde jaar. Op basis van die inschatting is medio 2020 bij het vaststellen van de financiële positie voor de begroting 2021 en meerjarenraming uitgegaan van een kostenpost van € 3,4 mln waarvoor in de begroting 2020 geen dekking aanwezig was en daarmee ten laste zou komen van de Algemene Reserve. Ofwel: de startpositie 2021 is verlaagd met de vermoedelijke kosten in 2020 als gevolg van de COVID-19 crisis. De middelen uit de drie compensatiepakketten zijn dus niet gematched met de mogelijke kosten die via de monitor in 2020 in beeld kwamen. Aan het einde van 2020 is ten laste van de Algemene Reserve vanwege de verwachte kosten de begroting gewijzigd, maar niet voor het volledige bedrag van deze verwachting (€ 3,4 mln) maar voor € 2,9 mln. Tot dit bedrag uit de monitor was voldoende zekerheid om een begrotingswijziging op te baseren.

Financiële gevolgen voor de jaarrekening
Uit de analyse van het rekeningresultaat van € 15,5 mln blijkt dat met betrekking tot:

a. de verhoogde budgetten ad. € 1,653 mln ten laste van de ontvangen compensatie van het Rijk, volledig zijn gerealiseerd en er dus geen afwijkingen zijn ontstaan die bijdragen aan het rekeningresultaat.
b. de extra budgetten in de hiervoor bedoelde wijziging van € 2,9 mln ten laste van de Algemene Reserve voor met name bedrijfsvoering, derving legesopbrengsten en extra kosten Veiligheid grotendeels ook benut zijn voor schade als gevolg van COVID-19. Er is voor € 290.000 niet aan lasten gerealiseerd die wel waren voorzien. Deze afwijking maakt dus deel uit van het rekeningresultaat.
c. uit de analyse van het rekeningresultaat blijkt verder dat met name in het Sociaal domein (Jeugdzorg, Wmo en Participatie) in 2020 sprake is van lagere uitgaven dan voorzien in de begroting. Het ongewoon hoge rekeningresultaat 2020 is voor een aanzienlijk deel hieraan toe te schrijven. De achtergrond van deze lagere kosten is zeer waarschijnlijk COVID-19, maar het oorzakelijk verband is niet altijd exact aan te geven of aantoonbaar. De afwijkingen groter dan € 0,5 mln komen aan de orde in 3.2.2 Toelichting op de voor- en nadelen. De voordelige afwijkingen met een vermoedelijke COVID-19 achtergrond tellen op tot een bedrag van circa € 6,85 mln.

Tabel 2 Overzicht voordelige afwijkingen als gevolg van COVID-19 **Bedragen x € 1.000**

Onderwerp	Bedrag
Jeugdzorg en Wmo	3,7
Wet Sociale Werkvoorziening	0,45
Vizier op Werk en instrumentenbudget	0,34
Uitvoering Tozo-regeling	1,6
Armoede en schuldhulpverlening	0,13
Rijksbijdrage en subsidie aan culturele instellingen	0,25
Onderwijsachterstandenbestrijding	0,38
Totaal	6,85

Op hoofdlijnen kan de conclusie worden getrokken dat naar schatting circa 46% (€ 0,29 mln + € 6,85 mln = € 7,14 / € 15,5 mln = 46%) van het rekeningresultaat toegeschreven kan worden aan COVID-

19. Voor een toelichting op het totale rekeningresultaat, en dus ook het niet-COVID deel wordt verwezen naar paragraaf 3.2.2.

Vervolg
In 2021 wordt doorgegaan met het monitoren van de mogelijke schade. In de begroting 2021 zijn daarvoor een aantal buffers ingebouwd waarvan de structurele stelpost van € 1 mln de kern vormt. Later in 2021 zal nader beoordeeld worden of voor 2021 aanvullende maatregelen nodig zijn omdat er dan ook meer zicht zal zijn op wat er zich in 2021 nog voor zal doen. De ontvangen compensatiemiddelen van het Rijk zullen ingezet worden voor het herstel. In het voorjaar 2021 besloten college en raad over hoe de compensatiemiddelen ingezet gaan worden voor het opvangen en herstellen van schade die door COVID-19 is ontstaan en nog mogelijk gaat ontstaan.

2. BELEIDSVERANTWOORDING

2.1 Programma's

2.1.1 Domein Sociaal

Portefeuillehouders: *Friso Douwstra, Hein Kuiken, Hilde Tjeerdema en Bert Wassink.*

Strategisch algemeen doel
Iedereen doet mee in Leeuwarden.

Successen

1. De implementatie van de werkwijze en aanbesteding Wmo per 2021 is met succes afgerond waarbij veel cliënten in de loop van het jaar al een soepele switch hebben gemaakt naar de nieuwe aanbieders die formeel per 2021 starten.
2. De samenwerking met partners in het realiseren van de transformatie binnen de maatschappelijke ondersteuning is het afgelopen jaar verbeterd.
3. Het gebruik van de bijstand is in 2020, ondanks de COVID-19 crisis, met maar 1,5 % (84 uitkeringen) toegenomen terwijl er landelijk sprake is van 3% groei.

Verbeterpunten

1. Aandachtspunt is de vorming van de buurt- en dorpskamers die door COVID-19 nog niet in de volle omvang kunnen opereren.
2. We gaan onverminderd verder met de preventie en vroegsignalering van schulden, passende schuldhulpverlening en het bevorderen van inkomensondersteuning.
3. Het succes van LF2018 heeft, door het niet doorgaan van geplande activiteiten vanwege COVID-19, nog onvoldoende doorzetting kunnen krijgen.

Wat heeft het in totaal gekost?

Tabel 3 **Bedragen x € 1.000**

Domein R2DOM001 - Sociaal	Begroting lasten	Begroting baten	Begroting saldo	Rekening lasten	Rekening baten	Rekening saldo	Rekening t.o.v. begroting saldo
R2PRG005 - Werk en inkomen	156.051	102.179	-53.872	155.296	107.975	-47.320	6.552
R2PRG020 - Sociale basis	65.879	10.512	-55.366	64.660	10.276	-54.384	982
R2PRG021 - Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning	167.568	5.818	-161.750	161.205	4.765	-156.440	5.310
Totaal 2020	**389.497**	**118.509**	**-270.988**	**381.161**	**123.017**	**-258.144**	**12.844**

Impuls Sociale Investeringen

Tabel 4 **Bedragen x € 1.000**

Impuls Sociale Investeringen (ISI)	2020	2021	2022
Startbudget (via overheveling)	128,55	71,55	141,55
Motie: Noodhulp vluchtelingen	-30,00	-30,00	
Motie: Stichting Present	-3,00		
Motie: Frysk Taalbelied	-24,00	p.m.	
Aanvulling ISI (1e begr. wijziging 2021)		100,00	100,00
Totaal	**71,55**	**141,55**	**242,55**

Eindconclusie

In de Sociale basis zien we dat er ondanks de beperkingen door COVID-19 ook veel wél kan. Bewoners realiseren samen mooie projecten in hun wijken en een groot deel van de plannen van de wijken- en dorpenprogramma's is doorgegaan. Met de inzet van jeugdondersteuners zijn verdere stappen gezet om kinderen en jongeren beter voor te bereiden op het verkrijgen van werk en het leiden van een gezond leven, is de voorschoolse educatie uitgebreid, ontwikkelen de Integrale Kindcentra zich verder en is de opheffingsnorm aangepast om kleine scholen te behouden.

Daarnaast is samen met ervaringsdeskundigen veel aandacht besteed aan inclusie, toegankelijkheid en laaggeletterdheid om de kloof van ongelijkheid te overbruggen.
In 2020 zijn we gestart met de uitvoering van het Lokaal Sportakkoord en zijn er al initiatieven ingediend.

Veel culturele en gesubsidieerde instellingen zijn, terwijl hun activiteiten voor een groot deel stillagen, mede door subsidies in stand gehouden om een doorstart te kunnen maken in 2021. Festivals- en evenementen konden door COVID-19 niet doorgaan. Het succes van LF2018 heeft, door het niet doorgaan van geplande activiteiten, onvoldoende doorzetting kunnen krijgen.

Het HCL bleef de spilfunctie vervullen voor het erfgoed van Leeuwarden door onder meer succesvolle virtuele rondleidingen en met het kunstwerk 'het DNA van Leeuwarden' met de 17.000 reageerbuisjes die bewoners en bezoekers van Leeuwarden in 2018 vulden.

De vernieuwing van de Jeugdhulp en de maatschappelijke ondersteuning stond in 2020 centraal en binnen de financiële kaders de zorg verlenen die nodig is. De transformatie van de jeugdhulp is nog in volle gang en de resultaten tot nu toe zijn hoopvol door de invoering van resultaatsturing en de invoering van een Expertteam bij de toegang tot de zorg. Het aantal cliënten in de jeugdzorg daalt en de verschuiving van zware intensiteiten en dure zorgtrajecten naar lichtere vormen van zorg zet zich door waardoor de taakstelling tot en met 2020 is gerealiseerd.

De implementatie van de 'nieuwe' Wmo is met succes afgerond, waarbij veel cliënten in de loop van het jaar al een soepele switch hebben gemaakt naar de nieuwe aanbieders die formeel per 2021 starten. De afspraken met de Wmo aanbieders hebben ook geleid tot het realiseren van de taakstelling Wmo. Aandachtspunt is de vorming van de buurt- en dorpskamers die door COVID-19 nog niet in volle omvang kunnen opereren. Verder is de samenwerking met partners in het realiseren van gezamenlijke doelen binnen de maatschappelijke ondersteuning het afgelopen jaar verbeterd. Zo kunnen ouderen steeds langer in hun eigen omgeving blijven wonen en neemt ook de vergrijzing toe door voorzieningen en een gezondere levensstijl. Deze beide ontwikkelingen hebben als de keerzijde dat de kosten voor Hulp bij Huishouden en Wonen, Rollen en vervoer in 2020 én de komende jaren toeneemt.
De jeugdzorg- en Wmo aanbieders zijn het afgelopen jaar gecompenseerd voor de gederfde inkomsten en de meerkosten van COVID-19 waarbij de landelijke richtlijnen zijn toegepast.
Het gebruik van de bijstand is in 2020, ondanks de COVID-19 crisis, met maar 1,5 % (84 uitkeringen) toegenomen terwijl er landelijk sprake is van 3% groei. We zien dat onze re-integratie instrumenten ook in de COVID-19 tijd werken. Desondanks is er grote zorg over de kwetsbaren in onze samenleving. Daarom zetten we stevig op het programma Onderwijs, Economie en Arbeidsmarkt waarin de drie sporen samenkomen. Daarnaast gaan we onverminderd verder met de preventie en vroegsignalering van schulden, passende schuldhulpverlening en het bevorderen van inkomensondersteuning. Uit de cijfers zien we hierin een positieve ontwikkeling.

De gevolgen van COVID-19 voor zelfstandige ondernemers in Friesland heeft met de uitvoering van de Tozo-regeling tot een mega klus geleidt voor het Bureau Zelfstandigen Fryslân. Onder grote tijdsdruk zijn totaal ruim 15.000 Tozo-beschikkingen afgegeven en is € 63 mln uitgekeerd. Voor de

uitvoering van de regeling is binnen enkele weken door een team uit de hele organisatie een robot gebouwd om een deel van de taken te automatiseren voor een vlotte doorstroom van de aanvragen.

Het voordelig financieel resultaat van het Sociaal domein is € 12,9 mln. De resultaten groter dan € 1 mln zijn:

- Voor de Jeugdzorg en Wmo heeft de verwachte volumegroei, prijsontwikkeling en vertraging van de taakstelling zich niet voorgedaan waardoor incidenteel € 3,7 mln vrijvalt.
- De kosten van de bijstandsuitkeringen zijn minder hoog dan verwacht waardoor € 1,8 mln van het eigen risico deel vrijvalt.
- De uitvoeringskosten van de Tozo worden gedekt uit de bijdragen van het Rijk. Door inzet van eigen personeel ontstaat een incidentele meevaller van € 1,6 mln.
- De gewijzigde Rijksfinanciering in de Bbz leidt tot een incidenteel voordeel van € 1,2 mln.

Programma Sociale basis

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

1. De kracht van de mienskip is benut
Wij zijn ervan overtuigd dat het vergroten van de leefbaarheid en participatie in wijken en dorpen het beste resultaat heeft als de initiatieven uit de samenleving komen. Ondanks COVID-19 hebben bewoners ook in 2020 laten zien dat zij samen mooie projecten kunnen realiseren in hun wijken en dorpen. Met behulp van het Mienskipfonds zijn diverse bewonersinitiatieven mogelijk gemaakt. Bijvoorbeeld het realiseren van een buurttuin en het ontwikkelen van een dorpskwartetspel. De leefbaarheid en participatie zijn hierdoor bevorderd. Het heeft bijgedragen aan ontmoeten, sociale cohesie en participatie.

- ***Gevolgen COVID-19 opgevangen door wijken en dorpen***

Door COVID-19 zag het jaar er anders uit dan bij de aftrap van de plannen van de wijken- en dorpenprogramma's. Een groot deel van de plannen kon doorgang vinden, er zijn nieuwe plannen gesmeed (rekening houdend met de 1,5 meter afstand) en verbouwingen en werkzaamheden naar voren gehaald. De gemeente heeft contact gehouden met de besturen van de wijk- en dorpspanels en buurt-, wijk- en dorpshuizen en zoveel mogelijk op maat ondersteuning en advies geboden. Hierdoor zijn de besturen overeind gebleven en hebben zij zich, op een aangepaste manier, in kunnen zetten voor de bewoners in hun wijk en dorp.

- ***Verandering in het type aanvragen Mienskipsfonds***

In 2020 is een verandering in het type aanvraag te zien. Er komen steeds meer aanvragen binnen voor het subsidiëren van voorzieningen. Deze worden vooral ingediend door beroepsorganisaties zoals Integrale Kindcentra en scholen in de gemeente. Daarnaast vragen veel culturele instellingen subsidie aan voor community projecten. Veelal zijn dit theater-, of muziekvoorstellingen die samen met de buurt of dorp uitgevoerd worden. Met deze inzet is het budget voor het Mienskipsfonds in 2020 grotendeels besteed.

Ingediende aanvragen	39
Toegewezen	24
Afgewezen	11
Ingetrokken	4

Op basis van de evaluatie van het Mienskipsfonds in 2019 is in 2020 een aantal aanpassingen in de regeling doorgevoerd, zoals het budgetplafond per aanvraag en is het proces verder gestroomlijnd.

2. Door onderwijs wordt de kans op werk en een gezond leven vergroot
In 2020 heeft de gemeente samen met onderwijs- en kinderopvanginstellingen verdere stappen gezet om kinderen en jongeren beter voor te bereiden op het verkrijgen van werk en het leiden vaneen gezond leven.

- ***Integrale Kindcentra (IKC) zorgen voor integratie van onderwijs en opvang***

De IKC zijn gericht op een verdere integratie van onderwijs en opvang. Zo zijn ondersteuningstrajecten geboden op het terrein van ouderbetrokkenheid en het inrichten van een pedagogische ruimte binnen een IKC. Voor het delen van ervaringen zijn *learning communities* gestart. De doorgaande lijn tussen onderwijs en opvang is daarmee verbeterd. De subsidieregeling Kansen voor Kinderen is aangevuld en uitgebreid. Peuters worden beter voorbereid en ondersteund in de overgang naar het primair onderwijs.

- ***Inzet Jeugdondersteuners in drie Integrale Kindcentra geëvalueerd***

De gemeente zet in op het oplossen van problemen bij kinderen op jonge leeftijd. Dit leidt tot betere herkenning van problemen bij kinderen, vroegtijdige aanpak daarvan en minder gebruik van dure zorg op latere leeftijd. Sinds 2019 zijn daartoe in drie Integrale Kindcentra (IKC) jeugdondersteuners actief. De inzet van de jeugdondersteuners is in 2020 tussentijds geëvalueerd (B&W 31-3-2020). Op basis van de voorlopige resultaten en aanbevelingen hebben betrokken besturen van onderwijs en kinderopvang uitgesproken voorstander te zijn van het voortzetten van het huidige experiment en dit gefaseerd uit te willen breiden naar meer locaties. De tussenevaluatie Steunstructuur 12- is tevens gebruikt als onderlegger om te komen tot een methodiekbeschrijving voor jeugdondersteuners, om zo kennis te borgen en overdraagbaar te maken.

- ***Aanbod Voorschoolse Educatie is uitgebreid***

Het aanbod Voorschoolse Educatie is in 2020 uitgebreid tot acht uur voor alle peuters van twee tot vier jaar en tot zestien uur voor kinderen met een risico op leer- en ontwikkelingsachterstanden. Door peuters eerder dan de gebruikelijke leeftijd van 2,5 jaar en meer uren per week voorschoolse opvang te bieden, is de kans op een achterstand in de (taal)ontwikkeling in het basisonderwijs verkleind. Er is een kwaliteitsteam Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) ingesteld om de kwaliteit van het aanbod procesmatig te monitoren en te versterken.

- ***Aandacht voor toekomstbestendig onderwijs in de krimpgebieden***

De gemeente Leeuwarden heeft een gesplitste opheffingsnorm vastgesteld waarbij de norm voor het stedelijk gebied is vastgesteld op 153 leerlingen en voor het buitengebied op 45 leerlingen. Hiermee is het mogelijk in het buitengebied betrekkelijk kleine scholen in stand te houden. De wettelijke opheffingsnorm is vastgesteld op 23 leerlingen. Onder dit aantal stopt de Rijksbekostiging. Met name het gebied van de voormalige gemeente Littenseradiel heeft te maken met behoorlijke krimp. De school in Hilaard is al in 2018 gesloten, de school in Easterlittens in 2020 en de school in Jorwert zal in 2021 haar deuren sluiten. Dit betekent overigens nog geen kaalslag in het buitengebied. De sluiting van deze scholen betekenen een versterking van de scholen in de directe omgeving. Naar verwachting zal het merendeel van de kinderen van de school in Jorwert naar de school in Baard gaan. De eerdere sluitingen hebben de scholen in Weidum (Hilaard) en Winsum (Easterlittens) versterkt.

- ***Noodopvang 2020***

Na de sluiting van de scholen op 16 maart 2020 vanwege COVID-19 is in samenwerking met de kinderopvangorganisaties en basisschoolbesturen de noodopvang ingericht. In samenwerking met Sinne Kinderopvang is er een 24-uurs opvang opgezet. Met de tweede *lockdown* in december is er opnieuw noodopvang ingericht. De 24-uurs opvang was deze keer niet nodig.
Naar schatting maakten rond de 1.000-1.500 kinderen wekelijks gebruik van opvang op kinderopvang en school binnen de gemeente Leeuwarden. Tijdens de tweede *lockdown* werd er vaker een beroep gedaan op de opvang.

Binnen Fryslân was de gemeente Leeuwarden koploper in het neerzetten van de noodopvang. De gemeente heeft een coördinerende en faciliterende rol gespeeld en heeft ook partijen als Amaryllis, Kunstkade en buurtsportcoaches betrokken bij het aanbod. Er is hierdoor eendrachtig samengewerkt en er is snel en accuraat gehandeld door alle partijen. Door de inzet van de gemeente:
- zijn communicatieberichten samen met onderwijs en kinderopvang opgesteld voor ouders.
- is een postvak ingesteld waar alle vragen rondom de noodopvang van ouders verzameld werden en zo spoedig mogelijk beantwoord konden worden.

Tot slot zijn vanuit de gemeente (Rijks)middelen verstrekt voor:
- Aanschaf van extra laptops/tablets
- Compensatie eigen ouderbijdrage voor kinderopvang
- Kosten voor de 24-uurs noodopvang.

- ***Aanpak laaggeletterdheid op papier ontwikkeld***

Leeuwarden heeft zowel een regionale als lokale functie in de aanpak van laaggeletterdheid. Binnen de arbeidsmarktregio Friesland is in 2020 gestart met de ontwikkeling van een nieuw regionaal programma volwasseneneducatie (RPE). Hierin leggen we de focus op het verhogen van bereik NT1 (Nederlands als eerste taal), kwaliteit en monitoring. Door landelijke ontwikkelingen verschuift de datum van oplevering van het RPE steeds verder in de tijd. Naar verwachting zal deze voor de zomer 2021 gereed zijn. Van 2020 tot 2024 ontvangt de regio extra middelen voor een regionale aanpak laaggeletterdheid. Zie paragraaf 2.3 Voorgenomen budgetoverhevelingen.

Wij wilden niet meer wachten op de landelijke ontwikkelingen en hebben daarom besloten een doorstart te maken met het ontwikkelen van een lokaal uitvoeringsprogramma laaggeletterdheid. In samenwerking met de ketenpartners hebben we een lokaal uitvoeringsprogramma laaggeletterdheid ontwikkeld. Deze wordt begin 2021 vastgesteld. Hierin ligt de focus op preventie, verhogen bereik doelgroep, digitale vaardigheden en toegankelijke dienstverlening. Bovendien is de trend ingezet dat het aanbod weer terug naar de wijken gaat. Er wordt aangesloten op de buurt- en dorpskamers. Deze buurt- en dorpskamers zijn laagdrempelige plekken in wijken en dorpen waar inwoners elkaar ontmoeten, activiteiten doen en een ondersteuningsvraag kunnen stellen.

- ***Kansen voor verdere ontwikkeling Leeuwarden als studiestad zijn benut***

In 2020 is een tussenevaluatie uitgevoerd naar de effecten van de RUG Campus Fryslân in Leeuwarden en Fryslân. De resultaten hiervan zijn in het eerste kwartaal 2021 met de gemeenteraad gedeeld. Met onderwijs van hoge kwaliteit wil RUG Campus Fryslân zeer gemotiveerde studenten aantrekken uit zowel Fryslân, Nederland als de EU en verder. In dit kader is ook in 2020 een grote verscheidenheid aan wervingsactiviteiten ingezet. In 2020 is samen met de RUG Campus Fryslân verder gesproken over de uitbreiding van de kenniscampus. Hierbij is gekeken naar de mogelijkheden voor studentenhuisvesting zo dicht als mogelijk bij de RUG Campus Fryslân. Daarnaast loopt voor een aantal locaties procedures om studentenhuisvesting te realiseren (bijvoorbeeld: 180 zelfstandige studentenwoningen aan de Tweebaksmarkt).

- ***Het programma Onderwijs, Economie en Arbeidsmarkt is gestart***

In 2020 zijn de ROC's actief betrokken bij het hoger onderwijs akkoord Fryslân, maar ook bij de ontwikkelingen op het gebied van de versterking van het academische klimaat. Een bijdrage hierin leveren we ook met de start met het programma Onderwijs, Economie en Arbeidsmarkt. Hierin is het aantrekken en behoud van *Human Capital* een strategisch doel. Een belangrijk onderdeel in dit programma is de inzet van de gemeente, samen met Leeuwarden Student City, Tresoar en RUG Campus Fryslân, op de versterking van het academische klimaat. De Leeuwarder studentenverenigingen worden betrokken bij de ontwikkelingen in Leeuwarden en krijgen daarin ook een rol.

3. Beperken van ongelijkheid

Om de ongelijkheid voor inwoners te beperken is binnen de gemeente veel aandacht voor inclusie en toegankelijkheid. Door inwoners vroegtijdig te betrekken in plannen en projecten is de toegankelijkheid vergroot. Ervaringsdeskundigen met een licht verstandelijke beperking (LVB) en ervaringsdeskundigen van de werkgroep Toegankelijkheid Leeuwarden hebben hun kennis gedeeld en hebben met de gemeente samengewerkt bij verschillende thema's en projecten.

- ***Aandacht voor licht verstandelijke beperking (LVB)***

In 2020 is geïnvesteerd in de relatie met netwerkpartners om de bewustwording op het thema LVB te vergroten en te komen tot een gezamenlijke aanpak. Hieruit voortvloeiend is het projectplan 'Expeditie Leeuwarden voor de integrale aanpak van LVB' opgesteld. Dit plan wordt begin 2021 door de raad vastgesteld. Een van de speerpunten in het plan is het vergroten van de bewustwording. Medewerkers van de gemeente zijn getraind in het herkennen en signaleren van LVB. In

samenwerking met ervaringsdeskundigen zijn bijeenkomsten en workshops georganiseerd die hebben bijgedragen aan de bewustwording.

- ***Een goede start geven aan statushouders***

In januari 2020 is de gemeente gestart met de uitvoering van het Europese Asiel en Migratiefonds (AMIF)-project; Thuis in Leeuwarden. Doel van het project is om op vernieuwende en cultuur sensitieve wijze in groepsverband statushouders kennis laten maken met onze gemeente en Nederland in het algemeen. Door de komst van COVID-19 en de daarmee gepaard gaande fysieke beperkingen is zoveel mogelijk overgegaan op individuele dienstverlening door videobellen, waar nodig met een tolk erbij. Op deze manier blijft de gemeente in contact met de inburgeraars en zetten we de dienstverlening, ook al is dat beperkt, voort. Vanwege deze beperkingen is de projectperiode AMIF verlengd tot en met 31 december 2021.

De samenwerking met de ketenpartners is met een casuïstiek overleg geïntensiveerd. Hierin vervult de gemeente Leeuwarden een leidende rol. Instrumenten en duale trajecten zijn opgezet, waarbij zoveel mogelijk de aansluiting is gezocht met bestaande gemeentelijke instrumenten. Indien nodig worden er aanpassingen in werkwijze of processen gedaan. Daarnaast is een stevige basis gelegd met het onderwijs wat resulteert in een resultaatgerichte samenwerking.

- ***Preventieprogramma kwetsbare (etnische) groepen ontwikkeld***

Door het opbouwen van een goede verstandhouding met het Caribisch Comité Nederland (CCN) is een plan van aanpak 'Preventieve aanpak toekomst perspectieven Caribische Nederlanders' opgesteld. Dit plan is op 3 november 2020 met de gemeenteraad gedeeld. De wijze waarop dit plan verder moet worden geconcretiseerd en wat het aandeel van het comité daarin is, is nog in ontwikkeling. Op basis van het plan en de begroting wordt het in 2020 beschikbaar gestelde budget meegenomen naar 2021 en ingezet voor de uitvoering/implementatie van dit plan.

4. Door sporten wordt de kans vergroot om mee te doen aan de samenleving

- ***Aangepaste beweeginitiatieven door COVID 19***

2020 stond in het teken van COVID-19. De buurtsportcoaches hebben binnen de maatregelen activiteiten georganiseerd voor kinderen/jeugd. Zoals bijvoorbeeld basketballen en voetballen op de basketbalveldjes en Cruyff Courts. Scholen zijn geadviseerd over het bewegingsonderwijs buiten. De Wintergames zijn in Leeuwarden georganiseerd.
Door jeugd en kinderen is geparticipeerd in sport door de georganiseerde activiteiten van bv SPORT, maar ook door initiatiefnemers die op basis van door de gemeente Leeuwarden verstrekte subsidie hun activiteiten in aangepaste vorm lieten plaatsvinden. In 2020 zijn er door COVID-19 minder aanvragen ingediend voor subsidies sport- en beweeginitiatieven dan in voorgaande jaren het geval was.
De aanvragen betroffen activiteiten in zowel de jaren 2020 als 2021.

- ***Lokaal Sportakkoord uitgevoerd***

Verder zijn we in 2020 gestart met de uitvoering van het Lokaal Sportakkoord. Er zijn in 2020 vier initiatieven ingediend, waarvan drie initiatieven aanspraak hebben gemaakt op het beschikbare uitvoeringsbudget. De initiatieven worden beoordeeld door de zogenaamde Fanclub, bestaande uit: CIOS, Amaryllis, Friesland Zorgverzekeraar, bv SPORT, Leeuwarder Sportraad, Rabobank en gemeente Leeuwarden.

- ***Sportmagazine uitgebracht***

In 2019 zijn we gestart met het uitbrengen van een zogenaamd Sportmagazine, tweemaal per jaar. Ook in 2020 was het tweede magazine digitaal. Op die manier zijn de sport- en beweegaanbieders, maar ook sporters, op de hoogte gehouden van de actuele ontwikkelingen in Leeuwarden. Het

magazine is goed ontvangen door sportaanbieders en sporters, zo blijkt uit reacties die de buurtsportcoaches kregen.

5. Door cultuur sociale, economische en duurzame groei aanjagen
COVID-19 heeft veel impact gehad op cultuur. Festivals- en evenementen konden hierdoor niet doorgaan. Het succes van LF2018 heeft, door het niet doorgaan van geplande activiteiten, onvoldoende doorzetting kunnen krijgen.
De eerste periode *We the North* 2017-2020 is min of meer afgerond. De laatste projecten in 2020 zijn vanwege COVID-19 deels stilgezet en deels verplaatst naar 2021. De tweede periode loopt synchroon aan het Rijkscultuurbeleid 2021-2024.
We zijn erin geslaagd om de Rijksondersteuning van de culturele Basisinfrastructuur Instellingen (BiS) te waarborgen voor de periode 2021-2024.

- ***Broedplaatsen verder ontwikkeld***

Op basis van de broedplaatsnotitie uit 2019 is in 2020 gewerkt aan de doorontwikkeling van drie broedplaatsen: DOAS, de Westerkerk en Haniahof. Vanwege COVID-19 is met name de doorontwikkeling van de Westerkerk stil komen te staan. Binnen deze broedplaats is het bereiken van voldoende publiek een basisvoorwaarde voor de exploitatie. Binnen de andere broedplaatsen wordt meer gewerkt vanuit individuele ateliers. Dit geeft meer mogelijkheden om door te kunnen werken.

- ***Krachtige culturele infrastructuur***

  a. *Bibliotheek ingezet als wapen tegen laaggeletterdheid*
  Zesendertig basisscholen maakten in 2020 gebruik van de bibliotheek op school (dbos). dbos wordt goed ontvangen door de gebruikers. Er is een pilot gestart met dbos op een middelbare school.

  b. *Samenwerking Neushoorn en De Harmonie verkend*
  De samenwerking Neushoorn en De Harmonie is begin 2020 gestart met verkennende gesprekken over een gezamenlijk *Shared Service Centre*. COVID-19 leidde vanaf maart tot een geheel andere zorg voor beide instellingen: het overeind houden van de organisaties en het continu aanpassen van de programmering en groepsgroottes. Op 22 september 2020 heeft de gemeenteraad een motie aangenomen waarin het college wordt opgedragen de samenwerking minder vrijblijvend te maken. Onderdeel van de motie is een verkenning naar een organisatievorm die daarbij het meest passend is. Deze is eind van het jaar uitgevoerd en de weerslag van de verkenning is begin 2021 gedeeld met de raad.
  In het voorjaar van 2021 wordt met beide organisaties gesproken over een nauwere samenwerking tussen beide organisaties.

- ***Historisch Centrum Leeuwarden in 2020: het jaar van de herinrichting en COVID-19***

2020 stond voor het HCL in het teken van de volledige herinrichting van de publieksruimtes. Met als resultaat twee keer zoveel tentoonstellingsruimte, verplaatsing van het auditorium en een nieuwe studiezaal. De geplande bouwactiviteiten vanaf half maart vielen samen met het stilleggen van het openbare leven vanwege COVID-19. Ondanks de beperkingen van het afgelopen jaar was er veel wél mogelijk. Het HCL bleef de spilfunctie vervullen voor het erfgoed van Leeuwarden. Medewerkers en vrijwilligers werkten door aan het digitaliseren en verder toegankelijk maken van de collecties. De *online* dienstverlening bleef op peil.

De nieuwe vaste expositie Verhalen van Leeuwarden biedt een mooi volledige presentatie van de geschiedenis van de stad en de omringende dorpen van Leeuwarden. In de tijdelijke tentoonstelling 200 jaar stadspark van alle Leeuwarders wordt stilgestaan bij 200 jaar openstelling van de

Prinsentuin. Verder is er de fototentoonstelling *That's me in the corner* van Dineke Kaal, met portretten van bekende Leeuwarders, en een expositie over Willem Lodewijk.
Later in het jaar moest het HCL, net als andere musea, haar deuren weer sluiten in verband met de COVID-19 maatregelen.
De diverse virtuele rondleidingen met HCL-gidsen waren een groot succes. Bij het HCL kwam begin van het jaar (14 februari) bij de ingang het grote DNA-kunstwerk met de 17.000 reageerbuisjes die bewoners en bezoekers van Leeuwarden in 2018 vulden met hun 'DNA'. Het kunstwerk was het afscheidscadeau voor oud-burgemeester Ferd Crone.

6. Meertaligheid bevorderen en zichtbaar maken
Het plan was om in 2020 op basis van een advies van De Wurkgroep Frysk te bepalen op welke wijze de gemeente omgaat met meertaligheid. Als gevolg van COVID-19 is dit verplaatst naar het voorjaar 2021. Een nieuwe Wurkgroep Frysk is gestart om de gemeente te adviseren over haar taalbeleid.

De organisatie en de website van Leeuwarden UNESCO *City of Literature* zijn in 2020 stevig neergezet. De activiteiten richten zich op het investeren in een professioneel literair klimaat, een internationaal netwerk en het zo toegankelijk mogelijk maken van literatuur, waarbij laaggeletterdheid en meertaligheid een belangrijke rol spelen. Vanwege COVID-19 zijn er minder activiteiten uitgevoerd dan gepland.

Wat heeft het gekost?

Tabel 5 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	61.796	65.879	64.404	1.474
Baten	7.642	8.834	9.061	227
Saldo van baten en lasten	**-54.154**	**-57.044**	**-55.343**	**1.701**
Toevoegingen aan reserves	170	0	256	-256
Onttrekkingen aan reserves	610	1.678	1.215	-463
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**440**	**1.678**	**959**	**-719**
Resultaat	**-53.714**	**-55.366**	**-54.384**	**982**

Tabel 6 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG020 - Sociale basis	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP001 - Kunst en cultuur	10.757	424	10.419	374	338	-51	288
R2BLP002 - Historisch Centrum Leeuwarden	1.231	53	1.294	122	-64	69	5
R2BLP114 - Onderwijs	20.930	7.911	20.916	8.007	14	95	109
R2BLP115 - Sociale integratie achterst. groepen	27.329	1.580	26.600	1.256	729	-323	406
R2BLP116 - Burgerkracht	3.248	450	3.273	458	-25	8	-17
R2BLP117 - Sport, bewegen en gezondheidsbeleid	2.384	95	2.158	60	225	-35	191
Totaal	**65.879**	**10.512**	**64.660**	**10.276**	**1.218**	**-236**	**982**

Kunst en cultuur (voordeel € 288.000)
Er werd voor de schade door COVID-19 een extra bijdrage van € 150.000 aan de Harmonie verwacht. Deze schade is verwerkt via het 4e verzamelvoorstel begrotingswijzing. Het Rijk heeft daarna maatregelen genomen voor de culturele sector waardoor deze bijdrage niet meer nodig was. Wel heeft de gemeente Leeuwarden € 626.298 (collegebesluit 15-12-2020) beschikbaar gesteld als

medefinanciering voor de Rijkssteun die zich richtte op de cruciale regionale infrastructuur vanwege de gevolgen van COVID-19. De middelen waren bestemd voor Stadsschouwburg De Harmonie, Neushoorn en Slieker film. Door COVID-19 hebben instellingen en verenigingen minder aanvragen ingediend voor de diverse subsidieregelingen en zijn activiteiten opgeschort omdat de uitvoering van activiteiten in 2020 niet mogelijk was waardoor incidenteel € 127.000 vrijvalt. De overige kleine mee- en tegenvallers bedragen per saldo € 11.000 voordelig.

Onderwijs (voordeel € 109.000)
Het jaar 2020 zou in het teken staan van de verdere doorontwikkeling van de opdracht voor Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE). Daarnaast zou een tijdelijke intensivering op het gebied van achterstandenbestrijding plaatsvinden. Vanwege alle beperkingen door COVID-19 is dat laatste niet gelukt. Hierdoor is € 384.000 incidenteel vrijgevallen. Door onderuitputting op de kapitaallasten voor onderwijshuisvesting is een voordeel ontstaan van € 47.000.

Het nadeel op de Sociaal Medische Indicatie (SMI) bedraagt € 200.000. Het is hiermee gestegen ten opzichte van de eerder ingezette trend. De relatief goedkope SMI wordt ingezet om veel duurdere zorg te voorkomen. Dit leidt tot voordelen in de kosten voor Jeugdzorg en maatschappelijk ondersteuning.

Het nadeel van € 149.000 op leerlingenvervoer kent een tweetal oorzaken. Een toenemend aantal kinderen (2017/2018: 112; 2018/2019: 153, 2019/2020: 173) in de gemeente Leeuwarden gaat naar scholen (veelal speciaal onderwijs) buiten de gemeente. Daarnaast is de prijsstijging van de tarieven conform de overeenkomst niet volledig in de begroting 2020 verwerkt.
Overige voor- en nadelen zijn per saldo € 27.000 voordelig.

COVID-19:
Met de aanbieder voor leerlingenvervoer zijn afspraken gemaakt over de continuïteitsbijdrage van € 308.000 in verband met de negatieve gevolgen van COVID-19. Dit bedrag is verwerkt in het reguliere budget voor leerlingenvervoer.

Sociale integratie achterstandsgroepen (voordeel € 406.000)
De decentralisatie uitkering voor de vrouwenopvang is regionaal niet volledig uitgegeven. Het voordelige resultaat is over de deelnemende Friese gemeenten verdeeld op basis van het aantal inwoners. Voor Leeuwarden ontstaat hierdoor een voordeel van € 286.000 over 2020 en nog € 123.000 over 2019.

Als gevolg van COVID-19 en het opnieuw opschuiven van de ingangsdatum van de nieuwe wet Inburgering, nu naar 2022, zijn de beschikbare middelen voor de inburgering van statushouders niet aangewend (voordeel lasten € 320.000) en is dit bedrag ook niet onttrokken aan de reserve Statushouders (nadeel baten € 323.000). Deze middelen zijn dus nog beschikbaar voor 2021.

Sport, bewegen en gezondheidsbeleid (voordeel € 191.000)
Het budget voor ‘Gezond in de Stad’ laat een overschot zien van € 153.000. Een deel van het uitvoeringsplan zal samen met de andere Friese gemeenten worden uitgevoerd. De start hiervan is vertraagd omdat niet iedere gemeente tegelijk Rijksmiddelen kreeg toegekend. Daarnaast hebben de maatregelen rondom COVID-19 ervoor gezorgd dat niet alle activiteiten in 2020 zijn gestart. De overige kleine mee- en tegenvallers bedragen per saldo € 38.000 voordelig.

Toelichting investeringen

Tabel 7 **Bedragen x € 1.000**

R2PRG020 - Sociale basis		Krediet	Realisatie ult. 2020	Rest krediet	Afsluiten Ja/Nee
INV240309	Eigen Wijs (Wester & Trilker)	3.681	3.681	0	Ja
INV240313	2e schoollocatie Zuidlanden	3.500	3.500	0	Ja
INV271701	Nieuwbouw IKC Constantijn PCBO	2.980	2.980	0	Ja
INV271804	Constantijn t.b.v. Sinne Kinderopvang	781	781	0	Ja
INV271807	Eigen Wijs t.b.v. St Kinderopvang Fr	439	439	0	Ja
INV271811	IKC Dr. Algraschool	325	325	0	Ja
INV271812	Nieuwbouw Albertine Agnes	2.638	200	2.438	Nee
INV271903	Spoedeisende voorzieningen	239	0	239	Nee
INV271904	Tijdelijke voorziening	233	0	233	Nee
INV272001	IKC Albert Agnes t.b.v. Kinderopvang	773	0	773	Nee
INV272002	IKC De Oldenije	2.000	300	1.700	Nee
INV272003	IKC Constantijn grond	121	121	0	Ja
INV272004	IKC EigenWijs grond	120	120	0	Ja
INV272005	IKC Albert Agnes (wettelijke kosten)	120	0	120	Nee
INV272006	Optimalisering IKC Wiarda Goutum	100	0	100	Nee
INV272011	Spoedeisende voorzieningen	100	0	100	Nee
INV272012	Tijdelijke voorziening	200	0	200	Nee
	Totaal	**18.348**	**12.447**	**5.902**	

IKC Eigen Wijs
Het gebouw is na de zomervakantie in gebruik genomen door basisschool De Wester en speciale school voor basisonderwijs De Trilker. Naast de scholen zal van het gebouw gebruik worden gemaakt door de Stichting Kinderopvang Friesland.

Tweede schoollocatie Zuidlanden
Het IKC Theresa is begin januari in gebruik genomen. Sinne kinderopvang maakt hier deel uit van het IKC.

IKC Constantijn
Het gebouw is na de zomervakantie in gebruik genomen. Sinne kinderopvang maakt hier deel uit van het IKC.

Nieuwbouw Albertine Agnes
De nieuwbouw van de Albertine Agnes gaat binnenkort van start. Dit is iets later dan gepland doordat het aanbestedingstraject langer heeft geduurd dan eerder verwacht. De verwachting is dat de ingebruikname in de eerste helft van 2022 zal plaatsvinden. Sinne kinderopvang zal hier een onderdeel vormen van het IKC.

Uitbreiding IKC Oldenije
De vergunningverlening voor de uitbreiding van IKC Oldenije wordt in de eerste week van februari verwacht. Door de complexe omgeving waarin gebouwd moet worden en de aanpassingen die noodzakelijk zijn aan de Westerkerk is de verwachting dat dit tot meerkosten zal leiden. Hierover zal nadere besluitvorming moeten plaatsvinden.

Betrokken verbonden partijen

- Stichting Cultureel Centrum De Harmonie Leeuwarden

Programma Jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

1. Vernieuwing Jeugdhulp zet door in 2020
De vernieuwingen in 2020 voor Jeugdhulp gaan over nieuwe vormen van ondersteuning ten tijde van COVID-19. Dit is mede mogelijk gemaakt door het Actieplan Foar Fryske Bern (FFB), de start van het Jeugdexpertteam en de versterking van de praktijk ondersteuners van de huisarts (POH-Jeugd GGZ). In 2020 is de instroom van Leeuwarder jeugdigen in Specialistische Jeugdhulp gedaald ten opzichte van 2019. De daling komt door COVID-19, maar ook de ingezette maatregelen hebben effect gehad. Overall is een daling van jeugdhulpvragen zichtbaar, totaal 6 % daling in 2020 ten opzichte van 2019 (bron: backoffice gemeente Leeuwarden).

- ***De toegang is verder aangescherpt***
  a. Nieuwe systematiek voor specialistische jeugdhulp
  Naar aanleiding van de adviezen van de regionale taskforce Jeugd, is het systeem van de resultaatsturing van specialistische jeugdhulp in 2020 aangescherpt. Zowel ten aanzien van de kwaliteit en inhoud van de jeugdhulp als de administratieve en financiële procesgang. De aanscherping van onder meer prestatie indicatoren en samenwerking is contractueel vastgelegd met de specialistische zorgaanbieders in Fryslân. In 2020 heeft verder een evaluatie plaatsgevonden naar de bestaande systematiek, ter voorbereiding op de nieuwe inkoopronde specialistische jeugdhulp per 2022. Er is algemene overeenstemming bij zorgaanbieders en Friese gemeenten over de doorontwikkeling van resultaatsturing/trajectfinanciering van de specialistische jeugdhulp.

  b. Jeugd Expert Team (JET) is van start gegaan
  Het JET is als onderdeel van de gemeentelijke organisatie op 1 januari 2020 officieel gestart na een pilotperiode. De indicatiestelling en de regie hierop is nu de verantwoordelijkheid van het JET. Dit was voorheen een taak van Amaryllis. Daarbij zijn in de eerste twee maanden van 2020 alle dossiers van Amaryllis overgegaan naar het JET. Binnen het JET zijn jeugdconsulenten en praktijkleiders. De praktijkleiders ondersteunen de jeugdconsulenten op inhoud maar zijn ook betrokken bij projecten, optimaliseren van de keten en signaleren van trends. We zien in de praktijk dat het preventieve veld meer betrokken wordt. Voorzieningen als sportactiviteiten, Home Start en maatjesprojecten van Humanitas worden nu meer gebruikt.

  c. Realisatie convenantafspraken hoog specialistische jeugdhulp
  In 2020 is een langdurig contract afgesloten met vijf aanbieders voor hoog specialistische jeugdhulp in Fryslân. In dit contract zijn de transformatie-afspraken uit het eerder afgesloten convenant vertaald. De transformatie is erop gericht dat kinderen zo thuis mogelijk kunnen opgroeien en ambulante hulp krijgen in de eigen omgeving. Concreet hebben de aanbieders geïnvesteerd in de ambulante hulpvormen, waarin verschillende disciplines samenwerken. De samenwerking is ook tot stand gekomen in het Team Toegang tot hoog specialistische jeugdhulp. Gezamenlijk wordt bepaald welke jeugdhulp het best passend is bij de overwegend complexe problematiek. De gemeente participeert ook in het Team Toegang vanuit de verwijzende rol.

  De casuïstiek waar in het hoog specialistische segment sprake van is, kent over het algemeen geen standaard aanpak. Daarmee onderscheidt het zich van de specialistische jeugdhulp. Gezamenlijk met het Kenniscentrum Jeugd in Fryslân, het actieprogramma Foar Fryske Bern en de gecertificeerde instellingen wordt systematisch onderzoek verricht naar de casuïstiek. Het doel is om gezamenlijk te leren en voor de toekomst tot betere behandelingen te komen voor jeugdigen, waarmee we invulling geven aan de best passende zorg en de ambitie dat jeugdigen zo thuis mogelijk kunnen opgroeien.

d. *Praktijk ondersteuners huisarts jeugd GGZ (POH-jeugd GGZ)*
Er zijn nieuwe afspraken gemaakt over de praktijk ondersteuners huisarts Jeugd GGZ. Verder is het aantal fte's POH-jeugd GGZ uitgebreid en zijn er nieuwe afspraken met De Friesland gemaakt over de bekostiging.

2. Vernieuwing maatschappelijke ondersteuning is voorbereid en uitgevoerd in 2020

- ***Nieuwe werkwijze Wmo voorbereid***

De invoering van de nieuwe werkwijze Wmo per 2021, waarbij de taken van de wijkteams, de thuisondersteuning en de dagbesteding zijn samengevoegd in twee nieuwe percelen basisondersteuning en aanvullende ondersteuning, is in 2020 gerealiseerd. Met ruim 2.000 cliënten die thuisondersteuning en/of dagbesteding krijgen, is een perspectiefgesprek gevoerd. Hierin is op maat onderzocht welke ondersteuning zij per 2021 krijgen. De overdracht naar de nieuwe zorgaanbieder heeft voor het einde van het jaar plaatsgevonden. Ongeveer 1.500 cliënten die Hulp bij huishouden krijgen zijn ook overgedragen naar de nieuwe zorgaanbieder. Met de herbeoordeling is de zorg waar mogelijk verder afgeschaald. COVID-19 heeft ook effect gehad op minder zorg gebruik.

- ***Buurt- en dorpskamers opgericht***

In 2020 zijn negen locaties voor buurt- en dorpskamers opgericht. Door COVID-19 zijn de buurt- en dorpskamers vooralsnog in slanke vorm beschikbaar. De gemeentelijke opbouwwerkers en Amaryllis hebben geïnvesteerd in de contacten met organisaties in de buurt.

- ***Wijziging eigen bijdrage heeft geleid tot extra aanvragen huishoudelijke hulp***

Door de wijziging van de eigen bijdragesystematiek in de Wmo betaalt iedereen een gelijke eigen bijdrage van € 19 per maand. Door deze wijziging zijn er meer dan 10% extra aanvragen van huishoudelijke hulp binnengekomen.

- ***Tussentijdse evaluatie aanpak personen met verward gedrag***

In 2020 is een tussenevaluatie van de aanpak personen met verward gedrag (PmVG) uitgevoerd. Een aantal onderdelen van de PmVG zijn zeer succesvol geweest, zoals het ACT project in Leeuwarden en de *Rapid Responder*. *Rapid Responder* betreft vervoer van de personen door de GGD en bemenst door een Sociaal Psychiatrisch Verpleegkundige (SPV) en een chauffeur. Daarnaast zijn de eerste stappen gezet om de diverse pilots in te bedden, te borgen en te verbinden met bestaande structuren in het Friese Zorglandschap. Zie ook het programma Veiligheid.

3. Samenwerking met partners maatschappelijke ondersteuning verbeterd
Leeuwarden is op regionaal niveau actief om samen met maatschappelijke organisaties en de Friese gemeenten de onderlinge samenwerking te verbeteren.

Voorbeelden hiervan zijn:

- De Friese gemeenten, SDF, zorgaanbieders en de woningbouwcorporaties hebben een start gemaakt met het opstellen van een convenant voor verbetering van de uitstroom uit Beschermd Wonen en de Maatschappelijke Opvang. Daarnaast hebben in 2020 de Friese gemeenten een concept regioplan Beschermd Wonen opgesteld.
- Leeuwarden werkt mee aan de regionale netwerkvorming kwetsbare ouderen (Juiste Zorg op de Juiste Plek. In 2020 heeft het bestuurlijk netwerk plannen gemaakt voor 2021.
- Het programma sociaal-medisch eerste lijn heet vanaf 2020 de Friese samenwerkingsagenda. Naast de Friese samenwerking hebben wij als gemeente Leeuwarden ook een eigen convenant met De Friesland.
- De werkwijze Inclusieve Stad is inmiddels een reguliere manier van werken geworden. De naam is veranderd in Op Maat. Op Maat kan worden ingezet als de bewoner specifiek op zijn

situatie aangepaste ondersteuning nodig heeft en wanneer de reguliere routes en voorzieningen geen passende oplossing bieden of wanneer er meer snelheid vereist is. Deze inzet gebeurt aan de hand van een plan vanuit het perspectief van de bewoner. Belangrijk hierbij is of de bestaande regels of procedures een onbedoeld of ongewenst effect hebben. Maatwerkinzet kan bestaan uit inzet van ondersteuning, de inzet van een vergoeding, of het inzetten van mandaat. Het kan ook een combinatie zijn van deze drie. De middelen kunnen ontschot worden ingezet.
Er is een integraal casus-, kwaliteits- en trainingsteam actief, waar je terecht kunt voor advies over een casus waarin je vastloopt of voor mandaat over de bedachte oplossing. Voorbeelden: het snel vinden van een woning voor een alleenstaande moeder met twee kleine kinderen en het garant staan voor de betaling van de huur aan de makelaar; toestemming geven voor een jaar om te studeren met behoud van bijstand om vervolgens duurzaam uit te stromen. Medewerkers van de gemeente en Amaryllis zijn geschoold in het toepassen van Op Maat. Er zijn afspraken gemaakt over samenwerking, regievoering en afstemming tussen het Jeugdexpertteam en Amaryllis. Via een online leeromgeving kunnen professionals kennis halen en brengen en kunnen maatwerkplannen worden gemaakt met behulp van een handige rekentool.

- In 2020 hebben alle Friese gemeenten, de GGD Fryslân en de ketenpartners een Friese Preventie Aanpak opgesteld. De ambitie is een goede gezondheid en welzijn met gelijke kansen voor alle Friese inwoners te realiseren. Het nationale preventieakkoord richt zich op overgewicht, roken en problematisch alcohol gebruik.
  Lokaal richten we ons op het thema gezonde leefstijl, uitgesplitst in Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG), Rookvrije Generatie en Nuchtere Fries. Ook is er een lokaal sportakkoord afgesloten.

Op 1 januari 2020 is de nieuwe wet verplichte GGZ ingevoerd. De GGD voert voor alle Friese gemeenten het verkennend onderzoek uit en hoort de inwoners die via een Crisismaatregel verplichte behandeling krijgen. In 2020 is er een eerste spoedreparatie van de wet geweest. Er is ook een Crisisbeoordelingslocatie gerealiseerd voor de uitvoering van de WvGGZ.

Wat heeft het gekost?

Tabel 8 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	158.544	167.568	161.182	6.386
Baten	4.207	4.994	4.765	-229
Saldo van baten en lasten	**-154.337**	**-162.574**	**-156.416**	**6.157**
Toevoegingen aan reserves	0	0	23	-23
Onttrekkingen aan reserves	0	824	0	-824
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**0**	**824**	**-23**	**-847**
Resultaat	**-154.337**	**-161.750**	**-156.440**	**5.310**

Tabel 9 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG021 - Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP084 - Zorg voor de Jeugd	49.830	824	45.816	-39	4.014	-863	3.151
R2BLP118 - Maatschappelijke ondersteuning	117.738	4.994	115.389	4.804	2.349	-190	2.159
Totaal	**167.568**	**5.818**	**161.205**	**4.765**	**6.363**	**-1.053**	**5.310**

Zorg voor de Jeugd (voordeel € 3.151.000)

Ontwikkeling taakstelling € 2,9 mln voordelig
Om de tekorten op de jeugdzorg terug te dringen is een stevig fundament gelegd door een taakstelling van € 4 mln. Hiervan is conform de planning nu € 2,5 mln gerealiseerd en de laatste tranche van € 1,5 mln vindt volgens planning in 2021 plaats. Het gemiddeld aantal unieke cliënten in zorg daalt al sinds 2019 en is het afgelopen jaar verder gedaald met ruim 2%. Daarnaast is de intensiteit van de ingezette zorg afgenomen en is het gemiddeld aantal residentiële zorgdagen per jeugdige gedaald. Kinderen worden eerder (bijvoorbeeld via de POH-GGZ-jeugd bij de huisarts) en vaker ambulant geholpen. De verschuiving van zware intensiteiten en dure zorgtrajecten naar lichtere vormen van zorg heeft zich in 2020 verder doorgezet evenals de gestage daling van de inzet van Jeugdbeschermingsmaatregelen op Leeuwarder kinderen hetgeen heeft bijgedragen aan de kostendaling. Hierdoor is de taakstelling in 2020 gerealiseerd.
Voor een solide financiële positie in de begroting was rekening gehouden met een autonome volumegroei van € 1,4 mln en met € 1,5 mln om een eventuele vertraging in realisatie van de taakstelling op te vangen. Nu de realisatie van de taakstelling op koers ligt en de autonome groei is uitgebleven vallen beide bedragen vrij. Een voordeel van samen € 2,9 mln.

Overige € 251.000 voordelig
Er is een voordeel ontstaan van € 139.000 als afrekening op het accountantsonderzoek naar de conversie dossiers. Een eerder voordeel naar aanleiding van dit onderzoek is reeds ten gunste van 2019 gekomen. Diverse overige afrekeningen uit voorgaande jaren hebben voor een voordeel van € 183.000 gezorgd. De overige kleine mee- en tegenvallers bedragen per saldo € 71.000 nadelig.

COVID-19:
De zorg is echter mede door de inzet van de digitale tool Friese Jeugdzorg Online, zoveel mogelijk gecontinueerd. Met aanbieders zijn afspraken gemaakt over de continuïteitsbijdrage van € 523.000 en de meerkosten van € 64.000 in verband met de negatieve gevolgen van COVID-19 en is in totaal € 587.000 uit reguliere budgetten aan de aanbieders vergoed en in bovenstaande resultaten verwerkt.
Het aantal jeugdigen in zorg binnen het perceel Specialistische Jeugdhulp is op hetzelfde niveau gebleven, het aantal dyslexietrajecten laat een tijdelijk een afname zien. Nu de scholen weer open zijn, neemt het aantal gestarte trajecten weer toe. De komende tijd wordt onderzocht welk effect de pandemie heeft op het gebruik van jeugdzorg en jeugdbescherming.

Fries actieplan Zorg voor Jeugd: 'Foar Fryske Bern'
Leeuwarden heeft als penvoerder voor de Friese gemeenten voor de jaren 2018 t/m 2020 een Rijksbijdrage van € 1.374.000 per jaar ontvangen. De daadwerkelijke uitvoering is gestart in de tweede helft van 2019 en loopt door tot en met 2021. Voor 2020 was een aanvullende bijdrage uit de reserve budgetoverheveling begroot van € 824.000. De werkelijke uitgaven in 2020 zijn echter lager uitgevallen waardoor deze bijdrage uit de reserve niet heeft plaatsgevonden. (voordeel lasten € 824.000 en nadeel baten € 824.000) Het voor de jaarschijf 2020 resterende bedrag van € 23.000 wordt overgeheveld naar de reserve budgetoverheveling. Het resterend bedrag ad € 2.221.200 wordt in 2021 ingezet.

Maatschappelijke ondersteuning (voordeel € 2.159.000)

Thuisondersteuning en dagbesteding € 979.000 voordelig
De taakstelling op de Wmo bedroeg t/m 2020 € 2,55 mln waarvan € 1,9 mln is gerealiseerd. Met de nieuwe Wmo aanbieders zijn afspraken gemaakt over het realiseren van het resterende bedrag van € 635.000 en de taakstelling 2021. De herbeoordelingsgesprekken hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan andere vormen van zorg en het beperken van de kosten.

Door de herbeoordelingsgesprekken en COVID-19 heeft de verwachte volumestijging, waarmee in de begroting rekening mee was gehouden, zich niet voorgedaan. Hierdoor ontstaat een incidenteel voordeel van € 799.000. De tarieven zijn minder gestegen dan was begroot. Dit levert incidenteel een voordeel op van € 180.000.

Huishoudelijke Hulp en Algemene Schoonmaakvoorziening € 195.000 voordelig
Voor de Huishoudelijke Hulp en Algemene Schoonmaakvoorziening bedraagt het incidenteel voordelig resultaat € 195.000. Daarvoor zijn twee oorzaken. De stijging van de tarieven is iets lager dan waar in begroting rekening mee is gehouden. Dit leidt tot een incidenteel prijsvoordeel van € 35.000. Ook het volume van de zorg is, mede door COVID-19, lager dan verwacht. Inclusief de compensatie voor omzetderving is het incidentele voordeel op de ingezette uren € 160.000.

Wonen, rollen en vervoer € 185.000 nadelig
Door COVID-19 zijn er minder reisbewegingen in het Wmo vervoer geweest en zijn de lasten gedaald. De vervoerder heeft hiervoor voor een deel compensatie ontvangen conform de landelijke richtlijn en ook de meerkosten zijn vergoed. Per saldo geeft dit een incidenteel voordeel van € 135.000.
In 2020 waren een aantal kostbare woningaanpassingen noodzakelijk door vergrijzing en langer zelfstandig thuis wonen waardoor een incidenteel nadeel ontstaat van € 160.000 ontstaat. Ook het gebruik van individuele vervoersvoorzieningen zoals scootmobielen, driewielers en dergelijke neemt om dezelfde reden toe waardoor een incidenteel nadeel ontstaat van € 160.000. De besteding op beide laatste onderdelen fluctueert jaarlijks afhankelijk van het aantal aanvragen. In de begroting 2021 wordt rekening gehouden met een licht stijgende trend.

Eigen bijdrage € 95.000 nadelig
Cliënten die gebruik maken van collectief vervoer betalen een bijdrage in de kosten van het vervoer. Als gevolg van COVID-19 is er door cliënten veel minder gereisd en zijn de ontvangen bijdragen bijna € 70.000 lager dan geraamd. Tegenover dit nadeel staat het vermelde voordeel onder Wonen, rollen en vervoer Daarnaast valt een afrekening van een project met De Friesland € 25.000 lager uit en wat leidt tot een lagere bijdrage.

Persoonlijke verzorging, kortdurend verblijf c.a. € 110.000 voordelig
Op het totaal van de budgetten voor persoonlijke verzorging, kortdurend verblijf, inloopvoorziening en integraal maatwerk is een incidenteel voordeel van € 110.000.
Een deel van de kosten is gedekt door de zorgverzekeraar hierdoor valt een bedrag van € 30.000 vrij. Het overige kleinere incidentele voordelen leveren per saldo een voordeel op van € 80.000.

Regionale Wmo: Beschermd Wonen € 682.000 voordelig
De toename van het aantal cliënten van de laatste jaren is tot stilstand gebracht en is omgebogen naar een kleine afname. Het expertteam speelt een belangrijke rol bij de toegang tot Beschermd Wonen en de transformatie. Daarnaast is ook de Rijksvergoeding Beschermd Wonen voor de volumeontwikkeling met een bedrag van € 1,8 toegenomen. Dit maakt dat het tekort Beschermd Wonen van de laatste jaren is omgebogen naar een voordeel van € 0,94 mln.
Het aandeel van Leeuwarden in dit voordeel is € 182.000. In de begroting was rekening gehouden met een nadeel van € 500.000 (conform 2019). Tezamen resulteert dit in een voordeel van € 682.000.

Projecten € 180.000 voordelig
Voor de uitvoering van de Wet verplichte GGZ, de aanpak personen met verward gedrag, en *Citydeal* zijn incidentele subsidies en bijdragen ontvangen van o.a. ZonMW terwijl in de begroting rekening is gehouden met de dekking vanuit gemeentelijke middelen. Hierdoor valt een bedrag van € 180.000 vrij.

Apparaats- en uitvoeringskosten € 300.000 voordelig
Een voordeel van € 205.000 ontstaat door tijdelijke vacatures die voor een deel niet zijn ingevuld. De overige kleine mee- en tegenvallers bedragen per saldo € 88.000 voordelig.

COVID-19:
Met aanbieders zijn afspraken gemaakt over de continuïteitsbijdrage € 1.718.000 en de meerkosten van € 155.000 in verband met de negatieve gevolgen van COVID-19. Totaal is voor € 1.873.000 uit reguliere budgetten aan de aanbieders vergoed en verwerkt in bovenstaande resultaten.

Toelichting investeringen

Investeringen zijn niet van toepassing voor dit programma.

Betrokken verbonden partijen

Er zijn geen verbonden partijen betrokken. Wel is op pagina 30 meer te lezen over de samenwerking met partners in maatschappelijke ondersteuning.

Programma Werk en inkomen

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

1. Bevorderen economische kansen en werk voor iedereen

Vermindering gebruik bijstand
a. Begeleiding naar werk, school en ondernemerschap
In 2020 hebben we ingezet op vermindering van het gebruik van de bijstand. We zijn doorgegaan met het in kaart brengen van de participatiemogelijkheden van de doelgroep, daar hebben we ons instrumentarium op aangepast. Daarbij is het uitgangspunt maatwerk en de bijstandsgerechtigden ontwikkelen naar het hoogst haalbare niveau. We hebben het instrumentarium verder doorontwikkeld. Waar fysiek contact, wegens de uitbraak van COVID-19, vaak niet mogelijk was hebben we dit voor het merendeel omgezet naar een digitaal contact. Vooral vanwege het feit dat de doelgroep geen fysiek traject naar werk kon volgen, is het percentage mensen dat een baan heeft gevonden 35% lager dan het jaar daarvoor. Daarentegen is het percentage jongeren dat terug naar school is gegaan met 20% toegenomen.

Het gebruik van de bijstand is in 2020, ondanks de COVID-19 crisis, met maar 1,5 %[1] (84 uitkeringen) toegenomen terwijl er landelijk sprake is van 3% groei. In de periode maart tot en met mei hebben 20% meer mensen een aanvraag ingediend dan gebruikelijk. Hiervan zijn veel aanvragen afgewezen omdat men geen recht had op bijstand. Daarnaast zien we dat onze re-integratie instrumenten ook in COVID-19 tijd werken. Bron: Datawarehouse gemeente Leeuwarden.

b. Starten met werkwijze 'Direct werk'
Na een succesvolle start moest deze werkwijze, waarbij bijstandscliënten begeleiding krijgen om snel weer aan de slag te kunnen en met behulp van de infrastructuur en het werk van Caparis ingezet worden, in maart worden stopgezet door de uitbraak van COVID-19. In 2021 zal het traject, naast Caparis ook bij de buitendienst worden ingezet.

c. *Samen werken aan re-integratie met Caparis*
In 2020 is de samenwerking met Caparis verder gegroeid. Naast de samenwerking op het gebied van accountmanagement in de Arbeidsmarktregio Fryslân Werkt en de WSW-dienstverlening, hebben we op meerdere fronten de samenwerking versterkt.
Caparis speelde een belangrijke rol in het vormgeven en uitvoeren van het instrument Direct Werk, zodat de gemeente bijstandsgerechtigden zo snel als mogelijk een analyse traject kon aanbieden. Ook bij het vervolginstrument Vizier op Werk speelde Caparis in het onderdeel Kennismaken & Kiezen een belangrijke rol, naast de andere twee externe partners.
Op het gebied van Loonkostensubsidie en Nieuw Beschut Werk is het aantal plaatsingen bij Caparis uitgebreid.

d. *Samenwerking aan 'Vizier op werk'*
In 2020 heeft ook het instrument Vizier op Werk een belangrijke rol gespeeld in de uitstroomcijfers. Ook dit instrument heeft veel schade ondervonden van de COVID-19 uitbraak, maar desondanks is het instrument verder doorontwikkeld en is het aantal sporen richting kanssectoren uitgebreid.

e. *Investeren in social return met regionaal coördinatiepunt*
Vanaf 2020 is het Coördinatiepunt *Social return on Investment* (SROI) ondergebracht bij Bureau Zelfstandigen Fryslân. De kosten van het coördinatiepunt worden door de deelnemende gemeenten gezamenlijk gedragen.

1 Datawarehouse Leeuwarden

f. Activiteiten Arbeidsmarktregio Fryslân Werkt!
In 2020 zijn in de arbeidsmarktregio zijn in totaal 10 voorschakel- en opleidingstrajecten ontwikkeld gericht op diverse kanssectoren. In 2021 is dit verder uitgebreid naar 19 trajecten, waaronder ook korte oriëntatietrajecten gericht op zorg en techniek. De Friese MBO's werken hierin samen om werkzoekenden een goed beeld te geven van de mogelijkheden in de branche. Het maatwerkbudget uit het project Perspectief op Werk is 150 keer ingezet. Verder zijn er diverse regionale online banenmarkten georganiseerd, waaronder de doorlopende LinkedIn banenmarkt (2400 leden) en Meet & Greet XXL, gericht op de BAB doelgroep.

2. Armoedebestrijding zodat iedereen mee kan doen
In 2020 is verder vorm en inhoud gegeven aan de gemeentelijke inzet voor het doorbreken van de regeneratie armoede. Voor interventies die leiden tot meer duurzame oplossingen blijft de aansluiting met de ontwikkelingen rondom Kansen voor kinderen waardevol. Voor het overige is in de huidige armoedeaanpak een prioritering aangebracht in de thema's. De verdere uitwerking en vormgeving hiervan wordt opgenomen in de nieuwe visie en aanpak Armoede en Schulden die in 2021 gereed is.

COVID-19 heeft het bevorderen van de economische kansen moeilijk gemaakt. Door het wegvallen van werk is de kans op armoede en schulden gestegen. Er is echter sprake van een vertraagd effect. Mensen teren in op het eigen vermogen of maken gebruik van allerlei steunpakketten voordat ze in de bijstand en ook armoede en schulden terecht komen. In de cijfers rondom schulden is nog geen toename van de schuldenproblematiek te constateren.

- ***Preventie en vroegsignalering van schulden***

In 2020 was de insteek de huidige aanpak van preventie en vroegsignalering verder te ontwikkelen door te zoeken naar de innovatie en het betrekken van onze netwerkpartners, de vrijwilligersorganisaties en ervaringsdeskundigen. Vanwege de COVID-19 maatregelen is het niet mogelijk geweest om de aanpak op alle onderdelen verder te ontwikkelen.
Voor het overige hebben ervan af halverwege maart geen of onder beperkende voorwaarden huisbezoeken kunnen plaatsvinden. Omdat fysiek contact niet of minder mogelijk was, is geprobeerd om op een andere manier met de bewoners te communiceren. De wijk- en dorpenteams hebben in 2020 gemiddeld zo'n 60 signalen per maand ontvangen. Dit is vanwege COVID-19 iets minder dan vorig jaar. Uit de cijfers blijkt dat in 50% van de gevallen het wel is gelukt om contact te krijgen met de bewoners. En dat in 60% van die gevallen er door de sociaal werker ook daadwerkelijk hulp geboden kon worden aan de bewoners met betalingsachterstanden. Bron: Datawarehouse gemeente Leeuwarden.
Ingaande 2021 krijgt de vroegsignalering een wettelijke basis in de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening. In het laatste kwartaal van 2020 is aandacht besteed aan de implementatie hiervan.

- ***Passende en effectieve schuldhulpverlening***

In 2020 zijn er minder bewoners met problematische schulden naar curatieve trajecten geleid. Er is een daling te zien van zo'n 15% bij particulieren en 30% bij ondernemers. Bij ondernemers kan deze daling wellicht verklaard worden door de financiële regelingen die, vanwege de COVID-19 crisis, voor de ondernemers zijn ingesteld. Schuldeisers waren coulant en vooral de ZZP-ers kregen steunmaatregelen.
Bij de particulieren is er ook sprake van een daling maar minder substantieel. Om ervoor te zorgen dat juist vanwege de COVID-19 crisis bewoners de hulp weten te vinden en krijgen is er geïnvesteerd in het verbeteren en optimaliseren van de communicatie en de dienstverlening. Een goed voorbeeld is het werken met digitale spreekkamers. Hiermee wordt niet alleen de dienstverlening geoptimaliseerd, maar kan deze ondanks de COVID-19 crisis ook worden voortgezet.

Om de effectiviteit van de keten schuldhulpverlening te verbeteren, is eind 2020 een onderzoek gestart naar de werking van de keten. Het onderzoek is in het eerste kwartaal 2021 afgerond.

Tabel 10 Aantal curatieve trajecten schuldhulpverlening

Omschrijving	2019	2020
Particuliere trajecten	403	343
Ondernemers	46	32
Totaal	**449**	**375**

Bron: KBNL, Zuidweg & Partners

- ***Bevorderen gebruik inkomensondersteuning***

De afgelopen jaren is met succes ingezet op het verbeteren van de communicatie en voorlichting over de inkomensondersteunende regelingen en het ontzorgen door de toegang te vereenvoudigen. De ingeslagen weg is in 2020 geïntensiveerd en verder ontwikkeld. Reguliere onderdelen van de aanpak zijn het versturen van de minimaflyer met het uitkeringsbestand, verspreiden van de flyer onder de ketenpartners, via *narrowcasting* in de gemeentehal en dbieb op de schermen vertonen van de minimaregelingen en informatie via de Huis aan Huis. Het afgelopen jaar is er aanvullend een communicatiekalender gemaakt en waren er voor de minimaregelingen afzonderlijk ook extra acties voor de studietoeslag en de kwijtschelding.
Voor de Individuele studietoeslag zijn leerplichtambtenaren en scholen geïnformeerd en is een filmpje over de studietoeslag op sociale media gedeeld. Deze inzet is geslaagd. In 2020 is de toename van het gebruik met bijna 45% gestegen van 49 in 2019 naar 71 in 2020 (bron: Datawarehouse gemeente Leeuwarden).
Medio 2021 zorgt een wetswijziging verhoging van de toeslag en een verruiming van de doelgroep. De verwachting is dat de wetswijziging een positief effect zal hebben op het bereik.

Vanaf 2020 is de afhandeling van de kwijtschelding weer belegd bij de gemeente. Bij de campagne om de inwoners hierover te informeren is ook aandacht besteed aan het vergroten van het bereik. Aan het Platform ervaringsdeskundigen Armoede & Schulden en het buurtservicepunt is gevraagd naar hun ervaringen met het aanvragen van kwijtschelding en ideeën om het bereik te vergroten. Het aantal kwijtscheldingen is in 2020 met 10% gestegen.

- ***Minder aanvragen bij het Kindpakket***

Met het Kindpakket zet de gemeente in op het vergroten van de maatschappelijke participatie van kinderen. In verband met COVID-19 is het de verwachting dat het jaartotaal 2020 zal afnemen. In 2019 zijn 6.943 aanvragen afgehandeld. Op basis van de cijfers tot en met oktober (4.894) kan voorzichtig de conclusie worden getrokken dat er in 2020 sprake is van een daling van het bereik. Reden van de daling is COVID-19. Kinderen kunnen daardoor niet sporten of muziekles volgen. Vanuit Leergeld zijn laptops ten behoeve van het thuisonderwijs verstrekt. In verband met een wijziging in de landelijke samenwerking is eind 2020 de transitie gemaakt van www.kindpakket.nl naar www.samenvoorallekinderen.nl. Om te voorkomen dat er kinderen tussen wal en schip vallen is, naast een gemeentelijke communicatiecampagne, ook gezorgd dat de oude portal in 2021 is doorgelinkt naar de nieuwe.

- ***Samenwerking met partners is verstevigd***

Samen met de partners van het Participatiepact (ook wel Armoedepact genoemd) is aandacht geweest voor een duurzame voortzetting van het pact en het uitbreiden van het netwerk. Ter ondersteuning hiervan heeft het kernteam aansluiting gezocht bij Moedige Dialoog en stelt het Participatiepact een kwartiermaker aan. Op deze wijze wordt het mogelijk om een goed fundament te leggen voor de lokale organisaties die vanuit hun betrokkenheid en motivatie zich willen inzetten om de armoede en schuldenproblematiek aan te pakken.
De samenwerking met het Platform Armoede en Schulden is verstevigd. Vanwege COVID-19 is het niet mogelijk geweest om de geplande miniconferentie te organiseren. Maar in de aanloop naar het

opstellen van een nieuwe visie en aanpak armoede en schulden is het Platform gestart met het opstellen van een *position paper*.

- ***Minder vraag naar verlagen woonlasten***

In verband met de COVID-19 crisis zijn er minder aanmeldingen geweest voor de energiecoach. Toch hebben de drie energiecoaches in totaal 722 huisbezoeken afgelegd. Waarbij 207 zich hebben aangemeld voor een eerste gesprek met de energiecoach en er voor het overige tweede en derde gesprekken plaatsvonden. De pilot van de Voorzieningenwijzer was succesvol en wordt, naar verwachting, in 2021 gemeentebreed ingezet. Met kleinschalig aanbieden van een verduurzamingskrediet is nog niet gestart en zal naar verwachting in 2021, eerst in pilot vorm, worden aangeboden.

- ***Grip krijgen op kosten beschermingsbewind***

Het aanpassen van de draagkrachtregels inkomen en vermogen hebben ertoe geleid dat de bijzondere bijstandskosten voor beschermingsbewind zich redelijk heeft gestabiliseerd. Voor 2020 zien we een overall stijging van de kosten beschermingsbewind van 3%. Deze stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door een stijging van de kosten van bewind als gevolg van psychische en lichamelijke problemen en is minder het gevolg van problematische schulden.
In het najaar is het Aanvalsplan Beschermingsbewind geëvalueerd. De interventies geven een wisselend beeld over in hoeverre de inzet op bewind invloed heeft op de in- of uitstroom van het beschermingsbewind. Wel kan ten aanzien van de draagkrachtregels worden geconcludeerd dat deze interventie effect heeft gehad op de hoogte van de bijzondere bijstandskosten. De bevindingen van deze evaluatie worden meegenomen in de ontwikkeling van de nieuwe visie en aanpak armoede en schulden.

Wat heeft het gekost?

Tabel 11 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	131.464	155.051	154.067	984
Baten	80.168	101.155	107.100	5.945
Saldo van baten en lasten	**-51.295**	**-53.895**	**-46.966**	**6.929**
Toevoegingen aan reserves	0	1.000	1.229	-229
Onttrekkingen aan reserves	0	1.023	875	-148
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**0**	**23**	**-354**	**-377**
Resultaat	**-51.295**	**-53.872**	**-47.320**	**6.552**

Tabel 12 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG005 - Werk en inkomen	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP027 - Arbeidsmarkt en sociale integratie	27.063	1.307	25.652	1.488	1.411	181	1.592
R2BLP030 - Inkomensvoorziening	118.671	100.869	120.046	106.510	-1.376	5.641	4.265
R2BLP031 - Armoedebestrijding	10.290	3	9.538	-34	752	-37	715
R2BLP050 - Lijkbezorging	27	0	59	12	-33	12	-20
Totaal	**156.051**	**102.179**	**155.296**	**107.975**	**755**	**5.797**	**6.552**

Arbeidsmarkt en sociale integratie (voordeel € 1.592.000)

Wet Sociale Werkvoorziening (voordeel € 451.000)
De werkelijke bezetting bij Caparis was over 2020 lager dan er aan Rijksvergoeding daarvoor in de begroting is opgenomen op basis van standaard eenheden (SE) (bezetting 452,88 SE versus begroting 468,81 SE).

Vizier op Werk en instrumentenbudget (voordeel € 345.000)
Met name door inzet van en bemiddeling door consulenten zijn bijstandsgerechtigden uitgestroomd. Door COVID-19 zijn minder bijstandsgerechtigden in trajecten en trajectbegeleiding bij externe partijen geweest. Er is door werkgevers minder gebruik gemaakt van werkvouchers en premies.

Vergoeding uitvoeringskosten Tozo (voordeel € 770.000)
Door COVID-19 moesten diverse reguliere werkzaamheden voor de begeleiding naar werk noodgedwongen worden afgeschaald en zijn de medewerkers ingezet voor de uitvoering van de Tozo-regeling. Het Rijk heeft voor de uitvoering van de Tozo-regeling een extra vergoeding beschikbaar gesteld. Door deze extra vergoeding ontstaat een voordeel van € 770.000 op het onderdeel Arbeidsmarkt en sociale integratie. Bij het onderdeel Inkomensvoorziening (zie hierna) is sprake van eenzelfde effect.

Afwikkeling projecten (nadeel lasten € 292.000 en voordeel baten € 280.000)
Voor de projecten ESF, EGF en ZonMW is € 292.000 meer aan lasten verantwoord dan begroot. Hier staat echter ook een hogere Rijksbijdrage dan begroot van € 280.000 tegenover.

Projecten SDF (voordeel lasten € 960.000 en nadeel baten € 960.000)
Voor diverse projecten van het SDF zijn incidentele middelen van het Rijk ontvangen. De verwerking hiervan via de reserve budgetoverheveling moet nog plaatsvinden. Hierdoor zijn in deze toelichting nog de lasten € 960.000 voordeliger en de baten € 960.000 nadeliger. Aanpassing volgt.

Overige (voordeel € 38.000)
Overige kleine voor- en nadelen € 38.000 voordelig.

Inkomensvoorziening (voordeel 4.265.000)

Wet bundeling van uitkeringen inkomensvoorziening aan gemeenten (BUIG) (voordeel lasten € 1.837.000)
In 2020 is voor de bijstandsuitkeringen € 82,07 mln ontvangen. De werkelijke uitgaven in 2020 bedroegen € 87,23 mln. De hogere uitgaven ad € 5,16 mln zijn voor € 7,0 mln al gedekt in de primitieve begroting. Dit betreft het verwachte eigen risico voor de gemeente. Ten opzichte van deze dekking in de primitieve begroting is dus een voordelig resultaat behaald.

Wet bundeling van uitkeringen inkomensvoorziening aan gemeenten (BUIG) (voordeel baten € 1.487.000)
In 2020 is een incidentele (niet voorziene) vrijval ontstaan vanwege gewijzigde Rijksfinanciering in de Bbz waarbij het Rijk geen rekening houdt met al uitgekeerde bedragen. Dit betekent dat het Rijk het saldo van de oude financieringswijze niet verrekent, waardoor een (incidenteel) voordeel van € 1,2 mln ontstaat. Het overig resultaat is ontstaan door verhoging van baten door verhaal en terugvordering op te veel verstrekte bijstand in het verleden (€ 0,32 mln).

Vergoeding uitvoeringskosten Tozo (voordeel € 829.000)
Door COVID-19 zijn diverse reguliere werkzaamheden voor handhaving, financiën en invordering afgeschaald en is opgeschaald in de uitvoering van de Tozo-regeling. Het Rijk heeft voor de uitvoering van de Tozo-regeling een extra vergoeding beschikbaar gesteld. Door deze extra

vergoeding ontstaat een voordeel van € 829.000 op Inkomensvoorziening. Zie ook de eerdere toelichting onder Arbeidsmarkt en sociale integratie.

Uitkeringen Tozo-regeling (nadeel lasten € 4,1 mln en voordeel baten € 4,18 mln)
In 2020 is door COVID-19 de regeling voor Tijdelijke ondersteuning van zelfstandig ondernemers (Tozo) in het leven geroepen. Uitvoering van deze regeling is gestart vanaf maart 2020 en er zijn meerkosten gemaakt voor uitvoering van de regeling. Daarnaast zijn de uitkeringen in kader van deze Specifieke uitkering voor Levensonderhoud en kapitaalverstrekking hoger dan begroot (€ 3,4 mln). Hiervoor is voldoende compensatie bij de baten.

Uitvoering PD (voordeel € 103.000)
Op de uitvoering van de inkomensregelingen door PD is een voordeel ontstaan van € 103.000

Overige (nadeel € 71.000)
Overige kleine nadelen per saldo € 71.000 nadelig.

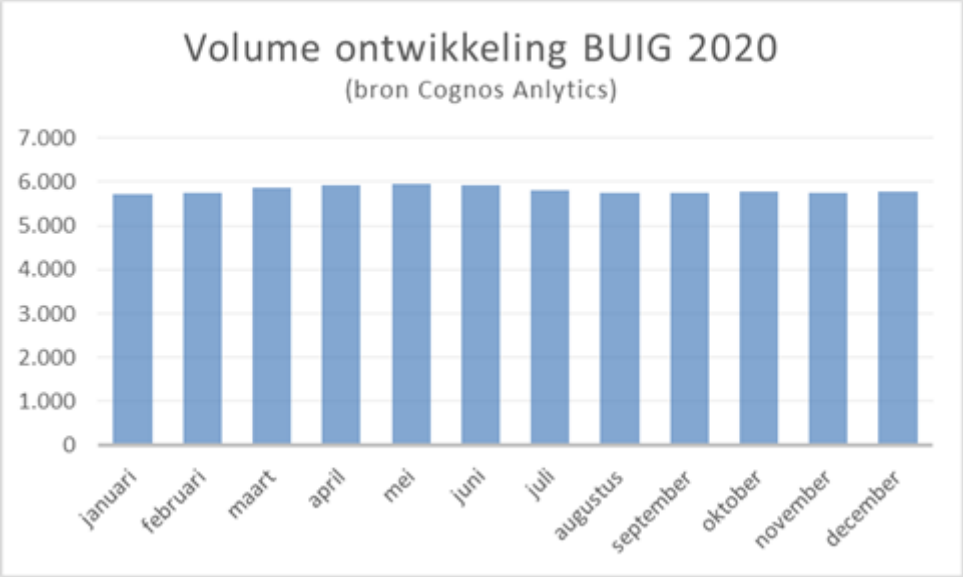

Armoedebestrijding (voordeel € 715.000)

Minimabeleid (voordeel € 618.000)
Op AV Frieso is een voordeel ontstaan van € 501.000. Dit is inclusief de voordelige eindafrekening over 2019 van € 305.000. De voorlopige afrekening over 2020 is al verwerkt in het voordeel. Door een nieuwe verrekenwijze met AV Frieso, waarbij niet meer met voorschotten wordt gewerkt, zullen eindafrekeningen vanaf 2021 niet meer voorkomen. De onderschrijding op de regeling inkomenstoeslag bedraagt € 117.000 door een te hoge prognose waarbij van andere aantallen en bedragen uitgegaan werd.

Armoede en schuldhulpverlening (voordeel € 155.000)
Het voordelig resultaat van € 155.000 op armoede en schuldhulpverlening komt vooral door een voordelig resultaat op curatieve schuldhulpverlening van € 137.000. Hier is sprake van een onderbesteding dankzij COVID-19. Curatieve schuldhulpverlening wordt in 2021 opnieuw aanbesteed. Het overige resultaat is vooral het gevolg van het gratis uitvoeren van de armoedemonitor. Een meerjarig beleidsplan met een nieuwe visie op schuld en armoede komt in 2021 tot stand.

Overige (nadeel € 58.000)
Overige kleine voor- en nadelen per saldo € 58.000 nadelig.

Toelichting investeringen

Investeringen zijn niet van toepassing voor dit programma.

Betrokken verbonden partijen

- Stichting Kredietbank Nederland (KBNL) Leeuwarden
- Caparis NV Drachten
- Sociale Werkvoorziening Fryslân Drachten

Maatschappelijke effecten

Tabel 13 Maatschappelijke effecten Sociaal domein

	Indicator	Eenheid	Bron	Meting 2019	Meting 2020
1.	Absoluut verzuim	Aantal per 1.000	DUO/Ingrado	4,1	niet bekend
2.	Relatief verzuim	Aantal per 1.000	DUO/Ingrado	25	niet bekend
3.	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (VSV-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	DUO/Ingrado	2,6	niet bekend
4.	Niet-sporters	%	Gezondheids-enquête (CBS, RIVM)	Niet bekend	niet bekend
5.	Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 - 65 jaar	Meerdere bronnen	793,2	niet bekend
6.	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	CBS Jeugd	10	niet bekend
7.	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de beroepsbevolking	CBS	67,3	niet bekend
8.	Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	CBS Jeugd	3	niet bekend
9.	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 1.000 inwoners 18 jaar en ouder	CBS	69,2	81,9
10.	Lopende re-integratie-voorzieningen	Aantal per 1.000 inwoners van 15 - 74 jaar	CBS	34,7	31,7 (2e kwartaal)
11.	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS Jeugd	12,3 (2e halfjaar)	12,4 (1e halfjaar)
12.	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	1,8 (2e halfjaar)	1,6 (2e halfjaar)
13.	Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	Aantal per 10.000 inwoners	CMSD	85 (2e halfjaar)	83 (2e halfjaar)

Toelichting indicator en vergelijking met andere gemeenten: www.waarstaatjegemeente.nl.

2.1.2 Domein Fysiek

Portefeuillehouders: *Sybrand Buma, Hein de Haan, Friso Douwstra, Hein Kuiken en Bert Wassink.*

Strategisch algemeen doel
Een krachtige, aantrekkelijke en duurzame gemeente en regio.

Successen
1. Door de herfinanciering van Blitsaerd is de continuïteit van Blitsaerd gewaarborgd. Dit betekent dat er ten aanzien van plandeel west geen onzekerheid meer is met betrekking tot het woonrijp maken. Dit deel wordt dus netjes gemaakt, zodat bewoners niet meer in een onafgemaakte omgeving wonen. Ook betekent het dat plandeel oost kan worden ontwikkeld. Hierdoor wordt de wijk in zijn geheel afgerond.
2. Het plan van aanpak Vlietzone is vastgesteld en wordt uitgevoerd met daarin een reeks van maatregelen op het gebied van schoon, heel en veilig, aanpak (woon)overlast, toepassing en ontwikkeling van juridische instrumenten, tegengaan van ondermijning, aanpak zorg, participatie en communicatie en het opstellen van een visie. Dit heeft geleid tot o.a. een grote schoonmaak dag, een voorbereidingsbesluit bestemmingsplan, aangepaste contracten in de zorg, een bouwinspecteur specifiek voor het Vliet, het opstellen van een visie door de wijk en het specifiek voor het Vliet ingesteld interventieteam woonoverlast en een inspecteur die proactief inspecties uitvoert.
3. In De Zuidlanden wordt voortvarend gewerkt aan de bouw en voorbereiding van alle buurtschappen.
   In 2020 zijn bijna 200 woningen/kavels verkocht. Concreet ging dat om De Klamp, Wiarda en langs de Overijsselselaan ter hoogte van Techum.

Verbeterpunten
We willen meer Europese kansen gaan benutten. Dit willen we doen via een goede samenwerking met de Friese Projecten Machine van de provincie (in ontwikkeling) en door onze eigen interne organisatie rondom Europa aan te passen.

Wat heeft het in totaal gekost?

Tabel 14 **Bedragen x € 1.000**

Domein R2DOM002 - Fysiek	Begroting lasten	Begroting baten	Begroting saldo	Rekening lasten	Rekening baten	Rekening saldo	Rekening t.o.v. begroting saldo
R2PRG003 - Economie en toerisme	60.526	42.090	-18.436	58.261	39.991	-18.270	166
R2PRG006 - Wonen en milieu	28.558	25.244	-3.315	27.031	23.915	-3.116	199
R2PRG007 - Infrastructuur en mobiliteit	7.889	5.293	-2.596	8.231	4.998	-3.232	-636
R2PRG012 - Ruimtelijke ordening	2.955	81	-2.874	3.009	206	-2.803	71
R2PRG014 - Beheer leefomgeving	41.469	15.467	-26.003	45.286	16.125	-29.161	-3.159
Totaal 2020	**141.398**	**88.175**	**-53.223**	**141.818**	**85.236**	**-56.582**	**-3.359**

Eindconclusie

Het contact met de ondernemers stond vooral in het teken van COVID-19 crisis. Wij hebben ondernemers kunnen ondersteunen door mee te denken en actief in te zetten op een heldere informatievoorziening rondom de regelingen, mogelijkheden en beperkingen. Er is daarnaast zoveel

mogelijk doorgegaan met *business as usual*. Er zijn zelfs een aantal acquisitiesuccessen geboekt en er is een start gemaakt met de integrale Agenda Binnenstad.

Innovatie wordt volop gestimuleerd, niet alleen via het innovatiefonds, waarmee in 2020 tien projecten zijn gesubsidieerd, maar ook door de ondersteuning van de campussen en het aanbieden van *launching customership*. Innovatie is op de kaart gezet: Hydraloop heeft internationale prijzen binnen gesleept en twee Leeuwarder bedrijven staan in de KvK Innovatie top 100. We hebben een finaleplaats in de *European Capital of Innovation-contest* behaald en ondanks de COVID-19 crisis zijn er nog veel innovatieprojecten die we ondersteunen via onder andere het innovatiefonds.

We vinden steeds vaker Europese en regionale ondersteuning voor onze eigen ambities en projecten, en hebben in 2020 verschillende Europese projecten aangevraagd én toegekend gekregen. Met betrekking tot circulaire economie zijn veel projecten van de grond gekomen en is een uitvoeringsagenda voor de komende periode geschreven. We ondersteunden en stimuleerden duurzaam ondernemen op een concrete manier: er is van start gegaan met Circulair De Zwette en er is een Europese aanvraag rondom circulair inkopen goedgekeurd. Ondanks dat de COVID-19 crisis flexibiliteit en aanpassingsvermogen van ons heeft gevraagd, wordt er nog steeds volop gewerkt aan een duurzame, innovatieve en concurrerende economie.

De bruto woningbouwproductie in 2020 bedraagt 712 woningen. Met name als gevolg van herstructurering zijn er woningen aan de voorraad onttrokken. Daarmee komt de netto woningbouwproductie uit op 467 woningen. Er is een goede verhouding tussen binnenstedelijk, uitleg en woningbouw in de dorpen. Dit ligt in de lijn met voorgaande jaren.

In 2020 is het uitvoeringsplan Goed Scheiden Loont vastgesteld, met input van inwoners en gemeenteraad. Met ingang van 2022 wordt daarmee de afvalstoffenheffing gekoppeld aan de mate van afvalscheiding. Hoe minder restafval wordt aangeboden, hoe lager de heffing. Hiermee verwachten we minder afval te verbranden en meer grondstoffen te recyclen/hergebruiken.

De uitwerking van het programma Infrastructuur heeft mede als gevolg van de COVID-19 crisis op onderdelen vertraging opgelopen. Majeure projecten zijn voor een belangrijk deel qua planning op peil gebleven. Een aantal niet majeure projecten is vertraagd. Voor die projecten geldt dat een deel van de voorbereiding en/of uitvoering is doorgeschoven naar 2021.

Met de aanpak van de Prof. Mr. P.S. Gerbrandyweg - als laatste onderdeel programma Leeuwarden Vrij-baan - komt de (hoofd)wegenstructuur op orde. Uit diverse metingen blijkt dat het verkeerssysteem in- en rond de stad functioneert zoals is bedoeld. In 2020 is een start gemaakt met het verder optimaliseren van de metingen door het opzetten van een mobiliteitsmonitor waarmee we – breder dan nu - real-time gegevens kunnen raadplegen en kunnen terugkijken. De mobiliteitsmonitor zal gericht zijn op een aantal indicatoren, zoals de ontwikkeling van de intensiteit en de kwaliteit van de verkeersafwikkeling (zoals de snelheid in de spitsperioden op de stadsring en de vertraging op de invalswegen).

In 2020 is – vooruitlopend op de lange termijn oplossing m.b.t. het verbeteren van de spoorwegovergang Schrans en het Zuiderplein - bekeken welke maatregelen getroffen kunnen worden om de huidige verkeerssituatie te verbeteren. Hierin is ook de Stationsweg meegenomen. Dit heeft geresulteerd in het plan om vanaf 2021 de volgende maatregelen uit te voeren:

- het aanpassen van de bewegwijzering aan de westkant van de stad;
- het slimmer verwijzen naar de parkeergarages in de binnenstad vanuit het westen en ter plekke van het Stephensonviaduct;
- verkeerslichten op het Zuiderplein optimaal inregelen om met name de bussen en de fietsers minder lang te laten wachten;
- aanpak fietsoversteek op de Stationsweg.

Het Pre-omgevingsplan (Pre-Op) is in december 2020 in het college vastgesteld en in januari 2021 ter visie gelegd. In het Pre-Op worden voorstellen gedaan hoe om te gaan met de bekende onderwerpen zoals bouwen, gebruik en functieverandering. Daarnaast worden voor een groot aantal nieuwe onderwerpen voorstellen gedaan in de vorm van besluitpunten. De uitkomsten worden gebruikt voor het op te stellen ontwerpplan.

Het beheer en onderhoud van de diverse onderdelen van de openbare ruimte wordt in brede samenhang uitgevoerd. Samenwerking met bewonersbedrijven, duurzaamheid, klimaatbewustheid en biodiversiteit zijn hierbij belangrijke thema's. Zo is in 2020 de uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie opgesteld en is op het terrein van vergroening veel inzichtelijk gemaakt. Voor verdere vergroening zijn onder andere de verschillende waarden van bomen, de oppervlaktes boomkronen, de schaduwwerking en de waterafvang in beeld gebracht.

Het nadelig financieel resultaat van het Fysiek domein bedraagt € 3.359.000. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- de storting in de voorziening achterstallig onderhoud verhardingen van € 3,5 mln;
- de verkoopopbrengst van € 675.000 van de glasvezelring;
- aanspraak op een convenant uit 2006 ten behoeve van herstructurering woningbouw welke niet was begroot levert een nadeel van € 524.000;
- een nadeel van € 655.000 op parkeeropbrengsten als gevolg van COVID-19;
- onderuitputting op kapitaallasten vanwege niet volledig benutte investeringskredieten van circa € 500.000;
- een voordeel van € 187.000 op de apparaatskosten voor de Omgevingsvergunning (Wabo).

Een nadere toelichting hierop staat in de nu volgende programma's.

Programma Economie en toerisme

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

1. Een sterke economie en werkgelegenheid voor nu en de toekomst

- ***Versterken economische structuur***
  - In 2020 is er door de COVID-19 crisis volop aandacht geweest voor het bestaande bedrijfsleven. Meer dan andere jaren. Relatiebeheer stond centraal, ondernemers voorzien van goede informatie, continue weten wat er speelt in bedrijfsmatig Leeuwarden en hierop schakelen. Acquisitie is ook gepleegd, voor zover de omstandigheden het toe hebben gelaten. Met name voor bedrijventerrein Frisia in Grou is interesse getoond en zijn er kavels verkocht. Zo ook op De Zwette V. Omdat er nog geen bestemmingsplan De Zwette VI is (kost tijd i.v.m. stikstof en PFAS), zijn we nog niet actief met het aanbieden van deze kavels. Het budget voor relatiebeheer en acquisitie is volledig benut.

  - In het eerste kwartaal 2020 is succesvol Leeuwarden/Fryslân gepromoot in de agro-food sector op de *Grüne Woche*. Follow up is in afwachting van COVID-19. Beurzen en congressen zijn vanaf april vervangen door online events, die we bijgewoond hebben. In de watertechnologiesector zijn diverse successen te noemen, een aantal ondernemingen won (inter)nationale prijzen (waaronder Hydraloop en SusPhos) en de interesse voor vestiging op de WaterCampus/Kerk was in de tweede helft van 2020 goed. Bezetting is per 2021 gestegen naar ca. 80%. Het aantal volgers op OndernemendLeeuwarden (LinkedIn en Twitter) is in totaal met 50% gestegen. Dit is een combinatie van een toename van 80,5% op LinkedIn en 10,1% op Twitter (Rapport jaarevaluatie Junction).

  - Voor de binnenstad is samen met Binnenstadsmanagement Leeuwarden verder gewerkt om de muurschildering van de stamboom van Maria Louise permanent te realiseren bij het Oldehoofsterkerkhof. Ook is er gewerkt aan de projectenvoorbereiding van de gezamenlijke Agenda Binnenstad, zoals bijvoorbeeld: de realisatie van bewegwijzering binnenstad, de diverse bijdragen aan plantenbakken aan bruggen, de website binnenstadsplatform, koop lokaal en beestreet Oosterstraten. Er is subsidie verleend aan het Fries Museum voor een 4-jarig plan voor grote tentoonstellingen met extra bestedingen en overnachtingen in de stad. We hebben extern advies gevraagd voor logiesbeleid en hotelbeleid. Er is een start gemaakt met de uitvoering van de Motie Binnenstad voor een nieuwe integrale agenda Binnenstad. De dynamiek bij ondernemers werd natuurlijk ernstig gehinderd door COVID-19 maatregelen en vele winkeliers en horecaondernemers hebben het heel moeilijk gehad in 2020 en nog steeds. Wij zijn veel in contact geweest met ondernemers voor terrassen, pontons, niet doorgaan van evenementen, uitstallingen in openbare ruimte, etc. Een deel van het budget blijft gereserveerd om uitgestelde projecten naar 2021 te financieren en om de motie binnenstad uit te kunnen voeren.

  - Ook in 2020 is er integraal samengewerkt met team Werk en zijn kansen voor het uitkeringsbestand benut. We hebben wekelijks actief vacatures van ondernemers gedeeld in ons netwerk of verbinding met sollicitanten tot stand gebracht. In totaal hebben we gezamenlijk ongeveer 60 vacatures ingevuld. Dit is o.a. geweest bij de volgende bedrijven: Cendris, VodafoneZiggo, CJIB en FBTO (KCC). Goedhart/Borgesius, Nielsen Massey en Van der Kloet (Food/productie), Terras Wilhelminaplein, Wasgoed.com, Huhtamaki en KoffieMatters.

- ***Stimuleren innovatie en duurzaamheid***
  - We hebben middels het Innovatiefonds 10 projecten ondersteund met een gemeentelijke bijdrage van € 250.000. Dit is gelijk aan het totale budget voor het Innovatiefonds. De

subsidies hebben een totale investering van € 1,2 mln en minimaal 30 directe arbeidsplaatsen uitgelokt. Daarnaast is de verwachting dat deze investeringen circa 90 toekomstige arbeidsplaatsen op zullen leveren.

- We zijn een inhoudelijke samenwerking gestart met de WUR en de Provincie op het gebied van Agro Food en duurzame landbouw en we stimuleren de samenwerking op de Media en Innovatiecampus.

- We zoeken in Europees verband actief naar middelen, kennis en partners om innovatie en duurzaamheid in Leeuwarden te versterken. Zo is Leeuwarden in 2020, ter ondersteuning van de Friese Living Lab Agenda, toegelaten tot het Europees netwerk ENoLL. We hebben in samenwerking met de NG4 en de drie Noordelijke provincies succesvol gelobbyd voor Europese fondsen (JTF-fonds) die ingezet zullen worden voor een inclusieve energietransitie. Het onderzoeksrapport dat op verzoek van de NG4 (Assen, Emmen, Groningen en Leeuwarden) door het JRC is opgeleverd lag aan de basis van die lobby. Daarnaast hebben we in 2020 een succesvolle Europese subsidieaanvraag (als leadpartner) gedaan rondom het stimuleren en uitbreiden van publiek circulair inkopen. Daarnaast heeft Leeuwarden in 2020 meegedaan aan de wedstrijd om *European Capital of Innovation* te worden, waarmee dankzij de behaalde finaleplaats Leeuwarden internationaal een sterker innovatieprofiel heeft opgebouwd. Tenslotte ondersteunen wij sinds dit jaar Friese ondernemers, onderwijsinstellingen en overheden om hun weg in Europese projectaanvragen te vinden via het programma Europe Ready Fryslân, dat in samenwerking met de gemeente Súdwest-Fryslân, provincie Fryslân en Learning Hub Friesland is opgezet.

- ***Bevorderen doorontwikkeling campussen***
  - Het doel van 2.000 arbeidsplaatsen in de watertechnologie in Fryslân in 2020 is behaald, zo staat beschreven in de WaterCampus Monitor. Bij continuering van het beleid zal volgens de WaterCampus het aantal banen blijven stijgen.

  - Uit de evaluatie van Buck Consultants blijkt onder andere dat Wetsus als onderzoeksinstituut hoog gewaardeerd wordt. Vanuit economisch oogpunt is ook naar Wetsus gekeken. Zo heeft Wetsus bijgedragen aan 88 patenten, waarvan 41 zijn overgedragen aan bedrijven. Tussen 2005-2019 zijn 36 bedrijven vanuit Wetsus gestart. De directe en indirecte werkgelegenheid van Wetsus is 230-300 fte. Wetsus draagt bij aan de kenniseconomie en is internationaal georiënteerd en gerespecteerd. Daarnaast draagt Wetsus bij aan een toegenomen aantrekkelijkheid van de regio voor academici. Dit vergroot de kans dat academici in de Friese regio willen werken en wonen.

  - We hebben gezamenlijk met Wetsus gewerkt aan de vervolgfinanciering en het beschikbare budget van € 500.000 als subsidie verstrekt. Vanuit de nationale overheid en de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) is hierbij de financiering van Wetsus voor de jaren 2021 en 2022 gewaarborgd (€ 14,6 mln jaarlijks).

  - We hebben *launching customer*-projecten opgepakt en ondersteund (o.a. vervolg Hydraloop voor decentrale waterzuivering in Blitsaerd, toepassing van terugwinning nutriënten op de RWZI (Susphos) en plaatsing van innovatieve regenwateropslag op de WaterCampus en bij woningbouw (Rainblocks).

  - We faciliteren FB Oranjewoud bij de ontwikkeling van de Media en InnovatieCampus op de NDC-locatie in Leeuwarden. Onderdeel van de plannen is ook het bieden van huisvestingsruimte voor de verdere doorontwikkeling van watertechnologie-bedrijven.

- Het WaterCampus actieplan voor de periode 2021-2023 is uitgewerkt en beschrijft de acties die de komende jaren opgepakt gaan worden. Voor de uitvoering is de financiering geregeld.

- Samen met gemeente Súdwest-Fryslân, Provincie Fryslân en het IPF werken we een aan het verstevigen van de positie van Fryslân op het gebied van Agrofood. Agrofood in Noord-Nederland staat voor grote strategische uitdagingen die voortkomen uit economische, maatschappelijke en duurzame transities. In Fryslân lopen er allerlei projecten om aan deze uitdagingen gehoor te geven, maar de samenhang ontbreekt nog. Hiertoe hebben alle partijen gezamenlijk een opdracht geschreven voor een kwartiermaker agro-food. Deze persoon zal in 2021 de agro-food sector in Fryslân in kaart brengen en identificeren welke projecten en initiatieven er nu lopen. De kwartiermaker zal vervolgens op zoek gaan naar welke producten/soorten/systemen de meeste toegevoegde waarde brengen voor de Friese economie en waar we echt onderscheidend in zijn. Hier willen we vervolgens meer op in zetten met onze projecten.

- ***Regionaal economische samenwerking***
  - We hebben actief deelgenomen in verschillende samenwerkingsverbanden samen met andere overheden en vertegenwoordigende organisaties van bedrijfsleven en onderwijs. We zijn lid van SNN, NG4 (samenwerking tussen de gemeenten Leeuwarden, Groningen, Assen en Emmen), de *Economic Board* Noord Nederland, de F4 (met de gemeenten Leeuwarden, Heerenveen, Smallingerland en Súdwest-Fryslân is door het externe bureau Buck een economisch samenwerkingsprogramma opgesteld), het Innovatie Pact Fryslân, de Vereniging Circulair Friesland en *Eurocities*. Bijna de volledige budgetten hiervoor zijn benut, behalve een klein deel voor de F4 samenwerking die is overgeheveld naar 2021 ten behoeve van de uitgestelde uitvoering van projecten. Verder ondersteunen we de WTC-coöperatie voor handelsbevordering. Ook spelen we een actieve rol in het Platform Zakelijke Dienstverlening, *Water Alliance*, WaterCampus Leeuwarden, *Bakery Sweets Center* en *TopDutch*.

2. Dynamiek van Leeuwarden blijvend versterken

- ***Succesvolle events en positieve profilering Leeuwarden met Agenda 2028***

Ondanks COVID-19 zijn wij blijven werken aan een rijke evenementenagenda die op cultureel en economisch vlak interessant is, voor zowel toerist als inwoner. Deze kon helaas niet tot uitvoer worden gebracht in 2020, veel evenementen zijn verplaatst naar 2021 inclusief de financiële reserveringen daarvoor voor het volledige budget. Intern wordt goed samengewerkt door afdelingen EZ/toerisme en Cultuur. Ook hebben we dit jaar weer samengewerkt met (culturele) ondernemers, het Leeuwarder Ondernemersfonds, de provincie Fryslân en internationale netwerken, zoals *Eurocities*, en met andere gemeenten in het Noorden.

Een deel van het budget voor 2020 (€ 50.000 voor *Blockbusters* LF2028) is gereserveerd als bijdrage aan de LF2028 Triënnale in 2022. Het nieuwe evenementenbeleid is opgesteld en besproken met de raad. Dit geeft onszelf en anderen duidelijkheid over de koers, datgene waar Leeuwarden voor staat op het gebied van evenementen. Er kan een beperkt aantal grotere evenementen worden geacquireerd en er worden tentoonstellingen in musea ondersteund, die het culturele en economische klimaat in de stad versterken met de *Blockbusters*. Zo vinden in 2021 (als COVID-19 het toelaat) de evenementen Roze Zaterdag en WK Frisbee in Leeuwarden plaats en steunen we het Fries Museum bij grote *Blockbusters* de komende jaren. Maar ook een groot internationaal straattheater zal in 2021 naar Leeuwarden komen. Dat zou in september 2020 al naar Leeuwarden komen, maar door COVID-19 moest dit worden uitgesteld.

De dienstverlening, facilitering en projecten zijn door COVID-19 in een ander daglicht komen te staan. Minder bezoek c.q. bezoek wordt anders. Ondanks dat de zomer van 2020 tot een van de betere toeristische zomers van de afgelopen jaren behoorde, was dit bij lange na niet genoeg om het dramatische voor- en najaar te compenseren, aldus de branche. Er is dan ook veel contact met zowel de toeristische branche geweest over hoe Leeuwarden straks weer snel haar toeristische klimaat op peil krijgt. Voorwaarde voor de komst van bezoekers is dat er iets leuks te doen is (zelfstandig of georganiseerd in kleinere groepen). Bezoek aan de stad levert een grote bijdrage aan de omzet van onze detailhandel. Qua doelgroepen misten zij het afgelopen jaar zowel toeristen als studenten en werkenden in de binnenstad.

Er was en blijft behoefte aan doorontwikkeling van evenementen en *Blockbusters* vanuit diverse sectoren, bijvoorbeeld de hotelsector. Er is gekeken wat mogelijk is, bijvoorbeeld meerdere kleinere optredens, festivals van meer weken in plaats van 1 kort evenement waar veel bezoekers op dienen te komen. Veel vragen van organisatoren over mogelijkheden, maar ook de toeristische sectoren vragen om evenementen om de bezoekersstroom op gang te houden. Helemaal na een jaar als 2020 is die wens zeer groot aanwezig.

- ***Toeristisch product versterken met marketing en toerisme***

Ook zijn wij bezig gebleven met het versterken van het toeristische product. Wij hebben samen met de toeristische branche de Visie Bezoek Leeuwarden opgesteld en besproken met de raad. Deze is op 27 januari 2021 vastgesteld. De Visie beschrijft het doel en de acties voor de komende jaren voor de marketing, evenementen, gastvrije ontvangst en verblijf en verbetering van het (fysieke) toeristische product, net als de inzet hierop vanuit de opbrengst toeristenbelasting. Het grootste deel van de budgetten hiervoor is ingezet, verplicht of gereserveerd voor 2021 vanwege lagere opbrengsten uit toeristenbelasting door Covid-19.
De gastvrijheid moet blijvend op niveau gehouden worden nu de VVV heeft besloten haar activiteiten te beëindigen. Daarvoor zijn we gestart met planvorming voor een nieuwe organisatievorm voor de toeristische informatie, waarbij met ondernemers een verbindende rol in de regio wordt gepakt, samen met de provincie Fryslân. Wij ondersteunen marktpartijen, zoals hotels, die zakelijke congressen en toeristische touroperators acquireren (Friesland *Convention* Partners) waar het gaat om meerdaags bezoek die hebben gewerkt aan verdergaande professionalisering en schaalvergroting met nieuw budget van de provincie Fryslân. We faciliteren ondernemers bij productontwikkeling, zoals arrangementen en het zelf maken van basisproducten, zoals kaarten en folders.
De citymarketing is doorgegaan op de flow van 2019 en het volledige budget is benut. Het creëren van blijvende (vooral meer digitale) aandacht is daarbij noodzakelijk gebleken, ook op nationaal en internationaal niveau. Helemaal in deze tijd van COVID-19. In oktober heeft een internationale filmproductie twee dagen een short movie opgenomen in Leeuwarden. Deze film zal niet alleen in Nederland vertoond worden, maar ook in Cannes.
Samen met Gastvrij Grou is er gezorgd voor een goede toeristische profilering van Grou en de Alde Feanen. Samen met o.a. Merk Fryslân en LF2028 hebben we verder gewerkt aan een goede positie van Leeuwarden in het vermarkten van Fryslân en voor de regio georiënteerde activiteiten als persreizen, beursbezoek en het opbouwen van een database. We ondersteunden in 2020 de promotie van grote evenementen en *Blockbusters*, zowel online en offline (print) in de regio en nationaal.

- ***Voorinvesteringen strategische locaties***

In 2020 is gewerkt aan voorbereiding BO MIRT afspraken over het spoortracé en decentralisatie van de regionale spoordiensten. Ook in relatie tot een eventueel Spooraquaduct en een verdiepte ligging van het spoor. Ook is gewerkt aan de stedenbouwkundige uitgangspunten en een gebiedsvisie voor het Spoordok gebied. De gebiedsontwikkeling van het NDC terrein heeft geresulteerd in een intentieovereenkomst met FB Oranjewoud.

3. Goede basisinfrastructuur voor sportbeoefening waarborgen

- ***Verlagen binnensporttarieven***

De nieuwe kostprijs georiënteerde tarievenstructuur is op 10 september 2019 door het college vastgesteld en is sinds 1 januari 2020 van kracht. De nieuwe tarieven zijn gebaseerd op de kostprijs van de verschillende faciliteiten. Als gevolg van de invoering van het nieuwe tariefstelsel zijn de binnensporttarieven voor de gebruikers met gemiddeld 14% gedaald. De tarieven voor de buitensport zijn door het nieuwe tariefstelsel met gemiddeld 5% gestegen, waarbij per gebruiker grote verschillen zijn ontstaan. Voor verenigingen met relatief veel leden en relatief goedkope voorzieningen is het beeld procentueel gunstig (zelfs verlaging van het tarief), terwijl kleine verenigingen met relatief dure voorzieningen procentueel veel ongunstiger uitpakken. Voor de gebruikers die geconfronteerd worden met forse verhogingen is een overgangsregeling van toepassing, waarbij de verenigingen in 3 tot 5 jaar naar het nieuwe tarief kunnen “toegroeien”.

- ***Herijking accommodatiebeleid***

In mei 2020 heeft het Mulier Instituut een nieuwe prognose opgeleverd voor vraag en aanbod van sportvoorzieningen tot 2035. In die prognose is ook de uitbreidingen van de gemeente als gevolg van de herindelingen meegenomen. Mede op basis van dit nieuwe rapport zal in de tweede helft van 2021 een nieuwe visie op de sportvoorzieningenbehoefte voor Leeuwarden met een voorzieningenplanning worden opgesteld en ter besluitvorming worden aangeboden.

Wat heeft het gekost?

Tabel 15 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	45.942	54.894	45.606	9.287
Baten	31.139	40.088	37.965	-2.124
Saldo van baten en lasten	**-14.803**	**-14.805**	**-7.642**	**7.164**
Toevoegingen aan reserves	86	5.632	12.655	-7.023
Onttrekkingen aan reserves	896	2.002	2.027	25
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**810**	**-3.630**	**-10.628**	**-6.997**
Resultaat	**-13.994**	**-18.436**	**-18.270**	**166**

Tabel 16 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG003 - Economie en toerisme	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP005 - Economisch beleid	3.694	1.301	3.985	2.267	-291	965	674
R2BLP061 - Vastgoedbeheer	15.814	7.816	17.702	9.194	-1.889	1.378	-511
R2BLP062 - Grondzaken	32.239	32.378	27.769	27.923	4.469	-4.455	14
R2BLP066 - Toerisme	2.321	595	2.352	608	-30	13	-17
R2BLP068 - Sportvoorzieningen	6.458	0	6.453	0	6	0	6
Totaal	**60.526**	**42.090**	**58.261**	**39.991**	**2.265**	**-2.098**	**166**

BLP005 Economisch beleid (voordeel € 674.000)

Het resultaat binnen het product Economisch beleid bestaat volledig uit de verkoop van de glasvezelring. Deze incidentele verkoopopbrengst bedroeg € 675.000. De overige afwijking op de baten en de lasten bestaan uit mutaties in de reserve budgetoverheveling. Van de onderstaande onderdelen zijn de door diverse oorzaken niet bestede budgetten in 2020 toegevoegd aan de reserve budgetoverheveling:

Stimulering en acquisitie: € 128.000 voor het stimuleringsfonds werkgelegenheid en bovenregionale samenwerking;
Marketing vrije tijd: € 286.000 voor de aantrekkingskracht van de culturele hoofdstad vast te houden (*legacy*) door een goed en professioneel aanbod van cultuur en evenementen te blijven garanderen, inclusief een vitale binnenstad;
Watertechnologie en innovatie: € 770.000 voor het versterken van de economische structuur en het ondersteunen, middels cofinanciering aan kennisinstellingen en bedrijven met innovatieve projecten, waaronder Wetsus en WaterCampus.

BLP061 Vastgoedbeheer (nadeel € 511.000)
In 2020 zijn twee panden aan de Avondsterweg en de Bierkade verkocht. Dit zorgt voor een afwijking op de lasten in verband met het afboeken van de boekwaarde en op de baten als gevolg van de gerealiseerde verkoopopbrengst van € 1,3 mln.
Op basis van een convenant uit 2006 met een woningbouwvereniging is overeengekomen om € 5.700 per huurwoning uit te keren in het kader van herstructurering in de voormalige gemeente Boarnsterhim. Deze was niet meer in de begroting opgenomen. Dit leidt tot een nadeel van € 524.000.

De geraamde subsidie voor de WTC-Stadionontwikkeling is door het terugtrekken van de vorige ontwikkelaar op nihil vastgesteld. Het hiervoor beschikbare bedrag van € 4,5 mln op dit product is gestort in de voorwaardelijke reserve budgetoverheveling. Momenteel wordt door een nieuwe projectontwikkelaar onderzocht of het project alsnog doorgang kan vinden. Om die reden wordt dan ook voorgesteld om dit bedrag beschikbaar te houden als bijdrage aan deze ontwikkeling en toe te voegen aan de betreffende reserve.

BLP062 Grondzaken (voordeel € 14.000)
Voor toelichting op beleidsproduct grondzaken wordt verwezen naar paragraaf 2.2.7 Grondbeleid.

Toelichting investeringen

Tabel 17 **Bedragen x € 1.000**

R2PRG003 - Economie en toerisme		Krediet	Realisatie ult. 2020	Rest krediet	Afsluiten Ja/Nee
INV391814	Vervanging plafond	197	188	9	Ja
INV391816	Was/kleedgebouw Pallas	456	375	81	Nee
INV391819	Infrastructuur sportgebied	550	508	42	Nee
INV391902	Harmonie koeling zaal 1 en 2	189	185	4	Ja
INV391909	Installatietechniek Blauwe Golf	113	67	46	Nee
INV391911	Vervanging kunstgras Meinga	406	401	5	Nee
INV391912	Vervanging kunstgras Zwaluwen	440	413	27	Nee
INV391915	Instandh. Bouwk. Blauwe Golf	118	114	4	Ja
INV391922	Verbeterpunten Neushoorn	207	189	18	Nee
INV391924	Verduurzaming J.W Vissserwei 10	900	803	97	Nee
INV391925	Cornelis Trooststraat 48 grond	360	360	0	Ja
INV391926	Cornelis Trooststraat 48 restwaarde	245	245	0	Ja
INV391927	Cornelis Trooststraat 48	820	602	218	Nee
INV391930	Gronden Grote Wielen	245	241	4	Ja
INV392005	Installatietechniek Blauwe Golf	161	18	143	Nee
INV392008	Vervanging kunstgras Pallas	174	144	30	Nee

R2PRG003 - Economie en toerisme		Krediet	Realisatie ult. 2020	Rest krediet	Afsluiten Ja/Nee
INV392010	Vervanging kunstgras It Gryn	354	292	62	Nee
INV392014	Tribunes Kalverdijkje	135	108	27	Nee
INV392016	Verbouwing De Skalm	2.010	42	1.968	Nee
	Totaal	**8.079**	**5.295**	**2.784**	

In 2020 is verder geïnvesteerd in de creatieve broedplaats aan de Cornelis Trooststraat. Hierin zijn tal van kunstzinnige partijen gehuisvest. Ook zijn er verduurzamingsmaatregelen aan de J.W. Visserwei ter hoogte van € 0,8 mln getroffen.
Op het sportpark Nylân en It Gryn in Stiens is voor € 0,5 mln geïnvesteerd in nieuwe kunstgrasvelden. Voor investeringen in de sportaccommodaties, waaronder de zwembaden, is € 0,6 mln uitgegeven. In 2020 zijn de panden aan de Avondsterweg en de Bierkade verkocht als ook de glasvezelring.

Betrokken verbonden partijen

- B.V. SPORT
- Marrekrite

Programma Wonen en milieu

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

1. Verbeteren en verduurzamen bestaande woningvoorraad

- ***Sterke sociale huursector***

In 2020 is met inbreng van corporaties, huurdersorganisaties, zorgpartijen en vertegenwoordigers van dorpen en wijken de nieuwe volkshuisvestingsvisie 2021 *Leeuwarden: ongedeeld en vitaal!* opgesteld (raad 17 februari 2021). Hiermee is er vanaf 2021 een actueel en integraal beleidskader voor de volkshuisvesting, die ook stevig verknoopt is met de opgaven uit het sociaal domein. De nieuwe volkshuisvestingsvisie is mede de basis voor de nieuwe aanpak stedelijke vernieuwing en het op te stellen beleidskader wonen voor de dorpen.

Bruto productie in 2020: 712 woningen

De bruto woningbouwproductie in 2020 is uitgekomen op 712 woningen. In de begroting is uitgegaan van 700. Er zijn 245 woningen onttrokken aan de voorraad, met name als gevolg van herstructurering (Oud-oost). Daarmee komt de netto woningbouwproductie in 2020 uit op zo'n 467 woningen.
Er is een goede verhouding tussen binnenstedelijk, uitleg en woningbouw in de dorpen. Dit ligt in de lijn met voorgaande jaren. Er blijft in de gemeente Leeuwarden druk op de woningmarkt, waarbij het mogelijk blijft om kwaliteit toe te voegen aan de bestaande woningvoorraad.

- ***Duurzaam versterken erfgoed***

Erfgoedagenda van de toekomst vastgesteld

In 2020 is de Erfgoedagenda van de toekomst vastgesteld (raad 16 september 2020). Deze visie met een uitvoeringsagenda is tot stand gekomen na een gezamenlijk traject met burgers-inwoners, belangengroepen en studenten. Zij hebben waardevolle input geleverd. Ook hebben studenten van NHL Stenden Hogeschool hun visie op erfgoed uitgebeeld.

Eerste inventarisatie voor Kerkenvisie gemaakt met vervolgproces in 2021

De uitvoeringsagenda voorziet onder meer in het maken van een Kerkenvisie. We hebben in 2020 van het Rijk hiervoor budget ontvangen. Een eerste inventarisatie van de kerken in de gemeente is afgerond. Het opstellen van de visie is een proces dat we samen gaan doen met de vele betrokkenen en belanghebbenden. Dit is vanwege COVID-19 en het vertrek van de betrokken ambtenaar uitgesteld naar medio 2021.

Groslijsten gemeentelijke monumentenlijst in 2020 afgerond, verder vervolgonderzoek in 2021

Voor de uitbreiding van de gemeentelijke monumentenlijst zijn in 2020 de groslijsten op het grondgebied van voorheen Boarnsterhim, Littenseradiel en Leeuwarderadeel afgerond. De groslijsten zijn de 'ruwe' adressenlijsten met voorlopig geselecteerde objecten (en typeringen, dateringen en selectiecriteria). Deze lijsten vormen de basis voor het vervolgonderzoek. Ook dit staat *on-hold* vanwege COVID-19, doordat overleggen in en met dorpen lastig te organiseren zijn, laat staan dat in te schakelen bureaus onderzoek op locatie inclusief interieur en archiefonderzoek kunnen doen naar elk van de geselecteerde onroerende zaken.

Erfgoedinformatie verder digitaal toegankelijk gemaakt

In 2020 zijn stappen gezet voor het digitaal toegankelijk maken van erfgoedinformatie (monumenten, cultuurlandschap en archeologie). Het ontsluiten van die informatie is wettelijk verplicht (Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen (Wkpb) en Omgevingswet) én draagt bij tot soepeler verloop van ruimtelijke planprocessen. Het kan ook het draagvlak vergroten voor (het belang van) erfgoed in die planprocessen:

- Voor de hele gemeente Leeuwarden zijn de archeologische waarden en verwachtingen aan een nader onderzoek onderworpen. De bevindingen zijn vertaald in een facet-bestemmingsplan archeologie (Partiële herziening archeologie) dat op 11 november 2020 is vastgesteld door de gemeenteraad. Met die digitale kaart zijn alle archeologische waarden en verwachtingen op een uniforme manier vastgelegd voor het gemeentelijke grondgebied.
- Het cultuurhistorisch landschap van het buitengebied Leeuwarden Zuid is in kaart gebracht om toe te kunnen voegen aan het Pre omgevingsplan.
- Alle Rijksmonumenten die door herindelingen nu op Leeuwarder grondgebied staan, zijn in het Geografisch Informatiesysteem (GIS) voorzien van een digitale contour rond het object. De Rijksmonumenten op het 'oude' grondgebied van Leeuwarden hadden al zo'n digitale contour. Het gebruik ervan sluit aan op de wijze waarop de gemeente na de inwerkingtreding van de Omgevingswet informatie zal ontsluiten. Zodra de nieuwe GIS-applicatie is geïmplementeerd, zijn de monumenten ook via de website te zien op de Monumenten-Informatiekaart Leeuwarden.

Er is gewerkt aan de transformatie en restauratie van veel monumentale panden. Onder meer de verbouwing tot woningen van de oude Fries Museum-panden aan de Turfmarkt en de herbestemming van gemeentelijk monument Zaailand 92-94 tot hotel-restaurant-bierbrouwerij zijn het noemen waard.

Archeologische vondst Camminghaburg
In november 2020 heeft aan de Schoppershofstraat archeologisch onderzoek plaats gevonden. Op de locatie zijn sporen gevonden die behoren bij het complex van de Camminghaburg. Tijdens de opgraving zijn veel vondsten gedaan die wijzen op de luxe leefwijze van de Cammingha's in de 16de eeuw. In de komende tijd zullen de vondsten worden geanalyseerd en gerapporteerd.

2. Ruimte voor starters en nieuwe dynamiek

Dit jaar zijn zowel bij een binnenstedelijke herontwikkeling (oude school aan de Brandemeer) als in de uitleg (noordzijde van de Klamp) d.m.v. een prijsvraag bijzondere woonconcepten voor starters en mensen die op een bijzondere manier (samen) willen wonen/leven opgepakt. Uitvoering van de winnende concepten zal in 2021-2022 plaatsvinden. Ook in Middelsee krijgen starters op de woningmarkt bijzondere aandacht door het toevoegen van betaalbare nieuwbouwwoningen op een prachtige locatie (o.a. project WoonSpods058).

3. Versterken leefbaarheid en veerkracht van kwetsbare wijken

Uitvoering wijkactieplannen gecontinueerd
Met het beschikbaar stellen van het budget en het vaststellen van de Wijkactieplannen van de 6 aandachtswijken (raad 18 september 2019), is de wijkaanpak tot en met 2022 gecontinueerd en is de wijkaanpak op dat moment ook formeel gestart voor de periode tot en met 2022. Het gaat hierbij om de 3 wijken van Oud-Oost (Oldegalileën-Bloemenbuurt, Tjerk Hiddes-Cambuursterhoek en de Vlietzone), Heechterp-Schieringen, het Valeriuskwartier en de Schepenbuurt.
De wijkaanpak moet hierbij vooral gezien worden als een plus op de reguliere inzet van de gemeente in de wijken en dorpen. Een integrale aanpak (gemeente breed) is hierbij het uitgangspunt.

Netwerkcentrum gefungeerd als motor voor de wijkaanpak
Vanwege de COVID-19-beperkingen – en de sluiting van de meeste wijkgebouwen – heeft het opstarten en uitvoeren van nieuwe projecten wel wat hinder ondervonden. Toch is het niet stil gevallen. Zo bleef het Netwerkcentrum zoveel mogelijk open en is het aantal activiteiten en

projecten vanuit het Netwerk-centrum zeker op peil gebleven. Het Netwerkcentrum was daarmee de motor voor de wijkaanpak in veel van de wijkaanpak-wijken.

Uitvoering herstructurering Heechterp
In Heechterp is gezamenlijk met Elkien en met input van bewoners de toekomstvisie Heechterp gemaakt, die als "kompas" gaat dienen voor de vernieuwing van de wijk. Er is in het najaar gestart met het opstellen van een 'masterplan'. Dit is een stedenbouwkundig ontwerp op schetsniveau waarin de uitgangspunten zijn uitgewerkt, die in de visie zijn vastgesteld. In het proces tot het komen van het masterplan is de inbreng van de bewoners centraal gesteld. Ze praten volop mee, er zijn steeds nieuwe manieren gevonden om dit te blijven doen ondanks COVID-19, waardoor er vaker in kleine één op één gesprekjes heel veel is opgehaald. Het masterplan zal aan het einde van het eerste kwartaal 2021 vastgesteld worden door de stuurgroep en aansluitend ter vaststelling worden aangeboden aan de gemeenteraad.

4. Duurzame consumptie en afvalloze samenleving
In 2020 is in nauw overleg en met input van verschillende partijen, waaronder inwoners en gemeenteraad, een uitvoeringsplan opgesteld en vastgesteld door de gemeenteraad op 2 december 2020. Belangrijkste onderdeel van dit plan is de invoering van Goed Scheiden Loont per 2022. Hierbij wordt de afvalstoffenheffing gekoppeld aan de mate van afvalscheiding. Hoe minder restafval wordt aangeboden, hoe lager de heffing. Er wordt rekening gehouden met diverse doelgroepen waaronder minima, hoogbouw en inwoners met onvermijdbaar (medisch) afval. Door Goed Scheiden Loont te introduceren, verwachten we minder afval te hoeven verbranden en kunnen we meer grondstoffen recyclen/hergebruiken. Naast de milieuwinst heeft een besparing op het restafval een gunstig effect op de afvalstoffenheffing.

5. Verbeteren bodemkwaliteit

- ***Uitvoering Bodemconvenant***

Het jaar 2020 was het laatste jaar van het Bodemconvenant 2016-2020. Net als in de voorgaande jaren is het convenant een richtlijn geweest voor het verbeteren van de bodemkwaliteit. De aanpak van locaties met risico's voor mens en/of milieu ("spoedlocaties") en het beperken en zo mogelijk afbouwen van langlopende maatregelen na afronden van een bodemsaneringsproject ("nazorg") waren twee hoofdonderdelen van dit convenant.
De inspanningsverplichting volgend uit dit convenant is door Leeuwarden goed uitgevoerd. Het aantal locaties dat nog actief aandacht nodig heeft vanuit het oogpunt van bodemkwaliteit is in 2020 verder afgenomen. Er is één "spoedlocatie" waar nog geen maatregelen zijn getroffen, dit betreft de locatie Snekertrekweg 41-43A. Vanuit de doelstellingen van het Bodemconvenant lijkt dit onwenselijk. Echter de eigenaar heeft op basis van een eerder genomen besluit vrijstelling van bodemsanering tot het einde van 2021, waardoor de wettelijke mogelijkheden om een eerdere sanering af te dwingen ontbreken. In 2021 wordt de eigenaar gewezen op de saneringsplicht.

Bodeminformatieniveau op gelijk niveau gebracht in hele gemeente
In 2020 is het archiefonderzoek en de beoordeling van bodemverontreinigingen in de voormalige gemeenten Leeuwarderadeel en Littenseradiel afgerond. Het bodeminformatieniveau is hierdoor in de gehele gemeente weer op gelijk niveau en de gegevens zijn volledig opgenomen in het bodeminformatiesysteem. Er zijn geen bijzonderheden aangetroffen.

Loodinventarisatie uitgevoerd met als resultaat locatie-overzicht voor verder bodemonderzoek
Lood in de bodem blijft een terugkerend item, zo ook in 2020. In aansluiting op landelijke aanscherping van normen en nieuwe inzichten is als vervolg op de eerdere inventarisaties uit 2005 en 2009 in 2020 binnen de gemeente een uitgebreide inventarisatie gemaakt naar aanwezigheid van

lood in terpen en terpresten en kinderspeelplaatsen. Dit heeft geresulteerd in een overzicht van locaties waar het verstandig is om bodemonderzoek uit te gaan voeren, omdat door de aangescherpte normen en nieuwe inzichten mogelijk sprake kan zijn van problematisch hoge loodgehalten.

Nieuwe Bodembeheernota vastgesteld en afgestemd op landelijke regelgeving
In 2020 was ook PFAS actueel. Landelijke regelgeving rond PFAS maakte dat hergebruik van grond sterk beperkt werd. Uit een over heel Fryslân uitgevoerd onderzoek blijkt dat in Leeuwarden slechts op zeer beperkte schaal sprake is van verhoogde PFAS-waarden in de bodem. Met de vaststelling van een nieuwe bodembeheernota zijn voor onze gemeente de beperkingen voor grondverzet als gevolg van de landelijke regelgeving opgelost.

Uitvoering digitalisering bodemdossiers
De digitalisering van de bodemdossiers is in uitvoering en heeft tot doel het beschikbaar stellen van bodeminformatie via internet voor derden. Bij aanvang was al voorzien dat de uitvoering doorloopt tot na 2020. Inmiddels is een aanzienlijk deel van de dossiers nagelopen en zijn rapporten en besluiten gescand en beschikbaar via internet. Onverwacht bijkomend voordeel is dat hiermee ook het thuiswerken wordt vereenvoudigd.

De grondhergebruiksite www.zichtopgrond.nl is verder geoptimaliseerd en wordt intussen ook door buurgemeenten gebruikt.

- ***Koppeling met andere beleidsterreinen***

Het beleidsterrein bodem is verder verbreed en verbonden met andere beleidsterreinen, deze verbreding is ook een onderdeel van het Bodemconvenant. De verbinding van het bodemdossier met de provinciale Veenweidevisie en het kansrijke gebied Grouster Leechlân is stevig. Hier ligt ook een directe koppeling met water, versterken van biodiversiteit, natuurwaarden, natuurinclusieve(re) landbouw en voedsel.
Ook levert het bodemcluster een bijdrage aan de ondergrond en energie door het volgen van ontwikkelingen op het gebied van gaswinning en geothermie en advisering in het kader van de Mijnbouwwet. In 2020 is via een briefwisseling met het ministerie van EZK-invulling gegeven aan de motie “Extra controles op gedateerde gaswinningsinstallaties”, de resultaten hiervan worden in het eerste kwartaal van 2021 met de raad gedeeld. Ook is geadviseerd over het “Winningsplan Tietjerk” en de geothermiebron voor het warmtenet Leeuwarden op het industrieterrein De Zwette en heeft het ministerie van EZK-contact met de gemeente gezocht in verband met het mogelijk heropstarten van gaswinning nabij Grou en Raerd.

6. Handhaving omgevingsrecht, bouw- en milieutoezicht

Toezicht en handhaving Wabo in 2020
Vanwege de COVID-19 hebben we niet al het geplande reguliere toezicht kunnen uitvoeren, doordat we rekening moesten houden met de COVID-19-maatregelen en het effect hiervan op bepaalde doelgroepen, zoals horecabedrijven en de evenementenbranche. Door COVID-19 hebben er dit jaar geen evenementen plaatsgevonden. Als gevolg daarvan zijn hieraan minder uren besteed en zijn er geen controles uitgevoerd. De verwachting is dat wanneer de COVID-19-maatregelen worden afgeschaald of opgeheven, en evenementen weer mogelijk zijn, dit net als de voorgaande jaren, een behoorlijke inzet vanuit toezicht en handhaving zal vergen. We hebben gedurende het jaar telkens gekeken of we ons toezicht anders en/of slimmer konden uitvoeren. Zo is het digitaal toezicht breder en sneller uitgerold. De reguliere controles voor o.a. energiebesparingsprojecten, brandveiligheid bij bijvoorbeeld scholen, bouwcontroles, alsook controles bij woonoverlast zijn wel uitgevoerd, zoveel mogelijk in overleg met de bedrijven/ondernemers.

Intensivering toezicht/handhaving Vlietzone
In overeenstemming met het 'Plan van Aanpak Vlietzone' is in 2020 gestart met het intensiveren van toezicht en handhaving in de Vlietzone. Er is een 'Interventieteam Vlietzone' dat zorgt voor een adequate aanpak bij veroorzaakte overlast met inzet van de beschikbare juridische instrumenten, maar ook – indien nodig – door hulpverlening te verstrekken. Een wijkinspecteur (bouw), enkel en alleen belast met de Vlietzone maakt ondermeer onderdeel uit van het interventieteam. Er wordt actief toegezien en waar nodig gehandhaafd op de bestaande wet- en regelgeving ten aanzien van illegale bouw, illegaal gebruik, illegale bewoning, waaronder kamerverhuur en verrommeling. Naast het actief de wijk ingaan, worden meldingen vanuit en over de Vlietzone direct door het interventieteam in behandeling genomen.

Ondanks dat geplande controles in sommige gevallen niet of op een andere manier zijn uitgevoerd, hebben we de inzet in 2020 besteed aan andere taken, zoals het administratief toezicht op inrichtingen, gevelcontroles op industrieterreinen en het behandelen van een meer dan gemiddelde aantal overlastmeldingen en handhavingsverzoeken. Ook hebben twee toezichthouders i.v.m. ziekte een groot aantal uren besteed aan werkzaamheden op het gebied van geluid en het afhandelen van meldingen over geluidsoverlast.

Er zijn in 2020 een aantal langdurige en/of complexe handhavingsvraagstukken geweest. Zo is bij een vuurwerkverkooppunt een last onder dwangsom en een last onder bestuursdwang opgelegd, is er bij een inrichting een dwangsom opgelegd voor het niet voldoen aan de voorschriften die van toepassing zijn op stookinstallaties en zijn er een aantal overlastsituaties geweest waarvoor geluidmetingen zijn uitgevoerd.
Over de inzet van toezicht/handhaving wordt jaarlijks verslag gedaan in het Handhavingsjaarverslag.

Stimulerend toezicht energiebesparing bij bedrijven "van moeten naar willen"
Middel- en grote energieverbruikers zijn verplicht in hun bedrijf energiebesparende maatregelen te treffen als ze binnen vijf jaar terug te verdienen zijn. 420 bedrijven hebben ons de voortgang hiervan gerapporteerd, de zogeheten informatieplicht vanuit de Wet milieubeheer. Alle bedrijven waarvan wij weten dat ze onder de informatieplicht vallen, hebben we een brief gestuurd. De brief bevat een bewustmakende boodschap dat ze naast energie ook direct op hun energierekening besparen. Een totaal aanpak met een groot bereik en verzoek tot actie. De brief is gecombineerd met enkele tientallen bedrijfsbezoeken, vooral in het najaar. De bedrijfsbezoeken hebben uitgewezen dat bedrijven volop bezig zijn met het treffen van de energiebesparende maatregelen, tegelijkertijd valt nog veel te besparen. Inmiddels hebben bedrijven ca. 80% van de verplichte energiebesparende maatregelen getroffen. Naar aanleiding van de brief en/of het bezoek zijn tal van bedrijven geïnformeerd over de besparingsmogelijkheden. Ook zijn nadere afspraken gemaakt over de planning van nog toe te passen maatregelen. Dit noemen we stimulerend toezicht.

Onze toezichthouders maken deel uit van het landelijk kernteam VTH Energiebesparing en hebben een actieve rol op het gebied van toezicht op energiebesparing in het netwerk van de gemeenten en FUMO in Friesland. Ondertussen is de projectvoorbereiding gestart voor toezicht op de EPBD-III richtlijn (energie-efficiëntie van gebouwen en stimuleren van elektrisch vervoer) en de label-C verplichting.

7. Duurzame landbouw bevorderen

- ***Starten, aanjagen en faciliteren natuurinclusief platteland***

<u>Kleiweide</u>
In 2020 heeft de gemeente Leeuwarden samen met de provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en de gemeenten Fryske Marren en Súdwest Fryslân gebiedsprocessen geïnitieerd en gefaciliteerd, waarna

bewoners, ondernemers, agrariërs en natuurorganisaties in het Friese kleiweidegebied plannen hebben gemaakt voor een transitie naar een meer natuurinclusief platteland.

Streefbeelden en actieplannen gemaakt voor 4 deelgebieden met prominente plek voor verduurzaming
De gemeente Leeuwarden heeft in het Kleiweide gebied gebiedsprocessen geïnitieerd door gesprekken te voeren met betrokkenen in het gebied over landschap, biodiversiteit, landbouw, etc. Ook is kennis en expertise ingebracht om de betrokkenen verder te helpen en zijn faciliteiten beschikbaar gesteld. Het resultaat is dat er in vier deelgebieden streefbeelden en bijbehorende actieplannen zijn gemaakt door ANV Greidhoeke, ANV Súdwestkust, Stichting Gouden Land en door Natuurcoöperatie Baarderadeel samen met Kening fan de Greide. De verduurzaming van de landbouw heeft een prominente plek in alle gebiedsprocessen. Landbouw, natuur, maatschappelijke organisaties en overheden realiseren zich dat de ene partij niet zonder de andere kan: het totale netwerk is nodig om in een gemeenschappelijke beweging de transitieopgave te realiseren. De initiatiefnemers in de vier gebieden hebben de ruimte gekregen om langs eigen prioritering en met eigen dynamiek hun activiteiten op te pakken.

Aanvraag middelen regiodeal natuurinclusieve landbouw voorbereid
Streefbeelden en actieplannen zijn de basis voor een aanvraag van middelen uit de regiodeal natuurinclusieve landbouw (NIL). Greidhoeke plus, het interbestuurlijke samenwerkingsverband van provincie, Wetterskip en genoemde gemeenten, zal deze middelen aanvragen en verdelen. De aanvraag voor de regiodeal is in voorbereiding ultimo 2020. In maart 2021 wordt een aanvraag voorgelegd aan de stuurgroep van de regiodeal, waarna naar verwachting in april 2021 de middelen beschikbaar komen voor projecten die in 2021 uitgevoerd gaan worden. Jaarlijks zal Greidhoeke Plus (nieuwe) gebiedsprocessen in het Kleiweidegebied faciliteren en hiervoor middelen genereren, o.a. met de regiodeal NIL. De aanpak van Greidhoeke Plus in het Kleiweidegebied wordt door het ministerie van LNV en de samenwerkende kennisinstituten in het kader van de regiodeal met grote belangstelling gevolgd en gemonitord. Leereffecten zullen in 2021 op grote schaal gedeeld worden.

<u>Veenweide</u>
De aanpak van Veenweidegebieden is gekoppeld aan een nieuw programma met een hogere ambitie en inzet wat betreft aanpak van de Veenweideproblematiek. In november 2020 is het nieuwe ontwerp-Veenweideprogramma 2021-2030 naar buiten gebracht. De gemeente Leeuwarden heeft meegedacht over de inhoud van het programma en haar kennis en expertise daarvoor ingebracht. Op het concept-programma kunnen nu zienswijzen worden ingebracht. De gemeente Leeuwarden heeft haar zienswijze inmiddels ingebracht. Het programma zal naar verwachting in mei 2021 worden vastgesteld. In het concept-programma is de inzet rond kansrijke gebieden bijgesteld. De processen binnen Hegewarren, Idzegea, Grouster Leechlân en Brekkenpolder worden in 2021 voortgezet gericht op het realiseren van de ambities uit het Veenweideprogramma. In de gebiedsprocessen Hegewarren en It Grouster Leechlan zitten wij als gemeente aan tafel met betrokkenen en brengen wij onze kennis- en expertise in. De aanpak De Lege Geaën/Sneekermeer-west, waar de gemeente ook in betrokken was, is op een laag pitje gezet. Op dit moment lijkt er in het gebied onvoldoende energie aanwezig voor een brede integrale aanpak. In het kader van de Regiodeal NIL wordt hier wel ingezet op uitbreiding van het weidevogelareaal.

8. Betere voeding bevorderen

- ***Uitvoering Voedselagenda Leeuwarden***

Door de COVID-19 pandemie is het uitvoeren van activiteiten in 2020 belemmerd, de nadruk lag in 2020 meer op plannen maken. De positieve keerzijde is dat het belang van gezonde voeding en een groene leefomgeving steeds meer onderkend wordt.

Project Eetbare planten uitgevoerd
Vanwege het 200-jarige bestaan van de Prinsentuin als stadspark zijn perken met eetbare groenten en kruiden aangelegd en heeft restaurant De Koperen Tuin deze producten verwerkt in haar menu. Doordat er veel minder omzet in de horeca was, is besloten een deel van de plantvakken niet aan te leggen en de al opgekweekte stekken te doneren aan geïnteresseerde basisscholen. Uiteindelijk is op 15 scholen in de gemeente aandacht besteed aan lokaal, gezond eten en koken.

Subsidie binnengehaald voor Gezonder Oud Oost
In Oud Oost is vanuit de Wijkaanpak (ISV) en in samenwerking met het *Healthy Ageing* Netwerk Noord Nederland (HANNN) gewerkt aan manieren om bewoners in aanraking te brengen met een gezonde leefstijl: het project Gezonder Oud Oost. Een startimpuls-subsidie van € 37.470 is toegekend door ZonMW (de Nederlandse organisatie van gezondheidszorgonderzoek en zorginnovatie). De HANNN is penvoeder en is in de tweede helft van 2020 gestart om een plan van aanpak te maken samen met de mede-indieners en de wijkbewoners om beter inzicht te krijgen in de juiste methode.

Groente & Fruit brigade actief in samenwerking met stadstuin Techum
Vanuit Netwerkcentrum Oud Oost is de 'Groente & Fruit brigade' actief. Dit is een groep jongeren die vrijwillig aan kwetsbare gezinnen in de wijk Oud Oost wekelijks een tas gevuld met groente en fruit brengt. Het fruit en de groente worden geleverd door "Stadstuin Techum". Dit is een zelfoogst tuin in Techum, waar groente, fruit en bloemen worden geteeld op biologische basis. Iedere week verschilt het aanbod; het is maar net wat de tuin te bieden heeft. Op basis van de beschikbare ingrediënten wordt er een recept aan de tas toegevoegd door een vrijwillige chef-kok uit de wijk.

Voorbereidingen Voedsel Verbindt voor Triënnale 2022 gestart
Daarnaast is er gewerkt aan de voorbereidingen van een programma over Voedsel Verbindt voor de Triënnale 2022 van Culturele Hoofdstad. Hiervoor voeren we gesprekken met de gemeente Súdwest Fryslân en de Provincie Fryslân. In de aanloop naar 2022 zou met een aantal lokale partijen komend najaar al een project uitgevoerd worden tijdens Fair Saturday (samen Pannenkoeken bakken) en is samenwerking gezocht met het Project Open deur (Eenzaamheid) van de gemeente. Dit is op een alternatieve kleinschalige manier tot uitvoering gekomen.

Verbinding gelegd tussen culinair toerisme en Voedselagenda met o.a. project Gezond Uit
In de nieuwe visie op gastvrijheid is de verbinding tussen culinair toerisme (Leeuwarden Culinair) en de Voedselagenda. Hoe kunnen we culinair toerisme bevorderen en hoe kunnen we dat verbinden met meer aandacht voor gezonde voeding? Ook is gestart met een project Gezond Uit, een landelijk programma gericht op gezonde voeding bij horeca in dag-attractieparken. Aqua Zoo is één van de attracties die als eerste aan deze campagne mee doet. De lancering is meermaals uitgesteld vanwege de gedwongen sluiting van o.a. deze attractie.

Wat heeft het gekost?

Tabel 18 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	24.507	28.448	26.182	2.267
Baten	22.432	22.551	23.167	616
Saldo van baten en lasten	**-2.075**	**-5.897**	**-3.015**	**2.883**
Toevoegingen aan reserves	110	110	849	-739
Onttrekkingen aan reserves	0	2.693	748	-1.945
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**-110**	**2.583**	**-101**	**-2.684**
Resultaat	**-2.185**	**-3.315**	**-3.116**	**199**

Tabel 19 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG006 - Wonen en milieu	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP003 - Cultuurhistorisch beheer	703	170	550	99	153	-71	82
R2BLP008 - Woningmarktbeleid	844	6	830	6	13	0	13
R2BLP009 - Overige huisvesting	112	177	109	158	3	-19	-16
R2BLP025 - Bouw- en milieutoezicht	99	2	96	1	2	-1	1
R2BLP029 - Omgevingsvergunning (Wabo)	4.135	3.636	4.032	3.721	102	85	187
R2BLP039 - Handhaving omgevingsrecht	1.320	0	1.349	34	-29	34	5
R2BLP043 - Inzameling afval	16.662	18.591	17.374	19.157	-712	566	-146
R2BLP045 - Milieubeleid	3.263	2.102	1.891	739	1.372	-1.363	9
R2BLP046 - Bodem en geluid	1.399	560	795	1	603	-559	44
R2BLP058 - Kwaliteit gebouwde omgeving	24	0	4	0	20	0	20
Totaal	**28.558**	**25.244**	**27.031**	**23.915**	**1.528**	**-1.329**	**199**

BLP003 Cultuurhistorisch beheer (voordeel € 82.000)
Het voordeel wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de verrekening met het Restauratiefonds. Met de leningen uit het restauratiefonds worden monumenten door eigenaren gerestaureerd. Het restauratiefonds is een “revolving fund” dat wordt uitgevoerd door het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland (SVn), waarbij de aflossingen weer in het fonds worden gestort en er weer nieuwe leningen uitgegeven kunnen worden. Het huidige voordeel betreft een verrekening tussen SVn en de gemeente van de rente en kosten van voorgaande jaren en de mutaties van 2020.

Binnen dit beleidsproduct zijn voor de onderwerpen kerkenvisie (€ 75.000) en gemeentelijke monumentenlijst (€ 140.000) middelen in de reserve budgetoverheveling gestort.

Voor de kerkenvisie hebben we in 2020 budget van het Rijk ontvangen. Een eerste inventarisatie van de kerken in de gemeente is afgerond. Het opstellen van de visie is een proces dat we samen gaan doen met de vele betrokkenen en belanghebbenden.
Voor het in kaart brengen van de gemeentelijke monumenten vanuit de herindelingsgemeenten heeft de raad in 2019 incidenteel € 150.000 beschikbaar gesteld. Een eerste onderzoekslijst is gemaakt en het restant projectbudget van € 140.000 wordt in 2021 ingezet voor inhuur van onderzoekscapaciteit.

BLP029 Omgevingsvergunning (Wabo) (voordeel € 187.000)
Het voordeel op de lasten wordt met name veroorzaakt door een besparing van € 208.000 op de kosten voor personeel. Er zijn minder uren aan afhandeling bouwaanvragen en bouwtoezicht gemaakt. Dit wordt met name veroorzaakt doordat niet de gehele beschikbare capaciteit in de flexibele schil is ingezet.

De overige kosten kennen een nadeel van per saldo € 106.000 welke mede ontstaan doordat we geen archieffunctie hebben en de digitale stukken geprint moeten worden. De kosten van het printen waren niet geraamd. Het digitaliseringsproject, met als effect dat de kosten van het printen met ingang van 2022 voorkomen worden, is volop gaande.

Op de bouwleges is nog een voordeel van € 85.000 gerealiseerd.

BLP043 Inzameling afval (nadeel € 146.000)
Het resultaat van het product inzameling afval wordt verrekend met de voorziening egalisatie heffingen. In 2020 is er sprake van een nadeel. De reden voor het nadeel is met name ontstaan door meer aanvragen voor kwijtschelding vanwege COVID-19 en de lagere papierprijs. De voorziening egalisatie heffingen was in 2019 volledig besteed. Het volledige nadeel komt in 2020 daarom ten laste van het rekeningresultaat. Op de volgende onderdelen is dit resultaat ontstaan:

Lasten (nadeel € 712.000)
De kosten voor nascheiding kunststoffen zijn in 2020 toegenomen door hogere tonnage dan begroot € 523.000 (nadeel). De extra kosten worden meer dan goed gemaakt door de hogere bijdrage vanuit het afvalfonds (zie baten). De kwijtschelding afvalstoffenheffing is € 151.000 hoger dan geraamd. Er is in 2020 aan meer huishoudens kwijtschelding toegekend dan begroot. Het resterende resultaat van € 38.000 betreft de kosten voor inzameling en verwerking van afval.

Baten (voordeel 566.000)
De verklaring is divers met plussen en minnen.

De opbrengst afvalstoffenheffing is 1,9% hoger dan begroot, een voordeel van € 310.000. Dit wordt veroorzaakt door een hoger aantal huishoudens dan begroot. De opbrengsten vanuit een bijdrage van afvalfonds voor hoger tonnage nascheiding kunststoffen zijn ook hoger, zijnde € 556.000 (voordeel). Het dividend is € 61.000 hoger dan begroot door meer dividend van zowel NV Fryslân Miljeu Noordwest (FM) als Afvalsturing Friesland NV.

De opbrengst oud papier is € 267.000 lager (nadeel) dan begroot. Dit komt voornamelijk door de lagere marktprijzen voor oud papier. De opbrengsten van overige ingezamelde materialen zijn € 94.000 lager dan begroot (nadeel). Dit komt ook door lagere marktprijzen.

BLP045 Milieubeleid (voordeel € 9.000)
De individuele afwijking op de baten en de lasten betreffen de mutaties in de reserve budgetoverheveling. Per saldo zijn er geen overige afwijkingen groter dan € 50.000.
Binnen dit onderwerp zijn er de volgende posten in de reserve budgetoverheveling opgenomen:

1. Regionale Energiestrategie (RES)	€ 970.000
2. Leeuwarder Energieagenda (LEA)	€ 653.000
3. Transitievisie Warmte, Wijkaanpak en Energieloketten	€ 286.000

Ad 1. RES:
In 2020 is in totaal € 569.000 besteed aan de Regionale energiestrategie. Op 19 november 2019 heeft het College het startdocument Regionale energiestrategie (RES) vastgesteld. In Friese samenwerking wordt gewerkt aan de voorbereiding van deze RES als onderdeel van het nationale Klimaatakkoord. Voor de ondersteuning van dit traject heeft het Rijk voor een periode van 3 jaar in totaal € 1.514.000 beschikbaar gesteld. Leeuwarden treedt op als penvoerder en heeft in die hoedanigheid de middelen ontvangen. In 2020 is hierop nog aanvullend € 25.000 voor ruimtelijke adaptatie vanuit het Rijk ontvangen.

Ad 2. LEA:
De Leeuwarder energie agenda maakt onderdeel uit van het programma Volhoudbaar. In 2020 is aan dit programma € 505.000 uitgegeven. Het College heeft op 18 december 2018 het programma Volhoudbaar vastgesteld. Doel is het tegengaan van klimaatverandering en aanpassing aan de gevolgen ervan. Voor het gewenste resultaat is een integrale benadering nodig. Klimaatmitigatie en klimaatadaptatie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Dit programma bestaat onder andere uit het zorgen voor betaalbare en groene energie voor iedereen; verduurzamen bebouwde omgeving; klimaatbestendige leefomgeving; bevorderen duurzame landbouw en betere voeding.

Ad 3. Transitievisie Warmte, Wijkaanpak en Energieloketten
In 2020 is vanuit het Rijk € 286.000 ontvangen voor de transitievisie Warmte, Wijkaanpak en Energieloketten. Met een wijkgerichte aanpak en energieloketten wordt gewerkt aan de realisatie van de klimaatdoelstellingen, welke het Rijk bij de gemeenten heeft belegd. De uitvoering van de transitie vindt plaats binnen de uitvoeringsagenda van de Leeuwarder energie agenda.

BLP046 Product Bodem en geluid (voordeel € 44.000)
De afwijking op de baten en de lasten bestaan hoofdzakelijk uit een mutatie in de reserve budgetoverheveling ad € 450.000 over bodemprogramma en uit ontvangen Rijksmiddelen voor geluidsanering.

Het uitvoeringsprogramma 'Bodemprogramma inzet DUB 2016-2020' verloopt volgens planning. Omdat de middelen pas gedurende 2016 zijn ontvangen loopt de uitvoering van het programma ook een jaar langer door. In 2021 zullen er nog werkzaamheden plaatsvinden conform de afspraken uit het bodemconvenant.

In 2020 is Rijksgeld ontvangen ten bedrage van € 109.800 voor de voorbereiding, begeleiding en toezicht inzake de geluidsanering aan de Valeriusstraat, Heliconweg en Julianalaan. De aanbesteding heeft al plaatsgevonden, maar de uitvoering vindt pas in 2021 plaats. De geraamde ontvangst is naar 2021 overgeheveld.

Toelichting investeringen

Investeringen zijn niet van toepassing voor dit programma.

Betrokken verbonden partijen

- Afvalsturing Friesland NV (Omrin)
- NV Fryslân Miljeu (Omrin)
- GR FUMO
- GR Hûs en Hiem

Programma Infrastructuur en mobiliteit

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

1. Vitale binnenstad

- ***Omgeving Gouverneursplein autoluw maken***

Er is in 2020 intensief contact geweest met belanghebbenden, leveranciers en hulpdiensten. Verder is er een start gemaakt met de (technische) uitwerking en is de omvang van het autoluwe gebied in juni door het college vastgesteld.

2. Verbeteren bereikbaarheid

- ***Verbeteren spoorverbinding Leeuwarden - en Groningen/Zwolle***

De afgelopen jaren zijn diverse werkzaamheden aan het spoor tussen Leeuwarden en Groningen uitgevoerd die het mogelijk hebben gemaakt om een extra sneltrein tussen Groningen en Leeuwarden in de dienstregeling in te passen. In december zijn diverse spoorwerkzaamheden rond het station Leeuwarden en de overweg Schrans uitgevoerd. Vanaf december rijdt de extra sneltrein tussen de twee steden.

Met ProRail en NS is er een oplossing gevonden voor een passende dienstregeling om per 2022 met meer treinen te gaan rijden en de sprinters ook door te trekken van Meppel naar Zwolle.

- ***Aanpak knelpunt bestaande spoorbrug over Van Harinxmakanaal***

Met het Rijk zijn we (provincie en gemeente) het afgelopen jaar in overleg/onderhandeling geweest om de HRMK-spoorbrug te vervangen door een spooraquaduct. Duidelijk en breed gedragen is dat de brug een knelpunt is voor spoorambities voor de langere termijn. Het belang is daarbij integraal; een aquaduct biedt zowel voor spoor, als voor water als voor de ruimtelijke kwaliteit en potentie de grootste voordelen.

- ***Aanpak verkeersknelpunten (o.a. Schrans) verkennen***

In 2020 zijn er een aantal korte termijnmaatregelen uitgevoerd, zoals het optimaliseren van de opstelruimtes voor verkeer rond de spoorwegovergang, aanpassingen aan de verkeerslichten en de bewegwijzering.
Daarnaast is in 2020 onderzoek/verkenning gedaan naar de mogelijkheden voor het opheffen van de barrièrewerking door het spoor Leeuwarden-Groningen in de stad. De aanpak Schrans/Zuiderplein vormt daarvan een onderdeel. In december 2020 is de raad op de hoogte gesteld van de stand van zaken van dit onderzoek.
De belangrijkste bevinding van deze eerste verkenning is dat het technisch inpasbaar is om het spoor in Leeuwarden binnen de bebouwde kom verdiept aan te leggen. Ervan uitgaande dat het treinverkeer tijdens de realisatie gewoon door kan gaan, en dat het een enkel spoor betreft. Dat biedt dus perspectief voor een verdere verkenning waar er vooral aandacht moet zijn voor station Leeuwarden.

- ***Reconstructie Stadsring***

In 2020 is de variantenstudie reconstructie Gerbrandyweg en het extra onderzoek naar de Eebrug afgerond ter voorbereiding op de besluitvorming. Uit de variantenstudie is o.a. naar voren gekomen dat de uitvoering van de variant die bestaat uit twee rijstroken (één in oostelijke richting en één in westelijke richting), met groene middenberm, verkeersplein en parallelwegenstructuren als voorkeursvariant naar voren komt. Deze variant biedt een goede oplossing voor het huidige knelpunt op de Gerbrandyweg en biedt ook een goede doorstroming op basis van de prognose.

Met de aanpak van de Prof. Mr. P.S. Gerbrandyweg - als laatste onderdeel programma Leeuwarden Vrij-baan - is de (hoofd)wegenstructuur op orde. Door de ingrijpende wijziging van de afgelopen jaren in de (hoofd)wegenstructuur zijn er aanzienlijke verschuivingen in de verkeersstromen in- en rondom de stad. Uit diverse metingen blijkt (o.a. met verkeerslichten) dat het verkeerssysteem functioneert zoals is bedoeld. In 2020 is een start gemaakt met het verder optimaliseren van de metingen door het opzetten van een mobiliteitsmonitor, waarmee we – breder dan nu - real-time gegevens kunnen raadplegen. De mogelijkheid voor het inwinnen van gegevens zoals intensiteiten, snelheden en rijtijden zijn de laatste jaren toegenomen. Zo zijn naast de traditionele wijze van tellen met telslangen en verkeerslichten diverse mogelijkheden met zogenaamde *floating car* data, waarbij de auto zelf de sensor is. De mobiliteitsmonitor zal gericht zijn op een aantal indicatoren, bijvoorbeeld de ontwikkeling van de intensiteit en de kwaliteit van de verkeersafwikkeling (zoals de snelheid in de spitsperioden op de stadsring en de vertraging op de invalswegen).

- ***Aanpassingen Slauerhoffweg/ Harlingertrekweg***

Het college heeft in 2020 besloten om verkeersmaatregelen rond de Harlingerstraatweg te treffen om de toename van het verkeer, vanwege de ontwikkeling van het WTC-terrein, op te vangen. Voor de Harlingerstraatweg ten westen van het Europaplein is bekeken wat de verkeerseffecten zijn in de toekomst en welke maatregelen er genomen moeten worden om de bereikbaarheid en de verkeersveiligheid minimaal op het huidige niveau te kunnen handhaven. Daarnaast is er nog een aantal aanvullende maatregelen in nauw overleg met de aangrenzende wijken opgesteld.

3. Duurzame mobiliteit

- ***Smart mobility***

In 2020 is gestart met de voorbereiding voor de uitbreiding van het aantal intelligente verkeersregelinstallaties (i-VRI's). Daarbij is de combinatie gezocht met de reguliere vervanging in 2021 en met de reconstructie van de Gerbandyweg (2022). Uitbreiding van de functionaliteit van de huidige iVRI's (zoals prioritering voor specifieke doelgroepen zoals voorrang geven en bepaalde verkeersstromen prioriteit geven boven andere, bijvoorbeeld hulpdiensten) is nog niet opgestart. De oorzaak hiervan is vooral van technische aard. Er is sprake van implementatie van nieuwe technologie. Daarbij is de aandacht eerst uitgegaan naar het op orde krijgen van de stabiliteit en de basisfunctionaliteit. Dat heeft meer tijd gevraagd dan vooraf voorzien.

Ten aanzien van het uniform beschikbaar stellen van diverse data kan vermeld worden dat in 2020 in Noord-Nederlands verband een start is gemaakt om de huidige stand van zaken m.b.t. digitalisering goed in beeld te krijgen. Dit als basis voor de digitaliseringsopgave waarvan het uiteindelijke effect een betere en specifieker aangeboden publieke informatie is, zoals: wegwerkzaamheden, parkeergegevens (vrij/bezet/kosten e.d.), brugopeningen, enz.

- ***Voorbereidingen digitaliseren parkeerketen***

In de zomer 2020 zijn de parkeerautomaten in Leeuwarden voorzien van kentekeninvoer. Een parkeerkaartje in de auto leggen is daardoor niet meer nodig. Bezoekers hoeven dus niet meer terug te lopen naar de auto. Of er betaald is, wordt door de medewerkers van Handhaving Leeuwarden gecontroleerd door het kenteken van de auto te scannen. De medewerkers van Handhaving Leeuwarden hoeven niet meer te controleren of er een geldig parkeerkaartje in de auto aanwezig is. Handhaving kan nu volledig plaatsvinden met het scannen van het kenteken. In 2021 (najaar) zijn we voornemens om een scanauto in te zetten voor het scannen van de kentekens.

- ***Leeuwarden fietsstad***

In het collegeprogramma staat het volgende: "We willen het fietsnetwerk verder ontwikkelen (Leeuwarden Fietsstad). Ook uit het oogpunt van duurzaamheid, leefbaarheid en gezondheid vinden we dit een belangrijke ontwikkeling". In de notitie "Mobiliteit 2019 – 2050, Leeuwarden" meldden

we dat we de Fietsstad van Nederland willen worden. In 2020 zijn (ambtelijk) de hoofdlijnen van de routekaart geschetst om die ambitie te bereiken. De raad zal hierover in het najaar van 2021 worden geïnformeerd.

a. Snelfietsroute Leeuwarden - Heerenveen (buiten de bebouwde kom)
Voor gedeelte Werpsterhoek-Jirnsum: in 2020 is het traject tussen de Weidemerdyk bij Wytgaard en de Trije Romers bij Reduzum uitgevoerd. Voor de overige delen van dit traject is het Voorlopig Ontwerp besproken met de verschillende dorpsbelangen. Voor het deel van de route door Jirnsum is in 2020 – in overleg met de werkgroep Woon- en Leefomgeving van Plaatselijk Belang te Jirnsum - een Voorlopig Ontwerp opgesteld met voldoende draagvlak onder o.a. de bewoners.

b. Snelfietsroutes/fietsstraten (binnen de bebouwde kom)
De uitvoering van de onderstaande fietsstraten staat gepland vanaf 2021 (i.p.v. 2020):

- Cambuursterpad
- Maria Louisastraat

De uitvoering van het fietsstraatproject Emmakade ZZ heeft te maken met onvoorziene vertraging in verband met een noodzakelijk onderzoek aan de kadeconstructie. Dat onderzoek moet antwoord geven op de vraag wat de effecten zijn op die kadeconstructie bij de geplande herinrichting tot fietsstraat.

4. Verkeersveiligheid

- ***Aanpak fietspad langs de Stûkenwei***

De uitvoering staat gepland in 2021.

- ***Ter verbetering van de fietsveiligheid Oostelijke binnenring fase 3***

De uitvoering van het aanbrengen geluidsarm-asfalt in de Vredeman de Vriesstraat, Alma Tademastraat en Bote van Bolswerstraat is in 2020 gerealiseerd. Ook is de herinrichting van het kruispunt Oosterkade/Oosterbrug/Wybrand de Geeststraat in 2020 uitgevoerd. Het optimaliseren van de fietsstroken tussen de Oosterbrug en de Vlietsterbrug is nog niet uitgevoerd, dit vanwege afspraken tussen gemeente en winkeliers binnenstad waarbij de parkeerring in de Sinterklaasperiode niet mag worden gestremd. Dit deel van de Oosterkade wordt daarom in het voorjaar van 2021 uitgevoerd.

- ***Aanpak fietspad Snekertrekweg tussen Marshallweg en Snekerkade (onderdeel 2e fase Westelijke Invalsweg)***

Het Definitief Ontwerp is afgerond. De verwachte uitvoeringsdatum is in de meivakantie van 2021 gepland.

- ***Uitvoering fase 2 fietspad Oostergoweg***

De planning is gericht op uitvoering is het 3e kwartaal 2021.

- ***Aanpak rotonde Grou***

Nadere onderbouwing en keuze voor uitvoeringsvariant wordt in overleg met Rijkswaterstaat (RWS) bepaald. Dit vanwege de mogelijke invloed op de doorstroming op- en rond de afrit van de nabijgelegen autosnelweg. Er is o.a. vertraging ontstaan binnen deze overlegstructuur. De planning is gericht op uitvoering in het 3e kwartaal 2021.

- ***30 km maatregelen in de dorpen***

De 30 km maatregelen in de dorpen zijn als projecten opgenomen in het programma ‘Infrastructuur en Openbare Ruimte projecten in dorpen, een actieplan voor 10 dorpen binnen de gemeente

Leeuwarden'. De uitvoering van de 30 km/uur maatregelen in de dorpen is geïntegreerd met die planning, zodat een optimaal ruimtelijk plan tot stand kan komen. Zowel over de inhoud van de plannen en de uitvoeringsplanning is in 2020 met de dorpsbelangen overleg gevoerd. De uitvoering van de maatregelen zal vanaf 2021 plaatsvinden.

5. Besteding parkeeropbrengsten
Een deel van de parkeeropbrengsten is in 2020 ingezet voor het uitvoeren van flankerend beleid, zoals het bekostigen van de gratis bewaakte fietsenstallingen en de Algemene Fiets Afhandel Centrale (AFAC).

In 2020 zijn de voorbereidingen afgerond voor de realisatie van laadpalen in de garage Hoeksterend. Afhankelijk van beschikbare capaciteit op het stroomnetwerk komen er in 2021 circa 10-15 parkeerplaatsen bij met laadpalen. Dat geldt ook voor de garage Klanderij.

De realisatie van extra parkeerplaatsen in Grou voor langparkeerders heeft in 2020 nog niet tot uitvoering geleid. De uitbreiding van parkeren rond de Nijdjipstrjitte in Grou (circa 70 plaatsen) is afhankelijk van het tempo van bouw door Elkien (waaronder de ruimtelijke (bestemmingsplan)procedure).

Wat heeft het gekost?

Tabel 20 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	8.666	8.189	8.231	-42
Baten	5.646	5.506	4.798	-707
Saldo van baten en lasten	**-3.021**	**-2.684**	**-3.432**	**-749**
Toevoegingen aan reserves	-300	-300	0	-300
Onttrekkingen aan reserves	-212	-212	200	412
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**88**	**88**	**200**	**112**
Resultaat	**-2.933**	**-2.596**	**-3.232**	**-636**

Tabel 21 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG007 - Infrastructuur en mobiliteit	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP012 - Openbaar vervoer	58	73	58	61	0	-12	-12
R2BLP018 - Verkeer en vervoer	810	66	787	29	23	-37	-14
R2BLP019 - Parkeren	2.646	5.154	3.055	4.909	-409	-246	-655
R2BLP074 - Grond-, weg- en waterbouwk. werken	4.375	0	4.330	0	44	0	44
Totaal	**7.889**	**5.293**	**8.231**	**4.998**	**-342**	**-295**	**-636**

BLP019 Parkeren (nadeel € 655.000)
Het resultaat van het product parkeren bestaat enerzijds uit hogere lasten en anderzijds uit gederfde inkomsten (baten). De taakstelling ad € 200.000 binnen het product parkeren wordt gefaseerd ingevuld, onder andere door de digitalisering van de parkeerketen. Voor het niet gerealiseerde deel is een bijdrage uit de reserve parkeren onttrokken. De geraamde storting in de reserve is daarom niet gerealiseerd.
Over het gehele jaar 2020 zijn de inkomsten uit parkeren ruim € 1 mln lager dan begroot als gevolg van COVID-19. Vanuit het Rijk is uit het eerste steunpakket € 440.000 aan compensatiemiddelen

ontvangen en als zodanig in de begroting gewijzigd. Op de parkeerleges geeft dit een nadeel van € 802.000. Op overige opbrengsten is een voordeel van € 162.000 gerealiseerd. Per saldo een nadeel op het product van € 655.000

Het saldo van de reserve bedraagt per 31 december 2020 € 458.277.

Toelichting investeringen

Tabel 22 **Bedragen x € 1.000**

R2PRG007 - Infrastructuur en mobiliteit	Krediet	Realisatie ult. 2020	Rest krediet	Afsluiten Ja/Nee
INV331226 Westelijke invalsweg	350	308	42	Ja
INV331227 Westelijke invalsweg	2.650	2.278	372	Ja
INV331406 PI14 - Mobiliteits- en verkeersman.	1.055	890	165	Nee
INV331505 PI15 - Fietspad Grou-Warten 2e fase	574	574	0	Ja
INV331506 PI15 - Rotondes Camminghaburen Lasten	1.040	1.171	0	Ja
INV331506 PI15 - Rotondes Camminghaburen Baten	-935	-1.066		
INV331804 Fietspad Leechlân fase 2	936	936	0	Ja
INV331807 Snelfietsroutes / fietsstraten	850	630	220	Nee
INV331808 Knelpunten nieuwe grondgebied	200	39	161	Nee
INV331813 Parkeerautomaten, betaalterminal	375	346	29	Nee
INV331901 Verkeersmaatregelen 60 km Leechlân	200	200	0	Ja
INV331902 Fietspaden Kanaalweg fase 2	390	389	1	Ja
INV331903 Snelfietsroutes/fietsstraten	240	27	213	Nee
INV331904 Oostelijke binnenring fase 2	360	360	0	Ja
INV331906 30 km programma buiten de stad	200	127	73	Nee
INV331908 Kleine infrastructurele aanpassingen	151	148	3	Ja
INV331909 Stelpost verkeersveiligheid	157	156	1	Ja
INV331911 Smart Mobility	550	203	347	Nee
INV331913 Digitaliseren parkeerketen	200	71	129	Nee
INV331914 Openbare ruimte evenemententerreinen	500	383	117	Nee
INV331915 Gerbrandyweg	300	300	0	Ja
INV331916 Bijdrage WTC / Cambuur	100	100	0	Ja
INV331918 Parkeergebied WTC	1.270	884	386	Nee
INV332001 Fietsroutes (Modelaanpak) Lasten	1.690	1.157	-567	Nee
INV332001 Fietsroutes (Modelaanpak) Baten	-1.100	0		
INV332002 P.S. Gerbrandyweg / Dammelaan	1.200	32	1.168	Nee
INV332003 Fietspad Oostergoweg fase 2	220	2	218	Nee
INV332004 Fietspad Snekertrekweg (WIW fase 2)	300	19	281	Nee
INV332005 Autoluwe binnenstad	100	0	100	Nee
INV332006 Fietsstraten	3.091	121	2.970	Nee
INV332007 Oostel. binnenring fase 3 (V. de Vr.)	500	448	52	Nee
INV332009 Slauerhoffweg fase 1	500	66	434	Nee
INV332010 30 km programma buiten de stad	395	0	395	Nee
INV332011 Addendum GVVP	825	2	823	Nee
INV332012 Stelpost verkeersveiligheid	140	65	75	Nee

R2PRG007 - Infrastructuur en mobiliteit		Krediet	Realisatie ult. 2020	Rest krediet	Afsluiten Ja/Nee
INV332014	Kleine infrastructurele aanpassingen	270	170	100	Nee
INV332015	Parkeerterrein Grou, Volmawei Ged.H.	100	0	100	Nee
INV332016	Smart mobility	400	0	400	Nee
INV332018	Inr. openbare ruimte WTC-gebied Lasten	4.950	1.985	-1.985	Nee
INV332018	Inr. openbare ruimte WTC-gebied Baten	-4.950	0		
	Totaal	**20.144**	**13.520**	**10.173**	

De samenwerking in projecten rondom de strategische bereikbaarheid Leeuwarden zijn definitief afgerekend met de Provincie.
In 2020 zijn de fietsvoorzieningen verder sterk verbeterd. In de uitvoering van de Modelaanpak Veiliger Fietsen zijn de fietspaden opgeknapt en aangepakt, waaronder fietspad Leechlân. De Provinciale bijdrage (baten) is nog niet ontvangen. Tevens is een vervolg gegeven aan het verbeteren van de fietsveiligheid op de oostelijke binnenring als ook op de Stationsweg / Schrans. Daarnaast is het digitaliseren van de parkeerautomaten is afgerond.

Afgelopen jaar is er ook gestart met het plegen van investeringen inzake voorbereidings- en herinrichtingskosten fase 1 WTC /Stadionontwikkeling. De bijdrage van derden welke op mindering wordt gebracht op de investering is ultimo 2020 nog niet ontvangen.

In de begroting is jaarlijks een krediet opgenomen voor het doen van kleine aanpassingen op het gebied van infrastructuur, verkeersveiligheid en openbaar vervoer. In 2020 zijn op diverse locaties voor € 181.000 aan maatregelen getroffen.

Betrokken verbonden partijen

- Parkeergarages Leeuwarden CV

Programma Ruimtelijke ordening

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

1. Gebiedsontwikkeling

Binnenstad

- ***Gebied rond de Amelandsstraat e.o.***

In dit gebied wordt gekoerst op een geleidelijke transformatie, waarbij het voortouw ligt bij de pandeigenaren/initiatiefnemers. Het gebied biedt de nodige kansen om ruimtelijk op te waarderen. Samen met een aantal belangrijke stakeholders is gewerkt aan een ontwikkelkader. Begin 2021 wordt het ontwikkelkader ter vaststelling voorgesteld aan de raad. De gemeente neemt een faciliterende rol in ten aanzien van de initiatieven en plannen die passen binnen het ontwikkelkader. Voor verschillende initiatieven en plannen zullen planologische procedures nodig zijn.

- ***Speelmanskwartier (Zalen Schaaf)***

Op 16 september 2020 heeft de raad ingestemd met de 1e wijziging van de visie van het Speelmans-kwartier. Hierop is tevens de leidraad voor de prijsvraag voor Zalen Schaaf aangepast en gepubliceerd. Eind december 2020 sloot de termijn voor het indienen van de inschrijvingen voor de prijsvraag. Er zijn 3 geldige inschrijvingen binnengekomen die allen uitgaan van koop. De selectiecommissie heeft vanuit vakinhoud de inschrijvingen beoordeeld; de uitkomst is verwoord in het juryrapport. Op 2 maart 2021 vindt er een presentatie plaats van inschrijvers aan raadsleden en bewoners. Het college maakt vervolgens, op basis van het juryrapport en de presentatie, een raadvoorstel voor de rangorde van de inschrijvingen. Deze rangorde is bepalend voor de gesprekken met de initiatiefnemer voor het vervolg. De verwachting is dat eind april 2021 definitieve besluitvorming door de raad plaats kan vinden. Na het besluit van de raad kan het verificatiegesprek met de inschrijver worden opgestart om te komen tot een definitieve verkoop van Zalen Schaaf.

- ***Woningen Doelepleintje***

Er is helaas geen passend en haalbaar bouwplan op het Doelepleintje mogelijk gebleken. Het initiatief is om deze reden stopgezet.

- ***Plannen Voorstreek (Beversport)***

De herontwikkeling van het pand Beversport aan de Voorstreek is in voorbereidende fase. In het voorlopige ontwerp is sprake van het opknappen van het gemeentelijk monument met 5 reguliere appartementen en een commerciële invulling (conform de mogelijkheden die het huidige bestemmingsplan biedt) op de begane grond aan de Voorstreek. Naast het gemeentelijk monument aan de Voorstreek wordt een nieuw gebouw in 5 bouwlagen gerealiseerd, en op het achterterrein twee nieuwe gebouwen in 3 en 2 bouwlagen. In totaal zijn in deze nieuwbouw 44 studentenkamers voorzien. In 2020 zijn de plannen nader uitgewerkt. Ook zijn er weer gesprekken gevoerd met de direct omwonenden. Gelet op de impact van het plan op de omgeving is besloten, om vooruitlopend op de aanvraag omgevingsvergunning eerst de stedenbouwkundige randvoorwaarden en welstandsrichtlijnen in procedure te brengen. Deze randvoorwaarden en richtlijnen zijn inmiddels opgesteld en worden in 2021 ter visie gelegd.

- ***KPN-complex***

Er worden verkenningen gedaan door externe partijen om het voormalige KPN-gebouw te herontwikkelen. Het idee is hierbij dat het gebouw in tweeën wordt gesplitst. De zijde aan de Tweebaksmarkt zal worden gebruikt voor een vergroting van Post Plaza met hotelkamers en andere functies. De andere helft van het gebouw zal worden getransformeerd naar 60 tot 80 appartementen. Mocht één en ander doorgang vinden dan is hiervoor nog wel een procedure nodig

die zeker een aantal maanden in beslag gaat nemen. Het plan is in 2020 diverse malen besproken met de omwonenden. Aan de hand hiervan is het plan op onderdelen aangepast. In december 2020 is de formele aanvraag omgevingsvergunning ingediend.

WTC/Cambuur

In januari 2020 heeft de gemeente de groene geluidswand tussen de schrijversbuurt en het WTC-terrein gerealiseerd. Deze geluidswand fungeert als geluidswerende zone tussen de gebiedsontwikkeling en de aangelegen woonwijk en is in een eerder stadium in samenspraak met de bewoners ontwikkeld. De geluidswand was gereed voordat er gestart werd met werkzaamheden, waardoor de bewoners ook tijdens de werkzaamheden baat hebben bij de wand. De geluidswand is bekleed met hedera, wat het aanzicht voor de bewoners prettiger maakt en bijdraagt aan de biodiversiteit.

Vervolgens is de gemeente gestart met het bouwrijp maken van de kavels voor de bouw van twee supermarkten en McDonald's. De bouw van de supermarkten is in het najaar van 2020 gestart en de opening van de supermarkten heeft plaatsgevonden op 5 mei 2021. De start van de bouw van McDonald's is uitgesteld totdat er duidelijkheid is over de doorstart van de gebiedsontwikkeling, nadat de projectontwikkelaar zich heeft teruggetrokken. Het overloopparkeerterrein op de Zwette zal begin 2021 wel worden uitgevoerd.

Het bouwrijp maken van het zuidelijke deel van het gebied is in 2021 gestart met het slopen van het voormalig vuurwerkterrein. De sloop is tevens afgerond. De sloop van het terrein van Van Wieren en het bouwrijp maken van het voormalig Frieslandplein is uitgesteld totdat er meer bekend is over de doorstart van de gebiedsontwikkeling.

De Zuidlanden

- ***Realisatie De Klamp***

Fase 1 is bouwrijp en volop in aanbouw. Voorbereidingen voor het woonrijpmaken in 2021 zijn opgestart. Fase 2 is bouwrijp en de eerste bouw is gestart.

Bijzonder Wonen De Klamp, fase 3a in de noordwesthoek van het plangebied, is via een circulaire prijsvraag in de markt gezet en een winnaar is geselecteerd. De bestemmingsplanprocedure ten behoeve hiervan wordt in het voorjaar 2021 gestart.

- ***Planvoorbereiding De Hem***

In 2020 is gewerkt aan het stedenbouwkundig plan door middel van een uitgebreid participatietraject met omwonenden en betrokkenen. Via tussenproducten zoals een inspiratiekaart en een schetsontwerp is het stedenbouwkundig plan opgesteld. Dit plan is voor advies voorgelegd aan de klankbordgroep De Hem (omwonenden). Het ontwerp-stedenbouwkundig plan buurtschap De Hem is op 16 februari 2021 vastgesteld door het college en vrijgegeven voor inspraak. Na de inspraakperiode (6 weken) zal het ter vaststelling worden aangeboden aan de gemeenteraad.

- ***Planvoorbereiding Unia***

Halverwege 2020 is het bestemmingsplan vastgesteld door de gemeenteraad. Hier is beroep tegen aangetekend door 2 omwonenden. Na de zomer is gestart met de technische voorbereiding en deze is inmiddels ver gevorderd, zodat begin 2021 de aanbesteding van de grondwerkzaamheden (voorbelasting) kan worden gedaan.

- ***Start ontwikkeling westelijk plangebied: Middelsee***

Het eerste project is in de verkoop gegaan. Het ontwikkelkader voor de volgende fase Middelsee en De Werp is vastgesteld, in een openbare sessie toegelicht en wordt begin 2021 door de raad vastgesteld.

Blitsaerd

In 2020 is het beeldkwaliteitsplan voor Blitsaerd Oost vastgesteld. Een groot deel van de voorziene woningen kan worden gerealiseerd binnen de planologische ruimte die de huidige

beheersverordening Tusken Moark en Ie biedt. Voor de 41 extra woningen ten opzichte van de planologische mogelijkheden van de beheersverordening wordt begin 2021 een bestemmingsplan opgesteld en in procedure gebracht.

De Skalm Stiens (multifunctioneel centrum)
Na verplaatsing van de functies van de Skalm naar het voormalig gemeentehuis komt de locatie van de Skalm beschikbaar voor herontwikkeling. In 2020 is gezamenlijk met de gebruikers gewerkt aan de herinrichtingplannen van het voormalig gemeentehuis naar een multifuctioneel centrum. De werkzaamheden zijn in april 2021 afgerond. Ondertekening van de aanneemovereenkomst en huurovereenkomsten vindt dan aansluitend eind mei plaats. Verhuizing naar de nieuwe locatie zal dan na de werkzaamheden van de aannemer eind 2021 plaatsvinden.

Visievorming Spoordok
Het inspiratiedocument voor het Spoordokgebied is afgerond en is ingezet bij de eerste verkennende gesprekken met eigenaren in het gebied. Daarnaast zijn er in 2020 afspraken gemaakt met BPD als gebiedsregisseur. In gezamenlijkheid wordt het proces getrokken om te komen tot een gebiedsvisie. Eind 2020 is een uitvraag opgesteld om een partij te selecteren die de gemeente daarbij gaat helpen. Het college heeft op 9 februari 2021 het inspiratiedocument vastgesteld, waarna kon worden gestart met het opstellen van een gebiedsvisie.

Vaststelling bestemmingsplan De Groene Ster
Helaas is de planning om het bestemmingsplan in 2020 vast te laten stellen niet gehaald. Het is een zeer complex plan met de nodige gevoeligheden. De voornaamste reden dat planning niet is gehaald komt voort uit een uitspraak van de rechtbank over evenementen in de Groene Ster in 2018. Hierbij is geoordeeld dat er een Passende Beoordeling op grond van de Wet Natuurbescherming moet komen over de impact van de (muziek)evenementen op de meervleermuis. Een Passende Beoordeling leidt daarnaast tevens automatisch tot het verplicht opstellen van een milieueffectrapport (MER).

De eerste stap in de procedure om te komen tot een MER was het afbakenen van de onderzoekskaders voor het milieueffectrapport in de vorm van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau. Deze heeft van 6 februari tot en met 18 maart 2020 ter inzage gelegen. De onafhankelijke Commissie voor de Milieueffectrapportage is vrijwillig gevraagd om advies te geven over de Notitie Reikwijdte en Detailniveau en later ook over het milieueffectrapport met Passende Beoordeling. Op 27 februari 2020 is een informatiebijeenkomst georganiseerd. Op 23 april heeft de commissie voor de MER-advies uitgebracht.
Om uiteindelijk een Passende Beoordeling op te stellen die als basis kan dienen moesten meerdere onderzoeken worden uitgevoerd. Deze onderzoeken hebben hun beslag gekregen in 2020.

Planvoorstellen herontwikkeling locatie oud Cambuurstadion
De gebiedsontwikkeling Nieuw Oud Oost, het gebied rondom het huidige Cambuurstadion en de voormalige voetbalvelden van VV Leeuwarden, is met een interactief proces met bewoners, ondernemers en belangenvertegenwoordigers in gang gezet. Op basis hiervan is een set bouwstenen en een stedenbouwkundig model ontwikkeld die als uitgangspunt dienen voor de verdere ontwikkeling van dit gebied. Deze ontwikkeling wordt in samenwerking met ontwikkelaar Leyten Vastgoedontwikkeling opgepakt. In het model wordt uitgegaan van de realisatie van 500 woningen, met een nog nader uit te werken mix van appartementen en grondgebonden woningen. Het spreekt voor zich dat dit aantal woningen alleen kan worden gerealiseerd als Cambuur verhuist naar het WTC-gebied.

De komende tijd zal samen met Leyten en de woningcorporaties een uitgewerkt stedenbouwkundig plan worden gemaakt en zal een samenwerkingsovereenkomst met Leyten worden opgesteld. Hierin worden de uitgangspunten vastgelegd en ook afspraken gemaakt over onder andere de rolverdeling

tussen partijen, de planning en fasering en de financiën. Planning is dat dit rond de zomer van 2021 afgerond wordt en vervolgens aan u wordt voorgelegd ter besluitvorming. Eén en ander is mede afhankelijk van de voortgang in de gebiedsontwikkeling WTC-Cambuur.
Daarna zal de planologische procedure worden doorlopen en zal er een gedetailleerd inrichtingsplan voor de openbare ruimte worden gemaakt. Vervolgens kunnen de voorbereidingen voor uitvoering worden getroffen.
Parallel aan de meer ruimtelijke en technische uitwerking zal er ook gewerkt worden aan een sociaal programma. Uiteindelijk is het verbeteren van de leefbaarheid in heel Oud Oost het doel, en de gebiedsontwikkeling is wel een onderdeel van deze verbetering, maar zeker niet het enige. Er is dan ook nauwe afstemming met onder andere het programma Stedelijke Vernieuwing.

2. Beschermen van ecosystemen (biodiversiteit)

- ***Integreren ecologie in gemeentelijke projecten en beheersplannen openbare ruimte***

Het afgelopen jaar is gewerkt aan een strategische agenda ecologie, met daarin speerpunten voor de komende jaren. Speerpunten zijn onder meer: een goed functionerende biosfeer, vergroening van de bebouwde kom en transitie richting een natuurinclusief platteland. De concept-agenda wordt momenteel afgestemd en gaat medio 2021 naar de raad. Bedoeling is om de doelstellingen van de agenda in verschillende beleidsstukken te laten landen. Hier is in het afgelopen jaar al een start mee gemaakt: de strategische agenda ecologie wordt als bouwsteen gebruikt bij de gemeentelijke omgevingsvisie. Doelstellingen van de agenda spelen een rol bij de zonering en regelgeving van het Pre-omgevingsplan Buitengebied Zuid. In het gemeentelijk lichtbeleid is biodiversiteit als kader opgenomen. Momenteel wordt ook gewerkt aan een agenda natuurinclusief platteland en een gemeentelijke watervisie: ook hierin zullen doelen van de strategische agenda ecologie moeten gaan landen. Bij verschillende projecten spelen de ecologische doelstellingen uit de agenda een rol: in Middelsee worden plannen ontwikkeld om natuurinclusief te bouwen; langs het nieuwe fietspad in het Leechlân wordt een eco-lint aangelegd om de biodiversiteit in dit gebied te versterken. Ook is de gemeente Leeuwarden aangesloten bij de werkgroep van het Friese herstelplan biodiversiteit.

3. Positie Grou als watersportdorp versterken

- ***Bouw woningen aan de Minne Finne, Volmawei en Hellingshaven***

Er zijn particuliere plannen in het dorpscentrum en aan het Pikmeer voor woningbouw. Het betreft woningen aan de Minne Finne, Volmawei en de Hellingshaven. Er is begonnen met de woningbouw. Tot op heden zijn nog niet alle kavels en woningen verkocht. Dijkstra Draisma is niet voornemens de woningbouw aan de Hellingshaven te realiseren; er zijn nu gesprekken gaande met een nieuwe partij. Er wordt waarschijnlijk doorgebouwd tot in 2022/2023.

4. Voorbereiden invoering Omgevingswet

In 2020 is hard gewerkt aan de verschillende onderdelen in het kader van de aanstaande Omgevingswet. De belangrijkste zaken hieromtrent worden afzonderlijk toegelicht (omgevingsvisie, Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en het omgevingsplan voor Leeuwarden Buitengebied Zuid). Inhoudelijk wordt op deze plaats dan ook naar deze onderdelen verwezen.

- ***Nieuwe visie op ruimtelijke ontwikkeling stad en regio (€ 325.000 in 2020)***

In April 2020 is de *Positionpaper* ‘Leeuwarden in 2028’ als aftrap voor de Leeuwarder Omgevingsvisie vastgesteld door de gemeenteraad. De raadswerkgroep Omgevingswet is in september 2020 geïnformeerd over de opstelling van de Omgevingsvisie.

Momenteel wordt de Omgevingsvisie opgesteld, samen met een extern adviesbureau. Verwachting is om de visie in het laatste kwartaal 2021 vast te stellen.
De Omgevingsvisie wordt afgestemd op thematische beleidsplannen als Mobiliteit 2019-2050 en het Volkshuisvestingsplan. Bij de opstelling van de Omgevingsvisie zullen de programmatische hoofdlijnen van voornoemde visies een plek vinden in de Omgevingsvisie.
Voor de participatie en informatieverstrekking is er al een digitaal platform opgesteld. Hierop worden belangstellenden geïnformeerd over de opstelling van de Omgevingsvisie en kunnen zij ook zelf suggesties doen voor de inhoud van de visie. Er wordt uitgegaan van een digitale eindversie van de Omgevingsvisie die goed zal aansluiten op de methodiek die vanuit het Digitaal Stelsel Omgevingswet ook wordt benut bij het Omgevingsplan.

- ***Invoering Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)***

In 2020 zijn vooral voorbereidende werkzaamheden (die voorafgaan aan het uiteindelijke inrichten en in gebruik nemen) verricht. Leveranciers waren nog actief met het realiseren van software specifiek toegerust op de Omgevingswet. Samen met Waadhoeke en Noardeast Fryslân, is een aanbesteding uitgevoerd ten behoeve van de aanschaf van software voor planvorming, toepasbare regels en aansluiting op het DSO. Dit heeft geleid tot aanschaf van software.
Daarnaast is er een start gemaakt voor een project Gegevens management Omgevingswet. Dit project heeft tot doel de datakwaliteit zodanig op orde te brengen dat een goede dienstverlening kan worden gefaciliteerd, maar vooral ook dat besluitvorming voor zowel burgers als bevoegd gezag eenduidig, tijdig en goed kan worden gefaciliteerd. Er is een 0 meting rapport opgesteld.
Tot slot is er een start gemaakt met de regionale samenwerking tussen bevoegde gezagen en ketenpartners zoals Provincie, Wetterksip, Hûs & Hiem en VRF. Aandachtspunten hierbij zijn: data (uitwisseling) ketensamenwerking, toepasbare regels en regievoering over DSO-implementatie regio breed. Het begrote budget is dan ook minimaal benut en is alsnog nodig voor de komende inrichtingsfase.

- ***Uitwerking omgevingsplan Leeuwarden Buitengebied Zuid***

In 2020 is gewerkt aan het omgevingsplan voor Buitengebied Zuid. Al werkende werd echter geconstateerd dat de stap van het door de raad vastgestelde Richtinggevend Document naar een ontwerpplan een te grote stap was. Er is dan ook gekozen om een nieuw instrument te ontwikkelen om nader het gesprek aan te gaan met zowel de raad als alle belanghebbenden. Dit is het Pre-omgevingsplan (Pre-Op) geworden. Hierin worden voorstellen gedaan hoe om te gaan met de bekende onderwerpen zoals bouwen, gebruik en functieverandering. Daarnaast worden voor een groot aantal nieuwe onderwerpen voorstellen gedaan in de vorm van besluitpunten. Dit document is op 15 december 2020 vastgesteld door het college en is in januari 2021 ter visie gelegd. De uitkomsten worden gebruikt voor het op te stellen ontwerpplan. De tervisielegging hiervan is nog steeds voorzien bij inwerkingtreding van de Omgevingswet. Er is dan ook geen sprake van vertraging.

- ***Aanpassing processen en werkwijze***

In 2020 hebben we de nodige ervaring opgedaan met het integraal werken op het gebied van initiatieven die niet passend zijn in de huidige bestemmingsplannen. Hiervoor is de Initiatieventafel in het leven geroepen, waarbij diverse vakdisciplines aanschuiven. Een eerste evaluatie heeft inmiddels plaatsgevonden en is door alle betrokkenen positief bevonden. Wel vergt het werkende weg aanpassingen en aanscherpingen.

Wat heeft het gekost?

Tabel 23 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	2.500	2.955	2.359	596
Baten	38	81	206	125
Saldo van baten en lasten	**-2.463**	**-2.874**	**-2.153**	**721**
Toevoegingen aan reserves	0	0	650	-650
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**0**	**0**	**-650**	**-650**
Resultaat	**-2.463**	**-2.874**	**-2.803**	**71**

Tabel 24 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG012 - Ruimtelijke ordening	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP036 - Ruimtelijke ordening	422	44	438	103	-16	59	43
R2BLP037 - Geometriebeheer	672	0	694	12	-21	12	-9
R2BLP121 - Ruimtelijke ordening omgevingszorg	1.861	38	1.878	91	-16	54	37
Totaal	**2.955**	**81**	**3.009**	**206**	**-54**	**125**	**71**

Binnen de beleidsproducten van Ruimtelijke ordening zijn geen toe te lichten afwijkingen.

Toelichting investeringen

Investeringen zijn niet van toepassing voor dit programma.

Betrokken verbonden partijen

- Blitsaerd Beheer BV
- CV Blitsaerd

Programma Beheer leefomgeving

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

1. Betrekken wijken en dorpen bij vergroenen, onderhoud en andere activiteiten

- ***Stimulerende maatregelen ter vergroening***

Vanuit diverse beleidskaders is ingezet op het vergroenen van de leefomgeving. Wij geven zelf het goede voorbeeld door onder andere meer groen toe te voegen aan de openbare ruimte. Door verharding te verwijderen waar dat kan en te vervangen door beplanting en bomen. Ook hebben we bijna 4.000 perenbomen via de wijkpanels en dorpsbelangen aan onze bewoners beschikbaar gesteld, een groot deel hiervan is in het openbaar groen geplant. Samen met Wageningen Universiteit en 11 (middel-) grote gemeenten zijn we gestart met het vierjarig project Groene Stadsontwikkeling. Hierbij is onderzoek gedaan welke maatregelen we nog meer in kunnen zetten en hoe met een brede afweging van de diverse belangen groen een prominente rol kan blijven vervullen. Met de subsidieregeling Klimaatbewust Leeuwarden stimuleren we bewoners en bedrijven bij het nemen van maatregelen, zoals het vergroenen van tuinen en het aanbrengen van groene daken. Vanuit de regeling zijn in totaal ruim 600 aanvragen toegekend en uitgekeerd. Dit succes heeft ertoe geleid dat het subsidieplafond voor het komend jaar is verdubbeld, zodat we nog meer aanvragen kunnen honoreren. We participeren ook in diverse initiatieven, zoals de groenclub binnenstad. Hiermee helpen we bij de aanleg van geveltuinen en ander groen.
Helaas is, vanwege COVID-19-maatregelen, het in uitvoering brengen van de Operatie Steenbreek in 2020 niet eenvoudig geweest. Met Steenbreekacties in Heechterp-Schieringen, Bilgaard, Wirdum-Swichum, Goutum en Vrijheidswijk hebben we het voorgestelde aantal bewustwordingsacties toch weten te halen. Naast de samenwerking met het betreffende dorpsbelang of wijkpanel kregen we bij onze acties ondersteuning van onder andere de Takkenwijven, de Groene Apotheek, Stichting *Single Supermom*, Bert Natuur en 058SamenSterk.

- ***Samen met bewoners en organisaties werken aan onderhoud en opruimen zwerfafval***

Er zijn met 20 bewonersorganisaties overeenkomsten afgesloten voor de overdracht van eenvoudige onderhoudswerkzaamheden. Hier zijn nu circa 350 vrijwilligers mee aan de slag in de openbare ruimte. Deze manier van werken is samen met de verschillende organisaties ontwikkeld. Er is voor ieder maatwerk geleverd. In 2020 is deze werkwijze verder uitgebouwd en in samenwerking met het Sociaal Domein zijn er overeenkomsten afgesloten voor 2021 en 2022. Helaas geldt dat niet voor het Groenlokaal Stadslandbouw Techum. Dit is *on-hold* gezet. Draagvlak vanuit de buurt is essentieel voor het laten slagen van dit mooie idee. Gelukkig is het wel gelukt om een overeenkomst af te sluiten met de al aanwezige Stadstuin Techum. Deze ontwikkelt zich voorspoedig.

Van 2013 tot 2023 heeft de gemeente Leeuwarden een bedrag ter beschikking uit het landelijke Verpakkingsconvenant. Dit geoormerkte bedrag (ca. € 140.000 per jaar) is gerelateerd aan het aantal inwoners. Het bedrag mag alleen worden besteed aan de “extra” activiteiten zwerfafval. We hebben ervoor gekozen om dit te besteden aan een veelvoud van activiteiten waarbij veel partijen betrokken zijn.
In 2020 is de jaarlijkse Grote Schoonmaakactie in Oldegalileën, Bloemenbuurt en de Vrijheidswijk niet doorgegaan vanwege de COVID-19 maatregelen. Wel zijn de doorgegeven klussen door de verschillende partijen opgepakt. Ook de prijs voor het schoonste evenement van 2020 kon niet worden uitgereikt, aangezien evenementen niet door konden gaan. Daar tegenover stond het succes van de actie voor een gratis grijper bij het opruimen van onder andere zwerfkapjes. Ruim 500 bewoners vroegen een gratis grijper aan. Ook de Gouden Grijper 2020 is “on tour” uitgereikt.

2. Aantrekkelijke en gezonde Leefomgeving

- ***Duurzaam natuurvriendelijk beheer en onderhoud***

Het gebruik van bokashiblad (gefermenteerd blad) heeft positief uitgepakt. Door het blad terug te brengen in de kringloop is zowel de structuur van de bodem verbeterd als het watervasthoudend vermogen toegenomen. Al het bruikbare blad (650 ton) is in eigen beheer verwerkt tot bokashi.
Eind 2020 is er een landelijk onderzoek gestart door Wageningen *Environmental Research* in samenwerking met het Centrum van Bodembiologie (NIOO-KNAW en WUR). De gemeente Leeuwarden neemt met haar pilotprojecten hier aan deel. Onderzocht wordt de waarde van gecomposteerd gras en/of gras-bokashi voor de agrarische sector. Dit betreft zowel de akkerbouw, veehouderij, maar ook natuur- en weidevogelgebieden. In 2020 zijn er meerdere bewoners-initiatieven opgestart om binnen de gemeente Leeuwarden bermen en groenstroken vlinder- en bij-vriendelijker te beheren.

- ***Gezond en gevarieerd bomenbestand***

In 2020 is verder uitvoering gegeven aan een nieuwe wijze van beheer van bomen volgens het Handboek Bomen. Daarbij wordt in een cyclus van 3 jaar steeds een derde deel van het gehele bomenbestand aangepakt. Voor 2020 geldt dat de inspecties op schema liggen, uitvoering van de snoeiwerkzaamheden heeft echter onder andere door COVID-19 vertraging opgelopen.
In het collegeprogramma is € 200.000 per jaar beschikbaar gesteld voor vervanging van slechte bomen. Dit budget wordt ingezet voor de kap en herplant van een grote hoeveelheid slechte bomen. Herplant van bospercelen die geveld waren door de essentaksterfte is in 2020 afgerond.
Voor de essentaksterfte is verder € 150.000 per jaar (2020 en 2021) beschikbaar gesteld voor kap en herplant. Inmiddels is dit werk gestart. Ook het opstellen van het herplantplan in de wijken en dorpen is gestart. Er is een vierjarige samenwerking met de WUR gestart om het groen zo functioneel mogelijk in te zetten, bijvoorbeeld op het gebied van klimaat en biodiversiteit. Dit in zowel bestaande als nieuwe wijken.
In 2020 is ook door I-Tree de waarde van alle bomen (ook de particuliere) op wijkniveau in beeld gebracht. Uit onderzoek is gebleken dat met name het kroonoppervlak en ondergrondse groeiruimte heel belangrijk zijn. Door hier rekening mee te houden en gericht op te sturen, werken we onder andere aan een groter kroonoppervlak, het verhogen van de baten van bomen en klimaatadaptatie.
Tenslotte is in 2020 de ontwikkeling van het bomenbestand van 2008 tot 2019 via infrarood foto's geanalyseerd. Uitkomst: Leeuwarden wordt groener. De toename van bomen bedraagt zo'n 10 tot 20% in zowel aantallen als vierkante meters kroonoppervlak.

- ***Voldoende speelruimte voor kinderen***

In april 2020 is nieuw beleid voor spelen en bewegen voor alle leeftijden in de gemeente Leeuwarden vastgesteld: "Kom mee naar buiten". Het beleid is in overleg met wijken en dorpen gemaakt. Het sluit grotendeels aan op de werkwijze van de afgelopen jaren. Wel is nu ook een verbinding gelegd met de kadernota "Samen bewegen naar een gezonde gemeente" en het "Beleidsplan groen". Voor 2020 stond verder de implementatie van het beleid op de planning. Omdat wensen voor nieuwe voorzieningen opgepakt worden als bewonersinitiatief vraagt dit zeker wat van bewoners. Doel was daarom om zoveel mogelijk aan te sluiten bij geplande vergaderingen van wijkpanels en dorpsbelangen om een toelichting te geven. COVID-19 was hierin echter een belangrijke beperkende factor. Desondanks zijn er al wel verschillende initiatieven ontwikkeld. In het kader van het project 'Beweegwijk Valerius' is bijvoorbeeld met verschillende partijen, waaronder BV Sport, scholen en IVN een speel- en beweeglint aangelegd langs de Euterperstraat en de Corellistraat. De toegang tot de Haydnstraat is verbeterd, de speeltuin uitgebreid met een callistenictoestel. De laatste hand aan deze speel-en beweegstraten wordt komend voorjaar gelegd.

Vanuit verschillende wijkpanels en dorpsbelangen is aangegeven dat er wel behoefte is aan meer handvatten voor hen. Onder de vlag van de Leeuwarder digitale agenda (LDA) is daarom gekeken naar een tool die hulp biedt bij het maken van keuzes voor speel- en beweegvoorzieningen. Daarop is een kaart ontwikkeld waarop allerlei relevante informatie is gebundeld, zoals bijvoorbeeld: leeftijdsopbouw per wijk of dorp, een aanduiding per toestel voor welke leeftijdscategorieën het geschikt is en de aanwezige voorzieningen met per toestel, een aanduiding van hun doel (o.a. sport/conditieverbetering, sociaal spel behendigheid/motoriek etc.). Een demoversie van de kaart wordt verder uitgewerkt samen met een communicatietraject.

Wat heeft het gekost?

Tabel 25 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	42.072	41.369	44.954	-3.584
Baten	16.765	15.467	16.124	657
Saldo van baten en lasten	**-25.306**	**-25.903**	**-28.830**	**-2.928**
Toevoegingen aan reserves	0	100	333	-233
Onttrekkingen aan reserves	0	0	2	2
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**0**	**-100**	**-331**	**-231**
Resultaat	**-25.306**	**-26.003**	**-29.161**	**-3.159**

Tabel 26 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG014 - Beheer leefomgeving	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP013 - Spoorlijnen	254	0	258	0	-5	0	-5
R2BLP014 - Waterwerken	2.935	502	3.114	711	-179	210	30
R2BLP015 - Verhardingen	3.870	84	7.701	421	-3.831	336	-3.495
R2BLP016 - Kunstwerken	3.871	2	3.868	0	3	-2	1
R2BLP017 - Verkeersmaatregelen	983	2	957	6	26	4	30
R2BLP026 - Wijkaanpak	164	0	125	0	39	0	39
R2BLP035 - IJswegen	11	0	3	0	8	0	8
R2BLP044 - Riolering	10.656	12.424	10.670	12.438	-14	14	0
R2BLP049 - Begraafplaatsen	947	823	943	819	4	-4	0
R2BLP051 - Voorzieningen honden	330	557	315	542	15	-15	0
R2BLP054 - Straatverlichting	2.227	1	2.089	0	138	0	137
R2BLP055 - Reiniging verhardingen	1.900	0	2.137	0	-237	0	-237
R2BLP056 - Openbaar groen	10.449	197	10.294	168	156	-29	127
R2BLP057 - Zwerfvuilbestrijding	59	16	44	-1	15	-16	-1
R2BLP063 - Recreatiegebieden	954	54	933	51	21	-3	18
R2BLP064 - Recreatievaart	1.063	408	1.004	463	59	55	114
R2BLP085 - Speelplaatsen	718	0	780	118	-62	118	56
R2BLP090 - Buitenreclame	79	397	51	389	28	-8	19
Totaal	**41.469**	**15.467**	**45.286**	**16.125**	**-3.817**	**658**	**-3.159**

BLP014 – Waterwerken (voordeel € 30.000)
Het resultaat van het product waterwerken bestaat uit hogere lasten van € 179.000 en extra baten van € 210.000. Dit komt door:

- De gemeente Leeuwarden is penvoerder voor het Waterambassadeurschap. Deze kosten van circa € 94.000 worden gedekt uit bijdragen van deelnemende, aangrenzende gemeenten.
- De overdracht van stedelijk water door het Wetterskip aan de gemeente zorgt voor hogere lasten en baten van € 84.000. De werkzaamheden worden uitgevoerd door de gemeente en worden door een bijdrage van het Wetterskip vergoed.
- Voor de gemaakte kosten inzake aanjager Ruimtelijke adaptatie / Waterketen in samenhang (RAWIS) is een bijdrage van € 32.000 ontvangen van de Provincie Fryslân.

BLP015 – Verhardingen (nadeel € 3.495.000)
Op basis van de externe inspectie wegverhardingen in 2020 is achterstallig onderhoud geconstateerd op asfaltverhardingen. Hierdoor was een incidentele storting van € 3,5 mln benodigd in de voorziening achterstallig onderhoud. In paragraaf 2.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen wordt dit nader toegelicht. De overige afwijkingen op lasten en baten wordt veroorzaakt door enerzijds meer kosten inzake werkzaamheden ten behoeve van kabel en leidingwerk als anderzijds meer vergoedingen voor graafwerkzaamheden (KLIC-graafmeldingen). Vanwege deze toekomstige herstraat werkzaamheden is aanvullend € 175.000 in de reguliere onderhoudsvoorziening verhardingen gestort.

BLP054 – Straatverlichting (voordeel € 137.000)
Binnen het product straatverlichting zijn op diverse onderdelen (kleine) voordelen ontstaan. Zo is er onderuitputting op de kapitaallasten van de vervangingsinvesteringen, besparing op de geraamde onderhoudswerkzaamheden en op de energielasten.

BLP055 – Reiniging verhardingen (nadeel € 237.000)
In de financiële positie is voor 2020 een incidentele taakstelling opgenomen van € 200.000 op de gladheidsbestrijding. In de praktijk is invulling mede als gevolg van contractafspraken, niet gebleken.

BLP056 – Openbaar groen (voordeel € 127.000)
Het voordeel wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door onderuitputting op de tractiemiddelen, ten gevolge van uitgestelde investeringen. De technische levensduur van de voertuigen is langer gebleken dan verwacht. De overige afwijking in de lasten en baten wordt met name veroorzaakt door de mutatie in de reserve budgetoverheveling. Er is incidenteel € 370.000 beschikbaar gesteld voor de aanpak van slechte bomen, voor de essentaksterfte en voor de bestrijding van de eikenprocessierups. Een deel hiervan is al uitgevoerd, maar vanwege een beperkte aanplanttijd en de droge zomer (seizoensgebonden), loopt de vervanging door in 2021 en is er € 237.000 in de reserve gestort.

BLP064 – Recreatievaart (voordeel € 114.000)
Het voordeel binnen het product Recreatievaart bestaat uit lagere lasten van € 59.000 als gevolg van onderuitputting op de investeringsmiddelen en uit hogere baten van € 62.000 vanwege hogere opbrengsten van de veerpont de Burd. In 2020 zijn er opvallend meer overtochten gemaakt.
Op overige inkomsten is per saldo een nadeel van € 7.000 gerealiseerd.

BLP085 – Speelplaatsen (voordeel € 56.000)
In samenwerking met Wijkpanels en dorpsbelangen worden speelplaatsen opgeknapt en speelvoorzieningen aangelegd. Bij bepaalde wensen dragen de verenigingen bij in deze voorzieningen. Dit zorgt op het product speelplaatsen voor hogere lasten maar ook hogere baten (€ 118.000). Door onderuitputting op de kapitaallasten is er per saldo een positief resultaat van € 56.000 behaald.

Toelichting investeringen

Tabel 27 **Bedragen x € 1.000**

R2PRG014 - Beheer leefomgeving		Krediet	Realisatie ult. 2020	Rest krediet	Afsluiten Ja/Nee
INV361616	Herinrichting groen Camminghaburen	587	577	10	Ja
INV361715	Grafdelfmachine Boki 2561	121	121	0	Ja
INV361717	Auto's Caparis	555	456	99	Ja
INV361811	Vervanging motoren veerpont Grou	160	132	28	Ja
INV361812	Ontvangers en armaturen 2018	100	88	12	Nee
INV361816	Openbare verlichting masten	400	400	0	Ja
INV361817	Openbare verlichting armaturen	200	187	13	Nee
INV361819	Skatepark van Loonstraat	100	0	100	Nee
INV361831	ISV openbare ruimte Coll. Prg. 2014-18	4.600	1.214	3.386	Nee
INV361832	Aanpassen / inrichting Orionweg	100	97	3	Ja
INV361901	Verharding - reconstructie wegen 2019	2.500	2.500	0	Ja
INV361902	Huizumer begraafpaats	150	38	112	Nee
INV361903	Ontvangers en armaturen OV 2019	102	7	95	Nee
INV361919	Klepel-/zuigmachine	120	119	1	Ja
INV361926	Vervanging masten 2019	1.100	757	343	Nee
INV361927	Vervanging armaturen 2019	115	0	115	Nee
INV361928	Vervanging spel- en speelvrz. 2019	500	414	86	Nee
INV361929	Centrale brugbediening	295	90	205	Nee
INV361936	Bovengrondse inv. Klimaatmaatregelen	1.125	61	1.064	Nee
INV362001	Verharding - reconstructie wegen 2020	2.500	1.329	1.171	Nee
INV362003	Container DAF	240	0	240	Nee
INV362015	Rioolwagen Scania HD	332	0	332	Nee
INV362016	Rioolwagen Scania VC	332	0	332	Nee
INV362028	Ontvangers en armaturen OV 2020	103	18	85	Nee
INV362032	GRP 2019-2023 bovengr. klimaatadapt.	1.125	0	1.125	Nee
INV362036	Verv. ontvangers/armaturen OV 2020	1.190	37	1.153	Nee
INV362037	Verv. masten OV2020	120	0	120	Nee
INV362038	Verv. speeltoestellen 2020	500	2	498	Nee
INV362039	Centrale brugbediening 2020	1.579	0	1.579	Nee
INV362041	Stroomkasten	190	0	190	Nee
INV362042	Civiele kunstwerken 2020	750	0	750	Nee
INV362043	Damwand insteekhavens De Burd	321	27	294	Nee
	Totaal	**22.212**	**8.669**	**13.543**	

Binnen het programma beheer leefomgeving zijn zeer uiteenlopende investeringen gepleegd. Zo is voor vervangingen van auto's en ander materieel € 0,7 mln uitgegeven. Aan levensduur verlengende reconstructies aan wegen is € 1,5 mln geïnvesteerd.
In 2020 is aan vervangingen in straatverlichting in diverse wijken en dorpen, waaronder Wirdum, Easterlittens en de Vosseparkwijk € 1,25 mln geïnvesteerd.

Betrokken verbonden partijen

Geen

Maatschappelijke effecten

Tabel 28 Maatschappelijke effecten Fysiek domein

	Indicator	eenheid	bron	Meting 2019	Meting 2020
1.	Functiemenging	%	LISA	55%	niet bekend
2.	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	LISA	136	niet bekend
3.	Omvang huishoudelijk restafval (bruto)	Kg/inwoner	CBS	204	niet bekend
	Omvang huishoudelijk restafval (netto, na nascheiding)	*Kg/inwoner*	*Gemeente*	171	niet bekend
4.	Hernieuwbare elektriciteit	%	RWS	niet bekend	niet bekend
5.	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	Basisregistratie adressen en gebouwen	8	niet bekend
6.	Demografische druk	%	CBS	50,4%	50,5%
7.	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	COELO	563	600
8.	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	COELO	692	739

Toelichting indicator en vergelijking met andere gemeenten: www.waarstaatjegemeente.nl.

2.1.3 Domein Veiligheid

Portefeuillehouder: *burgemeester Sybrand Buma.*

Strategisch algemeen doel

Een veilige omgeving voor mensen die wonen, werken en recreëren in Leeuwarden.

Successen

1. Door een collectieve aanpak (politie, het RIEC, het OM en de gemeente) van ondermijnende criminaliteit werd snel en goed geïntervenieerd op casuïstiek. Dit resulteerde in diverse (grote) strafzaken en bestuurlijke maatregelen jegens de verdachten/daders.
2. De vernieuwde aanpak van digitale criminaliteit c.q. cybercrime maakt de agrarische sector en jongeren (via scholen en jongerenwerk) cyberweerbaar.
3. Door de gezamenlijke inzet van politie, Openbaar Ministerie en gemeente zijn diverse grote en risicovolle demonstraties in Leeuwarden ordelijk en veilig verlopen.

Verbeterpunten

1. Verminderen van de jeugdoverlast die is ontstaan omdat de jongeren langdurig beperkt zijn in hun sociale leven door de COVID-19 maatregelen.
2. Verminderen van de burenoverlast die mede ontstaan is door een combinatie van meer thuiswerken en het mooie zomerweer.
3. Verminderen van drugs- en drankoverlast in vooral de Binnenstad en de wijken rondom de Binnenstad.

Wat heeft het in totaal gekost?

Tabel 29 **Bedragen x € 1.000**

Domein R2DOM003 - Veiligheid	Begroting lasten	Begroting baten	Begroting saldo	Rekening lasten	Rekening baten	Rekening saldo	Rekening t.o.v. begroting saldo
R2PRG010 - Veiligheid	13.011	188	-12.823	12.997	315	-12.682	141
Totaal 2020	**13.011**	**188**	**-12.823**	**12.997**	**315**	**-12.682**	**141**

Eindconclusie

Het rapportcijfer van Leeuwarden in de VeiligheidsPrestatieIndex is gedaald, maar scoort nog wel voldoende. Dat komt vooral door stijgende drugs- en drankoverlast, burenoverlast en jeugdoverlast. Ondanks dat de overgrote meerderheid van de Leeuwarder bevolking zich prima hield aan de COVID-19 regels, heeft een kleine minderheid gezorgd voor veel extra overlast.

Er is grote inzet gepleegd op de aanpak van de COVID-19 pandemie in een jaar waarin de door de voorzitter van de Veiligheidsregio vastgestelde noodverordeningen elkaar in rap tempo opvolgden. Na de eerste *lockdown* en versoepelingen volgden stapsgewijs weer nieuwe regels die leiden tot de tweede en strengere *lockdown*. Dit heeft zijn weerslag gehad op de bevolking en bedrijven, waarvan een deel meer en meer moeite kreeg met de opgelegde regels en voorschriften. Dit was te merken aan het toenemende aantal demonstraties.

Ondanks de grote inzet op de COVID-19 pandemie zijn we er toch in geslaagd de aanpak op gebied van Ondermijning en Cybercriminaliteit verder te ontwikkelen. Er hebben veel controles plaatsgevonden met als resultaat dat deze ondermijnende activiteiten zijn gestopt.

We zagen bijzondere ontwikkelingen: door het vele (digitale) thuiswerken daalde het aantal woninginbraken, maar steeg de cybercriminaliteit. Jarenlang konden we melden dat de criminaliteit en overlast verminderden, nu kampen we met een forse stijging.

Concluderend: de ontwikkeling van de criminaliteits- en overlastcijfers zijn in grote mate beïnvloed door COVID-19 en geven daardoor een afwijkend beeld. Als de druk op de samenleving vanwege COVID-19 weer hersteld is, zal een aantal ontwikkelingen naar verwachting weer normaliseren. Significante aanpassingen op het langjarige beleid worden daarom niet voorgesteld. We zetten het uitvoeringsprogramma Veiligheid 2021-2023 voort.

Het voordelig financieel resultaat van het veiligheidsdomein is € 141.000. Dit wordt met name veroorzaakt door enkele niet begrote, maar wel gerealiseerde opbrengsten. Onder andere op het gebied van piketvergoedingen en voor handhavingswerkzaamheden voor de gemeente Waadhoeke.

Programma Veiligheid

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

1. Waarborgen algemene veiligheid binnenstad
Vanaf medio maart tot medio mei was de Binnenstad vrijwel uitgestorven omdat de horeca en vele winkels gesloten waren en tijdens de tweede *lockdown* was dit het geval in het najaar. In het voorjaar en de zomerperiode was er veel drukte en overlast van jongeren in de Prinsentuin hetgeen in juni dusdanige vormen aannam dat tijdelijke sluiting van de Prinsentuin noodzakelijk was. In de zomerperiode was de Binnenstad weer volledig open (detailhandel en horeca); wel met de beperkende COVID-19 regels. Het was in deze periode dan ook vaak buitensporig druk met bezoek van zowel inwoners als toeristen. Qua openbare orde waren er relatief weinig problemen, maar het handhaven op de afstandsregels en groepsvorming was wel een grote opgave voor politie, handhavers en beveiliging.

- ***Verblijfsverbod voor overlastgevers en preventief fouilleren***

De overlast veroorzaakt door dak- en thuislozen blijft ondanks een afname in 2020 nog onverminderd hoog ten opzichte van 2018.

Tabel 30 Dak- en thuislozen

Omschrijving	2018	2019	2020
Aantal meldingen dak- en thuislozen	109	255	219

Bron: Cijfers Politie Leeuwarden

Het betreft vooral dak- en thuislozen en bewoners van diverse opvanglocaties. De hotspots zijn gecentreerd in de omgeving van het NS-station en de opvanglocaties. Het gaat hierbij om de nachtopvang aan het Oostergoplein, de opvang aan het Bonifatiusplein en de opvanglocaties aan de Nieuwe Weg. In 2020 was de omgeving van het Bonifatiusplein een opvallende *hotspot*. Deze laatste locatie is als casus onder de regie van de gemeente opgepakt. Aan meerdere bekende overlastplegers is mede op basis van de waarnemingen van de partners van handhaving een gebiedsverbod opgelegd. Dit betrof 18 gebiedsverboden voor langere tijd; van de door de politie/handhaving uitgereikte 60 gebiedsontzeggingen voor 24 uur, zijn er uiteindelijk 4 gebiedsontzeggingen voor enkele weken opgelegd.
Daarnaast zijn er vanwege incidenten met honden 2 aanlijn- en muilkorfgeboden, 1 muilkorfgebod, 4 waarschuwingen aanwijzing muilkorf- en aanlijngebod opgelegd.
Het aantal aangetroffen vuurwapens en messen is vrijwel gelijk gebleven. Veel wapenincidenten zijn gerelateerd aan verslaafde personen en personen met verward gedrag.

Toename aantal demonstraties
De afgelopen periode is het aantal (grote) demonstraties fors toegenomen. Met name omvangrijke en risicovolle demonstraties (Boerenprotesten, *Black Lives Matter* en demonstraties tegen de COVID-19 maatregelen) legden een groot beslag op de ambtelijke capaciteit (juridisch, openbare orde en toezicht en handhaving). Voor de 5 grootste demonstraties ging het in totaal om ca 1.250 uur; dit is omgerekend ca. 1 fte, verdeeld over meerdere betrokken sectoren en afdelingen.

- ***Veelal COVID-19 gerelateerde jeugdoverlast in Binnenstad aangepakt***

Deze vorm van overlast heeft zich vooral gemanifesteerd in de Binnenstad met als *hotspot* de Prinsentuin. Dit startte bij de eerste *lockdown* en manifesteerde zich de hele zomer. De overlast was bovendien veelal COVID-19 gerelateerd: geen 1,5 meter afstand en groepsvorming met veel drankgebruik. Er is samen met politie, Handhaving en beveiliging veel inzet gepleegd op deze jeugd(groepen).

- ***(Camera)toezicht en handhaving***

Vanaf half maart zijn politie en Handhaving en daarmee ook het cameratoezicht niet ingezet in de uitgaansnachten, omdat de horeca gesloten was. Vanaf juni is de horecabezetting weer gedeeltelijk ingepland, omdat de horeca onder voorwaarden vanaf 1 juni weer de deuren mocht openen. Gebleken is dat lang niet alle COVID-19 maatregelen door ondernemers konden worden gehandhaafd. Dit heeft in een aantal gevallen geleid tot verplichte sluiting van horecagelegenheden en het veelvuldig geven van schriftelijke waarschuwingen. Het (nachtelijk) camera- en horecatoezicht is weer gestopt vanaf de tweede *lockdown* in het najaar.
Bij grote en/of risicovolle demonstraties en bij drukte in de binnenstad is cameratoezicht op gezette tijden geactiveerd.
Afgelopen jaar is geconstateerd dat er te weinig (camera)zicht is op twee risicolocaties, te weten de Voorstreek/Tuinen) en de Sophialaan/Prins Hendrikbrug. De politie heeft geadviseerd om hier camera's te plaatsen, hetgeen begin 2021 wordt gerealiseerd.

2. Waarborgen algemene veiligheid wijken en dorpen

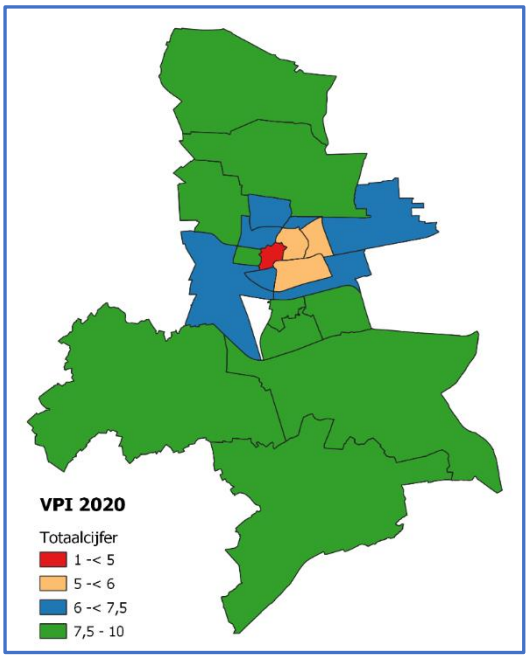

Uitkomsten VeiligheidsPrestatieIndex (VPI)

Het algemene rapportcijfer van Leeuwarden (7,22 in 2020) is iets gedaald ten opzichte van 2019 (7,59). Grote veroorzaker is de sterk toegenomen (jeugd)overlast.

De Binnenstad heeft nog code rood (drugs- en jeugdoverlast).

De drie code geel wijken zijn:
- Potmargegebied (drugs-, jeugd- en overige overlast)
- Oud-Oost (drugs- en overige overlast)
- Heechterp Schieringen (drugs- en jeugdoverlast)

Bron: Cijfers Statistiek en Onderzoek gemeente Leeuwarden

- ***Buurtpreventieteams ondersteund***

Er zijn 6 buurtpreventieteams actief onder gemeentelijke begeleiding. De teams zijn gefaciliteerd met kleding (zomer en winter), zaklampen en een starterscursus. Tijdens de starterscursus wordt ingegaan op onderwerpen zoals het omgaan met ongewenst gedrag, EHBO, en signaleren van inbraakgevoelige woningen. Daarnaast zijn er diverse thema-avonden georganiseerd op het gebied van ondermijning/personen met onbegrepen gedrag.
Voorts is er periodiek overleg tussen de teams en wijkagent over taken en bevoegdheden en over wat er in hun wijk speelt. Jaarlijks ontvangen de teams een bijdrage o.a. voor teambuilding, telefoon, laptop en kerstpakket.
In de wijken en dorpen in Leeuwarden zijn ongeveer 30 whatsapp groepen actief om op deze wijze buurtpreventie te realiseren. Deze wijk- en dorpenpanels worden gefaciliteerd met de aankoop van de Whatsapp waarschuwing bordjes in de straten.

- ***Inbraken, drugs-, jeugd- en burenoverlast aangepakt***

Tabel 31 Jeugdoverlast

Omschrijving	2018	2019	2020
Aantal meldingen jeugdoverlast	764	713	1667

Bron: Cijfers Politie Leeuwarden

Aantal meldingen van jeugdoverlast fors gestegen
De cijfers van Jeugdoverlast zijn ruim verdubbeld. Het aantal (problematische en) overlast gevende groepen jongeren nam in de afgelopen jaren af, maar ten tijde van COVID-19 zijn steeds meer jongeren de straat op gegaan, zowel in de stad als in de dorpen. De behoefte om elkaar te ontmoeten was groot, met als gevolg veel overlastmeldingen. Waar er sprake is van overlast gevende groepen, betrof het relatief jonge jeugd (13/14 jaar) met excessief en zorgelijk grensoverschrijdend gedrag.
Hotspots waren te zien in de Binnenstad, de Vrijheidswijk, de Junokade (*carmeetings*) de Tjerk Hiddesbuurt en in Stiens. In de Vrijheidswijk en Stiens gaat het om een overlaststijging over een periode van meerdere maanden. In een aantal gebieden heeft dit geleid tot maatregelen, zoals een kortstondige sluiting van het Skatepark Van Loonstraat en enkele voetbalkooien. De sluiting van de Prinsentuin in de nachtelijke uren gold voor langere tijd evenals de sluiting van de Junokade in de avond-/nachtelijke uren. Bovendien is voor wat betreft de *carmeetings* een beleidsregel vastgesteld op basis van artikel 2:1a Algemene Plaatselijke Verordening gemeente Leeuwarden. Die luidt dat zich niet meer dan 20 auto's met inzittenden mogen verzamelen op plaatsen in Leeuwarden.
In de Tjerk Hiddesbuurt was er overlast rondom een leefgroep. Na gesprekken met betrokkenen is die overlast afgenomen. In de Vrijheidswijk zagen we met name jonge jeugd die veel overlast veroorzaakte en zijn we gestart met een brede aanpak vanuit politie, jongerenwerk en de Taskforce jeugd. In Stiens hebben handhavers en straatcoaches frequent gesurveilleerd maar geen overlast waargenomen. Stiens blijft een *hotspot* en het surveilleren en in het gesprek gaan en blijven met de jeugd wordt gecontinueerd.
Tot slot is ook inzet gepleegd op een problematische jeugdgroep in en rondom het Abbingapark. De groep is in kaart gebracht en de ouders zijn aangeschreven inzake het overlast gevend gedrag en de betrokkenheid van hun kind, waarna de problematiek daar al snel tot het verleden behoorde.

Aantal meldingen van burenoverlast gestegen
De aanzienlijke stijging van deze vorm van overlast is te verklaren doordat veel mensen thuis zitten/werken en door een lange periode met mooi weer, waardoor mensen vaak buiten vertoefden. Inwoners hebben naast politiemeldingen ook veel meldingen gedaan bij het Meldpunt Overlast Leeuwarden (MOL).

Tabel 32 Burenoverlast

Omschrijving	2018	2019	2020
Aantal meldingen burenoverlast	586	537	705

Bron: Cijfers Politie Leeuwarden

De stijging is ook deels veroorzaakt door het feit dat het tijdens de *lockdowns* niet mogelijk was om elders te recreëren. Een aantal studenten heeft thuis feestjes georganiseerd waardoor er meer overlast werd gemeld. Excessen zijn met behulp van onze hotspotlijst geprioriteerd en aangepakt. Dit heeft geleid tot een waarschuwing en/of een proces-verbaal. Verder zijn er diverse bemiddelingsgesprekken gevoerd. Naast de bemiddelingsgesprekken zijn er in het kader van de Wet aanpak woonoverlast 5 procedures opgestart. Daarvanuit zijn 3 waarschuwingen gegeven en 2 keer is een (vooraankondiging) last onder dwangsom opgelegd.

Aantal meldingen van drugs- en drankoverlast gestegen, drugshandel gedaald

Tabel 33 Aantal meldingen drugs- en drankoverlast en drugshandel

Omschrijving	2018	2019	2020
Aantal meldingen drugs- en drankoverlast	750	628	691
Aantal meldingen drugshandel	135	117	79

Bron: Cijfers Politie Leeuwarden

Er was een rustig beeld voor wat betreft de (drugs)straathandel, omdat er relatief weinig mensen op straat waren tijdens de twee *lockdowns*. Voor wat betreft de drugs- en drankoverlast zien we juist een toename van incidenten in de Binnenstad en de wijken rondom de Binnenstad.
Handhaving houdt in de Vlietzone toezicht in de vorm van surveillances en is daarmee zichtbaar op straat. Er wordt integraal ingezet – en corrigerend en/of verbaliserend opgetreden - op overtredingen die worden waargenomen, variërend van jeugd- en drugsoverlast tot parkeer- en afvalproblematiek. Daarnaast zijn er – al dan niet met gemeentelijke partners en politie - diverse integrale controles georganiseerd in de Vlietzone. Met de integrale opgezette controles zijn vier illegale handelaren in kaart gebracht, diverse inbrekerswerktuigen- messen/wapens, vuurwerk en tientallen kilo's ijzerwaren in beslag genomen. Op basis van de controles zijn ook twee vervolgonderzoeken door opgestart in het kader van heling van goederen.

- ***Overlast door personen met verward gedrag aangepakt***

Deze vorm van overlast is weer gestegen in het afgelopen jaar.

Tabel 34 Overlast personen met verward gedrag

Omschrijving	2018	2019	2020
Aantal meldingen overlast personen met verward gedrag	1407	1345	1416

Bron: Cijfers Politie Leeuwarden

Een 4-tal personen heeft gezorgd voor veel meldingen in een korte tijd, waarbij het lastig bleek om direct de juiste hulpverlening volledig in te zetten. In de maand juni en juli van 2020 waren er opnieuw twee andere personen die voor een stijging hebben gezorgd. Eén van hen zorgde al voor 23 meldingen in een maand. Ook hier bleek, dat het opnemen van personen door de GGZ pas plaatsvindt op het moment van acute crisis, waardoor het aantal meldingen wel bleef doorlopen.
De vaak aanwezige multiproblematiek maakt het lastig om de best passende hulpverlening te vinden. De problematiek is dan vaak ook complex en risicovol en wordt opgeschaald naar het Zorg- en Veiligheidshuis. Daar zoeken we op gebied van openbare orde naar innovatieve oplossingen samen met de vele betrokken partijen.
Het is niet duidelijk of deze overlastontwikkeling gerelateerd is aan de COVID-19 pandemie.

In 2020 zijn er 165 crisismaatregelen opgelegd in het kader van de Wet verplichte Geestelijke Gezondheidszorg. In het kader van de Wet Zorg en Dwang zijn in totaal 9 Inbewaringstellingen opgelegd.
Er is eveneens een toename geconstateerd van personen die vanwege middelengebruik verward gedrag vertonen. Politie geeft aan een groot aantal verzoeken te krijgen vanuit de hulpverlening om voor ondersteuning ter plaatse te komen. Het gaat dan om zaken zoals: cliënt is lang niet gezien en de hulpverlening maakt zich zorgen, cliënt is agressief en moet beoordeeld worden en cliënten die voor overlast zorgen in de omgeving.

3. Bestrijden ondermijnende criminaliteit en cybercrime

- ***Volhard in aanpak ondermijning***

Op de lokale casustafel zijn maandelijks tientallen meldingen besproken, geanalyseerd en waar nodig is geïntervenieerd. Dit betrof kleine interventies en controles. Er zijn 3 grote integrale ondermijningscontroles uitgevoerd, waarvan 2 op industrieterrein De Hemrik en 1 in de zogenaamde shishalounges.
Er zijn 3 grootschalige signalen/zaken aangemeld bij het RIEC voor diepgaand onderzoek. Deze zaken zijn geanalyseerd door middel van het combineren van informatie afkomstig van diverse instanties en zijn opgevolgd door in de uitvoeringsfase interventies te plegen.
Ook hebben politie en justitie twee grote zaken opgerold waarbij drugs, veel bezittingen en contant geld in beslag zijn genomen, waarbij ook bestuursrechtelijke maatregelen zijn opgelegd. Op basis van uiteenlopende bestuurlijke rapportages van de politie zijn in totaal 36 panden gesloten op grond van artikel 13b van de Opiumwet.

Verder is meegewerkt aan diverse landelijke/regionale projecten om een verbeterslag te maken in de aanpak van ondermijning. Dit betreft:

- Het landelijke project van het ministerie van JenV en de VNG om de APV "Ondermijningsproof" te maken. Het eindproduct is in 2020 gepresenteerd.
- Participatie in het RIEC-project "Jonge aanwas en Ondermijning en Cyber", met als doel jongeren beter weerbaar te maken tegen ondermijning en cybercriminaliteit. De programma-opzet is gereed en in het najaar zijn al diverse sessies met jeugd gehouden om het programma te toetsen. De volledige uitrol van de aanpak vindt plaats in 2021.
- De bijdrage aan het bouwen van twee webtools in samenwerking met het bedrijf WebIQ, te weten:
    - een *webcrawler* die informatie uit open bronnen ophaalt in het kader van Bibob-procedures. Het open bronnenonderzoek is een vast onderdeel van de Bibob-procedure en wat normaliter uren kost, terwijl de informatie nu binnen enkele seconden beschikbaar is;
    - een *branchescan* waarmee bij een bepaalde branche (bijvoorbeeld autobedrijven of horeca) achterhaald kan worden hoe gevoelig bepaalde bedrijven zijn voor ondermijnende criminaliteit.

Beide dragen bij aan een betere informatie(*intelligence*)positie van de gemeente. Uiteraard wordt hierbij geopereerd binnen de kaders die zijn gesteld in het privacy protocol Ondermijning en de privacy impactanalyse (PIA) Ondermijning.

- ***Proef met app 'Meld een vermoeden' verlengd***

Via de 'Meld een vermoeden'-app kunnen interne collega's signalen van ondermijning delen met de afdeling JVZ. Door de COVID-19 crisis zijn veel collega's minder op straat en is het aantal meldingen aanzienlijk afgenomen. Daarom is besloten de proef met een jaar te verlengen en daarna te evalueren. Er is voor het gebruik van deze app een addendum opgesteld bij de PIA Ondermijning, waarin de verwerking van de gegevens wordt beschreven.

- ***Procesregie op onderzoek naar ondermijnende criminaliteit***

Bij wet is bepaald dat de regiehouder op het onderdeel ondermijning de gemeente is. Dit maakt dat de gemeente, met als basis de lokale casustafel, met handhavingspartners de lijnen uitzet om ondermijning te stoppen en/of terug te dringen. Dit is een doorgaand proces waarbij de lokale driehoek maandelijks wordt geïnformeerd over de voortgang.

- ***Toevoeging cybercomponent aan crisisorganisatie***

In 2019 is gestart met de realisatie van de interne cybercrisisorganisatie (ambtelijk en bestuurlijk) en is een cybercrisisoefening gehouden. Deze cybercrisisorganisatie is ook ingezet bij de Citrix(*hack*) problemen die elders in het land speelden. Vanwege de COVID-19 crisis heeft de verdere

doorontwikkeling op een laag pitje gestaan. Wel is het ambtelijk apparaat via *e-learning* getraind in herkennen van cyber gerelateerde mails en weblinks.

- ***Continuering preventie cybercrime***

In de afgelopen jaren is gewerkt aan het versterken van de digitale weerbaarheid van ondernemers en burgers. In het najaar van 2020 zijn we gestart met de aanpak specifiek gericht op jongeren van 12 tot 20 jaar door middel van *games* en trainingen waarbij het jongerenwerk ook een cruciale rol speelt. Daarbij is de samenwerking met externe partijen met specialisme ten aanzien van *cyber* (Platvorm Veilig Ondernemen Noord-Nederland, St. *Cyber Safety* Noord-Nederland en politie, *cyber*eenheid Driebergen) en gericht op de doelgroepen (o.a. scholen) van groot belang.
Er zijn verschillende *roadshows* georganiseerd in samenwerking met ROC Friese Poort waarbij Mkb'ers laagdrempelig en actiegericht advies kregen over belangrijke te zetten stappen. Ook zijn er *Wifi-scans* uitgevoerd en is een ICT-spreekuur ingesteld op bedrijventerrein De Hemrik door het Friesland College. Het afgelopen jaar is veel digitaal gerealiseerd op gebied van voorlichting. Daarnaast is in het voorjaar gestart met programma *cyber*preventie in de Agrarische sector. Bovendien nemen we deel aan de landelijke City Deal "Lokale weerbaarheid *cybercrime*", hetgeen ons veel nieuwe kennis en expertise oplevert om de lokale aanpak verder te ontwikkelen.

4. Bestrijden criminaliteit en misdaad

- ***Continuering aanpak illegale hennepteelt/overtredingen Opiumwet***

Er zijn 36 panden gesloten op grond van artikel 13b van de Opiumwet.

- ***Continuering gezamenlijke aanpak onvrijwillige prostitutie en mensenhandel***

Op 27 februari 2020 is de Algemene Plaatselijke Verordening Leeuwarden (APV) gewijzigd en is de verplichting voor de exploitanten opgenomen om zelfstandige sekswerkers alleen te laten werken in de inrichting als zij beschikken over een Burgerservicenummer en zijn ingeschreven in het Handelsregister. Hiermee is een extra drempel opgeworpen om te voorkomen dat sekswerkers worden uitgebuit.

Tabel 35 Prostitutie en mensenhandel

Omschrijving	2018	2019	2020
Aantal aanhoudingen wegens mensenhandel	7	6	6
Aantal vrouwen door politie uit de prostitutie gehaald	9	7	4
Aantal 'gevallen van illegale prostitutie' vastgesteld	9	8	10

Bron: Cijfers Politie Leeuwarden

Mensenhandel aangepakt
In 2020 is gestart met de verdere ontwikkeling van een nieuwe en geactualiseerde aanpak Mensenhandel. Zo worden de werkprocessen en het (*privacy*)convenant doorontwikkeld om gerichter boven op de problematiek te kunnen zitten. Dit is samenwerking met o.a. Sociaal Domein Fryslân, gemeenten, Zorg- en Veiligheidshuis, het Openbaar Ministerie en de politie.

- ***Stappen gezet in aanpak drugsgerelateerde overlast en geweld (PGA)***

Met behulp van de PGA-formule is het de bedoeling om, zo vroeg mogelijk, hardnekkige patronen zoals overlast en crimineel gedrag te voorkomen. Voor ons lag de opgave om het gedrag van iemand vroegtijdig en duurzaam positief te beïnvloeden. De aanpak is gericht op casuïstiek op het snijvlak van zorg en veiligheid. Er zijn diverse stappen gezet: onderzocht is welke interventies nodig zijn om te komen tot een geslaagd plan van aanpak. Er wordt aansluiting gezocht bij de bestaande casustafels en -netwerken. Er is weliswaar een start gemaakt met de PGA, echter door COVID-19-

crisis heeft de uitrol enige stagnatie opgelopen. Vanuit de COVID-19 aanpak is in de uitvoering wel ingezet op zorgelijke- en overlast gevende personen en zijn de nodige interventies gepleegd. In de eerste helft van 2021 zal de herijkte PGA worden uitgevoerd.

- ***Continuering aanpak woninginbraken in hotspotwijken***

Het aantal gepleegde woninginbraken, zowel voltooide incidenten als pogingen daartoe, blijven (net als in 2019) dalen ten opzichte van het gemiddelde over de afgelopen 4 jaren.

Tabel 36 Diefstal/inbraak

Omschrijving	2018	2019	2020
Aantal meldingen diefstal/inbraak woning	545	425	351
Aantal meldingen diefstal/inbraak box/garage/schuur/tuinhuis	120	75	106

Bron: Cijfers Politie Leeuwarden

Bijkomend feit dit jaar was dat veel mensen thuis werkten in verband met de COVID-19 crisis. In maart was een piek te zien in de wijk Bilgaard. Hierop is extra ingezet door politie, waarna het aantal inbraken daar weer is gedaald.
De stijging van inbraken box/ garage/ schuur/ tuinhuis wordt veroorzaakt door uitschieters in mei en juni. De buit betreft voornamelijk elektrische fietsen en gereedschap. Eind juni en begin juli is een tweetal verdachten aangehouden, waaronder een veelpleger. Hierna is direct een daling ingezet. De politie zet lokmiddelen in zodra er sprake is van een duidelijke *hotspot*, met als doel naar een heterdaad-situatie toe te werken.

In verband met de COVID-19 maatregelen zijn de wijkgerichte preventieavonden over woninginbraken in 2020 tot nader bericht afgelast en verplaatst. In dezelfde periode is er wel steekproefsgewijs door het basisteam van politie in het Digitaal Opkopersregister (DOR) “digitaal gesurveilleerd” op onregelmatigheden. Verder is er naast het besteden van aandacht aan dit onderwerp via sociale media, een digitaal spreekuur georganiseerd waar gericht aandacht is besteed aan preventie ter voorkoming van woninginbraken. Na de versoepeling van de maatregelen zijn de controles van politie en handhaving gericht op het DOR weer opgestart.

- ***Continuering samenwerking in aanpak winkeldiefstallen en criminaliteit bedrijventerreinen***

Tabel 37 Winkeldiefstal

Omschrijving	2018	2019	2020
Aantal meldingen winkeldiefstal	480	491	378

Bron: Cijfers Politie Leeuwarden

Het aantal winkeldiefstallen en de vaak bijbehorende aanhoudingen laat sinds maart een opvallende daling zien. Deze daling is veroorzaakt door de COVID-19 crisis. Door de strenge COVID-19 maatregelen in de supermarkten was er bovendien meer controle. In april en mei was respectievelijk een verplaatsing te zien van winkeldiefstal van de Binnenstad naar Huizum Oost en de Oranjewijk. Na de versoepeling zet de daling van het aantal winkeldiefstallen zich voort tot juli en vanaf augustus was het totaal (incidenten) vergelijkbaar met augustus van voorgaand jaar. Vanaf het najaar, de tweede *lockdown*, namen de diefstallen weer af.

De integrale controles op de garageboxen op de industrieterreinen zijn succesvol (vondst van drugs en wapens) met als gevolg een bestuursrechtelijke sluiting van boxen en tevens bedrijven.

- ***Beperken risico op criminaliteit kwetsbare groepen (LVB)***

De afgelopen tijd valt het aantal personen met gedragsproblematiek, waarschijnlijk gerelateerd aan LVB (Licht Verstandelijke Beperking), op. Dit wordt geconstateerd door politie en in het Zorg- en

Veiligheidshuis bij de maatwerkoverleggen. Hulpverlening voor deze personen verloopt moeizaam, vanwege hun gedrag. Het betreft personen met een laag verstandelijk vermogen die soms net niet verstandelijk beperkt zijn. De meeste van hen hebben geen begrenzing gekend/geleerd in hun jeugd. En vaak zijn dit personen die zorg mijden waardoor deze personen gemakkelijker tussen wal en schip kunnen raken. Binnen het Zorg- en Veiligheidshuis en het sociaal domein werpt dit soms de vraag op tot hoever we moeten gaan met bijvoorbeeld bemoeizorg.
Vandaar dat in samenwerking met het sociaal domein is geïnvesteerd in de relatie met netwerkpartners. Dit met als doel om de bewustwording op het thema LVB te vergroten en te komen tot een gezamenlijke aanpak. Hieruit voortvloeiend is het projectplan "*Expeditie Leeuwarden* voor de integrale aanpak van LVB" opgesteld. Dit projectplan is op 19 januari 2021 vastgesteld door het college. Een van de speerpunten in het plan is het vergroten van de bewustwording. Hiervoor zijn 200 collega's getraind, verdeeld over 14 digitale trainingen, om LVB te herkennen, signaleren en adresseren. De trainingen zijn samen met ervaringsdeskundigen van LFB[2] voorbereid en heeft ook deelgenomen aan de trainingen. En ook zijn bijeenkomsten georganiseerd voor interne en externe partners waarbij door specialisten een toelichting gegeven werd over een thema dat bijdraagt aan de verbetering van de aanpak LVB.

5. Handhaving

- ***Toezichtsmodel Binnenstad Leeuwarden***

Aangezien de situatie in de binnenstad vanwege COVID-19 geheel anders was dan in een regulier jaar, is de samenwerking binnen het toezichtsmodel daarop aangepast. Het netwerk van partners bleek ook in deze uitzonderlijke tijden zeer waardevol.

- ***Uitvoering handhavingsuitvoeringsprogramma***

Het uitvoeringsprogramma (HUP) is opgesteld voor toepassing in een regulier jaar. Dat was 2020 uiteraard niet. Een deel van de geplande uren kon niet op de vooraf vastgelegde manier plaatsvinden. Bijvoorbeeld door de sluiting van de horeca, in bepaalde periodes in het jaar. De verantwoording van de gemaakte uren zal plaatsvinden in het jaarverslag handhavings-uitvoeringsprogramma.

- ***Voorkomen geweld tegen buitengewoon opsporingsambtenaren***

Veilige Publieke Taak staat hoog in het vaandel binnen de gemeentelijke organisatie. Agressie en geweld tegen de eigen medewerkers wordt niet getolereerd en hier wordt ook naar gehandeld. Vanaf de zomer is de tolerantiegrens naar de boa's door met name jongeren (jongvolwassenen) afgenomen. Dit was ook een landelijk waarneembaar fenomeen, dat bleek uit verschillende confrontaties met boa's. Vanuit de integrale aanpak en door vroegtijdig optreden zijn er in onze gemeente minder excessen geweest, maar elke vorm van agressie tegen boa's is natuurlijk één te veel.
Los van bovenstaande ontwikkeling zijn de boa's van Handhaving voor het verhogen van hun eigen veiligheid allen toegerust met *bodycams* en doen 13 collega's mee aan de landelijke pilot voor het mogen dragen van een wapenstok.

6. Veilig verloop evenementen

- ***Continuering centrale coördinatie***

In het afgelopen jaar hebben vanwege COVID-19 nauwelijks tot geen evenementen plaatsgevonden. De diverse wijzigingen van de COVID-19 maatregelen zijn keer op keer bekrachtigd in de opeenvolgende Noodverordeningen. Een gevolg van deze wijzigingen is dat het reguliere vergunningsproces niet gerealiseerd kon worden. Hiervoor is een speciale Initiatieven- en

[2] De LFB is de landelijke belangenorganisatie dóór en vóór mensen met een verstandelijke beperking.

evenemententafel ingesteld om onder tijdsdruk evenementen c.q. initiatieven zo snel mogelijk te kunnen beoordelen. Hiervoor is aan de organisatoren c.q. initiatiefnemers een aanvullend indienings-vereiste gesteld, namelijk om een COVID-19 plan te overleggen. Dit met als doel om zo snel mogelijk het evenement te kunnen beoordelen en duidelijkheid te kunnen geven of evenementen in aangepaste vorm konden doorgaan of juist helemaal niet.

- ***Voorbereiding eventuele Elfstedentocht***

In het afgelopen jaar hebben de reguliere voorbereidingen op de Elfstedentocht nauwelijks plaatsgevonden in verband met de toegenomen druk op de ambtelijke organisatie vanwege de COVID-19 crisis.

- ***Uitvoering veiligheidsaspecten visienota Evenementen***

De visienota Evenementen is opgeleverd. Aansluitend hierop zijn verschillende formats opgesteld, zoals locatieprofielen, een draaiboek, veiligheidsplan en vanwege COVID-19 is ook een format COVID-19 draaiboek. Dit had tot doel dat de aanvraag makkelijk, snel en eenduidig in te vullen is.

- ***Intensivering samenwerking jongerenwerk en SC Cambuur***

Een groep jongeren en jongvolwassenen manifesteert zich veelvuldig als harde kernsupporter bij demonstraties of evenementen. Een nieuwe heel jonge en grote groep heeft de openbare orde in de Insulindebuurt tijdens de eerste thuiswedstrijd van Cambuur eind augustus ernstig verstoord en de politie belaagd met vuurwerk en stenen. Ook bij het behalen van de periodetitel eind oktober werd er weer veel vuurwerk afgestoken rondom het stadion en jongeren vanuit die geledingen waren ook betrokken tijdens het geweldsincident bij de jaarwisseling in de Binnenstad.
Twee jongerenwerkers hebben dit jaar ook de functie van *fancoach* gekregen waardoor ze veelvuldig en direct contact hebben met de Cambuur-jeugd in de stad en rondom de wedstrijden. De *fancoaches* werken samen met de SLO (*Supporters Liaison Officer*) van Cambuur, ook bij het bezoeken van jongeren en ouders. Er wordt gezamenlijk ingezet op de jonge aanwas. Vanwege de COVID-19 crisis hebben specifieke op de groep gerichte activiteiten en projecten geen doorgang gevonden.
De personen uit deze groep waar zorgen over zijn, zijn opgenomen in de Persoonsgerichte Aanpak (PGA) van gemeente, politie en OM onder regie van de driehoek, waarbij naast hulp en zorg, ook een strafrechtelijke en/of bestuursrechtelijke aanpak wordt toegepast.

7. Realisatie fysieke veiligheid (o.a. rampenbestrijding, crisisbeheersing en brandveiligheid)

Vanwege COVID-19 crisis is medio maart GRIP 4 afgekondigd en is de crisisorganisatie ingezet. Vanwege het langdurige karakter is de vorm voor bevolkingszorg aangepast, maar de hoofdstructuur van de crisisorganisatie is intact gebleven. Belangrijke aandachtspunten zijn hierbij de continuïteit van de crisisorganisatie en de burgemeestersbevoegdheden die aan de voorzitter van de VRF zijn overgedragen vanwege de afgekondigde GRIP 4. De taken bevoegdheden en de maatregelen zijn met opeenvolgende Noodverordeningen bekrachtigd.
De regels omtrent de Noodverordeningen hebben veel vragen met zich meegebracht over wat nu wel en niet mag. De crisisorganisatie is daarom tijdelijk uitgebreid met extra experts juridische ondersteuning. Deze juridische ondersteuning is geleverd door gemeenten, waarbij Leeuwarden drie experts heeft geleverd.
Vanaf medio maart tot heden is in de gemeente Leeuwarden een continuïteitsteam actief waarin alle domeinen vertegenwoordigd zijn. Dit team heeft aandacht voor de continuïteit van de gemeentelijke organisatie, maar ook COVID-19 gerelateerde vraagstukken worden besproken en aangepakt. Voorbeelden hiervan zijn de toegankelijkheid van de gemeente, maatregelen in de binnenstad en het actueel houden van de kritische bedrijfsprocessen.
De gemeentelijke crisisorganisatie wordt actueel gehouden, zowel intern, met onze eigen gemeentelijke collega's als in nauwe samenwerking met de buurgemeenten vanuit cluster Noordwest. De opleidingen zijn vanwege COVID-19 grotendeels komen te vervallen, behalve

opleidingen die een wettelijke oefenplicht met zich meebrengen, zoals bijvoorbeeld de CoPI opstartoefeningen.

Wat heeft het gekost?

Tabel 38 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	12.591	13.011	12.977	34
Baten	193	158	285	127
Saldo van baten en lasten	**-12.398**	**-12.853**	**-12.692**	**161**
Toevoegingen aan reserves	0	0	20	-20
Onttrekkingen aan reserves	0	30	30	0
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**0**	**30**	**10**	**-20**
Resultaat	**-12.398**	**-12.823**	**-12.682**	**141**

Tabel 39 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG010 - Veiligheid	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP020 - Integraal veiligheidsbeleid	3.300	106	3.478	140	-178	34	-144
R2BLP022 - Rampenbestrijding	7.717	0	7.730	89	-14	89	76
R2BLP052 - Evenementen	332	35	298	34	34	0	34
R2BLP119 - Stadstoezicht	1.663	47	1.491	51	171	4	176
Totaal	**13.011**	**188**	**12.997**	**315**	**14**	**127**	**141**

Integraal veiligheidsbeleid (nadeel € 144.000)
De lastenoverschrijding van € 180.000 komt voor ruim 80% voort uit COVID-19 en daarmee samenhangende zaken. Voor de aanpak/bestrijding van COVID-19 ontvingen we € 238.000 van het Rijk, maar we gaven er € 400.000 aan uit. Het verschil ontstaat onder meer door een grotere personele inzet en meer inzet op *crowdcontrol*. Samen met enkele kleinere verschillen geeft per saldo een nadeel van € 144.000.

Stadstoezicht (voordeel € 176.000)
In 2020 vielen werkelijke personele lasten per medewerker gemiddeld lager uit dan de begrote lasten (€ 126.000). Medewerkers groeien door in hun salaris, waardoor dit voordeel een tijdelijk karakter heeft. Daarnaast bleek het door COVID-19 niet mogelijk om op het normale niveau opleidingen en trainingen te volgen. Dat heeft geleid tot een onderuitputting van budgetten van € 48.000.

Toelichting investeringen

Investeringen zijn niet van toepassing voor dit programma.

Betrokken verbonden partijen

- Veiligheidsregio Fryslân

Maatschappelijke effecten

Tabel 40 Maatschappelijke effecten Veiligheidsdomein

	Indicator	eenheid	bron	Meting 2019	Meting 2020
1.	Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	Bureau Halt	92	70
2.	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	3,5	niet bekend
3.	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	6,7	5,3
4.	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	3,5	2,9
5.	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	7,4	9,0
6.	Misdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	6,7	5,3
7.	Jongeren met een delict voor de rechter Verdachten)	% jongeren (12 t/m 21 jaar)	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	1%	niet bekend
8.	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS	0,5%	0,4%

Toelichting indicator en vergelijking met andere gemeenten: www.waarstaatjegemeente.nl.

2.1.4 Domein Bestuur en middelen

***Portefeuillehouder**: burgemeester Sybrand Buma, Hein Kuiken en Hilde Tjeerdema.*

Strategisch algemeen doel
Een gemeente die transparant, flexibel en resultaatgericht wordt bestuurd en blijvend financieel gezond is.

Successen
1. De mobiliteitslobby en de aangeleverde bouwstenen voor het Deltaplan, gericht op een beter bereikbaar en sterker Noord-Nederland.
2. De dienstverlening aan inwoners via sociale media, die voorziet in een groeiende behoefte aan snelle afhandeling.

Verbeterpunten
Nieuwe wegen tot dialoog zoeken, mede ingegeven door de nieuwe samenleving die na COVID-19 ontstaat.

Wat heeft het in totaal gekost?

Tabel 41 **Bedragen x € 1.000**

Domein R2DOM004 - Bestuur en middelen	Begroting lasten	Begroting baten	Begroting saldo	Rekening lasten	Rekening baten	Rekening saldo	Rekening t.o.v. begroting saldo
R2PRG009 - Bestuur	4.586	10	-4.576	5.255	893	-4.362	215
R2PRG015 - Algemene baten en lasten	37.377	41.228	3.851	33.870	40.297	6.428	2.577
Totaal 2020	**41.963**	**41.237**	**-726**	**39.125**	**41.190**	**2.066**	**2.791**

Eindconclusie

In 2020 werden we overrompeld door het COVID-19 virus. In de nieuw ontstane situatie hebben we zo transparant mogelijk gehandeld en besluiten genomen. Besturen ging veelal op afstand en digitaal. De vertrouwdheid met afstemming via online-kanalen groeide. Onze dienstverlening via sociale media nam toe en voorziet in een groeiende behoefte aan snelle en soepele afhandeling. In 2020 zijn we gestart met een experiment met live chat.

De samenwerking op Noord-Nederlandse schaal wierp zijn vruchten af. Door bestuurlijke lobby hebben we meer voet tussen de deur in Den Haag en Brussel en ontvingen we bijdragen uit Europese fondsen voor betere bereikbaarheid (o.a. snellere spoorverbinding). De belangenbehartiging in G40 verband ging gewoon door. Er werd in dat verband ondermeer aandacht gevraagd voor de financiële gevolgen van de decentralisaties en de consequenties van de veranderingen van het Gemeentefonds.

De gemeente is financieel gezond gebleven. De kosten van de jeugdzorg bleven binnen het vastgestelde kader, de taakstelling t/m 2020 is gerealiseerd. Daarnaast werd een stevig fundament gelegd voor het realiseren van de volledige Wmo-taakstelling van € 3,6 mln ingaande per 2021. Er zijn maatregelen getroffen om eerder afgesproken bezuinigingen op het terrein van bedrijfsvoering alsnog te realiseren.

Het voordelig financieel resultaat van Bestuur en middelen is € 2,8 mln. Dit komt vooral door vrijval van resterend budget na herijking van het sociaal domein (afgerond in 2020) en een verwacht voordeel in de btw-verrekening van inkoopfacturen.

Programma Bestuur

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

1. Noord-Nederland is partij voor Rijk en Europa
Noord-Nederland is voor het Rijk een belangrijke partij waarmee is onderhandeld over de JTF en EFRO-fondsen en waarin Noord-Nederland positieve resultaten heeft geboekt. In Europa wordt noord Nederland gezien als een betrouwbare partij om mee samen te werken. Dit blijkt uit de contacten en samenwerkingsrelaties van het NG4 EU-office en SNN-lobbyisten in Brussel.

- ***Nieuwe Europese begrotingsperiode voorbereid***

Het afgelopen jaar was vooral gericht op de voorbereiding van Friesland op de nieuwe Europese begrotingsperiode. Daartoe zijn diverse workshops en themabijeenkomsten gehouden i.s.m. de provincie Fryslân, gemeente Súdwest-Fryslân en Friese onderwijsinstellingen. Het vervolg hierop krijgt verder gestalte in de Friese Projectenmachine, een initiatief van de provincie Fryslân. Dit is een brede samenwerking van diverse Friese partijen, waarmee wordt beoogd meer Europese middelen naar Friesland te halen.
De Europese begroting werd pas eind 2020 vastgesteld. Daarom is het opstellen van een Europese agenda voor Leeuwarden verschoven naar 2021. Leeuwarden zal haar eigen ambities matchen met het nieuwe Europese beleid en op basis daarvan een agenda opstellen.

- ***Gewerkt aan betere positionering in Europese programma's***

Onze gezamenlijke projectenverwerver in Brussel heeft namens de 4 Noordelijke steden onder andere gewerkt aan een betere positionering van middelgrote en kleine steden in de Europese programma's. Om meer invloed uit te kunnen oefenen, is het EU-office lid geworden van een aantal Europese netwerken. Daarnaast wordt door de projectenverwerver ingezet op het vergroten van de mogelijkheden binnen het *Just Transition Fund* (onderdeel van de Green Deal) ten behoeve van de energietransitie.
Om te participeren in Europese programma's en projecten is Leeuwarden sinds enkele jaren lid van *Eurocities*. Door de COVID-beperkingen hebben er geen bestuurlijke bijeenkomsten kunnen plaatsvinden. Voor de resultaten op projectniveau wordt verder verwezen naar het programma Economie en toerisme.

- ***Bestuurlijk samengewerkt met Rijk, provincie en andere Friese gemeenten***
  a. *Leeuwarden-Fryslân 2028*: een belangrijke samenwerking tussen de provincie Fryslân en de gemeente Leeuwarden is LF2028 en de triënnale Arcadia die zij voor het eerst in 2022 organiseren als vervolg op culturele hoofdstad/LF2018. In 2020 is de kwartiermaker fase afgerond, is besloten om de verdere aanpak onder te brengen in een stichting en zijn voorbereidingen getroffen voor een aansprekend programma in 2022. De beide overheden die aan de basis staan van LF2028 zijn nog steeds nauw verbonden, in het culturele programma van LF2028 voor Arcadia2022 wordt veel aandacht gegeven aan economische, sociale en ecologische thema's die aansluiten op de beleidsinspanningen van de overheden. Ook de rest van Fryslân wordt betrokken. De gemeente Leeuwarden werkte in 2020 nauw samen met het team LF2028 en zal dat blijven doen.
  b. *Friese samenwerking*: De gemeente Leeuwarden heeft in 2020 geïnvesteerd in de relatie met de provincie Fryslân, zowel bestuurlijk als ambtelijk. Op een diversiteit aan thema's (o.a. klimaat, Europa, energie, bereikbaarheid, kennisinfrastructuur en Omgevingswet/Omgevingsvisie, cultuur/*We the North*) en in veel programma's en projecten (o.a. LF2028, De Uitkijkers/Panorama2028, *Dairy Campus*/*Dairy Valley*, *City of Literature*) wordt afgestemd en in veel gevallen samen opgetrokken.
  Met het Wetterskip, de Vereniging Friese Gemeenten en de provincie Fryslân wordt verdere samenwerking gestalte gegeven in het bestuurlijk Overleg Friese Samenwerking. Zo is er een Friese flexpool in ontwikkeling en wordt er samen met de RUG Campus Fryslân een

onderzoek gestart naar Bestuurlijk Regionale Ecosystemen. De Friese bestuurdersdag is doorgeschoven naar februari 2021 in de vorm van een digitale bijeenkomst.

c. *City Deal "Lokale weerbaarheid cybercrime*": Sinds oktober 2020 is Leeuwarden samen met 7 andere gemeenten, 3 ministeries, veiligheidsorganisaties en kennisinstellingen samen aan de slag om de cyberweerbaarheid te verhogen onder burgers en bedrijven. Burgemeester Buma is voorzitter van de stuurgroep Cybercrime.

d. *Stadsregio en Streekwurk:* In 2020 is de formele samenwerkingsconstructie Streekwurk NoardWest-Fryslân omgebouwd naar een bestuurlijke en ambtelijke netwerk-samenwerking in diezelfde regio. Het thema binnen die samenwerking waar Leeuwarden het meest actief betrokken is, is het opstellen van een bid voor een regiodeal voor NW-Fryslân rondom leefbaarheid.

e. *Bestuurlijke lobby* richting Brussel en Den Haag met de provincie: In Noord-Nederlands verband hebben wij ons succesvol ingezet voor het beschikbaar stellen door het Rijk van substantiële gelden voor Noord-Nederland uit de Europese fondsen JTF en EFRO. De mobiliteitslobby voor een snellere spoorverbinding c.q. de Lelylijn heeft ertoe geleid dat dit een plek heeft gekregen in 11 verkiezingsprogramma's. Motie Deltaplan Noord-Nederland, Motie 'minstens 30 minuten sneller voor 2030' en inbreng in de TEN-T(ransport) consultatie (betreft input op met betrekking tot de invulling van het nieuwe budget dat door de Europese Commissie beschikbaar wordt gesteld voor de periode 2021 – 2027) zijn andere mobiliteitslobby resultaten.

- ***Coördinatie en verbinding op Noord-Nederlandse schaal***
  a. *Ontwikkeling SNN 3.0*: De Regiegroep noordelijke samenwerking weet zich steeds beter te manifesteren in de rol van coördineren en verbinden. Het afgelopen jaar is dat goed gelukt op de thema's Europese Fondsen en een snellere spoorverbinding.
  b. *NG4 richt zich op economische en bedrijfsvoeringsvraagstukken*: De opdracht aan de projectenverwerver in Brussel is nog niet verbreed. Daarvoor moet eerst in eigen huis meer capaciteit vrij worden gemaakt. Hieraan wordt druk gewerkt. Wat de bedrijfsvoering betreft heeft de NG4 ervoor gekozen op het thema *Common Ground* de samenwerking te versterken. Dit middels uitwisseling en gezamenlijke projectontwikkeling. Met *Common Ground* kunnen we sneller en eenvoudiger onze gemeentelijke ICT-systemen moderniseren. Het maakt ons ook minder afhankelijk van vaste leveranciers en geeft burgers en ondernemers meer en beter inzicht in de wijze waarop met hun gegevens wordt omgegaan.
  c. De nationale Omgevingsagenda (NOVI) is eind 2020 vastgesteld. Als uitwerking daarvan wordt door Groningen, Friesland en Drenthe de *Omgevingsagenda Noord-Nederland* opgesteld. Deze wordt naar verwachting in november 2021 via BO MIRT vastgesteld.
  Dit proces wordt doorkruist door de opstelling van het Deltaplan (n.a.v. motie in Tweede kamer) waarvan naar verwachting de hoofdcontouren vóór 1 mei 2021 aan de Kamer worden voorgelegd. Het Deltaplan betreft de drie noordelijke provincies plus Flevoland. Het is een samenhangend plan voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling en biedt kansen voor de bereikbaarheid (Lelylijn) en het wonen en werken in het noorden.
  In 2020 heeft de provincie Fryslân de provinciale Omgevingsvisie (POVI) vastgesteld. Bij de vaststelling is mede naar aanleiding van onze bestuurlijke reactie de positie van Leeuwarden als provinciehoofdstad en centrum van diverse voorzieningen in de POVI verder versterkt en is het belang van de Lelylijn voor Fryslân en Leeuwarden nadrukkelijk opgenomen.

2. Kennis uitgewisseld en belangen grote steden behartigd

Er is onder andere actief bijgedragen aan:

a. *VNG*: Wethouder Douwstra heeft de gemeentelijke belangen behartigd in de VNG-commissie Participatie, schuldhulpverlening en integratie. Wethouder Tjeerdema is lid van de VNG-commissie Informatiesamenleving. In 2020 heeft die commissie bijvoorbeeld input geleverd

voor de verkiezingsprogramma's van landelijke politieke partijen. Bepleit is onder andere de noodzaak tot meer geld voor het e-loket voor kwetsbare groepen, data op orde en digitale veiligheid en weerbaarheid. Wethouder de Haan is sinds november 2020 lid van VNG-commissie Ruimte, wonen en mobiliteit. Hij is één van de leden met de portefeuille Wonen. Wethouder Kuiken is cultuuradviseur geworden van de VNG-commissie Zorg, jeugd en onderwijs.

b. *G40*: Leeuwarden is niet meer vertegenwoordigd in het Dagelijks Bestuur van de G40, maar burgemeester Buma is regelmatig bij overleggen in G40 verband. Ook op ambtelijk niveau vindt kennisuitwisseling en belangenbehartiging plaats. Het afgelopen jaar hebben de activiteiten van de G40 vooral in het teken van COVID-19 gestaan. Maar ook de financiële gevolgen van de decentralisaties en de veranderingen van het Gemeentefonds waren belangrijke onderwerpen van gesprek.
c. *Commissie Depla en Brede Regiegroep sociaal domein*: burgemeester Buma neemt deel aan deze commissie en regiegroep. Beide zetten zich breed (zorg, onderwijs, werk, wonen) in voor herstel en perspectief na COVID-19. De inzet in beide commissies is gekoppeld aan een nieuw landelijk programma leefbaarheid en veiligheid voor de 16 kwetsbare stedelijke gebieden, waaronder Leeuwarden Oost.

3. Meer online afgestemd met de samenleving

2020 was door COVID-19 een lastig jaar voor het voeren van dialogen met de samenleving. Achter de schermen is er op meerdere fronten voortgang geboekt, maar uiteindelijk wordt de opbrengst van dit punt vooral getoetst in de praktijk. Wij constateren dat het aantal momenten waarop "live" afstemming met de samenleving heeft plaatsgevonden, veel minder is geweest dan voorgaande jaren. Wel was het aantal online sessies veel groter en de vertrouwdheid met afstemming via online-kanalen is sterk gegroeid. Dat is alleen niet overal in gelijke mate gebeurd: het is sterk afhankelijk gebleken van de vaardigheid om met digitale hulpmiddelen om te gaan en de beschikbaarheid van die hulpmiddelen.
Niet direct zichtbaar is intussen wel het nodige gebeurd. Bijvoorbeeld met de opbrengsten van eerdere participatieprocessen. Zo is als vervolg op de Dialoogsessies rondom de Omgevingsvisie (die eind 2019 plaatsvonden) gestart met een digitaal platform Omgevingsvisie Leeuwarden (www.omgevingsvisie-leeuwarden.org) dat in november 2020 in gebruik is genomen. Hier kunnen belangstellenden met suggesties en opmerkingen reageren op de omgevingsvisie die in ontwikkeling is. Gezocht is naar nieuwe manieren om met de samenleving in dialoog te gaan. Een mooi voorbeeld daarvan zijn ook de online sessies die de gemeentelijke gebiedswerkers samen met steunfunctie Doarpswurk opgezet hebben. Zij deden dit voor de besturen van dorpshuizen en wijk- en buurtcentra, om met hen te overleggen over hun situatie en de COVID-19-regels. Tenslotte is in het kader van de organisatieontwikkeling veel aandacht besteed aan de noodzaak om de dialoog met de samenleving aan te gaan. Dat is een standaard onderdeel van het inwerkprogramma voor nieuwe medewerkers geworden.

4. Sturen

- ***Midterm review***

De Midterm review is gebaseerd op de financiële verordening en het collegeprogramma om halverwege de raadsperiode beleidsmatige en financiële kaders te evalueren en te heroverwegen. Daar is in het vroege voorjaar van 2020 een begin mee gemaakt met bijeenkomsten rond de kernvraag: 'Hoe staat Leeuwarden ervoor?' Inzicht en kennis over de financiële positie van Leeuwarden, stand van zaken met betrekking tot de realisatie van de beleidsvoornemens zoals in het collegeprogramma neergelegd en vertaald naar de programmabegroting, beïnvloedbare ruimte en bezuinigingspotentieel vormden belangrijke informatie voor de raad. Deze basis moest de raad in staat stellen om te controleren, zonodig bij te sturen door keuzes te maken waar er bezuinigd kon

worden en waar er een beleidsaccent, een extra investering gepleegd moest worden. Hiervoor waren in het voorjaar maandelijkse raadsbijeenkomsten gepland met een afrondend Richtinggevend debat in mei 2020. Dit proces ter voorbereiding van de begroting 2021 is rigoureus aangepast na het uitbreken van de COVID-19 crisis. De primitieve begroting voor 2021 is voorbereid als een beleidsarme begroting. Daarna kreeg de Midterm review in september het karakter van een 1e begrotingswijziging met concrete voorstellen om te bezuinigen en te investeren. Een nieuwe financiële werkelijkheid en onzekere verwachtingen hoe de crisis zich zou ontwikkelen en welke consequenties hieruit zouden voortvloeien, vormden de context waarbinnen de raad deze besluiten moest nemen. Minder vrije ruimte voor de raad om keuzes te maken voor alternatieve scenario's was hiervan het gevolg, zo is in evaluatieve zin geconstateerd.

- ***Koers sociaal domein uitgewerkt***

Sturing op jeugdhulp
De raad heeft zijn controlerende taken met name vormgegeven aan de hand van het Rekenkamerrapport 'Wachttijden in de jeugdhulp', waarvan hij de aanbevelingen begin 2020 heeft vastgesteld. Sturing gaf de raad door middel van een aantal agenda-initiatieven. Zo is er op initiatief van een aantal raadsleden een Open Podium gehouden over het Integraal ondersteunen van jongeren van 17 tot 27 jaar die uitvallen in school en participatie-trajecten. Een agenda-initiatief van raadsleden om naar aanleiding van media-aandacht het misbruik onder jongeren in de jeugdhulp te bespreken is uitgesteld, omdat dit gevoelige onderwerp zich niet leent voor digitale bespreking.
In de maanden april, mei en juni – de periode van de eerste *tichtplicht* – zijn er op initiatief van de raad digitale 'corona-overleggen' gehouden waarbij de woordvoerders zorg de actuele ontwikkelingen met de portefeuillehouders hebben besproken.

Uitvoeringsplan herijking Wmo 2019
Het jaar 2020 stond in het teken van de voorbereidingen op de inwerkingtreding van de herijking Wmo in 2021. Op 9 maart heeft de raad de Verordening Wmo 2021 vastgesteld, d.w.z. de regelingen die voortvloeien uit het Uitvoeringsplan Herijking Ondersteuning Wmo van 2019.
De raad heeft vanwege de moeizame aanloop van de planvorming, de voorbereidingen nauwlettend gevolgd. Door middel van de motie 'Geld voor zorg naar zorg' zijn de kaders voor de uitvoering aangescherpt. De raad heeft de voortgang gevolgd via (digitale) bijpraatsessies, een kennismaking met de nieuwe aanbieders voor basis- en aanvullende ondersteuning en een tweetal politieke dialogen met de wethouder.

- ***Kaders Omgevingswet***

Naar verwachting treedt de omgevingswet 1 januari 2022 in werking. De Omgevingswet verplicht gemeenten om een Omgevingsvisie op te stellen. Omgevingsvisies kunnen vooruitlopend op de inwerkingtreding van de wet door de gemeenteraad worden vastgesteld. Met de motie Voorbereiding Besluiten Omgevingswet (aangenomen bij de Begrotingsbehandeling 2021), heeft de raad de discussie over o.a. het adviesrecht van de gemeenteraad bij afwijkingen van de omgevingsvergunning willen opstarten. Het college is daarom verzocht om in het eerste kwartaal van 2021 een discussienotie naar de raad te sturen.

De raadswerkgroep Omgevingswet organiseerde begin 2020 een werkconferentie voor de raad onder leiding van Pascale Georgoupoulou van de VNG, bedoeld om de raad te informeren over de keuzes die de raad kan maken bij de vaststelling van de Omgevingsvisie.

- ***Werkmethoden raad geëvalueerd***

In 2020 is door de vice voorzitter van de raad samen met de griffier een gespreksronde gevoerd met -vertegenwoordigingen- van alle fracties uit de raad om een beeld te krijgen van hoe de huidige werkwijze van de raad wordt beoordeeld. In deze gesprekken zijn ook suggesties voor verbeteringen gevraagd. Daarnaast zijn aanvullende gesprekken gevoerd met leden van het college en de

ambtelijke dienst. Om helderheid te krijgen over hoe de huidige werkwijze wordt beoordeeld door inwoners en organisaties in de gemeente is onderzoek uitgevoerd onder deelnemers aan de Open Podia. De opbrengst van deze exercitie is inmiddels gedeeld en besproken met de fractievoorzitters. Op basis hiervan zal begin 2021 een besluit worden genomen over aanpassing van de werkwijze. Zodra hier richting in is gekozen zal het Reglement van Orde hierop worden aangepast.

5. Gevolgen COVID-19 voor het bestuur

Door de pandemie was er vooral digitaal contact mogelijk tussen samenleving, raad en college en vonden er minder fysieke ontmoetingen en werkbezoeken plaats. Raadsvergaderingen vonden veelal digitaal plaats. Er werd wettelijk geregeld dat de raad ook in een digitale raadsvergadering besluiten mocht nemen. Een unicum, want voorheen was dit niet mogelijk. Wettelijk was het wel toegestaan om fysieke gemeenteraadsvergaderingen te houden, de beperking voor het maximum aantal personen dat bij elkaar kan komen, geldt niet voor bijeenkomsten van volksvertegenwoordigers.
De burgemeester is voorzitter van de Veiligheidsregio Fryslân en heeft gedurende het jaar de raad op diverse momenten geïnformeerd. Zie ook het programma Veiligheid wat betreft crisisbeheersing. Burgemeester Buma is naar alle partijen steeds als verbinder opgetreden. Hij was de spil in de communicatie over COVID-19. Ook bezocht hij samen met andere bestuurders bijvoorbeeld het Medisch Centrum Leeuwarden en stak onze zorgverleners een hart onder de riem.
COVID-19 was verder aanleiding tot meerdere informatieve “corona-brieven” van college aan raad en een aantal digitale bijpraatsessies van college(leden) met raad. Daarmee was 2020 ook in bestuurlijk opzicht een bijzonder jaar. Een belangrijke bestuurlijke opgave voor 2021 is om de financiële schade en gevolgen van de pandemie zoveel mogelijk op te vangen en daar waar mogelijk impulsen te geven die het herstel versnellen.

Wat heeft het gekost?

Tabel 42 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	4.491	4.586	5.255	-669
Baten	10	10	893	884
Saldo van baten en lasten	**-4.482**	**-4.576**	**-4.362**	**215**
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**0**	**0**	**0**	**0**
Resultaat	**-4.482**	**-4.576**	**-4.362**	**215**

Tabel 43 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG009 - Bestuur	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP071 - Gemeenteraad	2.359	0	2.232	0	127	0	127
R2BLP072 - College van B&W	2.227	10	3.023	893	-796	884	88
Totaal	**4.586**	**10**	**5.255**	**893**	**-669**	**884**	**215**

Gemeenteraad (voordeel € 127.000)
Op het beleidsproduct is een voordeel ontstaan van € 127.000. Een groot deel van dit positieve resultaat wordt veroorzaakt door lagere voorlichtingskosten. Door de bijzondere situatie in 2020 vanwege COVID-19 zijn voorgenomen maatregelen op dit vlak niet uitgevoerd.
Verder is er een nadeel ontstaan op de accountantskosten van € 46.000 als gevolg van meerwerk, en een voordeel op de opleidingskosten van € 49.000 omdat er minder opleidingen zijn gevolgd.

College van B & W (voordeel € 88.000)
Het nadeel op de lasten wordt met name veroorzaakt doordat vanwege de gedaalde rekenrente extra stortingen in de voorziening APPA (Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers) moesten worden gedaan. Op de baten ontstond een voordeel door een verzekeringsuitkering. Daarnaast vielen enkele andere, kleine voordelen te noteren.

Toelichting investeringen

Investeringen zijn niet van toepassing voor dit programma.

Betrokken verbonden partijen

Er zijn geen betrokken verbonden partijen.

Programma Algemene baten en lasten

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

1. Blijvend gezonde financiële positie

- ***Stand van zaken bezuinigingsprogramma's voorgaande collegeperioden***

De bezuinigingspakketten uit de vorige collegeprogramma's zijn voor het overgrote deel gerealiseerd. Zoals in eerdere jaarverslagen is gemeld is vertraging opgetreden in het bewerkstelligen van efficiencyvoordelen door verdergaande digitalisering van bedrijfsprocessen op enerzijds het terrein van documentaire Informatievoorziening en anderzijds publieke dienstverlening. De hiermee samenhangende beoogde besparing die volgens de eerdere planning uiterlijk eind 2017 had moeten zijn gerealiseerd, bedraagt in totaal € 550.000. De oorzaak van dit uitstel is gelegen in de vertraging die is opgetreden in de implementatie van de benodigde software en het inregelen van de daarmee samenhangende nieuwe werkprocessen. Voor beide efficiency maatregelen zijn nieuwe business cases opgesteld die naar verwachting vanaf 2021 tot de eerste resultaten zullen leiden. In de jaarrekening 2020 is het incidentele nadeel als gevolg van deze vertraging voor € 350.000 opgevangen door gerichte besparingen op andere posten. Hiervan heeft € 150.000 een structureel karakter, het restant van de tegenvaller is verwerkt in de jaarrekening. Onderstaand wordt ingegaan op de stand van zaken van de nog lopende bezuinigingsprogramma's voor zo ver zij het verslagjaar 2020 omvatten.

- ***Stand van zaken bezuinigingen collegeprogramma "De kracht van samen"***

Het bezuinigingspakket van het huidige collegeprogramma berust in grote mate op twee pijlers:

1. De besparingen opgenomen in het koersdocument herijking sociaal domein van in totaal € 10,8 mln.
2. De besparingen op de bedrijfsvoering van in totaal circa € 4 mln bestaande uit de volgende onderdelen:
   - De taakstelling van € 2,3 mln door middel van het niet volledig vervangen van de uitstroom al gevolg van pensionering.
   - Een besparing van in totaal € 1,5 mln door het niet volledig compenseren van prijsstijgingen.
   - Een besparing van € 200.000 door het opschonen van inkoopcontracten.

Ad 1. Stand van zaken besparingen Koersdocument

In het koersdocument Herijking sociaal domein is een besparing opgenomen van in totaal € 10,8 mln. Het verloop en ontwikkeling van deze taakstelling is in onderstaande monitor weergegeven. De groene *smiley* geeft aan dat de taakstelling is gerealiseerd. De gele *smiley* betekent dat deze (nog) niet volledig is gerealiseerd of nog moet starten (2021).

Tabel 44 Monitor 'De kracht van samen' **Bedragen x € 1.000**

	DE KRACHT VAN SAMEN	OPGAVE								Fte's
		Totaal	2018		2019		2020		2021	
	Herijking sociaal domein (koersdocument)									
1	Korting op P-budget	1.000	1.000	☺						
2	Regio-taken Beschermd wonen	450					450	☺		
3	Voormalige taken Wellzo	750			300	☺	450	☺		
4	Planvorming Wmo	3.600			1.250	☺	1.300	😐	1.050	😐
5	Sturen op kosten jeugd	4.000			1.000	☺	1.500	☺	1.500	😐
6	Efficiencykorting Amaryllis	500			500	☺				
7	Bedrijfsvoering Sociaal Domein	500					500	☺		7,69
	Totaal structureel	10.800	1.000		3.050		4.200		2.550	7,69

In de jaarstukken 2019 is aangegeven dat er een vertraging was opgetreden in de beoogde taakstelling met betrekking tot de Wmo-uitgaven. Voor een toelichting hierop verwijzen wij naar de vorige jaarstukken. De achterstand in 2019 op de Wmo- taakstelling is door extra inspanning van Amaryllis en de gemeente volledig ingehaald en de taakstelling voor 2020 is voor meer dan de helft gerealiseerd. Het resterende deel van de taakstelling 2020 wordt in 2021 gerealiseerd. Daarover zijn met de aanbieders afspraken vastgelegd. De inzet heeft er ook toe geleid dat de implementatie van de nieuwe werkwijze, die per 2021 start, succesvol is afgerond. Daarmee is een stevig fundament gelegd voor het realiseren van de volledige Wmo-taakstelling van € 3,6 mln ingaande 2021.
De verschillende getroffen maatregelen in de jeugdzorg, zoals de invoering van het Jeugd Expert team (JET), de steunstructuur 12+, de aanbesteding en daaraan gekoppelde transformatie voor de hoog specialistische jeugdzorg en de aanpak vanuit de "Taskforce Jeugd" zorgen ervoor dat de kosten van de jeugdzorg binnen het vastgestelde kader blijven en dat de taakstelling t/m 2020 is gerealiseerd.

Ad 2. Realisatie taakstelling bedrijfsvoering iets vertraagd maar nog op koers
De taakstelling op personeel vraagt om intensieve inspanningen maar beweegt zich vooralsnog binnen het vastgestelde kader (totale besparing van € 2,3 mln), zij het in een wat andere fasering dan oorspronkelijke gepland. We verwijzen in dit verband ook naar paragraaf 2.2.5 Bedrijfsvoering.

- ***Aanvullende bezuinigingen begroting 2020 (het 2 mln pakket)***

In aanvulling op het pakket aan bezuinigingen zoals opgenomen in het Collegeprogramma is bij de begroting 2020 besloten tot de volgende structurele bezuinigingsmaatregelen:

Tabel 45 Aanvullende structurele bezuinigingsmaatregelen **Bedragen x € 1.000**

Maatregel	2020	2021	2022	2023	Totaal
Herplant bomen			200		200
Evenementen 2.0 plus handhaving			260		260
Sport in de Zuidlanden		330	-165		165
Verkeersknelpunten		200			200
Opbrengst parkeren	500				500
Bijdrage gebiedsontwikkeling WTC à fonds perdu; kapitaallast vervalt	300				300
Verlaging storting AR t.l.v. exploitatie				300	300
Vrijval budget peuterspeelzaalwerk	100				100
Totaal	**900**	**530**	**295**	**300**	**2025**

Alle maatregelen zullen naar verwachting worden gerealiseerd. De maatregelen voor de jaarschijf 2020 zijn volgens plan doorgevoerd.

2. Verbeteren Publieke dienstverlening

Realisatie visie op dienstverlening

a. Elk jaar neemt de vraag naar communicatie via sociale media toe (+30% in 2020). Het voldoet aan een grote behoefte. In 2020 zijn we gestart met een experiment met live chat. Ook daar is enorm positief op gereageerd.
b. Door omstandigheden (COVID-19) is het voorgenomen klanttevredenheidsonderzoek niet uitgevoerd.
c. Er was behoefte aan meer invloed op het eigen werkrooster. Daarom is het instrument *work force* management (de juiste persoon, met de juiste vaardigheden, op de juiste taak, op het juiste moment) ingevoerd bij een van de teams. Dat werkt naar behoren. Het instrument gaat nu ook ingezet worden bij meerdere teams van Publieke dienstverlening.
d. De voorbereidingen op de Wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer zijn gestart en zullen in 2021 verder worden opgepakt. De wet wordt op 1 juli 2022 van kracht.

Pilot bezorgen documenten Burgerzaken verlengd
De pilot voor het op locatie bezorgen van reisdocumenten liep in de periode 2019-2020 en is incidenteel met de hiervoor beschikbaar gestelde middelen (€ 45.000) gedekt. Er zijn criteria benoemd waarop de pilot zou worden geëvalueerd: een bezorgpercentage van minimaal 10% en een hoge klanttevredenheid. Door omstandigheden is de pilot niet geëvalueerd. Wel kunnen we de gebruikscijfers zien: in 2019 en begin 2020 haalden we het streefcijfer van de bezorging niet (gemiddeld zo'n 8%). De COVID-19 crisis heeft echter een groot effect op het gebruik: sinds maart 2020 is het gebruik meer dan verdubbeld (gemiddeld 19%). Daarom verlengen we de pilot op basis van dekking vanuit de COVID-19 middelen van het Rijk en evalueren we de pilot eind 2021.

Wat heeft het gekost?

Tabel 46 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	18.714	34.005	24.221	9.784
Baten	14.122	21.463	20.807	-657
Saldo van baten en lasten	**-4.592**	**-12.542**	**-3.414**	**9.128**
Toevoegingen aan reserves	5.146	3.372	9.649	-6.277
Onttrekkingen aan reserves	13.713	19.765	19.490	-274
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**8.567**	**16.393**	**9.841**	**-6.551**
Resultaat	**3.975**	**3.851**	**6.428**	**2.577**

Tabel 47 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG015 - Algemene baten en lasten	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP006 - Dienstverlening voor derden	19.648	19.648	19.331	19.351	317	-297	21
R2BLP053 - Stelposten c.a.	6.876	164	6.785	161	91	-3	88
R2BLP067 - Burgerzaken	2.993	1.728	2.796	1.311	197	-417	-220
R2BLP079 - Algemene baten en lasten	6.387	19.688	3.456	19.474	2.931	-214	2.717
R2BLP120 - Vergunningen & leefomgeving	1.473	0	1.502	0	-29	0	-29
Totaal	**37.377**	**41.228**	**33.870**	**40.297**	**3.507**	**-931**	**2.577**

Dienstverlening voor derden (voordeel € 21.000)
Op dienstverlening voor derden is per saldo sprake van een voordeel van € 21.000. De lasten zijn € 552.000 lager, terwijl ook de baten € 531.000 lager zijn dan begroot.

Sociaal Domein Fryslân
De lasten van Sociaal Domein Fryslân zijn € 161.000 hoger dan begroot. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door lasten op het project inkoop jeugd. De nog ontvangen baten op het project inkoop jeugd zullen in 2021 gefactureerd worden aan de Friese gemeenten. Ook in 2021 worden nog lasten op deze post verwacht. De baten en lasten zijn beide met een bedrag van € 205.000 overschreden, omdat in de begroting 2020 hier geen rekening mee gehouden is.

Bureau zelfstandigen Fryslân
Als gevolg van de regionale uitvoering van de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) in Friesland is de dienstverlening voor derden door Bureau Zelfstandigen Fryslân fors toegenomen. Zowel de lasten als de baten zijn hierdoor € 967.000 hoger uitgevallen.

Dienstverlening Shared Service Center
Door een wijziging in 2020 t.a.v. de administratieve verwerking van de zogenaamde penvoerderskosten (beheerkosten van applicaties die de gemeente Leeuwarden voorschiet en naderhand bij de regionale partners weer terugvraagt) zijn deze kosten en baten abusievelijk tweemaal in de begroting 2020 terechtgekomen Hierdoor zijn de werkelijke baten en lasten m.b.t. dienstverlening aan derden
€ 317.000 lager dan begroot.

RIEC-Noord
Het RIEC Noord-Nederland (Regionaal Informatie- en Expertise Centrum) maakt sinds 2020 deel uit van de gemeentelijke begroting en administratie. Het RIEC ontvangt met name meerjarige bijdragen vanuit het ministerie van Justitie en Veiligheid. Na vaststelling van de begroting werd bekend dat het Rijk in 2020 aanvullende middelen beschikbaar stelde. Deze zijn geoormerkt voor het RIEC, waarmee er geen invloed op het resultaat van de gemeente Leeuwarden ontstaat.

Burgerzaken (nadeel € 220.000)
Als gevolg van COVID-19 zijn er in 2020 minder producten afgegeven zoals verklaringen omtrent gedrag en reisdocumenten. Voor rijbewijzen die zouden verlopen tussen 1 februari en 1 december 2020 lag er een ministerieel besluit deze administratief met 9 maanden te verlengen. Daarnaast zijn er ook minder huwelijksvoltrekkingen aan de orde geweest. De totale inkomsten bleven daardoor met € 282.000 achter bij de begroting. Door de vraaguitval hoefden er ook minder (inkoop) kosten te worden gemaakt. Dat gaf een besparing van € 79.000.
Verder is op verkiezingen op de baten een nadeel van € 135.000 ontstaan, en tegelijk een voordeel van € 118.000 op de kosten. Per saldo heffen deze resultaten elkaar vrijwel op. Deze verschillen zijn grotendeels administratief van aard.

Algemene baten en lasten (voordeel € 2.717.000)
Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Mutaties voorziening arbeidsgerelateerde kosten (nadeel € 128.000)
De voorziening FLO voor het brandweerpersoneel is eind 2017 overgedragen aan de Veiligheidsregio Fryslân. Conform de bij de overdracht gemaakte afspraken blijven sommige dotaties aan deze voorziening voor rekening van de gemeente Leeuwarden. Vanwege het onvoorspelbare karakter van deze dotaties wordt er niet voor begroot, zodat de bijdrage over 2020 ad € 128.000 ten laste van het rekeningresultaat komt.

Koersdocument Sociaal Domein (voordeel € 1.065.000)
Vanaf 2021 vindt er een nieuwe werkwijze plaats voor de basisondersteuning en aanvullende ondersteuning Wmo, de buurt- en dorpskamers en de toegang van de jeugdzorg via het jeugd expertteam. Voor de implementatie van deze werkwijze is vanaf 2018 € 3,8 mln beschikbaar zoals vastgelegd in het Koersdocument Sociaal Domein. De implementatie is eind 2020 afgerond waarbij een deel van de kosten nog in 2021 wordt betaald. Hiervoor is in de reserve budgetoverheveling nog € 274.000 beschikbaar. Op het totale project resteert een voordeel van € 816.000 dat in 2020 vrijvalt. Dit saldo ontstaat vooral door een soepele overgang van personeel tussen aanbieders waardoor verwachte frictiekosten achteraf niet nodig waren. Voor eventuele knelpunten was een budget van € 249.000 beschikbaar. Dit is niet benut, waardoor er een voordelig saldo van € 249.000 is ontstaan.

Saldo budgetsamenvatting (nadeel € 121.000)
Dit betreft een post die onjuist is begroot en eigenlijk onderdeel had moeten uitmaken van het *treasury* resultaat. Daarom zou het *treasury* resultaat eigenlijk € 121.000 nadeliger moeten zijn.

Diverse mutaties voorzieningen (voordeel € 1.256.000)
Afhankelijk van de activiteit die een gemeente verricht, kan de btw op inkoopfacturen worden teruggevraagd bij het btw-compensatiefonds of de aangifte omzetbelasting, of moet (een deel van) de btw als kosten worden genomen. Periodiek wordt beoordeeld of de btw-verrekening op juiste wijze heeft plaatsgevonden. In 2019 en 2020 heeft een nadere beoordeling plaatsgevonden. In 2019 is in de jaarstukken een last van € 646.000 verantwoord. In 2020 heeft de Hoge Raad uitspraak gedaan in een zaak over btw op re-integratie activiteiten. Op basis daarvan is de verwachting dat er geen sprake is van een btw-last, maar juist een vordering ontstaat.

Diverse mutatie loonkosten (voordeel € 553.000)
Doordat personele lasten voor het management (€ 456.000) en voor de oplegging en invordering van gemeentelijke belastingen (€ 97.000) abusievelijk op dit beleidsproduct zijn begroot, maar wel verantwoord zijn op de juiste beleidsproducten ontstaat hier een voordeel van € 553.000.
Dit voordeel moet daarom worden afgezet tegen het nadelige resultaat op beleidsproduct 102 Management en tegen het nadelige resultaat op beleidsproduct 077 Algemene belastingen.

Toelichting investeringen

Investeringen zijn niet van toepassing voor dit programma.

Betrokken verbonden partijen

Geen.

Kengetallen

Tabel 48 Kengetallen Bestuur en middelen

	Indicator	eenheid	bron	Meting 2019	Meting 2020
1.	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	11,4 fte 123.107 inw.	11,8 fte 124.517 inw.
2.	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	11,7 123.107 inw.	12,5 124.517 inw.
3.	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	Eigen begroting	859	852
4.	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	Eigen begroting	18,2	17,3
5.	Overhead	% van totale lasten	Eigen begroting	6,1	7,2
6.	Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	CBS	156	168

2.1.5 Domein Overige lasten en baten

Algemene dekkingsmiddelen

Tabel 49 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	37.499	1.403	2.182	-779
Baten	399.519	383.455	388.532	5.077
Saldo van baten en lasten	**362.020**	**382.052**	**386.350**	**4.298**
Toevoegingen aan reserves	300	180	2.036	-1.856
Onttrekkingen aan reserves	300	505	505	0
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**0**	**325**	**-1.531**	**-1.856**
Resultaat	**362.020**	**382.377**	**384.820**	**2.442**

Tabel 50 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG016 - Algemene dekkingsmiddelen	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo
R2BLP077 - Algemene belastingen	2.883	34.196	3.172	34.392	-289	196	-94
R2BLP086 - Gemeentefonds	0	349.498	1.779	354.325	-1.779	4.826	3.047
R2BLP094 - Dividend	56	266	56	321	0	55	55
R2BLP100 - Financiering	-1.356	0	-790	0	-566	0	-566
Totaal	**1.583**	**383.960**	**4.218**	**389.037**	**-2.635**	**5.077**	**2.442**

Algemene belastingen (nadeel € 94.000)

OZB en invordering
Mede door bijstellingen van WOZ-waarden, onder andere op voorspraak van de Waarderingskamer, is er
€ 293.000 meer OZB gerealiseerd. Deze bijstellingen vonden plaats nadat de raad de tarieven voor 2020 had vastgesteld. Vanwege COVID-19 heeft de invordering van OZB enige tijd stilgelegen. Dat geldt ook voor de inzet op aanmaningen en dwangbevelen. Daardoor is voor aanmaningen en dwangbevelen
€ 209.000 minder ontvangen dan begroot. Er is extra personele capaciteit ingezet voor langdurige ziektevervanging. De niet begrote kosten € 194.000 moeten afgezet worden tegen de meevaller van € 115.000 op beleidsproduct 079 Algemene baten en lasten.

Toeristenbelasting
De verwachte opbrengst over 2020 bedraagt € 266.000. Een deel van deze aangiften moet nog worden beoordeeld. In de opbrengst 2020 zit ook de afrekening van € 144.000 over het jaar 2019. Over 2020 zijn de opbrengsten daarmee circa € 19.000 hoger dan geraamd. Omdat het resultaat nihil is leidt dit per saldo tot een aanpassing van de baten en lasten van € 163.000.

Precariobelasting
De legesopbrengsten zijn in 2020 € 45.000 lager dan geraamd. Als gevolg van Covid-19 zijn er minder inkomsten dan begroot.

Gemeentefonds (voordeel € 3.047.000)
Op een totale begrote uitkering uit het Gemeentefonds van ruim € 349 mln, is in 2020 sprake van een voordeel van ongeveer € 3,0 mln. Dit komt met name door onderstaande ontwikkelingen:

- positieve bijstelling uit de septembercirculaire 2020 welke niet in de begroting is opgenomen
  (€ 1.300.000)
- diverse hoeveelheidsverschillen (€ 1.262.000)
- verhoging van de uitkeringsfactor met 2 basispunten (€ 299.000)
- positieve afwikkeling van eerdere jaren (€ 186.000)

Bij de baten is een bedrag van € 1.779.000 ontvangen als compensatiepakket voor Covid-19 via de decembercirculaire 2020. Deze baat is tevens meegenomen in de budgetoverheveling, waardoor deze ook als last is opgenomen.

Financiering (nadeel € 566.000)
In de Turap werd een nadeel van € 700.000 aangegeven. Het nadeel valt in werkelijk € 134.000 lager uit. Als gevolg van de dalende rente op nieuw aan te trekken leningen is € 437.000 minder aan externe rente betaald (voordeel). Daar staat tegenover dat de interne doorbelasting omlaag zijn bijgesteld. Dit heeft een nadelig effect van € 804.000. Verder zijn er minder rentekosten voor voorgenomen investeringen, doordat investeringen (nog) niet zijn gedaan (nadeel € 199.000).

Toelichting investeringen

Investeringen zijn niet van toepassing voor dit programma.

Overhead

Tabel 51 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	43.288	45.798	43.627	2.171
Baten	586	439	722	283
Saldo van baten en lasten	**-42.702**	**-45.359**	**-42.905**	**2.454**
Toevoegingen aan reserves	0	908	1.147	-239
Onttrekkingen aan reserves	0	1.836	342	-1.494
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**0**	**928**	**-805**	**-1.733**
Resultaat	**-42.702**	**-44.431**	**-43.710**	**721**

Tabel 52 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG017 - Overhead	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP102 - Management	7.016	0	7.082	10	-66	10	-57
R2BLP103 - Financiën, toezicht en controle	6.747	149	6.592	90	156	-59	97
R2BLP104 - P&O/HRM	4.988	89	4.777	154	211	65	276
R2BLP105 - Inkoop, aanbest. & contractman.	642	0	703	0	-61	0	-61
R2BLP106 - Interne en externe communicatie	2.712	0	2.643	3	69	3	73
R2BLP107 - Juridische zaken	1.762	0	1.629	0	133	0	133
R2BLP108 - Bestuurszaken en best. ondersteuning	2.955	384	2.697	158	258	-226	32
R2BLP109 - Informatievoorziening & automatis.	12.083	1.504	10.551	454	1.531	-1.050	481
R2BLP110 - Facilitaire zaken en huisvesting	5.272	149	5.195	128	77	-21	56
R2BLP111 - Documentaire informatievoorziening	1.206	0	1.415	9	-209	9	-200
R2BLP112 - Managementondersteuning	4.308	0	4.354	58	-47	58	11
R2BLP113 - Correctie overhead	-2.985	0	-2.865	0	-120	0	-120
Totaal	**46.706**	**2.275**	**44.774**	**1.064**	**1.932**	**-1.211**	**721**

Bij de jaarrekeningcontrole 2019 is geconstateerd dat lasten ten onrechte werden toegerekend aan overhead. Derhalve is de begroting 2020 op dit punt aangepast.

Management (nadeel € 57.000)
Per saldo bestaat het nadeel op de lasten van € 66.000 uit de volgende posten: een nadeel van € 456.000 doordat personele lasten hier zijn verantwoord maar begroot waren op beleidsproduct 079 Algemene baten en lasten (verschuiving van kosten), daarnaast is een voordeel van € 287.000 doordat minder is uitgegeven dan begroot aan maatregelen m.b.t. COVID-19, doordat de kosten voor ARBO-voorzieningen en voor de inzet van personeel lager uitvielen dan verwacht. Verder is er een voordeel van € 235.000 ontstaan door lagere kosten op het vlak van de (secundaire) personeelskosten.

Financiën, toezicht en controle (voordeel € 97.000)
Personeel verloop zorgde ervoor dat lasten tijdelijk wegvielen. Door die meevaller was het niet nodig de reservering voor herindelingspersoneel volledig aan te spreken. Deze middelen blijven beschikbaar voor volgend jaar.

P&O/HRM (voordeel € 276.000)
Onze structurele overheadbudgetten bevatten een component voor dekking van incidentele onvoorziene kosten. Het beroep hierop is in 2020 meegevallen. Dat geeft een meevaller van € 356.000.

Juridische zaken (voordeel € 133.000)
In 2020 is een afname in het aantal juridische procedures te constateren. Hier is mogelijk een verband met COVID-19. Dit heeft ertoe geleid dat er minder kosten zijn gemaakt voor juridische ondersteuning en advisering, gerechtskosten. Er hebben ook minder zittingen plaatsgevonden van de adviescommissies bezwaarschriften.

Bestuurszaken en bestuurlijke ondersteuning (voordeel € 32.000)
Deze post bestaat hoofdzakelijk uit twee onderdelen. Het eerste onderdeel betreft extra uitgaven bij Concern (€ 120.000) die worden gedekt door detacheringsopbrengsten van medewerkers (€ 104.000) van deze afdeling. Het tweede onderdeel bestaat uit lagere lasten bij de Leeuwarder Digitale Agenda (€ 448.000). Daar staat een lagere onttrekking aan de reserve budgetoverheveling tegenover (€ 448.000).

Leeuwarder digitale agenda: Zorgen dat alles "slimmer" wordt door gebruik technologie
Na de vaststelling van de Leeuwarder digitale agenda (LDA) in 2019, is gestart met het beter benutten van digitalisering en technologie bij het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. Er zou steeds meer geautomatiseerd, eenvoudig of vanzelfsprekend moeten kunnen in Leeuwarden. Dit draagt op termijn bij aan een mooier en beter leven van mensen in Leeuwarden en aan de betere uitvoering van onze publieke taken.
2020 was het jaar van bewustwording, het opdoen van kennis en vaardigheden op het gebied van nieuwe mogelijkheden en de toepassing daarvan. Door COVID-19 liep de voorgenomen uitvoering van experimenten wat vertraging op. Met het over te hevelen budget (zoals hierboven al aangegeven), worden de uitgestelde experimenten alsnog in 2021 uitgevoerd.
Enkele resultaten tot nu toe zijn verder:

1. De start van de vernieuwing van de gemeentelijke (digitale) informatievoorziening en dienstverlening volgens de leidende principes van de LDA, zoals "slim" volgen, samenwerken in de regio, samen organiseren (*Common Ground)* en het centraal stellen van maatschappelijke waarde creatie. Dit is een proces wat meerdere jaren beslaat en waar we nog aan het begin van staan.
2. Meer datagedrevenheid door:
   - uitvoering van de visie op datagedreven werken binnen Leeuwarden;
   - te werken aan datacases op het gebied van duurzaamheid (de Energiecoach) en armoede (I4Sociaal);
   - funding aan DataFryslân ten behoeve van datacases op het gebied van het sociaal domein en toerisme & recreatie.
3. De start die is gemaakt met *Robotic Proces Automation* (RPA): aanvragen Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) zijn veel efficiënter afgehandeld. Dit is het eerste voorbeeld van een succesvol experiment. RPA gaat nu ook verder ingezet worden binnen onze bedrijfsvoering.

Informatievoorziening en automatisering (voordeel € 481.000)
Verschillende werkzaamheden zijn vertraagd door COVID-19. Dat vertaalt zich in lagere kosten ad € 1.500.000 voor onder andere externe consultancy. Daar staat tegenover dat € 1.000.000 minder wordt onttrokken aan de reserve budgetoverheveling (lagere bate).

Documentaire informatievoorziening (nadeel € 200.000)
Vooruitlopend op digitalisering is enkele jaren geleden een structurele personele taakstelling begroot. De digitalisering is nog niet gerealiseerd, en daardoor de taakstelling ook niet. Dat leidt tot een overschrijding van personele kosten van 219K.

Correctie overhead (nadeel € 120.000)
Op begrotingsbasis wordt structureel een bedrag van circa € 3 mln van onze overheadkosten gedekt uit investeringen en werken voor derden. Wanneer deze werkzaamheden vertraging oplopen of niet doorgaan, is deze overheaddekking lager.

Toelichting investeringen

Tabel 53 **Bedragen x € 1.000**

R2PRG017 - Overhead		Krediet	Realisatie ult. 2020	Rest krediet	Afsluiten Ja/Nee
INV391918	Verbouw KCC	511	473	38	Nee
INV392002	Huisvesting gemeentehuis	130	26	104	Nee
INV512001	Corona - thuiswerkdevices (3jaar)	308	308	0	Ja
INV512002	Corona - arbo proof thuiswerkplekken	600	387	213	Nee
INV521904	Infra - Netwerk 2019	148	113	35	Ja
INV521905	Infra - Servers & storage 2019 Lasten	1.719	1.698	21	Ja
INV521905	Infra - Servers & storage 2019 Baten	-4	-4		
INV521907	Werkplek - mob. devices 2019 (3 jaar)	225	217	8	Ja
INV522001	Infrastructuur ICT 2020	218	92	126	Nee
INV522002	Werkplek - mob. devices (3 jaar)	1.000	695	305	Nee
INV522003	Werkplek - overige devices (5 jaar)	200	82	118	Nee
INV522004	Vervanging digitale werkplek fase 4	982	600	383	Ja
INV522005	Infra - Netwerk 2020	1.220	371	849	Nee
INV522006	Infra - Servers & storage 2020	150	83	67	Nee
INV522007	Infra - Overig 2020	150	9	141	Nee
INV561707	Doorontw. Inform.voorz. SD Lasten	144	121	8	Ja
INV561707	Doorontw. Inform.voorz. SD Baten	-136	-121		
INV561805	Update Coda, Corsa en E factur. Lasten	213	152	10	Nee
INV561805	Update Coda, Corsa en E factur. Baten	-159	-108		
INV561902	Knelpuntenbudg '19 (kleine B.C's) Lasten	103	54	1	Ja
INV561902	Knelpuntenbudg '19 (kleine B.C's) Baten	-48	0		
	Totaal	**7.674**	**5.247**	**2.427**	

Met betrekking tot de hiervoor vermelde kredieten is in 2020 voor een bedrag van € 3.050.000 geïnvesteerd (cumulatieve uitgaven op deze kredieten inclusief voorgaande jaren € 5.247.000). Voor de continuïteit van de informatie- en automatisering is in 2020 voor circa € 1,3 mln geïnvesteerd in de ICT-infrastructuur. Daarnaast was er ook een omvangrijk meerjarig vervangingsproject voor werkplekken van de gemeente Leeuwarden en een aantal externe partners.

Hieraan is in 2020 € 600.000 besteed. Daarnaast zijn er in 2020 vanwege COVID-19 voor € 695.000 investeringen gedaan in aanvullende thuiswerkfaciliteiten. Dit is noodzakelijk geworden, omdat sinds het voorjaar een groot deel van de medewerkers plotseling noodgedwongen waren om vanuit hun eigen huis te gaan werken. De verbouw van het callcenter in het gemeentehuis kon ondanks COVID-19 gewoon doorgaan. De laatste werkzaamheden worden in 2021 verricht. In 2020 is voor huisvesting in totaal € 460.000 uitgegeven.

Onvoorziene uitgaven

Tabel 54 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	136	136	9	127
Baten	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	**-136**	**-136**	**-9**	**127**
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**0**	**0**	**0**	**0**
Resultaat	**-136**	**-136**	**-9**	**127**

Tabel 55 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG018 - Onvoorziene uitgaven	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP091 - Onvoorzien	136	0	9	0	127	0	127
Totaal	**136**	**0**	**9**	**0**	**127**	**0**	**127**

In de begroting 2020 was voor onvoorzien een bedrag geraamd van € 136.000. Hiervan is slecht € 9.000 uitgegeven, waardoor er een positief resultaat van € 127.000 is.

Toelichting investeringen

Investeringen zijn niet van toepassing voor dit programma.

Vennootschapsbelasting

Tabel 56 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	50	50	266	-216
Baten	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	**-50**	**-50**	**-266**	**-216**
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**0**	**0**	**0**	**0**
Resultaat	**-50**	**-50**	**-266**	**-216**

Tabel 57 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG019 - Vennootschapsbelasting	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP101 - Vennootschapsbelasting (Vpb)	50	0	266	0	-216	0	-216
Totaal	**50**	**0**	**266**	**0**	**-216**	**0**	**-216**

Met ingang van 1 januari 2016 hebben gemeenten te maken met de Wet modernisering Vennootschapsbelastingplicht Overheidsondernemingen. Dit betekent dat de gemeente vennootschapsbelastingplichtig is voor winstgevende ondernemingsactiviteiten.

Gemeente Leeuwarden is vennootschapsbelastingplichtig voor de exploitatie van haar parkeergarages. Op basis van een inschatting over 2020 en een nadere inschatting over oudere jaren, bedraagt de te betalen vennootschapsbelasting € 266.000. In de begroting is rekening gehouden met € 50.000 zodat sprake is van een overschrijding van € 216.000.

Toelichting investeringen

Investeringen zijn niet van toepassing voor dit programma.

2.2 Paragrafen

2.2.1 Lokale heffingen

De paragraaf lokale heffingen gaat over de verantwoording van de gerealiseerde opbrengsten van de gemeentelijke belastingen, heffingen, retributies en de uitvoering van het kwijtscheldingsbeleid.

2.2.1a Algemeen

De totale opbrengst aan belastingen en overige heffingen bedraagt in 2020 bijna € 73 mln. Dit komt overeen met nagenoeg 11,4% van de totale gemeentelijke baten.

In onderstaande tabel wordt inzicht verschaft in de gerealiseerde opbrengsten in verhouding tot de raming lokale heffingen en retributies. Een overzicht van de belastingcapaciteit is opgenomen in bijlage F Berekening financiële kengetallen.

Tabel 58 Opbrengsten van de diverse lokale heffingen **Bedragen x € 1.000**

Omschrijving heffing	Begroting 2020	Rekening 2020	Resultaat 2020
R2KDH001 - Algemene heffingen			
R2KDH110 - Onroerende-zaakbelastingen	32.792	33.086	294
R2KDH111 - Precariobelasting	332	287	-45
Subtotaal	**33.124**	**33.373**	**248**
R2KDH002 - Bestemmingsheffingen			
R2KDH101 - Afvalstoffenheffing	16.644	16.954	310
R2KDH102 - Hondenbelasting	507	525	18
R2KDH103 - Rioolheffing	12.253	12.246	-8
R2KDH104 - Begraafrechten	807	682	-126
R2KDH107 - Leges omgevingsvergunning	3.636	3.609	-27
R2KDH108 - Havengelden	300	349	50
R2KDH109 - Parkeerbelasting	3.320	2.518	-802
R2KDH112 - Toeristenbelasting	266	429	163
R2KDH113 - Leges Burgerzaken	1.434	1.113	-320
R2KDH114 - Veerdiensten	48	110	62
R2KDH199 - Overige heffingen	186	559	373
Subtotaal	**39.401**	**39.094**	**-307**
Totaal	**72.525**	**72.467**	**-59**

2.2.1b Onroerende-zaakbelastingen

Er is voor het tijdvak 2020 voor het eerst met de nieuwe waarderingsapplicatie gewerkt. De overgang heeft veel tijd en moeite gekost. Hierdoor is er vertraging bij de herwaardering ontstaan. Ten tijde van de opstelling van de tarieven was een groot deel nog niet gewaardeerd en gebaseerd op een reële schatting van de waarde. Dit heeft uiteindelijke geresulteerd in een meeropbrengst ten opzichte van de raming.

2.2.1c Precariobelasting

De opbrengst precariobelasting laat een nadelig resultaat zien van € 45.000. De opbrengst valt lager uit als gevolg van het verminderen van de aanslagen precariobelasting voor terrassen vanwege de COVID-19 pandemie. Hierdoor konden horecazaken een gedeelte van het jaar niet of slechts beperkt een terras voeren in 2020. De gemeenteraad heeft daarom besloten over te gaan tot ontheffing voor de maanden maart tot en met mei en tot halvering van het aanslagbedrag voor de maanden juni tot en met december. Deze opbrengstderving komt ten laste van het rekeningresultaat 2020.

2.2.1d Afvalstoffenheffing
De opbrengst afvalstoffenheffing is 1,9% hoger dan begroot, een voordeel van € 310.000. Dit wordt veroorzaakt door een hoger aantal huishoudens dan begroot en weinig tot geen leegstand.

2.2.1e Hondenbelasting
De inkomsten uit hondenbelasting kennen een voordeel van € 18.000 als gevolg van een hoger aantal hondenbezitters dan geraamd.

2.2.1f Rioolheffing
De realisatie van de rioolheffing laat een klein nadelig resultaat zien van € 8.000. Op basis van de totale raming van ruim € 12 mln is dit nagenoeg conform de raming.

2.2.1g Begraafrechten
Door een terugloop in het aantal aanvragen voor het nieuw uit te geven graf, is het resultaat verder teruggelopen.

2.2.1h Leges omgevingsvergunning
Bij het opstellen van de begroting 2020 is een opbrengst geraamd van € 3,6 mln. De werkelijke opbrengst is ook uitgekomen op een bedrag van € 3,6 mln. Dit ligt in lijn met de verwachte opbrengst.

2.2.1i Havengelden
De meeropbrengst havengelden is het gevolg van een hogere bezetting van ligplaatsen in de havens Grou-Warten en de Prinsentuin.

2.2.1j Parkeerbelasting
De inkomsten uit parkeren zijn ruim € 1 mln lager dan begroot als gevolg van COVID-19. Vanuit het Rijk zijn uit het eerste steunpakket hier gedeeltelijk compensatiemiddelen voor ontvangen.

2.2.1k Toeristenbelasting
De verwachte opbrengst over 2020 bedraagt € 266.000. Een deel van deze aangiften moet nog worden beoordeeld. In de opbrengst 2020 zit ook de afrekening van € 144.000 over het jaar 2019. Over 2020 zijn de opbrengsten daarmee circa € 19.000 hoger dan geraamd.

2.2.1l Leges burgerzaken
De verwachte opbrengst leges burgerzaken is voornamelijk een gevolg van de COVID-19 situatie.

2.2.1m Veerdiensten
De opbrengst veerdiensten hebben volledig betrekking op de overtochten “Yn é Lijte” de Burd. Afgelopen zomer zijn er veel meer fietsbewegingen geregistreerd waarbij veel gebruik is gemaakt van de pont.

2.2.1n Overige heffingen
De afwijking op de baten wordt veroorzaakt door meer vergoedingen voor graafwerkzaamheden (KLIC-graafmeldingen). Vanwege deze toekomstige herstraat werkzaamheden is een meeropbrengst van € 175.000 in de onderhoudsvoorziening verhardingen gestort.

2.2.1o Kostendekkendheid heffingen en rechten

Tabel 59 Kostendekkendheid heffingen **Bedragen x € 1.000**

Omschrijving heffing	Begrote lasten*	Perceptie-kosten	Oninbaar-heid	Over-head	BTW	Lasten totaal	Baten	Kosten-dekking
R2KDH101 - Afvalstoffenheffing	15.231	141	170	121	3.078	18.741	16.954	90,5%
R2KDH102 - Hondenbelasting	470	4	5	24	45	547	525	95,9%
R2KDH103 - Rioolheffing	10.366	102	111	625	828	12.033	12.246	101,8%
R2KDH104 - Begraafrechten	921	6	6	253	76	1.262	682	54,0%
R2KDH107 - Leges omgevingsverg.	2.818	30	32	1.271	197	4.348	3.609	83,0%
R2KDH108 - Havengelden	730	3	3	225	69	1.030	349	33,9%
R2KDH113 - Leges Burgerzaken	1.322	9	10	533	11	1.885	1.113	59,1%
R2KDH114 - Veerdiensten	321	1	1	182	17	522	110	21,0%
R2KDH199 - Overige heffingen	1.197	5	5	476	81	1.765	559	31,7%
Totaal-generaal	**33.376**	**301**	**343**	**3.710**	**4.402**	**42.132**	**36.147**	

* Betreft de netto-lasten, dus de lasten minus de baten die geen belastingopbrengsten zijn (onttrekking voorziening bijv.)

2.2.1p Uitvoering wet Waardering onroerende zaken

Op grond van de Wet WOZ wordt jaarlijks de waarde van de onroerende zaken in Leeuwarden bepaald en vervolgens meegedeeld aan de belanghebbenden. Voor het belastingjaar 2020 geldt als waardepeildatum 1 januari 2019. Op basis van de uitkomsten van de taxaties tot dusverre wordt voor 2020 bij de woningen uitgegaan van een waardestijging van 7% en bij de niet-woningen van 1%. Er waren 1341 bezwaren ingediend, 1078 woningen en 263 niet woningen, dit is circa 30% meer dan in 2019. Hiervan is bij de woningen circa 32% verlaagd en bij de niet-woningen circa 20%.

2.2.1q Kwijtscheldingsbeleid

Het toepassen van kwijtscheldingsregeling wordt in de gemeente Leeuwarden, binnen de wettelijke mogelijkheden, in de meest ruime zin toegepast.

Tabel 60 Kwijtgescholden belastingbedragen per belastingsoort **Bedragen x € 1.000**

Omschrijving heffing	Rekening 2019	Begroting 2020	Rekening 2020	Resultaat 2020
Kwijtschelding afvalstoffenheffing	1.437	1.615	1.766	-151
Kwijtschelding OZB	19	15	8	8
Kwijtschelding rioolheffing	457	452	517	-65
Totaal	**1.914**	**2.083**	**2.290**	**-208**

Een verzoek tot het verkrijgen van kwijtschelding van gemeentelijke belastingen wordt getoetst aan de betalingscapaciteit en de hoogte van het vermogen van de aanvrager. Hier zijn landelijke normeringen voor. Met ingang van 2020 wordt de uitvoering van het kwijtscheldingsbeleid door de gemeente Leeuwarden uitgevoerd. Voorheen was dit uitbesteed aan het Noordelijk Belastingkantoor. De overname heeft geleid tot een forse inkrimping van de afhandelingstijd waarbij de gemiddelde doorlooptijd werd beperkt tot slechts drie maanden. Het totaalbedrag aan verleende kwijtscheldingen is toe te schrijven aan de toename van het aantal gehonoreerde aanvragen kwijtschelding 2020 en nagekomen kwijtscheldingsverzoeken 2019.

2.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In deze paragraaf staat in welke mate de gemeente in staat is om onverwachte gebeurtenissen (risico's) met een financiële impact op te vangen, zonder ingrijpende beleidswijzigingen: het weerstandsvermogen.

2.2.2a Aanleiding en achtergrond
Net als in de afgelopen jaren is ook in deze jaarrekening het risicoprofiel weer opnieuw bekeken. Ten opzichte van de laatste actualisatie van het risicoprofiel (begroting 2021) is er sprake van wijzigingen die verderop in deze paragraaf worden toegelicht. Voor alle te onderscheiden risicogebieden geldt dat de benodigde weerstandscapaciteit toereikend is.
In deze paragraaf komen de risico's t.a.v. de weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen van de grondexploitaties verder niet aan de orde; deze worden toegelicht in paragraaf 2.2.7 Grondbeleid.

Bij de jaarstukken 2019 is de wens naar voren gekomen om de wijze van inventarisatie van de risico's en de verwerking daarvan, opnieuw tegen het licht te houden. Door de jaren heen is de gevolgde werkwijze steeds op onderdelen aangepast aan de praktijk en is het mede daardoor niet altijd meer voor iedereen helder en duidelijk wat we op dit punt doen. Tijd dus om er weer eens opnieuw kritisch naar te kijken. Daar is onlangs een start mee gemaakt door de ambtelijke organisatie. Het resultaat daarvan is helaas nog niet in de jaarstukken terug te zien. Vanwege o.a. de COVID-19 crisis is het niet gelukt om aan de verwachting op dit punt te voldoen.

Met betrekking tot de risico's en gevolgen van het COVID-19 virus het volgende. Gelijktijdig met het vaststellen van de begroting 2021 is een 1e begrotingswijziging ter vaststelling aangeboden. In de toelichting op die begrotingswijziging komt ook aan de orde op welke wijze rekening wordt gehouden met de gevolgen van de crisis. Kort samengevat:

- "De schade die naar verwachting in 2020 voor eigen rekening komt, wordt in 2020 via het rekeningresultaat 2020 ten laste van de Algemene Reserve gebracht."
  In deze jaarstukken is hierop een toelichting gegeven. De schade die in 2020 is opgetreden kan ruim binnen het rekeningresultaat worden opgevangen zonder dat daardoor de Algemene Reserve op een te laag niveau uitkomt.
- "De middelen die het Rijk beschikbaar heeft gesteld in 2020 ter compensatie van COVID-19 kosten is grotendeels nog beschikbaar voor het opvangen van schade die zich in 2021 nog gaat voordoen."
  Gelijktijdig met het opstellen en vaststellen van de jaarstukken is besluitvorming in gang gezet om tot toewijzing van de bedoelde middelen te komen aan de relevante beleidsterreinen.
- "In de 1e begrotingswijziging is geregeld dat in de begroting 2021 een structurele stelpost wordt opgenomen voor het opvangen van structurele schade als gevolg van de COVID-19 crisis."
  Er is dus in de begroting 2021 een structurele buffer opgenomen voor (structurele) kosten als gevolg het COVID-19 virus.

De risico's als gevolg van het COVID-19 virus in 2021 zijn niet in deze risico-inventarisatie opgenomen. Voor die risico's zijn de financiële buffers gevormd zoals hiervoor is aangegeven maar bovendien is nog te vroeg om te kunnen bepalen of die buffers toereikend zijn of niet. Bij het opstellen van de begroting 2022 later in het jaar zal hierop wel worden teruggekomen op basis van wat dan bekend is over het verloop van de crisis.

Aldus zijn de geactualiseerde gevolgen van de COVID-19 pandemie, bekend en nog onbekend verwerkt in de begroting 2021 en de meerjarenraming 2022-2024.

2.2.2b Resultaten risicoanalyse

In de volgende figuur staan de risicogebieden en de bijbehorende weerstandscapaciteit weergegeven alsmede de bedragen die uit de risicosimulatie zijn gerold.

Figuur 5 Risicogebieden en bijbehorende weerstandscapaciteit

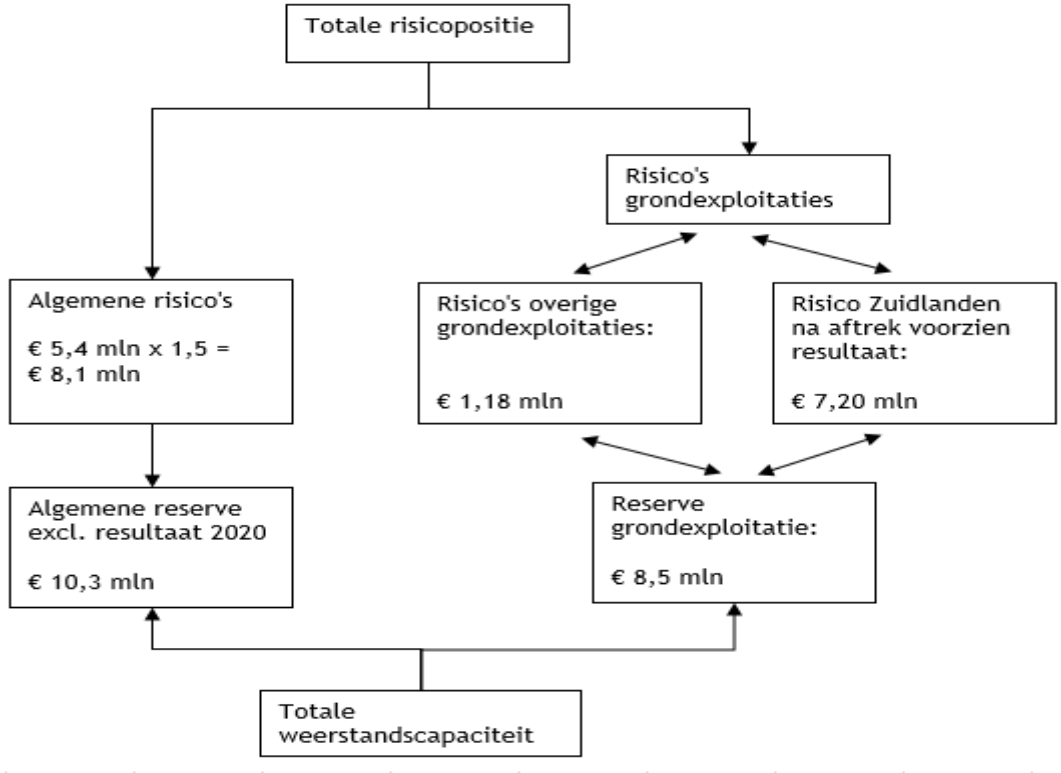

Algemene risico's

De actuele positie m.b.t. de algemene risico's is ten opzichte van de begroting 2021 gestegen naar € 5,4 mln (na vermenigvuldiging met de zekerheidsfactor van 1,5 € 8,1 mln). Er zijn 7 risico's in de risicosimulatie verwerkt. Enkele belangrijke wijzigingen ten opzichte van de begroting zijn:

a) Het risico dat de COVID-19 schade onjuist is ingeschat is in deze actualisering komen te vervallen. Voor 2021 is het op moment waarop de jaarrekening wordt gemaakt te vroeg om de eventuele schade voor 2021 in te schatten en dus is er ook geen risico op een afwijking van die geraamde schade. In de loop van 2021 wordt aan de hand van de monitor daar weer meer zicht in verkregen, zodat bij het opstellen van de begroting 2022 daar weer rekening mee gehouden kan en moet worden bij het bepalen van de benodigede weerstandscapaciteit.
b) Er zijn ten opzichte van laatste inventarisatie (begroting 2021) drie nieuwe risico's vastgesteld:
    a. Een mogelijke naheffing van de belastingdienst in verband met de uitruil van Woon-Werk vergoeding via het Individueel Keuze Budget.
    b. Het risico Juridische procedures en schadeclaims is weer opgevoerd i.v.m. een beding in een grondtransactie WTCCambuur en een lopende procedure met een softwareleverancier.
    c. Een geschil met de belastingdienst over btw inzake de werkzaamheden die door gemeente zijn uitgevoerd voor Wetterskip Fryslân.

In de volgende tabel staan de algemene risico's die zijn geïnventariseerd en zijn ingevoerd in de risicosimulatie NARIS.

Tabel 61 Overzicht algemene risico's

Nr.	Gebeurtenis	Kans	Max €	Opmerking	Invloed	Maatregel
1 (1)	Garantstellingen	8,9%	€ 21.547.182	De gemeente heeft voornamelijk in het kader van economisch beleid een aantal garantstellingen verstrekt aan privaatrechtelijke rechtspersonen. Indien deze partijen niet aan de verplichtingen voldoen, dan moet de gemeente die overnemen. De gepresenteerde kans is het gewogen gemiddelde van de kans op het inroepen van de afzonderlijke garantstellingen. Het gepresenteerde bedrag is het totaalbedrag van de afzonderlijke garantstellingen.	52,89%	Het risico ontstaat zodra een privaatrechtelijke rechtspersoon niet meer kan bijsturen en dientengevolge ook niet meer aan de verplichtingen tegenover de gemeente kan voldoen. Bij tijdig bericht kan de gemeente over het algemeen nog meesturen en naderend onheil voorkomen. Als tegenmaatregel bezoeken accounthouders nu frequenter de rechtspersonen aan wie de garantstelling is verstrekt met als doel de meest actuele informatie te krijgen.
2 (2)	Leningen	8,2%	€ 10.695.375	De gemeente heeft voornamelijk in het kader van economisch beleid een aantal leningen verstrekt aan privaatrechtelijke rechtspersonen. Indien deze partijen niet aan de verplichtingen voldoen, dan bestaat de kans dat de betreffende leningen afgewaardeerd moeten worden. De gepresenteerde kans is het gewogen gemiddelde van de kans op wanbetaling bij de afzonderlijke leningen. Het gepresenteerde bedrag is het totaalbedrag van de afzonderlijke leningen.	27,20%	Het risico ontstaat zodra een privaatrechtelijke rechtspersoon niet meer kan bijsturen en dientengevolge ook niet meer aan de verplichtingen tegenover de gemeente kan voldoen. Bij tijdig bericht kan de gemeente over het algemeen nog meesturen en nader onheil voorkomen. Als tegenmaatregel bezoeken accounthouders nu frequenter de rechtspersonen aan wie de lening is verstrekt met als doel de meest actuele informatie te krijgen.
3 (-)	Juridische procedures en schadeclaims	40,00%	€ 1.160.000	De gemeente heeft gronden overgenomen van het WTC, waaronder de gronden waarop de supermarkten worden gebouwd. Bij deze transactie zat het beding dat indien het stadion niet voor september 2022 zou worden opgeleverd	9,70%	Met DPPO is de afspraak gemaakt dat de partijen weer in overleg zullen treden op moment dat het beding actueel wordt.

Nr.	Gebeurtenis	Kans	Max €	Opmerking	Invloed	Maatregel
				de gronden weer terug geleverd moeten worden dan wel overgenomen moeten worden voor € 300 de m2. Deze gronden zijn doorgeleverd voor de bouw van de supermarkten, waarbij ook het beding is door geleverd. Desondanks kan niet worden uitgesloten dat het het beding financiele gevolgen heeft voor de gemeente omdat met de koper (DPPO) ook is afgesproken dat bij het inroepen van het beding nader overleg volgt. Verder loopt er nog (steeds) een procedure met het bedrijf Splitvision. Hoewel we in eerdere procedure bij de rechtbank in het gelijk zijn gesteld, moet rekening gehouden worden met de geringe kans dat deze procedure bij het Hof negatief uitpakt voor de gemeente Leeuwarden.		
4 (-)	Woon-werk-uitruil via individueel keuze budget	30%	€ 562.000	Door COVID-19 werken medewerkers inmiddels (in grote meerderheid) zodanig veel thuis dat de fiscale uitruil van de kosten van woon-werkverkeer ten laste van het Individueel Keuze Budget ter discussie is komen te staan. Dit speelt landelijk. De belastingdienst heeft aangegeven dat het niet is toegestaan om de uitruil toe te passen. Wij zijn van mening dat dit wel is toegestaan op basis van wet- en regelgeving. Doordat de belastingdienst een ander standpunt heeft ingenomen, leidt dit naar verwachting tot een beroepsprocedure, met mogelijk een naheffingsaanslag tot gevolg. Onze maximale kostenpost is geschat op € 562.000. Het risico dat we geen gelijk krijgen in deze procedure wordt geschat op 30%.	5,26%	Consultatie van externe juristen heeft de houdbaarheid van ons standpunt in deze gesterkt. Besloten is om de uitruil in 2020 onverkort toe te passen.

Nr.	Gebeurtenis	Kans	Max €	Opmerking	Invloed	Maatregel
5 (-)	Afwikkeling overdracht stedelijk water	40,00%	€ 250.000	Met de fiscus is onenigheid of de voor het Wetterskip uitgevoerde werkzaamheden op vijvers, compensabele of verrekenbare btw betreft. Uit de overeenkomst met het Wetterskip blijkt dat de gemeente niet de btw kan verhalen bij het Wetterskip. Dit btw risico is voor de gemeente. Met terugwerkende kracht is de maximale claim 5 jaar x € 50.000 = € 250.000.	3,15%	De gesprekken met een fiscaal jurist en de belastingdienst zijn in volle gang.
6 (5)	Niet realiseren geraamde inkomsten OZB	5%	€ 673.200	Er wordt een uitgebreid en verfijnd calculatiemiddel gehanteerd t.b.v. de raming van de OZB-inkomsten. Toch zijn er altijd verschillen tussen de raming en de OZB-opbrengsten.	0,99%	De raming wordt op basis van nacalculaties 2 keer in het jaar, bij de Turap en jaarstukken bijgesteld.
7 (7)	Misbruik, diefstal, vernietiging en vernieling van apparatuur, informatie en documenten	5%	€ 500.000	Ondanks alle beveiligingsmaatregelen bestaat er een kleine kans op misbruik, diefstal, vernietiging en vernieling van apparatuur, informatie en documenten waardoor financiële schade kan ontstaan.	0,81%	Generieke IT *controls* waaronder de *back-up* & *recovery*procedures, uitwijkprocedures en fysieke beveiliging (pas*readers* en beveiligingspersoneel in de hal van het Gemeentehuis). Bij diefstal wordt direct een melding gemaakt waarna onderzoek volgt. Verder zijn *user-controls* aanwezig, bijvoorbeeld inloggen met gebruikersnaam en wachtwoord dat periodiek gewijzigd wordt. Ondanks al deze beheersmaatregelen bestaan er restrisico's.

2.2.2c Weerstandsvermogen

De actuele positie m.b.t. de algemene risico's is in totaal € 5,4 mln. Die risico's moeten opgevangen kunnen worden door de aanwezige weerstandscapaciteit, voornamelijk in de vorm van de Algemene Reserve (AR).

Alvorens in te gaan op de gewenste omvang van de AR in relatie tot de risicopositie, noemen we alle functies van de AR nog een keer:

a. De AR is bedoeld voor het afdekken van algemene risico's. Door het aanhouden van een reserve voor dit doel wordt voorkomen dat het beleid (drastisch) moet worden aangepast als één of meer risico's zich in de werkelijkheid voordoen. Aldus wordt de stabiliteit en rust in het uitvoeren van beleid gecreëerd. De AR is dus een risicoreserve.
b. De AR is bedoeld voor het verwerken van de jaarlijkse begrotingsresultaten. De gemeente Leeuwarden is gehouden om een structureel sluitende meerjarenbegroting vast te stellen. Dit betekent dat wanneer er geen sprake is van begrotingsevenwicht in het eerste jaar, de structurele uitgaven en inkomsten in de laatste jaarschijf van de meerjarenraming minimaal aan elkaar gelijk moeten zijn. Begrotingstekorten en overschotten in de jaarschijven daaraan voorafgaand worden verrekend met de AR. Ook dit zorgt voor rust en stabiliteit omdat hierdoor geen bezuinigingen hoeven te worden doorgevoerd mocht in enige jaarschijf voorafgaand aan de laatste een begrotingstekort ontstaan. De AR is dus ook een egalisatiereserve.
c. De AR dient bovendien als buffer voor het opvangen van diverse onvoorziene kosten die niet als een risico kunnen worden bestempeld of simpelweg niet als zodanig zijn herkend. Als er bijvoorbeeld iets voorgefinancierd moet worden of een bepaalde uitgave in tijd naar voren of naar achteren schuift. De AR fungeert dan in een begrotingsjaar als smeermiddel.

Als beleidsuitgangspunt geldt dat de verhouding tussen de risico's en de weerstandscapaciteit 1,5 moet zijn. Ofwel dat de AR 1,5 keer zo groot moet zijn als de uitkomst van de risicosimulatie. Toepassing van deze norm betekent, dat de weerstandscapaciteit 1,5 x € 5,4 mln moet bedragen; ofwel € 8,1 mln. Het werken met een 'overdekking', moet gezien worden als een extra veiligheidsklep. Hierdoor daalt het weerstandsvermogen, ook wanneer daar een fors beroep op wordt gedaan, minder snel c.q. in mindere mate onder het absolute minimum. Daardoor ontstaat wat meer rust en ruimte om het weerstandsvermogen weer op het gewenste niveau te krijgen. Met absoluut minimum wordt bedoeld het berekende minimaal benodigde weerstandsvermogen voor het eerstvolgende jaar, afgezien van de overdekking. Het werken met een norm voor het weerstandsvermogen die hoger ligt dan de uitkomst van de risicoanalyse, werkt dus in zekere zin stabiliserend. In de praktijk van het risicomanagement wordt de volgende classificatie gebruikt als het gaat om de beoordeling van de ratio tussen de aanwezige weerstandscapaciteit (beschikbare reserves) en de uitkomst risicoanalyse:

Ratio	Betekenis
>2,0	Uitstekend
1,4-2,0	Ruim voldoende
1,0-1,4	Voldoende
0,8-1,0	Matig
0,6-0,8	Onvoldoende
<0,6	Ruim onvoldoende

De ratio van 1,5 bevindt zich dus aan de onderkant van de klasse die als ruim voldoende wordt aangemerkt en is daarmee een evenwichtige norm (niet te krap, niet te ruim).

De gewenste weerstandscapaciteit van € 8,1 mln moet dus om te beginnen worden afgezet tegen de meest actuele prognose van de AR. Die prognose is € 10,2 mln en afkomstig uit de jongste begroting na verwerking van de 1e begrotingswijziging. Dit is de meest actuele prognose en daarom hanteren we die hier. In de begroting is nog een post Onvoorzien opgenomen van € 0,1 mln die ook

aangemerkt kan worden als weerstandscapaciteit. Het totaal van deze twee (AR € 10,2 mln + post Onvoorzien € 0,1 mln) bedraagt € 10,3 mln.

2.2.2d Financiële kengetallen

Met ingang van 2016 maken de kengetallen deel uit van paragraaf 2.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Doel is inzicht te geven in de ontwikkeling van de schuldpositie van de gemeente Leeuwarden. De volgens het BBV verplichte balans (zie hoofdstuk 3.3) is de basis voor de kengetallen m.b.t. de schuldpositie. Het betreft de volgende kengetallen:

1. Netto Schuldquote
2. Solvabiliteit
3. Kengetal Grondexploitatie
4. Structurele exploitatieruimte
5. Belastingcapaciteit

Tabel 62 Schematische toelichting op de kengetallen

kengetal:	duidt op:	relevantie:
Netto Schuldquote	• Beslag van de rentekosten op de baten en de grondexploitaties. • Risico van onhoudbare schuld.	De schuldquote is het kengetal waarmee de ontwikkeling van de schuldpositie wordt gevolgd en het beslag van de rentekosten op de totale baten en de grondexploitaties. Indien nodig kan op basis hiervan worden bijgestuurd.
Solvabiliteit	Vermogen om aan de langlopende verplichtingen te voldoen.	Voor het financieel beleid is de ontwikkeling van de Algemene Reserve relevant als onderdeel van het Eigen Vermogen in relatie tot de risico's die gemeente loopt (het kunnen opvangen daarvan) en de egalisatiefunctie van de Algemene Reserve.
Grondexploitatie	• Omvang van het deel van de schuld dat samenhangt met de financiering van de grondpositie en afgelost kan worden uit de opbrengsten van de grondverkopen. • Omvang van de rentekosten die *niet* ten laste van de reguliere exploitatie komen maar van de grondexploitaties.	Het is een correctie op de berekende Netto Schuldquote omdat een deel van de schuld uit grondverkopen kan worden afgelost en de rentekosten voor rekening van de grondexploitaties komen.
Structurele exploitatieruimte	Mate waarin structurele lasten gedekt worden door structurele baten.	Het financieel beleid van de gemeente Leeuwarden is er op gericht om een structureel sluitende meerjarenraming te realiseren. Dit betekent dat dit kengetal in ieder geval het laatste jaar van de meerjarenraming 0 of hoger moet zijn. Relevant daarom voor de meerjarenraming.
Belastingcapaciteit	Verschil tussen de gemiddelde lokale	Met name relevant voor de

kengetal:	duidt op:	relevantie:
	lasten en het landelijk gemiddelde.	politieke afweging over de hoogte van de lokale lasten.

De kengetallen

Tabel 63 Financiële kengetallen (%)

		realisatie 31-12-2019	begroting 31-12-2020	rekening 31-12-2020
1	Netto schuldquote	78,3	84,7	75,7
2	Solvabiliteit	9,4	5,8	11,7
3	Grondexploitatie	24,1	23,9	24,3
4	Structurele exploitatieruimte	0,9	0,3	5,0
5	Belastingcapaciteit	94,0	96,1	96,1

De netto-schuldquote is in 2020 lager uitgevallen dan werd voorzien in de begroting en is ook gedaald ten opzichte van 2019. De ontwikkeling van de schuld(qoute) is in belangrijke mate het resultaat van investeringsbeslissingen waarbij andere overwegingen dan de ontwikkeling van de schuld een hoofdrol spelen. Het sturen op de omvang van de baten met als doel het realiseren van een bepaalde schuldquote vindt dan ook niet plaats: de omvang van de baten wordt, voor zover daar invloed op uitgeoefend kan worden, bepaald binnen de kaders van het begrotingsbeleid. De daling van quote ten opzichte van 2019 komt o.a. door het hoge rekeningresultaat. Met betrekking tot de solvabiliteit is in de begroting aangegeven dat deze voor ons financieel beleid minder relevant is. De stijging ten opzichte van de prognose 2020 is geen gevolg van beleidsmaatregelen. Het (onverwacht) tamelijk hoge rekeningresulaat dat in 2020 is behaald is belangrijke reden voor de de lagere schuldquote en daarmee ook voor de hogere solvabiliteit. Hoewel de solvabiliteit geen rol van betekenis speelt in het te voeren financieel beleid doet een component van die de solvabiliteit dat wel degelijk: de ontwikkeling van het eigen vermogen en dan met name de Algemene Reserve wordt door het periodiek vaststellen van de financiële positie voor de begroting nauwlettend bewaakt. Als de stand van de Algemene Reserve onder een bepaalde omvang dreigt te zakken, worden maatregelen getroffen om dat te voorkomen. Noodzaak daartoe wordt niet op basis van de solvabiliteit bepaald maar op basis van de stand van de Algemene Reserve en de prognose van het verloop daarvan. Wat voor het kengetal solvabiliteit geldt, geldt feitelijk ook voor het kengetal Grondexploitatie. Het kengetal wordt niet gebruikt bij het te voeren grondbeleid, maar uiteraard worden de grondexploitaties wel strak gestuurd. Het kengetal speelt daarbij geen rol. Van het kengetal Structurele exploitatieruimte is vooral het teken (+ of -) van belang: er wordt gestuurd op het dekken van structurele lasten door structurele baten, waarbij in ieder geval in het laatste jaar van de meerjarenraming sprake is van een structureel evenwicht. Het kengetal Belastingcapaciteit geeft de verhouding weer tussen de totale woonlasten in Leeuwarden (bij een gemiddelde WOZ-waarde) en het landelijke gemiddelde. In Leeuwarden liggen die lasten onder het landelijk gemiddelde.

2.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen

2.2.3a Omvang van het te onderhouden areaal
Om inzicht te bieden in de onderhoudsopgave van de gemeente wordt in onderstaande tabel aangegeven wat de omvang van het te onderhouden areaal is en wat de bijbehorende financiële middelen zijn.

Tabel 64 Te onderhouden areaal in 2020

Te onderhouden areaal Leeuwarden in 2020	Begroting 2020 na wijziging	Jaarrekening 2020	Resultaat 2020
Onderhoud wegen Onderhoud van ca. 762 ha verharding	**8.414**	**8.370**	**44**
Riolering Onderhoud van ca. 734 km riool Onderhoud van ca. 17.050 inspectieputten Schoonmaken van ca. 56.600 straatkolken Reinigen van ca. 100 km riool Vervangen en relinen van ca. 1,6 km riool	**10.656**	**10.272**	**384**
Kunstwerken 39 beweegbare bruggen 675 vaste bruggen, tunnels, viaducten en steigers	**3.187**	**3.156**	**31**
Water 14,2 km walmuren 37,7 km zware walbeschoeiing 58,9 km lichte walbeschoeiing 1.790 ha wateroppervlak (meren, kanalen en vaarten) 493 km (berm)sloot	**2.433**	**2.402**	**31**
Groen Groene Ster (ca. 400 ha), Froskepôlle (ca. 13 ha), Lwd. Bos (ca. 110 ha), Hempenser Bos (110 ha), Diverse locaties bos Leeuwarden Zuid (ca. 5 ha) Gras ca. 500 ha Gazons ca. 263 ha Beplanting ca. 175 ha Bomen ca. 61.275	**11.110**	**10.975**	**135**
Reiniging verhardingen Schoonhouden wegen en pleinen Onkruidbestrijding op ca. 258 ha	**1.900**	**2.137**	**-237**
Zwerfvuilbestrijding Zwerfvuilbestrijding op 356 ha	**99**	**103**	**-4**
Totaal	**37.799**	**37.415**	**384**

De belangrijkste kapitaalgoederen in de openbare ruimte (zoals wegen, riolering, groen) zijn opgenomen in het beheerpakket GBI (Geïntegreerd Beheer Informatiesysteem). Met behulp van GBI

is de meerjaren onderhoudsplanning (MJOP) gemaakt, getoetst aan het beleid en heeft integrale afstemming plaats gevonden tussen de verschillende kapitaalgoederen en andere ontwikkelingen, projecten en/of programma's. Hiermee is het feitelijk uit te voeren onderhoud bepaald.

Ten behoeve van een goed beheer van de kapitaalgoederen zijn er voorzieningen ingesteld voor verhardingen, civiele kunstwerken, en waterwegen/baggeren (en rioleringen). Ter onderbouwing van deze voorzieningen zijn er in 2018 beheerplannen opgesteld en vastgesteld door de raad. Daarmee wordt voldaan aan de daartoe gestelde BBV-regels.

In 2020 heeft de 2-jaarlijkse inspectie wegverhardingen plaatsgevonden. Op basis hiervan is geconstateerd dat het kwaliteitsniveau met een 4,7 onder het gewenste onderhoudsniveau ligt van 5,5. Daarnaast zijn ten opzichte van de inspectie uit 2018 de benodigde middelen voor het onderhoud op basisniveau van de wegverhardingen toegenomen. Hierbij is tevens geconstateerd dat voor een bedrag van € 3,5 mln sprake is van achterstallig onderhoud voor asfaltverhardingen in het buitengebied. Dit bedrag is in 2020 toegevoegd aan de voorziening achterstallig onderhoud wegverhardingen. Na deze storting rest eind 2025 een tekort in de voorziening van afgerond € 11 mln. Een voorstel om de voorziening weer op peil te krijgen zal aan de gemeenteraad worden voorgelegd bij de behandeling van de Kadernota Beheer Openbare Ruimte, waarin de uitgangspunten opnieuw worden geactualiseerd, in de 2e helft van 2021.

De overige onderdelen van de openbare ruimte worden onderhouden in overeenstemming met de vastgestelde kwaliteitsniveaus bij Beheer Openbare Ruimte (BOR) in Beeld dan wel voor civiele kunstwerken en riolering op basis van een vorm van risico gestuurd beheer. In 2020 is er in verband met de COVID-19 crisis en het daaraan gekoppelde thuiswerken geen schouwronde voor deze onderdelen gedaan.

2.2.3b Wegen
Op basis van de tweejaarlijkse inspectiecyclus in 2020 is er weer een MJOP opgesteld. De weginspecties worden uitgevoerd volgens de CROW-publicatie 147 en genereren (meer dan) voldoende betrouwbare informatie om het meerjarig onderhoudsprogramma op te stellen. Aan de hand van deze kwantiteits- en kwaliteitsgegevens is een meerjarenplanning opgemaakt voor verhardingen. Het streefdoel is om de staat van de verhardingen gemiddeld op kwaliteitsniveau 'basis' te onderhouden. We zien vanuit de cyclische doorrekening de vraag in onderhoud – en daarmee in onderhoudskosten – toenemen. Op basis van de inspecties en het – door de raad - vastgestelde kwaliteitsniveau wordt de onderhoudsbehoefte bepaald ten behoeve van de onderbouwing van de voorziening. Zoals hierboven aangegeven is de voorziening ontoereikend om het benodigde onderhoud uit te voeren op niveau basis.
Er zijn in 2020 grootschalige onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd aan de Jokse, fietspad Brédyk, Stienser Hegedyk, Langdeelstraat, Noorderbegraafplaats, Frittemastate en op diverse fietspaden. Daarnaast hebben ook kleinschaligere onderhouds- en herstelwerkzaamheden plaatsgevonden.

2.2.3c Riolering en water

Riolering
De rioleringswerkzaamheden (vervanging en verbetering) worden uitgevoerd op basis van het gemeentelijk rioleringsplan (GRP 2019-2022), een klimaatactief GRP dat ons voorbereid op de toekomst. Verharding- en rioleringswerkzaamheden vonden voor zover mogelijk tegelijkertijd plaats in verband met efficiëntere uitvoering en het verminderen van de overlast voor omwonenden en weggebruikers. In 2020 is er riool vervangen of hersteld door middel van *relinen* in de Tesselschadestraat, Hilleburen in Wergea, Friesma- en Nij Djipstrjitte, en voorbereidingen voor de Kerkstraat, Volmawei, H.J. Kooistraweg, Ghalinga en De Boarch in Grou.

Klimaatadaptatie
In 2020 is de uitvoeringsagenda klimaatadaptatie opgesteld en bestuurlijk aangeboden. Hierin wordt gewerkt aan een klimaat-robuuste inrichting van de openbare ruimte wat een grote opgave voor de komende decennia is. De gemeentelijke opgave voor wateroverlast, hitte en droogte ligt met name in het stedelijk gebied. Er zijn hoofddoelstellingen vastgelegd ten aan zien van deze drie thema's, die nader uitgewerkt worden. In 2020 zijn er klimaat adaptieve maatregelen uitgevoerd/afgerond in de Kakewei en Lutskedyk in Stiens.

Water
Ook in 2020 zijn er (reguliere) hekkelwerkzaamheden aan de watergangen en vijvers uitgevoerd. Het betreft ca. 545 km watergang en ca. 40 ha. Vijver. Daarnaast zijn er baggerwerkzaamheden uitgevoerd in Stiens en Zuiderburen. De baggerwerkzaamheden in Camminghaburen, Wergea, Wirdum en Julianpark zijn in het voorjaar 2020 afgerond. De werkzaamheden in Stiens, Kalverdijkje en Zuiderburen zijn in 2020 opgestart en worden rond maart 2021 afgerond.

2.2.3d *Beweegbare-, vaste bruggen, viaducten en tunnels*
In 2020 is de laatste afronding gedaan van achterstallig onderhoud aan bruggen in Leeuwarden Zuid. Verder is in 2020 aan de bruggen onderhoud gepleegd, zoals het vervangen van dekken, leuningen en voegovergangen en het uitvoeren van schilderwerk. Groot onderhoud is o.a. uitgevoerd aan een deel van de damwand aan de Foudering, Warstienserdyk, Bears, Grote Wielen en richting de jachthaven aan de Hillebuorren Tot slot is de engineering opgepakt voor de vervanging van de damwand ter plaatse van pont De Burd. Daarnaast is er veel kleinschalig onderhoud uitgevoerd.

Het project Smart Bridge/Tûke brêge Stephensonviaduct is in 2020 uitgevoerd. Het gaat om een vooruitstrevende aanpak, waarbij via sensoren van het viaduct allerlei data wordt gegenereerd. Zo kunnen beheer en onderhoud van de brug worden gepland op het moment dat het ook echt nodig is. Het project wordt uitgevoerd in samenwerking met ingenieurs- en adviesbureau Antea Group. Dertig sensoren meten onder andere de belasting van het verkeer, de doorbuiging van de brug, verplaatsingen in de voegen en de temperatuur en luchtvochtigheid. Met algoritmen worden deze data geanalyseerd en vervolgens wordt de resterende levensduur met een 3D-model berekend. Daarnaast zijn alle oplegsteunpunten en randelementen van het Stephensonviaduct vervangen.

Het project centralisering van brugbediening wordt in samenwerking met de provincie Fryslân gedaan. Met deze partij is uitvoeringsovereenkomst en een samenwerkingsovereenkomst voor de komende 25 jaar afgesloten. De provinciale medewerkers zijn voorlopig gehuisvest in het tijdelijke 'Swettehûs'. Rond 2021/2022 zal de nieuwe huisvesting op deze locatie gereed zijn. Het eerste cluster bruggen, de Palmabrêge, de Tútsebrêge en de Gallebrêge, is in 2020 aangesloten op het Swettehûs, Voor het volgende cluster zijn voorbereidingen gedaan en overleggen met de omgeving en gebruikers gevoerd.

Bij de herverdeling van het areaal aan walkeringen langs vaarwegen is in een gezamenlijk proces met Provincie, Wetterskip en de Friese gemeenten weer een belangrijke stap gezet. Er is een bestuurlijke keuze gemaakt voor het uitwerken van een voorkeursvariant (zgn. "Variant 5") Op basis van Gis-analyses en modellen wordt dit het komend jaar nader uitgewerkt ten aanzien van beheer en kostenverdeling. Eind 2020 is hiertoe een werkgroep samengesteld, Leeuwarden fungeert hierbij als "proeftuin" om te komen tot een aanpak voor de overige collega overheden.

Verkeersvoorzieningen
De ruim 16.000 objecten, zoals verkeersborden en bewegwijzeringsinstallaties, zijn opgenomen in een beheerapplicatie. Het reguliere onderhoud en de vervanging wordt in eigen beheer uitgevoerd, dit naast de inzet van marktpartijen. Vervanging van verkeersborden heeft in 2020 op diverse locaties plaatsgevonden.

2.2.3e Groen (inclusief spelen en bewegen)

Aan de twee hoofdpunten ten aanzien van beheer uit het groenbeleidsplan is ook in 2020 gewerkt:

1. Hoogwaardig beheer waar het moet en sober beheer waar het kan.
In verschillende wijken zijn delen van verouderd openbaar groen omgebouwd, waarbij een beter aanzicht én efficiënter beheer en de doelen uit het groenbeleidsplan worden nagestreefd. Waar mogelijk wordt overgestapt van intensief naar extensief beheer. Op de online maai-kaart kunnen bewoners het maai-regime in hun eigen omgeving zien. In 2020 zijn naast de verschillende kleinschalige groenbeheeractiviteiten ook groenprojecten uitgevoerd. Op veel plaatsen zijn ter vervanging of bij projecten nieuwe bomen aangeplant. Ten laste van het budget vervanging slechte bomen is er herplant gerealiseerd of voorbereid bij onder andere de Oosterkade, vervolg Harlingerstraatweg en de Gerbrandyweg.

2. Natuurlijk beheer en traditioneel beheer: verhoging biodiversiteit.
Bij de inrichting en beheer van het openbaar groen is ook in 2020 ingezet op verhoging van de biodiversiteit. Dit komt onder andere tot uiting in het maaibeheer en de diversiteit van soorten in het openbaar groen.

De aanpak van exoten is er een van de lange adem. In 2020 zijn meerdere grotere haarden van de Japanse Duizendknoop machinaal verwijderd. Het overgrote deel is stelstelmatig handmatig verwijderd. Een goede monitoring, voorlichting, gebruik maken van inheemse concurrerende planten, juiste aanpak en afvoer en samenwerking met andere grondeigenaren blijven de belangrijkste aandachtspunten.
Een nieuwe aanpak van bestrijding van de Reuzenberenklauw (koppen van de bloemhoofden) heeft geresulteerd in een afname van het aantal exemplaren.

Voor de onderdelen spelen/bewegen, het bomenbestand en de burgerinitiatieven/bewonersbedrijven in relatie tot groenonderhoud wordt verwezen naar het programma beheer leefomgeving.

Voor het Rengerspark en de Algemene Begraafplaats zijn er BRIM-subsidies verleend. Op basis van een historisch onderzoek van deze beide parken is de verdere uitwerking opgepakt. In 2020 is er overleg geweest met omwonenden en Wijkpanel over de onderzoeken en adviezen. Er is nader onderzoek gedaan naar een aantal bomen en het historische hekwerk van het Rengerspark. In 2021 zullen er renovatiewerkzaamheden starten.

2.2.3f Vastgoedbeheer

Gebouwen
De meerjaren onderhoudsplanning (MJOP) voor de gebouwen is middels Planon in beeld gebracht. Voor de betreffende vastgoedobjecten zijn de planmatige onderhoudsmiddelen opgenomen in de begroting. Periodiek worden door medewerkers, die gecertificeerd zijn voor uitvoering NEN-2767 inspecties, de MJOP geactualiseerd. Dat houdt hier in dat we bepaalde grotere onderhoudswerken nauwkeuriger in de tijd kunnen plannen, en sommige daarvan kunnen uitstellen of juist eerder gaan uitvoeren. Zo houden wij een goed actueel beeld van de bouwkundige staat, de onderhoudsplanning en daarmee van de bruikbaarheid van de panden voor de bedoelde functie, nu en in de toekomst. Aan de hand van de inspecties worden aan alle bouwkundige- en installatietechnische elementen van een object een conditiescore toegekend. Voor gebouwen geldt, zoals vastgesteld in de Notitie vastgoed (sept. 2020) dat we onderhoud uitvoeren op het niveau van conditie 3: (‘redelijke conditie, plaatselijk lichte veroudering, functievervulling van bouw- en installatie delen niet in gevaar’).

Met name aan de in eigen gebruik zijnde gebouwen (HCL, Stadhuis en Gemeentekantoor) zijn onderhoudsinspanningen gepleegd, in onder andere de luchtbehandelingsinstallaties. Ook in de panden van de Harmonie en de IJshal zijn diverse werkzaamheden uitgevoerd.

Op basis van de onderhoudsprognose doteren we jaarlijks een gelijk bedrag in voorziening groot onderhoud vastgoed. In het jaar 2030 verwachten we een tekort in de voorziening van € 1 mln als gevolg van het onderhoud aan de gevels van het pand aan het Ruiterskwartier 4 (De Harmonie). In 2021 zal een voorstel gedaan worden om de onderhoudsvoorziening weer op peil te brengen.

Gymlokalen

De meerjaren onderhoudsplanning (MJOP) voor de gymlokalen is middels Planon in beeld gebracht. Hieruit blijkt dat de huidige voorziening meer dan voldoende is. In 2021 wordt bij de actualisatie van het beheerplan voorgesteld om de reguliere storting aan te passen.

2.2.4 Financiering

2.2.4a Inleiding

In de door de raad vastgestelde financiële verordening 2020 van de gemeente Leeuwarden liggen algemene uitgangspunten vast om uitvoering te geven aan het financieringsbeleid van de gemeente.

2.2.4b Uitgangspunten renteontwikkeling in de begroting

In de begroting 2020 werd rekening gehouden met een stabiel laag renteniveau, met eventueel een lichte stijging van het rentetarief. In werkelijkheid waren de tarieven lager dan begroot. Doordat er in 2020 twee langlopende leningen zijn aangetrokken is de gemiddelde rente op de langlopende schuld van 2,12% naar 1,95% gedaald. Daarnaast zijn er diverse kasgeldleningen aangetrokken met een negatieve rente (opbrengst voor de gemeente).

2.2.4c Financiering en omslagrente

De omslagrente voor de grondexploitaties kent zijn eigen verplichte systematiek en komt in 2020 uit op 1,89%. De renteomslag voor de resterende investeringen bedraagt 1,75%. In de begroting 2020 was uitgegaan van hogere percentages. Als gevolg van de lage rente, is de daadwerkelijk te betalen rente echter lager dan verwacht en is het omslagrentepercentage in lijn met de BBV-regelgeving aangepast.

Tabel 65 Treasury resultaat 2020 **Bedragen x € 1.000**

Omschrijving			
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering		9.806
b.	De externe rentebaten (idem)		-602
	Saldo rentelasten en rentebaten		9.205
c1.	De rente die aan de grondexploitaties **moet** worden doorberekend	-2.799	
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld **moet** worden toegerekend	0	
c3.	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken, die aan het betreffende taakveld **moet** worden toegerekend	0	
	Aan taakvelden toe te rekenen rente		2.799
d1.	Rente over eigen vermogen		-
d2.	Rente over voorzieningen		-
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		6.406
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		-7.798
f.	Renteresultaat op het taakveld Treasury		-1.392

2.2.4d Renterisicobeheer

De gemiddelde netto vlottende schuld per kalenderkwartaal wordt getoetst aan de kasgeldlimiet. De omvang van de primitieve begroting 2020 is € 595,3 mln. De toegestane kasgeldlimiet is 8,5% van dit bedrag ofwel € 50,6 mln. Uit onderstaande tabel blijkt dat de vlottende schuld in 2020 binnen de door de wet FIDO vastgestelde kasgeldlimiet is gebleven.

Tabel 66 Kasgeldlimiet (wet Fido) **Bedragen x € 1.000**

rapportage wet Fido	kwartaal 1	kwartaal 2	kwartaal 3	kwartaal 4
gemiddelde per kwartaal	-42.477	-2.641	476	3.341
kasgeldlimiet wet Fido 8,5% van € 595.261	-50.597	-50.597	-50.597	-50.597
ruimte onder de kasgeldlimiet	**8.120**	**47.956**	**51.073**	**53.939**

De hoogte van de jaarlijks verplichte aflossingen en renteherzieningen van opgenomen leningen wordt getoetst aan de renterisiconorm. In de wet FIDO is het renterisico bepaald op 20% van het begrotingsvolume. Uit onderstaande tabel blijkt dat we in 2020 op realisatiebasis binnen de renterisiconorm zijn gebleven. Ook de komende jaren verwachten we onder deze norm te blijven.

Tabel 67 Rente risiconorm en renterisico's vaste schuld **Bedragen x € 1 mln**

		2020	2021	2022	2023
1	Renteherziening	0,0	0,0	0,0	0,0
2	Aflossing	52,7	67,2	98,9	46,0
3	**Rente risico (1+2)**	**52,7**	**67,2**	**98,9**	**46,0**
4	**Rente risiconorm**	**119,1**	**119,1**	**119,1**	**119,1**
5	**Ruimte onder risiconorm**	**66,3**	**51,8**	**20,1**	**73,1**
	Berekening rente risiconorm				
	Het normpercentage	20%			
	Begrotingstotaal 2020	595,3			
	Rente risiconorm	**119,1**			

Conform de financiële verordening wordt er geen gebruik gemaakt van financiële derivaten. Het toegestane gebruik hiervan is door de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo) overigens al beperkt tot het afdekken van financiële risico's.

2.2.4e Kredietrisico op verstrekte geldleningen

Van de uitgezette gelden kan het volgende overzicht worden gegeven.

Tabel 68 Verstrekte geldleningen **Bedragen x € 1 mln**

Risicogroep	Met/zonder (hypothecaire) zekerheid	Restant-vordering 31-12-2019	Restant-vordering 31-12-2020
Woningcorporaties met garanties WSW	Zonder	0,1	0,1
Leningen uit hoofde van leenbijstand en bijzondere bijstand	Zonder	6,4	5,5
Leningen uit hoofde van krediethypotheken bijstand	Met	1,0	0,9
Leningen aan deelnemingen en verbonden partijen	Zonder	6,5	11,2

Risicogroep	Met/zonder (hypothecaire) zekerheid	Restant-vordering 31-12-2019	Restant-vordering 31-12-2020
Overige toegestane instellingen (volgens de Wet FIDO)	Zonder	16,1	18,6
Totale nominale restantvordering		**30,1**	**36,4**
Voorziening		0,8	0,8
Boekwaarde verstrekte geldleningen		**29,3**	**35,5**

Het ***Waarborgfonds Sociale Woningbouw*** staat garant staat voor de leningen aan de woningcorporaties, het risico op deze leningen voor de gemeente is zeer klein.

Voor een belangrijk deel van de verstrekte ***leningen uit hoofde van bijstand*** geldt dat indien de lening wordt geïncasseerd, er een terugbetalingsplicht (van 75%) is aan het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid; deze is opgenomen onder de overige schulden. Daarnaast is voor deze leningen een additionele voorziening opgenomen.

Voor de verstrekte ***kredіethypotheken uit hoofde van de bijstand*** geldt dat er hypothecaire zekerheden zijn verkregen, waardoor de risico's zijn afgedekt.

De ***leningen aan deelnemingen en verbonden partijen*** hebben geen hoog risico en geven geen aanleiding tot het opnemen van een voorziening.

De ***overige leningen*** hebben in een aantal gevallen een aanzienlijk risicoprofiel. In een aantal gevallen zijn de leningen voor 100% voorzien. Voor de overige risico's wordt verwezen naar paragraaf 2.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

2.2.4f Financieringsstrategie

Bij de financiering van de gemeentelijke activiteiten wordt uitgegaan van integrale financiering. Steeds wordt gekeken naar de totale financieringsbehoefte. In 2020 is ervoor gekozen om de financieringsbehoefte voor dit jaar af te dekken met een tweetal langlopende leningen. Er is in totaal voor € 40 mln aan langlopende leningen aangetrokken.

Tabel 69 Overzicht leningen en aflossingen

Omschrijving	Bedrag x € 1 mln	Gemiddeld rente %	Invloed op gemiddelde rente
Stand op 31 december 2019	467,4	2,12%	
Nieuwe leningen	40,0	-0,33%	-0,19%
Reguliere aflossingen	52,7	1,66%	0,03%
Vervroegde aflossingen	0	0.00%	0,00%
Renteaanpassing (oud percentage)	0	0,00%	0,00%
Renteaanpassing (nieuw percentage)	0	0,00%	0,00%
Stand per 31 december 2020	**454,7**	**1,95%**	**-0,16%**

2.2.4g Schatkistbankieren

Eind 2013 is het zogenaamde schatkistbankieren ingevoerd. Gemeenten, provincies en waterschappen zijn verplicht hun overtollige liquide middelen in ’s Rijksschatkist aan te houden. Indien we boven het toegestane drempelbedrag liquide middelen aanhouden, wordt het meerdere automatisch overgeboekt naar onze rekening courant bij het Rijk. Dit is in 2020 een aantal malen gebeurd. Daarbij is de wettelijke grens niet overschreden. Zie hiervoor onderstaande tabel. Per ultimo 2020 hebben we een tegoed van € 3.160.213 op deze rekening courant bij 's Rijksschatkist.

Tabel 70 Schatkistbankieren

	kwartaal 1	kwartaal 2	kwartaal 3	kwartaal 4
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijksschatkist aangehouden middelen	-	494	986	1.038
Drempelbedrag 0,075% van 500.000 en 2% van 95.261	3.941	3.941	3.941	3.941
Ruimte (+) overschrijding (-)	**3.881**	**3.914**	**3.830**	**3.840**

2.2.4h Betalingsgedrag

In 2020 werd ca. 89% van de facturen door de gemeente Leeuwarden tijdig betaald. In 2019 was dit ca. 82%.

2.2.4i Gewaarborgde geldleningen

De gemeente staat borg voor diverse leningen. Voor een overzicht van de gewaarborgde geldleningen, wordt verwezen naar Bijlage C Overzicht gewaarborgde geldleningen en garanties. Dit betreft hoofdzakelijk garantstellingen in het kader van de Nationale Hypotheek Garantie en garantstellingen aan Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw. Deze garantstellingen hebben een laag risicoprofiel. Voor de garantstellingen aan Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw geldt dat de gemeente optreedt als achtervang.
In 2020 hebben geen uitbetalingen plaatsgevonden uit hoofde van garantstellingen. In 2021 zijn we voor een gering bedrag aangesproken uit hoofde van een garantstelling.

2.2.5 Bedrijfsvoering

2.2.5a Inleiding
Het college ziet het als haar taak om te zorgen dat de organisatie de veranderende rol van de overheid in de samenleving uitdraagt en ondersteunt. Het traject van organisatieontwikkeling van de afgelopen jaren is daarom onverkort doorgezet, ook al was het een bijzonder jaar door de COVID-19 crisis.

2.2.5b Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?
Het college bouwt, samen met management en medewerkers aan een compacte en lenige organisatie waarin mensen het beste uit zichzelf kunnen en willen halen, die in staat is om de ambities van het collegeprogramma te helpen realiseren en die adequaat kan inspelen op Rijksbeleid en maatschappelijke vraagstukken. Daarbij streeft het college naar:

- Een plattere organisatie, waarbij verantwoordelijkheden zo laag mogelijk in de organisatie worden belegd.
- Meer ruimte voor professionals, minder leidinggevenden.
- Efficiënte inrichting van de werkprocessen.
- Een organisatie die integraal werkt én denkt.

2.2.5c De belangrijkste prestaties die de bedrijfsvoering hebben verbeterd

Organisatieontwikkeling
Zoals gezegd, is het traject van organisatieontwikkeling ‘Robuust, Lenig én In verbinding’, ondanks de crisis onverkort doorgezet en heeft de ambtelijke organisatie zich verder ontwikkeld tot een energieke en lenige organisatie. De crisis heeft niet alleen laten zien hoe snel en innovatief onze dienstverlening is aangepast, zoals bij de uitvoering van de Tozo-regeling met behulp van robotisering, maar heeft ook laten zien hoe snel de ambtelijke organisatie nieuwe manieren van werken heeft gevonden om in verbinding te blijven met elkaar en met de samenleving. Wie kon begin dit jaar voorspellen dat wij elkaar vooral digitaal zouden zien en spreken? De ambtelijke organisatie heeft hierdoor niet alleen laten zien dat de organisatie robuust is, maar eveneens laten zien hoe flexibel en lenig men kan inspelen op een nieuwe werkelijkheid.

‘Beloftes van Leeuwarden’
Als onderdeel van de organisatieontwikkeling is in het afgelopen jaar door de ambtelijke organisatie op een interactieve digitale manier met collega’s, inwoners, raadsleden en andere stakeholders een aantal beloftes opgesteld. De gedachte hierachter is door te ‘leveren’ wat is beloofd, creëren wij nog meer publieke waarde: ‘bouwen aan een sociaal, vernieuwend en duurzaam Leeuwarden’, zoals verwoordt in ons collegeprogramma ‘De kracht van samen’.

JIJ WIJ LEEUWARDEN

SAMEN MAKEN WE GEMEENTE LEEUWARDEN
SAMEN LOSSEN WE PROBLEMEN OP
SAMEN WERKEN AAN ONZE TOEKOMST
SAMEN GRUTSK!

Deze beloftes wil het college samen met de ambtelijke organisatie de komende jaren verder inhoud en vormgeven, zodat deze beloftes onderdeel worden van ons dagelijks handelen.

Ook de verschillende inhoudelijke programma’s en ondersteunende instrumenten, zoals de Leeuwarder Digitale Agenda, invoering Omgevingswet, verbetering bedrijfsvoering en instrumenten vanuit ‘HR-op koers’ hebben verder op een ‘digitale’ wijze inhoud en vorm gekregen.

HR op Koers
Medewerkers bepalen het succes van onze organisatie en zijn daarmee van groot belang waar het gaat om het realiseren van de ambities uit het collegeprogramma, welke zijn verbonden aan de 'Global goals'. De gemeente Leeuwarden heeft een voorbeeldfunctie als werkgever en wil werknemers uit alle groepen uit de samenleving aan zich binden. De ambtelijke organisatie wil inclusief zijn, waarin ieder met zijn kennis, ervaring en talenten gewaardeerd wordt, waar iedereen zichzelf kan zijn. Dit is ook kern van onze personeelsvisie 'HR op Koers'. Met 'HR op Koers' wordt invulling gegeven aan:

- Het aantrekken talent en het werken aan een toekomstbestendig en wendbaar personeelsbestand. Een personeelsbestand met een optimale leeftijdsmix en welke een afspiegeling vormt van onze samenleving.
- Aantrekkelijk werkgeverschap; arbeidsmarktcommunicatie en het boeien en binden van medewerkers.
- Duurzame inzetbaarheid; gericht op het (leren en kunnen) nemen van eigenaarschap om medewerkers zelf in hun kracht te laten komen of te houden waardoor zij ertoe doen.
- Basis op orde; het efficiënt inrichten van administratieve HR-processen en het verbeteren HR-dienstverlening zodanig dat medewerkers binnen de gemeente Leeuwarden de beste service krijgen en leidinggevenden maximaal worden ondersteund.

2020 was (ook) vanuit HR-perspectief een bijzonder jaar. Waar er in het eerste kwartaal een uitgebreid aanbod lag op het gebied van leren, loopbaan en vitaliteit is deze (na de COVID-19 uitbraak) uitgebreid met een online leeraanbod specifiek gericht op ondersteuning van thuiswerken en mentale/fysieke ondersteuning. Van dit aanbod is veel gebruik gemaakt. Thuiswerkfaciliteiten zijn ingericht met oog voor ARBO en er is een start gemaakt met de nieuwe visie op thuiswerken en huisvesting op lange termijn.

Op het terrein van aantrekkelijk werkgeverschap is een website 'werkenbijleeuwarden' ontwikkeld (livegang eerste kwartaal 2021). Het inwerkprogramma (*onboarding*) voor nieuwe medewerkers is grotendeels afgerond en gaat eveneens in 2021 live met een app. Op de arbeidsmarkt zijn actief *potentials* benaderd voor moeilijk vervulbare functies.

Programma verbetering bedrijfsvoering
In 2019 is gestart met het Programma Verbetering Bedrijfsvoering. De ambitie is om best in class te zijn waar het gaat om de gemeentelijke bedrijfsvoering. In samenwerking met betrokken collega's zijn in 2019/2020 *quick-wins* gerealiseerd binnen de processen van inkoop, werken voor derden, inkomende subsidies/geldstromen, formatiebeheer en de P&C-cyclus. Ook is er een beweging op gang gebracht waarin we met elkaar (leren) werken aan het continu verbeteren van onze bedrijfsvoering.

In 2020 is een nieuw werkprogramma opgesteld (2020-2021). Met dit werkprogramma wordt ingezet op het vergroten van de toegevoegde waarde van inkoop, vergroten in- en overzicht vaste activa, versterken beheersing en optimalisatie grondexploitaties, herziening en uniformering finance & control-functies, continu leren & ontwikkelen, en het vergroten (proces)eigenaarschap jaarstukken & begroting. De prioriteiten van de uitwerking hiervan is mede bepaald aan de hand van onze controlebevindingen bij de jaarstukken 2019 en in samenhang met de verschillende opgaves in het kader van de organisatieontwikkeling.

Shared Servicecentrum
Het Shared Servicecentrum (SSC) is in 2015 gestart als in- en externe dienstverlener. Dit betekent dat in 2020 stil gestaan kon worden bij het 5-jarig bestaan van het SSC. Intern zijn voor medewerkers diverse activiteiten georganiseerd. Extern is met en voor samenwerkingspartners én andere belangstellenden uit de regio het symposium 'De toekomst begint nu' georganiseerd. Met lokale en landelijke sprekers, rondetafelgesprekken over (het nut van) samenwerken, veranderingen

in de wereld van het organiseren en organisaties kijken deelnemers terug op een succesvol symposium.

Als gevolg van de COVID-19 uitbraak is in 2020 veel energie gestoken in het technisch en praktisch faciliteren van het thuiswerken, het versnellen van robotisering voor een zorgvuldige en snelle verwerking van de verschillende Tozo-aanvragen en het bieden van betalingsregelingen aan ondernemers/particulieren.

Rechtmatigheidsverantwoording en In control statement
Het college zal vanaf begrotingsjaar 2021 een rechtmatigheidsverantwoording afgeven, als onderdeel van de jaarrekening. Hierdoor verantwoordt het college zich rechtstreeks aan de gemeenteraad over de (financiële) rechtmatigheid van het gevoerde bestuur. Alle voorbereidingen op dit terrein zijn afgelopen jaar gestart. Het jaar 2021 zal gebruikt worden om, in afstemming met de accountant en de auditcommissie hier verdere invulling aan te geven. Daarnaast werkt het college de komende jaren (2021-2025) aan een zogenaamd 'in control statement' (ICS). Een ICS gaat verder en dieper dan de rechtmatigheidsverantwoording, omdat het de (financiële) beheersing in algemene zin betreft. Om toe te groeien naar een volwaardige ICS zijn in het afgelopen jaar hiervoor ook de benodigde voorbereidingen gestart.

Verbeteragenda archiefinspectie
Vanwege een andere aanpak door de Provincie van het Interbestuurlijk toezicht (IBT) is de archiefinspectie uitgevoerd op basis van de verbeteragenda. Deze agenda bevat een aantal actiepunten, die in opdracht van het college worden uitgevoerd. De algemene conclusie van de inspectie is dat, hoewel in het kader van het digitaal werken en de digitale informatievoorziening nog het nodige te doen is, de gemeente met de uitvoering van de verbeteragenda op de goede weg is. Het college heeft eind 2020 de rapportage archiefinspectie 2019 aangeboden aan de raad.

2.2.5d Personeelsmonitor

Tabel 71 Overzicht personele sterkte 2020 (in fte's)

	Formatie 01-01-2020	Bezetting 31-12-2020
Raadsleden	39	39
Burgemeester en Wethouders	6	6
Overig gemeentepersoneel		
Griffie	7,5	6,0
Concern	21,6	20,7
Sociaal domein	307,8	315,5
Fysiek domein	513,9	533,0
Sociaal domein Fryslân	24,1	39,4
Shared Servicecentrum	234,8	262,3
Publieke dienstverlening	190,6	208,1
Veiligheidsdomein	120,1	121,8
Totaal	**1.465,36**	**1.550,83**

Bron: Personeelsinformatiesysteem (PIMS)

De totale bezetting (op vast en tijdelijke formatie) bedroeg 1550,83 fte op peildatum 31-12-2020. Ten opzichte van de begrote formatie op 01-01-2020 bedraagt het verschil 86,24 fte. Dit verschil wordt o.a. veroorzaakt doordat in de loop van het jaar specifieke middelen worden ontvangen, zoals voor de uitvoering van de Tozo of doordat langdurige ziekte is vervangen.

Arbeidsrelatie

Figuur 6

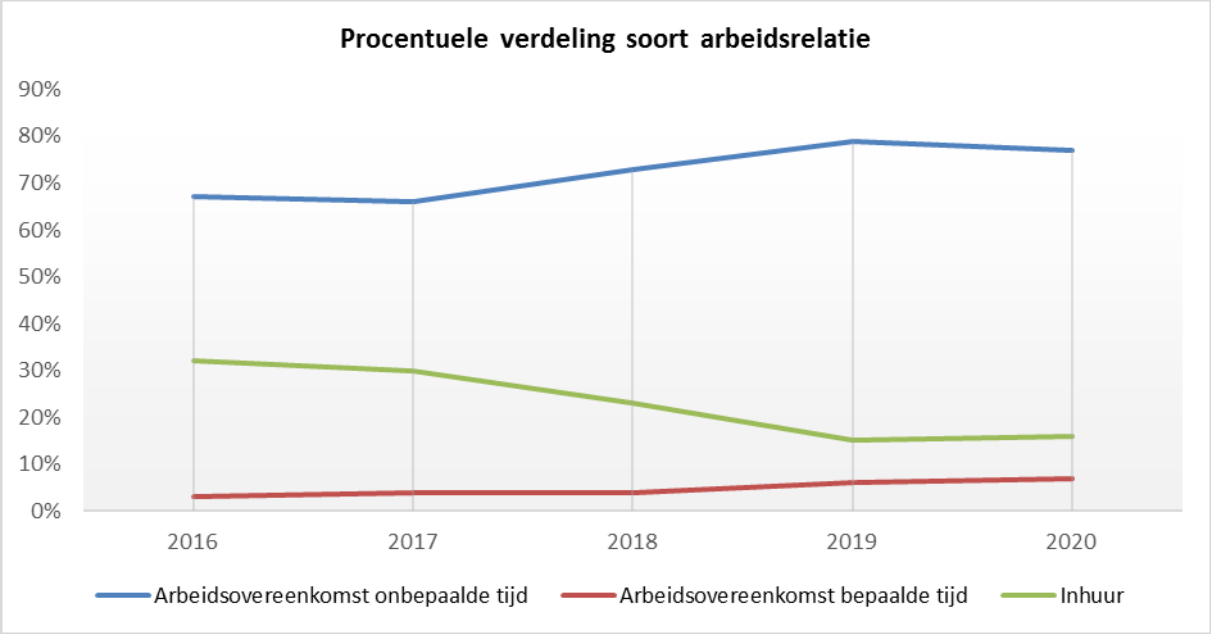

Bron: Personeelsinformatiesysteem (PIMS) peildatum 31-12

In 2019 hebben wij de raad geïnformeerd over het beleid met betrekking tot externe inhuur en is inzicht gegeven over de procentuele verdeling naar vormen van arbeidsrelaties binnen de Gemeente Leeuwarden in de afgelopen jaren. Ten opzichte van 2019 is het percentage inhuur (16%) en het percentage arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd (7%) in 2020 licht gestegen. Het percentage arbeidsovereenkomsten voor onbepaalde tijd is hierdoor gedaald van 79% in 2019 naar 77% in 2020.

Tabel 72 Personele kosten **Bedragen x € 1.000**

	Begroting 01-01-2020	Rekening 31-12-2020
Kosten personeel	95.968	90.755
Inhuur personeel	13.692	19.940
Vergoedingen voor personeel	-459	-984
Totaal	**109.201**	**109.711**

Bron: Coda

De totale personele lasten bedroegen ca. € 109,7 mln. Dit is ongeveer € 500.000 meer dan was begroot. Dit heeft vooral te maken met ziektevervanging. De kosten van vast personeel zijn lager uitgevallen dan geraamd, namelijk € 90,7 mln tegen € 95,9 mln geraamd. De kosten van inhuur personeel zijn hoger dan geraamd. Dit heeft onder andere te maken met het invullen van vacatureruimte en het uitvoeren van additionele taken met een tijdelijk karakter, zoals voor projecten, waarvoor tijdelijk personeel is ingehuurd.

Voortgang personele taakstelling

In het collegeprogramma ‘De kracht van samen’ is een taakstelling op de bedrijfsvoering opgenomen, waarbij medewerkers die de ambtelijke organisatie verlaten vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd voor 70% worden vervangen. Deze taakstelling bedraagt in totaal € 2,3 mln over de periode 2018 tot en met 2022. Tot en met 2020 is er een bedrag van ongeveer € 840.000 gerealiseerd. Het overgrote deel van deze taakstelling zal in 2021 en 2022 worden gerealiseerd.

Tabel 73 Bestedingsoverzicht reserve frictiemiddelen 2020	Bedragen in €
Beginstand 2020	520.807
Toegekende frictiemiddelen uit hoofde van het Collegeprogramma 'De kracht van samen'	500.000
Extra storting frictiemiddelen (conform mee- en tegenvallers)	300.000
Dekking specifieke knelpunten	-105.000
Dekking vertraging taakstelling	-439.000
Eindstand 2020	**776.807**

Bron: Coda

Ziekteverzuim
Het ziekteverzuim (excl. zwangerschapsverlof) bedroeg 6,1%. Dit is lager dan in 2019 (6,8%). Het nog steeds hoge ziekteverzuim wordt met name veroorzaakt door langdurig verzuim. Relatief veel medewerkers verzuimen vanwege psychische klachten. Voor 2021 zijn er plannen om weer een Sociaal Medisch Team (SMT) in te stellen, die het management ondersteunt en adviseert bij de uitvoering van het verzuim- en arbeidsomstandighedenbeleid. Landelijke cijfers van vergelijkbare gemeenten over 2020 zijn nog niet beschikbaar. Over 2019 bedroeg het verzuimpercentage van alle gemeenten van de 100.000+ gemeenten (excl. G4) gemiddeld 5,7% (bron: PIMS en A&O).

Leeftijdsopbouw
De gemiddelde leeftijd van de medewerkers met een arbeidsovereenkomst, onbepaalde of bepaalde tijd was eind 2020, 47 jaar en 9 maanden. Dit is iets hoger dan in 2019 (47 jaar en 7 maand). Het aantal medewerkers jonger dan 30 jaar is gestegen van 69 in 2019 naar 92 in 2020. Het aantal 60-plussers is eveneens gestegen van 224 eind 2019 naar 232 per 31 december 2020 (bron: Personeelsinformatiesysteem PIMS).

Stages
Het totaal aantal stageplaatsen en werkervaringsplaatsen over 2020 bedroeg 133 (2019:125). De verdeling van het aantal stageplaatsen en werkervaringsplaatsen in 2020 ziet er als volgt uit:

MBO-stagiaires	28
HBO-stagiaires	86
WO-stagiaires	11
Werkervaringsplaatsen	8
Totaal	133

Bron: Personeelsinformatiesysteem (PIMS)

Wet Banenafspraken
De Wet banenafspraken komt voort uit het Sociaal akkoord 2013, waarbij is afgesproken 125.000 extra banen te creëren voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Hiervan moeten gemeenten er 4.430 realiseren. Voor Leeuwarden komt dit neer op 45 extra banen per 2024. Van de 45 extra banen per 2024 zijn er vanaf 2016 in totaal 23 plaatsen gerealiseerd.

Meldingen vermoeden misstanden
In het afgelopen jaar zijn 8 meldingen gedaan van vermoeden van misstanden (2019: 15). Deze meldingen hadden betrekking op (seksuele) intimidatie, onheuse bejegening, pesten en integriteit. De meeste meldingen zijn via de (interne of externe) vertrouwenspersonen binnengekomen. Alle meldingen zijn onderzocht en sommige meldingen zijn opgelost, of er was geen aanleiding, of hebben geleid tot disciplinaire maatregelen.

Informatiebeveiliging en Privacy
In 2020 heeft het college wederom veel aandacht besteed aan het verbeteren van het bewustzijn en het vergroten van de digitale weerbaarheid van medewerkers ten aanzien van privacy en

informatiebeveiliging in de vorm van nieuwsberichten, *narrowcasting*, het aanbieden van een *e-learning* en deelname aan een privacy-quiz. Daarnaast werd ook de mogelijkheid geboden om deel te nemen aan voorlichtingsrondes van de Functionaris van de Gegevensbescherming (FG), de Security Officer (CISO) en de Privacy Officer (PO).

Het aantal datalekken in 2020 bedroeg 61 (2019: 35), waarvan 12 (2019: 19) zijn gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). Een forse stijging van het aantal intern gemelde datalekken, terwijl er minder incidenten gemeld moesten worden aan de Autoriteit Persoonsgegevens. Dit wijst erop dat medewerkers vaker herkennen wat een datalek is, terwijl de ernst van de datalekken minder was in 2020.

Het college is zich bewust van de toename en de impact van cybercriminaliteit. De COVID-19 crisis maakt onze afhankelijkheid van digitale systemen treffend duidelijk. Internetcriminelen worden steeds slimmer en inventiever waardoor cybercriminaliteit helaas niet meer is weg te denken uit de hedendaagse samenleving. Cyberincidenten vormen een steeds grotere bedreiging voor overheden, bedrijven en inwoners. Het is daarom van uiterst belang dat gemeente Leeuwarden haar informatieveilig op orde heeft. Het college blijft de technologische en maatschappelijke ontwikkelingen nauwgezet te volgen en monitoren waar mogelijk nieuwe digitale kwetsbaarheden en dreigingen zich kunnen voordoen.

Klachten
De klachtenbemiddelaar heeft in 2020, 279 klachten ontvangen, tegenover 338 klachten in 2019. Dat zijn er 59 minder dan vorig jaar. Van de 279 klachten zijn er 246 (88 %) informeel opgelost. Er zijn in de formele afhandeling geen klachten gegrond verklaard.

COVID-19 heeft invloed gehad op het aantal klachten. In maart en december 2020 (Lock down) was er een grote afname van het aantal klachten dat langzaam door de maanden heen weer opliep.
Bij de Nationale Ombudsman zijn in 2020 in totaal 54 verzoeken voor de gemeente Leeuwarden binnengekomen. 51 Verzoeken zijn afgehandeld zonder nader onderzoek. Dit waren vooral klachten van inwoners die niet eerst door de gemeente zelf behandeld waren of die met een eenvoudige reactie konden worden afgehandeld. Bij 3 klachten is een onderzoek gestart. In alle gevallen is een oplossing gevonden. Op 31 december 2020 was er nog 1 klacht in behandeling bij de Nationale Ombudsman.

WNT-verantwoording
De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) verplicht gemeenten sinds 2013 inzicht te geven over het totaal aan bezoldigingen aan een werknemer in enig jaar en of dat uitgaat boven het toetsloon. In 2020 bedroeg de algemene norm € 201.000 incl. belaste onkostenvergoedingen en pensioenbijdrage. Voor alle gemeenten zijn alleen de gemeentesecretaris en de griffier gekwalificeerd als topfunctionarissen.

Voor de gemeentesecretaris (de heer E. de Jong) komt het bedrag op € 150.810. Voor de griffier (de heer F. van der Heide) luidt dit bedrag € 122.924.

Zie overzichten in paragraaf 3.2.6 Informatie in het kader van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

2.2.6 Verbonden partijen en andere samenwerkingsverbanden

Deze paragraaf biedt informatie over alle partijen waarmee de gemeente bestuurlijke en financiële banden onderhoudt. Het verscherpt toezicht op verbonden partijen met een hoog risicoprofiel wordt hierin toegelicht.

2.2.6a Inleiding

Definitie verbonden partijen
Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft. Van een bestuurlijk belang is sprake wanneer de gemeente zeggenschap heeft door een vertegenwoordiging in het bestuur of door stemrecht. Het financiële belang betreft het bedrag dat de gemeente aan de verbonden partij ter beschikking heeft gesteld en dat zij kwijt is in geval van een faillissement van de verbonden partij, respectievelijk het bedrag waarvoor de gemeente aansprakelijk kan worden gesteld als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Instellingen waarmee alleen een subsidierelatie is aangegaan zonder dat het hiervoor beschreven bestuurlijk en financieel belang aanwezig is, vallen buiten de definitie van verbonden partij.

Informatie eisen volgens Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)
Om de begroting en jaarstukken van gemeenten ook voor niet financieel deskundigen toegankelijker te maken heeft het Rijk in 2016 een aantal vernieuwingen doorgevoerd in het BBV. Rode draad hierbij was het versterken van de sturing en verantwoording door de raad.
Een van de BBV regels is dat in de beleidsbegroting de bijdrage van de verbonden partijen aan een programma wordt toegelicht. Daarnaast worden de mogelijke risico's van deze samenwerking in deze paragraaf opgenomen.

Kadernota Verbonden partijen
Op 13 november 2017 is de Kadernota Verbonden partijen 2017 geamendeerd door de raad vastgesteld. In deze kadernota komt vooral de rol van de verbonden partijen aan de orde, belicht vanuit een gemeentebrede visie en beleid op deze partijen.

Andere samenwerkingsverbanden
Naast de verbonden partijen bevat deze paragraaf ook de centrumregelingen die op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen zijn getroffen. Deze vorm van samenwerking kent geen eigen rechtspersoonlijkheid en is formeel gezien geen gemeenschappelijke regeling en in die zin geen verbonden partij. Omdat in de afgelopen tijd meerdere centrumregelingen zijn ontstaan als variant voor diverse samenwerkingsverbanden tussen onze gemeente en andere Friese gemeenten is onder 2.2.6d een overzicht van deze regelingen opgenomen. Hiermee wordt ook voldaan aan het verzoek van de raad om een dergelijk overzicht.

2.2.6b Bijzonderheden met betrekking tot de verbonden partijen met een hoog risicoprofiel

Er wordt onderscheid gemaakt tussen partijen op basis van het risicoprofiel. Hieronder staat informatie over partijen met een hoog risicoprofiel. Die informatie gaat verder dan wat voorgeschreven is voor de lijst van verbonden partijen.

Bijzonderheden gemeenschappelijke regeling FUMO
In 2020 is de kadernota 2022-2026 vastgesteld als onderdeel van het begrotingsproces. De FUMO en de deelnemers hebben gewerkt aan de optimalisatie van de governancestructuur. Concreet betekent dit dat er betere samenwerkingsafspraken met deelnemers zijn gemaakt en dat er verschillende overlegstructuren zijn opgezet ten behoeve van een efficiëntere bedrijfsvoering. Vanaf 2021 wordt dit in de praktijk gebracht. In 2020 is door het AB het nieuwe financierings- en

sturingsmodel vastgesteld, welke na besluitvorming door de deelnemers zal worden toegepast vanaf de begroting 2022.

Verder bereidt de FUMO zich voor op de implementatie van de Omgevingswet die naar verwachting per 1 januari 2022 van kracht is. In samenwerking met de deelnemers wordt onderzocht en worden afspraken gemaakt over hoe om te gaan met de verschillende aspecten van de Omgevingswet en welke rol de FUMO daarin heeft. Een deel van de regelgeving van het Omgevingsstelsel moet nog uitgekristalliseerd worden en door de wetgever worden vastgelegd. De FUMO zal dit nauwlettend volgen en de eventuele consequenties ervan in kaart brengen.

Bijzonderheden Stichting Cultureel Centrum De Harmonie
In 2019 stopte de incidentele uitzetting van € 300.000 (toegevoegd in de periode 2014 t/m 2018) en werd De Harmonie geacht de exploitatie rond te krijgen zonder deze incidentele injectie. Omdat de programmering voor het eerste deel van het theaterseizoen al grotendeels was vastgelegd kon de schouwburg passende maatregelen nemen voor de tweede helft van het theaterseizoen. Dit betekende een snijden in het aantal activiteiten en het mijden van risicovolle programmering. Het jaar sloot met een negatief resultaat van € 201.000. Door inzet van reserves die werden opgebouwd in het succesvolle LF2018 jaar kon het tekort worden teruggebracht tot een negatief resultaat van € 73.000.

Bijzonderheden Caparis NV en Sociale Werkvoorziening Fryslân te Drachten
Per 1 januari 2020 zijn de gemeenten Opsterland, Smallingerland, Heerenveen en Leeuwarden aandeelhouder van Caparis NV. De andere gemeenten Weststellingwerf, Ooststellingwerf, Tytsjerksteradiel en Achtkarspelen- hebben hun aandeelhouderschap overgedragen en hebben aangegeven zaken te willen blijven doen met Caparis NV. De Gemeenschappelijke Regeling SW Fryslân is hiertoe aangepast naar een bedrijfsvoeringsregeling waardoor deze alleen nog dient als formele werkgever van de SW-gerechtigden die bij Caparis NV werken. Over de uitvoering van de Participatiewet zijn door de gemeenten afzonderlijk afspraken gemaakt met Caparis NV.

***Bijzonderheden* GEM De Zuidlanden Beheer BV en CV te Leeuwarden**
Begin 2010 heeft de raad besloten om de samenwerking met de marktpartijen binnen de GEM De Zuidlanden aan te passen. Na overdracht van alle aandelen was de gemeente in de figuur van de door haar opgerichte Participatiemaatschappij De Zuidlanden B.V. in GEM De Zuidlanden CV nog de enig overblijvende commanditaire vennoot. Beherend vennoot bleef GEM De Zuidlanden Beheer B.V. Maar de gemeente heeft, door de overdracht van de aandelen van de uittredende partijen in deze vennootschap, alle aandelen in haar bezit. Het aandelenkapitaal in de BV bedraagt € 5.000.
Na het opheffen van de Participatiemaatschappij De Zuidlanden in 2012 heeft de gemeente nu een rechtstreeks commanditair aandeel in de GEM De Zuidlanden CV ten bedrage van € 158.000.
Met uitzondering van Techum zijn de gronden destijds door de gemeente overgenomen. Na overdracht van de laatste percelen zullen de BV en de CV worden geliquideerd. De liquidatie van de BV en de CV heeft zijn beslag gekregen op 30 april 2021.

2.3.6c Lijst van de verbonden partijen

Stichtingen en verenigingen	**Sociaal: Sociale basis**				
Stichting Cultureel Centrum De Harmonie te Leeuwarden					
Risicoprofiel (hoog of laag)	Hoog				
Openbaar belang (doel verbonden partij)	De stichting De Harmonie beheert en exploiteert de gemeentelijke schouwburg in de stad Leeuwarden. Zij programmeert en distribueert een gevarieerd aanbod aan theater- en muziekvoorstellingen. Tevens ondersteunt de stichting een aantal festivals en speciale culturele projecten en verhuurt zij zaalruimten aan uiteenlopende organisaties en instellingen.				
Gemeentelijk belang	Met haar activiteiten levert de stichting De Harmonie een bijdrage aan doelen die in het programma Sociale Basis zijn opgenomen. Dit betreft bijvoorbeeld het ontwikkelen van het cultureel bewustzijn van bewoners, het zorgen van een sterke culturele basis-infrastructuur en het aanbieden van een breed geschakeerd cultureel aanbod. De visie van de gemeente ten aanzien van deze verbonden partij is dat op deze wijze de uitvoering van de hiermee verbonden taken zo goed mogelijk is gediend.				
Bestuurlijk belang	Het bestuur van de stichting wordt benoemd door de gemeente. Bestuursbesluiten met belangrijke financiële gevolgen hebben de goedkeuring nodig van het college.				
Financieel belang	De gemeente is gehouden eventuele exploitatietekorten met een bijdrage te dekken.				
Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro)			Stand 31 december (x 1.000 euro)	
	jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
	2019	310	3.901	281	3.947
	2020	281	3.947	n.t.b.	n.t.b.
		NB: eigen vermogen is zonder egalisatiereserves voor rente en afschrijving.			
	jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)			
	2019	-201 (-73 na dotatie/onttrekking egalisatiereserves voor rente en afschrijving			
	2020				
Naam directeur	M. van der Woude				
Naam voorzitter bestuur	H. Kuipers				
Overige informatie	www.harmonie.nl				

Stichtingen en verenigingen	**Sociaal: Werk en inkomen**
Stichting Kredietbank Nederland (KBNL) te Leeuwarden	
Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag
Openbaar belang (doel verbonden partij)	De stichting Kredietbank Nederland is een kredietbank die mensen met financiële problemen helpt. De belangrijkste diensten die de bank in dit verband aanbiedt zijn o.a.: sociale kredietverlening, schuldhulpverlening, inkomensbeheer, preventie en beschermingsbewind. Een ander openbaar belang dat gediend wordt is de uitoefening van het toezicht op de bank door de gemeente op basis van de Wet op het Financieel Toezicht.
Gemeentelijk belang	Voorkoming en bestrijding van armoede is ook in het belang van de gemeente. Om die reden participeert de gemeente in de kredietbank. Daarnaast voert de kredietbank in het kader van het gemeentelijk minimabeleid de schuldhulpverlening uit op basis van de gemeentelijke visie dat de positie en taken van de toenmalige gemeenschappelijke kredietbank Friesland versterkt diende te worden.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft de bevoegdheid om 2 leden in de Raad van Toezicht te

Stichtingen en verenigingen	**Sociaal: Werk en inkomen**
Stichting Kredietbank Nederland (KBNL) te Leeuwarden	
	benoemen. Verder dient de gemeente de begroting en de jaarrekening goed te keuren.
Financieel belang	De KBNL wordt door veel gemeenten waarin zij actief is gefinancierd met langlopende, soms achtergestelde leningen. De KBNL gebruikt deze middelen om leningen te verstrekken aan de inwoners van de betreffende gemeenten.
Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro) / Stand 31 december (x 1.000 euro)

jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
2019	2.371	42.801	2.704	39.563
2020	2.704	39.563	n.t.b.	n.t.b.

jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)
2019	€ 333.000
2020	n.t.b.

Naam directeur	H. van der Meulen
Naam voorzitter bestuur	S. Feitsma
Overige informatie	

Vennootschappen	**Fysiek: Infrastructuur en mobiliteit**
Parkeergarages Leeuwarden CV te Leeuwarden	
Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag
Openbaar belang (doel verbonden partij)	Het in eigendom verwerven, behouden, beheren en exploiteren van parkeergarages in Leeuwarden en in het bijzonder de parkeergarages Klanderij, Oldehoofsterkerkhof, Hoeksterend, Zaailand en Oosterstraat.
Gemeentelijk belang	Voorzien in een adequate hoeveelheid toegankelijke overdekte parkeervoorzieningen, primair voor de bezoekers aan de binnenstad. Hierbij wordt gestreefd naar een (financieel) evenwicht tussen parkeergarages aan de rand van de binnenstad en het hart van de binnenstad. Tevens voorzien de parkeergarages in reductie van ongeoorloofd parkeren in de openbare ruimte.
Bestuurlijk belang	Zeggenschap bedraagt 50%
Financieel belang	Het resultaat van de parkeergarages CV wordt conform statuten verrekend met het commanditair kapitaal van de gemeente in de CV. Het commanditaire kapitaal van de gemeente bedraagt op 1 januari 2020 € 4.337.000.
Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro) / Stand 31 december (x 1.000 euro)

jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
2019	4.033	221	4.671	420
2020*	4.671	420	n.t.b.	n.t.b.

jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)
2019	639
2020*	n.t.b.

Naam directeur	A. Zantman
Naam voorzitter bestuur	N.v.t.
Overige informatie	-

* Recentere cijfers niet beschikbaar. Er is geen aanwijzing dat de cijfers van 2020 substantieel afwijken van de cijfers van 2019.

Vennootschappen	**Fysiek: Ruimtelijke ordening**
Afvalsturing Friesland NV te Leeuwarden (handelsnaam Omrin)	
Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag
Openbaar belang (doel verbonden partij)	Afvalsturing Friesland richt zich op de nascheiding van herbruikbare materialen uit huishoudelijk afval. Daarvoor ontvangt zij afvalstromen van onder meer de gemeente Leeuwarden.
Gemeentelijk belang	De gemeente heeft een verantwoordelijkheid als het gaat om het verwerken van huishoudelijk afval op een efficiënte en milieuvriendelijke manier. Tevens is de doelstelling van de gemeente om met een goede afvalscheiding (ook bij de bron) de verwerkingskosten laag te houden. Om deze doelstellingen te bereiken wordt de uitvoering door Afvalsturing Friesland NV uitgevoerd. De Reststoffen Energiecentrale (REC), welke door Afvalsturing Friesland in 2011 is gestart, beschikt over een grote capaciteit die naast de scheiding van afvalstromen- zorgt voor acceptabele verwerkingskosten. Dit gewenste effect wordt teruggezien in de lokale heffingen.
Bestuurlijk belang	Zeggenschap als aandeelhouder
Financieel belang	De gemeente Leeuwarden bezit 426 aandelen ofwel een belang van 14,2%
Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro) / Stand 31 december (x 1.000 euro)

Jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
2019	50.585	152.203	57.000	142.008
2020	57.000	142.008		

NB: eigen vermogen is zonder de egalisatiereserves voor rente en afschrijving

Jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)
2019	€ 6.536.000
2020	

Naam directeur	J. Vernooij
Naam voorzitter RvC	J.G. Vlietstra
Overige informatie	-

Vennootschappen	**Fysiek: Ruimtelijke ordening**
NV Fryslân Miljeu te Leeuwarden (handelsnaam Omrin)	
Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag
Openbaar belang (doel verbonden partij)	Inzameling van (huishoudelijk) afval
Gemeentelijk belang	De gemeente heeft een wettelijke taak om huishoudelijk afval in te zamelen. Dit in de breedste zin van het woord. De operationele taak van deze inzameling wordt gedaan door Fryslân Miljeu. Het gemeentelijk belang is om op deze manier, naast adequate afvalinzameling, ook het daarbij behorende tarief dat wordt doorbelast aan bewoners onder controle te houden.
Bestuurlijk belang	Zeggenschap als aandeelhouder
Financieel belang	De gemeente Leeuwarden bezit 41.612 aandelen A ofwel een belang van 51,7 % in de regio Noordwest respectievelijk 26,5 % in de NV
Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro) / Stand 31 december (x 1.000 euro)

Jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
2019	8.414	16.388	8.286	17.289
2020	8.826	17.289		

Jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)
2019	€ 507.000
2020	

Naam directeur	J. Vernooij
Naam voorzitter RvC	G. Gerbrandy
Overige informatie	-

Vennootschappen	**Sociaal: Sociale basis**
BV Sport te Leeuwarden	
Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag
Openbaar belang (doel verbonden partij)	Uitvoering van het gemeentelijke sportbeleid met als strategisch doel: een sportieve, gezonde en leefbare samenleving.
Gemeentelijk belang	De BV Sport beheert en exploiteert de gemeentelijke sportaccommodaties en voert een breed scala aan activiteiten uit om de doelstellingen van het gemeentelijke sportbeleid te realiseren.
Bestuurlijk belang	Zeggenschap als aandeelhouder
Financieel belang	De gemeente Leeuwarden is enig aandeelhouder van de BV Sport. Het geplaatst en gestort aandelenkapitaal bedraagt € 45.000.

Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro)		Stand 31 december (x 1.000 euro)	
	Jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
	2019	2.763	12.021	2.979	12.498
	2020	2.979	12.498	n.t.b.	n.t.b.

	Jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)
	2019	€ 215.650
	2020	n.t.b.

Naam directeur	J. van der Kooi
Naam voorzitter RvC	W. Schuurmans
Overige informatie	

Vennootschappen	**Sociaal: Werk en inkomen**
Caparis NV te Drachten	
Risicoprofiel (hoog of laag)	Hoog
Openbaar belang (doel verbonden partij)	Caparis NV is een bedrijf waar mensen met een WSW-indicatie werken. Caparis NV werkt in opdracht van de GR SW Fryslân.
Gemeentelijk belang	Caparis NV heeft de opdracht om de arbeidsmogelijkheden van WSW-ers te ontwikkelen en zo goed mogelijk te benutten. Als het moet binnen het eigen bedrijf, maar als het kan daarbuiten. Deze opdracht moet bovendien binnen de financiële kaders van de WSW uitgevoerd worden.
Bestuurlijk belang	Zeggenschap als aandeelhouder en via de GR als opdrachtgever.
Financieel belang	De gemeente Leeuwarden bezit 9.954 aandelen ofwel een belang van 35,25%. Het geplaatst aandelenkapitaal bedraagt € 45.000.

Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro)		Stand 31 december (x 1.000 euro)	
	Jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
	2019	14.232	9.214	6.694	17.368
	2020	6.694	17.368	n.t.b.	n.t.b.
		NB: eigen vermogen is zonder de egalisatiereserves voor rente en afschrijving			
	Jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)			
	2019	-€ 563.000			
	2020	n.t.b.			

Naam directeur	A. Bonnema
Naam voorzitter RvC	G. Jaarsma
Overige informatie	

Vennootschappen	**Bestuur en middelen: Algemene baten en lasten**

NV Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag

Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag				
Openbaar belang (doel verbonden partij)	De BNG is de bank van en voor overheden evenals instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de inwoners.				
Gemeentelijk belang	De BNG is de huisbankier van de gemeente. Daarnaast deelt de gemeente mee in een eventuele dividenduitkering op grond van de aandelen die de gemeente in de BNG bezit.				
Bestuurlijk belang	Zeggenschap in BNG Bank via het stemrecht op de aandelen die in bezit zijn (een stem per aandeel van EUR 2,50)				
Financieel belang	De gemeente Leeuwarden (nieuw) bezit 207.990 aandelen (geplaatst en volgestort aandelenkapitaal van de BNG bedraagt 55.690.720 aandelen). Het dividend over 2018 bedraagt € 2,85 aandeel.				
Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x € 1 mln)			Stand 31 december (x € 1 mln)	
	Jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
	2019	4.991	132.518	4.887	144.802
	2020	4.887	144.802	5.097	155.262
		NB: eigen vermogen is zonder de egalisatiereserves voor rente en afschrijving * Met ingang van 2018 rapporteert BNG Bank volgens IFRS9. Dat leidt tot een bijstelling van het eigenvermogen t.o.v. IAS39 met -/- 266 mln			
	Jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1 mln euro)			
	2019	163			
	2020	221			
Naam directeur	A. Bonnema				
Naam voorzitter RvC	A. Aalberts				
Overige informatie	www.bngbank.nl				

Vennootschappen	**Bestuur en middelen: Algemene baten en lasten**

Diverse rechtspersonen voortvloeiend uit de verkoop van Essent

Als gevolg van de invoering van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) in Nederland is Essent per 30 juni 2009 gesplitst in een netwerkbedrijf en een productie- en leveringsbedrijf. De aandelen van de productie-en leveringsbedrijf zijn daarop verkocht aan het energiebedrijf RWE. Het netwerkbedrijf is Enexis Holding NV geworden. Enexis Holding NV heeft eind 2016 onze aandelen teruggekocht. Daarnaast omvatte Essent ook een milieubedrijf, Essent Milieu Holding NV, dat zich richtte op afvalverwijdering en afvalverwerking. Dit bedrijf bleef achter en kreeg de naam Attero BV. In 2014 zijn de aandelen van deze laatste BV verkocht aan Waterland private equity investments. Verder leidde de verkoop van Essent tot verzelfstandiging van het 50% belang dat Essent had in de Elektriciteitsproductiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ), eigenaar van de kerncentrale in Borssele. Hiervoor is een nieuwe BV opgericht, Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV (PBE), waarvan de aandelen worden gehouden door de voormalige publieke aandeelhouders van Essent. De splitsing en verkoop van Essent leidde verder tot een aantal vennootschappen dat meer technisch van aard is, in de zin dat ze als tijdelijke constructie dienen om mogelijke verplichtingen, claims en overige zaken, voortvloeiende uit de verkoop van Essent, te dekken respectievelijk definitief af te wikkelen. Deze vennootschappen zijn: CBL Vennootschap BV, Claim Staat Vennootschap BV, Verkoop Vennootschap BV en Vordering op Enexis BV. Deze laatste 4 vennootschappen lichten we niet verder toe vanwege hun geringe financiële en bestuurlijke belang.

Vennootschappen	**Bestuur en middelen: Algemene baten en lasten**
Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV te Den Bosch	
Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag
Openbaar belang (doel verbonden partij)	Bij de verkoop van Essent aan RWE heeft de rechter Essent verboden het 50% belang van Essent in de Elektriciteitsproductiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ) mee te vervreemden (EPZ is een groot energieproductiebedrijf waartoe ook de kerncentrale van Borssele behoort). Het belang van Essent is daarna verzelfstandigd en de aandelen van dit belang worden sindsdien gehouden door deze BV waarvan de aandelen op hun beurt weer gehouden worden door de voormalige publieke aandeelhouders van Essent. De vennootschap heeft als Special Purpose Vehicle ten doel alle financiële transacties rondom de verkoop van Essent verder af te handelen.
Gemeentelijk belang	Er is geen directe relatie tussen de activiteiten van de verbonden partij en de gemeentelijke begrotingsdoelstellingen.
Bestuurlijk belang	Aantal aandelen 155.738 stuks.
Financieel belang	De gemeente Leeuwarden bezit 2080 aandelen ofwel een belang van 0,10%.
Financiële kerngegevens	Niet opgenomen vanwege het geringe financiële en bestuurlijke belang.

Vennootschappen	**Fysiek: Wonen en milieu, Ruimtelijke ordening**				
a. Blitsaerd Beheer BV te Drachten **b. CV Blitsaerd te Drachten**					
Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag				
Openbaar belang (doel verbonden partij)	Woningbouw in het hogere segment.				
Gemeentelijk belang	Voor een evenwichtige woningvoorraad heeft de gemeenteraad in 2003 (en 2005) besloten tot het aangaan van een PPS waarmee marktpartijen het hogere segment bedienen. Hierbij zijn kaders vastgesteld voor 400 woningen. De gemeente is alleen commanditaire vennoot in de CV en aandeelhouder van de BV.				
Bestuurlijk belang	a. BV Zeggenschap als aandeelhouder (50%) b. CV Commanditair of stille vennoot (49%)				
Financieel belang	a. BV Aandelenkapitaal € 9.000 b. CV Commanditair kapitaal € 2.262.094.				
a. BV: Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro)			Stand 31 december (x 1.000 euro)	
	jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
	2019	-3.387	3.402	-3.222	3.338
	2020*	-3.222	3.338	n.t.b.	n.t.b.
	NB: eigen vermogen is zonder de egalisatiereserves voor rente en afschrijving				
	jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)			
	2019	64			
	2020*	n.t.b.			
b. CV: Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro)			Stand 31 december (x 1.000 euro)	
	jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
	2019	-3.397	12.133	-3.333	10.815
	2020*	-3.333	10.815	n.t.b.	n.t.b.
	NB: eigen vermogen is zonder de egalisatiereserves voor rente en afschrijving				
	jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)			
	2019	64			
	2020*	n.t.b.			
Naam directeur	H. Wind				

Vennootschappen	**Fysiek: Wonen en milieu, Ruimtelijke ordening**
a. Blitsaerd Beheer BV te Drachten **b. CV Blitsaerd te Drachten**	
Overige informatie	Het risicoprofiel van deze verbonden partij is bijgesteld van hoog naar laag vanwege het aantrekken van de woningmarkt en het feit dat de gemeenteraad in juli 2020 heeft ingestemd met het herfinancieren van Blitsaerd door het verstrekken van een lening. Hiermee is de continuïteit van Blitsaerd voor de lange termijn gewaarborgd.

* Recentere cijfers niet beschikbaar. Er is geen aanwijzing dat de cijfers van 2020 substantieel afwijken van de cijfers van 2019.

Gemeenschappelijke regeling	**Fysiek: Economie en toerisme, Infrastructuur en mobiliteit**			
De Marrekrite te Leeuwarden				
Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag			
Openbaar belang (doel verbonden partij)	Aanleg en onderhoud aanlegvoorzieningen watersport, onderhoud fietsknooppunten.			
Gemeentelijk belang	De gemeente Leeuwarden heeft tot doel de voorzieningen op het gebied van watersport en het onderhoud van fietsknooppunten op een goed niveau te houden. Hieronder valt ook het verwijderen van afval op de recreatieplaatsen. Een beleidsvoornemen dat vele andere gemeenten en ook de provincie hebben. Om dit beleid uniform gestalte te geven nemen deze partijen deel in de gemeenschappelijke regeling Marrekrite die uitvoerend is voor de beleidsvoornemens.			
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordiging in het algemeen bestuur door de wethouder (stemverhouding: 1/18)			
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage			
Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro)		Stand 31 december (x 1.000 euro)	
	jaar	eigen vermogen / vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
	2019	4.137 / 1.380	4.137	490
	2020*	4.137 / 490	n.t.b.	n.t.b.
	jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)		
	2019	603		
	2020*	n.t.b.		
Naam directeur	L. Touwen			
Naam voorzitter bestuur	A. Fokkens-Kelder			
Overige informatie	-			

* Recentere cijfers niet beschikbaar. Er is geen aanwijzing dat de cijfers van 2020 substantieel afwijken van de cijfers van 2019.

Gemeenschappelijke regelingen	**Fysiek: Wonen en milieu**	
Hûs en Hiem te Leeuwarden		
Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag	
Openbaar belang (doel verbonden partij)	Het objectief en onafhankelijk laten toetsen van bouwvoornemens.	
Gemeentelijk belang	De gemeente heeft tot doel kritisch te zijn op bouwvoornemens die effect hebben op het aanzien van de stad. Om die reden neemt de gemeente deel in een onafhankelijk toetsing- en beoordelingsorgaan dat bouwvoornemens toetst op architectonische waarde en inpassing in de omgeving. Sinds kort is de 'kan bepaling' van toepassing waarmee de Rijksoverheid beoogt dat gemeenten zelfstandig (dus niet via een extern orgaan) mogen toetsen. Hiervan zijn beschermde stads- en dorpsgezichten uitgezonderd. De gemeente heeft zich vooralsnog niet uitgesproken of deze bepaling actief zal worden toegepast.	
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordiging in zowel het dagelijks als algemeen bestuur Elke gemeente in Friesland heeft 1 stem (stemverhouding: 1/17)	
Financieel belang	Verrekening resultaat naar rato inwoneraantal	
Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro)	Stand 31 december (x 1.000 euro)

Gemeenschappelijke regelingen				**Fysiek: Wonen en milieu**	
Hûs en Hiem te Leeuwarden					
	jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
	2019	369	120	334	82
	2020*	334	82	n.t.b.	n.t.b.
	jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)			
	2019	7			
	2020*	n.t.b.			
Naam directeur	M. Visser				
Naam voorzitter bestuur	H. de Haan				
Overige informatie	-				

* Recentere cijfers niet beschikbaar. Er is geen aanwijzing dat de cijfers van 2020 substantieel afwijken van de cijfers van 2019.

Gemeenschappelijke regelingen				**Sociaal en Veiligheid**	
Veiligheidsregio Fryslân te Leeuwarden					
Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag				
Openbaar belang (doel verbonden partij)	De Veiligheidsregio, bestaande uit de GGD, Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (GHOR) en de Brandweer Fryslân, is een gemeenschappelijke regeling van alle Friese gemeenten en verzorgt de wettelijke taken op het gebied van veiligheid en gezondheid voor alle inwoners van Fryslân.				
Gemeentelijk belang	Uitvoering van wettelijke taken, zoals bepaald in de Wet Publieke gezondheid (WGP) en de wet Veiligheidsregio. De beleidsvoornemens van de Veiligheidsregio Fryslân zijn vertaald in de begroting 2019 van de Veiligheidsregio, waarin met de komst van de regionale brandweer onderscheid wordt gemaakt in drie programma's: gezondheid, crisisbeheersing en brandweer. Aansluitend hierop is de *governance* aangepast door het instellen van twee gelijkwaardige bestuurscommissies, te weten gezondheid en veiligheid.				
Bestuurlijk belang	Elke gemeente in Friesland heeft 1 stem (stemverhouding: 1/18)				
Financieel belang	Ongeveer € 11,1 mln				
Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro)			Stand 31 december (x 1.000 euro)	
	Jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
	2019	5.266	58.560	3.615	69.718
	2020	3.615	69.718	6.075	72.002
		NB: eigen vermogen is zonder de egalisatiereserves voor rente en afschrijving.			
	Jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)			
	2019	- € 524.000			
	2020	€ 3.790.666			
Overige informatie	www.veiligheidsregiofryslan.nl				

Gemeenschappelijke regelingen	**Sociaal: Werk en inkomen**
Sociale Werkvoorziening Fryslân te Drachten	
Risicoprofiel (hoog of laag)	Hoog
Openbaar belang (doel verbonden partij)	Beleidsontwikkeling en –uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening
Gemeentelijk belang	Effectieve uitvoering van de WSW als onderdeel van de participatiewet.
Bestuurlijk belang	Vanaf 1 januari 2008 is er sprake van vertegenwoordiging in zowel het dagelijks als algemeen bestuur (stemverhouding: 1/8).
Financieel belang	Mogelijke bijdrage ter verrekening van een nadelig resultaat (via Caparis NV)

Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro)			Stand 31 december (x 1.000 euro)	
	Jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
	2019	600	5.661	458	5.161
	2020	458	5.161	n.t.b.	n.t.b.
		NB: eigen vermogen is zonder de egalisatiereserves voor rente en afschrijving.			
	Jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)			
	2019	-142			
	2020				
Naam directeur	n.v.t.				
Naam voorzitter bestuur	R.F. Douwstra				
Overige informatie	-				

Gemeenschappelijke regelingen	**Fysiek: Wonen en milieu**
Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) te Leeuwarden	
Risicoprofiel	Hoog
Openbaar belang (doel verbonden partij)	Het doen uitvoeren van diverse handhavingstaken. Het betreft hier een RUD (Regionale Uitvoeringsdienst).
Gemeentelijk belang	Het effectief uitvoeren van vergunning en handhavingstaken door expertise in de Provincie Friesland te bundelen binnen een uitvoeringsorgaan. Het taakgebied is primair de complexere en risicovolle bedrijven, waarbij ook een bovenlokale handhavingsaanpak nodig is. Secundair kan de FUMO aanvullende taken op verzoek van de deelnemers uitvoeren. Met uitzondering van de zogenaamde OWO-gemeenten, nemen alle gemeenten, de provincie en het Wetterskip in Friesland deel in de FUMO. De gemeente Leeuwarden streeft correcte handhaving en vergunningverlening na, de FUMO voert uit.
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordiging in het algemeen bestuur
Financieel belang	Verrekening resultaat naar rato van de begrote afname in enig jaar (ligt rond de 5,4%)

Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro)			Stand 31 december (x 1.000 euro)	
	Jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
	2019	647	4.245	1.365	4.792
	2020*	1.365	4.792	n.t.b.	n.t.b.
	NB: eigen vermogen is zonder de egalisatiereserves voor rente en afschrijving				
	Jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)			
	2019	391			
	2020*	n.t.b.			
Naam interim-directeur	P. Hofstra				
Naam voorzitter bestuur	M. Waanders				
Overige informatie	-				

* Recentere cijfers niet beschikbaar. Er is geen aanwijzing dat de cijfers van 2020 substantieel afwijken van de cijfers van 2019.

2.3.6d Lijst van de centrumregelingen

Centrumgemeente regeling (Art.8, lid 4 WGR, geen rechtspersoonlijkheid)	
Centrumregeling samenwerking sociaal domein Friese gemeenten	
Risicoprofiel	Laag
Startjaar	2015
Openbaar belang (doel van de samenwerking)	Beleidsvoorbereiding ten behoeve van de wettelijke taken op terrein van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en participatie en de inkoop ten behoeve van wettelijke taken op het terrein van jeugdzorg en maatschappelijke ontwikkeling doelmatig en kwalitatief hoogwaardig te organiseren met de gezamenlijke Friese gemeenten.
Gemeentelijk belang	De gemeente Leeuwarden is centrumgemeente en voert voor alle 20 Friese gemeenten de inkoop, de daarmee samenhangende beleidsvoorbereiding en het financieel beheer uit.
Bestuurlijke belang	Het college van de gemeente Leeuwarden heeft mandaat, volmacht en machtiging verkregen om alle besluiten te nemen ter uitvoering van de taken die in deze regeling zijn opgedragen aan de gemeente Leeuwarden.
Financieel belang	De kosten voor uitvoering van de taken van de centrumgemeente worden verdeeld onder alle Friese gemeenten, deels op basis van inwonersaantal en deels op basis van het percentuele aandeel cliënten Jeugdwet.

Centrumgemeente regeling (Art.8, lid 4 WGR, geen rechtspersoonlijkheid)	
Centrumregeling samenwerking gemeente Noardeast Fryslân en de gemeente Leeuwarden	
Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag
Startdatum	2015
Openbaar belang (doel Centrumregeling)	De centrumregeling is getroffen in verband met het tot stand brengen van facilitaire voorzieningen (in dezen vooreerst ICT) ter ondersteuning van de uitvoering van de aan de gemeentelijke bestuursorganen opgedragen taken.
Gemeentelijk belang	Intensieve samenwerking met diverse overheidspartners op het terrein van de bedrijfsvoering, past binnen de ambitie van de gemeente Leeuwarden om de regionale samenwerking te intensiveren en uit te breiden.
Bestuurlijk belang	Het college van de gemeente Leeuwarden heeft mandaat, volmacht en machtiging verkregen om alle besluiten te nemen ter uitvoering van de taken die in deze regeling zijn opgedragen aan de gemeente Leeuwarden.
Financieel belang	De kosten voor uitvoering van de opgedragen taken van de centrumgemeente worden op basis van een integrale kostprijsberekening en op basis van evenredigheid van de afname.

Centrumgemeente regeling (Art.8, lid 4 WGR, geen rechtspersoonlijkheid)	
Centrumregeling samenwerking Dienst Sociale zaken en Werkgelegenheid Noardwest Fryslân en de gemeente Leeuwarden	
Risicoprofiel	Laag
Startjaar	2015
Openbaar belang (doel van de samenwerking)	De centrumregeling is getroffen in verband met het tot stand brengen van facilitaire voorzieningen (in dezen vooreerst ICT) ter ondersteuning van de uitvoering van de aan de gemeentelijke bestuursorganen opgedragen taken.
Gemeentelijk belang	Intensieve samenwerking met diverse overheidspartners op het terrein van de bedrijfsvoering, past binnen de ambitie van de gemeente Leeuwarden om de regionale samenwerking te intensiveren en uit te breiden.
Bestuurlijke belang	Het college van de gemeente Leeuwarden heeft mandaat, volmacht en machtiging verkregen om alle besluiten te nemen ter uitvoering van de taken die in deze regeling zijn opgedragen aan de gemeente Leeuwarden.

Centrumgemeente regeling (Art.8, lid 4 WGR, geen rechtspersoonlijkheid)	
Centrumregeling samenwerking Dienst Sociale zaken en Werkgelegenheid Noardwest Fryslân en de gemeente Leeuwarden	
Financieel belang	De kosten voor uitvoering van de opgedragen taken van de centrumgemeente worden op basis van een integrale kostprijsberekening en op basis van evenredigheid van de afname.

Centrumgemeente regeling (Art.8, lid 4 WGR, geen rechtspersoonlijkheid)	
Centrumregeling samenwerking gemeente Waadhoeke en de gemeente Leeuwarden	
Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag
Startdatum	2015
Openbaar belang (doel Centrumregeling)	De centrumregeling is getroffen in verband met het tot stand brengen van facilitaire voorzieningen (in dezen vooreerst ICT) ter ondersteuning van de uitvoering van de aan de gemeentelijke bestuursorganen opgedragen taken.
Gemeentelijk belang	Intensieve samenwerking met diverse overheidspartners op het terrein van de bedrijfsvoering, past binnen de ambitie van de gemeente Leeuwarden om de regionale samenwerking te intensiveren en uit te breiden.
Bestuurlijk belang	Het college van de gemeente Leeuwarden heeft mandaat, volmacht en machtiging verkregen om alle besluiten te nemen ter uitvoering van de taken die in deze regeling zijn opgedragen aan de gemeente Leeuwarden.
Financieel belang	De kosten voor uitvoering van de opgedragen taken van de centrumgemeente worden op basis van een integrale kostprijsberekening en op basis van evenredigheid van de afname.

Centrumgemeente regeling (Art.8, lid 4 WGR, geen rechtspersoonlijkheid)	
Centrumregeling samenwerking gemeenten Ameland, Schiermonnikoog, Terschelling, Texel en Vlieland en de gemeente Leeuwarden	
Risicoprofiel	Laag
Startjaar	2016
Openbaar belang (doel van de samenwerking)	De centrumregeling is getroffen in verband met het tot stand brengen van facilitaire voorzieningen (in dezen vooreerst ICT) ter ondersteuning van de uitvoering van de aan de gemeentelijke bestuursorganen opgedragen taken.
Gemeentelijk belang	Intensieve samenwerking met diverse overheidspartners op het terrein van de bedrijfsvoering en belastingen, past binnen de ambitie van de gemeente Leeuwarden om de regionale samenwerking te intensiveren en uit te breiden.
Bestuurlijke belang	Het college van de gemeente Leeuwarden heeft mandaat, volmacht en machtiging verkregen om alle besluiten te nemen ter uitvoering van de taken die in deze regeling zijn opgedragen aan de gemeente Leeuwarden.
Financieel belang	De kosten voor uitvoering van de opgedragen taken van de centrumgemeente worden op basis van een integrale kostprijsberekening en op basis van evenredigheid van de afname.

2.2.7 Grondbeleid

Deze paragraaf gaat over het grondbeleid van de gemeente en over het opvangen van de risico's van grondexploitaties.

Inleiding
Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht gemeenten om in de begroting en in de jaarrekening een paragraaf over het grondbeleid op te nemen. Hierin komt aan bod hoe de gemeente het grondbeleid inzet om de bestuurlijke doelen te bereiken. Jaarlijks werden alle grondexploitaties herijkt op peildatum 1 januari en vanaf 2021 wordt de peildatum 1 september.

2.2.7a Kaders van het grondbeleid
De grondexploitaties worden uitgevoerd binnen diverse (beleids)kaders. Voorbeelden van deze kaders zijn de wettelijke regelgeving vanuit de BBV en de gemeentelijke financiële verordening en de nota grondbeleid en grondprijzenbeleid. De nota Grondbeleid is het afgelopen jaar geactualiseerd en op 7 oktober 2020 vastgesteld door de gemeenteraad. Ook de nota grondprijsbeleid is geactualiseerd en op 30 juni 2020 vastgesteld door het college. Op basis van deze actualisaties wordt het grondbeleid voor de komende jaren uitgevoerd. De gemeente Leeuwarden voert overwegend een actief grondbeleid uit. Maar ook faciliterend grondbeleid evenals mengvormen van actief en faciliterend grondbeleid, zoals bijvoorbeeld een PPS-constructie (Blitsaerd), worden in de gemeente Leeuwarden gebruikt.

2.2.7b Visie op het grondbeleid
Overheidsbeleid is van grote invloed op de woningbouw en dan met name de sturing op de ruimtelijke ordening. Hierbij is de sturing van de Provincies op de bestemmingsplannen van groot belang. De provincie Fryslân stuurt sterk op het verminderen van woningbouwplannen in de regio en creëert daarmee schaarste. De provincie ziet voor de komende jaren nog genoeg ruimte voor groei in Leeuwarden, wat ook blijkt uit de trendprognoses van de bevolkingsgroei en het aantal huishoudens. De bevolking van Leeuwarden blijft voorlopig nog doorgroeien, waarbij de groei zich met name concentreert in het aantal kleine huishoudens. Het aandeel gezinnen blijft stabiel, en daarmee is er een goede basis voor het voortzetten van een nieuwbouwprogramma in uitleglocaties dat al in belangrijke mate op gezinnen gericht was.
De markt voor nieuwbouwwoningen in Leeuwarden staat onder spanning; er is veel vraag, maar relatief weinig aanbod doordat de procedure tijd om nieuwe plannen te ontwikkelen lang is. Daarnaast is er nog steeds sprake van hoge bouwkosten, waardoor de projectontwikkelaars ook onder druk staan om de woningprijzen betaalbaar te houden. Hiertegenover staat de verwachting dat de hypotheekrente de komende jaren laag blijft, waardoor de consumenten vertrouwen houden en de vraag naar nieuwe woningen hoog blijft. Toch kan door een onverwachte gebeurtenis de bovengenoemde omstandigheden plotseling veranderen.

Woningbouw
De opleving in de markt heeft zich, ondanks de COVID-19 crisis, ook in 2020 merkbaar voortgezet. De vraag en interesse is in de woningmarkt onveranderd hoog. In de Zuidlanden zijn het afgelopen jaar weer een flink aantal kavels verkocht. Het geraamde aantal kavels in 2020 is ruimschoots gehaald. Er zijn 196 kavels verkocht in plaats van de geraamde 191 kavels. In Techum kunnen een aantal kavels niet verkocht worden doordat de tijdelijke school en de iglo langer blijven staan en op de toekomstige bouwkavels staan. Evenals vorig jaar lag het accent op het woonrijp maken van de diverse straten in Techum. In deelgebied Jabikswoude ligt het accent ook op het woonrijpmaken van de diverse straten. In Wiarda hebben in het afgelopen jaar in zowel de 2e alsmede in de 3e fase verkopen plaats gevonden. In deelgebied De Klamp zijn de eerste kavels in de 2e fase verkocht. De 2e fase is dan ook het afgelopen jaar bouwrijp gemaakt. In het deelgebied Overijsselselaan zijn ook reeds de eerste woningen en appartementen verkocht. Aan de westkant van de Overijsselselaan, in deelgebied Middelsee fase 1, wordt volop gewerkt aan de voorbereiding van het bouwrijpmaken

van de 1e fase. Tevens is op 17 november 2020 het Ontwerp Ontwikkelkader Middelsee-De Werp ter inzage gelegd. Op 7 april 2021 heeft de gemeenteraad het ontwikkelkader vastgesteld. In 2020 is gestart met het voorbereiden van de bruggen in het deelgebied Unia terwijl voor deelgebied De Hem verder is gewerkt aan het stedenbouwkundig plan dat op 16 februari 2021 ter inzage is gelegd.

In de dorpen is woningbouwontwikkeling in 2020 gestaag doorgegaan. In Wirdum zijn echter in 2020 geen kavels verkocht terwijl in Wytgaard 1 kavel is verkocht. In Grut Palma zijn het afgelopen jaar 15 kavels verkocht terwijl in Steenslân (ontwikkeling in Stiens) er 35 kavels zijn verkocht.
In de bestaande stad lopen de ontwikkelingen iets minder snel. Toch zijn ook daar ontwikkelingen opgestart. In Vrijheidswijk Centrum is een kavel verkocht voor de ontwikkeling van zorgwoningen. Op 26 januari 2021 is het stedenbouwkundigplan Oud-Oost vastgesteld door het college van B&W en voor wensen en bedenkingen voorgelegd aan de gemeenteraad.

Bedrijventerreinen
Uitbreiding van bedrijventerrein vindt plaats aan de westkant van de stad door Zwette 4 en Zwette 5. Op Zwette 4 is een kavel verkocht (2820 m2) en op Zwette V 4 kavels (27.000 m2). De vooruitzichten voor 2021 zijn positief. Eind 2020 is op Zwette 6 voor ca 6,1 ha aan opties uitgegeven. Het afgelopen jaar zijn op Frisia 2 kavels verkocht (5.300 m2) verkocht. Op het zuidelijk deel resteert nog één kavel. In 2020 is het noordelijk deel ontwikkelt en bouwrijp gemaakt. Hiervoor zijn de benodigde aanpassingen aan de ontsluitingsweg en het water uitgevoerd. Door diverse bedrijven zijn al kavels gereserveerd (ca 3,2 ha)

In de ontwerp structuurvisie 'Nieuw Stroomland' is Zwette 6 (33,7 ha in bezit) als toekomstig bedrijventerrein bestempeld, evenals Schenkenschans. Tevens zijn voor de verdere toekomst zoekgebieden aangegeven. Ook biedt het gebied ruimte voor de ontwikkeling van de Dairy Campus. Naast het WaterCampusgebouw is nog 12.000 m2 beschikbaar voor uitgifte.

Overige ontwikkelingen
Op 1 juli 2020 heeft de gemeenteraad besloten om een lening van €5,5 mln te verstrekken aan Blitsaerd beheer b.v. voor de herfinanciering van de grondexploitatie Blitsaerd. Hiermee kon met name de 2e fase voor de bouw van ruim 100 woningen verder ontwikkeld worden.

In 2020 is de ontwikkeling van het voormalig LPF-terrein verdergegaan. Totaal gaat het om de bouw van 115 appartementen, ca. 50 grondgebonden woningen en een supermarkt (1.450 m2 BVO).

Op de voormalige Bakker Postma locatie is de bouw van 31 grondgebonden woningen in de 2e fase (terrein langs het water) afgerond. Ook is het woonrijpmaken afgelopen jaar afgerond.

2.2.7c Financiële verantwoording grondexploitaties
Jaarlijks worden alle grondexploitaties volledig herzien, in 2020 zijn de hercalculaties op 16 december door de gemeenteraad vastgesteld. Ten behoeve van de jaarrekening 2020 zijn de hercalculaties gedeeltelijk herzien per 1/1/2021. Hiervoor zijn de volgende parameters gebruikt:

Parameter	2020	2021 ev
rekenrente	1,90%	1,71%
Disconteringsvoet	2,00%	2,00%
Kostenindex	2,00%	2,00%
Opbrengstenindex	2,00%	2,00%-4,00%

Op basis van deze laatste herziening bedraagt de voorziening negatieve complexen € 3,67 mln en is gevormd ter afdekking van het verwachte negatieve resultaat van de grondexploitaties Zwette IV, Zwette V, Frisia, Wirdum-Hekkemieden, Wytgaard en Grut Palma. Onderstaand een overzicht van de Netto Contante Waarde per hercalculatie van zowel de door de raad vastgestelde hercalculaties in

2020 alsmede de herziene hercalculaties per 1/1/2021. Het totale resultaat op contante waarde per 31 december 2020 van de overig lopende grondexploitaties bedraagt € 9,19 mln (voordelig), waarvan binnen Steenslân reeds € 1,1 mln winst is genomen, waarvan € 524.000 in 2020.

Woningbouw		Resultaat Hercalculaties 1-1-2020	1-1-2021		Voorziening Verliescompl.
51	Grut Palma	€ -956.000	€ -834.000		€ -834.000
53	Wirdum Hikkemieden	€ -502.000	€ -514.000		€ -514.000
54	Steenslân	€ 1.585.000	€ 1.711.000	)[1]	
56	Wytgaard Uitbreiding	€ -100.000	€ -125.000		€ -125.000
	De Zuidlanden (totaal)	€ 7.752.000	€ 7.308.000		
	Baerdersleat				€ -5.300
Totaal Woningbouwlocaties		€ 7.779.000	€ 7.546.000		€ -1.478.300
Bedrijven					
77	De Zwette IV	€ -1.187.000	€ -1.116.000		€ -1.116.000
84	De Zwette V	€ -1.223.000	€ -994.000		€ -994.000
85	Frisia	€ -80.000	€ -78.000		€ -78.000
		€ -2.490.000	€ -2.188.000		€ -2.188.000
Totaal voorziening verlies:					€ -3.666.300
)[1]	Hiervan is per 31/12/2020 inmiddels €1.093.000,- tussentijds winst genomen				

In de loop van 2021 zullen de actuele hercalculaties 2021 aan de raad ter vaststelling worden aangeboden.

2.2.7d Reserve grondexploitaties

De reserve grondexploitatie is bedoeld om de risico's in de grondexploitatie op te vangen. Daarnaast worden de exploitatieresultaten verrekend met de reserve.

In de rapportage voortgang grondexploitaties 2020 was het verwachte saldo van de reserve per 31 december 2020 € 7,75 mln. Het verschil ten opzichte van de werkelijke stand per 31-12-2020 bedraagt afgerond € 0,78 mln voordelig. De belangrijkste voordelige afwijking is veroorzaakt door de vrijval van de voorziening negatieve complexen en de gerealiseerde winsten bij verkopen erfpachtpercelen.

In grote lijnen bestonden de mutaties van de reserve grondexploitaties in 2020 uit:

Tabel 74 Mutaties reserve grondexploitaties	**Bedragen x € 1.000**	
Stand reserve grondexploitatie 1-1-2020	**7.902**	**V**
Vrijval voorziening negatieve complexen	386	V
Winst verkoop erfpachtpercelen	308	V
Tussentijdse winst uitname Steenslân	524	V
Resultaat afgesloten complexen	191	V
Afromen Reserve	-500	N
Voorfinanciering Leeuwarden Oud Oost	-146	N
Rente Ontwikkellocaties	-91	N
Uitgaven vml. voorziening afgesloten complexen	-33	N
Aanvulling Baerdersleat	-7	N
Ontwikkelbudget	-6	N
Stand reserve grondexploitaties 31-12-2020	**8.529**	**V**

In paragraaf 2.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing is voor ontwikkelrisico's en risico's gronden in voorraad (exclusief De Zuidlanden) voor de korte termijn rekening gehouden met een risico van € 1,18 mln.

Voor de Zuidlanden is een risico berekend van totaal € 14,5 mln. Dit risico wordt opgevangen binnen de grondexploitatie door het resultaat ad. € 7,3 mln (netto contante waarde) en € 7,2 mln ten laste van de reserve grondexploitatie.

De hoogte van de reserve grondexploitatie van € 8,53 mln is daarmee toereikend om het huidige risicoprofiel van € 8,38 mln af te dekken.

2.2.8 Investeringsprogramma

In deze paragraaf wordt een toelichting gegeven op de belangrijkste investeringen en op de verschuivingen in de stand van het Strategisch investerings- en ontwikkelingsfonds (SIOF).

2.2.8a Toelichting Investeringsprogramma 2020

Sociaal

- *Sociale basis*

Binnen het programma Sociale basis is er in 2020 in totaal € 6,5 mln uitgegeven aan investeringen in onderwijshuisvesting. Dit bedrag is geïnvesteerd in nieuwbouw en uitbreidings-investeringen in met name IKC EigenWijs voor € 3,0 mln, IKC Constantijn voor € 2,1 mln en aan huisvesting kinderopvang op diverse locaties voor € 0,7 mln. Daarnaast zijn op diverse andere locaties investeringen gepleegd ter hoogte van € 0,7 mln.
Inclusief de investeringen van voor 2020 is daarmee in totaal voor € 4,2 mln geïnvesteerd in IKC EigenWijs, voor € 3,9 mln in IKC Constantijn, voor € 3,5 mln in IKC Theresa en € 0,8 mln in overige locaties.

Fysiek

- *Economie en toerisme*

In 2020 is er voor € 0,5 mln geïnvesteerd in nieuwe kunstgrasvelden op het sportpark Nylân en It Gryn in Stiens. Voor verbeteringen aan de sportaccommodaties, waaronder de zwembaden, is € 0,6 mln uitgegeven. Aan gebouwen in eigendom zijn nog diverse aanpassingen verricht, zoals het gebouw aan de Cornelis Trooststraat ad € 0,6 mln en aan verduurzamingsmaatregelen aan de J.W. Visserwei ter hoogte van € 0,8 mln. In 2020 zijn ook drie vastgoedobjecten verkocht.

- *Infrastructuur en mobiliteit*

De samenwerking in projecten rondom de strategische bereikbaarheid Leeuwarden zijn definitief afgerekend met de Provincie. In 2020 zijn de fietsvoorzieningen verder sterk verbeterd. In de uitvoering van de Modelaanpak Veiliger Fietsen zijn de fietspaden opgeknapt en aangepakt, waaronder fietspad Leechlân. Tevens is een vervolg gegeven aan het verbeteren van de fietsveiligheid op de oostelijke binnenring als ook op de Stationsweg / Schrans.
Het digitaliseren van de parkeerautomaten is afgerond.

In de begroting is jaarlijks een krediet opgenomen voor het doen van kleine aanpassingen op het gebied van infrastructuur, verkeersveiligheid en openbaar vervoer. In 2020 zijn op diverse locaties voor € 181.000 aan maatregelen getroffen.

- *Beheer leefomgeving*

Binnen dit programmaonderdeel valt de vervanging van rioleringen. Dit gebeurt op basis van het gemeentelijk rioleringsprogramma. In 2020 is voor € 2,3 mln aan rioleringswerkzaamheden uitgevoerd. Zo is de riolering aan de Meersweg in Grou vervangen en in een deel in de Vrijheidswijk. Daarnaast zijn er werkzaamheden verricht aan gemalen en aan verbetering in hemelwaterafvoer.

Aan vervangingen in straatverlichting in diverse wijken en dorpen is in 2020 € 1,25 mln geïnvesteerd. Verder zijn er binnen dit programmaonderdeel nog diverse, zeer uiteenlopende investeringen gepleegd voor onder andere vervanging van auto's en ander materieel (€ 0,7 mln) en levensduur verlengende reconstructie (€ 1,5 mln). In totaal is € 7,3 mln uitgegeven.

Veilig

Ter vervanging van de voertuigen voor handhaving is er in 2020 voor € 0,2 mln geïnvesteerd.

Bestuur en middelen
In 2020 zijn er voor totaal € 2,7 mln aan vervangingsinvesteringen in de ICT gepleegd. Voor de digitale werkplekken ter waarborging van de continuïteit van de technische infrastructuur is € 2 mln uitgetrokken en zijn er voor € 0,7 mln aan investeringen in Arbowaardige thuiswerkplekken en devices gepleegd.

2.2.8b Strategisch investerings- en ontwikkelingsfonds (SIOF)
Hieronder is de bijgewerkte raming van het verloop van de stand van het SIOF tot eind 2021 weergegeven waarbij tevens rekening is gehouden met de geplande onttrekkingen en stortingen in 2021.

Tabel 75 Verloop stand van het SIOF	**Bedragen x € 1.000**
Beginstand 1-1-2020	**1.850**
Onttrekkingen in 2020	
University campus Fryslân	-350
Eindstand 31-12-2020	**1.500**
Totaal geraamde onttrekkingen 2021	
University campus Fryslân	-1.492
Geprognotiseerde stand 31 december 2021	**8**

2.2.9 Leeuwarden duurzaam

In het programma Volhoudbaar, dat bestaat uit drie onderdelen, werken we in de periode 2019-2021 aan:
1. De opwek van duurzame energie en energiebesparing (Leeuwarder Energie Agenda / Klimaatmitigatie).
2. Beperken van de gevolgen van klimaatverandering zoals wateroverlast, hitte en droogte (Klimaatadaptatie).
3. Hergebruik van grondstoffen, sluiten van kringlopen en minder afval (Circulaire Economie).

In 2020 is gewerkt aan het opstellen van de drie nieuwe uitvoeringsagenda's. Het betreft de "Leeuwarder Energieagenda 2021-2024 Daadkracht en Dialoog" die op 17 februari 2021 door de raad is vastgesteld. En de uitvoeringsagenda circulaire economie 2021-2022 en de uitvoeringsagenda klimaatadaptatie 2021-2035 die beide op 12 januari 2021 zijn vastgesteld door het college.
In 2020 is tevens een monitor van het programma Volhoudbaar gemaakt, welke bij brief d.d. 12 januari 2021 aan uw raad ter informatie is aangeboden. De aanbevelingen uit deze monitor zijn gebruikt om de drie nieuwe uitvoeringsagenda's aan te scherpen. Deze monitor geeft aan in hoeverre de doelen zijn gerealiseerd. Onderstaand is aangegeven welke activiteiten per onderdeel zijn uitgevoerd in 2020.

1. Klimaatmitigatie - Een klimaatbestendige stad en een klimaat neutrale energie- en warmtevoorziening

- ***Regie op energieplannen***

Samen met een aantal koploperwijken en aanwezige energiecoöperaties en werkgroepen zoals Nieuwe Energie Oranjewijk, Energiek Goutum en Grieneko in Baard zijn energieplannen gemaakt. Voor de Oranjewijk heeft dit geleid tot een subsidieaanvraag bij het Rijk om proeftuin aardgasvrije wijk te worden. Dit plan is helaas niet uitgekozen, maar het initiatief onderzoekt nu wel hoe ze verder kunnen zonder de extra impuls. Met meerdere energiecoöperaties, zoals de Stienzer Energykoöperaasje is een start gemaakt.

Aandacht voor de particuliere woningeigenaar
In 2020 is de vernieuwde website Energieloketleeuwarden.nl gelanceerd. Met dit digitale informatie-platform worden particuliere woningeigenaren en Verenigingen van Eigenaren (VvE's) geholpen met tips over woningisolatie, duurzame energietoepassingen en beschikbare stimuleringsregelingen voor het verduurzamen van hun woning. Ook worden er ervaringsverhalen gedeeld ter inspiratie en is er een overzicht beschikbaar van alle lokale energiecoöperaties in eigen wijk of dorp. In 2020 is een goed bezocht webinar georganiseerd speciaal voor leden van VvE's (webinar hoe verduurzaamt u uw VvE?).

- ***Regie op warmteplannen***

We zijn gestart met de voorbereidingen voor het gemeentelijke warmteplan: de TransitieVisie Warmte die eind 2021 door de raad vastgesteld moet worden, De Warmtegids is het startpunt hiervoor. In 2020 is opdracht aan Royal Haskoning/DHV gegeven een eerste technische analyse te maken van de alternatieven voor aardgas voor alle wijken en dorpen in de gemeente. De opgeleverde kaarten worden in 2021 gebruikt om met bewoners en stakeholders te spreken over hoe en wanneer in Leeuwarden alle wijken en dorpen van het aardgas af gaan.

Klankbordgroep gemeentelijk warmteplan
Vooruitlopend op de TransitieVisie Warmte is een start gemaakt met het oprichten van een klankbordgroep. Deze groep bestaat uit woningbouwcoöperaties, energiecoöperaties en

huurdersorganisaties. Op verschillende momenten wordt deze groep gevraagd om mee te denken en werken aan het gemeentelijke warmteplan.

Borgen van samenwerking
De regionale samenwerking is geborgd binnen de Regionale Energie Strategie (RES). Vanuit deze samenwerking is in 2020 een concept opwek-bod gedaan richting de Rijksoverheid. In de RES werken de Friese gemeenten en het Wetterskip Fryslân en de provincie Fryslân samen aan de energieopgave (Resfryslan.frl).

- ***Maatregelen aardgasvrije gebouwde omgeving***

Met de principes van de warmtegids is beleid gecoördineerd
Voorbeeld hiervan is de inkoop van energie, de prestatieafspraken met de woningbouwcoöperaties en de gesprekken rondom de gebiedsopgave De Zuidlanden.

Sociale woningvoorraad: nieuwe afspraken gemaakt en onderzoek betaalbaarheid gestart
In 2020 zijn met de woningbouwcoöperaties en huurdersorganisaties nieuwe afspraken gemaakt die o.a. ingaan op de verduurzaming van de sociale woningbouw. Daarnaast is er samen met deze organisaties begonnen met het onderzoek naar de betaalbaarheid van duurzame warmte.

- ***Herijking Leeuwader Energie Agenda (LEA)***

In 2020 liep de LEA af, deze agenda liep van 2016 tot 2020. Eind 2020 heeft er een herijking plaatsgevonden van de Leeuwarder Energie Agenda met daarin nieuwe doelen en activiteiten (LEA 2021-2024).

- ***Vertaling Klimaatakkoord***

De opgave om het Klimaatakkoord te vertalen naar gemeentelijk niveau is geslaagd. In de herijkte LEA staat het uitgangspunt van het klimaatakkoord van 49% CO_2-reductie in 2030 centraal.

Faciliteren initiatiefnemers geothermie
Het doel om in 2020 initiatieven op het gebied van geothermie verder te faciliteren is behaald. In september 2020 is een samenwerkingsovereenkomst gesloten tussen de gemeente Leeuwarden en de verschillende partners. In december 2020 zijn de eerste werkzaamheden gestart op de boorlocatie.

We hebben actief samengewerkt met de initiatiefnemers Koninklijke Oosterhof Holman en Ekwadraat aan de Energiecampus. In 2020 is er samen met de partners van de Energiecampus actief samengewerkt aan verschillende initiatieven. Voorbeeld hiervan is het opstarten van een systeemonderzoek netcongestie Leeuwarden West en het opstarten van het onderzoek naar BioLNG.

Voor zonnestroom is er gewerkt aan de belangrijkste thema's: de landschappelijke inpassing, ophoging van de benodigde opwekdoelstellingen, participatie en draagvlak. Daarnaast zijn er meerdere initiatieven m.b.t. zonneparken, zon op parkeerterreinen begeleid, en is samengewerkt aan netwerk investeringsplannen met Liander.

- ***Verlagen woonlasten (energiebesparing en lastenverlichting)***

Inzetten van energiecoaches
Gemeentebreed hebben 207 huishoudens zich aangemeld voor een gesprek met de energiecoach. Bij 722 huishoudens is een huisbezoek geweest en bij respectievelijk 214 en 111 huishoudens is een tweede of derde gesprek geweest. In verband met COVID-19 zijn er minder eerste bezoeken uitgevoerd dan gepland, toch zijn er veel 2e en 3e bezoeken uitgevoerd (navolging uit de eerste gesprekken uit 2019). De energiecoaches hebben daarnaast een grote bijdrage geleverd in de

'Better led as net' campagne door telefonisch of fysiek ruim 1700 huiseigenaren te benaderen met de box die is samengesteld in het kader van de RRE-subsidie. Deze campagne loopt nog door in 2021.

Tabel 76 Cijfers Sociaal Energiebeleid (Gemeente Leeuwarden - GRIPP)

Omschrijving	2020
Uitgevoerde huisbezoeken door de energiecoach	722
Aanmeldingen voor de energiecoach	207
1e bezoek	174
2e bezoek	214
3e bezoek (jaarnota-gesprek)	268
Aanmeldingen voor de Energiejagers	86

2. Klimaatadaptatie - Een klimaatadaptatief Leeuwarden

- ***Beheersen klimaattrends***

In 2020 is gewerkt aan de uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie. De klimaattrends: "het wordt natter", "het wordt droger" en "het wordt warmer" zijn in deze uitvoeringsagenda benoemd en er zijn maatregelen aangegeven om de negatieve effecten beheersbaar te houden. Concreet betreft dit het creëren van waterberging, het vasthouden van water en het zorgen voor meer schaduw van bomen op de hittestresslocaties. De uitvoeringsagenda is eind 2020 bestuurlijk aangeboden en na vaststelling door het college aan de raad toegestuurd.
Met de opstelling van de uitvoeringsagenda zijn de knelpunten inzichtelijk gemaakt en er zijn workshops georganiseerd om de mee-koppelkansen die er nu liggen in beeld te brengen. Door middel van maatregelen, zoals bijvoorbeeld het vergroenen van de binnenstad is de leefomgeving vergroot met meerwaarde voor bezoekers en ondernemers. Andere maatregelen betreffen het bergend inrichten van de rijweg, minder verharding en meer vergroenen bij Stationsweg/Oedsmawei in Grou, waarbij een plus is gecreëerd bij binnenkomst van het dorp.
Naast het actief zijn binnen de interne organisatie is er ook gewerkt aan het voeren van voorbereidende gesprekken met de omgeving (zogenaamde risicodialogen) en concrete uitvoering, zoals de werkzaamheden in Stiens. Richting inwoners is er ingezet op sociale activiteiten om de bewustwording te vergroten en de beschikbare subsidies en regelingen ook te promoten, zoals de acties met operatie Steenbreek in diverse wijken en de succesvolle regentonnenacties in Goutum en Nylân. De klimaatopgaven zijn namelijk niet zonder klimaatbewust en ook zelf handelen van onze inwoners, bedrijven en bijvoorbeeld het Wetterskip, te realiseren.

- ***Nieuwbouw klimaatbestendig***

Bij nieuw vast te stellen grondexploitaties, uitleggebieden en planontwikkeling voor woningbouw en bedrijventerreinen richten we deze klimaatrobuust en –bestendig in. Met name bij de ontwikkeling van de Zuidlanden is hier al veel aandacht voor.

- ***Aandacht voor en flexibiliteit in uitvoering***

Bij nieuwe voorstellen (o.a. in- en uitbreidingen zoals Middelsee, Oud-Oost en Heechterp) en besluiten over beleid, onderhoud en investeringen is klimaatadaptatie onderwerp van gesprek. Met name de mee-koppelkansen zijn grotendeels bepalend voor het tempo en moment van de maatregelen.

3. Een circulaire economie

We stimuleren de circulaire economie en hebben, als één van de 3 pijlers van het programma Volhoudbaar, een uitvoeringsagenda geschreven voor 2021-2022.

- ***Gebiedsgerichte aanpak***

We hebben in 2020 de gebiedsgerichte aanpakken ‘Circulair en Duurzaam De Zwette’ en ‘Het Circulair Kwartier’ in de binnenstad ondersteund. In juli 2020 is er met de betrokken partijen, zoals de bedrijvenvereniging, ondernemers, NHL Stenden en Vereniging Circulair Friesland, een aanvraag voor beide initiatieven gedaan voor de Europese subsidie LIFE IP (> €500.000). Deze aanvraag is in de volgende ronde gekomen en wordt in 2021 afgerond.

- ***Circulair inkopen***

Er is samen met de provincie en Vereniging Circulair Friesland actief invulling gegeven aan het Ambitiedocument Circulair Inkopen. Zo heeft de Fryske Circulaire Inkoop Academie in 2020 twee keer plaatsgevonden. Tevens is er een definitie voor circulair inkopen en een monitor opgesteld. Ook zijn de eerste stappen voor een nieuwe samenwerkingsagenda met alle Friese overheden gemaakt.

Eigen organisatie

We zijn zelf actief gestart met circulair inkopen. Er is een top 10 lijst voor kansrijke projecten samengesteld en deze projecten worden in 2021 en 2022 circulair aanbesteed.

- ***Week van de Circulaire Economie***

Er is een workshopweek georganiseerd voor groepen 8 in samenwerking met lokale (startende) ondernemers en VCF voor de nationale Week van de Circulaire Economie. Met die ervaring zijn we gestart aan de voorbereidingen voor de Week van de Circulaire Economie 2021, met een bredere organisatie.

- ***Verduurzamen grondstofstromen***

Conform de doelstellingen van het grondstoffenakkoord hebben we gewerkt aan de verduurzaming van onze meest vervuilende grondstofstromen beton, asfalt en grondverzet.

2.3 Voorgenomen budgetoverhevelingen

In onderstaande tabel staan de voorgenomen budgetoverhevelingen. Het gaat daarbij om budgetten voor begrote werkzaamheden, die om bepaalde redenen niet zijn uitgevoerd in het betreffende begrotingsjaar, maar alsnog moeten worden uitgevoerd in het nieuwe jaar. De voor uitvoering nodige bedragen worden via overheveling meegenomen naar het nieuwe jaar. Daarbij komt het ook voor dat in eerder jaren overgehevelde budgetten opnieuw worden overgeheveld.
In de financiële verordening gemeente Leeuwarden 2020 is in artikel 11 lid 7 beschreven weke budgetten voor overheveling in aanmerking komen. Voor elke voorgenomen storting is een toelichting opgenomen.

Tabel 77 Voorgenomen stortingen in overhevelingsreserves **Bedragen x € 1.000**

PRG	Storting via rekening 2020	Saldo ultimo 2020	Turap 2020
In reserve Budgetoverheveling			
Sociaal			
5 *Werk en inkomen*			
Perspectief op werk	1.000	1.178	53
Baankansen	229	587	130
20 *Sociale basis*			
Statushouders	296	613	
Toekomstperspectief Caribische Nederlanders	97	97	90
Laaggeletterdheid	96	96	90
21 *Jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning*			
Fries actieplan Zorg voor Jeugd: 'Foar Fryske Bern'	23	2.221	
Fysiek			
3 *Economie en toerisme*			
Watertechnologie en innovatie	750	770)	
Marketing en toerisme	286	286)	600
Stimulering en acquisitie	128	128)	
Ticketrisico Legacy LF2018	285	435	100
6 *Wonen en milieu*			
Regionale Energies Strategie		945	
Energie agenda Volhoudbaar	353	653	
Decentralisatie-uitkering Bodem		450	
Transitievisie warmte		286	
Gemeentelijke monumentenlijst		140	
Kerkenvisie	75	75	
12 *Ruimtelijke ordening*			
Invoering omgevingswet	650	650	

PRG	Storting via rekening 2020	Saldo ultimo 2020	Turap 2020
14 Beheer leefomgeving			
Vervanging (slechte) bomen	237	237	
Deltaplan ruimtelijke adaptatie	13	25	
Veiligheid			
10 Veiligheid			
Lokale weerbaarheid cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit	20	20	
Bestuur en middelen			
15 Algemene baten en lasten			
Middelen herijkingen Koersdocument		274	
DU dec. 20 Vrouwenopvang	193	193	
Impuls sociale investeringen (ISI)		72	
17 Overhead			
Verplichtingen lopende projecten ICT		802	
Datalab Fryslân	64	448	
AVG		206	
Preventieve maatregelen informatiebeveiliging	175	175	175
Afwikkeling herindelingstraject		90	
Invoering WNRA		12	
Totaal reserve Budgetoverheveling	**4.970**	**12.164**	**1.238**
In reserve Voorwaardelijke budgetoverheveling			
Fysiek			
3 Economie en toerisme			
Subsidie WTC/stadion gebied	4.500	4.500	
Bestuur en middelen			
15 Algemene baten en lasten			
Stelpost Corona	7.743	7.743	
DU dec.18 Verschuiving schulden		76	
Totaal reserve voorwaardelijke budgetoverheveling	**12.243**	**12.319**	**0**
Totaal	**17.213**	**24.483**	**1.238**

Toelichting reserve budgetoverheveling

Domein Sociaal

- **Programma Werk en inkomen**

Perspectief op Werk (voorgenomen storting € 1.000.000; in 2021 is € 1.178.000 beschikbaar)
Via de budgetoverheveling bij de jaarstukken 2019 is in 2020 € 920.000 beschikbaar gekomen. In 2020 is hiervan € 742.000 besteed. In 2020 is opnieuw een tranche van € 1.000.000 ontvangen van het Rijk, waarvan nog niets is uitgegeven. Voor de verdere uitvoering in de Arbeidsmarktregio Fryslân blijft in 2021 derhalve € 1.178.000 beschikbaar.

Baankansen VSO/Pro (voorgenomen storting € 229.000; in 2021 is € 587.000 beschikbaar)
In 2018 is via de decembercirculaire een bedrag ontvangen voor baankansen VSO waarvan ultimo 2019 nog € 358.000 over was en via budgetoverheveling in de voorwaardelijke reserve beschikbaar gekomen voor 2020. In 2020 zijn deze middelen niet gebruikt. Via de meicirculaire 2020 is een additioneel bedrag van € 445.000 beschikbaar gekomen, waarvan ultimo 2020 € 229.000 resteert. Wegens COVID-19 hebben minder activiteiten plaatsgevonden. Het programma “creëren van baankansen voor VSO-leerlingen” loopt over meerdere jaren en kent incidentele financiering van het Rijk. De totale middelen zijn inmiddels samengevoegd in de reserve budgetoverheveling en blijven op deze manier beschikbaar voor de uitvoering van de plannen in de Arbeidsmarktregio Fryslân.

- **Programma Sociale Basis**

Statushouders (voorgenomen storting € 296.000; in 2021 is € 613.000 beschikbaar)
In de raadsvergadering van 13 november 2019 is de motie: ‘Inzet ervaringsdeskundigen’ aangenomen. Van de in 2019 overgehevelde € 317.000 is als gevolg van de COVID-19 niets uitgegeven, waardoor dit bedrag nog in de reserve aanwezig is. Via de meicirculaire is € 142.000 ontvangen, welke op een stelpost in programma 15 Algemene baten en lasten is gezet. Ten derde is € 154.000 van het invoeringsbudget 2020 niet aangewend als gevolg van Covid-19 en het opnieuw opschuiven van de ingangsdatum van de nieuwe wet. Deze middelen zijn noodzakelijk om ons in 2021 verder voor te bereiden op de nieuwe inburgeringswet die per 1-1-2022 ingaat. Via deze voorgenomen storting worden de incidentele middelen van de stelpost ad € 142.000 beschikbaar gesteld en tezamen met de overblijvende € 154.000 aan deze reserve toegevoegd, zodat er in 2021 in totaal € 613.000 beschikbaar is.

Toekomstperspectief Caribische Nederlanders (voorgenomen storting € 97.000)
Via een door de gemeenteraad aangenomen motie is € 120.000 beschikbaar gesteld voor het toekomstperspectief van Caribische Nederlanders. Van dat geld moet een aanpak worden ontwikkeld. De ontwikkeling van het plan is in gang gezet maar de uitvoering loopt door in 2021. In 2020 is dan ook niet het volledige budget besteed. De voorgenomen storting komt daarmee uit op een bedrag van € 97.000.

Laaggeletterdheid voorgenomen storting € 96.000)
Leeuwarden heeft namens de regiogemeenten € 142.000 aanvullende Rijksmiddelen voor laaggeletterdheid ontvangen. Deze hebben betrekking op de projectperiode 2020-2024. In 2020 is € 50.000 uitgegeven en er blijft € 96.000 beschikbaar in de reserve voor de jaren 2021-2024.

- **Programma Jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning**

Fries actieplan Zorg voor Jeugd: 'Foar Fryske Bern' (voorgenomen storting € 23.000; in 2021 is € 2.221.000 beschikbaar)
Leeuwarden ontvangt als penvoerder voor de Friese gemeenten voor de jaren 2018 t/m 2020 een Rijksbijdrage van € 1.374.000 per jaar. Op 9 oktober 2018 is het uitvoeringsplan vastgesteld door B&W. De daadwerkelijke uitvoering is gestart in de tweede helft van 2019 en loopt door tot en met 2021. Van de voor 2018 en 2019 beschikbare middelen is tot eind 2020 € 1.901.000 uitgegeven. Het voor de jaarschijf 2020 resterende bedrag van € 23.000 wordt overgeheveld naar de reserve budgetoverheveling, zodat voor 2021 nog € 2.221.200 beschikbaar is. Voor het verloop van dit budget zie onderstaande tabel.

Tabel 78 **Bedragen x € 1.000**

Fries actieplan Zorg voor Jeugd: 'Foar Fryske Bern'		Budget	Overheve-ling voor-gaand jaar	Besteed	Vrijval	Saldo
	2018	1.374				1.374
	2019	1.374	1.374	550		2.198
	2020	1.374	2.198	1.351		2.221
	2021		2.221			
Totaal		**4.122**		**1.901**		**2.221**

Domein Fysiek

- **Programma Economie en toerisme**

Collegeprogramma "de kracht van samen"

Watertechnologie en innovatie (voorgenomen storting € 750.000; in 2021 is € 770.000 beschikbaar)
In 2019 is € 510.000 budget overgeheveld naar 2020. Verder is via het Collegeprogramma voor 2020 incidenteel € 500.000 beschikbaar gesteld en op 14 mei 2019 heeft het College middels de Voorjaarsbrief-plus aanvullend een incidenteel bedrag van € 250.000 beschikbaar gesteld. Deze middelen zijn bedoeld voor het versterken van de economische structuur en het middels cofinanciering ondersteunen van kennisinstellingen en bedrijven met innovatieve projecten. Van de overgehevelde bedragen uit 2019 is € 20.000 nog niet besteed; van de voor 2020 beschikbare middelen is nog niets uitgegeven. De voorgenomen overheveling van € 770.000 bestaat uit:
- Op basis van het collegebesluit d.d. 25 augustus 2020 inzake subsidieverlening aan Wetsus en WaterCampus, wordt € 600.000 gebruikt voor ondersteuning voor de jaren 2021 t/m 2023.
- Op basis van het collegebesluit d.d. 12 januari 2021 inzake uitvoeringsagenda circulaire economie 2021-2022 wordt € 125.000 gebruikt ter dekking van deze uitvoeringsagenda.
- Voor de afhandeling van de lopende aanvragen 2020 Innovatiefonds wordt een bedrag van € 45.000 doorgeschoven naar 2021.

Marketing en toerisme (voorgenomen storting € 286.000)
In 2019 is € 260.000 budget overgeheveld naar 2020. Verder is via het Collegeprogramma voor 2020 incidenteel € 300.000 beschikbaar gesteld en op 14 mei 2019 heeft het College middels de Voorjaarsbrief-plus aanvullend een incidenteel bedrag van € 1.031.000 beschikbaar gesteld. De middelen zijn bedoeld om de aantrekkingskracht van de culturele hoofdstad vast te houden (*legacy*). Door het blijven garanderen van een goed en professioneel aanbod van cultuur en evenementen kan dit gerealiseerd worden. Daar hoort ook een vitale binnenstad bij (motie raad

d.d. 11 november 2020). Een deel van de uitvoering hiervan vindt in 2021 en verder plaats waaronder:
- € 100.000 Agenda 2028 en binnenstad;
- € 100.000 WK frisbee (doorgeschoven evenement);
- € 86.000 Gemaakte afspraken in regionale samenwerkingen (Interreg ECOC-SME) samen met de F4.

Stimulering en acquisitie (voorgenomen storting € 128.000)
In 2019 is € 360.000 budget overgeheveld naar 2020. Daarnaast is op 14 mei 2019 door het College middels de Voorjaarsbrief-plus voor de 2020 incidenteel € 500.000 beschikbaar gesteld. Eind 2020 is nog een bedrag van € 128.000 nog niet besteed. Voorgesteld wordt dit bedrag toe te voegen aan de reserve budgetoverheveling omdat de besteding plaats zal vinden in 2021. Deze bestedingen zullen naar verwachting bestaan uit:
- In het kader van het stimuleringsfonds werkgelegenheid zijn diverse aanvragen ingediend op het gebied van kenniseconomie en duurzaamheid. Deze aanvragen worden voor een bedrag van € 76.000 verder afgehandeld in 2021;
- Voor acquisitie in bovenregionale samenwerking (EU-projectverwerver) met de F4 is de toezegging gedaan om hierin bij te dragen voor een bedrag van € 52.000. De uitvoering hiervan wordt in 2021 verder opgepakt.

Schematisch kan het verloop van de hierboven genoemde posten als volgt worden weergegeven:

Tabel 79 **Bedragen x € 1.000**

Collegeprogramma 'de kracht van samen'	Budget	Overheveling voorgaand jaar	Besteed	Vrijval	Saldo
Watertechnologie en innovatie	750	510	490		770
Marketing en toerisme	1.331	260	1.305		286
Stimulering en acquisitie	500	360	732		128
Totaal	**2.581**	**1.130**	**2.527**	**0**	**1.184**

Stichting LF2028 Legacy (voorgenomen storting € 285.000; in 2021 € 435.000 beschikbaar)
Het succes van LF2018 wordt gecontinueerd in de omgevormde stichting LF2028 (*Legacy* 2028). Op 30 juni 2020 heeft het College besloten de resterende middelen uit de stichting € 285.000 beschikbaar te stellen aan de stichting LF2028 voor de voorbereiding van de triënnale, op basis van het uitgewerkte werkplan van de stichting. Tevens heeft het College op 18 september 2018 besloten om de gemeentelijke bijdrage ad € 150.000 te blijven inzetten voor de garantieregeling voor producties met een hoog ticketrisico welke door de gemeente samen met de provincie en het Fonds Podiumkunsten voor 2018 is ingericht. Dit laatste bedrag was reeds beschikbaar in de reserve voorwaardelijke budgetoverheveling. Via dit voorstel vindt overheveling naar de reserve budgetoverheveling plaats.

- **Programma Wonen en Milieu**

Regionale energiestrategie (RES) (geen voorgenomen storting; in 2021 € 945.000 beschikbaar)
Op 19 november 2019 heeft het College het startdocument Regionale energie strategie vastgesteld. Middels een Friese samenwerking wordt gewerkt aan de voorbereiding van deze RES als onderdeel van het nationale Klimaatakkoord. Het Rijk heeft voor een periode van 3 jaar middelen beschikbaar gesteld voor de ondersteuning van dit traject waarbij Leeuwarden optreedt als penvoerder, en heeft in die hoedanigheid de middelen ontvangen. In 2019 is het ontvangen bedrag ad € 1.514.000 overgeheveld naar 2020. Gezien het feit dat het middelen zijn voor de regio voor meerdere jaren

zullen worden ingezet, wordt voorgesteld om de resterende middelen ad € 945.000 in de reserve budgetoverheveling te laten.

Energie agenda Volhoudbaar (voorgenomen storting € 353.000, in 2021 € 653.000 beschikbaar)
Op 18 december 2018 heeft het College het programma Volhoudbaar vastgesteld. De opgave van dit programma is ambitieus. We willen klimaatverandering tegengaan en ons aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering. We willen bijdragen aan CO2-reductie en onze gemeente klimaatbestendig en waterrobuust inrichten. Voor het gewenste resultaat is een integrale benadering nodig. Klimaatmitigatie en klimaatadaptatie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Op 5 januari 2021 is de Leeuwarder energie agenda 2021-2024 door het College vastgesteld. Met deze agenda stelt de gemeente Leeuwarder haar nieuwe aanpak vast. Leeuwarden wil dat in 2024 38% van haar energie duurzaam wordt opgewekt. De nieuwe doelstellingen vormen ook de basis voor de Leeuwarder bijdrage aan de Regionale Energiestrategie Fryslân (RES). Met de nieuwe agenda geeft de gemeente aan hoe ze haar rol gaat invullen en met welke activiteiten. De focus gaat uit naar de warmtetransitie en energiebesparing in de gebouwde omgeving en de opwek van duurzame energie. Vanuit het jaar 2018 is € 300.000 aan budget overgeheveld voor programma Volhoudbaar. In 2020 zijn hier aanvullende middelen vanuit de innovatieve aanpak energiebesparing en decembercirculaire aan toegevoegd. Deze middelen vormen de dekking voor het programma in de komende jaren. Dit programma bestaat onder andere uit:

- Zorgen voor betaalbare en groene energie voor iedereen
- Versneld verduurzamen bebouwde omgeving
- Leefomgeving klimaatbestendig inrichten
- Duurzaam landbouw bevorderen
- Betere voeding bevorderen

Bodemprogramma inzet DUB 2016-2020 (geen voorgenomen storting; in 2021 € 450.000 beschikbaar)
Om invulling te geven aan het convenant ‘Bodem en Ondergrond’ heeft Leeuwarden het uitvoeringsprogramma ‘Bodemprogramma inzet DUB 2016-2020’ opgesteld. De funding van de benodigde middelen is niet gelijkmatig over de jaren verdeeld. De uitgaven vinden eveneens schoksgewijs plaats. De uitvoering heeft in 2020 enige vertraging opgelopen. De gerealiseerde kosten tot en met eind 2020 bedragen ruim € 1 mln. Het resterende budget ad € 450.000 zal worden ingezet in 2021 om de werkzaamheden en afspraken uit het bodemconvenant verder uit te voeren.

Transitievisie warmte (geen voorgenomen storting; in 2021 € 286.000 beschikbaar)
Via de decembercirculaire 2019 zijn deze middelen door het Rijk beschikbaar gesteld voor de transitievisie onderdeel warmte en via programma 15 Algemene baten en lasten overgeheveld naar 2020. In 2020 zijn de middelen overgegaan naar programma 6 Wonen en Milieu. Via wijkgerichte aanpak en energieloketten wordt gewerkt aan de realisatie van de klimaatdoelstellingen, welke het Rijk bij de gemeenten heeft belegd. De uitvoering van de transitie vindt plaats binnen de uitvoeringsagenda van de Leeuwarder energie agenda (Collegebesluit 5 januari 2021).

Gemeentelijke monumentenlijst (geen voorgenomen storting; in 2021 € 140.000 beschikbaar)
Op 12 november 2018 hebben B&W ingestemd met een Plan van Aanpak voor het maken van een gemeentelijke monumentenlijst voor grondgebied dat sinds 2014 door gemeentelijke herindelingen bij Leeuwarden is gevoegd: Boarnsterhim-Noord, Littenseradiel en Leeuwarderadeel. De projectplanning loopt van 2018/2019 tot 2024. In 2019 zijn de voorbereidingen gestart en is onder meer een eerste onderzoekslijst gemaakt. Het projectbudget dat de raad beschikbaar heeft gesteld ad € 150.000 is in 2019 gestort in de reserve budgetoverheveling. Het resterende budget ad € 140.000 is In hoofdzaak bestemd voor de inhuur van onderzoekscapaciteit. De daadwerkelijke bestedingen lopen door tot in 2023.

Kerkenvisie (voorgenomen storting € 75.000)
Via de meicirculaire 2020 is eenmalig een bedrag van € 75.000 ontvangen voor de ontwikkeling van een integrale kerkenvisie op gemeentelijk niveau. De voorbereidingen zijn gestart maar de uitvoering vindt in 2021 plaats.

- **Programma Ruimtelijke ordening**

Invoering van de Omgevingswet (voorgenomen storting € 650.000)
Op 14 mei 2019 heeft het College middels de Voorjaarsbrief-plus € 940.000 voor de invoering van de Omgevingswet beschikbaar gesteld. De implementatie is complex en is al diverse keren uitgesteld door het Rijk. Van de € 940.000 wordt voorgesteld om de resterende middelen ad € 650.000 in te zetten voor de verdere implementatie van deze wet.

- **Programma Beheer leefomgeving**

Vervanging (slechte) bomen (voorgenomen storting € 237.000)
Via de begroting 2020 zijn er incidentele middelen ad € 370.000 beschikbaar gesteld voor de aanpak van slechte bomen, alsmede voor de essentaksterfte en de bestrijding van de eikenprocessierups. Een deel hiervan is al uitgevoerd, maar vanwege een beperkte aanplanttijd en de droge zomer (seizoensgebonden), loopt de vervanging door in 2021.

Deltaplan ruimtelijke adaptatie (voorgenomen storting € 13.000; in 2021 is € 25.000 beschikbaar)
Een klimaat-robuuste inrichting van de openbare ruimte is een grote opgave de komende decennia. De ambitie is om in 2035 klimaat-adaptief te zijn. Om hier invulling aan te geven is een Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie opgesteld welke op 12 januari 2021 door het college is vastgesteld. Via de decembercirculaire 2019 is hiervoor € 12.000 beschikbaar gesteld en via programma 15 Algemene baten en lasten overgeheveld naar 2020. In 2020 zijn de middelen overgegaan naar programma 14 Beheer leefomgeving. De middelen maken onderdeel uit van de dekking van deze uitvoeringsagenda.

Domein Veiligheid

- **Programma veiligheid**

Lokale weerbaarheid cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit (voorgenomen storting: € 20.000)
In 2020 heeft de gemeente Leeuwarden van het CCV in het kader van Bijdrage projecten “lokale weerbaarheid cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit” € 50.000 ontvangen voor het project ‘Friese agrarische sector *cyberproof’*. Dit in het kader van de projecten gericht op “weerbaarheid cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit”. Besteding vindt plaats in 2021.

Domein Bestuur en middelen

- **Programma Algemene baten en lasten**

Herijking Koersdocument (geen voorgenomen storting; in 2021 is € 274.000 beschikbaar)
Via het Koersdocument Sociaal Domein is voor het oplossen van frictie voor de periode 2018 tot en met 2020 in totaal € 3.799.000 beschikbaar gesteld. Besteding van deze middelen loopt niet parallel met de prognose. Besluitvorming en ontwikkelingen rond de uitwerking van het Koersdocument hebben gezorgd voor vertraging in de uitvoering ervan. Voor 2021 is de verwachting dat nog € 274.000 nodig is om de laatste frictie op te vangen. Een bedrag van € 817.000 is in 2020

vrijgevallen doordat zorgpersoneel in dienst kon blijven bij bestaande zorgaanbieders. Het verloop van dit budget is weergegeven in onderstaande tabel:

Tabel 80 **Bedragen x € 1.000**

Herijking Koersdocument		Budget	Overheveling voorgaand jaar	Besteed	Vrijval	Saldo
	2018	720		262		458
	2019	1.093	458	806		745
	2020	1.986	745	1.640	817	274
	2021		274			
Totaal		**3.799**		**2.708**		**1.091**

Decentralisatie-uitkeringen decembercirculaire 2020 Vrouwenopvang (voorgenomen storting € 193.000)
Via de decembercirculaire 2020 ontvangen we € 193.000, welk bedrag in 2021 wordt toegevoegd aan het reeds beschikbare budget.

ISI – Impuls Sociale Investeringen (geen voorgenomen storting; in 2021 is € 72.000 beschikbaar)
In 2019 is het resterende budget ad € 129.000 overgeheveld naar 2020. In 2020 is € 57.000 besteed, zodat € 72.000 resteert. Conform de financiële verordening blijft dit bedrag in de reserve budgetoverheveling beschikbaar.

- **Programma: overhead**

O&I prioritering (voorgenomen storting: geen; beschikbaar in 2021 € 802.000)
Voor O&I-projecten is in de financiële verordening vastgelegd dat onder- en overuitputting worden geëgaliseerd met een reserve. Voor 2020 was aanvankelijk een inzet uit de reserve voorzien van € 946.000. In 2020 is per saldo een bedrag van € 207.000 euro onttrokken. Eind 2020 bedraagt de eindstand van de reserve € 802.000. Deze middelen worden in 2021 en verder ingezet voor de realisatie van verschillende projecten.

Leeuwarder digitale agenda (voorgenomen storting € 64.000; beschikbaar in 2021 € 448.000)
De uitvoering van het Programma LDA startte begin 2020 voortvarend, maar ondanks veel inzet en creativiteit is als gevolg van de Covid-19-crisis toch forse vertraging opgelopen en is de eerste ronde experimenten niet conform de planning halverwege het jaar afgerond, maar pas tegen het eind van het jaar. Het uit 2019 overgehevelde budget is nog niet aangesproken en dient samen met de over 2020 resterende middelen ad € 64.000 beschikbaar te blijven voor 2021 voor de tweede ronde experimenten. Verder heeft de succesvolle ontwikkeling van RPA (robotisering) geleid tot de wens om deze techniek versneld te implementeren binnen de organisatie en de kosten hiervan mede te dekken door een (extra) bijdrage van € 150.000 in 2021 aan de Leeuwarder Digitale Agenda. Daarvoor is het noodzakelijk de resterende middelen over te hevelen naar 2021.

Vereisten Algemene Verordening Gegevensbescherming (voorgenomen storting: geen, beschikbaar in 2021 € 206.000)
Door COVID19 en daarmee ontstane nieuwe prioriteiten zijn de voorgenomen maatregelen om te voldoen aan de AVG die gepland stonden in 2020 uitgesteld naar 2021. Daarom wordt voorgesteld het overgehevelde bedrag van € 56.000 euro uit 2019 dat bedoeld was om deze kosten te dekken opnieuw over te hevelen naar 2021. In 2020 was van uit deze reserve ook € 150.000 beschikbaar om, voortkomend uit de AVG, de gestructureerde en ongestructureerde data op orde te krijgen. COVID19 zorgde voor andere prioriteiten en gaf bovendien het inzicht dat toegenomen thuiswerken vraagt om een andere oplossing. Die oplossing wordt in 2021 gerealiseerd. Dit is dan ook de reden om het bedrag van € 150.000 over te hevelen naar 2021.

Preventieve maatregelen informatiebeveiliging (voorgenomen storting € 175.000)
Bij de mee- en tegenvallers 2020 is incidenteel budget beschikbaar gesteld voor het sneller realiseren van preventieve maatregelen voor informatiebeveiliging. Overleg met de regionale partners hierover heeft pas in het najaar van 2020 plaatsgevonden, zodat tot een optimale invulling kan worden gekomen. De kosten worden in 2021 gemaakt.

Afwikkeling herindelingstraject (voorgenomen storting: geen, beschikbaar in 2021 € 90.000)
De personele lasten van medewerkers die bij de herindeling uit Leeuwarderadeel en Littenseradiel zijn overgekomen zijn in 2018 voor twee jaar incidenteel gedekt. In één geval is op dit moment nog geen structurele invulling gerealiseerd. Net als in 2019 hoefden in 2020 de incidentele dekkingsmiddelen niet volledig te worden aangesproken. We stellen voor om net als verleden jaar deze niet bestede middelen ad € 90.000 over te hevelen naar 2021, ter dekking van personele lasten in die situatie waarin nog geen structurele invulling is gerealiseerd.

Invoering WNRA (personele middelen en digitale toegankelijkheid van personeelsgegevens) (voorgenomen storting: geen, beschikbaar in 2021 € 12.000)
In 2019 is € 56.000 overgeheveld naar 2020. Van dit bedrag is inmiddels € 44.000 besteed. Omdat het verbeteren van de functionaliteit van JOEP/PIMS nog doorloopt in 2021 is het noodzakelijk het restantbudget ad € 12.000 over te hevelen naar 2021.

Toelichting reserve voorwaardelijke budgetoverheveling

Domein Bestuur en middelen

- **Programma economie en toerisme**

Subsidie WTC/Cambuurstadion (voorgenomen storting € 4.500.000)
De gemeente heeft op basis van de Exploitatie en Koop Overeenkomst (EKO) een subsidie toegekend van € 9,5 mln. Middels collegebesluit d.d. 30 juni 2020 is dit ook onder voorwaarden beschikt, waarvan niets is uitbetaald. De dekking van deze subsidie is als volgt:

Exploitatie 2020	€ 4,5 mln
Grondopbrengst supermarkten/Algemene reserve 2021	€ 5,0 mln
Totaal	€ 9,5 mln

Omdat niet aan de voorwaarden van de EKO en van de beschikking is voldaan wordt de subsidie op nihil vastgesteld (collegebesluit van 19 jan 2021). Er is geen verplichting meer onder de begrote last in de exploitatie van 2020. Dit heeft tot gevolg dat de begrote subsidiebijdrage ad € 4,5 mln in 2020 niet gerealiseerd wordt. Momenteel wordt door een projectontwikkelaar onderzocht of het project alsnog doorgang kan vinden. Derhalve wordt voorgesteld dit bedrag beschikbaar te houden als bijdrage aan deze ontwikkeling en toe te voegen aan de reserve voorwaardelijke budgetoverheveling.

- **Programma: Algemene baten en lasten**

Stelposten Covid-19 (voorgenomen storting € 7.743.000)
- ***septembercirculaire € 5.964.000***

Via de septembercirculaire is door het Rijk een aanzienlijk bedrag beschikbaar gesteld om als gevolg van de Covid-19crisis optredende extra lasten en gederfde inkomsten op te vangen. Via het 4e verzamelvoorstel wijziging begroting 2020 is besloten deze bijdrage deels in te zetten voor nadelen 2020 en een bedrag ad € 5.964.000 te plaatsen op een stelpost. Voorgesteld wordt deze stelpost over te hevelen naar 2021 om de middelen zodoende in 2021 beschikbaar te houden ter dekking van verdere schade als gevolg van deze crisis.

- ***decembercirculaire 2020 € 1.779.000***

Via de decembercirculaire is van het Rijk een aanvullende bijdrage van € 1.779.000 ontvangen. Om de hierboven genoemde reden wordt voorgesteld ook dit bedrag beschikbaar te houden voor 2021 en dus over te hevelen naar 2021.

- ***Schulden en armoede (geen voorgenomen storting; in 2021 is € 76.000 beschikbaar)***

Ter versterking van het gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid heeft het kabinet met ingang van december 2018 voor drie jaar middelen ter beschikking gesteld voor het voorkomen van schulden en bestrijden van armoede, in het bijzonder onder kinderen. Hiervoor is nog € 76.000 aanwezig in de reserve voorwaardelijke budgetoverheveling.

3. FINANCIËLE REKENING EN BALANS

3.0 Samenvatting

In de financiële rekening en balans (het jaarrekeningdeel van de jaarstukken) is een aantal onderdelen opgenomen, zoals de financiële overzichten van de exploitatie met bijbehorende toelichtingen, balans en toelichting, de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling, begrotingsrechtmatigheid, informatie in het kader van de WNT, incidentele baten en lasten en het EMU-saldo.

Hieronder zijn een verkorte balans opgenomen inclusief een toelichting op de mutaties ten opzichte van vorig jaar en een verkort overzicht van de exploitatie. Voor een toelichting op dit laatste overzicht wordt verwezen naar de betreffende overzichten in dit hoofdstuk en naar de toelichtingen bij de programma's.

Tabel 81 Verkort overzicht balans

	31-12-2019	31-12-2020		31-12-2019	31-12-2020
Activa			Passiva		
Immateriële vaste activa	13.083	12.447	Reserves	55.192	66.975
Materiële vaste activa	421.615	426.926	Resultaat dit boekjaar	8.370	15.492
Financiële vaste activa	33.571	40.716	*Eigen vermogen*	63.563	82.467
			Voorzieningen	48.337	53.932
			Vaste schulden	471.180	459.080
Totaal vaste activa	*468.268*	*480.090*	*Totaal vaste passiva*	*583.081*	*595.479*
Voorraden	145.191	143.471			
Uitzettingen looptijd < 1 jaar	44.537	56.064	Kasgeldleningen en banksaldi	29.720	0
Liquide middelen	37	4.135	Overige schulden	13.501	19.117
Overlopende activa	18.073	19.255	Overlopende passiva	49.805	88.419
Totaal vlottende activa	*207.838*	*222.926*	*Totaal vlottende passiva*	*93.025*	*107.536*
Totaal activa	**676.106**	**703.015**	**Totaal passiva**	**676.106**	**703.015**

Tabel 82 Verkort verloopoverzicht vaste activa

	Immaterieel	Materieel	Financieel	Totaal
Boekwaarde 1-1 dit boekjaar	13.082	421.613	33.571	468.266
Investeringen	121	31.930	17.563	49.614
Desinvesteringen	487	4.456	9.542	14.485
Afschrijvingen/aflossingen FVA	268	18.116	875	19.259

	Immaterieel	Materieel	Financieel	Totaal
Bijdragen van derden	0	4.047		4.047
Afwaarderingen	0	0	0	0
Boekwaarde 31-12 dit boekjaar	**12.448**	**426.924**	**40.717**	**480.089**

De uitzettingen met een looptijd kleiner dan één jaar zijn met name gestegen door hogere vorderingen op openbare lichamen en een in 's-Rijksschatkist aangehouden bedrag van € 3 mln. Het eigen vermogen stijgt met name door het resultaat over 2020. De overlopende passiva zijn met name gestegen door een overschot op de voorfinanciering door het Rijk van de Tozo van € 35 mln. Gevolg van een en ander is dat er eind 2020 minder financiering nodig was. Er is weliswaar voor € 40 mln aan nieuwe leningen aangetrokken voor de aflossing van de kasgeldleningen van eind 2019 en voor herfinanciering van aflossingen op lopende leningen, maar per saldo daalden de vaste schulden per eind 2020 met € 12 mln.

Tabel 83 Verkort overzicht exploitatie

	Begroting 2020 na wijziging			Rekening 2020		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Baten en lasten						
Totaal van de programma's	575.955	220.308	-355.648	549.438	225.172	-324.266
Algemene dekkingsmiddelen	1.403	383.455	382.052	2.182	388.532	386.350
Overhead	45.798	439	-45.359	43.627	722	-42.905
Onvoorziene uitgaven	136	0	-136	9	0	-9
Vennootschapsbelasting	50	0	-50	266	0	-266
Totaal baten en lasten	**623.342**	**604.202**	**-19.141**	**595.522**	**614.426**	**18.904**
Mutatie reserves						
Totaal van de programma's	9.914	19.957	10.043	25.663	24.587	-1.076
Algemene dekkingsmiddelen	180	505	325	2.036	505	-1.531
Overhead	908	1.836	928	1.147	342	-805
Onvoorziene uitgaven	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat	0	7.845	7.845	0	0	0
Totaal mutatie reserves	**11.002**	**30.143**	**19.141**	**28.846**	**25.434**	**-3.412**
Totaal	**634.344**	**634.345**	**0**	**624.368**	**639.860**	**15.492**

3.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Deze uiteenzetting van de grondslagen van waardering en resultaatbepaling is bedoeld als leidraad voor een juiste interpretatie van de in de jaarrekening gepresenteerde financiële gegevens.

Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling
De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad de uitgangspunten voor het financiële beleid en de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Waardering van passiva en activa en de bepaling van het resultaat vinden in principe plaats op basis van historische kosten. Activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, onverschillig of zij tot inkomsten of uitgaven in dat jaar hebben geleid. Baten en lasten, waaronder ook begrepen de heffing van de vennootschapsbelasting, worden daarbij verantwoord tot hun brutobedrag. De waarderingsgrondslagen per balansonderdeel worden hieronder verder toegelicht.

De in de jaarrekening genoemde bedragen zijn opgenomen in euro's, tenzij anders is vermeld.

Balans

Vaste activa

Immateriële vaste activa
Het BBV kent de volgende drie soorten immateriële vaste activa:
- kosten die zijn verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio (op dit moment niet van toepassing voor onze gemeente);
- kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief;
- bijdragen aan activa in eigendom van derden.

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. De kosten van het sluiten van geldleningen (inclusief de betaalde boeterente) en het saldo van agio en disagio worden geactiveerd en over maximaal de looptijd van de lening volledig afgeschreven, te starten vanaf het moment van het in gebruik nemen van het gerelateerde materieel of financieel vast actief. Als geen nieuwe lening wordt aangetrokken zijn de kosten van vervroegde aflossing (boeterente) niet geactiveerd, maar als last verantwoord.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief zijn onder de volgende voorwaarden geactiveerd:
- het voornemen bestaat het actief te gebruiken of te verkopen;
- de technische uitvoerbaarheid om het actief te voltooien staat vast;
- het actief in de toekomst economisch of maatschappelijk nut genereert;
- de uitgaven die aan het actief toe te rekenen zijn, zijn betrouwbaar vast te stellen.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden volledig afgeschreven in maximaal vijf jaar.
De onder de kosten van onderzoek en ontwikkeling geactiveerde voorbereidingskosten voor grondexploitaties voldoen aan de volgende voorwaarden:
- de kosten passen binnen de kostensoortenlijst van het Besluit Ruimtelijke Ordening (artikel 6.2.4);

- de kosten blijven maximaal vijf jaar geactiveerd staan onder de immateriële vaste activa. Na maximaal vijf jaar hebben de kosten geleid tot een actieve grondexploitatie, of worden deze afgeboekt ten laste van het jaarresultaat;
- plannen tot ontwikkeling van de grond waarvoor de voorbereidingskosten worden gemaakt, hebben bestuurlijke instemming, blijkend uit een raads- of -indien gedelegeerd- collegebesluit.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden worden geactiveerd op het moment dat aan de volgende vereisten is voldaan:
- er is sprake van een investering door een derde;
- de investering draagt bij aan de publieke taak;
- de derde heeft zich verplicht tot het daadwerkelijk investeren op een wijze zoals is overeengekomen;
- de bijdrage kan door de gemeente worden teruggevorderd, als de derde in gebreke blijft of de gemeente anders recht kan doen gelden op de activa die samenhangen met de investering.

Op de geactiveerde bijdragen aan activa in eigendom van derden wordt afgeschreven, conform hetgeen hieronder wordt genoemd bij 'waardering, activeren en afschrijven'. Hiervan wordt afgeweken als de afschrijvingstermijn die door de derde wordt gehanteerd korter is. In dat geval wordt die kortere termijn gehanteerd.

Materiële vaste activa
De materiële vaste activa worden gewaardeerd op basis van verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

Materiële vaste activa zijn fysiek aanwezige activa. Het BBV kent de volgende soorten materiële vaste activa:
- investeringen met een economisch nut;
- investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven;
- investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

Op grond van de financiële verordening (art. 9) worden investeringen beneden de € 25.000 bij voorkeur niet geactiveerd. Gronden en terreinen worden altijd geactiveerd.

Erfpacht
In erfpacht uitgegeven gronden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, waarbij de uitgifteprijs van eerste uitgifte geldt als verkrijgingsprijs. Ook de in eeuwigdurende erfpacht uitgegeven gronden zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Omdat deze prijzen per m2 erg laag zijn, is er feitelijk sprake van waardering tegen registratiewaarde. Ontvangen afkoopsommen worden verantwoord als vooruit ontvangen bedragen.

Financiële vaste activa
De waardering van de financiële vaste activa is gebaseerd op historische kostprijs c.q. nominale waarde. Leningen u/g zijn gewaardeerd tegen nominale verminderd met de aflossingen op de geldleningen. Deelnemingen worden tegen marktwaarde gewaardeerd indien de marktwaarde lager is dan de verkrijgingsprijs- of vervaardigingsprijs. Bij oninbaarheid van een lening wordt een voorziening gevormd die in mindering wordt gebracht op de boekwaarde van de lening.

Het BBV kent de volgende soorten financiële vaste activa:

1. kapitaalverstrekkingen aan:
   1.1. deelnemingen;
   1.2. gemeenschappelijke regelingen;
   1.3. overige verbonden partijen;
2. leningen aan:
   2.1. openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden;
   2.2. woningbouwcorporaties;
   2.3. deelnemingen;
   2.4. overige verbonden partijen;
3. overige langlopende leningen;
4. uitzettingen in ’s Rijksschatkist met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;
5. uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;
6. overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Waardering, activeren en afschrijven
Op grond van artikel 63, lid 1 BBV worden alle activa gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs (de verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten; de vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend; voor in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs). Eventuele van derden verkregen specifieke investeringsbijdragen worden in mindering gebracht op het geactiveerde bedrag (artikel 62, lid 2 BBV).

De afschrijvingen zijn niet afhankelijk van het resultaat van het boekjaar. Er wordt afgeschreven volgens een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur. Er wordt in het algemeen lineair afgeschreven behoudens de woonruimten waarop annuïtair wordt afgeschreven. Op gronden wordt niet afgeschreven, tenzij de grond deel uitmaakt van een investering in de openbare ruimte met maatschappelijk nut. Er wordt gestart met afschrijving vanaf het boekjaar volgend op het jaar waarin het kapitaalgoed gereed komt/verworven wordt.

Naar verwachting duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Een actief dat buiten gebruik is gesteld, wordt afgewaardeerd op het moment van buitengebruikstelling als de restwaarde lager is dan de boekwaarde. Eventuele boekwinsten bij inruil of afstoting van een kapitaalgoed zijn als incidentele bate in de jaarrekening verwerkt.

Als aangekochte stroken grond niet binnen een grondexploitatie worden ontwikkeld, worden deze gronden afgewaardeerd tot cultuurgrond (€ 2,00 /m2). Deze gronden worden geactiveerd onder ‘cultuurgronden’.

De volgende afschrijvingstermijnen gelden (Nota afschrijvingen gemeenten Leeuwarden 2020)

Code	Omschrijving	
10900	Voorbereidingskosten grondexploitaties	geen afschrijving*
11001	Erfpachtgronden (EN)	geen afschrijving
11102	Cultuurgronden (EN)	geen afschrijving
11150	Gronden & terr. waardevermind. (EN)	25 tot 40 jaar
11151	Gronden bestemd voor gemeentelijke gebiedsontwikkeling	geen afschrijving
11199	Overige gronden (EN)	geen afschrijving
11200	Woonruimten (EN)	40 jaar
11210	Woonruimten ontv. huuropbrengsten (EN)	40 jaar annuïtair
11220	Woonruimten strat. verkoop (EN)	geen afschrijving
11300	Bedrijfsgebouwen (EN)	40 jaar

Code	Omschrijving	
11340	Inrichting gebouwen (EN)	10 jaar
11350	Noodgebouwen (EN)	10 jaar
11360	Verbouw gebouwen (EN)	5 - 20 jaar
11370	Sportvoorzieningen (EN)	40 jaar
11371	Kunstgrasvelden (EN)	10 jaar
11400	Grond-, weg- en waterbouwk. wrk. MN	40 jaar
11430	Aanleg plantsoenen, openb. groen MN	20 jaar
11500	Vervoermiddelen (EN)	5 tot 12 jaar
11601	Computers en software (EN)	5 jaar
11699	Ov. mach., app. en installaties (EN)	5 tot 20 jaar
11700	Grond-, weg- en waterbouwk. wrk. EN	60 jaar
n.v.t.	Rioleringen: vervangingsinvesteringen (EN)	geen afschrijving, maar via voorziening
11720	Voorzieningen parkeerterreinen EN	10 jaar
11800	Overige materiële vaste activa (MN)	5 jaar
11810	Vervanging verkeersborden/speel (MN)	10 jaar
11840	Inrichting schoolgebouwen (MN)	1 jaar
11850	Inventaris gebouwen (MN)	10 jaar
11900	Overige materiële vaste activa (EN)	5 jaar
11950	Inrichting/inventaris gebouwen (EN)	10 jaar
12000	GWW werken EN (heff. bestrijd. kn.)	60 jaar
12020	VRZ parkterr EN (heff. bestrijd. kn.)	10 jaar
12900	Bijdragen aan activa van derden	afschrijven als was het actief waarvoor de bijdrage wordt verstrekt in bezit van de gemeente, met dien verstande dat de afschrijvingstermijn niet langer is dan de termijn die door de derde wordt gehanteerd
13000	Verkeersregelinstallaties (MN)	15-20 jaar
13099	Ov. mach., app. en installaties (MN)	5 tot 10 jaar
13799	Ov. mach.; app.& install.-en heff. bestr.	5 tot 20 jaar
13800	Ov. mat. v.a. heff. bestrijd. kn.	5 jaar
13850	Inricht/inven. gebouw (EN) heff. best.	10 jaar

*De kosten mogen maximaal 5 jaar geactiveerd blijven staan onder de immateriële vaste activa. Na maximaal 5 jaar moeten de kosten hebben geleid tot een actieve grondexploitatie dan wel worden afgeboekt ten laste van het jaarresultaat.

De restwaarde kan alleen worden toegepast bij activa met de balansgroep 011300 en 013400 als aan de volgende criteria is voldaan:

1. wanneer een externe partij huur betaalt aan de gemeente en de externe partij tevens gesubsidieerd wordt door de gemeente;
2. wanneer de gemeente zelf eigenaar en gebruiker van het object is.

Voor de toepassing van de restwaarde gelden de volgende aanvullende eisen:

a. Het maximum te hanteren restwaarde percentage bedraagt 10%.
b. Het percentage wordt bepaald over de aanschafwaarde van het gebouw.
c. De WOZ-waarde mag niet lager zijn dan de restwaarde.
d. Bij aanpassingen en/ of vervangingen aan het object wordt de restwaarde niet aangepast, mits de eis onder c benoemd hieronder van toepassing wordt.
   Indien de huurovereenkomst van de hierboven genoemde partij komt te vervallen dan wel dat de gemeente niet langer de gebruiker is van het object, wordt de restwaarde pas bij opnieuw in gebruik name beoordeeld op eventuele toepassing van restwaarde en zo nodig aangepast.

Vlottende activa

Voorraden
De voorraden hebben betrekking onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie en overige voorraden. In principe is de maximale looptijd voor een grondexploitatie 10 jaren. Voor zover daarvan wordt afgeweken wordt dit nader toegelicht in de paragraaf grondbeleid.

De bouwgronden in exploitatie worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, vermeerderd of verminderd met de voorraadmutaties.
De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten (limitatief opgesomd in de kostensoortenlijst, zoals opgenomen in artikel 6.2.4 van het Besluit ruimtelijke ordening), die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs worden daarnaast een redelijk deel van de indirecte kosten opgenomen, zoals bijvoorbeeld loonkosten van de ambtelijke organisatie en is de werkelijk over het vreemd vermogen betaalde rente over het boekjaar toegerekend. De rente is toegerekend over de boekwaarde van de grondexploitatie per 1 januari van het betreffende boekjaar.
De voorraadmutaties omvatten de toe te rekenen jaarlijkse baten en lasten (o.a. rente) gecorrigeerd met de gerealiseerde winsten of de op contante waarde berekende voorzienbare verliezen. Voor exploitaties die naar verwachting verlieslatend zijn, worden voorzieningen opgenomen tegen contante waarde. De disconteringsvoet die is gehanteerd in de berekening van de contante waarde voor het treffen van een verliesvoorziening voor negatieve grondexploitaties is gelijkgesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van 2% van de Europese Centrale Bank voor de inflatie binnen de Eurozone.

Winstneming vindt plaats op het moment dat de exploitatie van een complex wordt beëindigd of wanneer tussentijds met redelijke zekerheid vast te stellen is, dat er winst gerealiseerd wordt. Voor het bepalen van de hoogte van tussentijdse winstneming wordt de *Percentage of Completion* (POC) methode gehanteerd. Deze methode wordt voorgeschreven door het BBV. Door gebruik te maken van de POC-methode wordt naar rato van de voortgang van het project tussentijds winst genomen.

Indien de boekwaarde de marktwaarde van de grond overschrijdt, wordt een afwaardering naar de lagere marktwaarde verantwoord/wordt een voorziening voor het verwachte negatieve resultaat getroffen.

De overige voorraden worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs. De overige voorraden worden gewaardeerd tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de verkrijgingsprijs- of vervaardigingsprijs

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
De uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

Liquide middelen
De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende activa
De waardering van de overlopende activa vindt plaats tegen nominale waarde.

Vaste passiva

Algemeen
De vaste passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij bij het betreffende balanshoofd

anders staat vermeld.

Eigen vermogen/reserves

In het BBV worden reserves omschreven als vermogensbestanddelen die als eigen vermogen zijn aan te merken en die vanuit bedrijfseconomisch oogpunt vrij te besteden zijn. De vaststelling van de noodzakelijke omvang van reserves is een bevoegdheid van de gemeenteraad. Reserves worden onderverdeeld in algemene en bestemmingsreserves. Zodra de raad aan een reserve een bepaalde bestemming heeft gegeven, is er sprake van een bestemmingsreserve. Om die reden kunnen bestemmingsreserves naar de situatie per ultimo verslagjaar geen negatieve stand kennen. Heeft een reserve geen bestemming, dan wordt het een algemene reserve genoemd.
In artikel 11 van de financiële verordening gemeente Leeuwarden 2020 is bepaald dat het college van burgemeester en wethouders bevoegd is om voor de volgende reserves in de jaarrekening mutaties op te voeren zonder dat daar door de raad een toereikend bedrag in de begroting voor is goedgekeurd (uitzonderingsmogelijkheid conform het BBV): de reserve parkeren, de reserve grondexploitatie, de reserve sociaal domein, de reserve budgetoverheveling en de reserve vastgoed. Het nog te bestemmen rekeningresultaat maakt ook deel uit van het eigen vermogen.

Voorzieningen

Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen (schulden) van de gemeente. Om die reden kunnen voorzieningen naar de situatie per ultimo verslagjaar geen negatieve stand kennen. Voorzieningen worden gewaardeerd op de contante waarde/het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

Voorzieningen worden gevormd als er sprake is van:

- verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, maar wel redelijkerwijs te schatten;
- op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren;
- bijdragen (spaarcomponent) aan toekomstige vervangingsinvesteringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing wordt geheven;
- middelen verkregen van derden, die specifiek besteed moeten worden, met uitzondering van de voorschotbedragen verkregen van Europese en Nederlandse overheidslichamen met een specifiek bestedingsdoel, die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.

De vorming van een voorziening, of een dotatie aan een bestaande voorziening, is als een last in het betreffende boekjaar verantwoord. Alle aanwendingen aan voorzieningen zijn rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht en in het verslagjaar niet ten laste van de exploitatie verantwoord.

Aan voorzieningen ter egalisatie van (onderhouds-)lasten van kapitaalgoederen over meerdere begrotingsjaren ligt een actueel (beheer)plan ten grondslag. Uitgevoerd achterstallig onderhoud is daarbij ten laste van de exploitatie verantwoord. Deze lasten zijn niet ten laste van de gevormde voorziening gebracht. Voor geconstateerd toekomstig achterstallig onderhoud wordt ten laste van de exploitatie een bedrag in de voorziening gestort.

Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Voor het bepalen van het "jaarlijks vergelijkbaar volume" is een tijdsperiode van vier jaar gehanteerd.
De voorziening voor pensioen van wethouders wordt verantwoord tegen netto contante waarde. Voor de actuariële pensioenberekeningen wethouders gelden de grondslagen zoals gepubliceerd bij circulaire van het ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) op 16 december

2020. Deze grondslagen zijn: Berekeningsdatum: 31 december 2020; Rekenrente: 0,082% (31 december 2019: 0,290%); Sterftetafel: GBM/GBV 2013/2018 met leeftijdsterugstelling.

Rentetoevoegingen aan voorzieningen zijn niet toegestaan.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer
Voor zover van toepassing worden hieronder afzonderlijk opgenomen de obligatieleningen, onderhandse leningen, door derden belegde gelden en de waarborgsommen.
De vaste schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde (hoofdsom) verminderd met het totaal van de gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

Algemeen
De vlottende passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij bij het betreffende balanshoofd anders staat vermeld.

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
De netto-vlottende schulden kunnen bestaan uit kasgeldleningen, banksaldi en overige schulden.

Overlopende passiva
De overlopende passiva zijn tegen nominale waarde opgenomen.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

De bedragen waarvoor borgstelling of garantstellingen zijn verstrekt zijn buiten de balanstelling opgenomen. Het betreft hier waarborgen van geldleningen en leasecontracten.
Op grond van artikel 53 BBV worden de belangrijke niet in de balans opgenomen financiële verplichtingen, waaraan de gemeente voor toekomstige jaren is gebonden, in de toelichting bij de balans beschreven.

Grondslagen ter bepaling van het resultaat

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening bevat:
a. per programma en beleidsproduct de gerealiseerde baten en lasten en het saldo daarvan;
b. het overzicht van de gerealiseerde algemene dekkingsmiddelen, de gerealiseerde kosten van de overhead en het bedrag van de heffing voor de vennootschapsbelasting;
c. het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten, volgend uit de onderdelen a en b;
d. de werkelijke toevoegingen en onttrekkingen aan reserves;
e. het gerealiseerde resultaat, volgend uit de onderdelen c en d.

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening bevat van de onderdelen genoemd in het eerste lid ook de ramingen uit de begroting voor en na wijziging.

Voor bepaling van het resultaat wordt het stelsel van baten en lasten gehanteerd. Verliezen worden verantwoord op het moment dat deze voorzienbaar zijn. Winsten worden pas verantwoord nadat deze daadwerkelijk gerealiseerd zijn. Daarbij worden de baten en lasten opgenomen ongeacht of zij tot inkomsten of uitgaven in het jaar hebben geleid. De baten en lasten worden verantwoord tot hun brutobedrag.

In paragraaf 3.2.7 Overzicht incidentele lasten en baten is inzichtelijk gemaakt welke baten en lasten 'incidenteel' zijn. Daarbij is als uitgangspunt gehanteerd dat structurele lasten de regel en incidentele lasten de uitzondering zijn.

De aard van de baten en lasten is in eerste instantie bepalend of een post als incidenteel of structureel aangemerkt wordt. Tevens is gekeken naar het aantal jaren dat de baten/lasten zijn begroot. Als dit maximaal drie jaren is, zal in principe sprake zijn van een incidentele post. Voor een nadere uitwerking van de gehanteerde definitie wordt verwezen naar de notitie structurele en incidentele baten en lasten van de commissie BBV.

Overig

Rente en afschrijvingen
De afschrijvingen worden maandelijks conform de afschrijvingsmethodiek berekend. De rentelasten worden op basis van de afgesproken percentages ten laste van de exploitatie gebracht.

Begroting
De begrotingscijfers zijn ontleend aan de door de gemeenteraad op 13 november 2019 vastgestelde primitieve begroting 2020 en aan de in 2020 door de gemeenteraad geautoriseerde begrotingswijzigingen.

Eigen bijdrage op grond van de Wmo
Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding, beschermd wonen of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de Wmo een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacy redenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen.
Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, bepaalt de wetgever in feite, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de Wmo geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen.
De door de gemeente van het CAK ontvangen eigen bijdrage bedroeg in 2020 € 4.245.000.

Vakantiegeld bijstandsuitkeringen
De kosten van bijstandsuitkeringen worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende verplichtingen van vergelijkbaar volume, wordt het opgebouwde vakantiegeld behorende bij deze uitkeringen toegerekend aan de periode waarin uitbetaling ervan plaatsvindt.

3.2 Financieel resultaat

3.2.1 Financieel resultaat op hoofdlijnen

De rekening 2020 sluit met een voordelig resultaat van € 15,5 mln. In dit resultaat is verwerkt een storting in de reserve budgetoverheveling van € 5,0 mln en de reserve voorwaardelijke budgetoverheveling van € 12,2 mln.

In de volgende tabel staan de beleidsproducten met een resultaat > € 100.000. In paragraaf 3.2.2 worden resultaten > € 500.000 toegelicht. Voor een gedetailleerde toelichting wordt verwezen naar de toelichtingen die zijn opgenomen bij de betreffende programma's in hoofdstuk 2.1.

Tabel 84 **Bedragen x € 1.000**

RESULTAAT OP HOOFDLIJNEN	Resultaat
Sociaal	
Sociale basis	
BLP001 - Kunst en cultuur	288
BLP014 – Onderwijs	109
BLP115 - Sociale integratie achterstandsgroepen	406
BLP117 - Sport, bewegen en gezondheidsbeleid	191
1. ***Jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning***	
BLP084 – Zorg voor de Jeugd	3.151
BLP118 – Maatschappelijke ondersteuning	2.159
2. ***Werk en inkomen***	
BLP027 – Arbeidsmarkt en sociale integratie	1.592
BLP030 – Inkomensvoorziening	4.265
BLP031 – Armoedebestrijding	715
Fysiek	
3. ***Economie en toerisme***	
BLP005 - Economische beleid	674
BLP061 – Vastgoedbeheer	-511
Wonen en milieu	
BLP029 – Omgevingsvergunning (Wabo)	187
BLP043 - Inzameling afval	-146
4. ***Infrastructuur en mobiliteit***	
BLP019 – Parkeren	-655
5. ***Beheer Leefomgeving***	
BLP015 – Verhardingen	-3.495
BLP054 – Straatverlichting	137

RESULTAAT OP HOOFDLIJNEN	Resultaat
BLP055 - Reiniging verhardingen	-237
BLP056 - Openbaar groen	127
BLP064 – Recreatievaart	114
Veiligheid	
Veiligheid	
BLP020 - Integraal veiligheidsbeleid	-144
BLP119 – Stadstoezicht	176
Bestuur en middelen	
Bestuur	
BLP071- Gemeenteraad	127
6. ***Algemene baten en lasten***	
BLP067 – Burgerzaken	-220
BLP079 - Algemene baten en lasten	2.717
7. ***Algemene dekkingsmiddelen***	
BLP086 – Gemeentefonds	3.047
BLP100 - Financiering	-566
8. **Overhead**	
Diverse beleidsproducten	721
Onvoorziene uitgaven	
BLP091 – Onvoorzien	127
Vennootschapsbelasting	
BLP101 – Vennootschapsbelasting	-216
Diverse mee- en tegenvallers programma's	
Overige beleidsproducten	652
Totaal	15.492

3.2.2 Toelichting op de voor- en nadelen

In deze paragraaf worden de voor- en nadelen > € 500.000 op de beleidsproducten toegelicht.

Sociaal

1. Jeugdzorg en maatschappelijk ondersteuning

Zorg voor de jeugd (voordeel € 3.151.000)
Dit komt met name door:

- *Ontwikkeling taakstelling (voordeel € 2.900.000)*
  Voor een solide financiële positie in de begroting was rekening gehouden met een autonome volumegroei van € 1,4 mln en met € 1,5 mln om een eventuele vertraging in realisatie van de taakstelling op te vangen. Nu de realisatie van de taakstelling op koers ligt en de autonome groei is uitgebleven vallen beide bedragen vrij. Een voordeel van samen € 2,9 mln.
- *Overige (voordeel € 251.000)*
  Er is een voordeel ontstaan van € 139.000 als afrekening op het accountantsonderzoek naar de conversie dossiers. Een eerder voordeel naar aanleiding van dit onderzoek is reeds ten gunste van 2019 gekomen. Diverse overige afrekeningen uit voorgaande jaren hebben voor een voordeel van € 183.000 gezorgd. De overige kleine mee- en tegenvallers bedragen per saldo € 71.000 nadelig.

Maatschappelijke ondersteuning (voordeel € 2.159.000)
Dit komt met name door:

- *Thuisondersteuning en dagbesteding (voordeel € 979.000)*
  De taakstelling op de Wmo bedroeg t/m 2020 € 2,55 mln waarvan € 1,9 mln is gerealiseerd. Met de nieuwe Wmo aanbieders zijn afspraken gemaakt over het realiseren van het resterende bedrag van € 635.000 en de taakstelling 2021. De herbeoordelingsgesprekken hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan andere vormen van zorg en het beperken van de kosten.
  Door de herbeoordelingsgesprekken en COVID-19 heeft de verwachte volumestijging, waarmee in de begroting rekening mee was gehouden, zich niet voorgedaan. Hierdoor ontstaat een incidenteel voordeel van € 799.000. De tarieven zijn minder gestegen dan was begroot. Dit levert incidenteel een voordeel op van € 180.000.
- *Regionale Wmo: Beschermd Wonen (voordeel € 682.000)*
  De toename van het aantal cliënten van de laatste jaren is tot stilstand gebracht en is omgebogen naar een kleine afname. Daarnaast is ook de Rijksvergoeding Beschermd Wonen voor de volumeontwikkeling met een bedrag van € 1,8 mln toegenomen. Dit maakt dat het tekort Beschermd Wonen van de laatste jaren is omgebogen naar een voordeel van € 940.000.
  Het aandeel van Leeuwarden in dit voordeel is € 182.000. In de begroting was rekening gehouden met een nadeel van € 500.000 (conform 2019). Tezamen resulteert dit in een voordeel van € 682.000.
- *Apparaats- en uitvoeringskosten (voordeel € 300.000)*
  Een voordeel van € 205.000 ontstaat door tijdelijke vacatures die voor een deel niet zijn ingevuld. De overige kleine mee- en tegenvallers bedragen per saldo € 88.000 voordelig.

2. Werk en inkomen

Arbeidsmarkt en sociale integratie (voordeel € 1.592.000)
Dit komt met name door:

- *Wet Sociale Werkvoorziening (voordeel € 451.000)*
  De werkelijke bezetting bij Caparis was over 2020 lager dan er aan Rijksvergoeding daarvoor in de begroting is opgenomen op basis van standaard eenheden (SE).
- *Vizier op Werk en instrumentenbudget (voordeel € 345.000)*
  Met name door inzet van en bemiddeling door consulenten zijn bijstandsgerechtigden uitgestroomd. Door COVID-19 zijn minder bijstandsgerechtigden in trajecten en trajectbegeleiding bij externe partijen geweest. Er is door werkgevers minder gebruik gemaakt van werkvouchers en premies.
- *Vergoeding ondersteuning Tozo (voordeel € 770.000)*
  Door de acute nood voor de uitvoering van de Tozo-aanvragen die op korte termijn moesten worden verwerkt en de afnemende werkzaamheden als gevolg van COVID-19 is door team werk en het jongerenteam ondersteund bij Tozo-werkzaamheden van BZF. De teams zijn voor deze inzet incidenteel gecompenseerd.

Inkomensvoorziening (voordeel € 4.265.000)
Dit komt met name door:

- *Wet bundeling van uitkeringen inkomensvoorziening aan gemeenten (BUIG) (voordeel € 3.369.000)*
  In 2020 is voor de bijstandsuitkeringen € 82,1 mln ontvangen. De werkelijke uitgaven in 2020 bedroegen € 87,2 mln. De hogere uitgaven ad € 5,2 mln zijn voor € 7,0 mln reeds gedekt in de primitieve begroting. Dit betreft het verwachte eigen risico voor de gemeente. Ten opzichte van deze dekking in de primitieve begroting is dus een voordelig resultaat behaald van € 1.837.000
  Daarnaast is een incidentele (niet voorziene) vrijval ontstaan vanwege gewijzigde Rijksfinanciering in de Bbz. Dit betreft een (incidenteel) voordeel van € 1,2 mln. Ook is er sprake van verhaal en terugvordering te veel verstrekte bijstand in het verleden (€ 0,3 mln).
- *Vergoeding ondersteuning Tozo (voordeel € 829.000)*
  Door de acute nood voor de uitvoering van de Tozo-aanvragen die op korte termijn moesten worden verwerkt en de afnemende werkzaamheden als gevolg van COVID-19 is door team handhaving en team administratie en invordering ondersteund bij Tozo-werkzaamheden van BZF. De teams zijn voor deze inzet incidenteel gecompenseerd.

Armoedebestrijding (voordeel € 715.000)
Dit komt met name door:

- *Minimabeleid (voordeel € 618.000)*
  Op AV Frieso is een voordeel ontstaan van € 501.000. Dit is inclusief de voordelige eindafrekening over 2019 van € 305.000. De onderschrijding op de regeling inkomenstoeslag bedraagt € 117.000 door een te hoge prognose waarbij van andere aantallen en bedragen uitgegaan werd.
- *Armoede en schuldhulpverlening (voordeel € 155.000)*
  Het resultaat komt vooral door een voordelig resultaat op curatieve schuldhulpverlening van € 137.000. Hier is door COVID-19 sprake van een onderbesteding.

Fysiek

3. Economie en toerisme

Economische beleid (voordeel € 674.000)
Het resultaat binnen het product Economisch beleid bestaat volledig uit de verkoop van de glasvezelring. Deze incidentele verkoopopbrengst bedroeg € 675.000. De overige afwijking op de baten en de lasten bestaan uit mutaties in de reserve budgetoverheveling.

Vastgoedbeheer (nadeel € 511.000)
Op basis van een convenant uit 2006 is met een woningbouwvereniging overeengekomen om € 5.700 per huurwoning uit te keren in het kader van herstructurering in de voormalige gemeente Boarnsterhim. Deze was niet meer in de begroting opgenomen. Dit leidt tot een nadeel van € 524.000.

4. Infrastructuur en mobiliteit

Parkeren (nadeel € 655.000)
Het resultaat van het product parkeren bestaat enerzijds uit hogere lasten en anderzijds uit gederfde inkomsten (baten). Over het gehele jaar 2020 zijn de inkomsten uit parkeren ruim € 1 mln lager dan begroot als gevolg van COVID-19. Vanuit het Rijk is uit het eerste steunpakket € 440.000 aan compensatiemiddelen ontvangen en als zodanig in de begroting gewijzigd. Per saldo een nadeel op de parkeeropbrengsten van € 640.000. De taakstelling ad € 200.000 binnen het product parkeren wordt gefaseerd ingevuld, onder andere door de digitalisering van de parkeerketen. Voor het niet gerealiseerde deel is een bijdrage uit de reserve parkeren onttrokken. Het saldo van de reserve bedraagt per 31 december 2020 € 458.277.

5. Beheer leefomgeving

Verhardingen (nadeel € 3.495.000)
Op basis van de externe inspectie wegverhardingen in 2020 is achterstallig onderhoud geconstateerd op asfaltverhardingen. Hierdoor was een incidentele storting van € 3,5 mln benodigd in de voorziening achterstallig onderhoud.

Bestuur en middelen

6. Algemene baten en lasten

Algemene baten en lasten (voordeel € 2.717.000)
Er zijn met name voordelen vanuit het koersdocument Sociaal Domein (€ 1.065.000), mutaties in de voorzieningen (€ 1.256.000) voor de btw-compensatie en mutaties voor loonkosten (€ 553.000) die op andere beleidsproducten tot een nadeel leiden.

7. Algemene dekkingsmiddelen

Gemeentefonds (voordeel € 3.047.000)
In 2020 is sprake van een voordeel van € 3.047.000. Dit komt omdat met name door een positieve bijstelling uit de septembercirculaire 2020 welke niet in de begroting is opgenomen (€ 1.300.000) en door diverse hoeveelheids- en prijsverschillen (€ 1.747.000).

Financiering (nadeel € 566.000)
Als gevolg van de dalende rente op nieuw aan te trekken leningen is € 437.000 minder aan externe rente betaald (voordeel). Daar staat tegenover dat de interne doorbelasting omlaag zijn bijgesteld.

Dit heeft een nadelig effect van € 804.000. Verder zijn er minder rentekosten voor voorgenomen investeringen, doordat investeringen (nog) niet zijn gedaan (nadeel € 199.000).

8. Overhead (voordeel € 721.000)
Op het programma Overhead is sprake van een positief resultaat van € 721.000. Dit komt met name doordat verschillende werkzaamheden zijn vertraagd of minder intensief zijn geweest door COVID-19 (€ 790.000).

3.2.3 Toelichting verschillen tussen rekening en Turap

In de Turap 2020 werd uitgegaan van een positief resultaat ten opzichte van de begroting van € 4,6 mln. In werkelijkheid is er een voordelig rekeningresultaat € 15,5 mln.

Tabel 85 **Bedragen x € 1.000**

RESULTAAT OP HOOFDLIJNEN	Resultaat	Turap
Sociaal		
Sociale basis		
BLP001 - Kunst en cultuur	288	
BLP014 – Onderwijs	109	215
BLP115 - Sociale integratie achterstandsgroepen	406	
BLP117 - Sport, bewegen en gezondheidsbeleid	191	
Jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning		
BLP084 – Zorg voor de Jeugd	3.151	2.000
BLP118 – Maatschappelijke ondersteuning	2.159	
Werk en inkomen		
BLP027 – Arbeidsmarkt en sociale integratie	1.592	
BLP030 – Inkomensvoorziening	4.265	1.300
BLP031 – Armoedebestrijding	715	255
Fysiek		
Economie en toerisme		
BLP005 - Economische beleid	674	
BLP061 – Vastgoedbeheer	-511	100
Wonen en milieu		
BLP029 – Omgevingsvergunning (Wabo)	187	200
BLP043 - Inzameling afval	-146	-200
Infrastructuur en mobiliteit		
BLP019 – Parkeren	-655	
Beheer Leefomgeving		
BLP015 – Verhardingen	-3.495	
BLP054 – Straatverlichting	137	
BLP055 - Reiniging verhardingen	-237	
BLP056 - Openbaar groen	127	
BLP064 – Recreatievaart	114	
Veiligheid		
Veiligheid		
BLP020 - Integraal veiligheidsbeleid	-144	
BLP119 – Stadstoezicht	176	250

RESULTAAT OP HOOFDLIJNEN	Resultaat	Turap
Bestuur en middelen		
Bestuur		
BLP071- Gemeenteraad	127	
Algemene baten en lasten		
BLP067 – Burgerzaken	-220	
BLP079 - Algemene baten en lasten	2.717	500
Algemene dekkingsmiddelen		
BLP086 – Gemeentefonds	3.047	
BLP100 - Financiering	-566	-700
Overhead		
Diverse beleidsproducten	721	200
Onvoorziene uitgaven		
BLP091 – Onvoorzien	127	
Vennootschapsbelasting		
BLP101 – Vennootschapsbelasting	-216	
Diverse mee- en tegenvallers programma's		
Overige beleidsproducten	652	507
Totaal	15.492	4.627

De grootste verschillen (> € 250.000) ten opzichte van de Turap 2020 (zie overzicht hieronder) zijn grotendeels al kort toegelicht in de vorige paragraaf. Daarom wordt hier alleen nog Kunst en cultuur apart toegelicht. Voor een gedetailleerde toelichting wordt verwezen naar de toelichtingen die zijn opgenomen bij de betreffende programma's in hoofdstuk 2.1.

	Bedragen x € 1.000
Voordeel Kunst en cultuur (*)	288
Voordeel Zorg voor de Jeugd	1.120
Voordeel Maatschappelijke ondersteuning	1.184
Voordeel Arbeidsmarkt en sociale integratie	1.592
Voordeel Inkomensvoorziening	2.965
Voordeel Armoedebestrijding	460
Voordeel Economisch beleid	674
Nadeel Vastgoedbeheer	-611
Nadeel Parkeren	-655
Nadeel Verhardingen	-3.495
Voordeel Algemene baten en lasten	2.217
Voordeel Gemeentefonds	3.047
Voordeel Overhead	521

Kunst en cultuur
Er werd voor de schade door COVID-19 een extra bijdrage van € 150.000 aan de Harmonie verwacht. Het Rijk heeft daarna maatregelen genomen voor de culturele sector waardoor deze bijdrage niet meer nodig was. Door COVID-19 hebben instellingen en verenigingen minder aanvragen ingediend voor de diverse subsidieregelingen en zijn activiteiten opgeschort omdat de uitvoering van activiteiten in 2020 niet mogelijk was waardoor incidenteel € 127.000 vrijvalt. De overige kleine mee- en tegenvallers bedragen per saldo € 11.000 voordelig.

3.2.4 Financiële overzichten

In de primitieve begroting 2020 is met een onttrekking aan de Algemene Reserve van € 3.572 het saldo op nul gesteld. De begroting 2020 na wijziging is op nul gesloten door een onttrekking aan de Algemene Reserve van € 7.845. Het uiteindelijke resultaat valt € 15.492 hoger uit dan begroot na wijziging.

Tabel 86 Overzicht van baten en lasten (1) **Bedragen x € 1.000**

Programma's	Begroting 2020 primitief			Begroting 2020 na wijziging			Rekening 2020			Rekening t.o.v. begroting 2020
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo
R2DOM001 - Sociaal										
R2PRG005 - Werk en inkomen	131.464	80.168	-51.295	155.051	101.155	-53.895	154.067	107.100	-46.966	6.929
R2PRG020 - Sociale basis	61.796	7.642	-54.154	65.879	8.834	-57.044	64.404	9.061	-55.343	1.701
R2PRG021 - Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning	158.544	4.207	-154.337	167.568	4.994	-162.574	161.182	4.765	-156.416	6.157
R2DOM002 - Fysiek										
R2PRG003 - Economie en toerisme	45.942	31.139	-14.803	54.894	40.088	-14.805	45.606	37.965	-7.642	7.164
R2PRG006 - Wonen en milieu	24.507	22.432	-2.075	28.448	22.551	-5.897	26.182	23.167	-3.015	2.883
R2PRG007 - Infrastructuur en mobiliteit	8.666	5.646	-3.021	8.189	5.506	-2.684	8.231	4.798	-3.432	-749
R2PRG012 - Ruimtelijke ordening	2.500	38	-2.463	2.955	81	-2.874	2.359	206	-2.153	721
R2PRG014 - Beheer leefomgeving	42.072	16.765	-25.306	41.369	15.467	-25.903	44.954	16.124	-28.830	-2.928
R2DOM003 - Veiligheid										
R2PRG010 - Veiligheid	12.591	193	-12.398	13.011	158	-12.853	12.977	285	-12.692	161
R2DOM004 - Bestuur en middelen										
R2PRG009 - Bestuur	4.491	10	-4.482	4.586	10	-4.576	5.255	893	-4.362	215
R2PRG015 - Algemene baten en lasten	18.714	14.122	-4.592	34.005	21.463	-12.542	24.221	20.807	-3.414	9.128
R2DOM005 - Overige lasten en baten										
R2PRG016 - Algemene dekkingsmiddelen	37.499	399.519	362.020	1.403	383.455	382.052	2.182	388.532	386.350	4.298
R2PRG017 - Overhead	43.288	586	-42.702	45.798	439	-45.359	43.627	722	-42.905	2.454
R2PRG018 - Onvoorziene uitgaven	136	0	-136	136	0	-136	9	0	-9	127
R2PRG019 - Vennootschapsbelasting	50	0	-50	50	0	-50	266	0	-266	-216
Totaal van baten lasten	**592.260**	**582.466**	**-9.794**	**623.342**	**604.202**	**-19.141**	**595.522**	**614.426**	**18.904**	**38.045**

Tabel 87 Overzicht van baten en lasten (2) **Bedragen x € 1.000**

Programma's	Begroting 2020 primitief			Begroting 2020 na wijziging			Rekening 2020			Rekening t.o.v. begroting 2020
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo
A. Totaal van baten en lasten	592.260	582.466	-9.794	623.342	604.202	-19.141	595.522	614.426	18.904	38.045
B. Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	3.001	9.223	6.222	11.002	22.298	11.296	28.846	25.434	-3.412	-14.708
Totaal A + B	**595.261**	**591.689**	**-3.572**	**634.344**	**626.499**	**-7.845**	**624.368**	**639.860**	**15.492**	**23.337**
C. Geraamd resultaat	2.511	6.083	3.572	0	7.845	7.845	0	0	0	-7.845
Resultaat	**597.772**	**597.772**	**0**	**634.344**	**634.344**	**0**	**624.368**	**639.860**	**15.492**	**15.492**

Voor een toelichting op het resultaat van € 15,5 mln wordt verwezen naar de toelichtingen op de resultaten per programma in de beleidsverantwoording (zie 2.1) en de toelichting van het resultaat op hoofdlijnen in de financiële rekening (zie 3.2.1).

Tabel 88 **Bedragen x € 1.000**

Programma's	Begroting 2020 primitief			Begroting 2020 na wijziging			Rekening 2020			Rekening t.o.v. begroting 2020
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo
A. Totaal van baten en lasten	592.260	582.466	-9.794	623.342	604.202	-19.141	595.522	614.426	18.904	38.045
B. Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves										
R2DOM001 - Sociaal										
R2PRG005 - Werk en inkomen	0	0	0	1.000	1.023	23	1.229	875	-354	-377
R2PRG020 - Sociale basis	170	610	440	0	1.678	1.678	256	1.215	959	-719
R2PRG021 - Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning	0	0	0	0	824	824	23	0	-23	-847
R2DOM002 - Fysiek										
R2PRG003 - Economie en toerisme	86	896	810	5.632	2.002	-3.630	12.655	2.027	-10.628	-6.997
R2PRG006 - Wonen en milieu	110	0	-110	110	2.693	2.583	849	748	-101	-2.684
R2PRG007 - Infrastructuur en mobiliteit	-300	-212	88	-300	-212	88	0	200	200	112
R2PRG012 - Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	650	0	-650	-650
R2PRG014 - Beheer leefomgeving	0	0	0	100	0	-100	333	2	-331	-231
R2DOM003 - Veiligheid										
R2PRG010 - Veiligheid	0	0	0	0	30	30	20	30	10	-20
R2DOM004 - Bestuur en middelen										
R2PRG009 - Bestuur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R2PRG015 - Algemene baten en lasten	2.635	7.630	4.995	3.372	11.920	8.548	9.649	19.490	9.841	1.294
R2DOM005 - Overige lasten en baten										
R2PRG016 - Algemene dekkingsmiddelen	300	300	0	180	505	325	2.036	505	-1.531	-1.856
R2PRG017 - Overhead	0	0	0	908	1.836	928	1.147	342	-805	-1.733
R2PRG018 - Onvoorziene uitgaven	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R2PRG019 - Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	*3.001*	*9.223*	*6.222*	*11.002*	*22.298*	*11.296*	*28.846*	*25.434*	*-3.412*	*-14.708*
Totaal A + B	**595.261**	**591.689**	**-3.572**	**634.344**	**626.499**	**-7.845**	**624.368**	**639.860**	**15.492**	**23.337**

Programma's	Begroting 2020 primitief			Begroting 2020 na wijziging			Rekening 2020			Rekening t.o.v. begroting 2020
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo
C. Geraamd resultaat	2.511	6.083	3.572	0	7.845	7.845	0	0	0	-7.845
Resultaat	**597.772**	**597.772**	**0**	**634.344**	**634.344**	**0**	**624.368**	**639.860**	**15.492**	**15.492**

3.2.5 Begrotingsrechtmatigheid

Er is getoetst in hoeverre in 2020 is voldaan aan het begrotingscriterium. Hierbij is beoordeeld of er gehandeld is binnen de regels die hiervoor zijn vanuit externe en interne wet- en regelgeving (onder andere gemeentewet, BBV, financiële verordening). De toetsing is uitgevoerd zoals uitgewerkt in de Kadernota Rechtmatigheid van de commissie BBV.

In het algemeen geldt dat de belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn toegelicht in de analyse per programma. Met de jaarstukken vraagt het college de gemeenteraad om deze begrotingsoverschrijdingen ter accorderen.

Begrotingsrechtmatigheid programma's
Conform de financiële verordening wordt bij de lastenoverschrijdingen naar de lasten op productniveau gekeken (zie onderstaand overzicht). Beoordeeld is in hoeverre de lastenoverschrijdingen zijn gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten, deze passen binnen het beleid of dat er sprake is van kostenoverschrijdingen bij openeinderegelingen, terwijl de begroting daar niet (meer) voor aangepast kon worden. Melding van een overschrijding in de Turap is voor de beoordeling niet relevant, de Turap leidt namelijk niet tot aanpassing van de begroting. Er is in 2020 geen begrotingsonrechtmatigheid geweest.

Onderstaande tabel bevat een overzicht van de lasten en baten op beleidsproductniveau in 2020. Er is een toelichting wanneer:

1. de lastenoverschrijding op productniveau groter is dan € 50.000 én
2. het resultaat na verrekening met de extra baten nog steeds een overschrijding van € 50.000 laat zien.

In dit geval wordt de betreffende post rood gearceerd. Indien sprake is van een lastenoverschrijding waar extra baten tegenover staan, is de betreffende post groen gearceerd.

R2DOM002 - Fysiek

- *BLP061 Vastgoedbeheer (nadeel € 1.889.000)*
  In 2020 zijn twee panden aan de Avondsterweg en de Bierkade verkocht. Dit zorgt voor een afwijking op de lasten in verband met het afboeken van de boekwaarde en op de baten als gevolg van de gerealiseerde verkoopopbrengst van circa € 1,3 mln. Daarnaast is op basis van een convenant uit 2006 met een woningbouwvereniging overeengekomen om € 5.700 per huurwoning uit te keren in het kader van herstructurering in de voormalige gemeente Boarnsterhim. Deze was niet meer in de begroting opgenomen. Dit leidt tot een nadeel van € 524.000. De extra uitgaven zijn in lijn met de doelstelling van het product en dit past binnen het beleid. Daarnaast kon de begroting niet meer worden aangepast. Daarmee is dit rechtmatig.
- *BLP043 Inzameling afval (nadeel € 712.000)*
  Het resultaat van het product inzameling afval wordt verrekend met de voorziening egalisatie heffingen. In 2020 is er sprake van een nadeel. De reden voor het nadeel is o.a. een groter aanbod van afval en meer aanvragen voor kwijtschelding vanwege COVID-19 en de lagere papierprijs die het gevolg is van de aanbesteding. De voorziening egalisatie heffingen was in 2019 opgebruikt. Het volledige nadeel komt in 2020 daarom ten laste van het rekeningresultaat. De extra uitgaven zijn in lijn met de doelstelling van het product en zijn het gevolg van een toename van het areaal. Aangezien dit past binnen het beleid en de begroting niet meer kon worden aangepast, is dit rechtmatig.
- *BLP019 Parkeren (nadeel € 409.000)*
  Het resultaat van het product parkeren bestaat enerzijds uit hogere lasten en anderzijds uit gederfde inkomsten (baten). Over het gehele jaar 2020 zijn de inkomsten uit parkeren ruim € 1 mln lager dan begroot als gevolg van COVID-19. Vanuit het Rijk is uit het eerste steunpakket € 440.000 aan compensatiemiddelen ontvangen en als zodanig in de begroting

gewijzigd. Per saldo een nadeel op de parkeeropbrengsten van € 640.000. De taakstelling ad € 200.000 binnen het product parkeren wordt gefaseerd ingevuld, onder andere door de digitalisering van de parkeerketen. Voor het niet gerealiseerde deel is een bijdrage uit de reserve parkeren onttrokken. Het saldo van de reserve bedraagt per 31 december 2020 € 458.277. De extra uitgaven zijn in lijn met de doelstelling van het product en zijn het gevolg van een toename van het areaal. Aangezien dit past binnen het beleid en de begroting niet meer kon worden aangepast, is dit rechtmatig.

- *BLP055 Reiniging verhardingen (nadeel € 237.000)*
  In de financiële positie is voor 2020 een incidentele taakstelling opgenomen van € 200.000 op de gladheidsbestrijding. In de praktijk is invulling hiervan uiterst moeizaam gebleken. De kosten zijn gemaakt voor gladheidsbestrijding en het schoon- en berijdbaar houden van wegen. De extra uitgaven zijn in lijn met de doelstelling van het product en zijn het gevolg van een toename van het areaal. Aangezien dit past binnen het beleid en de begroting niet meer kon worden aangepast, is dit rechtmatig.

R2DOM003 - Veiligheid

- *BLP020 Integraal veiligheidsbeleid (nadeel € 178.000)*
  Het negatieve resultaat komt voor ruim 80% voort uit COVID-19 en daarmee samenhangende zaken.
  De extra lasten passen binnen het bestaande beleid (wettelijke taak). Omdat de begroting niet meer kon worden aangepast, is het daarmee rechtmatig.

R2DOM005 - Overige lasten en baten

- *BLP077 Belastingen (nadeel € 289.000)*
  Het nadeel is ontstaan door vervanging tijdens ziekte en door een onjuistheid in de begroting. Voor € 115.000 staat tegenover dit nadeel een voordeel op BLP079 - Algemene baten en lasten. De vervanging tijdens ziekte is noodzakelijk voor de uitvoering van het beleid. Daarnaast kon de begroting niet meer worden aangepast. Derhalve is deze overschrijding rechtmatig.
- *BLP100 Financiering (nadeel € 566.000)*
  In de Turap werd een nadeel van € 700.000 aangegeven. In werkelijkheid is dit nadeel lager uitgevallen. De begroting kon niet meer worden aangepast. De overschrijding is rechtmatig.
- *PRG017 Programma Overhead*
  Binnen het programma zijn een viertal beleidsproducten waarop sprake is van een lastenoverschrijding. Het betreft de beleidsproducten:

- Management (BLP102)	nadeel € 66.000
- Inkoop, aanbesteding en contractmanagement (BLP105)	nadeel € 61.000
- Documentaire informatievoorziening (BLP111)	nadeel € 209.000
- Correctie overhead (BLP113)	nadeel € 120.000

  Deze nadelen worden hoofdzakelijk veroorzaakt doordat meer productieve uren aan werken voor derden en investeringen worden toegerekend dan was begroot. Het nadeel op een bepaald beleidsproduct wordt dan weer gecompenseerd door een voordeel elders. Wanneer hier rekening mee wordt gehouden is er geen sprake van een onrechtmatige overschrijding van de kosten binnen het programma Overhead. De totale overhead heeft een voordeel van € 721.000
- *BLP101 Vennootschapsbelasting (Vpb) (nadeel € 216.000)*
  Gemeente Leeuwarden is vennootschapsbelastingplichtig voor de exploitatie van haar parkeergarages. Op basis van een inschatting over 2020 en een nadere inschatting over oudere jaren, bedraagt de te betalen vennootschapsbelasting € 266.000. In de begroting is rekening gehouden met € 50.000 zodat sprake is van een overschrijding van € 216.000.
  De te betalen Vpb vloeit voort uit wet- en regelgeving en kon pas in januari 2021 worden ingeschat. De overschrijding is daarmee rechtmatig.

Begrotingsrechtmatigheid afgesloten kredieten
Uit intern onderzoek is gebleken, dat er geen overschrijdingen op verleende kredieten waren.

In dit geval wordt de betreffende post rood gearceerd. Indien sprake is van een lastenoverschrijding waar extra baten tegenover staan, is de betreffende post groen gearceerd.

Tabel 89 **Bedragen x € 1.000**

Programma's Lasten 2020	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
R2DOM001 - Sociaal				
R2PRG005 - Werk en inkomen				
R2BLP027 - Arbeidsmarkt en sociale integratie	22.759	27.063	25.652	1.411
R2BLP030 - Inkomensvoorziening	96.870	118.671	120.046	**-1.376**
R2BLP031 - Armoedebestrijding	11.808	10.290	9.538	752
R2BLP050 - Lijkbezorging	27	27	59	-33
Totaal lasten R2PRG005 - Werk en inkomen	**131.464**	**156.051**	**155.296**	**755**
R2PRG020 - Sociale basis				
R2BLP001 - Kunst en cultuur	10.185	10.757	10.419	338
R2BLP002 - Historisch Centrum Leeuwarden	1.165	1.231	1.294	**-64**
R2BLP114 - Onderwijs	20.652	20.930	20.916	14
R2BLP115 - Sociale integratie achterst. groepen	24.568	27.329	26.600	729
R2BLP116 - Burgerkracht	3.346	3.248	3.273	-25
R2BLP117 - Sport, bewegen en gezondheidsbeleid	2.049	2.384	2.158	225
Totaal lasten R2PRG020 - Sociale basis	**61.966**	**65.879**	**64.660**	**1.218**
R2PRG021 - Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning				
R2BLP084 - Zorg voor de Jeugd	46.823	49.830	45.816	4.014
R2BLP118 - Maatschappelijke ondersteuning	111.721	117.738	115.389	2.349
Totaal lasten R2PRG021 - Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning	**158.544**	**167.568**	**161.205**	**6.363**
Totaal lasten R2DOM001 - Sociaal	***351.974***	***389.497***	***381.161***	***8.336***
R2DOM002 - Fysiek				
R2PRG003 - Economie en toerisme				
R2BLP005 - Economisch beleid	2.795	3.694	3.985	**-291**
R2BLP061 - Vastgoedbeheer	10.872	15.814	17.702	**-1.889**
R2BLP062 - Grondzaken	24.193	32.239	27.769	4.469
R2BLP066 - Toerisme	1.710	2.321	2.352	-30
R2BLP068 - Sportvoorzieningen	6.458	6.458	6.453	6
Totaal lasten R2PRG003 - Economie en toerisme	**46.028**	**60.526**	**58.261**	**2.265**
R2PRG006 - Wonen en milieu				
R2BLP003 - Cultuurhistorisch beheer	464	703	550	153
R2BLP008 - Woningmarktbeleid	831	844	830	13
R2BLP009 - Overige huisvesting	119	112	109	3
R2BLP025 - Bouw- en milieutoezicht	97	99	96	2
R2BLP029 - Omgevingsvergunning (Wabo)	3.894	4.135	4.032	102
R2BLP039 - Handhaving omgevingsrecht	1.021	1.320	1.349	-29
R2BLP043 - Inzameling afval	16.608	16.662	17.374	**-712**
R2BLP045 - Milieubeleid	735	3.263	1.891	1.372
R2BLP046 - Bodem en geluid	824	1.399	795	603

Programma's Lasten 2020	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
R2BLP058 - Kwaliteit gebouwde omgeving	24	24	4	20
Totaal lasten R2PRG006 - Wonen en milieu	**24.617**	**28.558**	**27.031**	**1.528**
R2PRG007 - Infrastructuur en mobiliteit				
R2BLP012 - Openbaar vervoer	55	58	58	0
R2BLP018 - Verkeer en vervoer	766	810	787	23
R2BLP019 - Parkeren	2.827	2.646	3.055	-409
R2BLP074 - Grond-, weg- en waterbouwk. werken	4.718	4.375	4.330	44
Totaal lasten R2PRG007 - Infrastructuur en mobiliteit	**8.366**	**7.889**	**8.231**	**-342**
R2PRG012 - Ruimtelijke ordening				
R2BLP036 - Ruimtelijke ordening	1.874	422	438	-16
R2BLP037 - Geometriebeheer	626	672	694	-21
R2BLP121 - Ruimtelijke ordening omgevingszorg	0	1.861	1.878	-16
Totaal lasten R2PRG012 - Ruimtelijke ordening	**2.500**	**2.955**	**3.009**	**-54**
R2PRG014 - Beheer leefomgeving				
R2BLP013 - Spoorlijnen	251	254	258	-5
R2BLP014 - Waterwerken	2.768	2.935	3.114	-179
R2BLP015 - Verhardingen	3.880	3.870	7.701	-3.831
R2BLP016 - Kunstwerken	3.687	3.871	3.868	3
R2BLP017 - Verkeersmaatregelen	971	983	957	26
R2BLP026 - Wijkaanpak	424	164	125	39
R2BLP035 - IJswegen	11	11	3	8
R2BLP044 - Riolering	10.326	10.656	10.670	-14
R2BLP049 - Begraafplaatsen	903	947	943	4
R2BLP051 - Voorzieningen honden	329	330	315	15
R2BLP054 - Straatverlichting	2.522	2.227	2.089	138
R2BLP055 - Reiniging verhardingen	2.053	1.900	2.137	-237
R2BLP056 - Openbaar groen	11.159	10.449	10.294	156
R2BLP057 - Zwerfvuilbestrijding	54	59	44	15
R2BLP063 - Recreatiegebieden	923	954	933	21
R2BLP064 - Recreatievaart	1.033	1.063	1.004	59
R2BLP085 - Speelplaatsen	704	718	780	-62
R2BLP090 - Buitenreclame	73	79	51	28
Totaal lasten R2PRG014 - Beheer leefomgeving	**42.072**	**41.469**	**45.286**	**-3.817**
Totaal lasten R2DOM002 - Fysiek	***123.584***	***141.398***	***141.818***	***-420***
R2DOM003 - Veiligheid				
R2PRG010 - Veiligheid				
R2BLP020 - Integraal veiligheidsbeleid	2.938	3.300	3.478	-178
R2BLP022 - Rampenbestrijding	7.717	7.717	7.730	-14
R2BLP052 - Evenementen	302	332	298	34
R2BLP119 - Stadstoezicht	1.634	1.663	1.491	171
Totaal lasten R2PRG010 - Veiligheid	**12.591**	**13.011**	**12.997**	**14**
Totaal lasten R2DOM003 - Veiligheid	***12.591***	***13.011***	***12.997***	***14***
R2DOM004 - Bestuur en middelen				

Programma's Lasten 2020	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
R2PRG009 - Bestuur				
R2BLP071 - Gemeenteraad	2.392	2.359	2.232	127
R2BLP072 - College van B&W	2.099	2.227	3.023	-796
Totaal lasten R2PRG009 - Bestuur	**4.491**	**4.586**	**5.255**	**-669**
R2PRG015 - Algemene baten en lasten				
R2BLP006 - Dienstverlening voor derden	12.500	19.648	19.331	317
R2BLP053 - Stelposten c.a.	-816	6.876	6.785	91
R2BLP067 - Burgerzaken	2.401	2.993	2.796	197
R2BLP079 - Algemene baten en lasten	8.315	6.387	3.456	2.931
R2BLP120 - Vergunningen & leefomgeving	1.460	1.473	1.502	-29
Totaal lasten R2PRG015 - Algemene baten en lasten	**23.860**	**37.377**	**33.870**	**3.507**
Totaal lasten R2DOM004 - Bestuur en middelen	***28.351***	***41.963***	***39.125***	***2.838***
R2DOM005 - Overige lasten en baten				
R2PRG016 - Algemene dekkingsmiddelen				
R2BLP077 - Algemene belastingen	2.324	2.883	3.172	-289
R2BLP086 - Gemeentefonds	0	0	1.779	-1.779
R2BLP094 - Dividend	0	56	56	0
R2BLP100 - Financiering	35.474	-1.356	-790	-566
Totaal lasten R2PRG016 - Algemene dekkingsmiddelen	**37.799**	**1.583**	**4.218**	**-2.635**
R2PRG017 - Overhead				
R2BLP102 - Management	5.742	7.016	7.082	-66
R2BLP103 - Financiën, toezicht en controle	6.707	6.747	6.592	156
R2BLP104 - P&O/HRM	5.192	4.988	4.777	211
R2BLP105 - Inkoop, aanbest. & contractman.	454	642	703	-61
R2BLP106 - Interne en externe communicatie	1.206	2.712	2.643	69
R2BLP107 - Juridische zaken	1.762	1.762	1.629	133
R2BLP108 - Bestuurszaken en best. ondersteuning	2.571	2.955	2.697	258
R2BLP109 - Informatievoorziening & automatis.	12.632	12.083	10.551	1.531
R2BLP110 - Facilitaire zaken en huisvesting	5.285	5.272	5.195	77
R2BLP111 - Documentaire informatievoorziening	1.170	1.206	1.415	-209
R2BLP112 - Managementondersteuning	3.552	4.308	4.354	-47
R2BLP113 - Correctie overhead	-2.985	-2.985	-2.865	-120
Totaal lasten R2PRG017 - Overhead	**43.288**	**46.706**	**44.774**	**1.932**
R2PRG018 - Onvoorziene uitgaven				
R2BLP091 - Onvoorzien	136	136	9	127
Totaal lasten R2PRG018 - Onvoorziene uitgaven	**136**	**136**	**9**	**127**
R2PRG019 - Vennootschapsbelasting				
R2BLP101 - Vennootschapsbelasting (Vpb)	50	50	266	-216
Totaal lasten R2PRG019 - Vennootschapsbelasting	**50**	**50**	**266**	**-216**
Totaal lasten R2DOM005 - Overige lasten en baten	***81.273***	***48.475***	***49.268***	***-792***
Totaal lasten 2020	**597.772**	**634.344**	**624.368**	**9.976**

Tabel 90 Bedragen x € 1.000

Programma's Baten 2020	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
R2DOM001 - Sociaal				
R2PRG005 - Werk en inkomen				
R2BLP027 - Arbeidsmarkt en sociale integratie	100	1.307	1.488	181
R2BLP030 - Inkomensvoorziening	79.898	100.869	106.510	5.641
R2BLP031 - Armoedebestrijding	171	3	-34	-37
R2BLP050 - Lijkbezorging	0	0	12	12
Totaal baten R2PRG005 - Werk en inkomen	**80.168**	**102.179**	**107.975**	**5.797**
R2PRG020 - Sociale basis				
R2BLP001 - Kunst en cultuur	50	424	374	-51
R2BLP002 - Historisch Centrum Leeuwarden	63	53	122	69
R2BLP114 - Onderwijs	7.108	7.911	8.007	95
R2BLP115 - Sociale integratie achterst. groepen	736	1.580	1.256	-323
R2BLP116 - Burgerkracht	260	450	458	8
R2BLP117 - Sport, bewegen en gezondheidsbeleid	35	95	60	-35
Totaal baten R2PRG020 - Sociale basis	**8.252**	**10.512**	**10.276**	**-236**
R2PRG021 - Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning				
R2BLP084 - Zorg voor de Jeugd	0	824	-39	-863
R2BLP118 - Maatschappelijke ondersteuning	4.207	4.994	4.804	-190
Totaal baten R2PRG021 - Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning	**4.207**	**5.818**	**4.765**	**-1.053**
Totaal baten R2DOM001 - Sociaal	***92.628***	***118.509***	***123.017***	***4.508***
R2DOM002 - Fysiek				
R2PRG003 - Economie en toerisme				
R2BLP005 - Economisch beleid	431	1.301	2.267	965
R2BLP061 - Vastgoedbeheer	7.199	7.816	9.194	1.378
R2BLP062 - Grondzaken	24.405	32.378	27.923	-4.455
R2BLP066 - Toerisme	0	595	608	13
R2BLP068 - Sportvoorzieningen	0	0	0	0
Totaal baten R2PRG003 - Economie en toerisme	**32.035**	**42.090**	**39.991**	**-2.098**
R2PRG006 - Wonen en milieu				
R2BLP003 - Cultuurhistorisch beheer	20	170	99	-71
R2BLP008 - Woningmarktbeleid	6	6	6	0
R2BLP009 - Overige huisvesting	177	177	158	-19
R2BLP025 - Bouw- en milieutoezicht	2	2	1	-1
R2BLP029 - Omgevingsvergunning (Wabo)	3.636	3.636	3.721	85
R2BLP039 - Handhaving omgevingsrecht	0	0	34	34
R2BLP043 - Inzameling afval	18.591	18.591	19.157	566
R2BLP045 - Milieubeleid	0	2.102	739	-1.363
R2BLP046 - Bodem en geluid	0	560	1	-559
R2BLP058 - Kwaliteit gebouwde omgeving	0	0	0	0
Totaal baten R2PRG006 - Wonen en milieu	**22.432**	**25.244**	**23.915**	**-1.329**
R2PRG007 - Infrastructuur en mobiliteit				
R2BLP012 - Openbaar vervoer	73	73	61	-12
R2BLP018 - Verkeer en vervoer	66	66	29	-37

Programma's Baten 2020	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
R2BLP019 - Parkeren	5.294	5.154	4.909	-246
R2BLP074 - Grond-, weg- en waterbouwk. werken	0	0	0	0
Totaal baten R2PRG007 - Infrastructuur en mobiliteit	**5.433**	**5.293**	**4.998**	**-295**
R2PRG012 - Ruimtelijke ordening				
R2BLP036 - Ruimtelijke ordening	38	44	103	59
R2BLP037 - Geometriebeheer	0	0	12	12
R2BLP121 - Ruimtelijke ordening omgevingszorg	0	38	91	54
Totaal baten R2PRG012 - Ruimtelijke ordening	**38**	**81**	**206**	**125**
R2PRG014 - Beheer leefomgeving				
R2BLP013 - Spoorlijnen	0	0	0	0
R2BLP014 - Waterwerken	502	502	711	210
R2BLP015 - Verhardingen	94	84	421	336
R2BLP016 - Kunstwerken	2	2	0	-2
R2BLP017 - Verkeersmaatregelen	2	2	6	4
R2BLP026 - Wijkaanpak	0	0	0	0
R2BLP035 - IJswegen	0	0	0	0
R2BLP044 - Riolering	12.253	12.424	12.438	14
R2BLP049 - Begraafplaatsen	812	823	819	-4
R2BLP051 - Voorzieningen honden	557	557	542	-15
R2BLP054 - Straatverlichting	1	1	0	0
R2BLP055 - Reiniging verhardingen	0	0	0	0
R2BLP056 - Openbaar groen	1.484	197	168	-29
R2BLP057 - Zwerfvuilbestrijding	16	16	-1	-16
R2BLP063 - Recreatiegebieden	54	54	51	-3
R2BLP064 - Recreatievaart	466	408	463	55
R2BLP085 - Speelplaatsen	0	0	118	118
R2BLP090 - Buitenreclame	522	397	389	-8
Totaal baten R2PRG014 - Beheer leefomgeving	**16.765**	**15.467**	**16.125**	**658**
Totaal baten R2DOM002 - Fysiek	***76.703***	***88.175***	***85.236***	***-2.939***
R2DOM003 - Veiligheid				
R2PRG010 - Veiligheid				
R2BLP020 - Integraal veiligheidsbeleid	56	106	140	34
R2BLP022 - Rampenbestrijding	0	0	89	89
R2BLP052 - Evenementen	137	35	34	0
R2BLP119 - Stadstoezicht	0	47	51	4
Totaal baten R2PRG010 - Veiligheid	**193**	**188**	**315**	**127**
Totaal baten R2DOM003 - Veiligheid	***193***	***188***	***315***	***127***
R2DOM004 - Bestuur en middelen				
R2PRG009 - Bestuur				
R2BLP071 - Gemeenteraad	0	0	0	0
R2BLP072 - College van B&W	10	10	893	884
Totaal baten R2PRG009 - Bestuur	**10**	**10**	**893**	**884**
R2PRG015 - Algemene baten en lasten				

Programma's Baten 2020	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
R2BLP006 - Dienstverlening voor derden	12.500	19.648	19.351	-297
R2BLP053 - Stelposten c.a.	0	164	161	-3
R2BLP067 - Burgerzaken	1.626	1.728	1.311	-417
R2BLP079 - Algemene baten en lasten	13.708	19.688	19.474	-214
R2BLP120 - Vergunningen & leefomgeving	0	0	0	0
Totaal baten R2PRG015 - Algemene baten en lasten	**27.835**	**41.228**	**40.297**	**-931**
Totaal baten R2DOM004 - Bestuur en middelen	***27.844***	***41.237***	***41.190***	***-47***
R2DOM005 - Overige lasten en baten				
R2PRG016 - Algemene dekkingsmiddelen				
R2BLP077 - Algemene belastingen	34.159	34.196	34.392	196
R2BLP086 - Gemeentefonds	327.648	349.498	354.325	4.826
R2BLP094 - Dividend	266	266	321	55
R2BLP100 - Financiering	37.746	0	0	0
Totaal baten R2PRG016 - Algemene dekkingsmiddelen	**399.819**	**383.960**	**389.037**	**5.077**
R2PRG017 - Overhead				
R2BLP102 - Management	0	0	10	10
R2BLP103 - Financiën, toezicht en controle	27	149	90	-59
R2BLP104 - P&O/HRM	99	89	154	65
R2BLP105 - Inkoop, aanbest. & contractman.	0	0	0	0
R2BLP106 - Interne en externe communicatie	0	0	3	3
R2BLP107 - Juridische zaken	0	0	0	0
R2BLP108 - Bestuurszaken en best. ondersteuning	0	384	158	-226
R2BLP109 - Informatievoorziening & automatis.	419	1.504	454	-1.050
R2BLP110 - Facilitaire zaken en huisvesting	41	149	128	-21
R2BLP111 - Documentaire informatievoorziening	0	0	9	9
R2BLP112 - Managementondersteuning	0	0	58	58
R2BLP113 - Correctie overhead	0	0	0	0
Totaal baten R2PRG017 - Overhead	**586**	**2.275**	**1.064**	**-1.211**
R2PRG018 - Onvoorziene uitgaven				
R2BLP091 - Onvoorzien	0	0	0	0
Totaal baten R2PRG018 - Onvoorziene uitgaven	**0**	**0**	**0**	**0**
R2PRG019 - Vennootschapsbelasting				
R2BLP101 - Vennootschapsbelasting (Vpb)	0	0	0	0
Totaal baten R2PRG019 - Vennootschapsbelasting	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal baten R2DOM005 - Overige lasten en baten	***400.404***	***386.235***	***390.101***	***3.867***
Totaal baten 2020	**597.772**	**634.344**	**639.860**	**5.515**

3.2.6 Informatie in het kader van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op gemeente Leeuwarden. Het voor gemeente Leeuwarden toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2020 € 201.000.

Voor gemeente Leeuwarden kwalificeren zich alleen de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionarissen.

Tabel 91 Bezoldiging topfunctionarissen **Bedragen x € 1**

Gegevens 2020		
	E. de Jong	**F. van der Heide**
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2020	01/01 - 31-12	01/01 - 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	130.081	104.265
Beloningen betaalbaar op termijn	20.730	18.659
Subtotaal	*150.810*	*122.924*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	201.000	201.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	**150.810**	**122.924**
Het bedrag van de overschrijding, en	N.v.t.	N.v.t.
de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.

Gegevens 2019		
	E. de Jong	**F. van der Heide**
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2019	18/11 - 31/12	01/01 - 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	15.302	98.155
Beloningen betaalbaar op termijn	2.297	16.953
Subtotaal	*17.599*	*115.108*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	23.386	194.000
Bezoldiging	**17.599**	**115.108**

De binnen onze organisatie geïdentificeerde leidinggevende topfunctionarissen met een dienstbetrekking hebben geen dienstbetrekking bij andere WNT-plichtige instelling(en) als leidinggevende topfunctionaris (die zijn aangegaan vanaf 1 januari 2018).

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT
Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2020 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens (WOPT) of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden. Er zijn in 2020 geen ontslaguitkeringen aan overige functionarissen betaald die op grond van de WNT dienen te worden gerapporteerd.

3.2.7 Overzicht incidentele lasten en baten

In deze paragraaf worden een overzicht van de incidentele laten en baten gegeven. Hieronder volgt op programmabasis een overzicht van de incidentele lasten en baten. Conform de financiële verordening worden alle posten vanaf € 50.000 afzonderlijk gespecificeerd.

Uit onderstaand overzicht volgt dat het structurele saldo € 29,1 mln positief is.

Tabel 92 Structureel saldo (structurele baten minus structurele lasten) **Bedragen x € 1.000**

	Rekening
Rekeningresultaat	15.492
Totaal mutaties reserves	3.412
Resultaat voor reservemutaties	18.904
Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-385
Totaal saldo incidentele baten en lasten	10.585
Structureel saldo (structurele baten minus structurele lasten)	**29.104**

De incidentele baten en lasten en structurele reservemutaties kunnen als volgt wordt gespecificeerd.

Tabel 93 Specificatie van de incidentele baten per programma **Bedragen x € 1.000**

Domein en programma	Rekening baten	reden incidenteel
Fysiek		
Economie en toerisme		
Verkoop percelen De Zuidlanden	13.676	Verkoop gemeentelijke eigendommen
Verkoop percelen overig	12.736	Verkoop gemeentelijke eigendommen
Verkoop snippergroen	72	Verkoop gemeentelijke eigendommen
Verkoop panden	1.475	Verkoop gemeentelijke eigendommen
Verkoop Glasvezelnetwerk	1.100	Eenmalige opbrengst a.g.v. verkoop
	29.058	
Infrastructuur en mobiliteit		
Parkeeropbrengsten	-640	Substantieel lagere opbrengst a.g.v. Covid-19
	-640	
Totaal saldo van incidentele baten	**28.418**	

Tabel 94 Specificatie van de incidentele lasten per programma **Bedragen x € 1.000**

Domein en programma	Rekening lasten	reden incidenteel
Sociaal		
Sociale basis		
Cultuurprogramma Noord-Nederland	102	Tijdelijk programma
Festivalbudget	130	Tijdelijk programma
Versterken ontwikkeling jonge kind (0-12 jr.)	164	Project

Domein en programma	Rekening lasten	reden incidenteel
Mienskipfonds	342	Tijdelijk programma
Gezond in de Stad	113	Tijdelijke Rijksregeling
University Campus Fryslân	350	Project m.b.t. samenwerking en opbouw
Statushouders	580	Tijdelijke Rijksregeling, tot de nieuwe wet Inburgering is ingevoerd
St. Culturele Centra	550	Project m.b.t. samenwerking en opbouw
Wijkbudgetten	345	Afwikkelingsverschillen oudere jaren
Amaryllis - afwikkeling subsidie 2019	-505	Afwikkelingsverschillen oudere jaren
Overige posten	115	Totaal van kleine bedragen incidentele lasten
	2.286	
Jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning		
Fries actieplan Zorg voor Jeugd: Foar Fryske Bêrn	1.351	Project
Compensatie voogdij / 18+	1.471	Tijdelijke compensatieregeling
Personen met verward gedrag	55	
	2.877	
Werk en inkomen		
Schulden en armoede	55	Tijdelijke specifieke Rijksvergoeding
Collectieve verzekering AV Frieso	-305	Afwikkelingsverschillen
Overige posten	194	Totaal van kleine bedragen incidentele lasten
	-56	
Fysiek		
Economie en toerisme		
Verkoop percelen De Zuidlanden	13.676	zowel incidentele bate als last
Verkoop percelen overig	12.736	
Verkoop snippergroen	72	
Verkoop panden	1.475	
Verkoop Glasvezelnetwerk	425	
	28.383	
Ruimtelijke ordening		
Implementatie omgevingswet	940	Substantieel hogere last
	940	
Beheer leefomgeving		
Aanpak slechte bomen: essentaksterfte	150	Project

Domein en programma	Rekening lasten	reden incidenteel
Aanvullende storting voorziening verharding	3.500	Incidentele storting in voorziening i.v.m. achterstallig onderhoud
	3.650	
Veiligheid		
Veiligheid		
Lokale weerbaarheid cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit	30	Project
	30	
Bestuur en middelen		
Algemene baten en lasten		
Herijking Koersdocument	517	Frictiemiddelen
Afwikkeling herindelingstraject	64	Tijdelijke regeling
	581	
Algemene dekkingsmiddelen		
Waarderingskamer	205	Budgetoverheveling
	205	
Overhead		
Beveiliging stadhuis en gemeentehuis	63	Budgetoverheveling
Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra)	44	Budgetoverheveling
	107	
Totaal saldo van incidentele lasten	**39.003**	

Tabel 95 Specificatie van structurele stortingen aan de reserves per programma **Bedragen x € 1.000**

Domein en Programma	Omschrijving	Rekening Stortingen
Bestuur en middelen		
Algemene baten en lasten	Reserve egalisatie verkiezingen	385
Totaal saldo van de structurele stortingen		385

Er is in 2020 een incidentele storting in de reserve gedaan van 250.000 euro voor de dekking van de extra kosten die geraamd worden voor de organisatie van de 2e kamer verkiezingen in 2021.
Dit extra bedrag van € 250.000 is specifiek hiervoor ontvangen van het Rijk.

Tabel 96 Specificatie van de onttrekkingen aan de reserves per programma **Bedragen x € 1.000**

Domein en Programma	Omschrijving	Rekening Onttrekking
Bestuur en middelen		
Algemene baten en lasten	Reserve egalisatie verkiezingen	0
Totaal saldo van de structurele onttrekkingen		**0**

3.2.8 EMU saldo

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het (gemodificeerde) baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben.

Het Rijk geeft per gemeente een indicatie af van hoe hoog een eventueel berekend EMU-tekort zou mogen zijn, de zogenoemde EMU-referentiewaarde. De referentiewaarde (het toegestane EMU-tekort) voor de gemeente Leeuwarden is voor 2020 bepaald op € 21,485 mln. Het EMU-Saldo komt volgens onderstaande tabel uit op een overschot van € 16,729 mln. Daarmee blijven we ruim binnen de referentiewaarde.

Tabel 97 EMU-saldo **Bedragen x € 1.000**

	Omschrijving	2020
1.	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	18.904
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	8.956
3.	Mutatie voorzieningen	5.595
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-1.720
5.	Gerealiseerde boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	730
	Berekend EMU-saldo	**16.533**
	De referentiewaarde voor de gemeente Leeuwarden	**-21.485**
	Bron (septembercirculaire 2019)	

3.3 Balans

3.3.1 Balans

Tabel 98	Bedragen x € 1.000	
	31-12-19	31-12-20
Activa		
Vaste activa		
Immateriële vaste activa		
Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	510	101
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	12.572	12.346
Totaal immateriële vaste activa	13.083	12.447
Materiële vaste activa		
Investeringen met een economisch nut	278.871	276.635
Investeringen met economisch nut met mogelijke heffing ter bestrijding van kosten	46.464	44.883
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	96.280	105.407
Totaal materiële vaste activa	421.615	426.926
Financiële vaste activa		
Kapitaalverstrekkingen aan:		
- deelnemingen	3.271	4.223
- gemeenschappelijke regelingen	190	190
Leningen aan:		
- woningbouwcorporaties	139	132
- deelnemingen	1.158	661
- overige verbonden partijen	5.352	10.531
Overige langlopende leningen	50	5.270
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	23.411	19.710
Totaal financiële vaste activa	33.571	40.716
Totaal vaste activa	**468.268**	**480.090**
Vlottende activa		
Voorraden		
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	*145.191*	*143.471*
Totaal voorraden	*145.191*	*143.471*

	31-12-19	31-12-20
Uitzettingen met rentetypische looptijd korter dan 1 jaar		
Vorderingen op openbare lichamen	28.282	34.888
Uitzettingen in 's Rijksschatkist met rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	0	3.160
Overige vorderingen	16.256	18.016
Totaal uitzettingen met rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	44.537	56.064
Liquide middelen		
Kassaldi	37	27
Banksaldi	0	4.108
Totaal liquide middelen	37	4.135
Overlopende activa		
Voorschotbedragen ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met specifiek bestedingsdoel, nog te ontvangen van:		
- Europese overheidslichamen	1.733	0
- het Rijk	250	2.849
- overige Nederlandse overheidslichamen	872	89
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	15.218	16.317
Totaal overlopende activa	18.073	19.255
Totaal vlottende activa	**207.838**	**222.926**
Totaal activa	**676.106**	**703.015**
Bedrag waarvan het recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de Vennootschapsbelasting 1969 bestaat.	**0**	**0**

	31-12-19	31-12-20
Passiva		
Vaste passiva		
Eigen vermogen		
Reserves:		
- algemene reserve	25.145	20.796
- bestemmingsreserves	30.048	46.179
Gerealiseerd resultaat volgens het overzicht van baten en lasten jaarrekening	8.370	15.492
Totaal eigen vermogen	**63.563**	**82.467**
Voorzieningen	48.337	53.932
Vaste schulden, met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer		
Onderhandse leningen van:		
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	464.891	454.678
- openbare lichamen	2.500	0

	31-12-19	31-12-20
- overige binnenlandse sectoren	3.767	4.388
Waarborgsommen	22	14
Totaal vaste schulden	471.180	459.080
Totaal vaste passiva	**583.081**	**595.479**
Vlottende passiva		
Netto-vlottende schulden, met rentetypische looptijd korter dan 1 jaar		
Banksaldi	29.720	0
Overige schulden	13.501	19.117
Totaal netto-vlottende schulden	43.220	19.117
Overlopende passiva		
Nog te betalen bedragen	44.915	42.184
Voorschotbedragen voor uitkeringen met specifiek bestedingsdoel ter dekking van lasten volgende begrotingsjaren, ontvangen van:		
- het Rijk	929	7.437
- overige Nederlandse overheidslichamen	550	119
Overige vooruit ontvangen bedragen	3.410	38.679
Totaal overlopende passiva	49.805	88.419
Totaal vlottende passiva	93.025	107.536
Totaal passiva	**676.106**	**703.015**
Totaalbedrag waartoe aan natuurlijke en rechtspersonen borgstellingen of garantstellingen zijn verstrekt	768.241	690.541

3.3.2 Toelichting op de balans

Toelichting op de activa van de balans 31-12-2020

De vaste activa worden onderscheiden in:

Tabel 99 Specificatie vaste activa

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Boek-waarde 31-12-20
Immateriële vaste activa	13.082	12.448
Materiële vaste activa	421.613	426.924
Financiële vaste activa	33.571	40.716
Totaal vaste activa	**468.266**	**480.088**

De post immateriële vaste activa wordt onderscheiden in:

Tabel 100 Specificatie immateriële vaste activa

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Boek-waarde 31-12-20
Kosten onderzoek en ontwikkeling	510	102
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	12.572	12.346
Totaal	**13.082**	**12.448**

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de immateriële vaste activa gedurende dit jaar:

Tabel 101 Verloop immateriële vaste activa

Omschrijving	Boek-waarde 01-01-20	Investe-ringen	Desinves-teringen	Afschrij-vingen	Bijdragen van derden	Afwaar-deringen	Boek-waarde 31-12-20
Kosten onderzoek en ontwikkeling	510	79	487				102
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	12.572	42		268			12.346
Totaal immateriële vaste activa	**13.082**	**121**	**487**	**268**	**0**	**0**	**12.448**

De belangrijkste investeringen in immateriële vaste activa in het jaar zijn:

Tabel 102 Belangrijkste mutaties immateriële vaste activa (bedragen groter dan €250.000)

Omschrijving	Bedrag
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	
Desinvesteringen	
Ontwikkelkosten Zwette VI	487

De post materiële vaste activa wordt onderscheiden in:

Tabel 103 Specificatie materiële vaste activa

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Boek-waarde 31-12-20
Investeringen met economisch nut	278.870	276.635
Investeringen met econom. nut m/mogelijke heffing ter bestrijding v/kosten	46.464	44.883
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	96.279	105.406
Totaal	**421.613**	**426.924**

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de materiële vaste activa met economisch nut gedurende dit jaar:

Tabel 104 Verloop materiële vaste activa met economisch nut

Omschrijving	Boek-waarde 01-01-20	Investe-ringen	Desinves-teringen	Afschrij-vingen	Bijdragen van derden	Afwaar-deringen	Boek-waarde 31-12-20
Investeringen met economisch nut							
Gronden en terreinen *	36.255	886	2.226	7	30		34.878
Woonruimten	2.215	53		28			2.240
Bedrijfsgebouwen	215.984	9.551	1.066	8.680	45		215.744
Grond-, weg- en waterbouwk. werken	2.200	303		106			2.397
Vervoermiddelen	2.866	553		587			2.832
Machines, apparaten en installaties	18.769	4.159	1.164	3.503	604		17.657
Overige materiële vaste activa	581	411		105			887
Totaal invest. m/economisch nut	**278.870**	**15.916**	**4.456**	**13.016**	**679**	**0**	**276.635**
* waarvan in erfpacht uitgegeven	9.097	359	694				8.762
Invest. met economisch nut met mogelijke heffing ter bestrijding van kosten							
Grond-, weg- en waterbouwk. Werken	46.415			1.568			44.847
Overige materiële vaste activa	49			13			36
Totaal invest. m/ec. nut bestrijd. kn.	**46.464**	**0**	**0**	**1.581**	**0**	**0**	**44.883**

Bij de investeringen met economisch nut met mogelijke heffing ter bestrijding van kosten gaat het om investeringen in riolering. Sinds een aantal jaren worden nieuwe investeringen in riolering niet meer geactiveerd maar ten laste van de voorziening gebracht.

De belangrijkste investeringen met economisch nut in het jaar zijn:

Tabel 105 Belangrijkste mutaties investeringen m/econom. nut (in ieder geval de bedragen groter dan €250.000)

Omschrijving	Bedrag
Investeringen met economisch nut	
Gronden en terreinen	
Investeringen	
Erfpachtsterr. div. verspreide perc.	359
Desinvesteringen	
Zwette VI	1.290
Erfpachtsterr. div. verspreide perc.	352
Sanering De Meer	342
Gronden en terreinen (in erfpacht uitgegeven)	
Investeringen	
Erfpachtsterr. div. verspreide perc.	359
Desinvesteringen	
Sanering De Meer	342
Erfpachtsterr. div.verspreide perc.	300
Bedrijfsgebouwen	
Investeringen	
Eigen Wijs (Wester & Trilker)	2.934
Nieuwbouw IKC Constantijn PCBO	1.996
Verduurzaming J.W Vissserwei 10	775
Cornelis Trooststraat 48	392
Constantijn t.b.v. Sinne Kinderopvang	481
Verbouw KCC	435
Was/kleedgebouw Pallas	357
IKC Dr. Algraschool	318
IKC De Oldenije	300
Vervanging kunstgras It Gryn	292
Desinvesteringen	
Avondsterweg 1	740
Grond-, weg- en waterbouwk. werken	
Investeringen	
Openbare ruimte evenemententerreinen	206
Parkeerautomaten, betaalterminal	96
Vervoermiddelen	
Investeringen	
Tractor (2 st.)	139
Mitsubishi Outlander (3 st.)	135
Machines, apparaten en installaties	
Investeringen	
Diverse investeringen in hardware en software	2.934
Diverse machines	421
Divere spel- en speelvoorzieningen	418
Openbare verlichting	263

Omschrijving	Bedrag
Desinvesteringen	
Glasvezelring	1.100
Bijdragen van derden	
Diverse investeringen in hardware en software	584
Overige materiële vaste activa	
Investeringen	
Arbo proof thuiswerkplekken	387

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de materiële vaste activa met maatschappelijk nut gedurende dit jaar:

Tabel 106 Verloop investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut

Omschrijving	Boek-waarde 01-01-20	Investe-ringen	Desinves-teringen	Afschrij-vingen	Bijdragen van derden	Afwaar-deringen	Boek-waarde 31-12-20
Gronden en terreinen							0
Grond-, weg- en waterbouwk. werken	94.253	15.899		3.306	3.368		103.478
Machines, apparaten en installaties	1.629	115		122			1.622
Overige materiële vaste activa	397			91			306
Totaal invest. met maatsch. nut	**96.279**	**16.014**	**0**	**3.519**	**3.368**	**0**	**105.406**

Als gevolg van gewijzigde BBV-voorschriften moeten met ingang van 1 januari 2017 naast de investeringen met economisch nut ook alle investeringen met maatschappelijk nut in de openbare ruimte geactiveerd worden. In de jaarrekening betekent dit dat de materiele vaste activa met maatschappelijk nut welke volgens de nieuwe systematiek zijn verantwoord apart moeten worden vermeld. Hieronder zijn deze investeringen weergegeven:

Tabel 107 Investeringen in openbare ruimte met maatschappelijk nut vanaf 2017 die onder het nieuwe regime vallen

Omschrijving	
Gronden en terreinen	
Grond-, weg- en waterbouwk. werken	27.461
Machines, apparaten en installaties	409
Overige materiële vaste activa	460
Totaal invest. met maatsch. nut vanaf 2017	**28.330**

De belangrijkste investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut dit jaar zijn:

Tabel 108 Belangrijkste mutaties investeringen in openbare ruimte met maatschapp. nut

Omschrijving	Bedrag
Grond-, weg- en waterbouwk. werken	
Investeringen	
Westelijke invalsweg	5.475
Fietsroutes en -paden	3.159
Inrichting openbare ruimte WTC-gebied	2.199
Verharding - recontructie wegen	1.653
Openbare verlichting	1.001

Omschrijving	Bedrag
ISV openbare ruimte Coll. prg 2014-18	634
totaal toegelicht bijdr. van 3-en grond-, weg- en waterbouwk. werken	
Bijdragen van derden	
Westelijke invalsweg	3.197
Fietsroutes en -paden	441
Correctie vooruit ontvangen subsidie WTC-gebied	-487

De post financiële vaste activa wordt onderscheiden in:

Tabel 109 Specificatie financiële vaste activa

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Boek-waarde 31-12-20
Kapitaalverstrekkingen aan:		
- deelnemingen	3.271	4.223
- gemeenschappelijke regelingen	190	190
Totaal kapitaalverstrekkingen	**3.461**	**4.413**
Leningen aan:		
- woningbouwcorporaties	139	132
- deelnemingen	1.158	661
- overige verbonden partijen	5.352	10.531
Totaal leningen u/g	**6.649**	**11.323**
Overige langlopende leningen	50	5.270
Overige uitzettingen m/rentetyp. looptijd > 1 jr.	23.411	19.710
Totaal financiële vaste activa (netto boekwaarde)	**33.571**	**40.716**
Voorziening (in mindering gebracht op netto boekwaarde)	**3.310**	**3.310**

De boekwaarde per 31 december 2020 van de post kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen is inclusief een voorziening van € 2.487.000 (2019: idem). De boekwaarde van de post overige uitzettingen met een looptijd langer dan één jaar is inclusief een voorziening voor eventuele oninbaarheid ter hoogte van € 823.000 (2019: idem). Ondanks de toegenomen positie geven de ontwikkelingen over het afgelopen jaar en de toekomstverwachtingen geen aanleiding tot aanpassing van de voorziening.

Het volgende overzicht geeft het verloop weer van de financiële vaste activa gedurende dit jaar:

Tabel 110 Verloop kapitaalverstrekkingen

Omschrijving	Boek-waarde 01-01-20	Investe-ringen	Desinves-teringen	Afschrij-vingen/ aflossingen	Afwaar-deringen	Boek-waarde 31-12-20
Kapitaalverstrekkingen aan:						
- deelnemingen	3.271	952				4.223
- gemeenschappelijke regelingen	190					190
Totaal kapitaalverstrekkingen	**3.461**	**952**	**0**	**0**	**0**	**4.413**

Tabel 111 Verloop leningen en overige uitzettingen rentetyp. looptijd>1 jr.

Omschrijving	Boek-waarde 01-01-20	Verstre kking	Aflossinge n	Afschrij-vingen	Waardever-mindering	Boek-waarde 31-12-20
Leningen aan:						
- woningbouwcorporaties	139		7			132
- deelnemingen	1.158		497			661
- overige verbonden partijen	5.352	5.500	321			10.531
Totaal leningen u/g	**6.649**	**5.500**	**825**	**0**	**0**	**11.324**
Overige langlopende leningen	50	5.270		50		5.270
Overige uitzettingen m/rentetyp. looptijd > 1 jr.	23.411	5.841	9.542			19.710
Totaal leningen & ov. uitzettingen	**30.110**	**16.611**	**10.367**	**50**	**0**	**36.304**

De belangrijkste investeringen in financiële vaste activa in 2020 zijn:

Tabel 112 Belangrijkste mutaties in financiële activa

Omschrijving	Bedrag
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	
Investeringen	
B.V. Sport	950
Leningen aan overige verbonden partijen	
Investeringen	
Blitsaerd Beheer BV	5.500
Overige langlopende leningen	
Investeringen	
Dijkstra Plan en Projectontwikkeling	5.000
Overige uitzettingen m/rentetypische looptijd > 1 jr.	
Investeringen	
Uitzettingen uit hoofde van leenbijstand en bijzondere bijstand	5.188
Verstrekte leningen	653
Desinvesteringen	

Omschrijving	Bedrag
Afwikkeling vordering Vangnetuitkering 2018	6.013
Uitzettingen uit hoofde van leenbijstand en bijzondere bijstand	3.175

De afwikkeling vordering Vangnetuitkering 2018 betrof de vordering op het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid wegens het tekort op de BUIG (Wet bundeling van uitkeringen inkomensvoorziening aan gemeenten. De vordering over 2019 ad € 2.878.000 wordt, na toekenning, in 2021 uitbetaald aan de gemeente. Voor 2020 bestaat een dergelijk tekort en dus vordering op het Rijk niet.

De vlottende activa bestaan uit de volgende posten:

Tabel 113 Specificatie vlottende activa

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Boek-waarde 31-12-20
Voorraden	145.191	143.471
Uitzettingen m/rentetypische looptijd korter dan één jaar	44.537	56.064
Liquide middelen	37	4.135
Overlopende activa	18.073	19.255
Totaal vlottende activa	207.838	222.926

De voorraden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Tabel 114 Specificatie van de voorraden

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Boek-waarde 31-12-20
Bouwgronden in exploitatie	145.191	143.471
Totaal voorraden	**145.191**	**143.471**

De onderhanden werken grondexploitatie zijn opgenomen tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de opbrengst wegens verkopen. Indien de boekwaarde de marktwaarde van de grond overschrijdt, wordt een afwaardering naar de lagere marktwaarde verantwoord/wordt een voorziening voor het verwachte negatieve resultaat getroffen tegen contante waarde.

Voor het totaal van de in exploitatie zijnde complexen kan van het verloop in 2020 het volgende overzicht worden weergegeven:

Tabel 115 Verloop in exploitatie genomen gronden **Bedragen x € 1.000**

Omschrijving	Boek-waarde 01-01-20	Vermeerde-ringen	Vermin-deringen	Winst-uitname	Boek-waarde 31-12-20	Voorziening verliesla-tend complex	Balans-waarde 31-12-20
Zuidlanden:							
Grondbank	54.017	3.653	-668		57.002		57.002
Plankosten	57.664	1.545	-17		59.191		59.191
De Klamp	7.063	2.439	-7.961		1.540		1.540

Omschrijving	Boek-waarde 01-01-20	Vermeerde-ringen	Vermin-deringen	Winst-uitname	Boek-waarde 31-12-20	Voorziening verliesla-tend complex	Balans-waarde 31-12-20
Overijsselselaan	11.363	991	-1.421		10.932		10.932
Wiarda	-240	1.974	-2.629		-896		-896
Techum	-658	713	-7		49		49
Jabikswoude	-3.030	282	-109		-2.858		-2.858
Middelsee fase 1	12.600	3.567	-53		16.113		16.113
Unia	176	332	0		508		508
Subtotaal	**138.953**	**15.495**	**-12.866**	**0**	**141.581**	**0**	**141.581**
Overige Woningbouw:							
Grut Palma	420	434	-1.212		-358	-834	-1.192
Wirdum	1.205	57	0		1.262	-514	748
Wytgaard	381	51	-69		362	-125	237
Steenslân	-322	80	-2.271	524	-1.989		-1.989
Baerdersleat	-10	18	-7		0	-5	-5
Grondcompl algemeen WB	0	152	-152		0		0
Afgesloten WB	566	261	-691		135		135
Subtotaal	**2.239**	**1.052**	**-4.403**	**524**	**-588**	**-1.478**	**-2.066**
Bedrijventerreinen:							
De Zwette V	5.342	431	-2.215		3.559	-994	2.565
De Zwette IV	1.157	75	-212		1.020	-1.116	-96
Frisia	1.470	214	-326		1.358	-78	1.280
Afgesloten BT	117	125	-35		207		207
Subtotaal	**8.086**	**845**	**-2.787**	**0**	**6.144**	**-2.188**	**3.956**
Totaal	**149.278**	**17.392**	**-20.057**	**524**	**147.137**	**-3.666**	**143.471**
Voorziening verlieslatende complexen	-4.087	35	386		-3.666		
Balanswaarde	**145.191**	**17.427**	**-19.671**	**524**	**143.471**		

Tabel 116 Totaal onderhanden werk, gronden in exploitatie **Bedragen x € 1.000**

	Boek-waarde 31-12-20	Geraamde nog te maken kosten	Geraamde te realiseren opbrengst-en	Geraamd resultaat (eindwaar-de)	Geraamd resultaat (contante waarde)	Verlies voorziening
Zuidlanden	141.581	256.634	-408.449	-10.233	-7.308	
Woningbouw overig	-588	5.625	-4.102	935	818	-1.478
Bedrijventerreinen	6.144	12.380	-15.959	2.565	2.188	-2.188
Totaal onderhanden werk (BIE)	**147.137**	**274.639**	**-428.510**	**-6.734**	**-4.302**	**-3.666**

Toelichting op de investeringen en desinvesteringen 2020:

Zuidlanden
Er is in 2020 voor totaal € 2,56 mln grond aangekocht in de Zuidlanden. Dit betreft enerzijds gronden ad. € 1,95 mln welke benodigd zijn voor de ontwikkeling van de deelgebieden Unia en De Hem en anderzijds gronden ad. € 0,61 mln welke in het kader van de grondruil tussen Rijk, provincie en gemeente in verband met de aanleg van de Haak en westelijke invalsweg zijn aangekocht. In het kader van deze grondruil zijn ook verkopen gerealiseerd ten bedrage van € 0,59 mln.
De bijdrage van de deelgebieden ter dekking van de algemene plankosten was in 2020 € 0,89 mln en de bijdrage voor bovenwijkse voorzieningen € 0,12 mln. Aan plankosten en tijdelijk beheer is in 2019 totaal € 1,4 mln besteed. In De Zuidlanden is in 2020 totaal € 2,65 mln aan rentekosten bijgeschreven. De kosten voor het bouw- en woonrijp maken bedroegen in 2020 € 6,88 mln. De kosten gemaakt voor het verkopen van de percelen bouwterrein bedroegen in 2020 € 0,10 mln. Voor aansluitingen op de warmtekrachtcentrale is € 0,04 mln ontvangen.
In de deelgebieden Techum, Jabikswoude, Wiarda, Overijsselselaan, De Klamp en Middelsee zijn in 2020 in totaal 196 kavels verkocht voor een totaalbedrag van € 11,96 mln.

Overige exploitaties
De investeringen in de overige woningbouwgebieden en bedrijventerreinen bestaan uit € 0,77 mln aan kosten bouw- en woonrijp maken, € 0,15 mln aan rentebijschrijvingen en voor € 0,47 mln Plankosten, tijdelijk beheer en verkoopkosten. In verband met gerealiseerde winsten op verkopen is € 0,52 mln gestort in de reserve Grondexploitatie. In de overige woningbouwgebieden zijn in totaal 51 kavels verkocht voor een totaalbedrag van € 3,57 mln. Op de bedrijventerreinen Frisia zijn 2 kavels verkocht (€ 0,31 mln), op Zwettepark IV 1 kavel (€ 0,21 mln) en op Zwettepark V 4 kavels (€ 2,09 mln). Verspreid door de gemeente zijn diverse percelen land en water verkocht met een opbrengst van € 0,69 mln en middels huur/ pachten en bijdragen is nog € 0,17 mln van derden ontvangen.
De waardering van de in exploitatie genomen gronden is gebaseerd op de inzichten per 31 december 2020 en de daarbij behorende inschatting van uitgangspunten, parameters en risico's. Uiteraard betreft dit een inschatting die omgeven is door onzekerheden, die periodiek wordt herzien en waarbij de waardering in het komende jaar zowel positief als negatief kan uitvallen. Op basis van de huidige informatie en inzichten is de beste schatting gemaakt voor de waardering van de in exploitatie genomen gronden.

De volgende algemene uitgangspunten worden gehanteerd ten aanzien van de schattingen:
• Rentepercentage bedraagt 1,71%
• Kostenindexatie bedraagt 2%
• Opbrengstenindexatie bedraagt 2-4%
De risico's zijn nader toegelicht in de paragraaf 2.2.7 Grondbeleid en in de paragraaf 2.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

De uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Tabel 117 Specificatie uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Boek-waarde 31-12-20
Vorderingen op openbare lichamen	28.282	34.888
Uitzett. in 's Rijksschatkist m/rentetypische looptijd < 1 jr.	0	3.160
Overige vorderingen	16.256	18.016
Totaal uitzettingen met rentetypische looptijd <1 jr.	**44.537**	**56.064**

Vorderingen op openbare lichamen
De vorderingen op openbare lichamen zijn toegenomen als gevolg van hogere vorderingen op de Belastingdienst inzake het btw-compensatiefonds en de Provinsje Fryslân.

Uitzettingen in 's-Rijks schatkist met rentetypische looptijd minder dan één jaar
Dit betreft het zogenaamde schatkistbankieren. Zie hiervoor ook de paragraaf 2.2.4 Financiering. Onderstaand is het verplichte overzicht opgenomen.

Schatkistbankieren

Drempelbedrag

Alle overtollige liquide middelen moeten in principe in de schatkist van het Rijk te worden aangehouden. Er is echter een aantal uitzonderingen. Eén daarvan is het drempelbedrag. Dat is een minimumbedrag (afhankelijk van de omvang van de decentrale overheid) dat gemiddeld per kwartaal buiten de schatkist mag worden gehouden. Voor gemeente Leeuwarden is dat voor 2020 € 3.941.000.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren

Het drempelbedrag is bedoeld om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen: niet elke laatste euro hoeft in de schatkist te worden aangehouden. In principe hoeven dus alleen de liquide middelen die boven het drempelbedrag uitgaan in de schatkist te worden aangehouden. In 2020 hebben geen overschrijdingen plaats gevonden van het drempelbedrag. Onderstaande tabel laat zien wat de benutting van het drempelbedrag schatkistbankieren gedurende de vier kwartalen 2020 is geweest:

Tabel 118 Schatkistbankieren

Omschrijving			**Verslagjaar 2020**			
Drempelbedrag	**(1)**			**3.941**		
			1e kwart.	**2e kwart.**	**3e kwart.**	**4e kwart.**
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijksschatkist aangeh. middelen	(2)			494	986	1.038
Ruimte onder het drempelbedrag		(3a)=(1)>(2)	3.941	3.447	2.955	2.903
Overschrijving van het drempelbedrag		(3b)=(2)<(1)	0	0	0	0

Tabel 119 Berekening drempelbedrag

Omschrijving	**Verslagjaar 2020**	
	(1)	
Begrotingstotaal verslagjaar	(4a)	595.261
Deel v/h begrotingstotaal < 500 mln	(4b)	500.000
Deel v/h begrotingstotaal> 500 mln	(4c)	95.261
Drempelbedrag	(1)=(4b)*0,0075+(4c)*0,002 (min. € 250.000)	3.941

Tabel 120 Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijksschatkist aangehouden middelen:

Omschrijving	(2)	Verslagjaar 2020			
		1e kwart.	2e kwart.	3e kwart.	4e kwart.
Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	(5a)	0	44.967	90.703	95.479
Dagen in het kwartaal	(5b)	90	91	92	92
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijksschatkist aangeh. Middelen	(2)-(5a)/(5b)	0	494	986	1.038

De post overige vorderingen wordt onderscheiden in:

Tabel 121 Specificatie overige vorderingen

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-2019	Boek-waarde 31-12-20
- vorderingen bijstandsverlening	10.925	11.336
- belastingvorderingen	4.915	5.570
- overige vorderingen op derden	8.563	9.161
Totaal overige vorderingen	**24.403**	**26.068**
Af: voorziening voor:		
- vorderingen bijstandsverlening	4.683	4.752
- belastingvorderingen	1.459	2.108
- overige vorderingen op derden	2.005	1.192
Totaal voorziening overige vorderingen	**8.147**	8.052
Balanswaarde overige vorderingen	**16.256**	**18.016**

De ouderdomsanalyse van de belastingvorderingen kan als volgt worden weergegeven:

Tabel 122 Ouderdom belastingvorderingen

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-2019	Boek-waarde 31-12-20
nog niet vervallen	443	952
< 6 maanden vervallen	784	581
7 - 12 maanden vervallen	1.510	1.609
> 1 jaar vervallen	2.178	2.428
Ouderdomsanalyse belastingdebiteuren	**4.915**	**5.570**

Op basis van enerzijds beoordeling van individuele posten en anderzijds de ouderdom van posten is een voorziening van € 2.108.000 getroffen. Per medio mei 2021 stond van deze vorderingen nog een bedrag van € 3.770.000 open.

De ouderdom van de overige vorderingen op derden geeft het volgende beeld:

Tabel 123 Ouderdom van overige vorderingen op derden

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-2019	Boek-waarde 31-12-20
< 3 maanden oud	5.753	7.145
3 tot 6 maanden oud	150	179
6 maanden tot 1 jaar	311	645
ouder dan 1 jaar	2.349	1.193
Ouderdomsanalyse overige vorderingen op derden	**8.563**	**9.162**

Op basis van enerzijds beoordeling van individuele posten en anderzijds de ouderdom van posten is een voorziening van € 1.192.000 getroffen. Per medio mei 2021 stond van deze vorderingen nog een bedrag van € 2.491.000 open.

De liquide middelen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Tabel 124 Liquide middelen

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-2019	Boek-waarde 31-12-20
Kassaldo	37	27
Banksaldi	0	4.108
Totaal liquide middelen	**37**	**4.135**

De post overlopende activa wordt onderscheiden in:

Tabel 125 Specificatie overlopende activa

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Boek-waarde 31-12-20
Nog te ontv. voorschotten v/Eur. en Ned. overheden voor spec. uitkeringen	2.854	2.938
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	15.218	16.317
Totaal overlopende activa	**18.073**	**19.255**

Er zijn geen overlopende balansposities in het kader van faciliterend grondbeleid.

De in de balans opgenomen van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Tabel 126 Nog te ontvangen voorschotten van overheden van uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel

Omschrijving	Boek-waarde 01-01-20	Toevoe-gingen	Ontvangen bedragen	Boek-waarde 31-12-20
EU				
ESF - Brug naar werken 2 - Gemeenten*	984		984	0
Project EGF-Bancaire Sector	749		749	0
Totaal EU	*1.733*	*0*	*1.733*	*0*
Rijk				
SU G4 Tozo		2.679		2.679
Project Bancaire sector		170		170
Groen werkt	100		100	0
Uitv. kosten Besluit Zelfstandigen	84		84	0
Afrek G3 Rijksbijdrage en declaratiedeel Bbz	66		66	0
Totaal Rijk	*250*	*2.849*	*250*	*2.849*
Provincie				
Project EGF-Bancaire Sector	57	19		76
AMIF		13		13
Herinrichting WTC/Stadion	490	-490		0
Parkeergarage Tesselschadestraat	286	-286		0
Toerisme marketing evenementen 2019	39	-39		0
Totaal Provincie	*872*	*-783*	*0*	*89*
Nog te ontv. voorschotten v/Eur. en Ned. overheden voor specifieke uitkeringen	**2.855**	**2.066**	**1.983**	**2.938**

Toelichting op de niet uit de balans blijkende rechten

Verliescompensatie krachtens de Wet op de Vennootschapsbelasting 1969:

Het verrekenbare verlies bedraagt € 0.

Toelichting op de passiva van de balans

De vaste passiva worden onderscheiden in:

Tabel 127 Specificatie vaste passiva

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-2019	Boek-waarde 31-12-20
Eigen vermogen	63.563	82.467
Voorzieningen	48.337	53.932
Vaste schulden, met een rentetypische looptijd > 1 jaar	471.180	459.080
Totaal vaste passiva	**583.081**	**595.479**

De post eigen vermogen wordt onderscheiden in:

Tabel 128 Specificatie eigen vermogen

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-2019	Boek-waarde 31-12-20
Reserves, gespecificeerd naar:		
Algemene reserve	25.145	20.796
Bestemmingsreserves	30.048	46.179
Gerealiseerd resultaat dit jaar	8.370	15.492
Totaal eigen vermogen	**63.563**	**82.467**

In onderstaande tabel wordt het eigen vermogen per ultimo vorig boekjaar aangesloten met het eigen vermogen per ultimo dit boekjaar.

Tabel 129 Aansluiting eigen vermogen

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-20
Eigen vermogen per ultimo boekjaar	63.563
Totaal van baten en lasten dit boekjaar	18.904
Eigen vermogen per ultimo boekjaar	**82.467**

Het verloop van de reserves kan als volgt worden weergegeven:

Algemene Reserves

Algemene Reserve		Saldo
Saldo 31-12-19		**25.145**
Resultaatbestemming		
Resultaatbestemming Leeuwarden 2019	6.377	
		6.377
Stortingen		
Storting verkoopopbrengst grond WTC-Cambuur	5.000	
Jaarlijkse storting ter versterking van deze reserve	2.000	
Winst erfpachtpercelen	86	
		7.086
Onttrekkingen		
Diverse incidentele onttrekkingen conform beslisdocument	17.811	
		17.811
Saldo 31 december 2020		**20.797**

Bestemmingsreserves

SIOF (Besl. 7-6-2014)		**Saldo**
Doel: Realisatie van strategische lange termijndoelen in hoofd -, economische -, woningmarktversterkende - en sociale infrastructuur		
Saldo 31-12-19		**1.850**
Onttrekkingen		
Bijdrage Culturele Universiteitscampus		350
Saldo 31 december 2020		**1.500**

Budgetoverheveling (Besl. 15-12-2010)		**Saldo**
Doel: Het overhevelen van budgetten naar het volgende begrotingsjaar mits wordt voldaan aan de bepalingen van artikel 11 lid 7 van de financiële verordening gemeente Leeuwarden 2020		
Saldo 31-12-19		**10.943**
Stortingen		
Perspectief op werk	1.000	
Watertechnologie en innovatie	750	
Omgevingswet	650	
Baankansen/V.S.O.	587	
Legacy LF2028	435	
Energie agenda Volhoudbaar	353	
Vluchtelingen	296	
Marketing vrije tijd	286	
Transitievisie warmte	286	
Vervanging (slechte) bomen	237	
Vrouwenopvang	193	
Maatregelen informatiebeveiliging	175	
Stimulering en acquisitie	128	
Laaggeletterdheid	142	
Toekomstperspectief Caribische Nederlanders	97	
Kerkenvisie	75	
Leeuwarder digitale agenda	64	
Deltaplan Ruimtelijke adaptatie	25	
Transformatiefonds Sociaal Domein Jeugd	23	
DU Kinderopvang	23	
Weerbaarheid cybercrime	20	
		5.845
Onttrekkingen		
Perspectief op werk	884	
Regionale energie strategie (RES)	569	
Watertechnologie en innovatie	490	
Herijkingsbudget budgetoverheveling	471	
Stimulering en acquisitie	360	
DU's decembercirc. Klimaatmiddelen	286	
Marketing vrije tijd	260	
Harmonie	250	
Waarderingskamer	205	

Budgetoverheveling (Besl. 15-12-2010)		**Saldo**
Innovatieve aanpak energiebesparing	169	
Verplichtingen O&I-prioritering	144	
Herindeling	100	
Beveiliging stad- en gemeentehuis	90	
Herindelingsmiddelen personeel	64	
Omgevingswet	60	
Impuls Sociale Investeringen (ISI)	57	
Laaggeletterdheid	46	
Invoering WNRA	44	
DU's decembercirc. Impuls GGZ	30	
DU Kinderopvang	23	
DU's decembercirc. Deltaprogramma	12	
Gemeentelijke monumentenlijst	10	
		4.624
Saldo 31 december 2020		**12.164**

Grondexploitatie (Besl. 7-6-2004)		**Saldo**
Doel: Dekking nadelige saldi en risico's grondplannen		
Saldo 31-1-2019		**7.902**
Stortingen		
Winstuitname Steenslan	524	
Aanpassing voorziening verliescomplexen	386	
Winst verkoop erfpachtpercelen	308	
Resultaat afgesloten complexen	191	
		1.409
Onttrekkingen		
Bijdrage aan de algemene middelen	500	
Ontwikkelkosten diverse projecten	152	
Bijdrage rente ontwikkellocaties	91	
Nagekomen kosten J.H. Knoopstraat	33	
Bijdrage Baerdsleat	7	
		783
Saldo 31 december 2020		**8.528**

Parkeren (Besl. 10-10-1994)	**Saldo**
Doel: Financiering en vervanging/uitbreiding parkeervoorzieningen en flankerend beleid	
Saldo 31-12-19	**658**
Onttrekkingen	
Bijdrage reserves inzake taakstelling 2020	200
Saldo 31 december 2020	**458**

Stimulering werkgelegenheid (Besl. 7-6-2004)	**Saldo**
Doel: Werkgelegenheidsbevordering en versterking economische structuur	
Saldo 31-12-19	**719**
Geen mutaties in 2020	
Saldo 31 december 2020	**719**

Stadsvernieuwing (Besl. 7-6-2004)	**Saldo**
Doel: Financiering stadsvernieuwingsprojecten	
Saldo 31-12-19	**81**
Geen mutaties in 2020	
Saldo 31 december 2020	**81**

ISV III (Besl. 7-6-2004)	**Saldo**
Doel: Financiering stadsvernieuwingsprojecten	
Saldo 31-12-19	**1.306**
Geen mutaties in 2020	
Saldo 31 december 2020	**1.306**

Reserve afschrijvingen	**Saldo**
Doel: Egalisatie afschrijvingskosten	
Saldo 31-12-19	**0**
Stortingen	
Storting t.b.v. kredieten thuiswerken	908
Saldo 31 december 2020	**908**

Egalisatie Verkiezingen (Besl. 7-6-2004)	**Saldo**
Doel: Egalisatie van lasten begrotingspost verkiezingen	
Saldo 31-12-19	**12**
Stortingen	
Storting extra middelen verkiezingen	385
Saldo 31 december 2020	**397**

Frictiemiddelen (Besl. 7-6-2004)	**Saldo**
Doel: Dekken van frictiekosten als gevolg van invullen taakstellingen	
Saldo 31-12-19	**521**
Stortingen	
Storting conform collegeprogramma en MTR	800
Onttrekkingen	
Onttrekking verwachting vertraging taakstelling	469
Bijdrage loonkosten Publieke Dienstverlening	75
Saldo 31 december 2020	**777**

BWS Volkshuisvesting (Besl. 11-10-2004)	**Saldo**
Doel: Afdekken van renterisico's jaarlijkse bijdragen sociale huur- en koopwoningen	
Saldo 31-12-19	**65**
Geen mutaties in 2020	
Saldo 31 december 2020	**65**

Revolving Fund Monumenten (Besl. 10-10-1994)	**Saldo**
Doel: Het afdekken van kapitaallasten van uitgezette geldleningen bij het Nat. Restauratie Fonds	
Saldo 31-12-19	**221**
Geen mutaties in 2020	
Saldo 31 december 2020	**221**

Kunst in de openbare ruimte (Besl. 21-5-2007)	**Saldo**
Doel: Het loskoppelen van middelen die voortkomen uit de nieuwe 'percentageregeling kunst in de openbare ruimte' van de projectlocatie (bouwwerk)	
Saldo 31-12-19	**144**
Geen mutaties in 2020	
Saldo 31 december 2020	**144**

Stedelijke vernieuwing (Besl. 7-6-2004)	**Saldo**
Doel: Realisering stedelijke vernieuwing	
Saldo 31-12-19	**197**
Geen mutaties in 2020	
Saldo 31 december 2020	**197**

Economische participatie (Besl. 19-12-2011)	**Saldo**
Doel: Economische participatie	
Saldo 31-12-19	**1.476**
Onttrekkingen	
Bijdrage innovatiefonds	41
Saldo 31 december 2020	**1.435**

Duurzaamheidslening (Besl. 25-3-2013)	**Saldo**
Doel: Verduurzamen particuliere woningvoorraad	
Saldo 31-12-19	**161**
Geen mutaties in 2020	
Saldo 31 december 2020	**161**

Achterstallig onderhoud Verhardingen Boarnsterhim (Besl. 29-6-2015)	**Saldo**
Doel: Dekken van achterstallig onderhoud dat is gebleken uit een geactualiseerd beheerplan en waarvoor in het kader van de Artikel-12 status van de voormalige gemeente een aanvullende bijdrage is ontvangen van het Rijk	
Saldo 31-12-19	**1.039**
Onttrekkingen	
Bijdrage aan onderhoud Boarnsterhim	195
Saldo 31 december 2020	**843**

Vastgoed (Besl. 12-9-16)	**Saldo**
Doel: Optimaliseren en verduurzamen van de bestaande vastgoedportefeuille	
Saldo 31-12-19	**145**
Stortingen	
Koopsom Wylpstrjitte 1	210
Onttrekkingen	
Bijdrage onderhoud/duurzaamheid	133
Saldo 31 december 2020	**222**

Bodemsanering (Besl. 11-7-2016)	**Saldo**
Doel: Het financieren van bodemsaneringen die in bodemsaneringsprogramma's zijn opgenomen en waarvan de uitvoering zich veelal over meerdere jaren uitstrekt.	
Saldo 31-12-19	**508**
Stortingen	
Reguliere storting 2020	110
Saldo 31 december 2020	**618**

Wijkbudgetten (Besl. Vaststellen Jaarrekening 2016)	
Doel: Opvangen toekomstige verplichtingen wijkpanelbudgetten	
Saldo 31-12-19	**815**
Stortingen	
Bijdrage geraamde wijkbudgetten	5
Onttrekkingen	
Bestedingen 2020	449
Saldo 31 december 2020	**371**

Reserve toeristenbelasting (Besl. 17-7-2017)	
Doel: Financiering voor uitgaven aan fysieke toeristische voorzieningen	
Saldo 31-12-19	**602**
Stortingen	
Resultaat product toeristenbelasting	**257**
Onttrekkingen	
Onttrekking programma toeristenbelasting	**300**
Saldo 31 december 2020	**559**

Dorpen en platteland (nog vaststellen bij Jaarrekening 2018)	
Doel: Voorziening voor bodemsanering	
Saldo 31-12-19	**99**
Geen mutaties in 2020	
Saldo 31 december 2020	**99**

Voorwaardelijke Budgetoverheveling (Besl. 10-07-2019)		**Saldo**
Doel: Het overhevelen van budgetten naar het volgende begrotingsjaar die nog vragen om formele besluitvorming over de exacte inzet ervan en de bijbehorende activiteiten.		
Saldo 31-12-19		**584**
Stortingen		
Budgetoverheveling stelpost Corona december circulaire	7.743	
Subsidie WTC-gebied	4.500	
DU verschuiving schulden	76	
Decentralisatieuitkeringen (naar res. budgetov.)	-434	
Ticketrisico (naar reserve budgetoverheveling)	-150	
		11.735
Saldo 31 december 2020		**12.319**

Reserve oevers en steigers (jaarstukken 2019)	
Doel: Dekken van achterstallig onderhoud dat is gebleken uit een geactualiseerd beheerplan en waarvoor in het kader van de Artikel-12 status van de voormalige gemeente een aanvullende bijdrage is ontvangen van het Rijk	
Saldo 31-12-19	**0**
Resultaatbestemming 2019	**619**
Saldo 31 december 2020	**619**

Compensatie groen (jaarstukken 2019)	
Doel: Opvangen van kosten voldoen aan compensatieplicht bij kappen van 10 of meer bomen middels herplanting of financiële compensatie	
Saldo 31-12-19	**0**
Resultaatbestemming 2019	**381**
Stortingen	
Diverse stortingen projecten	**96**
Onttrekkingen	
Bijdrage Tiny forest Grou	**2**
Saldo 31 december 2020	**475**

Sociale werkvoorziening (jaarstukken 2019)	
Doel: Opvangen tekorten sociale werkvoorziening	
Saldo 31-12-19	**0**
Resultaatbestemming 2019	**994**
Saldo 31 december 2020	**994**

De voorzieningen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Tabel 130 Specificatie voorzieningen

Omschrijving voorzieningen	Boek-waarde 01-01-20	Vrijgevallen bedragen	Stortingen	Aanwen-dingen	Boek-waarde 31-12-20
verplichtingen, verliezen en risico's	13.051	418	2.309	1.999	12.942
ter egalisering van kosten	17.327	0	11.384	7.440	21.271
voor bijdragen aan toekomstige vervangings-investeringen waarvoor een heffing geheven kan worden	1.281	0	398	17	1.662
middelen van derden waarvan bestemming gebonden is	16.679	0	3.694	2.316	18.057
Totaal voorzieningen	**48.337**	**418**	**17.785**	**11.772**	**53.932**

Het verloop van de voorzieningen kan als volgt worden weergegeven:

1ab Specifieke risico's (Besl. 7-6-2004)		
Doel: Opvangen risico's nog lopende procedures		
Saldo 31-12-19		**32**
Stortingen		
Diverse risico's		192
Onttrekkingen		
Overige kosten		69
Saldo 31 december 2020		**155**

1c Onderhoud gymlokalen (Besl. 14-12-1998)		
Doel: Egalisatie van (grote) onderhoudskosten		
Saldo 31-12-19		**1.979**
Stortingen		
Storting onderhoudsmiddelen		205
Onttrekkingen		
Onderhoud 2020 diverse gymzalen		188
Saldo 31 december 2020		**1.996**

1c Groot onderhoud vastgoed (Besl. 7-6-2004)		
Doel: Egalisatie (grote) onderhoudskosten vastgoed		
Saldo 31-12-19		**3.621**
Stortingen		
Reguliere storting	1.984	
Diverse kleinere stortingen	277	
		2.261
Onttrekkingen		
Groot onderhoud en adviezen		2.748
Saldo 31 december 2020		**3.134**

1ab Arbeidsgerelateerde kosten (Besl. 26-5-2014)		
Doel: Afdekken van verplichtingen aan voormalige bestuurders en voormalig personeel		
Saldo 31-12-19		
Pensioen (vm) wethouders	8.463	
Wachtgeld vm bestuurders	361	
Voormalig personeel	2.264	
		11.087
Stortingen		
Pensioen (vm) wethouders	1.088	
Wachtgeld vm bestuurders	439	
Voormalig personeel	506	
		2.033
Onttrekkingen (betalingen)		
Pensioen (vm) wethouders	304	
Wachtgeld vm bestuurders	425	
Voormalig personeel	1.029	
		1.758
Vrijgevallen bedragen		
Pensioen (vm) wethouders	87	
Wachtgeld vm bestuurders	48	
Voormalig personeel	398	
		533
Saldo 31-12-20		
Pensioen (vm) wethouders	9.160	
Wachtgeld vm bestuurders	327	
Voormalig personeel	1.343	
Saldo 31 december 2020		**10.829**

1c Zadelfonds monumentenzorg (Besl. 13-3-1995)	
Doel: Financiering kleinschalige projecten monumentenzorg	
Saldo 31-12-19	**152**
Stortingen	
Storting t.l.v. de exploitatie	37
Onttrekkingen	
Bestedingen 2020	4
Saldo 31 december 2020	**185**

1d Egalisatie heffingen (Besl. 29-6-2015)	
Doel: Egalisatie opbrengsten kostendekkende tarieven	
Saldo 31-12-19	**1.281**
Stortingen	
Resultaat riolering	398
Onttrekkingen	
Resultaat hondenvoorziening	17
Saldo 31 december 2020	**1.662**

1c Afkoopsommen onderhoud graven (Besl. 16-12-2002)		
Doel: Dekken kosten onderhoud grafbedekkingen		
Saldo 31-12-19		**347**
Stortingen		
Storting voorziening		**11**
Onttrekkingen		
Resultaat product begraafplaatsen		**121**
Saldo 31 december 2020		**237**

2 Onderhoud graven familie Zadel (Besl. 13-3-1995)		
Doel: Dekking kosten onderhoud grafbedekking familie Zadel		
Saldo 31-12-19		**191**
Stortingen		
Resultaat begraafplaats Zadel		1
Onttrekkingen		
Bijdrage aan begraafplaats Zadel		2
Saldo 31 december 2020		**190**

2 Riolering (Besl. 11-10-2004)		Saldo
Doel: Realiseren Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)		
Saldo 31-12-19		**16.488**
Stortingen		
Bijdrage t.l.v. exploitatie 2020		3.693
Onttrekkingen		
Bijdrage RIO's (uitgaven 2020)		**2.313**
Saldo 31 december 2020		**17.868**

1c Onderhoud verhardingen (Besl. 6-11-2012)		
Doel: Egalisatie van Bestedingen voor het in goede staat hebben/houden van verhardingen		
Saldo 31-12-19		**3.244**
Stortingen		
Reguliere storting	2.096	
Opbrengst degeneratiekosten	175	
		2.271
Onttrekkingen		
Bijdrage projecten onderhoud		1.895
Saldo 31 december 2020		**3.620**

1c Onderhoud civiele kunstwerken (Besl. 6-11-2012)		
Doel: Egalisatie van Bestedingen voor het in goede staat hebben/houden van civiele kunstwerken		
Saldo 31-12-19		**4.560**
Stortingen		
Reguliere storting t.l.v. exploitatie	2.182	
Overboeking van Onderhoud bruggen B'him	188	
		2.370
Onttrekkingen		
Bijdrage onderhoud diverse projecten		1.701
Saldo 31 december 2020		**5.229**

1c Waterwegen/baggeren (Besl. 31-3-2014)		
Doel: Het egaliseren van Bestedingen voor onderhoud van waterwegen en baggerwerkzaamheden 2014-2016		
Saldo 31-12-19		**3.237**
Stortingen		
Reguliere storting t.l.v. exploitatie		729
Onttrekkingen		
Baggerwerkzaamheden		596
Saldo 31 december 2020		**3.370**

1c Onderhoud bruggen voormalige gemeente Boarnsterhim (Besl. 26-3-2014)		
Doel: Dekken van achterstallig onderhoud dat is gebleken uit een geactualiseerd beheerplan en waarvoor in het kader van de Artikel-12 status van de voormalige gemeente een aanvullende bijdrage is ontvangen van het Rijk		
Saldo 31-12-19		**188**
Onttrekkingen		
Storting in vrz. onderhoud civiele kunstwerken		188
Saldo 31 december 2020		**0**

1ab Voorziening afgesloten complexen (Te besluiten bij vaststellen jaarstukken 2019)		
Doel: Middelen voor resterende en afrondende werkzaamheden zoals ophogen, woonrijp maken, beheer-/exploitatie- en verkoopkosten na afsluiting grondexploitatie		
Saldo 31-12-19		**1.932**
Stortingen		
Storting t.l.v. exploitatie 2020		85
Onttrekkingen		
Diverse uitgaven 2020		58
Saldo 31 december 2020		**1.959**

1c Achterstallig onderhoud verhardingen (instellen bij vaststellen jaarstukken 2020)		
Doel: Dekken van achterstallig onderhoud dat is gebleken uit een geactualiseerd beheerplan en waarvoor in het kader van de Artikel-12 status van de voormalige gemeente een aanvullende bijdrage is ontvangen van het Rijk		
Saldo 31-12-19		**0**
Onttrekkingen		
Storting t.l.v. exploitatie 2020		3.500
Saldo 31 december 2020		**3.500**

De onderverdeling van de in de balans opgenomen vaste schulden is als volgt:

Tabel 131 vaste schulden met rentetypische looptijd van 1 jaar of langer

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-2019	Boek-waarde 31-12-20
Onderhandse leningen van:		
- binnenl. banken en ov. financiële instellingen	464.891	454.678
- openbare lichamen	2.500	0
- overige binnenlandse sectoren	3.767	4.388
Waarborgsommen	22	14
Totaal vaste schulden	**471.180**	**459.080**

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden over het jaar 2020:

Tabel 132 Verloop vaste schulden

Omschrijving	Boek-waarde 01-01-20	Vermeer-deringen	Aflossing-en	Boek-waarde 31-12-20	Rentelast voor het jaar
Onderhandse leningen van:					
- binnenl. banken en ov. financiële instellingen	464.891	40.000	50.213	454.678	9.842
- openbare lichamen	2.500		2.500	0	1
- overige binnenlandse sectoren	3.768	2.659	2.038	4.389	
Waarborgsommen	21		8	13	
Totaal vaste schulden	**471.180**	**42.659**	**54.759**	**459.080**	**9.843**

De vlottende passiva kunnen als volgt worden onderscheiden:

Tabel 133 Specificatie vlottende passiva

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Boek-waarde 31-12-20
Netto-vlottende schulden m/rente-typ. looptiijd < 1 jaar	43.221	19.117
Overlopende passiva	49.805	88.419
Totaal vlottende passiva	**93.026**	**107.536**

De netto-vlottende schulden met rentetypische looptijd korter dan 1 jaar kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Tabel 134 Netto-vlottende schulden met rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Boek-waarde 31-12-20
Banksaldi	29.720	0
Overige schulden	13.501	19.117
Totaal netto-vlottende schulden	**43.221**	**19.117**

De bankschulden die er eind 2019 waren zijn in 2020 afgelost, met name via het opnemen van langlopende leningen.

De post overlopende passiva wordt onderscheiden in:

Tabel 135 Specificatie overlopende passiva

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Boek-waarde 31-12-20
Nog te betalen bedragen	44.915	42.184
Vooruitontv. voorschotten v/Eur. en Ned. overheden voor specifieke uitkeringen	1.479	7.556
Overige vooruitontvangen bedragen	3.410	38.679
Totaal overlopende passiva	**49.805**	**88.419**

De nog te betalen bedragen bestaan hoofdzakelijk uit onderstaande posten.

Tabel 136 Nog te betalen bedragen (groter dan € 1 mln)

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-20
Beschermd wonen	6.655
Maatschappelijke opvang verslavingszorg	2.885
Af te dragen loonheffing	3.833
Bankrente BNG	3.642
Vrouwenopvang	2.173
Zorg in natura (ZIN)	2.442
Specialistische jeugdhulp duurzaam	2.099
Af te dragen premies ABP	1.226
Specialistische jeugdhulp herstel	3.033
Totaal toegelicht	**27.988**

Er zijn geen overlopende balansposities in het kader van faciliterend grondbeleid.

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor specifieke uitkeringen

Tabel 137 Verloop van overheden ontvangen voorschotbedragen van uitkeringen met specifiek bestedingsdoel

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Ontvan-gen bedragen	Vrijgeval-len bedragen	Boek-waarde 31-12-20
Rijk				
SU C31 Huisvesting kwetsbare groepen	0	1.593		1.593
SU G4 Tozo	0	1161		1.161
SU H10 Vastgoedtr. Gesloten jeugdhlp	0	1.078		1.078
Overig	0	913	292	621
Integrale Intelligence	0	887	476	411
SU - Onderwijsachterstandenbeleid	127	215		342
SU - Educatiemiddelen	261	67		328

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Ontvan-gen bedragen	Vrijgeval-len bedragen	Boek-waarde 31-12-20
Intensivering afpakken 2020	0	550	232	318
versterken weerbaarheid jonge aanwas	0	300	110	190
Aanjagers samenwerking	0	300	136	164
versterken weerbaarheid algemeen	0	247	90	157
versterken weerbaarheid buitengebied	0	200	55	145
Opvolging ondermijningsbeelden	0	212	103	109
Project levensloopaanpak 3Noord '20	0	150	53	97
Doorzorg (ex) gedetineerden VHF	0	101	12	89
Verbeterplan GI	0	80		80
digitale preventie jonge aanwas	0	150	73	77
Projectcoörd. en borging project LVB	0	75	0	75
Flexibele expertise (iot)	0	100	30	70
Innovatiebudget Digitale Overheid	0	134	74	60
SU D1 RMC voortijdig schoolverlaten	0	55		55
SU B1 gedup. Toeslagenproblematiek	0	54		54
Samenwerking aan veiligheid	0	38		38
Sexting en grooming	0	35		35
Geluidssanering B-lijst woningen	0	35		35
Nazorg ex-gedetineerden 2020	0	65	31	34
versterken weerbaarheid drugs	0	50	21	29
Subsidie woninginbraken 2018	13		5	8
Asiel, Migratie en Integratiefonds (AMIF)	248		248	0
VSV - Sluitende aanpak 0-23 uren	225		225	0
Nazorg ex-gedetineerden 2019/20	55	7	62	0
Gemeentelijke intelligence	0	127	143	-16
Totaal Rijk	*929*	*8.979*	*2.471*	*7.437*
Overige overheid				
PmvG inbedding, borging verbinding	0	119		119
Fietspad Leechlân	400		400	0
Waterconnecting	150		150	0
Totaal Overige overheid	*550*	*119*	*550*	*119*
Totaal vooruitontv. voorschotten v/Eur. en Ned. overheden voor specifieke uitkeringen	**1.479**	**9.098**	**3.021**	**7.556**

De overige vooruit ontvangen bedragen betreffen voor € 34.580.000 een overschot op de voorfinanciering door het Rijk van de Tozo.

Toelichting op de niet uit de balans blijkende verplichtingen

- ***Garantstellingen en leaseverplichtingen***

Tabel 138 Garantstellingen **x € 1 mln**

Omschrijving	Leningen 31-12-19	waarvan gewaar-borgd	Leningen 31-12-20	waarvan gewaar-borgd
Nationale Hypotheek Garantie (t/m 2010)	847.000	423.500	704.000	352.000
Gemeentelijke achtervang geldleningen geborgd door WSW	620.461	310.231	619.146	309.573
Geborgde particuliere leningen voor start NHG 1994	10.113	10.113	5.749	5.749
Overige door gemeente geborgde leningen	24.901	24.397	23.686	23.219
Totaal garanties	**1.502.475**	**768.241**	**1.352.581**	**690.541**

Nationale Hypotheek Garantie (t/m 2010): dit betreft de cijfers per 1 januari van de betreffende jaren. Er zijn op dit moment geen recentere gegevens beschikbaar.

Tabel 139 Leaseverplichtingen

Omschrijving	Verplichting 31-12-19	Verplichting 31-12-20
Auto's t.b.v. m.n. College van B&W en sociale recherche	183	155
Totaal leaseverplichtingen	**183**	**155**

- ***Inkoopverplichtingen ten behoeve van de exploitatie groter dan € 1.000.000***

Tabel 140 Inkoopverplichtingen per ultimo 2020

Volg nr.	Leverancier naam	Begin-datum	Verval-datum	Overeenkomst	Verplich-ting	Opmerking
1	BV Fryslân Miljeu Noordwest		onbepaald	Afvalinzameling	6.945	jaarbedrag
2	Afvalsturing Friesland NV	03-08-07	01-01-25	Leveringsverplich-ting huishoudelijk afval	3.830	jaarbedrag
3	Stichting WoonFriesland	01-01-10	31-12-35	Huur Wijk/voorzieningenc entrum Zuiderburen (Wite Mar 7-9)	1.266	restant-verplichting
4	Stichting WoonFriesland	01-09-09	31-08-29	Huur Wijkvoorzieningence ntrum en Jongerencentrum Camminghaburen (Lieuwenburg 2)	1.009	restant-verplichting
5	BV Fryslân Miljeu Noordwest	01-01-05	onbepaald	Milieustraat	2.008	jaarbedrag
6	FUMO	01-01-14	onbepaald	Uitvoering deel van milieutaken op gebied van omgevingsrecht	1.212	jaarbedrag
7	Miep BV	01-01-21	31-12-2024	Hulp bij Huishouden Wmo	5.186	jaarbedrag
8	St. Thuiszorg Het Frieseland	01-01-21	31-12-2024	Hulp bij Huishouden Wmo	5.186	jaarbedrag
9	Windkracht058	01-01-21	31-12-2024	Aanvullende ondersteuning Wmo	7.373	jaarbedrag
10	Amaryllis/Incluzio	01-01-21	31-12-2024	Basisondersteuning Wmo	17.948	jaarbedrag

- ***Verplichtingen in relatie tot het grondbedrijf***

Als gemeente hebben we bouwgronden in bezit die wegens met derden aangegane contractuele voorwaarden zijn belast met bouwclaims. Deze claims bedragen per ultimo 2020 € 10,3 mln. Contractueel is vastgelegd dat de gemeente tot de expiratiedatum een overeengekomen aantal bouwkavels aanbiedt aan de betreffende partijen. Indien de gemeente tot de expiratiedatum minder kavels aanbiedt dan overeengekomen, dan moet de gemeente in principe een afkoopsom betalen per niet aangeboden kavel. Een eventuele claim kan derhalve pas na de expiratiedatum (2024) worden ingediend. In de praktijk komt het echter veelvuldig voor dat partijen opteren voor verlenging van de expiratiedatum. Vanwege de lange looptijden van de contracten en het feit dat partijen indien dit speelt bij veelal kiezen voor verlening van de expiratiedatum, gaan we er van uit, dat geen of nauwelijks claims gehonoreerd moeten worden, en dat het risico dus zeer klein is.

- ***Inkoopverplichtingen ten behoeve van investeringen:***

In bijlage A is een overzicht van de restantkredieten weergegeven. Voor maximaal het nog openstaande bedrag van de restantkredieten kunnen verplichtingen zijn aangegaan.

- ***Subsidieverplichtingen***:

De subsidies aan instellingen, welke zijn vastgelegd met een maximum te verlenen bedrag per subsidie, zijn overwegend structureel van aard, maar worden steeds voor een jaar verleend. Een eventuele beëindiging van een subsidies vereist echter een redelijke termijn. Zie ook bijlage D Overzicht subsidies aan instellingen.

3.3.3 Gebeurtenissen na balansdatum

In 2021 zijn we voor een gering bedrag aangesproken uit hoofde van een garantstelling.

BIJLAGEN

Bijlage A. Restantkredieten

Artikel 5, lid 5 van de Financiële verordening bepaalt dat investeringen als deze nog niet zijn gestart na twee jaar vrijvallen. Eind 2020 zijn er geen restantkredieten die komen te vervallen.

Tabel 141 Overzicht restantkredieten

Nummer	Omschrijving	Startjaar	Krediet	Besteed	Restant
INV340912	Breedstraat 48 lasten	2009	1.271.170	1.195.017	76.153
	Breedstraat 48 baten	2009	-905.520	-877.513	-28.007
INV331406	PI14 - Mobiliteits- en verkeersman.	2014	1.055.000	890.135	164.865
INV391620	Ontwikkelkosten schoollocaties lasten	2016	1.123.292	354.389	768.903
	Ontwikkelkosten schoollocaties baten	2016	-1.123.292	-40.375	-1.082.917
INV391621	Ontwikkelkosten Zwette VI lasten	2016	352.000	-	352.000
	Ontwikkelkosten Zwette VI baten	2016	-352.000	-	-352.000
INV391622	Ontwikkelkosten Watercampus lasten	2016	2.000	1.346	654
	Ontwikkelkosten Watercampus baten	2016	-2.000	-	-2.000
INV391624	Zwette VI lasten	2016	3.889.531	3.907.931	-18.400
	Zwette VI baten	2016	-3.889.531	-2.560.093	-1.329.438
INV561608	Themakaarten GIS Soc. domein lasten	2016	43.637	21.286	22.351
	Themakaarten GIS Soc. domein baten	2016	-11.387	-16.678	5.291
INV361705	Watertanks (groot - 4 stuks)	2017	11.500	-2.355	13.855
INV271812	Nieuwbouw Albertine Agnes	2018	2.637.500	200.000	2.437.500
INV331807	Snelfietsroutes / fietsstraten	2018	850.000	629.576	220.424
INV331808	Knelpunten nieuwe grondgebied	2018	200.000	39.141	160.859
INV331813	Parkeerautomaten, betaalterminal	2018	375.000	345.850	29.150
INV332001	Fietsroutes (Modelaanpak) lasten	2018	1.690.000	1.156.814	533.186
	Fietsroutes (Modelaanpak) baten	2018	-1.100.000	-	-1.100.000
INV361812	Ontvangers en armaturen 2018	2018	100.000	88.256	11.744
INV361817	Openbare verlichting armaturen	2018	200.000	186.500	13.500
INV361819	Skatepark van Loonstraat	2018	100.000	-	100.000
INV361831	ISV openbare ruimte Coll. Prg. 2014-18	2018	4.600.000	1.214.195	3.385.805
INV361902	Huizumer begraafpaats	2018	150.000	37.714	112.286
INV362001	Verharding - reconstructie wegen 2020	2018	2.500.000	1.328.664	1.171.336
INV391816	Was/kleedgebouw Pallas	2018	456.000	375.271	80.730
INV391819	Infrastructuur sportgebied	2018	550.000	508.476	41.524
INV561805	Update Coda, Corsa en E facturering (l)	2018	212.850	151.602	61.248
	Update Coda, Corsa en E facturering (b)	2018	-159.350	-108.292	-51.058
INV271903	Spoedeisende voorzieningen	2019	238.563	-	238.563
INV271904	Tijdelijke voorziening	2019	233.018	-	233.018
INV331903	Snelfietsroutes/fietsstraten	2019	240.000	27.004	212.996
INV331906	30 km programma buiten de stad	2019	200.000	127.063	72.937
INV331907	Addendum GVVP	2019	50.000	25.607	24.393
INV331910	Knelpunten bestaand fietsnetwerk	2019	50.000	-	50.000
INV331911	Smart Mobility	2019	550.000	203.156	346.844
INV331913	Digitaliseren parkeerketen	2019	200.000	70.537	129.463
INV331914	Openbare ruimte evenemententerreinen	2019	500.000	383.252	116.748
INV331918	Parkeergebied WTC	2019	1.270.000	883.738	386.262
INV361903	Ontvangers en armaturen OV 2019	2019	102.000	6.677	95.323
INV361904	Incidentele verbeteringen OV 2019	2019	21.000	14.315	6.685
INV361905	Vervanging verkeersborden 2019	2019	48.000	-	48.000
INV361908	Postauto (Ford Connect)	2019	31.500	-	31.500
INV361911	Tractor (M. Ferguson)	2019	60.000	-	60.000
INV361913	Rotorkopeg/zaaimachine	2019	20.000	-	20.000
INV361914	Rionedkar	2019	35.000	-	35.000

Nummer	Omschrijving	Startjaar	Krediet	Besteed	Restant
INV361916	Houtversnipperaar	2019	20.000	-	20.000
INV361918	Maaimachine Toro 4000D	2019	80.000	20.800	59.200
INV361920	Bus (6-persoons) Peugeot Boxer	2019	55.200	44.413	10.787
INV361921	Iveco Daily 50 Rioolwagen	2019	90.000	52.719	37.281
INV361922	Tractor (John Deere) met voorlader	2019	80.000	-	80.000
INV361923	Bus Peugeot Boxer	2019	55.200	-	55.200
INV361924	Bestelwagen Peugeot Partner	2019	28.500	15.817	12.683
INV361925	Opbouw en inrichting	2019	31.000	-	31.000
INV361926	Vervanging masten 2019	2019	1.100.000	756.589	343.411
INV361927	Vervanging armaturen 2019	2019	115.000	-	115.000
INV361928	Vervanging spel- en speelvrz. 2019	2019	500.000	413.630	86.370
INV361929	Centrale brugbediening	2019	295.245	89.836	205.409
INV361930	Heetwatermachines (3x)	2019	50.000	-	50.000
INV361932	Zitveegmachine (Orionweg)	2019	10.000	-	10.000
INV361933	Containers (opslag/transport)	2019	25.000	-	25.000
INV361936	Bovengrondse inv. Klimaatmaatregelen	2019	1.125.000	60.925	1.064.075
INV381901	Digitalisering VTH-proces	2019	96.000	19.479	76.521
INV391909	Installatietechniek Blauwe Golf	2019	112.926	66.937	45.989
INV391911	Vervanging kunstgras Meinga	2019	406.000	400.575	5.425
INV391912	Vervanging kunstgras Zwaluwen	2019	440.000	412.597	27.403
INV391918	Verbouw KCC	2019	511.000	472.744	38.256
INV391922	Verbeterpunten Neushoorn	2019	207.000	189.139	17.861
INV391923	LED Wilhelminaplein	2019	28.000	21.350	6.650
INV391924	Verduurzaming J.W Vissserwei 10	2019	900.000	803.472	96.528
INV391927	Cornelis Trooststraat 48	2019	820.000	602.007	217.993
INV391929	Renovatie Groningerstraatweg 401	2019	85.000	77.185	7.815
INV272001	IKC Albert Agnes t.b.v. Kinderopvang	2020	772.500	-	772.500
INV272002	IKC De Oldenije	2020	2.000.000	300.000	1.700.000
INV272005	IKC Albert Agnes (wettelijke kosten)	2020	120.000	-	120.000
INV272006	Optimalisering IKC Wiarda Goutum	2020	100.000	-	100.000
INV272011	Spoedeisende voorzieningen	2020	100.000	-	100.000
INV272012	Tijdelijke voorziening	2020	200.000	-	200.000
INV332002	P.S. Gerbrandyweg / Dammelaan	2020	1.200.000	32.394	1.167.606
INV332003	Fietspad Oostergoweg fase 2	2020	220.000	2.343	217.657
INV332004	Fietspad Snekertrekweg (WIW fase 2)	2020	300.000	18.598	281.402
INV332005	Autoluwe binnenstad	2020	100.000	-	100.000
INV332006	Fietsstraten	2020	3.091.000	121.248	2.969.752
INV332007	Oostel. binnenring fase 3 (V. de Vr.)	2020	500.000	448.035	51.965
INV332009	Slauerhoffweg fase 1	2020	500.000	65.698	434.302
INV332010	30 km programma buiten de stad	2020	395.000	-	395.000
INV332011	Addendum GVVP	2020	825.000	1.515	823.485
INV332012	Stelpost verkeersveiligheid	2020	140.000	65.167	74.833
INV332013	Knelpunten bestaand fietsennetwerk	2020	50.000	-	50.000
INV332014	Kleine infrastructurele aanpassingen	2020	270.000	169.948	100.052
INV332015	Parkeerterrein Grou, Volmawei Ged. H.	2020	100.000	-	100.000
INV332016	Smart mobility	2020	400.000	-	400.000
INV332017	GPS referentiestation	2020	30.000	-	30.000
INV332018	Inr. openbare ruimte WTC-gebied lasten	2020	4.950.000	1.984.729	2.965.271
	Inr. openbare ruimte WTC-gebied baten	2020	-4.950.000	-	-4.950.000
INV362003	Container DAF	2020	240.000	-	240.000

Nummer	Omschrijving	Startjaar	Krediet	Besteed	Restant
INV362004	Fiat Doblo (kipper)	2020	32.000	-	32.000
INV362005	Fiat Doblo (verkeersploeg)	2020	31.700	-	31.700
INV362006	Fiat Doblo WU (Wurk-Up)	2020	32.000	-	32.000
INV362007	Iveco Daily 5T Rioolwagen+kraan	2020	72.000	-	72.000
INV362008	Iveco Daily 5T Rioolwagen+kraan	2020	72.000	-	72.000
INV362009	Landrover Service-auto (+mat.)	2020	76.800	-	76.800
INV362010	Maaihulpstuk cirkelmaaier	2020	8.000	-	8.000
INV362013	Tractor (mid)	2020	65.000	-	65.000
INV362014	Tractor	2020	90.000	-	90.000
INV362015	Rioolwagen Scania HD	2020	331.500	-	331.500
INV362016	Rioolwagen Scania VC	2020	331.500	-	331.500
INV362017	VW Transporter (monteurs)	2020	55.100	-	55.100
INV362018	Spuitmachine/kilverbak	2020	8.400	-	8.400
INV362019	Heftruck Daihatsu	2020	24.000	-	24.000
INV362020	Shovel terrein	2020	30.000	-	30.000
INV362021	Container met dekkleppen	2020	40.000	-	40.000
INV362022	Maaimachine Ransomes HR60	2020	85.000	-	85.000
INV362023	Maaimachine John Deere 1505	2020	75.000	-	75.000
INV362024	Tractor New Holland (vm Lwd)	2020	80.000	-	80.000
INV362025	Containers (opslag/transport)	2020	25.000	-	25.000
INV362026	Vingerbalken t.b.v. hooilandbeheer	2020	8.000	-	8.000
INV362027	Opbouw en inrichting	2020	29.000	-	29.000
INV362028	Ontvangers en armaturen OV 2020	2020	103.000	18.422	84.578
INV362029	Incidentele verbeteringen OV 2020	2020	22.000	20.000	2.000
INV362030	Vervanging verkeersborden 2020	2020	49.000	-	49.000
INV362031	Spel- en speelvoorzieningen 2020	2020	42.000	-	42.000
INV362032	GRP 2019-2023 bovengr. klimaatadapt.	2020	1.125.000	-	1.125.000
INV362033	Nimos minitrac	2020	60.000	-	60.000
INV362034	Graflift	2020	7.000	-	7.000
INV362035	Grafbekisting aluminium (2 sets)	2020	17.500	-	17.500
INV362036	Verv. ontvangers/armaturen OV 2020	2020	1.190.000	36.906	1.153.094
INV362037	Verv. masten OV2020	2020	120.000	-	120.000
INV362038	Verv. speeltoestellen 2020	2020	500.000	1.800	498.200
INV362039	Centrale brugbediening 2020	2020	1.579.433	-	1.579.433
INV362041	Stroomkasten	2020	190.000	-	190.000
INV362042	Civiele kunstwerken 2020	2020	750.000	-	750.000
INV362043	Damwand insteekhavens De Burd	2020	321.000	26.504	294.496
INV392002	Huisvesting gemeentehuis	2020	130.000	25.643	104.357
INV392003	Vervanging toplaag Eaterlittens	2020	28.000	20.829	7.171
INV392005	Installatietechniek Blauwe Golf	2020	160.500	17.744	142.756
INV392006	Installatietechniek Kalverdijkje	2020	20.000	3.531	16.469
INV392008	Vervanging kunstgras Pallas	2020	174.000	143.556	30.444
INV392009	Vervanging kunstgras KV Leeuwearden	2020	35.000	28.221	6.779
INV392010	Vervanging kunstgras It Gryn	2020	354.000	292.034	61.966
INV392011	Verlichting atletiekbaan	2020	42.000	-	42.000
INV392012	Verlichting Magere Weide	2020	36.000	-	36.000
INV392013	Veldinrichting Easterlittens	2020	27.000	-	27.000
INV392014	Tribunes Kalverdijkje	2020	135.000	108.381	26.619
INV392015	Installaties Tjallinga	2020	15.000	-	15.000
INV392016	Verbouwing De Skalm	2020	2.010.000	41.667	1.968.333

Nummer	Omschrijving	Startjaar	Krediet	Besteed	Restant
INV392017	Vervanging toplaag LVV Friesland	2020	25.000	19.221	5.779
INV512002	Corona - arbo proof thuiswerkplekken	2020	600.000	386.724	213.276
INV522002	Werkplek – mob. devices (3 jaar)	2020	1.000.000	695.126	304.874
INV522003	Werkplek - overige devices (5 jaar)	2020	200.000	82.361	117.639
INV522005	Infra - Netwerk 2020	2020	1.220.403	371.339	849.064
INV522007	Infra - Overig 2020	2020	150.000	8.892	141.108
Totaal			**51.634.888**	**20.846.993**	**30.787.895**

Bijlage B. Verloop reserves en voorzieningen

Tabel 142 Reserves **Bedrag x € 1.000**

Volgnummer	Naam van de reserve	Saldo 01-01-20	Resultaat-bestemming	Stortingen	Onttrek-kingen	Verminde-ringen i.v.m. afschrijvingen	Saldo 31-12-20
	Algemene reserve						
RES001	Algemene reserve	25.145	6.377	7.086	17.811		20.797
	Totaal algemene reserve	*25.145*	*6.377*	*7.086*	*17.811*		*20.797*
	Bestemmingsreserves						
RES003	SIOF	1.850		0	350		1.500
RES005	Budgetoverheveling	10.943		5.845	4.624		12.164
RES015	Grondexploitatie	7.902		1.410	783		8.529
RES016	Parkeren	658		0	200		458
RES019	Stimulering werkgelegenheid	719		0	0		719
RES020	Stadsvernieuwing	81		0	0		81
RES027	Reserve ISV III	1.306		0	0		1.306
RES031	Reserve afschrijvingen	0		908	0		908
RES034	Reserve Egalisatie Verkiezingen	12		385	0		397
RES036	Reserve frictiemiddelen	521		800	544		777
RES038	BWS Volkshuisvesting	65		0	0		65
RES045	Reserve Revolving Fund Monumenten	221		0	0		221
RES048	Reserve kunst in de openbare ruimte	144		0	0		144
RES049	Reserve stedelijke vernieuwing	197		0	0		197
RES053	Economische participatie	1.476		0	41		1.435
RES054	Reserve duurzaamheidslening	161		0	0		161
RES057	Reserve AO Verhardingen B'him	1.039		0	195		844
RES058	Reserve Vastgoed	145		210	134		221
RES059	Reserve Bodemsanering	508		110	0		618
RES060	Reserve Wijkbudgetten	815		5	450		370
RES061	Reserve Toeristenbelasting	602		257	300		559
RES062	Reserve dorpen en platteland	99		0	0		99
RES063	Voorwaardelijke budgetoverheveling	584		11.735	0		12.319
RES064	Reserve oevers en steigers	0	619	0	0		619

Volgnummer	Naam van de reserve	Saldo 01-01-20	Resultaat-bestemming	Stortingen	Onttrek-kingen	Verminde-ringen i.v.m. afschrijvingen	Saldo 31-12-20
RES065	Compensatie groen	0	380	96	2		475
RES066	Sociale werkvoorziening	0	994	0	0		994
	Totaal bestemmingsreserves	*30.048*	*1.993*	*21.761*	*7.623*	*0*	*46.179*
	Totaal reserves	*55.193*	*8.370*	*28.847*	*25.434*	*0*	*66.976*
RES099	Saldo van rekening baten en lasten	8.370	-8.370	0	-15.491		15.492

Tabel 143 Voorzieningen **Bedrag x € 1.000**

Volgnummer	Naam van de voorziening	Saldo 01-01-20	Resultaat-bestemming	Vrijgevallen bedragen	Stortingen	Aanwen-dingen	Saldo 31-12-20
	Voorzieningen						
VRZ502	Specifieke risico's	32			192	69	154
VRZ510	Expl. en onderh. Gymnastieklokalen	1.979			205	188	1.996
VRZ519	Groot Onderhoud Vastgoed	3.621			2.261	2.747	3.134
VRZ528	Arbeidskosten gerel. Verplichtingen	11.087		418	2.032	1.872	10.828
VRZ547	Zadelfonds monumentenzorg	152			37	4	185
VRZ549	Egalisatie heffingen	1.281			398	17	1.662
VRZ550	Afkoopsommen onderhoud graven	347			11	121	237
VRZ551	Onderhoud graven fam. Zadel	191			0	2	189
VRZ552	Riolering	16.488			3.693	2.313	17.868
VRZ571	Onderhoud verhardingen	3.244			2.271	1.895	3.619
VRZ573	Onderhoud civiele kunstwerken	4.560			2.370	1.701	5.229
VRZ575	Waterwegen / baggeren	3.237			729	596	3.370
VRZ582	Onderhoud bruggen (BH)	188			0	188	0
VRZ585	Voorziening afgesloten complexen	1.932			85	58	1.959
VRZ586	Achterstallig onderhoud verhardingen	0			3.500	0	3.500
	Totaal voorzieningen	*48.337*	*0*	*418*	*17.785*	*11.772*	*53.932*

Bijlage C. Gewaarborgde geldleningen en garanties

Tabel 144 Gewaarborgde geldleningen en garanties

Oorspronkelijk bedrag van de lening	Doel van de lening	Naam van de geldnemer	Geldverstrekker	Rente in %	Percentage borgstelling	Restant lening per 01-01-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 01-01-20	Restant lening per 31-12-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 31-12-2020
1	2	3	4			5	6	7	8
210	renovatie en uitbreiding clubhuis	voetbalvereniging LAC Frisia 1883	Rabo Bank	5,25	50,00	83	42	78	39
200	aankoop dienstencentrum Dirk Boutstraat 36	St. Cultuurcentrum Leeuwarden	Rabo Bank	5,95	100,00	126	126	121	121
155	renovatie tennisbanen	Tennisclub Nylân	Rabo Bank	5,65	100,00	165	82	146	73
810	financiering	Doarpskorporaasje Jirnsum	Rabo Bank Heerenveen		50,00	759	380	710	355
604	borgstellingen div. personen	Kredietbank Nederland		n.v.t.	100,00	654	654	667	667
1.840	Ver- en nieuwbouw	Stichting Zorggroep Noorderbreedte	BNG	6,10	100,00	1.104	1.104	920	920
2.388	Ver- en nieuwbouw	Stichting Zorggroep Noorderbreedte	BNG	5,97	100,00	1.672	1.672	1.433	1.433

Oorspronkelijk bedrag van de lening	Doel van de lening	Naam van de geldnemer	Geldverstrekker	Rente in %	Percentage borgstelling	Restant lening per 01-01-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 01-01-20	Restant lening per 31-12-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 31-12-2020
1.447	Omzetting garanties vml. St. L'der Buitenschool	St Jeugdzorg Friesland	BNG	5,15	100,00	409	409	350	350
1.715	nieuwbouw Fries Museum	St. Het Fries Museum	BNG	4,15	100,00	1.397	1.397	1.354	1.354
60	investeringen	Coöperatieve Vereniging Fryslânring U.A.	BNG	0,00	100,00	44	44	40	40
3.800	investeringen	Caparis	BNG	0,85	100,00	3.800	3.800	3.547	3.547
566	Fries Landbouwmuseum	Stichting Aide Fryske Pleatsen	Nationaal Restauratiefonds	1,50	100,00	546	546	530	530
34	Fries Landbouwmuseum	Stichting Aide Fryske Pleatsen	Nationaal Restauratiefonds	2,00	100,00	33	33	31	31
800	herontwikkeling van het Ruiterskwartier	Stichting De Blauwe Poarte	BNG	1,88	100,00	759	759	739	739
5.058	aankoop nieuwbouw Rengerslaan	BV sport	NWB Bank	1,82	100,00	6.902	6.902	6.698	6.698
3.300	klimhal Rengerslaan	BV sport	NWB Bank	1,48	100,00	1.125	1.125	1.065	1.065

Oorspronkelijk bedrag van de lening	Doel van de lening	Naam van de geldnemer	Geldverstrekker	Rente in %	Percentage borgstelling	Restant lening per 01-01-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 01-01-20	Restant lening per 31-12-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 31-12-2020
5.406	St. sporthal Nylân	BV sport	ABN Amro	-	100,00	4.706	4.706	4.672	4.672
375	investeringen	Christelijke Sportvereniging "De Leeuwarder Zwaluwen"	ABN Amro	-	100,00	375	375	356	356
250	investeringen	BV Sport	NWB Bank	1,48	100,00	241	241	228	228
						24.901	24.397	23.686	23.219
* Wat betreft de borgstelling van Doarpskorporaasje Jirnsum is (in de jaarrekening van 2016) abusievelijk 250.000 euro ingevuld. Dit had 810.000 voor restant lening per 31-1-2016 en 250.000 euro voor de door de gemeente gewaarborgd bedrag moeten zijn.									
Geborgde particuliere leningen voor start NHG 1994									
	Particuliere hypotheken	Diversen	Obvion (Stichting Pensioenfonds ABP)			1.510	1.510	1.663	1.663
	Particuliere hypotheken	Diversen	Aegon			351	351	234	234
	Particuliere hypotheken	Diversen	Westland / Utrecht			111	111	111	111
	Particuliere hypotheken	Diversen	ASR Levensverzekering			155	155	29	29

Oorspronkelijk bedrag van de lening	Doel van de lening	Naam van de geldnemer	Geldverstrekker	Rente in %	Percentage borgstelling	Restant lening per 01-01-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 01-01-20	Restant lening per 31-12-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 31-12-2020
	Particuliere hypotheken	Diversen	SNS Bank			50	50	50	50
	Particuliere hypotheken	Diversen	Rabobank Leeuwarden			482	482	365	365
	Particuliere hypotheken	Diversen	SRLEV N.V. (Reaal verzekeringen)			162	162	162	162
	Particuliere hypotheken	Diversen	Florius vh Bouwfonds Hypotheken BV			908	908	624	624
	Particuliere hypotheken	Diversen	OHRA			77	77	0	0
	Particuliere hypotheken	Diversen	ING bank			1.113	1.113	745	745
	Particuliere hypotheken	Diversen	PVF/Syntrus Achmea			55	55	0	0
	Particuliere hypotheken	Diversen	Rabobank Sneek/z.w. Friesland			2.914	2.914	0	0
	Particuliere hypotheken	Diversen	Rabo Surhuisterveen			55	55	46	46
	Particuliere hypotheken	Diversen	Rabo Heerenveen			121	121	78	78
	Particuliere hypotheken	Diversen	ABN AMRO			2.005	2.005	1.601	1.601
	Particuliere hypotheken	Diversen	Generali overzicht			42	42	42	42

Oorspronkelijk bedrag van de lening	Doel van de lening	Naam van de geldnemer	Geldverstrekker	Rente in %	Percentage borgstelling	Restant lening per 01-01-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 01-01-20	Restant lening per 31-12-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 31-12-2020
	Particuliere hypotheken	Diversen	Rabo Eindhoven			2	2	0	0
						10.113	10.113	5.749	5.749
Nationale Hypotheek Garantie									
	verstrekt in 1995	Diversen	Diversen			5.000	2.500	5.000	2.500
	verstrekt in 1996	Diversen	Diversen			8.000	4.000	7.000	3.500
	verstrekt in 1997	Diversen	Diversen			13.000	6.500	12.000	6.000
	verstrekt in 1998	Diversen	Diversen			15.000	7.500	13.000	6.500
	verstrekt in 1999	Diversen	Diversen			22.000	11.000	20.000	10.000
	verstrekt in 2000	Diversen	Diversen			24.000	12.000	21.000	10.500
	verstrekt in 2001	Diversen	Diversen			18.000	9.000	15.000	7.500
	verstrekt in 2002	Diversen	Diversen			23.000	11.500	20.000	10.000
	verstrekt in 2003	Diversen	Diversen			44.000	22.000	38.000	19.000
	verstrekt in 2004	Diversen	Diversen			62.000	31.000	52.000	26.000

Oorspronkelijk bedrag van de lening	Doel van de lening	Naam van de geldnemer	Geldverstrekker	Rente in %	Percentage borgstelling	Restant lening per 01-01-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 01-01-20	Restant lening per 31-12-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 31-12-2020
	verstrekt in 2005	Diversen	Diversen			94.000	47.000	80.000	40.000
	verstrekt in 2006	Diversen	Diversen			121.000	60.500	103.000	51.500
	verstrekt in 2007	Diversen	Diversen			97.000	48.500	80.000	40.000
	verstrekt in 2008	Diversen	Diversen			86.000	43.000	66.000	33.000
	verstrekt in 2009	Diversen	Diversen			91.000	45.500	74.000	37.000
	verstrekt in 2010	Diversen	Diversen			124.000	62.000	98.000	49.000
						847.000	423.500	704.000	352.000

Per 1 januari 2011 is de achtervangfunctie van de gemeenten voor nieuw af te geven hypotheekgaranties vervallen en vanaf deze datum is voor nieuw af te geven hypotheekgaranties sprake van een 100% Rijksachtervang. Om die reden zijn alleen de bedragen t/m het jaar 2010 meegenomen.

Door het WSW geborgde geldleningen met de gemeente als achtervang (indirecte borgstelling)

245.525	Diversen	Stichting WoonFriesland	Diversen	0,00		245.634	122.817	254.014	127.007
346.555	Diversen	Elkien	Diversen	0,00		338.415	169.208	342.962	171.481

Oorspronkelijk bedrag van de lening	Doel van de lening	Naam van de geldnemer	Geldverstrekker	Rente in %	Percentage borgstelling	Restant lening per 01-01-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 01-01-20	Restant lening per 31-12-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 31-12-2020
38.816	Diversen	Stichting Habion v.h. Woonpalet	Diversen	0,00		25.879	12.940	13.659	6.830
10.703	Diversen	Woonzorg Nederland	Diversen	0,00		10.533	5.267	8.511	4.256
						620.461	310.231	619.146	309.573
Totaal						**1.502.475**	**768.241**	**1.352.581**	**690.541**

Bijlage D. Overzicht subsidies aan instellingen

Tabel 145 **Bedragen in €**

Subsidieontvanger	onderwerp van de subsidie	
Acquaint B.V.	Innovatiefonds - Acquaint B.V.	25.000
Adviesraad Sociaal Domein Leeuwarden	Jaarbedrag voor activiteiten	26.650
Afûk	Cursusjaar 2020/2021	8.085
B. Schepers	Project Leeuwarden/HipHop	4.000
Beheersstichting Camminghaburen	Variabele huisvestingslasten	16.500
Beheersstichting Camminghaburen	Accommodatiebeheer	23.330
Beheerstichting 'It Hiem'	Accommodatiebeheer	12.500
Bente Hout	Project Ontwaken	4.000
Bewonersplatform Valeriuskwartier	Wijkpanels en dorpsbelangen	11.300
Biotrack B.V.	Innovatiefonds - Biotrack B.V.	25.000
Bouke Groen	Project Overtone Leeuwarden	5.000
Brassband Apollo Grou	Uitwisselingsconcert	740
Brassband De Nije Bazún Britsum	Project Voorjaarsconcerten	1.500
Brassband De Spijkerpakkenband	The Armed Man: A Mass for Piece	750
Brassband Wirdum	Concert	500
BrightNano B.V.	Innovatiefonds - BrightNano B.V.	25.000
Buurt- en Speeltuinvereniging de Vluchtheuvel	Jaarbedrag voor activiteiten	6.150
Buurt- en Speeltuinvereniging Insulinde	Jaarbedrag voor activiteiten	9.000
Buurt- en Speeltuinvereniging Welgelegen | Indische buurt	Jaarbedrag voor activiteiten	4.250
Buurtvereniging Hollanderwijk	Jaarbedrag voor activiteiten	5.500
Cambuur Verbindt	Jaarbedrag voor activiteiten	15.000
Chr. Brassband 'Hosannah'	Koffieconcert	750
COC Friesland	Project Roze Breien	8.500
COC Friesland	Jaarbedrag voor activiteiten	16.170
Concertcommissie Sint Piterkerk - Grou	Concerten in de Sint Piterkerk	750
Copini Buitensport	Adventure Run	2.000
CVO in Noord-Fryslân	Sport Orientatie en Keuze Programma	500
D4 B.V.	Innovatiefonds - D4 B.V.	40.000
Dance Company 058	De jaarlijkse eindvoorstellingen	3.576
Dance Company 058	Be Different!	1.827
Danscentrum Saco Velt	Saco Velt Bokaal	2.000
Dbieb	Uitrol dBos PO 2020-2021	50.000
Dbieb	Jaarbedrag voor activiteiten	2.574.390
De Kweekschool	Expositie Van schets tot schilderij	3.827
Detobeach	Detobeach	2.000
Dineke Kaal	Fotoboek That’s Me in the Corner	1.032
Doarpsbelang Jellum-Bears	Wijkpanels en dorpsbelangen	5.400
Doarpsbelang Reduzum	Wijkpanels en dorpsbelangen	10.400
Doarpshûs d’Ald Skoalle Jellum-Bears	Jaarbedrag voor activiteiten	6.000
Doarpshûs De Bining	Jaarbedrag voor activiteiten	6.000
Doarpsmienskip Mantgum	Wijkpanels en dorpsbelangen	10.600
Doarpsnut Jorwert	Wijkpanels en dorpsbelangen	7.500
Documentatiestichting Leeuwarderadeel	Jaarbedrag voor activiteiten	1.500
Dorpsbelang Alde Leie	Wijkpanels en dorpsbelangen	5.400
Dorpsbelang Feinsum	Wijkpanels en dorpsbelangen	5.400
Dorpsbelang Hempens-Teerns	Wijkpanels en dorpsbelangen	5.400

Subsidieontvanger	onderwerp van de subsidie	
Dorpsbelang Hijum	Wijkpanels en dorpsbelangen	7.500
Dorpsbelang Lekkum, Miedum en Snakkerburen	Wijkpanels en dorpsbelangen	9.700
Dorpsbelang Wirdum Swichum	Wijkpanels en dorpsbelangen	10.600
Dorpsbelang Wytgaard	Wijkpanels en dorpsbelangen	9.700
Dorpsbelangen Warten	Wijkpanels en dorpsbelangen	9.700
Dorpsgemeenschap Oosterlittens	Wijkpanels en dorpsbelangen	7.500
Dorpshuis Hilaard/Hoptille	Jaarbedrag voor activiteiten	5.950
Dorpshuis Hilaard/Hoptille	Vemieuwbouw dorpshuis	40.000
Dorspbelang Goutum	Wijkpanels en dorpsbelangen	17.800
Elbrecht Claus	Eetbaar Landschap Frijlân - door voedsel verbonden	21.750
Ferieniging it Nut Weidum	Wijkpanels en dorpsbelangen	9.700
Feriening foar doarpsbelang Húns-Leons	Jaarbedrag voor activiteiten	6.000
Feriening foar doarpsbelang Húns-Leons	Wijkpanels en dorpsbelangen	3.200
FERS (Bibliotheekservice Fryslân)	Tomke-projekt	7.387
Fier	Vrouwenopvang	2.337.146
Film in Friesland	Noordelijk Film Festival	210.000
Foppe Boersma	Kwartetspel	500
Foundation Tauno Marttisen Kunniaksi	Project: Marttinen and Leeuwarden Fryslân 2020	1.125
Frank Elsdijk	Project Verskil	1.235
Fries Kamer Orkest	Project: 250 jaar Beethoven	1.000
Friesland College	Extra ondersteuning en begeleiding in het mbo	228.217
Froukje Draaijer	Buurtproject Positieve energie	2.206
Gehandicaptensportvereniging Door Ontspanning Valide	Jaarbedrag voor activiteiten	12.750
Gereformeerd Vocaal Ensemble "Canticum Novum"	Project Oosterstraatconcerten	500
GGZ Friesland	OGGZ	866.699
Golazo Noord Nederland	KLM Urban Trail Leeuwarden	2.000
Grafisch Atelier Friesland	Expositie Betwixt	1.600
Grafisch Atelier Friesland	Jaarbedrag voor activiteiten	25.300
Grieneko Coöperatie U.A.	Duurzaamheidsambasadeur	16.800
GVP Technology B.V.	Innovatiefonds - GVP Technology B.V. (c)	8.000
GVP Technology B.V.	Innovatiefonds - GVP Technology B.V. (a)	8.000
GVP Technology B.V.	Innovatiefonds - GVP Technology B.V. (b)	24.000
Harmonie	Programma Women of the World	225.000
Harmonie	Jaarbedrag voor activiteiten	3.288.888
HT Mudrace	HT Mudrace	1.750
Humanitas district noord, afdeling Leeuwarden	Jaarbedrag voor activiteiten	233.192
Iepenloftspul Snakkerbuorren	lepenloftspul "Galgen"	2.500
IJsclub Goutum e.o.	Realiseren oeververbinding 'Grote' Speeltuin /IJsbaan	4.501
IKC Albertine Agnesschool	Kansen voor Kinderen	12.623
IKC Alexia / Dr. Algraschool	Kansen voor Kinderen	8.912
IKC Aventurijn	Kansen voor Kinderen	65.000
IKC de Eestroom	Kansen voor Kinderen	50.000
IKC de Jint	Kansen voor Kinderen	5.462
IKC de Kinderkoepel	Kansen voor Kinderen	48.377
IKC de Pionier	Kansen voor Kinderen	8.500

Subsidieontvanger	onderwerp van de subsidie	
IKC de Sprong	Kansen voor Kinderen	26.856
IKC de Weide	Kansen voor Kinderen	21.499
IKC de Wielen	Kansen voor Kinderen	19.279
IKC Franciscus	Kansen voor Kinderen	64.977
IKC het Palet	Kansen voor Kinderen	23.941
IKC Johan Willem Friso	Kansen voor Kinderen	18.465
IKC Montessori Leeuwarden	Kansen voor Kinderen	22.372
IKC Plataanplein	Kansen voor Kinderen	65.000
IKC Potmarge	Kansen voor Kinderen	28.922
IKC Prins Constantijn	Kansen voor Kinderen	49.206
IKC Prins Maurits	Kansen voor Kinderen	44.695
IKC Sint Paulus	Kansen voor Kinderen	28.332
IKC Sint Thomas	Kansen voor Kinderen	29.460
IKC Talentencampus Eigen Wijs	Kansen voor Kinderen	8.927
IKC Trianova	Kansen voor Kinderen	48.156
IKC Willem Alexanderschool	Kansen voor Kinderen	23.279
IKC Wynwizer	Kansen voor Kinderen	17.741
Insumo BV	Innovatiefonds - Insumo BV	25.000
Interkerkelijk Contactwerk Stiens	Herdenkingsdienst	350
Interkerkelijke Stichting Het Aanloophuis	Jaarbedrag voor activiteiten	10.800
It 4 maaie komitee	Herdenking op 4 mei+D282	500
It Frysk Amateur Toaniel	Voorleesproject	3.000
Ixta Noa	Jaarbedrag voor activiteiten	173.000
J. Kort	Herinrichten schoolplein	7.500
J. Meindertsma	Realisatie kaatsmuur	10.000
J.P. Boomsma	Realisatie Zwemstrand Reduzum	8.500
Jamila Faber	Project Als een wijf	3.985
Jeugdfonds Cultuur Friesland	Jaarbedrag voor activiteiten	80.000
Jeugdfonds Sport Friesland	Jaarbedrag voor activiteiten	220.000
Jeugdhonk De Roekeflecht	Jaarbedrag voor activiteiten	2.932
JINC Leeuwarden	Continueren en uitbouwen JINC Leeuwarden	40.000
Jongia N.V.	Innovatiefonds - Jongia N.V.	25.000
Judo Ryu Camminghaburen Leeuwarden	JRC toernooi	768
Kanovereniging de Hydronauten	Kanopolotoernooi Pylkwier	2.000
Keramiekmuseum Princessehof	Herinrichting Princessehof 2.0	20.000
Keramiekmuseum Princessehof	Jaarbedrag voor activiteiten	280.000
Koninklijk Toonkunstkoor Concordia Leeuwarden	Project Matthäus Passion	750
Koopmans Koninklijke Meelfabrieken	Innovatiefonds – Koopmans	25.000
Kredietbank Nederland	Ping loket	69.000
Kunstkade	Vakantieschool Leeuwarden	20.000
Kunstkade	Peuterpakhuis	20.000
Kunstkade	Vakantieschool	60.000
Kunstkade	Project Adje Lambertsz	100.000
Kunstkade	Jaarbedrag voor activiteiten	1.240.505
Leeuwarden Student City	Jaarbedrag voor activiteiten	247.500
Leeuwarden-Fryslân 2018	Subsidie LF 2028	50.000
Leeuwarder Bachvereniging	Concert	600

Subsidieontvanger	onderwerp van de subsidie	
Leeuwarder Gymnasiasten Club	Grote Fuif	750
Leeuwarder Historische Vereniging Aed Levwerd	Open Monumentendag	1.500
Leger des Heils	Kerstavond	750
Leger des Heils Welzijns & Gezondheidszorg Noord	Dagopvang Leeuwarden	472.900
LEO Middelsé	Jaarbedrag voor activiteiten	136.349
LKC "Sonnenborgh"	Burmania kaatspartij	1.000
LKC "Sonnenborgh"	Oldehovedag	1.900
LKV Pallas '08	Leeuwarder Beachkorfbal	250
LTV De Bontekoe	Friese open tenniskampioenschappen	2.000
M.F.C. De Jister	Jaarbedrag voor activiteiten	6.000
Marrit Ryan Jellema	Spoken word album en twee spoken word video's	4.000
MC Duim	Buurttuin Wiarda fase II	11.063
Meint van der Velde	Boek 45-jarig kunstenaarschap	1.300
Mind Up Leeuwarden	Inloopvoorzieningen Leeuwarden	41.000
Mind Up Leeuwarden	Inloopvoorziening Groot schavernek	118.671
Mingd Koar Grou	Concert "Frede" op 17 mei	750
Montessori College, Organisatiecomité Art Trip Ljouwert	Art Trip Ljouwert	1.040
Multi-functioneel Centrum "It Kattehûs"	Jaarbedrag voor activiteiten	9.000
Musical058	Musical	750
Muziekvereniging Da Capo Leeuwarden	Jubileumconcerten	750
Muziekvereniging Harmonie Weidum	Jeugdproject	700
Muziekvereniging Harmonie Weidum	Livestream op Kerstavond	750
Nada Landman / Helen van Tholl	Het HeNa Festival	4.500
Nederlandse Bach Academie	Herdenkingsconcert	2.500
New Noardic Wave	Project BENELUX	3.500
NewBees	NewBees Leeuwarden	14.000
Non Rewind	The 48 Hour Film Project Leeuwarden	3.000
Nordwin College	Extra ondersteuning en begeleiding in het mbo	67.438
Ontmoetingscentrum Britsenburgh	Jaarbedrag voor activiteiten	9.000
Orange Biometrics	Innovatiefonds - Orange Biometrics	18.400
Orderli	Innovatiefonds – Orderli	25.000
OSG Piter Jelles	School als Vindplaats	140.000
PEWA B.V.	Innovatiefonds - PEWA B.V.	40.000
Phlox	Openingsexpositie	2.800
Plaatselijk belang Friens	Jaarbedrag voor activiteiten	6.000
Plaatselijk belang Friens	Wijkpanels en dorpsbelangen	3.200
Plaatselijk Belang Warstiens	Wijkpanels en dorpsbelangen	1.100
Platform Armoede en Schulden Fryslân	Conferentie Stappen Maken	5.500
Pleatslik Belang Grou	Wijkpanels en dorpsbelangen	27.000
Pleatslik Belang Ideard, Eagum en Hoflân	Jaarbedrag voor activiteiten	2.600
Pleatslik Belang Ideard, Eagum en Hoflân	Wijkpanels en dorpsbelangen	3.200
Pleatslik Belang Wergea	Wijkpanels en dorpsbelangen	12.500
Popfabryk	Jaarbedrag voor activiteiten	40.000
Regiecentrum Bescherming en Veiligheid	Gesloten Jeugdzorg – PC Noord	93.150
Regiecentrum Bescherming en Veiligheid	Veilig thuis	500.413
Regiecentrum Bescherming en Veiligheid	Regiecentrum Veilig Thuis	7.454.925

Subsidieontvanger	onderwerp van de subsidie	
Regiecentrum Bescherming en Veiligheid	RC Jeugd- en Gezinsbescherming	9.471.052
Rita de Groot/Tia van der Velde	Groen speelplein Bloemenbuurt/Oldegalileën	20.000
ROC Friese Poort	Extra ondersteuning en begeleiding in het mbo	266.385
RUG/ Campus Fryslân	Academisch Klimaat	90.250
Samenwerkende Bewoners Organisaties	Jaarbedrag voor activiteiten	1.200
Samenwerkende Muziekverenigingen Leeuwarden	Solistenconcours	750
Samenwerkende Muziekverenigingen Leeuwarden	Binnenstadsconcerten	4.343
SC Leovardia	Nationaal Weekend Voetbal Toernooien	2.000
Seniorenteam de Rimpel	Project Moederziel	7.500
Skate vereniging Leeuwarden	Skaten in de breedte	35.000
Slachtofferhulp Nederland	Jaarbedrag voor activiteiten	35.704
Slieker Film	Matchingbijdrage Filmtheaters	31.319
SPOONK/ Caro Kroon	SKRRT Noord	2.500
Spulwike Littenseradiel	Spulwike	6.667
St. Dorpshuis Us Gebou	Jaarbedrag voor activiteiten	6.000
StarCups B.V. (Feeback B.V.)	Innovatiefonds - StarCups B.V.	25.000
Stichtig SandyMoveS	Onbeperkte elfstedentocht	2.000
Stichting 058SamenSterk	Jaarbedrag voor activiteiten	15.000
Stichting Aanzet	Jaarbedrag voor activiteiten	136.552
Stichting Amaryllis	Jaarbedrag voor activiteiten	12.097.987
Stichting Amaryllis	Subsidie 2020 Oud-Oost loonkosten S. Hubanic	60.000
Stichting Appassionata	2 concerten in het 2de kwartaal	2.500
Stichting Appassionata	Concerten in het eerste kwartaal	4.500
Stichting Appassionata	Concerten vierde kwartaal	5.000
Stichting Befrijdingsfestival Fryslân	Befrijdingsfestival	25.000
Stichting Beheer Warten	Jaarbedrag voor activiteiten	2.650
Stichting Bezigzijn	Jaarbedrag voor activiteiten	26.610
Stichting Blau Hynder	Project Sulla Strada	5.000
Stichting Boppeseal Jorwert	Jaarbedrag voor activiteiten	6.000
Stichting Boppeseal Movies Wergea	FERKNIPT	5.000
Stichting Bruist	Prinsentuinconcerten	20.000
Stichting BUOG	Route 2020	4.000
Stichting Buurthuis Tjerk Hiddes	Jaarbedrag voor activiteiten	8.500
Stichting Buurtservicepunt	Jaarbedrag voor activiteiten	44.332
stichting Club NEL	Voorstelling De Onverwoestbaren	4.000
Stichting Collegium Vocale Fryslân	Project Selva Morale e Spirituale	2.500
Stichting Cultuurcentrum Leeuwarden	Verduurzaming Cultuurcentrum Leeuwarden	3.000
Stichting de Productie	Project rûzje wyn	2.500
Stichting de Skalm	Huur en vrijwilligersvergoeding	97.000
Stichting De Verhalen	Project De terugkeer van de Joodse kinderen	10.000
Stichting De Vier Pelikanen	Stichting De Vier Pelikanen	2.000
Stichting De Zilveren Bal	De zilveren bal	2.000
Stichting DeDansDivisie	Gelukszoekers en Zwaantje en de Kraai	5.000
Stichting Dielnimme	Jaarbedrag voor activiteiten	40.970
Stichting Doarpshûs De Weeme	Jaarbedrag voor activiteiten	12.484
Stichting Dorpsaccommodatie Hempens/Teerns	Jaarbedrag voor activiteiten	7.500

Subsidieontvanger	onderwerp van de subsidie	
Stichting dorpscentrum de Twirre	Jaarbedrag voor activiteiten	13.500
Stichting Dorpscentrum Weidum e.o.	Jaarbedrag voor activiteiten	3.000
Stichting dorpshuis Baard	Jaarbedrag voor activiteiten	5.200
Stichting Dorpshuis De Kampioen	Jaarbedrag voor activiteiten	5.400
Stichting Dorpshuis Wirdum-Swichum	Jaarbedrag voor activiteiten	15.000
Stichting EMBRACE Nederland	Musical Work Out for Body & Brain	15.000
Stichting Friesland Pop	Evenement Friese Lente	4.000
Stichting Friesland Pop	Talentprogramma	12.000
Stichting Happy Return	Buurtrestaurant Happy Return	14.855
Stichting Harmoniekwartier	Jaarbedrag voor activiteiten	805.688
Stichting Helheim	Helheim festival	1.500
Stichting Helpend Handje	Vloerbasket en Disc Golf	1.734
Stichting Helpend Handje	Fietsdobbeltocht	1.998
Stichting Helpend Handje	Evenementen Buurkuier	14.926
Stichting Het Buro	Project RMC Ouderen	75.000
Stichting Homsk Theater	Theatervoorstelling Kamaloka	5.000
Stichting Hothouse Redbad	Concerten	7.000
Stichting Iepenloftspul Jorwert	#freonen?!	2.500
Stichting Illustere Figuren	Script over outsourcing	4.000
Stichting J&M Teaterwurk	Voorstelling De man fan dyn libben	2.000
Stichting Jeugd Dans Opleiding Fryslân	Gebruik van de danszalen van Neushoorn	5.335
Stichting Jeugd Dans Opleiding Fryslân	Talentontwikkeling	11.000
Stichting Jeugdcircus Saranti	Circustrainer luchtwerkacrobatiek	700
Stichting Jeugdcircus Saranti	Circusproject 'Circus Got Talent'	3.000
Stichting Jeugdsoos Wirdum	Vernieuwbouw Jeugdsoos Wirdum	10.000
Stichting Jong & Ondernemend Fryslân	Wat het licht nooit heeft gezien	2.428
Stichting Judosport 4 all	13e Friese Masters	2.000
stichting Kai Muay	Renovatie van sportzaal Skrok/Gealanden	40.000
Stichting KinderWerk in Leeuwarden (KWIL)	Jeugdland speldagen	300
Stichting Kunstpromotie Leeuwarden	SKOFT Festival	3.000
Stichting Kunstruimte H47	Jaarbedrag voor activiteiten	25.000
Stichting Leergeld Leeuwarden	Jaarbedrag voor activiteiten	390.000
Stichting Leger des Heils (LJ&R)	Jeugdbescherming en Jeugdreclassering	1.394.420
Stichting Liet '91	Liet	8.000
Stichting Limor	Algemene crisisopvang	1.673.750
Stichting Media Art Friesland	Jaarbedrag voor activiteiten	40.000
Stichting Meeuw | Jonge Theatermakers	Jaarbedrag voor activiteiten	75.500
Stichting MFC Het Westenkwartier	Jaarbedrag voor activiteiten	15.200
Stichting MFC Het Westenkwartier	Accommodatiebeheer	26.700
Stichting Mudhoen	Project Liwwadder Bieroproer	2.500
Stichting Nacht van de Filosofie Fryslân	De Nacht van de Filosofie Fryslân	2.500
Stichting Nassau en Friesland	Projectplan Willem Lodewijk	5.000
Stichting NOWHERE	Project Poetry Circle 058	4.000
Stichting Odensehuis Gerard Smit Leeuwarden	Activteiten in het Odensehuis	60.000
Stichting Orgelconcerten Grote Kerk Leeuwarden	Zomerserie orgelconcerten en het kerstconcert	3.000
Stichting Popcultuur Neushoorn	Regeling Podia Covid-19	124.817

Subsidieontvanger	onderwerp van de subsidie	
Stichting Popwaarts	Popronde	5.000
Stichting Present Leeuwarden	Jaarbedrag voor activiteiten	15.000
Stichting Proloog	Internationale Taalschool	55.000
Stichting Sailing on the grass	Sailing on the Grass	5.000
Stichting SELF.collective	De Broeikas	4.000
Stichting Sociaal Cultureel Centrum Ien en Mien	Jaarbedrag voor activiteiten	16.000
Stichting Spelend Sporten Leeuwarden e.o.	Jaarbedrag voor activiteiten	8.750
Stichting Spotlights	Panna Power	1.848
Stichting Spotlights	1e Leeuwarder Lente Licht Loop	1.916
Stichting Spotlights	Family & Kids Obstacle Run	1.987
Stichting Spotlights	Leeuwarder Scholentoernooi Knotshockey	3.333
Stichting Stand Up Paddle	SUP clinics tijdens Boot Holland	1.500
Stichting Stoereloer	Stoereloer Afhaalmenu	7.000
Stichting Support Fryslân	Maatjesprojecten	60.000
Stichting Support Fryslân	Project Onze familie in Leeuwarden	70.000
Stichting Survivalrun Friesland	Bikkelrun	2.000
Stichting Takkenwijven	Tuinproject super single moms	3.000
Stichting Taptoe Leeuwarden	Taptoe Leeuwarden	20.000
Stichting ter Herdenking van de Gevallenen	Herdenking	2.500
Stichting Theater de Bres	Vrienden van De Bres Live	1.500
Stichting Thuishaven	Projectplan BARTLEHIEM	5.000
Stichting Top Basketbal Friesland	Aris Cares	15.000
Stichting Transvaalwijk e.o.	Jaarbedrag voor activiteiten	6.000
Stichting Triatlon Friesland	Triatlon Friesland	2.000
Stichting Túnmanswente	Project In je Uppie	10.975
Stichting UP (Uitzonderlijke Producties)	Kerstconcerten	2.500
Stichting Urgente Noden	Jaarbedrag voor activiteiten	18.467
Stichting Verstandig Met Inkomen	SchuldHulpMaatje	18.000
Stichting VHDG	SRV#6	5.000
Stichting VHDG	Jaarbedrag voor activiteiten	35.000
Stichting Vrienden van Schaaf	Project Trekschaaf	18.378
Stichting Vriendenclub het Hûzumer Skûtsje	Jaarbedrag voor activiteiten	15.000
Stichting Welmoed Muziekproducties	Vocaal drieluik: Verhalen op muziek	1.250
Stichting Werkplaats Oud-Oost (Amaryllis)	Subsidie 2020 Oud-Oost kosten Stichting Werkplaats	25.000
Stichting Werkplaats Oud-Oost (Amaryllis)	Subsidie 2020 Oud-Oost uitvoeringskosten netwerkcentrum	30.000
Stichting Werkplaats Oud-Oost (Amaryllis)	Subsidie 2020 Oud-Oost samenwerkingsprojecten	32.000
Stichting Werkplaats Oud-Oost (Amaryllis)	Activiteiten en het netwerkcentrum	50.000
Stichting Wielenpôlle	Jaarbedrag voor activiteiten	8.000
Stichting Wielenpôlle	Wijkpanels en dorpsbelangen	9.700
Stichting Wijk Camminghaburen	Jaarbedrag voor activiteiten	5.000
Stichting Wijkcentrum Heechterp-Schieringen	Jaarbedrag voor activiteiten	12.500
Stichting Wijkcentrum Heechterp-Schieringen	Vakantieweek Heechterp Schieringen	8.500
Stichting Wijkcentrum Heechterp-Schieringen	Accommodatiebeheer	33.440

Subsidieontvanger	onderwerp van de subsidie	
Stichting Wijkcentrum Nijlân	Jaarbedrag voor activiteiten	10.000
Stichting Wijkcentrum Nijlân	Nationale sportweek	2.000
Stichting Wijkcentrum Nijlân	Accommodatiebeheer	19.230
Stichting wijkcomite Schepenbuurt	Jaarbedrag voor activiteiten	10.000
Stichting Wijkorganisatie Aldlân	Jaarbedrag voor activiteiten	9.000
Stichting Wijkorganisatie Huzum	Jaarbedrag voor activiteiten	9.000
Stichting Wijkorganisatie Huzum	Wijkpanels en dorpsbelangen	15.900
Stichting Wijkpanel Aldlân	Wijkpanels en dorpsbelangen	30.800
Stichting Wijkpanel De Zuidlanden	Wijkpanels en dorpsbelangen	14.300
Stichting Wijkpanel Nijlân	Wijkpanels en dorpsbelangen	19.800
Stichting Wijkpanel Oranjewijk	Wijkpanels en dorpsbelangen	12.600
Stichting Wijkpanel Vrijheidswijk	Wijkpanels en dorpsbelangen	19.000
Stichting Wijkwerk Cambuursterhoek	Jaarbedrag voor activiteiten	3.250
Stichting Wjukken	Jaarbedrag voor activiteiten	9.000
Stichting Yana	Kerstwandeling	5.000
SusPhos	Innovatiefonds – SusPhos	40.000
SV Osiris	Liwwadster Rondje	2.000
Tieluk B.V.	Innovatiefonds - Tieluk B.V.	40.000
Tresoar	Pilot Avondopenstelling	12.500
Trias Shorttrack Leeuwarden	NK Shorttrack Junioren	2.000
Tryater	Jaarbedrag voor activiteiten	50.000
Tûmba	Jaarbedrag voor activiteiten	45.552
Tûmba	Projectplan Regenboogsteden	45.947
Universal Energy Solutions	Innovatiefonds - Universal Energy Solutions	40.000
Us Doarpshûs Wergea	Jaarbedrag voor activiteiten	9.000
Vereniging Dorpsbelang Baard	Project Dorpsveld van dorp Baard	7.000
Vereniging Dorpsbelang Baard	Wijkpanels en dorpsbelangen	5.400
Vereniging Friejam	Activiteiten in het 1ste kwartaal	2.000
Vereniging Friejam	Programma Talentontwikkeling	2.000
Vereniging Friejam	Talentontwikkeling in de 2e helft van 2020	2.000
Vereniging Gehandicaptenbelangen Leeuwarden(VGBL)	werkgroep Toegankelijkheid	4.250
Vereniging Plaatselijk Belang Jirnsum	Wijkpanels en dorpsbelangen	11.300
Vereniging van Dorpsbelangen Jelsum-Koarnjum	Wijkpanels en dorpsbelangen	9.700
Vereniging voor Dorpsbelangen Britsum	Wijkpanels en dorpsbelangen	9.700
Vereniging voor dorpsbelangen Hilaard	Wijkpanels en dorpsbelangen	7.500
Vereniging voor Plaatselijk Belang Stiens	Wijkpanels en dorpsbelangen	33.600
Verslavingszorg Noord Nederland	Heroïnebehandelunit	790.850
Verslavingszorg Noord Nederland	Wmo	2.404.455
VluchtelingenWerk Noord-Nederland	Juridisch steunpunt Vluchtelingenwerk	85.000
Vocaal Ensemble Leeuwarden	Voorjaarsconcert op 13 juni	391
Voedselbank Leeuwarden	Jaarbedrag voor activiteiten	15.000
Voetbalvereniging Easterlittens	Schoolvoetbaltoernooi	700
VOF Studio Zeepsop	Project STEDSK	10.000
VVV Stadsregio Leeuwarden	Subsidie 2020 VVV	100.000
Werkgroep Dorpsarchief Grou	Projectplan "Grouster Uurwerkmakers"	750
Wijk- en Recreatievereniging de Blokkendoos	Jaarbedrag voor activiteiten	4.300

Subsidieontvanger	onderwerp van de subsidie	
Wijk- en Recreatievereniging de Blokkendoos	Nieuwe keuken	35.000
Wijk- en Speeltuinvereniging "Oranjewijk"	Jaarbedrag voor activiteiten	3.150
Wijk- en Speeltuinvereniging Gerard Dou	Jaarbedrag voor activiteiten	5.850
Wijk- en Speeltuinvereniging K.I.O.	Jaarbedrag voor activiteiten	4.250
Wijkbelang Westeinde	Jaarbedrag voor activiteiten	10.500
Wijkcentrum 't Knooppunt	Jaarbedrag voor activiteiten	12.500
Wijkcentrum 't Knooppunt	Accommodatiebeheer	26.700
Wijke van der Bij	Boek 45-jarig kunstenaarschap	1.300
Wijkinitiatief Bloemenbuurt Oldegalileën	Wijkpanels en dorpsbelangen	18.100
Wijkpanel Bilgaard	Wijkpanels en dorpsbelangen	30.900
Wijkpanel Binnenstad	Wijkpanels en dorpsbelangen	25.300
Wijkpanel Blitsaerd	Wijkpanels en dorpsbelangen	9.700
Wijkpanel Camminghaburen	Wijkpanels en dorpsbelangen	44.000
Wijkpanel Heechterp-Schieringen	Wijkpanels en dorpsbelangen	19.600
Wijkpanel Huizum-West	Wijkpanels en dorpsbelangen	30.000
Wijkpanel MTV	Wijkpanels en dorpsbelangen	30.200
Wijkpanel Schepenbuurt	Wijkpanels en dorpsbelangen	9.700
Wijkpanel Tjerk Hiddes/Cambuursterhoek	Wijkpanels en dorpsbelangen	21.600
Wijkpanel Vlietzone	Wijkpanels en dorpsbelangen	23.600
Wijkpanel Vosseparkwijk	Wijkpanels en dorpsbelangen	21.600
Wijkpanel Zuiderburen	Jaarbedrag voor activiteiten	19.500
Wijkpanel Zuiderburen	Accommodatiebeheer	25.925
Wijkvereniging Bilgaard	Jaarbedrag voor activiteiten	15.500
Wijkvereniging Bilgaard	Project Junior Up	5.000
Wijkvereniging Bilgaard	Accommodatiebeheer	31.420
Wijkvereniging de Toekomst-Vosseparkwijk	Jaarbedrag voor activiteiten	12.500
Wijkvereniging Westeinde - Leefomgeving	Wijkpanels en dorpsbelangen	20.200
Wijkvereniging Zuiderburen	Wijkpanels en dorpsbelangen	26.800
William Schrikker Stichting JB/JR	Jaarbedrag voor activiteiten	3.332.388
Wintersportclub Bilgaard	Wintersportactiviteiten	1.000
Wintersportclub Bilgaard	Wintersportactiviteiten	1.000
WTC Coöperatie Leeuwarden	Subsidie WTC Coöperatie Leeuwarden	50.000
Yobbers Group B.V. t.a.v. dhr. L. Snoek	Innovatiefonds - Yobbers Group B.V.	28.730
Zangkoor De Sneinsjongers	Project Underweis	750
Zienn	Maatschappelijke Opvang	7.139.031
Zorgbelang Fryslân	Belangenbehartiging Cliënten Jeugdhulp	31.050
Zwemvereniging Orca	Orca's Christmas Swim	1.650
		66.812.162

Bijlage E. Verantwoordingsinformatie Specifieke Uitkeringen (SiSa)

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12 februari 2021

FIN	**B1**	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten	Aantal gedupeerden (met overlegbare bevestigingsbrief van Belastingdienst/Toeslagen *Aard controle R* *Indicator: B1/01*	Besteding (jaar T) van onderdelen a, b en d. (artikel 3) *Aard controle R* *Indicator: B1/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdelen a, b en d (artikel 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/03*	Besteding (jaar T) van onderdeel c (artikel 3) *Aard controle R* *Indicator: B1/04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdeel c (artikel 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: B1/06*
			0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
BZK	**C1**	**Regeling specifieke uitkering Reductie Energiegebruik** Gemeenten	Totaal ontvangen bedrag beschikking *Aard controle R* *Indicator: C1/01*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/02*				
			€ 270.000	Nee				
			Projectnaam/nummer per project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/03*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: C1/04*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met ingediende projectplan (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/05*	Besteding (jaar T) aan afwijkingen. Alleen invullen bij akkoord ministerie. *Aard controle R* *Indicator: C1/06*		
			1 regeling reductie energiegebruik - 641323	€ 129.874	Ja	€ 0		
			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/07*	Cumulatieve totale bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/08*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/09*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C1/10*		
			1 regeling reductie energiegebruik - 641323	€ 129.874		Nee		
BZK	**C10**	**Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening** Gemeente en Provincies	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C10/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: C10/02*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle R* *Indicator: C10/03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? (Ja/Nee) *Aard controle R* *Indicator: C10/04*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle R* *Indicator: C10/05*	
			1 € 74.306	€ 74.306	Nee	Nee	Project loopt door in 2021	
BZK	**C31**	**Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen** Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: C31/01*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) *Aard controlen n.v.t.* *Indicator: C31/02*	Besteding (jaar T) aan projecten die niet zijn opgenomen in de toezegging *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/03*	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten Verplicht als bij indicator 03 een bedrag is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C31/05*	
			€ 0	€ 0	€ 0		Nee	

OCW	D1	**Regionale meld- en coördinatiecentra voortijdig schoolverlaten** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D1/01*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D1/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D1/03*			
			€ 658.838	€ 0	Ja			
OCW	D1A	**Regionale maatregelen voortijdig schoolverlaten 2016-2021** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D1A/01*	Besteding aan contactschool (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D1A/02*	Totale besteding (jaar T) van educatie (automatisch) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D1A/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D1A/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D1A/05*	
			€ 529.797	€ 0	€ 529.797	€ 225.280	Ja	
OCW	D8	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/04*		
			€ 1.349.205	€ 1.112.855	€ 1.022	€ 127.000		
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/05*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/06*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/07*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/08*		
		1						
OCW	D10	**Volwasseneneducatie** Contactgemeenten	Verstrekte uitkering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D10/01*	Besteding (jaar T) van educatie *Aard controle R* *Indicator: D10/02*	Reservering besteding van educatie in jaar T voor volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicator: D10/03*	Onttrekking besteding van educatie in jaar T van volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicator: D10/04*		
			€ 2.001.202	€ 1.934.633	€ 328.196	€ 0		
OCW	D11	**Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D11/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/03*			
			€ 0	€ 0	Nee			

OCW	**D12**	**Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12/01*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12/03*				
			€ 0	€ 0	Nee				
OCW	**D12A**	**Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/01*	Besteding aan contactschool (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/02*	Totale besteding (jaar T) van educatie (automatisch) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12A/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/05*		
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
IenW	**E3**	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/03*	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicator: E3/04*	Correctie over besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/05*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/06*	
		1	IenW/BSK-2020/5804	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/08*	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/09*	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/10*	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/11*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/12*	
		1	IenW/BSK-2020/5804	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
IenW	**E20**	**Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021** Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E20/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/02*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E20/03*	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/04*			
			€ 0	€ 0	€ 0	Nee			
			Naam/nummer per maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/05*	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/06*	De hoeveelheid van de op te leveren en de opgeleverde verkeersveiligheidsmaatregelen per type maatregel (m1, m2, aantallen) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/07*	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/08*			
		1	Verbreden fietspad	Nee	1.280	hoeveelheid in meters			
		2	Aanbrengen kant- en asmarkering	Nee	1.280	hoeveelheid in meters			
		3	Saneren verticale stoepranden	Nee	3.900	hoeveelheid in meters			
		4	Drempel op fietskruispunt rotondes	Nee	6	hoeveelheid in stuks			

IenW	E27B	**Brede doeluitkering verkeer en vervoer (SiSa tussen medeoverheden)** **Provinciale beschikking en/of verordening** Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen		Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E27B/01*	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen *Aard controle R* *Indicator: E27B/02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E27B/03*	**Correctie** ten opzichte van tot (jaar T) verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen *Aard controle R* *Indicator: E27B/04*	**Correctie** ten opzichte van tot (jaar T) verantwoorde overige bestedingen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen *Aard controle R* *Indicator: E27B/05*	
			1	'01648243 Manifest Verkeersveiligheid	€ 24.272	€ 27.535			
				Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E27B/06*	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E27B/07*	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E27B/08*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E27B/09*	Eindverantwoording (Ja/Nee) Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E27B/10*	
			1	'01648243 Manifest Verkeersveiligheid	€ 70.081	€ 65.299		Ja	
IenW	E33	**Incidentele specifieke uitkering MIRT 2017-2019 (Beter benutten)**		Besteding (jaar T -1 en eerder) aan projectkosten voor het totale project Alleen van toepassing voor bijlage SiSa 2020 *Aard controle R* *Indicator: E33/01*	Besteding (jaar T) aan projectkosten voor het totale project Zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: E33/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan projectkosten voor het totale project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E33/03*	Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E33/04*	Correctie besteding (Jaar T-1) ivm aan andere medeoverheden overgeboekte middelen Vanaf SiSa 2021 invullen *Aard controle R* *Indicator: E33/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E33/06*
				€ 931.448	€ 505.731	€ 1.437.179	Nee		Nee
				Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E33/07*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E33/08*				
			1	*1. project Beter Benutten Leeuwarden/Fryslân 2018*	Ja				
			2	*2. project Korte Termijn Aanpak (KTA) Leeuwaren 2018*	Nee				
			3	*3. Stakeholdersaanpak Fryslân*	Nee				
			4	*4. Programmamanagement Reis slim, reis groen*	Ja				
			5	*5. Fossiel Vrije Week*	Nee				

SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/04*	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/05*	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/06*
			€ 81.183.559	€ 1.881.175	€ 5.129.194	€ 126.366	€ 557.615	€ 1.519
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2/09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/11*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/12*
			€ 1.598.026	€ 1.015.315	€ 0	€ 1.385.238	€ 0	Ja
SZW	**G3**	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2020** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G3/01*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/02*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/03*	Besteding (jaar T) Bob *Aard controle R* *Indicator: G3/04*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/05*	Besteding (jaar T) uitvoerings- en onderzoekskosten artikel 56, eerste en tweede lid, Bbz 2004 (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 167.659	€ 7.771	€ 205.380	€ 0	€ 0	€ 0
			Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/07*					
			Ja					

SZW	**G4**	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) _gemeentedeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr		Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) *Aard controle R* *Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) *Aard controle R* *Indicator: G4/06*
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 11.560.422	€ 2.192.460	€ 15.785	€ 68.259	€ 0
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 3.121.457	€ 262.700	€ 341.002	€ 5.000	€ 0
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	€ 2.177.217	€ 167.519	€ 174.510	€ 10.070	€ 0
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/07*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/09*	Totaal bedrag vorderingen levensonderhoud (jaar T) Tozo 1 (i.v.m. verstrekte voorschotten op Tozo-aanvragen levensonderhoud welke zijn ingediend vóór 22 april 2020) *Aard controle R* *Indicator: G4/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/11*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	2.588	371	€ 0	Ja	
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	707	68		Ja	
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	727	28		Ja	
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/12*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/13*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing *Aard controle R* *Indicator: G4/14*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/15*	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/16*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)					
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)					
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)					
VWS	**H1**	**Ministeriële regeling heroïnebehandeling** Gemeenten		Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Afspraak** *Aard controle D1* *Indicator: H1/01*	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Realisatie** *Aard controle D1* *Indicator: H1/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H1/03*			
				30	30	€ 739.350			

VWS	**H4**	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R.* *Indicator: H4/01*	Overig (jaar T) ten opzichte van ontvangen Rijksbijdrage - automatisch ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*				
			€ 373.234	€ 272.878				
				Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/04*	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/05*	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/06*	Verrekening (jaar T) overige kosten per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/07*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/08*
			1 SPUK20-802963	€ 466.475	€ 0	€ 100.356	€ 0	
			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/09*	Totale besteding (jaar T) per project ten lasten van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/10*	Percentage besteed (jaar T) per project ten opzichte van aanvraag ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/11*			
			1 SPUK20-802963	€ 100.356	125%			
VWS	**H7**	**Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling** Gemeenten	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/01*	Besteding (jaar T) **Zelfstandige uitvoering** *Aard controle R* *Indicator: H7/02*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2021 Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle R* *Indicator: H7/03*	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/04*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/05*	
			1 Sexting en grooming	€ 0	€ 0	Nee	In 2021 start het project	
			2 Samenwerken aan veiligheid	€ 0	€ 0	Nee	In 2021 start het project	
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/06*	Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/07*				
			Ja	Nee				
VWS	**H8**	**Regeling Sportakkoord**	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/01*	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/02*	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/03*	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/05*	
			€ 0	€ 60.000	€ 0	€ 60.000	Ja	

VWS	**H10**	**Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020**	Aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/01*	Opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/02*	Opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t* *Indicator: H10/03*	Toelichting (indien bij indicatoren 01, 02 en 03 Nee is ingevuld is toelichting verplicht) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/04*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/05*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/06*
			Nee	Nee	Nee	Dit project loopt t/m 31 december 2023. In 2021 gaat het project daadwerkelijk van start.	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/07*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/08*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4) *Aard controle R* *Indicator: H10/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/10*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle R* *Indicator: H10/11*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/12*
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle R* *Indicator: H10/13*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/14*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle R* *Indicator: H10/15*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/16*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/17*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
FRL	**FRL2C**	**Verkeer en vervoer Fryslân** SiSa tussen medeoverheden - provinciale middelen Fryslan	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: FRL2C/01*	Welke regeling betreft het *Aard controle n.v.t.* *Indicator: FRL2C/02*	Totale besteding in jaar T De besteding in jaar T ten laste van zowel provinciale middelen als overige middelen *Aard controle R* *Indicator: FRL2C/03*	**Correctie** t.o.v. jaar T-1 van verantwoorde totale besteding Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen *Aard controle R* *Indicator: FRL2C/04*	Cumulatieve totale besteding tot en met jaar T Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: FRL2C/05*	Toelichting Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: FRL2C/06*
		1	01605078	2.1 verkeer, wegen en water	€ 1.563.740	€ 0	€ 2.080.577	
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: FRL2C/07*	De besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen Alleen de besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen *Aard controle R* *Indicator: FRL2C/08*	**Correctie** t.o.v. jaar T-1 van besteding ten laste van alleen provinciale middelen Als de correctie een vermeerdering is, gaat het om nog niet verantwoorde besteding ten laste van alleen provinciale middelen *Aard controle R* *Indicator: FRL2C/09*	Cumulatieve besteding tot en met jaar T ten laste van alleen provinciale middelen Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie ten laste van alleen provinciale middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: FRL2C/10*	Eindverantwoording (Ja/Nee) Als u kiest voor 'ja', betekent dit, dat hiervoor alle besteding is afgerond en u er de komende jaren geen besteding meer voor wilt verantwoorden *Aard controle n.v.t.* *Indicator: FRL2C/11*	
		1 100	01605078	€ 593.265	€ 0	€ 800.000	Ja	

Bijlage F. Berekening financiële kengetallen

Tabel 146 Kengetallen **Bedragen x € 1.000**

			Jaarrekening 2019	Primaire begroting 2020	Jaarrekening 2020
1a	Netto Schuldquote				
	Vaste schulden		471.180	477.943	459.080
	Netto vlottende schuld		43.220	57.491	19.117
	Overlopende passiva		49.805	53.070	88.419
A	Bruto Schuld		564.205	588.504	566.616
	Financiële activa		23.411	18.970	19.710
	Uitzettingen < 1 jaar		44.537	39.449	56.064
	Liquide middelen		37	60	4.135
	Overlopende activa		18.073	30.801	19.255
B	Vorderingen		86.058	89.280	99.165
C	Netto Schuld (A-B)		478.147	499.224	467.451
D	Totale baten		602.036	582.466	595.522
1a	**Netto schuldquote**	**%**	**79,4**	**85,7**	**78,5**
1b	Netto Schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte geldleningen				
	Vaste schulden		471.180	477.943	459.080
	Netto vlottende schuld		43.220	57.491	19.117
	Overlopende passiva		49.805	53.070	88.419
A	Bruto Schuld		564.205	588.504	566.616
	Financiële activa		30.110	24.881	36.303
	Uitzettingen < 1 jaar		44.537	39.449	56.064
	Liquide middelen		37	60	4.135
	Overlopende activa		18.073	30.801	19.255
B	Vorderingen		92.757	95.191	115.758
C	Netto Schuld (A-B)		471.448	493.313	450.858
D	Totale baten		602.036	582.466	595.522
1b	**Netto gecorrigeerde schuldquote**	**%**	**78,3**	**84,7**	**75,7**
2	Solvabiliteitsratio				
A	Eigen vermogen		63.563	39.223	82.467
B	Balanstotaal		676.106	673.718	703.015
2	**Solvabiliteit (A/B*100)**	**%**	**9,4**	**5,8**	**11,7**

			Jaarrekening 2019	Primaire begroting 2020	Jaarrekening 2020
3	Grondexploitatie				
	NIEG bouwgronden		0	0	0
	Bouwgronden in exploitatie		145.191	139.329	143.471
A	Totale boekwaarde grond		145.191	139.329	143.471
B	Totale baten		602.036	582.466	595.522
3	**Grondexploitatie**	**%**	**24,1**	**23,9**	**24,1**
4	Structurele expl. ruimte				
	Structurele baten		593.240	579.466	586.008
	Structurele lasten		588.089	577.494	556.519
		verschil	5.151	1.972	29.489
	Struct. onttrekkingen aan reserves		358	0	0
	Struct. toevoegingen aan reserves		135	0	385
		verschil	223	0	-385
A	Totaal verschil struct. baten/lasten		5.374	1.972	29.104
B	Totaal structurele baten		593.240	579.466	586.008
4	**Structurele exploitatieruimte**	**%**	**0,91**	**0,34**	**5,07**
5	Belastingcapaciteit		(in €)	(in €)	(in €)
	OZB-lasten gezin gem. WOZ-waarde		213	215	215
	Rioolheffing gezin gem. WOZ-waarde		172	166	166
	Afvalstoffenheffing gezin		293	330	330
	Eventuele heffingskorting		0	0	0
A	Totale woonlasten		678	711	711
B	Woonlasten landelijk gemiddelde t-1		721	740	740
	gemiddelde WOZ-waarde		145.000	153.000	153.000
5	**Belastingcapaciteit**	**%**	**94,0**	**96,1**	**96,1**

Bijlage G. Overzicht van baten en lasten per taakveld

Tabel 147 Overzicht taakvelden **Bedragen x € 1.000**

Taakvelden	Rekening 2020 Lasten	Baten
R2TKV00 - Bestuur en ondersteuning		
R2TKV0001 - Bestuur	5.693	900
R2TKV0002 - Burgerzaken	2.411	1.311
R2TKV0003 - Beheer overige gebouwen en gronden	7.732	6.746
R2TKV0004 - Overhead	43.601	722
R2TKV0005 - Treasury	-773	1.097
R2TKV0007 - Uitkeringen Gemeentefonds	0	354.325
R2TKV0008 - Overige baten en lasten	15.069	14.405
R2TKV0009 - Vennootschapsbelasting (Vpb)	266	0
R2TKV0010 - Mutaties reserves	28.846	25.434
R2TKV0061 - OZB woningen	49	14.059
R2TKV0062 - OZB niet-woningen	0	19.027
R2TKV0063 - Parkeerbelasting	0	2.442
R2TKV0064 - Belastingen overig	3.409	1.233
R2TKV00 - Bestuur en ondersteuning	**106.304**	**441.701**
R2TKV01 - Veiligheid		
R2TKV0110 - Crisisbeheersing en Brandweer	7.730	89
R2TKV0120 - Openbare orde en Veiligheid	4.828	1.311
R2TKV01 - Veiligheid	**12.558**	**1.400**
R2TKV02 - Verkeer, vervoer en waterstaat		
R2TKV0210 - Verkeer en vervoer	21.529	35
R2TKV0220 - Parkeren	3.725	1.835
R2TKV0230 - Recreatieve havens	1.004	463
R2TKV0240 - Economische havens en waterwegen	3.117	709
R2TKV0250 - Openbaar vervoer	316	61
R2TKV02 - Verkeer, vervoer en waterstaat	**29.691**	**3.104**
R2TKV03 - Economie		
R2TKV0310 - Economische ontwikkeling	3.486	1.401
R2TKV0320 - Fysieke bedrijfsinfrastructuur	434	463
R2TKV0340 - Economische promotie	2.258	737
R2TKV03 - Economie	**6.177**	**2.601**
R2TKV04 - Onderwijs		
R2TKV0410 - Openbaar basisonderwijs	972	224
R2TKV0420 - Onderwijshuisvesting	8.849	1.180
R2TKV0430 - Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	10.345	6.182
R2TKV04 - Onderwijs	**20.167**	**7.587**
R2TKV05 - Sport, cultuur en recreatie		
R2TKV0510 - Sportbeleid en activering	397	60
R2TKV0520 - Sportaccommodaties	10.527	1.905
R2TKV0530 - Cultuurpresentatie, prod. en partic.	7.617	100
R2TKV0540 - Musea	2.544	326
R2TKV0560 - Media	2.541	0
R2TKV0570 - Openbaar groen en (openlucht) recr.	12.671	391
R2TKV05 - Sport, cultuur en recreatie	**36.296**	**2.781**

Taakvelden	Rekening 2020 Lasten	Baten
R2TKV06 - Sociaal domein		
R2TKV0610 - Samenkracht en burgerparticipatie	5.652	389
R2TKV0620 - Wijkteams	16.933	124
R2TKV0630 - Inkomensregelingen	134.726	110.666
R2TKV0640 - Begeleide participatie	16.907	30
R2TKV0650 - Arbeidsparticipatie	7.332	492
R2TKV0660 - Maatwerkvoorzieningen (Wmo	2.599	8
R2TKV0671 - Maatwerkdienstverlening 18+	28.686	4.330
R2TKV0672 - Maatwerkdienstverlening 18-	32.962	-39
R2TKV0681 - Geëscaleerde zorg 18+	95.380	1.239
R2TKV0682 - Geëscaleerde zorg 18-	7.216	0
R2TKV06 - Sociaal domein	**348.392**	**117.239**
R2TKV07 - Volksgezondheid en milieu		
R2TKV0710 - Volksgezondheid	5.155	0
R2TKV0720 - Riolering	10.153	12.438
R2TKV0730 - Afval	15.892	18.935
R2TKV0740 - Milieubeheer	2.950	38
R2TKV0750 - Begraafplaatsen en crematoria	1.005	831
R2TKV07 - Volksgezondheid en milieu	**35.155**	**32.242**
R2TKV08 - Volkshuisv., RO en stedelijke vern.		
R2TKV0810 - Ruimtelijke Ordening	2.142	206
R2TKV0820 - Grondexploitatie (niet-bedr. terr.)	21.279	27.121
R2TKV0830 - Wonen en bouwen	6.206	3.877
R2TKV08 - Volkshuisv., RO en stedelijke vern.	**29.627**	**31.205**
Totaal	**624.368**	**639.860**

Tabel 148 Overzicht baten en lasten per beleidsproduct per taakveld **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproducten	Rekening 2020 Lasten	Baten
R2PRG003 - Economie en toerisme		
R2BLP005 - Economisch beleid		
R2TKV0005 - Treasury	0	32
R2TKV0010 - Mutaties reserves	878	850
R2TKV0310 - Economische ontwikkeling	3.107	1.385
R2BLP005 - Economisch beleid	**3.985**	**2.267**
R2BLP061 - Vastgoedbeheer		
R2TKV0001 - Bestuur	530	7
R2TKV0003 - Beheer overige gebouwen en gronden	7.720	6.728
R2TKV0010 - Mutaties reserves	4.710	134
R2TKV0120 - Openbare orde en Veiligheid	73	0
R2TKV0240 - Economische havens en waterwegen	3	0
R2TKV0310 - Economische ontwikkeling	208	178
R2TKV0320 - Fysieke bedrijfsinfrastructuur	4	42
R2TKV0420 - Onderwijshuisvesting	1	0
R2TKV0520 - Sportaccommodaties	3.861	1.905
R2TKV0540 - Musea	573	200
R2TKV0560 - Media	15	0
R2TKV0750 - Begraafplaatsen en crematoria	3	0
R2BLP061 - Vastgoedbeheer	**17.702**	**9.194**
R2BLP062 - Grondzaken		
R2TKV0003 - Beheer overige gebouwen en gronden	13	19
R2TKV0010 - Mutaties reserves	6.496	783
R2TKV0820 - Grondexploitatie (niet-bedr. terr.)	21.261	27.121
R2BLP062 - Grondzaken	**27.769**	**27.923**
R2BLP066 - Toerisme		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	571	260
R2TKV0340 - Economische promotie	1.781	348
R2BLP066 - Toerisme	**2.352**	**608**
R2BLP068 - Sportvoorzieningen		
R2TKV0520 - Sportaccommodaties	6.449	0
R2TKV0830 - Wonen en bouwen	4	0
R2BLP068 - Sportvoorzieningen	**6.453**	**0**
Totaal R2PRG003 - Economie en toerisme	***58.261***	***39.991***
R2PRG005 - Werk en inkomen		
R2BLP027 - Arbeidsmarkt en sociale integratie		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	1.229	872
R2TKV0620 - Wijkteams	93	93
R2TKV0630 - Inkomensregelingen	93	0
R2TKV0640 - Begeleide participatie	16.906	30
R2TKV0650 - Arbeidsparticipatie	7.332	492
R2BLP027 - Arbeidsmarkt en sociale integratie	**25.652**	**1.488**
R2BLP030 - Inkomensvoorziening		
R2TKV0630 - Inkomensregelingen	120.043	106.510

Beleidsproducten	Rekening 2020 Lasten	Baten
R2TKV0671 - Maatwerkdienstverlening 18+	3	0
R2BLP030 - Inkomensvoorziening	**120.046**	**106.510**
R2BLP031 - Armoedebestrijding		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	0	3
R2TKV0064 - Belastingen overig	121	-37
R2TKV0610 - Samenkracht en burgerparticipatie	71	0
R2TKV0620 - Wijkteams	294	0
R2TKV0630 - Inkomensregelingen	8.152	0
R2TKV0671 - Maatwerkdienstverlening 18+	899	0
R2BLP031 - Armoedebestrijding	**9.538**	**-34**
R2BLP050 - Lijkbezorging		
R2TKV0750 - Begraafplaatsen en crematoria	59	12
R2BLP050 - Lijkbezorging	**59**	**12**
Totaal R2PRG005 - Werk en inkomen	***155.296***	***107.975***
R2PRG006 - Wonen en milieu		
R2BLP003 - Cultuurhistorisch beheer		
R2TKV0005 - Treasury	4	85
R2TKV0010 - Mutaties reserves	75	10
R2TKV0530 - Cultuurpresentatie, prod. en partic.	10	0
R2TKV0540 - Musea	389	4
R2TKV0830 - Wonen en bouwen	72	0
R2BLP003 - Cultuurhistorisch beheer	**550**	**99**
R2BLP008 - Woningmarktbeleid		
R2TKV0005 - Treasury	0	6
R2TKV0830 - Wonen en bouwen	830	0
R2BLP008 - Woningmarktbeleid	**830**	**6**
R2BLP009 - Overige huisvesting		
R2TKV0830 - Wonen en bouwen	109	158
R2BLP009 - Overige huisvesting	**109**	**158**
R2BLP025 - Bouw- en milieutoezicht		
R2TKV0830 - Wonen en bouwen	96	1
R2BLP025 - Bouw- en milieutoezicht	**96**	**1**
R2BLP029 - Omgevingsvergunning (Wabo)		
R2TKV0008 - Overige baten en lasten	64	0
R2TKV0740 - Milieubeheer	961	36
R2TKV0830 - Wonen en bouwen	3.007	3.685
R2BLP029 - Omgevingsvergunning (Wabo)	**4.032**	**3.721**
R2BLP039 - Handhaving omgevingsrecht		
R2TKV0830 - Wonen en bouwen	1.349	34
R2BLP039 - Handhaving omgevingsrecht	**1.349**	**34**
R2BLP043 - Inzameling afval		
R2TKV0005 - Treasury	0	222

Beleidsproducten	Rekening 2020 Lasten	Baten
R2TKV0630 - Inkomensregelingen	1.766	0
R2TKV0730 - Afval	15.608	18.935
R2BLP043 - Inzameling afval	**17.374**	**19.157**
R2BLP045 - Milieubeleid		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	664	738
R2TKV0740 - Milieubeheer	1.227	1
R2BLP045 - Milieubeleid	**1.891**	**739**
R2BLP046 - Bodem en geluid		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	110	0
R2TKV0740 - Milieubeheer	563	1
R2TKV0830 - Wonen en bouwen	122	0
R2BLP046 - Bodem en geluid	**795**	**1**
R2BLP058 - Kwaliteit gebouwde omgeving		
R2TKV0830 - Wonen en bouwen	4	0
R2BLP058 - Kwaliteit gebouwde omgeving	**4**	**0**
Totaal R2PRG006 - Wonen en milieu	***27.031***	***23.915***
R2PRG007 - Infrastructuur en mobiliteit		
R2BLP012 - Openbaar vervoer		
R2TKV0250 - Openbaar vervoer	58	61
R2BLP012 - Openbaar vervoer	**58**	**61**
R2BLP018 - Verkeer en vervoer		
R2TKV0210 - Verkeer en vervoer	787	29
R2BLP018 - Verkeer en vervoer	**787**	**29**
R2BLP019 - Parkeren		
R2TKV0005 - Treasury	0	431
R2TKV0010 - Mutaties reserves	0	200
R2TKV0063 - Parkeerbelasting	0	2.442
R2TKV0220 - Parkeren	3.055	1.835
R2BLP019 - Parkeren	**3.055**	**4.909**
R2BLP074 - Grond-, weg- en waterbouwk. werken		
R2TKV0210 - Verkeer en vervoer	4.330	0
R2BLP074 - Grond-, weg- en waterbouwk. werken	**4.330**	**0**
Totaal R2PRG007 - Infrastructuur en mobiliteit	***8.231***	***4.998***
R2PRG009 - Bestuur		
R2BLP071 - Gemeenteraad		
R2TKV0001 - Bestuur	2.232	0
R2BLP071 - Gemeenteraad	**2.232**	**0**
R2BLP072 - College van B&W		
R2TKV0001 - Bestuur	2.931	893
R2TKV0310 - Economische ontwikkeling	93	0
R2BLP072 - College van B&W	**3.023**	**893**

Beleidsproducten	Rekening 2020 Lasten	Baten
Totaal R2PRG009 - Bestuur	***5.255***	***893***
R2PRG010 - Veiligheid		
R2BLP020 - Integraal veiligheidsbeleid		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	20	0
R2TKV0120 - Openbare orde en Veiligheid	3.458	140
R2BLP020 - Integraal veiligheidsbeleid	**3.478**	**140**
R2BLP022 - Rampenbestrijding		
R2TKV0110 - Crisisbeheersing en Brandweer	7.730	89
R2TKV0120 - Openbare orde en Veiligheid	0	0
R2BLP022 - Rampenbestrijding	**7.730**	**89**
R2BLP052 - Evenementen		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	0	30
R2TKV0570 - Openbaar groen en (openlucht) recr.	298	4
R2BLP052 - Evenementen	**298**	**34**
R2BLP119 - Stadstoezicht		
R2TKV0064 - Belastingen overig	175	0
R2TKV0220 - Parkeren	545	0
R2TKV0310 - Economische ontwikkeling	10	0
R2TKV0340 - Economische promotie	35	0
R2TKV0570 - Openbaar groen en (openlucht) recr.	424	51
R2TKV0730 - Afval	283	0
R2TKV0830 - Wonen en bouwen	19	0
R2BLP119 - Stadstoezicht	**1.491**	**51**
Totaal R2PRG010 - Veiligheid	***12.997***	***315***
R2PRG012 - Ruimtelijke ordening		
R2BLP036 - Ruimtelijke ordening		
R2TKV0810 - Ruimtelijke Ordening	438	103
R2BLP036 - Ruimtelijke ordening	**438**	**103**
R2BLP037 - Geometriebeheer		
R2TKV0064 - Belastingen overig	227	0
R2TKV0810 - Ruimtelijke Ordening	467	12
R2BLP037 - Geometriebeheer	**694**	**12**
R2BLP121 - Ruimtelijke ordening omgevingszorg		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	650	0
R2TKV0810 - Ruimtelijke Ordening	1.228	91
R2BLP121 - Ruimtelijke ordening omgevingszorg	**1.878**	**91**
Totaal R2PRG012 - Ruimtelijke ordening	***3.009***	***206***
R2PRG014 - Beheer leefomgeving		
R2BLP013 - Spoorlijnen		
R2TKV0250 - Openbaar vervoer	258	0
R2BLP013 - Spoorlijnen	**258**	**0**

Beleidsproducten	Rekening 2020 Lasten	Baten
R2BLP014 - Waterwerken		
R2TKV0064 - Belastingen overig	0	2
R2TKV0240 - Economische havens en waterwegen	3.114	709
R2BLP014 - Waterwerken	**3.114**	**711**
R2BLP015 - Verhardingen		
R2TKV0210 - Verkeer en vervoer	7.312	0
R2TKV0320 - Fysieke bedrijfsinfrastructuur	390	420
R2BLP015 - Verhardingen	**7.701**	**421**
R2BLP016 - Kunstwerken		
R2TKV0210 - Verkeer en vervoer	3.868	0
R2BLP016 - Kunstwerken	**3.868**	**0**
R2BLP017 - Verkeersmaatregelen		
R2TKV0210 - Verkeer en vervoer	957	6
R2BLP017 - Verkeersmaatregelen	**957**	**6**
R2BLP026 - Wijkaanpak		
R2TKV0620 - Wijkteams	125	0
R2BLP026 - Wijkaanpak	**125**	**0**
R2BLP035 - IJswegen		
R2TKV0510 - Sportbeleid en activering	3	0
R2BLP035 - IJswegen	**3**	**0**
R2BLP044 - Riolering		
R2TKV0630 - Inkomensregelingen	517	0
R2TKV0720 - Riolering	10.153	12.438
R2BLP044 - Riolering	**10.670**	**12.438**
R2BLP049 - Begraafplaatsen		
R2TKV0750 - Begraafplaatsen en crematoria	943	819
R2BLP049 - Begraafplaatsen	**943**	**819**
R2BLP051 - Voorzieningen honden		
R2TKV0064 - Belastingen overig	40	542
R2TKV0570 - Openbaar groen en (openlucht) recr.	275	0
R2BLP051 - Voorzieningen honden	**315**	**542**
R2BLP054 - Straatverlichting		
R2TKV0210 - Verkeer en vervoer	2.089	0
R2BLP054 - Straatverlichting	**2.089**	**0**
R2BLP055 - Reiniging verhardingen		
R2TKV0210 - Verkeer en vervoer	2.137	0
R2BLP055 - Reiniging verhardingen	**2.137**	**0**
R2BLP056 - Openbaar groen		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	333	2
R2TKV0570 - Openbaar groen en (openlucht) recr.	9.961	167

Beleidsproducten	Rekening 2020 Lasten	Baten
R2BLP056 - Openbaar groen	**10.294**	**168**
R2BLP057 - Zwerfvuilbestrijding		
R2TKV0210 - Verkeer en vervoer	44	-1
R2BLP057 - Zwerfvuilbestrijding	**44**	**-1**
R2BLP063 - Recreatiegebieden		
R2TKV0570 - Openbaar groen en (openlucht) recr.	933	51
R2BLP063 - Recreatiegebieden	**933**	**51**
R2BLP064 - Recreatievaart		
R2TKV0230 - Recreatieve havens	1.004	463
R2BLP064 - Recreatievaart	**1.004**	**463**
R2BLP085 - Speelplaatsen		
R2TKV0570 - Openbaar groen en (openlucht) recr.	780	118
R2BLP085 - Speelplaatsen	**780**	**118**
R2BLP090 - Buitenreclame		
R2TKV0340 - Economische promotie	51	389
R2BLP090 - Buitenreclame	**51**	**389**
Totaal R2PRG014 - Beheer leefomgeving	***45.286***	***16.125***
R2PRG015 - Algemene baten en lasten		
R2BLP006 - Dienstverlening voor derden		
R2TKV0008 - Overige baten en lasten	14.005	14.025
R2TKV0120 - Openbare orde en Veiligheid	1.171	1.171
R2TKV0630 - Inkomensregelingen	4.156	4.156
R2BLP006 - Dienstverlening voor derden	**19.331**	**19.351**
R2BLP053 - Stelposten c.a.		
R2TKV0008 - Overige baten en lasten	656	161
R2TKV0010 - Mutaties reserves	6.129	0
R2BLP053 - Stelposten c.a.	**6.785**	**161**
R2BLP067 - Burgerzaken		
R2TKV0002 - Burgerzaken	2.411	1.311
R2TKV0010 - Mutaties reserves	385	0
R2BLP067 - Burgerzaken	**2.796**	**1.311**
R2BLP079 - Algemene baten en lasten		
R2TKV0005 - Treasury	0	1
R2TKV0008 - Overige baten en lasten	321	219
R2TKV0010 - Mutaties reserves	3.135	19.490
R2TKV0310 - Economische ontwikkeling	0	-237
R2BLP079 - Algemene baten en lasten	**3.456**	**19.474**
R2BLP120 - Vergunningen & leefomgeving		
R2TKV0064 - Belastingen overig	426	0
R2TKV0120 - Openbare orde en Veiligheid	127	0
R2TKV0210 - Verkeer en vervoer	4	0

Beleidsproducten	Rekening 2020 Lasten	Baten
R2TKV0220 - Parkeren	125	0
R2TKV0740 - Milieubeheer	199	0
R2TKV0810 - Ruimtelijke Ordening	10	0
R2TKV0820 - Grondexploitatie (niet-bedr. terr.)	17	0
R2TKV0830 - Wonen en bouwen	593	0
R2BLP120 - Vergunningen & leefomgeving	**1.502**	**0**
Totaal R2PRG015 - Algemene baten en lasten	***33.870***	***40.297***
R2PRG016 - Algemene dekkingsmiddelen		
R2BLP077 - Algemene belastingen		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	257	505
R2TKV0061 - OZB woningen	49	14.059
R2TKV0062 - OZB niet-woningen	0	19.027
R2TKV0064 - Belastingen overig	2.407	726
R2TKV0310 - Economische ontwikkeling	69	75
R2TKV0340 - Economische promotie	391	0
R2BLP077 - Algemene belastingen	**3.172**	**34.392**
R2BLP086 - Gemeentefonds		
R2TKV0007 - Uitkeringen Gemeentefonds	0	354.325
R2TKV0010 - Mutaties reserves	1.779	0
R2BLP086 - Gemeentefonds	**1.779**	**354.325**
R2BLP094 - Dividend		
R2TKV0005 - Treasury	14	321
R2TKV0320 - Fysieke bedrijfsinfrastructuur	40	0
R2TKV0510 - Sportbeleid en activering	2	0
R2TKV0640 - Begeleide participatie	0	0
R2TKV0820 - Grondexploitatie (niet-bedr. terr.)	0	0
R2BLP094 - Dividend	**56**	**321**
R2BLP100 - Financiering		
R2TKV0005 - Treasury	-790	0
R2BLP100 - Financiering	**-790**	**0**
Totaal R2PRG016 - Algemene dekkingsmiddelen	***4.218***	***389.037***
R2PRG017 - Overhead		
R2BLP102 - Management		
R2TKV0004 - Overhead	6.162	10
R2TKV0010 - Mutaties reserves	908	0
R2TKV0064 - Belastingen overig	12	0
R2BLP102 - Management	**7.082**	**10**
R2BLP103 - Financiën, toezicht en controle		
R2TKV0004 - Overhead	6.592	59
R2TKV0010 - Mutaties reserves	0	31
R2BLP103 - Financiën, toezicht en controle	**6.592**	**90**
R2BLP104 - P&O/HRM		
R2TKV0004 - Overhead	4.754	77

Beleidsproducten	Rekening 2020 Lasten	Baten
R2TKV0008 - Overige baten en lasten	24	0
R2TKV0010 - Mutaties reserves	0	77
R2BLP104 - P&O/HRM	**4.777**	**154**
R2BLP105 - Inkoop, aanbest. & contractman.		
R2TKV0004 - Overhead	703	0
R2BLP105 - Inkoop, aanbest. & contractman.	**703**	**0**
R2BLP106 - Interne en externe communicatie		
R2TKV0004 - Overhead	2.643	3
R2BLP106 - Interne en externe communicatie	**2.643**	**3**
R2BLP107 - Juridische zaken		
R2TKV0004 - Overhead	1.629	0
R2BLP107 - Juridische zaken	**1.629**	**0**
R2BLP108 - Bestuurszaken en best. ondersteuning		
R2TKV0004 - Overhead	2.633	158
R2TKV0010 - Mutaties reserves	64	0
R2BLP108 - Bestuurszaken en best. ondersteuning	**2.697**	**158**
R2BLP109 - Informatievoorziening & automatis.		
R2TKV0004 - Overhead	10.376	310
R2TKV0010 - Mutaties reserves	175	144
R2BLP109 - Informatievoorziening & automatis.	**10.551**	**454**
R2BLP110 - Facilitaire zaken en huisvesting		
R2TKV0004 - Overhead	5.195	38
R2TKV0010 - Mutaties reserves	0	90
R2BLP110 - Facilitaire zaken en huisvesting	**5.195**	**128**
R2BLP111 - Documentaire informatievoorziening		
R2TKV0004 - Overhead	1.415	9
R2BLP111 - Documentaire informatievoorziening	**1.415**	**9**
R2BLP112 - Managementondersteuning		
R2TKV0004 - Overhead	4.354	58
R2BLP112 - Managementondersteuning	**4.354**	**58**
R2BLP113 - Correctie overhead		
R2TKV0004 - Overhead	-2.865	0
R2BLP113 - Correctie overhead	**-2.865**	**0**
Totaal R2PRG017 - Overhead	***44.774***	***1.064***
R2PRG018 - Onvoorziene uitgaven		
R2BLP091 - Onvoorzien		
R2TKV0004 - Overhead	9	0
R2BLP091 - Onvoorzien	**9**	**0**
Totaal R2PRG018 - Onvoorziene uitgaven	***9***	***0***

Beleidsproducten	Rekening 2020 Lasten	Baten
R2PRG019 - Vennootschapsbelasting		
R2BLP101 - Vennootschapsbelasting (Vpb)		
R2TKV0009 - Vennootschapsbelasting (Vpb)	266	0
R2BLP101 - Vennootschapsbelasting (Vpb)	**266**	**0**
Totaal R2PRG019 - Vennootschapsbelasting	***266***	***0***
R2PRG020 - Sociale basis		
R2BLP001 - Kunst en cultuur		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	0	274
R2TKV0530 - Cultuurpresentatie, prod. en partic.	7.607	100
R2TKV0540 - Musea	287	0
R2TKV0560 - Media	2.525	0
R2BLP001 - Kunst en cultuur	**10.419**	**374**
R2BLP002 - Historisch Centrum Leeuwarden		
R2TKV0540 - Musea	1.294	122
R2BLP002 - Historisch Centrum Leeuwarden	**1.294**	**122**
R2BLP114 - Onderwijs		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	0	420
R2TKV0410 - Openbaar basisonderwijs	972	224
R2TKV0420 - Onderwijshuisvesting	8.848	1.180
R2TKV0430 - Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	10.345	6.182
R2TKV0610 - Samenkracht en burgerparticipatie	750	1
R2BLP114 - Onderwijs	**20.916**	**8.007**
R2BLP115 - Sociale integratie achterst. groepen		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	251	72
R2TKV0610 - Samenkracht en burgerparticipatie	1.329	388
R2TKV0681 - Geëscaleerde zorg 18+	24.937	796
R2TKV0710 - Volksgezondheid	83	0
R2BLP115 - Sociale integratie achterst. groepen	**26.600**	**1.256**
R2BLP116 - Burgerkracht		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	5	450
R2TKV0610 - Samenkracht en burgerparticipatie	1.582	1
R2TKV0620 - Wijkteams	1.686	7
R2BLP116 - Burgerkracht	**3.273**	**458**
R2BLP117 - Sport, bewegen en gezondheidsbeleid		
R2TKV0510 - Sportbeleid en activering	392	60
R2TKV0520 - Sportaccommodaties	216	0
R2TKV0710 - Volksgezondheid	1.549	0
R2BLP117 - Sport, bewegen en gezondheidsbeleid	**2.158**	**60**
Totaal R2PRG020 - Sociale basis	***64.660***	***10.276***
R2PRG021 - Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning		
R2BLP084 - Zorg voor de Jeugd		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	23	0
R2TKV0610 - Samenkracht en burgerparticipatie	100	0

Beleidsproducten	Lasten	Rekening 2020 Baten
R2TKV0620 - Wijkteams	1.992	0
R2TKV0672 - Maatwerkdienstverlening 18-	32.962	-39
R2TKV0682 - Geëscaleerde zorg 18-	7.216	0
R2TKV0710 - Volksgezondheid	3.523	0
R2BLP084 - Zorg voor de Jeugd	**45.816**	**-39**
R2BLP118 - Maatschappelijke ondersteuning		
R2TKV0610 - Samenkracht en burgerparticipatie	1.820	0
R2TKV0620 - Wijkteams	12.743	24
R2TKV0660 - Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	2.599	8
R2TKV0671 - Maatwerkdienstverlening 18+	27.784	4.330
R2TKV0681 - Geëscaleerde zorg 18+	70.443	443
R2BLP118 - Maatschappelijke ondersteuning	**115.389**	**4.804**
Totaal R2PRG021 - Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning	***161.205***	***4.765***
Totaal	**624.368**	**639.860**

Gemeente Leeuwarden

Trends in Beeld 2021

Leeuwarden in cijfers, grafieken en kaarten

Rapportage, Statistiek & Onderzoek, Gemeente Leeuwarden
27 mei 2021

Michelle Melens
Jaap Stuiver
Erik van den Akker
Ettje Tigchelaar

Trends in Beeld 2021

Inleiding

In dit rapport vindt u de actuele (trend-)gegevens over gemeente Leeuwarden tot en met het jaar 2020. Dit rapport is gemaakt om inzicht te verkrijgen in trends op de hoofdlijnen die te maken hebben met vrijwel alle gemeentelijke beleidsvelden. Deels als basis en motivatie voor nieuw beleid, deels om te zien om wat werkt en wat (nog) niet werkt. Ook kan het zicht verschaffen op elkaar tegenwerkende situaties of bewegingen waardoor de gemeentelijke beleidsinspanningen mogelijk worden overtroffen of te niet gedaan. Zoals de coronacrisis veel doelstellingen en verwachtingen overhoopgegooid heeft. De opgenomen grafieken zijn vooral bedoeld om signalerend te zijn; indien bekend, is een korte verklaring gegeven van opgetreden ontwikkelingen. Vanwege de grote variatie in onderwerpen is het aan te bevelen om per onderwerp een inhoudelijk deskundige te raadplegen als meer informatie, een verdere verklaring of uitleg over een opgetreden trendbreuk nodig is.

Overzicht van de onderwerpen:

1. Algemene trends
2. Cultuur
3. Sport
4. Jeugd en onderwijs
5. Sociaal maatschappelijke ontwikkeling
6. Werk en inkomen
7. Economie en toerisme
8. Wonen en milieu
9. Infrastructuur en mobiliteit
10. Beheer en leefomgeving
11. Veiligheid, openbare orde en handhaving
12. Bestuur en middelen

De gebruikte bronnen zijn vaak landelijk (CBS, werkgelegenheidsregister), maar ook gemeentelijke bronnen zijn benut (wijk- en dorpsenquêtes). Alle grafieken en tabellen zijn voorzien van een korte toelichting. Onderstaand een korte omschrijving van de opvallendste aspecten, inclusief achtergrondschets welke van belang is voor de juiste interpretatie van de gegevens (o.a. de gemeentelijke herindelingen).

Achtergrond bij de interpretatie van de gegevens

Gemeente Leeuwarden is een gemeente waarvan het inwonertal jaarlijks met zo'n 500-600 inwoners toeneemt. Door de twee herindelingen in 2014 en 2018 kwamen er zo'n 24.000 extra inwoners bij. Deze herindelingen werken door in allerlei cijfers. Bijvoorbeeld op het gebied van overlast, zo is er op het platteland minder overlast van burengerucht veelal omdat er relatief meer vrijstaande woningen staan. Ook is het aandeel huurwoningen er lager. Bij het beschouwen van trends is het goed dit in het achterhoofd te houden.

Een andere trend is de vergrijzing. De komende 20 jaar gaat vooral het aantal (en aandeel) 65-plussers toenemen en het aantal 20 tot 64-jarigen afnemen. De afgelopen jaren is er al sprake van vergrijzing geweest, dit heeft gevolgen voor oordelen over de leefomgeving en de gewenste voorzieningen en het gebruik daarvan.

Eveneens spelen de wooncrisis en de coronacrisis een rol. Zo heeft gemeente Leeuwarden in 2020 voor het eerst in jaren een positief migratiesaldo met overig Nederland (exclusief Friesland). Vanaf 2018 was hier al iets van een kentering zichtbaar. Wellicht speelt de krapte op de woningmarkt/ wooncrisis hierin een rol omdat deze krapte zich in de Randstad eerder liet voelen. Op economisch gebied, denk aan banengroei, inkomensgroei en afname werkloosheid ging het sinds 2015 niet slecht. Tot april 2019 tot de meest recente gegevens van april 2020, toen was weer sprake van een (lichte) banenkrimp in Leeuwarden na jaren van sterke banengroei. De coronacrisis zorgde onder andere voor een dalende bezetting van binnenstadsparkeergarages en minder vrijetijdsbezoek in 2020.

Tenslotte is het goed om u te realiseren dat Leeuwarden een studentenstad is. Bij veel wijk- en dorpsenquête uitkomsten zit als achterliggend gegeven dat veel 'aandachtswijken' zowel veel studentenhuishoudens tellen als bijstandshuishoudens, twee verschillende groepen in één wijk. Waarbij de studenten vaak blijk geven van een optimistisch toekomstbeeld. Gemeente Leeuwarden heeft vanwege haar opleidingsfunctie/hbo-stad structureel een positief migratiesaldo van 15 t/m 19-jarigen, lees voornamelijk studenten. Op iets oudere leeftijd vertrekt een deel van deze groep weer.

Inhoud

Hoofdstuk 1 - Algemene trends 7
1.1 Ontwikkeling inwonersaantal 7
1.2 Prognose groene en grijze druk totale bevolking 7
1.3 Migratiesaldo 8
1.4 Migratiesaldo naar leeftijdsgroep 8
1.5 Positie Woonaantrekkelijkheidsindex en Sociaal Economische Index 9
1.6 Samenstellende elementen positie Woonaantrekkelijkheidsindex 9
1.7 Samenstellende elementen positie Sociaal Economische Index 10
1.8 Rang per onderdeel op Atlas voor Gemeente 11
Hoofdstuk 2 - Cultuur 12
2.1 Aantal banen (15 uur of meer) in bedrijfsklasse kunst 12
2.2 Aantal vestigingen in bedrijfsklasse kunst 12
2.3 Bezoekersaantallen musea 13
2.4 Percentage met anderen muziek maken of andere creatieve zaken 14
2.5 Deelname volwassenen aan kunstzinnige activiteiten naar opleidingsniveau 14
2.6 Gebruik en voldoende aanwezig zijn Bibliotheek en Kunstkade 15
2.7 Gebruik Kunstkade naar wijk gemiddelde 2018-2020 16
2.8 Gebruik Bibliotheek naar wijk gemiddelde 2018-2020 17
2.9 Rapportcijfer Bibliotheek en Kunstkade 18
2.10 Bekendheid en enthousiasme triënnales 18
2.11 Enthousiasme triënnales naar wijk 19
Hoofdstuk 3 - Sport 20
3.1 Gebruik van gemeentelijke zaalaccommodaties (in uren) 20
3.2 Gebruik van gemeentelijke accommodaties (in uren) 20
3.3 Aantal bezoeken zwembaden 21
3.4 Rang per themaonderdeel sport/gezondheid op Atlas voor Gemeenten 21
3.5 Hoe vaak sporten 22
3.6 Minstens 1x per week sporten naar wijk 23
Hoofdstuk 4 - Jeugd & Onderwijs 24
4.1 Ontwikkelingen leerlingen (speciaal) basisonderwijs 24
4.2 Ontwikkeling aantal hbo-studenten tegenover 17 t/m 24-jarigen 25
4.3 Aantal bo-, vo- en mbo-leerlingen en hbo- en wo-studenten 25
4.4 Aantal leerlingen voortgezet onderwijs 26
4.5 Prognose aantal leerlingen voortgezet onderwijs 26
4.6 Geïndexeerde prognose aantal leerlingen voortgezet onderwijs 27
4.7 Aantal wo-studenten 27
4.8 Aantal hbo-studenten 28
Hoofdstuk 5 - Sociaal Maatschappelijke Ontwikkeling 29
5.1 Geluksgevoel naar wijk 29
5.2 Goede gezondheid naar wijk 30
5.3 Contact met buren 31
5.4 Contact met vrienden 31
5.5 Eenzaamheid 32
5.6 Gevoel van eenzaamheid naar dagelijkse hoofdbezigheid 32
5.7 Deelname activiteiten wijkgebouw of dorpshuis 33
5.8 Contact met wijkpanel of dorpsbelang 33
5.9 Functioneren wijkpanel of dorpsbelang 34
5.10 Vrijwilligerswerk verricht 34
5.11 Reden waarom geen vrijwilligerswerk gedaan wordt 35
5.12 Geven en willen geven van mantelzorg 35

5.13 (Mentale) gezondheid, beperkingen en mentale verslechtering door Coronacrisis per wijk36
5.14 Bekendheid welzijnsvoorzieningen....37
5.15 Gebruik Welzijnsvoorzieningen....37
5.16 Afgelopen 12 maanden gediscrimineerd gevoeld....38
5.17 Aantal personen met een maatwerkarrangement (WMO) per 1.000 inwoners....38
5.18 Gemeentelijke uitgaven WMO-maatwerkvoorzieningen, vergelijking....39
5.19 Gemeentelijke uitgaven WMO-maatwerkvoorzieningen, trend....40
5.20 Aantal WMO-cliënten per 1000 inwoners in een wijk....41
5.21 Aantal WMO-cliënten per 1000 inwoners van 65 jaar en ouder in een wijk....42
5.22 Kinderen in armoede....43
Hoofdstuk 6 - Werk & Inkomen....44
6.1 Geïndexeerde aantallen in het kader van Wet Werk en Bijstand (WWB)....44
6.2 Geïndexeerde aantallen WW-uitkeringen....44
6.3 Openstaande fraudevorderingen per 100 uitkeringsgerechtigden....45
6.4 Geïndexeerde openstaande vorderingen....45
6.5 Openstaande verhaalvorderingen per 100 uitkeringsgerechtigden....46
6.6 Gestandaardiseerd huishoudinkomen in Gemeente Leeuwarden en Nederland....46
6.7 Gestandaardiseerd huishoudinkomen naar 10%-groep....47
6.8 Huishoudinkomen naar woningeigendom....47
6.9 Gemiddeld besteedbaar huishoudinkomen naar inkomstenbron....48
6.10 Geïndexeerd gemiddeld besteedbaar huishoudinkomen naar inkomstenbron....48
6.11 Gemiddeld besteedbaar huishoudinkomen volgens eigen opgave....49
6.12 Moeite met rondkomen....49
6.13 Woonlasten als percentage van het netto huishoudinkomen....50
6.14 Gemeentelijke woonlasten één- en meerpersoonshuishoudens....50
Hoofdstuk 7 - Economie & Toerisme....51
7.1 Geïndexeerde werkgelegenheid gemeente Leeuwarden, Friesland en Nederland....51
7.2 Ontwikkeling aantal banen (15 uur per week of meer)....51
7.3 Omvang werkgelegenheid naar sectoren....52
7.4 Geïndexeerd aantal bedrijfsvestigingen....53
7.5 Totaal aantal banen en bedrijven watertechnologie....54
7.6 Werkzame beroepsbevolking naar beroepsniveau....55
7.7 Aantal elektrische voertuigen....55
7.8 Ontwikkeling leegstaande winkels kernwinkelstraten....56
7.9 Ontwikkeling aantal panden met functie winkel....56
7.10 Functieveranderingen in de hele Binnenstad, aantal panden....57
7.11 Aantal overnachtingen in Friesland....57
7.12 Aantal overnachtingen in Friesland vanuit Europa....58
7.13 Geïndexeerd aantal overnachtingen in Friesland en Nederland....58
7.14 Aantal hotelovernachtingen in Friesland....59
7.15 Geïndexeerd aantal hotelovernachtingen in Friesland en Nederland....59
7.16 Aantal overnachtingen Friesland naar logiesvorm....60
7.17 Herkomst vrije tijdsbezoeken....60
7.18 Aantal vrijetijdsbezoeken per 1000 inwoners....61
7.19 Hoofdreden voor bezoek....61
7.20 Ondernomen activiteiten....62
Hoofdstuk 8 - Wonen & Milieu....63
8.1 Verandering woningvoorraad....63
8.2 Percentage groei woningvoorraad ten opzichte van bestaande voorraad....63
8.3 Verleende bouwvergunningen woningen in grote Friese gemeenten....64
8.4 Verleende bouwvergunningen woningen naar eigendom....64
8.5 Ontwikkeling aantal bewoners nieuwbouwbuurten....65

8.6 Gemiddelde verkoopprijs gemeente Leeuwarden, Friesland en Nederland 65
8.7 Gemiddelde WOZ-waarde gemeente Leeuwarden, Friesland en Nederland 66
8.8 Koopwoningen op Funda in stad Leeuwarden en stad Groningen 66
8.9 Koopwoningen op Funda naar prijsklasse stad Leeuwarden 67
8.10 Geschatte verkoopprijs eigen koopwoning 67
8.11 Verhuisplannen 68
8.12 Verhuisreden en waarheen 70
8.13 Voorkeurstype, prijs 71
8.14 Gewenste prijsklasse en huur 72
8.15 Bekende energielabels woningen 73
8.16 Maandelijkse energiekosten naar woningtype 74
8.17 Gemiddeld gasverbruik woningen 74
8.18 Gemiddeld elektriciteitsverbruik woningen 75
8.19 Opgewekte zonne-energie per inwoner 75
8.20 Afvalstoffenheffing per huishouden in euro's 76
8.21 Aandeel afval gescheiden ingezameld 76
8.22 Huishoudelijk afval in kg per inwoner naar soort 77
8.23 Afval apart houden volgens bewoners 78
8.24 Maximum- en minimumtemperatuur Eelde en gemiddelde jaartemperatuur de Bildt 79
8.25 Kennis van energietransitie 80
8.26 Getroffen verduurzamingsmaatregelen 80
8.27 Verduurzamingsplannen 81
8.28 Bekendheid energieloket 82
8.29 Bekendheid energiecoaches voor minima 83
Hoofdstuk 9 - Infrastructuur & Mobiliteit 84
9.1 Aantal geparkeerde auto's in de zes Leeuwarder parkeergarages 84
9.2 Straat parkeren in en rond Binnenstad 84
9.3 Kort parkeren zes parkeergarages en parkeren in en rond de binnenstad 85
9.4 Kort parkeren zes parkeergarages en parkeren in en rond de binnenstad 85
9.5 Aantal gestalde (brom-)fietsen in fietsenstallingen 86
9.6 Voornaamste vervoersmiddel vrijetijdsbezoekers diverse steden 86
9.7 Parkeermogelijkheden auto bij woning en stads- en streekbussen 87
Hoofdstuk 10 - Beheer & Leefomgeving 88
10.1 Saldo voor-/achteruitgang de afgelopen jaren per wijk of dorp 88
10.2 Oordeel bewoners vooruitgang van wijk of dorp in het afgelopen jaar 89
10.3 Top 5 van categorieën meldingen over openbare ruimte 89
10.4 Percentage inwoners dat zicht vaak ergert aan zaken in de buurt, deel 1 90
10.5 Percentage inwoners tevreden met woonomgeving 90
10.6 Percentage groen in de wijk 91
10.7 Percentage verharding per buurt stad Leeuwarden 92
10.8 Aantal auto’s per km2 per wijk 93
Hoofdstuk 11 - Veiligheid, Openbare Orde & Handhaving 94
11.1 Veiligheidsprestatie Index (rapportcijfer) 94
11.2 Gemiddelde score Veiligheidsprestatie Index naar wijk 95
11.3 Veiligheidsprestatie-index naar item (rapportcijfer) 96
Hoofdstuk 12 - Bestuur & Middelen 97
12.1 Gemeentelijke heffingen per inwoner 97
12.2 Percentage tijdige betalingen 98
12.3 Gemiddelde aantal dagen voor betalingen 98
12.4 Aantal beltransacties per inwoner 99
12.5 Aantal DigID-transacties per kwartaal 99
12.6 Corona, % besmette, in ziekenhuis opgenomen en overleden inwoners 100

Hoofdstuk 1 - Algemene trends

1.1 Ontwikkeling inwonersaantal

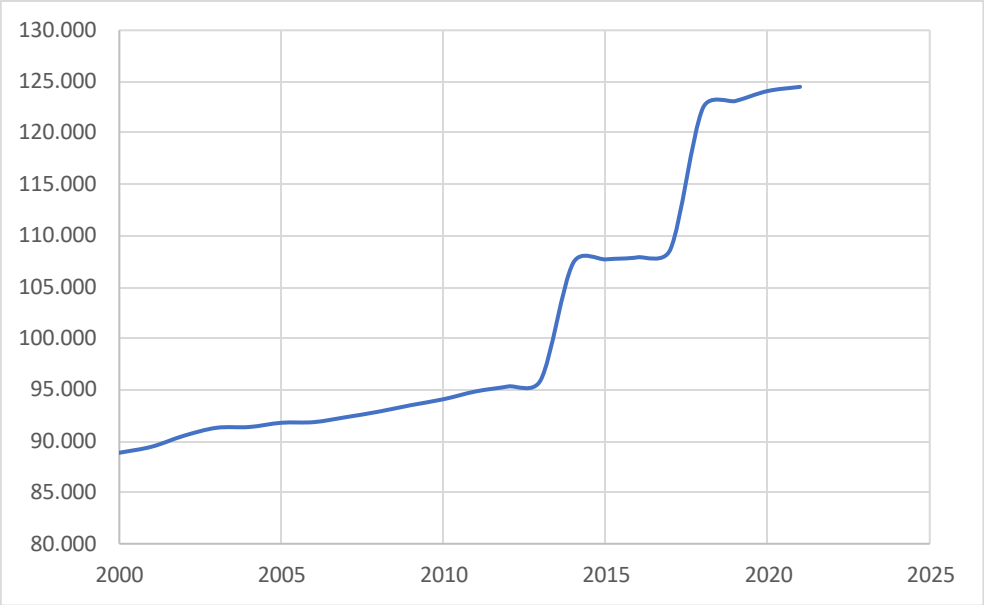

Bron: Gemeente Leeuwarden

Gemeente Leeuwarden groeit jaarlijks gemiddeld met zo'n 500-600 inwoners. Door de beide herindelingen (2014 en 2018) kwamen er zo'n 24.000 inwoners extra bij.

1.2 Prognose groene en grijze druk totale bevolking

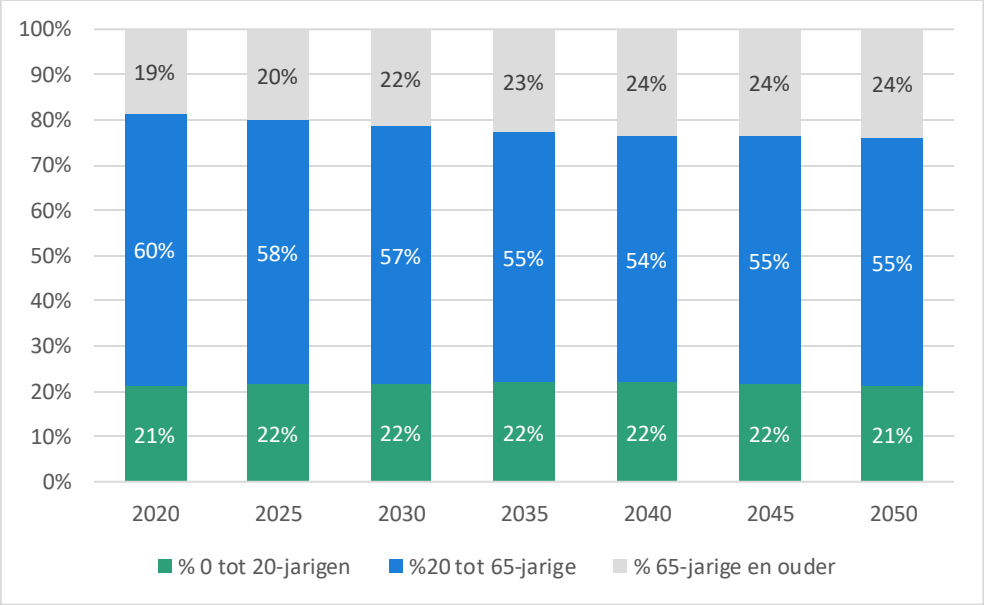

Bron: CBS

De komende 20 jaar gaat vooral het aantal (en aandeel) 65-plussers toenemen en het aantal 20 tot 64-jarigen afnemen.

1.3 Migratiesaldo

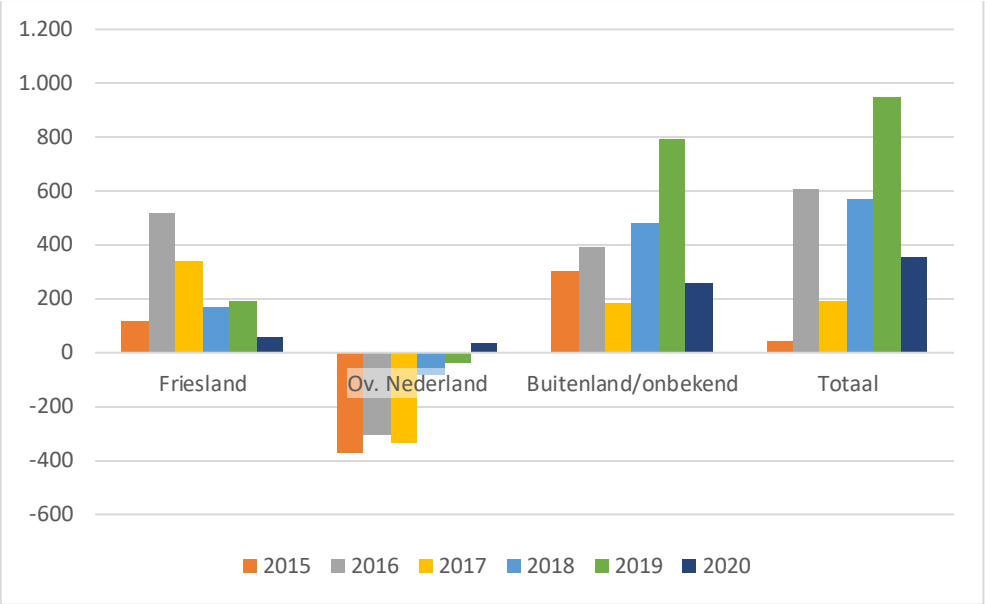

Bron: Gemeente Leeuwarden

Gemeente Leeuwarden heeft in 2020 voor het eerst in jaren een positief migratiesaldo met overig Nederland (exclusief Friesland). Vanaf 2018 was hier al iets van een kentering zichtbaar. Wellicht speelt de krapte op de woningmarkt, die zich in de randstad eerder liet voelen, hierin een rol.

1.4 Migratiesaldo naar leeftijdsgroep

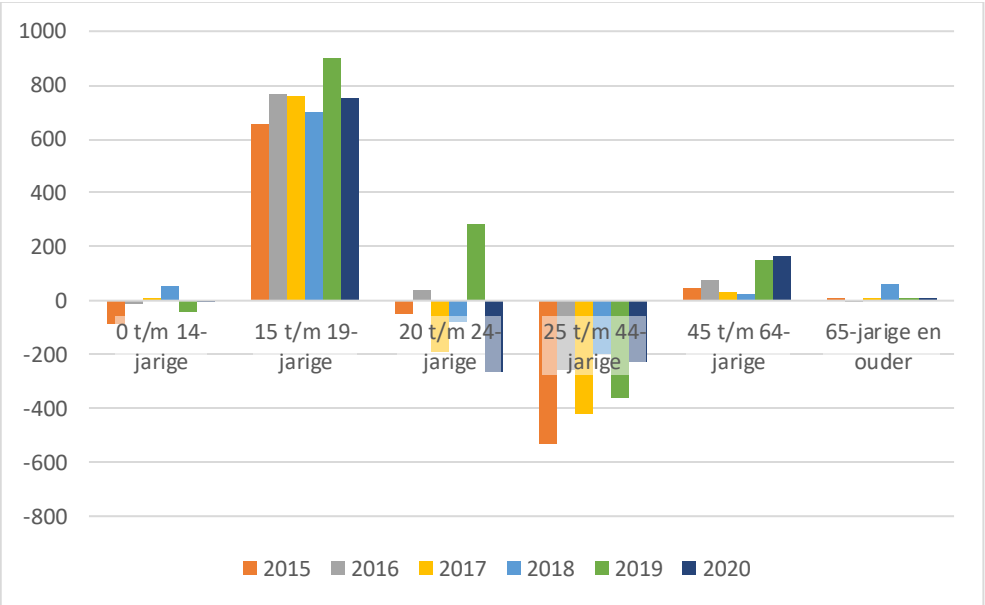

Bron: Gemeente Leeuwarden

Gemeente Leeuwarden heeft structureel een positief migratiesaldo van 15 t/m 19-jarigen, lees voornamelijk studenten. Het positieve saldo van 20 t/m 24-jarigen in 2019 kan wellicht komen door de toevoeging van zo'n 500 studio's in de vorm van Markt058 (het voormalig AEGON-pand).

1.5 Positie Woonaantrekkelijkheidsindex en Sociaal Economische Index

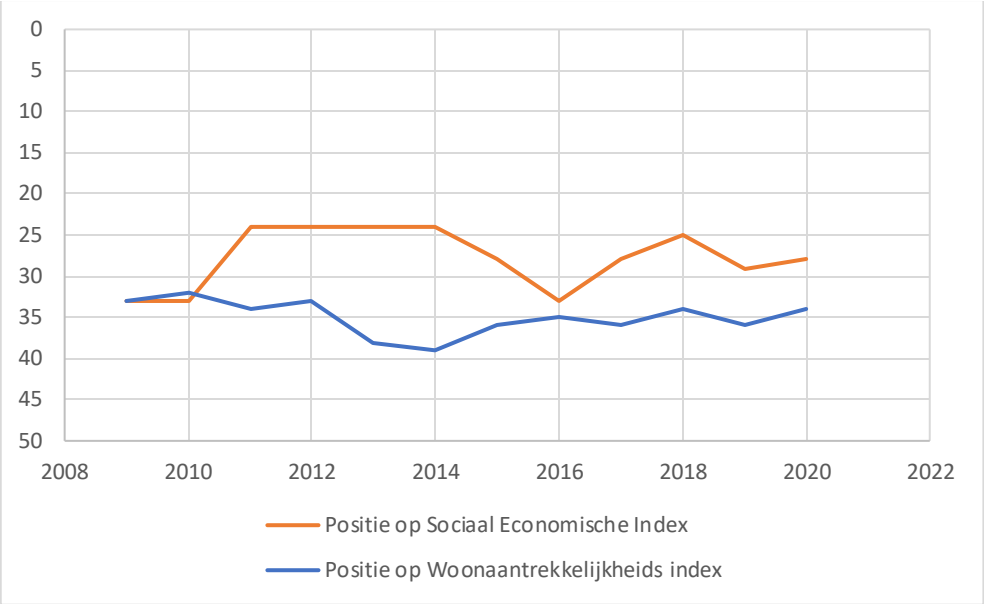

Bron: Atlas voor Gemeenten

Hierbij geldt hoe hoger des te beter. In die zin is de positie van Gemeente Leeuwarden in de atlas van 2020 iets verbeterd ten opzichte van 2019 op beide indexen.

1.6 Samenstellende elementen positie Woonaantrekkelijkheidsindex

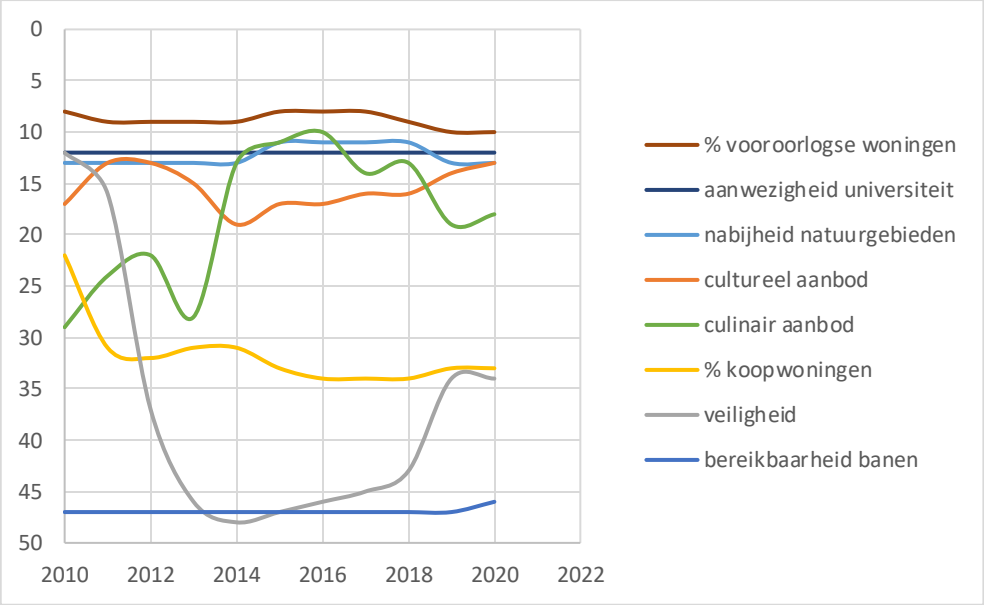

Bron: Atlas voor Gemeenten

Veel zaken liggen vrij vast. Qua positie op veiligheid heeft Gemeente Leeuwarden een positieve verbetering doorgemaakt. Over een periode van 10 jaar geldt dat ook voor het culinair aanbod. En vanaf 2014 heel duidelijk voor het cultureel aanbod. Gemeente Leeuwarden scoort met 5 items een top 20 plaats. De bereikbaarheid van banen blijft achter. Dit geeft aan hoe belangrijk snelle verbindingen zijn met andere grote werkgelegenheidsconcentraties, zoals Groningen, Zwolle en de Randstad dan wel Noord-Holland.

1.7 Samenstellende elementen positie Sociaal Economische Index

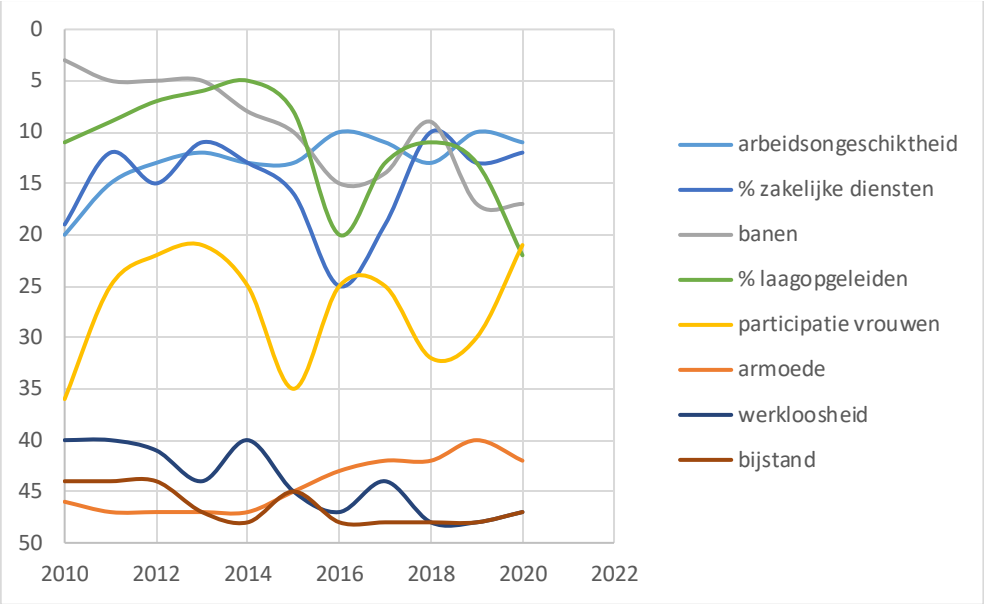

Bron: Atlas voor Gemeenten

Gemeente Leeuwarden heeft relatief weinig arbeidsongeschikten, relatief veel banen in zakelijke diensten en op zich veel banen ten opzichte van de bevolking. Echter met betrekking tot het aandeel mensen in de bijstand, werkloos of in de armoede dan zit Gemeente Leeuwarden bij de 10 minst scorende gemeenten op dit onderdeel. Een grote inkomende arbeidspendel zorgt voor deze tegenstrijdigheid.

1.8 Rang per onderdeel op Atlas voor Gemeente

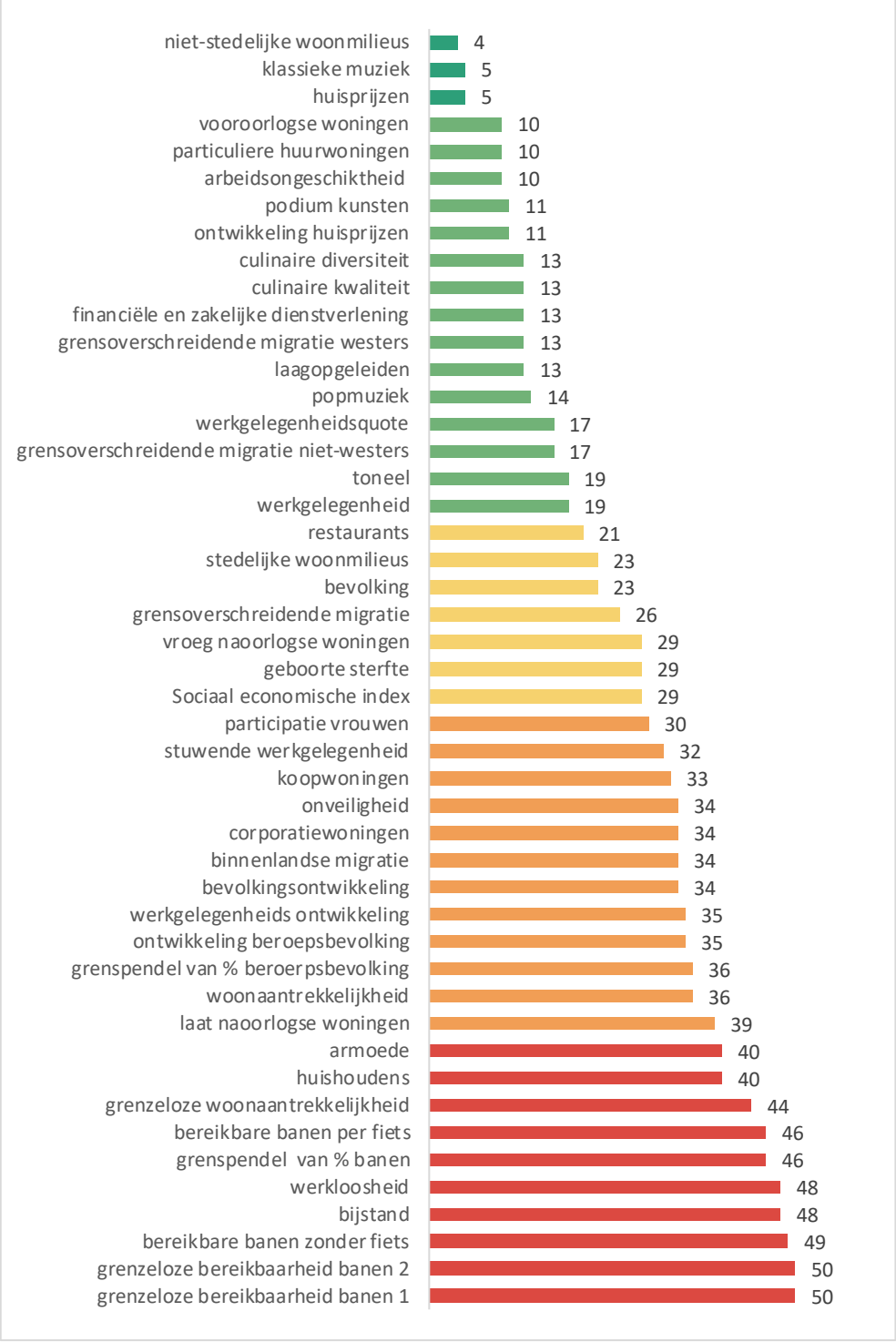

Bron: Atlas voor Gemeenten

Zonder te veel op details in te gaan, Gemeente Leeuwarden biedt heel veel elementen voor een prettig woonmilieu, een divers en op zich betaalbare woningvoorraad, veel voorzieningen/cultuur. Echter met een gebrek aan voldoende (bereikbare) banen. Dit komt door de ligging, andere grote werkgelegenheidsconcentraties liggen relatief ver weg in reistijd of afstand.

Hoofdstuk 2 - Cultuur

2.1 Aantal banen (15 uur of meer) in bedrijfsklasse kunst

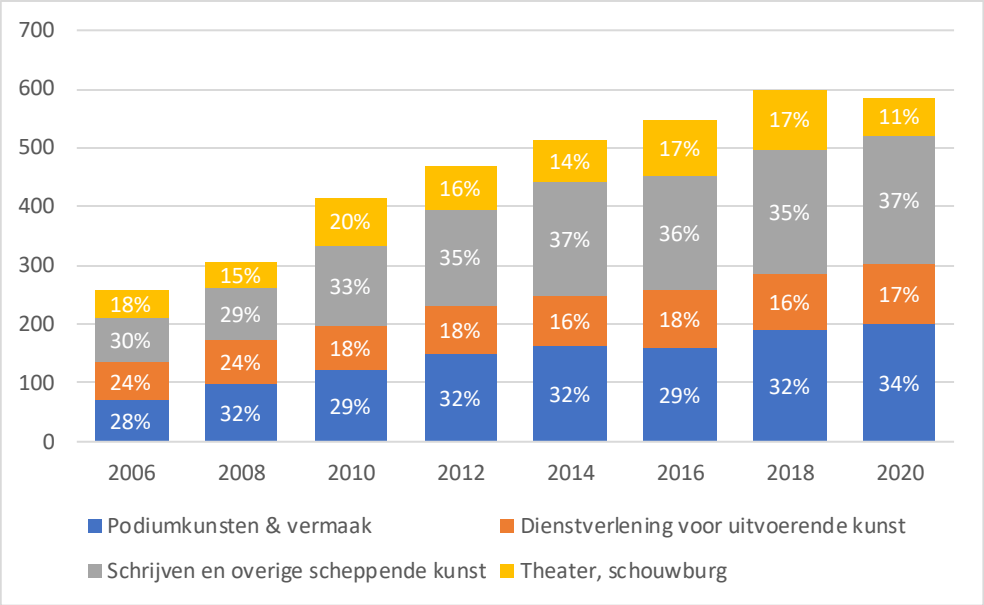

Bron: Werkgelegenheidsregister

Het aantal banen van 15 uur of meer per week in de bedrijfsklasse kunst in gemeente Leeuwarden is tussen 2006 en 2018 toegenomen van 250 naar 600. Sindsdien is sprake van stabilisatie.

2.2 Aantal vestigingen in bedrijfsklasse kunst

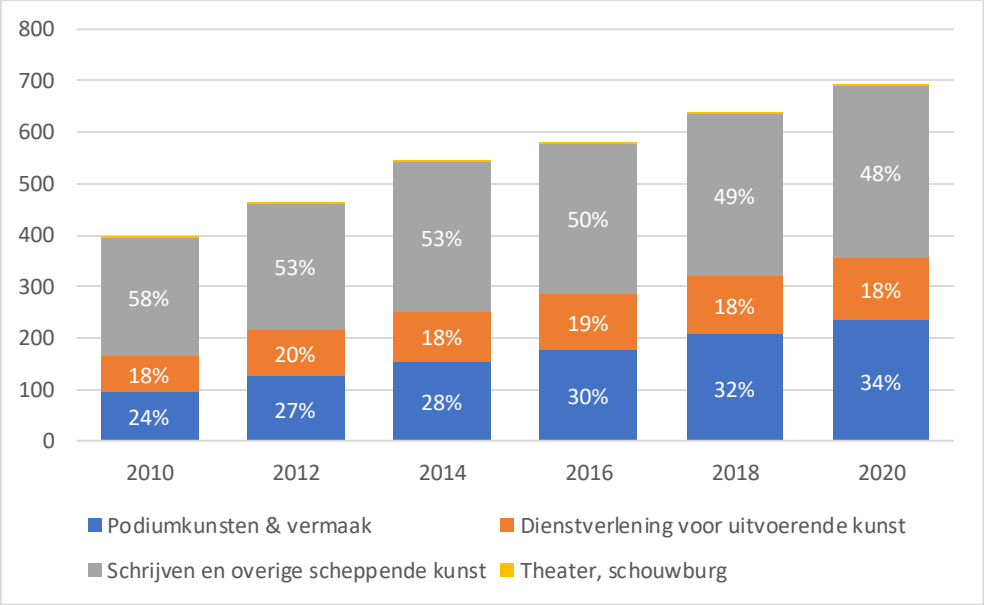

Bron: Werkgelegenheidsregister

De groei van het aantal bedrijfsvestigingen in de bedrijfsklasse kunst gaat gestaag door. Schrijven en overige scheppende kunst is met ruim 300 vestigingen het grootst.

2.3 Bezoekersaantallen musea

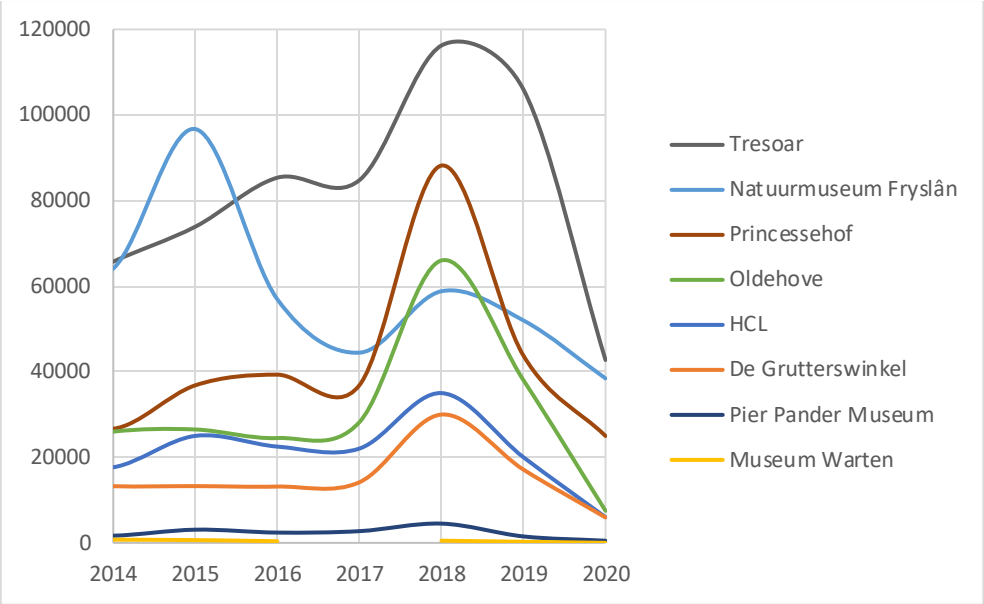

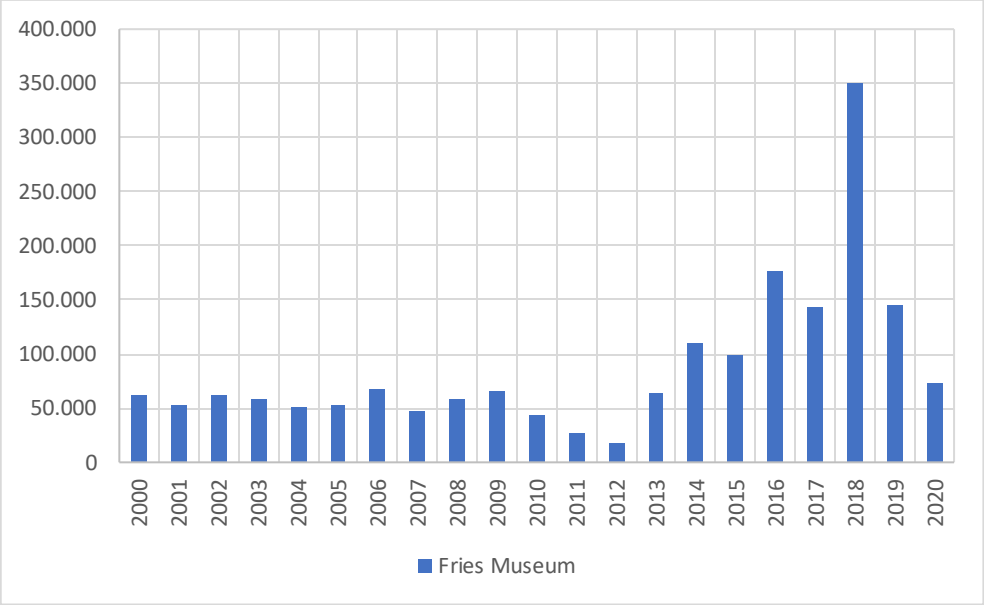

Bron: Musea in Gemeente Leeuwarden

Hert fan Fryslân is per 2020 permanent gesloten. In Culturele Hoofdstadjaar 2018 piekten de bezoekersaantallen van musea, in 2020 dalen deze sterk door twee lockdowns in verband met corona.

2.4 Percentage met anderen muziek maken of andere creatieve zaken

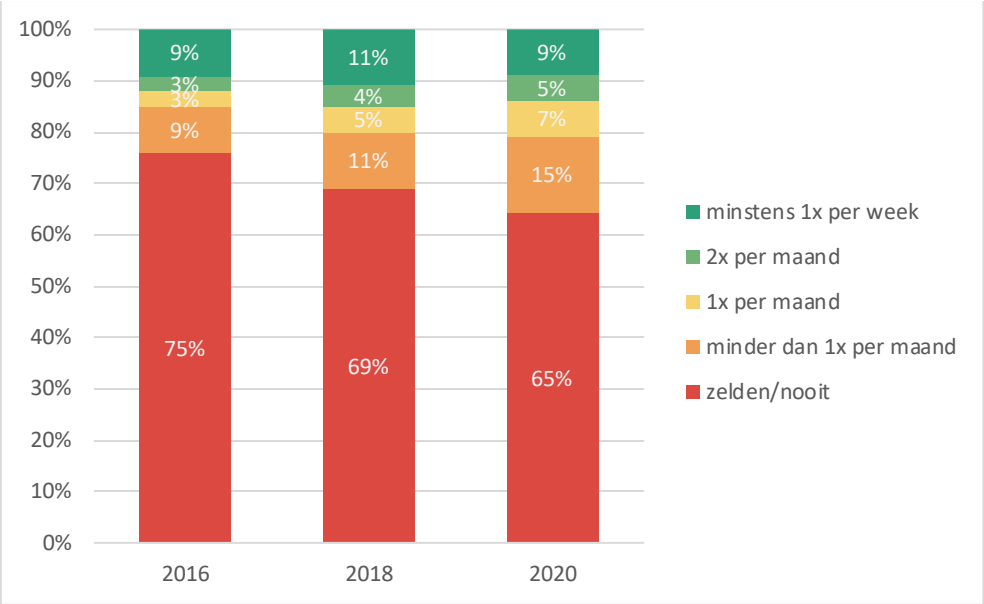

Bron: Wijk- en dorpsenquête

Het percentage inwoners dat regelmatig bezig is met een creatieve hobby is door de jaren heen vrij stabiel. Het percentage inwoners dat aangeeft zelden of nooit creatief bezig te zijn met andere n daalt licht. Hierdoor stijgt het percentage dat aangeeft (minder dan) 1 keer per maand creatief bezig te zijn.

2.5 Deelname volwassenen aan kunstzinnige activiteiten naar opleidingsniveau

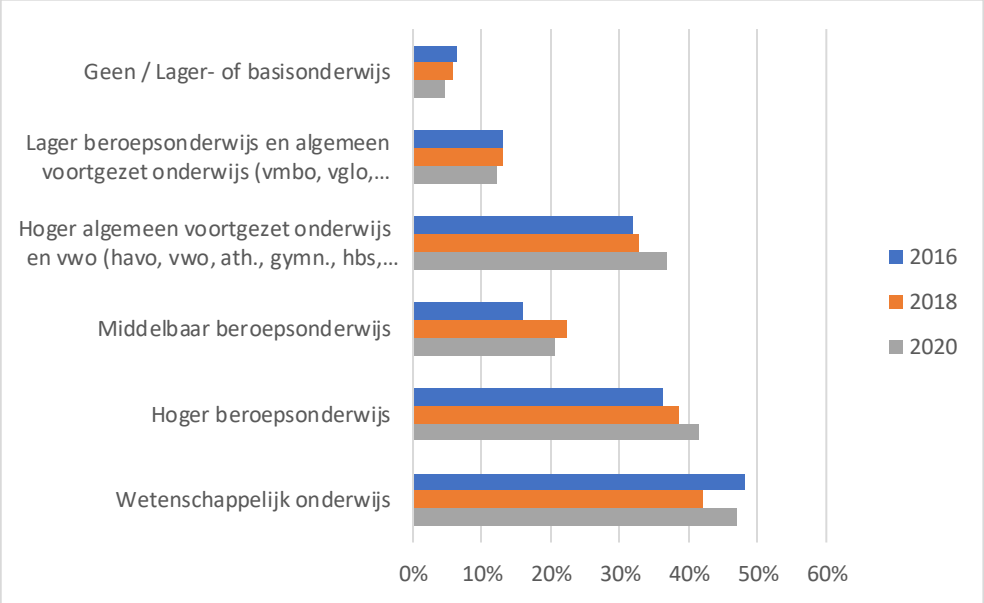

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

Over het algemeen geldt dat hoger opgeleiden vaker aan kunstzinnige activiteiten doen. Dit beeld is over de periode 2016-2020 vrij stabiel.

2.6 Gebruik en voldoende aanwezig zijn Bibliotheek en Kunstkade

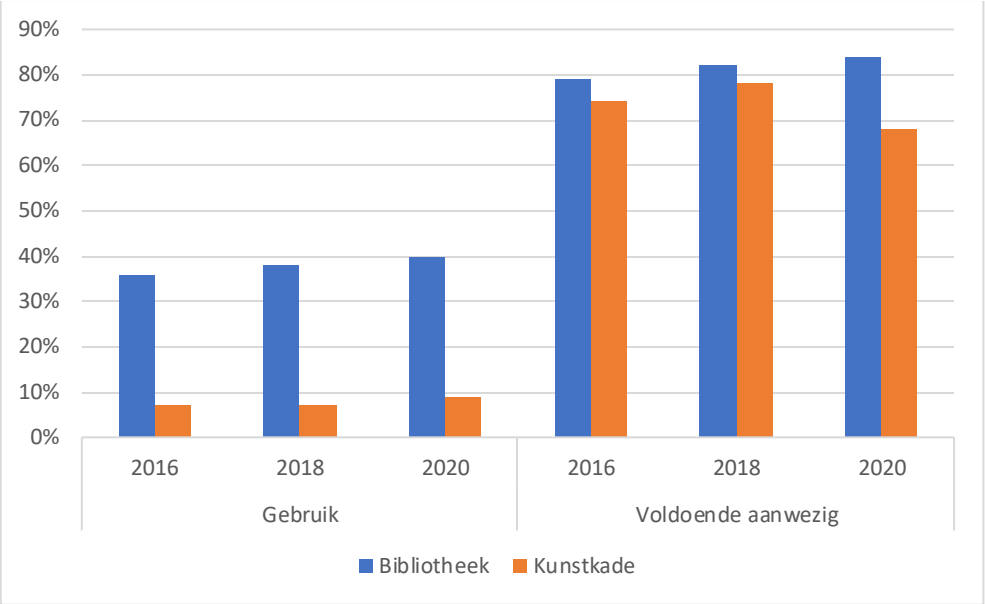

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

Volgens de respondenten op de Wijk- en Dorpsenquête (een steekproef onder inwoners van 18 t/m 84 jaar) neemt het gebruik van zowel de bibliotheek en Kunstkade iets toe. Ook vinden steeds meer mensen dat de Bibliotheek voldoende aanwezig is. Voldoende aanwezigheid van Kunstkade piekte in 2018.

2.7 Gebruik Kunstkade naar wijk gemiddelde 2018-2020

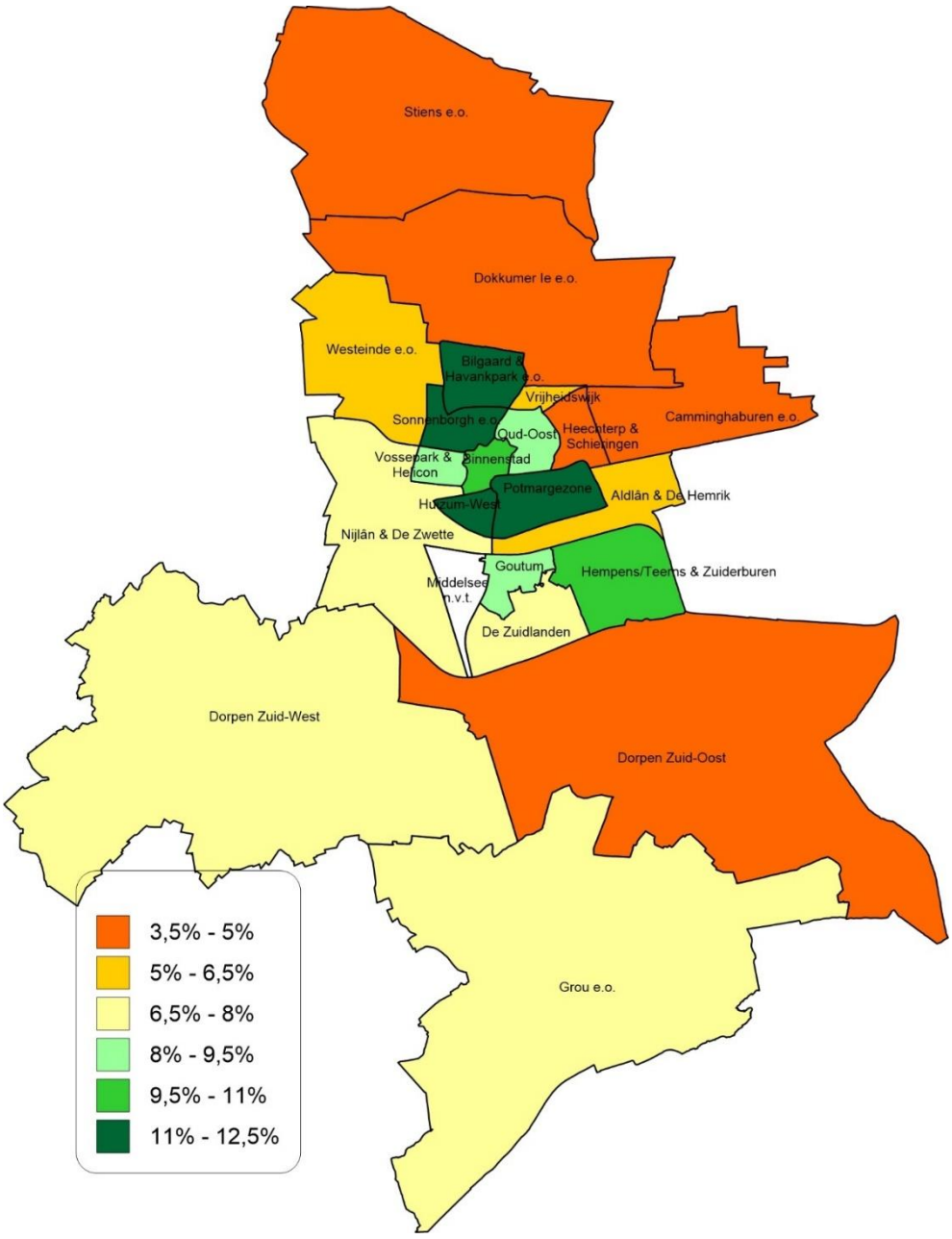

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

Het gebruik van Kunstkade kwam in 2016 en 2018 uit op 7% en in 2020 op 9%. In de kaart is weergegeven het gemiddelde van de jaren 2018 en 2020 per wijk. Dit omdat tweejaars gemiddelden betrouwbaarder zijn dan een enkel jaar. De afstand tot de Binnenstad lijkt voor een deel een verklaring voor het gebruik van Kunstkade, ondanks dat Kunstkade ook digitaal te benaderen is. Het kan niet gezegd worden dat alleen wijken met een hoger gemiddeld inkomen Kunstkade gebruiken en wijken met een lager gemiddeld inkomen niet.

2.8 Gebruik Bibliotheek naar wijk gemiddelde 2018-2020

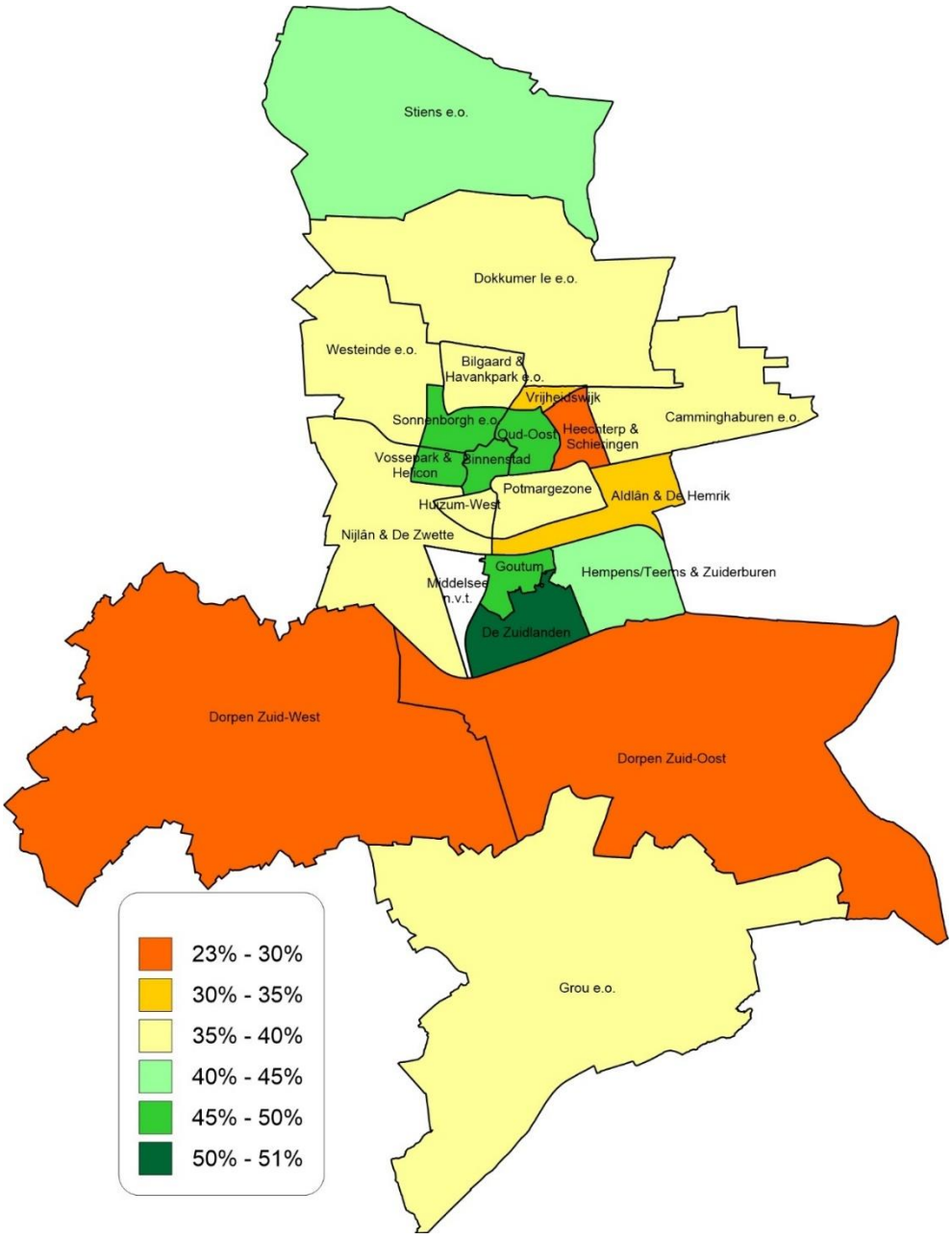

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

Dicht bij de binnenstad is het percentage Bibliotheek gebruikers hoger dan verder van de binnenstad. Met uitzondering van Goutum en De Zuidlanden (gebruik 50,5%). Ook Stiens e.o. en Hempens/Teerns & Zuiderburen scoren bovengemiddeld. Heechterp & Schieringen (27,5% gebruik), Dorpen Zuid-Oost (27% gebruik) en Dorpen Zuid-West (23,5% gebruik) scoren onder gemiddeld.

2.9 Rapportcijfer Bibliotheek en Kunstkade

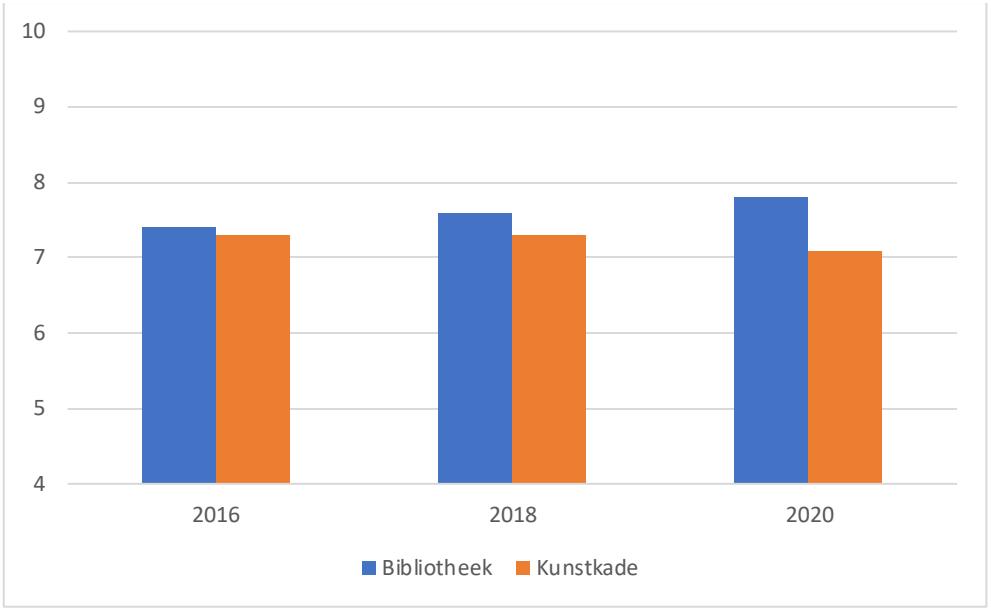

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

De Bibliotheek kent een toenemende waardering. Het rapportcijfer is van een 7,4 in 2016 naar een 7,8 in 2020 gestegen. Kunstkade daalde licht, van een 7,3 naar een 7,1.

2.10 Bekendheid en enthousiasme triënnales

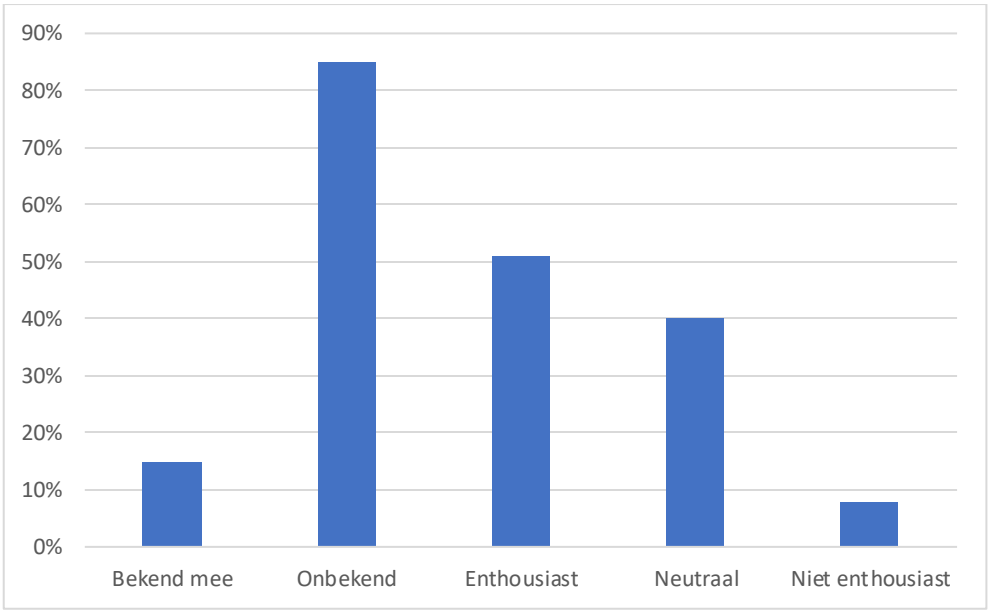

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

De bekendheid van de triënnales is in 2020 15%. 51% is er enthousiast over, 8% niet.

2.11 Enthousiasme triënnales naar wijk

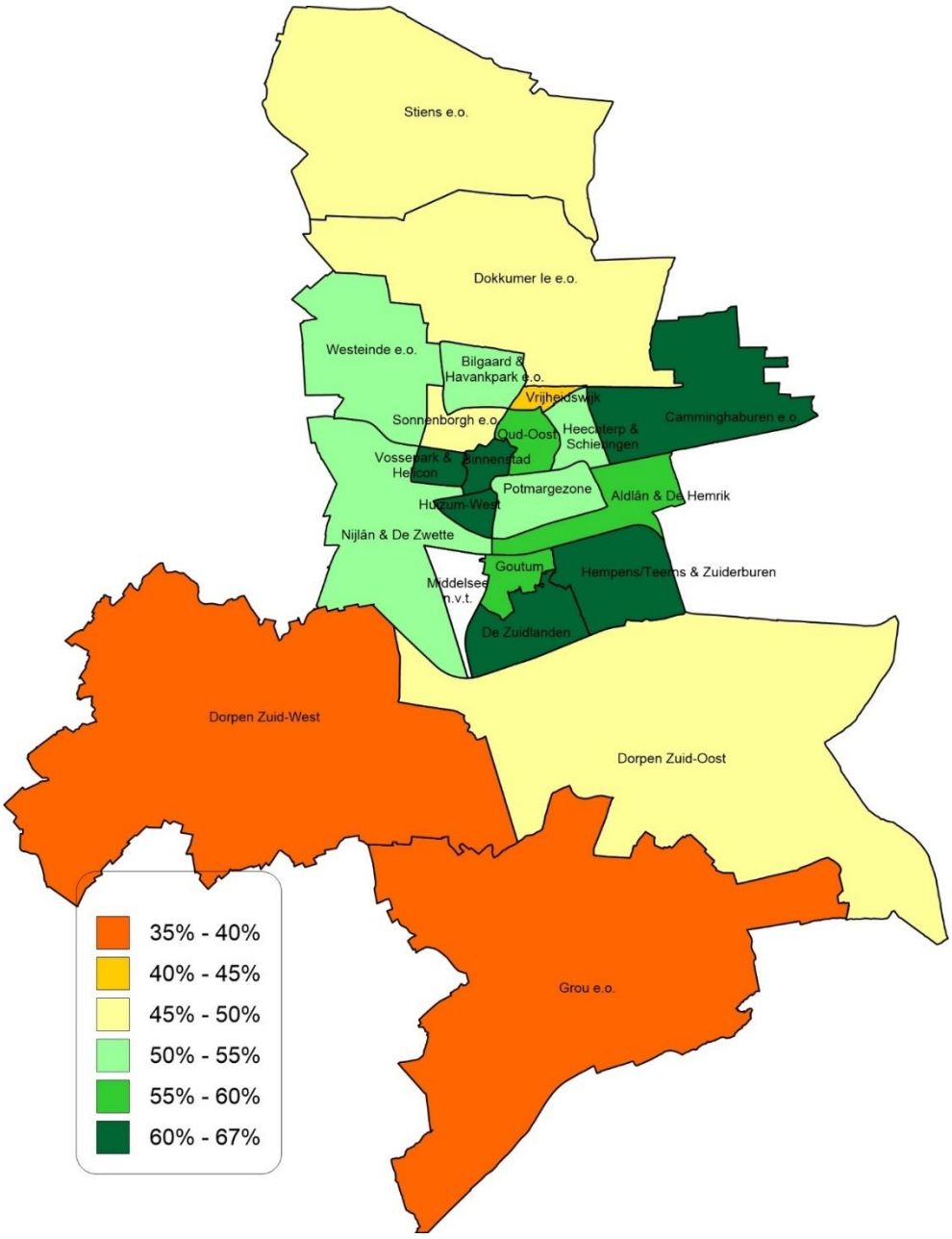

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

Het enthousiasme over de triënnales is in de meeste stadswijken groter dan op het platteland.

Hoofdstuk 3 - Sport

3.1 Gebruik van gemeentelijke zaalaccommodaties (in uren)

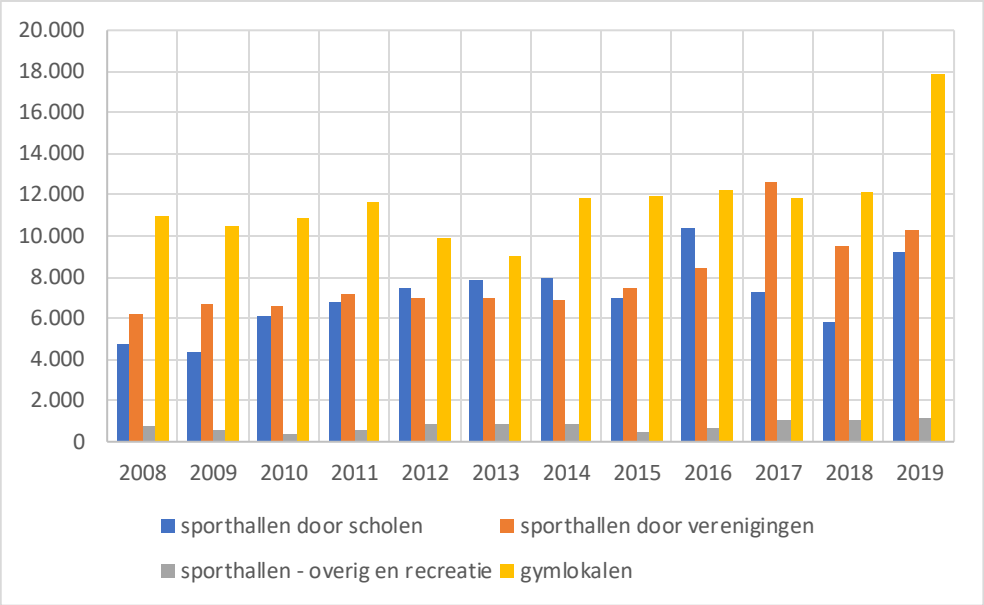

Bron: BV Sport

Het gebruik van zaalaccommodaties loopt in 2019 op na een daling in 2018.

3.2 Gebruik van gemeentelijke accommodaties (in uren)

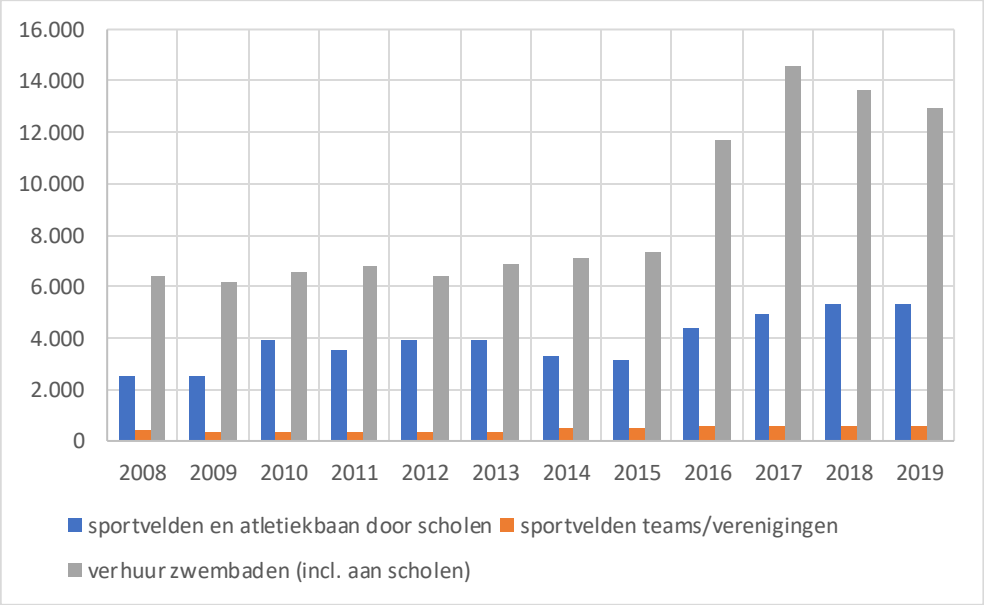

Bron: BV Sport

De verhuur van zwembaden stijgt sinds 2015, naar de redenen zou gevraagd kunnen worden bij BV Sport.

3.3 Aantal bezoeken zwembaden

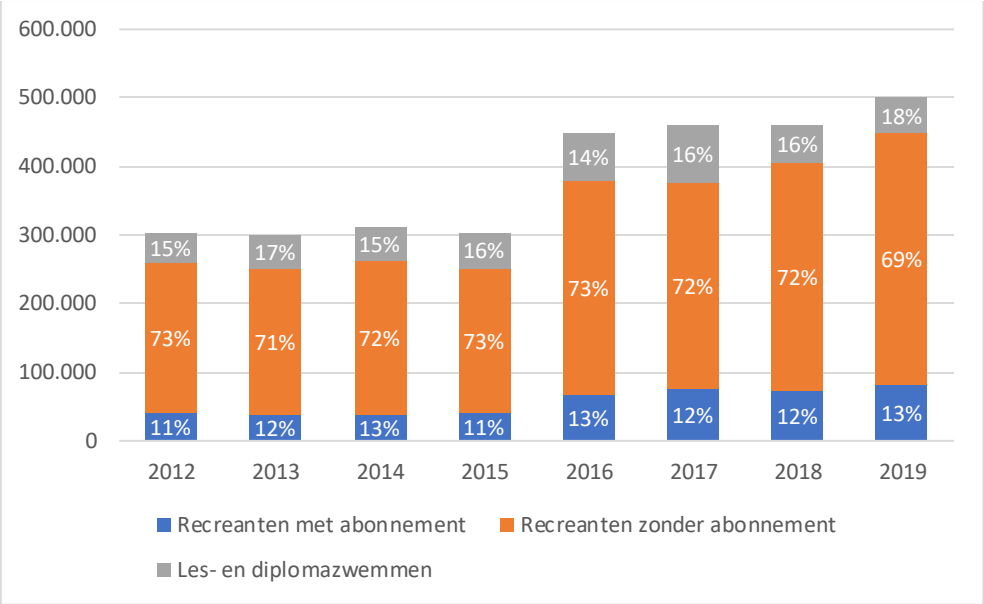

Bron: BV Sport

Het totaal aantal bezoeken aan zwembaden is de afgelopen jaren langzaam toegenomen naar 500.000 bezoeken in 2019. Recreanten zonder abonnement zijn de grootste groep gebruikers.

3.4 Rang per themaonderdeel sport/gezondheid op Atlas voor Gemeenten

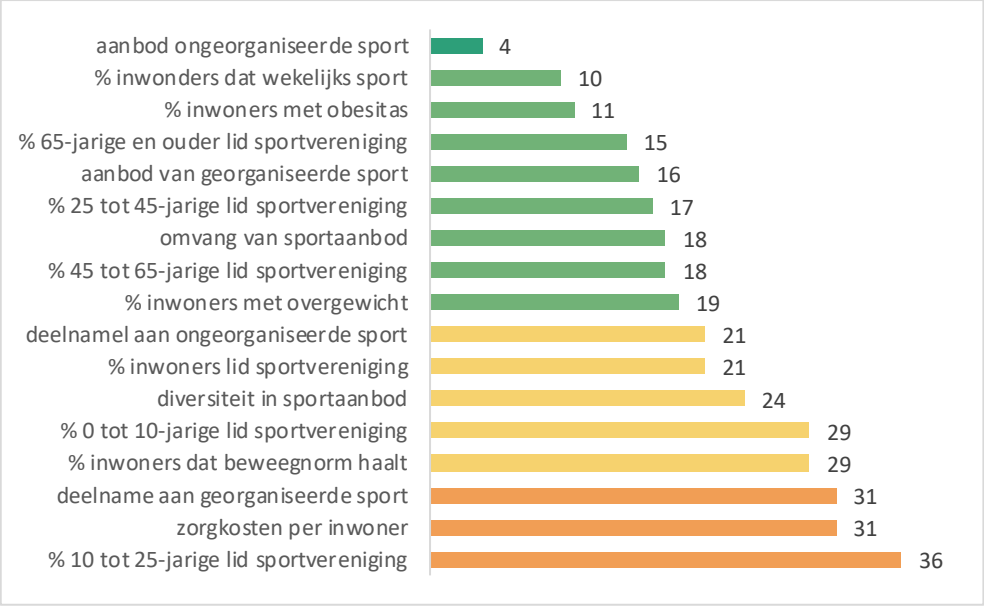

Bron: Atlas voor Gemeenten

Voor 12 van de 17 indicatoren met betrekking tot sport/gezondheid, bevindt gemeente Leeuwarden zich in de bovenste (goede) helft.

3.5 Hoe vaak sporten

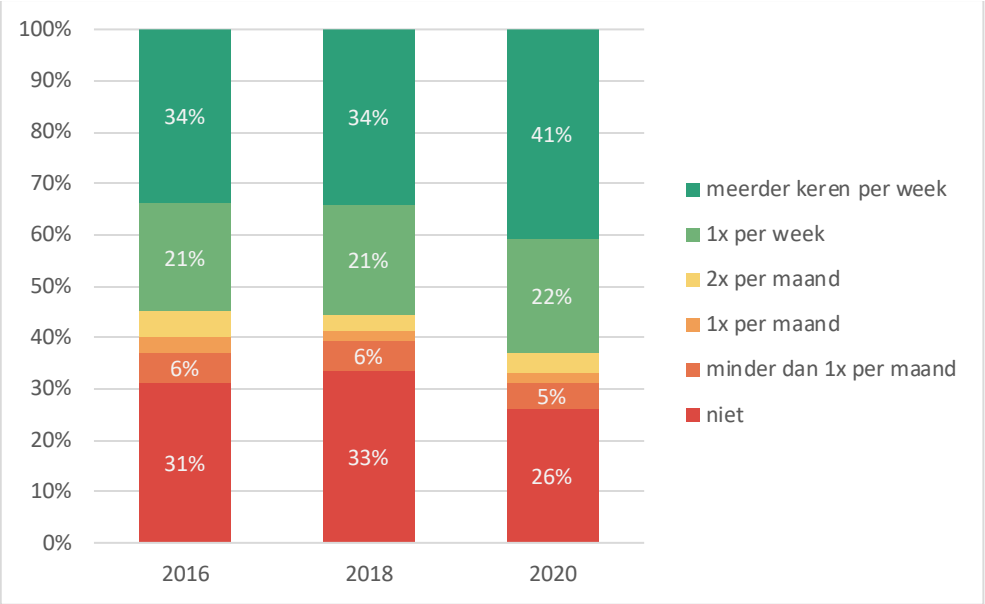

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

Aan bewoners wordt in de Wijk- en Dorpsenquête gevraagd hoe vaak men sport. Tussen 2016/2018 en 2020 zien we toename in de sportfrequentie. Ook is het percentage inwoners dat aangeeft niet te sporten gedaald.

3.6 Minstens 1x per week sporten naar wijk

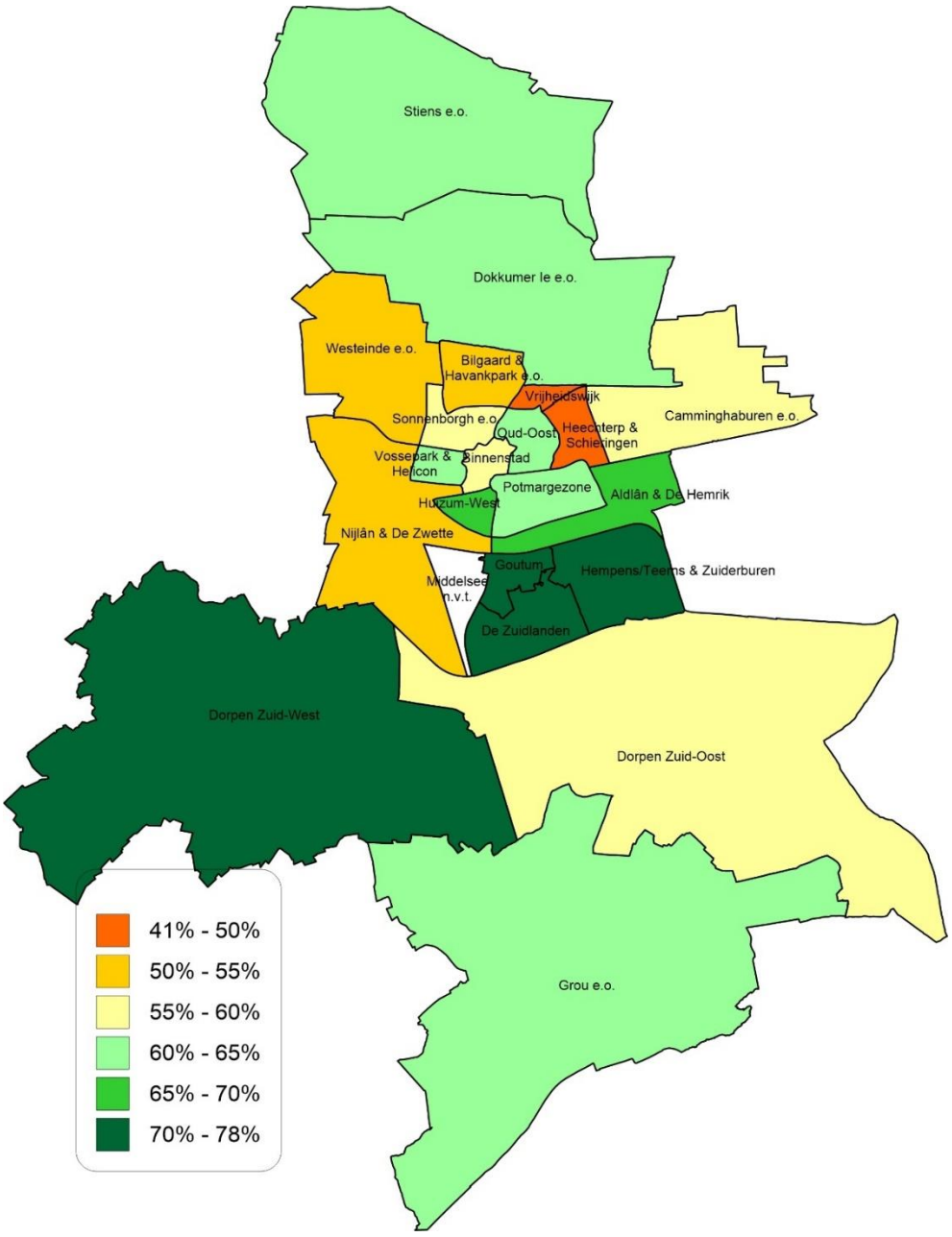

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

Het percentage inwoners dat aangeeft minsten 1x per week te sporten is het laagst in Heechterp & Schieringen en de Vrijheidswijk. In Goutum, Hempens/Teerns & Zuiderburen De Zuidlanden en Dorpen Zuid-West wordt het meest gesport.

Hoofdstuk 4 - Jeugd & Onderwijs

4.1 Ontwikkelingen leerlingen (speciaal) basisonderwijs

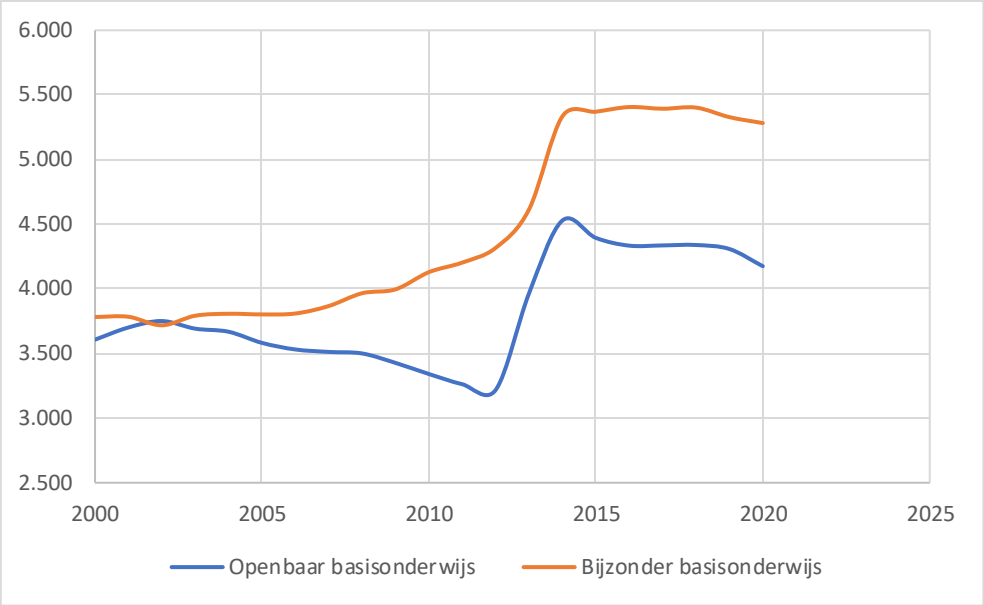

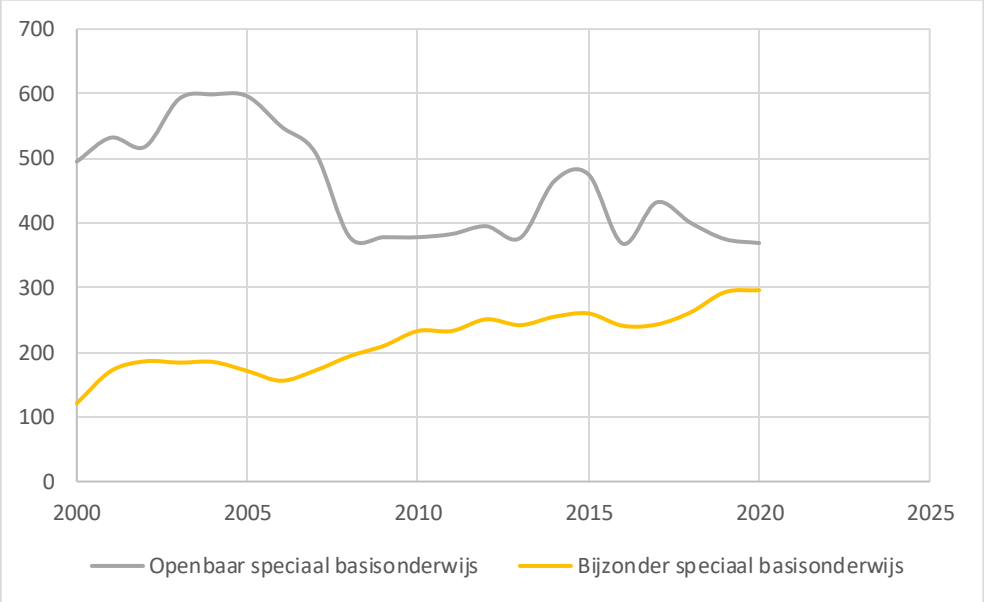

Bron: Sector Onderwijs – Gemeente Leeuwarden

Het aantal leerlingen in het bijzonder speciaal onderwijs stijgt al sinds 2000. In het openbaar speciaal onderwijs ligt het aantal leerlingen nog altijd lager dan in de periode 2000-2007. In de cijfers van het basisonderwijs is de herindeling van zichtbaar.

4.2 Ontwikkeling aantal hbo-studenten tegenover 17 t/m 24-jarigen

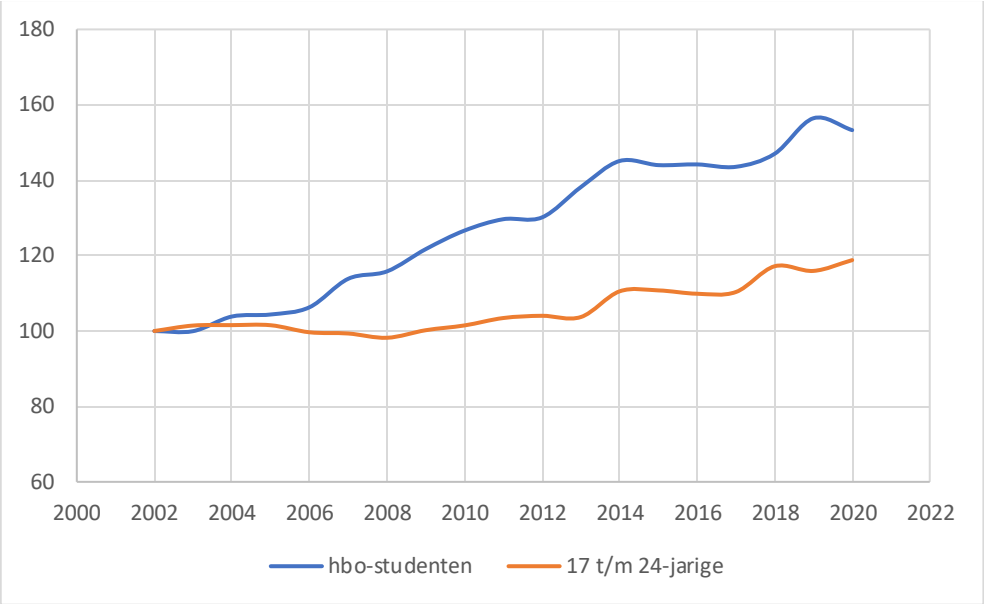

Bron: NHL Stenden Hogeschool/Gemeente Leeuwarden

Tussen 2002 en 2014 is het aantal hbo-studenten fors gegroeid ten opzichte van het aantal 17 t/m 24-jarigen woonachtig in gemeente Leeuwarden. Vanaf 2014 zijn de aantallen meer stabiel met een uitschieter in 2019. Studenten van buiten de gemeente weten de hbo's in Leeuwarden dus goed te vinden.

4.3 Aantal bo-, vo- en mbo-leerlingen en hbo- en wo-studenten

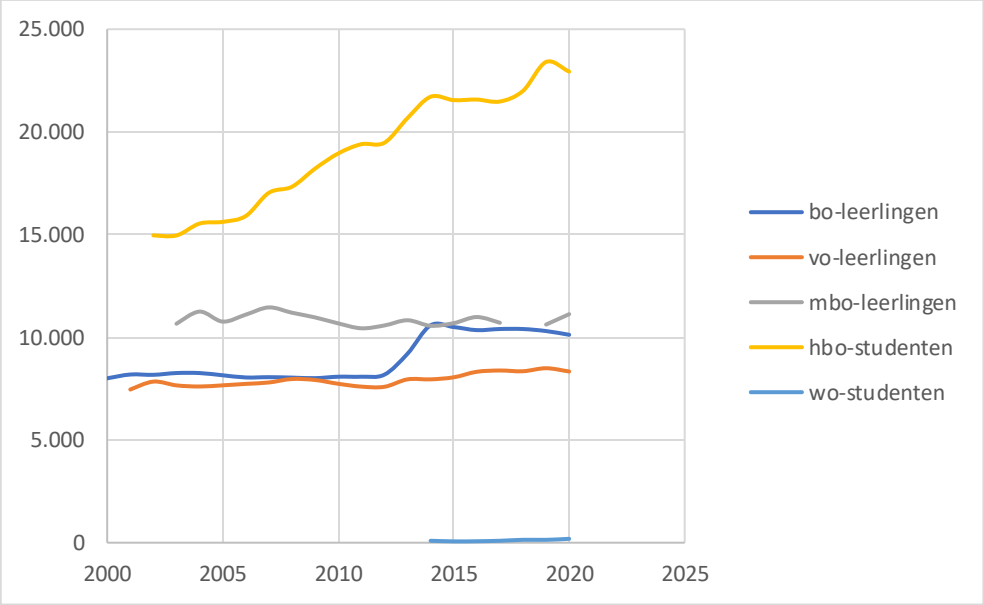

Bron: Sector Onderwijs/Diverse onderwijsinstellingen

Het aantal hbo-studenten is sinds 2002 sterk gestegen van 15 duizend naar 23 duizend in 2020. Het aantal mbo- en vo-leerlingen is redelijk stabiel. In het basisonderwijs heeft tussen 2012 en 2014 een toename plaatsgevonden. Dit zal ongetwijfeld te maken hebben met herindeling of definitie-verandering. Het aantal kinderen dat jaarlijks geboren wordt is vrij stabiel en kan de stijging niet verklaren. Het aantal wo-studenten is sinds de start van het wo-onderwijs in 2014 verdubbeld naar bijna 200 leerlingen in 2020 (zie ook 4.7).

4.4 Aantal leerlingen voortgezet onderwijs

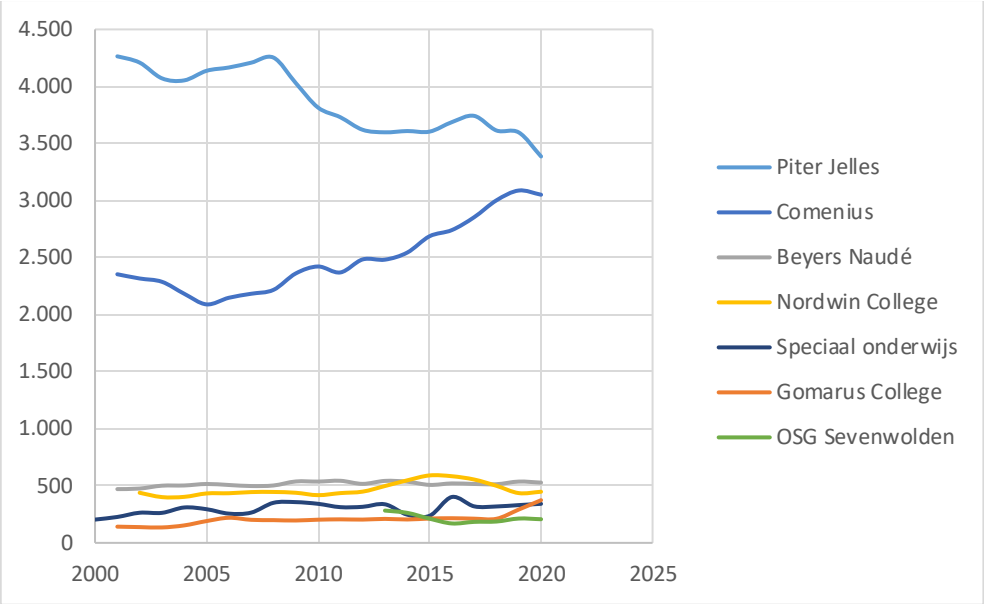

Bron: Sector Onderwijs

Het leerlingenaantal van het Comenius groeit, terwijl het aantal leerlingen op het Piter Jelles afneemt. De leerlingenaantallen op andere scholen voor voortgezet onderwijs variëren tussen de 100 en 600 leerlingen. Het Gomarus College ziet sinds 2018 een toename in aantal leerlingen.

4.5 Prognose aantal leerlingen voortgezet onderwijs

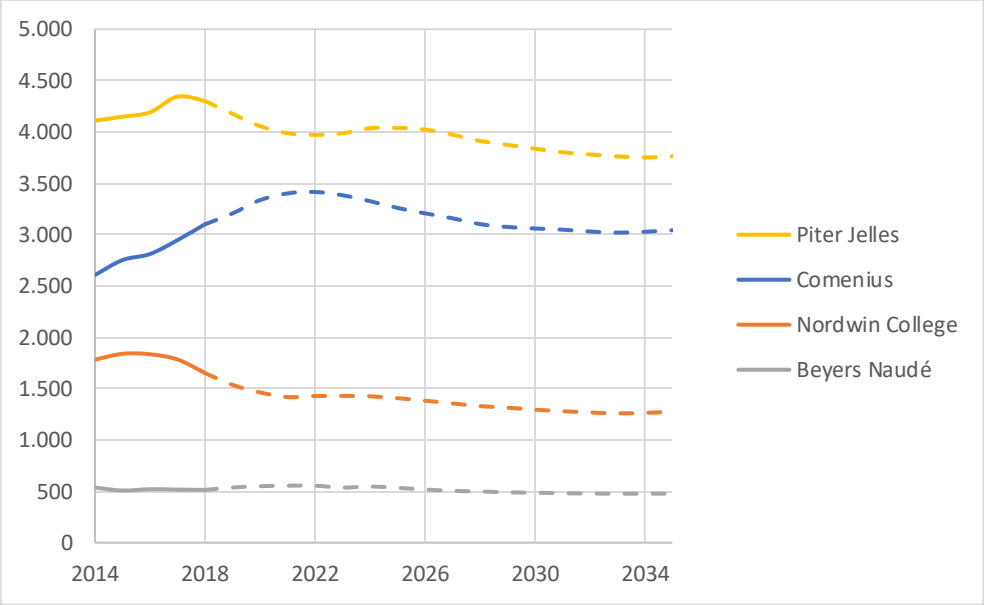

Bron: DUO

De verwachting is dat door afname van het aantal jongeren in de leeftijd 12 t/m 17 jaar het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs gaat dalen. Dat zien we ook terug in de prognose van het leerlingaantal van middelbare scholen in Gemeente Leeuwarden.

4.6 Geïndexeerde prognose aantal leerlingen voortgezet onderwijs

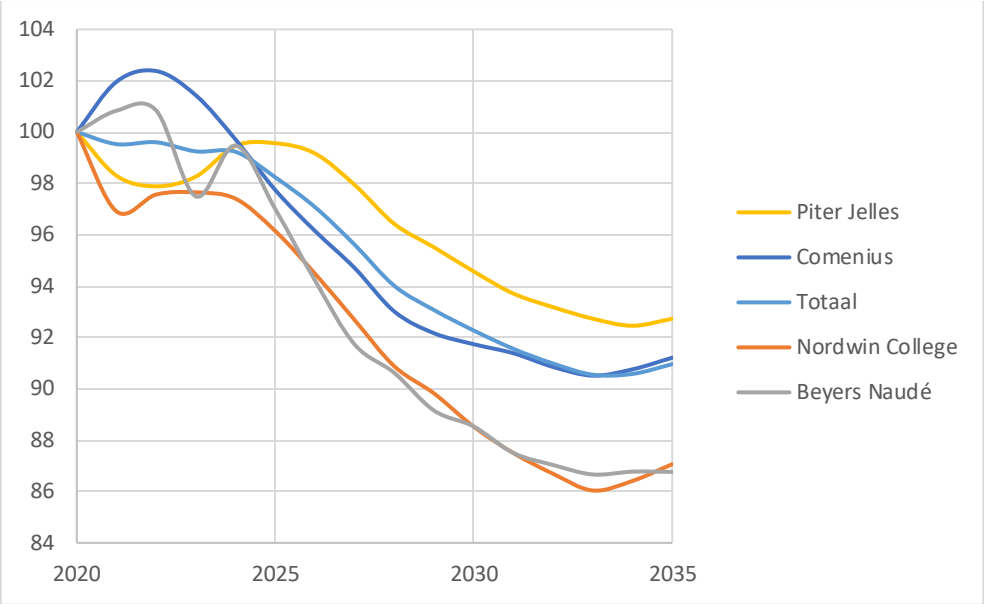

Bron: DUO

Het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs zal met zo'n 7-8% gaan dalen, voor sommige middelbare scholen wordt wat meer krimp verwacht, voor andere minder.

4.7 Aantal wo-studenten

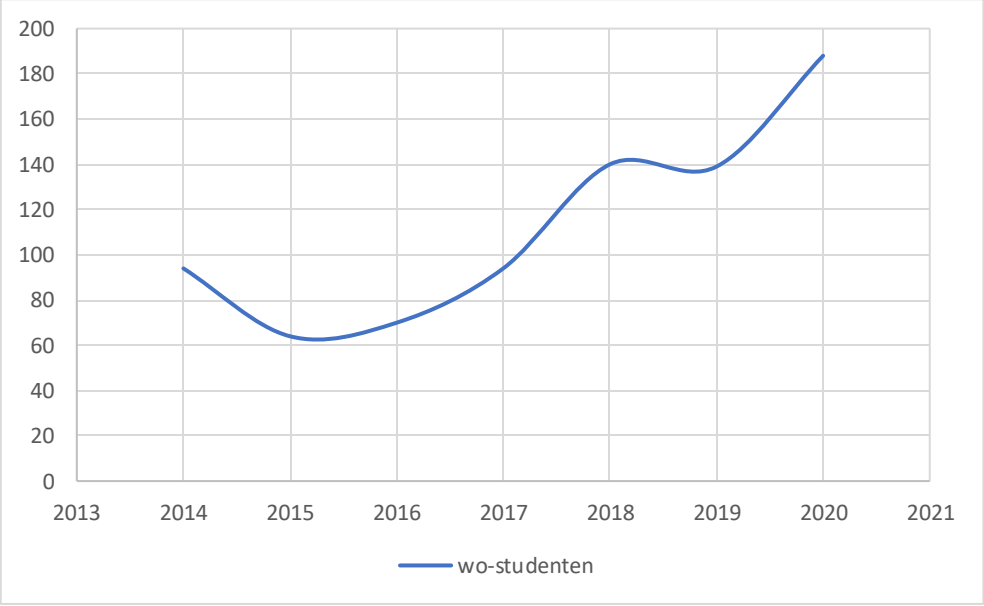

Bron: Rijksuniversiteit Groningen – Campus Fryslân

Het aantal WO-studenten dat in gemeente Leeuwarden studeert stijgt gestaag.

4.8 Aantal hbo-studenten

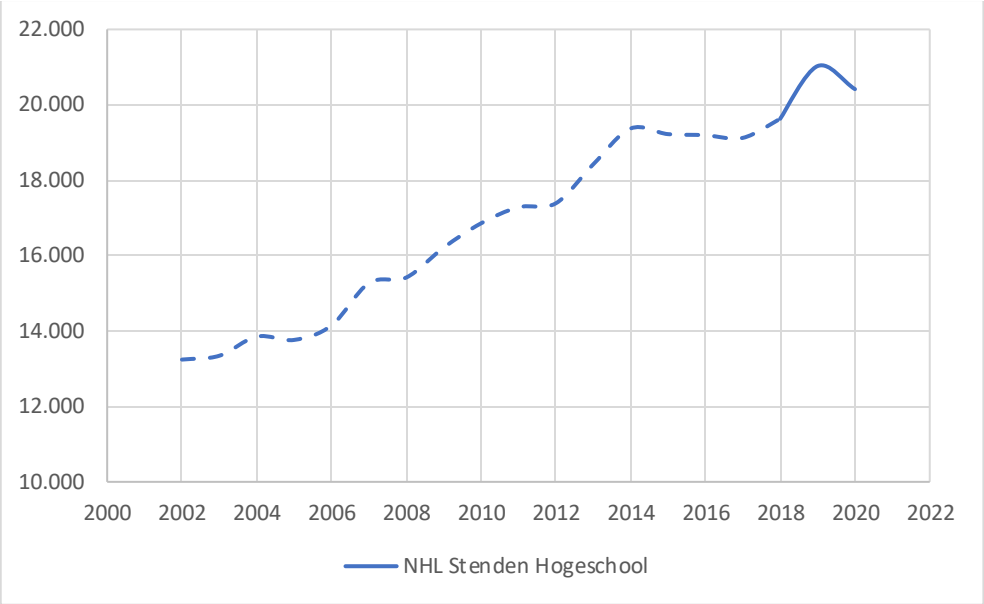

Bron: NHL Stenden Hogeschool

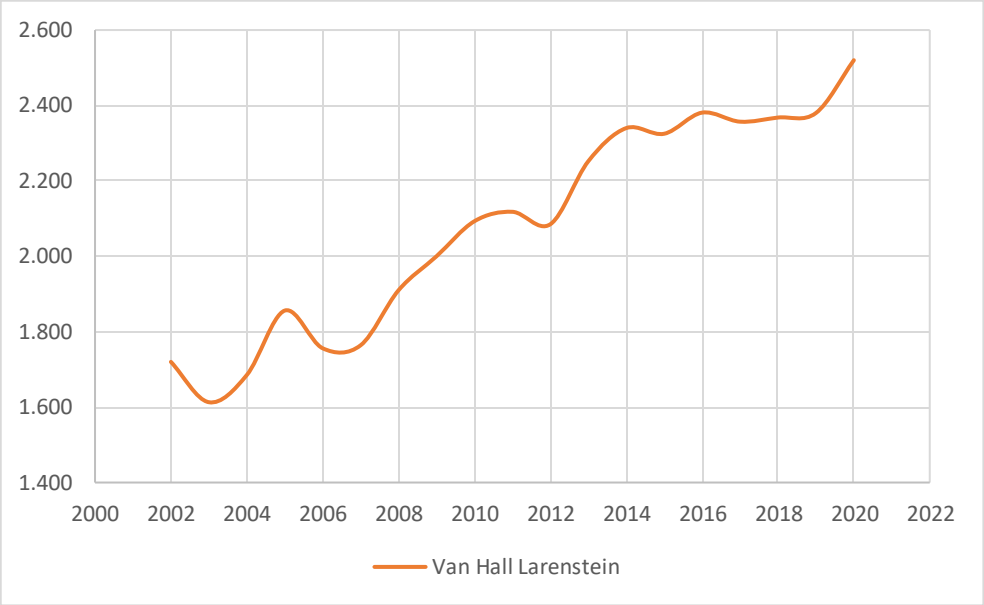

Bron: Van Hall Larenstein

Het aantal studenten studerend aan Leeuwarder hbo-instelling in Leeuwarden kent een stijgende lijn. NHL Stenden kent een stippellijn, dan wil zeggen een fictieve samenvoeging van beide instelling en van voor de fusie. Er studeren nu 23.000 hbo-studenten in Leeuwarden.

Hoofdstuk 5 - Sociaal Maatschappelijke Ontwikkeling

5.1 Geluksgevoel naar wijk

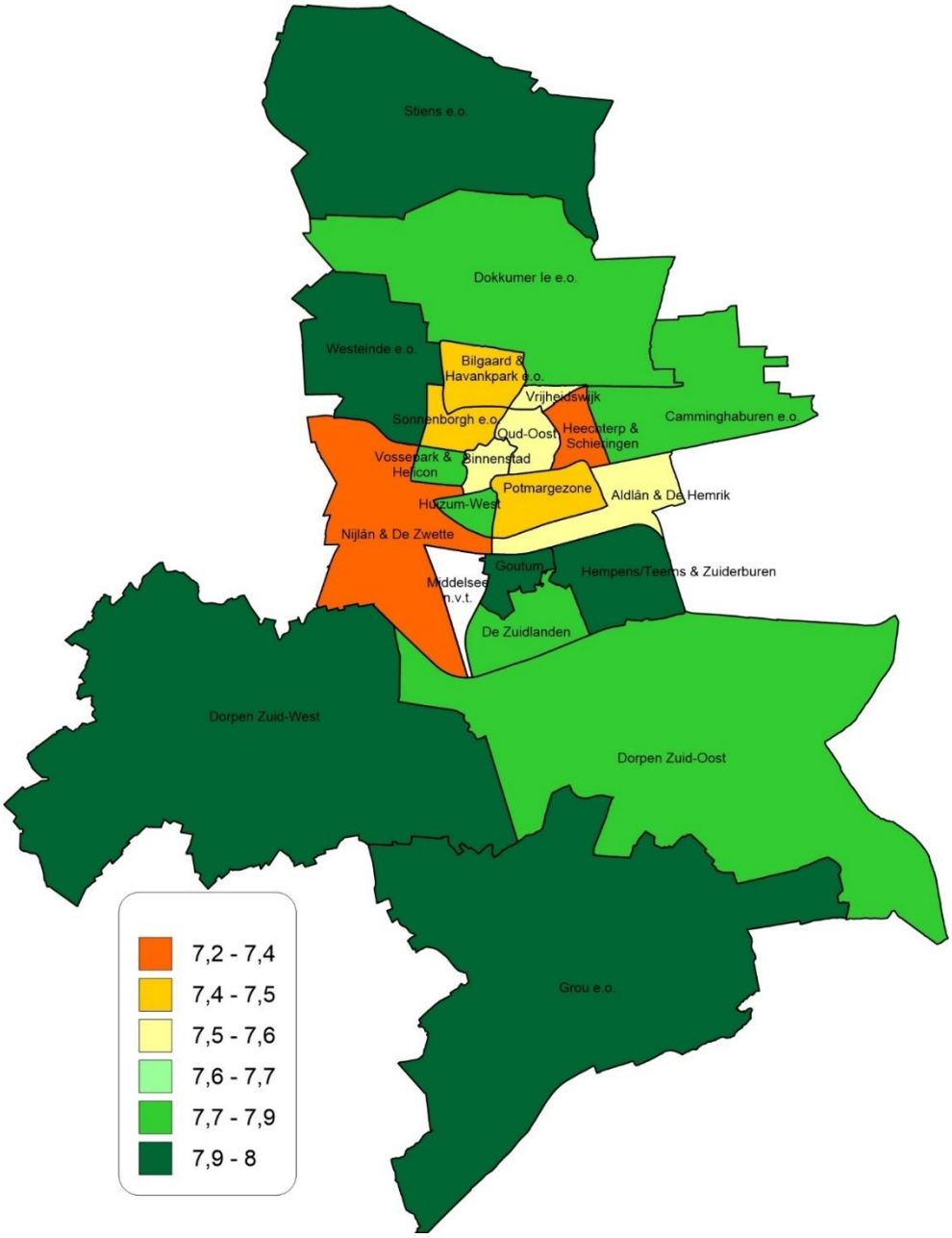

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

In de Wijk- en Dorpsenquête is eind 2020 gevraagd naar het geluksgevoel (rapportcijfer). Hierbij scoren Heechterp & Schieringen en Nijlân & De Zwette het laagst. In de dorpen maar ook de nieuwbouwwijken en Westeinde e.o. is men vaak meer dan gemiddeld gelukkig.

5.2 Goede gezondheid naar wijk

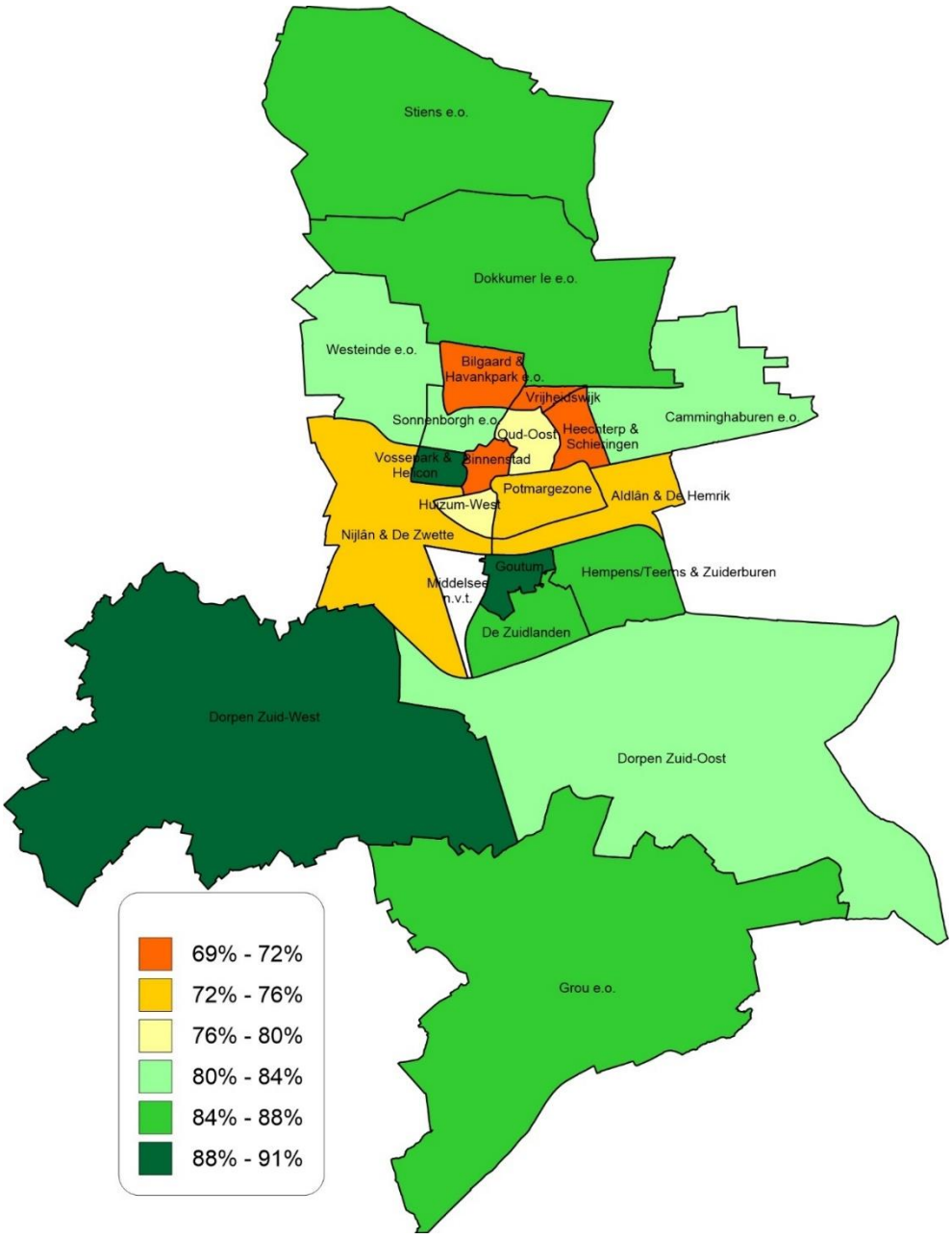

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

De wijken met veel gelukkige inwoners (eind 2020) zijn vaak ook de wijken waar relatief veel inwoners aangeven een goede gezondheid te bezitten.

5.3 Contact met buren

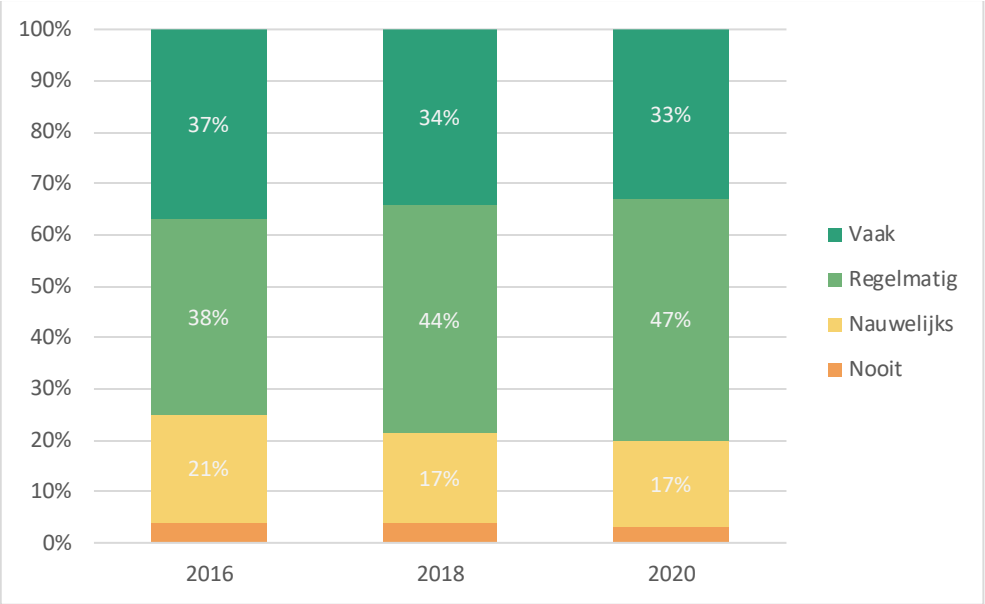

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

Tussen 2016 en 2020 kan niet gezegd worden dat het contact met de buren minder geworden is. De afname van nauwelijks contact tussen 2016 en 2018 komt mede door de herindeling, in de dorpen is er vaker contact met de buren.

5.4 Contact met vrienden

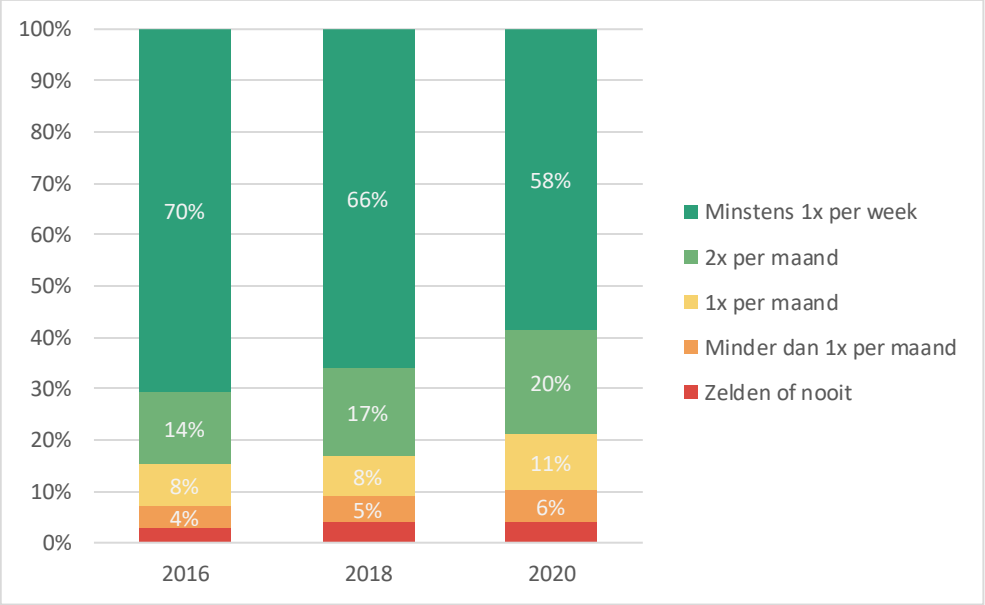

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

In het contact met vrienden zit niet heel veel verandering, zij het dat mogelijk door Corona het aantal contacten met vrienden in 2020 wat lager ligt.

5.5 Eenzaamheid

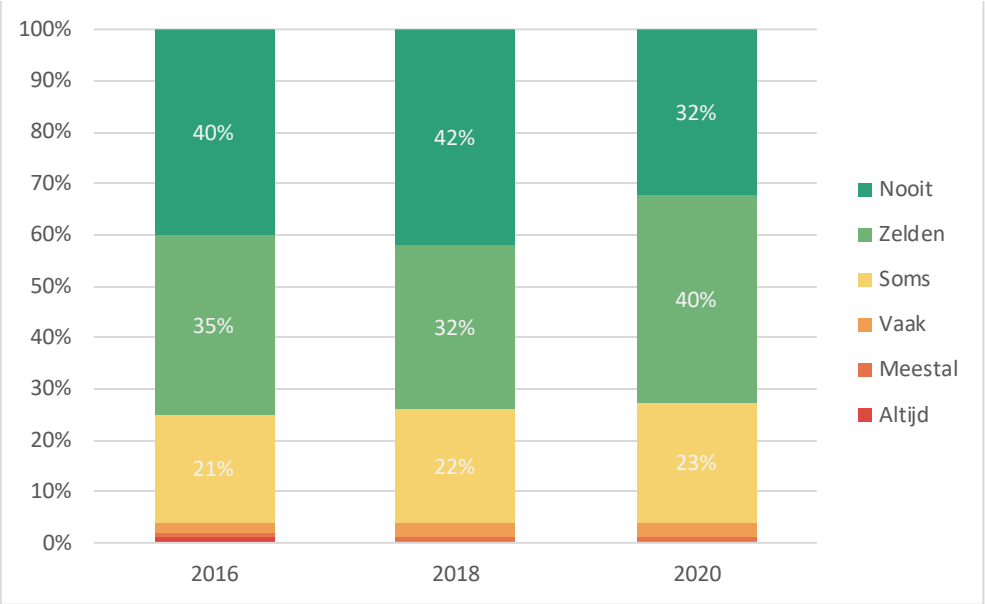

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

Opvallend is dat minder mensen in 2020 aangeven zich nooit eenzaam te voelen, maar deze 'groep' zit wellicht nu bij zelden. Over de hele linie lijkt eenzaamheid iets toe te nemen.

5.6 Gevoel van eenzaamheid naar dagelijkse hoofdbezigheid

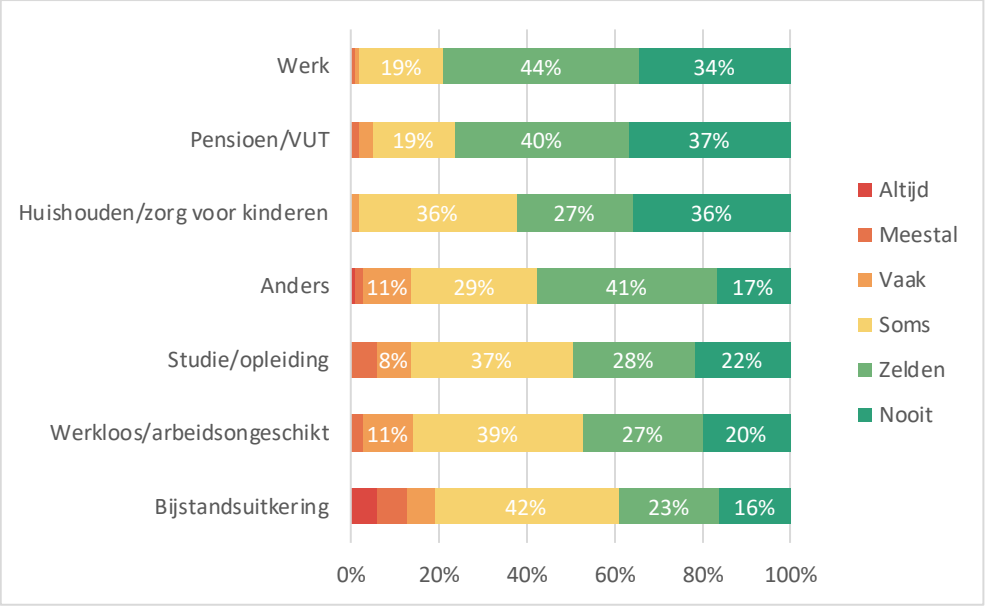

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

Inwoners met een uitkering en studenten voelen zich vaker eenzaam dan werkenden, gepensioneerden en inwoners die voor het huishouden/kinderen zorgen.

5.7 Deelname activiteiten wijkgebouw of dorpshuis

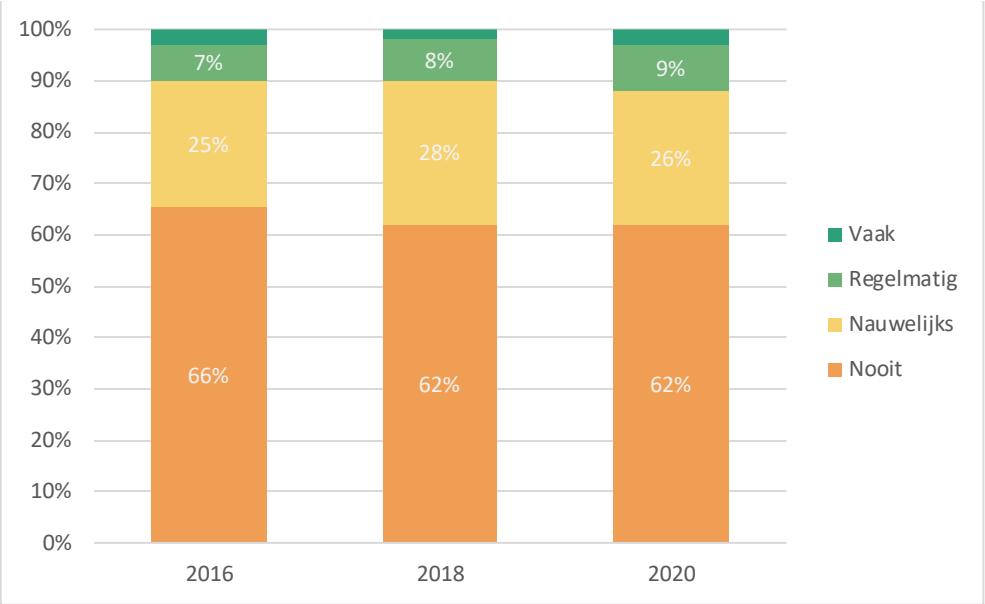

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

Tussen 2016 en 2018 was er een (voorziene) toename van deelname van activiteiten wijkgebouw of dorpshuis door de herindeling. Tussen 2018 en 2020 is er weinig verandering. Dorpen Zuid-West (Mantgum, Weidum e.o.) scoort 53% vaak of regelmatig bezoek in 2020. Op afstand volgen Dokkumer Ie e.o. (22%, dit betreft Lekkum, Britsum e.o.), Dorpen Zuid-Oost (18%; Wergea, Wirdum e.o.) en Goutum (15%). Westeinde e.o. scoort met 13% als stadwijk het beste, Sonnenborgh e.o. met 0% het minst.

5.8 Contact met wijkpanel of dorpsbelang

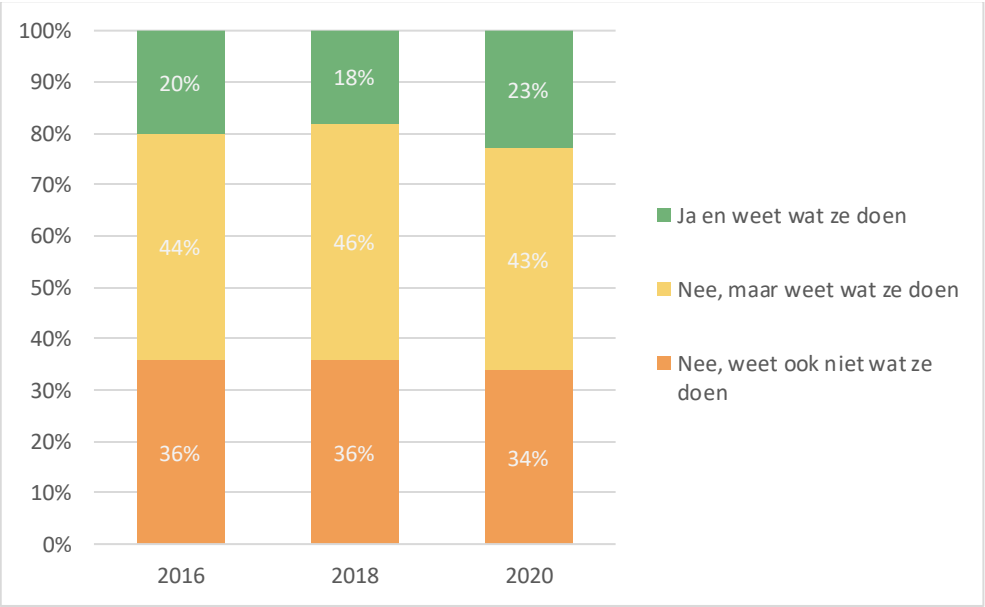

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

Er is sprake van een lichte toename in het percentage mensen dat aangeeft contact te hebben gehad met het wijkpanel of dorpsbelang.

5.9 Functioneren wijkpanel of dorpsbelang

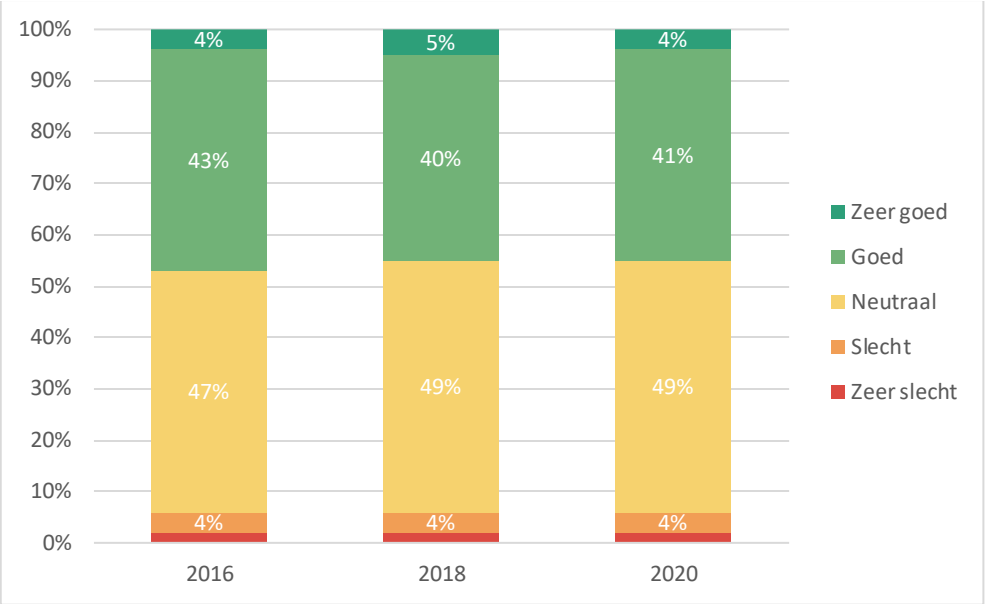

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

Er zit weinig verandering in het oordeel over het functioneren van het wijkpanel of dorpsbelang.

5.10 Vrijwilligerswerk verricht

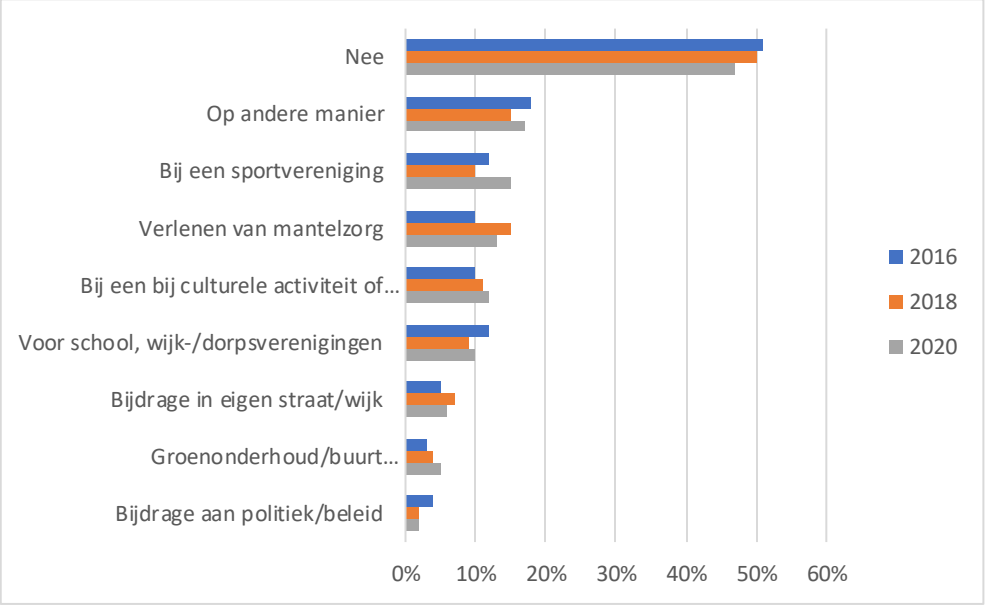

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

Er lijkt een licht stijgende trend te zijn in het verrichten van vrijwilligerswerk. In 2016 gaf 51% aan dit niet te verrichten, in 2020: 47%.

5.11 Reden waarom geen vrijwilligerswerk gedaan wordt

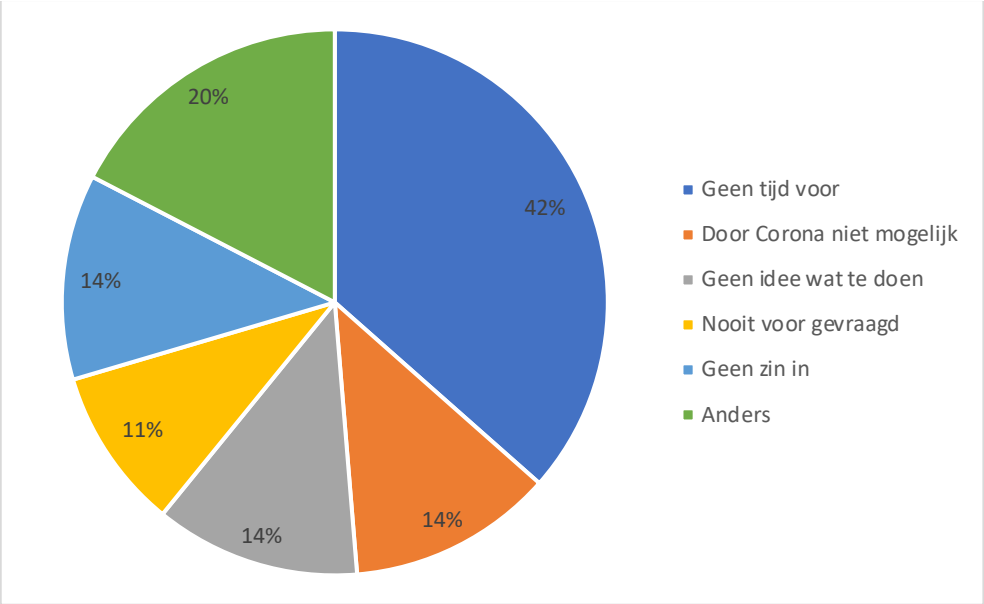

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

De 47% die aangaf geen vrijwilligerswerk te verrichten is in 2020 gevraagd waarom. In een deel van de gevallen zegt men geen tijd voor of geen zin in. Maar er is ook een groep die geen idee heeft wat te doen of er niet voor gevraagd is.

5.12 Geven en willen geven van mantelzorg

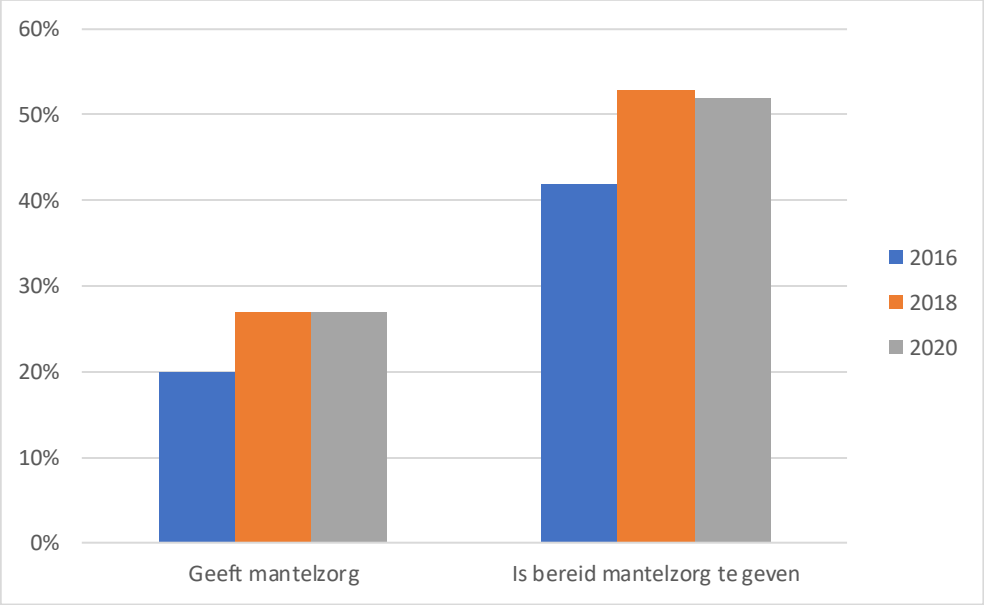

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

In 2018 en 2020 geeft 27% van de mensen die zelf geen gezondheidsproblemen hebben de afgelopen 12 maanden mantelzorg te geven. Van degenen die dat op het moment van bevraging nog steeds deden geven aan daarmee gemiddeld 7 uur mee bezig te zijn, tegen 11 uur in 2018 en 10 uur in 2016. Deze laatste waarden moeten overigens niet te absoluut genomen worden omdat de groep die mantelzorg geeft kleiner is dan de groep die op alle vragen antwoord gegeven heeft.

5.13 (Mentale) gezondheid, beperkingen en mentale verslechtering door Coronacrisis per wijk

Wijk	Algemene gezondheid	Mentale gezondheid	Beperkingen	Verslechtering gezondheid
Binnenstad	71%	80%	23%	43%
Potmargezone	74%	77%	17%	45%
Oud-Oost	76%	87%	17%	29%
Sonnenborgh e.o.	81%	85%	14%	38%
Westeinde e.o.	82%	88%	12%	32%
Vossepark & Helicon	88%	89%	11%	34%
Huizum-West	79%	88%	12%	32%
Nijlân & De Zwette	72%	74%	23%	39%
Heechterp & Schieringen	69%	82%	23%	38%
Camminghaburen e.o.	81%	90%	16%	38%
Bilgaard & Havankpark e.o.	70%	81%	41%	29%
Vrijheidswijk	69%	82%	29%	34%
Dokkumer Ie e.o.	85%	90%	10%	28%
Stiens e.o.	84%	91%	9%	24%
Aldlân & De Hemrik	72%	91%	22%	31%
Goutum	91%	82%	9%	25%
Hempens/Teerns & Zuiderburen	87%	98%	7%	26%
De Zuidlanden	87%	90%	8%	37%
Dorpen Zuid-Oost	81%	91%	10%	37%
Dorpen Zuid-West	89%	88%	11%	27%
Grou e.o.	84%	90%	7%	29%
Gemeente Leeuwarden	79%	86%	15%	34%

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

De wijken waar inwoners relatief minder vaak aangeven een goede gezondheid te hebben (eind 2020), zijn ook de wijken waar relatief veel mensen wonen die moeite met alle daagse handelingen hebben. Ook ligt de mentale gezondheid er vaak lager. Goutum lijkt hierin een beetje een uitzondering, daar wonen (fysiek) gezonde mensen maar een deel heeft wel mentale problemen c.q. melden relatief vaak dat de mentale gezondheid door de Coronacrisis achteruit is gegaan. In Nijlân & De Zwette worden met betrekking tot beide laatstgenoemde aspecten de meeste problemen gemeld.

Jongvolwassen gaven (niet zichtbaar in de kaart!) vaker aan dat hun mentale gezondheid verslechterde door corona dan ouderen. Deze cijfers zijn eventueel op te vragen bij Rapportage, Statistiek en Onderzoek.

5.14 Bekendheid welzijnsvoorzieningen

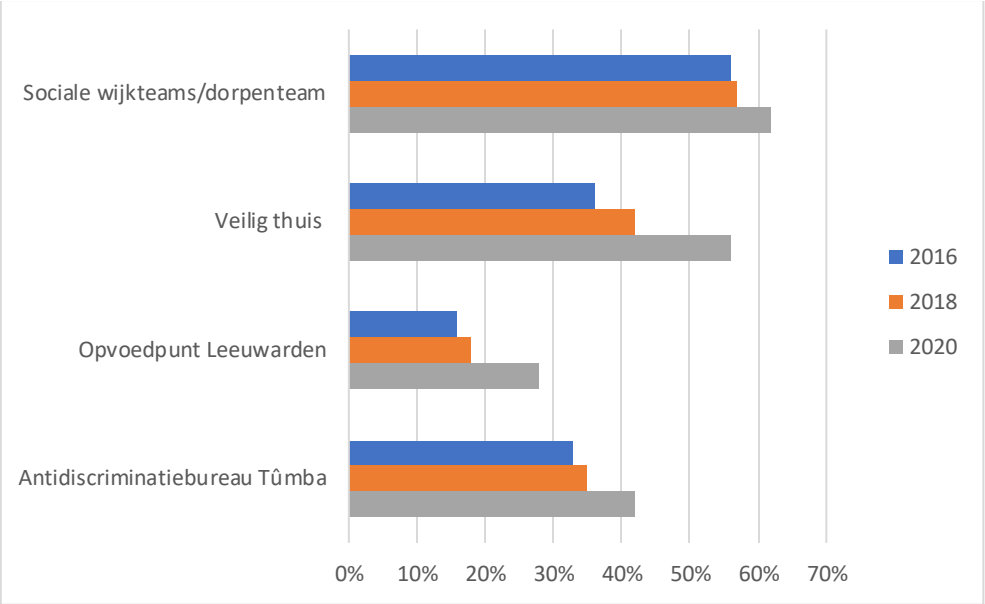

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

In de bekendheid van de vier gevraagde welzijnsvoorzieningen zit een stijgende lijn.

5.15 Gebruik Welzijnsvoorzieningen

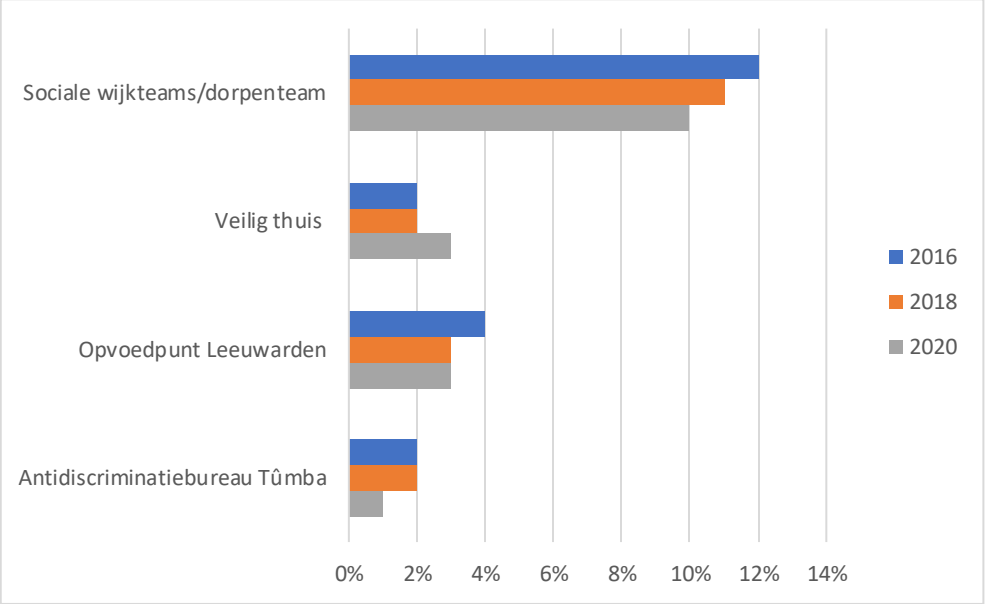

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

In het gebruik de vier gevraagde welzijnsvoorzieningen zit op Veilig thuis na geen stijgende lijn. Al is die laatste stijging niet significant.

5.16 Afgelopen 12 maanden gediscrimineerd gevoeld

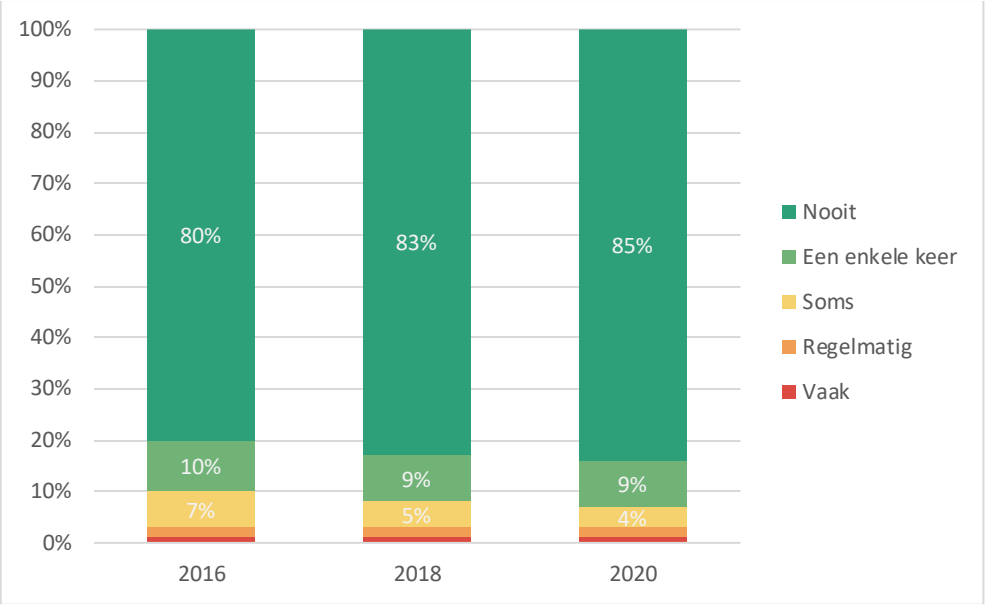

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

De enquête-respondenten van 2020 geven aan minder last te hebben gehad van discriminatie als die van 2018 en 2016.

5.17 Aantal personen met een maatwerkarrangement (WMO) per 1.000 inwoners

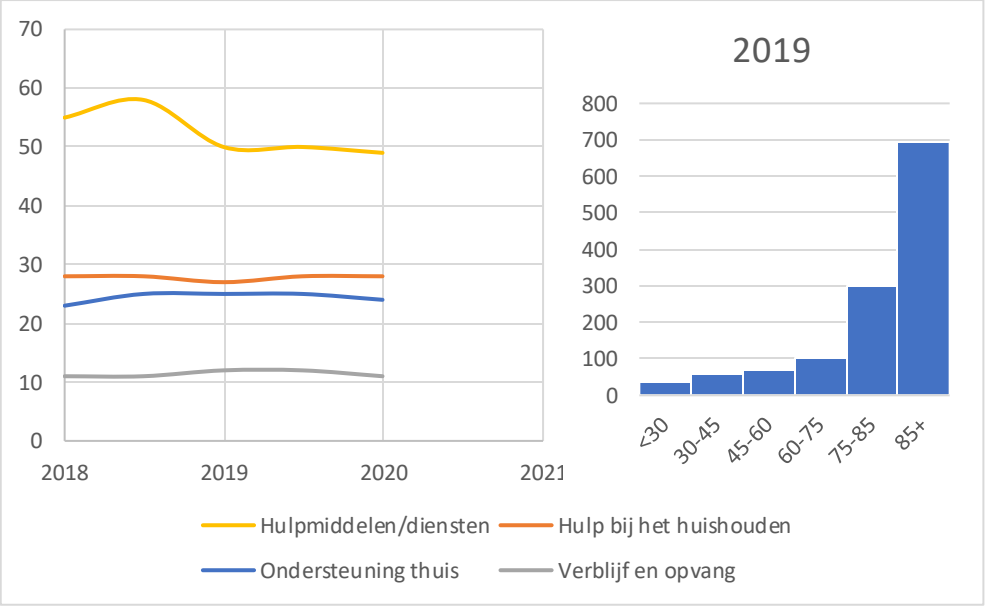

Bron: CBS

Binnen de WMO wordt het meest gebruik gemaakt van de categorie hulpmiddelen/diensten, gevolgd door hulp bij het huishouden. Verder geldt: hoe ouder, hoe meer er gebruik wordt gemaakt van de WMO.

5.18 Gemeentelijke uitgaven WMO-maatwerkvoorzieningen, vergelijking

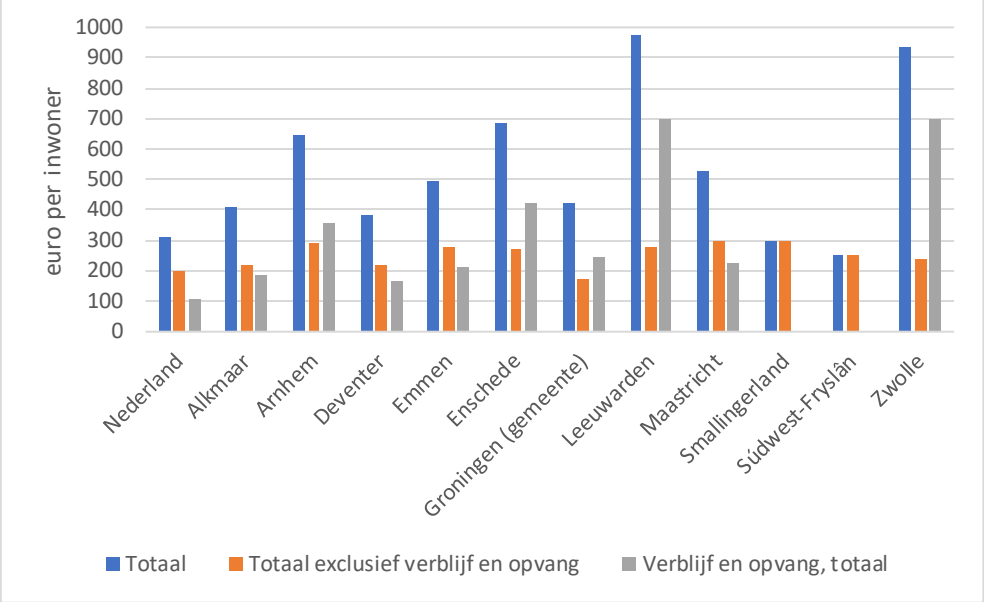

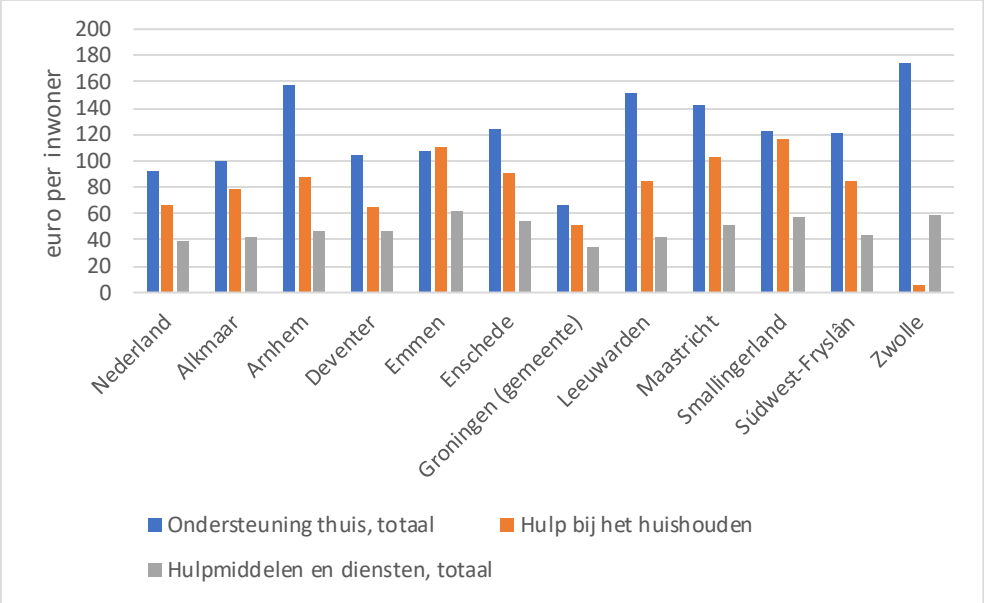

Bron: CBS

Leeuwarden heeft in 2019 per inwoner net als Zwolle hoge uitgaven aan Verblijf aan opvang. Ondersteuning thuis scoort ook vrij hoog. Dit in vergelijking met Nederland en een aantal andere middelgrote gemeenten.

5.19 Gemeentelijke uitgaven WMO-maatwerkvoorzieningen, trend

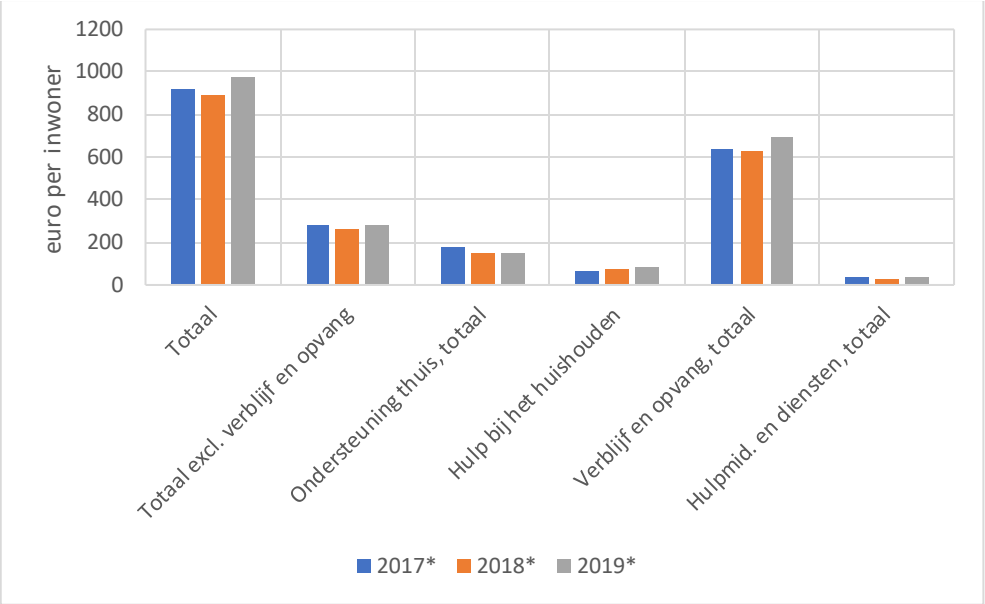

Bron: CBS

Leeuwarden heeft in 2019 per inwoner meer uitgaven aan WMO dan in 2018. Bij ondersteuning thuis totaal zit wel een lichte daling.

5.20 Aantal WMO-cliënten per 1000 inwoners in een wijk

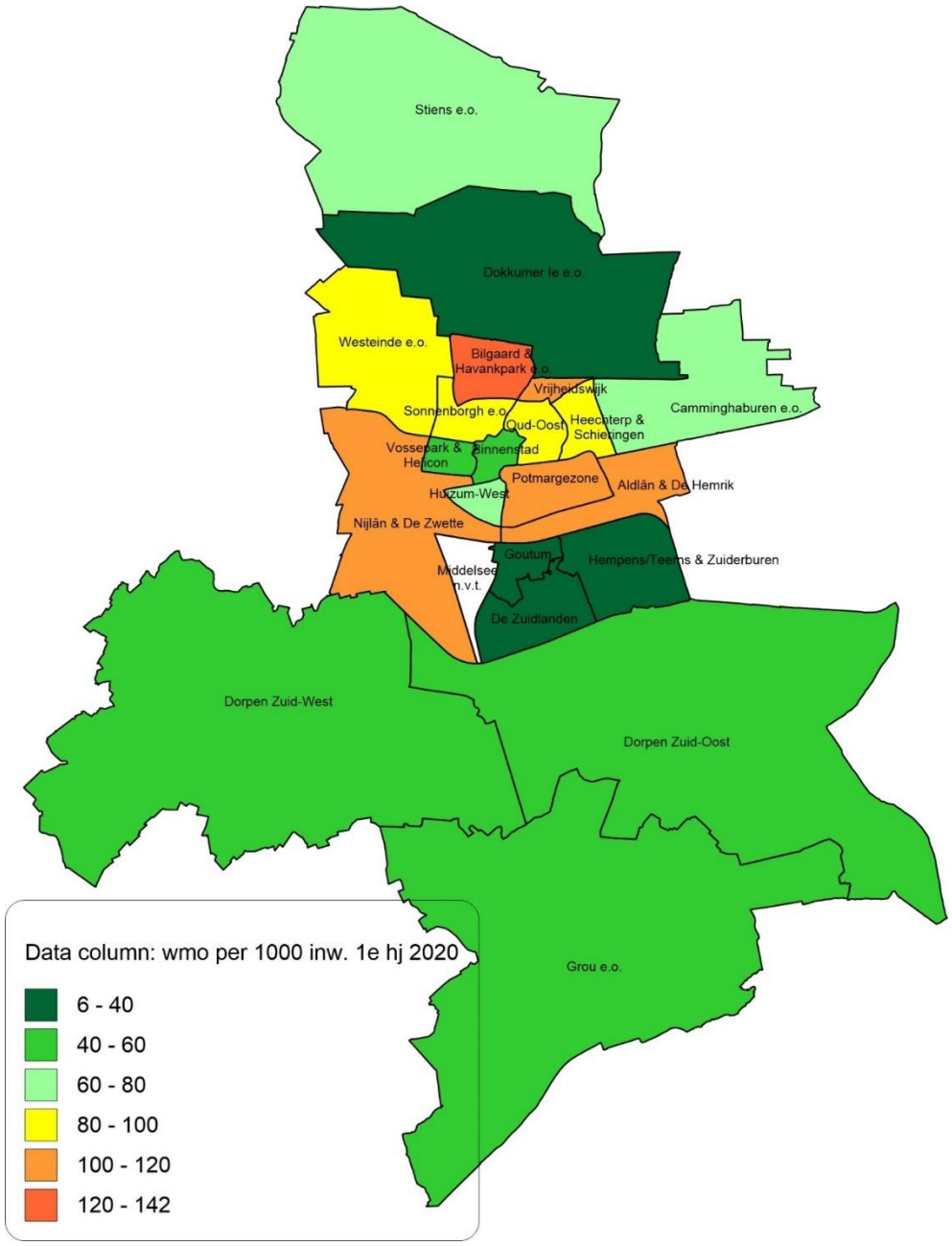

Bron: CBS

Afgezet tegen alle inwoners heeft Bilgaard & Havankpark e.o. de meeste WMO-cliënten in het eerste halfjaar van 2020. Zie ook de volgende kaart waarin het aantal WMO-cliënten is afgezet tegen het aantal inwoners van 65 jaar en ouder in een wijk.

5.21 Aantal WMO-cliënten per 1000 inwoners van 65 jaar en ouder in een wijk

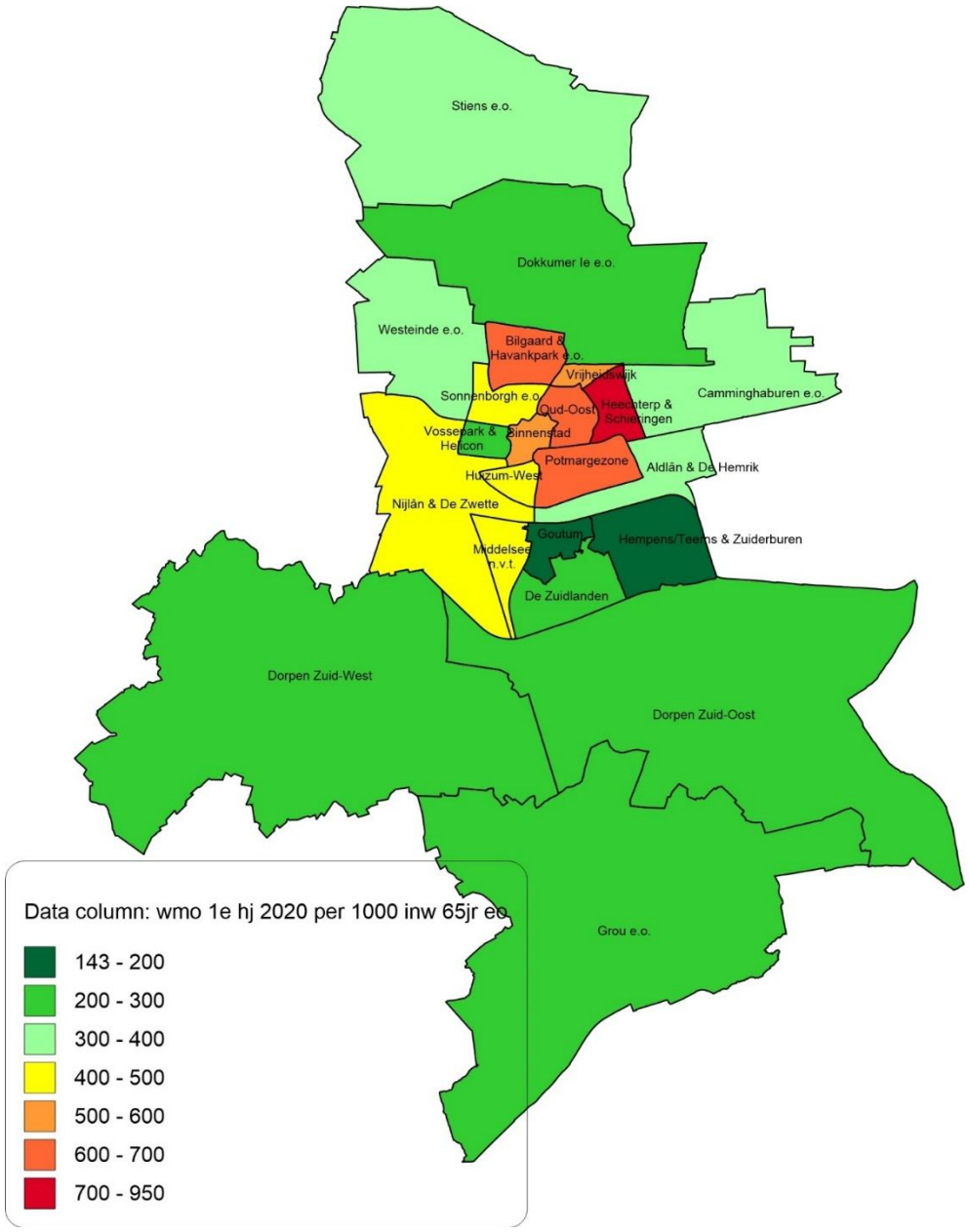

Bron: CBS

Afgezet tegen alle inwoners van 65 jaar en ouder heeft Heechterp & Schieringen met 943 per 1000 65 jaar en ouderen relatief het grootste aandeel WMO-cliënten in het eerste halfjaar van 2020. Bilgaard & Havankpark e.o., Oud-Oost en Potmargezone zitten daar met iets meer dan 600 per 1000 nog ruim onder.

5.22 Kinderen in armoede

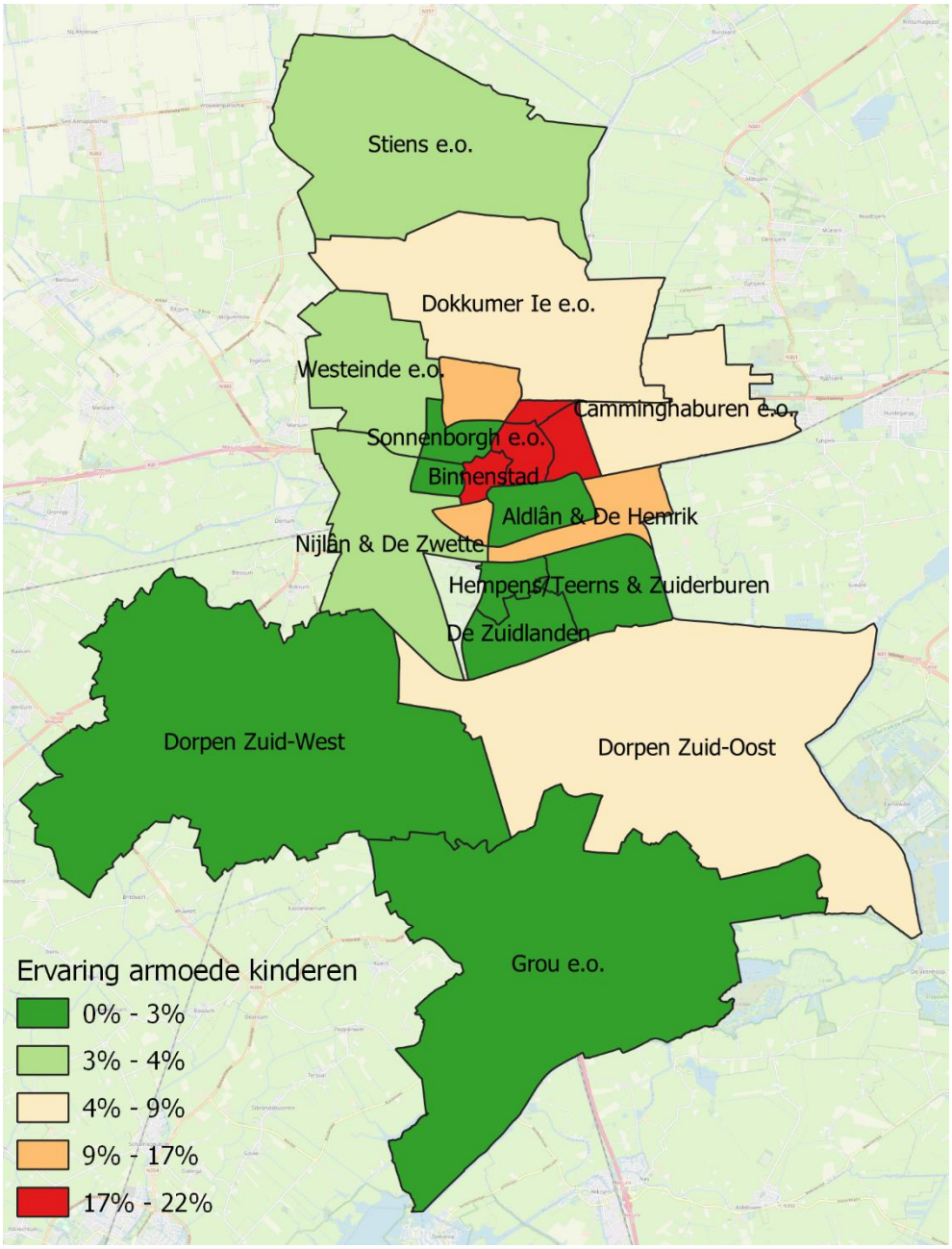

Bron: GGD Fryslân

In de helft van de wijken van de gemeente ligt de door kinderen ervaren armoede boven de 5%. In de Binnenstad, Oud-Oost, Vrijheidswijk en Heechterp & Schieringen e.o. ligt dit percentage met tussen de 17 en 22% het hoogst.

Hoofdstuk 6 - Werk & Inkomen

6.1 Geïndexeerde aantallen in het kader van Wet Werk en Bijstand (WWB)

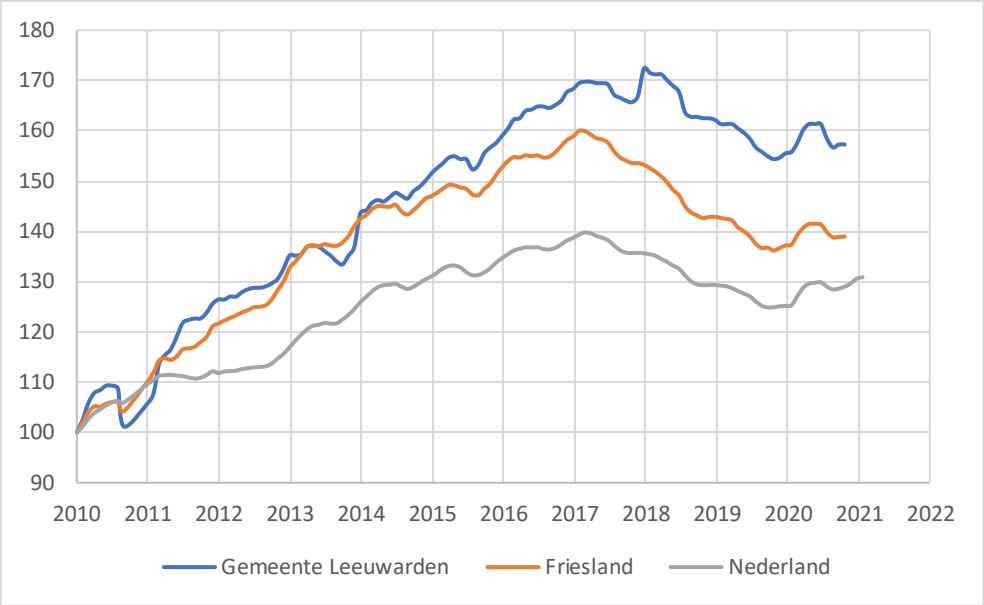

Bron: CBS

Sinds de financiële crisis van 2007/2008 was in Nederland, Friesland en Leeuwarden sprake van toename van het aantal mensen in de bijstand. De stijging van Leeuwarden wordt vertekend door de beide herindelingen van 2014 en 2018. Zonder de herindelingen is de stijging tot een indexcijfer van ongeveer 145 (+45% sinds 2010) maar iets sterker dan de Friese stijging.

6.2 Geïndexeerde aantallen WW-uitkeringen

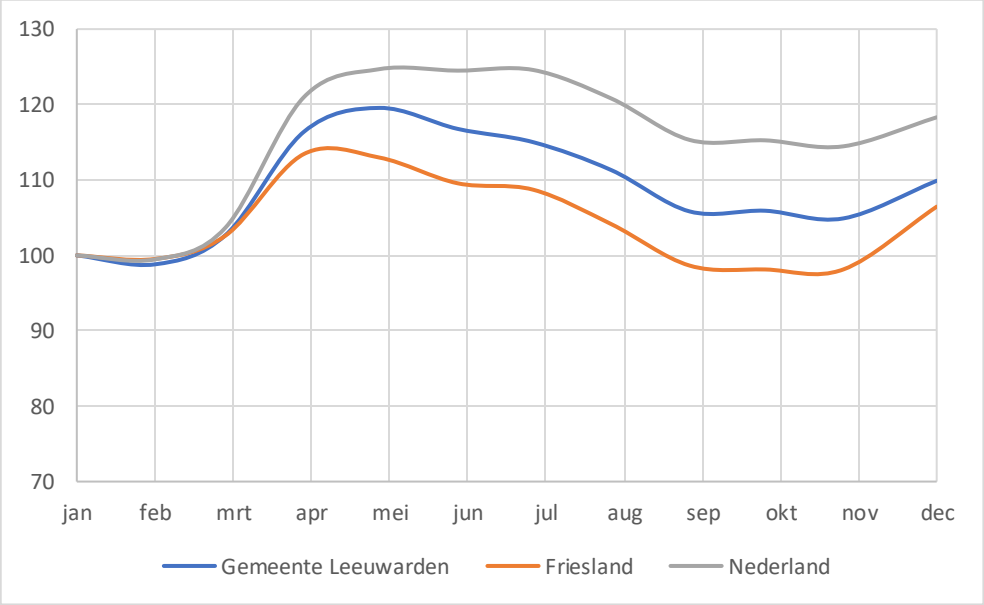

Bron: UWV

De ontwikkeling van het aantal WW-uitkeringen in 2020 laat duidelijk het effect zien van de eerste lockdown in maart 2020. Daarna vindt een daling plaats tot november 2020. Friesland en Leeuwarden kennen een minder sterke stijging van WW-uitkeringen dan Nederland.

6.3 Openstaande fraudevorderingen per 100 uitkeringsgerechtigden

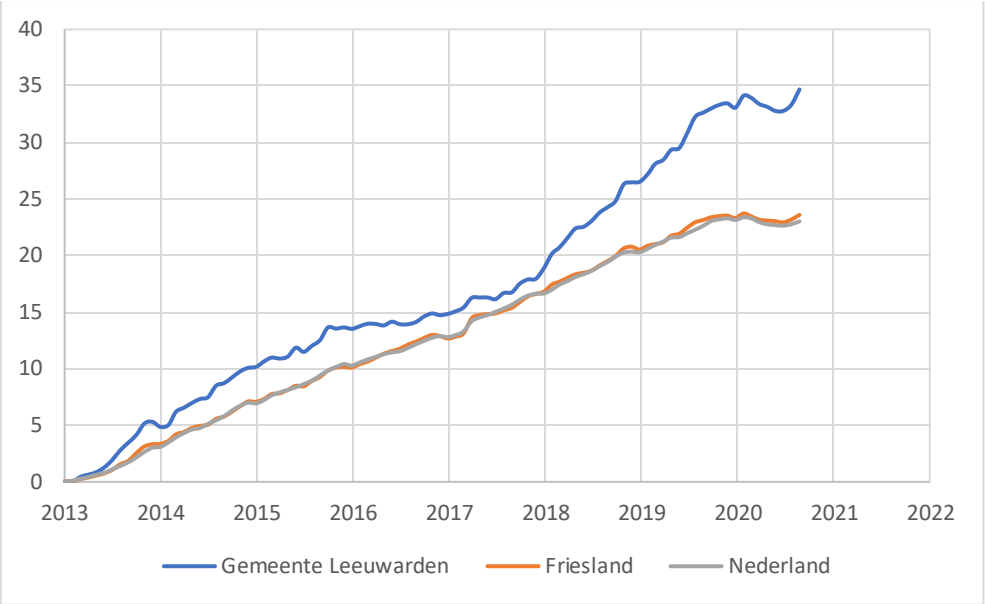

Bron: CBS

Leeuwarden kent relatief veel openstaande fraudevorderingen per 100 uitkeringsgerechtigden.

6.4 Geïndexeerde openstaande vorderingen

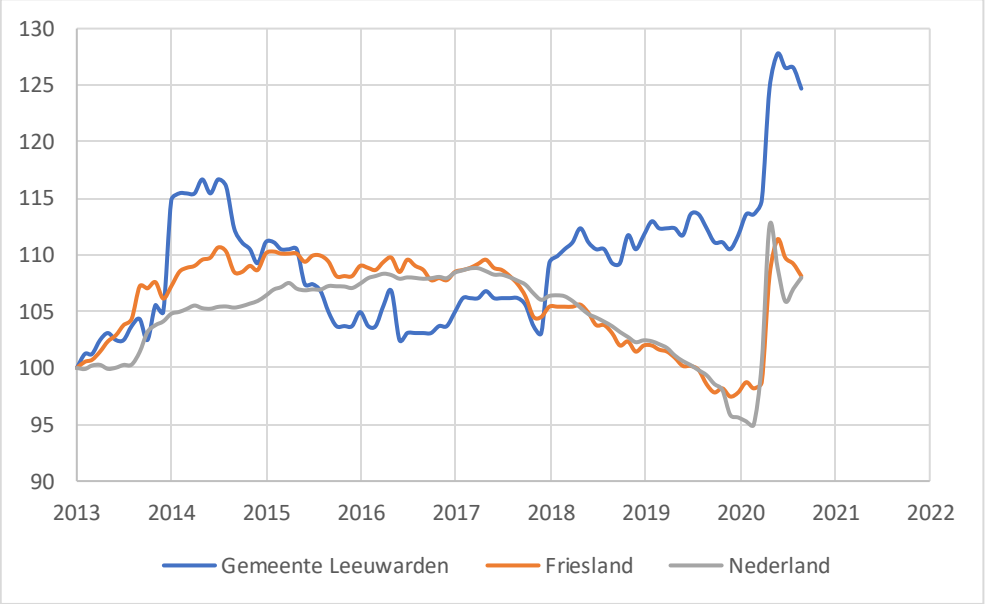

Bron: CBS

Het openstaande bedrag aan vorderingen op uitkeringsgerechtigden is sinds 2018 in gemeente Leeuwarden sneller gestegen dan in Friesland en Nederland.

6.5 Openstaande verhaalvorderingen per 100 uitkeringsgerechtigden

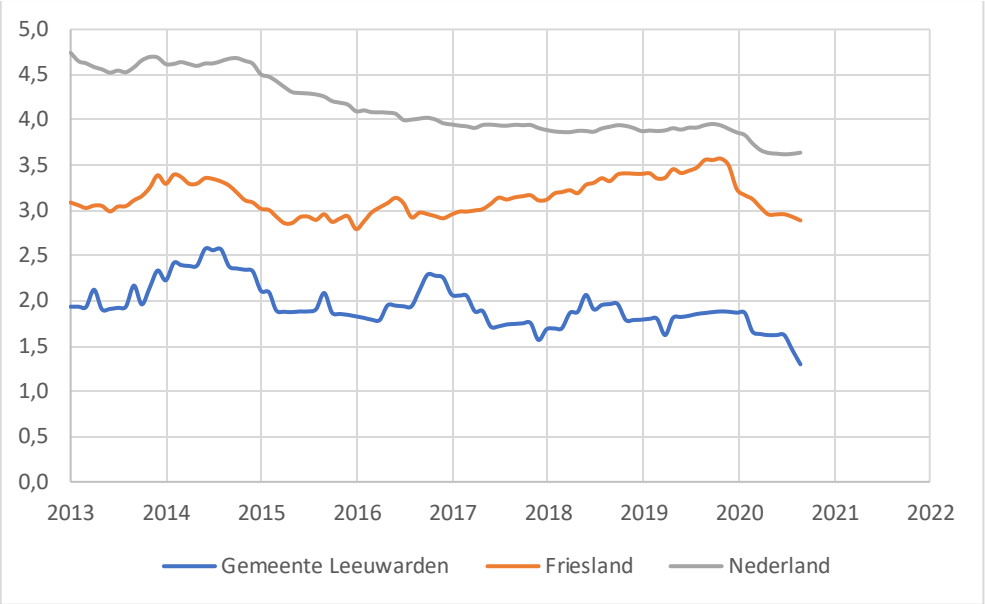

Bron: CBS

Qua verhaalvorderingen per 100 uitkeringsgerechtigden zit Leeuwarden onder Friesland en Nederland.

6.6 Gestandaardiseerd huishoudinkomen in Gemeente Leeuwarden en Nederland

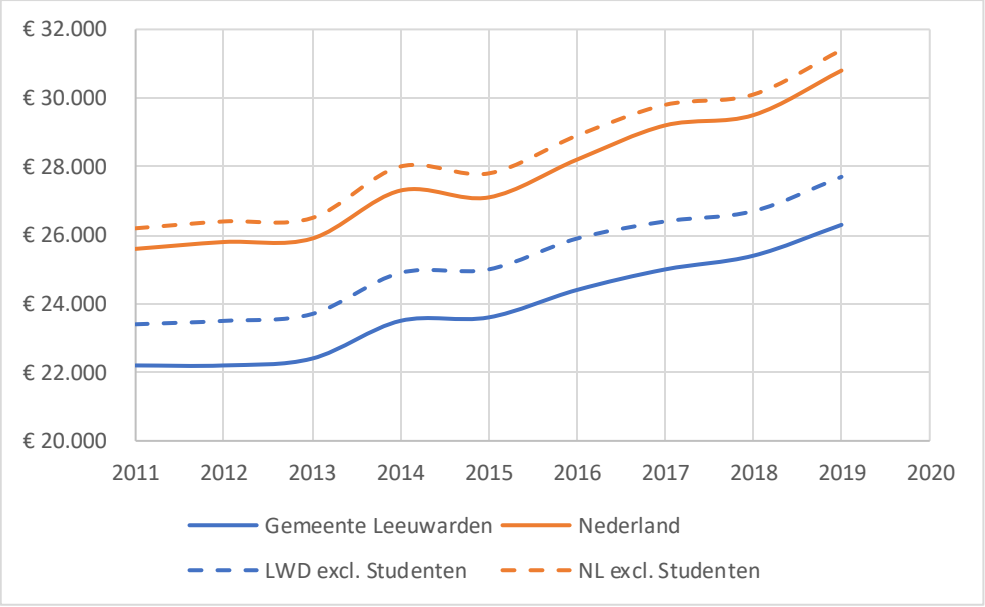

Bron: CBS

Het gestandaardiseerd huishoudinkomen (inkomen gecorrigeerd voor huishoudensgrootte) ligt in gemeente Leeuwarden een stuk lager dan landelijk. Dit effect komt maar voor een (klein) deel door de aanwezigheid van studentenhuishoudens.

6.7 Gestandaardiseerd huishoudinkomen naar 10%-groep

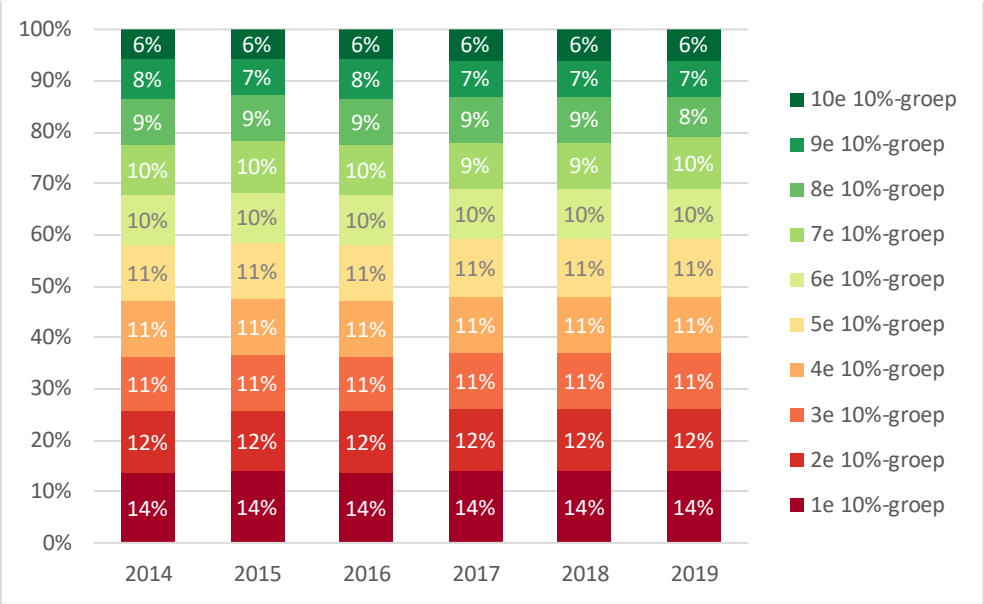

Bron: CBS

Gemeente Leeuwarden heeft relatief veel huishoudens in met name de laagste 10%s-groep, maar in alle 5 laagste groepen is sprak van oververtegenwoordiging en ondervertegenwoordiging in de drie hoogste. De cijfers zijn exclusief studentenhuishoudens.

6.8 Huishoudinkomen naar woningeigendom

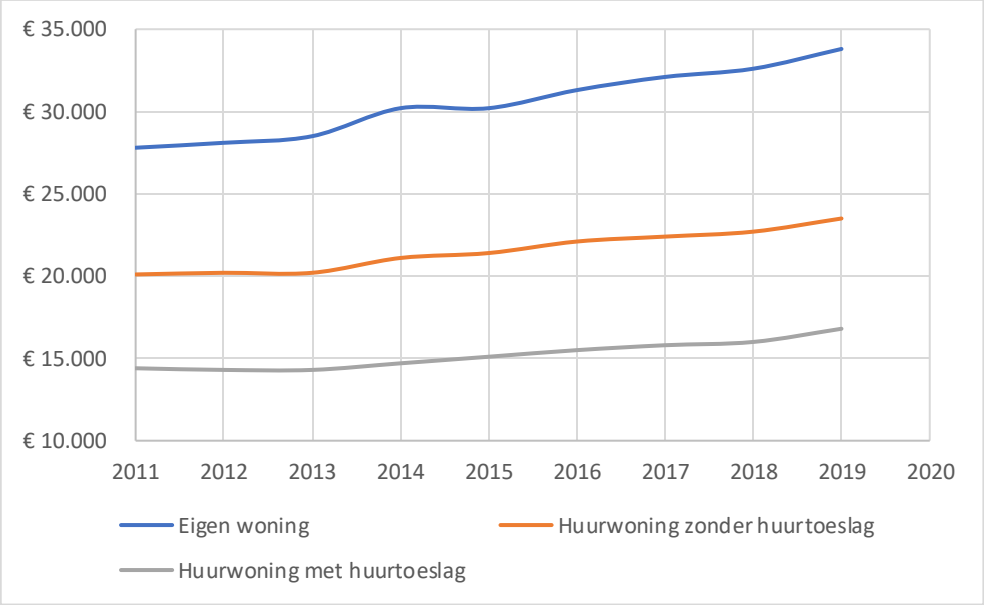

Bron: CBS

Over de hele linie zijn huisinkomens sinds 2011 gestegen. Bij woningeigenaren is de stijging 21,6%. Bij huurders zonder huurtoeslag 16,9% en bij huurders met huurtoeslag 16,7%. Dit wil overigens niet direct zeggen of inwoners ook meer te besteden kregen, daarvoor zou ook naar de inflatie gekeken moeten worden en bijvoorbeeld de woonlasten (die maar beperkt in het inflatiecijfer van het CBS zitten). Cijfers zijn exclusief studentenhuishoudens.

6.9 Gemiddeld besteedbaar huishoudinkomen naar inkomstenbron

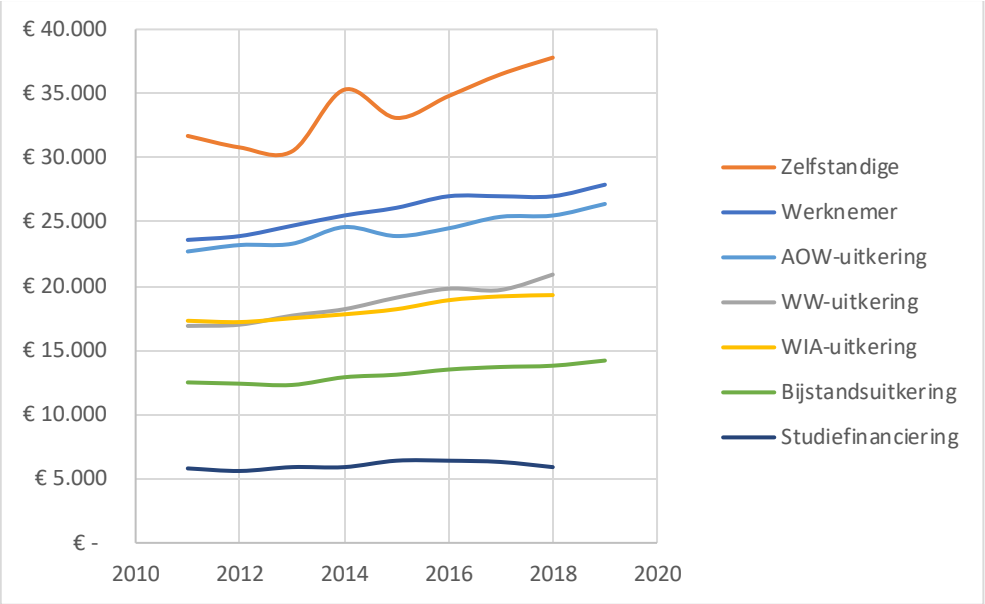

Bron: CBS

Zelfstandigen hebben het gemiddeld hoogste inkomen in Leeuwarden. Daarna volgen werknemers en huishoudens met een AOW-uitkering.

6.10 Geïndexeerd gemiddeld besteedbaar huishoudinkomen naar inkomstenbron

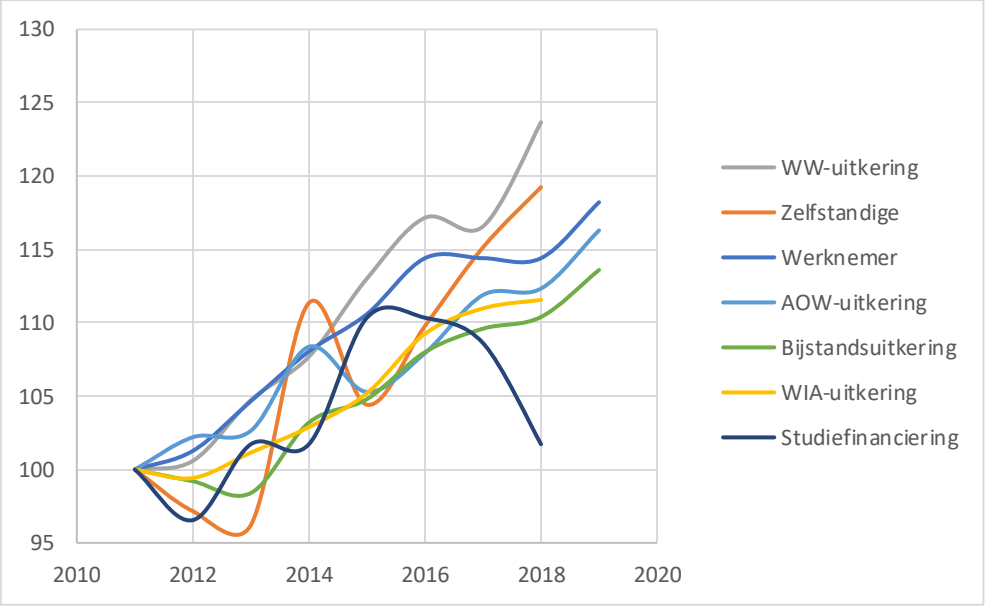

Bron: CBS

Tussen 2011 en 2018 stegen de inkomens van zelfstandigen met 19%, Werknemers 14%, WW-uitkeringen 24%, WIA 12%, AOW 12%, Bijstand 10% en Studiefinanciering 2%.

6.11 Gemiddeld besteedbaar huishoudinkomen volgens eigen opgave

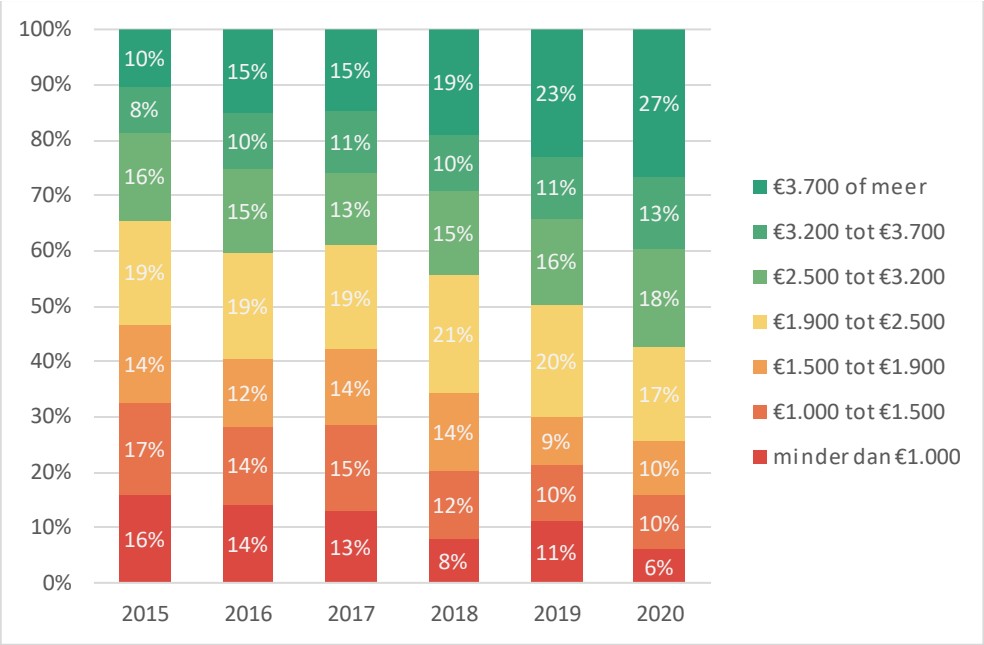

Bron: Wijkenquêtes

In de wijkenquêtes wordt gevraagd tot welke inkomensgroep bewoners behoren. Duidelijk zichtbaar is de stijging van de groep met gemiddeld besteedbaar inkomen vanaf €3.700 per maand. Opgemerkt moet worden dat de respons op de vragenlijst in 2020 hoog lag, mogelijk heeft dat (enige) invloed gehad op de uitkomsten. Daarnaast is er invloed geweest van de herindeling van 2018, de goede economie sinds 2015 en is er door (loon-)inflatie een vrijwel automatische stijging van de huishoudinkomens.

6.12 Moeite met rondkomen

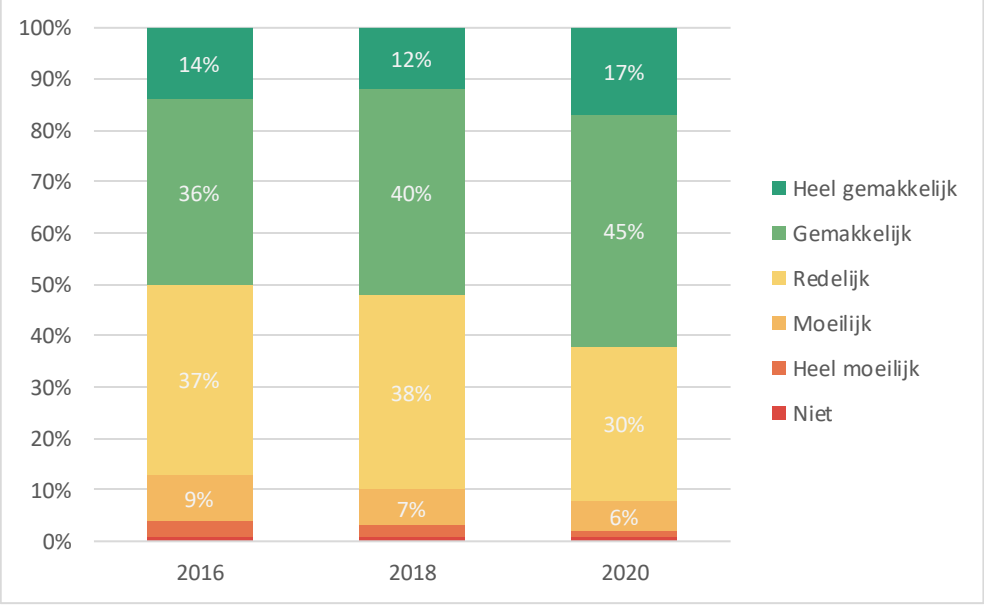

Bron: Wijk- en dorpsenquête

In de Wijk- en Dorpsenquête wordt de vraag gesteld of inwoners moeite hebben met rondkomen, tussen 2016 en 2020 is sprake van een verbetering, dit zal voor een groot deel komen door een betere economie (en deels nog door de herindeling van 2018).

6.13 Woonlasten als percentage van het netto huishoudinkomen

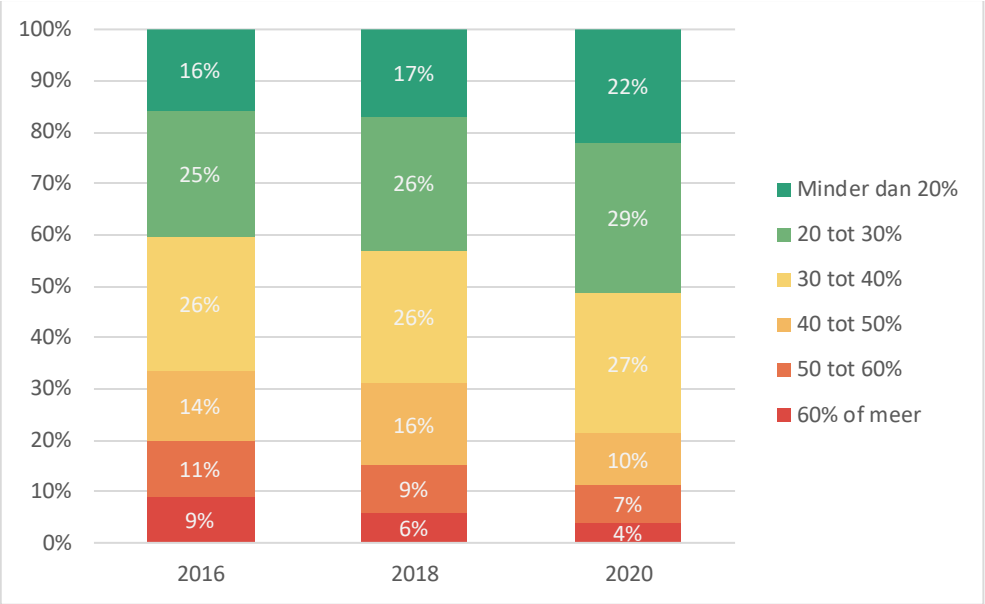

Bron: Wijk- en dorpsenquête

Na een jarenlange stijging van de woonlasten voor hypotheek of huur (voor 2016), zien we sinds 2016 een daling.

6.14 Gemeentelijke woonlasten één- en meerpersoonshuishoudens

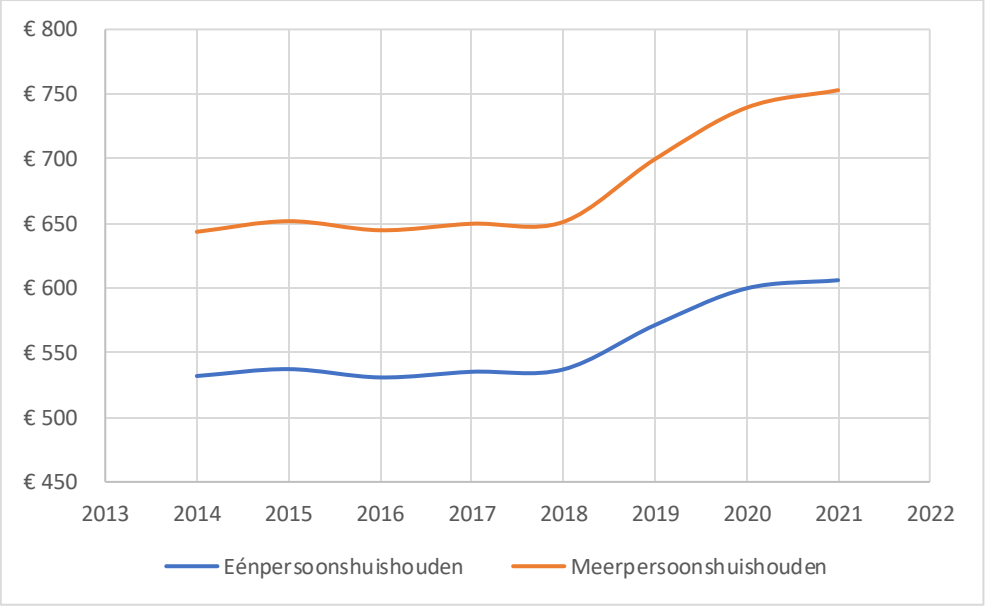

Bron: Coelo

Dit betreft de gemiddeld betaalde ozb, afvalstoffenheffing + rioolheffing – heffingskorting. Tussen 2018 en 2020 is een duidelijk sprake van een stijging van deze lasten voor inwoners van gemeente Leeuwarden. Sindsdien vlak de lijn weer af.

Hoofdstuk 7 - Economie & Toerisme

7.1 Geïndexeerde werkgelegenheid gemeente Leeuwarden, Friesland en Nederland

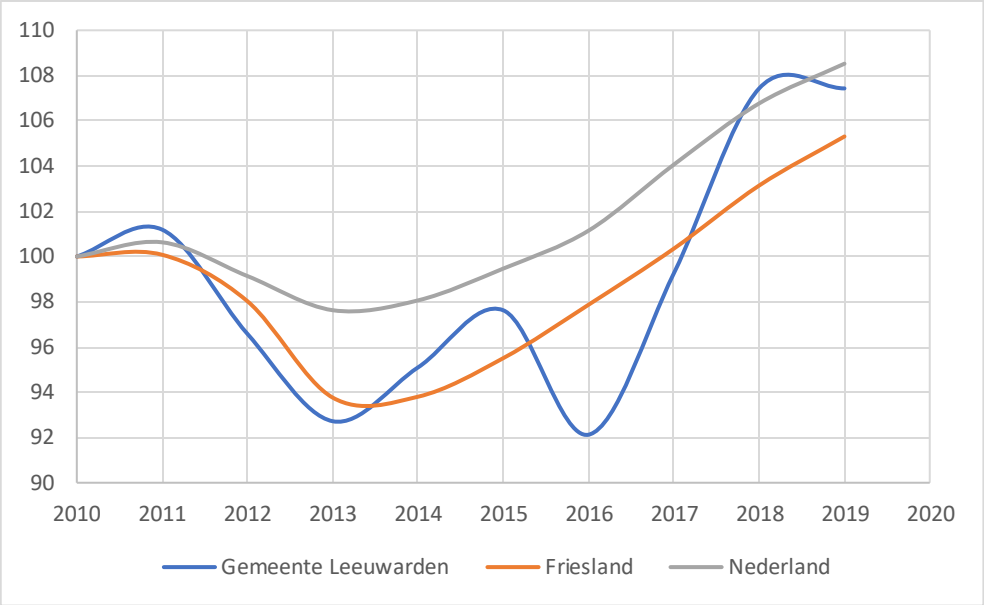

Bron: CBS

Sinds eind 2016 (volgens LISA 2015, zie hieronder) groeit het aantal banen van werknemers (1 uur per week of meer) in Leeuwarden snel. Tussen eind 2010 en eind 2019 is de banengroei van werknemers (CBS) in gemeente Leeuwarden vrijwel gelijk aan de banengroei in Nederland.

7.2 Ontwikkeling aantal banen (15 uur per week of meer)

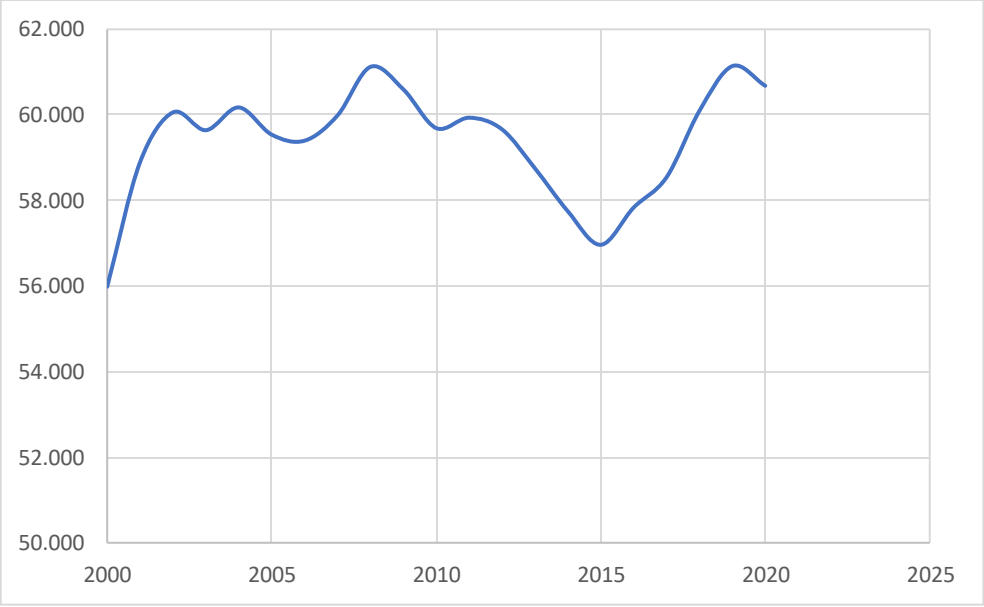

Bron: Werkgelegenheidsregister – Provincie Fryslân

Tussen 2008 en 2015 verdwenen 4.200 banen in gemeente Leeuwarden, die er tussen 2015 en 2019 in vier jaar tijd net zo hard weer bijkwamen, zij het vaak in andere sectoren, waarover hieronder meer. Tussen april 2019 en april 2020 verdwenen 460 banen.

7.3 Omvang werkgelegenheid naar sectoren

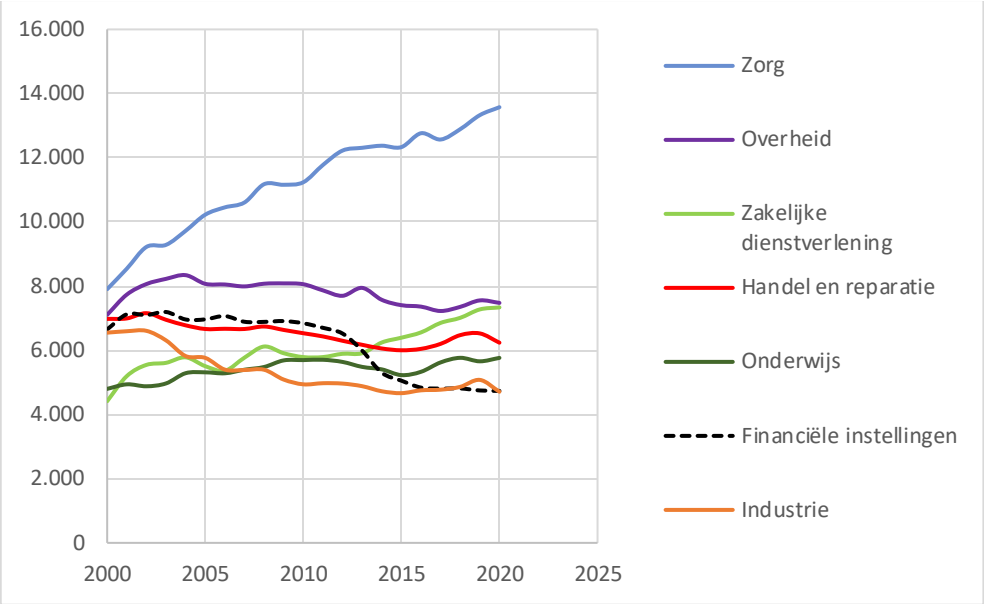

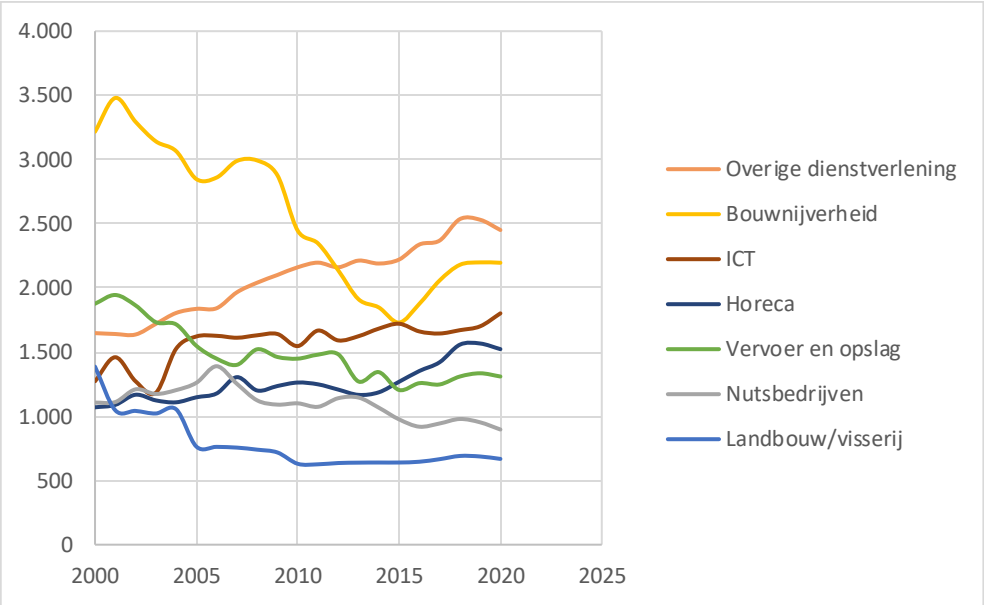

Bron: Werkgelegenheidsregister – Provincie Fryslân

In bovenstaande grafieken zijn een aantal trends aan te wijzen. De groei in banen van 15 uur per week en meer van de Zorgsector, Zakelijke dienstverlening en Overige dienstverlening, Onderwijs, ICT en Horeca in gemeente Leeuwarden. Krimp is/was er sinds begin deze eeuw bij Financiële instellingen, Industrie, Landbouw, Vervoer en opslag en lange tijd Bouwnijverheid. De krimp in die laatste sector was erg fors tussen 2002 en 2015. Daarna is sprake van (enig) herstel.

7.4 Geïndexeerd aantal bedrijfsvestigingen

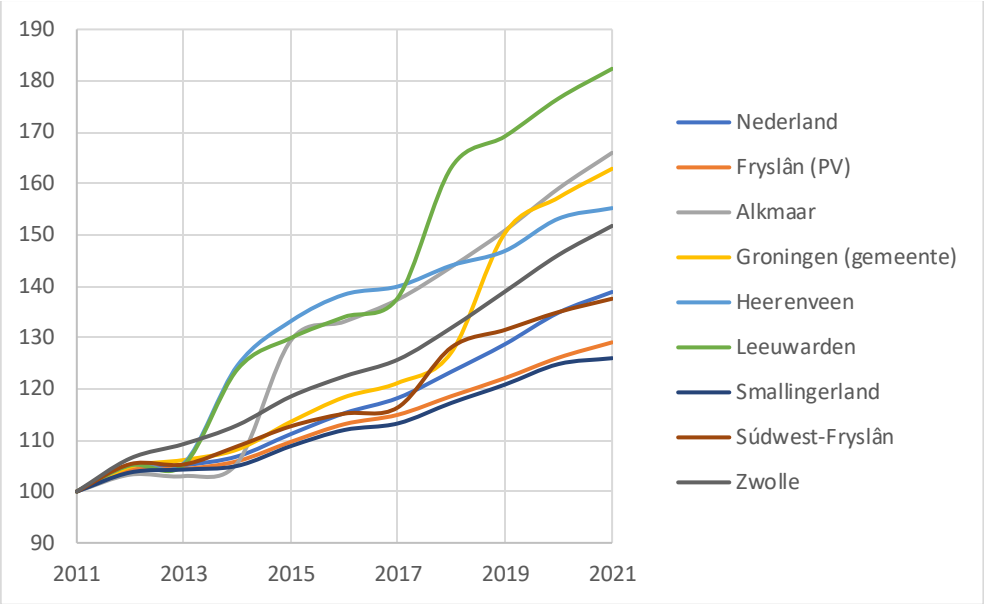

Bron: CBS

Bedrijfstakken/branches (SBI 2008)					Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
	2018	2019	2020*	2021*	18-19	19-20	20-21	18-21
A Landbouw, bosbouw en visserij	340	340	340	345	0	0	5	5
B Delfstoffenwinning	0	0	0	0	0	0	0	0
C Industrie	480	480	480	475	0	0	-5	-5
D Energievoorziening	15	20	20	25	5	0	5	10
E Waterbedrijven en afvalbeheer	20	15	15	20	-5	0	5	0
F Bouwnijverheid	800	845	910	960	45	65	50	160
G Handel	1845	1840	1885	2020	-5	45	135	175
H Vervoer en opslag	225	235	265	290	10	30	25	65
I Horeca	435	460	480	505	25	20	25	70
J Informatie en communicatie	655	665	690	695	10	25	5	40
K Financiële dienstverlening	555	580	620	630	25	40	10	75
L Verhuur/handel van onroerend goed	175	185	205	205	10	20	0	30
M Specialistische zakelijke diensten	2190	2275	2375	2405	85	100	30	215
N Verhuur en overige zakelijke diensten	455	505	525	540	50	20	15	85
R Cultuur, sport en recreatie	835	915	955	970	80	40	15	135
S Overige dienstverlening	715	740	775	800	25	35	25	85
U Extraterritoriale organisaties	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**9740**	**10100**	**10540**	**10885**	**360**	**440**	**345**	**1145**

Bron: CBS

Jaarlijks neemt per saldo het aantal bedrijfsvestigingen in gemeente Leeuwarden per jaar met zo'n 350-400 per jaar toe. Steden zoals Leeuwarden, Alkmaar, Groningen en Zwolle kennen daarbij een snellere groei dan 'het platteland' en dus ook het Nederlands gemiddelde. De 'extra' sprongen omhoog bij Groningen, Leeuwarden en SWF zijn herindelingen. In absolute cijfers zijn Bouw, Handel, Specialistische zakelijke diensten en Cultuur, sport en recreatie bedrijfstakken met een sterke toename van het aantal vestigingen in gemeente Leeuwarden sinds 2018.

7.5 Totaal aantal banen en bedrijven watertechnologie

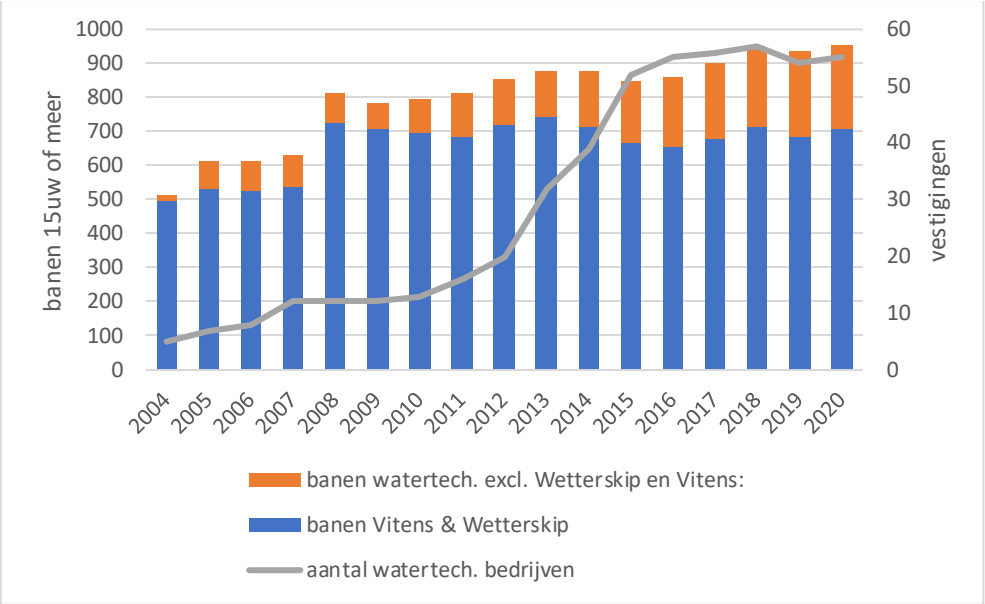

Bron: Werkgelegenheidsregister – Provincie Fryslân

Weergegeven is het aantal banen bij Vitens & Wetterskip enerzijds (blauw) en Wetsus, Wateralliance, RWZI en kleinere water technologische bedrijven al of niet op de WaterCampus anderzijds (oranje). Het aantal banen bij Wetterskip en Vitens samen schommelt sinds 2008 rond de 700. Het aantal (voltijd) banen bij kleinere water(tech)bedrijven is gestegen van 18 in 2004 naar rond de 250 banen in 2020. Het aantal vestigingen schommelt rond de 55. Niet meegenomen in dit overzicht zijn bedrijven die al dan niet na de start (op de WaterCampus) elders in Fryslân gevestigd zijn en grote ondernemingen 'die iets met water' erbij doen in de bedrijfsvoering/het productenpakket. Ook kan eens een enkel nieuw waterbedrijf in Leeuwarden 'onder de radar' blijven. Gekeken wordt naar nieuwe vestigingen op de watercampus. Overigens dateren de gegevens van april 2020. Het totaal aantal banen in watertechnologie in heel Fryslân ligt beduidend hoger, boven de 2.000, daarvoor wordt verwezen naar de onderzoeken van BBO.

7.6 Werkzame beroepsbevolking naar beroepsniveau

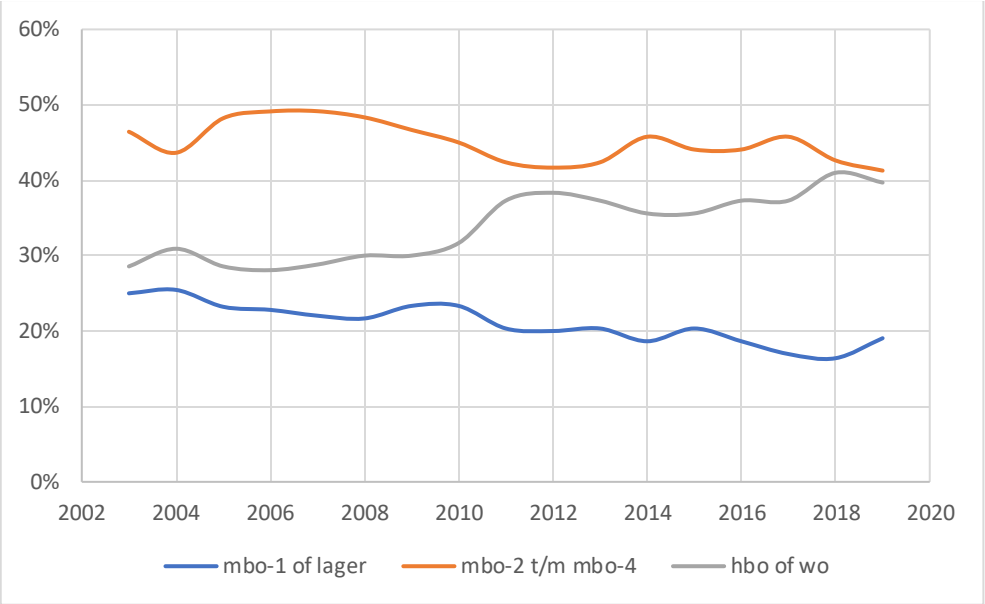

Bron: CBS

Een steeds groter aandeel van de werkzame Leeuwarders heeft een hbo of wo beroepsniveau. Een kleine 30% in 2003, tegen 40% in 2019, laag opgeleid daalde van 25% in 2003 naar nog geen 20% in 2019.

7.7 Aantal elektrische voertuigen

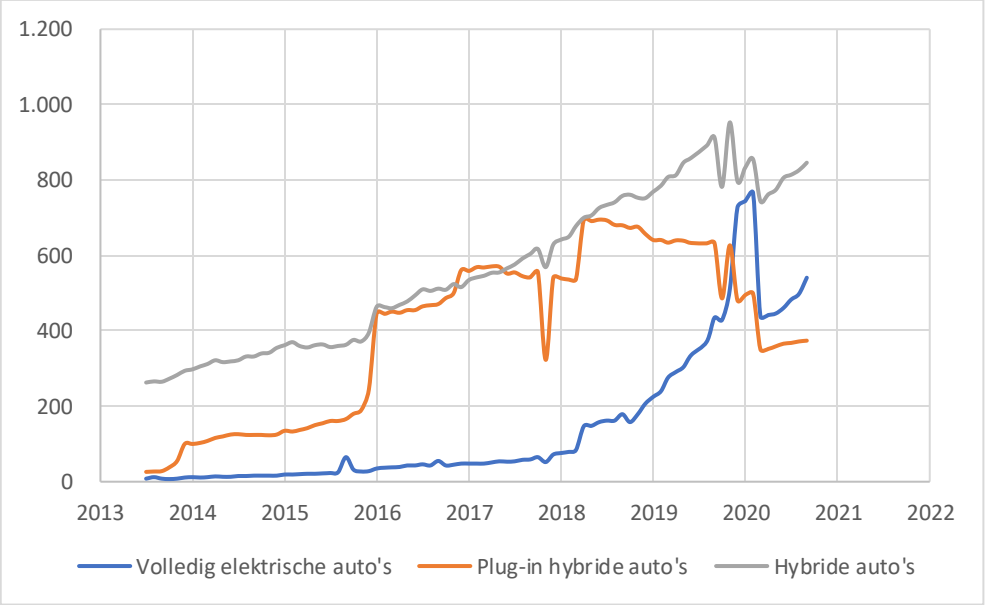

Bron: RDW

In de grafiek zitten wat merkwaardige knikken, maar het totaalbeeld is vooral een sterke stijging van het aantal volledig elektrische auto's.

7.8 Ontwikkeling leegstaande winkels kernwinkelstraten

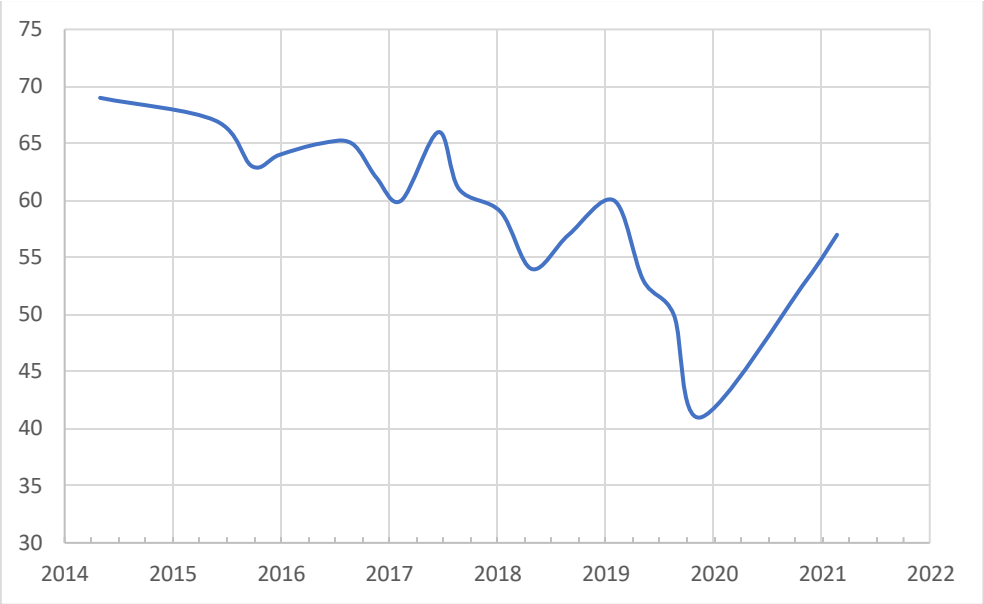

Bron: Eigen waarneming RSO

Het aantal visueel waargenomen leegstaande winkelpanden in de belangrijkste winkelstraten van het centrum van Leeuwarden daalt gestaag tot het najaar van 2019. Dit is exclusief verbouwing. Sinds het najaar van 2019 is weer sprake van een duidelijk stijging.

7.9 Ontwikkeling aantal panden met functie winkel

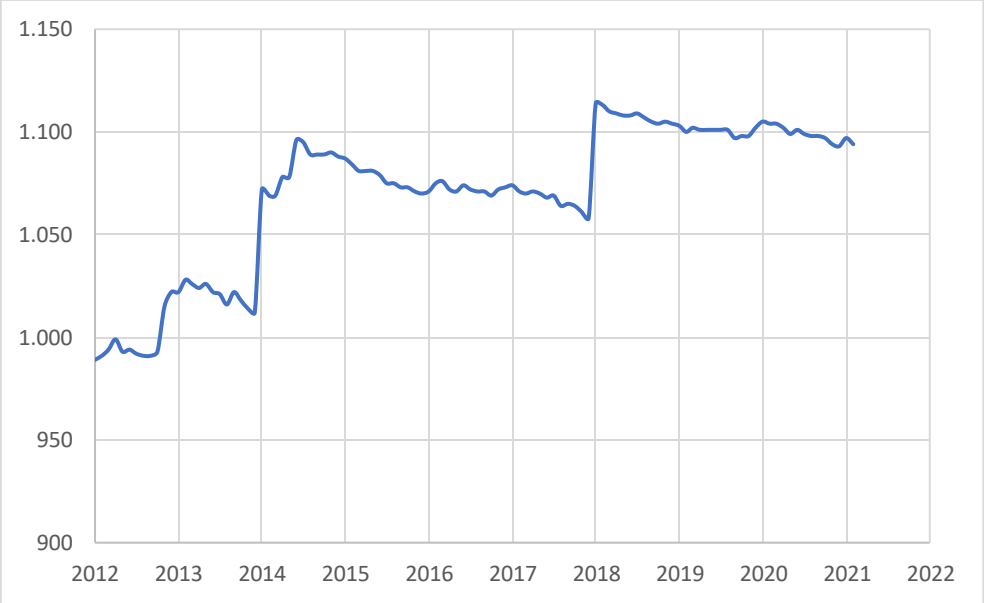

Bron: CBS

Het aantal panden met de functie *winkel* in gemeente Leeuwarden neemt midden 2014 steeds iets af, alleen de herindelingen van 2014 en 2018 zorgen nog voor een (administratieve) toename.

7.10 Functieveranderingen in de hele Binnenstad, aantal panden

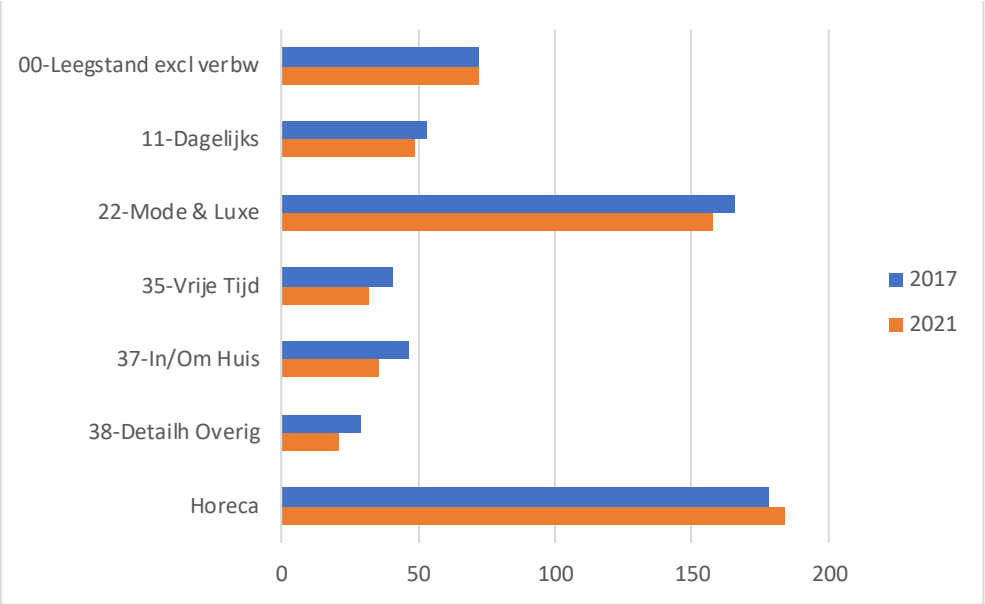

Bron: Locatus

Het aantal panden met een winkelfunctie neemt af. Met name in de categorie *vrije tijd*. Exclusief leegstand en verbouw waren er in 2021 296 panden in gebruik als winkel, in 2017 waren dat er 336. Horeca nam wel toe, van 178 naar 184. Diverse voormalige winkelpanden werden of woning, of kregen de functie horeca, werden een kantoor of een pand voor overige dienstverlening. Ook waren in 2021 in totaal 15 panden in verbouw.

7.11 Aantal overnachtingen in Friesland

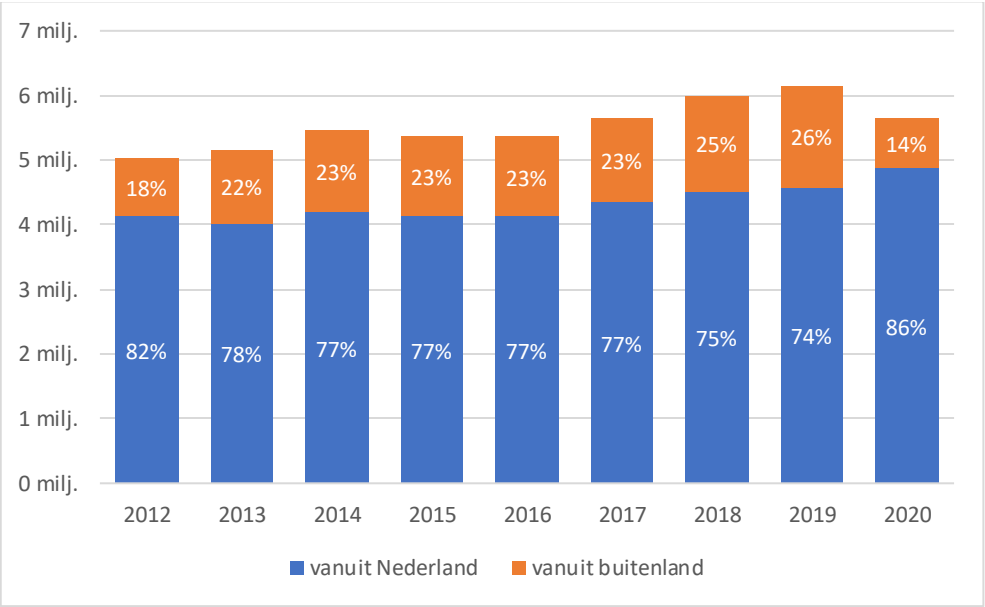

Bron: CBS

Het aantal overnachtingen in Friesland is gedaald door de corona-crisis naar 5,65 miljoen in 2020, een half miljoen minder dan in 2019. Het aantal overnachtingen van buitenlanders daalde met bijna 800 duizend, het aantal overnachters afkomstig uit Nederland steeg met bijna 300 duizend.

7.12 Aantal overnachtingen in Friesland vanuit Europa

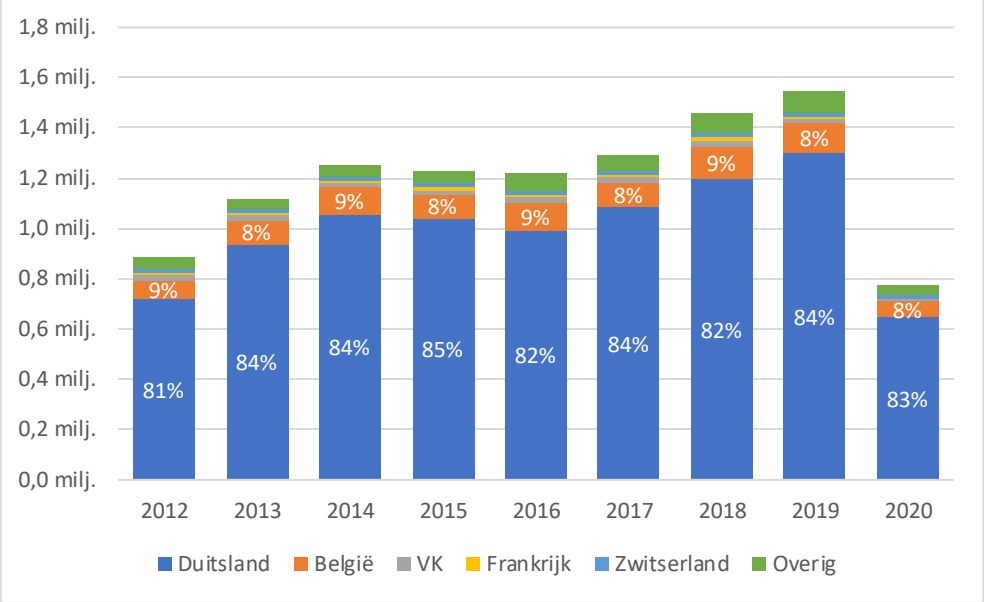

Bron: CBS

Weergegeven is hier zowel het totaal aantal overnachtingen van bezoekers afkomstig uit het buitenland linker verticale as als het aandeel in het totaal. Het aandeel van Duitsland en België is vrij constant, ook in 2019.

7.13 Geïndexeerd aantal overnachtingen in Friesland en Nederland

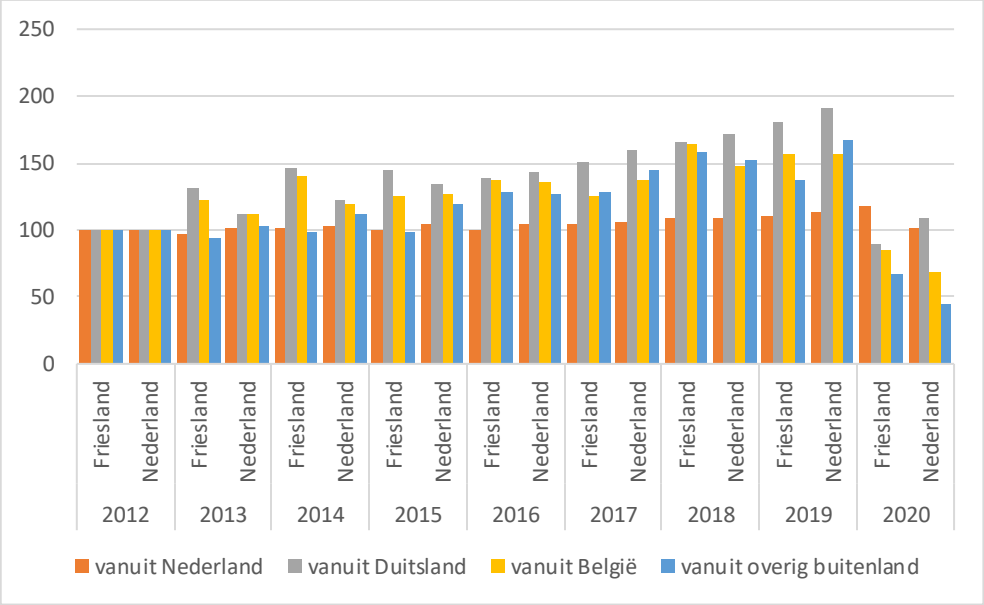

Bron: CBS

Uitgaande van het basisjaar 2012 steeg t/m 2019 het aantal overnachtingen afkomstig uit Duitsland en overig buitenland (zonder België) in Nederland harder dan in Friesland. Alleen voor België geldt dat de toename vrijwel gelijk was. Qua Nederlandse overnachtingen is de groei voor Friesland iets geringer dan voor Nederland. In 2020 weet Friesland anders dan Nederland veel meer Nederlandse overnachtingen te realiseren ten opzichte van 2019. De terugval uit Duitsland is wat groter, uit België wat minder groot en overig buitenland ook.

7.14 Aantal hotelovernachtingen in Friesland

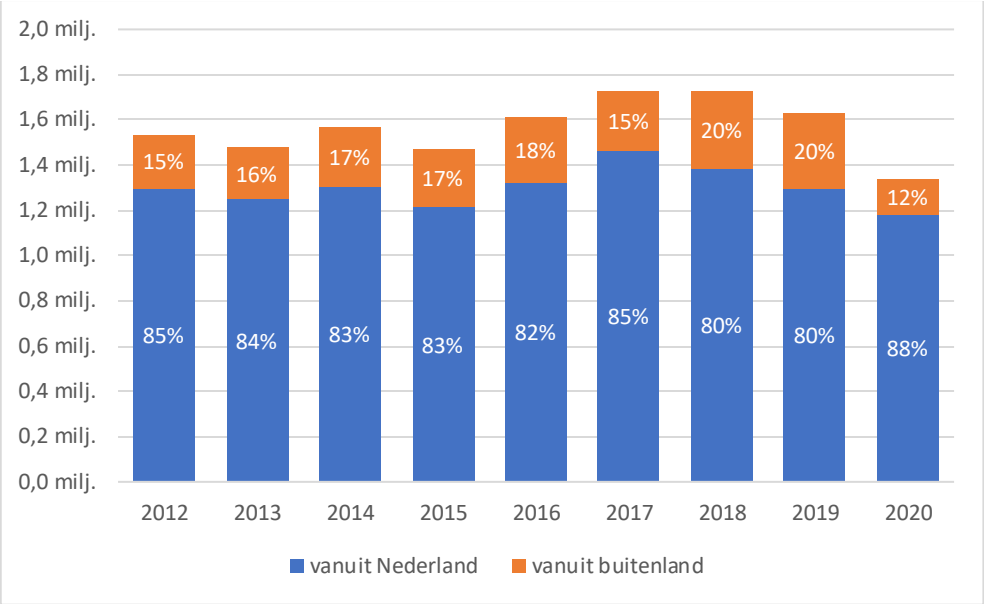

Bron: CBS

Het totaal aantal hotelovernachtingen in Friesland is sterk gedaald, tot minder dan 1,4 miljoen. Vooral vanuit het buitenland kwamen minder mensen en daalde het aandeel hotelovernachtingen tot 12% van het totaal.

7.15 Geïndexeerd aantal hotelovernachtingen in Friesland en Nederland

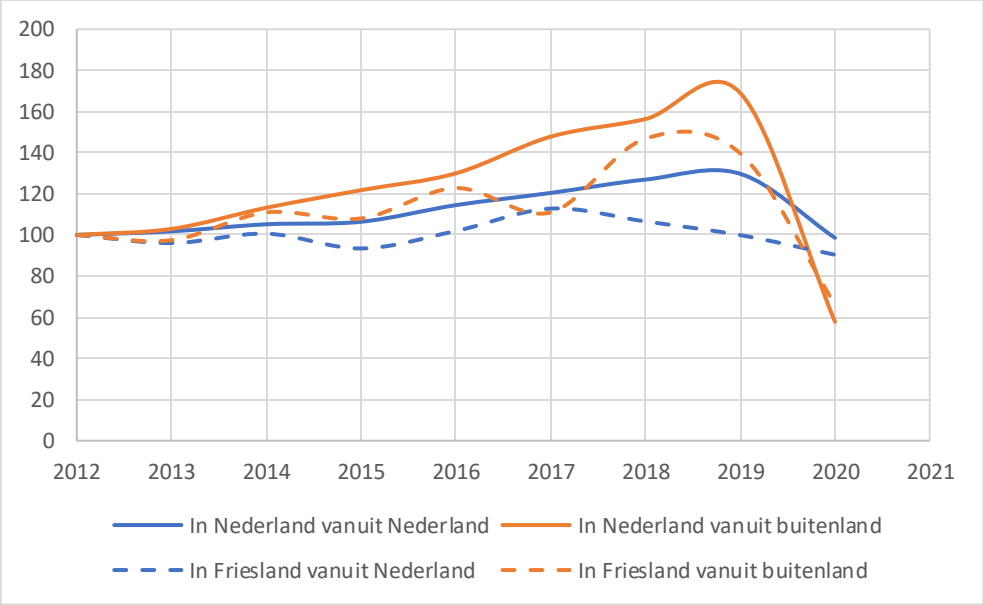

Bron: CBS

De hotelovernachtingen van inwoners uit Nederland in Friesland daalden tussen 2019 en 2020 minder hard dan in Nederland. Ook de overnachtingen van buitenlanders daalden in die periode wat minder hard.

7.16 Aantal overnachtingen Friesland naar logiesvorm

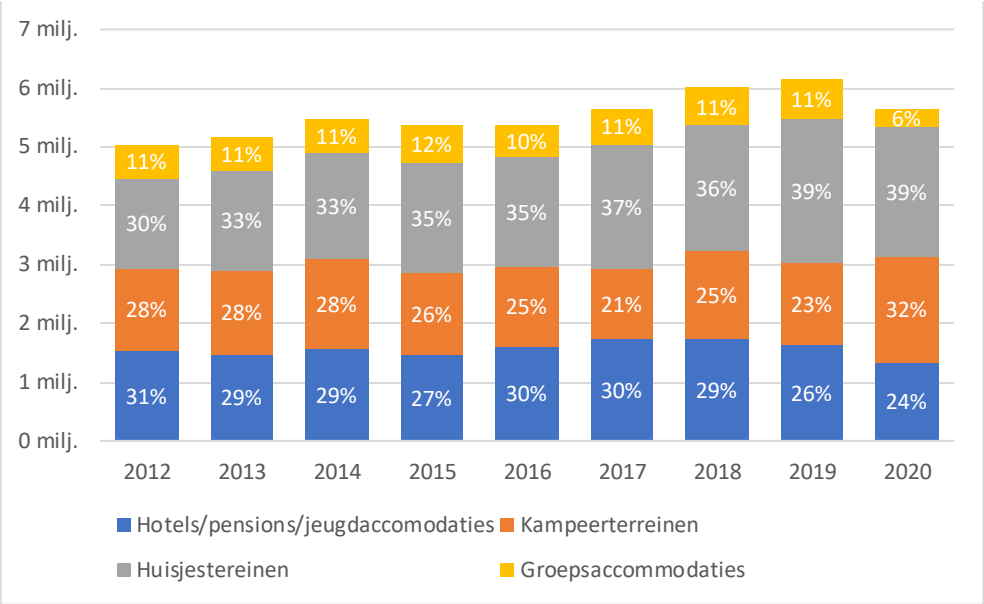

Bron: CBS

Zowel het aandeel als aantal hotelovernachtingen lag in 2020 een stuk lager dan in 2019. Kampeerterreinen hadden zowel te maken met meer overnachtingen als een hoger aandeel in het totaal aantal overnachtingen. Bij huisjesterreinen is wel sprake van een gelijkblijvend aandeel maar is de absolute omvang van het aantal overnachtingen kleiner in 2020 dan in 2019. Groepsaccomodaties hadden relatief te maken met de grootste krimp.

7.17 Herkomst vrije tijdsbezoeken

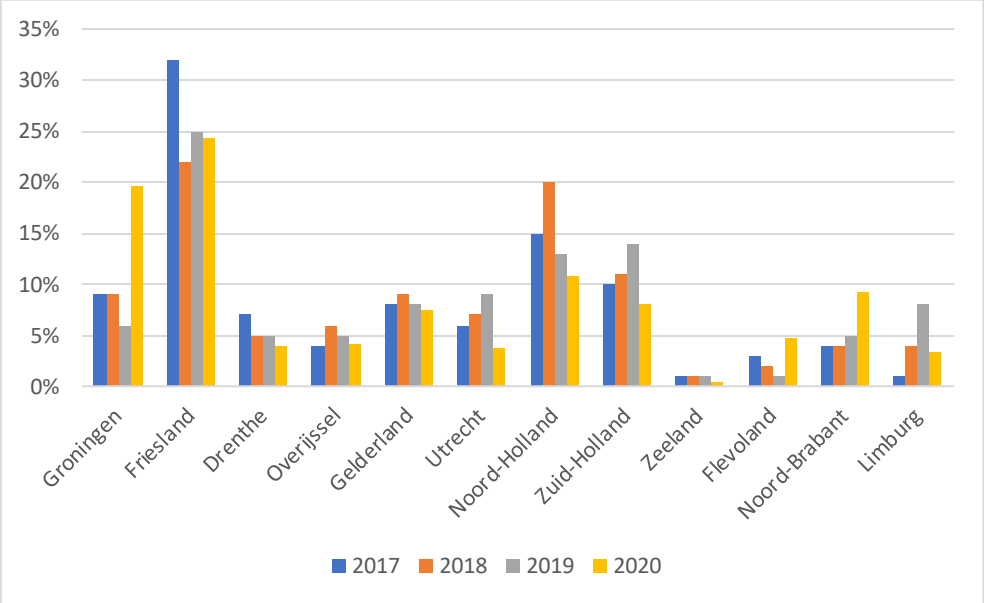

Bron: Toeristisch bezoek aan steden – NBTC-NIPO Research

Onder de bezoekers van Leeuwarden zijn alle 12 Nederlandse provincies vertegenwoordigd. Net als voorgaande jaren was in 2020 het grootste aandeel van de bezoekers afkomstig uit Friesland, maar nu gevolgd door Groningen! Het aandeel van Zuid-Holland en Noord-Holland samen is in 2020 voor het eerst in jaren minder dan 20%. In totaal werden 1,5 miljoen vrijetijdsbezoeken afgelegd in 2020 tegen 2,6 miljoen in 2019.

7.18 Aantal vrijetijdsbezoeken per 1000 inwoners

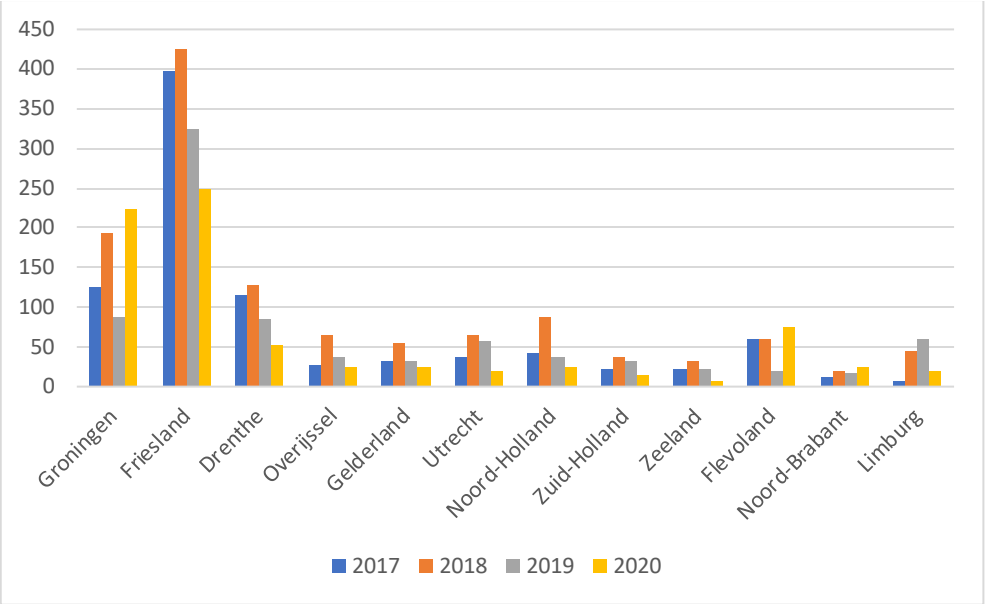

Bron: Toeristisch bezoek aan steden – NBTC-NIPO Research/CBS

Volgens (de steekproef/panel CVO) zou ruim 1/5 van alle inwoners uit Groningen minimaal 1x in Leeuwarden geweest zijn in 2020. Mogelijk bleven mensen dichter bij huis in 2020.

7.19 Hoofdreden voor bezoek

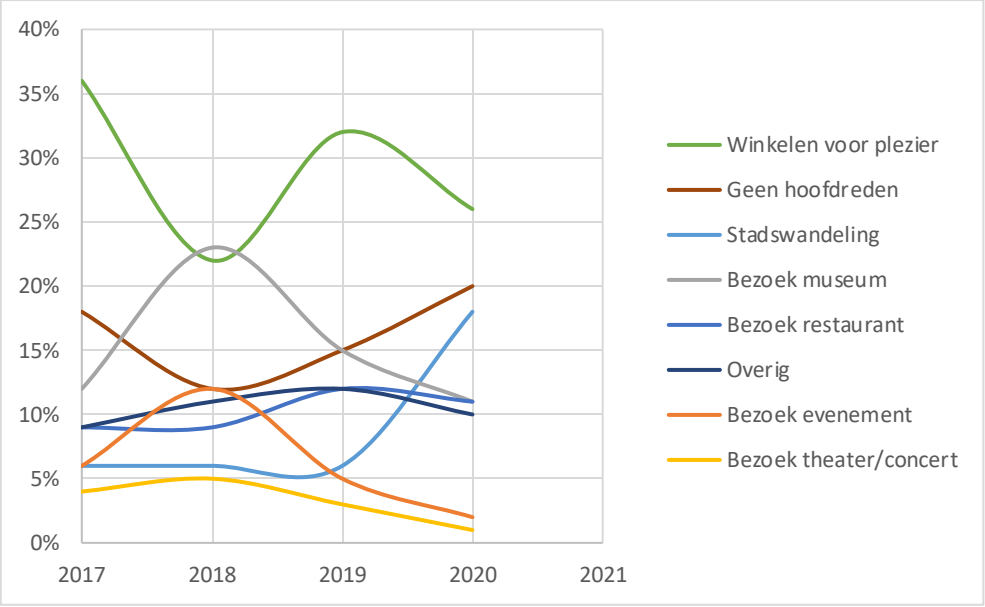

Bron: Toeristisch bezoek aan steden – NBTC-NIPO Research

Het effect van Culturele Hoofdstad 2018 zien we in de piek in bezoek aan museum en evenement in 2018. In 2020 is vooral de stadswandeling erg populair.

7.20 Ondernomen activiteiten

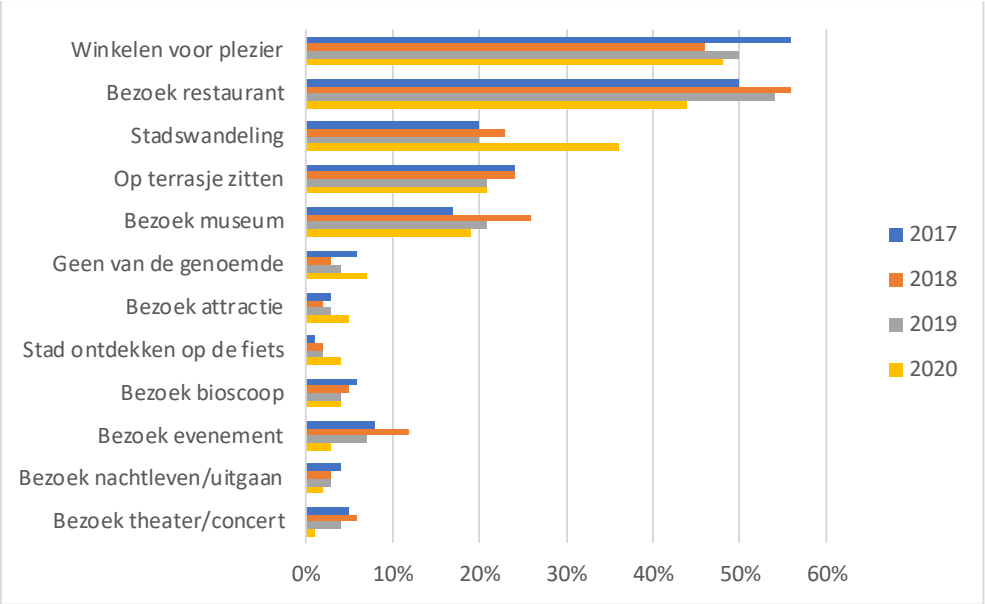

Bron: Toeristisch bezoek aan steden – NBTC-NIPO Research

Ook hier zien we de stadswandeling terug als relatief vaak ondernomen activiteit.

Hoofdstuk 8 - Wonen & Milieu

8.1 Verandering woningvoorraad

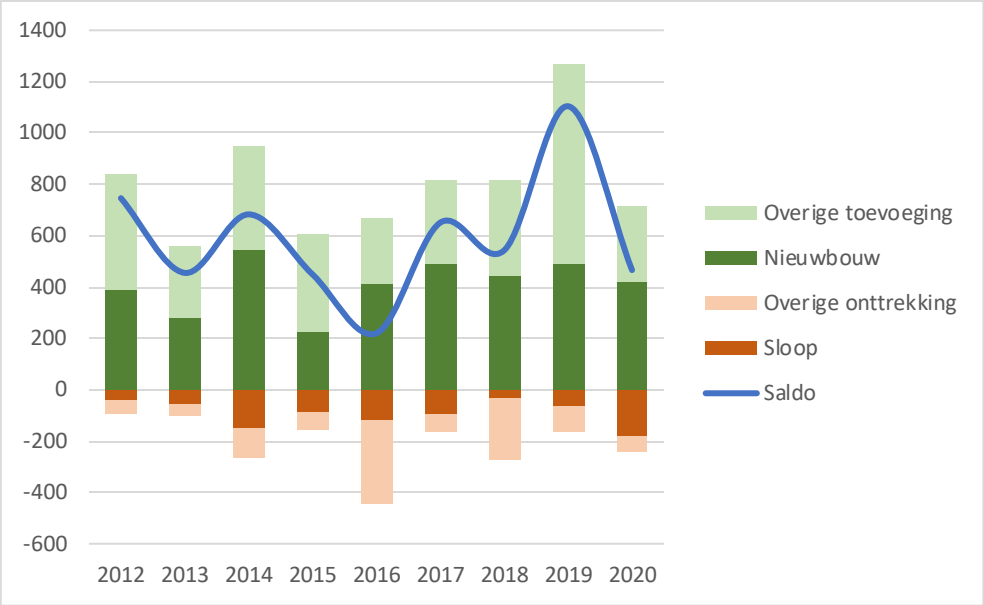

Bron: CBS

In het jaar 2019 was er de toevoeging van Markt058 (voormalig Aegonpand). De nieuwbouw zit al een aantal jaren net boven de 400 woningen per jaar. Gemiddeld komen er per saldo zo'n 500-600 woningen per jaar erbij.

8.2 Percentage groei woningvoorraad ten opzichte van bestaande voorraad

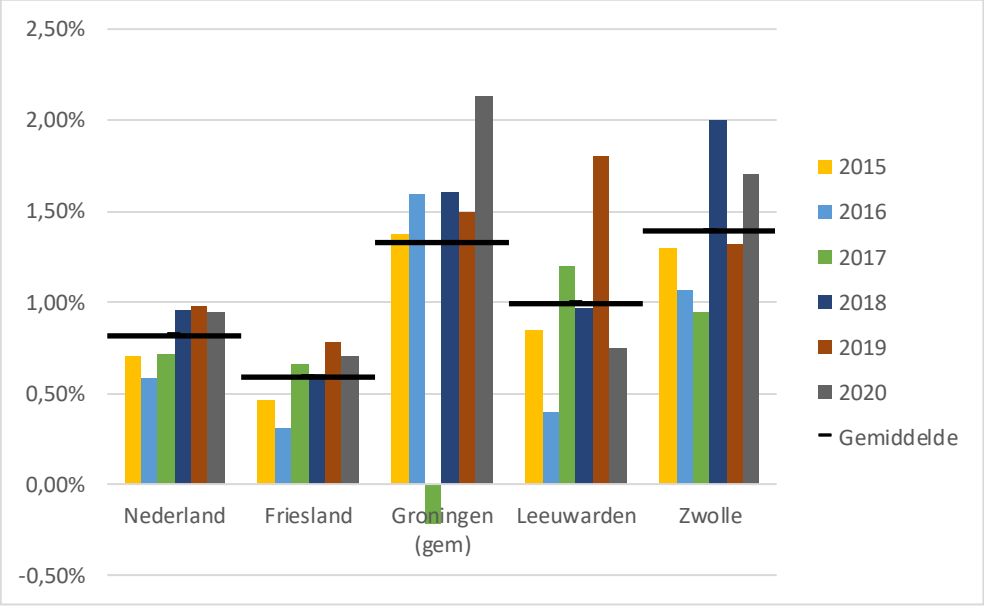

Bron: CBS

Gemeente Leeuwarden voegt jaarlijks zo'n 1,1% woningen toe aan de woningvoorraad. In vergelijking met Nederland en Friesland is dat bovengemiddeld. In vergelijking met de andere noordelijke steden Zwolle en Groningen ligt het percentage wat lager.

8.3 Verleende bouwvergunningen woningen in grote Friese gemeenten

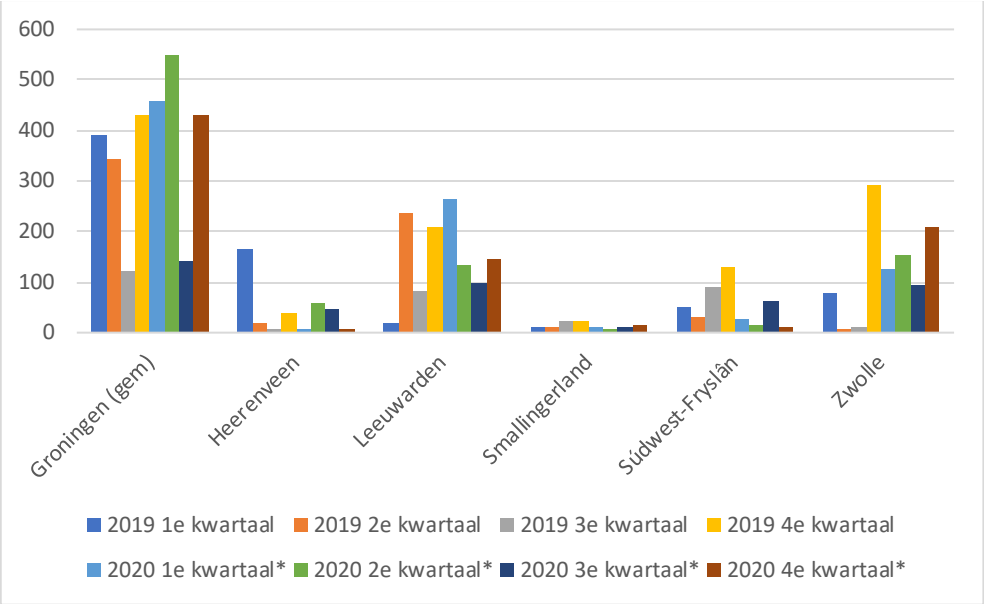

Bron: CBS

Het aantal verleende bouwvergunning geeft een indicatie van hoeveel woningen er gebouwd gaan worden. Gemeente Groningen, Leeuwarden en Zwolle hebben wat dat betreft wel wat in de pijplijn zitten.

8.4 Verleende bouwvergunningen woningen naar eigendom

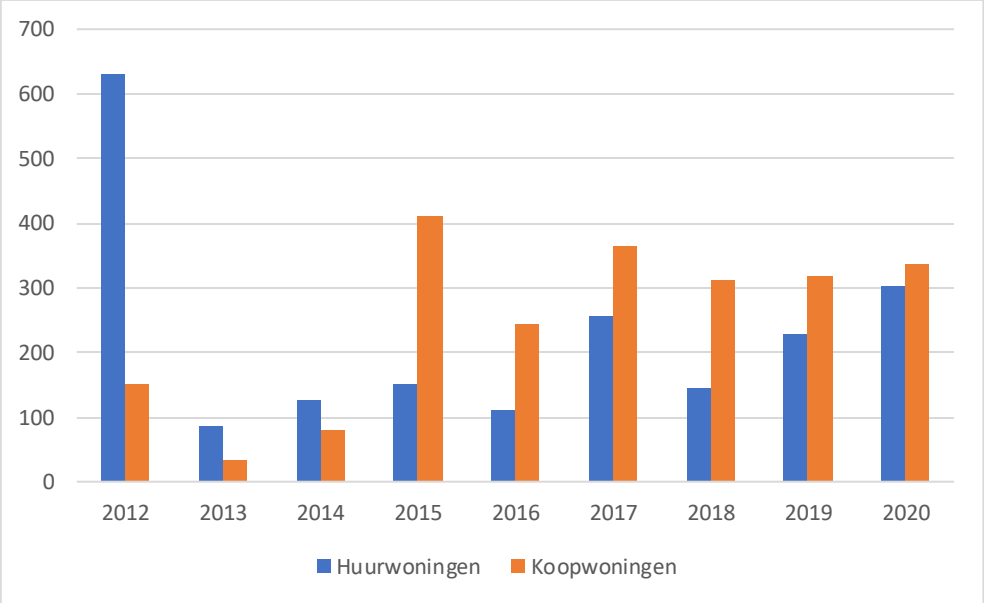

Bron: CBS

Sinds 2015 worden er meer bouwvergunningen voor koopwoningen verleend dan voor huurwoningen. Vanaf 2018 neemt het totaal aantal verleende bouwvergunning licht toe.

8.5 Ontwikkeling aantal bewoners nieuwbouwbuurten

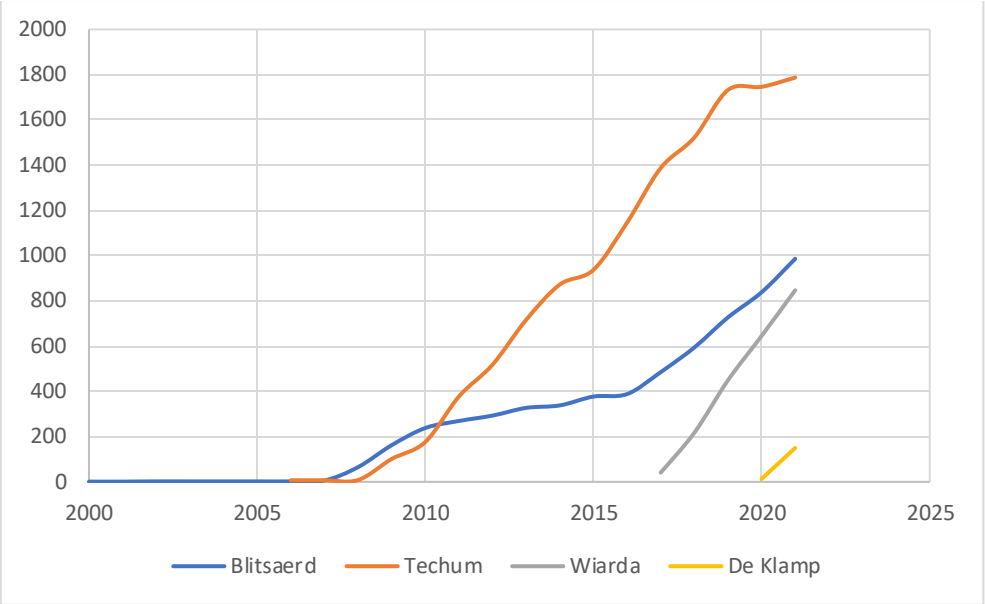

Bron: Gemeente Leeuwarden

Techum is gegroeid naar 1800 inwoners in 15 jaar tijd. De groeilijn van Wiarda loopt nog iets steiler. Blitsaerd groeit meer geleidelijk, met een versnelling vanaf 2017. De Klamp is net begonnen in 2020.

8.6 Gemiddelde verkoopprijs gemeente Leeuwarden, Friesland en Nederland

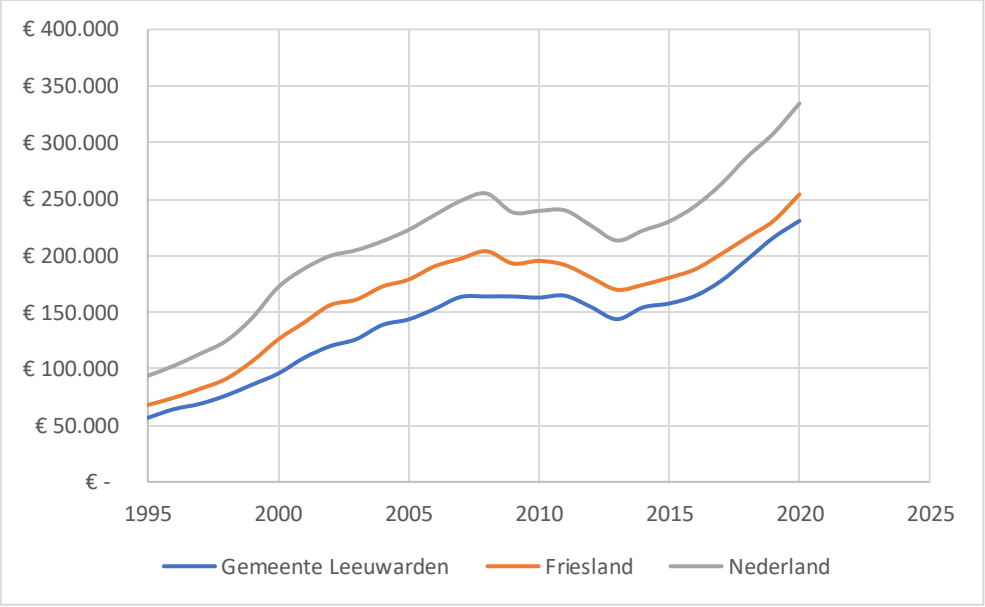

Bron: CBS

In deze grafiek valt op dat gemiddelde verkoopprijs (bedragen x duizend euro) van woningen in gemeente Leeuwarden die van de provincie nadert. Het verschil in absolute bedragen tussen Leeuwarden en Friesland enerzijds en Nederlands anderzijds is tussen 1995 en 2019 groter geworden.

8.7 Gemiddelde WOZ-waarde gemeente Leeuwarden, Friesland en Nederland

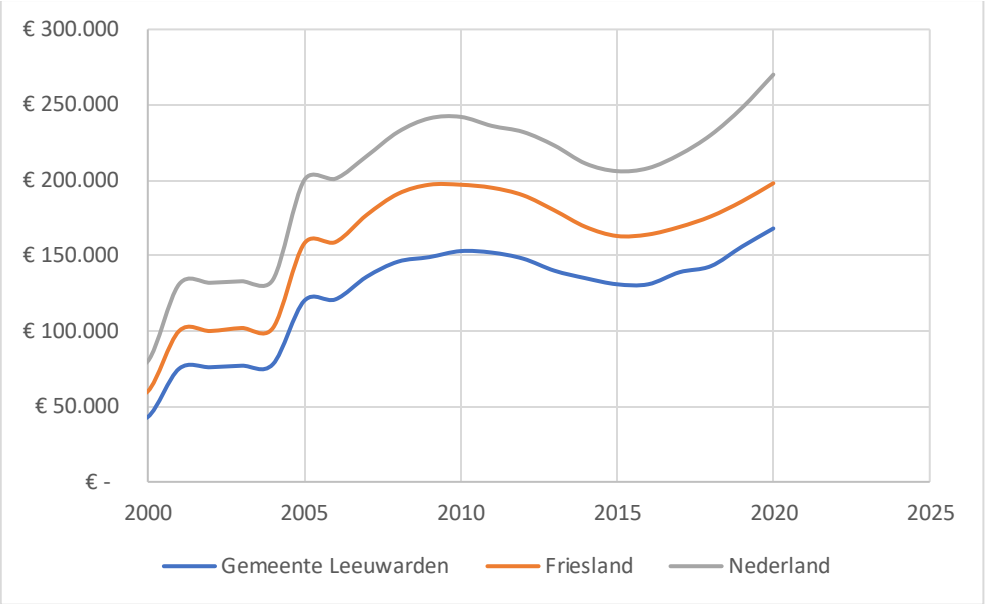

Bron: CBS

Ook hier hetzelfde beeld, de Leeuwarder gemiddelde WOZ-waarde nadert de Friese, de landelijk gemiddelde WOZ-waarde loopt sinds 2016 steiler op.

8.8 Koopwoningen op Funda in stad Leeuwarden en stad Groningen

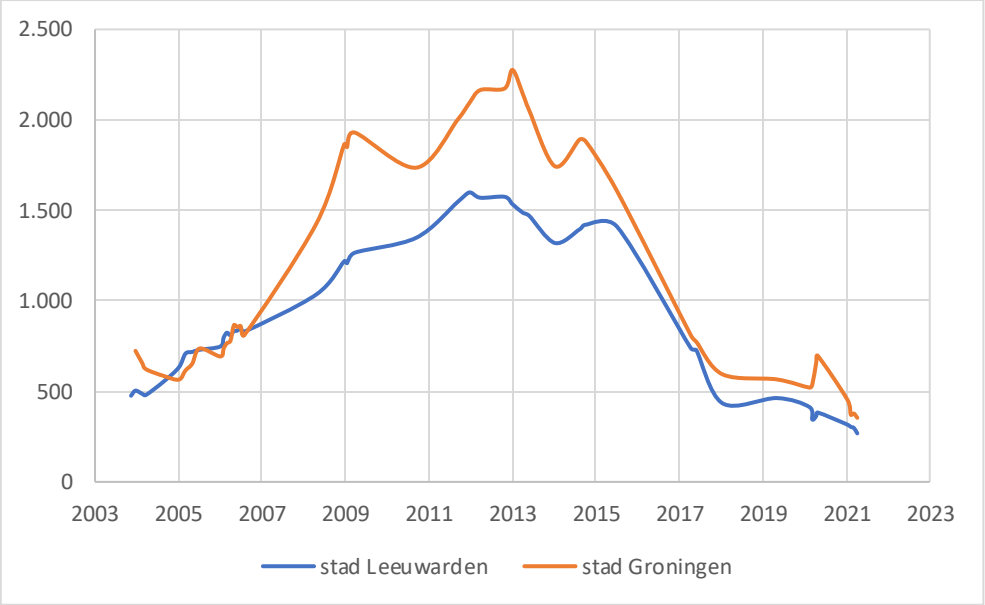

Bron: Funda

Sinds het bijhouden vanaf 2004 is het woningaanbod op Funda in de steden Leeuwarden en Groningen niet zo laag geweest. Opvallend is dat voor de economische crisis van 2007/2008 het woningaanbod op Funda al opliep.

8.9 Koopwoningen op Funda naar prijsklasse stad Leeuwarden

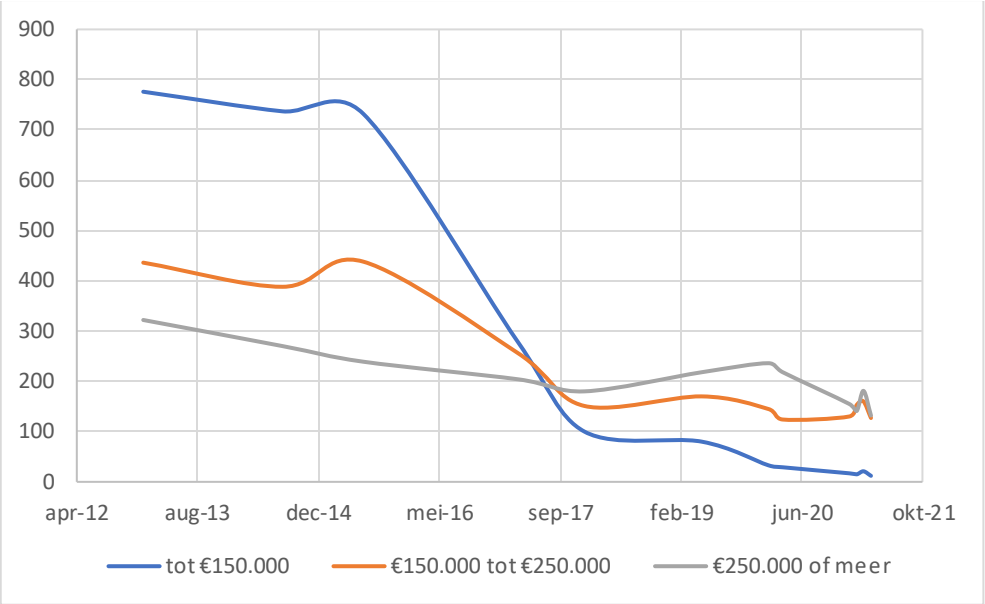

Bron: Funda

Sinds 2015 zit het woningaanbod in de klasse tot €150.000 in een glijvlucht naar beneden. In het voorjaar van 2021 is er amper nog aanbod in dit segment. Het aanbod van €150.000 tot €250.000 en €250.000 of meer stabiliseert sinds het najaar van 2017 enigszins.

8.10 Geschatte verkoopprijs eigen koopwoning

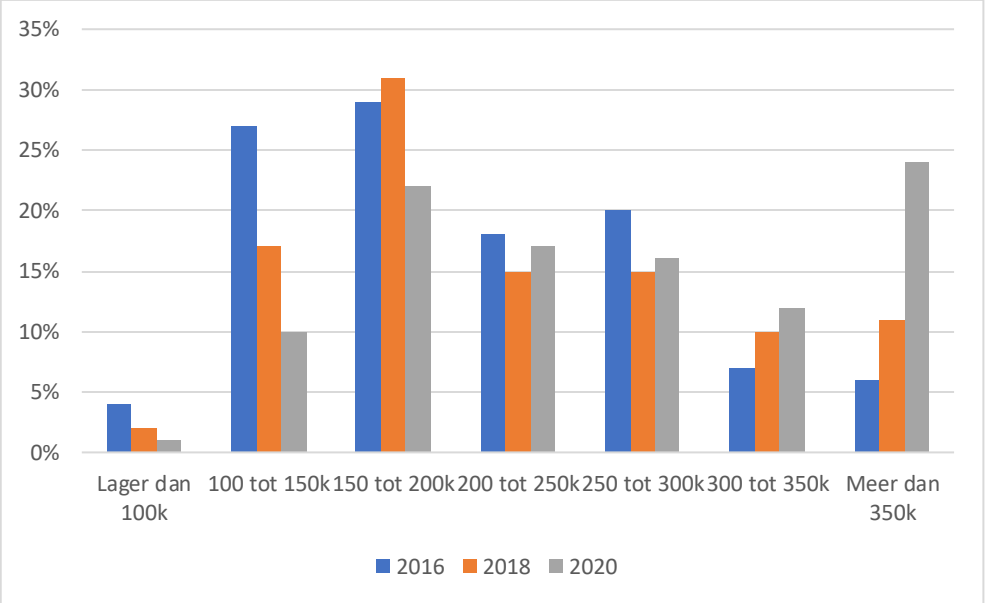

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

Duidelijk zichtbaar is dat ook nog maar weinig zittende bewoners anno 2020 denkt dat hun woning minder dan 150 duizend euro waard is. Het aantal woningeigenaren dat verwacht dat de eigen woning meer dan 350 duizend euro gaat opbrengen is gestegen tot bijna 25%.

8.11 Verhuisplannen

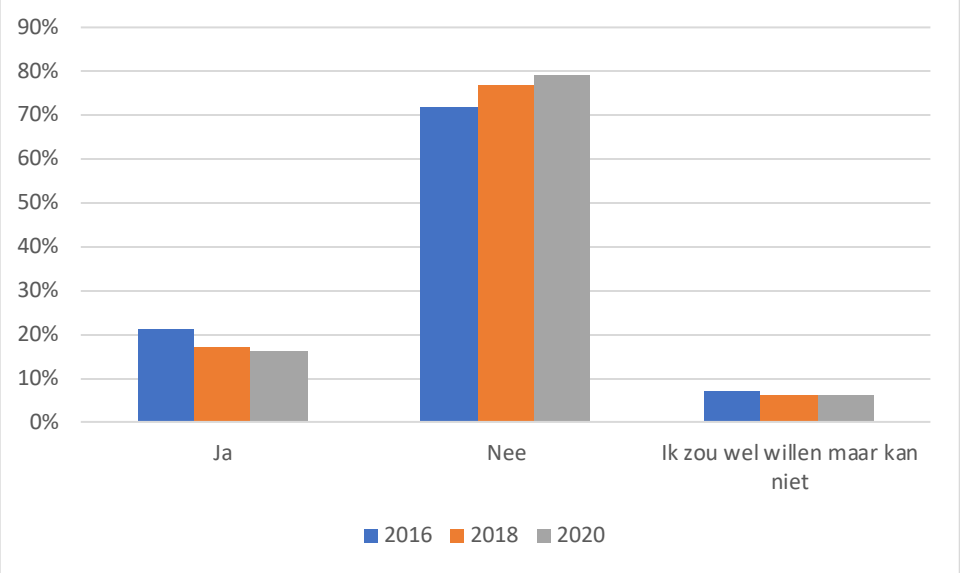

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

Er is een lichte afname in verhuisplannen, de afname tussen 2016 en 2018 komt (deels) door de herindeling, inwoners van dorpen hebben minder vaak verhuisplannen. Deze inwoners wonen vaker in een koopwoning (minder verhuizingen) en er wonen minder veel verhuizende studentenhuishoudens. Zie ook de volgende kaart. Woningeigenaren hebben het minst vaak verhuisplannen, gevolgd door bewoners van een corporatiewoning. Huurders van een makelaar of andere verhuurder hebben het vaakst verhuisplannen.

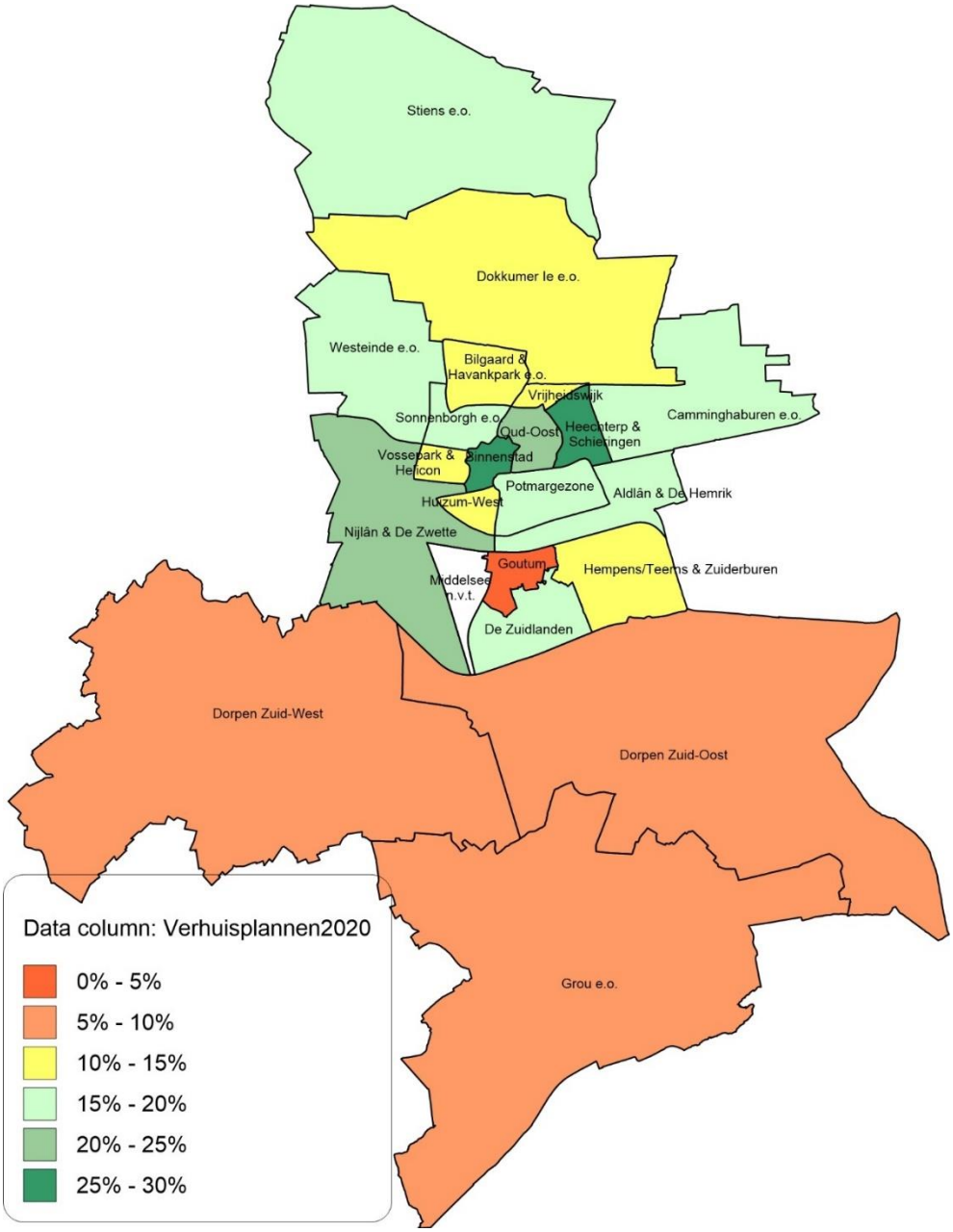

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

Inwoners van de dorpen hebben minder vaak verhuisplannen. Binnenstadsbewoners en bewoners van Heechterp & Schieringen het vaakst.

8.12 Verhuisreden en waarheen

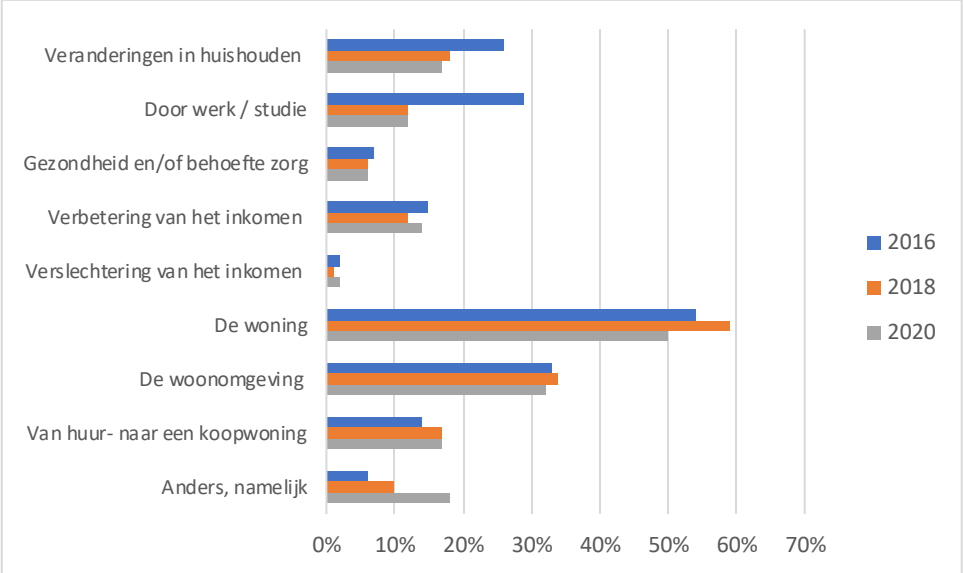

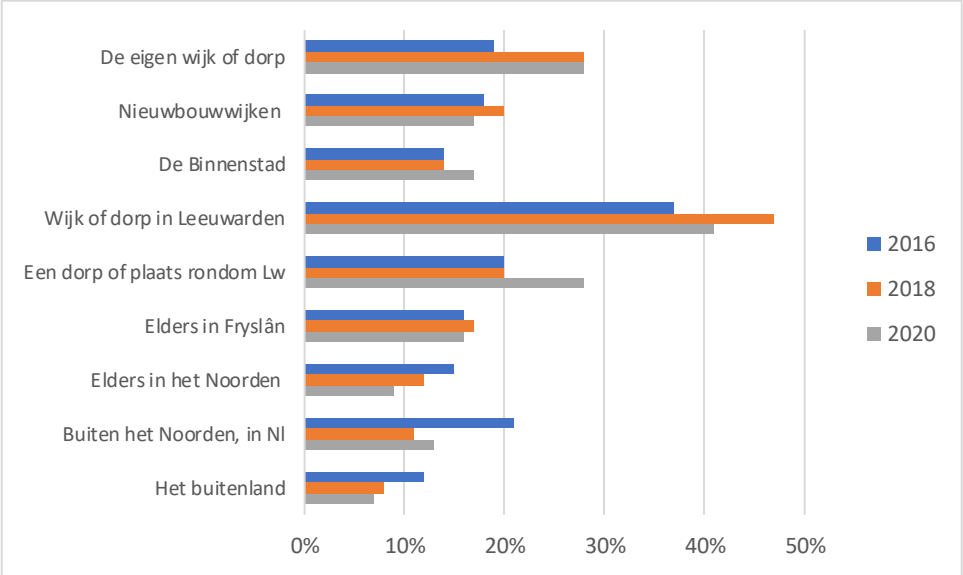

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

De woning zelf is de meest genoemde verhuisreden en een wijk of dorp binnen gemeente Leeuwarden heeft relatief het vaakst de voorkeur.

8.13 Voorkeurstype, prijs

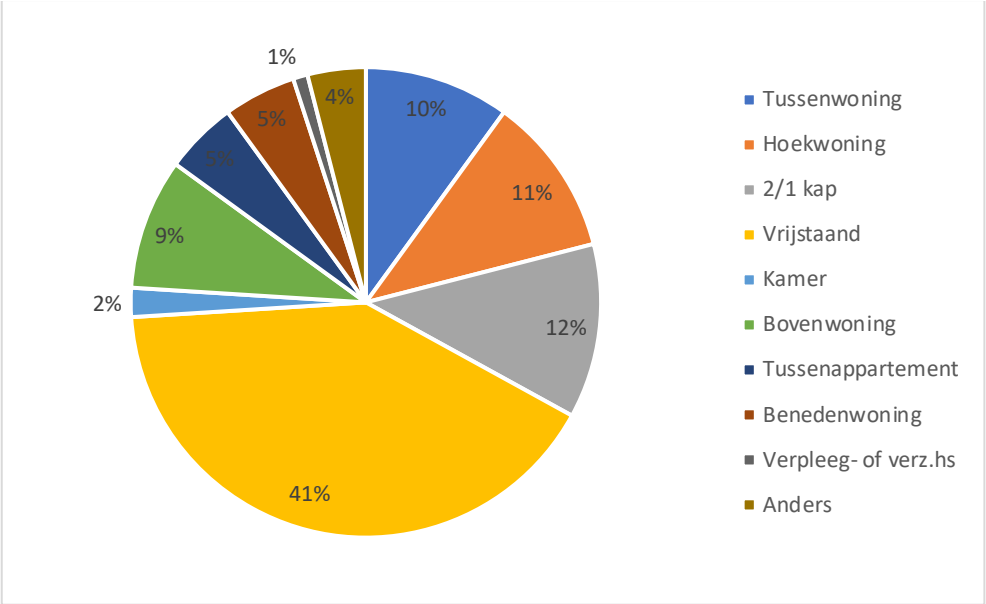

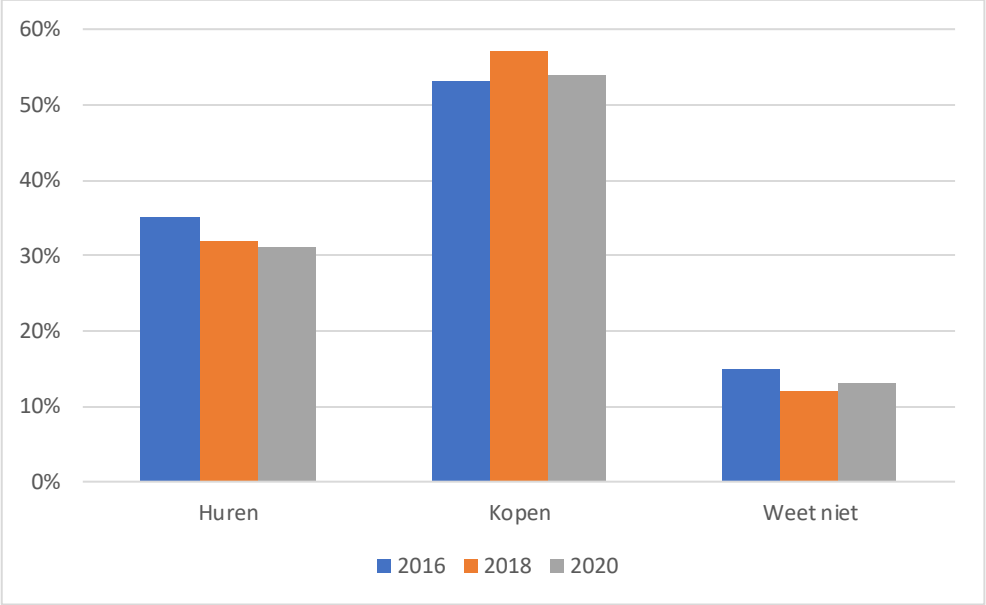

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

Huren lijkt bij verhuisplannen iets minder populair te worden. En als men wil verhuizen is vrijstaand als volgende woning het meest gewenst.

8.14 Gewenste prijsklasse en huur

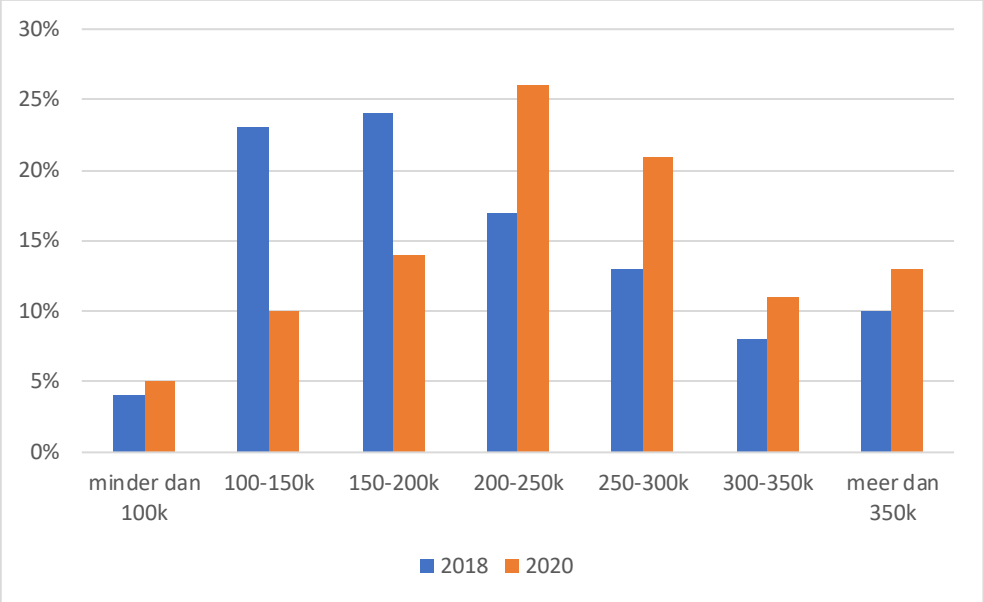

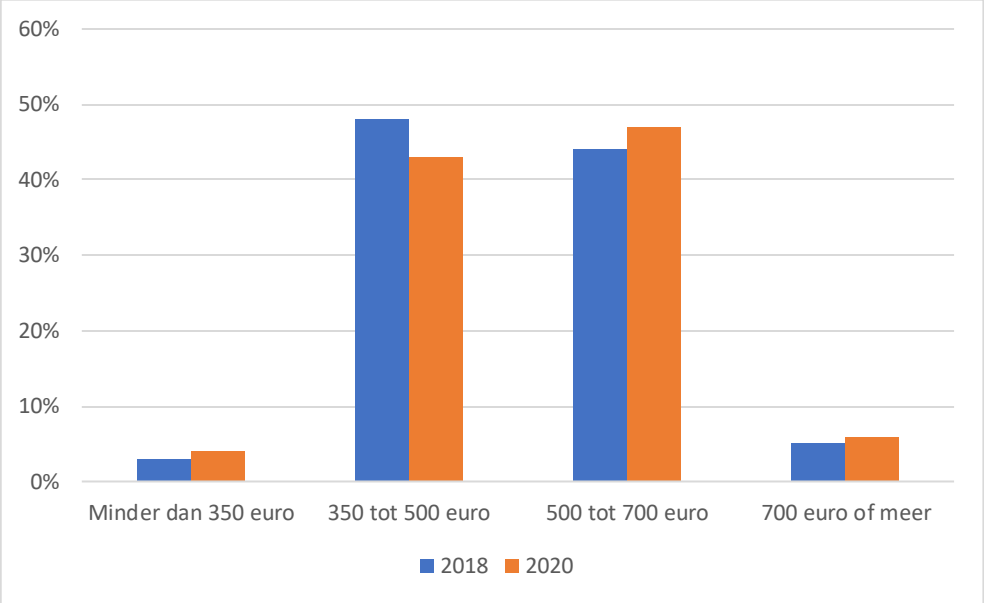

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

Inwoners lijken er zich van bewust dat een woning tussen 2018 en 2020 duurder is geworden . Wel heeft men meer te besteden (door een beter inkomen of de lagere hypotheekrente of ruimere leennormen). In ieder geval is de groep met verhuisplannen binnen twee jaar die een koopwoning zoekt boven de 200 duizend euro sterk gestegen ten opzichte van de groep die een koopwoning onder de 200 duizend euro zoekt.

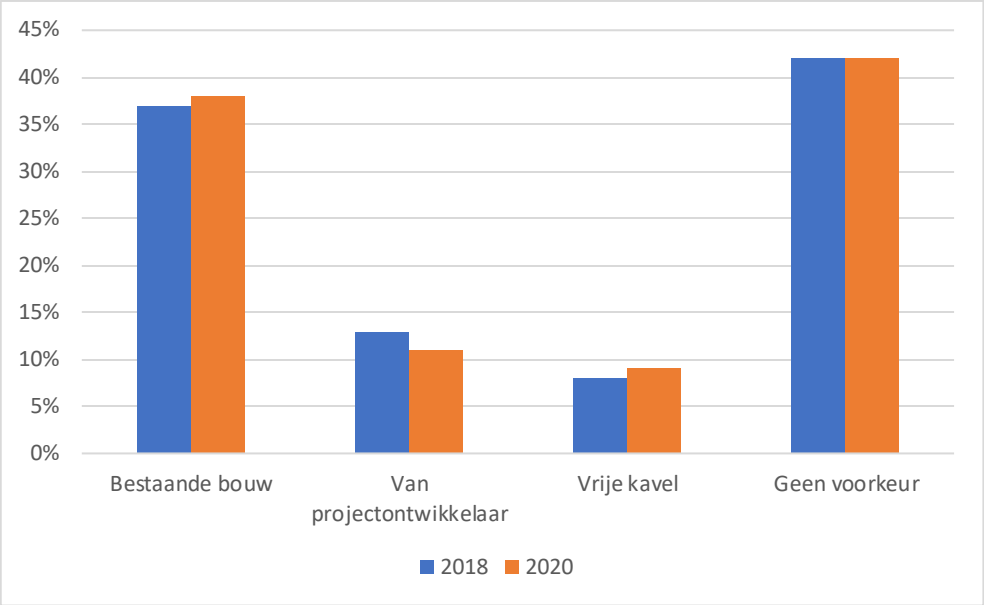

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

Inwoners met concrete verhuisplannen binnen twee jaar die een koopwoning zoeken hebben vaak een voorkeur voor bestaande bouw. Alleen geen voorkeur komt nog vaker voor. Minder dan 10% wil een vrij kavel.

8.15 Bekende energielabels woningen

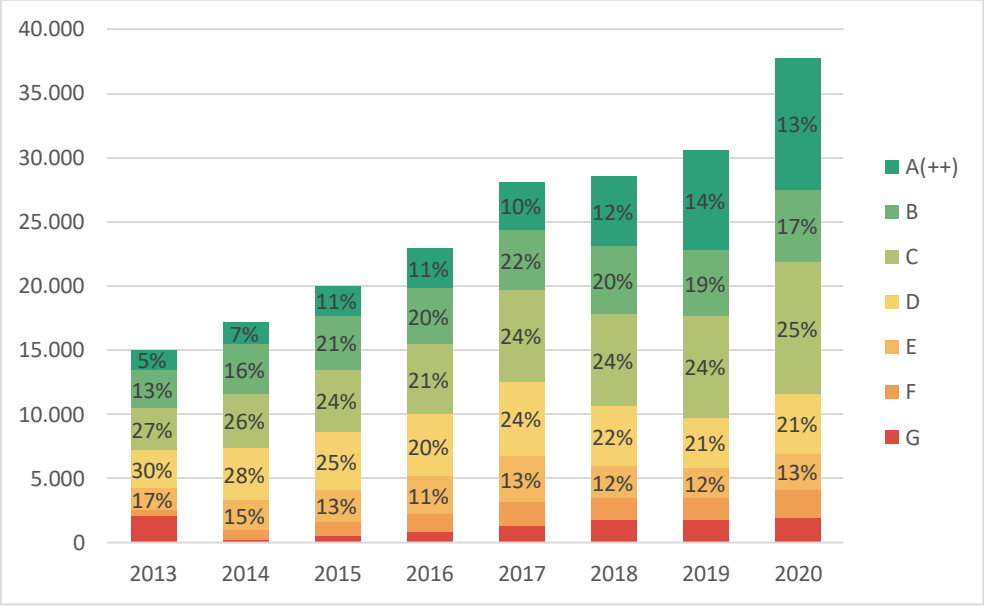

Bron: Klimaatmonitor

Van steeds meer woningen in gemeente Leeuwarden is het energielabel bekend. Dan blijkt dan een stabiel percentage van zo'n 30% een label A of B heeft en zo'n 25% C. Met andere woorden, 45% heeft energie-label D of lager.

8.16 Maandelijkse energiekosten naar woningtype

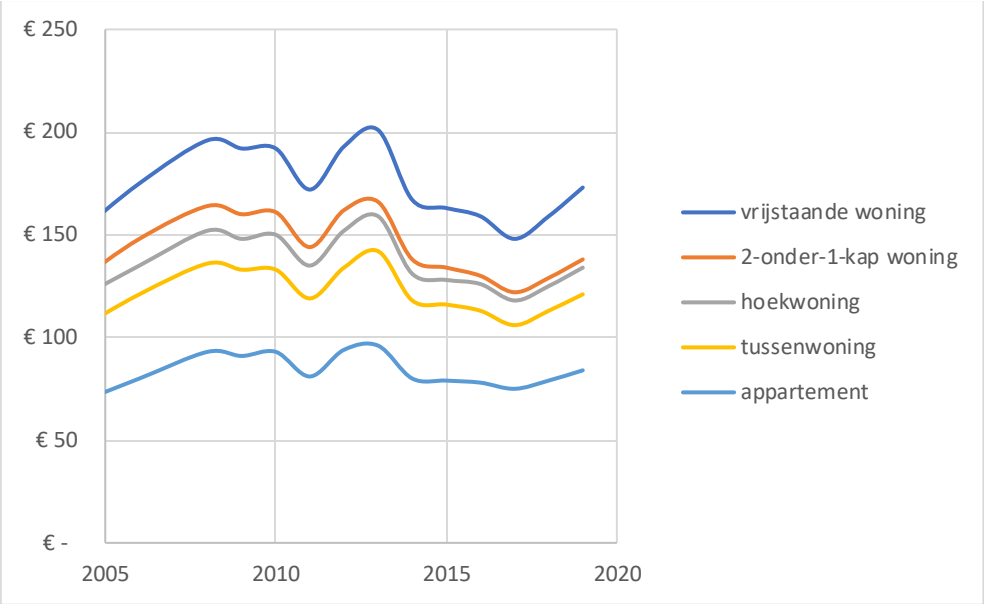

Bron: Klimaatmonitor

De energiekosten per woning piekten in 2013. Sinds kort lopen de kosten weer op. De energiekosten worden in toenemende mate ook bepaald door belastingen naast de energieprijzen van gas en elektra (op de wereldmarkt).

8.17 Gemiddeld gasverbruik woningen

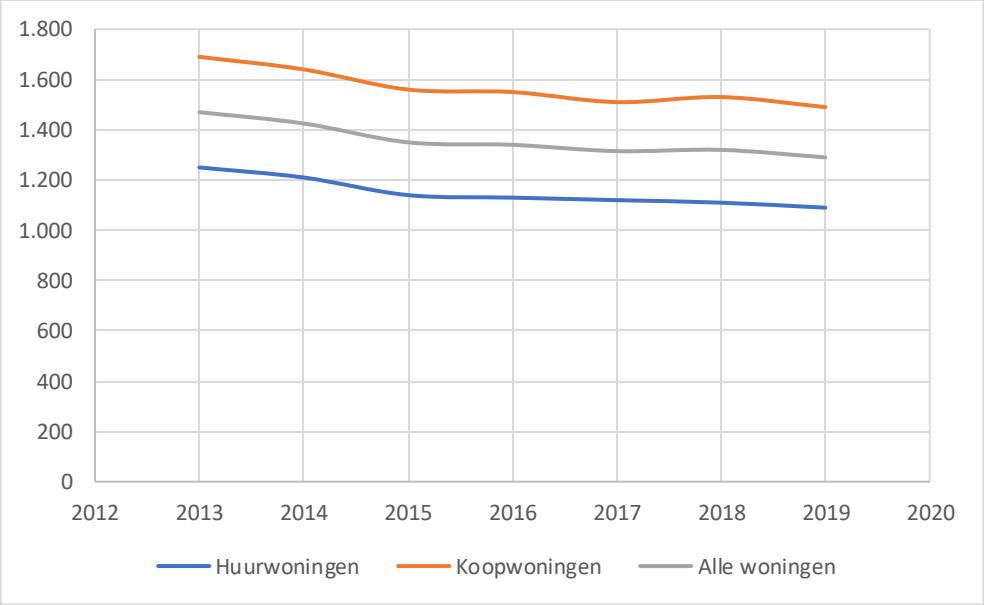

Bron: Klimaatmonitor

Door minder koude winters, isolatiemaatregelen bestaande woningen en de bouw van energiezuinige woningen daalt het gasverbruik per woning. Gezinsverdunning speelt vast ook een rol.

8.18 Gemiddeld elektriciteitsverbruik woningen

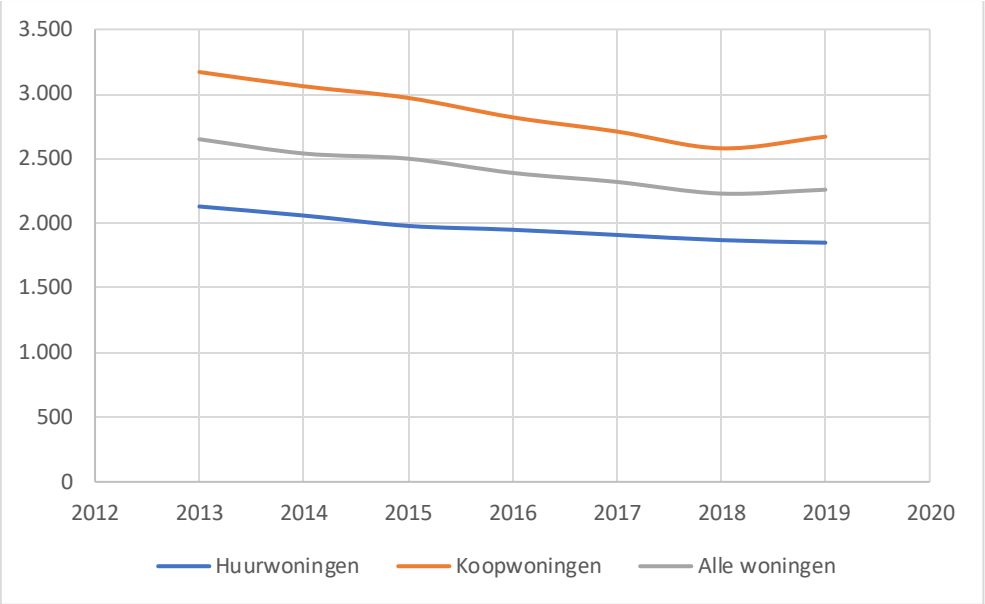

Bron: Klimaatmonitor

Door het gebruik van energiezuinige apparaten daalt ook het gemiddeld kWh verbruik per woning (en wellicht door zonnepanelen, onduidelijk is in hoeverre eigen opwekking in de cijfers verwerkt is).

8.19 Opgewekte zonne-energie per inwoner

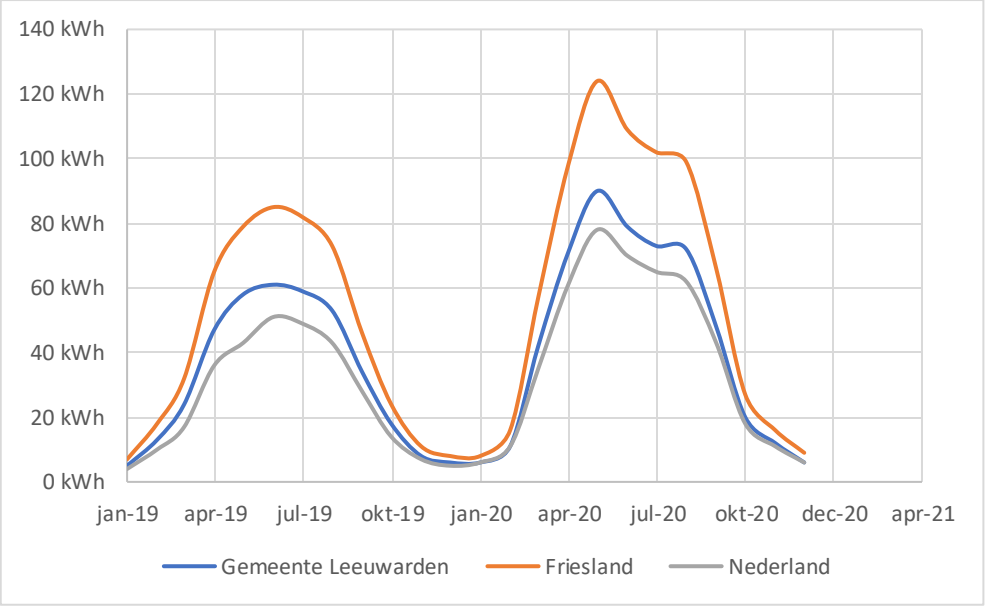

Bron: NetAnders

Ieder jaar komt de piek van opgewekte zonne-energie hoger te liggen. In mei 2020 werd per inwoner 90kwh uur aan energie opgewekt met zonnepanelen. De gemiddelde inwoners verbruikt 1150 kWh stroom, dat is (fictief) 96kwh per maand. In mei 2020 werd dus bijna net zo veel stroom met zonnepanelen opgewekt als het stroomverbruik per maand gemiddeld (fictief, maandcijfers zijn niet bekeken, dus exclusief het feit dat sommige maanden meer stroom verbruikt wordt dan in andere).

8.20 Afvalstoffenheffing per huishouden in euro's

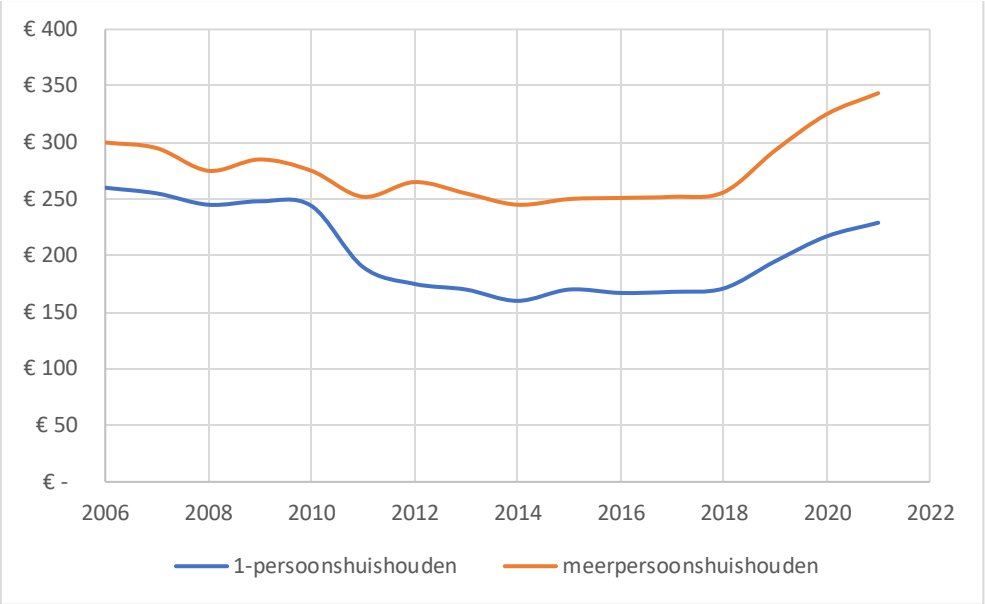

Bron: Gemeente Leeuwarden

Na een daling van de afvalstoffenheffing in de periode 2006-2018 stijgt sinds 2018 de afvalstoffenheffing in gemeente Leeuwarden.

8.21 Aandeel afval gescheiden ingezameld

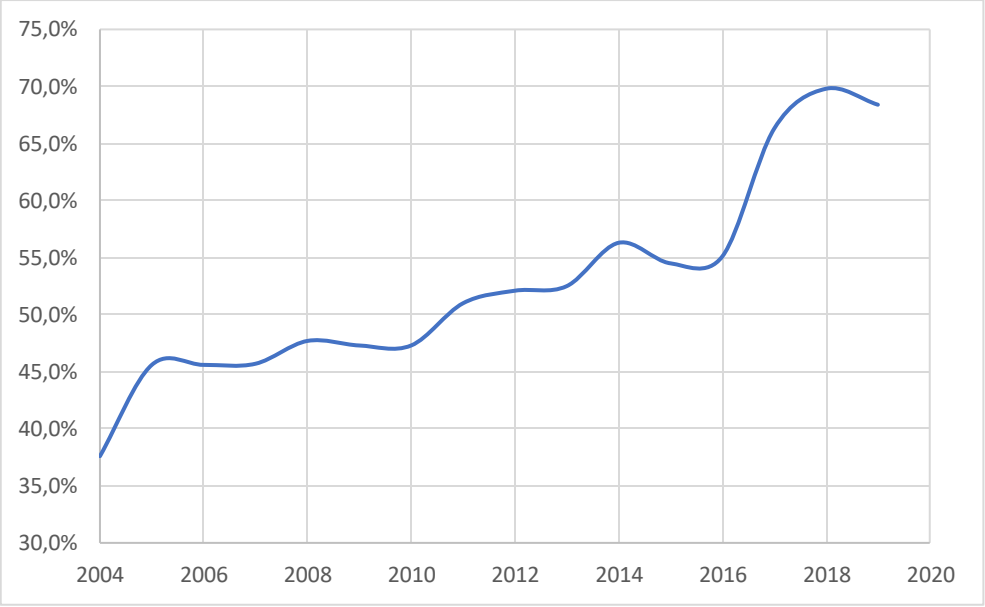

Bron: Omrin

Steeds meer afval worden gescheiden ingezameld, al buigt de lijn van 2018 naar 2019 iets af.

8.22 Huishoudelijk afval in kg per inwoner naar soort

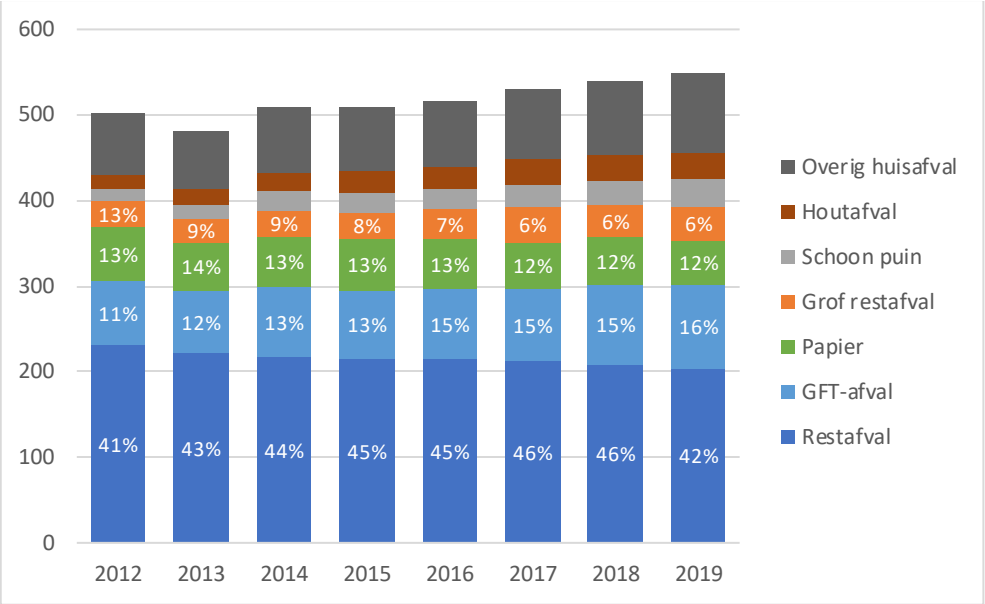

Bron: CBS

De hoeveelheid huishoudelijk afval per inwoner daalde in de crisisjaren. Sinds 2013 is weer sprake van een duidelijk stijging. Aandeel papier neemt af, gft-afval neemt toe.

8.23 Afval apart houden volgens bewoners

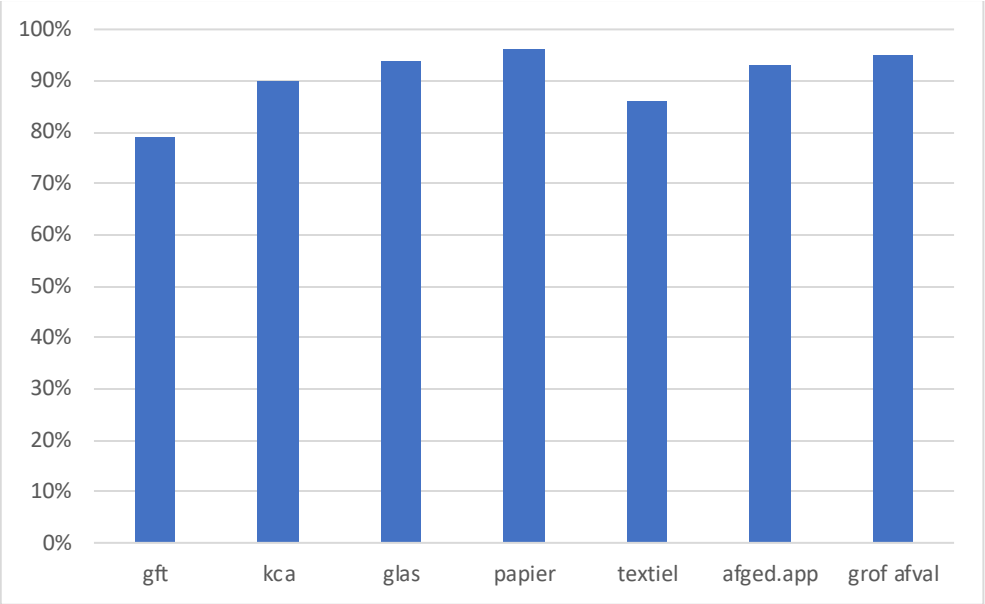

Afval apart houden door bewoners	***gft***	***kca***	***glas***	***papier***	***textiel***	***afg. app.***	***grofafval***	**gemid d.**
Binnenstad	31	80	93	92	71	91	81	**77,0**
Potmargezone	70	90	88	93	76	91	92	**85,7**
Oud-Oost	66	84	91	89	75	86	93	**83,4**
Sonnenborgh e.o.	82	85	93	92	86	93	95	**89,4**
Westeinde e.o.	95	96	95	100	94	95	94	**95,6**
Vossepark & Helicon	82	94	97	98	94	90	96	**93,0**
Huizum-West	83	89	97	97	87	95	93	**91,6**
Nijlân & De Zwette	73	93	92	92	89	89	98	**89,4**
Heechterp & Schieringen	50	90	80	86	73	83	93	**79,3**
Camminghaburen e.o.	89	85	97	98	89	94	96	**92,6**
Bilgaard & Havankpark e.o.	76	91	91	95	87	98	98	**90,9**
Vrijheidswijk	67	85	79	92	78	89	96	**83,7**
Dokkumer Ie e.o.	97	95	98	100	94	99	96	**97,0**
Stiens e.o.	98	97	98	100	98	97	98	**98,0**
Aldlân & De Hemrik	80	93	99	95	92	96	97	**93,1**
Goutum e.o.	93	86	99	100	85	91	90	**92,0**
Hempens/Teerns & Zuiderburen e.o.	96	97	99	100	90	94	97	**96,1**
De Zuidlanden	89	88	99	99	90	93	99	**93,9**
Dorpen Zuid-Oost	95	96	97	99	94	96	99	**96,6**
Dorpen Zuid-West	96	97	99	100	97	96	97	**97,4**
Grou e.o.	93	94	96	100	89	97	97	**95,1**
Totaal	**79**	**90**	**94**	**96**	**86**	**93**	**95**	**90,4**

Bron: Leefomgevingsenquête

Papier wordt met 96% het meest apart gehouden. GFT met 79% het minst. Al scoort Stiens e.o. op GFT 98%. De Binnenstad scoort op drie aspecten het laagst, GFT, Klein chemisch afval (kca) en textiel. Stiens e.o. scoort gemiddeld het hoogst en de Binnenstad het laagst. Deze vragen zijn eind 2019 gesteld in de leefomgevingsenquête.

8.24 Maximum- en minimumtemperatuur Eelde en gemiddelde jaartemperatuur de Bildt

Eelde

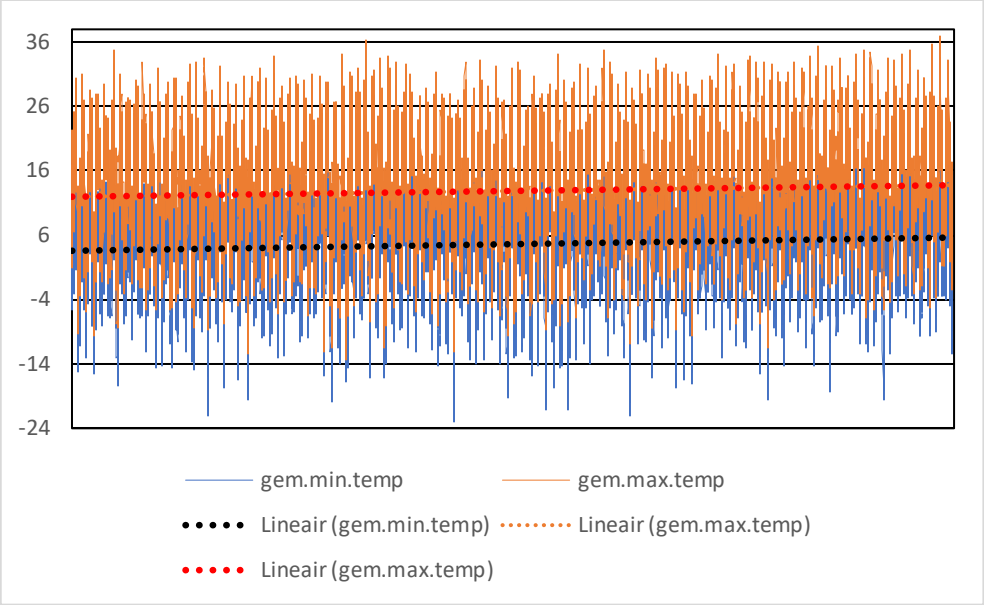

Bron: KNMI

Het weerstation voor Eelde is volgens het KNMI anders dan dat van Leeuwarden wel geschikt voor trendanalyse en laat zien dat er ruim 100 jaar over gedaan is om '2 graden te stijgen'.

De Bildt

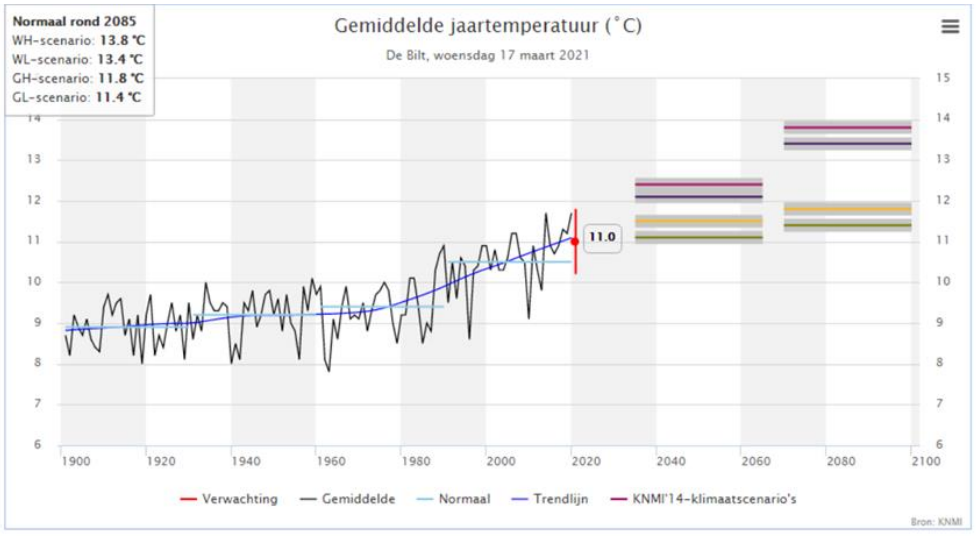

Bron: KNMI

Ook in de Bildt is de temperatuur in 120 jaar met 2 graden gestegen, waarbij vooral de toename sinds 1980 opvalt.

8.25 Kennis van energietransitie

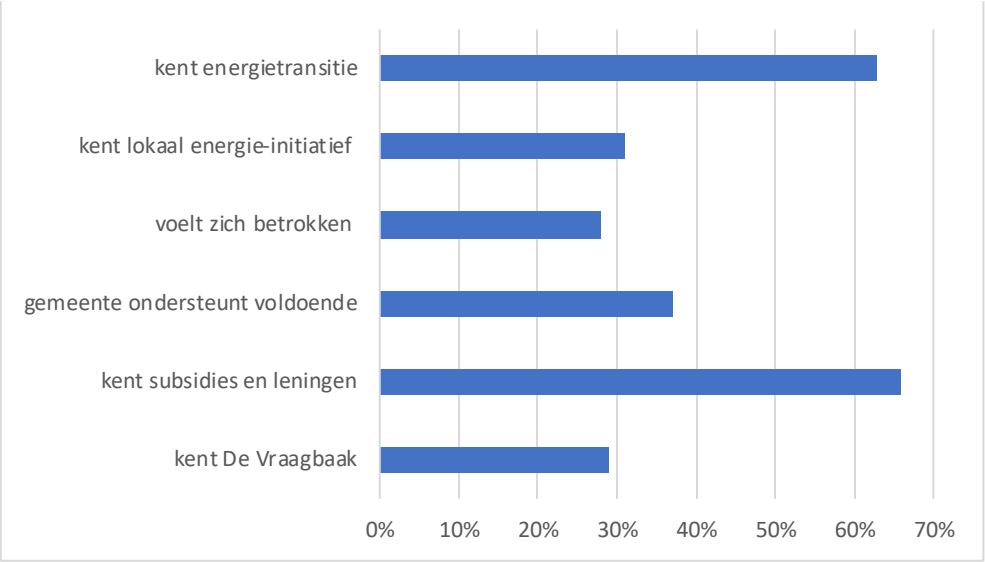

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

Kennis van energietransitie en kennis van subsidie en regelingen wordt door zo'n twee derde van de respondenten op de Leefomgevingsenquête aangegeven. Kennen van lokaal energie-initiatief, betrokkenheid en De Vraagbaak kennen en gemeente ondersteunt voldoende wordt door ongeveer een derde aangegeven. Wijken met mindere scores zijn Vrijheidswijk, Huizum-West, Heechterp & Schieringen, Stiens e.o., Binnenstad en Bilgaard & Havankpark. Deze vragen zijn eind 2020 gesteld in de wijk- en dorpsenquête. Kaarten zijn op verzoek beschikbaar.

8.26 Getroffen verduurzamingsmaatregelen

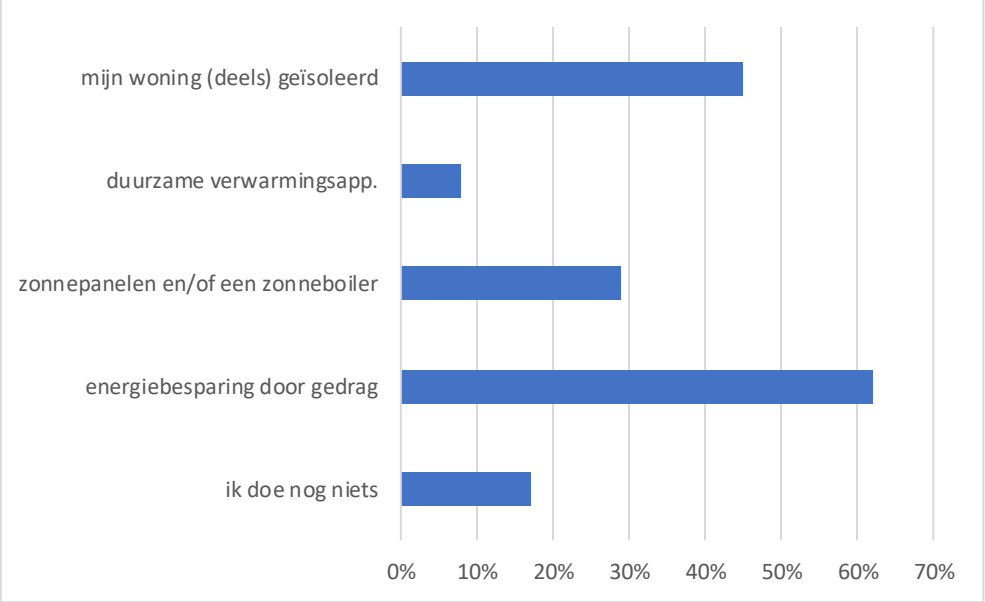

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

Bewoners met wijken met een relatief oudere woningvoorraad geven relatief ook vaker aan de woning te hebben geïsoleerd. Bijvoorbeeld Vossepark & Helicon. In de Zuidlanden komt duurzame verwarmingsapparatuur (bijvoorbeeld een warmtepomp) en zonnepanelen/zonneboiler relatief veel voor. Stiens e.o. is samen met Dorpen Zuid-West koploper in energiebesparing door gedrag. Kaarten zijn op verzoek beschikbaar.

8.27 Verduurzamingsplannen

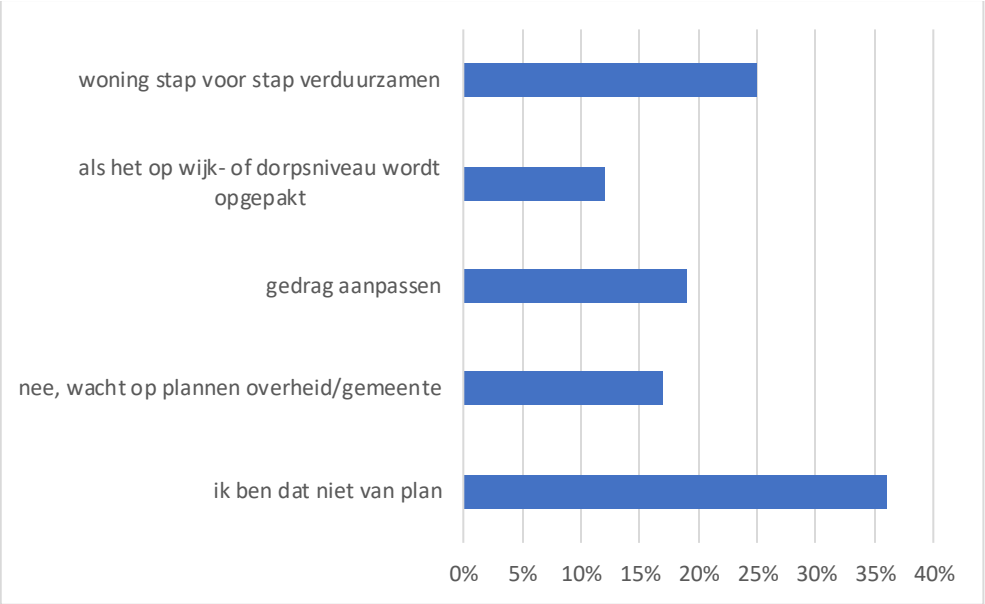

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

In Dorpen Zuid-West is de grootste animo de woning te verduurzamen. In wijken met veel huurwoningen is die vanzelfsprekend laag. In Nijlân & De Zwette, Aldlân & De Hemrik en Sonnenborgh e.o. is de wil tot gedragsaanpassing het hoogste. In De Zuidlanden ligt verdere verduurzaming volgens de bewoners minder voor de hand. Kaarten zijn op verzoek beschikbaar.

8.28 Bekendheid energieloket

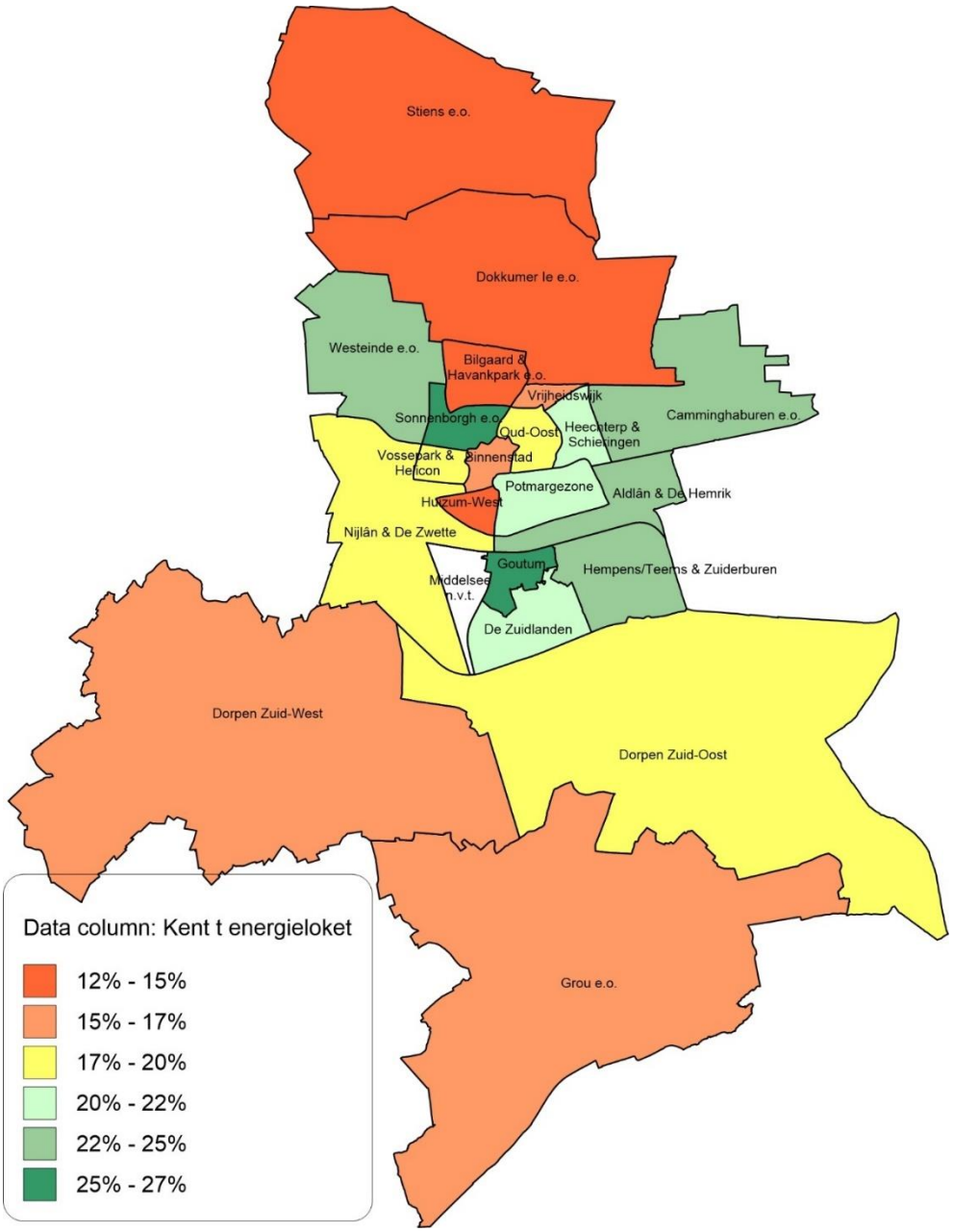

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

Gemiddeld geeft 18% aan te weten dat er een energieloket is. Dan is een groep die er wel eens van gehoord heeft maar niet precies weet wat ze doen en de helft zegt het geheel niet te kennen. De bekendheid in de door herindeling bij Leeuwarden gekomen gebieden is veelal lager dan in 'oud gemeente Leeuwarden'. Huizum-West en Bilgaard & Havankpark scoren overigens ook relatief laag. Goutum en Sonnenborgh e.o. scoren relatief hoog.

8.29 Bekendheid energiecoaches voor minima

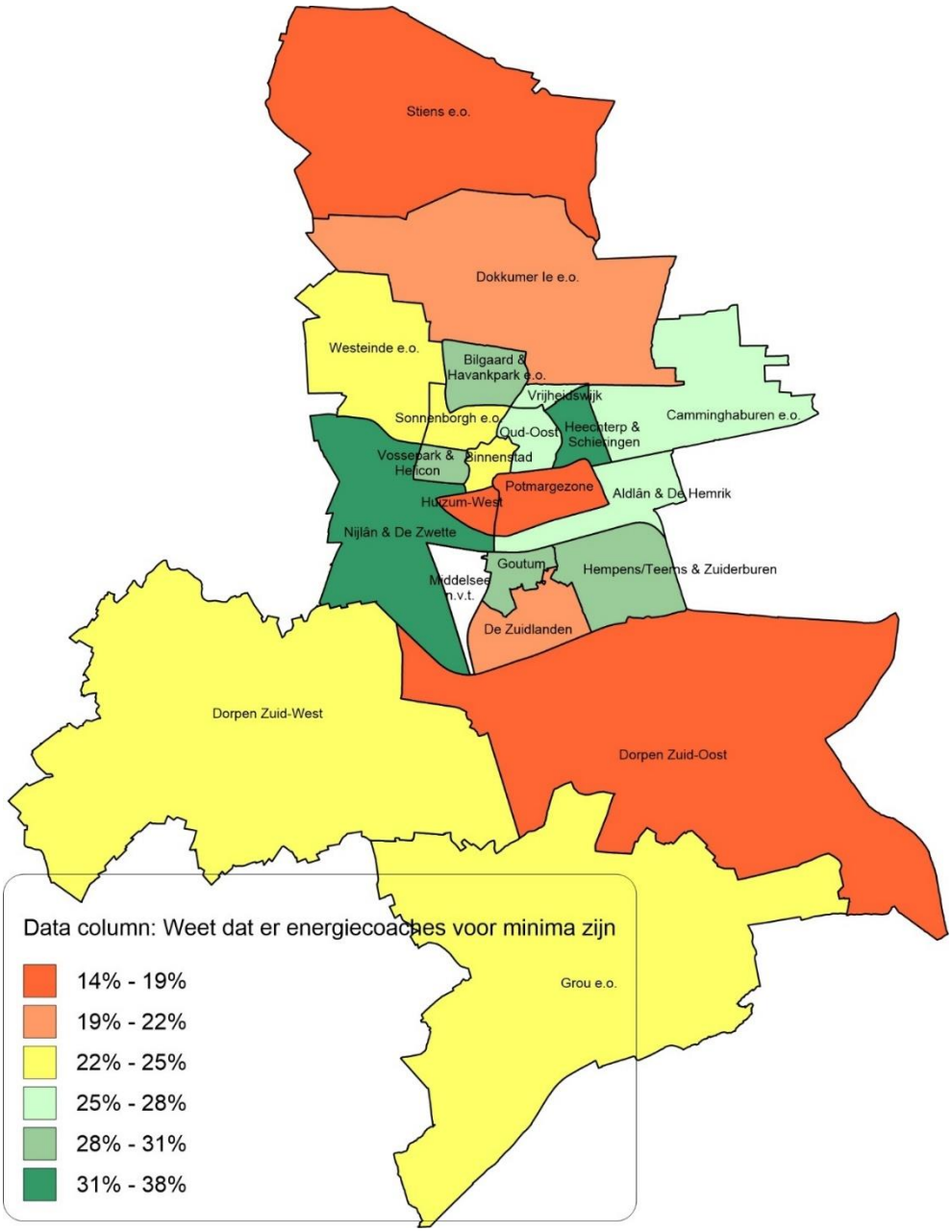

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

De bekendheid van energiecoaches voor minima is het hoogste in Heechterp & Schieringen en Nijlân & De Zwette. Ook hier is de bekendheid in bijvoorbeeld Stiens. e.o. en Huizum-West laag.

Hoofdstuk 9 - Infrastructuur & Mobiliteit

9.1 Aantal geparkeerde auto's in de zes Leeuwarder parkeergarages

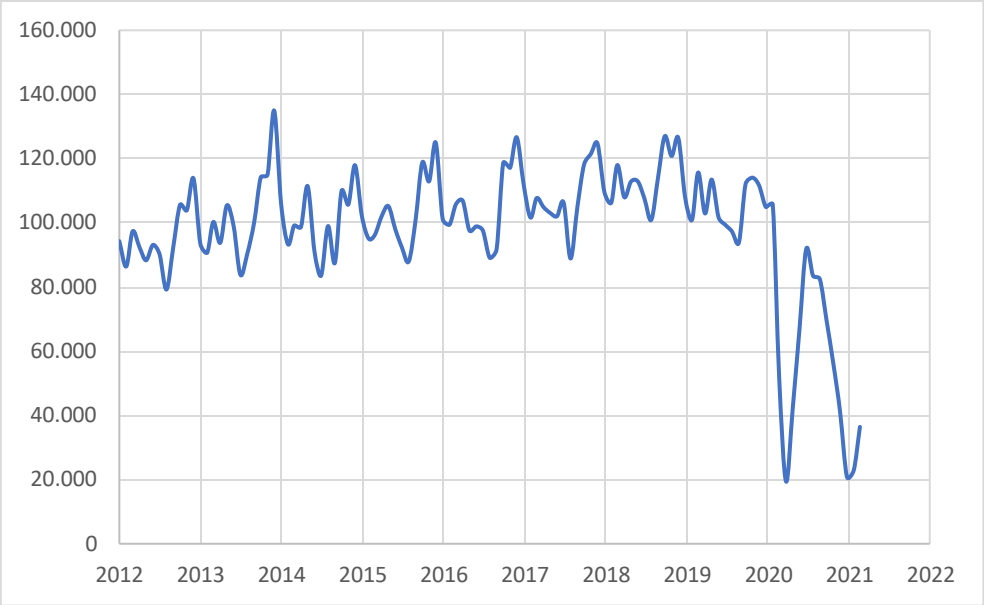

Bron: Parkeerdata.nl

Zichtbaar in de cijfers zijn de lockdowns van het voorjaar en het najaar van 2020. Cijfers betreffen kort parkeren (geen abonnementen).

9.2 Straat parkeren in en rond Binnenstad

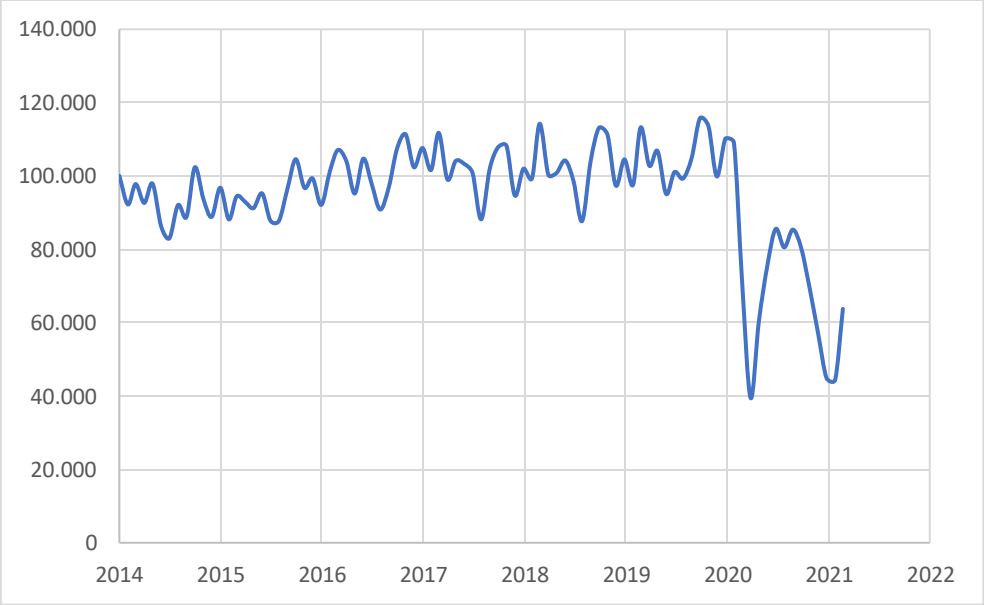

Bron: Parkeerdata.nl

Net als in Binnenstad zien we sterke effecten van de twee lockdowns.

9.3 Kort parkeren zes parkeergarages en parkeren in en rond de binnenstad

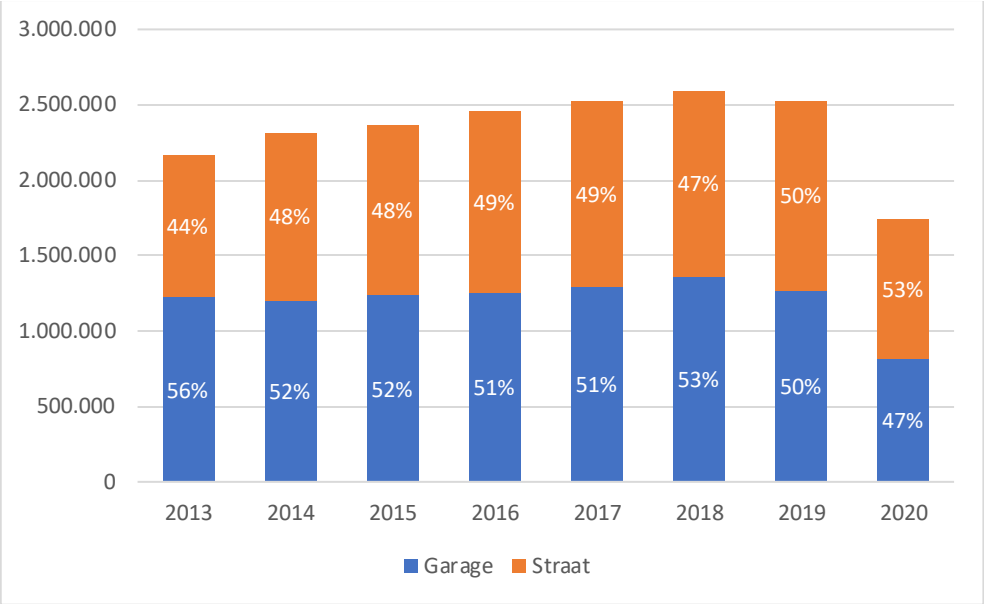

Bron: Parkeerdata.nl

In 2020 is straatparkeren op eens relatief populairder dan parkeren in een binnenstadsparkeergarage, aangenomen wordt dat dit het effect is van de coronamaatregelen.

9.4 Kort parkeren zes parkeergarages en parkeren in en rond de binnenstad

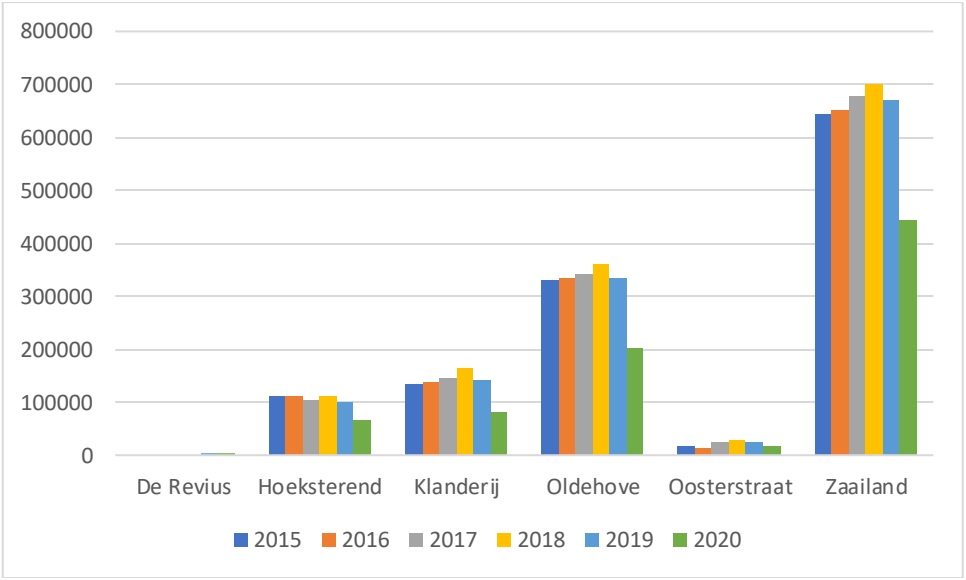

Bron: Parkeerdata.nl

De Leeuwarder parkeergarages piekten qua aantal kortparkeerders in het Culturele Hoofdstad jaar 2018. Zaailand is veruit de parkeergarage met de meeste kortparkeerders.

9.5 Aantal gestalde (brom-)fietsen in fietsenstallingen

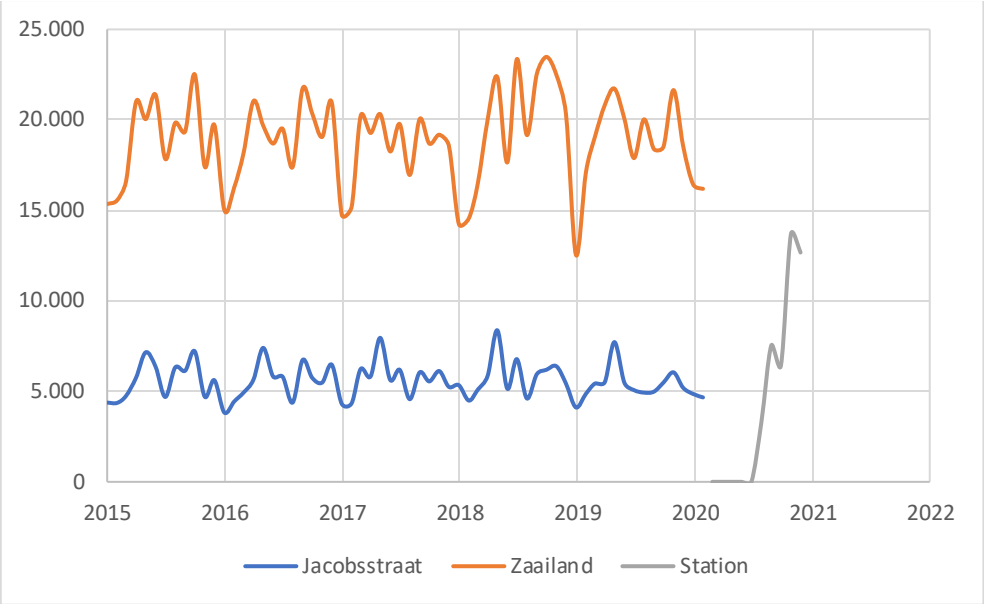

Bron: Parkeerdata.nl

Sinds de coronamaatregelen wordt niet meer gescand bij binnenkomst in St. Jacobstraat en Zaailand. Nieuw zijn de metingen van de stationsfietsparkeerkelder.

9.6 Voornaamste vervoersmiddel vrijetijdsbezoekers diverse steden

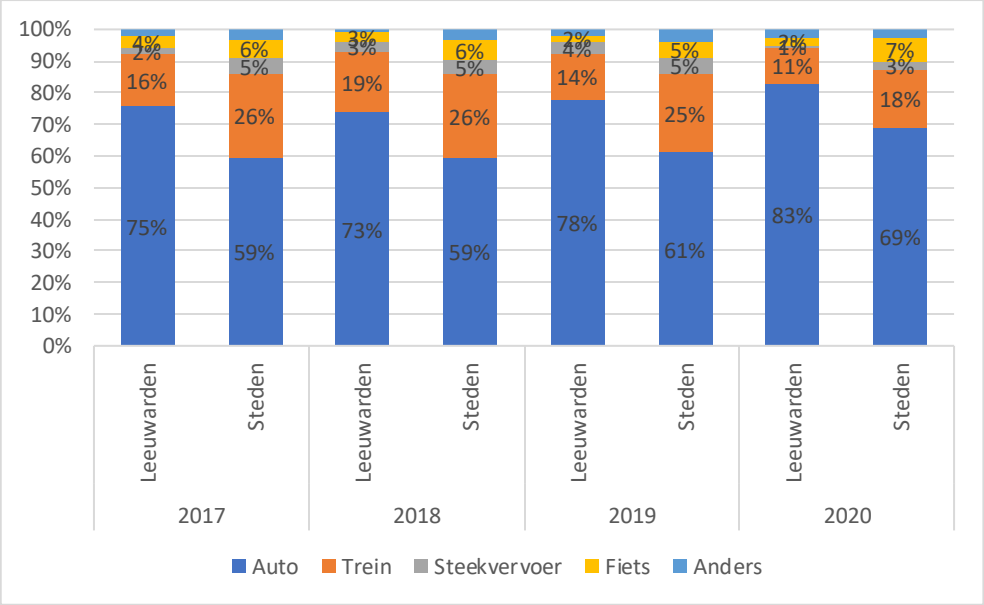

Bron: Toeristisch bezoek aan steden – NBTC-NIPO Research

Leeuwarden heeft relatief veel vrijetijdsbezoekers die met de auto komen ten opzichte van andere steden. Tijdens Culturele Hoofdstad 2018 is veel ingezet op openbaar vervoer. Zichtbaar is dat toen 19% van de bezoekers met de trein naar Leeuwarden kwam. In 'coronajaar 2020' is dit nog maar 11%. In de andere steden speelt dit overigens ook, relatief veel bezoekers komen in 2020 met de auto (of fiets) in plaats van met de trein of streekvervoer.

9.7 Parkeermogelijkheden auto bij woning en stads- en streekbussen

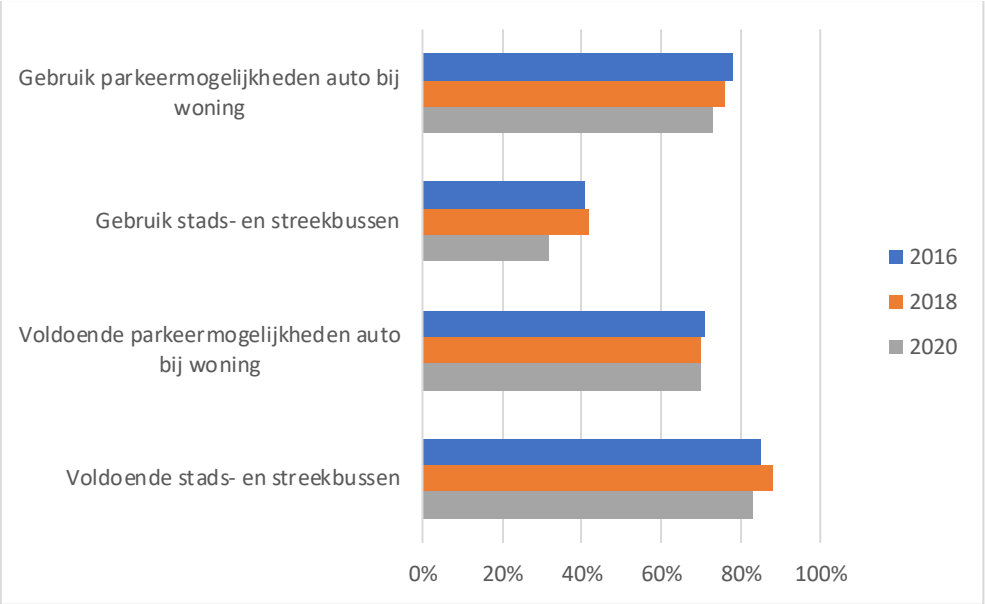

	Gebruik		Voldoende aanwezig		Rapportcijfer	
Wijk	**Parkeren bij woning**	**Stads- en streekbussen**	**Parkeren bij woning**	**Stads- en streekbussen**	**Parkeren bij woning**	**Stads- en streekbussen**
Binnenstad	57	38	47	96	6	7,7
Potmargezone	81	24	64	89	6,7	7,7
Oud-Oost	77	33	68	85	6,7	7,4
Sonnenborgh e.o.	74	33	57	78	6,1	7,3
Westeinde e.o.	79	32	59	83	6,9	7
Vossepark & Helicon	88	16	73	83	6,9	7,4
Huizum-West	87	21	52	90	6,1	7,7
Nijlân & De Zwette	82	30	74	91	6,7	7,7
Heechterp & Schieringen	59	45	78	93	6,9	7,6
Camminghaburen e.o.	76	47	87	98	7,9	8,1
Bilgaard & Havankpark e.o.	63	57	92	91	7,5	7,4
Vrijheidswijk	78	40	89	97	7,7	7,9
Dokkumer Ie e.o.	69	36	81	73	6,7	6,3
Stiens e.o.	64	47	75	98	7,1	7,8
Aldlân & De Hemrik	82	42	61	89	6,6	7,3
Goutum	77	20	89	70	7,5	6,7
Hempens/Teerns & Zuiderburen	80	47	88	90	7,9	7,5
De Zuidlanden	90	25	75	54	7,4	6,2
Dorpen Zuid-Oost	68	17	61	23	6,4	5,2
Dorpen Zuid-West	64	23	82	52	7,3	5,9
Grou e.o.	65	22	70	82	6,6	7,3
TOTAAL	**73**	**32**	**70**	**83**	**6,8**	**7,2**

Bron: Wijk- en Dorpsenquête

Het gebruik van Stads- en streekbussen door de eigen inwoners ligt in 2020 beduidend lager, vermoedelijk door Corona. In dorpen Zuid-Oost (Wergea, Wirdum e.o.) vindt maar 23% van de inwoners dat er voldoende Stads- en streekbussen zijn. Inwoners van Camminghaburen e.o. en Stiens e.o. zijn het meest tevreden hierover.

Hoofdstuk 10 - Beheer & Leefomgeving

10.1 Saldo voor-/achteruitgang de afgelopen jaren per wijk of dorp

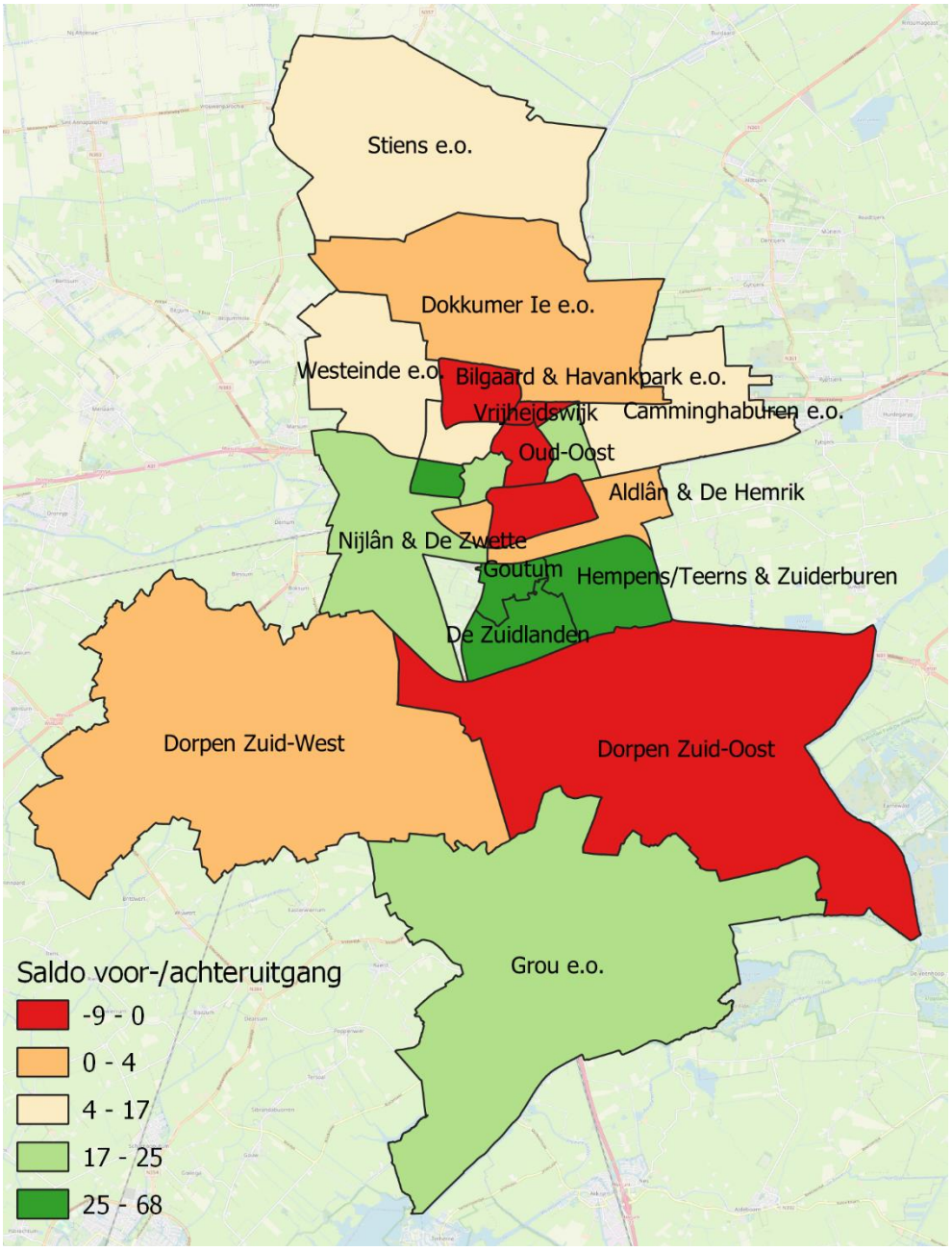

Bron: Wijkenquêtes

In 2020 zijn er drie wijken/dorpsgebieden waar meer bewoners vinden dat de wijk erop achteruit is gegaan dan vooruit. Bilgaard & Havankpark -9%, Oud-Oost, -5% en Dorpen Zuid-Oost, -2%. Twee wijken hebben een 0-saldo: Vrijheidswijk e.o. en Potmargezone. Goutum (+42%), Hempens/Teerns & Zuiderburen (+37%) en De Zuidlanden (+68%) en Vossepark & Helicon (+29%) hebben de hoogste positieve saldo.

10.2 Oordeel bewoners vooruitgang van wijk of dorp in het afgelopen jaar

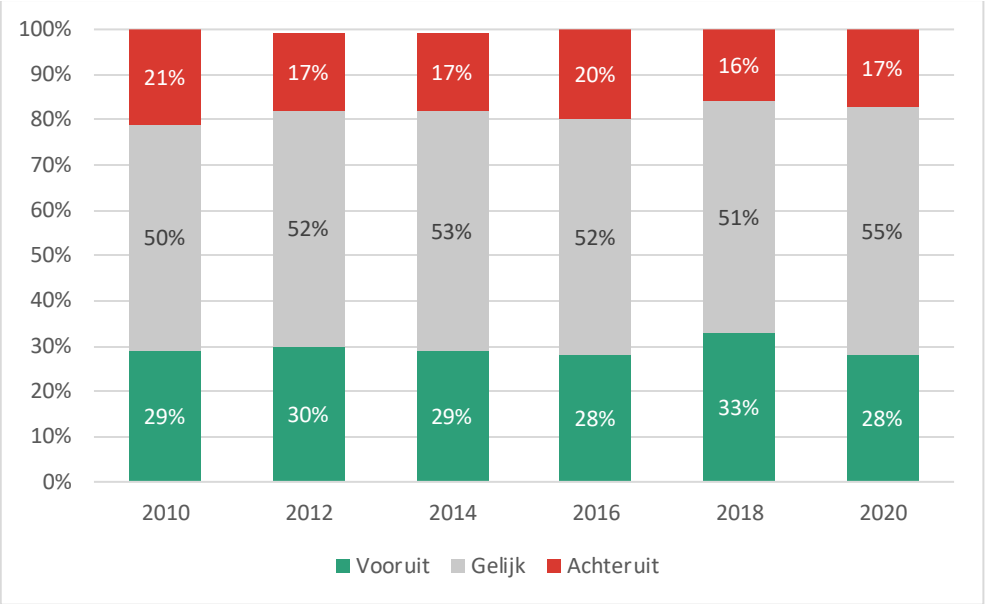

Bron: Wijkenquêtes

2018 (Cultureel Hoofdstadjaar) was een jaar van groot optimisme, ook over vooruitgang van de eigen wijk. In 2020 zijn weer gangbaarder waarden zichtbaar, er zijn in alle gemeten jaren sinds 2010 meer mensen positief dan negatief over de ontwikkeling van de eigen wijk.

10.3 Top 5 van categorieën meldingen over openbare ruimte

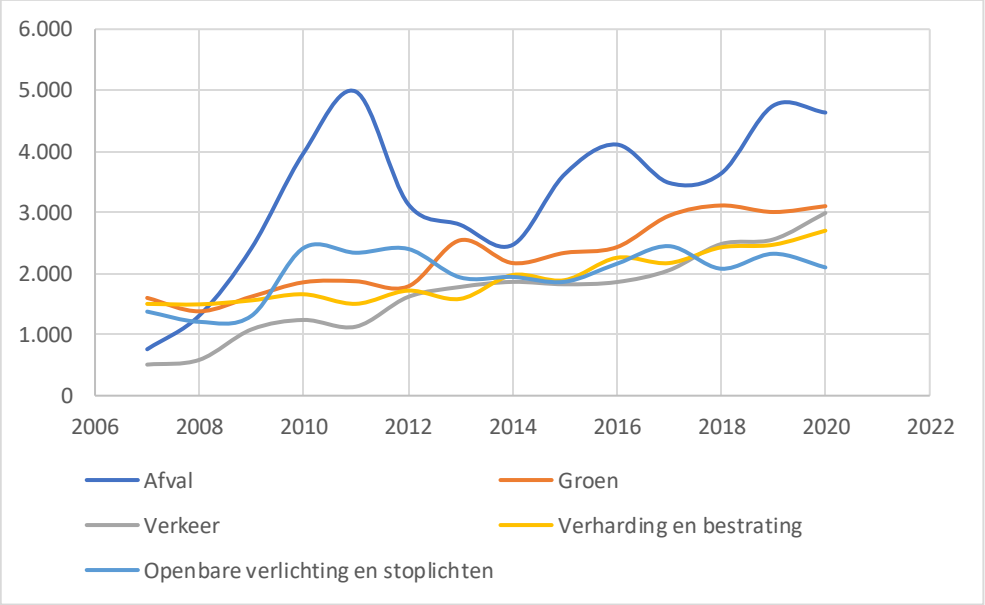

Bron: Melddesk

Bij alle meldings-categorieën zit een stijgende trend sinds 2007. Dit kan twee dingen betekenen, Melddesk wordt sneller gevonden of er is meer overlast. Of die overlast ook daadwerkelijk toeneemt is wellicht beter te ontlenen aan de uitkomsten op de Leefomgevingsenquête omtrent ervaren overlast, zoals opgenomen onder 10.5.

10.4 Percentage inwoners dat zicht vaak ergert aan zaken in de buurt, deel 1

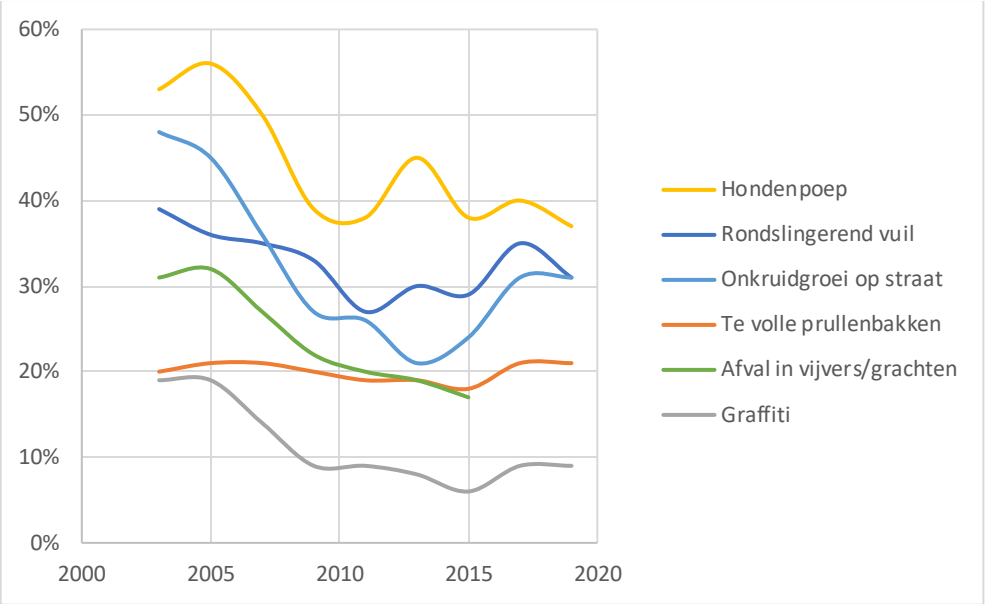

Bron: Leefomgevingsenquête

Over de hele linie neemt het aantal ergernissen zoals aangegeven in de Leefomgevingenquête sinds 2003/2005 af tot aan 2013/2015. Sindsdien is soms sprake van weer een kleine toename bij diverse ergernissen, met name onkruidgroei op verharding neemt als ergernis toe. Leeuwarden is gestopt met het spuiten met gif, dit zal zo zijn invloed hebben.

10.5 Percentage inwoners tevreden met woonomgeving

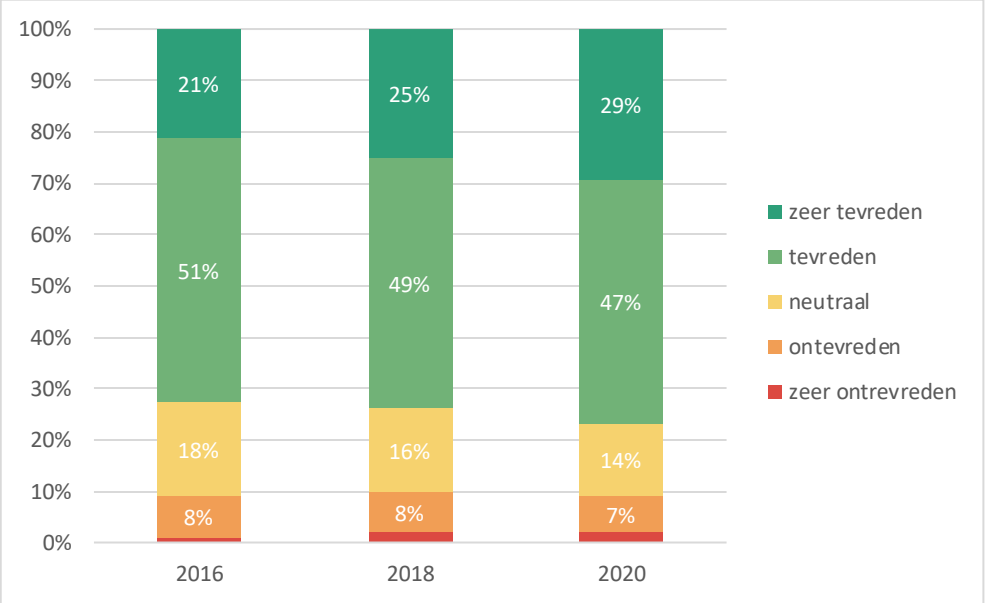

Bron: Wijk- en dorpsenquête

Een toenemend percentage is zeer tevreden met de woonomgeving. De groep 'gewoon' tevreden en neutralen nemen wat af. De groep (zeer) ontevredenen is vrij stabiel.

10.6 Percentage groen in de wijk

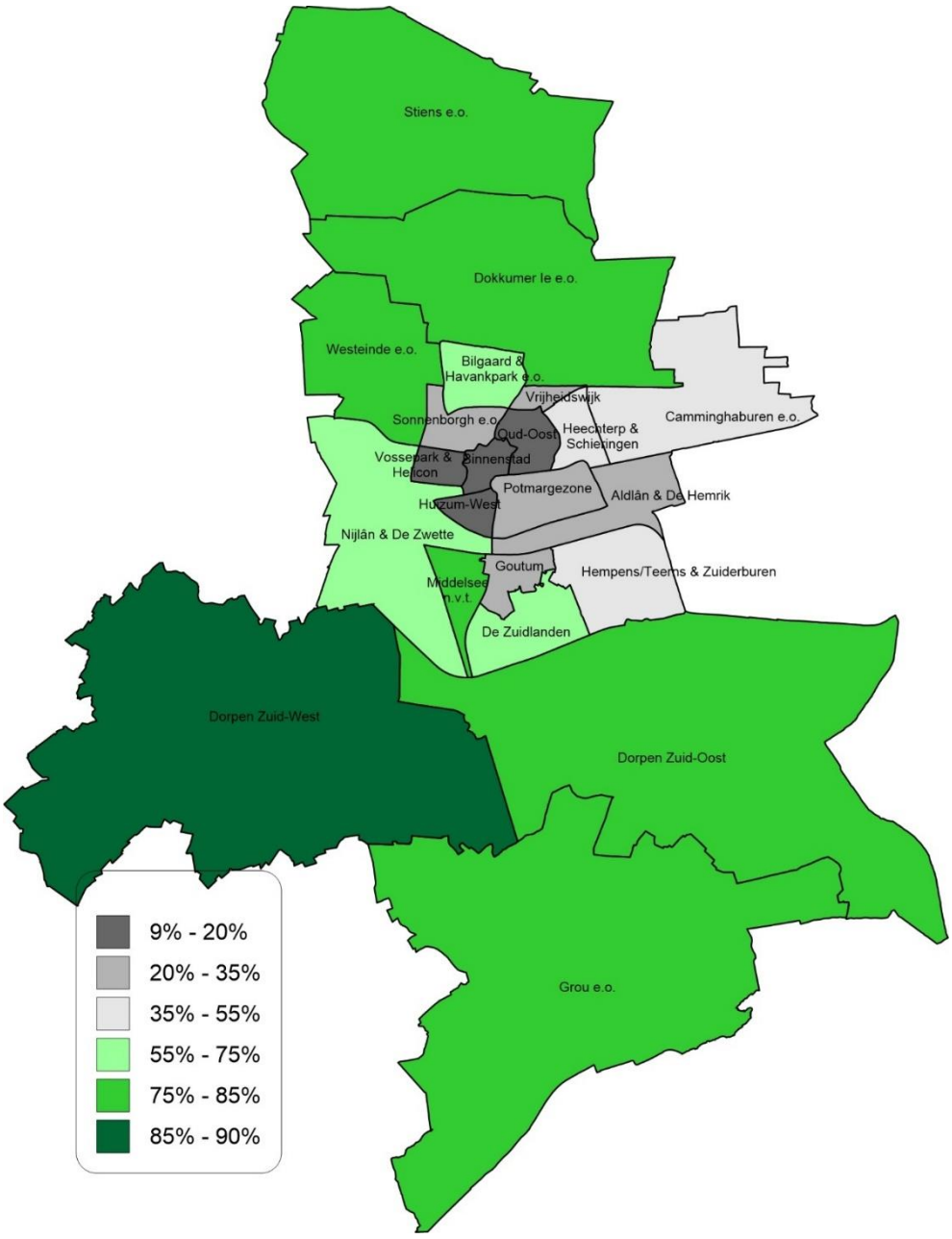

Bron: GEO-informatie, Gemeente Leeuwarden

Er zijn vier wijken waar het percentage van het oppervlak dat groen is minder dan 20% is: Binnenstad (10%), Huizum-West (12%), Vossepark & Helicon (10%) en Oud-Oost (13%).

10.7 Percentage verharding per buurt stad Leeuwarden

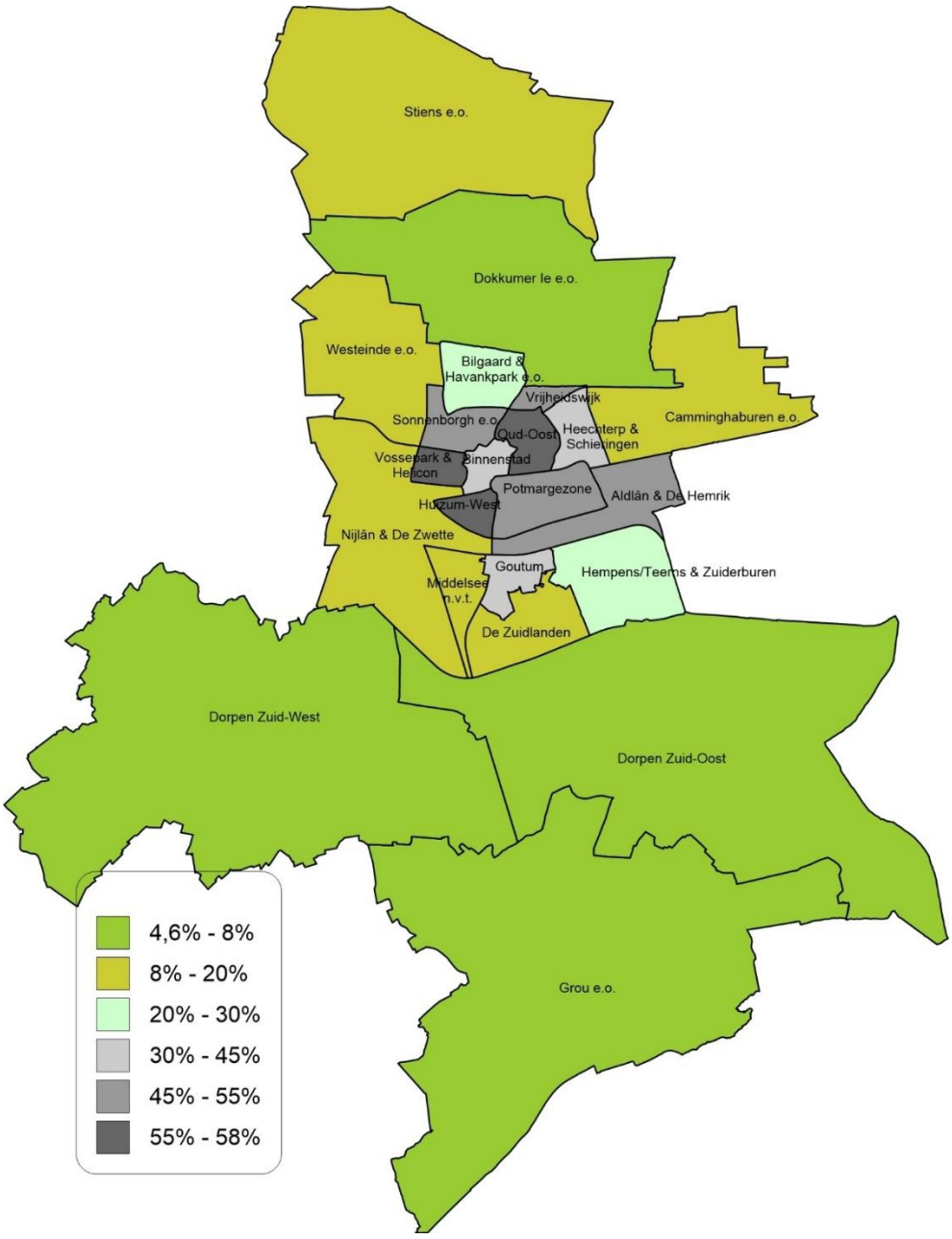

Bron: GEO-informatie, Gemeente Leeuwarden

Er zijn drie wijken waar het percentage van het oppervlak dat verharding betreft 55% op meer is: Huizum-West (58%), Vossepark & Helicon (58%) en Oud-Oost (55%).

10.8 Aantal auto's per km2 per wijk

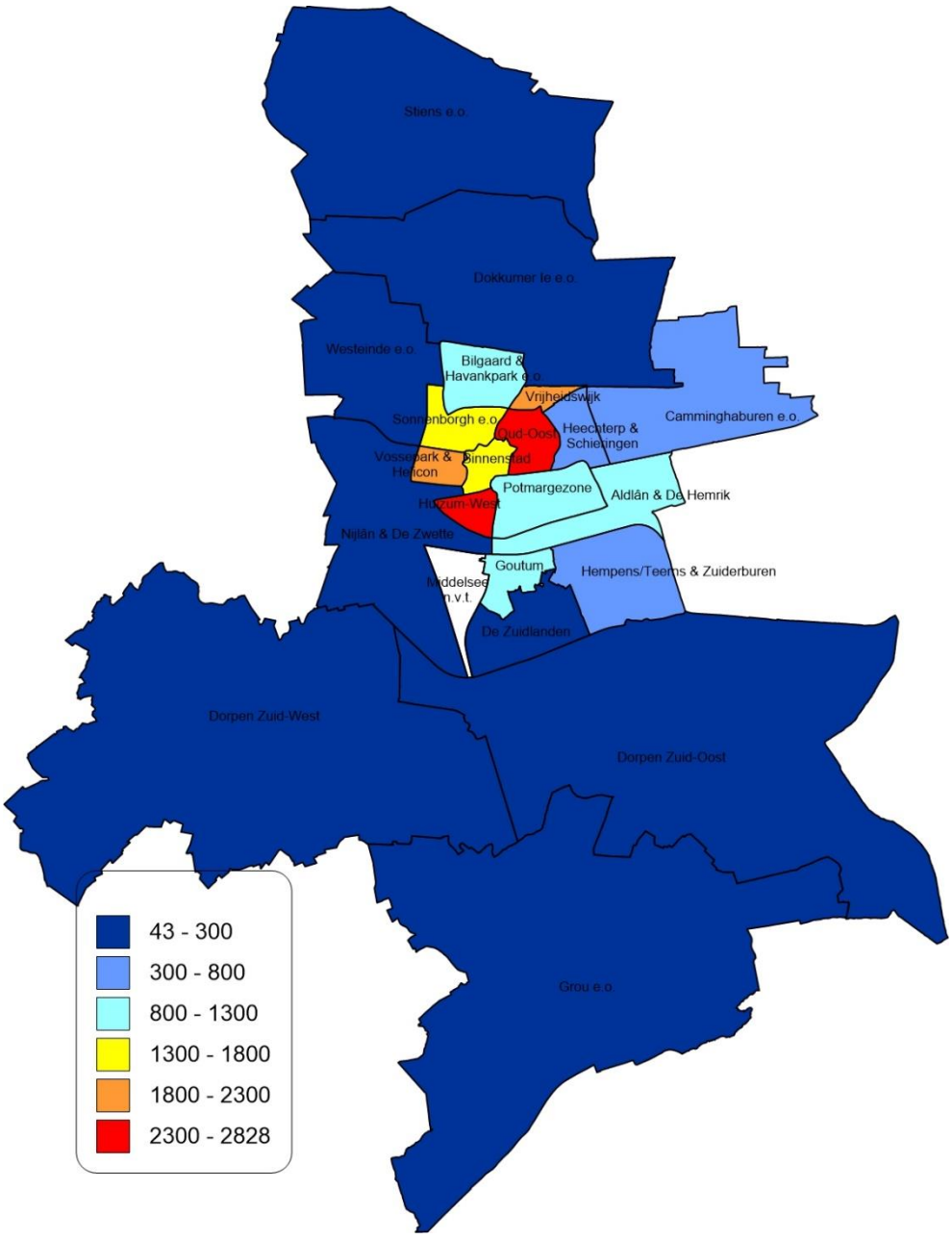

Bron: CBS

Per vierkante kilometer staan er de meeste auto's in Oud-Oost, 2830. Dit is 1 auto per 354 vierkante meter. In Huizum-West is het 2720 auto's per vierkante kilometer.

Hoofdstuk 11 - Veiligheid, Openbare Orde & Handhaving

11.1 Veiligheidsprestatie Index (rapportcijfer)

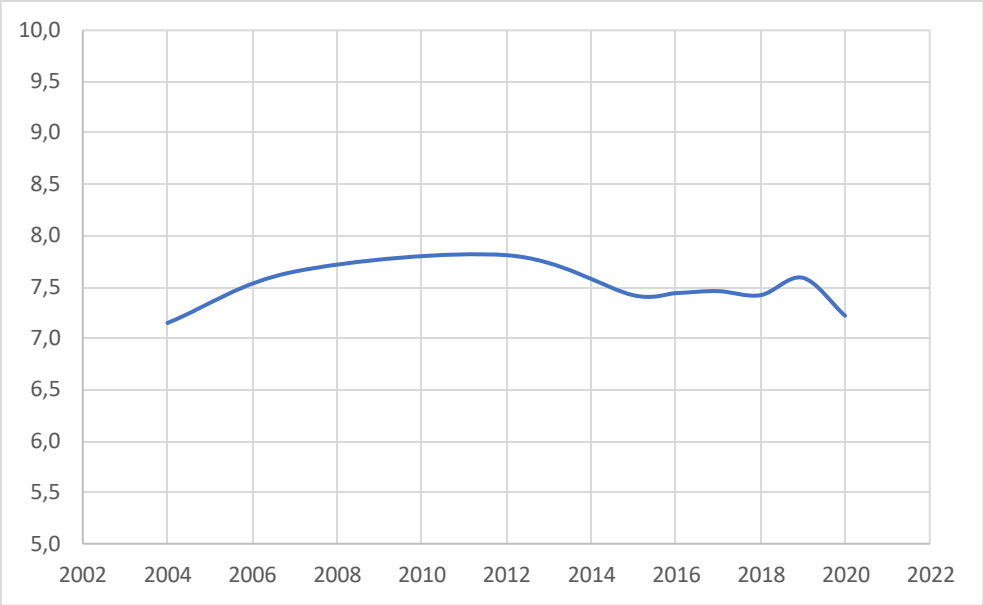

Bron: Veiligheidsprestatie Index

Tussen 2019 en 2020 zakt de score op de Veiligheidsprestatie Index door een groter aantal meldingen jeugdoverlast. Door de Coronacrisis zijn er meer meldingen van rondhangende jongeren dan wel jeugdoverlast.

11.2 Gemiddelde score Veiligheidsprestatie Index naar wijk

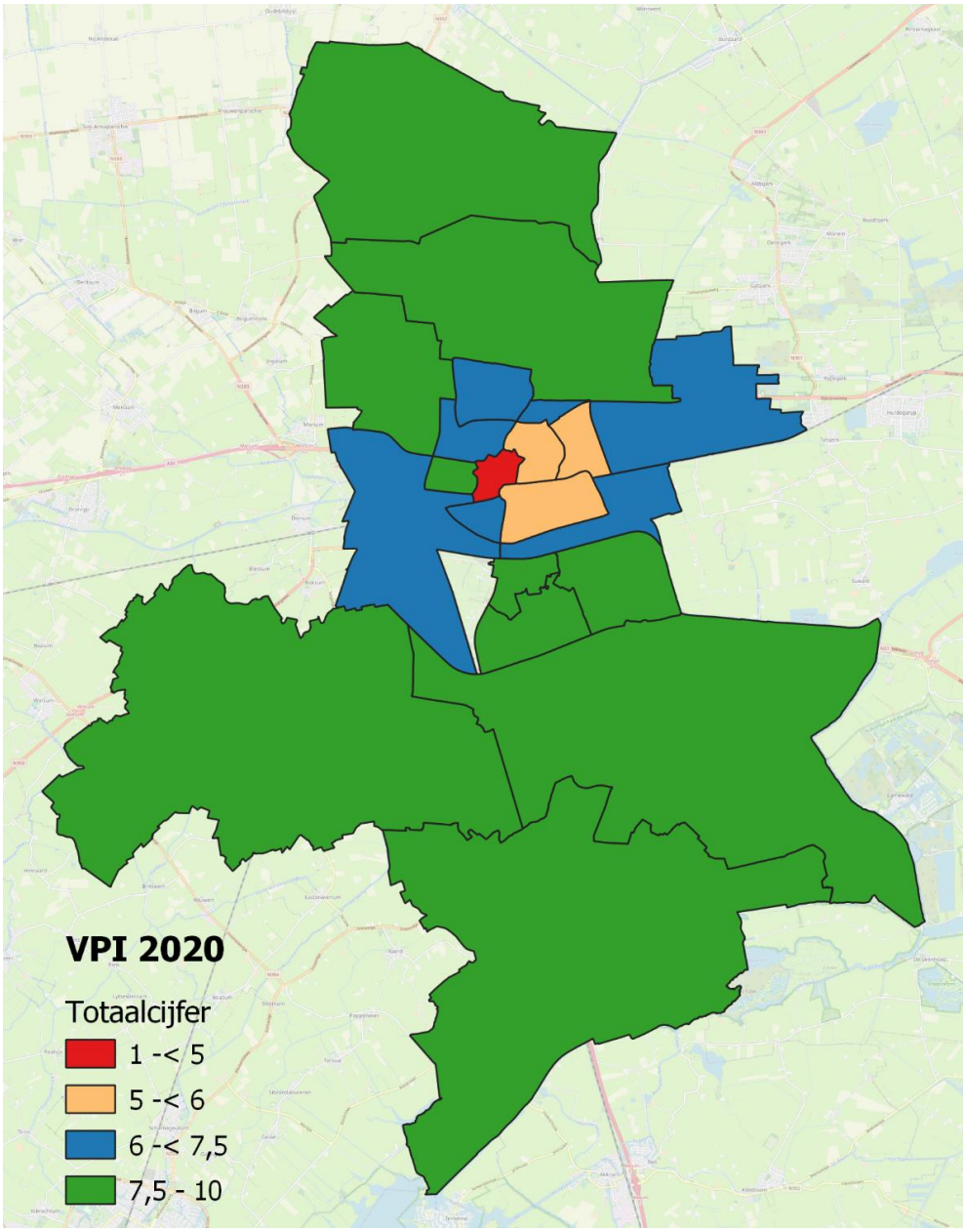

Bron: Veiligheidsprestatie Index

Gemeente Leeuwarden heeft 1 wijk die onder de vijf scoort, dat is Binnenstad. Oud-Oost scoort een 5,1 in 2020. Heechterp & Schieringen een 5,6 en de Potmargezone een 5,8. Vossepark & Helicon en Westeinde e.o. scoren als enige 'oude' stadswijken een 7,5 of hoger.

11.3 Veiligheidsprestatie-index naar item (rapportcijfer)

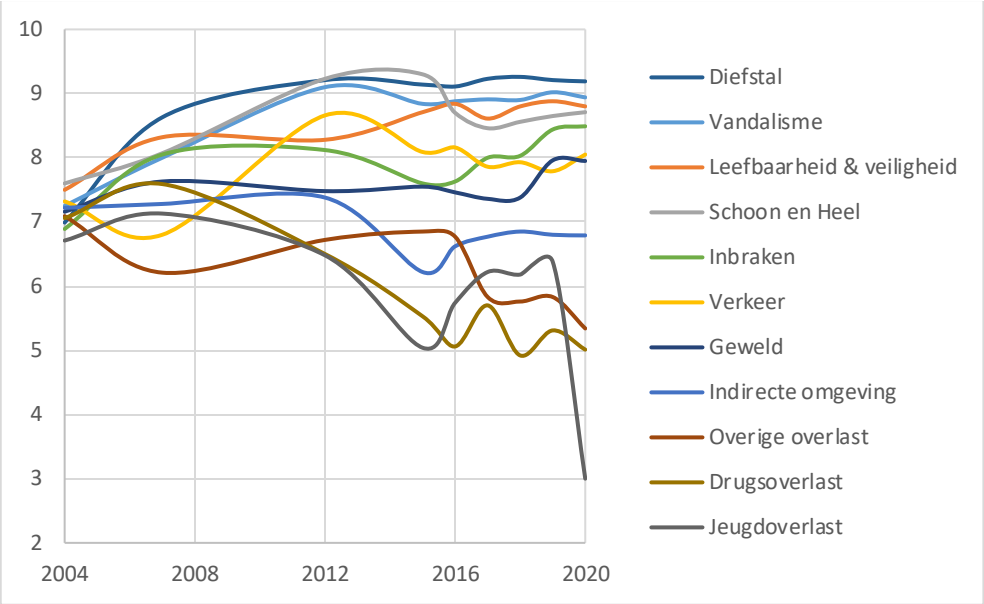

Bron: Veiligheidsprestatie Index

Door de jaren heen is het aantal (woning-)inbraken sterk teruggelopen, dit is terug te zien in de hogere score voor inbraken (groene lijn). Ook diefstal (o.a. fietsendiefstal) en vandalisme verbeterden sterk. Bij Leefbaarheid & Veiligheid (sociale contacten, ontwikkeling buurt en veiligheidsgevoel) en Schoon en Heel ('afvalergernis', graffiti o.a.) is grote vooruitgang geboekt. Drugsoverlast, overige overlast en jeugdoverlast verslechterden.

Hoofdstuk 12 - Bestuur & Middelen

12.1 Gemeentelijke heffingen per inwoner

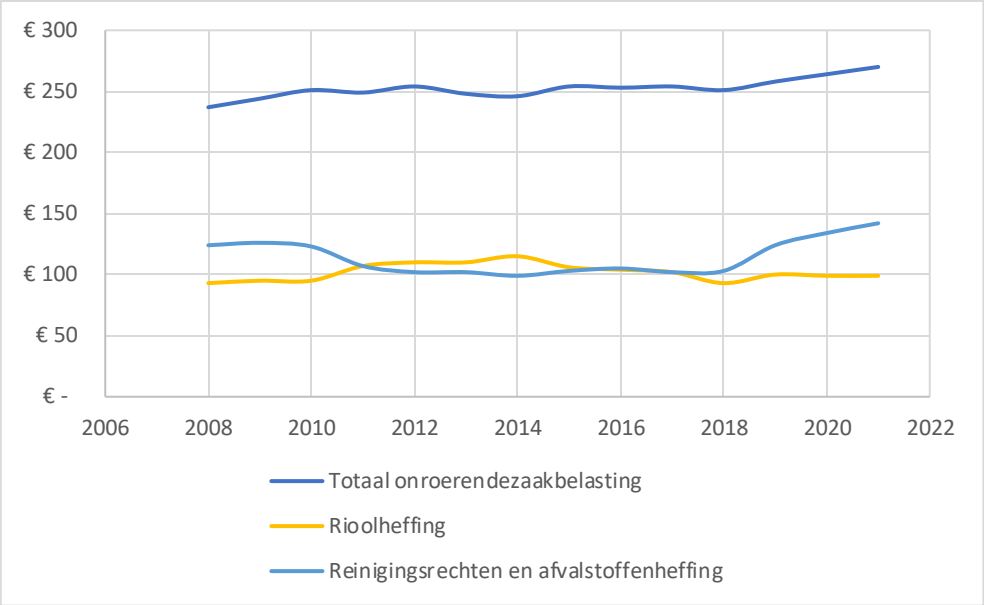

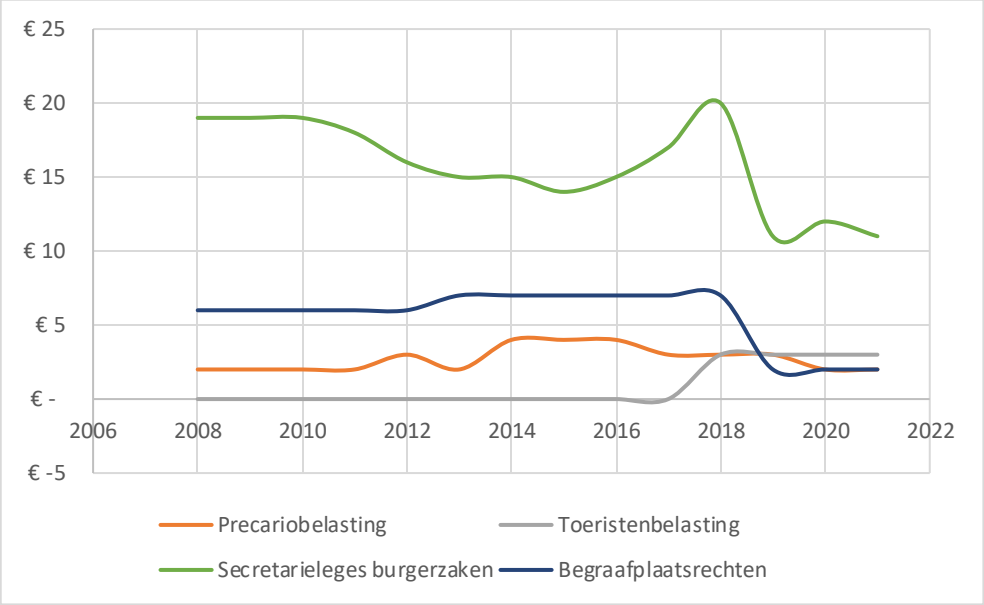

Bron: CBS

Volgens CBS-cijfers is de OZB-heffing sinds 2010 zo'n 250 euro per inwoner. Met een lichte stijging sinds 2018. De rioolheffing is zo'n €100 per inwoners, de reinigingsrechten en afvalstoffenheffing sinds 2018 stijgend van ruim 100 euro per inwoner naar bijna 150 euro per inwoner in 2021. Wat geboekt wordt aan inkomsten onder secretarieleges burgerzaken daalt als bedrag per inwoner. Idem begraafrechten. Toeristenbelasting is sinds 2018 nieuw. Opbrengsten: 3 euro per (eigen) inwoner (afgerond).

12.2 Percentage tijdige betalingen

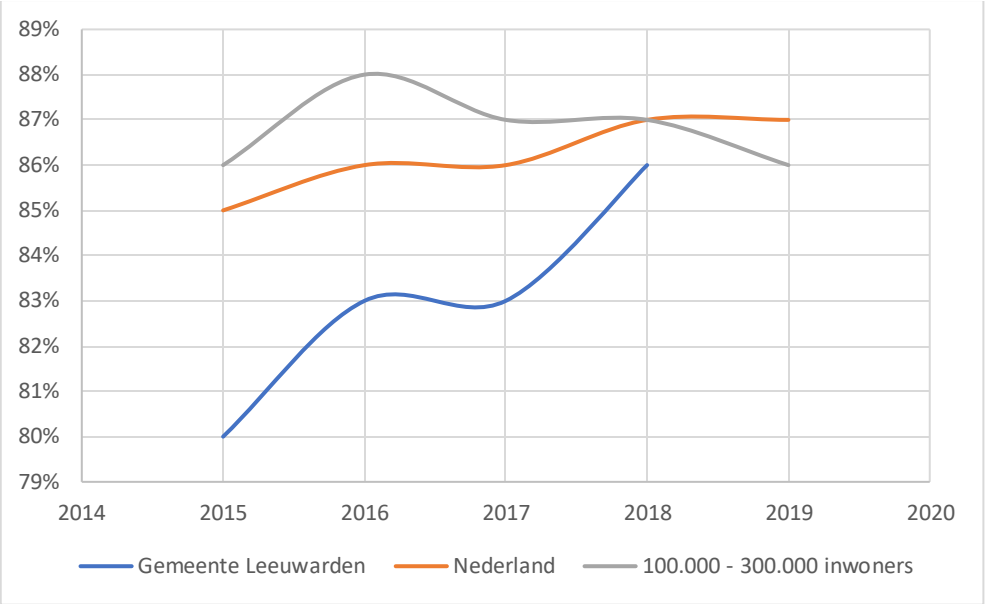

Bron: Waar staat je gemeente

Gemeenten moeten op tijd betalen, in steeds meer gevallen lukt dat. Leeuwarden nadert tussen 2015 en 2018 het Nederlands percentage en dat van gemeenten met 100 tot 300 duizend inwoners.

12.3 Gemiddelde aantal dagen voor betalingen

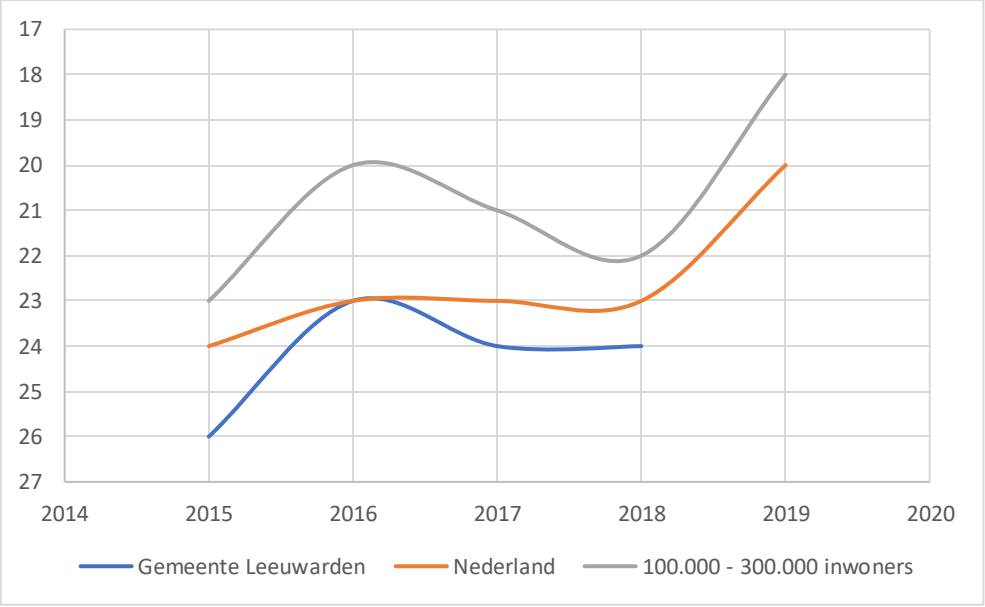

Bron: Waar staat je gemeente

Gemiddeld duurt (de duurde, cijfers over 2019 en 2020 zijn voor Leeuwarden nog niet bekend) een betaling door gemeente Leeuwarden wat langer dan landelijk en in andere middelgrote gemeenten.

12.4 Aantal beltransacties per inwoner

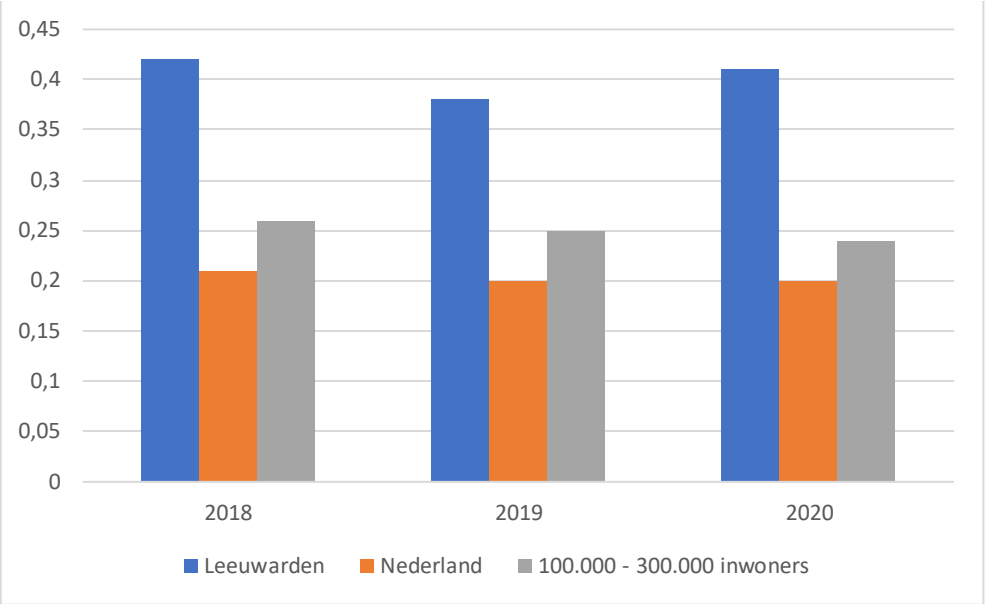

Bron: Waar staat je gemeente

Het aantal beltransacties per inwoner ligt hoog in Leeuwarden. Hoger dan in Nederland en veel 100 tot 300 duizend inwoner gemeenten. Wellicht komt dit door een relatief hoog percentage inwoners met bijstand, een groep waarmee de gemeente veel klantcontact heeft.

12.5 Aantal DigID-transacties per kwartaal

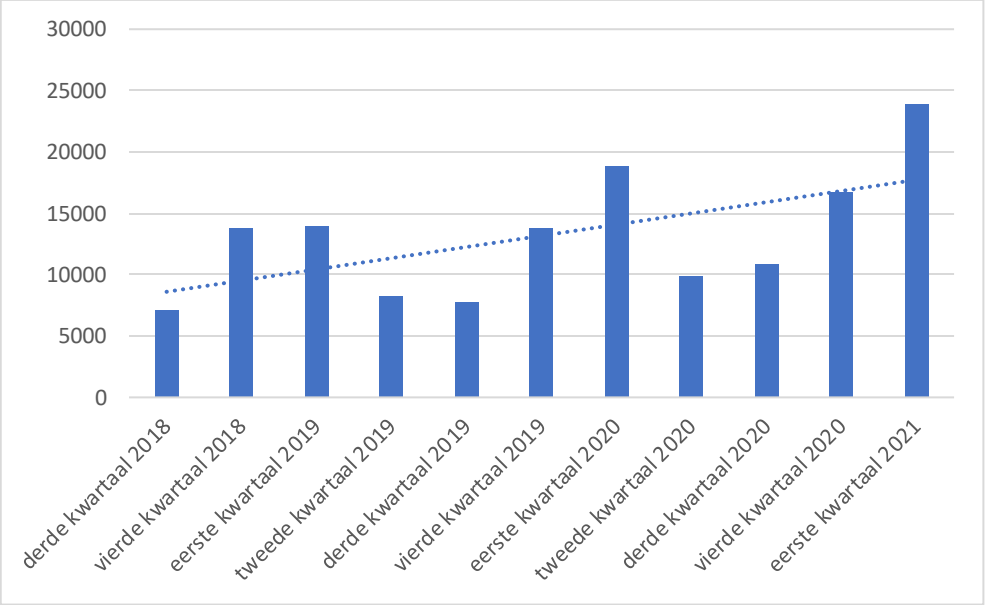

Bron: Waar staat je gemeente

In het aantal DigID-transacties in gemeente Leeuwarden zit een sterk seizoens-effect, maar duidelijk zichtbaar is ook een stijgende trend.

12.6 Corona, % besmette, in ziekenhuis opgenomen en overleden inwoners

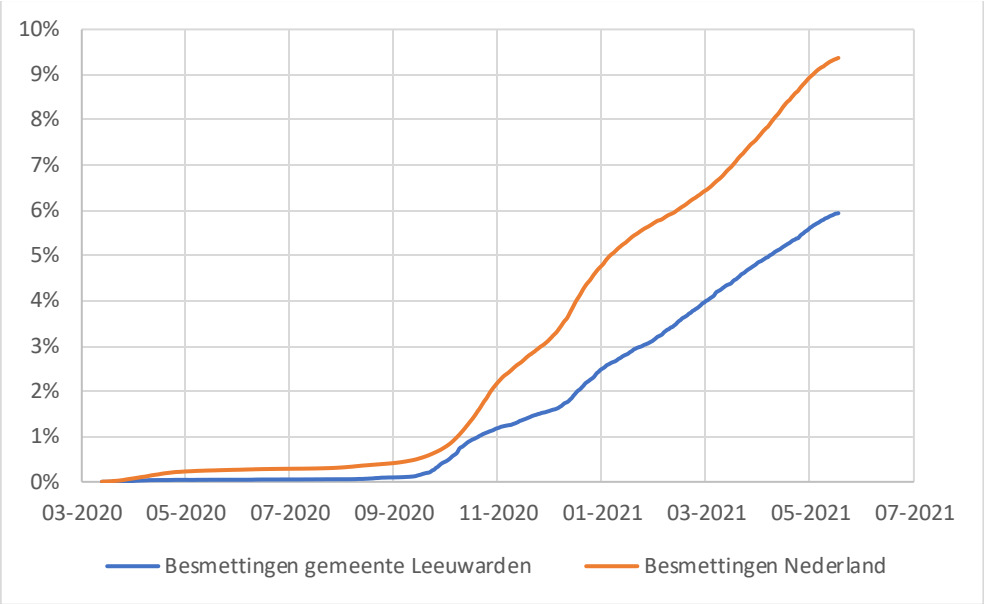

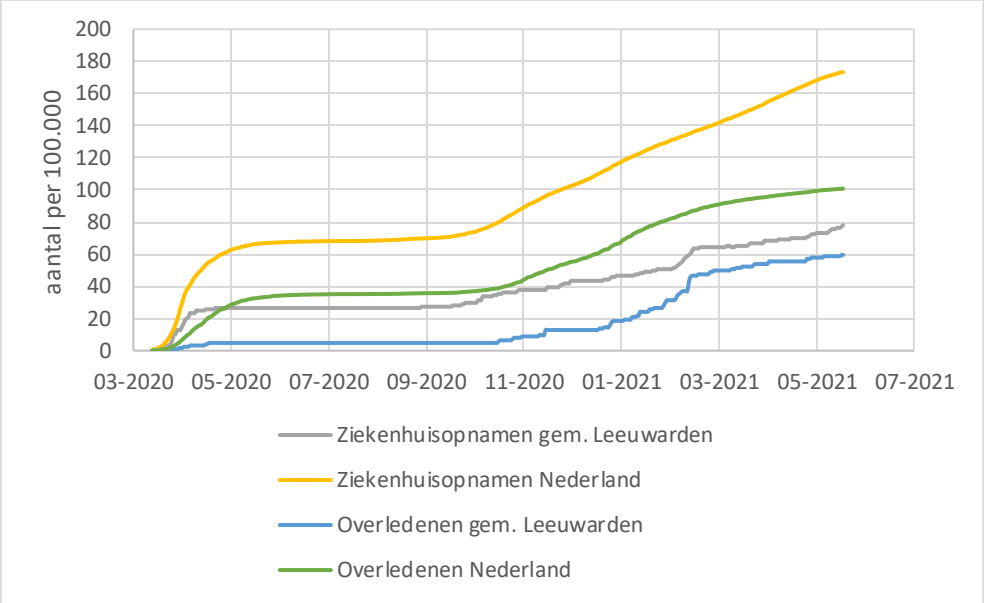

Bron: Waar staat je gemeente

Het percentage inwoners in gemeente Leeuwarden waarbij een COVID-19 besmetting is vastgesteld is (positief getest) is met 5,6% per 10 mei 2021 duidelijk lager dan het Nederlandse percentage van 9,0%. Cijfers zijn voor 2020 afgezet tegen het aantal inwoners per 1-1-2020 en voor 2021 per 1-1-2021. Ook het aantal ziekenhuisopnames (met een COVID-19 besmetting) per 100 duizend inwoners en het aantal (COVID-19) overledenen per 100.000 inwoners ligt lager in gemeente Leeuwarden dan in Nederland. In totaal gaat het voor Leeuwarden om 91 ziekenhuisopnamen en 72 overledenen, Voor Nederland: 29.400 en 17.340 overledenen. Onduidelijk is of in de cijfers van Leeuwarden (en in welke mate) overledenen en ziekenhuisopnamen zitten die uit andere gemeenten kwamen.

Monitor bezuinigingen gemeente Leeuwarden, mei 2021

	DE KRACHT VAN SAMEN	DOMEIN	STATUS	FASERING						GEREALISEERD						RESTEERT	OPMERKINGEN
				Totaal	2018	2019	2020	2021	2022	Totaal	2018	2019	2020	2021	2022		
	Herijking sociaal domein (koersdocument)												1050				NB over de voortgang van de maatregelen zoals genoemd in het Koersdocument wordt raad met meer diepgang geïnformeerd bij de kwartaal loverleggen sociaal domein en vanaf 2019 aanvullend via het jaarverslag.
1	Korting op P-budget	Sociaal		1.000	1.000					1.000	1.000					0	
2	Regio-taken Beschermd wonen	Sociaal		450			450			450			450			0	450K is in 2020 gerealiseerd door ingezette maatregelen expertteam.
3	Netto korting op subsidie Wellzo	Sociaal		750		300	450			750		300	450			0	450K is in 2020 gerealiseerd door korting op subsidie
4	Herijking WMO	Sociaal		3.600		1.250	1.300	1.050		2.550		1250	1300			1.050	De taakstelling op WMO is tot en met 2019 volledig gerealiseerd. Voor een toelichting hierop verwijzen we naar de voorafgaande jaarrekeningen. De achterstand van 2019 op de taakstelling WMO is door extra inspanning van Amaryllis en de gemeente volledig ingehaald en ook de taakstelling voor 2020 is voor meer dan de helft gerealiseerd. Per saldo is er wel € 1,3 mln afgeschaald in

							2020. Het resterende deel van de taakstelling is verwerkt in de lumpsum 2021 voor de aanbieders, welke voorafgaand aan het wordt vastgesteld. Hiermee wordt de volledige taakstelling t/m 2021 gerealiseerd.
5	Sturen op kosten jeugd	Sociaal		4.000	1.000 1.500 1.500	2.500	1.000 1.500 1.500	1.500	De aanpak op de jeugdzorg door de invoering van het JET, invoering van de steunstructuur 12-, de aanbesteding en transformatie in de hoog specialisitische jeugdzorg en de aanpak vanuit de Taskforce jeugd, zorgen ervoor dat de kosten van de jeugdzorg binnen het financieel kader blijven waarmee de taakstelling tot en met 2020 is gerealiseerd.
6	Bedrijfsvoering Leeuwarden	Sociaal		500	500	500	500	0	

7	Efficiency Amaryllis	Sociaal		500	0	500				500			500		0	
	Gemeentelijke bedrijfsvoering	Bestuur en middelen														
8	Niet volledige herbezetting pensioen uitstroom vlgs collegeprogramma (CP)			2.301	342	474	797	688								Taakstelling is verdeeld over management betrokken sectoren en wordt periodiek bewaakt op ambtelijk en bestuurlijk niveau. Vanaf 2019 wordt nadere informatie over de voortgang van deze taakstelling opgenomen in de jaarstukken.
	Gewijzigde interne fasering incl. correctie eerste jaar SCC (incl. overhead)			2.317	299	560	315	632	511	840	202	434	204		1.477	
	Correctie van nadelig verschil besparing CP en gewijzigde fasering via Transitiegelden(NB. Cumulatief!)			*-918*	*-43*	*43*	*-439*	*-495*	*16*							
9	Niet volledig doorgeven prijscompensatie			1.500		500	500	500		1000			500	500	500	Wordt automatisch gekort op de in aanmerking komende budgetten voor het betrokken begrotingsjaar.
10	Algehele inkooptaakstelling			200		100	100			0					200	De taakstelling is opnieuw verdeel over de verschillende organisatieonderdelen wordt miv 2021 gerealiseerd.
11	verhogen kostendekking leges	Fysiek		350		350				350			350		0	
12	Vrijval deel stelpost t.b.v. harmonisatiebesluiten i.k.v. herindeling	Bestuur en middelen		800			800			800				800	0	
13	Vrijval budget planschade	Veiligheid		75	75					75	75				0	
14	Vrijval oudere investeringskredieten fysiek	Fysiek		28	28					28	28				0	
15	Aanbestedings/efficiency voordelen fysiek domein	Fysiek		120	30	30	30	30		90	30	30	30		30	
	Totaal structureel			16.190	1.432	4.590	5.945	3.712	511	11.433	1.335	4.364	5.734		4.757	

	Incidentele maatregelen																
17	Versterking AR door activeren onderhoudsmiddelen verhardingen	Fysiek		10.000	2.500	2.500	2.500	2.500		7.500	2.500	2.500	2.500			2.500	
18	Versterking AR door activeren ontwikkelfonds vastgoed	Fysiek		2.000	2.000					2.000	2.000					0	
19	Versterking AR door activeren reserve stadherstel	Fysiek		800	800					800	800					0	
20	Vrijval voorziening onrendabele top sociale woningbouw	Fysiek		500	500					500	500					0	
21	Afroming reserve grondexploitatie	Fysiek		1.000			500	500		500			500			500	
22	Latere besteding reservering grondexploitatie Zuidlanden	Fysiek		0	1.500			-1.500		0	1.500			-1.500		0	
23	Afromen reserve kunst in de openbare ruimte	Sociaal		250	250					250	250					0	
24	vervallen garantieregeling PWVB	Fysiek		10	10					10	10					0	
25	Correctie vermogenspositie als gevolg van herindeling	Bestuur en middelen		1.000	1.000					1.000	1.000					0	
26	Temporisering onderwijshuisvesting	Sociaal		500	250	250				500	250	250				0	
	Totaal incidenteel			16.060	8.810	2.750	3.000	1.500		13.060	8.810	2.750	3.000	-1.500	0	3.000	

Legenda

- Maatregel afgevoerd c.q. vervangen door alternatieve maatregel.
- Uitvoering volgens plan
- Uitvoering vraagt om specifieke ambtelijke en/of bestuurlijke keuzes en sturing
- Incidentele inzet van frictiemiddelen

Collegeverklaring ENSIA 2020 inzake Informatiebeveiliging DigiD en Suwinet

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Leeuwarden legt met deze verklaring verantwoording af over geselecteerde informatiebeveiligingsnormen inzake DigiD en Suwinet op basis van de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA) systematiek.

Het doel van ENSIA is om verantwoording over informatieveiligheid af te leggen aan de gemeenteraad. ENSIA sluit aan op de gemeentelijke planning en controlcyclus voor informatiebeveiliging, neemt de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG) als uitgangspunt en maakt gebruik van een daarop ingerichte zelfevaluatie. Hierdoor heeft het gemeentebestuur meer overzicht over de informatiebeveiliging van de gemeente en kan het bestuur beter sturen en verantwoording afleggen aan de gemeenteraad en andere belanghebbenden.

Zo structureert ENSIA ook de verticale verantwoording van gemeenten richting de rijksoverheid over de Basisregistratie Personen (BRP), Paspoortuitvoeringsregeling Nederland (PUN), Digitale persoonsidentificatie (DigiD), Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG), Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT) en de Gezamenlijke Elektronische Voorzieningen Structuur uitvoeringsorganisatie Werk en Inkomen (GeVS/Suwinet).

Reikwijdte verklaring

Deze verklaring betreft de onderdelen van de ENSIA systematiek waarover assurance wordt gevraagd van een onafhankelijke IT auditor. Voor het jaar 2020 betreft dit DigID aansluitingen 1003385 (Leeuwarden1, Bakerware Digitale Belastingbalie), 1000061 (CityPermit) en Suwinet. De verklaring omvat het op 21 april 2021 in opzet en bestaan voldoen van de beheersingsmaatregelen aan de geselecteerde normen inzake DigiD (Norm ICT-beveiligingsassessments DigiD versie 2.0, op het openbare deel van de websites van het ministerie van BZK[1]) en Suwinet (Specifiek Suwinet normenkader Afnemers, versie 1.01 op website BKWI[2] en bijlage 1 van de notitie Verantwoordingsstelsel op website ENSIA[3] voor de selectie van normen). De normen vinden hun basis in internationale standaarden en zijn geschikt voor het doel van deze Collegeverklaring. De Collegeverklaring omvat niet de werking van de maatregelen over 2020.

Deze Collegeverklaring is opgesteld voor de gemeenteraad en de departementen die toezien op de veiligheid van DigiD en Suwinet. De gemeenteraad en de departementen die toezien op de veiligheid van DigiD en Suwinet zijn via bij deze collegeverklaring behorende afzonderlijke bijlagen voor DigiD (bijlagen 1 met kenmerken DigID Leeuwarden1, DigID CityPermit) en Suwinet (bijlage 2 Suwinet met kenmerk Suwinet Leeuwarden) geïnformeerd over de afwijkingen van de normen.

Verklaring college
Het college verklaart dat bij de gemeente Leeuwarden op 29 april 2021 voor het gebruik van Suwinet niet aan alle geselecteerde normen wordt voldaan. De op de uitzonderingen gerichte beheersmaatregelen zijn in verbeterplannen opgenomen, zijn belegd en worden gemonitord.

Leeuwarden, 29 april 2021

College van Burgemeester en Wethouders gemeente Leeuwarden

Mr. S. van Haersma Buma

Burgemeester van Leeuwarden

drs. E. de Jong

Gemeentesecretaris

1 https://www.norea.nl/download/?id=2536
2 https://www.bkwi.nl/nieuws/nieuw-normenkader-voor-gemeenten
3 https://www.ensia.nl/

Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden

Gemeente Leeuwarden

Persbericht

EMBARGO TOT donderdag 3 juni 13.00 uur

Datum 2 juni 2021

Onderwerp Leeuwarden presenteert de Jaarstukken 2020 van de gemeente Leeuwarden

---

Het college van B en W van Leeuwarden biedt de gemeenteraad de gemeentelijke jaarstukken 2020 aan.

Inleiding
2020 was een uitzonderlijk jaar, dat in belangrijke mate werd gedomineerd door de COVID-19 crisis. Onze gezondheid kwam op de eerste plaats. Gedurende het jaar nam de gemeente diverse besluiten en maatregelen om de gevolgen van de crisis te verzachten. Ondanks de pandemie bleef Leeuwarden bouwen aan een sociaal, leefbaar, en ook duurzaam en klimaatbestendig Leeuwarden.

Uitzonderlijk financieel resultaat
Tegen deze achtergrond heeft de gemeente een bijzonder hoog rekeningresultaat behaald over 2020, namelijk € 15,5 miljoen positief. Dit bestaat vooral uit lagere uitgaven in het Sociaal domein dan voorzien in de begroting. Denk aan beperktere dienstverlening, minder zorggebruik en minder trajectbegeleiding aan bijstandsgerechtigden, maar ook aan onvoorziene Rijksbijdragen, bijvoorbeeld voor de uitvoeringskosten van de Tozo-regeling. Bijna de helft van het rekeningresultaat is toe te schrijven aan COVID-19. Het behaalde rekeningresultaat wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve.

Positieve ontwikkeling in Jeugdzorg en uitvoering Wmo
De vernieuwing van de jeugdhulp is nog in volle gang. Het aantal cliënten in de jeugdzorg daalde. Daarnaast was er een verschuiving te zien van zware en dure zorgtrajecten naar lichtere vormen. Het terugbrengen van de tekorten in de Jeugdzorg verliep in 2020 volgens plan. Met betrekking tot de uitvoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is de achterstand in besparingen volledig ingehaald door extra inspanning van Amaryllis en de gemeente.

Grote impact virus op veiligheidsterrein
Op het terrein van de veiligheid had het virus veel zichtbare impact. Het aantal demonstraties in Leeuwarden nam toe. Deze verliepen veelal ordelijk en veilig door de gezamenlijke inzet van politie, Openbaar Ministerie en gemeente. Door het vele (digitale) thuiswerken daalde het aantal woninginbraken, maar steeg de cybercriminaliteit. De toenemende druk op de samenleving veroorzaakte stijgende overlast van drugs, drankgebruik, buren en jeugd. Naar verwachting zijn deze stijgingen tijdelijk.

Tot slot
Door COVID-19 is het financieel resultaat over 2020 uitzonderlijk hoog. Op het terrein van veiligheid en openbare orde was de impact van de pandemie het grootst. Op veel beleidsterreinen konden de werkzaamheden desondanks onverminderd door gaan en werden goede resultaten geboekt. Denk daarbij aan de woningproductie, de beperkte toename van het aantal bijstandsuitkeringen en de klimaatagenda.
De structurele effecten en inhaaleffecten van de crisis zijn nog onderwerp van onderzoek. Een belangrijke opgave voor 2021 is om de financiële schade en gevolgen van de pandemie zoveel mogelijk op te blijven vangen en daar waar mogelijk impulsen te geven die het herstel versnellen.

> "De coronacrisis raakt iedereen: Veel burgers, ondernemers en instellingen hadden en hebben het zwaar. De gemeente heeft zich in 2020 ingespannen om de gevolgen van corona in goede banen te leiden en blijft werken aan herstel en innovatie. Het doel is: samen sterker uit de crisis komen", aldus Hein Kuiken, wethouder financiën.

Planning
Het open podium over de jaarstukken 2020 vindt plaats op woensdag 23 juni. De gemeenteraad bespreekt de jaarstukken 2020 op woensdag 30 juni en stelt ze op 7 juli vast.
De agenda van de gemeenteraad en actuele informatie over aanvangstijden en vergaderstukken vindt u op:
https://ris2.ibabs.eu/Calendar/Index/Leeuwarden

Voor de pers, niet voor publicatie:

Op donderdag 3 juni van 13.00 – 14.00 uur geeft wethouder Financiën Hein Kuiken een toelichting op de jaarstukken 2020. Dit vindt plaats in het Stadhuis, Hofplein 38. U bent van harte welkom hierbij aanwezig te zijn. U dient zich hiervoor wel aan te melden via persvoolichting@leeuwarden.nl.

Wilt u de jaarstukken voor de presentatie ontvangen, dan kunt u dit aangeven via persvoorlichting@leeuwarden.nl en dan krijgt u de jaarstukken op woensdag uiterlijk 13.00 uur gemaild. Ook hiervoor geldt een embargo tot donderdag 3 juni om 13.00 uur.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met perstelefoon gemeente Leeuwarden: (058) 233 40 02.

Spoed accordering Collegeverklaring 2020

AB Alexander Blom <alexander.blom@leeuwarden.nl> namens Alexander Blom
Aan Buma, Sybrand
CC Secretariaat Burgemeester

Beantwoorden | Allen beantwoorden | Doorsturen
do 29-4-2021 13:47

Dit bericht is verzonden met de prioriteit Hoog.

Collegeverklaring-ENSIA-2020-Inzake- Informatiebeveiliging DigiD en Suwinet Gemeente Leeuwarden.pdf 18 KB
Niet_Openbaar_Bijlage_1_DigiD_Collegeverklaring- ENSIA-2020-Inzake-Informatiebeveiliging.pdf 70 KB
Niet_Openbaar_Bijlage_2_Suwinet_Collegeverklaring- ENSIA-2020-Inzake-Informatiebeveiliging.pdf 20 KB
Oplegger Collegeverklaring ENSIA 2020 inzake Informatiebeveiliging Suwinet DigiD Leeuwarden 28052020.pdf 80 KB
encrypted_message.eml

Transfer verzonden

Onderwerp: Spoed accordering Collegeverklaring 2020
Tracking-ID: 20210429-134648-SwZ8t5kQ

Geachte heer Buma,

Bijgaand ontvangt u de documentatie omtrent het ENSIA 2020 (Eenduidige Normatiek Single Information Audit) inzake informatiebeveiliging. ENSIA heeft als doel het verantwoordingsproces over informatieveiligheid bij gemeenten te professionaliseren door het toezicht te bundelen en aan te laten sluiten bij de gemeentelijke Planning & Control-cyclus. De ENSIA is een jaarlijks terugkerend verantwoordingsproces inzake informatieveiligheid richting de gemeenteraad en geeft inzicht in de actuele stand van zaken en waar, indien nodig, bijgestuurd moet worden. In de bijgevoegde documentatie vindt u de resultaten terug omtrent informatieveiligheid in uw gemeente. Deze documenten moeten vastgesteld en geaccordeerd worden door het college van B&W.

De VNG en NOREA hebben geconstateerd dat het lastig is, gezien de huidige situatie, om de collegeverklaring daadwerkelijk te voorzien van een fysieke handtekening. Er is daarom gekozen om andere methoden, zoals een mail van de voorzitter van het college, goed te keuren. Voor het accorderen van de collegeverklaring 2020 is het noodzakelijk dat er aantoonbaar bewijs aanwezig is in de vorm van een reactie via de mail om de auditor zijn goedkeuring te laten kunnen geven inhoud en juistheid van de verklaring. Graag ontvang ik een korte reactie waarbij een simpele 'Akkoord' volstaat als vervanging van de ondertekening van de collegeverklaring.

Vaststellen ENSIA-verantwoording door gemeenten

Vanuit de gemeenten komt het signaal dat het op dit moment soms moeilijk is om de collegeverklaring daadwerkelijk te (laten) ondertekenen. De vraag is hoe een IT-auditor met deze situatie kan omgaan. VNG en NOREA zijn overeengekomen dat in plaats van fysieke ondertekening ook andere methoden volstaan, bijvoorbeeld een mail van de voorzitter van het college. Het is wel van belang dat een en ander herleidbaar is en de alternatieve methode dient goed gedocumenteerd te zijn.

RE: Spoed accordering Collegeverklaring 2020

Buma, Sybrand
Aan Blom, Alexander

Beantwoorden | Allen beantwoorden | Doorsturen
vr 30-4-2021 08:47

Ik ben akkoord.

Groet,
Sybrand

Van: Blom, Alexander <alexander.blom@leeuwarden.nl>
Verzonden: donderdag 29 april 2021 13:47
Aan: Buma, Sybrand <sybrand.buma@leeuwarden.nl>
Onderwerp: Spoed accordering Collegeverklaring 2020
Urgentie: Hoog

Cryptshare

Tracking-ID: 20210429-134648-SwZ8t5kQ

Naam Verzender	Alexander Blom
Telefoon	058 233 8308
E-Mail	alexander.blom@leeuwarden.nl

Download bestanden — Beschikbaar tot 28-5-2021
Antwoord — met Cryptshare
Wachtwoord: Geen wachtwoord vereist.

Geachte heer, mevrouw,
Vertrouwelijke gegevens zijn aan u verstrekt door Alexander Blom. U kunt de gegevens downloaden tot 28-5-2021. Na hun vervaldatum worden de gegevens automatisch van de server verwijderd.
De overdracht is beveiligd door encryptie.

Overdracht Details

To: sybrand.buma@leeuwarden.nl

CC: Secretariaat.Burgemeester@leeuwarden.nl

Download Link: https://bestandverzenden.leeuwarden.nl/download?id=5WY6eXe0Jo&password=6j%3AWNBTi

SafeHarbour
waarmerk
SafeHarbour
30/4/'21

Collegeverklaring informatiebeveiliging DigiD en Suwinet Gemeente Leeuwarden

Gemeentelijk kenmerk collegeverklaring ENSIA:	Z234514-2021

Collegeverklaring informatiebeveiliging DigiD en Suwinet Gemeente Leeuwarden

Doel en achtergrond verklaring

Met deze verklaring geven wij, het college van burgemeester en wethouders, aan in welke mate de gemeente Leeuwarden voldoet aan de informatiebeveiligingsnormen voor DigiD en Suwinet.

Deze verklaring maakt onderdeel uit van de verantwoording over informatiebeveiliging middels ENSIA (1) en is tot stand gekomen door een zelfevaluatie over informatiebeveiligingsnormen. De inhoud wordt getoetst door een onafhankelijke IT-auditor.

De verklaring is bestemd voor de stelselhouders van DigiD en Suwinet, te weten het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Reikwijdte en diepgang verklaring

De toetsing gaat over de opzet en het bestaan van de beheersingsmaatregelen om te kunnen voldoen aan de relevante beveiligingsnormen voor DigiD en Suwinet op 31 december 2020.

De beheersingsmaatregelen inzake DigiD en Suwinet die zijn uitbesteed aan dienstverlener(s) worden niet getoetst door de auditor. Deze collegeverklaring en de verantwoording van de dienstverlener(s) dekken tezamen de normen inzake DigiD en Suwinet af. Het overzicht van normen (en de eventuele afwijkingen) en waar deze belegd zijn, is opgenomen in de bijlagen:

Bijlage 1 DigiD met kenmerk Z234514-2021

Bijlage 2 Suwinet met kenmerk Z234514-2021

Verklaring college

Het college verklaart dat voor DigiD en Suwinet niet aan alle normen wordt voldaan. Wij hebben een verbeterplan opgesteld om aan de normen te voldoen, de acties zijn belegd en worden gemonitord.

(1) ENSIA ondersteunt de gemeente bij de verantwoording over informatiebeveiliging richting de gemeenteraad en de rijksoverheid. ENSIA gaat uit van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO), alsmede van informatiebeveiligingsnormen vanuit Basisregistratie Personen (BRP), wet- en regelgeving reisdocumenten (PUN, PNIK), Digitale persoonsidentificatie (DigiD), Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG), Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT), Basisregistratie Ondergrond (BRO) en de Gezamenlijke Elektronische Voorzieningen Structuur uitvoeringsorganisatie Werk en Inkomen (GeVS/Suwinet) .

Samenvattend beeld

Onderwerp	Wordt aan alle normen voldaan?	Zijn de uitzonderingen in een verbeterplan opgenomen en zijn de verbetermaatregelen belegd en worden deze gemonitord?
DigiD (1) 1003385	Nee	Ja
DigiD (2) 1000061	Ja	Niet van toepassing
Suwinet voor SUWI-taken	Nee	Ja
Suwinet voor niet-SUWI-taken	Nee	Ja

Leeuwarden, 29 april 2021

College van B en W gemeente Leeuwarden

Naam auditfirma:	SafeHarbour B.V.
Naam auditor:	R. Driehuis RE CISA
Datum [ondertekening auditor]:	[Handtekening of paraaf auditor]

Aan:

College van Burgemeester en Wethouders
van de gemeente Leeuwarden

Ons kenmerk: SH1343/20

Assurance-rapport van de onafhankelijke IT-auditor

Geacht college,

Ingevolge uw opdracht hebben wij de bijgevoegde collegeverklaring ENSIA 2020 inzake Informatiebeveiliging van DigiD en Suwinet (hierna: collegeverklaring), inclusief de bijlagen 1 DigiD en 2 Suwinet waarnaar in de collegeverklaring wordt verwezen, van gemeente Leeuwarden onderzocht.

Scope

De scope van ons onderzoek bestond uit de hierna genoemde Suwinet gegevensverwerkingen en DigiD aansluitingen:

Onderzochte gegevensverwerkingen Suwinet:

- Participatiewet, RMC en gerechtsdeurwaarders

Onderzochte DigiD aansluitingen:

1003385 - Gemeente Leeuwarden - Belastingen
1000061 - CityPermit
Wij hebben geen onderzoek uitgevoerd naar hierboven niet genoemde DigiD aansluitingen en gegevensverwerkingen Suwinet en doen daar derhalve ook geen uitspraak over.

Ons oordeel

Wij hebben de bijgevoegde collegeverklaring ENSIA 2020 inzake informatiebeveiliging van DigiD en Suwinet (hierna: collegeverklaring), inclusief de bijlagen 1 DigiD en 2 Suwinet waarnaar in de collegeverklaring wordt verwezen, van gemeente Leeuwarden onderzocht tussen 22 februari 2021 en 29 april 2021.

Naar ons oordeel is bijgevoegde collegeverklaring, inclusief de bijlagen 1 DigiD en 2 Suwinet waarnaar in de collegeverklaring wordt verwezen, van gemeente Leeuwarden, in alle van materieel belang zijnde aspecten, juist.

De collegeverklaring omvat het op 31 december 2020 in opzet en bestaan voldoen van de beheersingsmaatregelen aan de geselecteerde normen voor DigiD en Suwinet. Wij benadrukken dat het specifiek geselecteerde normen zijn en daarmee geen uitspraak wordt gedaan over de informatiebeveiliging als geheel.

Zoals in de collegeverklaring is aangegeven wordt nog niet aan alle normen voldaan. Wij hebben vastgesteld dat de op de uitzonderingen gerichte beheersmaatregelen in verbeterplannen zijn opgenomen, zijn belegd en worden gemonitord. Ons onderzoek

heeft zich niet gericht op de juistheid, volledigheid en uitvoering van de verbeterplannen. Deze aanvullende informatie is niet bedoeld om afbreuk te doen aan ons oordeel.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze assurance-opdracht met betrekking tot de collegeverklaring verricht in overeenstemming met Richtlijn 3000-A (Herzien) 'Assuranceopdrachten door IT-auditors' van NOREA. Deze assurance-opdracht is gericht op het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de assurance-opdracht betreffende de collegeverklaring'.

Wij hebben de vereisten van het Reglement Gedragscode ('Code of Ethics') van NOREA nageleefd, welke is gebaseerd is op de fundamentele beginselen van integriteit, objectiviteit, deskundigheid en zorgvuldigheid, geheimhouding en professioneel gedrag.

Wij vinden dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Beperking in gebruik en verspreidingskring

Dit assurance-rapport is bestemd voor gebruikers van de collegeverklaring. De collegeverklaring is opgesteld voor de gemeenteraad en voor de departementen die toezien op de veiligheid van DigiD en Suwinet. Doel van de collegeverklaring is om de gemeenteraad en de departementen die toezien op de veiligheid van DigiD en Suwinet te informeren over het in opzet en bestaan voldoen van de beheersingsmaatregelen aan de geselecteerde normen DigiD en Suwinet. Ons assurance-rapport is derhalve uitsluitend bestemd voor de gemeenteraad en de departementen die toezien op de veiligheid van DigiD en Suwinet en dient niet te worden verspreid aan of te worden gebruikt door anderen.

Verantwoordelijkheden van het college van gemeente Leeuwarden

Het college van burgemeester en wethouders van gemeente Leeuwarden is verantwoordelijk voor het opstellen van de collegeverklaring. Voor het inschatten of de risico's van afwijkingen van materieel belang zijn in relatie tot DigiD en Suwinet, zijn naast de collegeverklaring en dit assurance-rapport ook de interne beheersingsmaatregelen van de gebruikers van de collegeverklaring relevant. De criteria waarvan bij het maken van deze verklaring gebruik werd gemaakt hielden in dat:

- de risico's die het bereiken van de geselecteerde normen voor DigiD en Suwinet in gevaar brengen, werden geïdentificeerd; en
- de onderkende interne beheersingsmaatregelen, indien zij werkzaam zijn zoals beschreven,

een redelijke mate van zekerheid zouden verschaffen dat die risico's het bereiken van de vermelde interne beheersingsdoelstellingen niet zouden verhinderen.

Het college is ook verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opstellen van de collegeverklaring mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Onze verantwoordelijkheden voor de assurance-opdracht betreffende de collegeverklaring

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een assurance-opdracht dat wij daarmee, met een redelijke mate van zekerheid voldoende en geschikte assurance-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Een redelijke mate van zekerheid wil zeggen dat onze assurance-opdracht is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze assurance-opdracht niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Wij passen het Reglement Kwaliteitsbeheersing NOREA (RKBN) toe. Op grond daarvan beschikken wij over een samenhangend stelsel van kwaliteitsbeheersing inclusief vastgelegde richtlijnen en procedures inzake de naleving van de ethische voorschriften, professionele standaarden en andere wet- en regelgeving.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de beslissingen die gebruikers op basis van de collegeverklaring nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze assurance-werkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze assurance-opdracht professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Richtlijn 3000 (Herzien) 'Assuranceopdrachten door IT-auditors' van NOREA.

Onze assurance-opdracht bestond onder andere uit:

- het verkrijgen van kennis omtrent de collegeverklaring en andere omstandigheden rond de opdracht waaronder het verkrijgen van kennis omtrent de interne beheersingsmaatregelen;
- het op basis van deze kennis inschatten van de risico's dat de collegeverklaring onjuistheden van materieel belang bevat;
- het reageren op de ingeschatte risico's, waaronder het ontwikkelen van een algehele aanpak, en het bepalen van de aard, de tijdsfasering en de omvang van verdere procedures;
- het uitvoeren van verdere procedures die duidelijk zijn gekoppeld aan de gesignaleerde risico's, waarbij gebruik wordt gemaakt van een combinatie van inspectie, waarnemingen ter plaatse en inwinnen van inlichtingen; en
- het evalueren van de toereikendheid van de assurance-informatie zoals opgenomen in de collegeverklaring en bijbehorende bijlage(n).

Alkmaar, 30 april 2021

R. Driehuis RE CISA CIPM

ir. drs. D.J.A. Koot
certified ISO/IEC 27001 Lead Auditor

Bijlagen:

Collegeverklaring met kenmerk Z234514-2021
Bijlage DigiD met kenmerk Z234514-2021
Bijlage Suwinet met kenmerk Z234514-2021

Gemeente Leeuwarden

Besluitvorming (raad)

Dossiernummer	1413
Extern Zaak ID	2021-008548
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	7 juli 2021
Agendapunt	4.2.1
Omschrijving	Corrigendum Jaarstukken 2020
Eigenaar	Rodenburg, Karine
Portefeuillehouder	Hein Kuiken

Bijlagen
Raadsvoorstel Corrigendum Jaarstukken gemeente Leeuwarden 2020
Concept raadsbesluit naar aanleiding van corrigendum Jaarstukken gemeente Leeuwarden 2020
Bijlage 1 Corrigendum Jaarstukken gemeente Leeuwarden 2020
Bijlage 2 Jaarstukken gemeente Leeuwarden 2020 - 11 juni 2021

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Collegevergadering	22 juni 2021
Politieke Dialoog Raadzaal	30 juni 2021
Besluitvorming (raad)	**7 juli 2021**

Toelichting

Op 2 juni jongstleden heeft het college de ontwerp jaarstukken ter vaststelling aan de gemeenteraad gestuurd. Het college informeert de raad nu over een paar correcties op de jaarstukken. Die correcties hebben verder geen gevolgen voor het in de jaarstukken vermelde resultaat. De correcties zijn ook verwerkt in de jaarstukken zelf. Het college vraagt de raad nu bijgevoegde gecorrigeerde versie van de jaarstukken in de plaats te stellen van de versie van 2 juni en een aanvullend besluit te nemen over een onttrekking aan de reserve Grondexploitatie.

Voorgesteld besluit

1. De gemeenteraad voor te stellen een bedrag van € 1.900.000 te onttrekken aan de reserve Grondexploitatie, dit bedrag te storten in de Algemene Reserve en de begroting 2021 overeenkomstig te wijzigen;

Besluit

Gemeente Leeuwarden

1. De gemeenteraad voor te stellen een bedrag van € 1.900.000 te onttrekken aan de reserve Grondexploitatie, dit bedrag te storten in de Algemene Reserve en de begroting 2021 overeenkomstig te wijzigen;

Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 14 058

Gemeente Leeuwarden

Raadsvoorstel

Corrigendum jaarstukken gemeente Leeuwarden 2020
Zaaknummer: 2021-008548

Aan de gemeenteraad.

Inleiding
Op 2 juni ontving u ter vaststelling de ontwerp Jaarstukken gemeente Leeuwarden 2020. We hebben u toen gemeld dat het accountantsverslag nog onderhanden was en de accountant zijn controlewerkzaamheden nog moest afronden. Inmiddels zijn de controlewerkzaamheden met een positief resultaat afgerond: de accountant heeft een goedkeurende verklaring afgegeven.

Corrigendum
Tijdens de afronding is nog een aantal onjuistheden naar voren gekomen. Die zijn in bijgaand corrigendum (bijlage 1) verwerkt. Het corrigendum beïnvloedt het in de jaarstukken vermelde rekeningresultaat niet.

Het corrigendum maakt integraal onderdeel uit van de Jaarstukken gemeente Leeuwarden 2020. Wij hebben een nieuwe versie van de jaarstukken voor u bijgevoegd (bijlage 2), waarin deze correcties zijn verwerkt. U wordt verzocht deze versie van 11 juni 2021 in de plaats te stellen van de eerder verzonden versie van de Jaarstukken.

Aanvulling raadsbesluit
Bij de afronding van de jaarrekeningcontrole is gebleken dat het resultaat op de grondexploitatie De Zuidlanden hoger is dan verwacht. Dit is in het corrigendum aangepast.

Het verwachte resultaat dient samen met de reserve grondexploitatie ter dekking van de risico's binnen de grondexploitaties. Als de reserve grondexploitaties groter is dan het af te dekken risico, dient de overdekking in de reserve vrij te vallen ten gunste van de Algemene Reserve. Dit is geregeld in de door de Raad vastgesteld nota Grondbeleid.

Om hier recht aan te doen wordt u gevraagd om aanvullend bij vaststelling van de jaarstukken te besluiten een bedrag van € 1,9 miljoen te onttrekken aan de reserve Grondexploitaties en te storten in de Algemene Reserve.

Omgekeerd geldt dat, mocht uit toekomstige hercalculaties en de bijbehorende herziening van het risicoprofiel blijken dat een storting in de reserve Grondexploitaie nodig is, hierin zal worden voorzien vanuit de Algemene Reserve.

Leeuwarden, 22 juni 2021,

burgemeester en wethouders van Leeuwarden,

burgemeester.

secretaris.

**Dit document is rechtsgeldig digitaal ondertekend.*

Oldehoofsterkerkhof 2
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden
Telefoon 14058

Gemeente Leeuwarden

Concept raadsbesluit naar aanleiding van corrigendum Jaarstukken gemeente Leeuwarden 2020

DE RAAD VAN DE GEMEENTE LEEUWARDEN;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 22 juni 2021 (zaaknummer 2021-008548);

BESLUIT:

Een bedrag van € 1.900.000 te onttrekken aan de reserve Grondexploitatie, dit bedrag te storten in de Algemene Reserve en de begroting 2021 overeenkomstig te wijzigen.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van 7 juli 2021,

voorzitter.

griffier.

**Dit document is rechtsgeldig digitaal ondertekend.*

Corrigendum behorende bij de jaarstukken Leeuwarden 2020

Zaaknummer: 2021-008548

Ten opzichte van de op 3 juni 2021 aan de gemeenteraad gestuurde jaarstukken heeft nog een aantal correcties plaatsgevonden. De correcties zijn verwerkt in de definitieve versie van de jaarstukken. Om een vergelijking tussen de beide versies van de jaarstukken mogelijk te maken, is in het onderstaande een overzicht opgenomen van de aanpassingen. Typfouten en/of het verwijderen van regels uit tabellen waarvan het saldo nihil is zijn niet meegenomen in onderstaande overzicht.

2.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Op pagina 118 is Figuur 5 als volgt aangepast:

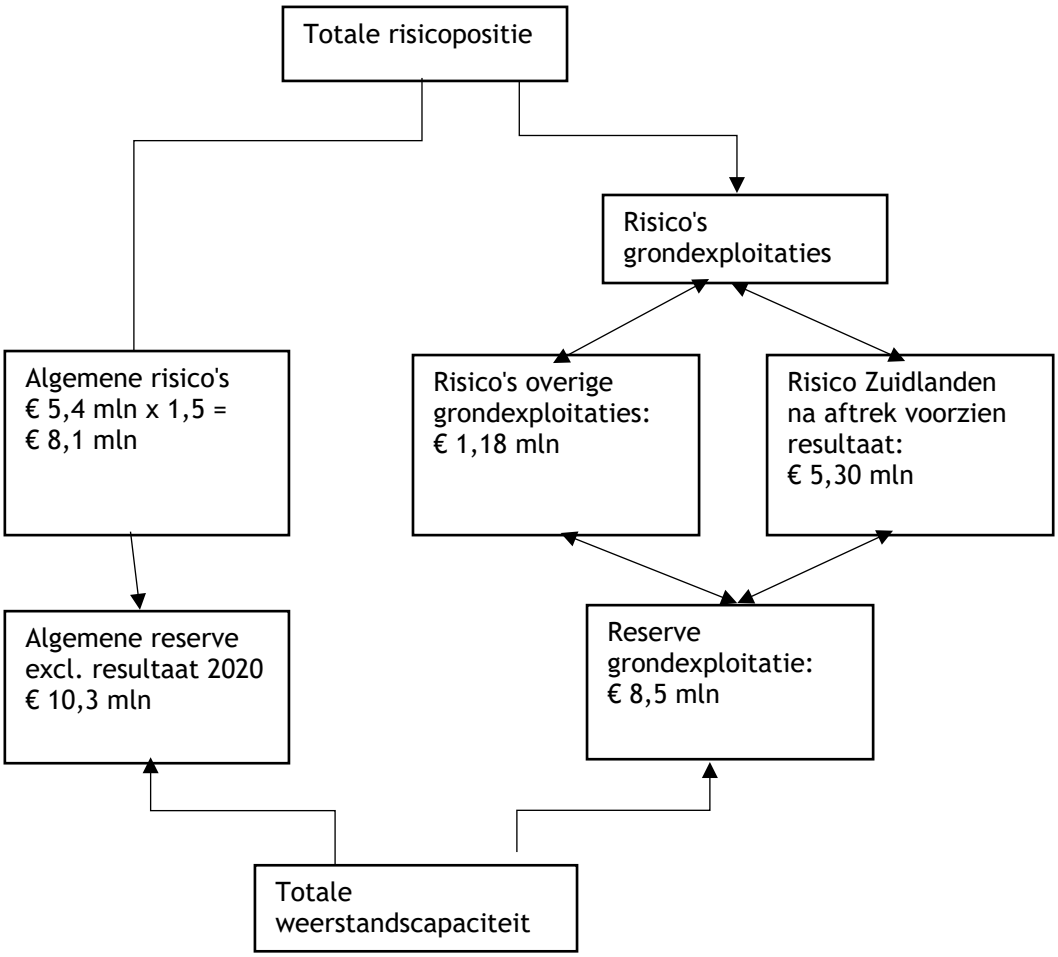

2.2.7 Grondbeleid

De tekst op pagina 156 worden vervangen door:

Voor de Zuidlanden is een risico berekend van totaal € 14,5 mln. Dit risico wordt opgevangen binnen de grondexploitatie door het resultaat ad. € 9,2 mln. en € 5,3 mln. ten laste van de reserve grondexploitatie.

De hoogte van de reserve grondexploitatie ad € 8,53 mln. is daarmee toereikend om het huidige risicoprofiel van € 6,48 mln. af te dekken.

3.0 Samenvatting

Op pagina 173 wordt tabel 82 Verkort verloopoverzicht vaste activa vervangen door:

Tabel 82 Verkort verloopoverzicht vaste activa

	Immaterieel	Materieel	Financieel	Totaal
Boekwaarde 1-1 dit boekjaar	13.082	421.613	33.571	468.266
Investeringen	121	31.930	16.063	48.114
Desinvesteringen	487	3.851	8.867	13.205
Afschrijvingen/aflossingen FVA	268	18.721	50	19.039
Bijdragen van derden	0	4.047		4.047
Afwaarderingen	0	0	0	0
Boekwaarde 31-12 dit boekjaar	**12.448**	**426.924**	**40.717**	**480.089**

3.2.8 EMU Saldo

Het op pagina 212 genoemde EMU-saldo ad € 16,729 mln. wordt vervangen door € 20,813 mln. Tabel 97 wordt vervangen door:

Tabel 97 EMU-saldo **Bedragen x € 1.000**

	Omschrijving	2020
1.	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	18.904
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	-4.676
3.	Mutatie voorzieningen	5.595
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	1.720
5.	Gerealiseerde boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	-730
	Berekend EMU-saldo	**20.813**
	De referentiewaarde voor de gemeente Leeuwarden	**-21.485**
	Bron (septembercirculaire 2019)	

3.3.2. Toelichting op de balans

VERLOOPOVERZICHT MVA
Op pagina 217 wordt tabel 104 vervangen door onderstaande tabel:

Tabel 104 Verloop materiële vaste activa met economisch nut

Omschrijving	Boek-waarde 01-01-20	Investe-ringen	Desinves-teringen	Afschrij-vingen	Bijdragen van derden	Afwaar-deringen	Boek-waarde 31-12-20
Investeringen met economisch nut							
Gronden en terreinen *	36.255	886	2.226	7	30		34.878
Woonruimten	2.215	53		28			2.240
Bedrijfsgebouwen	215.984	9.551	1.066	8.680	45		215.744
Grond-, weg- en waterbouwk.werken	2.200	303		106			2.397
Vervoermiddelen	2.866	553		587			2.832
Machines, apparaten en installaties	18.769	4.159	559	4.108	604		17.657
Overige materiële vaste activa	581	411		105			887
Totaal invest. m/economisch nut	**278.870**	**15.916**	**3.851**	**13.621**	**679**	**0**	**276.635**
* waarvan in erfpacht uitgegeven	9.097	359	694				8.762
Invest. met economisch nut met mogelijke heffing ter bestrijding van kosten							
Grond-, weg- en waterbouwk.werken	46.415			1.568			44.847
Overige materiële vaste activa	49			13			36
Totaal invest. m/ec.nut bestrijd. kn	**46.464**	**0**	**0**	**1.581**	**0**	**0**	**44.883**

BELANGRIJKSTE INVESTERINGEN MET ECONOMISCH NUT
Op pagina 219 wordt de volgende regel aangepast:
Machines, apparaten en installaties/Desinvesteringen
Glasvezelring: het bedrag € 1.100 wordt vervangen door € 495.

VERLOOPOVERZICHT LENINGEN EN OVERIGE UITZETTINGEN RENTETYPISCHER LOOPTIJD > 1 JR
Op pagina 221 wordt tabel 111 vervangen door onderstaande tabel:

Tabel 111 Verloop leningen en overige uitzettingen,rentetyp. looptijd>1 jr

Omschrijving	Boek-waarde 01-01-20	Verstrek-kingen	Aflossingen	Afschrij-vingen	Waardever-mindering	Boek-waarde 31-12-20
Leningen aan:						
- woningbouwcorporaties	139		7			132
- deelnemingen	1.158		497			661
- overige verbonden partijen	5.352	5.500	321			10.531
Totaal leningen u/g	**6.649**	**5.500**	**825**	**0**	**0**	**11.324**

Omschrijving	Boek-waarde 01-01-20	Verstrek-kingen	Aflossingen	Afschrij-vingen	Waardever-mindering	Boek-waarde 31-12-20
Overige langlopende leningen	50	5.270		50		5.270
Overige uitzettingen m/rentetyp. looptijd > 1 jr	23.411	4.341	8.042			19.710
Totaal leningen & ov.uitzettingen	**30.110**	**15.111**	**8.867**	**50**	**0**	**36.304**

VOORRADEN
Op pagina 223 wordt tabel 116 vervangen door onderstaande tabel:

Tabel 116 Totaal onderhanden werk, gronden in exploitatie **Bedragen x € 1.000**

	Boek-waarde 31-12-20	Geraamde nog te maken kosten	Geraamde te realiseren opbrengst-en	Geraamd resultaat (eindwaar-de)	Geraamd resultaat (contante waarde)	Verlies voorziening
Zuidlanden	141.581	254.734	-408.449	-12.133	-9.208	
Woningbouw overig	-588	5.625	-4.102	935	818	-1.478
Bedrijventerreinen	6.144	12.380	-15.959	2.565	2.188	-2.188
Totaal onderhanden werk (BIE)	**147.137**	**272.739**	**-428.510**	**-8.634**	**-6.202**	**-3.666**

OVERIGE VORDERINGEN
Op pagina 226 komt de zin ‘Per medio mei 2021 stond van deze vorderingen nog een bedrag van € 3.770.000 open.’ te vervallen.
Op pagina 227 komt de zin ‘Per medio mei 2021 stond van deze vorderingen nog een bedrag van € 2.491.000 open.’ te vervallen.

LIQUIDE MIDDELEN
Onder tabel 124 Liquide middelen op pagina 227 wordt toegevoegd: ‘Er is een rekening-courant kredietfaciliteit met de BNG van € 50 mln.’ Deze wordt per balansdatum niet benut.

Bijlage E. Verantwoordingsinformatie Specifieke Uitkeringen (SiSa)

In de tabel met verantwoordingsinformatie op pagina 273 wordt het onderdeel H4 wordt vervangen door:

VWS	H4	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R.* *Indicator: H4/01*	Overig (jaar T) ten opzichte van ontvangen Rijksbijdrage - automatisch ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*				
			€ 373.234	-€ 200.226				
			Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/03*	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/04*	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/05*	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/06*	Verrekening (jaar T) overige kosten per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/07*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/08*
		1	SPUK20-802963	€ 573.460	€ 0	€ 573.460	€ 0	ingevuld conform publicatie Ministerie 28 april 2021
		2						
		100						
			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/09*	Totale besteding (jaar T) per project ten lasten van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/10*	Percentage besteed (jaar T) per project ten opzichte van aanvraag ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/11*			
		1	SPUK20-802963	€ 573.460	154%			
		2						
		3						
		4						
		100						

Jaarstukken 2020

Juni 2021

Gemeente Leeuwarden

Jaarstukken 2020

Gemeente Leeuwarden

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Inhoudsopgave

Samenstelling van het bestuur **4**
Leeswijzer **5**

1. Inleiding **7**
1.1 Inleiding **7**
1.2 Impact COVID-19 ..... **11**

2. Beleidsverantwoording **15**
2.1 Programma's **16**
2.1.1 Domein Sociaal 16
Programma Sociale basis *19*
Programma Jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning *28*
Programma Werk en inkomen *34*
2.1.2 Domein Fysiek 42
Programma Economie en toerisme *45*
Programma Wonen en milieu *52*
Programma Infrastructuur en mobiliteit *62*
Programma Ruimtelijke ordening *68*
Programma Beheer leefomgeving *74*
2.1.3 Domein Veiligheid 80
Programma Veiligheid *82*
2.1.4 Domein Bestuur en middelen 93
Programma Bestuur *95*
Programma Algemene baten en lasten *101*
2.1.5 Domein Overige lasten en baten 107
Algemene dekkingsmiddelen *107*
Overhead *109*
Onvoorziene uitgaven *113*
Vennootschapsbelasting *114*
2.2 Paragrafen **115**
2.2.1 Lokale heffingen 115
2.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 118
2.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen 127
2.2.4 Financiering 132
2.2.5 Bedrijfsvoering 136
2.2.6 Verbonden partijen en andere samenwerkingsverbanden 142
2.2.7 Grondbeleid 155
2.2.8 Investeringsprogramma 159
2.2.9 Leeuwarden duurzaam 161
2.3 Voorgenomen budgetoverhevelingen **165**

3. Financiële rekening en balans **175**
3.0 Samenvatting **175**
3.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling **177**
3.2 Financieel resultaat **185**
3.2.1 Financieel resultaat op hoofdlijnen 185
3.2.2 Toelichting op de voor- en nadelen 187
3.2.3 Toelichting verschillen tussen rekening en Turap 191
3.2.4 Financiële overzichten 194
3.2.5 Begrotingsrechtmatigheid 200
3.2.6 Informatie in het kader van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 208
3.2.7 Overzicht incidentele lasten en baten 210
3.2.8 EMU saldo 213
3.3 Balans **214**
3.3.1 Balans 214

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

3.3.2 Toelichting op de balans 217
3.3.3 Gebeurtenissen na balansdatum 246

Bijlagen 247
Bijlage A. Restantkredieten 248
Bijlage B. Verloop reserves en voorzieningen 253
Bijlage C. Gewaarborgde geldleningen en garanties 256
Bijlage D. Overzicht subsidies aan instellingen 264
Bijlage E. Verantwoordingsinformatie Specifieke Uitkeringen (SiSa) 274
Bijlage F. Berekening financiële kengetallen 283
Bijlage G. Overzicht van baten en lasten per taakveld 286

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Samenstelling van het bestuur

Burgemeester Sybrand Buma

Verantwoordelijk voor:

- Politie, Brandweer, integraal veiligheidsbeleid, openbare orde en handhaving
- Horecabeleid
- Europese/internationale zaken, VNG/VFG
- Grote stedenbeleid
- Communicatie en *Public affairs*

Wethouder Hilde Tjeerdema (D66)

Portefeuilles:

- Jeugdbeleid en Jeugdwet
- wet maatschappelijke ondersteuning, zorg en opvang: bovenregionaal
- Primair en voortgezet onderwijs
- Sport
- Publieke dienstverlening en burgerzaken
- Informatisering & automatisering

Wethouder Hein Kuiken (PvdA)

Portefeuilles:

- Financiën, bedrijfsvoering en personele zaken
- Cultuur, evenementen, stads- en regiomarketing, Historisch centrum Leeuwarden, *Legacy 2018*
- Wet maatschappelijke ondersteuning, zorg en opvang: lokaal
- Inkomen, armoedebeleid en schuldhulpverlening

Gemeentesecretaris Eelke de Jong

Verantwoordelijk voor: de gemeentelijke organisatie

Wethouder Friso Douwstra (CDA)

Portefeuilles:

- Economische zaken, acquisitie en werkgelegenheid
- Campussen, kennis en innovatie, beroeps- en hoger onderwijs
- Economische zaken en samenwerking met regiogemeenten
- Werk en Participatiewet
- Verkeer en vervoer

Wethouder Bert Wassink (PAL/GroenLinks)

Portefeuilles:

- Duurzame ontwikkeling, circulaire economie, gezondheidszorg
- Natuur, landbouw, recreatie en toerisme
- Beheer openbare ruimte, onderhoud kapitaalgoederen, monumenten en erfgoed
- Wijken- en dorpenbeleid
- Integratie en vluchtelingen

Wethouder Hein de Haan (PvdA)

Portefeuilles:

- Ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling
- Volkshuisvesting
- Stads- en dorpsvernieuwing
- Bouw-, woon- en milieutoezicht, vergunningverlening
- Vastgoed en grondbedrijf

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Leeswijzer

Hoofdstructuur jaarstukken
De opbouw van de jaarstukken is als volgt:

Figuur 1 Hoofdstructuur jaarstukken

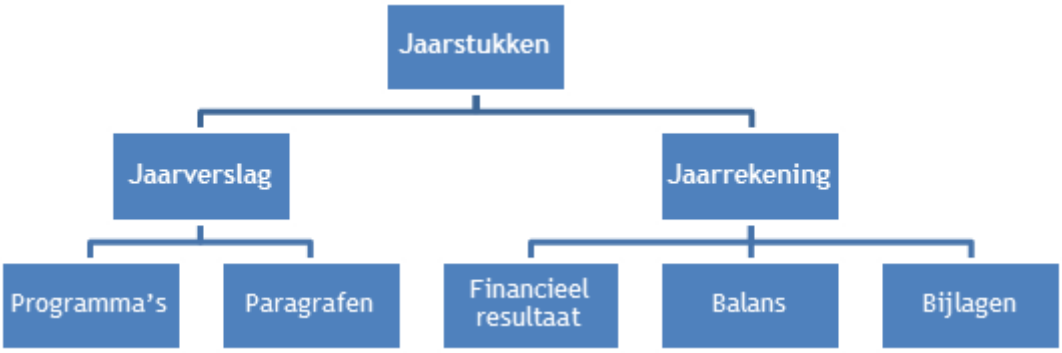

Toelichting op de structuur
In hoofdstuk 2 staat de beleidsverantwoording, ook wel jaarverslag genoemd. De focus is gericht op het bereiken van de in het collegeprogramma 2018-2022 gestelde doelen en of er beleidsinhoudelijke of financiële afwijkingen ten opzichte van de begroting 2020 zijn. Uitgangspunt is dat de uitvoering voor ongeveer 95% uit reguliere activiteiten bestaat. Dat zijn *going concern* taken (vermeld in de financiële overzichten met beleidsproducten aan het eind van ieder programma) waar minder politieke sturing op nodig is, zolang er geen essentiële beleidsafwijkingen zijn.

Het JAARVERSLAG bevat:
1. Vier domeinen die zijn afgeleid van het Collegeprogramma en de organisatieopzet: ***Sociaal***, ***Fysiek***, ***Veilig*** en ***Bestuur en middelen***. Ieder domein bevat:

- Een puntsgewijze samenvatting met eindconclusie.
- Een tekstuele toelichting op wat we hebben gedaan om de gestelde doelen te bereiken. Toegelicht wordt of doelstellingen zijn gerealiseerd, of dat het beter kan. Onderbouwd met activiteiten, cijfers en statistieken.
- Het overzicht van baten en lasten op het niveau van beleidsproducten. Het resultaat op een programma wordt toegelicht als t.o.v. de begroting sprake is van:
  · een afwijking op een beleidsproduct (onderwerp) > € 100.000;
  · afwijkingen die politiek van belang zijn;
  · structurele ontwikkelingen welke nog niet eerder vermeld zijn.
- Onderdeel van "Wat heeft het gekost" is ook een toelichting op de beleidsmatige en financiële voortgang van investeringen groter dan € 100.000.

2. Na Bestuur en middelen volgen de voorgeschreven overzichten: Algemene dekkingsmiddelen, Overhead, Vennootschapsbelasting en Onvoorzien.

3. In afzonderlijke paragrafen staat de beleidsverantwoording met betrekking tot de lokale heffingen en een aantal beheersmatige aspecten. Iedere paragraaf is een dwarsdoorsnede van de voorgaande domeinen op het gebied van:

- lokale heffingen;
- weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- onderhoud kapitaalgoederen;
- financiering;
- bedrijfsvoering;

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

- verbonden partijen en andere samenwerkingsverbanden;
- grondbeleid;
- investeringsprogramma 2020;
- Leeuwarden duurzaam.

Aan het eind van ieder domein zijn op basis van verplichte BBV-indicatoren verschillende maatschappelijke effecten van het beleid opgenomen. Voor de vergelijking hiervan met andere gemeenten wordt u verwezen naar: www.waarstaatjegemeente.nl. Voor zover niet specifiek vermeld, hebben statistische gegevens in het jaarverslag als bron: eigen registratie gemeente Leeuwarden.

De financiële rekening (JAARREKENING) vindt u in hoofdstuk 3 en verder. Het financieel resultaat en de toelichting daarop staat na een beschrijving van de waarderingsgrondslagen in paragraaf 3.1. De balans is toegelicht in paragraaf 3.3.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

1. INLEIDING

1.1 Inleiding

Waar staan we

Inleiding
2020 was een uitzonderlijk jaar, dat in belangrijke mate werd gedomineerd door het COVID-19 virus. Sinds maart 2020 leven we in een andere werkelijkheid. Het virus en de daarmee gepaard gaande noodzakelijke gezondheidsregels, zoals het afstand houden en het dragen van mondkapjes, hadden allerlei directe en indirecte gevolgen voor onze inwoners, ondernemers, maatschappelijke instellingen en ook voor ons als gemeente. Winkels, kappers, sportscholen en horeca gingen verplicht dicht en ook de cultuursector kreeg het moeilijk. Toeristen, bezoekers, studenten en werkenden bleven weg uit onze binnenstad. Er ging veel tijd zitten in de handhaving van alle opgelegde regels en de openbare orde. De impact van het virus vroeg veel van ieders incasseringsvermogen.

Bestuurlijke hoofdlijnen
Tegen deze achtergrond doen we in deze jaarstukken verslag van de realisatie van verschillende plannen zoals de gemeente die zich voor 2020 had voorgenomen. De uitgevoerde plannen dragen bij aan de gestelde doelen uit het Collegeprogramma De kracht van samen (2018) en het Koersdocument Sociaal Domein (2018). Ook gedurende de pandemie zijn we blijven bouwen aan een inclusieve gemeente waarin iedereen mee kan doen. We hielpen zoveel mogelijk mensen aan het werk. Onze gezondheid kwam op de eerste plaats. Daarnaast zijn we blijven werken aan een sociaal, leefbaar, maar ook duurzaam en klimaatbestendig Leeuwarden. De crisis heeft hier en daar wel wat obstakels opgeworpen, maar tegelijkertijd ook tot diverse digitale en creatieve oplossingen geleid.

Het verloop van de crisis was grillig en de economische en maatschappelijke gevolgen bleken moeilijk in te schatten. Waar mogelijk hebben we als gemeente geprobeerd de effecten van de crisis te verzachten. Ondermeer door tegemoetkoming in heffingen en leges, en het toekennen van (Rijks)steun, bijvoorbeeld aan zelfstandigen. Het Rijk heeft ons ter compensatie in 2020 financiële middelen beschikbaar gesteld. Tegelijkertijd zijn we onze taken zo goed mogelijk blijven uitvoeren. Soms met wat aanpassingen en soms met vertragingen, zoals binnen sommige infrastructuurprojecten.

Enkele speerpunten
Ondanks de beperkingen door COVID-19 kon er gelukkig ook veel wél gerealiseerd worden. We noemen hier een paar zaken. De vernieuwing van de jeugdhulp is nog in volle gang. Dat het aantal cliënten in de jeugdzorg daalde is hoopgevend. Daarnaast was er een verschuiving te zien van zware en dure zorgtrajecten naar lichtere vormen. Ook verbeterde de samenwerking met zorgpartners binnen de maatschappelijke ondersteuning. Veel cliënten met maatschappelijke ondersteuning maakten in 2020 al een soepele overstap naar een andere zorgaanbieder.

Verder bleven we onverminderd bouwen aan een krachtig en duurzaam Leeuwarden. Ter stimulering van een duurzame, innovatieve en concurrerende economie ondersteunden we campussen en projecten als Circulair de Zwette. We subsidieerden innovatieprojecten. We stelden een

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie op en brachten in het kader van vergroening de verschillende waarden van bomen, zoals oppervlaktes van boomkronen, schaduwwerking en waterafvang in beeld.

Op het terrein van de veiligheid had het virus misschien wel de meest zichtbare impact. Door het vele (digitale) thuiswerken daalde het aantal woninginbraken en steeg de cybercriminaliteit. De toenemende druk op de samenleving veroorzaakte stijgende overlast van drugs, drankgebruik, buren en jeugd. We verwachten dat deze stijgingen tijdelijk zijn. Dat we op niet al te lange termijn weer terug kunnen keren naar de stabiele veiligheidssituatie die de laatste jaren in Leeuwarden is opgebouwd.

Vervolg
Wij hebben grote zorg over de kwetsbaren in onze samenleving, waaronder ook ondernemers die in zwaar weer terecht zijn gekomen. Daarom zijn er plannen gemaakt, die deze mensen, de samenleving en onze economie moeten gaan helpen te herstellen. Het huidige collegeprogramma wordt de komende 2 jaar (financieel) voortgezet. We verwachten daarmee sterker uit de crisis te komen. Een belangrijke opgave voor 2021 is om de financiële schade en gevolgen van de pandemie zoveel mogelijk op te vangen en daar waar mogelijk impulsen te geven die het herstel versnellen.

Financieel resultaat

Ondanks, of dankzij het bijzondere COVID-19 jaar, heeft Leeuwarden een uitzonderlijk hoog rekeningresultaat over 2020, namelijk € 15,5 mln positief. In totaal € 17,2 mln wordt overgeheveld van 2020 naar 2021 door storting in de reserves Budgetoverheveling. Dit betreft bijvoorbeeld ook de reserveringen voor WTC-Cambuur (€ 4,5 mln). Dit project is in afwachting van de besluitvorming over een doorstart.

Het rekeningresultaat is vooral het gevolg van lagere uitgaven in het Sociaal domein dan voorzien in de begroting. Denk aan beperktere dienstverlening, minder zorggebruik en minder trajectbegeleiding aan bijstandsgerechtigden, maar ook aan onvoorziene Rijksbijdragen, bijvoorbeeld voor de uitvoeringskosten van de Tozo-regeling. Bijna de helft van het rekeningresultaat is toe te schrijven aan de gevolgen van COVID-19.

De schade door de COVID-19 crisis is in 2020 door middel van een monitor zo goed mogelijk gevolgd en ingeschat. Voor € 4,5 mln aan schadekosten (€ 1,7 mln gedekt door het Rijk, € 2,9 mln ten laste van de AR) is de begroting in 2020 nog gewijzigd. Leeuwarden heeft in totaal € 15 mln aan compensatiemiddelen ontvangen van het Rijk. Daarvan wordt € 7,7 mln meegenomen naar 2021. De rest ad € 5,6 mln (= € 15 - € 1,7 - € 7,7) is door het Rijk eind 2020 toegekend en is in de begroting 2021 direct aan de reserve budgetoverheveling toegevoegd.

We hielden in 2020 de financiële positie op peil. De bezuinigingspakketten uit de vorige Collegeperiodes zijn op een tweetal onderdelen na (Documentaire Informatievoorziening en Publieke dienstverlening) volledig afgerond. Het terugbrengen van de tekorten in de Jeugdzorg verliep in 2020 volgens plan. Met betrekking tot de Wmo is de achterstand in besparingen volledig ingehaald door extra inspanning van Amaryllis en de gemeente. Er is een stevig fundament gelegd voor het realiseren van de volledige Wmo-taakstelling van € 3,6 mln ingaande per 2021.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Hoe is het geld besteed?

Figuur 2 Lasten

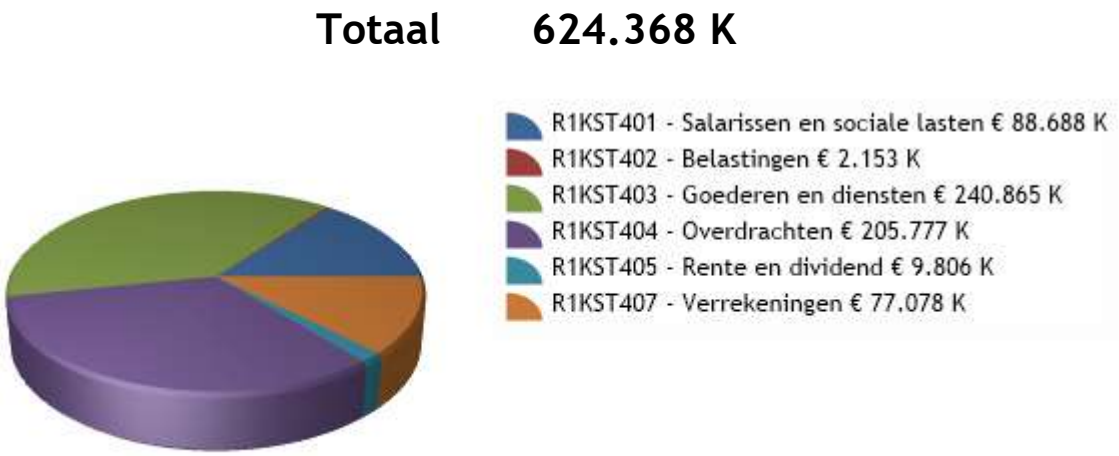

Hoe komt de gemeente aan haar geld?

Figuur 3 Baten

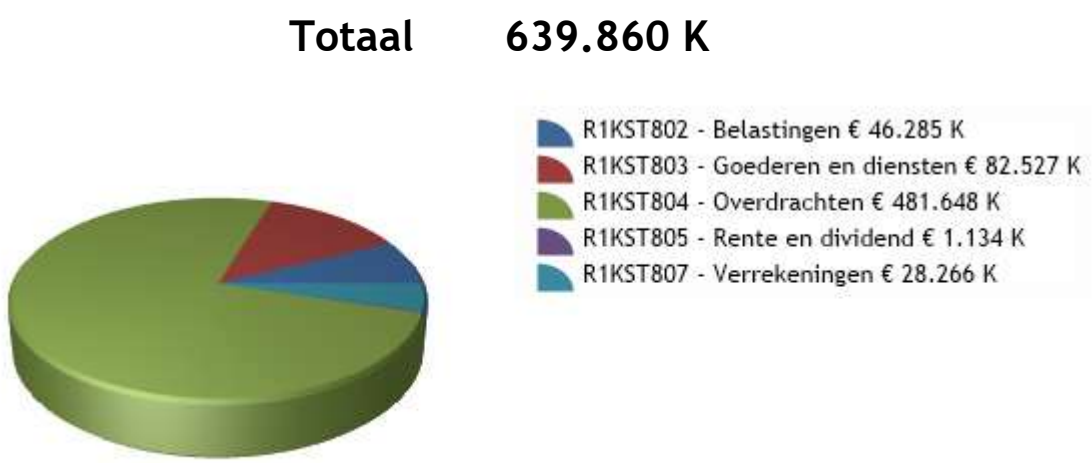

Figuur 4 Baten excl. algemene uitkering

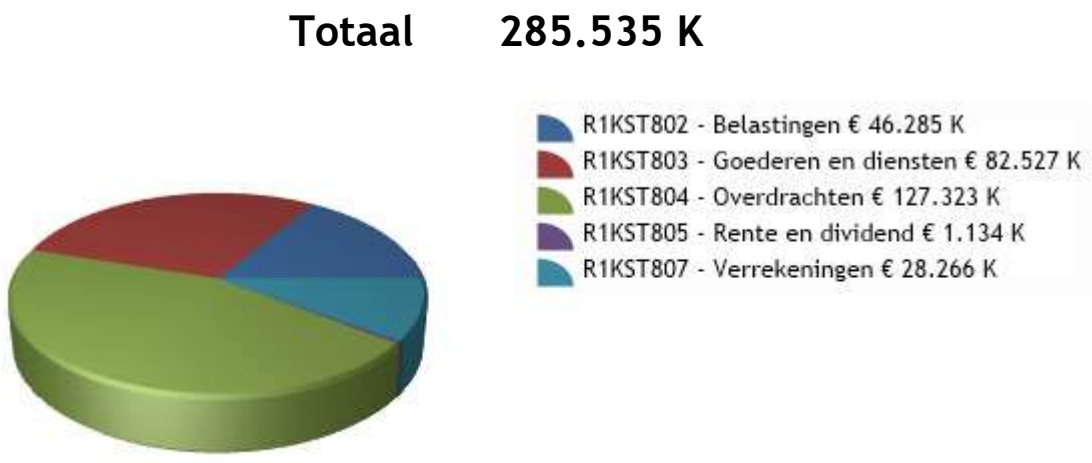

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Zichtbare resultaten

Veel ging er goed, maar er waren ook zaken die beter konden.

Top 5 van wat goed ging

1. De uitvoering van de Wmo is opnieuw aanbesteed en een nieuwe werkwijze succesvol ingevoerd. Veel cliënten zijn in de loop van 2020 al overgestapt naar nieuwe aanbieders.
2. Er is snel en goed geïntervenieerd in ondermijnende criminaliteit door een collectieve aanpak van politie, het RIEC, het Openbaar Ministerie en de gemeente.
3. Diverse grote en risicovolle demonstraties in Leeuwarden verliepen ordelijk en veilig door de gezamenlijke inzet van politie, Openbaar Ministerie en gemeente.
4. Er zijn bijna 200 woningen/kavels in de Zuidlanden verkocht.
5. De mobiliteitslobby en aanlevering van bouwstenen voor het Deltaplan, gericht op een beter bereikbaar en sterker Noord-Nederland.

Top 5 van wat beter kan

1. Aandachtspunt is de vorming van de buurt- en dorpskamers die door COVID-19 nog niet in de volle omvang kunnen opereren.
2. We gaan onverminderd verder met de preventie en vroegsignalering van schulden, passende schuldhulpverlening en het bevorderen van inkomensondersteuning.
3. Verminderen van de jeugdoverlast die is ontstaan omdat de jongeren langdurig beperkt zijn in hun sociale leven door de COVID-19 maatregelen.
4. Verminderen van drugs- en drankoverlast in vooral de Binnenstad en de wijken rondom de Binnenstad.
5. Vaker logische partners in noordelijk verband opzoeken, omdat op noordelijke schaal nu een aantal gezamenlijke opgaven liggen.

Een nadere toelichting op bovengenoemde zaken is te lezen in de verschillende programma's.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

1.2 Impact COVID-19

Inleiding
Het afgelopen jaar stond in belangrijke mate in het teken van de nieuwe werkelijkheid waarin wij sinds maart 2020 leven. Het COVID-19 virus heeft allerlei directe en indirecte gevolgen voor onze inwoners, ondernemers, maatschappelijke instellingen en ook voor ons als gemeente.
Door vaccinatie is er inmiddels hoop op het in toom houden van de verspreiding van het virus in de toekomst en kunnen de maatregelen weer versoepeld worden. Maar de economische en maatschappelijke gevolgen blijven moeilijk in te schatten. In deze paragraaf bieden we een overzicht van de impact van COVID-19 op onze gemeente en de jaarstukken 2020. Nadere toelichtingen staan in de diverse programma's of in het rekeningresultaat.

Impact
Door COVID-19 hadden diverse ondernemers het zwaar. Winkels, kappers, horeca en culturele instellingen gingen dicht. Wijkgebouwen werden gesloten. Toeristen, bezoekers, studenten en werkenden bleven weg uit onze binnenstad. De parkeeropbrengsten liepen drastisch terug. Veel inwoners hielden zich prima aan alle COVID-19 regels. Maar dat werd naarmate de tijd verstreek steeds lastiger. Het aantal demonstraties nam toe. Verschillende groepen jeugd veroorzaakten steeds meer overlast. Handhaving van de openbare orde en veiligheid vergde gaandeweg veel extra capaciteit van handhavers.
Sommige mensen raakten in financiële moeilijkheden. Er werd meer gebruik gemaakt van inkomensondersteuning en de mogelijkheid tot kwijtschelding van belastingen ten opzichte van andere jaren.
Op een aantal terreinen werd onvermijdelijk een minder groot beroep gedaan op de gemeentelijke dienstverlening, zo verminderde de aanvragen voor jeugdzorg en Wmo. Minder mensen konden aan een baan geholpen worden. De energiecoach legde minder huisbezoeken af. De dienstverlening aan inburgeraars moest worden beperkt. Fysiek contact werd digitaal contact of er werd naar andere manieren gezocht om met bewoners te communiceren, zoals in digitale spreekkamers.
Sommige projecten, pilots en onderzoeken konden niet volgens plan worden uitgevoerd, en werden stopgezet, verlengd of op een alternatieve kleinschalige manier uitgevoerd, dat gold bijvoorbeeld voor Voedsel Verbindt en Operatie steenbreek.
Ondanks de grote impact van COVID-19 op diverse beleidsterreinen, konden de taken op veel andere terreinen onveranderd worden uitgevoerd. Bestuur en organisatie hebben zich aangepast aan de nieuwe werkelijkheid, hebben de gemeente draaiende weten te houden en zijn tegelijkertijd belangrijke besluiten blijven nemen, bijvoorbeeld over kunst en cultuur, grondstoffenbeleid en evenementenbeleid.

Maatregelen en gevolgen voor de begroting 2021
In de loop van 2020 zijn besluiten en maatregelen genomen om de gevolgen van de crisis te verzachten, zoals beleidsregels subsidieverlening in verband met COVID-19, het niet heffen van precariobelasting terrassen, tegemoetkoming privaatrechtelijke vorderingen en kwijtschelding van leges voor evenementen. Burgemeester en college hebben de raad door middel van brieven regelmatig geïnformeerd over de ontwikkelingen rondom de COVID-19 crisis.
Ook had de crisis invloed op de voorbereiding van de begroting 2021 en de daaraan voorafgaande Midterm review. Deze tussenevaluatie van het collegeprogramma werd qua planning en inhoud doorkruist door het uitbreken van de COVID-19 crisis en moest aangepast worden in samenspraak met de gemeenteraad. Besloten werd tot voortzetting van het collegeprogramma en de urgente issues die daarin genoemd staan, om idealiter sterker uit de crisis te kunnen komen. Ook werd vastgehouden aan lange termijn doelen en ambities op het terrein van duurzaamheid, cultuur en digitalisering, zodat geen stilstand hoeft op te treden. Naast ondersteuning van kwetsbaren willen we onze energie op korte termijn richten op herstel en innovatie van de Leeuwarder economie.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Compensatie
In 2020 heeft het Rijk middelen beschikbaar gesteld voor het opvangen van de schade als gevolg van COVID-19. De middelen zijn in drie stappen beschikbaar gekomen: juni, september en december en de gemeente Leeuwarden heeft in totaal € 14,971 mln ontvangen. Een groot deel van deze middelen is in 2020 niet ingezet; in 2020 is ten laste van deze middelen voor € 1,653 mln toegevoegd aan specifieke begrotingsposten. Het restant van het bedrag dat in 2020 is ontvangen, is via de reserve budgetoverheveling naar 2021 doorgeschoven. Dat betreft € 7,743 mln. Het laatste deel (€ 14,971 - € 1,653 - € 7,743 = € 5,575 mln) is door het Rijk eind 2020 toegekend en is in de begroting 2021 direct aan de reserve budgetoverheveling toegevoegd. Dit betekent dat de reserve budgetoverheveling € 13,318 omvat.

Schakel in de uitvoering van inkomensondersteunende maatregelen
Naast deze compensatiegelden is de gemeente ook belangrijke schakel geweest in de uitvoering van Rijksmaatregelen, namelijk als uitvoerder van de inkomensondersteunende maatregelen die door het Rijk zijn getroffen: de Tozo c.a.. Het Rijk heeft voor de uitvoeringskosten van de Tozo-regeling een vergoeding beschikbaar gesteld.

Tabel 1 Overzicht compensatiemiddelen **Bedragen x € 1.000**

	Bedrag	Begrotings-wijziging 2020	Stelpost Corona
1e Compensatiepakket			
Lokale culturele voorzieningen	0,508	0,000	0,508
Inhaalvraag Jeugdzorg	0,313	0,000	0,313
Inhaalvraag Wmo	0,094	0,000	0,094
Meerkosten Zorg (via DU MO)	3,228	0,000	3,228
Meerkosten Zorg (via DU VO)	0,206	0,000	0,206
Derving toeristenbelasting	0,094	0,000	0,094
Derving parkeerbelasting	0,440	0,440	0,000
Kosten noodopvang peuters cruciale beroepen	0,072	0,000	0,072
Sociale werkvoorziening	0,632	0,632	0,000
Noodopvang kinderen ouders cruciaal beroep	0,142	0,000	0,142
Eigen bijdrage Wmo abonnementstarief	0,167	0,000	0,167
Subtotaal	5,896	1,072	4,824
2e Compensatiepakket			
Kosten verkiezingen	0,230	0,230	0,000
Inkomstenderving Precario, Markten en Evenementen	0,074	0,000	0,074
Lokale Culturele Voorzieningen	0,503	0,000	0,503
Buurt- en dorpshuizen	0,137	0,000	0,137
Toezicht en Handhaving	0,378	0,000	0,378
Vrijwilligersorganisaties Jeugd	0,050	0,000	0,050
SW Bedrijven	0,351	0,351	0,000
Subtotaal	1,723	0,581	1,142
3e Compensatiepakket			
TM Aanvullend pakket re-integratie Par. 2.2.1	2,336	0,000	2,336
TM Impuls re-integratie Par. 2.2.1	0,869	0,000	0,869
TM Gemeentelijk Schuldenbeleid Par. 2.2.2	0,450	0,000	0,450
TM Bijzondere bijstand Par. 2.2.2	0,156	0,000	0,156
TM Continuïteit van zorg (COVID-19) Par. 2.2.3	0,163	0,000	0,163
TM Compensatie Quarantainekosten Par. 2.2.5	0,032	0,000	0,032

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

	Bedrag	Begrotings-wijziging 2020	Stelpost Corona
DU Cultuurmiddelen Par. 3.2.1	0,892	0,000	0,892
DU Crisis dienstverlening (COVID-19) Totaal Par. 3.2.2	2,107	0,000	2,107
DU Extra kosten 2e Kamerverkiezingen Par. 3.2.4	0,158	0,000	0,158
IU Beschermd Wonen Par. 3.2.8	0,189	0,000	0,189
subtotaal	7,352	0,000	7,352
Eindtotaal	14,971	1,653	13,318

Monitoring schade

De schade in 2020 is in de loop van 2020 door middel van een monitor zo goed mogelijk gevolgd en ingeschat tot einde jaar. Op basis van die inschatting is medio 2020 bij het vaststellen van de financiële positie voor de begroting 2021 en meerjarenraming uitgegaan van een kostenpost van € 3,4 mln waarvoor in de begroting 2020 geen dekking aanwezig was en daarmee ten laste zou komen van de Algemene Reserve. Ofwel: de startpositie 2021 is verlaagd met de vermoedelijke kosten in 2020 als gevolg van de COVID-19 crisis. De middelen uit de drie compensatiepakketten zijn dus niet gematched met de mogelijke kosten die via de monitor in 2020 in beeld kwamen. Aan het einde van 2020 is ten laste van de Algemene Reserve vanwege de verwachte kosten de begroting gewijzigd, maar niet voor het volledige bedrag van deze verwachting (€ 3,4 mln) maar voor € 2,9 mln. Tot dit bedrag uit de monitor was voldoende zekerheid om een begrotingswijziging op te baseren.

Financiële gevolgen voor de jaarrekening

Uit de analyse van het rekeningresultaat van € 15,5 mln blijkt dat met betrekking tot:

a. de verhoogde budgetten ad. € 1,653 mln ten laste van de ontvangen compensatie van het Rijk, volledig zijn gerealiseerd en er dus geen afwijkingen zijn ontstaan die bijdragen aan het rekeningresultaat.
b. de extra budgetten in de hiervoor bedoelde wijziging van € 2,9 mln ten laste van de Algemene Reserve voor met name bedrijfsvoering, derving legesopbrengsten en extra kosten Veiligheid grotendeels ook benut zijn voor schade als gevolg van COVID-19. Er is voor € 290.000 niet aan lasten gerealiseerd die wel waren voorzien. Deze afwijking maakt dus deel uit van het rekeningresultaat.
c. uit de analyse van het rekeningresultaat blijkt verder dat met name in het Sociaal domein (Jeugdzorg, Wmo en Participatie) in 2020 sprake is van lagere uitgaven dan voorzien in de begroting. Het ongewoon hoge rekeningresultaat 2020 is voor een aanzienlijk deel hieraan toe te schrijven. De achtergrond van deze lagere kosten is zeer waarschijnlijk COVID-19, maar het oorzakelijk verband is niet altijd exact aan te geven of aantoonbaar. De afwijkingen groter dan € 0,5 mln komen aan de orde in 3.2.2 Toelichting op de voor- en nadelen. De voordelige afwijkingen met een vermoedelijke COVID-19 achtergrond tellen op tot een bedrag van circa € 6,85 mln.

Tabel 2 Overzicht voordelige afwijkingen als gevolg van COVID-19 **Bedragen x € 1.000**

Onderwerp	Bedrag
Jeugdzorg en Wmo	3,7
Wet Sociale Werkvoorziening	0,45
Vizier op Werk en instrumentenbudget	0,34
Uitvoering Tozo-regeling	1,6
Armoede en schuldhulpverlening	0,13
Rijksbijdrage en subsidie aan culturele instellingen	0,25
Onderwijsachterstandenbestrijding	0,38
Totaal	6,85

Op hoofdlijnen kan de conclusie worden getrokken dat naar schatting circa 46% (€ 0,29 mln + € 6,85 mln = € 7,14 / € 15,5 mln = 46%) van het rekeningresultaat toegeschreven kan worden aan COVID-

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

19. Voor een toelichting op het totale rekeningresultaat, en dus ook het niet-COVID deel wordt verwezen naar paragraaf 3.2.2.

Vervolg
In 2021 wordt doorgegaan met het monitoren van de mogelijke schade. In de begroting 2021 zijn daarvoor een aantal buffers ingebouwd waarvan de structurele stelpost van € 1 mln de kern vormt. Later in 2021 zal nader beoordeeld worden of voor 2021 aanvullende maatregelen nodig zijn omdat er dan ook meer zicht zal zijn op wat er zich in 2021 nog voor zal doen. De ontvangen compensatiemiddelen van het Rijk zullen ingezet worden voor het herstel. In het voorjaar 2021 besloten college en raad over hoe de compensatiemiddelen ingezet gaan worden voor het opvangen en herstellen van schade die door COVID-19 is ontstaan en nog mogelijk gaat ontstaan.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

2. BELEIDSVERANTWOORDING

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

2.1 Programma's

2.1.1 Domein Sociaal

Portefeuillehouders: *Friso Douwstra, Hein Kuiken, Hilde Tjeerdema en Bert Wassink.*

Strategisch algemeen doel
Iedereen doet mee in Leeuwarden.

Successen

1. De implementatie van de werkwijze en aanbesteding Wmo per 2021 is met succes afgerond waarbij veel cliënten in de loop van het jaar al een soepele switch hebben gemaakt naar de nieuwe aanbieders die formeel per 2021 starten.
2. De samenwerking met partners in het realiseren van de transformatie binnen de maatschappelijke ondersteuning is het afgelopen jaar verbeterd.
3. Het gebruik van de bijstand is in 2020, ondanks de COVID-19 crisis, met maar 1,5 % (84 uitkeringen) toegenomen terwijl er landelijk sprake is van 3% groei.

Verbeterpunten

1. Aandachtspunt is de vorming van de buurt- en dorpskamers die door COVID-19 nog niet in de volle omvang kunnen opereren.
2. We gaan onverminderd verder met de preventie en vroegsignalering van schulden, passende schuldhulpverlening en het bevorderen van inkomensondersteuning.
3. Het succes van LF2018 heeft, door het niet doorgaan van geplande activiteiten vanwege COVID-19, nog onvoldoende doorzetting kunnen krijgen.

Wat heeft het in totaal gekost?

Tabel 3 **Bedragen x € 1.000**

Domein R2DOM001 - Sociaal	Begroting lasten	Begroting baten	Begroting saldo	Rekening lasten	Rekening baten	Rekening saldo	Rekening t.o.v. begroting saldo
R2PRG005 - Werk en inkomen	156.051	102.179	-53.872	155.296	107.975	-47.320	6.552
R2PRG020 - Sociale basis	65.879	10.512	-55.366	64.660	10.276	-54.384	982
R2PRG021 - Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning	167.568	5.818	-161.750	161.205	4.765	-156.440	5.310
Totaal 2020	**389.497**	**118.509**	**-270.988**	**381.161**	**123.017**	**-258.144**	**12.844**

Impuls Sociale Investeringen

Tabel 4 **Bedragen x € 1.000**

Impuls Sociale Investeringen (ISI)	2020	2021	2022
Startbudget (via overheveling)	128,55	71,55	141,55
Motie: Noodhulp vluchtelingen	-30,00	-30,00	
Motie: Stichting Present	-3,00		
Motie: Frysk Taalbelied	-24,00	p.m.	
Aanvulling ISI (1e begr. wijziging 2021)		100,00	100,00
Totaal	**71,55**	**141,55**	**242,55**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Eindconclusie

In de Sociale basis zien we dat er ondanks de beperkingen door COVID-19 ook veel wél kan. Bewoners realiseren samen mooie projecten in hun wijken en een groot deel van de plannen van de wijken- en dorpenprogramma's is doorgegaan. Met de inzet van jeugdondersteuners zijn verdere stappen gezet om kinderen en jongeren beter voor te bereiden op het verkrijgen van werk en het leiden van een gezond leven, is de voorschoolse educatie uitgebreid, ontwikkelen de Integrale Kindcentra zich verder en is de opheffingsnorm aangepast om kleine scholen te behouden.

Daarnaast is samen met ervaringsdeskundigen veel aandacht besteed aan inclusie, toegankelijkheid en laaggeletterdheid om de kloof van ongelijkheid te overbruggen.
In 2020 zijn we gestart met de uitvoering van het Lokaal Sportakkoord en zijn er al initiatieven ingediend.

Veel culturele en gesubsidieerde instellingen zijn, terwijl hun activiteiten voor een groot deel stillagen, mede door subsidies in stand gehouden om een doorstart te kunnen maken in 2021. Festivals- en evenementen konden door COVID-19 niet doorgaan. Het succes van LF2018 heeft, door het niet doorgaan van geplande activiteiten, onvoldoende doorzetting kunnen krijgen.

Het HCL bleef de spilfunctie vervullen voor het erfgoed van Leeuwarden door onder meer succesvolle virtuele rondleidingen en met het kunstwerk 'het DNA van Leeuwarden' met de 17.000 reageerbuisjes die bewoners en bezoekers van Leeuwarden in 2018 vulden.

De vernieuwing van de Jeugdhulp en de maatschappelijke ondersteuning stond in 2020 centraal en binnen de financiële kaders de zorg verlenen die nodig is. De transformatie van de jeugdhulp is nog in volle gang en de resultaten tot nu toe zijn hoopvol door de invoering van resultaatsturing en de invoering van een Expertteam bij de toegang tot de zorg. Het aantal cliënten in de jeugdzorg daalt en de verschuiving van zware intensiteiten en dure zorgtrajecten naar lichtere vormen van zorg zet zich door waardoor de taakstelling tot en met 2020 is gerealiseerd.

De implementatie van de 'nieuwe' Wmo is met succes afgerond, waarbij veel cliënten in de loop van het jaar al een soepele switch hebben gemaakt naar de nieuwe aanbieders die formeel per 2021 starten. De afspraken met de Wmo aanbieders hebben ook geleid tot het realiseren van de taakstelling Wmo. Aandachtspunt is de vorming van de buurt- en dorpskamers die door COVID-19 nog niet in volle omvang kunnen opereren. Verder is de samenwerking met partners in het realiseren van gezamenlijke doelen binnen de maatschappelijke ondersteuning het afgelopen jaar verbeterd. Zo kunnen ouderen steeds langer in hun eigen omgeving blijven wonen en neemt ook de vergrijzing toe door voorzieningen en een gezondere levensstijl. Deze beide ontwikkelingen hebben als de keerzijde dat de kosten voor Hulp bij Huishouden en Wonen, Rollen en vervoer in 2020 én de komende jaren toeneemt.
De jeugdzorg- en Wmo aanbieders zijn het afgelopen jaar gecompenseerd voor de gederfde inkomsten en de meerkosten van COVID-19 waarbij de landelijke richtlijnen zijn toegepast.
Het gebruik van de bijstand is in 2020, ondanks de COVID-19 crisis, met maar 1,5 % (84 uitkeringen) toegenomen terwijl er landelijk sprake is van 3% groei. We zien dat onze re-integratie instrumenten ook in de COVID-19 tijd werken. Desondanks is er grote zorg over de kwetsbaren in onze samenleving. Daarom zetten we stevig op het programma Onderwijs, Economie en Arbeidsmarkt waarin de drie sporen samenkomen. Daarnaast gaan we onverminderd verder met de preventie en vroegsignalering van schulden, passende schuldhulpverlening en het bevorderen van inkomensondersteuning. Uit de cijfers zien we hierin een positieve ontwikkeling.

De gevolgen van COVID-19 voor zelfstandige ondernemers in Friesland heeft met de uitvoering van de Tozo-regeling tot een mega klus geleidt voor het Bureau Zelfstandigen Fryslân. Onder grote tijdsdruk zijn totaal ruim 15.000 Tozo-beschikkingen afgegeven en is € 63 mln uitgekeerd. Voor de

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

uitvoering van de regeling is binnen enkele weken door een team uit de hele organisatie een robot gebouwd om een deel van de taken te automatiseren voor een vlotte doorstroom van de aanvragen.

Het voordelig financieel resultaat van het Sociaal domein is € 12,9 mln. De resultaten groter dan € 1 mln zijn:

- Voor de Jeugdzorg en Wmo heeft de verwachte volumegroei, prijsontwikkeling en vertraging van de taakstelling zich niet voorgedaan waardoor incidenteel € 3,7 mln vrijvalt.
- De kosten van de bijstandsuitkeringen zijn minder hoog dan verwacht waardoor € 1,8 mln van het eigen risico deel vrijvalt.
- De uitvoeringskosten van de Tozo worden gedekt uit de bijdragen van het Rijk. Door inzet van eigen personeel ontstaat een incidentele meevaller van € 1,6 mln.
- De gewijzigde Rijksfinanciering in de Bbz leidt tot een incidenteel voordeel van € 1,2 mln.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma Sociale basis

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

1. De kracht van de mienskip is benut
Wij zijn ervan overtuigd dat het vergroten van de leefbaarheid en participatie in wijken en dorpen het beste resultaat heeft als de initiatieven uit de samenleving komen. Ondanks COVID-19 hebben bewoners ook in 2020 laten zien dat zij samen mooie projecten kunnen realiseren in hun wijken en dorpen. Met behulp van het Mienskipfonds zijn diverse bewonersinitiatieven mogelijk gemaakt. Bijvoorbeeld het realiseren van een buurttuin en het ontwikkelen van een dorpskwartetspel. De leefbaarheid en participatie zijn hierdoor bevorderd. Het heeft bijgedragen aan ontmoeten, sociale cohesie en participatie.

- ***Gevolgen COVID-19 opgevangen door wijken en dorpen***

Door COVID-19 zag het jaar er anders uit dan bij de aftrap van de plannen van de wijken- en dorpenprogramma's. Een groot deel van de plannen kon doorgang vinden, er zijn nieuwe plannen gesmeed (rekening houdend met de 1,5 meter afstand) en verbouwingen en werkzaamheden naar voren gehaald. De gemeente heeft contact gehouden met de besturen van de wijk- en dorpspanels en buurt-, wijk- en dorpshuizen en zoveel mogelijk op maat ondersteuning en advies geboden. Hierdoor zijn de besturen overeind gebleven en hebben zij zich, op een aangepaste manier, in kunnen zetten voor de bewoners in hun wijk en dorp.

- ***Verandering in het type aanvragen Mienskipsfonds***

In 2020 is een verandering in het type aanvraag te zien. Er komen steeds meer aanvragen binnen voor het subsidiëren van voorzieningen. Deze worden vooral ingediend door beroepsorganisaties zoals Integrale Kindcentra en scholen in de gemeente. Daarnaast vragen veel culturele instellingen subsidie aan voor community projecten. Veelal zijn dit theater-, of muziekvoorstellingen die samen met de buurt of dorp uitgevoerd worden. Met deze inzet is het budget voor het Mienskipsfonds in 2020 grotendeels besteed.

Ingediende aanvragen	39
Toegewezen	24
Afgewezen	11
Ingetrokken	4

Op basis van de evaluatie van het Mienskipsfonds in 2019 is in 2020 een aantal aanpassingen in de regeling doorgevoerd, zoals het budgetplafond per aanvraag en is het proces verder gestroomlijnd.

2. Door onderwijs wordt de kans op werk en een gezond leven vergroot
In 2020 heeft de gemeente samen met onderwijs- en kinderopvanginstellingen verdere stappen gezet om kinderen en jongeren beter voor te bereiden op het verkrijgen van werk en het leiden vaneen gezond leven.

- ***Integrale Kindcentra (IKC) zorgen voor integratie van onderwijs en opvang***

De IKC zijn gericht op een verdere integratie van onderwijs en opvang. Zo zijn ondersteuningstrajecten geboden op het terrein van ouderbetrokkenheid en het inrichten van een pedagogische ruimte binnen een IKC. Voor het delen van ervaringen zijn *learning communities* gestart. De doorgaande lijn tussen onderwijs en opvang is daarmee verbeterd. De subsidieregeling Kansen voor Kinderen is aangevuld en uitgebreid. Peuters worden beter voorbereid en ondersteund in de overgang naar het primair onderwijs.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

- ***Inzet Jeugdondersteuners in drie Integrale Kindcentra geëvalueerd***

De gemeente zet in op het oplossen van problemen bij kinderen op jonge leeftijd. Dit leidt tot betere herkenning van problemen bij kinderen, vroegtijdige aanpak daarvan en minder gebruik van dure zorg op latere leeftijd. Sinds 2019 zijn daartoe in drie Integrale Kindcentra (IKC) jeugdondersteuners actief. De inzet van de jeugdondersteuners is in 2020 tussentijds geëvalueerd (B&W 31-3-2020). Op basis van de voorlopige resultaten en aanbevelingen hebben betrokken besturen van onderwijs en kinderopvang uitgesproken voorstander te zijn van het voortzetten van het huidige experiment en dit gefaseerd uit te willen breiden naar meer locaties. De tussenevaluatie Steunstructuur 12- is tevens gebruikt als onderlegger om te komen tot een methodiekbeschrijving voor jeugdondersteuners, om zo kennis te borgen en overdraagbaar te maken.

- ***Aanbod Voorschoolse Educatie is uitgebreid***

Het aanbod Voorschoolse Educatie is in 2020 uitgebreid tot acht uur voor alle peuters van twee tot vier jaar en tot zestien uur voor kinderen met een risico op leer- en ontwikkelingsachterstanden. Door peuters eerder dan de gebruikelijke leeftijd van 2,5 jaar en meer uren per week voorschoolse opvang te bieden, is de kans op een achterstand in de (taal)ontwikkeling in het basisonderwijs verkleind. Er is een kwaliteitsteam Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) ingesteld om de kwaliteit van het aanbod procesmatig te monitoren en te versterken.

- ***Aandacht voor toekomstbestendig onderwijs in de krimpgebieden***

De gemeente Leeuwarden heeft een gesplitste opheffingsnorm vastgesteld waarbij de norm voor het stedelijk gebied is vastgesteld op 153 leerlingen en voor het buitengebied op 45 leerlingen. Hiermee is het mogelijk in het buitengebied betrekkelijk kleine scholen in stand te houden. De wettelijke opheffingsnorm is vastgesteld op 23 leerlingen. Onder dit aantal stopt de Rijksbekostiging. Met name het gebied van de voormalige gemeente Littenseradiel heeft te maken met behoorlijke krimp. De school in Hilaard is al in 2018 gesloten, de school in Easterlittens in 2020 en de school in Jorwert zal in 2021 haar deuren sluiten. Dit betekent overigens nog geen kaalslag in het buitengebied. De sluiting van deze scholen betekenen een versterking van de scholen in de directe omgeving. Naar verwachting zal het merendeel van de kinderen van de school in Jorwert naar de school in Baard gaan. De eerdere sluitingen hebben de scholen in Weidum (Hilaard) en Winsum (Easterlittens) versterkt.

- ***Noodopvang 2020***

Na de sluiting van de scholen op 16 maart 2020 vanwege COVID-19 is in samenwerking met de kinderopvangorganisaties en basisschoolbesturen de noodopvang ingericht. In samenwerking met Sinne Kinderopvang is er een 24-uurs opvang opgezet. Met de tweede *lockdown* in december is er opnieuw noodopvang ingericht. De 24-uurs opvang was deze keer niet nodig.
Naar schatting maakten rond de 1.000-1.500 kinderen wekelijks gebruik van opvang op kinderopvang en school binnen de gemeente Leeuwarden. Tijdens de tweede *lockdown* werd er vaker een beroep gedaan op de opvang.

Binnen Fryslân was de gemeente Leeuwarden koploper in het neerzetten van de noodopvang. De gemeente heeft een coördinerende en faciliterende rol gespeeld en heeft ook partijen als Amaryllis, Kunstkade en buurtsportcoaches betrokken bij het aanbod. Er is hierdoor eendrachtig samengewerkt en er is snel en accuraat gehandeld door alle partijen. Door de inzet van de gemeente:
- zijn communicatieberichten samen met onderwijs en kinderopvang opgesteld voor ouders.
- is een postvak ingesteld waar alle vragen rondom de noodopvang van ouders verzameld werden en zo spoedig mogelijk beantwoord konden worden.

Tot slot zijn vanuit de gemeente (Rijks)middelen verstrekt voor:
- Aanschaf van extra laptops/tablets
- Compensatie eigen ouderbijdrage voor kinderopvang
- Kosten voor de 24-uurs noodopvang.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

- ***Aanpak laaggeletterdheid op papier ontwikkeld***

Leeuwarden heeft zowel een regionale als lokale functie in de aanpak van laaggeletterdheid. Binnen de arbeidsmarktregio Friesland is in 2020 gestart met de ontwikkeling van een nieuw regionaal programma volwasseneneducatie (RPE). Hierin leggen we de focus op het verhogen van bereik NT1 (Nederlands als eerste taal), kwaliteit en monitoring. Door landelijke ontwikkelingen verschuift de datum van oplevering van het RPE steeds verder in de tijd. Naar verwachting zal deze voor de zomer 2021 gereed zijn. Van 2020 tot 2024 ontvangt de regio extra middelen voor een regionale aanpak laaggeletterdheid. Zie paragraaf 2.3 Voorgenomen budgetoverhevelingen.

Wij wilden niet meer wachten op de landelijke ontwikkelingen en hebben daarom besloten een doorstart te maken met het ontwikkelen van een lokaal uitvoeringsprogramma laaggeletterdheid. In samenwerking met de ketenpartners hebben we een lokaal uitvoeringsprogramma laaggeletterdheid ontwikkeld. Deze wordt begin 2021 vastgesteld. Hierin ligt de focus op preventie, verhogen bereik doelgroep, digitale vaardigheden en toegankelijke dienstverlening. Bovendien is de trend ingezet dat het aanbod weer terug naar de wijken gaat. Er wordt aangesloten op de buurt- en dorpskamers. Deze buurt- en dorpskamers zijn laagdrempelige plekken in wijken en dorpen waar inwoners elkaar ontmoeten, activiteiten doen en een ondersteuningsvraag kunnen stellen.

- ***Kansen voor verdere ontwikkeling Leeuwarden als studiestad zijn benut***

In 2020 is een tussenevaluatie uitgevoerd naar de effecten van de RUG Campus Fryslân in Leeuwarden en Fryslân. De resultaten hiervan zijn in het eerste kwartaal 2021 met de gemeenteraad gedeeld. Met onderwijs van hoge kwaliteit wil RUG Campus Fryslân zeer gemotiveerde studenten aantrekken uit zowel Fryslân, Nederland als de EU en verder. In dit kader is ook in 2020 een grote verscheidenheid aan wervingsactiviteiten ingezet. In 2020 is samen met de RUG Campus Fryslân verder gesproken over de uitbreiding van de kenniscampus. Hierbij is gekeken naar de mogelijkheden voor studentenhuisvesting zo dicht als mogelijk bij de RUG Campus Fryslân. Daarnaast loopt voor een aantal locaties procedures om studentenhuisvesting te realiseren (bijvoorbeeld: 180 zelfstandige studentenwoningen aan de Tweebaksmarkt).

- ***Het programma Onderwijs, Economie en Arbeidsmarkt is gestart***

In 2020 zijn de ROC's actief betrokken bij het hoger onderwijs akkoord Fryslân, maar ook bij de ontwikkelingen op het gebied van de versterking van het academische klimaat. Een bijdrage hierin leveren we ook met de start met het programma Onderwijs, Economie en Arbeidsmarkt. Hierin is het aantrekken en behoud van *Human Capital* een strategisch doel. Een belangrijk onderdeel in dit programma is de inzet van de gemeente, samen met Leeuwarden Student City, Tresoar en RUG Campus Fryslân, op de versterking van het academische klimaat. De Leeuwarder studentenverenigingen worden betrokken bij de ontwikkelingen in Leeuwarden en krijgen daarin ook een rol.

3. Beperken van ongelijkheid

Om de ongelijkheid voor inwoners te beperken is binnen de gemeente veel aandacht voor inclusie en toegankelijkheid. Door inwoners vroegtijdig te betrekken in plannen en projecten is de toegankelijkheid vergroot. Ervaringsdeskundigen met een licht verstandelijke beperking (LVB) en ervaringsdeskundigen van de werkgroep Toegankelijkheid Leeuwarden hebben hun kennis gedeeld en hebben met de gemeente samengewerkt bij verschillende thema's en projecten.

- ***Aandacht voor licht verstandelijke beperking (LVB)***

In 2020 is geïnvesteerd in de relatie met netwerkpartners om de bewustwording op het thema LVB te vergroten en te komen tot een gezamenlijke aanpak. Hieruit voortvloeiend is het projectplan 'Expeditie Leeuwarden voor de integrale aanpak van LVB' opgesteld. Dit plan wordt begin 2021 door de raad vastgesteld. Een van de speerpunten in het plan is het vergroten van de bewustwording. Medewerkers van de gemeente zijn getraind in het herkennen en signaleren van LVB. In

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

samenwerking met ervaringsdeskundigen zijn bijeenkomsten en workshops georganiseerd die hebben bijgedragen aan de bewustwording.

- ***Een goede start geven aan statushouders***

In januari 2020 is de gemeente gestart met de uitvoering van het Europese Asiel en Migratiefonds (AMIF)-project; Thuis in Leeuwarden. Doel van het project is om op vernieuwende en cultuur sensitieve wijze in groepsverband statushouders kennis laten maken met onze gemeente en Nederland in het algemeen. Door de komst van COVID-19 en de daarmee gepaard gaande fysieke beperkingen is zoveel mogelijk overgegaan op individuele dienstverlening door videobellen, waar nodig met een tolk erbij. Op deze manier blijft de gemeente in contact met de inburgeraars en zetten we de dienstverlening, ook al is dat beperkt, voort. Vanwege deze beperkingen is de projectperiode AMIF verlengd tot en met 31 december 2021.

De samenwerking met de ketenpartners is met een casuïstiek overleg geïntensiveerd. Hierin vervult de gemeente Leeuwarden een leidende rol. Instrumenten en duale trajecten zijn opgezet, waarbij zoveel mogelijk de aansluiting is gezocht met bestaande gemeentelijke instrumenten. Indien nodig worden er aanpassingen in werkwijze of processen gedaan. Daarnaast is een stevige basis gelegd met het onderwijs wat resulteert in een resultaatgerichte samenwerking.

- ***Preventieprogramma kwetsbare (etnische) groepen ontwikkeld***

Door het opbouwen van een goede verstandhouding met het Caribisch Comité Nederland (CCN) is een plan van aanpak 'Preventieve aanpak toekomst perspectieven Caribische Nederlanders' opgesteld. Dit plan is op 3 november 2020 met de gemeenteraad gedeeld. De wijze waarop dit plan verder moet worden geconcretiseerd en wat het aandeel van het comité daarin is, is nog in ontwikkeling. Op basis van het plan en de begroting wordt het in 2020 beschikbaar gestelde budget meegenomen naar 2021 en ingezet voor de uitvoering/implementatie van dit plan.

4. Door sporten wordt de kans vergroot om mee te doen aan de samenleving

- ***Aangepaste beweeginitiatieven door COVID 19***

2020 stond in het teken van COVID-19. De buurtsportcoaches hebben binnen de maatregelen activiteiten georganiseerd voor kinderen/jeugd. Zoals bijvoorbeeld basketballen en voetballen op de basketbalveldjes en Cruyff Courts. Scholen zijn geadviseerd over het bewegingsonderwijs buiten. De Wintergames zijn in Leeuwarden georganiseerd.
Door jeugd en kinderen is geparticipeerd in sport door de georganiseerde activiteiten van bv SPORT, maar ook door initiatiefnemers die op basis van door de gemeente Leeuwarden verstrekte subsidie hun activiteiten in aangepaste vorm lieten plaatsvinden. In 2020 zijn er door COVID-19 minder aanvragen ingediend voor subsidies sport- en beweeginitiatieven dan in voorgaande jaren het geval was.
De aanvragen betroffen activiteiten in zowel de jaren 2020 als 2021.

- ***Lokaal Sportakkoord uitgevoerd***

Verder zijn we in 2020 gestart met de uitvoering van het Lokaal Sportakkoord. Er zijn in 2020 vier initiatieven ingediend, waarvan drie initiatieven aanspraak hebben gemaakt op het beschikbare uitvoeringsbudget. De initiatieven worden beoordeeld door de zogenaamde Fanclub, bestaande uit: CIOS, Amaryllis, Friesland Zorgverzekeraar, bv SPORT, Leeuwarder Sportraad, Rabobank en gemeente Leeuwarden.

- ***Sportmagazine uitgebracht***

In 2019 zijn we gestart met het uitbrengen van een zogenaamd Sportmagazine, tweemaal per jaar. Ook in 2020 was het tweede magazine digitaal. Op die manier zijn de sport- en beweegaanbieders, maar ook sporters, op de hoogte gehouden van de actuele ontwikkelingen in Leeuwarden. Het

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

magazine is goed ontvangen door sportaanbieders en sporters, zo blijkt uit reacties die de buurtsportcoaches kregen.

5. Door cultuur sociale, economische en duurzame groei aanjagen
COVID-19 heeft veel impact gehad op cultuur. Festivals- en evenementen konden hierdoor niet doorgaan. Het succes van LF2018 heeft, door het niet doorgaan van geplande activiteiten, onvoldoende doorzetting kunnen krijgen.
De eerste periode *We the North* 2017-2020 is min of meer afgerond. De laatste projecten in 2020 zijn vanwege COVID-19 deels stilgezet en deels verplaatst naar 2021. De tweede periode loopt synchroon aan het Rijkscultuurbeleid 2021-2024.
We zijn erin geslaagd om de Rijksondersteuning van de culturele Basisinfrastructuur Instellingen (BiS) te waarborgen voor de periode 2021-2024.

- ***Broedplaatsen verder ontwikkeld***

Op basis van de broedplaatsnotitie uit 2019 is in 2020 gewerkt aan de doorontwikkeling van drie broedplaatsen: DOAS, de Westerkerk en Haniahof. Vanwege COVID-19 is met name de doorontwikkeling van de Westerkerk stil komen te staan. Binnen deze broedplaats is het bereiken van voldoende publiek een basisvoorwaarde voor de exploitatie. Binnen de andere broedplaatsen wordt meer gewerkt vanuit individuele ateliers. Dit geeft meer mogelijkheden om door te kunnen werken.

- ***Krachtige culturele infrastructuur***

a. *Bibliotheek ingezet als wapen tegen laaggeletterdheid*
Zesendertig basisscholen maakten in 2020 gebruik van de bibliotheek op school (dbos). dbos wordt goed ontvangen door de gebruikers. Er is een pilot gestart met dbos op een middelbare school.

b. *Samenwerking Neushoorn en De Harmonie verkend*
De samenwerking Neushoorn en De Harmonie is begin 2020 gestart met verkennende gesprekken over een gezamenlijk *Shared Service Centre*. COVID-19 leidde vanaf maart tot een geheel andere zorg voor beide instellingen: het overeind houden van de organisaties en het continu aanpassen van de programmering en groepsgroottes. Op 22 september 2020 heeft de gemeenteraad een motie aangenomen waarin het college wordt opgedragen de samenwerking minder vrijblijvend te maken. Onderdeel van de motie is een verkenning naar een organisatievorm die daarbij het meest passend is. Deze is eind van het jaar uitgevoerd en de weerslag van de verkenning is begin 2021 gedeeld met de raad.
In het voorjaar van 2021 wordt met beide organisaties gesproken over een nauwere samenwerking tussen beide organisaties.

- ***Historisch Centrum Leeuwarden in 2020: het jaar van de herinrichting en COVID-19***

2020 stond voor het HCL in het teken van de volledige herinrichting van de publieksruimtes. Met als resultaat twee keer zoveel tentoonstellingsruimte, verplaatsing van het auditorium en een nieuwe studiezaal. De geplande bouwactiviteiten vanaf half maart vielen samen met het stilleggen van het openbare leven vanwege COVID-19. Ondanks de beperkingen van het afgelopen jaar was er veel wél mogelijk. Het HCL bleef de spilfunctie vervullen voor het erfgoed van Leeuwarden. Medewerkers en vrijwilligers werkten door aan het digitaliseren en verder toegankelijk maken van de collecties. De *online* dienstverlening bleef op peil.

De nieuwe vaste expositie Verhalen van Leeuwarden biedt een mooi volledige presentatie van de geschiedenis van de stad en de omringende dorpen van Leeuwarden. In de tijdelijke tentoonstelling 200 jaar stadspark van alle Leeuwarders wordt stilgestaan bij 200 jaar openstelling van de

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Prinsentuin. Verder is er de fototentoonstelling *That's me in the corner* van Dineke Kaal, met portretten van bekende Leeuwarders, en een expositie over Willem Lodewijk.
Later in het jaar moest het HCL, net als andere musea, haar deuren weer sluiten in verband met de COVID-19 maatregelen.
De diverse virtuele rondleidingen met HCL-gidsen waren een groot succes. Bij het HCL kwam begin van het jaar (14 februari) bij de ingang het grote DNA-kunstwerk met de 17.000 reageerbuisjes die bewoners en bezoekers van Leeuwarden in 2018 vulden met hun 'DNA'. Het kunstwerk was het afscheidscadeau voor oud-burgemeester Ferd Crone.

6. Meertaligheid bevorderen en zichtbaar maken
Het plan was om in 2020 op basis van een advies van De Wurkgroep Frysk te bepalen op welke wijze de gemeente omgaat met meertaligheid. Als gevolg van COVID-19 is dit verplaatst naar het voorjaar 2021. Een nieuwe Wurkgroep Frysk is gestart om de gemeente te adviseren over haar taalbeleid.

De organisatie en de website van Leeuwarden UNESCO *City of Literature* zijn in 2020 stevig neergezet. De activiteiten richten zich op het investeren in een professioneel literair klimaat, een internationaal netwerk en het zo toegankelijk mogelijk maken van literatuur, waarbij laaggeletterdheid en meertaligheid een belangrijke rol spelen. Vanwege COVID-19 zijn er minder activiteiten uitgevoerd dan gepland.

Wat heeft het gekost?

Tabel 5 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	61.796	65.879	64.404	1.474
Baten	7.642	8.834	9.061	227
Saldo van baten en lasten	**-54.154**	**-57.044**	**-55.343**	**1.701**
Toevoegingen aan reserves	170	0	256	-256
Onttrekkingen aan reserves	610	1.678	1.215	-463
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**440**	**1.678**	**959**	**-719**
Resultaat	**-53.714**	**-55.366**	**-54.384**	**982**

Tabel 6 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG020 - Sociale basis	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP001 - Kunst en cultuur	10.757	424	10.419	374	338	-51	288
R2BLP002 - Historisch Centrum Leeuwarden	1.231	53	1.294	122	-64	69	5
R2BLP114 - Onderwijs	20.930	7.911	20.916	8.007	14	95	109
R2BLP115 - Sociale integratie achterst. groepen	27.329	1.580	26.600	1.256	729	-323	406
R2BLP116 - Burgerkracht	3.248	450	3.273	458	-25	8	-17
R2BLP117 - Sport, bewegen en gezondheidsbeleid	2.384	95	2.158	60	225	-35	191
Totaal	**65.879**	**10.512**	**64.660**	**10.276**	**1.218**	**-236**	**982**

Kunst en cultuur (voordeel € 288.000)
Er werd voor de schade door COVID-19 een extra bijdrage van € 150.000 aan de Harmonie verwacht. Deze schade is verwerkt via het 4e verzamelvoorstel begrotingswijzing. Het Rijk heeft daarna maatregelen genomen voor de culturele sector waardoor deze bijdrage niet meer nodig was. Wel heeft de gemeente Leeuwarden € 626.298 (collegebesluit 15-12-2020) beschikbaar gesteld als

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

medefinanciering voor de Rijkssteun die zich richtte op de cruciale regionale infrastructuur vanwege de gevolgen van COVID-19. De middelen waren bestemd voor Stadsschouwburg De Harmonie, Neushoorn en Slieker film. Door COVID-19 hebben instellingen en verenigingen minder aanvragen ingediend voor de diverse subsidieregelingen en zijn activiteiten opgeschort omdat de uitvoering van activiteiten in 2020 niet mogelijk was waardoor incidenteel € 127.000 vrijvalt. De overige kleine mee- en tegenvallers bedragen per saldo € 11.000 voordelig.

Onderwijs (voordeel € 109.000)
Het jaar 2020 zou in het teken staan van de verdere doorontwikkeling van de opdracht voor Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE). Daarnaast zou een tijdelijke intensivering op het gebied van achterstandenbestrijding plaatsvinden. Vanwege alle beperkingen door COVID-19 is dat laatste niet gelukt. Hierdoor is € 384.000 incidenteel vrijgevallen. Door onderuitputting op de kapitaallasten voor onderwijshuisvesting is een voordeel ontstaan van € 47.000.

Het nadeel op de Sociaal Medische Indicatie (SMI) bedraagt € 200.000. Het is hiermee gestegen ten opzichte van de eerder ingezette trend. De relatief goedkope SMI wordt ingezet om veel duurdere zorg te voorkomen. Dit leidt tot voordelen in de kosten voor Jeugdzorg en maatschappelijk ondersteuning.

Het nadeel van € 149.000 op leerlingenvervoer kent een tweetal oorzaken. Een toenemend aantal kinderen (2017/2018: 112; 2018/2019: 153, 2019/2020: 173) in de gemeente Leeuwarden gaat naar scholen (veelal speciaal onderwijs) buiten de gemeente. Daarnaast is de prijsstijging van de tarieven conform de overeenkomst niet volledig in de begroting 2020 verwerkt.
Overige voor- en nadelen zijn per saldo € 27.000 voordelig.

COVID-19:
Met de aanbieder voor leerlingenvervoer zijn afspraken gemaakt over de continuïteitsbijdrage van € 308.000 in verband met de negatieve gevolgen van COVID-19. Dit bedrag is verwerkt in het reguliere budget voor leerlingenvervoer.

Sociale integratie achterstandsgroepen (voordeel € 406.000)
De decentralisatie uitkering voor de vrouwenopvang is regionaal niet volledig uitgegeven. Het voordelige resultaat is over de deelnemende Friese gemeenten verdeeld op basis van het aantal inwoners. Voor Leeuwarden ontstaat hierdoor een voordeel van € 286.000 over 2020 en nog € 123.000 over 2019.

Als gevolg van COVID-19 en het opnieuw opschuiven van de ingangsdatum van de nieuwe wet Inburgering, nu naar 2022, zijn de beschikbare middelen voor de inburgering van statushouders niet aangewend (voordeel lasten € 320.000) en is dit bedrag ook niet onttrokken aan de reserve Statushouders (nadeel baten € 323.000). Deze middelen zijn dus nog beschikbaar voor 2021.

Sport, bewegen en gezondheidsbeleid (voordeel € 191.000)
Het budget voor ‘Gezond in de Stad’ laat een overschot zien van € 153.000. Een deel van het uitvoeringsplan zal samen met de andere Friese gemeenten worden uitgevoerd. De start hiervan is vertraagd omdat niet iedere gemeente tegelijk Rijksmiddelen kreeg toegekend. Daarnaast hebben de maatregelen rondom COVID-19 ervoor gezorgd dat niet alle activiteiten in 2020 zijn gestart. De overige kleine mee- en tegenvallers bedragen per saldo € 38.000 voordelig.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Toelichting investeringen

Tabel 7 **Bedragen x € 1.000**

R2PRG020 - Sociale basis		Krediet	Realisatie ult. 2020	Rest krediet	Afsluiten Ja/Nee
INV240309	Eigen Wijs (Wester & Trilker)	3.681	3.681	0	Ja
INV240313	2e schoollocatie Zuidlanden	3.500	3.500	0	Ja
INV271701	Nieuwbouw IKC Constantijn PCBO	2.980	2.980	0	Ja
INV271804	Constantijn t.b.v. Sinne Kinderopvang	781	781	0	Ja
INV271807	Eigen Wijs t.b.v. St Kinderopvang Fr	439	439	0	Ja
INV271811	IKC Dr. Algraschool	325	325	0	Ja
INV271812	Nieuwbouw Albertine Agnes	2.638	200	2.438	Nee
INV271903	Spoedeisende voorzieningen	239	0	239	Nee
INV271904	Tijdelijke voorziening	233	0	233	Nee
INV272001	IKC Albert Agnes t.b.v. Kinderopvang	773	0	773	Nee
INV272002	IKC De Oldenije	2.000	300	1.700	Nee
INV272003	IKC Constantijn grond	121	121	0	Ja
INV272004	IKC EigenWijs grond	120	120	0	Ja
INV272005	IKC Albert Agnes (wettelijke kosten)	120	0	120	Nee
INV272006	Optimalisering IKC Wiarda Goutum	100	0	100	Nee
INV272011	Spoedeisende voorzieningen	100	0	100	Nee
INV272012	Tijdelijke voorziening	200	0	200	Nee
	Totaal	**18.348**	**12.447**	**5.902**	

IKC Eigen Wijs
Het gebouw is na de zomervakantie in gebruik genomen door basisschool De Wester en speciale school voor basisonderwijs De Trilker. Naast de scholen zal van het gebouw gebruik worden gemaakt door de Stichting Kinderopvang Friesland.

Tweede schoollocatie Zuidlanden
Het IKC Theresa is begin januari in gebruik genomen. Sinne kinderopvang maakt hier deel uit van het IKC.

IKC Constantijn
Het gebouw is na de zomervakantie in gebruik genomen. Sinne kinderopvang maakt hier deel uit van het IKC.

Nieuwbouw Albertine Agnes
De nieuwbouw van de Albertine Agnes gaat binnenkort van start. Dit is iets later dan gepland doordat het aanbestedingstraject langer heeft geduurd dan eerder verwacht. De verwachting is dat de ingebruikname in de eerste helft van 2022 zal plaatsvinden. Sinne kinderopvang zal hier een onderdeel vormen van het IKC.

Uitbreiding IKC Oldenije
De vergunningverlening voor de uitbreiding van IKC Oldenije wordt in de eerste week van februari verwacht. Door de complexe omgeving waarin gebouwd moet worden en de aanpassingen die noodzakelijk zijn aan de Westerkerk is de verwachting dat dit tot meerkosten zal leiden. Hierover zal nadere besluitvorming moeten plaatsvinden.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Betrokken verbonden partijen

- Stichting Cultureel Centrum De Harmonie Leeuwarden

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Programma Jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

1. Vernieuwing Jeugdhulp zet door in 2020
De vernieuwingen in 2020 voor Jeugdhulp gaan over nieuwe vormen van ondersteuning ten tijde van COVID-19. Dit is mede mogelijk gemaakt door het Actieplan Foar Fryske Bern (FFB), de start van het Jeugdexpertteam en de versterking van de praktijk ondersteuners van de huisarts (POH-Jeugd GGZ). In 2020 is de instroom van Leeuwarder jeugdigen in Specialistische Jeugdhulp gedaald ten opzichte van 2019. De daling komt door COVID-19, maar ook de ingezette maatregelen hebben effect gehad. Overall is een daling van jeugdhulpvragen zichtbaar, totaal 6 % daling in 2020 ten opzichte van 2019 (bron: backoffice gemeente Leeuwarden).

- ***De toegang is verder aangescherpt***
  a. Nieuwe systematiek voor specialistische jeugdhulp
  Naar aanleiding van de adviezen van de regionale taskforce Jeugd, is het systeem van de resultaatsturing van specialistische jeugdhulp in 2020 aangescherpt. Zowel ten aanzien van de kwaliteit en inhoud van de jeugdhulp als de administratieve en financiële procesgang. De aanscherping van onder meer prestatie indicatoren en samenwerking is contractueel vastgelegd met de specialistische zorgaanbieders in Fryslân. In 2020 heeft verder een evaluatie plaatsgevonden naar de bestaande systematiek, ter voorbereiding op de nieuwe inkoopronde specialistische jeugdhulp per 2022. Er is algemene overeenstemming bij zorgaanbieders en Friese gemeenten over de doorontwikkeling van resultaatsturing/trajectfinanciering van de specialistische jeugdhulp.

  b. Jeugd Expert Team (JET) is van start gegaan
  Het JET is als onderdeel van de gemeentelijke organisatie op 1 januari 2020 officieel gestart na een pilotperiode. De indicatiestelling en de regie hierop is nu de verantwoordelijkheid van het JET. Dit was voorheen een taak van Amaryllis. Daarbij zijn in de eerste twee maanden van 2020 alle dossiers van Amaryllis overgegaan naar het JET. Binnen het JET zijn jeugdconsulenten en praktijkleiders. De praktijkleiders ondersteunen de jeugdconsulenten op inhoud maar zijn ook betrokken bij projecten, optimaliseren van de keten en signaleren van trends. We zien in de praktijk dat het preventieve veld meer betrokken wordt. Voorzieningen als sportactiviteiten, Home Start en maatjesprojecten van Humanitas worden nu meer gebruikt.

  c. Realisatie convenantafspraken hoog specialistische jeugdhulp
  In 2020 is een langdurig contract afgesloten met vijf aanbieders voor hoog specialistische jeugdhulp in Fryslân. In dit contract zijn de transformatie-afspraken uit het eerder afgesloten convenant vertaald. De transformatie is erop gericht dat kinderen zo thuis mogelijk kunnen opgroeien en ambulante hulp krijgen in de eigen omgeving. Concreet hebben de aanbieders geïnvesteerd in de ambulante hulpvormen, waarin verschillende disciplines samenwerken. De samenwerking is ook tot stand gekomen in het Team Toegang tot hoog specialistische jeugdhulp. Gezamenlijk wordt bepaald welke jeugdhulp het best passend is bij de overwegend complexe problematiek. De gemeente participeert ook in het Team Toegang vanuit de verwijzende rol.

  De casuïstiek waar in het hoog specialistische segment sprake van is, kent over het algemeen geen standaard aanpak. Daarmee onderscheidt het zich van de specialistische jeugdhulp. Gezamenlijk met het Kenniscentrum Jeugd in Fryslân, het actieprogramma Foar Fryske Bern en de gecertificeerde instellingen wordt systematisch onderzoek verricht naar de casuïstiek. Het doel is om gezamenlijk te leren en voor de toekomst tot betere behandelingen te komen voor jeugdigen, waarmee we invulling geven aan de best passende zorg en de ambitie dat jeugdigen zo thuis mogelijk kunnen opgroeien.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

d. *Praktijk ondersteuners huisarts jeugd GGZ (POH-jeugd GGZ)*
Er zijn nieuwe afspraken gemaakt over de praktijk ondersteuners huisarts Jeugd GGZ. Verder is het aantal fte's POH-jeugd GGZ uitgebreid en zijn er nieuwe afspraken met De Friesland gemaakt over de bekostiging.

2. Vernieuwing maatschappelijke ondersteuning is voorbereid en uitgevoerd in 2020

- ***Nieuwe werkwijze Wmo voorbereid***

De invoering van de nieuwe werkwijze Wmo per 2021, waarbij de taken van de wijkteams, de thuisondersteuning en de dagbesteding zijn samengevoegd in twee nieuwe percelen basisondersteuning en aanvullende ondersteuning, is in 2020 gerealiseerd. Met ruim 2.000 cliënten die thuisondersteuning en/of dagbesteding krijgen, is een perspectiefgesprek gevoerd. Hierin is op maat onderzocht welke ondersteuning zij per 2021 krijgen. De overdracht naar de nieuwe zorgaanbieder heeft voor het einde van het jaar plaatsgevonden. Ongeveer 1.500 cliënten die Hulp bij huishouden krijgen zijn ook overgedragen naar de nieuwe zorgaanbieder. Met de herbeoordeling is de zorg waar mogelijk verder afgeschaald. COVID-19 heeft ook effect gehad op minder zorg gebruik.

- ***Buurt- en dorpskamers opgericht***

In 2020 zijn negen locaties voor buurt- en dorpskamers opgericht. Door COVID-19 zijn de buurt- en dorpskamers vooralsnog in slanke vorm beschikbaar. De gemeentelijke opbouwwerkers en Amaryllis hebben geïnvesteerd in de contacten met organisaties in de buurt.

- ***Wijziging eigen bijdrage heeft geleid tot extra aanvragen huishoudelijke hulp***

Door de wijziging van de eigen bijdragesystematiek in de Wmo betaalt iedereen een gelijke eigen bijdrage van € 19 per maand. Door deze wijziging zijn er meer dan 10% extra aanvragen van huishoudelijke hulp binnengekomen.

- ***Tussentijdse evaluatie aanpak personen met verward gedrag***

In 2020 is een tussenevaluatie van de aanpak personen met verward gedrag (PmVG) uitgevoerd. Een aantal onderdelen van de PmVG zijn zeer succesvol geweest, zoals het ACT project in Leeuwarden en de *Rapid Responder*. *Rapid Responder* betreft vervoer van de personen door de GGD en bemenst door een Sociaal Psychiatrisch Verpleegkundige (SPV) en een chauffeur. Daarnaast zijn de eerste stappen gezet om de diverse pilots in te bedden, te borgen en te verbinden met bestaande structuren in het Friese Zorglandschap. Zie ook het programma Veiligheid.

3. Samenwerking met partners maatschappelijke ondersteuning verbeterd
Leeuwarden is op regionaal niveau actief om samen met maatschappelijke organisaties en de Friese gemeenten de onderlinge samenwerking te verbeteren.

Voorbeelden hiervan zijn:

- De Friese gemeenten, SDF, zorgaanbieders en de woningbouwcorporaties hebben een start gemaakt met het opstellen van een convenant voor verbetering van de uitstroom uit Beschermd Wonen en de Maatschappelijke Opvang. Daarnaast hebben in 2020 de Friese gemeenten een concept regioplan Beschermd Wonen opgesteld.
- Leeuwarden werkt mee aan de regionale netwerkvorming kwetsbare ouderen (Juiste Zorg op de Juiste Plek. In 2020 heeft het bestuurlijk netwerk plannen gemaakt voor 2021.
- Het programma sociaal-medisch eerste lijn heet vanaf 2020 de Friese samenwerkingsagenda. Naast de Friese samenwerking hebben wij als gemeente Leeuwarden ook een eigen convenant met De Friesland.
- De werkwijze Inclusieve Stad is inmiddels een reguliere manier van werken geworden. De naam is veranderd in Op Maat. Op Maat kan worden ingezet als de bewoner specifiek op zijn

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

situatie aangepaste ondersteuning nodig heeft en wanneer de reguliere routes en voorzieningen geen passende oplossing bieden of wanneer er meer snelheid vereist is. Deze inzet gebeurt aan de hand van een plan vanuit het perspectief van de bewoner. Belangrijk hierbij is of de bestaande regels of procedures een onbedoeld of ongewenst effect hebben. Maatwerkinzet kan bestaan uit inzet van ondersteuning, de inzet van een vergoeding, of het inzetten van mandaat. Het kan ook een combinatie zijn van deze drie. De middelen kunnen ontschot worden ingezet.
Er is een integraal casus-, kwaliteits- en trainingsteam actief, waar je terecht kunt voor advies over een casus waarin je vastloopt of voor mandaat over de bedachte oplossing. Voorbeelden: het snel vinden van een woning voor een alleenstaande moeder met twee kleine kinderen en het garant staan voor de betaling van de huur aan de makelaar; toestemming geven voor een jaar om te studeren met behoud van bijstand om vervolgens duurzaam uit te stromen. Medewerkers van de gemeente en Amaryllis zijn geschoold in het toepassen van Op Maat. Er zijn afspraken gemaakt over samenwerking, regievoering en afstemming tussen het Jeugdexpertteam en Amaryllis. Via een online leeromgeving kunnen professionals kennis halen en brengen en kunnen maatwerkplannen worden gemaakt met behulp van een handige rekentool.

- In 2020 hebben alle Friese gemeenten, de GGD Fryslân en de ketenpartners een Friese Preventie Aanpak opgesteld. De ambitie is een goede gezondheid en welzijn met gelijke kansen voor alle Friese inwoners te realiseren. Het nationale preventieakkoord richt zich op overgewicht, roken en problematisch alcohol gebruik.
  Lokaal richten we ons op het thema gezonde leefstijl, uitgesplitst in Jongeren op Gezond Gewicht (JOGG), Rookvrije Generatie en Nuchtere Fries. Ook is er een lokaal sportakkoord afgesloten.

Op 1 januari 2020 is de nieuwe wet verplichte GGZ ingevoerd. De GGD voert voor alle Friese gemeenten het verkennend onderzoek uit en hoort de inwoners die via een Crisismaatregel verplichte behandeling krijgen. In 2020 is er een eerste spoedreparatie van de wet geweest. Er is ook een Crisisbeoordelingslocatie gerealiseerd voor de uitvoering van de WvGGZ.

Wat heeft het gekost?

Tabel 8 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	158.544	167.568	161.182	6.386
Baten	4.207	4.994	4.765	-229
Saldo van baten en lasten	**-154.337**	**-162.574**	**-156.416**	**6.157**
Toevoegingen aan reserves	0	0	23	-23
Onttrekkingen aan reserves	0	824	0	-824
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**0**	**824**	**-23**	**-847**
Resultaat	**-154.337**	**-161.750**	**-156.440**	**5.310**

Tabel 9 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG021 - Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP084 - Zorg voor de Jeugd	49.830	824	45.816	-39	4.014	-863	3.151
R2BLP118 - Maatschappelijke ondersteuning	117.738	4.994	115.389	4.804	2.349	-190	2.159
Totaal	**167.568**	**5.818**	**161.205**	**4.765**	**6.363**	**-1.053**	**5.310**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Zorg voor de Jeugd (voordeel € 3.151.000)

Ontwikkeling taakstelling € 2,9 mln voordelig
Om de tekorten op de jeugdzorg terug te dringen is een stevig fundament gelegd door een taakstelling van € 4 mln. Hiervan is conform de planning nu € 2,5 mln gerealiseerd en de laatste tranche van € 1,5 mln vindt volgens planning in 2021 plaats. Het gemiddeld aantal unieke cliënten in zorg daalt al sinds 2019 en is het afgelopen jaar verder gedaald met ruim 2%. Daarnaast is de intensiteit van de ingezette zorg afgenomen en is het gemiddeld aantal residentiële zorgdagen per jeugdige gedaald. Kinderen worden eerder (bijvoorbeeld via de POH-GGZ-jeugd bij de huisarts) en vaker ambulant geholpen. De verschuiving van zware intensiteiten en dure zorgtrajecten naar lichtere vormen van zorg heeft zich in 2020 verder doorgezet evenals de gestage daling van de inzet van Jeugdbeschermingsmaatregelen op Leeuwarder kinderen hetgeen heeft bijgedragen aan de kostendaling. Hierdoor is de taakstelling in 2020 gerealiseerd.
Voor een solide financiële positie in de begroting was rekening gehouden met een autonome volumegroei van € 1,4 mln en met € 1,5 mln om een eventuele vertraging in realisatie van de taakstelling op te vangen. Nu de realisatie van de taakstelling op koers ligt en de autonome groei is uitgebleven vallen beide bedragen vrij. Een voordeel van samen € 2,9 mln.

Overige € 251.000 voordelig
Er is een voordeel ontstaan van € 139.000 als afrekening op het accountantsonderzoek naar de conversie dossiers. Een eerder voordeel naar aanleiding van dit onderzoek is reeds ten gunste van 2019 gekomen. Diverse overige afrekeningen uit voorgaande jaren hebben voor een voordeel van € 183.000 gezorgd. De overige kleine mee- en tegenvallers bedragen per saldo € 71.000 nadelig.

COVID-19:
De zorg is echter mede door de inzet van de digitale tool Friese Jeugdzorg Online, zoveel mogelijk gecontinueerd. Met aanbieders zijn afspraken gemaakt over de continuïteitsbijdrage van € 523.000 en de meerkosten van € 64.000 in verband met de negatieve gevolgen van COVID-19 en is in totaal € 587.000 uit reguliere budgetten aan de aanbieders vergoed en in bovenstaande resultaten verwerkt.
Het aantal jeugdigen in zorg binnen het perceel Specialistische Jeugdhulp is op hetzelfde niveau gebleven, het aantal dyslexietrajecten laat een tijdelijk een afname zien. Nu de scholen weer open zijn, neemt het aantal gestarte trajecten weer toe. De komende tijd wordt onderzocht welk effect de pandemie heeft op het gebruik van jeugdzorg en jeugdbescherming.

Fries actieplan Zorg voor Jeugd: 'Foar Fryske Bern'
Leeuwarden heeft als penvoerder voor de Friese gemeenten voor de jaren 2018 t/m 2020 een Rijksbijdrage van € 1.374.000 per jaar ontvangen. De daadwerkelijke uitvoering is gestart in de tweede helft van 2019 en loopt door tot en met 2021. Voor 2020 was een aanvullende bijdrage uit de reserve budgetoverheveling begroot van € 824.000. De werkelijke uitgaven in 2020 zijn echter lager uitgevallen waardoor deze bijdrage uit de reserve niet heeft plaatsgevonden. (voordeel lasten € 824.000 en nadeel baten € 824.000) Het voor de jaarschijf 2020 resterende bedrag van € 23.000 wordt overgeheveld naar de reserve budgetoverheveling. Het resterend bedrag ad € 2.221.200 wordt in 2021 ingezet.

Maatschappelijke ondersteuning (voordeel € 2.159.000)

Thuisondersteuning en dagbesteding € 979.000 voordelig
De taakstelling op de Wmo bedroeg t/m 2020 € 2,55 mln waarvan € 1,9 mln is gerealiseerd. Met de nieuwe Wmo aanbieders zijn afspraken gemaakt over het realiseren van het resterende bedrag van € 635.000 en de taakstelling 2021. De herbeoordelingsgesprekken hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan andere vormen van zorg en het beperken van de kosten.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Door de herbeoordelingsgesprekken en COVID-19 heeft de verwachte volumestijging, waarmee in de begroting rekening mee was gehouden, zich niet voorgedaan. Hierdoor ontstaat een incidenteel voordeel van € 799.000. De tarieven zijn minder gestegen dan was begroot. Dit levert incidenteel een voordeel op van € 180.000.

Huishoudelijke Hulp en Algemene Schoonmaakvoorziening € 195.000 voordelig
Voor de Huishoudelijke Hulp en Algemene Schoonmaakvoorziening bedraagt het incidenteel voordelig resultaat € 195.000. Daarvoor zijn twee oorzaken. De stijging van de tarieven is iets lager dan waar in begroting rekening mee is gehouden. Dit leidt tot een incidenteel prijsvoordeel van € 35.000. Ook het volume van de zorg is, mede door COVID-19, lager dan verwacht. Inclusief de compensatie voor omzetderving is het incidentele voordeel op de ingezette uren € 160.000.

Wonen, rollen en vervoer € 185.000 nadelig
Door COVID-19 zijn er minder reisbewegingen in het Wmo vervoer geweest en zijn de lasten gedaald. De vervoerder heeft hiervoor voor een deel compensatie ontvangen conform de landelijke richtlijn en ook de meerkosten zijn vergoed. Per saldo geeft dit een incidenteel voordeel van € 135.000.
In 2020 waren een aantal kostbare woningaanpassingen noodzakelijk door vergrijzing en langer zelfstandig thuis wonen waardoor een incidenteel nadeel ontstaat van € 160.000 ontstaat. Ook het gebruik van individuele vervoersvoorzieningen zoals scootmobielen, driewielers en dergelijke neemt om dezelfde reden toe waardoor een incidenteel nadeel ontstaat van € 160.000. De besteding op beide laatste onderdelen fluctueert jaarlijks afhankelijk van het aantal aanvragen. In de begroting 2021 wordt rekening gehouden met een licht stijgende trend.

Eigen bijdrage € 95.000 nadelig
Cliënten die gebruik maken van collectief vervoer betalen een bijdrage in de kosten van het vervoer. Als gevolg van COVID-19 is er door cliënten veel minder gereisd en zijn de ontvangen bijdragen bijna € 70.000 lager dan geraamd. Tegenover dit nadeel staat het vermelde voordeel onder Wonen, rollen en vervoer Daarnaast valt een afrekening van een project met De Friesland € 25.000 lager uit en wat leidt tot een lagere bijdrage.

Persoonlijke verzorging, kortdurend verblijf c.a. € 110.000 voordelig
Op het totaal van de budgetten voor persoonlijke verzorging, kortdurend verblijf, inloopvoorziening en integraal maatwerk is een incidenteel voordeel van € 110.000.
Een deel van de kosten is gedekt door de zorgverzekeraar hierdoor valt een bedrag van € 30.000 vrij. Het overige kleinere incidentele voordelen leveren per saldo een voordeel op van € 80.000.

Regionale Wmo: Beschermd Wonen € 682.000 voordelig
De toename van het aantal cliënten van de laatste jaren is tot stilstand gebracht en is omgebogen naar een kleine afname. Het expertteam speelt een belangrijke rol bij de toegang tot Beschermd Wonen en de transformatie. Daarnaast is ook de Rijksvergoeding Beschermd Wonen voor de volumeontwikkeling met een bedrag van € 1,8 toegenomen. Dit maakt dat het tekort Beschermd Wonen van de laatste jaren is omgebogen naar een voordeel van € 0,94 mln.
Het aandeel van Leeuwarden in dit voordeel is € 182.000. In de begroting was rekening gehouden met een nadeel van € 500.000 (conform 2019). Tezamen resulteert dit in een voordeel van € 682.000.

Projecten € 180.000 voordelig
Voor de uitvoering van de Wet verplichte GGZ, de aanpak personen met verward gedrag, en *Citydeal* zijn incidentele subsidies en bijdragen ontvangen van o.a. ZonMW terwijl in de begroting rekening is gehouden met de dekking vanuit gemeentelijke middelen. Hierdoor valt een bedrag van € 180.000 vrij.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Apparaats- en uitvoeringskosten € 300.000 voordelig
Een voordeel van € 205.000 ontstaat door tijdelijke vacatures die voor een deel niet zijn ingevuld. De overige kleine mee- en tegenvallers bedragen per saldo € 88.000 voordelig.

COVID-19:
Met aanbieders zijn afspraken gemaakt over de continuïteitsbijdrage € 1.718.000 en de meerkosten van € 155.000 in verband met de negatieve gevolgen van COVID-19. Totaal is voor € 1.873.000 uit reguliere budgetten aan de aanbieders vergoed en verwerkt in bovenstaande resultaten.

Toelichting investeringen

Investeringen zijn niet van toepassing voor dit programma.

Betrokken verbonden partijen

Er zijn geen verbonden partijen betrokken. Wel is op pagina 30 meer te lezen over de samenwerking met partners in maatschappelijke ondersteuning.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma Werk en inkomen

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

1. Bevorderen economische kansen en werk voor iedereen

Vermindering gebruik bijstand
a. Begeleiding naar werk, school en ondernemerschap
In 2020 hebben we ingezet op vermindering van het gebruik van de bijstand. We zijn doorgegaan met het in kaart brengen van de participatiemogelijkheden van de doelgroep, daar hebben we ons instrumentarium op aangepast. Daarbij is het uitgangspunt maatwerk en de bijstandsgerechtigden ontwikkelen naar het hoogst haalbare niveau. We hebben het instrumentarium verder doorontwikkeld. Waar fysiek contact, wegens de uitbraak van COVID-19, vaak niet mogelijk was hebben we dit voor het merendeel omgezet naar een digitaal contact. Vooral vanwege het feit dat de doelgroep geen fysiek traject naar werk kon volgen, is het percentage mensen dat een baan heeft gevonden 35% lager dan het jaar daarvoor. Daarentegen is het percentage jongeren dat terug naar school is gegaan met 20% toegenomen.

Het gebruik van de bijstand is in 2020, ondanks de COVID-19 crisis, met maar 1,5 %[1] (84 uitkeringen) toegenomen terwijl er landelijk sprake is van 3% groei. In de periode maart tot en met mei hebben 20% meer mensen een aanvraag ingediend dan gebruikelijk. Hiervan zijn veel aanvragen afgewezen omdat men geen recht had op bijstand. Daarnaast zien we dat onze re-integratie instrumenten ook in COVID-19 tijd werken. Bron: Datawarehouse gemeente Leeuwarden.

b. Starten met werkwijze 'Direct werk'
Na een succesvolle start moest deze werkwijze, waarbij bijstandscliënten begeleiding krijgen om snel weer aan de slag te kunnen en met behulp van de infrastructuur en het werk van Caparis ingezet worden, in maart worden stopgezet door de uitbraak van COVID-19. In 2021 zal het traject, naast Caparis ook bij de buitendienst worden ingezet.

c. *Samen werken aan re-integratie met Caparis*
In 2020 is de samenwerking met Caparis verder gegroeid. Naast de samenwerking op het gebied van accountmanagement in de Arbeidsmarktregio Fryslân Werkt en de WSW-dienstverlening, hebben we op meerdere fronten de samenwerking versterkt.
Caparis speelde een belangrijke rol in het vormgeven en uitvoeren van het instrument Direct Werk, zodat de gemeente bijstandsgerechtigden zo snel als mogelijk een analyse traject kon aanbieden. Ook bij het vervolginstrument Vizier op Werk speelde Caparis in het onderdeel Kennismaken & Kiezen een belangrijke rol, naast de andere twee externe partners.
Op het gebied van Loonkostensubsidie en Nieuw Beschut Werk is het aantal plaatsingen bij Caparis uitgebreid.

d. *Samenwerking aan 'Vizier op werk'*
In 2020 heeft ook het instrument Vizier op Werk een belangrijke rol gespeeld in de uitstroomcijfers. Ook dit instrument heeft veel schade ondervonden van de COVID-19 uitbraak, maar desondanks is het instrument verder doorontwikkeld en is het aantal sporen richting kanssectoren uitgebreid.

e. *Investeren in social return met regionaal coördinatiepunt*
Vanaf 2020 is het Coördinatiepunt *Social return on Investment* (SROI) ondergebracht bij Bureau Zelfstandigen Fryslân. De kosten van het coördinatiepunt worden door de deelnemende gemeenten gezamenlijk gedragen.

1 Datawarehouse Leeuwarden

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

f. Activiteiten Arbeidsmarktregio Fryslân Werkt!
In 2020 zijn in de arbeidsmarktregio zijn in totaal 10 voorschakel- en opleidingstrajecten ontwikkeld gericht op diverse kanssectoren. In 2021 is dit verder uitgebreid naar 19 trajecten, waaronder ook korte oriëntatietrajecten gericht op zorg en techniek. De Friese MBO's werken hierin samen om werkzoekenden een goed beeld te geven van de mogelijkheden in de branche. Het maatwerkbudget uit het project Perspectief op Werk is 150 keer ingezet. Verder zijn er diverse regionale online banenmarkten georganiseerd, waaronder de doorlopende LinkedIn banenmarkt (2400 leden) en Meet & Greet XXL, gericht op de BAB doelgroep.

2. Armoedebestrijding zodat iedereen mee kan doen
In 2020 is verder vorm en inhoud gegeven aan de gemeentelijke inzet voor het doorbreken van de regeneratie armoede. Voor interventies die leiden tot meer duurzame oplossingen blijft de aansluiting met de ontwikkelingen rondom Kansen voor kinderen waardevol. Voor het overige is in de huidige armoedeaanpak een prioritering aangebracht in de thema's. De verdere uitwerking en vormgeving hiervan wordt opgenomen in de nieuwe visie en aanpak Armoede en Schulden die in 2021 gereed is.

COVID-19 heeft het bevorderen van de economische kansen moeilijk gemaakt. Door het wegvallen van werk is de kans op armoede en schulden gestegen. Er is echter sprake van een vertraagd effect. Mensen teren in op het eigen vermogen of maken gebruik van allerlei steunpakketten voordat ze in de bijstand en ook armoede en schulden terecht komen. In de cijfers rondom schulden is nog geen toename van de schuldenproblematiek te constateren.

- ***Preventie en vroegsignalering van schulden***

In 2020 was de insteek de huidige aanpak van preventie en vroegsignalering verder te ontwikkelen door te zoeken naar de innovatie en het betrekken van onze netwerkpartners, de vrijwilligersorganisaties en ervaringsdeskundigen. Vanwege de COVID-19 maatregelen is het niet mogelijk geweest om de aanpak op alle onderdelen verder te ontwikkelen.
Voor het overige hebben ervan af halverwege maart geen of onder beperkende voorwaarden huisbezoeken kunnen plaatsvinden. Omdat fysiek contact niet of minder mogelijk was, is geprobeerd om op een andere manier met de bewoners te communiceren. De wijk- en dorpenteams hebben in 2020 gemiddeld zo'n 60 signalen per maand ontvangen. Dit is vanwege COVID-19 iets minder dan vorig jaar. Uit de cijfers blijkt dat in 50% van de gevallen het wel is gelukt om contact te krijgen met de bewoners. En dat in 60% van die gevallen er door de sociaal werker ook daadwerkelijk hulp geboden kon worden aan de bewoners met betalingsachterstanden. Bron: Datawarehouse gemeente Leeuwarden.
Ingaande 2021 krijgt de vroegsignalering een wettelijke basis in de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening. In het laatste kwartaal van 2020 is aandacht besteed aan de implementatie hiervan.

- ***Passende en effectieve schuldhulpverlening***

In 2020 zijn er minder bewoners met problematische schulden naar curatieve trajecten geleid. Er is een daling te zien van zo'n 15% bij particulieren en 30% bij ondernemers. Bij ondernemers kan deze daling wellicht verklaard worden door de financiële regelingen die, vanwege de COVID-19 crisis, voor de ondernemers zijn ingesteld. Schuldeisers waren coulant en vooral de ZZP-ers kregen steunmaatregelen.
Bij de particulieren is er ook sprake van een daling maar minder substantieel. Om ervoor te zorgen dat juist vanwege de COVID-19 crisis bewoners de hulp weten te vinden en krijgen is er geïnvesteerd in het verbeteren en optimaliseren van de communicatie en de dienstverlening. Een goed voorbeeld is het werken met digitale spreekkamers. Hiermee wordt niet alleen de dienstverlening geoptimaliseerd, maar kan deze ondanks de COVID-19 crisis ook worden voortgezet.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Om de effectiviteit van de keten schuldhulpverlening te verbeteren, is eind 2020 een onderzoek gestart naar de werking van de keten. Het onderzoek is in het eerste kwartaal 2021 afgerond.

Tabel 10 Aantal curatieve trajecten schuldhulpverlening

Omschrijving	2019	2020
Particuliere trajecten	403	343
Ondernemers	46	32
Totaal	**449**	**375**

Bron: KBNL, Zuidweg & Partners

- ***Bevorderen gebruik inkomensondersteuning***

De afgelopen jaren is met succes ingezet op het verbeteren van de communicatie en voorlichting over de inkomensondersteunende regelingen en het ontzorgen door de toegang te vereenvoudigen. De ingeslagen weg is in 2020 geïntensiveerd en verder ontwikkeld. Reguliere onderdelen van de aanpak zijn het versturen van de minimaflyer met het uitkeringsbestand, verspreiden van de flyer onder de ketenpartners, via *narrowcasting* in de gemeentehal en dbieb op de schermen vertonen van de minimaregelingen en informatie via de Huis aan Huis. Het afgelopen jaar is er aanvullend een communicatiekalender gemaakt en waren er voor de minimaregelingen afzonderlijk ook extra acties voor de studietoeslag en de kwijtschelding.
Voor de Individuele studietoeslag zijn leerplichtambtenaren en scholen geïnformeerd en is een filmpje over de studietoeslag op sociale media gedeeld. Deze inzet is geslaagd. In 2020 is de toename van het gebruik met bijna 45% gestegen van 49 in 2019 naar 71 in 2020 (bron: Datawarehouse gemeente Leeuwarden).
Medio 2021 zorgt een wetswijziging verhoging van de toeslag en een verruiming van de doelgroep. De verwachting is dat de wetswijziging een positief effect zal hebben op het bereik.

Vanaf 2020 is de afhandeling van de kwijtschelding weer belegd bij de gemeente. Bij de campagne om de inwoners hierover te informeren is ook aandacht besteed aan het vergroten van het bereik. Aan het Platform ervaringsdeskundigen Armoede & Schulden en het buurtservicepunt is gevraagd naar hun ervaringen met het aanvragen van kwijtschelding en ideeën om het bereik te vergroten. Het aantal kwijtscheldingen is in 2020 met 10% gestegen.

- ***Minder aanvragen bij het Kindpakket***

Met het Kindpakket zet de gemeente in op het vergroten van de maatschappelijke participatie van kinderen. In verband met COVID-19 is het de verwachting dat het jaartotaal 2020 zal afnemen. In 2019 zijn 6.943 aanvragen afgehandeld. Op basis van de cijfers tot en met oktober (4.894) kan voorzichtig de conclusie worden getrokken dat er in 2020 sprake is van een daling van het bereik. Reden van de daling is COVID-19. Kinderen kunnen daardoor niet sporten of muziekles volgen. Vanuit Leergeld zijn laptops ten behoeve van het thuisonderwijs verstrekt. In verband met een wijziging in de landelijke samenwerking is eind 2020 de transitie gemaakt van www.kindpakket.nl naar www.samenvoorallekinderen.nl. Om te voorkomen dat er kinderen tussen wal en schip vallen is, naast een gemeentelijke communicatiecampagne, ook gezorgd dat de oude portal in 2021 is doorgelinkt naar de nieuwe.

- ***Samenwerking met partners is verstevigd***

Samen met de partners van het Participatiepact (ook wel Armoedepact genoemd) is aandacht geweest voor een duurzame voortzetting van het pact en het uitbreiden van het netwerk. Ter ondersteuning hiervan heeft het kernteam aansluiting gezocht bij Moedige Dialoog en stelt het Participatiepact een kwartiermaker aan. Op deze wijze wordt het mogelijk om een goed fundament te leggen voor de lokale organisaties die vanuit hun betrokkenheid en motivatie zich willen inzetten om de armoede en schuldenproblematiek aan te pakken.
De samenwerking met het Platform Armoede en Schulden is verstevigd. Vanwege COVID-19 is het niet mogelijk geweest om de geplande miniconferentie te organiseren. Maar in de aanloop naar het

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

opstellen van een nieuwe visie en aanpak armoede en schulden is het Platform gestart met het opstellen van een *position paper*.

- ***Minder vraag naar verlagen woonlasten***

In verband met de COVID-19 crisis zijn er minder aanmeldingen geweest voor de energiecoach. Toch hebben de drie energiecoaches in totaal 722 huisbezoeken afgelegd. Waarbij 207 zich hebben aangemeld voor een eerste gesprek met de energiecoach en er voor het overige tweede en derde gesprekken plaatsvonden. De pilot van de Voorzieningenwijzer was succesvol en wordt, naar verwachting, in 2021 gemeentebreed ingezet. Met kleinschalig aanbieden van een verduurzamingskrediet is nog niet gestart en zal naar verwachting in 2021, eerst in pilot vorm, worden aangeboden.

- ***Grip krijgen op kosten beschermingsbewind***

Het aanpassen van de draagkrachtregels inkomen en vermogen hebben ertoe geleid dat de bijzondere bijstandskosten voor beschermingsbewind zich redelijk heeft gestabiliseerd. Voor 2020 zien we een overall stijging van de kosten beschermingsbewind van 3%. Deze stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door een stijging van de kosten van bewind als gevolg van psychische en lichamelijke problemen en is minder het gevolg van problematische schulden.
In het najaar is het Aanvalsplan Beschermingsbewind geëvalueerd. De interventies geven een wisselend beeld over in hoeverre de inzet op bewind invloed heeft op de in- of uitstroom van het beschermingsbewind. Wel kan ten aanzien van de draagkrachtregels worden geconcludeerd dat deze interventie effect heeft gehad op de hoogte van de bijzondere bijstandskosten. De bevindingen van deze evaluatie worden meegenomen in de ontwikkeling van de nieuwe visie en aanpak armoede en schulden.

Wat heeft het gekost?

Tabel 11 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	131.464	155.051	154.067	984
Baten	80.168	101.155	107.100	5.945
Saldo van baten en lasten	**-51.295**	**-53.895**	**-46.966**	**6.929**
Toevoegingen aan reserves	0	1.000	1.229	-229
Onttrekkingen aan reserves	0	1.023	875	-148
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**0**	**23**	**-354**	**-377**
Resultaat	**-51.295**	**-53.872**	**-47.320**	**6.552**

Tabel 12 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG005 - Werk en inkomen	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP027 - Arbeidsmarkt en sociale integratie	27.063	1.307	25.652	1.488	1.411	181	1.592
R2BLP030 - Inkomensvoorziening	118.671	100.869	120.046	106.510	-1.376	5.641	4.265
R2BLP031 - Armoedebestrijding	10.290	3	9.538	-34	752	-37	715
R2BLP050 - Lijkbezorging	27	0	59	12	-33	12	-20
Totaal	**156.051**	**102.179**	**155.296**	**107.975**	**755**	**5.797**	**6.552**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Arbeidsmarkt en sociale integratie (voordeel € 1.592.000)

Wet Sociale Werkvoorziening (voordeel € 451.000)
De werkelijke bezetting bij Caparis was over 2020 lager dan er aan Rijksvergoeding daarvoor in de begroting is opgenomen op basis van standaard eenheden (SE) (bezetting 452,88 SE versus begroting 468,81 SE).

Vizier op Werk en instrumentenbudget (voordeel € 345.000)
Met name door inzet van en bemiddeling door consulenten zijn bijstandsgerechtigden uitgestroomd. Door COVID-19 zijn minder bijstandsgerechtigden in trajecten en trajectbegeleiding bij externe partijen geweest. Er is door werkgevers minder gebruik gemaakt van werkvouchers en premies.

Vergoeding uitvoeringskosten Tozo (voordeel € 770.000)
Door COVID-19 moesten diverse reguliere werkzaamheden voor de begeleiding naar werk noodgedwongen worden afgeschaald en zijn de medewerkers ingezet voor de uitvoering van de Tozo-regeling. Het Rijk heeft voor de uitvoering van de Tozo-regeling een extra vergoeding beschikbaar gesteld. Door deze extra vergoeding ontstaat een voordeel van € 770.000 op het onderdeel Arbeidsmarkt en sociale integratie. Bij het onderdeel Inkomensvoorziening (zie hierna) is sprake van eenzelfde effect.

Afwikkeling projecten (nadeel lasten € 292.000 en voordeel baten € 280.000)
Voor de projecten ESF, EGF en ZonMW is € 292.000 meer aan lasten verantwoord dan begroot. Hier staat echter ook een hogere Rijksbijdrage dan begroot van € 280.000 tegenover.

Projecten SDF (voordeel lasten € 960.000 en nadeel baten € 960.000)
Voor diverse projecten van het SDF zijn incidentele middelen van het Rijk ontvangen. De verwerking hiervan via de reserve budgetoverheveling moet nog plaatsvinden. Hierdoor zijn in deze toelichting nog de lasten € 960.000 voordeliger en de baten € 960.000 nadeliger. Aanpassing volgt.

Overige (voordeel € 38.000)
Overige kleine voor- en nadelen € 38.000 voordelig.

Inkomensvoorziening (voordeel 4.265.000)

Wet bundeling van uitkeringen inkomensvoorziening aan gemeenten (BUIG) (voordeel lasten € 1.837.000)
In 2020 is voor de bijstandsuitkeringen € 82,07 mln ontvangen. De werkelijke uitgaven in 2020 bedroegen € 87,23 mln. De hogere uitgaven ad € 5,16 mln zijn voor € 7,0 mln al gedekt in de primitieve begroting. Dit betreft het verwachte eigen risico voor de gemeente. Ten opzichte van deze dekking in de primitieve begroting is dus een voordelig resultaat behaald.

Wet bundeling van uitkeringen inkomensvoorziening aan gemeenten (BUIG) (voordeel baten € 1.487.000)
In 2020 is een incidentele (niet voorziene) vrijval ontstaan vanwege gewijzigde Rijksfinanciering in de Bbz waarbij het Rijk geen rekening houdt met al uitgekeerde bedragen. Dit betekent dat het Rijk het saldo van de oude financieringswijze niet verrekent, waardoor een (incidenteel) voordeel van € 1,2 mln ontstaat. Het overig resultaat is ontstaan door verhoging van baten door verhaal en terugvordering op te veel verstrekte bijstand in het verleden (€ 0,32 mln).

Vergoeding uitvoeringskosten Tozo (voordeel € 829.000)
Door COVID-19 zijn diverse reguliere werkzaamheden voor handhaving, financiën en invordering afgeschaald en is opgeschaald in de uitvoering van de Tozo-regeling. Het Rijk heeft voor de uitvoering van de Tozo-regeling een extra vergoeding beschikbaar gesteld. Door deze extra

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

vergoeding ontstaat een voordeel van € 829.000 op Inkomensvoorziening. Zie ook de eerdere toelichting onder Arbeidsmarkt en sociale integratie.

Uitkeringen Tozo-regeling (nadeel lasten € 4,1 mln en voordeel baten € 4,18 mln)
In 2020 is door COVID-19 de regeling voor Tijdelijke ondersteuning van zelfstandig ondernemers (Tozo) in het leven geroepen. Uitvoering van deze regeling is gestart vanaf maart 2020 en er zijn meerkosten gemaakt voor uitvoering van de regeling. Daarnaast zijn de uitkeringen in kader van deze Specifieke uitkering voor Levensonderhoud en kapitaalverstrekking hoger dan begroot (€ 3,4 mln). Hiervoor is voldoende compensatie bij de baten.

Uitvoering PD (voordeel € 103.000)
Op de uitvoering van de inkomensregelingen door PD is een voordeel ontstaan van € 103.000

Overige (nadeel € 71.000)
Overige kleine nadelen per saldo € 71.000 nadelig.

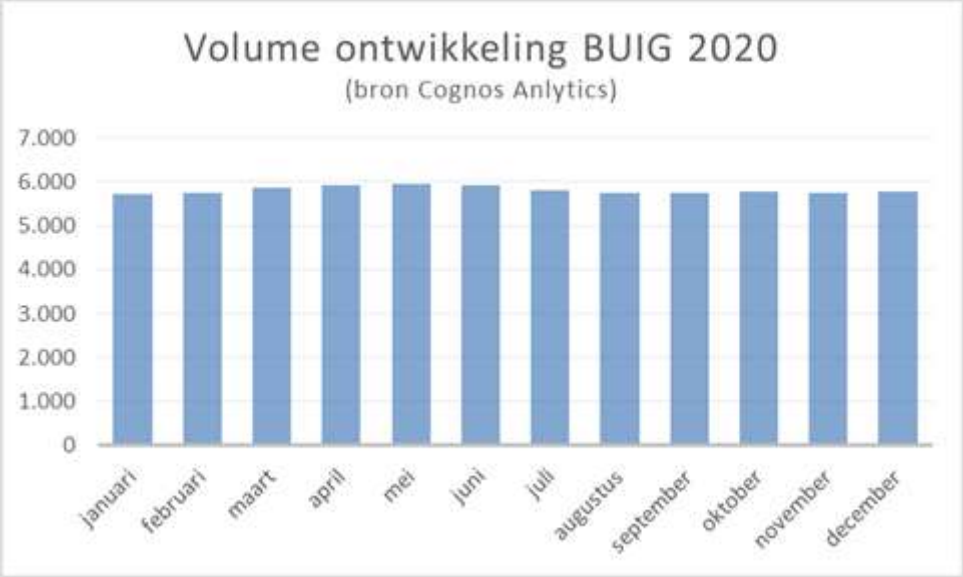

Armoedebestrijding (voordeel € 715.000)

Minimabeleid (voordeel € 618.000)
Op AV Frieso is een voordeel ontstaan van € 501.000. Dit is inclusief de voordelige eindafrekening over 2019 van € 305.000. De voorlopige afrekening over 2020 is al verwerkt in het voordeel. Door een nieuwe verrekenwijze met AV Frieso, waarbij niet meer met voorschotten wordt gewerkt, zullen eindafrekeningen vanaf 2021 niet meer voorkomen. De onderschrijding op de regeling inkomenstoeslag bedraagt € 117.000 door een te hoge prognose waarbij van andere aantallen en bedragen uitgegaan werd.

Armoede en schuldhulpverlening (voordeel € 155.000)
Het voordelig resultaat van € 155.000 op armoede en schuldhulpverlening komt vooral door een voordelig resultaat op curatieve schuldhulpverlening van € 137.000. Hier is sprake van een onderbesteding dankzij COVID-19. Curatieve schuldhulpverlening wordt in 2021 opnieuw aanbesteed. Het overige resultaat is vooral het gevolg van het gratis uitvoeren van de armoedemonitor. Een meerjarig beleidsplan met een nieuwe visie op schuld en armoede komt in 2021 tot stand.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Overige (nadeel € 58.000)
Overige kleine voor- en nadelen per saldo € 58.000 nadelig.

Toelichting investeringen

Investeringen zijn niet van toepassing voor dit programma.

Betrokken verbonden partijen

- Stichting Kredietbank Nederland (KBNL) Leeuwarden
- Caparis NV Drachten
- Sociale Werkvoorziening Fryslân Drachten

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Maatschappelijke effecten

Tabel 13 Maatschappelijke effecten Sociaal domein

	Indicator	Eenheid	Bron	Meting 2019	Meting 2020
1.	Absoluut verzuim	Aantal per 1.000	DUO/Ingrado	4,1	niet bekend
2.	Relatief verzuim	Aantal per 1.000	DUO/Ingrado	25	niet bekend
3.	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (VSV-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	DUO/Ingrado	2,6	niet bekend
4.	Niet-sporters	%	Gezondheids-enquête (CBS, RIVM)	Niet bekend	niet bekend
5.	Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 - 65 jaar	Meerdere bronnen	793,2	niet bekend
6.	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	CBS Jeugd	10	niet bekend
7.	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de beroepsbevolking	CBS	67,3	niet bekend
8.	Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	CBS Jeugd	3	niet bekend
9.	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 1.000 inwoners 18 jaar en ouder	CBS	69,2	81,9
10.	Lopende re-integratie-voorzieningen	Aantal per 1.000 inwoners van 15 - 74 jaar	CBS	34,7	31,7 (2e kwartaal)
11.	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS Jeugd	12,3 (2e halfjaar)	12,4 (1e halfjaar)
12.	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	1,8 (2e halfjaar)	1,6 (2e halfjaar)
13.	Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	Aantal per 10.000 inwoners	CMSD	85 (2e halfjaar)	83 (2e halfjaar)

Toelichting indicator en vergelijking met andere gemeenten: www.waarstaatjegemeente.nl.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2.1.2 Domein Fysiek

Portefeuillehouders: *Sybrand Buma, Hein de Haan, Friso Douwstra, Hein Kuiken en Bert Wassink.*

Strategisch algemeen doel
Een krachtige, aantrekkelijke en duurzame gemeente en regio.

Successen
1. Door de herfinanciering van Blitsaerd is de continuïteit van Blitsaerd gewaarborgd. Dit betekent dat er ten aanzien van plandeel west geen onzekerheid meer is met betrekking tot het woonrijp maken. Dit deel wordt dus netjes gemaakt, zodat bewoners niet meer in een onafgemaakte omgeving wonen. Ook betekent het dat plandeel oost kan worden ontwikkeld. Hierdoor wordt de wijk in zijn geheel afgerond.
2. Het plan van aanpak Vlietzone is vastgesteld en wordt uitgevoerd met daarin een reeks van maatregelen op het gebied van schoon, heel en veilig, aanpak (woon)overlast, toepassing en ontwikkeling van juridische instrumenten, tegengaan van ondermijning, aanpak zorg, participatie en communicatie en het opstellen van een visie. Dit heeft geleid tot o.a. een grote schoonmaak dag, een voorbereidingsbesluit bestemmingsplan, aangepaste contracten in de zorg, een bouwinspecteur specifiek voor het Vliet, het opstellen van een visie door de wijk en het specifiek voor het Vliet ingesteld interventieteam woonoverlast en een inspecteur die proactief inspecties uitvoert.
3. In De Zuidlanden wordt voortvarend gewerkt aan de bouw en voorbereiding van alle buurtschappen.
   In 2020 zijn bijna 200 woningen/kavels verkocht. Concreet ging dat om De Klamp, Wiarda en langs de Overijsselselaan ter hoogte van Techum.

Verbeterpunten
We willen meer Europese kansen gaan benutten. Dit willen we doen via een goede samenwerking met de Friese Projecten Machine van de provincie (in ontwikkeling) en door onze eigen interne organisatie rondom Europa aan te passen.

Wat heeft het in totaal gekost?

Tabel 14 **Bedragen x € 1.000**

Domein R2DOM002 - Fysiek	Begroting lasten	Begroting baten	Begroting saldo	Rekening lasten	Rekening baten	Rekening saldo	Rekening t.o.v. begroting saldo
R2PRG003 - Economie en toerisme	60.526	42.090	-18.436	58.261	39.991	-18.270	166
R2PRG006 - Wonen en milieu	28.558	25.244	-3.315	27.031	23.915	-3.116	199
R2PRG007 - Infrastructuur en mobiliteit	7.889	5.293	-2.596	8.231	4.998	-3.232	-636
R2PRG012 - Ruimtelijke ordening	2.955	81	-2.874	3.009	206	-2.803	71
R2PRG014 - Beheer leefomgeving	41.469	15.467	-26.003	45.286	16.125	-29.161	-3.159
Totaal 2020	**141.398**	**88.175**	**-53.223**	**141.818**	**85.236**	**-56.582**	**-3.359**

Eindconclusie

Het contact met de ondernemers stond vooral in het teken van COVID-19 crisis. Wij hebben ondernemers kunnen ondersteunen door mee te denken en actief in te zetten op een heldere informatievoorziening rondom de regelingen, mogelijkheden en beperkingen. Er is daarnaast zoveel

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

mogelijk doorgegaan met *business as usual*. Er zijn zelfs een aantal acquisitiesuccessen geboekt en er is een start gemaakt met de integrale Agenda Binnenstad.

Innovatie wordt volop gestimuleerd, niet alleen via het innovatiefonds, waarmee in 2020 tien projecten zijn gesubsidieerd, maar ook door de ondersteuning van de campussen en het aanbieden van *launching customership*. Innovatie is op de kaart gezet: Hydraloop heeft internationale prijzen binnen gesleept en twee Leeuwarder bedrijven staan in de KvK Innovatie top 100. We hebben een finaleplaats in de *European Capital of Innovation-contest* behaald en ondanks de COVID-19 crisis zijn er nog veel innovatieprojecten die we ondersteunen via onder andere het innovatiefonds.

We vinden steeds vaker Europese en regionale ondersteuning voor onze eigen ambities en projecten, en hebben in 2020 verschillende Europese projecten aangevraagd én toegekend gekregen. Met betrekking tot circulaire economie zijn veel projecten van de grond gekomen en is een uitvoeringsagenda voor de komende periode geschreven. We ondersteunden en stimuleerden duurzaam ondernemen op een concrete manier: er is van start gegaan met Circulair De Zwette en er is een Europese aanvraag rondom circulair inkopen goedgekeurd. Ondanks dat de COVID-19 crisis flexibiliteit en aanpassingsvermogen van ons heeft gevraagd, wordt er nog steeds volop gewerkt aan een duurzame, innovatieve en concurrerende economie.

De bruto woningbouwproductie in 2020 bedraagt 712 woningen. Met name als gevolg van herstructurering zijn er woningen aan de voorraad onttrokken. Daarmee komt de netto woningbouwproductie uit op 467 woningen. Er is een goede verhouding tussen binnenstedelijk, uitleg en woningbouw in de dorpen. Dit ligt in de lijn met voorgaande jaren.

In 2020 is het uitvoeringsplan Goed Scheiden Loont vastgesteld, met input van inwoners en gemeenteraad. Met ingang van 2022 wordt daarmee de afvalstoffenheffing gekoppeld aan de mate van afvalscheiding. Hoe minder restafval wordt aangeboden, hoe lager de heffing. Hiermee verwachten we minder afval te verbranden en meer grondstoffen te recyclen/hergebruiken.

De uitwerking van het programma Infrastructuur heeft mede als gevolg van de COVID-19 crisis op onderdelen vertraging opgelopen. Majeure projecten zijn voor een belangrijk deel qua planning op peil gebleven. Een aantal niet majeure projecten is vertraagd. Voor die projecten geldt dat een deel van de voorbereiding en/of uitvoering is doorgeschoven naar 2021.

Met de aanpak van de Prof. Mr. P.S. Gerbrandyweg - als laatste onderdeel programma Leeuwarden Vrij-baan - komt de (hoofd)wegenstructuur op orde. Uit diverse metingen blijkt dat het verkeerssysteem in- en rond de stad functioneert zoals is bedoeld. In 2020 is een start gemaakt met het verder optimaliseren van de metingen door het opzetten van een mobiliteitsmonitor waarmee we – breder dan nu - real-time gegevens kunnen raadplegen en kunnen terugkijken. De mobiliteitsmonitor zal gericht zijn op een aantal indicatoren, zoals de ontwikkeling van de intensiteit en de kwaliteit van de verkeersafwikkeling (zoals de snelheid in de spitsperioden op de stadsring en de vertraging op de invalswegen).

In 2020 is – vooruitlopend op de lange termijn oplossing m.b.t. het verbeteren van de spoorwegovergang Schrans en het Zuiderplein - bekeken welke maatregelen getroffen kunnen worden om de huidige verkeerssituatie te verbeteren. Hierin is ook de Stationsweg meegenomen. Dit heeft geresulteerd in het plan om vanaf 2021 de volgende maatregelen uit te voeren:

- het aanpassen van de bewegwijzering aan de westkant van de stad;
- het slimmer verwijzen naar de parkeergarages in de binnenstad vanuit het westen en ter plekke van het Stephensonviaduct;
- verkeerslichten op het Zuiderplein optimaal inregelen om met name de bussen en de fietsers minder lang te laten wachten;
- aanpak fietsoversteek op de Stationsweg.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Het Pre-omgevingsplan (Pre-Op) is in december 2020 in het college vastgesteld en in januari 2021 ter visie gelegd. In het Pre-Op worden voorstellen gedaan hoe om te gaan met de bekende onderwerpen zoals bouwen, gebruik en functieverandering. Daarnaast worden voor een groot aantal nieuwe onderwerpen voorstellen gedaan in de vorm van besluitpunten. De uitkomsten worden gebruikt voor het op te stellen ontwerpplan.

Het beheer en onderhoud van de diverse onderdelen van de openbare ruimte wordt in brede samenhang uitgevoerd. Samenwerking met bewonersbedrijven, duurzaamheid, klimaatbewustheid en biodiversiteit zijn hierbij belangrijke thema's. Zo is in 2020 de uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie opgesteld en is op het terrein van vergroening veel inzichtelijk gemaakt. Voor verdere vergroening zijn onder andere de verschillende waarden van bomen, de oppervlaktes boomkronen, de schaduwwerking en de waterafvang in beeld gebracht.

Het nadelig financieel resultaat van het Fysiek domein bedraagt € 3.359.000. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door:

- de storting in de voorziening achterstallig onderhoud verhardingen van € 3,5 mln;
- de verkoopopbrengst van € 675.000 van de glasvezelring;
- aanspraak op een convenant uit 2006 ten behoeve van herstructurering woningbouw welke niet was begroot levert een nadeel van € 524.000;
- een nadeel van € 655.000 op parkeeropbrengsten als gevolg van COVID-19;
- onderuitputting op kapitaallasten vanwege niet volledig benutte investeringskredieten van circa € 500.000;
- een voordeel van € 187.000 op de apparaatskosten voor de Omgevingsvergunning (Wabo).

Een nadere toelichting hierop staat in de nu volgende programma's.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma Economie en toerisme

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

1. Een sterke economie en werkgelegenheid voor nu en de toekomst

- ***Versterken economische structuur***
  - In 2020 is er door de COVID-19 crisis volop aandacht geweest voor het bestaande bedrijfsleven. Meer dan andere jaren. Relatiebeheer stond centraal, ondernemers voorzien van goede informatie, continue weten wat er speelt in bedrijfsmatig Leeuwarden en hierop schakelen. Acquisitie is ook gepleegd, voor zover de omstandigheden het toe hebben gelaten. Met name voor bedrijventerrein Frisia in Grou is interesse getoond en zijn er kavels verkocht. Zo ook op De Zwette V. Omdat er nog geen bestemmingsplan De Zwette VI is (kost tijd i.v.m. stikstof en PFAS), zijn we nog niet actief met het aanbieden van deze kavels. Het budget voor relatiebeheer en acquisitie is volledig benut.

  - In het eerste kwartaal 2020 is succesvol Leeuwarden/Fryslân gepromoot in de agro-food sector op de *Grüne Woche*. Follow up is in afwachting van COVID-19. Beurzen en congressen zijn vanaf april vervangen door online events, die we bijgewoond hebben. In de watertechnologiesector zijn diverse successen te noemen, een aantal ondernemingen won (inter)nationale prijzen (waaronder Hydraloop en SusPhos) en de interesse voor vestiging op de WaterCampus/Kerk was in de tweede helft van 2020 goed. Bezetting is per 2021 gestegen naar ca. 80%. Het aantal volgers op OndernemendLeeuwarden (LinkedIn en Twitter) is in totaal met 50% gestegen. Dit is een combinatie van een toename van 80,5% op LinkedIn en 10,1% op Twitter (Rapport jaarevaluatie Junction).

  - Voor de binnenstad is samen met Binnenstadsmanagement Leeuwarden verder gewerkt om de muurschildering van de stamboom van Maria Louise permanent te realiseren bij het Oldehoofsterkerkhof. Ook is er gewerkt aan de projectenvoorbereiding van de gezamenlijke Agenda Binnenstad, zoals bijvoorbeeld: de realisatie van bewegwijzering binnenstad, de diverse bijdragen aan plantenbakken aan bruggen, de website binnenstadsplatform, koop lokaal en beestreet Oosterstraten. Er is subsidie verleend aan het Fries Museum voor een 4-jarig plan voor grote tentoonstellingen met extra bestedingen en overnachtingen in de stad. We hebben extern advies gevraagd voor logiesbeleid en hotelbeleid. Er is een start gemaakt met de uitvoering van de Motie Binnenstad voor een nieuwe integrale agenda Binnenstad. De dynamiek bij ondernemers werd natuurlijk ernstig gehinderd door COVID-19 maatregelen en vele winkeliers en horecaondernemers hebben het heel moeilijk gehad in 2020 en nog steeds. Wij zijn veel in contact geweest met ondernemers voor terrassen, pontons, niet doorgaan van evenementen, uitstallingen in openbare ruimte, etc. Een deel van het budget blijft gereserveerd om uitgestelde projecten naar 2021 te financieren en om de motie binnenstad uit te kunnen voeren.

  - Ook in 2020 is er integraal samengewerkt met team Werk en zijn kansen voor het uitkeringsbestand benut. We hebben wekelijks actief vacatures van ondernemers gedeeld in ons netwerk of verbinding met sollicitanten tot stand gebracht. In totaal hebben we gezamenlijk ongeveer 60 vacatures ingevuld. Dit is o.a. geweest bij de volgende bedrijven: Cendris, VodafoneZiggo, CJIB en FBTO (KCC). Goedhart/Borgesius, Nielsen Massey en Van der Kloet (Food/productie), Terras Wilhelminaplein, Wasgoed.com, Huhtamaki en KoffieMatters.

- ***Stimuleren innovatie en duurzaamheid***
  - We hebben middels het Innovatiefonds 10 projecten ondersteund met een gemeentelijke bijdrage van € 250.000. Dit is gelijk aan het totale budget voor het Innovatiefonds. De

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

subsidies hebben een totale investering van € 1,2 mln en minimaal 30 directe arbeidsplaatsen uitgelokt. Daarnaast is de verwachting dat deze investeringen circa 90 toekomstige arbeidsplaatsen op zullen leveren.

- We zijn een inhoudelijke samenwerking gestart met de WUR en de Provincie op het gebied van Agro Food en duurzame landbouw en we stimuleren de samenwerking op de Media en Innovatiecampus.

- We zoeken in Europees verband actief naar middelen, kennis en partners om innovatie en duurzaamheid in Leeuwarden te versterken. Zo is Leeuwarden in 2020, ter ondersteuning van de Friese Living Lab Agenda, toegelaten tot het Europees netwerk ENoLL. We hebben in samenwerking met de NG4 en de drie Noordelijke provincies succesvol gelobbyd voor Europese fondsen (JTF-fonds) die ingezet zullen worden voor een inclusieve energietransitie. Het onderzoeksrapport dat op verzoek van de NG4 (Assen, Emmen, Groningen en Leeuwarden) door het JRC is opgeleverd lag aan de basis van die lobby. Daarnaast hebben we in 2020 een succesvolle Europese subsidieaanvraag (als leadpartner) gedaan rondom het stimuleren en uitbreiden van publiek circulair inkopen. Daarnaast heeft Leeuwarden in 2020 meegedaan aan de wedstrijd om *European Capital of Innovation* te worden, waarmee dankzij de behaalde finaleplaats Leeuwarden internationaal een sterker innovatieprofiel heeft opgebouwd. Tenslotte ondersteunen wij sinds dit jaar Friese ondernemers, onderwijsinstellingen en overheden om hun weg in Europese projectaanvragen te vinden via het programma Europe Ready Fryslân, dat in samenwerking met de gemeente Súdwest-Fryslân, provincie Fryslân en Learning Hub Friesland is opgezet.

- ***Bevorderen doorontwikkeling campussen***
  - Het doel van 2.000 arbeidsplaatsen in de watertechnologie in Fryslân in 2020 is behaald, zo staat beschreven in de WaterCampus Monitor. Bij continuering van het beleid zal volgens de WaterCampus het aantal banen blijven stijgen.

  - Uit de evaluatie van Buck Consultants blijkt onder andere dat Wetsus als onderzoeksinstituut hoog gewaardeerd wordt. Vanuit economisch oogpunt is ook naar Wetsus gekeken. Zo heeft Wetsus bijgedragen aan 88 patenten, waarvan 41 zijn overgedragen aan bedrijven. Tussen 2005-2019 zijn 36 bedrijven vanuit Wetsus gestart. De directe en indirecte werkgelegenheid van Wetsus is 230-300 fte. Wetsus draagt bij aan de kenniseconomie en is internationaal georiënteerd en gerespecteerd. Daarnaast draagt Wetsus bij aan een toegenomen aantrekkelijkheid van de regio voor academici. Dit vergroot de kans dat academici in de Friese regio willen werken en wonen.

  - We hebben gezamenlijk met Wetsus gewerkt aan de vervolgfinanciering en het beschikbare budget van € 500.000 als subsidie verstrekt. Vanuit de nationale overheid en de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) is hierbij de financiering van Wetsus voor de jaren 2021 en 2022 gewaarborgd (€ 14,6 mln jaarlijks).

  - We hebben *launching customer*-projecten opgepakt en ondersteund (o.a. vervolg Hydraloop voor decentrale waterzuivering in Blitsaerd, toepassing van terugwinning nutriënten op de RWZI (Susphos) en plaatsing van innovatieve regenwateropslag op de WaterCampus en bij woningbouw (Rainblocks).

  - We faciliteren FB Oranjewoud bij de ontwikkeling van de Media en InnovatieCampus op de NDC-locatie in Leeuwarden. Onderdeel van de plannen is ook het bieden van huisvestingsruimte voor de verdere doorontwikkeling van watertechnologie-bedrijven.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

- Het WaterCampus actieplan voor de periode 2021-2023 is uitgewerkt en beschrijft de acties die de komende jaren opgepakt gaan worden. Voor de uitvoering is de financiering geregeld.

- Samen met gemeente Súdwest-Fryslân, Provincie Fryslân en het IPF werken we een aan het verstevigen van de positie van Fryslân op het gebied van Agrofood. Agrofood in Noord-Nederland staat voor grote strategische uitdagingen die voortkomen uit economische, maatschappelijke en duurzame transities. In Fryslân lopen er allerlei projecten om aan deze uitdagingen gehoor te geven, maar de samenhang ontbreekt nog. Hiertoe hebben alle partijen gezamenlijk een opdracht geschreven voor een kwartiermaker agro-food. Deze persoon zal in 2021 de agro-food sector in Fryslân in kaart brengen en identificeren welke projecten en initiatieven er nu lopen. De kwartiermaker zal vervolgens op zoek gaan naar welke producten/soorten/systemen de meeste toegevoegde waarde brengen voor de Friese economie en waar we echt onderscheidend in zijn. Hier willen we vervolgens meer op in zetten met onze projecten.

- ***Regionaal economische samenwerking***
  - We hebben actief deelgenomen in verschillende samenwerkingsverbanden samen met andere overheden en vertegenwoordigende organisaties van bedrijfsleven en onderwijs. We zijn lid van SNN, NG4 (samenwerking tussen de gemeenten Leeuwarden, Groningen, Assen en Emmen), de *Economic Board* Noord Nederland, de F4 (met de gemeenten Leeuwarden, Heerenveen, Smallingerland en Súdwest-Fryslân is door het externe bureau Buck een economisch samenwerkingsprogramma opgesteld), het Innovatie Pact Fryslân, de Vereniging Circulair Friesland en *Eurocities*. Bijna de volledige budgetten hiervoor zijn benut, behalve een klein deel voor de F4 samenwerking die is overgeheveld naar 2021 ten behoeve van de uitgestelde uitvoering van projecten. Verder ondersteunen we de WTC-coöperatie voor handelsbevordering. Ook spelen we een actieve rol in het Platform Zakelijke Dienstverlening, *Water Alliance*, WaterCampus Leeuwarden, *Bakery Sweets Center* en *TopDutch*.

2. Dynamiek van Leeuwarden blijvend versterken

- ***Succesvolle events en positieve profilering Leeuwarden met Agenda 2028***

Ondanks COVID-19 zijn wij blijven werken aan een rijke evenementenagenda die op cultureel en economisch vlak interessant is, voor zowel toerist als inwoner. Deze kon helaas niet tot uitvoer worden gebracht in 2020, veel evenementen zijn verplaatst naar 2021 inclusief de financiële reserveringen daarvoor voor het volledige budget. Intern wordt goed samengewerkt door afdelingen EZ/toerisme en Cultuur. Ook hebben we dit jaar weer samengewerkt met (culturele) ondernemers, het Leeuwarder Ondernemersfonds, de provincie Fryslân en internationale netwerken, zoals *Eurocities*, en met andere gemeenten in het Noorden.

Een deel van het budget voor 2020 (€ 50.000 voor *Blockbusters* LF2028) is gereserveerd als bijdrage aan de LF2028 Triënnale in 2022. Het nieuwe evenementenbeleid is opgesteld en besproken met de raad. Dit geeft onszelf en anderen duidelijkheid over de koers, datgene waar Leeuwarden voor staat op het gebied van evenementen. Er kan een beperkt aantal grotere evenementen worden geacquireerd en er worden tentoonstellingen in musea ondersteund, die het culturele en economische klimaat in de stad versterken met de *Blockbusters*. Zo vinden in 2021 (als COVID-19 het toelaat) de evenementen Roze Zaterdag en WK Frisbee in Leeuwarden plaats en steunen we het Fries Museum bij grote *Blockbusters* de komende jaren. Maar ook een groot internationaal straattheater zal in 2021 naar Leeuwarden komen. Dat zou in september 2020 al naar Leeuwarden komen, maar door COVID-19 moest dit worden uitgesteld.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

De dienstverlening, facilitering en projecten zijn door COVID-19 in een ander daglicht komen te staan. Minder bezoek c.q. bezoek wordt anders. Ondanks dat de zomer van 2020 tot een van de betere toeristische zomers van de afgelopen jaren behoorde, was dit bij lange na niet genoeg om het dramatische voor- en najaar te compenseren, aldus de branche. Er is dan ook veel contact met zowel de toeristische branche geweest over hoe Leeuwarden straks weer snel haar toeristische klimaat op peil krijgt. Voorwaarde voor de komst van bezoekers is dat er iets leuks te doen is (zelfstandig of georganiseerd in kleinere groepen). Bezoek aan de stad levert een grote bijdrage aan de omzet van onze detailhandel. Qua doelgroepen misten zij het afgelopen jaar zowel toeristen als studenten en werkenden in de binnenstad.

Er was en blijft behoefte aan doorontwikkeling van evenementen en *Blockbusters* vanuit diverse sectoren, bijvoorbeeld de hotelsector. Er is gekeken wat mogelijk is, bijvoorbeeld meerdere kleinere optredens, festivals van meer weken in plaats van 1 kort evenement waar veel bezoekers op dienen te komen. Veel vragen van organisatoren over mogelijkheden, maar ook de toeristische sectoren vragen om evenementen om de bezoekersstroom op gang te houden. Helemaal na een jaar als 2020 is die wens zeer groot aanwezig.

- ***Toeristisch product versterken met marketing en toerisme***

Ook zijn wij bezig gebleven met het versterken van het toeristische product. Wij hebben samen met de toeristische branche de Visie Bezoek Leeuwarden opgesteld en besproken met de raad. Deze is op 27 januari 2021 vastgesteld. De Visie beschrijft het doel en de acties voor de komende jaren voor de marketing, evenementen, gastvrije ontvangst en verblijf en verbetering van het (fysieke) toeristische product, net als de inzet hierop vanuit de opbrengst toeristenbelasting. Het grootste deel van de budgetten hiervoor is ingezet, verplicht of gereserveerd voor 2021 vanwege lagere opbrengsten uit toeristenbelasting door Covid-19.
De gastvrijheid moet blijvend op niveau gehouden worden nu de VVV heeft besloten haar activiteiten te beëindigen. Daarvoor zijn we gestart met planvorming voor een nieuwe organisatievorm voor de toeristische informatie, waarbij met ondernemers een verbindende rol in de regio wordt gepakt, samen met de provincie Fryslân. Wij ondersteunen marktpartijen, zoals hotels, die zakelijke congressen en toeristische touroperators acquireren (Friesland *Convention* Partners) waar het gaat om meerdaags bezoek die hebben gewerkt aan verdergaande professionalisering en schaalvergroting met nieuw budget van de provincie Fryslân. We faciliteren ondernemers bij productontwikkeling, zoals arrangementen en het zelf maken van basisproducten, zoals kaarten en folders.
De citymarketing is doorgegaan op de flow van 2019 en het volledige budget is benut. Het creëren van blijvende (vooral meer digitale) aandacht is daarbij noodzakelijk gebleken, ook op nationaal en internationaal niveau. Helemaal in deze tijd van COVID-19. In oktober heeft een internationale filmproductie twee dagen een short movie opgenomen in Leeuwarden. Deze film zal niet alleen in Nederland vertoond worden, maar ook in Cannes.
Samen met Gastvrij Grou is er gezorgd voor een goede toeristische profilering van Grou en de Alde Feanen. Samen met o.a. Merk Fryslân en LF2028 hebben we verder gewerkt aan een goede positie van Leeuwarden in het vermarkten van Fryslân en voor de regio georiënteerde activiteiten als persreizen, beursbezoek en het opbouwen van een database. We ondersteunden in 2020 de promotie van grote evenementen en *Blockbusters*, zowel online en offline (print) in de regio en nationaal.

- ***Voorinvesteringen strategische locaties***

In 2020 is gewerkt aan voorbereiding BO MIRT afspraken over het spoortracé en decentralisatie van de regionale spoordiensten. Ook in relatie tot een eventueel Spooraquaduct en een verdiepte ligging van het spoor. Ook is gewerkt aan de stedenbouwkundige uitgangspunten en een gebiedsvisie voor het Spoordok gebied. De gebiedsontwikkeling van het NDC terrein heeft geresulteerd in een intentieovereenkomst met FB Oranjewoud.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

3. Goede basisinfrastructuur voor sportbeoefening waarborgen

- ***Verlagen binnensporttarieven***

De nieuwe kostprijs georiënteerde tarievenstructuur is op 10 september 2019 door het college vastgesteld en is sinds 1 januari 2020 van kracht. De nieuwe tarieven zijn gebaseerd op de kostprijs van de verschillende faciliteiten. Als gevolg van de invoering van het nieuwe tariefstelsel zijn de binnensporttarieven voor de gebruikers met gemiddeld 14% gedaald. De tarieven voor de buitensport zijn door het nieuwe tariefstelsel met gemiddeld 5% gestegen, waarbij per gebruiker grote verschillen zijn ontstaan. Voor verenigingen met relatief veel leden en relatief goedkope voorzieningen is het beeld procentueel gunstig (zelfs verlaging van het tarief), terwijl kleine verenigingen met relatief dure voorzieningen procentueel veel ongunstiger uitpakken. Voor de gebruikers die geconfronteerd worden met forse verhogingen is een overgangsregeling van toepassing, waarbij de verenigingen in 3 tot 5 jaar naar het nieuwe tarief kunnen “toegroeien”.

- ***Herijking accommodatiebeleid***

In mei 2020 heeft het Mulier Instituut een nieuwe prognose opgeleverd voor vraag en aanbod van sportvoorzieningen tot 2035. In die prognose is ook de uitbreidingen van de gemeente als gevolg van de herindelingen meegenomen. Mede op basis van dit nieuwe rapport zal in de tweede helft van 2021 een nieuwe visie op de sportvoorzieningenbehoefte voor Leeuwarden met een voorzieningenplanning worden opgesteld en ter besluitvorming worden aangeboden.

Wat heeft het gekost?

Tabel 15 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	45.942	54.894	45.606	9.287
Baten	31.139	40.088	37.965	-2.124
Saldo van baten en lasten	**-14.803**	**-14.805**	**-7.642**	**7.164**
Toevoegingen aan reserves	86	5.632	12.655	-7.023
Onttrekkingen aan reserves	896	2.002	2.027	25
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**810**	**-3.630**	**-10.628**	**-6.997**
Resultaat	**-13.994**	**-18.436**	**-18.270**	**166**

Tabel 16 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG003 - Economie en toerisme	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP005 - Economisch beleid	3.694	1.301	3.985	2.267	-291	965	674
R2BLP061 - Vastgoedbeheer	15.814	7.816	17.702	9.194	-1.889	1.378	-511
R2BLP062 - Grondzaken	32.239	32.378	27.769	27.923	4.469	-4.455	14
R2BLP066 - Toerisme	2.321	595	2.352	608	-30	13	-17
R2BLP068 - Sportvoorzieningen	6.458	0	6.453	0	6	0	6
Totaal	**60.526**	**42.090**	**58.261**	**39.991**	**2.265**	**-2.098**	**166**

BLP005 Economisch beleid (voordeel € 674.000)

Het resultaat binnen het product Economisch beleid bestaat volledig uit de verkoop van de glasvezelring. Deze incidentele verkoopopbrengst bedroeg € 675.000. De overige afwijking op de baten en de lasten bestaan uit mutaties in de reserve budgetoverheveling. Van de onderstaande onderdelen zijn de door diverse oorzaken niet bestede budgetten in 2020 toegevoegd aan de reserve budgetoverheveling:

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Stimulering en acquisitie: € 128.000 voor het stimuleringsfonds werkgelegenheid en bovenregionale samenwerking;
Marketing vrije tijd: € 286.000 voor de aantrekkingskracht van de culturele hoofdstad vast te houden (*legacy*) door een goed en professioneel aanbod van cultuur en evenementen te blijven garanderen, inclusief een vitale binnenstad;
Watertechnologie en innovatie: € 770.000 voor het versterken van de economische structuur en het ondersteunen, middels cofinanciering aan kennisinstellingen en bedrijven met innovatieve projecten, waaronder Wetsus en WaterCampus.

BLP061 Vastgoedbeheer (nadeel € 511.000)
In 2020 zijn twee panden aan de Avondsterweg en de Bierkade verkocht. Dit zorgt voor een afwijking op de lasten in verband met het afboeken van de boekwaarde en op de baten als gevolg van de gerealiseerde verkoopopbrengst van € 1,3 mln.
Op basis van een convenant uit 2006 met een woningbouwvereniging is overeengekomen om € 5.700 per huurwoning uit te keren in het kader van herstructurering in de voormalige gemeente Boarnsterhim. Deze was niet meer in de begroting opgenomen. Dit leidt tot een nadeel van € 524.000.

De geraamde subsidie voor de WTC-Stadionontwikkeling is door het terugtrekken van de vorige ontwikkelaar op nihil vastgesteld. Het hiervoor beschikbare bedrag van € 4,5 mln op dit product is gestort in de voorwaardelijke reserve budgetoverheveling. Momenteel wordt door een nieuwe projectontwikkelaar onderzocht of het project alsnog doorgang kan vinden. Om die reden wordt dan ook voorgesteld om dit bedrag beschikbaar te houden als bijdrage aan deze ontwikkeling en toe te voegen aan de betreffende reserve.

BLP062 Grondzaken (voordeel € 14.000)
Voor toelichting op beleidsproduct grondzaken wordt verwezen naar paragraaf 2.2.7 Grondbeleid.

Toelichting investeringen

Tabel 17 **Bedragen x € 1.000**

R2PRG003 - Economie en toerisme		Krediet	Realisatie ult. 2020	Rest krediet	Afsluiten Ja/Nee
INV391814	Vervanging plafond	197	188	9	Ja
INV391816	Was/kleedgebouw Pallas	456	375	81	Nee
INV391819	Infrastructuur sportgebied	550	508	42	Nee
INV391902	Harmonie koeling zaal 1 en 2	189	185	4	Ja
INV391909	Installatietechniek Blauwe Golf	113	67	46	Nee
INV391911	Vervanging kunstgras Meinga	406	401	5	Nee
INV391912	Vervanging kunstgras Zwaluwen	440	413	27	Nee
INV391915	Instandh. Bouwk. Blauwe Golf	118	114	4	Ja
INV391922	Verbeterpunten Neushoorn	207	189	18	Nee
INV391924	Verduurzaming J.W Vissserwei 10	900	803	97	Nee
INV391925	Cornelis Trooststraat 48 grond	360	360	0	Ja
INV391926	Cornelis Trooststraat 48 restwaarde	245	245	0	Ja
INV391927	Cornelis Trooststraat 48	820	602	218	Nee
INV391930	Gronden Grote Wielen	245	241	4	Ja
INV392005	Installatietechniek Blauwe Golf	161	18	143	Nee
INV392008	Vervanging kunstgras Pallas	174	144	30	Nee

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

R2PRG003 - Economie en toerisme		Krediet	Realisatie ult. 2020	Rest krediet	Afsluiten Ja/Nee
INV392010	Vervanging kunstgras It Gryn	354	292	62	Nee
INV392014	Tribunes Kalverdijkje	135	108	27	Nee
INV392016	Verbouwing De Skalm	2.010	42	1.968	Nee
	Totaal	**8.079**	**5.295**	**2.784**	

In 2020 is verder geïnvesteerd in de creatieve broedplaats aan de Cornelis Trooststraat. Hierin zijn tal van kunstzinnige partijen gehuisvest. Ook zijn er verduurzamingsmaatregelen aan de J.W. Visserwei ter hoogte van € 0,8 mln getroffen.
Op het sportpark Nylân en It Gryn in Stiens is voor € 0,5 mln geïnvesteerd in nieuwe kunstgrasvelden. Voor investeringen in de sportaccommodaties, waaronder de zwembaden, is € 0,6 mln uitgegeven. In 2020 zijn de panden aan de Avondsterweg en de Bierkade verkocht als ook de glasvezelring.

Betrokken verbonden partijen

- B.V. SPORT
- Marrekrite

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma Wonen en milieu

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

1. Verbeteren en verduurzamen bestaande woningvoorraad

- ***Sterke sociale huursector***

In 2020 is met inbreng van corporaties, huurdersorganisaties, zorgpartijen en vertegenwoordigers van dorpen en wijken de nieuwe volkshuisvestingsvisie 2021 *Leeuwarden: ongedeeld en vitaal!* opgesteld (raad 17 februari 2021). Hiermee is er vanaf 2021 een actueel en integraal beleidskader voor de volkshuisvesting, die ook stevig verknoopt is met de opgaven uit het sociaal domein. De nieuwe volkshuisvestingsvisie is mede de basis voor de nieuwe aanpak stedelijke vernieuwing en het op te stellen beleidskader wonen voor de dorpen.

Bruto productie in 2020: 712 woningen

De bruto woningbouwproductie in 2020 is uitgekomen op 712 woningen. In de begroting is uitgegaan van 700. Er zijn 245 woningen onttrokken aan de voorraad, met name als gevolg van herstructurering (Oud-oost). Daarmee komt de netto woningbouwproductie in 2020 uit op zo'n 467 woningen.
Er is een goede verhouding tussen binnenstedelijk, uitleg en woningbouw in de dorpen. Dit ligt in de lijn met voorgaande jaren. Er blijft in de gemeente Leeuwarden druk op de woningmarkt, waarbij het mogelijk blijft om kwaliteit toe te voegen aan de bestaande woningvoorraad.

- ***Duurzaam versterken erfgoed***

Erfgoedagenda van de toekomst vastgesteld

In 2020 is de Erfgoedagenda van de toekomst vastgesteld (raad 16 september 2020). Deze visie met een uitvoeringsagenda is tot stand gekomen na een gezamenlijk traject met burgers-inwoners, belangengroepen en studenten. Zij hebben waardevolle input geleverd. Ook hebben studenten van NHL Stenden Hogeschool hun visie op erfgoed uitgebeeld.

Eerste inventarisatie voor Kerkenvisie gemaakt met vervolgproces in 2021

De uitvoeringsagenda voorziet onder meer in het maken van een Kerkenvisie. We hebben in 2020 van het Rijk hiervoor budget ontvangen. Een eerste inventarisatie van de kerken in de gemeente is afgerond. Het opstellen van de visie is een proces dat we samen gaan doen met de vele betrokkenen en belanghebbenden. Dit is vanwege COVID-19 en het vertrek van de betrokken ambtenaar uitgesteld naar medio 2021.

Groslijsten gemeentelijke monumentenlijst in 2020 afgerond, verder vervolgonderzoek in 2021

Voor de uitbreiding van de gemeentelijke monumentenlijst zijn in 2020 de groslijsten op het grondgebied van voorheen Boarnsterhim, Littenseradiel en Leeuwarderadeel afgerond. De groslijsten zijn de 'ruwe' adressenlijsten met voorlopig geselecteerde objecten (en typeringen, dateringen en selectiecriteria). Deze lijsten vormen de basis voor het vervolgonderzoek. Ook dit staat *on-hold* vanwege COVID-19, doordat overleggen in en met dorpen lastig te organiseren zijn, laat staan dat in te schakelen bureaus onderzoek op locatie inclusief interieur en archiefonderzoek kunnen doen naar elk van de geselecteerde onroerende zaken.

Erfgoedinformatie verder digitaal toegankelijk gemaakt

In 2020 zijn stappen gezet voor het digitaal toegankelijk maken van erfgoedinformatie (monumenten, cultuurlandschap en archeologie). Het ontsluiten van die informatie is wettelijk verplicht (Wet kenbaarheid publiekrechtelijke beperkingen (Wkpb) en Omgevingswet) én draagt bij tot soepeler verloop van ruimtelijke planprocessen. Het kan ook het draagvlak vergroten voor (het belang van) erfgoed in die planprocessen:

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

- Voor de hele gemeente Leeuwarden zijn de archeologische waarden en verwachtingen aan een nader onderzoek onderworpen. De bevindingen zijn vertaald in een facet-bestemmingsplan archeologie (Partiële herziening archeologie) dat op 11 november 2020 is vastgesteld door de gemeenteraad. Met die digitale kaart zijn alle archeologische waarden en verwachtingen op een uniforme manier vastgelegd voor het gemeentelijke grondgebied.
- Het cultuurhistorisch landschap van het buitengebied Leeuwarden Zuid is in kaart gebracht om toe te kunnen voegen aan het Pre omgevingsplan.
- Alle Rijksmonumenten die door herindelingen nu op Leeuwarder grondgebied staan, zijn in het Geografisch Informatiesysteem (GIS) voorzien van een digitale contour rond het object. De Rijksmonumenten op het 'oude' grondgebied van Leeuwarden hadden al zo'n digitale contour. Het gebruik ervan sluit aan op de wijze waarop de gemeente na de inwerkingtreding van de Omgevingswet informatie zal ontsluiten. Zodra de nieuwe GIS-applicatie is geïmplementeerd, zijn de monumenten ook via de website te zien op de Monumenten-Informatiekaart Leeuwarden.

Er is gewerkt aan de transformatie en restauratie van veel monumentale panden. Onder meer de verbouwing tot woningen van de oude Fries Museum-panden aan de Turfmarkt en de herbestemming van gemeentelijk monument Zaailand 92-94 tot hotel-restaurant-bierbrouwerij zijn het noemen waard.

Archeologische vondst Camminghaburg
In november 2020 heeft aan de Schoppershofstraat archeologisch onderzoek plaats gevonden. Op de locatie zijn sporen gevonden die behoren bij het complex van de Camminghaburg. Tijdens de opgraving zijn veel vondsten gedaan die wijzen op de luxe leefwijze van de Cammingha's in de 16de eeuw. In de komende tijd zullen de vondsten worden geanalyseerd en gerapporteerd.

2. Ruimte voor starters en nieuwe dynamiek
Dit jaar zijn zowel bij een binnenstedelijke herontwikkeling (oude school aan de Brandemeer) als in de uitleg (noordzijde van de Klamp) d.m.v. een prijsvraag bijzondere woonconcepten voor starters en mensen die op een bijzondere manier (samen) willen wonen/leven opgepakt. Uitvoering van de winnende concepten zal in 2021-2022 plaatsvinden. Ook in Middelsee krijgen starters op de woningmarkt bijzondere aandacht door het toevoegen van betaalbare nieuwbouwwoningen op een prachtige locatie (o.a. project WoonSpods058).

3. Versterken leefbaarheid en veerkracht van kwetsbare wijken

Uitvoering wijkactieplannen gecontinueerd
Met het beschikbaar stellen van het budget en het vaststellen van de Wijkactieplannen van de 6 aandachtswijken (raad 18 september 2019), is de wijkaanpak tot en met 2022 gecontinueerd en is de wijkaanpak op dat moment ook formeel gestart voor de periode tot en met 2022. Het gaat hierbij om de 3 wijken van Oud-Oost (Oldegalileën-Bloemenbuurt, Tjerk Hiddes-Cambuursterhoek en de Vlietzone), Heechterp-Schieringen, het Valeriuskwartier en de Schepenbuurt.
De wijkaanpak moet hierbij vooral gezien worden als een plus op de reguliere inzet van de gemeente in de wijken en dorpen. Een integrale aanpak (gemeente breed) is hierbij het uitgangspunt.

Netwerkcentrum gefungeerd als motor voor de wijkaanpak
Vanwege de COVID-19-beperkingen – en de sluiting van de meeste wijkgebouwen – heeft het opstarten en uitvoeren van nieuwe projecten wel wat hinder ondervonden. Toch is het niet stil gevallen. Zo bleef het Netwerkcentrum zoveel mogelijk open en is het aantal activiteiten en

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

projecten vanuit het Netwerk-centrum zeker op peil gebleven. Het Netwerkcentrum was daarmee de motor voor de wijkaanpak in veel van de wijkaanpak-wijken.

Uitvoering herstructurering Heechterp
In Heechterp is gezamenlijk met Elkien en met input van bewoners de toekomstvisie Heechterp gemaakt, die als “kompas” gaat dienen voor de vernieuwing van de wijk. Er is in het najaar gestart met het opstellen van een ‘masterplan’. Dit is een stedenbouwkundig ontwerp op schetsniveau waarin de uitgangspunten zijn uitgewerkt, die in de visie zijn vastgesteld. In het proces tot het komen van het masterplan is de inbreng van de bewoners centraal gesteld. Ze praten volop mee, er zijn steeds nieuwe manieren gevonden om dit te blijven doen ondanks COVID-19, waardoor er vaker in kleine één op één gesprekjes heel veel is opgehaald. Het masterplan zal aan het einde van het eerste kwartaal 2021 vastgesteld worden door de stuurgroep en aansluitend ter vaststelling worden aangeboden aan de gemeenteraad.

4. Duurzame consumptie en afvalloze samenleving
In 2020 is in nauw overleg en met input van verschillende partijen, waaronder inwoners en gemeenteraad, een uitvoeringsplan opgesteld en vastgesteld door de gemeenteraad op 2 december 2020. Belangrijkste onderdeel van dit plan is de invoering van Goed Scheiden Loont per 2022. Hierbij wordt de afvalstoffenheffing gekoppeld aan de mate van afvalscheiding. Hoe minder restafval wordt aangeboden, hoe lager de heffing. Er wordt rekening gehouden met diverse doelgroepen waaronder minima, hoogbouw en inwoners met onvermijdbaar (medisch) afval. Door Goed Scheiden Loont te introduceren, verwachten we minder afval te hoeven verbranden en kunnen we meer grondstoffen recyclen/hergebruiken. Naast de milieuwinst heeft een besparing op het restafval een gunstig effect op de afvalstoffenheffing.

5. Verbeteren bodemkwaliteit

- ***Uitvoering Bodemconvenant***

Het jaar 2020 was het laatste jaar van het Bodemconvenant 2016-2020. Net als in de voorgaande jaren is het convenant een richtlijn geweest voor het verbeteren van de bodemkwaliteit. De aanpak van locaties met risico’s voor mens en/of milieu (“spoedlocaties”) en het beperken en zo mogelijk afbouwen van langlopende maatregelen na afronden van een bodemsaneringsproject (“nazorg”) waren twee hoofdonderdelen van dit convenant.
De inspanningsverplichting volgend uit dit convenant is door Leeuwarden goed uitgevoerd. Het aantal locaties dat nog actief aandacht nodig heeft vanuit het oogpunt van bodemkwaliteit is in 2020 verder afgenomen. Er is één “spoedlocatie” waar nog geen maatregelen zijn getroffen, dit betreft de locatie Snekertrekweg 41-43A. Vanuit de doelstellingen van het Bodemconvenant lijkt dit onwenselijk. Echter de eigenaar heeft op basis van een eerder genomen besluit vrijstelling van bodemsanering tot het einde van 2021, waardoor de wettelijke mogelijkheden om een eerdere sanering af te dwingen ontbreken. In 2021 wordt de eigenaar gewezen op de saneringsplicht.

Bodeminformatieniveau op gelijk niveau gebracht in hele gemeente
In 2020 is het archiefonderzoek en de beoordeling van bodemverontreinigingen in de voormalige gemeenten Leeuwarderadeel en Littenseradiel afgerond. Het bodeminformatieniveau is hierdoor in de gehele gemeente weer op gelijk niveau en de gegevens zijn volledig opgenomen in het bodeminformatiesysteem. Er zijn geen bijzonderheden aangetroffen.

Loodinventarisatie uitgevoerd met als resultaat locatie-overzicht voor verder bodemonderzoek
Lood in de bodem blijft een terugkerend item, zo ook in 2020. In aansluiting op landelijke aanscherping van normen en nieuwe inzichten is als vervolg op de eerdere inventarisaties uit 2005 en 2009 in 2020 binnen de gemeente een uitgebreide inventarisatie gemaakt naar aanwezigheid van

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

lood in terpen en terpresten en kinderspeelplaatsen. Dit heeft geresulteerd in een overzicht van locaties waar het verstandig is om bodemonderzoek uit te gaan voeren, omdat door de aangescherpte normen en nieuwe inzichten mogelijk sprake kan zijn van problematisch hoge loodgehalten.

Nieuwe Bodembeheernota vastgesteld en afgestemd op landelijke regelgeving
In 2020 was ook PFAS actueel. Landelijke regelgeving rond PFAS maakte dat hergebruik van grond sterk beperkt werd. Uit een over heel Fryslân uitgevoerd onderzoek blijkt dat in Leeuwarden slechts op zeer beperkte schaal sprake is van verhoogde PFAS-waarden in de bodem. Met de vaststelling van een nieuwe bodembeheernota zijn voor onze gemeente de beperkingen voor grondverzet als gevolg van de landelijke regelgeving opgelost.

Uitvoering digitalisering bodemdossiers
De digitalisering van de bodemdossiers is in uitvoering en heeft tot doel het beschikbaar stellen van bodeminformatie via internet voor derden. Bij aanvang was al voorzien dat de uitvoering doorloopt tot na 2020. Inmiddels is een aanzienlijk deel van de dossiers nagelopen en zijn rapporten en besluiten gescand en beschikbaar via internet. Onverwacht bijkomend voordeel is dat hiermee ook het thuiswerken wordt vereenvoudigd.

De grondhergebruiksite www.zichtopgrond.nl is verder geoptimaliseerd en wordt intussen ook door buurgemeenten gebruikt.

- ***Koppeling met andere beleidsterreinen***

Het beleidsterrein bodem is verder verbreed en verbonden met andere beleidsterreinen, deze verbreding is ook een onderdeel van het Bodemconvenant. De verbinding van het bodemdossier met de provinciale Veenweidevisie en het kansrijke gebied Grouster Leechlân is stevig. Hier ligt ook een directe koppeling met water, versterken van biodiversiteit, natuurwaarden, natuurinclusieve(re) landbouw en voedsel.
Ook levert het bodemcluster een bijdrage aan de ondergrond en energie door het volgen van ontwikkelingen op het gebied van gaswinning en geothermie en advisering in het kader van de Mijnbouwwet. In 2020 is via een briefwisseling met het ministerie van EZK-invulling gegeven aan de motie “Extra controles op gedateerde gaswinningsinstallaties”, de resultaten hiervan worden in het eerste kwartaal van 2021 met de raad gedeeld. Ook is geadviseerd over het “Winningsplan Tietjerk” en de geothermiebron voor het warmtenet Leeuwarden op het industrieterrein De Zwette en heeft het ministerie van EZK-contact met de gemeente gezocht in verband met het mogelijk heropstarten van gaswinning nabij Grou en Raerd.

6. Handhaving omgevingsrecht, bouw- en milieutoezicht

Toezicht en handhaving Wabo in 2020
Vanwege de COVID-19 hebben we niet al het geplande reguliere toezicht kunnen uitvoeren, doordat we rekening moesten houden met de COVID-19-maatregelen en het effect hiervan op bepaalde doelgroepen, zoals horecabedrijven en de evenementenbranche. Door COVID-19 hebben er dit jaar geen evenementen plaatsgevonden. Als gevolg daarvan zijn hieraan minder uren besteed en zijn er geen controles uitgevoerd. De verwachting is dat wanneer de COVID-19-maatregelen worden afgeschaald of opgeheven, en evenementen weer mogelijk zijn, dit net als de voorgaande jaren, een behoorlijke inzet vanuit toezicht en handhaving zal vergen. We hebben gedurende het jaar telkens gekeken of we ons toezicht anders en/of slimmer konden uitvoeren. Zo is het digitaal toezicht breder en sneller uitgerold. De reguliere controles voor o.a. energiebesparingsprojecten, brandveiligheid bij bijvoorbeeld scholen, bouwcontroles, alsook controles bij woonoverlast zijn wel uitgevoerd, zoveel mogelijk in overleg met de bedrijven/ondernemers.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Intensivering toezicht/handhaving Vlietzone
In overeenstemming met het 'Plan van Aanpak Vlietzone' is in 2020 gestart met het intensiveren van toezicht en handhaving in de Vlietzone. Er is een 'Interventieteam Vlietzone' dat zorgt voor een adequate aanpak bij veroorzaakte overlast met inzet van de beschikbare juridische instrumenten, maar ook – indien nodig – door hulpverlening te verstrekken. Een wijkinspecteur (bouw), enkel en alleen belast met de Vlietzone maakt ondermeer onderdeel uit van het interventieteam. Er wordt actief toegezien en waar nodig gehandhaafd op de bestaande wet- en regelgeving ten aanzien van illegale bouw, illegaal gebruik, illegale bewoning, waaronder kamerverhuur en verrommeling. Naast het actief de wijk ingaan, worden meldingen vanuit en over de Vlietzone direct door het interventieteam in behandeling genomen.

Ondanks dat geplande controles in sommige gevallen niet of op een andere manier zijn uitgevoerd, hebben we de inzet in 2020 besteed aan andere taken, zoals het administratief toezicht op inrichtingen, gevelcontroles op industrieterreinen en het behandelen van een meer dan gemiddelde aantal overlastmeldingen en handhavingsverzoeken. Ook hebben twee toezichthouders i.v.m. ziekte een groot aantal uren besteed aan werkzaamheden op het gebied van geluid en het afhandelen van meldingen over geluidsoverlast.

Er zijn in 2020 een aantal langdurige en/of complexe handhavingsvraagstukken geweest. Zo is bij een vuurwerkverkooppunt een last onder dwangsom en een last onder bestuursdwang opgelegd, is er bij een inrichting een dwangsom opgelegd voor het niet voldoen aan de voorschriften die van toepassing zijn op stookinstallaties en zijn er een aantal overlastsituaties geweest waarvoor geluidmetingen zijn uitgevoerd.
Over de inzet van toezicht/handhaving wordt jaarlijks verslag gedaan in het Handhavingsjaarverslag.

Stimulerend toezicht energiebesparing bij bedrijven "van moeten naar willen"
Middel- en grote energieverbruikers zijn verplicht in hun bedrijf energiebesparende maatregelen te treffen als ze binnen vijf jaar terug te verdienen zijn. 420 bedrijven hebben ons de voortgang hiervan gerapporteerd, de zogeheten informatieplicht vanuit de Wet milieubeheer. Alle bedrijven waarvan wij weten dat ze onder de informatieplicht vallen, hebben we een brief gestuurd. De brief bevat een bewustmakende boodschap dat ze naast energie ook direct op hun energierekening besparen. Een totaal aanpak met een groot bereik en verzoek tot actie. De brief is gecombineerd met enkele tientallen bedrijfsbezoeken, vooral in het najaar. De bedrijfsbezoeken hebben uitgewezen dat bedrijven volop bezig zijn met het treffen van de energiebesparende maatregelen, tegelijkertijd valt nog veel te besparen. Inmiddels hebben bedrijven ca. 80% van de verplichte energiebesparende maatregelen getroffen. Naar aanleiding van de brief en/of het bezoek zijn tal van bedrijven geïnformeerd over de besparingsmogelijkheden. Ook zijn nadere afspraken gemaakt over de planning van nog toe te passen maatregelen. Dit noemen we stimulerend toezicht.

Onze toezichthouders maken deel uit van het landelijk kernteam VTH Energiebesparing en hebben een actieve rol op het gebied van toezicht op energiebesparing in het netwerk van de gemeenten en FUMO in Friesland. Ondertussen is de projectvoorbereiding gestart voor toezicht op de EPBD-III richtlijn (energie-efficiëntie van gebouwen en stimuleren van elektrisch vervoer) en de label-C verplichting.

7. Duurzame landbouw bevorderen

- ***Starten, aanjagen en faciliteren natuurinclusief platteland***

<u>Kleiweide</u>
In 2020 heeft de gemeente Leeuwarden samen met de provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân en de gemeenten Fryske Marren en Súdwest Fryslân gebiedsprocessen geïnitieerd en gefaciliteerd, waarna

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

bewoners, ondernemers, agrariërs en natuurorganisaties in het Friese kleiweidegebied plannen hebben gemaakt voor een transitie naar een meer natuurinclusief platteland.

Streefbeelden en actieplannen gemaakt voor 4 deelgebieden met prominente plek voor verduurzaming
De gemeente Leeuwarden heeft in het Kleiweide gebied gebiedsprocessen geïnitieerd door gesprekken te voeren met betrokkenen in het gebied over landschap, biodiversiteit, landbouw, etc. Ook is kennis en expertise ingebracht om de betrokkenen verder te helpen en zijn faciliteiten beschikbaar gesteld. Het resultaat is dat er in vier deelgebieden streefbeelden en bijbehorende actieplannen zijn gemaakt door ANV Greidhoeke, ANV Súdwestkust, Stichting Gouden Land en door Natuurcoöperatie Baarderadeel samen met Kening fan de Greide. De verduurzaming van de landbouw heeft een prominente plek in alle gebiedsprocessen. Landbouw, natuur, maatschappelijke organisaties en overheden realiseren zich dat de ene partij niet zonder de andere kan: het totale netwerk is nodig om in een gemeenschappelijke beweging de transitieopgave te realiseren. De initiatiefnemers in de vier gebieden hebben de ruimte gekregen om langs eigen prioritering en met eigen dynamiek hun activiteiten op te pakken.

Aanvraag middelen regiodeal natuurinclusieve landbouw voorbereid
Streefbeelden en actieplannen zijn de basis voor een aanvraag van middelen uit de regiodeal natuurinclusieve landbouw (NIL). Greidhoeke plus, het interbestuurlijke samenwerkingsverband van provincie, Wetterskip en genoemde gemeenten, zal deze middelen aanvragen en verdelen. De aanvraag voor de regiodeal is in voorbereiding ultimo 2020. In maart 2021 wordt een aanvraag voorgelegd aan de stuurgroep van de regiodeal, waarna naar verwachting in april 2021 de middelen beschikbaar komen voor projecten die in 2021 uitgevoerd gaan worden. Jaarlijks zal Greidhoeke Plus (nieuwe) gebiedsprocessen in het Kleiweidegebied faciliteren en hiervoor middelen genereren, o.a. met de regiodeal NIL. De aanpak van Greidhoeke Plus in het Kleiweidegebied wordt door het ministerie van LNV en de samenwerkende kennisinstituten in het kader van de regiodeal met grote belangstelling gevolgd en gemonitord. Leereffecten zullen in 2021 op grote schaal gedeeld worden.

<u>Veenweide</u>
De aanpak van Veenweidegebieden is gekoppeld aan een nieuw programma met een hogere ambitie en inzet wat betreft aanpak van de Veenweideproblematiek. In november 2020 is het nieuwe ontwerp-Veenweideprogramma 2021-2030 naar buiten gebracht. De gemeente Leeuwarden heeft meegedacht over de inhoud van het programma en haar kennis en expertise daarvoor ingebracht. Op het concept-programma kunnen nu zienswijzen worden ingebracht. De gemeente Leeuwarden heeft haar zienswijze inmiddels ingebracht. Het programma zal naar verwachting in mei 2021 worden vastgesteld. In het concept-programma is de inzet rond kansrijke gebieden bijgesteld. De processen binnen Hegewarren, Idzegea, Grouster Leechlân en Brekkenpolder worden in 2021 voortgezet gericht op het realiseren van de ambities uit het Veenweideprogramma. In de gebiedsprocessen Hegewarren en It Grouster Leechlan zitten wij als gemeente aan tafel met betrokkenen en brengen wij onze kennis- en expertise in. De aanpak De Lege Geaën/Sneekermeer-west, waar de gemeente ook in betrokken was, is op een laag pitje gezet. Op dit moment lijkt er in het gebied onvoldoende energie aanwezig voor een brede integrale aanpak. In het kader van de Regiodeal NIL wordt hier wel ingezet op uitbreiding van het weidevogelareaal.

8. Betere voeding bevorderen

- ***Uitvoering Voedselagenda Leeuwarden***

Door de COVID-19 pandemie is het uitvoeren van activiteiten in 2020 belemmerd, de nadruk lag in 2020 meer op plannen maken. De positieve keerzijde is dat het belang van gezonde voeding en een groene leefomgeving steeds meer onderkend wordt.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Project Eetbare planten uitgevoerd
Vanwege het 200-jarige bestaan van de Prinsentuin als stadspark zijn perken met eetbare groenten en kruiden aangelegd en heeft restaurant De Koperen Tuin deze producten verwerkt in haar menu. Doordat er veel minder omzet in de horeca was, is besloten een deel van de plantvakken niet aan te leggen en de al opgekweekte stekken te doneren aan geïnteresseerde basisscholen. Uiteindelijk is op 15 scholen in de gemeente aandacht besteed aan lokaal, gezond eten en koken.

Subsidie binnengehaald voor Gezonder Oud Oost
In Oud Oost is vanuit de Wijkaanpak (ISV) en in samenwerking met het *Healthy Ageing* Netwerk Noord Nederland (HANNN) gewerkt aan manieren om bewoners in aanraking te brengen met een gezonde leefstijl: het project Gezonder Oud Oost. Een startimpuls-subsidie van € 37.470 is toegekend door ZonMW (de Nederlandse organisatie van gezondheidszorgonderzoek en zorginnovatie). De HANNN is penvoeder en is in de tweede helft van 2020 gestart om een plan van aanpak te maken samen met de mede-indieners en de wijkbewoners om beter inzicht te krijgen in de juiste methode.

Groente & Fruit brigade actief in samenwerking met stadstuin Techum
Vanuit Netwerkcentrum Oud Oost is de 'Groente & Fruit brigade' actief. Dit is een groep jongeren die vrijwillig aan kwetsbare gezinnen in de wijk Oud Oost wekelijks een tas gevuld met groente en fruit brengt. Het fruit en de groente worden geleverd door "Stadstuin Techum". Dit is een zelfoogst tuin in Techum, waar groente, fruit en bloemen worden geteeld op biologische basis. Iedere week verschilt het aanbod; het is maar net wat de tuin te bieden heeft. Op basis van de beschikbare ingrediënten wordt er een recept aan de tas toegevoegd door een vrijwillige chef-kok uit de wijk.

Voorbereidingen Voedsel Verbindt voor Triënnale 2022 gestart
Daarnaast is er gewerkt aan de voorbereidingen van een programma over Voedsel Verbindt voor de Triënnale 2022 van Culturele Hoofdstad. Hiervoor voeren we gesprekken met de gemeente Súdwest Fryslân en de Provincie Fryslân. In de aanloop naar 2022 zou met een aantal lokale partijen komend najaar al een project uitgevoerd worden tijdens Fair Saturday (samen Pannenkoeken bakken) en is samenwerking gezocht met het Project Open deur (Eenzaamheid) van de gemeente. Dit is op een alternatieve kleinschalige manier tot uitvoering gekomen.

Verbinding gelegd tussen culinair toerisme en Voedselagenda met o.a. project Gezond Uit
In de nieuwe visie op gastvrijheid is de verbinding tussen culinair toerisme (Leeuwarden Culinair) en de Voedselagenda. Hoe kunnen we culinair toerisme bevorderen en hoe kunnen we dat verbinden met meer aandacht voor gezonde voeding? Ook is gestart met een project Gezond Uit, een landelijk programma gericht op gezonde voeding bij horeca in dag-attractieparken. Aqua Zoo is één van de attracties die als eerste aan deze campagne mee doet. De lancering is meermaals uitgesteld vanwege de gedwongen sluiting van o.a. deze attractie.

Wat heeft het gekost?

Tabel 18 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	24.507	28.448	26.182	2.267
Baten	22.432	22.551	23.167	616
Saldo van baten en lasten	**-2.075**	**-5.897**	**-3.015**	**2.883**
Toevoegingen aan reserves	110	110	849	-739
Onttrekkingen aan reserves	0	2.693	748	-1.945
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**-110**	**2.583**	**-101**	**-2.684**
Resultaat	**-2.185**	**-3.315**	**-3.116**	**199**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Tabel 19 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG006 - Wonen en milieu	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP003 - Cultuurhistorisch beheer	703	170	550	99	153	-71	82
R2BLP008 - Woningmarktbeleid	844	6	830	6	13	0	13
R2BLP009 - Overige huisvesting	112	177	109	158	3	-19	-16
R2BLP025 - Bouw- en milieutoezicht	99	2	96	1	2	-1	1
R2BLP029 - Omgevingsvergunning (Wabo)	4.135	3.636	4.032	3.721	102	85	187
R2BLP039 - Handhaving omgevingsrecht	1.320	0	1.349	34	-29	34	5
R2BLP043 - Inzameling afval	16.662	18.591	17.374	19.157	-712	566	-146
R2BLP045 - Milieubeleid	3.263	2.102	1.891	739	1.372	-1.363	9
R2BLP046 - Bodem en geluid	1.399	560	795	1	603	-559	44
R2BLP058 - Kwaliteit gebouwde omgeving	24	0	4	0	20	0	20
Totaal	**28.558**	**25.244**	**27.031**	**23.915**	**1.528**	**-1.329**	**199**

BLP003 Cultuurhistorisch beheer (voordeel € 82.000)
Het voordeel wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door de verrekening met het Restauratiefonds. Met de leningen uit het restauratiefonds worden monumenten door eigenaren gerestaureerd. Het restauratiefonds is een “revolving fund” dat wordt uitgevoerd door het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland (SVn), waarbij de aflossingen weer in het fonds worden gestort en er weer nieuwe leningen uitgegeven kunnen worden. Het huidige voordeel betreft een verrekening tussen SVn en de gemeente van de rente en kosten van voorgaande jaren en de mutaties van 2020.

Binnen dit beleidsproduct zijn voor de onderwerpen kerkenvisie (€ 75.000) en gemeentelijke monumentenlijst (€ 140.000) middelen in de reserve budgetoverheveling gestort.

Voor de kerkenvisie hebben we in 2020 budget van het Rijk ontvangen. Een eerste inventarisatie van de kerken in de gemeente is afgerond. Het opstellen van de visie is een proces dat we samen gaan doen met de vele betrokkenen en belanghebbenden.
Voor het in kaart brengen van de gemeentelijke monumenten vanuit de herindelingsgemeenten heeft de raad in 2019 incidenteel € 150.000 beschikbaar gesteld. Een eerste onderzoekslijst is gemaakt en het restant projectbudget van € 140.000 wordt in 2021 ingezet voor inhuur van onderzoekscapaciteit.

BLP029 Omgevingsvergunning (Wabo) (voordeel € 187.000)
Het voordeel op de lasten wordt met name veroorzaakt door een besparing van € 208.000 op de kosten voor personeel. Er zijn minder uren aan afhandeling bouwaanvragen en bouwtoezicht gemaakt. Dit wordt met name veroorzaakt doordat niet de gehele beschikbare capaciteit in de flexibele schil is ingezet.

De overige kosten kennen een nadeel van per saldo € 106.000 welke mede ontstaan doordat we geen archieffunctie hebben en de digitale stukken geprint moeten worden. De kosten van het printen waren niet geraamd. Het digitaliseringsproject, met als effect dat de kosten van het printen met ingang van 2022 voorkomen worden, is volop gaande.

Op de bouwleges is nog een voordeel van € 85.000 gerealiseerd.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

BLP043 Inzameling afval (nadeel € 146.000)
Het resultaat van het product inzameling afval wordt verrekend met de voorziening egalisatie heffingen. In 2020 is er sprake van een nadeel. De reden voor het nadeel is met name ontstaan door meer aanvragen voor kwijtschelding vanwege COVID-19 en de lagere papierprijs. De voorziening egalisatie heffingen was in 2019 volledig besteed. Het volledige nadeel komt in 2020 daarom ten laste van het rekeningresultaat. Op de volgende onderdelen is dit resultaat ontstaan:

Lasten (nadeel € 712.000)
De kosten voor nascheiding kunststoffen zijn in 2020 toegenomen door hogere tonnage dan begroot € 523.000 (nadeel). De extra kosten worden meer dan goed gemaakt door de hogere bijdrage vanuit het afvalfonds (zie baten). De kwijtschelding afvalstoffenheffing is € 151.000 hoger dan geraamd. Er is in 2020 aan meer huishoudens kwijtschelding toegekend dan begroot. Het resterende resultaat van € 38.000 betreft de kosten voor inzameling en verwerking van afval.

Baten (voordeel 566.000)
De verklaring is divers met plussen en minnen.

De opbrengst afvalstoffenheffing is 1,9% hoger dan begroot, een voordeel van € 310.000. Dit wordt veroorzaakt door een hoger aantal huishoudens dan begroot. De opbrengsten vanuit een bijdrage van afvalfonds voor hoger tonnage nascheiding kunststoffen zijn ook hoger, zijnde € 556.000 (voordeel). Het dividend is € 61.000 hoger dan begroot door meer dividend van zowel NV Fryslân Miljeu Noordwest (FM) als Afvalsturing Friesland NV.

De opbrengst oud papier is € 267.000 lager (nadeel) dan begroot. Dit komt voornamelijk door de lagere marktprijzen voor oud papier. De opbrengsten van overige ingezamelde materialen zijn € 94.000 lager dan begroot (nadeel). Dit komt ook door lagere marktprijzen.

BLP045 Milieubeleid (voordeel € 9.000)
De individuele afwijking op de baten en de lasten betreffen de mutaties in de reserve budgetoverheveling. Per saldo zijn er geen overige afwijkingen groter dan € 50.000.
Binnen dit onderwerp zijn er de volgende posten in de reserve budgetoverheveling opgenomen:

1. Regionale Energiestrategie (RES)	€ 970.000
2. Leeuwarder Energieagenda (LEA)	€ 653.000
3. Transitievisie Warmte, Wijkaanpak en Energieloketten	€ 286.000

Ad 1. RES:
In 2020 is in totaal € 569.000 besteed aan de Regionale energiestrategie. Op 19 november 2019 heeft het College het startdocument Regionale energiestrategie (RES) vastgesteld. In Friese samenwerking wordt gewerkt aan de voorbereiding van deze RES als onderdeel van het nationale Klimaatakkoord. Voor de ondersteuning van dit traject heeft het Rijk voor een periode van 3 jaar in totaal € 1.514.000 beschikbaar gesteld. Leeuwarden treedt op als penvoerder en heeft in die hoedanigheid de middelen ontvangen. In 2020 is hierop nog aanvullend € 25.000 voor ruimtelijke adaptatie vanuit het Rijk ontvangen.

Ad 2. LEA:
De Leeuwarder energie agenda maakt onderdeel uit van het programma Volhoudbaar. In 2020 is aan dit programma € 505.000 uitgegeven. Het College heeft op 18 december 2018 het programma Volhoudbaar vastgesteld. Doel is het tegengaan van klimaatverandering en aanpassing aan de gevolgen ervan. Voor het gewenste resultaat is een integrale benadering nodig. Klimaatmitigatie en klimaatadaptatie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Dit programma bestaat onder andere uit het zorgen voor betaalbare en groene energie voor iedereen; verduurzamen bebouwde omgeving; klimaatbestendige leefomgeving; bevorderen duurzame landbouw en betere voeding.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Ad 3. Transitievisie Warmte, Wijkaanpak en Energieloketten
In 2020 is vanuit het Rijk € 286.000 ontvangen voor de transitievisie Warmte, Wijkaanpak en Energieloketten. Met een wijkgerichte aanpak en energieloketten wordt gewerkt aan de realisatie van de klimaatdoelstellingen, welke het Rijk bij de gemeenten heeft belegd. De uitvoering van de transitie vindt plaats binnen de uitvoeringsagenda van de Leeuwarder energie agenda.

BLP046 Product Bodem en geluid (voordeel € 44.000)
De afwijking op de baten en de lasten bestaan hoofdzakelijk uit een mutatie in de reserve budgetoverheveling ad € 450.000 over bodemprogramma en uit ontvangen Rijksmiddelen voor geluidsanering.

Het uitvoeringsprogramma 'Bodemprogramma inzet DUB 2016-2020' verloopt volgens planning. Omdat de middelen pas gedurende 2016 zijn ontvangen loopt de uitvoering van het programma ook een jaar langer door. In 2021 zullen er nog werkzaamheden plaatsvinden conform de afspraken uit het bodemconvenant.

In 2020 is Rijksgeld ontvangen ten bedrage van € 109.800 voor de voorbereiding, begeleiding en toezicht inzake de geluidsanering aan de Valeriusstraat, Heliconweg en Julianalaan. De aanbesteding heeft al plaatsgevonden, maar de uitvoering vindt pas in 2021 plaats. De geraamde ontvangst is naar 2021 overgeheveld.

Toelichting investeringen

Investeringen zijn niet van toepassing voor dit programma.

Betrokken verbonden partijen

- Afvalsturing Friesland NV (Omrin)
- NV Fryslân Miljeu (Omrin)
- GR FUMO
- GR Hûs en Hiem

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma Infrastructuur en mobiliteit

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

1. Vitale binnenstad

- ***Omgeving Gouverneursplein autoluw maken***

Er is in 2020 intensief contact geweest met belanghebbenden, leveranciers en hulpdiensten. Verder is er een start gemaakt met de (technische) uitwerking en is de omvang van het autoluwe gebied in juni door het college vastgesteld.

2. Verbeteren bereikbaarheid

- ***Verbeteren spoorverbinding Leeuwarden - en Groningen/Zwolle***

De afgelopen jaren zijn diverse werkzaamheden aan het spoor tussen Leeuwarden en Groningen uitgevoerd die het mogelijk hebben gemaakt om een extra sneltrein tussen Groningen en Leeuwarden in de dienstregeling in te passen. In december zijn diverse spoorwerkzaamheden rond het station Leeuwarden en de overweg Schrans uitgevoerd. Vanaf december rijdt de extra sneltrein tussen de twee steden.

Met ProRail en NS is er een oplossing gevonden voor een passende dienstregeling om per 2022 met meer treinen te gaan rijden en de sprinters ook door te trekken van Meppel naar Zwolle.

- ***Aanpak knelpunt bestaande spoorbrug over Van Harinxmakanaal***

Met het Rijk zijn we (provincie en gemeente) het afgelopen jaar in overleg/onderhandeling geweest om de HRMK-spoorbrug te vervangen door een spooraquaduct. Duidelijk en breed gedragen is dat de brug een knelpunt is voor spoorambities voor de langere termijn. Het belang is daarbij integraal; een aquaduct biedt zowel voor spoor, als voor water als voor de ruimtelijke kwaliteit en potentie de grootste voordelen.

- ***Aanpak verkeersknelpunten (o.a. Schrans) verkennen***

In 2020 zijn er een aantal korte termijnmaatregelen uitgevoerd, zoals het optimaliseren van de opstelruimtes voor verkeer rond de spoorwegovergang, aanpassingen aan de verkeerslichten en de bewegwijzering.
Daarnaast is in 2020 onderzoek/verkenning gedaan naar de mogelijkheden voor het opheffen van de barrièrewerking door het spoor Leeuwarden-Groningen in de stad. De aanpak Schrans/Zuiderplein vormt daarvan een onderdeel. In december 2020 is de raad op de hoogte gesteld van de stand van zaken van dit onderzoek.
De belangrijkste bevinding van deze eerste verkenning is dat het technisch inpasbaar is om het spoor in Leeuwarden binnen de bebouwde kom verdiept aan te leggen. Ervan uitgaande dat het treinverkeer tijdens de realisatie gewoon door kan gaan, en dat het een enkel spoor betreft. Dat biedt dus perspectief voor een verdere verkenning waar er vooral aandacht moet zijn voor station Leeuwarden.

- ***Reconstructie Stadsring***

In 2020 is de variantenstudie reconstructie Gerbrandyweg en het extra onderzoek naar de Eebrug afgerond ter voorbereiding op de besluitvorming. Uit de variantenstudie is o.a. naar voren gekomen dat de uitvoering van de variant die bestaat uit twee rijstroken (één in oostelijke richting en één in westelijke richting), met groene middenberm, verkeersplein en parallelwegenstructuren als voorkeursvariant naar voren komt. Deze variant biedt een goede oplossing voor het huidige knelpunt op de Gerbrandyweg en biedt ook een goede doorstroming op basis van de prognose.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Met de aanpak van de Prof. Mr. P.S. Gerbrandyweg - als laatste onderdeel programma Leeuwarden Vrij-baan - is de (hoofd)wegenstructuur op orde. Door de ingrijpende wijziging van de afgelopen jaren in de (hoofd)wegenstructuur zijn er aanzienlijke verschuivingen in de verkeersstromen in- en rondom de stad. Uit diverse metingen blijkt (o.a. met verkeerslichten) dat het verkeerssysteem functioneert zoals is bedoeld. In 2020 is een start gemaakt met het verder optimaliseren van de metingen door het opzetten van een mobiliteitsmonitor, waarmee we – breder dan nu - real-time gegevens kunnen raadplegen. De mogelijkheid voor het inwinnen van gegevens zoals intensiteiten, snelheden en rijtijden zijn de laatste jaren toegenomen. Zo zijn naast de traditionele wijze van tellen met telslangen en verkeerslichten diverse mogelijkheden met zogenaamde *floating car* data, waarbij de auto zelf de sensor is. De mobiliteitsmonitor zal gericht zijn op een aantal indicatoren, bijvoorbeeld de ontwikkeling van de intensiteit en de kwaliteit van de verkeersafwikkeling (zoals de snelheid in de spitsperioden op de stadsring en de vertraging op de invalswegen).

- ***Aanpassingen Slauerhoffweg/ Harlingertrekweg***

Het college heeft in 2020 besloten om verkeersmaatregelen rond de Harlingerstraatweg te treffen om de toename van het verkeer, vanwege de ontwikkeling van het WTC-terrein, op te vangen. Voor de Harlingerstraatweg ten westen van het Europaplein is bekeken wat de verkeerseffecten zijn in de toekomst en welke maatregelen er genomen moeten worden om de bereikbaarheid en de verkeersveiligheid minimaal op het huidige niveau te kunnen handhaven. Daarnaast is er nog een aantal aanvullende maatregelen in nauw overleg met de aangrenzende wijken opgesteld.

3. Duurzame mobiliteit

- ***Smart mobility***

In 2020 is gestart met de voorbereiding voor de uitbreiding van het aantal intelligente verkeersregelinstallaties (i-VRI's). Daarbij is de combinatie gezocht met de reguliere vervanging in 2021 en met de reconstructie van de Gerbandyweg (2022). Uitbreiding van de functionaliteit van de huidige iVRI's (zoals prioritering voor specifieke doelgroepen zoals voorrang geven en bepaalde verkeersstromen prioriteit geven boven andere, bijvoorbeeld hulpdiensten) is nog niet opgestart. De oorzaak hiervan is vooral van technische aard. Er is sprake van implementatie van nieuwe technologie. Daarbij is de aandacht eerst uitgegaan naar het op orde krijgen van de stabiliteit en de basisfunctionaliteit. Dat heeft meer tijd gevraagd dan vooraf voorzien.

Ten aanzien van het uniform beschikbaar stellen van diverse data kan vermeld worden dat in 2020 in Noord-Nederlands verband een start is gemaakt om de huidige stand van zaken m.b.t. digitalisering goed in beeld te krijgen. Dit als basis voor de digitaliseringsopgave waarvan het uiteindelijke effect een betere en specifieker aangeboden publieke informatie is, zoals: wegwerkzaamheden, parkeergegevens (vrij/bezet/kosten e.d.), brugopeningen, enz.

- ***Voorbereidingen digitaliseren parkeerketen***

In de zomer 2020 zijn de parkeerautomaten in Leeuwarden voorzien van kentekeninvoer. Een parkeerkaartje in de auto leggen is daardoor niet meer nodig. Bezoekers hoeven dus niet meer terug te lopen naar de auto. Of er betaald is, wordt door de medewerkers van Handhaving Leeuwarden gecontroleerd door het kenteken van de auto te scannen. De medewerkers van Handhaving Leeuwarden hoeven niet meer te controleren of er een geldig parkeerkaartje in de auto aanwezig is. Handhaving kan nu volledig plaatsvinden met het scannen van het kenteken. In 2021 (najaar) zijn we voornemens om een scanauto in te zetten voor het scannen van de kentekens.

- ***Leeuwarden fietsstad***

In het collegeprogramma staat het volgende: "We willen het fietsnetwerk verder ontwikkelen (Leeuwarden Fietsstad). Ook uit het oogpunt van duurzaamheid, leefbaarheid en gezondheid vinden we dit een belangrijke ontwikkeling". In de notitie "Mobiliteit 2019 – 2050, Leeuwarden" meldden

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

we dat we de Fietsstad van Nederland willen worden. In 2020 zijn (ambtelijk) de hoofdlijnen van de routekaart geschetst om die ambitie te bereiken. De raad zal hierover in het najaar van 2021 worden geïnformeerd.

a. Snelfietsroute Leeuwarden - Heerenveen (buiten de bebouwde kom)
Voor gedeelte Werpsterhoek-Jirnsum: in 2020 is het traject tussen de Weidemerdyk bij Wytgaard en de Trije Romers bij Reduzum uitgevoerd. Voor de overige delen van dit traject is het Voorlopig Ontwerp besproken met de verschillende dorpsbelangen. Voor het deel van de route door Jirnsum is in 2020 – in overleg met de werkgroep Woon- en Leefomgeving van Plaatselijk Belang te Jirnsum - een Voorlopig Ontwerp opgesteld met voldoende draagvlak onder o.a. de bewoners.

b. Snelfietsroutes/fietsstraten (binnen de bebouwde kom)
De uitvoering van de onderstaande fietsstraten staat gepland vanaf 2021 (i.p.v. 2020):

- Cambuursterpad
- Maria Louisastraat

De uitvoering van het fietsstraatproject Emmakade ZZ heeft te maken met onvoorziene vertraging in verband met een noodzakelijk onderzoek aan de kadeconstructie. Dat onderzoek moet antwoord geven op de vraag wat de effecten zijn op die kadeconstructie bij de geplande herinrichting tot fietsstraat.

4. Verkeersveiligheid

- ***Aanpak fietspad langs de Stûkenwei***

De uitvoering staat gepland in 2021.

- ***Ter verbetering van de fietsveiligheid Oostelijke binnenring fase 3***

De uitvoering van het aanbrengen geluidsarm-asfalt in de Vredeman de Vriesstraat, Alma Tademastraat en Bote van Bolswerstraat is in 2020 gerealiseerd. Ook is de herinrichting van het kruispunt Oosterkade/Oosterbrug/Wybrand de Geeststraat in 2020 uitgevoerd. Het optimaliseren van de fietsstroken tussen de Oosterbrug en de Vlietsterbrug is nog niet uitgevoerd, dit vanwege afspraken tussen gemeente en winkeliers binnenstad waarbij de parkeerring in de Sinterklaasperiode niet mag worden gestremd. Dit deel van de Oosterkade wordt daarom in het voorjaar van 2021 uitgevoerd.

- ***Aanpak fietspad Snekertrekweg tussen Marshallweg en Snekerkade (onderdeel 2e fase Westelijke Invalsweg)***

Het Definitief Ontwerp is afgerond. De verwachte uitvoeringsdatum is in de meivakantie van 2021 gepland.

- ***Uitvoering fase 2 fietspad Oostergoweg***

De planning is gericht op uitvoering is het 3e kwartaal 2021.

- ***Aanpak rotonde Grou***

Nadere onderbouwing en keuze voor uitvoeringsvariant wordt in overleg met Rijkswaterstaat (RWS) bepaald. Dit vanwege de mogelijke invloed op de doorstroming op- en rond de afrit van de nabijgelegen autosnelweg. Er is o.a. vertraging ontstaan binnen deze overlegstructuur. De planning is gericht op uitvoering in het 3e kwartaal 2021.

- ***30 km maatregelen in de dorpen***

De 30 km maatregelen in de dorpen zijn als projecten opgenomen in het programma ‘Infrastructuur en Openbare Ruimte projecten in dorpen, een actieplan voor 10 dorpen binnen de gemeente

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Leeuwarden'. De uitvoering van de 30 km/uur maatregelen in de dorpen is geïntegreerd met die planning, zodat een optimaal ruimtelijk plan tot stand kan komen. Zowel over de inhoud van de plannen en de uitvoeringsplanning is in 2020 met de dorpsbelangen overleg gevoerd. De uitvoering van de maatregelen zal vanaf 2021 plaatsvinden.

5. Besteding parkeeropbrengsten
Een deel van de parkeeropbrengsten is in 2020 ingezet voor het uitvoeren van flankerend beleid, zoals het bekostigen van de gratis bewaakte fietsenstallingen en de Algemene Fiets Afhandel Centrale (AFAC).

In 2020 zijn de voorbereidingen afgerond voor de realisatie van laadpalen in de garage Hoeksterend. Afhankelijk van beschikbare capaciteit op het stroomnetwerk komen er in 2021 circa 10-15 parkeerplaatsen bij met laadpalen. Dat geldt ook voor de garage Klanderij.

De realisatie van extra parkeerplaatsen in Grou voor langparkeerders heeft in 2020 nog niet tot uitvoering geleid. De uitbreiding van parkeren rond de Nijdjipstrjitte in Grou (circa 70 plaatsen) is afhankelijk van het tempo van bouw door Elkien (waaronder de ruimtelijke (bestemmingsplan)procedure).

Wat heeft het gekost?

Tabel 20 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	8.666	8.189	8.231	-42
Baten	5.646	5.506	4.798	-707
Saldo van baten en lasten	**-3.021**	**-2.684**	**-3.432**	**-749**
Toevoegingen aan reserves	-300	-300	0	-300
Onttrekkingen aan reserves	-212	-212	200	412
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**88**	**88**	**200**	**112**
Resultaat	**-2.933**	**-2.596**	**-3.232**	**-636**

Tabel 21 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG007 - Infrastructuur en mobiliteit	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP012 - Openbaar vervoer	58	73	58	61	0	-12	-12
R2BLP018 - Verkeer en vervoer	810	66	787	29	23	-37	-14
R2BLP019 - Parkeren	2.646	5.154	3.055	4.909	-409	-246	-655
R2BLP074 - Grond-, weg- en waterbouwk. werken	4.375	0	4.330	0	44	0	44
Totaal	**7.889**	**5.293**	**8.231**	**4.998**	**-342**	**-295**	**-636**

BLP019 Parkeren (nadeel € 655.000)
Het resultaat van het product parkeren bestaat enerzijds uit hogere lasten en anderzijds uit gederfde inkomsten (baten). De taakstelling ad € 200.000 binnen het product parkeren wordt gefaseerd ingevuld, onder andere door de digitalisering van de parkeerketen. Voor het niet gerealiseerde deel is een bijdrage uit de reserve parkeren onttrokken. De geraamde storting in de reserve is daarom niet gerealiseerd.
Over het gehele jaar 2020 zijn de inkomsten uit parkeren ruim € 1 mln lager dan begroot als gevolg van COVID-19. Vanuit het Rijk is uit het eerste steunpakket € 440.000 aan compensatiemiddelen

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

ontvangen en als zodanig in de begroting gewijzigd. Op de parkeerleges geeft dit een nadeel van € 802.000. Op overige opbrengsten is een voordeel van € 162.000 gerealiseerd. Per saldo een nadeel op het product van € 655.000

Het saldo van de reserve bedraagt per 31 december 2020 € 458.277.

Toelichting investeringen

Tabel 22 **Bedragen x € 1.000**

R2PRG007 - Infrastructuur en mobiliteit	Krediet	Realisatie ult. 2020	Rest krediet	Afsluiten Ja/Nee
INV331226 Westelijke invalsweg	350	308	42	Ja
INV331227 Westelijke invalsweg	2.650	2.278	372	Ja
INV331406 PI14 - Mobiliteits- en verkeersman.	1.055	890	165	Nee
INV331505 PI15 - Fietspad Grou-Warten 2e fase	574	574	0	Ja
INV331506 PI15 - Rotondes Camminghaburen Lasten	1.040	1.171	0	Ja
INV331506 PI15 - Rotondes Camminghaburen Baten	-935	-1.066		
INV331804 Fietspad Leechlân fase 2	936	936	0	Ja
INV331807 Snelfietsroutes / fietsstraten	850	630	220	Nee
INV331808 Knelpunten nieuwe grondgebied	200	39	161	Nee
INV331813 Parkeerautomaten, betaalterminal	375	346	29	Nee
INV331901 Verkeersmaatregelen 60 km Leechlân	200	200	0	Ja
INV331902 Fietspaden Kanaalweg fase 2	390	389	1	Ja
INV331903 Snelfietsroutes/fietsstraten	240	27	213	Nee
INV331904 Oostelijke binnenring fase 2	360	360	0	Ja
INV331906 30 km programma buiten de stad	200	127	73	Nee
INV331908 Kleine infrastructurele aanpassingen	151	148	3	Ja
INV331909 Stelpost verkeersveiligheid	157	156	1	Ja
INV331911 Smart Mobility	550	203	347	Nee
INV331913 Digitaliseren parkeerketen	200	71	129	Nee
INV331914 Openbare ruimte evenemententerreinen	500	383	117	Nee
INV331915 Gerbrandyweg	300	300	0	Ja
INV331916 Bijdrage WTC / Cambuur	100	100	0	Ja
INV331918 Parkeergebied WTC	1.270	884	386	Nee
INV332001 Fietsroutes (Modelaanpak) Lasten	1.690	1.157	-567	Nee
INV332001 Fietsroutes (Modelaanpak) Baten	-1.100	0		
INV332002 P.S. Gerbrandyweg / Dammelaan	1.200	32	1.168	Nee
INV332003 Fietspad Oostergoweg fase 2	220	2	218	Nee
INV332004 Fietspad Snekertrekweg (WIW fase 2)	300	19	281	Nee
INV332005 Autoluwe binnenstad	100	0	100	Nee
INV332006 Fietsstraten	3.091	121	2.970	Nee
INV332007 Oostel. binnenring fase 3 (V. de Vr.)	500	448	52	Nee
INV332009 Slauerhoffweg fase 1	500	66	434	Nee
INV332010 30 km programma buiten de stad	395	0	395	Nee
INV332011 Addendum GVVP	825	2	823	Nee
INV332012 Stelpost verkeersveiligheid	140	65	75	Nee

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

R2PRG007 - Infrastructuur en mobiliteit		Krediet	Realisatie ult. 2020	Rest krediet	Afsluiten Ja/Nee
INV332014	Kleine infrastructurele aanpassingen	270	170	100	Nee
INV332015	Parkeerterrein Grou, Volmawei Ged.H.	100	0	100	Nee
INV332016	Smart mobility	400	0	400	Nee
INV332018	Inr. openbare ruimte WTC-gebied Lasten	4.950	1.985	-1.985	Nee
INV332018	Inr. openbare ruimte WTC-gebied Baten	-4.950	0		
	Totaal	**20.144**	**13.520**	**10.173**	

De samenwerking in projecten rondom de strategische bereikbaarheid Leeuwarden zijn definitief afgerekend met de Provincie.
In 2020 zijn de fietsvoorzieningen verder sterk verbeterd. In de uitvoering van de Modelaanpak Veiliger Fietsen zijn de fietspaden opgeknapt en aangepakt, waaronder fietspad Leechlân. De Provinciale bijdrage (baten) is nog niet ontvangen. Tevens is een vervolg gegeven aan het verbeteren van de fietsveiligheid op de oostelijke binnenring als ook op de Stationsweg / Schrans. Daarnaast is het digitaliseren van de parkeerautomaten is afgerond.

Afgelopen jaar is er ook gestart met het plegen van investeringen inzake voorbereidings- en herinrichtingskosten fase 1 WTC /Stadionontwikkeling. De bijdrage van derden welke op mindering wordt gebracht op de investering is ultimo 2020 nog niet ontvangen.

In de begroting is jaarlijks een krediet opgenomen voor het doen van kleine aanpassingen op het gebied van infrastructuur, verkeersveiligheid en openbaar vervoer. In 2020 zijn op diverse locaties voor € 181.000 aan maatregelen getroffen.

Betrokken verbonden partijen

- Parkeergarages Leeuwarden CV

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma Ruimtelijke ordening

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

1. Gebiedsontwikkeling

Binnenstad

- ***Gebied rond de Amelandsstraat e.o.***

In dit gebied wordt gekoerst op een geleidelijke transformatie, waarbij het voortouw ligt bij de pandeigenaren/initiatiefnemers. Het gebied biedt de nodige kansen om ruimtelijk op te waarderen. Samen met een aantal belangrijke stakeholders is gewerkt aan een ontwikkelkader. Begin 2021 wordt het ontwikkelkader ter vaststelling voorgesteld aan de raad. De gemeente neemt een faciliterende rol in ten aanzien van de initiatieven en plannen die passen binnen het ontwikkelkader. Voor verschillende initiatieven en plannen zullen planologische procedures nodig zijn.

- ***Speelmanskwartier (Zalen Schaaf)***

Op 16 september 2020 heeft de raad ingestemd met de 1e wijziging van de visie van het Speelmans-kwartier. Hierop is tevens de leidraad voor de prijsvraag voor Zalen Schaaf aangepast en gepubliceerd. Eind december 2020 sloot de termijn voor het indienen van de inschrijvingen voor de prijsvraag. Er zijn 3 geldige inschrijvingen binnengekomen die allen uitgaan van koop. De selectiecommissie heeft vanuit vakinhoud de inschrijvingen beoordeeld; de uitkomst is verwoord in het juryrapport. Op 2 maart 2021 vindt er een presentatie plaats van inschrijvers aan raadsleden en bewoners. Het college maakt vervolgens, op basis van het juryrapport en de presentatie, een raadvoorstel voor de rangorde van de inschrijvingen. Deze rangorde is bepalend voor de gesprekken met de initiatiefnemer voor het vervolg. De verwachting is dat eind april 2021 definitieve besluitvorming door de raad plaats kan vinden. Na het besluit van de raad kan het verificatiegesprek met de inschrijver worden opgestart om te komen tot een definitieve verkoop van Zalen Schaaf.

- ***Woningen Doelepleintje***

Er is helaas geen passend en haalbaar bouwplan op het Doelepleintje mogelijk gebleken. Het initiatief is om deze reden stopgezet.

- ***Plannen Voorstreek (Beversport)***

De herontwikkeling van het pand Beversport aan de Voorstreek is in voorbereidende fase. In het voorlopige ontwerp is sprake van het opknappen van het gemeentelijk monument met 5 reguliere appartementen en een commerciële invulling (conform de mogelijkheden die het huidige bestemmingsplan biedt) op de begane grond aan de Voorstreek. Naast het gemeentelijk monument aan de Voorstreek wordt een nieuw gebouw in 5 bouwlagen gerealiseerd, en op het achterterrein twee nieuwe gebouwen in 3 en 2 bouwlagen. In totaal zijn in deze nieuwbouw 44 studentenkamers voorzien. In 2020 zijn de plannen nader uitgewerkt. Ook zijn er weer gesprekken gevoerd met de direct omwonenden. Gelet op de impact van het plan op de omgeving is besloten, om vooruitlopend op de aanvraag omgevingsvergunning eerst de stedenbouwkundige randvoorwaarden en welstandsrichtlijnen in procedure te brengen. Deze randvoorwaarden en richtlijnen zijn inmiddels opgesteld en worden in 2021 ter visie gelegd.

- ***KPN-complex***

Er worden verkenningen gedaan door externe partijen om het voormalige KPN-gebouw te herontwikkelen. Het idee is hierbij dat het gebouw in tweeën wordt gesplitst. De zijde aan de Tweebaksmarkt zal worden gebruikt voor een vergroting van Post Plaza met hotelkamers en andere functies. De andere helft van het gebouw zal worden getransformeerd naar 60 tot 80 appartementen. Mocht één en ander doorgang vinden dan is hiervoor nog wel een procedure nodig

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

die zeker een aantal maanden in beslag gaat nemen. Het plan is in 2020 diverse malen besproken met de omwonenden. Aan de hand hiervan is het plan op onderdelen aangepast. In december 2020 is de formele aanvraag omgevingsvergunning ingediend.

WTC/Cambuur

In januari 2020 heeft de gemeente de groene geluidswand tussen de schrijversbuurt en het WTC-terrein gerealiseerd. Deze geluidswand fungeert als geluidswerende zone tussen de gebiedsontwikkeling en de aangelegen woonwijk en is in een eerder stadium in samenspraak met de bewoners ontwikkeld. De geluidswand was gereed voordat er gestart werd met werkzaamheden, waardoor de bewoners ook tijdens de werkzaamheden baat hebben bij de wand. De geluidswand is bekleed met hedera, wat het aanzicht voor de bewoners prettiger maakt en bijdraagt aan de biodiversiteit.

Vervolgens is de gemeente gestart met het bouwrijp maken van de kavels voor de bouw van twee supermarkten en McDonald's. De bouw van de supermarkten is in het najaar van 2020 gestart en de opening van de supermarkten heeft plaatsgevonden op 5 mei 2021. De start van de bouw van McDonald's is uitgesteld totdat er duidelijkheid is over de doorstart van de gebiedsontwikkeling, nadat de projectontwikkelaar zich heeft teruggetrokken. Het overloopparkeerterrein op de Zwette zal begin 2021 wel worden uitgevoerd.

Het bouwrijp maken van het zuidelijke deel van het gebied is in 2021 gestart met het slopen van het voormalig vuurwerkterrein. De sloop is tevens afgerond. De sloop van het terrein van Van Wieren en het bouwrijp maken van het voormalig Frieslandplein is uitgesteld totdat er meer bekend is over de doorstart van de gebiedsontwikkeling.

De Zuidlanden

- ***Realisatie De Klamp***

Fase 1 is bouwrijp en volop in aanbouw. Voorbereidingen voor het woonrijpmaken in 2021 zijn opgestart. Fase 2 is bouwrijp en de eerste bouw is gestart.

Bijzonder Wonen De Klamp, fase 3a in de noordwesthoek van het plangebied, is via een circulaire prijsvraag in de markt gezet en een winnaar is geselecteerd. De bestemmingsplanprocedure ten behoeve hiervan wordt in het voorjaar 2021 gestart.

- ***Planvoorbereiding De Hem***

In 2020 is gewerkt aan het stedenbouwkundig plan door middel van een uitgebreid participatietraject met omwonenden en betrokkenen. Via tussenproducten zoals een inspiratiekaart en een schetsontwerp is het stedenbouwkundig plan opgesteld. Dit plan is voor advies voorgelegd aan de klankbordgroep De Hem (omwonenden). Het ontwerp-stedenbouwkundig plan buurtschap De Hem is op 16 februari 2021 vastgesteld door het college en vrijgegeven voor inspraak. Na de inspraakperiode (6 weken) zal het ter vaststelling worden aangeboden aan de gemeenteraad.

- ***Planvoorbereiding Unia***

Halverwege 2020 is het bestemmingsplan vastgesteld door de gemeenteraad. Hier is beroep tegen aangetekend door 2 omwonenden. Na de zomer is gestart met de technische voorbereiding en deze is inmiddels ver gevorderd, zodat begin 2021 de aanbesteding van de grondwerkzaamheden (voorbelasting) kan worden gedaan.

- ***Start ontwikkeling westelijk plangebied: Middelsee***

Het eerste project is in de verkoop gegaan. Het ontwikkelkader voor de volgende fase Middelsee en De Werp is vastgesteld, in een openbare sessie toegelicht en wordt begin 2021 door de raad vastgesteld.

Blitsaerd

In 2020 is het beeldkwaliteitsplan voor Blitsaerd Oost vastgesteld. Een groot deel van de voorziene woningen kan worden gerealiseerd binnen de planologische ruimte die de huidige

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

beheersverordening Tusken Moark en Ie biedt. Voor de 41 extra woningen ten opzichte van de planologische mogelijkheden van de beheersverordening wordt begin 2021 een bestemmingsplan opgesteld en in procedure gebracht.

De Skalm Stiens (multifunctioneel centrum)
Na verplaatsing van de functies van de Skalm naar het voormalig gemeentehuis komt de locatie van de Skalm beschikbaar voor herontwikkeling. In 2020 is gezamenlijk met de gebruikers gewerkt aan de herinrichtingplannen van het voormalig gemeentehuis naar een multifuctioneel centrum. De werkzaamheden zijn in april 2021 afgerond. Ondertekening van de aanneemovereenkomst en huurovereenkomsten vindt dan aansluitend eind mei plaats. Verhuizing naar de nieuwe locatie zal dan na de werkzaamheden van de aannemer eind 2021 plaatsvinden.

Visievorming Spoordok
Het inspiratiedocument voor het Spoordokgebied is afgerond en is ingezet bij de eerste verkennende gesprekken met eigenaren in het gebied. Daarnaast zijn er in 2020 afspraken gemaakt met BPD als gebiedsregisseur. In gezamenlijkheid wordt het proces getrokken om te komen tot een gebiedsvisie. Eind 2020 is een uitvraag opgesteld om een partij te selecteren die de gemeente daarbij gaat helpen. Het college heeft op 9 februari 2021 het inspiratiedocument vastgesteld, waarna kon worden gestart met het opstellen van een gebiedsvisie.

Vaststelling bestemmingsplan De Groene Ster
Helaas is de planning om het bestemmingsplan in 2020 vast te laten stellen niet gehaald. Het is een zeer complex plan met de nodige gevoeligheden. De voornaamste reden dat planning niet is gehaald komt voort uit een uitspraak van de rechtbank over evenementen in de Groene Ster in 2018. Hierbij is geoordeeld dat er een Passende Beoordeling op grond van de Wet Natuurbescherming moet komen over de impact van de (muziek)evenementen op de meervleermuis. Een Passende Beoordeling leidt daarnaast tevens automatisch tot het verplicht opstellen van een milieueffectrapport (MER).

De eerste stap in de procedure om te komen tot een MER was het afbakenen van de onderzoekskaders voor het milieueffectrapport in de vorm van de Notitie Reikwijdte en Detailniveau. Deze heeft van 6 februari tot en met 18 maart 2020 ter inzage gelegen. De onafhankelijke Commissie voor de Milieueffectrapportage is vrijwillig gevraagd om advies te geven over de Notitie Reikwijdte en Detailniveau en later ook over het milieueffectrapport met Passende Beoordeling. Op 27 februari 2020 is een informatiebijeenkomst georganiseerd. Op 23 april heeft de commissie voor de MER-advies uitgebracht.
Om uiteindelijk een Passende Beoordeling op te stellen die als basis kan dienen moesten meerdere onderzoeken worden uitgevoerd. Deze onderzoeken hebben hun beslag gekregen in 2020.

Planvoorstellen herontwikkeling locatie oud Cambuurstadion
De gebiedsontwikkeling Nieuw Oud Oost, het gebied rondom het huidige Cambuurstadion en de voormalige voetbalvelden van VV Leeuwarden, is met een interactief proces met bewoners, ondernemers en belangenvertegenwoordigers in gang gezet. Op basis hiervan is een set bouwstenen en een stedenbouwkundig model ontwikkeld die als uitgangspunt dienen voor de verdere ontwikkeling van dit gebied. Deze ontwikkeling wordt in samenwerking met ontwikkelaar Leyten Vastgoedontwikkeling opgepakt. In het model wordt uitgegaan van de realisatie van 500 woningen, met een nog nader uit te werken mix van appartementen en grondgebonden woningen. Het spreekt voor zich dat dit aantal woningen alleen kan worden gerealiseerd als Cambuur verhuist naar het WTC-gebied.

De komende tijd zal samen met Leyten en de woningcorporaties een uitgewerkt stedenbouwkundig plan worden gemaakt en zal een samenwerkingsovereenkomst met Leyten worden opgesteld. Hierin worden de uitgangspunten vastgelegd en ook afspraken gemaakt over onder andere de rolverdeling

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

tussen partijen, de planning en fasering en de financiën. Planning is dat dit rond de zomer van 2021 afgerond wordt en vervolgens aan u wordt voorgelegd ter besluitvorming. Eén en ander is mede afhankelijk van de voortgang in de gebiedsontwikkeling WTC-Cambuur.
Daarna zal de planologische procedure worden doorlopen en zal er een gedetailleerd inrichtingsplan voor de openbare ruimte worden gemaakt. Vervolgens kunnen de voorbereidingen voor uitvoering worden getroffen.
Parallel aan de meer ruimtelijke en technische uitwerking zal er ook gewerkt worden aan een sociaal programma. Uiteindelijk is het verbeteren van de leefbaarheid in heel Oud Oost het doel, en de gebiedsontwikkeling is wel een onderdeel van deze verbetering, maar zeker niet het enige. Er is dan ook nauwe afstemming met onder andere het programma Stedelijke Vernieuwing.

2. Beschermen van ecosystemen (biodiversiteit)

- ***Integreren ecologie in gemeentelijke projecten en beheersplannen openbare ruimte***

Het afgelopen jaar is gewerkt aan een strategische agenda ecologie, met daarin speerpunten voor de komende jaren. Speerpunten zijn onder meer: een goed functionerende biosfeer, vergroening van de bebouwde kom en transitie richting een natuurinclusief platteland. De concept-agenda wordt momenteel afgestemd en gaat medio 2021 naar de raad. Bedoeling is om de doelstellingen van de agenda in verschillende beleidsstukken te laten landen. Hier is in het afgelopen jaar al een start mee gemaakt: de strategische agenda ecologie wordt als bouwsteen gebruikt bij de gemeentelijke omgevingsvisie. Doelstellingen van de agenda spelen een rol bij de zonering en regelgeving van het Pre-omgevingsplan Buitengebied Zuid. In het gemeentelijk lichtbeleid is biodiversiteit als kader opgenomen. Momenteel wordt ook gewerkt aan een agenda natuurinclusief platteland en een gemeentelijke watervisie: ook hierin zullen doelen van de strategische agenda ecologie moeten gaan landen. Bij verschillende projecten spelen de ecologische doelstellingen uit de agenda een rol: in Middelsee worden plannen ontwikkeld om natuurinclusief te bouwen; langs het nieuwe fietspad in het Leechlân wordt een eco-lint aangelegd om de biodiversiteit in dit gebied te versterken. Ook is de gemeente Leeuwarden aangesloten bij de werkgroep van het Friese herstelplan biodiversiteit.

3. Positie Grou als watersportdorp versterken

- ***Bouw woningen aan de Minne Finne, Volmawei en Hellingshaven***

Er zijn particuliere plannen in het dorpscentrum en aan het Pikmeer voor woningbouw. Het betreft woningen aan de Minne Finne, Volmawei en de Hellingshaven. Er is begonnen met de woningbouw. Tot op heden zijn nog niet alle kavels en woningen verkocht. Dijkstra Draisma is niet voornemens de woningbouw aan de Hellingshaven te realiseren; er zijn nu gesprekken gaande met een nieuwe partij. Er wordt waarschijnlijk doorgebouwd tot in 2022/2023.

4. Voorbereiden invoering Omgevingswet

In 2020 is hard gewerkt aan de verschillende onderdelen in het kader van de aanstaande Omgevingswet. De belangrijkste zaken hieromtrent worden afzonderlijk toegelicht (omgevingsvisie, Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en het omgevingsplan voor Leeuwarden Buitengebied Zuid). Inhoudelijk wordt op deze plaats dan ook naar deze onderdelen verwezen.

- ***Nieuwe visie op ruimtelijke ontwikkeling stad en regio (€ 325.000 in 2020)***

In April 2020 is de *Positionpaper* ‘Leeuwarden in 2028’ als aftrap voor de Leeuwarder Omgevingsvisie vastgesteld door de gemeenteraad. De raadswerkgroep Omgevingswet is in september 2020 geïnformeerd over de opstelling van de Omgevingsvisie.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Momenteel wordt de Omgevingsvisie opgesteld, samen met een extern adviesbureau. Verwachting is om de visie in het laatste kwartaal 2021 vast te stellen.
De Omgevingsvisie wordt afgestemd op thematische beleidsplannen als Mobiliteit 2019-2050 en het Volkshuisvestingsplan. Bij de opstelling van de Omgevingsvisie zullen de programmatische hoofdlijnen van voornoemde visies een plek vinden in de Omgevingsvisie.
Voor de participatie en informatieverstrekking is er al een digitaal platform opgesteld. Hierop worden belangstellenden geïnformeerd over de opstelling van de Omgevingsvisie en kunnen zij ook zelf suggesties doen voor de inhoud van de visie. Er wordt uitgegaan van een digitale eindversie van de Omgevingsvisie die goed zal aansluiten op de methodiek die vanuit het Digitaal Stelsel Omgevingswet ook wordt benut bij het Omgevingsplan.

- ***Invoering Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO)***

In 2020 zijn vooral voorbereidende werkzaamheden (die voorafgaan aan het uiteindelijke inrichten en in gebruik nemen) verricht. Leveranciers waren nog actief met het realiseren van software specifiek toegerust op de Omgevingswet. Samen met Waadhoeke en Noardeast Fryslân, is een aanbesteding uitgevoerd ten behoeve van de aanschaf van software voor planvorming, toepasbare regels en aansluiting op het DSO. Dit heeft geleid tot aanschaf van software.
Daarnaast is er een start gemaakt voor een project Gegevens management Omgevingswet. Dit project heeft tot doel de datakwaliteit zodanig op orde te brengen dat een goede dienstverlening kan worden gefaciliteerd, maar vooral ook dat besluitvorming voor zowel burgers als bevoegd gezag eenduidig, tijdig en goed kan worden gefaciliteerd. Er is een 0 meting rapport opgesteld.
Tot slot is er een start gemaakt met de regionale samenwerking tussen bevoegde gezagen en ketenpartners zoals Provincie, Wetterksip, Hûs & Hiem en VRF. Aandachtspunten hierbij zijn: data (uitwisseling) ketensamenwerking, toepasbare regels en regievoering over DSO-implementatie regio breed. Het begrote budget is dan ook minimaal benut en is alsnog nodig voor de komende inrichtingsfase.

- ***Uitwerking omgevingsplan Leeuwarden Buitengebied Zuid***

In 2020 is gewerkt aan het omgevingsplan voor Buitengebied Zuid. Al werkende werd echter geconstateerd dat de stap van het door de raad vastgestelde Richtinggevend Document naar een ontwerpplan een te grote stap was. Er is dan ook gekozen om een nieuw instrument te ontwikkelen om nader het gesprek aan te gaan met zowel de raad als alle belanghebbenden. Dit is het Pre-omgevingsplan (Pre-Op) geworden. Hierin worden voorstellen gedaan hoe om te gaan met de bekende onderwerpen zoals bouwen, gebruik en functieverandering. Daarnaast worden voor een groot aantal nieuwe onderwerpen voorstellen gedaan in de vorm van besluitpunten. Dit document is op 15 december 2020 vastgesteld door het college en is in januari 2021 ter visie gelegd. De uitkomsten worden gebruikt voor het op te stellen ontwerpplan. De tervisielegging hiervan is nog steeds voorzien bij inwerkingtreding van de Omgevingswet. Er is dan ook geen sprake van vertraging.

- ***Aanpassing processen en werkwijze***

In 2020 hebben we de nodige ervaring opgedaan met het integraal werken op het gebied van initiatieven die niet passend zijn in de huidige bestemmingsplannen. Hiervoor is de Initiatieventafel in het leven geroepen, waarbij diverse vakdisciplines aanschuiven. Een eerste evaluatie heeft inmiddels plaatsgevonden en is door alle betrokkenen positief bevonden. Wel vergt het werkende weg aanpassingen en aanscherpingen.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Wat heeft het gekost?

Tabel 23 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	2.500	2.955	2.359	596
Baten	38	81	206	125
Saldo van baten en lasten	**-2.463**	**-2.874**	**-2.153**	**721**
Toevoegingen aan reserves	0	0	650	-650
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**0**	**0**	**-650**	**-650**
Resultaat	**-2.463**	**-2.874**	**-2.803**	**71**

Tabel 24 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG012 - Ruimtelijke ordening	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP036 - Ruimtelijke ordening	422	44	438	103	-16	59	43
R2BLP037 - Geometriebeheer	672	0	694	12	-21	12	-9
R2BLP121 - Ruimtelijke ordening omgevingszorg	1.861	38	1.878	91	-16	54	37
Totaal	**2.955**	**81**	**3.009**	**206**	**-54**	**125**	**71**

Binnen de beleidsproducten van Ruimtelijke ordening zijn geen toe te lichten afwijkingen.

Toelichting investeringen

Investeringen zijn niet van toepassing voor dit programma.

Betrokken verbonden partijen

- Blitsaerd Beheer BV
- CV Blitsaerd

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma Beheer leefomgeving

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

1. Betrekken wijken en dorpen bij vergroenen, onderhoud en andere activiteiten

- ***Stimulerende maatregelen ter vergroening***

Vanuit diverse beleidskaders is ingezet op het vergroenen van de leefomgeving. Wij geven zelf het goede voorbeeld door onder andere meer groen toe te voegen aan de openbare ruimte. Door verharding te verwijderen waar dat kan en te vervangen door beplanting en bomen. Ook hebben we bijna 4.000 perenbomen via de wijkpanels en dorpsbelangen aan onze bewoners beschikbaar gesteld, een groot deel hiervan is in het openbaar groen geplant. Samen met Wageningen Universiteit en 11 (middel-) grote gemeenten zijn we gestart met het vierjarig project Groene Stadsontwikkeling. Hierbij is onderzoek gedaan welke maatregelen we nog meer in kunnen zetten en hoe met een brede afweging van de diverse belangen groen een prominente rol kan blijven vervullen. Met de subsidieregeling Klimaatbewust Leeuwarden stimuleren we bewoners en bedrijven bij het nemen van maatregelen, zoals het vergroenen van tuinen en het aanbrengen van groene daken. Vanuit de regeling zijn in totaal ruim 600 aanvragen toegekend en uitgekeerd. Dit succes heeft ertoe geleid dat het subsidieplafond voor het komend jaar is verdubbeld, zodat we nog meer aanvragen kunnen honoreren. We participeren ook in diverse initiatieven, zoals de groenclub binnenstad. Hiermee helpen we bij de aanleg van geveltuinen en ander groen.
Helaas is, vanwege COVID-19-maatregelen, het in uitvoering brengen van de Operatie Steenbreek in 2020 niet eenvoudig geweest. Met Steenbreekacties in Heechterp-Schieringen, Bilgaard, Wirdum-Swichum, Goutum en Vrijheidswijk hebben we het voorgestelde aantal bewustwordingsacties toch weten te halen. Naast de samenwerking met het betreffende dorpsbelang of wijkpanel kregen we bij onze acties ondersteuning van onder andere de Takkenwijven, de Groene Apotheek, Stichting *Single Supermom*, Bert Natuur en 058SamenSterk.

- ***Samen met bewoners en organisaties werken aan onderhoud en opruimen zwerfafval***

Er zijn met 20 bewonersorganisaties overeenkomsten afgesloten voor de overdracht van eenvoudige onderhoudswerkzaamheden. Hier zijn nu circa 350 vrijwilligers mee aan de slag in de openbare ruimte. Deze manier van werken is samen met de verschillende organisaties ontwikkeld. Er is voor ieder maatwerk geleverd. In 2020 is deze werkwijze verder uitgebouwd en in samenwerking met het Sociaal Domein zijn er overeenkomsten afgesloten voor 2021 en 2022. Helaas geldt dat niet voor het Groenlokaal Stadslandbouw Techum. Dit is *on-hold* gezet. Draagvlak vanuit de buurt is essentieel voor het laten slagen van dit mooie idee. Gelukkig is het wel gelukt om een overeenkomst af te sluiten met de al aanwezige Stadstuin Techum. Deze ontwikkelt zich voorspoedig.

Van 2013 tot 2023 heeft de gemeente Leeuwarden een bedrag ter beschikking uit het landelijke Verpakkingsconvenant. Dit geoormerkte bedrag (ca. € 140.000 per jaar) is gerelateerd aan het aantal inwoners. Het bedrag mag alleen worden besteed aan de “extra” activiteiten zwerfafval. We hebben ervoor gekozen om dit te besteden aan een veelvoud van activiteiten waarbij veel partijen betrokken zijn.
In 2020 is de jaarlijkse Grote Schoonmaakactie in Oldegalileën, Bloemenbuurt en de Vrijheidswijk niet doorgegaan vanwege de COVID-19 maatregelen. Wel zijn de doorgegeven klussen door de verschillende partijen opgepakt. Ook de prijs voor het schoonste evenement van 2020 kon niet worden uitgereikt, aangezien evenementen niet door konden gaan. Daar tegenover stond het succes van de actie voor een gratis grijper bij het opruimen van onder andere zwerfkapjes. Ruim 500 bewoners vroegen een gratis grijper aan. Ook de Gouden Grijper 2020 is “on tour” uitgereikt.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2. Aantrekkelijke en gezonde Leefomgeving

- ***Duurzaam natuurvriendelijk beheer en onderhoud***

Het gebruik van bokashiblad (gefermenteerd blad) heeft positief uitgepakt. Door het blad terug te brengen in de kringloop is zowel de structuur van de bodem verbeterd als het watervasthoudend vermogen toegenomen. Al het bruikbare blad (650 ton) is in eigen beheer verwerkt tot bokashi.
Eind 2020 is er een landelijk onderzoek gestart door Wageningen *Environmental Research* in samenwerking met het Centrum van Bodembiologie (NIOO-KNAW en WUR). De gemeente Leeuwarden neemt met haar pilotprojecten hier aan deel. Onderzocht wordt de waarde van gecomposteerd gras en/of gras-bokashi voor de agrarische sector. Dit betreft zowel de akkerbouw, veehouderij, maar ook natuur- en weidevogelgebieden. In 2020 zijn er meerdere bewoners-initiatieven opgestart om binnen de gemeente Leeuwarden bermen en groenstroken vlinder- en bij-vriendelijker te beheren.

- ***Gezond en gevarieerd bomenbestand***

In 2020 is verder uitvoering gegeven aan een nieuwe wijze van beheer van bomen volgens het Handboek Bomen. Daarbij wordt in een cyclus van 3 jaar steeds een derde deel van het gehele bomenbestand aangepakt. Voor 2020 geldt dat de inspecties op schema liggen, uitvoering van de snoeiwerkzaamheden heeft echter onder andere door COVID-19 vertraging opgelopen.
In het collegeprogramma is € 200.000 per jaar beschikbaar gesteld voor vervanging van slechte bomen. Dit budget wordt ingezet voor de kap en herplant van een grote hoeveelheid slechte bomen. Herplant van bospercelen die geveld waren door de essentaksterfte is in 2020 afgerond.
Voor de essentaksterfte is verder € 150.000 per jaar (2020 en 2021) beschikbaar gesteld voor kap en herplant. Inmiddels is dit werk gestart. Ook het opstellen van het herplantplan in de wijken en dorpen is gestart. Er is een vierjarige samenwerking met de WUR gestart om het groen zo functioneel mogelijk in te zetten, bijvoorbeeld op het gebied van klimaat en biodiversiteit. Dit in zowel bestaande als nieuwe wijken.
In 2020 is ook door I-Tree de waarde van alle bomen (ook de particuliere) op wijkniveau in beeld gebracht. Uit onderzoek is gebleken dat met name het kroonoppervlak en ondergrondse groeiruimte heel belangrijk zijn. Door hier rekening mee te houden en gericht op te sturen, werken we onder andere aan een groter kroonoppervlak, het verhogen van de baten van bomen en klimaatadaptatie.
Tenslotte is in 2020 de ontwikkeling van het bomenbestand van 2008 tot 2019 via infrarood foto's geanalyseerd. Uitkomst: Leeuwarden wordt groener. De toename van bomen bedraagt zo'n 10 tot 20% in zowel aantallen als vierkante meters kroonoppervlak.

- ***Voldoende speelruimte voor kinderen***

In april 2020 is nieuw beleid voor spelen en bewegen voor alle leeftijden in de gemeente Leeuwarden vastgesteld: "Kom mee naar buiten". Het beleid is in overleg met wijken en dorpen gemaakt. Het sluit grotendeels aan op de werkwijze van de afgelopen jaren. Wel is nu ook een verbinding gelegd met de kadernota "Samen bewegen naar een gezonde gemeente" en het "Beleidsplan groen". Voor 2020 stond verder de implementatie van het beleid op de planning. Omdat wensen voor nieuwe voorzieningen opgepakt worden als bewonersinitiatief vraagt dit zeker wat van bewoners. Doel was daarom om zoveel mogelijk aan te sluiten bij geplande vergaderingen van wijkpanels en dorpsbelangen om een toelichting te geven. COVID-19 was hierin echter een belangrijke beperkende factor. Desondanks zijn er al wel verschillende initiatieven ontwikkeld. In het kader van het project 'Beweegwijk Valerius' is bijvoorbeeld met verschillende partijen, waaronder BV Sport, scholen en IVN een speel- en beweeglint aangelegd langs de Euterperstraat en de Corellistraat. De toegang tot de Haydnstraat is verbeterd, de speeltuin uitgebreid met een callistenictoestel. De laatste hand aan deze speel-en beweegstraten wordt komend voorjaar gelegd.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Vanuit verschillende wijkpanels en dorpsbelangen is aangegeven dat er wel behoefte is aan meer handvatten voor hen. Onder de vlag van de Leeuwarder digitale agenda (LDA) is daarom gekeken naar een tool die hulp biedt bij het maken van keuzes voor speel- en beweegvoorzieningen. Daarop is een kaart ontwikkeld waarop allerlei relevante informatie is gebundeld, zoals bijvoorbeeld: leeftijdsopbouw per wijk of dorp, een aanduiding per toestel voor welke leeftijdscategorieën het geschikt is en de aanwezige voorzieningen met per toestel, een aanduiding van hun doel (o.a. sport/conditieverbetering, sociaal spel behendigheid/motoriek etc.). Een demoversie van de kaart wordt verder uitgewerkt samen met een communicatietraject.

Wat heeft het gekost?

Tabel 25 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	42.072	41.369	44.954	-3.584
Baten	16.765	15.467	16.124	657
Saldo van baten en lasten	**-25.306**	**-25.903**	**-28.830**	**-2.928**
Toevoegingen aan reserves	0	100	333	-233
Onttrekkingen aan reserves	0	0	2	2
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**0**	**-100**	**-331**	**-231**
Resultaat	**-25.306**	**-26.003**	**-29.161**	**-3.159**

Tabel 26 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG014 - Beheer leefomgeving	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP013 - Spoorlijnen	254	0	258	0	-5	0	-5
R2BLP014 - Waterwerken	2.935	502	3.114	711	-179	210	30
R2BLP015 - Verhardingen	3.870	84	7.701	421	-3.831	336	-3.495
R2BLP016 - Kunstwerken	3.871	2	3.868	0	3	-2	1
R2BLP017 - Verkeersmaatregelen	983	2	957	6	26	4	30
R2BLP026 - Wijkaanpak	164	0	125	0	39	0	39
R2BLP035 - IJswegen	11	0	3	0	8	0	8
R2BLP044 - Riolering	10.656	12.424	10.670	12.438	-14	14	0
R2BLP049 - Begraafplaatsen	947	823	943	819	4	-4	0
R2BLP051 - Voorzieningen honden	330	557	315	542	15	-15	0
R2BLP054 - Straatverlichting	2.227	1	2.089	0	138	0	137
R2BLP055 - Reiniging verhardingen	1.900	0	2.137	0	-237	0	-237
R2BLP056 - Openbaar groen	10.449	197	10.294	168	156	-29	127
R2BLP057 - Zwerfvuilbestrijding	59	16	44	-1	15	-16	-1
R2BLP063 - Recreatiegebieden	954	54	933	51	21	-3	18
R2BLP064 - Recreatievaart	1.063	408	1.004	463	59	55	114
R2BLP085 - Speelplaatsen	718	0	780	118	-62	118	56
R2BLP090 - Buitenreclame	79	397	51	389	28	-8	19
Totaal	**41.469**	**15.467**	**45.286**	**16.125**	**-3.817**	**658**	**-3.159**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

BLP014 - Waterwerken (voordeel € 30.000)
Het resultaat van het product waterwerken bestaat uit hogere lasten van € 179.000 en extra baten van € 210.000. Dit komt door:

- De gemeente Leeuwarden is penvoerder voor het Waterambassadeurschap. Deze kosten van circa € 94.000 worden gedekt uit bijdragen van deelnemende, aangrenzende gemeenten.
- De overdracht van stedelijk water door het Wetterskip aan de gemeente zorgt voor hogere lasten en baten van € 84.000. De werkzaamheden worden uitgevoerd door de gemeente en worden door een bijdrage van het Wetterskip vergoed.
- Voor de gemaakte kosten inzake aanjager Ruimtelijke adaptatie / Waterketen in samenhang (RAWIS) is een bijdrage van € 32.000 ontvangen van de Provincie Fryslân.

BLP015 - Verhardingen (nadeel € 3.495.000)
Op basis van de externe inspectie wegverhardingen in 2020 is achterstallig onderhoud geconstateerd op asfaltverhardingen. Hierdoor was een incidentele storting van € 3,5 mln benodigd in de voorziening achterstallig onderhoud. In paragraaf 2.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen wordt dit nader toegelicht. De overige afwijkingen op lasten en baten wordt veroorzaakt door enerzijds meer kosten inzake werkzaamheden ten behoeve van kabel en leidingwerk als anderzijds meer vergoedingen voor graafwerkzaamheden (KLIC-graafmeldingen). Vanwege deze toekomstige herstraat werkzaamheden is aanvullend € 175.000 in de reguliere onderhoudsvoorziening verhardingen gestort.

BLP054 - Straatverlichting (voordeel € 137.000)
Binnen het product straatverlichting zijn op diverse onderdelen (kleine) voordelen ontstaan. Zo is er onderuitputting op de kapitaallasten van de vervangingsinvesteringen, besparing op de geraamde onderhoudswerkzaamheden en op de energielasten.

BLP055 - Reiniging verhardingen (nadeel € 237.000)
In de financiële positie is voor 2020 een incidentele taakstelling opgenomen van € 200.000 op de gladheidsbestrijding. In de praktijk is invulling mede als gevolg van contractafspraken, niet gebleken.

BLP056 - Openbaar groen (voordeel € 127.000)
Het voordeel wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door onderuitputting op de tractiemiddelen, ten gevolge van uitgestelde investeringen. De technische levensduur van de voertuigen is langer gebleken dan verwacht. De overige afwijking in de lasten en baten wordt met name veroorzaakt door de mutatie in de reserve budgetoverheveling. Er is incidenteel € 370.000 beschikbaar gesteld voor de aanpak van slechte bomen, voor de essentaksterfte en voor de bestrijding van de eikenprocessierups. Een deel hiervan is al uitgevoerd, maar vanwege een beperkte aanplanttijd en de droge zomer (seizoensgebonden), loopt de vervanging door in 2021 en is er € 237.000 in de reserve gestort.

BLP064 - Recreatievaart (voordeel € 114.000)
Het voordeel binnen het product Recreatievaart bestaat uit lagere lasten van € 59.000 als gevolg van onderuitputting op de investeringsmiddelen en uit hogere baten van € 62.000 vanwege hogere opbrengsten van de veerpont de Burd. In 2020 zijn er opvallend meer overtochten gemaakt.
Op overige inkomsten is per saldo een nadeel van € 7.000 gerealiseerd.

BLP085 - Speelplaatsen (voordeel € 56.000)
In samenwerking met Wijkpanels en dorpsbelangen worden speelplaatsen opgeknapt en speelvoorzieningen aangelegd. Bij bepaalde wensen dragen de verenigingen bij in deze voorzieningen. Dit zorgt op het product speelplaatsen voor hogere lasten maar ook hogere baten (€ 118.000). Door onderuitputting op de kapitaallasten is er per saldo een positief resultaat van € 56.000 behaald.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Toelichting investeringen

Tabel 27 **Bedragen x € 1.000**

R2PRG014 - Beheer leefomgeving		Krediet	Realisatie ult. 2020	Rest krediet	Afsluiten Ja/Nee
INV361616	Herinrichting groen Camminghaburen	587	577	10	Ja
INV361715	Grafdelfmachine Boki 2561	121	121	0	Ja
INV361717	Auto's Caparis	555	456	99	Ja
INV361811	Vervanging motoren veerpont Grou	160	132	28	Ja
INV361812	Ontvangers en armaturen 2018	100	88	12	Nee
INV361816	Openbare verlichting masten	400	400	0	Ja
INV361817	Openbare verlichting armaturen	200	187	13	Nee
INV361819	Skatepark van Loonstraat	100	0	100	Nee
INV361831	ISV openbare ruimte Coll. Prg. 2014-18	4.600	1.214	3.386	Nee
INV361832	Aanpassen / inrichting Orionweg	100	97	3	Ja
INV361901	Verharding - reconstructie wegen 2019	2.500	2.500	0	Ja
INV361902	Huizumer begraafpaats	150	38	112	Nee
INV361903	Ontvangers en armaturen OV 2019	102	7	95	Nee
INV361919	Klepel-/zuigmachine	120	119	1	Ja
INV361926	Vervanging masten 2019	1.100	757	343	Nee
INV361927	Vervanging armaturen 2019	115	0	115	Nee
INV361928	Vervanging spel- en speelvrz. 2019	500	414	86	Nee
INV361929	Centrale brugbediening	295	90	205	Nee
INV361936	Bovengrondse inv. Klimaatmaatregelen	1.125	61	1.064	Nee
INV362001	Verharding - reconstructie wegen 2020	2.500	1.329	1.171	Nee
INV362003	Container DAF	240	0	240	Nee
INV362015	Rioolwagen Scania HD	332	0	332	Nee
INV362016	Rioolwagen Scania VC	332	0	332	Nee
INV362028	Ontvangers en armaturen OV 2020	103	18	85	Nee
INV362032	GRP 2019-2023 bovengr. klimaatadapt.	1.125	0	1.125	Nee
INV362036	Verv. ontvangers/armaturen OV 2020	1.190	37	1.153	Nee
INV362037	Verv. masten OV2020	120	0	120	Nee
INV362038	Verv. speeltoestellen 2020	500	2	498	Nee
INV362039	Centrale brugbediening 2020	1.579	0	1.579	Nee
INV362041	Stroomkasten	190	0	190	Nee
INV362042	Civiele kunstwerken 2020	750	0	750	Nee
INV362043	Damwand insteekhavens De Burd	321	27	294	Nee
	Totaal	**22.212**	**8.669**	**13.543**	

Binnen het programma beheer leefomgeving zijn zeer uiteenlopende investeringen gepleegd. Zo is voor vervangingen van auto's en ander materieel € 0,7 mln uitgegeven. Aan levensduur verlengende reconstructies aan wegen is € 1,5 mln geïnvesteerd.
In 2020 is aan vervangingen in straatverlichting in diverse wijken en dorpen, waaronder Wirdum, Easterlittens en de Vosseparkwijk € 1,25 mln geïnvesteerd.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Betrokken verbonden partijen

Geen

Maatschappelijke effecten

Tabel 28 Maatschappelijke effecten Fysiek domein

	Indicator	eenheid	bron	Meting 2019	Meting 2020
1.	Functiemenging	%	LISA	55%	niet bekend
2.	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	LISA	136	niet bekend
3.	Omvang huishoudelijk restafval (bruto)	Kg/inwoner	CBS	204	niet bekend
	Omvang huishoudelijk restafval (netto, na nascheiding)	*Kg/inwoner*	*Gemeente*	171	niet bekend
4.	Hernieuwbare elektriciteit	%	RWS	niet bekend	niet bekend
5.	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	Basisregistratie adressen en gebouwen	8	niet bekend
6.	Demografische druk	%	CBS	50,4%	50,5%
7.	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	COELO	563	600
8.	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	COELO	692	739

Toelichting indicator en vergelijking met andere gemeenten: www.waarstaatjegemeente.nl.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2.1.3 Domein Veiligheid

Portefeuillehouder: *burgemeester Sybrand Buma.*

Strategisch algemeen doel

Een veilige omgeving voor mensen die wonen, werken en recreëren in Leeuwarden.

Successen

1. Door een collectieve aanpak (politie, het RIEC, het OM en de gemeente) van ondermijnende criminaliteit werd snel en goed geïntervenieerd op casuïstiek. Dit resulteerde in diverse (grote) strafzaken en bestuurlijke maatregelen jegens de verdachten/daders.
2. De vernieuwde aanpak van digitale criminaliteit c.q. cybercrime maakt de agrarische sector en jongeren (via scholen en jongerenwerk) cyberweerbaar.
3. Door de gezamenlijke inzet van politie, Openbaar Ministerie en gemeente zijn diverse grote en risicovolle demonstraties in Leeuwarden ordelijk en veilig verlopen.

Verbeterpunten

1. Verminderen van de jeugdoverlast die is ontstaan omdat de jongeren langdurig beperkt zijn in hun sociale leven door de COVID-19 maatregelen.
2. Verminderen van de burenoverlast die mede ontstaan is door een combinatie van meer thuiswerken en het mooie zomerweer.
3. Verminderen van drugs- en drankoverlast in vooral de Binnenstad en de wijken rondom de Binnenstad.

Wat heeft het in totaal gekost?

Tabel 29 **Bedragen x € 1.000**

Domein R2DOM003 - Veiligheid	Begroting lasten	Begroting baten	Begroting saldo	Rekening lasten	Rekening baten	Rekening saldo	Rekening t.o.v. begroting saldo
R2PRG010 - Veiligheid	13.011	188	-12.823	12.997	315	-12.682	141
Totaal 2020	**13.011**	**188**	**-12.823**	**12.997**	**315**	**-12.682**	**141**

Eindconclusie

Het rapportcijfer van Leeuwarden in de VeiligheidsPrestatieIndex is gedaald, maar scoort nog wel voldoende. Dat komt vooral door stijgende drugs- en drankoverlast, burenoverlast en jeugdoverlast. Ondanks dat de overgrote meerderheid van de Leeuwarder bevolking zich prima hield aan de COVID-19 regels, heeft een kleine minderheid gezorgd voor veel extra overlast.

Er is grote inzet gepleegd op de aanpak van de COVID-19 pandemie in een jaar waarin de door de voorzitter van de Veiligheidsregio vastgestelde noodverordeningen elkaar in rap tempo opvolgden. Na de eerste *lockdown* en versoepelingen volgden stapsgewijs weer nieuwe regels die leiden tot de tweede en strengere *lockdown*. Dit heeft zijn weerslag gehad op de bevolking en bedrijven, waarvan een deel meer en meer moeite kreeg met de opgelegde regels en voorschriften. Dit was te merken aan het toenemende aantal demonstraties.

Ondanks de grote inzet op de COVID-19 pandemie zijn we er toch in geslaagd de aanpak op gebied van Ondermijning en Cybercriminaliteit verder te ontwikkelen. Er hebben veel controles plaatsgevonden met als resultaat dat deze ondermijnende activiteiten zijn gestopt.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

We zagen bijzondere ontwikkelingen: door het vele (digitale) thuiswerken daalde het aantal woninginbraken, maar steeg de cybercriminaliteit. Jarenlang konden we melden dat de criminaliteit en overlast verminderden, nu kampen we met een forse stijging.

Concluderend: de ontwikkeling van de criminaliteits- en overlastcijfers zijn in grote mate beïnvloed door COVID-19 en geven daardoor een afwijkend beeld. Als de druk op de samenleving vanwege COVID-19 weer hersteld is, zal een aantal ontwikkelingen naar verwachting weer normaliseren. Significante aanpassingen op het langjarige beleid worden daarom niet voorgesteld. We zetten het uitvoeringsprogramma Veiligheid 2021-2023 voort.

Het voordelig financieel resultaat van het veiligheidsdomein is € 141.000. Dit wordt met name veroorzaakt door enkele niet begrote, maar wel gerealiseerde opbrengsten. Onder andere op het gebied van piketvergoedingen en voor handhavingswerkzaamheden voor de gemeente Waadhoeke.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Programma Veiligheid

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

1. Waarborgen algemene veiligheid binnenstad
Vanaf medio maart tot medio mei was de Binnenstad vrijwel uitgestorven omdat de horeca en vele winkels gesloten waren en tijdens de tweede *lockdown* was dit het geval in het najaar. In het voorjaar en de zomerperiode was er veel drukte en overlast van jongeren in de Prinsentuin hetgeen in juni dusdanige vormen aannam dat tijdelijke sluiting van de Prinsentuin noodzakelijk was. In de zomerperiode was de Binnenstad weer volledig open (detailhandel en horeca); wel met de beperkende COVID-19 regels. Het was in deze periode dan ook vaak buitensporig druk met bezoek van zowel inwoners als toeristen. Qua openbare orde waren er relatief weinig problemen, maar het handhaven op de afstandsregels en groepsvorming was wel een grote opgave voor politie, handhavers en beveiliging.

- ***Verblijfsverbod voor overlastgevers en preventief fouilleren***

De overlast veroorzaakt door dak- en thuislozen blijft ondanks een afname in 2020 nog onverminderd hoog ten opzichte van 2018.

Tabel 30 Dak- en thuislozen

Omschrijving	2018	2019	2020
Aantal meldingen dak- en thuislozen	109	255	219

Bron: Cijfers Politie Leeuwarden

Het betreft vooral dak- en thuislozen en bewoners van diverse opvanglocaties. De hotspots zijn gecentreerd in de omgeving van het NS-station en de opvanglocaties. Het gaat hierbij om de nachtopvang aan het Oostergoplein, de opvang aan het Bonifatiusplein en de opvanglocaties aan de Nieuwe Weg. In 2020 was de omgeving van het Bonifatiusplein een opvallende *hotspot*. Deze laatste locatie is als casus onder de regie van de gemeente opgepakt. Aan meerdere bekende overlastplegers is mede op basis van de waarnemingen van de partners van handhaving een gebiedsverbod opgelegd. Dit betrof 18 gebiedsverboden voor langere tijd; van de door de politie/handhaving uitgereikte 60 gebiedsontzeggingen voor 24 uur, zijn er uiteindelijk 4 gebiedsontzeggingen voor enkele weken opgelegd.
Daarnaast zijn er vanwege incidenten met honden 2 aanlijn- en muilkorfgeboden, 1 muilkorfgebod, 4 waarschuwingen aanwijzing muilkorf- en aanlijngebod opgelegd.
Het aantal aangetroffen vuurwapens en messen is vrijwel gelijk gebleven. Veel wapenincidenten zijn gerelateerd aan verslaafde personen en personen met verward gedrag.

Toename aantal demonstraties
De afgelopen periode is het aantal (grote) demonstraties fors toegenomen. Met name omvangrijke en risicovolle demonstraties (Boerenprotesten, *Black Lives Matter* en demonstraties tegen de COVID-19 maatregelen) legden een groot beslag op de ambtelijke capaciteit (juridisch, openbare orde en toezicht en handhaving). Voor de 5 grootste demonstraties ging het in totaal om ca 1.250 uur; dit is omgerekend ca. 1 fte, verdeeld over meerdere betrokken sectoren en afdelingen.

- ***Veelal COVID-19 gerelateerde jeugdoverlast in Binnenstad aangepakt***

Deze vorm van overlast heeft zich vooral gemanifesteerd in de Binnenstad met als *hotspot* de Prinsentuin. Dit startte bij de eerste *lockdown* en manifesteerde zich de hele zomer. De overlast was bovendien veelal COVID-19 gerelateerd: geen 1,5 meter afstand en groepsvorming met veel drankgebruik. Er is samen met politie, Handhaving en beveiliging veel inzet gepleegd op deze jeugd(groepen).

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

- ***(Camera)toezicht en handhaving***

Vanaf half maart zijn politie en Handhaving en daarmee ook het cameratoezicht niet ingezet in de uitgaansnachten, omdat de horeca gesloten was. Vanaf juni is de horecabezetting weer gedeeltelijk ingepland, omdat de horeca onder voorwaarden vanaf 1 juni weer de deuren mocht openen. Gebleken is dat lang niet alle COVID-19 maatregelen door ondernemers konden worden gehandhaafd. Dit heeft in een aantal gevallen geleid tot verplichte sluiting van horecagelegenheden en het veelvuldig geven van schriftelijke waarschuwingen. Het (nachtelijk) camera- en horecatoezicht is weer gestopt vanaf de tweede *lockdown* in het najaar.
Bij grote en/of risicovolle demonstraties en bij drukte in de binnenstad is cameratoezicht op gezette tijden geactiveerd.
Afgelopen jaar is geconstateerd dat er te weinig (camera)zicht is op twee risicolocaties, te weten de Voorstreek/Tuinen) en de Sophialaan/Prins Hendrikbrug. De politie heeft geadviseerd om hier camera's te plaatsen, hetgeen begin 2021 wordt gerealiseerd.

2. Waarborgen algemene veiligheid wijken en dorpen

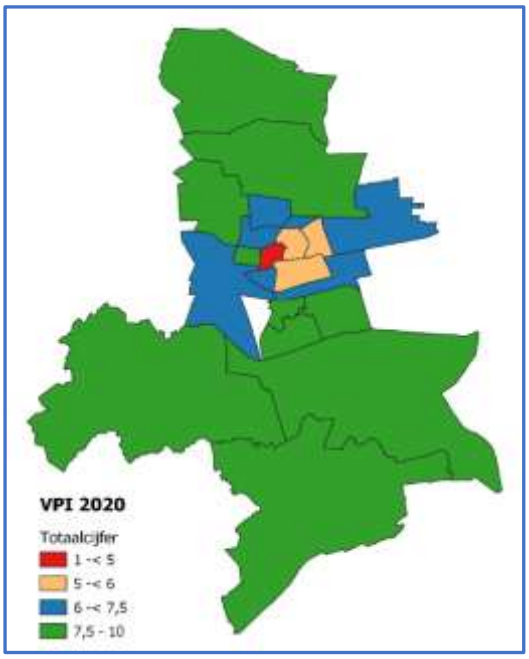

Uitkomsten VeiligheidsPrestatieIndex (VPI)

Het algemene rapportcijfer van Leeuwarden (7,22 in 2020) is iets gedaald ten opzichte van 2019 (7,59). Grote veroorzaker is de sterk toegenomen (jeugd)overlast.

De Binnenstad heeft nog code rood (drugs- en jeugdoverlast).

De drie code geel wijken zijn:
- Potmargegebied (drugs-, jeugd- en overige overlast)
- Oud-Oost (drugs- en overige overlast)
- Heechterp Schieringen (drugs- en jeugdoverlast)

Bron: Cijfers Statistiek en Onderzoek gemeente Leeuwarden

- ***Buurtpreventieteams ondersteund***

Er zijn 6 buurtpreventieteams actief onder gemeentelijke begeleiding. De teams zijn gefaciliteerd met kleding (zomer en winter), zaklampen en een starterscursus. Tijdens de starterscursus wordt ingegaan op onderwerpen zoals het omgaan met ongewenst gedrag, EHBO, en signaleren van inbraakgevoelige woningen. Daarnaast zijn er diverse thema-avonden georganiseerd op het gebied van ondermijning/personen met onbegrepen gedrag.
Voorts is er periodiek overleg tussen de teams en wijkagent over taken en bevoegdheden en over wat er in hun wijk speelt. Jaarlijks ontvangen de teams een bijdrage o.a. voor teambuilding, telefoon, laptop en kerstpakket.
In de wijken en dorpen in Leeuwarden zijn ongeveer 30 whatsapp groepen actief om op deze wijze buurtpreventie te realiseren. Deze wijk- en dorpenpanels worden gefaciliteerd met de aankoop van de Whatsapp waarschuwing bordjes in de straten.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

- ***Inbraken, drugs-, jeugd- en burenoverlast aangepakt***

Tabel 31 Jeugdoverlast

Omschrijving	2018	2019	2020
Aantal meldingen jeugdoverlast	764	713	1667

Bron: Cijfers Politie Leeuwarden

Aantal meldingen van jeugdoverlast fors gestegen
De cijfers van Jeugdoverlast zijn ruim verdubbeld. Het aantal (problematische en) overlast gevende groepen jongeren nam in de afgelopen jaren af, maar ten tijde van COVID-19 zijn steeds meer jongeren de straat op gegaan, zowel in de stad als in de dorpen. De behoefte om elkaar te ontmoeten was groot, met als gevolg veel overlastmeldingen. Waar er sprake is van overlast gevende groepen, betrof het relatief jonge jeugd (13/14 jaar) met excessief en zorgelijk grensoverschrijdend gedrag.
Hotspots waren te zien in de Binnenstad, de Vrijheidswijk, de Junokade (*carmeetings*) de Tjerk Hiddesbuurt en in Stiens. In de Vrijheidswijk en Stiens gaat het om een overlaststijging over een periode van meerdere maanden. In een aantal gebieden heeft dit geleid tot maatregelen, zoals een kortstondige sluiting van het Skatepark Van Loonstraat en enkele voetbalkooien. De sluiting van de Prinsentuin in de nachtelijke uren gold voor langere tijd evenals de sluiting van de Junokade in de avond-/nachtelijke uren. Bovendien is voor wat betreft de *carmeetings* een beleidsregel vastgesteld op basis van artikel 2:1a Algemene Plaatselijke Verordening gemeente Leeuwarden. Die luidt dat zich niet meer dan 20 auto's met inzittenden mogen verzamelen op plaatsen in Leeuwarden.
In de Tjerk Hiddesbuurt was er overlast rondom een leefgroep. Na gesprekken met betrokkenen is die overlast afgenomen. In de Vrijheidswijk zagen we met name jonge jeugd die veel overlast veroorzaakte en zijn we gestart met een brede aanpak vanuit politie, jongerenwerk en de Taskforce jeugd. In Stiens hebben handhavers en straatcoaches frequent gesurveilleerd maar geen overlast waargenomen. Stiens blijft een *hotspot* en het surveilleren en in het gesprek gaan en blijven met de jeugd wordt gecontinueerd.
Tot slot is ook inzet gepleegd op een problematische jeugdgroep in en rondom het Abbingapark. De groep is in kaart gebracht en de ouders zijn aangeschreven inzake het overlast gevend gedrag en de betrokkenheid van hun kind, waarna de problematiek daar al snel tot het verleden behoorde.

Aantal meldingen van burenoverlast gestegen
De aanzienlijke stijging van deze vorm van overlast is te verklaren doordat veel mensen thuis zitten/werken en door een lange periode met mooi weer, waardoor mensen vaak buiten vertoefden. Inwoners hebben naast politiemeldingen ook veel meldingen gedaan bij het Meldpunt Overlast Leeuwarden (MOL).

Tabel 32 Burenoverlast

Omschrijving	2018	2019	2020
Aantal meldingen burenoverlast	586	537	705

Bron: Cijfers Politie Leeuwarden

De stijging is ook deels veroorzaakt door het feit dat het tijdens de *lockdowns* niet mogelijk was om elders te recreëren. Een aantal studenten heeft thuis feestjes georganiseerd waardoor er meer overlast werd gemeld. Excessen zijn met behulp van onze hotspotlijst geprioriteerd en aangepakt. Dit heeft geleid tot een waarschuwing en/of een proces-verbaal. Verder zijn er diverse bemiddelingsgesprekken gevoerd. Naast de bemiddelingsgesprekken zijn er in het kader van de Wet aanpak woonoverlast 5 procedures opgestart. Daarvanuit zijn 3 waarschuwingen gegeven en 2 keer is een (vooraankondiging) last onder dwangsom opgelegd.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Aantal meldingen van drugs- en drankoverlast gestegen, drugshandel gedaald

Tabel 33 Aantal meldingen drugs- en drankoverlast en drugshandel

Omschrijving	2018	2019	2020
Aantal meldingen drugs- en drankoverlast	750	628	691
Aantal meldingen drugshandel	135	117	79

Bron: Cijfers Politie Leeuwarden

Er was een rustig beeld voor wat betreft de (drugs)straathandel, omdat er relatief weinig mensen op straat waren tijdens de twee *lockdowns*. Voor wat betreft de drugs- en drankoverlast zien we juist een toename van incidenten in de Binnenstad en de wijken rondom de Binnenstad. Handhaving houdt in de Vlietzone toezicht in de vorm van surveillances en is daarmee zichtbaar op straat. Er wordt integraal ingezet – en corrigerend en/of verbaliserend opgetreden - op overtredingen die worden waargenomen, variërend van jeugd- en drugsoverlast tot parkeer- en afvalproblematiek. Daarnaast zijn er – al dan niet met gemeentelijke partners en politie - diverse integrale controles georganiseerd in de Vlietzone. Met de integrale opgezette controles zijn vier illegale handelaren in kaart gebracht, diverse inbrekerswerktuigen- messen/wapens, vuurwerk en tientallen kilo's ijzerwaren in beslag genomen. Op basis van de controles zijn ook twee vervolgonderzoeken door opgestart in het kader van heling van goederen.

- ***Overlast door personen met verward gedrag aangepakt***

Deze vorm van overlast is weer gestegen in het afgelopen jaar.

Tabel 34 Overlast personen met verward gedrag

Omschrijving	2018	2019	2020
Aantal meldingen overlast personen met verward gedrag	1407	1345	1416

Bron: Cijfers Politie Leeuwarden

Een 4-tal personen heeft gezorgd voor veel meldingen in een korte tijd, waarbij het lastig bleek om direct de juiste hulpverlening volledig in te zetten. In de maand juni en juli van 2020 waren er opnieuw twee andere personen die voor een stijging hebben gezorgd. Eén van hen zorgde al voor 23 meldingen in een maand. Ook hier bleek, dat het opnemen van personen door de GGZ pas plaatsvindt op het moment van acute crisis, waardoor het aantal meldingen wel bleef doorlopen. De vaak aanwezige multiproblematiek maakt het lastig om de best passende hulpverlening te vinden. De problematiek is dan vaak ook complex en risicovol en wordt opgeschaald naar het Zorg- en Veiligheidshuis. Daar zoeken we op gebied van openbare orde naar innovatieve oplossingen samen met de vele betrokken partijen.
Het is niet duidelijk of deze overlastontwikkeling gerelateerd is aan de COVID-19 pandemie.

In 2020 zijn er 165 crisismaatregelen opgelegd in het kader van de Wet verplichte Geestelijke Gezondheidszorg. In het kader van de Wet Zorg en Dwang zijn in totaal 9 Inbewaringstellingen opgelegd.
Er is eveneens een toename geconstateerd van personen die vanwege middelengebruik verward gedrag vertonen. Politie geeft aan een groot aantal verzoeken te krijgen vanuit de hulpverlening om voor ondersteuning ter plaatse te komen. Het gaat dan om zaken zoals: cliënt is lang niet gezien en de hulpverlening maakt zich zorgen, cliënt is agressief en moet beoordeeld worden en cliënten die voor overlast zorgen in de omgeving.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

3. Bestrijden ondermijnende criminaliteit en cybercrime

- ***Volhard in aanpak ondermijning***

Op de lokale casustafel zijn maandelijks tientallen meldingen besproken, geanalyseerd en waar nodig is geïntervenieerd. Dit betrof kleine interventies en controles. Er zijn 3 grote integrale ondermijningscontroles uitgevoerd, waarvan 2 op industrieterrein De Hemrik en 1 in de zogenaamde shishalounges.
Er zijn 3 grootschalige signalen/zaken aangemeld bij het RIEC voor diepgaand onderzoek. Deze zaken zijn geanalyseerd door middel van het combineren van informatie afkomstig van diverse instanties en zijn opgevolgd door in de uitvoeringsfase interventies te plegen.
Ook hebben politie en justitie twee grote zaken opgerold waarbij drugs, veel bezittingen en contant geld in beslag zijn genomen, waarbij ook bestuursrechtelijke maatregelen zijn opgelegd. Op basis van uiteenlopende bestuurlijke rapportages van de politie zijn in totaal 36 panden gesloten op grond van artikel 13b van de Opiumwet.

Verder is meegewerkt aan diverse landelijke/regionale projecten om een verbeterslag te maken in de aanpak van ondermijning. Dit betreft:

- Het landelijke project van het ministerie van JenV en de VNG om de APV "Ondermijningsproof" te maken. Het eindproduct is in 2020 gepresenteerd.
- Participatie in het RIEC-project "Jonge aanwas en Ondermijning en Cyber", met als doel jongeren beter weerbaar te maken tegen ondermijning en cybercriminaliteit. De programma-opzet is gereed en in het najaar zijn al diverse sessies met jeugd gehouden om het programma te toetsen. De volledige uitrol van de aanpak vindt plaats in 2021.
- De bijdrage aan het bouwen van twee webtools in samenwerking met het bedrijf WebIQ, te weten:
    - een *webcrawler* die informatie uit open bronnen ophaalt in het kader van Bibob-procedures. Het open bronnenonderzoek is een vast onderdeel van de Bibob-procedure en wat normaliter uren kost, terwijl de informatie nu binnen enkele seconden beschikbaar is;
    - een *branchescan* waarmee bij een bepaalde branche (bijvoorbeeld autobedrijven of horeca) achterhaald kan worden hoe gevoelig bepaalde bedrijven zijn voor ondermijnende criminaliteit.

Beide dragen bij aan een betere informatie(*intelligence*)positie van de gemeente. Uiteraard wordt hierbij geopereerd binnen de kaders die zijn gesteld in het privacy protocol Ondermijning en de privacy impactanalyse (PIA) Ondermijning.

- ***Proef met app 'Meld een vermoeden' verlengd***

Via de 'Meld een vermoeden'-app kunnen interne collega's signalen van ondermijning delen met de afdeling JVZ. Door de COVID-19 crisis zijn veel collega's minder op straat en is het aantal meldingen aanzienlijk afgenomen. Daarom is besloten de proef met een jaar te verlengen en daarna te evalueren. Er is voor het gebruik van deze app een addendum opgesteld bij de PIA Ondermijning, waarin de verwerking van de gegevens wordt beschreven.

- ***Procesregie op onderzoek naar ondermijnende criminaliteit***

Bij wet is bepaald dat de regiehouder op het onderdeel ondermijning de gemeente is. Dit maakt dat de gemeente, met als basis de lokale casustafel, met handhavingspartners de lijnen uitzet om ondermijning te stoppen en/of terug te dringen. Dit is een doorgaand proces waarbij de lokale driehoek maandelijks wordt geïnformeerd over de voortgang.

- ***Toevoeging cybercomponent aan crisisorganisatie***

In 2019 is gestart met de realisatie van de interne cybercrisisorganisatie (ambtelijk en bestuurlijk) en is een cybercrisisoefening gehouden. Deze cybercrisisorganisatie is ook ingezet bij de Citrix(*hack*) problemen die elders in het land speelden. Vanwege de COVID-19 crisis heeft de verdere

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

doorontwikkeling op een laag pitje gestaan. Wel is het ambtelijk apparaat via *e-learning* getraind in herkennen van cyber gerelateerde mails en weblinks.

- ***Continuering preventie cybercrime***

In de afgelopen jaren is gewerkt aan het versterken van de digitale weerbaarheid van ondernemers en burgers. In het najaar van 2020 zijn we gestart met de aanpak specifiek gericht op jongeren van 12 tot 20 jaar door middel van *games* en trainingen waarbij het jongerenwerk ook een cruciale rol speelt. Daarbij is de samenwerking met externe partijen met specialisme ten aanzien van *cyber* (Platvorm Veilig Ondernemen Noord-Nederland, St. *Cyber Safety* Noord-Nederland en politie, *cyber*eenheid Driebergen) en gericht op de doelgroepen (o.a. scholen) van groot belang.
Er zijn verschillende *roadshows* georganiseerd in samenwerking met ROC Friese Poort waarbij Mkb'ers laagdrempelig en actiegericht advies kregen over belangrijke te zetten stappen. Ook zijn er *Wifi-scans* uitgevoerd en is een ICT-spreekuur ingesteld op bedrijventerrein De Hemrik door het Friesland College. Het afgelopen jaar is veel digitaal gerealiseerd op gebied van voorlichting. Daarnaast is in het voorjaar gestart met programma *cyber*preventie in de Agrarische sector. Bovendien nemen we deel aan de landelijke City Deal "Lokale weerbaarheid *cybercrime*", hetgeen ons veel nieuwe kennis en expertise oplevert om de lokale aanpak verder te ontwikkelen.

4. Bestrijden criminaliteit en misdaad

- ***Continuering aanpak illegale hennepteelt/overtredingen Opiumwet***

Er zijn 36 panden gesloten op grond van artikel 13b van de Opiumwet.

- ***Continuering gezamenlijke aanpak onvrijwillige prostitutie en mensenhandel***

Op 27 februari 2020 is de Algemene Plaatselijke Verordening Leeuwarden (APV) gewijzigd en is de verplichting voor de exploitanten opgenomen om zelfstandige sekswerkers alleen te laten werken in de inrichting als zij beschikken over een Burgerservicenummer en zijn ingeschreven in het Handelsregister. Hiermee is een extra drempel opgeworpen om te voorkomen dat sekswerkers worden uitgebuit.

Tabel 35 Prostitutie en mensenhandel

Omschrijving	2018	2019	2020
Aantal aanhoudingen wegens mensenhandel	7	6	6
Aantal vrouwen door politie uit de prostitutie gehaald	9	7	4
Aantal 'gevallen van illegale prostitutie' vastgesteld	9	8	10

Bron: Cijfers Politie Leeuwarden

Mensenhandel aangepakt
In 2020 is gestart met de verdere ontwikkeling van een nieuwe en geactualiseerde aanpak Mensenhandel. Zo worden de werkprocessen en het (*privacy*)convenant doorontwikkeld om gerichter boven op de problematiek te kunnen zitten. Dit is samenwerking met o.a. Sociaal Domein Fryslân, gemeenten, Zorg- en Veiligheidshuis, het Openbaar Ministerie en de politie.

- ***Stappen gezet in aanpak drugsgerelateerde overlast en geweld (PGA)***

Met behulp van de PGA-formule is het de bedoeling om, zo vroeg mogelijk, hardnekkige patronen zoals overlast en crimineel gedrag te voorkomen. Voor ons lag de opgave om het gedrag van iemand vroegtijdig en duurzaam positief te beïnvloeden. De aanpak is gericht op casuïstiek op het snijvlak van zorg en veiligheid. Er zijn diverse stappen gezet: onderzocht is welke interventies nodig zijn om te komen tot een geslaagd plan van aanpak. Er wordt aansluiting gezocht bij de bestaande casustafels en -netwerken. Er is weliswaar een start gemaakt met de PGA, echter door COVID-19-

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

crisis heeft de uitrol enige stagnatie opgelopen. Vanuit de COVID-19 aanpak is in de uitvoering wel ingezet op zorgelijke- en overlast gevende personen en zijn de nodige interventies gepleegd. In de eerste helft van 2021 zal de herijkte PGA worden uitgevoerd.

- ***Continuering aanpak woninginbraken in hotspotwijken***

Het aantal gepleegde woninginbraken, zowel voltooide incidenten als pogingen daartoe, blijven (net als in 2019) dalen ten opzichte van het gemiddelde over de afgelopen 4 jaren.

Tabel 36 Diefstal/inbraak

Omschrijving	2018	2019	2020
Aantal meldingen diefstal/inbraak woning	545	425	351
Aantal meldingen diefstal/inbraak box/garage/schuur/tuinhuis	120	75	106

Bron: Cijfers Politie Leeuwarden

Bijkomend feit dit jaar was dat veel mensen thuis werkten in verband met de COVID-19 crisis. In maart was een piek te zien in de wijk Bilgaard. Hierop is extra ingezet door politie, waarna het aantal inbraken daar weer is gedaald.
De stijging van inbraken box/ garage/ schuur/ tuinhuis wordt veroorzaakt door uitschieters in mei en juni. De buit betreft voornamelijk elektrische fietsen en gereedschap. Eind juni en begin juli is een tweetal verdachten aangehouden, waaronder een veelpleger. Hierna is direct een daling ingezet. De politie zet lokmiddelen in zodra er sprake is van een duidelijke *hotspot*, met als doel naar een heterdaad-situatie toe te werken.

In verband met de COVID-19 maatregelen zijn de wijkgerichte preventieavonden over woninginbraken in 2020 tot nader bericht afgelast en verplaatst. In dezelfde periode is er wel steekproefsgewijs door het basisteam van politie in het Digitaal Opkopersregister (DOR) “digitaal gesurveilleerd” op onregelmatigheden. Verder is er naast het besteden van aandacht aan dit onderwerp via sociale media, een digitaal spreekuur georganiseerd waar gericht aandacht is besteed aan preventie ter voorkoming van woninginbraken. Na de versoepeling van de maatregelen zijn de controles van politie en handhaving gericht op het DOR weer opgestart.

- ***Continuering samenwerking in aanpak winkeldiefstallen en criminaliteit bedrijventerreinen***

Tabel 37 Winkeldiefstal

Omschrijving	2018	2019	2020
Aantal meldingen winkeldiefstal	480	491	378

Bron: Cijfers Politie Leeuwarden

Het aantal winkeldiefstallen en de vaak bijbehorende aanhoudingen laat sinds maart een opvallende daling zien. Deze daling is veroorzaakt door de COVID-19 crisis. Door de strenge COVID-19 maatregelen in de supermarkten was er bovendien meer controle. In april en mei was respectievelijk een verplaatsing te zien van winkeldiefstal van de Binnenstad naar Huizum Oost en de Oranjewijk. Na de versoepeling zet de daling van het aantal winkeldiefstallen zich voort tot juli en vanaf augustus was het totaal (incidenten) vergelijkbaar met augustus van voorgaand jaar. Vanaf het najaar, de tweede *lockdown*, namen de diefstallen weer af.

De integrale controles op de garageboxen op de industrieterreinen zijn succesvol (vondst van drugs en wapens) met als gevolg een bestuursrechtelijke sluiting van boxen en tevens bedrijven.

- ***Beperken risico op criminaliteit kwetsbare groepen (LVB)***

De afgelopen tijd valt het aantal personen met gedragsproblematiek, waarschijnlijk gerelateerd aan LVB (Licht Verstandelijke Beperking), op. Dit wordt geconstateerd door politie en in het Zorg- en

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Veiligheidshuis bij de maatwerkoverleggen. Hulpverlening voor deze personen verloopt moeizaam, vanwege hun gedrag. Het betreft personen met een laag verstandelijk vermogen die soms net niet verstandelijk beperkt zijn. De meeste van hen hebben geen begrenzing gekend/geleerd in hun jeugd. En vaak zijn dit personen die zorg mijden waardoor deze personen gemakkelijker tussen wal en schip kunnen raken. Binnen het Zorg- en Veiligheidshuis en het sociaal domein werpt dit soms de vraag op tot hoever we moeten gaan met bijvoorbeeld bemoeizorg.
Vandaar dat in samenwerking met het sociaal domein is geïnvesteerd in de relatie met netwerkpartners. Dit met als doel om de bewustwording op het thema LVB te vergroten en te komen tot een gezamenlijke aanpak. Hieruit voortvloeiend is het projectplan "*Expeditie Leeuwarden* voor de integrale aanpak van LVB" opgesteld. Dit projectplan is op 19 januari 2021 vastgesteld door het college. Een van de speerpunten in het plan is het vergroten van de bewustwording. Hiervoor zijn 200 collega's getraind, verdeeld over 14 digitale trainingen, om LVB te herkennen, signaleren en adresseren. De trainingen zijn samen met ervaringsdeskundigen van LFB[2] voorbereid en heeft ook deelgenomen aan de trainingen. En ook zijn bijeenkomsten georganiseerd voor interne en externe partners waarbij door specialisten een toelichting gegeven werd over een thema dat bijdraagt aan de verbetering van de aanpak LVB.

5. Handhaving

- ***Toezichtsmodel Binnenstad Leeuwarden***

Aangezien de situatie in de binnenstad vanwege COVID-19 geheel anders was dan in een regulier jaar, is de samenwerking binnen het toezichtsmodel daarop aangepast. Het netwerk van partners bleek ook in deze uitzonderlijke tijden zeer waardevol.

- ***Uitvoering handhavingsuitvoeringsprogramma***

Het uitvoeringsprogramma (HUP) is opgesteld voor toepassing in een regulier jaar. Dat was 2020 uiteraard niet. Een deel van de geplande uren kon niet op de vooraf vastgelegde manier plaatsvinden. Bijvoorbeeld door de sluiting van de horeca, in bepaalde periodes in het jaar. De verantwoording van de gemaakte uren zal plaatsvinden in het jaarverslag handhavings-uitvoeringsprogramma.

- ***Voorkomen geweld tegen buitengewoon opsporingsambtenaren***

Veilige Publieke Taak staat hoog in het vaandel binnen de gemeentelijke organisatie. Agressie en geweld tegen de eigen medewerkers wordt niet getolereerd en hier wordt ook naar gehandeld. Vanaf de zomer is de tolerantiegrens naar de boa's door met name jongeren (jongvolwassenen) afgenomen. Dit was ook een landelijk waarneembaar fenomeen, dat bleek uit verschillende confrontaties met boa's. Vanuit de integrale aanpak en door vroegtijdig optreden zijn er in onze gemeente minder excessen geweest, maar elke vorm van agressie tegen boa's is natuurlijk één te veel.
Los van bovenstaande ontwikkeling zijn de boa's van Handhaving voor het verhogen van hun eigen veiligheid allen toegerust met *bodycams* en doen 13 collega's mee aan de landelijke pilot voor het mogen dragen van een wapenstok.

6. Veilig verloop evenementen

- ***Continuering centrale coördinatie***

In het afgelopen jaar hebben vanwege COVID-19 nauwelijks tot geen evenementen plaatsgevonden. De diverse wijzigingen van de COVID-19 maatregelen zijn keer op keer bekrachtigd in de opeenvolgende Noodverordeningen. Een gevolg van deze wijzigingen is dat het reguliere vergunningsproces niet gerealiseerd kon worden. Hiervoor is een speciale Initiatieven- en

[2] De LFB is de landelijke belangenorganisatie dóór en vóór mensen met een verstandelijke beperking.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

evenemententafel ingesteld om onder tijdsdruk evenementen c.q. initiatieven zo snel mogelijk te kunnen beoordelen. Hiervoor is aan de organisatoren c.q. initiatiefnemers een aanvullend indienings-vereiste gesteld, namelijk om een COVID-19 plan te overleggen. Dit met als doel om zo snel mogelijk het evenement te kunnen beoordelen en duidelijkheid te kunnen geven of evenementen in aangepaste vorm konden doorgaan of juist helemaal niet.

- ***Voorbereiding eventuele Elfstedentocht***

In het afgelopen jaar hebben de reguliere voorbereidingen op de Elfstedentocht nauwelijks plaatsgevonden in verband met de toegenomen druk op de ambtelijke organisatie vanwege de COVID-19 crisis.

- ***Uitvoering veiligheidsaspecten visienota Evenementen***

De visienota Evenementen is opgeleverd. Aansluitend hierop zijn verschillende formats opgesteld, zoals locatieprofielen, een draaiboek, veiligheidsplan en vanwege COVID-19 is ook een format COVID-19 draaiboek. Dit had tot doel dat de aanvraag makkelijk, snel en eenduidig in te vullen is.

- ***Intensivering samenwerking jongerenwerk en SC Cambuur***

Een groep jongeren en jongvolwassenen manifesteert zich veelvuldig als harde kernsupporter bij demonstraties of evenementen. Een nieuwe heel jonge en grote groep heeft de openbare orde in de Insulindebuurt tijdens de eerste thuiswedstrijd van Cambuur eind augustus ernstig verstoord en de politie belaagd met vuurwerk en stenen. Ook bij het behalen van de periodetitel eind oktober werd er weer veel vuurwerk afgestoken rondom het stadion en jongeren vanuit die geledingen waren ook betrokken tijdens het geweldsincident bij de jaarwisseling in de Binnenstad.
Twee jongerenwerkers hebben dit jaar ook de functie van *fancoach* gekregen waardoor ze veelvuldig en direct contact hebben met de Cambuur-jeugd in de stad en rondom de wedstrijden. De *fancoaches* werken samen met de SLO (*Supporters Liaison Officer*) van Cambuur, ook bij het bezoeken van jongeren en ouders. Er wordt gezamenlijk ingezet op de jonge aanwas. Vanwege de COVID-19 crisis hebben specifieke op de groep gerichte activiteiten en projecten geen doorgang gevonden.
De personen uit deze groep waar zorgen over zijn, zijn opgenomen in de Persoonsgerichte Aanpak (PGA) van gemeente, politie en OM onder regie van de driehoek, waarbij naast hulp en zorg, ook een strafrechtelijke en/of bestuursrechtelijke aanpak wordt toegepast.

7. Realisatie fysieke veiligheid (o.a. rampenbestrijding, crisisbeheersing en brandveiligheid)

Vanwege COVID-19 crisis is medio maart GRIP 4 afgekondigd en is de crisisorganisatie ingezet. Vanwege het langdurige karakter is de vorm voor bevolkingszorg aangepast, maar de hoofdstructuur van de crisisorganisatie is intact gebleven. Belangrijke aandachtspunten zijn hierbij de continuïteit van de crisisorganisatie en de burgemeestersbevoegdheden die aan de voorzitter van de VRF zijn overgedragen vanwege de afgekondigde GRIP 4. De taken bevoegdheden en de maatregelen zijn met opeenvolgende Noodverordeningen bekrachtigd.
De regels omtrent de Noodverordeningen hebben veel vragen met zich meegebracht over wat nu wel en niet mag. De crisisorganisatie is daarom tijdelijk uitgebreid met extra experts juridische ondersteuning. Deze juridische ondersteuning is geleverd door gemeenten, waarbij Leeuwarden drie experts heeft geleverd.
Vanaf medio maart tot heden is in de gemeente Leeuwarden een continuïteitsteam actief waarin alle domeinen vertegenwoordigd zijn. Dit team heeft aandacht voor de continuïteit van de gemeentelijke organisatie, maar ook COVID-19 gerelateerde vraagstukken worden besproken en aangepakt. Voorbeelden hiervan zijn de toegankelijkheid van de gemeente, maatregelen in de binnenstad en het actueel houden van de kritische bedrijfsprocessen.
De gemeentelijke crisisorganisatie wordt actueel gehouden, zowel intern, met onze eigen gemeentelijke collega's als in nauwe samenwerking met de buurgemeenten vanuit cluster Noordwest. De opleidingen zijn vanwege COVID-19 grotendeels komen te vervallen, behalve

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

opleidingen die een wettelijke oefenplicht met zich meebrengen, zoals bijvoorbeeld de CoPI opstartoefeningen.

Wat heeft het gekost?

Tabel 38 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	12.591	13.011	12.977	34
Baten	193	158	285	127
Saldo van baten en lasten	**-12.398**	**-12.853**	**-12.692**	**161**
Toevoegingen aan reserves	0	0	20	-20
Onttrekkingen aan reserves	0	30	30	0
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**0**	**30**	**10**	**-20**
Resultaat	**-12.398**	**-12.823**	**-12.682**	**141**

Tabel 39 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG010 - Veiligheid	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP020 - Integraal veiligheidsbeleid	3.300	106	3.478	140	-178	34	-144
R2BLP022 - Rampenbestrijding	7.717	0	7.730	89	-14	89	76
R2BLP052 - Evenementen	332	35	298	34	34	0	34
R2BLP119 - Stadstoezicht	1.663	47	1.491	51	171	4	176
Totaal	**13.011**	**188**	**12.997**	**315**	**14**	**127**	**141**

Integraal veiligheidsbeleid (nadeel € 144.000)
De lastenoverschrijding van € 180.000 komt voor ruim 80% voort uit COVID-19 en daarmee samenhangende zaken. Voor de aanpak/bestrijding van COVID-19 ontvingen we € 238.000 van het Rijk, maar we gaven er € 400.000 aan uit. Het verschil ontstaat onder meer door een grotere personele inzet en meer inzet op *crowdcontrol*. Samen met enkele kleinere verschillen geeft per saldo een nadeel van € 144.000.

Stadstoezicht (voordeel € 176.000)
In 2020 vielen werkelijke personele lasten per medewerker gemiddeld lager uit dan de begrote lasten (€ 126.000). Medewerkers groeien door in hun salaris, waardoor dit voordeel een tijdelijk karakter heeft. Daarnaast bleek het door COVID-19 niet mogelijk om op het normale niveau opleidingen en trainingen te volgen. Dat heeft geleid tot een onderuitputting van budgetten van € 48.000.

Toelichting investeringen

Investeringen zijn niet van toepassing voor dit programma.

Betrokken verbonden partijen

- Veiligheidsregio Fryslân

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Maatschappelijke effecten

Tabel 40 Maatschappelijke effecten Veiligheidsdomein

	Indicator	eenheid	bron	Meting 2019	Meting 2020
1.	Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	Bureau Halt	92	70
2.	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	3,5	niet bekend
3.	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	6,7	5,3
4.	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	3,5	2,9
5.	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	7,4	9,0
6.	Misdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	6,7	5,3
7.	Jongeren met een delict voor de rechter Verdachten)	% jongeren (12 t/m 21 jaar)	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel	1%	niet bekend
8.	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS	0,5%	0,4%

Toelichting indicator en vergelijking met andere gemeenten: www.waarstaatjegemeente.nl.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2.1.4 Domein Bestuur en middelen

Portefeuillehouder: *burgemeester Sybrand Buma, Hein Kuiken en Hilde Tjeerdema.*

Strategisch algemeen doel

Een gemeente die transparant, flexibel en resultaatgericht wordt bestuurd en blijvend financieel gezond is.

Successen

1. De mobiliteitslobby en de aangeleverde bouwstenen voor het Deltaplan, gericht op een beter bereikbaar en sterker Noord-Nederland.
2. De dienstverlening aan inwoners via sociale media, die voorziet in een groeiende behoefte aan snelle afhandeling.

Verbeterpunten

Nieuwe wegen tot dialoog zoeken, mede ingegeven door de nieuwe samenleving die na COVID-19 ontstaat.

Wat heeft het in totaal gekost?

Tabel 41 **Bedragen x € 1.000**

Domein R2DOM004 - Bestuur en middelen	Begroting lasten	Begroting baten	Begroting saldo	Rekening lasten	Rekening baten	Rekening saldo	Rekening t.o.v. begroting saldo
R2PRG009 - Bestuur	4.586	10	-4.576	5.255	893	-4.362	215
R2PRG015 - Algemene baten en lasten	37.377	41.228	3.851	33.870	40.297	6.428	2.577
Totaal 2020	**41.963**	**41.237**	**-726**	**39.125**	**41.190**	**2.066**	**2.791**

Eindconclusie

In 2020 werden we overrompeld door het COVID-19 virus. In de nieuw ontstane situatie hebben we zo transparant mogelijk gehandeld en besluiten genomen. Besturen ging veelal op afstand en digitaal. De vertrouwdheid met afstemming via online-kanalen groeide. Onze dienstverlening via sociale media nam toe en voorziet in een groeiende behoefte aan snelle en soepele afhandeling. In 2020 zijn we gestart met een experiment met live chat.

De samenwerking op Noord-Nederlandse schaal wierp zijn vruchten af. Door bestuurlijke lobby hebben we meer voet tussen de deur in Den Haag en Brussel en ontvingen we bijdragen uit Europese fondsen voor betere bereikbaarheid (o.a. snellere spoorverbinding). De belangenbehartiging in G40 verband ging gewoon door. Er werd in dat verband ondermeer aandacht gevraagd voor de financiële gevolgen van de decentralisaties en de consequenties van de veranderingen van het Gemeentefonds.

De gemeente is financieel gezond gebleven. De kosten van de jeugdzorg bleven binnen het vastgestelde kader, de taakstelling t/m 2020 is gerealiseerd. Daarnaast werd een stevig fundament gelegd voor het realiseren van de volledige Wmo-taakstelling van € 3,6 mln ingaande per 2021. Er zijn maatregelen getroffen om eerder afgesproken bezuinigingen op het terrein van bedrijfsvoering alsnog te realiseren.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Het voordelig financieel resultaat van Bestuur en middelen is € 2,8 mln. Dit komt vooral door vrijval van resterend budget na herijking van het sociaal domein (afgerond in 2020) en een verwacht voordeel in de btw-verrekening van inkoopfacturen.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Programma Bestuur

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

1. Noord-Nederland is partij voor Rijk en Europa
Noord-Nederland is voor het Rijk een belangrijke partij waarmee is onderhandeld over de JTF en EFRO-fondsen en waarin Noord-Nederland positieve resultaten heeft geboekt. In Europa wordt noord Nederland gezien als een betrouwbare partij om mee samen te werken. Dit blijkt uit de contacten en samenwerkingsrelaties van het NG4 EU-office en SNN-lobbyisten in Brussel.

- ***Nieuwe Europese begrotingsperiode voorbereid***

Het afgelopen jaar was vooral gericht op de voorbereiding van Friesland op de nieuwe Europese begrotingsperiode. Daartoe zijn diverse workshops en themabijeenkomsten gehouden i.s.m. de provincie Fryslân, gemeente Súdwest-Fryslân en Friese onderwijsinstellingen. Het vervolg hierop krijgt verder gestalte in de Friese Projectenmachine, een initiatief van de provincie Fryslân. Dit is een brede samenwerking van diverse Friese partijen, waarmee wordt beoogd meer Europese middelen naar Friesland te halen.
De Europese begroting werd pas eind 2020 vastgesteld. Daarom is het opstellen van een Europese agenda voor Leeuwarden verschoven naar 2021. Leeuwarden zal haar eigen ambities matchen met het nieuwe Europese beleid en op basis daarvan een agenda opstellen.

- ***Gewerkt aan betere positionering in Europese programma's***

Onze gezamenlijke projectenverwerver in Brussel heeft namens de 4 Noordelijke steden onder andere gewerkt aan een betere positionering van middelgrote en kleine steden in de Europese programma's. Om meer invloed uit te kunnen oefenen, is het EU-office lid geworden van een aantal Europese netwerken. Daarnaast wordt door de projectenverwerver ingezet op het vergroten van de mogelijkheden binnen het *Just Transition Fund* (onderdeel van de Green Deal) ten behoeve van de energietransitie.
Om te participeren in Europese programma's en projecten is Leeuwarden sinds enkele jaren lid van *Eurocities*. Door de COVID-beperkingen hebben er geen bestuurlijke bijeenkomsten kunnen plaatsvinden. Voor de resultaten op projectniveau wordt verder verwezen naar het programma Economie en toerisme.

- ***Bestuurlijk samengewerkt met Rijk, provincie en andere Friese gemeenten***
  a. *Leeuwarden-Fryslân 2028*: een belangrijke samenwerking tussen de provincie Fryslân en de gemeente Leeuwarden is LF2028 en de triënnale Arcadia die zij voor het eerst in 2022 organiseren als vervolg op culturele hoofdstad/LF2018. In 2020 is de kwartiermaker fase afgerond, is besloten om de verdere aanpak onder te brengen in een stichting en zijn voorbereidingen getroffen voor een aansprekend programma in 2022. De beide overheden die aan de basis staan van LF2028 zijn nog steeds nauw verbonden, in het culturele programma van LF2028 voor Arcadia2022 wordt veel aandacht gegeven aan economische, sociale en ecologische thema's die aansluiten op de beleidsinspanningen van de overheden. Ook de rest van Fryslân wordt betrokken. De gemeente Leeuwarden werkte in 2020 nauw samen met het team LF2028 en zal dat blijven doen.
  b. *Friese samenwerking*: De gemeente Leeuwarden heeft in 2020 geïnvesteerd in de relatie met de provincie Fryslân, zowel bestuurlijk als ambtelijk. Op een diversiteit aan thema's (o.a. klimaat, Europa, energie, bereikbaarheid, kennisinfrastructuur en Omgevingswet/Omgevingsvisie, cultuur/*We the North*) en in veel programma's en projecten (o.a. LF2028, De Uitkijkers/Panorama2028, *Dairy Campus*/*Dairy Valley*, *City of Literature*) wordt afgestemd en in veel gevallen samen opgetrokken.
  Met het Wetterskip, de Vereniging Friese Gemeenten en de provincie Fryslân wordt verdere samenwerking gestalte gegeven in het bestuurlijk Overleg Friese Samenwerking. Zo is er een Friese flexpool in ontwikkeling en wordt er samen met de RUG Campus Fryslân een

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

onderzoek gestart naar Bestuurlijk Regionale Ecosystemen. De Friese bestuurdersdag is doorgeschoven naar februari 2021 in de vorm van een digitale bijeenkomst.

c. *City Deal "Lokale weerbaarheid cybercrime*": Sinds oktober 2020 is Leeuwarden samen met 7 andere gemeenten, 3 ministeries, veiligheidsorganisaties en kennisinstellingen samen aan de slag om de cyberweerbaarheid te verhogen onder burgers en bedrijven. Burgemeester Buma is voorzitter van de stuurgroep Cybercrime.

d. *Stadsregio en Streekwurk:* In 2020 is de formele samenwerkingsconstructie Streekwurk NoardWest-Fryslân omgebouwd naar een bestuurlijke en ambtelijke netwerk-samenwerking in diezelfde regio. Het thema binnen die samenwerking waar Leeuwarden het meest actief betrokken is, is het opstellen van een bid voor een regiodeal voor NW-Fryslân rondom leefbaarheid.

e. *Bestuurlijke lobby* richting Brussel en Den Haag met de provincie: In Noord-Nederlands verband hebben wij ons succesvol ingezet voor het beschikbaar stellen door het Rijk van substantiële gelden voor Noord-Nederland uit de Europese fondsen JTF en EFRO. De mobiliteitslobby voor een snellere spoorverbinding c.q. de Lelylijn heeft ertoe geleid dat dit een plek heeft gekregen in 11 verkiezingsprogramma's. Motie Deltaplan Noord-Nederland, Motie 'minstens 30 minuten sneller voor 2030' en inbreng in de TEN-T(ransport) consultatie (betreft input op met betrekking tot de invulling van het nieuwe budget dat door de Europese Commissie beschikbaar wordt gesteld voor de periode 2021 – 2027) zijn andere mobiliteitslobby resultaten.

- ***Coördinatie en verbinding op Noord-Nederlandse schaal***
  a. *Ontwikkeling SNN 3.0*: De Regiegroep noordelijke samenwerking weet zich steeds beter te manifesteren in de rol van coördineren en verbinden. Het afgelopen jaar is dat goed gelukt op de thema's Europese Fondsen en een snellere spoorverbinding.
  b. *NG4 richt zich op economische en bedrijfsvoeringsvraagstukken*: De opdracht aan de projectenverwerver in Brussel is nog niet verbreed. Daarvoor moet eerst in eigen huis meer capaciteit vrij worden gemaakt. Hieraan wordt druk gewerkt. Wat de bedrijfsvoering betreft heeft de NG4 ervoor gekozen op het thema *Common Ground* de samenwerking te versterken. Dit middels uitwisseling en gezamenlijke projectontwikkeling. Met *Common Ground* kunnen we sneller en eenvoudiger onze gemeentelijke ICT-systemen moderniseren. Het maakt ons ook minder afhankelijk van vaste leveranciers en geeft burgers en ondernemers meer en beter inzicht in de wijze waarop met hun gegevens wordt omgegaan.
  c. De nationale Omgevingsagenda (NOVI) is eind 2020 vastgesteld. Als uitwerking daarvan wordt door Groningen, Friesland en Drenthe de *Omgevingsagenda Noord-Nederland* opgesteld. Deze wordt naar verwachting in november 2021 via BO MIRT vastgesteld.
  Dit proces wordt doorkruist door de opstelling van het Deltaplan (n.a.v. motie in Tweede kamer) waarvan naar verwachting de hoofdcontouren vóór 1 mei 2021 aan de Kamer worden voorgelegd. Het Deltaplan betreft de drie noordelijke provincies plus Flevoland. Het is een samenhangend plan voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling en biedt kansen voor de bereikbaarheid (Lelylijn) en het wonen en werken in het noorden.
  In 2020 heeft de provincie Fryslân de provinciale Omgevingsvisie (POVI) vastgesteld. Bij de vaststelling is mede naar aanleiding van onze bestuurlijke reactie de positie van Leeuwarden als provinciehoofdstad en centrum van diverse voorzieningen in de POVI verder versterkt en is het belang van de Lelylijn voor Fryslân en Leeuwarden nadrukkelijk opgenomen.

2. Kennis uitgewisseld en belangen grote steden behartigd

Er is onder andere actief bijgedragen aan:

a. *VNG*: Wethouder Douwstra heeft de gemeentelijke belangen behartigd in de VNG-commissie Participatie, schuldhulpverlening en integratie. Wethouder Tjeerdema is lid van de VNG-commissie Informatiesamenleving. In 2020 heeft die commissie bijvoorbeeld input geleverd

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

voor de verkiezingsprogramma's van landelijke politieke partijen. Bepleit is onder andere de noodzaak tot meer geld voor het e-loket voor kwetsbare groepen, data op orde en digitale veiligheid en weerbaarheid. Wethouder de Haan is sinds november 2020 lid van VNG-commissie Ruimte, wonen en mobiliteit. Hij is één van de leden met de portefeuille Wonen. Wethouder Kuiken is cultuuradviseur geworden van de VNG-commissie Zorg, jeugd en onderwijs.

b. *G40*: Leeuwarden is niet meer vertegenwoordigd in het Dagelijks Bestuur van de G40, maar burgemeester Buma is regelmatig bij overleggen in G40 verband. Ook op ambtelijk niveau vindt kennisuitwisseling en belangenbehartiging plaats. Het afgelopen jaar hebben de activiteiten van de G40 vooral in het teken van COVID-19 gestaan. Maar ook de financiële gevolgen van de decentralisaties en de veranderingen van het Gemeentefonds waren belangrijke onderwerpen van gesprek.
c. *Commissie Depla en Brede Regiegroep sociaal domein*: burgemeester Buma neemt deel aan deze commissie en regiegroep. Beide zetten zich breed (zorg, onderwijs, werk, wonen) in voor herstel en perspectief na COVID-19. De inzet in beide commissies is gekoppeld aan een nieuw landelijk programma leefbaarheid en veiligheid voor de 16 kwetsbare stedelijke gebieden, waaronder Leeuwarden Oost.

3. Meer online afgestemd met de samenleving

2020 was door COVID-19 een lastig jaar voor het voeren van dialogen met de samenleving. Achter de schermen is er op meerdere fronten voortgang geboekt, maar uiteindelijk wordt de opbrengst van dit punt vooral getoetst in de praktijk. Wij constateren dat het aantal momenten waarop "live" afstemming met de samenleving heeft plaatsgevonden, veel minder is geweest dan voorgaande jaren. Wel was het aantal online sessies veel groter en de vertrouwdheid met afstemming via online-kanalen is sterk gegroeid. Dat is alleen niet overal in gelijke mate gebeurd: het is sterk afhankelijk gebleken van de vaardigheid om met digitale hulpmiddelen om te gaan en de beschikbaarheid van die hulpmiddelen.
Niet direct zichtbaar is intussen wel het nodige gebeurd. Bijvoorbeeld met de opbrengsten van eerdere participatieprocessen. Zo is als vervolg op de Dialoogsessies rondom de Omgevingsvisie (die eind 2019 plaatsvonden) gestart met een digitaal platform Omgevingsvisie Leeuwarden (www.omgevingsvisie-leeuwarden.org) dat in november 2020 in gebruik is genomen. Hier kunnen belangstellenden met suggesties en opmerkingen reageren op de omgevingsvisie die in ontwikkeling is. Gezocht is naar nieuwe manieren om met de samenleving in dialoog te gaan. Een mooi voorbeeld daarvan zijn ook de online sessies die de gemeentelijke gebiedswerkers samen met steunfunctie Doarpswurk opgezet hebben. Zij deden dit voor de besturen van dorpshuizen en wijk- en buurtcentra, om met hen te overleggen over hun situatie en de COVID-19-regels. Tenslotte is in het kader van de organisatieontwikkeling veel aandacht besteed aan de noodzaak om de dialoog met de samenleving aan te gaan. Dat is een standaard onderdeel van het inwerkprogramma voor nieuwe medewerkers geworden.

4. Sturen

- ***Midterm review***

De Midterm review is gebaseerd op de financiële verordening en het collegeprogramma om halverwege de raadsperiode beleidsmatige en financiële kaders te evalueren en te heroverwegen. Daar is in het vroege voorjaar van 2020 een begin mee gemaakt met bijeenkomsten rond de kernvraag: 'Hoe staat Leeuwarden ervoor?' Inzicht en kennis over de financiële positie van Leeuwarden, stand van zaken met betrekking tot de realisatie van de beleidsvoornemens zoals in het collegeprogramma neergelegd en vertaald naar de programmabegroting, beïnvloedbare ruimte en bezuinigingspotentieel vormden belangrijke informatie voor de raad. Deze basis moest de raad in staat stellen om te controleren, zonodig bij te sturen door keuzes te maken waar er bezuinigd kon

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

worden en waar er een beleidsaccent, een extra investering gepleegd moest worden. Hiervoor waren in het voorjaar maandelijkse raadsbijeenkomsten gepland met een afrondend Richtinggevend debat in mei 2020. Dit proces ter voorbereiding van de begroting 2021 is rigoureus aangepast na het uitbreken van de COVID-19 crisis. De primitieve begroting voor 2021 is voorbereid als een beleidsarme begroting. Daarna kreeg de Midterm review in september het karakter van een 1e begrotingswijziging met concrete voorstellen om te bezuinigen en te investeren. Een nieuwe financiële werkelijkheid en onzekere verwachtingen hoe de crisis zich zou ontwikkelen en welke consequenties hieruit zouden voortvloeien, vormden de context waarbinnen de raad deze besluiten moest nemen. Minder vrije ruimte voor de raad om keuzes te maken voor alternatieve scenario's was hiervan het gevolg, zo is in evaluatieve zin geconstateerd.

- ***Koers sociaal domein uitgewerkt***

Sturing op jeugdhulp
De raad heeft zijn controlerende taken met name vormgegeven aan de hand van het Rekenkamerrapport 'Wachttijden in de jeugdhulp', waarvan hij de aanbevelingen begin 2020 heeft vastgesteld. Sturing gaf de raad door middel van een aantal agenda-initiatieven. Zo is er op initiatief van een aantal raadsleden een Open Podium gehouden over het Integraal ondersteunen van jongeren van 17 tot 27 jaar die uitvallen in school en participatie-trajecten. Een agenda-initiatief van raadsleden om naar aanleiding van media-aandacht het misbruik onder jongeren in de jeugdhulp te bespreken is uitgesteld, omdat dit gevoelige onderwerp zich niet leent voor digitale bespreking.
In de maanden april, mei en juni – de periode van de eerste *tichtplicht* – zijn er op initiatief van de raad digitale 'corona-overleggen' gehouden waarbij de woordvoerders zorg de actuele ontwikkelingen met de portefeuillehouders hebben besproken.

Uitvoeringsplan herijking Wmo 2019
Het jaar 2020 stond in het teken van de voorbereidingen op de inwerkingtreding van de herijking Wmo in 2021. Op 9 maart heeft de raad de Verordening Wmo 2021 vastgesteld, d.w.z. de regelingen die voortvloeien uit het Uitvoeringsplan Herijking Ondersteuning Wmo van 2019.
De raad heeft vanwege de moeizame aanloop van de planvorming, de voorbereidingen nauwlettend gevolgd. Door middel van de motie 'Geld voor zorg naar zorg' zijn de kaders voor de uitvoering aangescherpt. De raad heeft de voortgang gevolgd via (digitale) bijpraatsessies, een kennismaking met de nieuwe aanbieders voor basis- en aanvullende ondersteuning en een tweetal politieke dialogen met de wethouder.

- ***Kaders Omgevingswet***

Naar verwachting treedt de omgevingswet 1 januari 2022 in werking. De Omgevingswet verplicht gemeenten om een Omgevingsvisie op te stellen. Omgevingsvisies kunnen vooruitlopend op de inwerkingtreding van de wet door de gemeenteraad worden vastgesteld. Met de motie Voorbereiding Besluiten Omgevingswet (aangenomen bij de Begrotingsbehandeling 2021), heeft de raad de discussie over o.a. het adviesrecht van de gemeenteraad bij afwijkingen van de omgevingsvergunning willen opstarten. Het college is daarom verzocht om in het eerste kwartaal van 2021 een discussienotie naar de raad te sturen.

De raadswerkgroep Omgevingswet organiseerde begin 2020 een werkconferentie voor de raad onder leiding van Pascale Georgoupoulou van de VNG, bedoeld om de raad te informeren over de keuzes die de raad kan maken bij de vaststelling van de Omgevingsvisie.

- ***Werkmethoden raad geëvalueerd***

In 2020 is door de vice voorzitter van de raad samen met de griffier een gespreksronde gevoerd met -vertegenwoordigingen- van alle fracties uit de raad om een beeld te krijgen van hoe de huidige werkwijze van de raad wordt beoordeeld. In deze gesprekken zijn ook suggesties voor verbeteringen gevraagd. Daarnaast zijn aanvullende gesprekken gevoerd met leden van het college en de

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

ambtelijke dienst. Om helderheid te krijgen over hoe de huidige werkwijze wordt beoordeeld door inwoners en organisaties in de gemeente is onderzoek uitgevoerd onder deelnemers aan de Open Podia. De opbrengst van deze exercitie is inmiddels gedeeld en besproken met de fractievoorzitters. Op basis hiervan zal begin 2021 een besluit worden genomen over aanpassing van de werkwijze. Zodra hier richting in is gekozen zal het Reglement van Orde hierop worden aangepast.

5. Gevolgen COVID-19 voor het bestuur

Door de pandemie was er vooral digitaal contact mogelijk tussen samenleving, raad en college en vonden er minder fysieke ontmoetingen en werkbezoeken plaats. Raadsvergaderingen vonden veelal digitaal plaats. Er werd wettelijk geregeld dat de raad ook in een digitale raadsvergadering besluiten mocht nemen. Een unicum, want voorheen was dit niet mogelijk. Wettelijk was het wel toegestaan om fysieke gemeenteraadsvergaderingen te houden, de beperking voor het maximum aantal personen dat bij elkaar kan komen, geldt niet voor bijeenkomsten van volksvertegenwoordigers.
De burgemeester is voorzitter van de Veiligheidsregio Fryslân en heeft gedurende het jaar de raad op diverse momenten geïnformeerd. Zie ook het programma Veiligheid wat betreft crisisbeheersing. Burgemeester Buma is naar alle partijen steeds als verbinder opgetreden. Hij was de spil in de communicatie over COVID-19. Ook bezocht hij samen met andere bestuurders bijvoorbeeld het Medisch Centrum Leeuwarden en stak onze zorgverleners een hart onder de riem.
COVID-19 was verder aanleiding tot meerdere informatieve “corona-brieven” van college aan raad en een aantal digitale bijpraatsessies van college(leden) met raad. Daarmee was 2020 ook in bestuurlijk opzicht een bijzonder jaar. Een belangrijke bestuurlijke opgave voor 2021 is om de financiële schade en gevolgen van de pandemie zoveel mogelijk op te vangen en daar waar mogelijk impulsen te geven die het herstel versnellen.

Wat heeft het gekost?

Tabel 42 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	4.491	4.586	5.255	-669
Baten	10	10	893	884
Saldo van baten en lasten	**-4.482**	**-4.576**	**-4.362**	**215**
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**0**	**0**	**0**	**0**
Resultaat	**-4.482**	**-4.576**	**-4.362**	**215**

Tabel 43 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG009 - Bestuur	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP071 - Gemeenteraad	2.359	0	2.232	0	127	0	127
R2BLP072 - College van B&W	2.227	10	3.023	893	-796	884	88
Totaal	**4.586**	**10**	**5.255**	**893**	**-669**	**884**	**215**

Gemeenteraad (voordeel € 127.000)
Op het beleidsproduct is een voordeel ontstaan van € 127.000. Een groot deel van dit positieve resultaat wordt veroorzaakt door lagere voorlichtingskosten. Door de bijzondere situatie in 2020 vanwege COVID-19 zijn voorgenomen maatregelen op dit vlak niet uitgevoerd.
Verder is er een nadeel ontstaan op de accountantskosten van € 46.000 als gevolg van meerwerk, en een voordeel op de opleidingskosten van € 49.000 omdat er minder opleidingen zijn gevolgd.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

College van B & W (voordeel € 88.000)
Het nadeel op de lasten wordt met name veroorzaakt doordat vanwege de gedaalde rekenrente extra stortingen in de voorziening APPA (Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers) moesten worden gedaan. Op de baten ontstond een voordeel door een verzekeringsuitkering. Daarnaast vielen enkele andere, kleine voordelen te noteren.

Toelichting investeringen

Investeringen zijn niet van toepassing voor dit programma.

Betrokken verbonden partijen

Er zijn geen betrokken verbonden partijen.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Programma Algemene baten en lasten

Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?

1. Blijvend gezonde financiële positie

- ***Stand van zaken bezuinigingsprogramma's voorgaande collegeperioden***

De bezuinigingspakketten uit de vorige collegeprogramma's zijn voor het overgrote deel gerealiseerd. Zoals in eerdere jaarverslagen is gemeld is vertraging opgetreden in het bewerkstelligen van efficiencyvoordelen door verdergaande digitalisering van bedrijfsprocessen op enerzijds het terrein van documentaire Informatievoorziening en anderzijds publieke dienstverlening. De hiermee samenhangende beoogde besparing die volgens de eerdere planning uiterlijk eind 2017 had moeten zijn gerealiseerd, bedraagt in totaal € 550.000. De oorzaak van dit uitstel is gelegen in de vertraging die is opgetreden in de implementatie van de benodigde software en het inregelen van de daarmee samenhangende nieuwe werkprocessen. Voor beide efficiency maatregelen zijn nieuwe business cases opgesteld die naar verwachting vanaf 2021 tot de eerste resultaten zullen leiden. In de jaarrekening 2020 is het incidentele nadeel als gevolg van deze vertraging voor € 350.000 opgevangen door gerichte besparingen op andere posten. Hiervan heeft € 150.000 een structureel karakter, het restant van de tegenvaller is verwerkt in de jaarrekening. Onderstaand wordt ingegaan op de stand van zaken van de nog lopende bezuinigingsprogramma's voor zo ver zij het verslagjaar 2020 omvatten.

- ***Stand van zaken bezuinigingen collegeprogramma "De kracht van samen"***

Het bezuinigingspakket van het huidige collegeprogramma berust in grote mate op twee pijlers:

1. De besparingen opgenomen in het koersdocument herijking sociaal domein van in totaal € 10,8 mln.
2. De besparingen op de bedrijfsvoering van in totaal circa € 4 mln bestaande uit de volgende onderdelen:
   - De taakstelling van € 2,3 mln door middel van het niet volledig vervangen van de uitstroom al gevolg van pensionering.
   - Een besparing van in totaal € 1,5 mln door het niet volledig compenseren van prijsstijgingen.
   - Een besparing van € 200.000 door het opschonen van inkoopcontracten.

Ad 1. Stand van zaken besparingen Koersdocument

In het koersdocument Herijking sociaal domein is een besparing opgenomen van in totaal € 10,8 mln. Het verloop en ontwikkeling van deze taakstelling is in onderstaande monitor weergegeven. De groene *smiley* geeft aan dat de taakstelling is gerealiseerd. De gele *smiley* betekent dat deze (nog) niet volledig is gerealiseerd of nog moet starten (2021).

Tabel 44 Monitor 'De kracht van samen' **Bedragen x € 1.000**

	DE KRACHT VAN SAMEN	OPGAVE								Fte's
		Totaal	2018		2019		2020		2021	
	Herijking sociaal domein (koersdocument)									
1	Korting op P-budget	1.000	1.000	☺						
2	Regio-taken Beschermd wonen	450					450	☺		
3	Voormalige taken Wellzo	750			300	☺	450	☺		
4	Planvorming Wmo	3.600			1.250	☺	1.300	😐	1.050	😐
5	Sturen op kosten jeugd	4.000			1.000	☺	1.500	☺	1.500	😐
6	Efficiencykorting Amaryllis	500			500	☺				
7	Bedrijfsvoering Sociaal Domein	500					500	☺		7,69
	Totaal structureel	10.800	1.000		3.050		4.200		2.550	7,69

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

In de jaarstukken 2019 is aangegeven dat er een vertraging was opgetreden in de beoogde taakstelling met betrekking tot de Wmo-uitgaven. Voor een toelichting hierop verwijzen wij naar de vorige jaarstukken. De achterstand in 2019 op de Wmo- taakstelling is door extra inspanning van Amaryllis en de gemeente volledig ingehaald en de taakstelling voor 2020 is voor meer dan de helft gerealiseerd. Het resterende deel van de taakstelling 2020 wordt in 2021 gerealiseerd. Daarover zijn met de aanbieders afspraken vastgelegd. De inzet heeft er ook toe geleid dat de implementatie van de nieuwe werkwijze, die per 2021 start, succesvol is afgerond. Daarmee is een stevig fundament gelegd voor het realiseren van de volledige Wmo-taakstelling van € 3,6 mln ingaande 2021.
De verschillende getroffen maatregelen in de jeugdzorg, zoals de invoering van het Jeugd Expert team (JET), de steunstructuur 12+, de aanbesteding en daaraan gekoppelde transformatie voor de hoog specialistische jeugdzorg en de aanpak vanuit de “Taskforce Jeugd“ zorgen ervoor dat de kosten van de jeugdzorg binnen het vastgestelde kader blijven en dat de taakstelling t/m 2020 is gerealiseerd.

Ad 2. Realisatie taakstelling bedrijfsvoering iets vertraagd maar nog op koers
De taakstelling op personeel vraagt om intensieve inspanningen maar beweegt zich vooralsnog binnen het vastgestelde kader (totale besparing van € 2,3 mln), zij het in een wat andere fasering dan oorspronkelijke gepland. We verwijzen in dit verband ook naar paragraaf 2.2.5 Bedrijfsvoering.

- ***Aanvullende bezuinigingen begroting 2020 (het 2 mln pakket)***

In aanvulling op het pakket aan bezuinigingen zoals opgenomen in het Collegeprogramma is bij de begroting 2020 besloten tot de volgende structurele bezuinigingsmaatregelen:

Tabel 45 Aanvullende structurele bezuinigingsmaatregelen **Bedragen x € 1.000**

Maatregel	2020	2021	2022	2023	Totaal
Herplant bomen			200		200
Evenementen 2.0 plus handhaving			260		260
Sport in de Zuidlanden		330	-165		165
Verkeersknelpunten		200			200
Opbrengst parkeren	500				500
Bijdrage gebiedsontwikkeling WTC à fonds perdu; kapitaallast vervalt	300				300
Verlaging storting AR t.l.v. exploitatie				300	300
Vrijval budget peuterspeelzaalwerk	100				100
Totaal	**900**	**530**	**295**	**300**	**2025**

Alle maatregelen zullen naar verwachting worden gerealiseerd. De maatregelen voor de jaarschijf 2020 zijn volgens plan doorgevoerd.

2. Verbeteren Publieke dienstverlening

Realisatie visie op dienstverlening

a. Elk jaar neemt de vraag naar communicatie via sociale media toe (+30% in 2020). Het voldoet aan een grote behoefte. In 2020 zijn we gestart met een experiment met live chat. Ook daar is enorm positief op gereageerd.
b. Door omstandigheden (COVID-19) is het voorgenomen klanttevredenheidsonderzoek niet uitgevoerd.
c. Er was behoefte aan meer invloed op het eigen werkrooster. Daarom is het instrument *work force* management (de juiste persoon, met de juiste vaardigheden, op de juiste taak, op het juiste moment) ingevoerd bij een van de teams. Dat werkt naar behoren. Het instrument gaat nu ook ingezet worden bij meerdere teams van Publieke dienstverlening.
d. De voorbereidingen op de Wet Modernisering Elektronisch Bestuurlijk Verkeer zijn gestart en zullen in 2021 verder worden opgepakt. De wet wordt op 1 juli 2022 van kracht.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Pilot bezorgen documenten Burgerzaken verlengd
De pilot voor het op locatie bezorgen van reisdocumenten liep in de periode 2019-2020 en is incidenteel met de hiervoor beschikbaar gestelde middelen (€ 45.000) gedekt. Er zijn criteria benoemd waarop de pilot zou worden geëvalueerd: een bezorgpercentage van minimaal 10% en een hoge klanttevredenheid. Door omstandigheden is de pilot niet geëvalueerd. Wel kunnen we de gebruikscijfers zien: in 2019 en begin 2020 haalden we het streefcijfer van de bezorging niet (gemiddeld zo'n 8%). De COVID-19 crisis heeft echter een groot effect op het gebruik: sinds maart 2020 is het gebruik meer dan verdubbeld (gemiddeld 19%). Daarom verlengen we de pilot op basis van dekking vanuit de COVID-19 middelen van het Rijk en evalueren we de pilot eind 2021.

Wat heeft het gekost?

Tabel 46 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	18.714	34.005	24.221	9.784
Baten	14.122	21.463	20.807	-657
Saldo van baten en lasten	**-4.592**	**-12.542**	**-3.414**	**9.128**
Toevoegingen aan reserves	5.146	3.372	9.649	-6.277
Onttrekkingen aan reserves	13.713	19.765	19.490	-274
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**8.567**	**16.393**	**9.841**	**-6.551**
Resultaat	**3.975**	**3.851**	**6.428**	**2.577**

Tabel 47 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG015 - Algemene baten en lasten	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP006 - Dienstverlening voor derden	19.648	19.648	19.331	19.351	317	-297	21
R2BLP053 - Stelposten c.a.	6.876	164	6.785	161	91	-3	88
R2BLP067 - Burgerzaken	2.993	1.728	2.796	1.311	197	-417	-220
R2BLP079 - Algemene baten en lasten	6.387	19.688	3.456	19.474	2.931	-214	2.717
R2BLP120 - Vergunningen & leefomgeving	1.473	0	1.502	0	-29	0	-29
Totaal	**37.377**	**41.228**	**33.870**	**40.297**	**3.507**	**-931**	**2.577**

Dienstverlening voor derden (voordeel € 21.000)
Op dienstverlening voor derden is per saldo sprake van een voordeel van € 21.000. De lasten zijn € 552.000 lager, terwijl ook de baten € 531.000 lager zijn dan begroot.

Sociaal Domein Fryslân
De lasten van Sociaal Domein Fryslân zijn € 161.000 hoger dan begroot. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door lasten op het project inkoop jeugd. De nog ontvangen baten op het project inkoop jeugd zullen in 2021 gefactureerd worden aan de Friese gemeenten. Ook in 2021 worden nog lasten op deze post verwacht. De baten en lasten zijn beide met een bedrag van € 205.000 overschreden, omdat in de begroting 2020 hier geen rekening mee gehouden is.

Bureau zelfstandigen Fryslân
Als gevolg van de regionale uitvoering van de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) in Friesland is de dienstverlening voor derden door Bureau Zelfstandigen Fryslân fors toegenomen. Zowel de lasten als de baten zijn hierdoor € 967.000 hoger uitgevallen.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Dienstverlening Shared Service Center
Door een wijziging in 2020 t.a.v. de administratieve verwerking van de zogenaamde penvoerderskosten (beheerkosten van applicaties die de gemeente Leeuwarden voorschiet en naderhand bij de regionale partners weer terugvraagt) zijn deze kosten en baten abusievelijk tweemaal in de begroting 2020 terechtgekomen Hierdoor zijn de werkelijke baten en lasten m.b.t. dienstverlening aan derden
€ 317.000 lager dan begroot.

RIEC-Noord
Het RIEC Noord-Nederland (Regionaal Informatie- en Expertise Centrum) maakt sinds 2020 deel uit van de gemeentelijke begroting en administratie. Het RIEC ontvangt met name meerjarige bijdragen vanuit het ministerie van Justitie en Veiligheid. Na vaststelling van de begroting werd bekend dat het Rijk in 2020 aanvullende middelen beschikbaar stelde. Deze zijn geoormerkt voor het RIEC, waarmee er geen invloed op het resultaat van de gemeente Leeuwarden ontstaat.

Burgerzaken (nadeel € 220.000)
Als gevolg van COVID-19 zijn er in 2020 minder producten afgegeven zoals verklaringen omtrent gedrag en reisdocumenten. Voor rijbewijzen die zouden verlopen tussen 1 februari en 1 december 2020 lag er een ministerieel besluit deze administratief met 9 maanden te verlengen. Daarnaast zijn er ook minder huwelijksvoltrekkingen aan de orde geweest. De totale inkomsten bleven daardoor met € 282.000 achter bij de begroting. Door de vraaguitval hoefden er ook minder (inkoop) kosten te worden gemaakt. Dat gaf een besparing van € 79.000.
Verder is op verkiezingen op de baten een nadeel van € 135.000 ontstaan, en tegelijk een voordeel van € 118.000 op de kosten. Per saldo heffen deze resultaten elkaar vrijwel op. Deze verschillen zijn grotendeels administratief van aard.

Algemene baten en lasten (voordeel € 2.717.000)
Hieronder worden de belangrijkste mutaties toegelicht.

Mutaties voorziening arbeidsgerelateerde kosten (nadeel € 128.000)
De voorziening FLO voor het brandweerpersoneel is eind 2017 overgedragen aan de Veiligheidsregio Fryslân. Conform de bij de overdracht gemaakte afspraken blijven sommige dotaties aan deze voorziening voor rekening van de gemeente Leeuwarden. Vanwege het onvoorspelbare karakter van deze dotaties wordt er niet voor begroot, zodat de bijdrage over 2020 ad € 128.000 ten laste van het rekeningresultaat komt.

Koersdocument Sociaal Domein (voordeel € 1.065.000)
Vanaf 2021 vindt er een nieuwe werkwijze plaats voor de basisondersteuning en aanvullende ondersteuning Wmo, de buurt- en dorpskamers en de toegang van de jeugdzorg via het jeugd expertteam. Voor de implementatie van deze werkwijze is vanaf 2018 € 3,8 mln beschikbaar zoals vastgelegd in het Koersdocument Sociaal Domein. De implementatie is eind 2020 afgerond waarbij een deel van de kosten nog in 2021 wordt betaald. Hiervoor is in de reserve budgetoverheveling nog € 274.000 beschikbaar. Op het totale project resteert een voordeel van € 816.000 dat in 2020 vrijvalt. Dit saldo ontstaat vooral door een soepele overgang van personeel tussen aanbieders waardoor verwachte frictiekosten achteraf niet nodig waren. Voor eventuele knelpunten was een budget van € 249.000 beschikbaar. Dit is niet benut, waardoor er een voordelig saldo van € 249.000 is ontstaan.

Saldo budgetsamenvatting (nadeel € 121.000)
Dit betreft een post die onjuist is begroot en eigenlijk onderdeel had moeten uitmaken van het *treasury* resultaat. Daarom zou het *treasury* resultaat eigenlijk € 121.000 nadeliger moeten zijn.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Diverse mutaties voorzieningen (voordeel € 1.256.000)
Afhankelijk van de activiteit die een gemeente verricht, kan de btw op inkoopfacturen worden teruggevraagd bij het btw-compensatiefonds of de aangifte omzetbelasting, of moet (een deel van) de btw als kosten worden genomen. Periodiek wordt beoordeeld of de btw-verrekening op juiste wijze heeft plaatsgevonden. In 2019 en 2020 heeft een nadere beoordeling plaatsgevonden. In 2019 is in de jaarstukken een last van € 646.000 verantwoord. In 2020 heeft de Hoge Raad uitspraak gedaan in een zaak over btw op re-integratie activiteiten. Op basis daarvan is de verwachting dat er geen sprake is van een btw-last, maar juist een vordering ontstaat.

Diverse mutatie loonkosten (voordeel € 553.000)
Doordat personele lasten voor het management (€ 456.000) en voor de oplegging en invordering van gemeentelijke belastingen (€ 97.000) abusievelijk op dit beleidsproduct zijn begroot, maar wel verantwoord zijn op de juiste beleidsproducten ontstaat hier een voordeel van € 553.000.
Dit voordeel moet daarom worden afgezet tegen het nadelige resultaat op beleidsproduct 102 Management en tegen het nadelige resultaat op beleidsproduct 077 Algemene belastingen.

Toelichting investeringen

Investeringen zijn niet van toepassing voor dit programma.

Betrokken verbonden partijen

Geen.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Kengetallen

Tabel 48 Kengetallen Bestuur en middelen

	Indicator	eenheid	bron	Meting 2019	Meting 2020
1.	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	11,4 fte 123.107 inw.	11,8 fte 124.517 inw.
2.	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	11,7 123.107 inw.	12,5 124.517 inw.
3.	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	Eigen begroting	859	852
4.	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	Eigen begroting	18,2	17,3
5.	Overhead	% van totale lasten	Eigen begroting	6,1	7,2
6.	Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	CBS	156	168

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2.1.5 Domein Overige lasten en baten

Algemene dekkingsmiddelen

Tabel 49 Bedragen x € 1.000

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	37.499	1.403	2.182	-779
Baten	399.519	383.455	388.532	5.077
Saldo van baten en lasten	**362.020**	**382.052**	**386.350**	**4.298**
Toevoegingen aan reserves	300	180	2.036	-1.856
Onttrekkingen aan reserves	300	505	505	0
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**0**	**325**	**-1.531**	**-1.856**
Resultaat	**362.020**	**382.377**	**384.820**	**2.442**

Tabel 50 Bedragen x € 1.000

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG016 - Algemene dekkingsmiddelen	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Saldo
R2BLP077 - Algemene belastingen	2.883	34.196	3.172	34.392	-289	196	-94
R2BLP086 - Gemeentefonds	0	349.498	1.779	354.325	-1.779	4.826	3.047
R2BLP094 - Dividend	56	266	56	321	0	55	55
R2BLP100 - Financiering	-1.356	0	-790	0	-566	0	-566
Totaal	**1.583**	**383.960**	**4.218**	**389.037**	**-2.635**	**5.077**	**2.442**

Algemene belastingen (nadeel € 94.000)

OZB en invordering
Mede door bijstellingen van WOZ-waarden, onder andere op voorspraak van de Waarderingskamer, is er
€ 293.000 meer OZB gerealiseerd. Deze bijstellingen vonden plaats nadat de raad de tarieven voor 2020 had vastgesteld. Vanwege COVID-19 heeft de invordering van OZB enige tijd stilgelegen. Dat geldt ook voor de inzet op aanmaningen en dwangbevelen. Daardoor is voor aanmaningen en dwangbevelen
€ 209.000 minder ontvangen dan begroot. Er is extra personele capaciteit ingezet voor langdurige ziektevervanging. De niet begrote kosten € 194.000 moeten afgezet worden tegen de meevaller van € 115.000 op beleidsproduct 079 Algemene baten en lasten.

Toeristenbelasting
De verwachte opbrengst over 2020 bedraagt € 266.000. Een deel van deze aangiften moet nog worden beoordeeld. In de opbrengst 2020 zit ook de afrekening van € 144.000 over het jaar 2019. Over 2020 zijn de opbrengsten daarmee circa € 19.000 hoger dan geraamd. Omdat het resultaat nihil is leidt dit per saldo tot een aanpassing van de baten en lasten van € 163.000.

Precariobelasting
De legesopbrengsten zijn in 2020 € 45.000 lager dan geraamd. Als gevolg van Covid-19 zijn er minder inkomsten dan begroot.

Gemeentefonds (voordeel € 3.047.000)
Op een totale begrote uitkering uit het Gemeentefonds van ruim € 349 mln, is in 2020 sprake van een voordeel van ongeveer € 3,0 mln. Dit komt met name door onderstaande ontwikkelingen:

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

- positieve bijstelling uit de septembercirculaire 2020 welke niet in de begroting is opgenomen
  (€ 1.300.000)
- diverse hoeveelheidsverschillen (€ 1.262.000)
- verhoging van de uitkeringsfactor met 2 basispunten (€ 299.000)
- positieve afwikkeling van eerdere jaren (€ 186.000)

Bij de baten is een bedrag van € 1.779.000 ontvangen als compensatiepakket voor Covid-19 via de decembercirculaire 2020. Deze baat is tevens meegenomen in de budgetoverheveling, waardoor deze ook als last is opgenomen.

Financiering (nadeel € 566.000)
In de Turap werd een nadeel van € 700.000 aangegeven. Het nadeel valt in werkelijk € 134.000 lager uit. Als gevolg van de dalende rente op nieuw aan te trekken leningen is € 437.000 minder aan externe rente betaald (voordeel). Daar staat tegenover dat de interne doorbelasting omlaag zijn bijgesteld. Dit heeft een nadelig effect van € 804.000. Verder zijn er minder rentekosten voor voorgenomen investeringen, doordat investeringen (nog) niet zijn gedaan (nadeel € 199.000).

Toelichting investeringen

Investeringen zijn niet van toepassing voor dit programma.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Overhead

Tabel 51 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	43.288	45.798	43.627	2.171
Baten	586	439	722	283
Saldo van baten en lasten	**-42.702**	**-45.359**	**-42.905**	**2.454**
Toevoegingen aan reserves	0	908	1.147	-239
Onttrekkingen aan reserves	0	1.836	342	-1.494
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**0**	**928**	**-805**	**-1.733**
Resultaat	**-42.702**	**-44.431**	**-43.710**	**721**

Tabel 52 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG017 - Overhead	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP102 - Management	7.016	0	7.082	10	-66	10	-57
R2BLP103 - Financiën, toezicht en controle	6.747	149	6.592	90	156	-59	97
R2BLP104 - P&O/HRM	4.988	89	4.777	154	211	65	276
R2BLP105 - Inkoop, aanbest. & contractman.	642	0	703	0	-61	0	-61
R2BLP106 - Interne en externe communicatie	2.712	0	2.643	3	69	3	73
R2BLP107 - Juridische zaken	1.762	0	1.629	0	133	0	133
R2BLP108 - Bestuurszaken en best. ondersteuning	2.955	384	2.697	158	258	-226	32
R2BLP109 - Informatievoorziening & automatis.	12.083	1.504	10.551	454	1.531	-1.050	481
R2BLP110 - Facilitaire zaken en huisvesting	5.272	149	5.195	128	77	-21	56
R2BLP111 - Documentaire informatievoorziening	1.206	0	1.415	9	-209	9	-200
R2BLP112 - Managementondersteuning	4.308	0	4.354	58	-47	58	11
R2BLP113 - Correctie overhead	-2.985	0	-2.865	0	-120	0	-120
Totaal	**46.706**	**2.275**	**44.774**	**1.064**	**1.932**	**-1.211**	**721**

Bij de jaarrekeningcontrole 2019 is geconstateerd dat lasten ten onrechte werden toegerekend aan overhead. Derhalve is de begroting 2020 op dit punt aangepast.

Management (nadeel € 57.000)
Per saldo bestaat het nadeel op de lasten van € 66.000 uit de volgende posten: een nadeel van € 456.000 doordat personele lasten hier zijn verantwoord maar begroot waren op beleidsproduct 079 Algemene baten en lasten (verschuiving van kosten), daarnaast is een voordeel van € 287.000 doordat minder is uitgegeven dan begroot aan maatregelen m.b.t. COVID-19, doordat de kosten voor ARBO-voorzieningen en voor de inzet van personeel lager uitvielen dan verwacht. Verder is er een voordeel van € 235.000 ontstaan door lagere kosten op het vlak van de (secundaire) personeelskosten.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Financiën, toezicht en controle (voordeel € 97.000)
Personeel verloop zorgde ervoor dat lasten tijdelijk wegvielen. Door die meevaller was het niet nodig de reservering voor herindelingspersoneel volledig aan te spreken. Deze middelen blijven beschikbaar voor volgend jaar.

P&O/HRM (voordeel € 276.000)
Onze structurele overheadbudgetten bevatten een component voor dekking van incidentele onvoorziene kosten. Het beroep hierop is in 2020 meegevallen. Dat geeft een meevaller van € 356.000.

Juridische zaken (voordeel € 133.000)
In 2020 is een afname in het aantal juridische procedures te constateren. Hier is mogelijk een verband met COVID-19. Dit heeft ertoe geleid dat er minder kosten zijn gemaakt voor juridische ondersteuning en advisering, gerechtskosten. Er hebben ook minder zittingen plaatsgevonden van de adviescommissies bezwaarschriften.

Bestuurszaken en bestuurlijke ondersteuning (voordeel € 32.000)
Deze post bestaat hoofdzakelijk uit twee onderdelen. Het eerste onderdeel betreft extra uitgaven bij Concern (€ 120.000) die worden gedekt door detacheringsopbrengsten van medewerkers (€ 104.000) van deze afdeling. Het tweede onderdeel bestaat uit lagere lasten bij de Leeuwarder Digitale Agenda (€ 448.000). Daar staat een lagere onttrekking aan de reserve budgetoverheveling tegenover (€ 448.000).

Leeuwarder digitale agenda: Zorgen dat alles "slimmer" wordt door gebruik technologie
Na de vaststelling van de Leeuwarder digitale agenda (LDA) in 2019, is gestart met het beter benutten van digitalisering en technologie bij het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. Er zou steeds meer geautomatiseerd, eenvoudig of vanzelfsprekend moeten kunnen in Leeuwarden. Dit draagt op termijn bij aan een mooier en beter leven van mensen in Leeuwarden en aan de betere uitvoering van onze publieke taken.
2020 was het jaar van bewustwording, het opdoen van kennis en vaardigheden op het gebied van nieuwe mogelijkheden en de toepassing daarvan. Door COVID-19 liep de voorgenomen uitvoering van experimenten wat vertraging op. Met het over te hevelen budget (zoals hierboven al aangegeven), worden de uitgestelde experimenten alsnog in 2021 uitgevoerd.
Enkele resultaten tot nu toe zijn verder:

1. De start van de vernieuwing van de gemeentelijke (digitale) informatievoorziening en dienstverlening volgens de leidende principes van de LDA, zoals "slim" volgen, samenwerken in de regio, samen organiseren (*Common Ground)* en het centraal stellen van maatschappelijke waarde creatie. Dit is een proces wat meerdere jaren beslaat en waar we nog aan het begin van staan.
2. Meer datagedrevenheid door:
   - uitvoering van de visie op datagedreven werken binnen Leeuwarden;
   - te werken aan datacases op het gebied van duurzaamheid (de Energiecoach) en armoede (I4Sociaal);
   - funding aan DataFryslân ten behoeve van datacases op het gebied van het sociaal domein en toerisme & recreatie.
3. De start die is gemaakt met *Robotic Proces Automation* (RPA): aanvragen Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) zijn veel efficiënter afgehandeld. Dit is het eerste voorbeeld van een succesvol experiment. RPA gaat nu ook verder ingezet worden binnen onze bedrijfsvoering.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Informatievoorziening en automatisering (voordeel € 481.000)
Verschillende werkzaamheden zijn vertraagd door COVID-19. Dat vertaalt zich in lagere kosten ad € 1.500.000 voor onder andere externe consultancy. Daar staat tegenover dat € 1.000.000 minder wordt onttrokken aan de reserve budgetoverheveling (lagere bate).

Documentaire informatievoorziening (nadeel € 200.000)
Vooruitlopend op digitalisering is enkele jaren geleden een structurele personele taakstelling begroot. De digitalisering is nog niet gerealiseerd, en daardoor de taakstelling ook niet. Dat leidt tot een overschrijding van personele kosten van 219K.

Correctie overhead (nadeel € 120.000)
Op begrotingsbasis wordt structureel een bedrag van circa € 3 mln van onze overheadkosten gedekt uit investeringen en werken voor derden. Wanneer deze werkzaamheden vertraging oplopen of niet doorgaan, is deze overheaddekking lager.

Toelichting investeringen

Tabel 53 **Bedragen x € 1.000**

R2PRG017 - Overhead	Krediet	Realisatie ult. 2020	Rest krediet	Afsluiten Ja/Nee
INV391918 Verbouw KCC	511	473	38	Nee
INV392002 Huisvesting gemeentehuis	130	26	104	Nee
INV512001 Corona - thuiswerkdevices (3jaar)	308	308	0	Ja
INV512002 Corona - arbo proof thuiswerkplekken	600	387	213	Nee
INV521904 Infra - Netwerk 2019	148	113	35	Ja
INV521905 Infra - Servers & storage 2019 Lasten	1.719	1.698	21	Ja
INV521905 Infra - Servers & storage 2019 Baten	-4	-4		
INV521907 Werkplek - mob. devices 2019 (3 jaar)	225	217	8	Ja
INV522001 Infrastructuur ICT 2020	218	92	126	Nee
INV522002 Werkplek - mob. devices (3 jaar)	1.000	695	305	Nee
INV522003 Werkplek - overige devices (5 jaar)	200	82	118	Nee
INV522004 Vervanging digitale werkplek fase 4	982	600	383	Ja
INV522005 Infra - Netwerk 2020	1.220	371	849	Nee
INV522006 Infra - Servers & storage 2020	150	83	67	Nee
INV522007 Infra - Overig 2020	150	9	141	Nee
INV561707 Doorontw. Inform.voorz. SD Lasten	144	121	8	Ja
INV561707 Doorontw. Inform.voorz. SD Baten	-136	-121		
INV561805 Update Coda, Corsa en E factur. Lasten	213	152	10	Nee
INV561805 Update Coda, Corsa en E factur. Baten	-159	-108		
INV561902 Knelpuntenbudg '19 (kleine B.C's) Lasten	103	54	1	Ja
INV561902 Knelpuntenbudg '19 (kleine B.C's) Baten	-48	0		
Totaal	**7.674**	**5.247**	**2.427**	

Met betrekking tot de hiervoor vermelde kredieten is in 2020 voor een bedrag van € 3.050.000 geïnvesteerd (cumulatieve uitgaven op deze kredieten inclusief voorgaande jaren € 5.247.000). Voor de continuïteit van de informatie- en automatisering is in 2020 voor circa € 1,3 mln geïnvesteerd in de ICT-infrastructuur. Daarnaast was er ook een omvangrijk meerjarig vervangingsproject voor werkplekken van de gemeente Leeuwarden en een aantal externe partners.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Hieraan is in 2020 € 600.000 besteed. Daarnaast zijn er in 2020 vanwege COVID-19 voor € 695.000 investeringen gedaan in aanvullende thuiswerkfaciliteiten. Dit is noodzakelijk geworden, omdat sinds het voorjaar een groot deel van de medewerkers plotseling noodgedwongen waren om vanuit hun eigen huis te gaan werken. De verbouw van het callcenter in het gemeentehuis kon ondanks COVID-19 gewoon doorgaan. De laatste werkzaamheden worden in 2021 verricht. In 2020 is voor huisvesting in totaal € 460.000 uitgegeven.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Onvoorziene uitgaven

Tabel 54 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	136	136	9	127
Baten	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	**-136**	**-136**	**-9**	**127**
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**0**	**0**	**0**	**0**
Resultaat	**-136**	**-136**	**-9**	**127**

Tabel 55 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG018 - Onvoorziene uitgaven	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP091 - Onvoorzien	136	0	9	0	127	0	127
Totaal	**136**	**0**	**9**	**0**	**127**	**0**	**127**

In de begroting 2020 was voor onvoorzien een bedrag geraamd van € 136.000. Hiervan is slecht € 9.000 uitgegeven, waardoor er een positief resultaat van € 127.000 is.

Toelichting investeringen

Investeringen zijn niet van toepassing voor dit programma.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Vennootschapsbelasting

Tabel 56 **Bedragen x € 1.000**

Programma	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
Lasten	50	50	266	-216
Baten	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	**-50**	**-50**	**-266**	**-216**
Toevoegingen aan reserves	0	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	0
Saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	**0**	**0**	**0**	**0**
Resultaat	**-50**	**-50**	**-266**	**-216**

Tabel 57 **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproduct	Begroting		Rekening		Rekening t.o.v. begroting		
R2PRG019 - Vennootschapsbelasting	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Saldo**
R2BLP101 - Vennootschapsbelasting (Vpb)	50	0	266	0	-216	0	-216
Totaal	**50**	**0**	**266**	**0**	**-216**	**0**	**-216**

Met ingang van 1 januari 2016 hebben gemeenten te maken met de Wet modernisering Vennootschapsbelastingplicht Overheidsondernemingen. Dit betekent dat de gemeente vennootschapsbelastingplichtig is voor winstgevende ondernemingsactiviteiten.

Gemeente Leeuwarden is vennootschapsbelastingplichtig voor de exploitatie van haar parkeergarages. Op basis van een inschatting over 2020 en een nadere inschatting over oudere jaren, bedraagt de te betalen vennootschapsbelasting € 266.000. In de begroting is rekening gehouden met € 50.000 zodat sprake is van een overschrijding van € 216.000.

Toelichting investeringen

Investeringen zijn niet van toepassing voor dit programma.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2.2 Paragrafen

2.2.1 Lokale heffingen

De paragraaf lokale heffingen gaat over de verantwoording van de gerealiseerde opbrengsten van de gemeentelijke belastingen, heffingen, retributies en de uitvoering van het kwijtscheldingsbeleid.

2.2.1a Algemeen

De totale opbrengst aan belastingen en overige heffingen bedraagt in 2020 bijna € 73 mln. Dit komt overeen met nagenoeg 11,4% van de totale gemeentelijke baten.

In onderstaande tabel wordt inzicht verschaft in de gerealiseerde opbrengsten in verhouding tot de raming lokale heffingen en retributies. Een overzicht van de belastingcapaciteit is opgenomen in bijlage F Berekening financiële kengetallen.

Tabel 58 Opbrengsten van de diverse lokale heffingen **Bedragen x € 1.000**

Omschrijving heffing	Begroting 2020	Rekening 2020	Resultaat 2020
R2KDH001 - Algemene heffingen			
R2KDH110 - Onroerende-zaakbelastingen	32.792	33.086	294
R2KDH111 - Precariobelasting	332	287	-45
Subtotaal	**33.124**	**33.373**	**248**
R2KDH002 - Bestemmingsheffingen			
R2KDH101 - Afvalstoffenheffing	16.644	16.954	310
R2KDH102 - Hondenbelasting	507	525	18
R2KDH103 - Rioolheffing	12.253	12.246	-8
R2KDH104 - Begraafrechten	807	682	-126
R2KDH107 - Leges omgevingsvergunning	3.636	3.609	-27
R2KDH108 - Havengelden	300	349	50
R2KDH109 - Parkeerbelasting	3.320	2.518	-802
R2KDH112 - Toeristenbelasting	266	429	163
R2KDH113 - Leges Burgerzaken	1.434	1.113	-320
R2KDH114 - Veerdiensten	48	110	62
R2KDH199 - Overige heffingen	186	559	373
Subtotaal	**39.401**	**39.094**	**-307**
Totaal	**72.525**	**72.467**	**-59**

2.2.1b Onroerende-zaakbelastingen

Er is voor het tijdvak 2020 voor het eerst met de nieuwe waarderingsapplicatie gewerkt. De overgang heeft veel tijd en moeite gekost. Hierdoor is er vertraging bij de herwaardering ontstaan. Ten tijde van de opstelling van de tarieven was een groot deel nog niet gewaardeerd en gebaseerd op een reële schatting van de waarde. Dit heeft uiteindelijke geresulteerd in een meeropbrengst ten opzichte van de raming.

2.2.1c Precariobelasting

De opbrengst precariobelasting laat een nadelig resultaat zien van € 45.000. De opbrengst valt lager uit als gevolg van het verminderen van de aanslagen precariobelasting voor terrassen vanwege de COVID-19 pandemie. Hierdoor konden horecazaken een gedeelte van het jaar niet of slechts beperkt een terras voeren in 2020. De gemeenteraad heeft daarom besloten over te gaan tot ontheffing voor de maanden maart tot en met mei en tot halvering van het aanslagbedrag voor de maanden juni tot en met december. Deze opbrengstderving komt ten laste van het rekeningresultaat 2020.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2.2.1d Afvalstoffenheffing
De opbrengst afvalstoffenheffing is 1,9% hoger dan begroot, een voordeel van € 310.000. Dit wordt veroorzaakt door een hoger aantal huishoudens dan begroot en weinig tot geen leegstand.

2.2.1e Hondenbelasting
De inkomsten uit hondenbelasting kennen een voordeel van € 18.000 als gevolg van een hoger aantal hondenbezitters dan geraamd.

2.2.1f Rioolheffing
De realisatie van de rioolheffing laat een klein nadelig resultaat zien van € 8.000. Op basis van de totale raming van ruim € 12 mln is dit nagenoeg conform de raming.

2.2.1g Begraafrechten
Door een terugloop in het aantal aanvragen voor het nieuw uit te geven graf, is het resultaat verder teruggelopen.

2.2.1h Leges omgevingsvergunning
Bij het opstellen van de begroting 2020 is een opbrengst geraamd van € 3,6 mln. De werkelijke opbrengst is ook uitgekomen op een bedrag van € 3,6 mln. Dit ligt in lijn met de verwachte opbrengst.

2.2.1i Havengelden
De meeropbrengst havengelden is het gevolg van een hogere bezetting van ligplaatsen in de havens Grou-Warten en de Prinsentuin.

2.2.1j Parkeerbelasting
De inkomsten uit parkeren zijn ruim € 1 mln lager dan begroot als gevolg van COVID-19. Vanuit het Rijk zijn uit het eerste steunpakket hier gedeeltelijk compensatiemiddelen voor ontvangen.

2.2.1k Toeristenbelasting
De verwachte opbrengst over 2020 bedraagt € 266.000. Een deel van deze aangiften moet nog worden beoordeeld. In de opbrengst 2020 zit ook de afrekening van € 144.000 over het jaar 2019. Over 2020 zijn de opbrengsten daarmee circa € 19.000 hoger dan geraamd.

2.2.1l Leges burgerzaken
De verwachte opbrengst leges burgerzaken is voornamelijk een gevolg van de COVID-19 situatie.

2.2.1m Veerdiensten
De opbrengst veerdiensten hebben volledig betrekking op de overtochten “Yn é Lijte” de Burd. Afgelopen zomer zijn er veel meer fietsbewegingen geregistreerd waarbij veel gebruik is gemaakt van de pont.

2.2.1n Overige heffingen
De afwijking op de baten wordt veroorzaakt door meer vergoedingen voor graafwerkzaamheden (KLIC-graafmeldingen). Vanwege deze toekomstige herstraat werkzaamheden is een meeropbrengst van € 175.000 in de onderhoudsvoorziening verhardingen gestort.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2.2.1o Kostendekkendheid heffingen en rechten

Tabel 59 Kostendekkendheid heffingen **Bedragen x € 1.000**

Omschrijving heffing	Begrote lasten*	Perceptie-kosten	Oninbaar-heid	Over-head	BTW	Lasten totaal	Baten	Kosten-dekking
R2KDH101 - Afvalstoffenheffing	15.231	141	170	121	3.078	18.741	16.954	90,5%
R2KDH102 - Hondenbelasting	470	4	5	24	45	547	525	95,9%
R2KDH103 - Rioolheffing	10.366	102	111	625	828	12.033	12.246	101,8%
R2KDH104 - Begraafrechten	921	6	6	253	76	1.262	682	54,0%
R2KDH107 - Leges omgevingsverg.	2.818	30	32	1.271	197	4.348	3.609	83,0%
R2KDH108 - Havengelden	730	3	3	225	69	1.030	349	33,9%
R2KDH113 - Leges Burgerzaken	1.322	9	10	533	11	1.885	1.113	59,1%
R2KDH114 - Veerdiensten	321	1	1	182	17	522	110	21,0%
R2KDH199 - Overige heffingen	1.197	5	5	476	81	1.765	559	31,7%
Totaal-generaal	**33.376**	**301**	**343**	**3.710**	**4.402**	**42.132**	**36.147**	

* Betreft de netto-lasten, dus de lasten minus de baten die geen belastingopbrengsten zijn (onttrekking voorziening bijv.)

2.2.1p Uitvoering wet Waardering onroerende zaken

Op grond van de Wet WOZ wordt jaarlijks de waarde van de onroerende zaken in Leeuwarden bepaald en vervolgens meegedeeld aan de belanghebbenden. Voor het belastingjaar 2020 geldt als waardepeildatum 1 januari 2019. Op basis van de uitkomsten van de taxaties tot dusverre wordt voor 2020 bij de woningen uitgegaan van een waardestijging van 7% en bij de niet-woningen van 1%. Er waren 1341 bezwaren ingediend, 1078 woningen en 263 niet woningen, dit is circa 30% meer dan in 2019. Hiervan is bij de woningen circa 32% verlaagd en bij de niet-woningen circa 20%.

2.2.1q Kwijtscheldingsbeleid

Het toepassen van kwijtscheldingsregeling wordt in de gemeente Leeuwarden, binnen de wettelijke mogelijkheden, in de meest ruime zin toegepast.

Tabel 60 Kwijtgescholden belastingbedragen per belastingsoort **Bedragen x € 1.000**

Omschrijving heffing	Rekening 2019	Begroting 2020	Rekening 2020	Resultaat 2020
Kwijtschelding afvalstoffenheffing	1.437	1.615	1.766	-151
Kwijtschelding OZB	19	15	8	8
Kwijtschelding rioolheffing	457	452	517	-65
Totaal	**1.914**	**2.083**	**2.290**	**-208**

Een verzoek tot het verkrijgen van kwijtschelding van gemeentelijke belastingen wordt getoetst aan de betalingscapaciteit en de hoogte van het vermogen van de aanvrager. Hier zijn landelijke normeringen voor. Met ingang van 2020 wordt de uitvoering van het kwijtscheldingsbeleid door de gemeente Leeuwarden uitgevoerd. Voorheen was dit uitbesteed aan het Noordelijk Belastingkantoor. De overname heeft geleid tot een forse inkrimping van de afhandelingstijd waarbij de gemiddelde doorlooptijd werd beperkt tot slechts drie maanden. Het totaalbedrag aan verleende kwijtscheldingen is toe te schrijven aan de toename van het aantal gehonoreerde aanvragen kwijtschelding 2020 en nagekomen kwijtscheldingsverzoeken 2019.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

In deze paragraaf staat in welke mate de gemeente in staat is om onverwachte gebeurtenissen (risico's) met een financiële impact op te vangen, zonder ingrijpende beleidswijzigingen: het weerstandsvermogen.

2.2.2a Aanleiding en achtergrond
Net als in de afgelopen jaren is ook in deze jaarrekening het risicoprofiel weer opnieuw bekeken. Ten opzichte van de laatste actualisatie van het risicoprofiel (begroting 2021) is er sprake van wijzigingen die verderop in deze paragraaf worden toegelicht. Voor alle te onderscheiden risicogebieden geldt dat de benodigde weerstandscapaciteit toereikend is.
In deze paragraaf komen de risico's t.a.v. de weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen van de grondexploitaties verder niet aan de orde; deze worden toegelicht in paragraaf 2.2.7 Grondbeleid.

Bij de jaarstukken 2019 is de wens naar voren gekomen om de wijze van inventarisatie van de risico's en de verwerking daarvan, opnieuw tegen het licht te houden. Door de jaren heen is de gevolgde werkwijze steeds op onderdelen aangepast aan de praktijk en is het mede daardoor niet altijd meer voor iedereen helder en duidelijk wat we op dit punt doen. Tijd dus om er weer eens opnieuw kritisch naar te kijken. Daar is onlangs een start mee gemaakt door de ambtelijke organisatie. Het resultaat daarvan is helaas nog niet in de jaarstukken terug te zien. Vanwege o.a. de COVID-19 crisis is het niet gelukt om aan de verwachting op dit punt te voldoen.

Met betrekking tot de risico's en gevolgen van het COVID-19 virus het volgende. Gelijktijdig met het vaststellen van de begroting 2021 is een 1e begrotingswijziging ter vaststelling aangeboden. In de toelichting op die begrotingswijziging komt ook aan de orde op welke wijze rekening wordt gehouden met de gevolgen van de crisis. Kort samengevat:

- "De schade die naar verwachting in 2020 voor eigen rekening komt, wordt in 2020 via het rekeningresultaat 2020 ten laste van de Algemene Reserve gebracht."
  In deze jaarstukken is hierop een toelichting gegeven. De schade die in 2020 is opgetreden kan ruim binnen het rekeningresultaat worden opgevangen zonder dat daardoor de Algemene Reserve op een te laag niveau uitkomt.
- "De middelen die het Rijk beschikbaar heeft gesteld in 2020 ter compensatie van COVID-19 kosten is grotendeels nog beschikbaar voor het opvangen van schade die zich in 2021 nog gaat voordoen."
  Gelijktijdig met het opstellen en vaststellen van de jaarstukken is besluitvorming in gang gezet om tot toewijzing van de bedoelde middelen te komen aan de relevante beleidsterreinen.
- "In de 1e begrotingswijziging is geregeld dat in de begroting 2021 een structurele stelpost wordt opgenomen voor het opvangen van structurele schade als gevolg van de COVID-19 crisis."
  Er is dus in de begroting 2021 een structurele buffer opgenomen voor (structurele) kosten als gevolg het COVID-19 virus.

De risico's als gevolg van het COVID-19 virus in 2021 zijn niet in deze risico-inventarisatie opgenomen. Voor die risico's zijn de financiële buffers gevormd zoals hiervoor is aangegeven maar bovendien is nog te vroeg om te kunnen bepalen of die buffers toereikend zijn of niet. Bij het opstellen van de begroting 2022 later in het jaar zal hierop wel worden teruggekomen op basis van wat dan bekend is over het verloop van de crisis.

Aldus zijn de geactualiseerde gevolgen van de COVID-19 pandemie, bekend en nog onbekend verwerkt in de begroting 2021 en de meerjarenraming 2022-2024.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2.2.2b Resultaten risicoanalyse

In de volgende figuur staan de risicogebieden en de bijbehorende weerstandscapaciteit weergegeven alsmede de bedragen die uit de risicosimulatie zijn gerold.

Figuur 5 Risicogebieden en bijbehorende weerstandscapaciteit

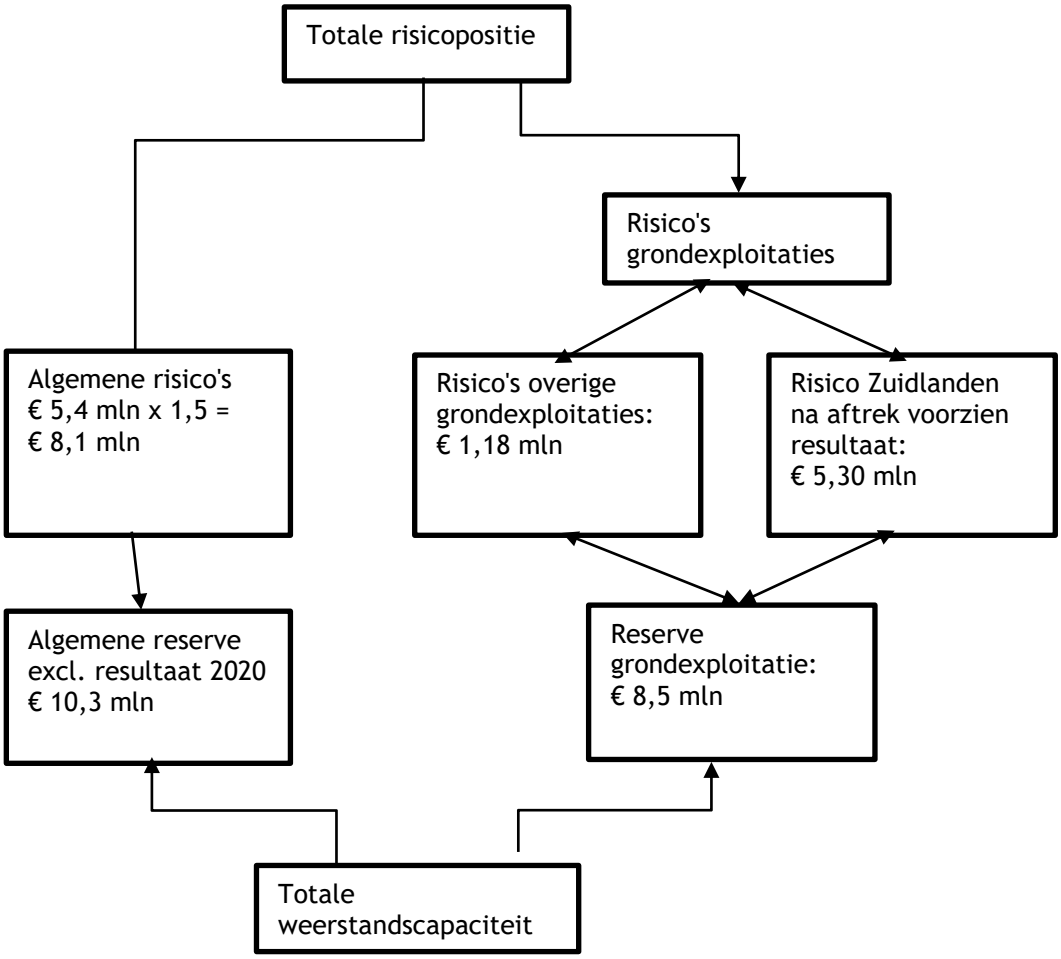

Algemene risico's

De actuele positie m.b.t. de algemene risico's is ten opzichte van de begroting 2021 gestegen naar € 5,4 mln (na vermenigvuldiging met de zekerheidsfactor van 1,5 € 8,1 mln). Er zijn 7 risico's in de risicosimulatie verwerkt. Enkele belangrijke wijzigingen ten opzichte van de begroting zijn:

a) Het risico dat de COVID-19 schade onjuist is ingeschat is in deze actualisering komen te vervallen. Voor 2021 is het op moment waarop de jaarrekening wordt gemaakt te vroeg om de eventuele schade voor 2021 in te schatten en dus is er ook geen risico op een afwijking van die geraamde schade. In de loop van 2021 wordt aan de hand van de monitor daar weer meer zicht in verkregen, zodat bij het opstellen van de begroting 2022 daar weer rekening mee gehouden kan en moet worden bij het bepalen van de benodigede weerstandscapaciteit.
b) Er zijn ten opzichte van laatste inventarisatie (begroting 2021) drie nieuwe risico's vastgesteld:
    a. Een mogelijke naheffing van de belastingdienst in verband met de uitruil van Woon-Werk vergoeding via het Individueel Keuze Budget.
    b. Het risico Juridische procedures en schadeclaims is weer opgevoerd i.v.m. een beding in een grondtransactie WTCCambuur en een lopende procedure met een softwareleverancier.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

c. Een geschil met de belastingdienst over btw inzake de werkzaamheden die door gemeente zijn uitgevoerd voor Wetterskip Fryslân.

In de volgende tabel staan de algemene risico's die zijn geïnventariseerd en zijn ingevoerd in de risicosimulatie NARIS.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Tabel 61 Overzicht algemene risico's

Nr.	Gebeurtenis	Kans	Max €	Opmerking	Invloed	Maatregel
1 (1)	Garantstellingen	8,9%	€ 21.547.182	De gemeente heeft voornamelijk in het kader van economisch beleid een aantal garantstellingen verstrekt aan privaatrechtelijke rechtspersonen. Indien deze partijen niet aan de verplichtingen voldoen, dan moet de gemeente die overnemen. De gepresenteerde kans is het gewogen gemiddelde van de kans op het inroepen van de afzonderlijke garantstellingen. Het gepresenteerde bedrag is het totaalbedrag van de afzonderlijke garantstellingen.	52,89%	Het risico ontstaat zodra een privaatrechtelijke rechtspersoon niet meer kan bijsturen en dientengevolge ook niet meer aan de verplichtingen tegenover de gemeente kan voldoen. Bij tijdig bericht kan de gemeente over het algemeen nog meesturen en naderend onheil voorkomen. Als tegenmaatregel bezoeken accounthouders nu frequenter de rechtspersonen aan wie de garantstelling is verstrekt met als doel de meest actuele informatie te krijgen.
2 (2)	Leningen	8,2%	€ 10.695.375	De gemeente heeft voornamelijk in het kader van economisch beleid een aantal leningen verstrekt aan privaatrechtelijke rechtspersonen. Indien deze partijen niet aan de verplichtingen voldoen, dan bestaat de kans dat de betreffende leningen afgewaardeerd moeten worden. De gepresenteerde kans is het gewogen gemiddelde van de kans op wanbetaling bij de afzonderlijke leningen. Het gepresenteerde bedrag is het totaalbedrag van de afzonderlijke leningen.	27,20%	Het risico ontstaat zodra een privaatrechtelijke rechtspersoon niet meer kan bijsturen en dientengevolge ook niet meer aan de verplichtingen tegenover de gemeente kan voldoen. Bij tijdig bericht kan de gemeente over het algemeen nog meesturen en nader onheil voorkomen. Als tegenmaatregel bezoeken accounthouders nu frequenter de rechtspersonen aan wie de lening is verstrekt met als doel de meest actuele informatie te krijgen.
3 (-)	Juridische procedures en schadeclaims	40,00%	€ 1.160.000	De gemeente heeft gronden overgenomen van het WTC, waaronder de gronden waarop de supermarkten worden gebouwd. Bij deze transactie zat het beding dat indien het stadion niet voor september 2022 zou worden opgeleverd	9,70%	Met DPPO is de afspraak gemaakt dat de partijen weer in overleg zullen treden op moment dat het beding actueel wordt.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Nr.	Gebeurtenis	Kans	Max €	Opmerking	Invloed	Maatregel
				de gronden weer terug geleverd moeten worden dan wel overgenomen moeten worden voor € 300 de m2. Deze gronden zijn doorgeleverd voor de bouw van de supermarkten, waarbij ook het beding is door geleverd. Desondanks kan niet worden uitgesloten dat het het beding financiele gevolgen heeft voor de gemeente omdat met de koper (DPPO) ook is afgesproken dat bij het inroepen van het beding nader overleg volgt. Verder loopt er nog (steeds) een procedure met het bedrijf Splitvision. Hoewel we in eerdere procedure bij de rechtbank in het gelijk zijn gesteld, moet rekening gehouden worden met de geringe kans dat deze procedure bij het Hof negatief uitpakt voor de gemeente Leeuwarden.		
4 (-)	Woon-werk-uitruil via individueel keuze budget	30%	€ 562.000	Door COVID-19 werken medewerkers inmiddels (in grote meerderheid) zodanig veel thuis dat de fiscale uitruil van de kosten van woon-werkverkeer ten laste van het Individueel Keuze Budget ter discussie is komen te staan. Dit speelt landelijk. De belastingdienst heeft aangegeven dat het niet is toegestaan om de uitruil toe te passen. Wij zijn van mening dat dit wel is toegestaan op basis van wet- en regelgeving. Doordat de belastingdienst een ander standpunt heeft ingenomen, leidt dit naar verwachting tot een beroepsprocedure, met mogelijk een naheffingsaanslag tot gevolg. Onze maximale kostenpost is geschat op € 562.000. Het risico dat we geen gelijk krijgen in deze procedure wordt geschat op 30%.	5,26%	Consultatie van externe juristen heeft de houdbaarheid van ons standpunt in deze gesterkt. Besloten is om de uitruil in 2020 onverkort toe te passen.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Nr.	Gebeurtenis	Kans	Max €	Opmerking	Invloed	Maatregel
5 (-)	Afwikkeling overdracht stedelijk water	40,00%	€ 250.000	Met de fiscus is onenigheid of de voor het Wetterskip uitgevoerde werkzaamheden op vijvers, compensabele of verrekenbare btw betreft. Uit de overeenkomst met het Wetterskip blijkt dat de gemeente niet de btw kan verhalen bij het Wetterskip. Dit btw risico is voor de gemeente. Met terugwerkende kracht is de maximale claim 5 jaar x € 50.000 = € 250.000.	3,15%	De gesprekken met een fiscaal jurist en de belastingdienst zijn in volle gang.
6 (5)	Niet realiseren geraamde inkomsten OZB	5%	€ 673.200	Er wordt een uitgebreid en verfijnd calculatiemiddel gehanteerd t.b.v. de raming van de OZB-inkomsten. Toch zijn er altijd verschillen tussen de raming en de OZB-opbrengsten.	0,99%	De raming wordt op basis van nacalculaties 2 keer in het jaar, bij de Turap en jaarstukken bijgesteld.
7 (7)	Misbruik, diefstal, vernietiging en vernieling van apparatuur, informatie en documenten	5%	€ 500.000	Ondanks alle beveiligingsmaatregelen bestaat er een kleine kans op misbruik, diefstal, vernietiging en vernieling van apparatuur, informatie en documenten waardoor financiële schade kan ontstaan.	0,81%	Generieke IT *controls* waaronder de *back-up* & *recovery*procedures, uitwijkprocedures en fysieke beveiliging (pas*readers* en beveiligingspersoneel in de hal van het Gemeentehuis). Bij diefstal wordt direct een melding gemaakt waarna onderzoek volgt. Verder zijn *user-controls* aanwezig, bijvoorbeeld inloggen met gebruikersnaam en wachtwoord dat periodiek gewijzigd wordt. Ondanks al deze beheersmaatregelen bestaan er restrisico's.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

2.2.2c Weerstandsvermogen

De actuele positie m.b.t. de algemene risico's is in totaal € 5,4 mln. Die risico's moeten opgevangen kunnen worden door de aanwezige weerstandscapaciteit, voornamelijk in de vorm van de Algemene Reserve (AR).

Alvorens in te gaan op de gewenste omvang van de AR in relatie tot de risicopositie, noemen we alle functies van de AR nog een keer:

a. De AR is bedoeld voor het afdekken van algemene risico's. Door het aanhouden van een reserve voor dit doel wordt voorkomen dat het beleid (drastisch) moet worden aangepast als één of meer risico's zich in de werkelijkheid voordoen. Aldus wordt de stabiliteit en rust in het uitvoeren van beleid gecreëerd. De AR is dus een risicoreserve.
b. De AR is bedoeld voor het verwerken van de jaarlijkse begrotingsresultaten. De gemeente Leeuwarden is gehouden om een structureel sluitende meerjarenbegroting vast te stellen. Dit betekent dat wanneer er geen sprake is van begrotingsevenwicht in het eerste jaar, de structurele uitgaven en inkomsten in de laatste jaarschijf van de meerjarenraming minimaal aan elkaar gelijk moeten zijn. Begrotingstekorten en overschotten in de jaarschijven daaraan voorafgaand worden verrekend met de AR. Ook dit zorgt voor rust en stabiliteit omdat hierdoor geen bezuinigingen hoeven te worden doorgevoerd mocht in enige jaarschijf voorafgaand aan de laatste een begrotingstekort ontstaan. De AR is dus ook een egalisatiereserve.
c. De AR dient bovendien als buffer voor het opvangen van diverse onvoorziene kosten die niet als een risico kunnen worden bestempeld of simpelweg niet als zodanig zijn herkend. Als er bijvoorbeeld iets voorgefinancierd moet worden of een bepaalde uitgave in tijd naar voren of naar achteren schuift. De AR fungeert dan in een begrotingsjaar als smeermiddel.

Als beleidsuitgangspunt geldt dat de verhouding tussen de risico's en de weerstandscapaciteit 1,5 moet zijn. Ofwel dat de AR 1,5 keer zo groot moet zijn als de uitkomst van de risicosimulatie. Toepassing van deze norm betekent, dat de weerstandscapaciteit 1,5 x € 5,4 mln moet bedragen; ofwel € 8,1 mln. Het werken met een 'overdekking', moet gezien worden als een extra veiligheidsklep. Hierdoor daalt het weerstandsvermogen, ook wanneer daar een fors beroep op wordt gedaan, minder snel c.q. in mindere mate onder het absolute minimum. Daardoor ontstaat wat meer rust en ruimte om het weerstandsvermogen weer op het gewenste niveau te krijgen. Met absoluut minimum wordt bedoeld het berekende minimaal benodigde weerstandsvermogen voor het eerstvolgende jaar, afgezien van de overdekking. Het werken met een norm voor het weerstandsvermogen die hoger ligt dan de uitkomst van de risicoanalyse, werkt dus in zekere zin stabiliserend. In de praktijk van het risicomanagement wordt de volgende classificatie gebruikt als het gaat om de beoordeling van de ratio tussen de aanwezige weerstandscapaciteit (beschikbare reserves) en de uitkomst risicoanalyse:

Ratio	Betekenis
>2,0	Uitstekend
1,4-2,0	Ruim voldoende
1,0-1,4	Voldoende
0,8-1,0	Matig
0,6-0,8	Onvoldoende
<0,6	Ruim onvoldoende

De ratio van 1,5 bevindt zich dus aan de onderkant van de klasse die als ruim voldoende wordt aangemerkt en is daarmee een evenwichtige norm (niet te krap, niet te ruim).

De gewenste weerstandscapaciteit van € 8,1 mln moet dus om te beginnen worden afgezet tegen de meest actuele prognose van de AR. Die prognose is € 10,2 mln en afkomstig uit de jongste begroting na verwerking van de 1e begrotingswijziging. Dit is de meest actuele prognose en daarom hanteren we die hier. In de begroting is nog een post Onvoorzien opgenomen van € 0,1 mln die ook

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

aangemerkt kan worden als weerstandscapaciteit. Het totaal van deze twee (AR € 10,2 mln + post Onvoorzien € 0,1 mln) bedraagt € 10,3 mln.

2.2.2d Financiële kengetallen

Met ingang van 2016 maken de kengetallen deel uit van paragraaf 2.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Doel is inzicht te geven in de ontwikkeling van de schuldpositie van de gemeente Leeuwarden. De volgens het BBV verplichte balans (zie hoofdstuk 3.3) is de basis voor de kengetallen m.b.t. de schuldpositie. Het betreft de volgende kengetallen:

1. Netto Schuldquote
2. Solvabiliteit
3. Kengetal Grondexploitatie
4. Structurele exploitatieruimte
5. Belastingcapaciteit

Tabel 62 Schematische toelichting op de kengetallen

kengetal:	duidt op:	relevantie:
Netto Schuldquote	• Beslag van de rentekosten op de baten en de grondexploitaties. • Risico van onhoudbare schuld.	De schuldquote is het kengetal waarmee de ontwikkeling van de schuldpositie wordt gevolgd en het beslag van de rentekosten op de totale baten en de grondexploitaties. Indien nodig kan op basis hiervan worden bijgestuurd.
Solvabiliteit	Vermogen om aan de langlopende verplichtingen te voldoen.	Voor het financieel beleid is de ontwikkeling van de Algemene Reserve relevant als onderdeel van het Eigen Vermogen in relatie tot de risico's die gemeente loopt (het kunnen opvangen daarvan) en de egalisatiefunctie van de Algemene Reserve.
Grondexploitatie	• Omvang van het deel van de schuld dat samenhangt met de financiering van de grondpositie en afgelost kan worden uit de opbrengsten van de grondverkopen. • Omvang van de rentekosten die *niet* ten laste van de reguliere exploitatie komen maar van de grondexploitaties.	Het is een correctie op de berekende Netto Schuldquote omdat een deel van de schuld uit grondverkopen kan worden afgelost en de rentekosten voor rekening van de grondexploitaties komen.
Structurele exploitatieruimte	Mate waarin structurele lasten gedekt worden door structurele baten.	Het financieel beleid van de gemeente Leeuwarden is er op gericht om een structureel sluitende meerjarenraming te realiseren. Dit betekent dat dit kengetal in ieder geval het laatste jaar van de meerjarenraming 0 of hoger moet zijn. Relevant daarom voor de meerjarenraming.
Belastingcapaciteit	Verschil tussen de gemiddelde lokale	Met name relevant voor de

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

kengetal:	duidt op:	relevantie:
	lasten en het landelijk gemiddelde.	politieke afweging over de hoogte van de lokale lasten.

De kengetallen

Tabel 63 Financiële kengetallen (%)

		realisatie 31-12-2019	begroting 31-12-2020	rekening 31-12-2020
1	Netto schuldquote	78,3	84,7	75,7
2	Solvabiliteit	9,4	5,8	11,7
3	Grondexploitatie	24,1	23,9	24,3
4	Structurele exploitatieruimte	0,9	0,3	5,0
5	Belastingcapaciteit	94,0	96,1	96,1

De netto-schuldquote is in 2020 lager uitgevallen dan werd voorzien in de begroting en is ook gedaald ten opzichte van 2019. De ontwikkeling van de schuld(qoute) is in belangrijke mate het resultaat van investeringsbeslissingen waarbij andere overwegingen dan de ontwikkeling van de schuld een hoofdrol spelen. Het sturen op de omvang van de baten met als doel het realiseren van een bepaalde schuldquote vindt dan ook niet plaats: de omvang van de baten wordt, voor zover daar invloed op uitgeoefend kan worden, bepaald binnen de kaders van het begrotingsbeleid. De daling van quote ten opzichte van 2019 komt o.a. door het hoge rekeningresultaat. Met betrekking tot de solvabiliteit is in de begroting aangegeven dat deze voor ons financieel beleid minder relevant is. De stijging ten opzichte van de prognose 2020 is geen gevolg van beleidsmaatregelen. Het (onverwacht) tamelijk hoge rekeningresulaat dat in 2020 is behaald is belangrijke reden voor de de lagere schuldquote en daarmee ook voor de hogere solvabiliteit. Hoewel de solvabiliteit geen rol van betekenis speelt in het te voeren financieel beleid doet een component van die de solvabiliteit dat wel degelijk: de ontwikkeling van het eigen vermogen en dan met name de Algemene Reserve wordt door het periodiek vaststellen van de financiële positie voor de begroting nauwlettend bewaakt. Als de stand van de Algemene Reserve onder een bepaalde omvang dreigt te zakken, worden maatregelen getroffen om dat te voorkomen. Noodzaak daartoe wordt niet op basis van de solvabiliteit bepaald maar op basis van de stand van de Algemene Reserve en de prognose van het verloop daarvan. Wat voor het kengetal solvabiliteit geldt, geldt feitelijk ook voor het kengetal Grondexploitatie. Het kengetal wordt niet gebruikt bij het te voeren grondbeleid, maar uiteraard worden de grondexploitaties wel strak gestuurd. Het kengetal speelt daarbij geen rol. Van het kengetal Structurele exploitatieruimte is vooral het teken (+ of -) van belang: er wordt gestuurd op het dekken van structurele lasten door structurele baten, waarbij in ieder geval in het laatste jaar van de meerjarenraming sprake is van een structureel evenwicht. Het kengetal Belastingcapaciteit geeft de verhouding weer tussen de totale woonlasten in Leeuwarden (bij een gemiddelde WOZ-waarde) en het landelijke gemiddelde. In Leeuwarden liggen die lasten onder het landelijk gemiddelde.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2.2.3 Onderhoud kapitaalgoederen

2.2.3a Omvang van het te onderhouden areaal
Om inzicht te bieden in de onderhoudsopgave van de gemeente wordt in onderstaande tabel aangegeven wat de omvang van het te onderhouden areaal is en wat de bijbehorende financiële middelen zijn.

Tabel 64 Te onderhouden areaal in 2020

Te onderhouden areaal Leeuwarden in 2020	Begroting 2020 na wijziging	Jaarrekening 2020	Resultaat 2020
Onderhoud wegen Onderhoud van ca. 762 ha verharding	**8.414**	**8.370**	**44**
Riolering Onderhoud van ca. 734 km riool Onderhoud van ca. 17.050 inspectieputten Schoonmaken van ca. 56.600 straatkolken Reinigen van ca. 100 km riool Vervangen en relinen van ca. 1,6 km riool	**10.656**	**10.272**	**384**
Kunstwerken 39 beweegbare bruggen 675 vaste bruggen, tunnels, viaducten en steigers	**3.187**	**3.156**	**31**
Water 14,2 km walmuren 37,7 km zware walbeschoeiing 58,9 km lichte walbeschoeiing 1.790 ha wateroppervlak (meren, kanalen en vaarten) 493 km (berm)sloot	**2.433**	**2.402**	**31**
Groen Groene Ster (ca. 400 ha), Froskepôlle (ca. 13 ha), Lwd. Bos (ca. 110 ha), Hempenser Bos (110 ha), Diverse locaties bos Leeuwarden Zuid (ca. 5 ha) Gras ca. 500 ha Gazons ca. 263 ha Beplanting ca. 175 ha Bomen ca. 61.275	**11.110**	**10.975**	**135**
Reiniging verhardingen Schoonhouden wegen en pleinen Onkruidbestrijding op ca. 258 ha	**1.900**	**2.137**	**-237**
Zwerfvuilbestrijding Zwerfvuilbestrijding op 356 ha	**99**	**103**	**-4**
Totaal	**37.799**	**37.415**	**384**

De belangrijkste kapitaalgoederen in de openbare ruimte (zoals wegen, riolering, groen) zijn opgenomen in het beheerpakket GBI (Geïntegreerd Beheer Informatiesysteem). Met behulp van GBI is de meerjaren onderhoudsplanning (MJOP) gemaakt, getoetst aan het beleid en heeft integrale

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

afstemming plaats gevonden tussen de verschillende kapitaalgoederen en andere ontwikkelingen, projecten en/of programma's. Hiermee is het feitelijk uit te voeren onderhoud bepaald.

Ten behoeve van een goed beheer van de kapitaalgoederen zijn er voorzieningen ingesteld voor verhardingen, civiele kunstwerken, en waterwegen/baggeren (en rioleringen). Ter onderbouwing van deze voorzieningen zijn er in 2018 beheerplannen opgesteld en vastgesteld door de raad. Daarmee wordt voldaan aan de daartoe gestelde BBV-regels.

In 2020 heeft de 2-jaarlijkse inspectie wegverhardingen plaatsgevonden. Op basis hiervan is geconstateerd dat het kwaliteitsniveau met een 4,7 onder het gewenste onderhoudsniveau ligt van 5,5. Daarnaast zijn ten opzichte van de inspectie uit 2018 de benodigde middelen voor het onderhoud op basisniveau van de wegverhardingen toegenomen. Hierbij is tevens geconstateerd dat voor een bedrag van € 3,5 mln sprake is van achterstallig onderhoud voor asfaltverhardingen in het buitengebied. Dit bedrag is in 2020 toegevoegd aan de voorziening achterstallig onderhoud wegverhardingen. Na deze storting rest eind 2025 een tekort in de voorziening van afgerond € 11 mln. Een voorstel om de voorziening weer op peil te krijgen zal aan de gemeenteraad worden voorgelegd bij de behandeling van de Kadernota Beheer Openbare Ruimte, waarin de uitgangspunten opnieuw worden geactualiseerd, in de 2e helft van 2021.

De overige onderdelen van de openbare ruimte worden onderhouden in overeenstemming met de vastgestelde kwaliteitsniveaus bij Beheer Openbare Ruimte (BOR) in Beeld dan wel voor civiele kunstwerken en riolering op basis van een vorm van risico gestuurd beheer. In 2020 is er in verband met de COVID-19 crisis en het daaraan gekoppelde thuiswerken geen schouwronde voor deze onderdelen gedaan.

2.2.3b Wegen
Op basis van de tweejaarlijkse inspectiecyclus in 2020 is er weer een MJOP opgesteld. De weginspecties worden uitgevoerd volgens de CROW-publicatie 147 en genereren (meer dan) voldoende betrouwbare informatie om het meerjarig onderhoudsprogramma op te stellen. Aan de hand van deze kwantiteits- en kwaliteitsgegevens is een meerjarenplanning opgemaakt voor verhardingen. Het streefdoel is om de staat van de verhardingen gemiddeld op kwaliteitsniveau 'basis' te onderhouden. We zien vanuit de cyclische doorrekening de vraag in onderhoud – en daarmee in onderhoudskosten – toenemen. Op basis van de inspecties en het – door de raad - vastgestelde kwaliteitsniveau wordt de onderhoudsbehoefte bepaald ten behoeve van de onderbouwing van de voorziening. Zoals hierboven aangegeven is de voorziening ontoereikend om het benodigde onderhoud uit te voeren op niveau basis.
Er zijn in 2020 grootschalige onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd aan de Jokse, fietspad Brédyk, Stienser Hegedyk, Langdeelstraat, Noorderbegraafplaats, Frittemastate en op diverse fietspaden. Daarnaast hebben ook kleinschaligere onderhouds- en herstelwerkzaamheden plaatsgevonden.

2.2.3c Riolering en water

Riolering
De rioleringswerkzaamheden (vervanging en verbetering) worden uitgevoerd op basis van het gemeentelijk rioleringsplan (GRP 2019-2022), een klimaatactief GRP dat ons voorbereid op de toekomst. Verharding- en rioleringswerkzaamheden vonden voor zover mogelijk tegelijkertijd plaats in verband met efficiëntere uitvoering en het verminderen van de overlast voor omwonenden en weggebruikers. In 2020 is er riool vervangen of hersteld door middel van *relinen* in de Tesselschadestraat, Hilleburen in Wergea, Friesma- en Nij Djipstrjitte, en voorbereidingen voor de Kerkstraat, Volmawei, H.J. Kooistraweg, Ghalinga en De Boarch in Grou.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Klimaatadaptatie
In 2020 is de uitvoeringsagenda klimaatadaptatie opgesteld en bestuurlijk aangeboden. Hierin wordt gewerkt aan een klimaat-robuuste inrichting van de openbare ruimte wat een grote opgave voor de komende decennia is. De gemeentelijke opgave voor wateroverlast, hitte en droogte ligt met name in het stedelijk gebied. Er zijn hoofddoelstellingen vastgelegd ten aan zien van deze drie thema's, die nader uitgewerkt worden. In 2020 zijn er klimaat adaptieve maatregelen uitgevoerd/afgerond in de Kakewei en Lutskedyk in Stiens.

Water
Ook in 2020 zijn er (reguliere) hekkelwerkzaamheden aan de watergangen en vijvers uitgevoerd. Het betreft ca. 545 km watergang en ca. 40 ha. Vijver. Daarnaast zijn er baggerwerkzaamheden uitgevoerd in Stiens en Zuiderburen. De baggerwerkzaamheden in Camminghaburen, Wergea, Wirdum en Julianpark zijn in het voorjaar 2020 afgerond. De werkzaamheden in Stiens, Kalverdijkje en Zuiderburen zijn in 2020 opgestart en worden rond maart 2021 afgerond.

2.2.3d *Beweegbare-, vaste bruggen, viaducten en tunnels*
In 2020 is de laatste afronding gedaan van achterstallig onderhoud aan bruggen in Leeuwarden Zuid. Verder is in 2020 aan de bruggen onderhoud gepleegd, zoals het vervangen van dekken, leuningen en voegovergangen en het uitvoeren van schilderwerk. Groot onderhoud is o.a. uitgevoerd aan een deel van de damwand aan de Foudering, Warstienserdyk, Bears, Grote Wielen en richting de jachthaven aan de Hillebuorren Tot slot is de engineering opgepakt voor de vervanging van de damwand ter plaatse van pont De Burd. Daarnaast is er veel kleinschalig onderhoud uitgevoerd.

Het project Smart Bridge/Tûke brêge Stephensonviaduct is in 2020 uitgevoerd. Het gaat om een vooruitstrevende aanpak, waarbij via sensoren van het viaduct allerlei data wordt gegenereerd. Zo kunnen beheer en onderhoud van de brug worden gepland op het moment dat het ook echt nodig is. Het project wordt uitgevoerd in samenwerking met ingenieurs- en adviesbureau Antea Group. Dertig sensoren meten onder andere de belasting van het verkeer, de doorbuiging van de brug, verplaatsingen in de voegen en de temperatuur en luchtvochtigheid. Met algoritmen worden deze data geanalyseerd en vervolgens wordt de resterende levensduur met een 3D-model berekend. Daarnaast zijn alle oplegsteunpunten en randelementen van het Stephensonviaduct vervangen.

Het project centralisering van brugbediening wordt in samenwerking met de provincie Fryslân gedaan. Met deze partij is uitvoeringsovereenkomst en een samenwerkingsovereenkomst voor de komende 25 jaar afgesloten. De provinciale medewerkers zijn voorlopig gehuisvest in het tijdelijke 'Swettehûs'. Rond 2021/2022 zal de nieuwe huisvesting op deze locatie gereed zijn. Het eerste cluster bruggen, de Palmabrêge, de Tútsebrêge en de Gallebrêge, is in 2020 aangesloten op het Swettehûs, Voor het volgende cluster zijn voorbereidingen gedaan en overleggen met de omgeving en gebruikers gevoerd.

Bij de herverdeling van het areaal aan walkeringen langs vaarwegen is in een gezamenlijk proces met Provincie, Wetterskip en de Friese gemeenten weer een belangrijke stap gezet. Er is een bestuurlijke keuze gemaakt voor het uitwerken van een voorkeursvariant (zgn. "Variant 5") Op basis van Gis-analyses en modellen wordt dit het komend jaar nader uitgewerkt ten aanzien van beheer en kostenverdeling. Eind 2020 is hiertoe een werkgroep samengesteld, Leeuwarden fungeert hierbij als "proeftuin" om te komen tot een aanpak voor de overige collega overheden.

Verkeersvoorzieningen
De ruim 16.000 objecten, zoals verkeersborden en bewegwijzeringsinstallaties, zijn opgenomen in een beheerapplicatie. Het reguliere onderhoud en de vervanging wordt in eigen beheer uitgevoerd, dit naast de inzet van marktpartijen. Vervanging van verkeersborden heeft in 2020 op diverse locaties plaatsgevonden.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2.2.3e Groen (inclusief spelen en bewegen)

Aan de twee hoofdpunten ten aanzien van beheer uit het groenbeleidsplan is ook in 2020 gewerkt:

1. Hoogwaardig beheer waar het moet en sober beheer waar het kan.
In verschillende wijken zijn delen van verouderd openbaar groen omgebouwd, waarbij een beter aanzicht én efficiënter beheer en de doelen uit het groenbeleidsplan worden nagestreefd. Waar mogelijk wordt overgestapt van intensief naar extensief beheer. Op de online maai-kaart kunnen bewoners het maai-regime in hun eigen omgeving zien. In 2020 zijn naast de verschillende kleinschalige groenbeheeractiviteiten ook groenprojecten uitgevoerd. Op veel plaatsen zijn ter vervanging of bij projecten nieuwe bomen aangeplant. Ten laste van het budget vervanging slechte bomen is er herplant gerealiseerd of voorbereid bij onder andere de Oosterkade, vervolg Harlingerstraatweg en de Gerbrandyweg.

2. Natuurlijk beheer en traditioneel beheer: verhoging biodiversiteit.
Bij de inrichting en beheer van het openbaar groen is ook in 2020 ingezet op verhoging van de biodiversiteit. Dit komt onder andere tot uiting in het maaibeheer en de diversiteit van soorten in het openbaar groen.

De aanpak van exoten is er een van de lange adem. In 2020 zijn meerdere grotere haarden van de Japanse Duizendknoop machinaal verwijderd. Het overgrote deel is stelstelmatig handmatig verwijderd. Een goede monitoring, voorlichting, gebruik maken van inheemse concurrerende planten, juiste aanpak en afvoer en samenwerking met andere grondeigenaren blijven de belangrijkste aandachtspunten.
Een nieuwe aanpak van bestrijding van de Reuzenberenklauw (koppen van de bloemhoofden) heeft geresulteerd in een afname van het aantal exemplaren.

Voor de onderdelen spelen/bewegen, het bomenbestand en de burgerinitiatieven/bewonersbedrijven in relatie tot groenonderhoud wordt verwezen naar het programma beheer leefomgeving.

Voor het Rengerspark en de Algemene Begraafplaats zijn er BRIM-subsidies verleend. Op basis van een historisch onderzoek van deze beide parken is de verdere uitwerking opgepakt. In 2020 is er overleg geweest met omwonenden en Wijkpanel over de onderzoeken en adviezen. Er is nader onderzoek gedaan naar een aantal bomen en het historische hekwerk van het Rengerspark. In 2021 zullen er renovatiewerkzaamheden starten.

2.2.3f Vastgoedbeheer

Gebouwen
De meerjaren onderhoudsplanning (MJOP) voor de gebouwen is middels Planon in beeld gebracht. Voor de betreffende vastgoedobjecten zijn de planmatige onderhoudsmiddelen opgenomen in de begroting. Periodiek worden door medewerkers, die gecertificeerd zijn voor uitvoering NEN-2767 inspecties, de MJOP geactualiseerd. Dat houdt hier in dat we bepaalde grotere onderhoudswerken nauwkeuriger in de tijd kunnen plannen, en sommige daarvan kunnen uitstellen of juist eerder gaan uitvoeren. Zo houden wij een goed actueel beeld van de bouwkundige staat, de onderhoudsplanning en daarmee van de bruikbaarheid van de panden voor de bedoelde functie, nu en in de toekomst. Aan de hand van de inspecties worden aan alle bouwkundige- en installatietechnische elementen van een object een conditiescore toegekend. Voor gebouwen geldt, zoals vastgesteld in de Notitie vastgoed (sept. 2020) dat we onderhoud uitvoeren op het niveau van conditie 3: (‘redelijke conditie, plaatselijk lichte veroudering, functievervulling van bouw- en installatie delen niet in gevaar’).

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Met name aan de in eigen gebruik zijnde gebouwen (HCL, Stadhuis en Gemeentekantoor) zijn onderhoudsinspanningen gepleegd, in onder andere de luchtbehandelingsinstallaties. Ook in de panden van de Harmonie en de IJshal zijn diverse werkzaamheden uitgevoerd.

Op basis van de onderhoudsprognose doteren we jaarlijks een gelijk bedrag in voorziening groot onderhoud vastgoed. In het jaar 2030 verwachten we een tekort in de voorziening van € 1 mln als gevolg van het onderhoud aan de gevels van het pand aan het Ruiterskwartier 4 (De Harmonie). In 2021 zal een voorstel gedaan worden om de onderhoudsvoorziening weer op peil te brengen.

Gymlokalen

De meerjaren onderhoudsplanning (MJOP) voor de gymlokalen is middels Planon in beeld gebracht. Hieruit blijkt dat de huidige voorziening meer dan voldoende is. In 2021 wordt bij de actualisatie van het beheerplan voorgesteld om de reguliere storting aan te passen.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2.2.4 Financiering

2.2.4a Inleiding
In de door de raad vastgestelde financiële verordening 2020 van de gemeente Leeuwarden liggen algemene uitgangspunten vast om uitvoering te geven aan het financieringsbeleid van de gemeente.

2.2.4b Uitgangspunten renteontwikkeling in de begroting
In de begroting 2020 werd rekening gehouden met een stabiel laag renteniveau, met eventueel een lichte stijging van het rentetarief. In werkelijkheid waren de tarieven lager dan begroot. Doordat er in 2020 twee langlopende leningen zijn aangetrokken is de gemiddelde rente op de langlopende schuld van 2,12% naar 1,95% gedaald. Daarnaast zijn er diverse kasgeldleningen aangetrokken met een negatieve rente (opbrengst voor de gemeente).

2.2.4c Financiering en omslagrente
De omslagrente voor de grondexploitaties kent zijn eigen verplichte systematiek en komt in 2020 uit op 1,89%. De renteomslag voor de resterende investeringen bedraagt 1,75%. In de begroting 2020 was uitgegaan van hogere percentages. Als gevolg van de lage rente, is de daadwerkelijk te betalen rente echter lager dan verwacht en is het omslagrentepercentage in lijn met de BBV-regelgeving aangepast.

Tabel 65 Treasury resultaat 2020 **Bedragen x € 1.000**

Omschrijving			
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering		9.806
b.	De externe rentebaten (idem)		-602
	Saldo rentelasten en rentebaten		9.205
c1.	De rente die aan de grondexploitaties **moet** worden doorberekend	-2.799	
c2.	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld **moet** worden toegerekend	0	
c3.	De rentebaat van doorverstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken, die aan het betreffende taakveld **moet** worden toegerekend	0	
	Aan taakvelden toe te rekenen rente		2.799
d1.	Rente over eigen vermogen		-
d2.	Rente over voorzieningen		-
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente		6.406
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		-7.798
f.	Renteresultaat op het taakveld Treasury		-1.392

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2.2.4d Renterisicobeheer

De gemiddelde netto vlottende schuld per kalenderkwartaal wordt getoetst aan de kasgeldlimiet. De omvang van de primitieve begroting 2020 is € 595,3 mln. De toegestane kasgeldlimiet is 8,5% van dit bedrag ofwel € 50,6 mln. Uit onderstaande tabel blijkt dat de vlottende schuld in 2020 binnen de door de wet FIDO vastgestelde kasgeldlimiet is gebleven.

Tabel 66 Kasgeldlimiet (wet Fido) **Bedragen x € 1.000**

rapportage wet Fido	kwartaal 1	kwartaal 2	kwartaal 3	kwartaal 4
gemiddelde per kwartaal	-42.477	-2.641	476	3.341
kasgeldlimiet wet Fido 8,5% van € 595.261	-50.597	-50.597	-50.597	-50.597
ruimte onder de kasgeldlimiet	**8.120**	**47.956**	**51.073**	**53.939**

De hoogte van de jaarlijks verplichte aflossingen en renteherzieningen van opgenomen leningen wordt getoetst aan de renterisiconorm. In de wet FIDO is het renterisico bepaald op 20% van het begrotingsvolume. Uit onderstaande tabel blijkt dat we in 2020 op realisatiebasis binnen de renterisiconorm zijn gebleven. Ook de komende jaren verwachten we onder deze norm te blijven.

Tabel 67 Rente risiconorm en renterisico's vaste schuld **Bedragen x € 1 mln**

		2020	**2021**	**2022**	**2023**
1	Renteherziening	0,0	0,0	0,0	0,0
2	Aflossing	52,7	67,2	98,9	46,0
3	**Rente risico (1+2)**	**52,7**	**67,2**	**98,9**	**46,0**
4	**Rente risiconorm**	**119,1**	**119,1**	**119,1**	**119,1**
5	**Ruimte onder risiconorm**	**66,3**	**51,8**	**20,1**	**73,1**
	Berekening rente risiconorm				
	Het normpercentage	20%			
	Begrotingstotaal 2020	595,3			
	Rente risiconorm	**119,1**			

Conform de financiële verordening wordt er geen gebruik gemaakt van financiële derivaten. Het toegestane gebruik hiervan is door de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo) overigens al beperkt tot het afdekken van financiële risico's.

2.2.4e Kredietrisico op verstrekte geldleningen

Van de uitgezette gelden kan het volgende overzicht worden gegeven.

Tabel 68 Verstrekte geldleningen **Bedragen x € 1 mln**

Risicogroep	**Met/zonder (hypothecaire) zekerheid**	**Restant-vordering 31-12-2019**	**Restant-vordering 31-12-2020**
Woningcorporaties met garanties WSW	Zonder	0,1	0,1
Leningen uit hoofde van leenbijstand en bijzondere bijstand	Zonder	6,4	5,5
Leningen uit hoofde van krediethypotheken bijstand	Met	1,0	0,9
Leningen aan deelnemingen en verbonden partijen	Zonder	6,5	11,2

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Risicogroep	Met/zonder (hypothecaire) zekerheid	Restant-vordering 31-12-2019	Restant-vordering 31-12-2020
Overige toegestane instellingen (volgens de Wet FIDO)	Zonder	16,1	18,6
Totale nominale restantvordering		**30,1**	**36,4**
Voorziening		0,8	0,8
Boekwaarde verstrekte geldleningen		**29,3**	**35,5**

Het ***Waarborgfonds Sociale Woningbouw*** staat garant staat voor de leningen aan de woningcorporaties, het risico op deze leningen voor de gemeente is zeer klein.

Voor een belangrijk deel van de verstrekte ***leningen uit hoofde van bijstand*** geldt dat indien de lening wordt geïncasseerd, er een terugbetalingsplicht (van 75%) is aan het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid; deze is opgenomen onder de overige schulden. Daarnaast is voor deze leningen een additionele voorziening opgenomen.

Voor de verstrekte ***kredіethypotheken uit hoofde van de bijstand*** geldt dat er hypothecaire zekerheden zijn verkregen, waardoor de risico's zijn afgedekt.

De ***leningen aan deelnemingen en verbonden partijen*** hebben geen hoog risico en geven geen aanleiding tot het opnemen van een voorziening.

De ***overige leningen*** hebben in een aantal gevallen een aanzienlijk risicoprofiel. In een aantal gevallen zijn de leningen voor 100% voorzien. Voor de overige risico's wordt verwezen naar paragraaf 2.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

2.2.4f Financieringsstrategie

Bij de financiering van de gemeentelijke activiteiten wordt uitgegaan van integrale financiering. Steeds wordt gekeken naar de totale financieringsbehoefte. In 2020 is ervoor gekozen om de financieringsbehoefte voor dit jaar af te dekken met een tweetal langlopende leningen. Er is in totaal voor € 40 mln aan langlopende leningen aangetrokken.

Tabel 69 Overzicht leningen en aflossingen

Omschrijving	Bedrag x € 1 mln	Gemiddeld rente %	Invloed op gemiddelde rente
Stand op 31 december 2019	467,4	2,12%	
Nieuwe leningen	40,0	-0,33%	-0,19%
Reguliere aflossingen	52,7	1,66%	0,03%
Vervroegde aflossingen	0	0.00%	0,00%
Renteaanpassing (oud percentage)	0	0,00%	0,00%
Renteaanpassing (nieuw percentage)	0	0,00%	0,00%
Stand per 31 december 2020	**454,7**	**1,95%**	**-0,16%**

2.2.4g Schatkistbankieren

Eind 2013 is het zogenaamde schatkistbankieren ingevoerd. Gemeenten, provincies en waterschappen zijn verplicht hun overtollige liquide middelen in ’s Rijksschatkist aan te houden. Indien we boven het toegestane drempelbedrag liquide middelen aanhouden, wordt het meerdere automatisch overgeboekt naar onze rekening courant bij het Rijk. Dit is in 2020 een aantal malen gebeurd. Daarbij is de wettelijke grens niet overschreden. Zie hiervoor onderstaande tabel. Per ultimo 2020 hebben we een tegoed van € 3.160.213 op deze rekening courant bij 's Rijksschatkist.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Tabel 70 Schatkistbankieren

	kwartaal 1	kwartaal 2	kwartaal 3	kwartaal 4
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijksschatkist aangehouden middelen	-	494	986	1.038
Drempelbedrag 0,075% van 500.000 en 2% van 95.261	3.941	3.941	3.941	3.941
Ruimte (+) overschrijding (-)	**3.881**	**3.914**	**3.830**	**3.840**

2.2.4h Betalingsgedrag

In 2020 werd ca. 89% van de facturen door de gemeente Leeuwarden tijdig betaald. In 2019 was dit ca. 82%.

2.2.4i Gewaarborgde geldleningen

De gemeente staat borg voor diverse leningen. Voor een overzicht van de gewaarborgde geldleningen, wordt verwezen naar Bijlage C Overzicht gewaarborgde geldleningen en garanties. Dit betreft hoofdzakelijk garantstellingen in het kader van de Nationale Hypotheek Garantie en garantstellingen aan Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw. Deze garantstellingen hebben een laag risicoprofiel. Voor de garantstellingen aan Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw geldt dat de gemeente optreedt als achtervang.
In 2020 hebben geen uitbetalingen plaatsgevonden uit hoofde van garantstellingen. In 2021 zijn we voor een gering bedrag aangesproken uit hoofde van een garantstelling.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2.2.5 Bedrijfsvoering

2.2.5a Inleiding
Het college ziet het als haar taak om te zorgen dat de organisatie de veranderende rol van de overheid in de samenleving uitdraagt en ondersteunt. Het traject van organisatieontwikkeling van de afgelopen jaren is daarom onverkort doorgezet, ook al was het een bijzonder jaar door de COVID-19 crisis.

2.2.5b Wat wilden we bereiken en wat hebben we daarvoor gedaan?
Het college bouwt, samen met management en medewerkers aan een compacte en lenige organisatie waarin mensen het beste uit zichzelf kunnen en willen halen, die in staat is om de ambities van het collegeprogramma te helpen realiseren en die adequaat kan inspelen op Rijksbeleid en maatschappelijke vraagstukken. Daarbij streeft het college naar:

- Een plattere organisatie, waarbij verantwoordelijkheden zo laag mogelijk in de organisatie worden belegd.
- Meer ruimte voor professionals, minder leidinggevenden.
- Efficiënte inrichting van de werkprocessen.
- Een organisatie die integraal werkt én denkt.

2.2.5c De belangrijkste prestaties die de bedrijfsvoering hebben verbeterd

Organisatieontwikkeling
Zoals gezegd, is het traject van organisatieontwikkeling ‘Robuust, Lenig én In verbinding’, ondanks de crisis onverkort doorgezet en heeft de ambtelijke organisatie zich verder ontwikkeld tot een energieke en lenige organisatie. De crisis heeft niet alleen laten zien hoe snel en innovatief onze dienstverlening is aangepast, zoals bij de uitvoering van de Tozo-regeling met behulp van robotisering, maar heeft ook laten zien hoe snel de ambtelijke organisatie nieuwe manieren van werken heeft gevonden om in verbinding te blijven met elkaar en met de samenleving. Wie kon begin dit jaar voorspellen dat wij elkaar vooral digitaal zouden zien en spreken? De ambtelijke organisatie heeft hierdoor niet alleen laten zien dat de organisatie robuust is, maar eveneens laten zien hoe flexibel en lenig men kan inspelen op een nieuwe werkelijkheid.

‘Beloftes van Leeuwarden’
Als onderdeel van de organisatieontwikkeling is in het afgelopen jaar door de ambtelijke organisatie op een interactieve digitale manier met collega’s, inwoners, raadsleden en andere stakeholders een aantal beloftes opgesteld. De gedachte hierachter is door te ‘leveren’ wat is beloofd, creëren wij nog meer publieke waarde: ‘bouwen aan een sociaal, vernieuwend en duurzaam Leeuwarden’, zoals verwoordt in ons collegeprogramma ‘De kracht van samen’.

JIJ WIJ LEEUWARDEN

SAMEN MAKEN WE GEMEENTE LEEUWARDEN
SAMEN LOSSEN WE PROBLEMEN OP
SAMEN WERKEN AAN ONZE TOEKOMST
SAMEN GRUTSK!

Deze beloftes wil het college samen met de ambtelijke organisatie de komende jaren verder inhoud en vormgeven, zodat deze beloftes onderdeel worden van ons dagelijks handelen.

Ook de verschillende inhoudelijke programma’s en ondersteunende instrumenten, zoals de Leeuwarder Digitale Agenda, invoering Omgevingswet, verbetering bedrijfsvoering en instrumenten vanuit ‘HR-op koers’ hebben verder op een ‘digitale’ wijze inhoud en vorm gekregen.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

HR op Koers
Medewerkers bepalen het succes van onze organisatie en zijn daarmee van groot belang waar het gaat om het realiseren van de ambities uit het collegeprogramma, welke zijn verbonden aan de 'Global goals'. De gemeente Leeuwarden heeft een voorbeeldfunctie als werkgever en wil werknemers uit alle groepen uit de samenleving aan zich binden. De ambtelijke organisatie wil inclusief zijn, waarin ieder met zijn kennis, ervaring en talenten gewaardeerd wordt, waar iedereen zichzelf kan zijn. Dit is ook kern van onze personeelsvisie 'HR op Koers'. Met 'HR op Koers' wordt invulling gegeven aan:

- Het aantrekken talent en het werken aan een toekomstbestendig en wendbaar personeelsbestand. Een personeelsbestand met een optimale leeftijdsmix en welke een afspiegeling vormt van onze samenleving.
- Aantrekkelijk werkgeverschap; arbeidsmarktcommunicatie en het boeien en binden van medewerkers.
- Duurzame inzetbaarheid; gericht op het (leren en kunnen) nemen van eigenaarschap om medewerkers zelf in hun kracht te laten komen of te houden waardoor zij ertoe doen.
- Basis op orde; het efficiënt inrichten van administratieve HR-processen en het verbeteren HR-dienstverlening zodanig dat medewerkers binnen de gemeente Leeuwarden de beste service krijgen en leidinggevenden maximaal worden ondersteund.

2020 was (ook) vanuit HR-perspectief een bijzonder jaar. Waar er in het eerste kwartaal een uitgebreid aanbod lag op het gebied van leren, loopbaan en vitaliteit is deze (na de COVID-19 uitbraak) uitgebreid met een online leeraanbod specifiek gericht op ondersteuning van thuiswerken en mentale/fysieke ondersteuning. Van dit aanbod is veel gebruik gemaakt. Thuiswerkfaciliteiten zijn ingericht met oog voor ARBO en er is een start gemaakt met de nieuwe visie op thuiswerken en huisvesting op lange termijn.

Op het terrein van aantrekkelijk werkgeverschap is een website 'werkenbijleeuwarden' ontwikkeld (livegang eerste kwartaal 2021). Het inwerkprogramma (*onboarding*) voor nieuwe medewerkers is grotendeels afgerond en gaat eveneens in 2021 live met een app. Op de arbeidsmarkt zijn actief *potentials* benaderd voor moeilijk vervulbare functies.

Programma verbetering bedrijfsvoering
In 2019 is gestart met het Programma Verbetering Bedrijfsvoering. De ambitie is om best in class te zijn waar het gaat om de gemeentelijke bedrijfsvoering. In samenwerking met betrokken collega's zijn in 2019/2020 *quick-wins* gerealiseerd binnen de processen van inkoop, werken voor derden, inkomende subsidies/geldstromen, formatiebeheer en de P&C-cyclus. Ook is er een beweging op gang gebracht waarin we met elkaar (leren) werken aan het continu verbeteren van onze bedrijfsvoering.

In 2020 is een nieuw werkprogramma opgesteld (2020-2021). Met dit werkprogramma wordt ingezet op het vergroten van de toegevoegde waarde van inkoop, vergroten in- en overzicht vaste activa, versterken beheersing en optimalisatie grondexploitaties, herziening en uniformering finance & control-functies, continu leren & ontwikkelen, en het vergroten (proces)eigenaarschap jaarstukken & begroting. De prioriteiten van de uitwerking hiervan is mede bepaald aan de hand van onze controlebevindingen bij de jaarstukken 2019 en in samenhang met de verschillende opgaves in het kader van de organisatieontwikkeling.

Shared Servicecentrum
Het Shared Servicecentrum (SSC) is in 2015 gestart als in- en externe dienstverlener. Dit betekent dat in 2020 stil gestaan kon worden bij het 5-jarig bestaan van het SSC. Intern zijn voor medewerkers diverse activiteiten georganiseerd. Extern is met en voor samenwerkingspartners én andere belangstellenden uit de regio het symposium 'De toekomst begint nu' georganiseerd. Met lokale en landelijke sprekers, rondetafelgesprekken over (het nut van) samenwerken, veranderingen

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

in de wereld van het organiseren en organisaties kijken deelnemers terug op een succesvol symposium.

Als gevolg van de COVID-19 uitbraak is in 2020 veel energie gestoken in het technisch en praktisch faciliteren van het thuiswerken, het versnellen van robotisering voor een zorgvuldige en snelle verwerking van de verschillende Tozo-aanvragen en het bieden van betalingsregelingen aan ondernemers/particulieren.

Rechtmatigheidsverantwoording en In control statement
Het college zal vanaf begrotingsjaar 2021 een rechtmatigheidsverantwoording afgeven, als onderdeel van de jaarrekening. Hierdoor verantwoordt het college zich rechtstreeks aan de gemeenteraad over de (financiële) rechtmatigheid van het gevoerde bestuur. Alle voorbereidingen op dit terrein zijn afgelopen jaar gestart. Het jaar 2021 zal gebruikt worden om, in afstemming met de accountant en de auditcommissie hier verdere invulling aan te geven. Daarnaast werkt het college de komende jaren (2021-2025) aan een zogenaamd 'in control statement' (ICS). Een ICS gaat verder en dieper dan de rechtmatigheidsverantwoording, omdat het de (financiële) beheersing in algemene zin betreft. Om toe te groeien naar een volwaardige ICS zijn in het afgelopen jaar hiervoor ook de benodigde voorbereidingen gestart.

Verbeteragenda archiefinspectie
Vanwege een andere aanpak door de Provincie van het Interbestuurlijk toezicht (IBT) is de archiefinspectie uitgevoerd op basis van de verbeteragenda. Deze agenda bevat een aantal actiepunten, die in opdracht van het college worden uitgevoerd. De algemene conclusie van de inspectie is dat, hoewel in het kader van het digitaal werken en de digitale informatievoorziening nog het nodige te doen is, de gemeente met de uitvoering van de verbeteragenda op de goede weg is. Het college heeft eind 2020 de rapportage archiefinspectie 2019 aangeboden aan de raad.

2.2.5d Personeelsmonitor

Tabel 71 Overzicht personele sterkte 2020 (in fte's)

	Formatie 01-01-2020	Bezetting 31-12-2020
Raadsleden	39	39
Burgemeester en Wethouders	6	6
Overig gemeentepersoneel		
Griffie	7,5	6,0
Concern	21,6	20,7
Sociaal domein	307,8	315,5
Fysiek domein	513,9	533,0
Sociaal domein Fryslân	24,1	39,4
Shared Servicecentrum	234,8	262,3
Publieke dienstverlening	190,6	208,1
Veiligheidsdomein	120,1	121,8
Totaal	**1.465,36**	**1.550,83**

Bron: Personeelsinformatiesysteem (PIMS)

De totale bezetting (op vast en tijdelijke formatie) bedroeg 1550,83 fte op peildatum 31-12-2020. Ten opzichte van de begrote formatie op 01-01-2020 bedraagt het verschil 86,24 fte. Dit verschil wordt o.a. veroorzaakt doordat in de loop van het jaar specifieke middelen worden ontvangen, zoals voor de uitvoering van de Tozo of doordat langdurige ziekte is vervangen.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Arbeidsrelatie

Figuur 6

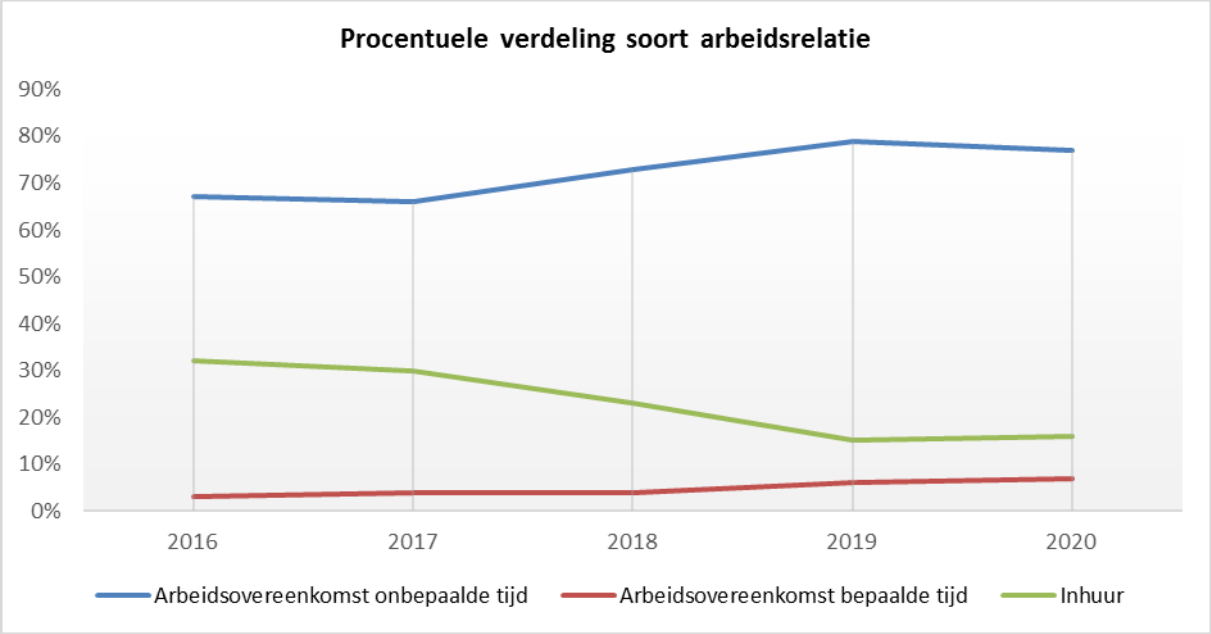

Bron: Personeelsinformatiesysteem (PIMS) peildatum 31-12

In 2019 hebben wij de raad geïnformeerd over het beleid met betrekking tot externe inhuur en is inzicht gegeven over de procentuele verdeling naar vormen van arbeidsrelaties binnen de Gemeente Leeuwarden in de afgelopen jaren. Ten opzichte van 2019 is het percentage inhuur (16%) en het percentage arbeidsovereenkomsten voor bepaalde tijd (7%) in 2020 licht gestegen. Het percentage arbeidsovereenkomsten voor onbepaalde tijd is hierdoor gedaald van 79% in 2019 naar 77% in 2020.

Tabel 72 Personele kosten **Bedragen x € 1.000**

	Begroting 01-01-2020	Rekening 31-12-2020
Kosten personeel	95.968	90.755
Inhuur personeel	13.692	19.940
Vergoedingen voor personeel	-459	-984
Totaal	**109.201**	**109.711**

Bron: Coda

De totale personele lasten bedroegen ca. € 109,7 mln. Dit is ongeveer € 500.000 meer dan was begroot. Dit heeft vooral te maken met ziektevervanging. De kosten van vast personeel zijn lager uitgevallen dan geraamd, namelijk € 90,7 mln tegen € 95,9 mln geraamd. De kosten van inhuur personeel zijn hoger dan geraamd. Dit heeft onder andere te maken met het invullen van vacatureruimte en het uitvoeren van additionele taken met een tijdelijk karakter, zoals voor projecten, waarvoor tijdelijk personeel is ingehuurd.

Voortgang personele taakstelling

In het collegeprogramma ‘De kracht van samen’ is een taakstelling op de bedrijfsvoering opgenomen, waarbij medewerkers die de ambtelijke organisatie verlaten vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd voor 70% worden vervangen. Deze taakstelling bedraagt in totaal € 2,3 mln over de periode 2018 tot en met 2022. Tot en met 2020 is er een bedrag van ongeveer € 840.000 gerealiseerd. Het overgrote deel van deze taakstelling zal in 2021 en 2022 worden gerealiseerd.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Tabel 73 Bestedingsoverzicht reserve frictiemiddelen 2020	Bedragen in €
Beginstand 2020	520.807
Toegekende frictiemiddelen uit hoofde van het Collegeprogramma 'De kracht van samen'	500.000
Extra storting frictiemiddelen (conform mee- en tegenvallers)	300.000
Dekking specifieke knelpunten	-105.000
Dekking vertraging taakstelling	-439.000
Eindstand 2020	**776.807**

Bron: Coda

Ziekteverzuim
Het ziekteverzuim (excl. zwangerschapsverlof) bedroeg 6,1%. Dit is lager dan in 2019 (6,8%). Het nog steeds hoge ziekteverzuim wordt met name veroorzaakt door langdurig verzuim. Relatief veel medewerkers verzuimen vanwege psychische klachten. Voor 2021 zijn er plannen om weer een Sociaal Medisch Team (SMT) in te stellen, die het management ondersteunt en adviseert bij de uitvoering van het verzuim- en arbeidsomstandighedenbeleid. Landelijke cijfers van vergelijkbare gemeenten over 2020 zijn nog niet beschikbaar. Over 2019 bedroeg het verzuimpercentage van alle gemeenten van de 100.000+ gemeenten (excl. G4) gemiddeld 5,7% (bron: PIMS en A&O).

Leeftijdsopbouw
De gemiddelde leeftijd van de medewerkers met een arbeidsovereenkomst, onbepaalde of bepaalde tijd was eind 2020, 47 jaar en 9 maanden. Dit is iets hoger dan in 2019 (47 jaar en 7 maand). Het aantal medewerkers jonger dan 30 jaar is gestegen van 69 in 2019 naar 92 in 2020. Het aantal 60-plussers is eveneens gestegen van 224 eind 2019 naar 232 per 31 december 2020 (bron: Personeelsinformatiesysteem PIMS).

Stages
Het totaal aantal stageplaatsen en werkervaringsplaatsen over 2020 bedroeg 133 (2019:125). De verdeling van het aantal stageplaatsen en werkervaringsplaatsen in 2020 ziet er als volgt uit:

MBO-stagiaires	28
HBO-stagiaires	86
WO-stagiaires	11
Werkervaringsplaatsen	8
Totaal	133

Bron: Personeelsinformatiesysteem (PIMS)

Wet Banenafspraken
De Wet banenafspraken komt voort uit het Sociaal akkoord 2013, waarbij is afgesproken 125.000 extra banen te creëren voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Hiervan moeten gemeenten er 4.430 realiseren. Voor Leeuwarden komt dit neer op 45 extra banen per 2024. Van de 45 extra banen per 2024 zijn er vanaf 2016 in totaal 23 plaatsen gerealiseerd.

Meldingen vermoeden misstanden
In het afgelopen jaar zijn 8 meldingen gedaan van vermoeden van misstanden (2019: 15). Deze meldingen hadden betrekking op (seksuele) intimidatie, onheuse bejegening, pesten en integriteit. De meeste meldingen zijn via de (interne of externe) vertrouwenspersonen binnengekomen. Alle meldingen zijn onderzocht en sommige meldingen zijn opgelost, of er was geen aanleiding, of hebben geleid tot disciplinaire maatregelen.

Informatiebeveiliging en Privacy
In 2020 heeft het college wederom veel aandacht besteed aan het verbeteren van het bewustzijn en het vergroten van de digitale weerbaarheid van medewerkers ten aanzien van privacy en

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

informatiebeveiliging in de vorm van nieuwsberichten, *narrowcasting*, het aanbieden van een *e-learning* en deelname aan een privacy-quiz. Daarnaast werd ook de mogelijkheid geboden om deel te nemen aan voorlichtingsrondes van de Functionaris van de Gegevensbescherming (FG), de Security Officer (CISO) en de Privacy Officer (PO).

Het aantal datalekken in 2020 bedroeg 61 (2019: 35), waarvan 12 (2019: 19) zijn gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens (AP). Een forse stijging van het aantal intern gemelde datalekken, terwijl er minder incidenten gemeld moesten worden aan de Autoriteit Persoonsgegevens. Dit wijst erop dat medewerkers vaker herkennen wat een datalek is, terwijl de ernst van de datalekken minder was in 2020.

Het college is zich bewust van de toename en de impact van cybercriminaliteit. De COVID-19 crisis maakt onze afhankelijkheid van digitale systemen treffend duidelijk. Internetcriminelen worden steeds slimmer en inventiever waardoor cybercriminaliteit helaas niet meer is weg te denken uit de hedendaagse samenleving. Cyberincidenten vormen een steeds grotere bedreiging voor overheden, bedrijven en inwoners. Het is daarom van uiterst belang dat gemeente Leeuwarden haar informatieveilig op orde heeft. Het college blijft de technologische en maatschappelijke ontwikkelingen nauwgezet te volgen en monitoren waar mogelijk nieuwe digitale kwetsbaarheden en dreigingen zich kunnen voordoen.

Klachten
De klachtenbemiddelaar heeft in 2020, 279 klachten ontvangen, tegenover 338 klachten in 2019. Dat zijn er 59 minder dan vorig jaar. Van de 279 klachten zijn er 246 (88 %) informeel opgelost. Er zijn in de formele afhandeling geen klachten gegrond verklaard.

COVID-19 heeft invloed gehad op het aantal klachten. In maart en december 2020 (Lock down) was er een grote afname van het aantal klachten dat langzaam door de maanden heen weer opliep.
Bij de Nationale Ombudsman zijn in 2020 in totaal 54 verzoeken voor de gemeente Leeuwarden binnengekomen. 51 Verzoeken zijn afgehandeld zonder nader onderzoek. Dit waren vooral klachten van inwoners die niet eerst door de gemeente zelf behandeld waren of die met een eenvoudige reactie konden worden afgehandeld. Bij 3 klachten is een onderzoek gestart. In alle gevallen is een oplossing gevonden. Op 31 december 2020 was er nog 1 klacht in behandeling bij de Nationale Ombudsman.

WNT-verantwoording
De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) verplicht gemeenten sinds 2013 inzicht te geven over het totaal aan bezoldigingen aan een werknemer in enig jaar en of dat uitgaat boven het toetsloon. In 2020 bedroeg de algemene norm € 201.000 incl. belaste onkostenvergoedingen en pensioenbijdrage. Voor alle gemeenten zijn alleen de gemeentesecretaris en de griffier gekwalificeerd als topfunctionarissen.

Voor de gemeentesecretaris (de heer E. de Jong) komt het bedrag op € 150.810. Voor de griffier (de heer F. van der Heide) luidt dit bedrag € 122.924.

Zie overzichten in paragraaf 3.2.6 Informatie in het kader van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2.2.6 Verbonden partijen en andere samenwerkingsverbanden

Deze paragraaf biedt informatie over alle partijen waarmee de gemeente bestuurlijke en financiële banden onderhoudt. Het verscherpt toezicht op verbonden partijen met een hoog risicoprofiel wordt hierin toegelicht.

2.2.6a Inleiding

Definitie verbonden partijen
Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft. Van een bestuurlijk belang is sprake wanneer de gemeente zeggenschap heeft door een vertegenwoordiging in het bestuur of door stemrecht. Het financiële belang betreft het bedrag dat de gemeente aan de verbonden partij ter beschikking heeft gesteld en dat zij kwijt is in geval van een faillissement van de verbonden partij, respectievelijk het bedrag waarvoor de gemeente aansprakelijk kan worden gesteld als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Instellingen waarmee alleen een subsidierelatie is aangegaan zonder dat het hiervoor beschreven bestuurlijk en financieel belang aanwezig is, vallen buiten de definitie van verbonden partij.

Informatie eisen volgens Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)
Om de begroting en jaarstukken van gemeenten ook voor niet financieel deskundigen toegankelijker te maken heeft het Rijk in 2016 een aantal vernieuwingen doorgevoerd in het BBV. Rode draad hierbij was het versterken van de sturing en verantwoording door de raad.
Een van de BBV regels is dat in de beleidsbegroting de bijdrage van de verbonden partijen aan een programma wordt toegelicht. Daarnaast worden de mogelijke risico's van deze samenwerking in deze paragraaf opgenomen.

Kadernota Verbonden partijen
Op 13 november 2017 is de Kadernota Verbonden partijen 2017 geamendeerd door de raad vastgesteld. In deze kadernota komt vooral de rol van de verbonden partijen aan de orde, belicht vanuit een gemeentebrede visie en beleid op deze partijen.

Andere samenwerkingsverbanden
Naast de verbonden partijen bevat deze paragraaf ook de centrumregelingen die op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen zijn getroffen. Deze vorm van samenwerking kent geen eigen rechtspersoonlijkheid en is formeel gezien geen gemeenschappelijke regeling en in die zin geen verbonden partij. Omdat in de afgelopen tijd meerdere centrumregelingen zijn ontstaan als variant voor diverse samenwerkingsverbanden tussen onze gemeente en andere Friese gemeenten is onder 2.2.6d een overzicht van deze regelingen opgenomen. Hiermee wordt ook voldaan aan het verzoek van de raad om een dergelijk overzicht.

2.2.6b Bijzonderheden met betrekking tot de verbonden partijen met een hoog risicoprofiel

Er wordt onderscheid gemaakt tussen partijen op basis van het risicoprofiel. Hieronder staat informatie over partijen met een hoog risicoprofiel. Die informatie gaat verder dan wat voorgeschreven is voor de lijst van verbonden partijen.

Bijzonderheden gemeenschappelijke regeling FUMO
In 2020 is de kadernota 2022-2026 vastgesteld als onderdeel van het begrotingsproces. De FUMO en de deelnemers hebben gewerkt aan de optimalisatie van de governancestructuur. Concreet betekent dit dat er betere samenwerkingsafspraken met deelnemers zijn gemaakt en dat er verschillende overlegstructuren zijn opgezet ten behoeve van een efficiëntere bedrijfsvoering. Vanaf 2021 wordt dit in de praktijk gebracht. In 2020 is door het AB het nieuwe financierings- en

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

sturingsmodel vastgesteld, welke na besluitvorming door de deelnemers zal worden toegepast vanaf de begroting 2022.

Verder bereidt de FUMO zich voor op de implementatie van de Omgevingswet die naar verwachting per 1 januari 2022 van kracht is. In samenwerking met de deelnemers wordt onderzocht en worden afspraken gemaakt over hoe om te gaan met de verschillende aspecten van de Omgevingswet en welke rol de FUMO daarin heeft. Een deel van de regelgeving van het Omgevingsstelsel moet nog uitgekristalliseerd worden en door de wetgever worden vastgelegd. De FUMO zal dit nauwlettend volgen en de eventuele consequenties ervan in kaart brengen.

Bijzonderheden Stichting Cultureel Centrum De Harmonie
In 2019 stopte de incidentele uitzetting van € 300.000 (toegevoegd in de periode 2014 t/m 2018) en werd De Harmonie geacht de exploitatie rond te krijgen zonder deze incidentele injectie. Omdat de programmering voor het eerste deel van het theaterseizoen al grotendeels was vastgelegd kon de schouwburg passende maatregelen nemen voor de tweede helft van het theaterseizoen. Dit betekende een snijden in het aantal activiteiten en het mijden van risicovolle programmering. Het jaar sloot met een negatief resultaat van € 201.000. Door inzet van reserves die werden opgebouwd in het succesvolle LF2018 jaar kon het tekort worden teruggebracht tot een negatief resultaat van € 73.000.

Bijzonderheden Caparis NV en Sociale Werkvoorziening Fryslân te Drachten
Per 1 januari 2020 zijn de gemeenten Opsterland, Smallingerland, Heerenveen en Leeuwarden aandeelhouder van Caparis NV. De andere gemeenten Weststellingwerf, Ooststellingwerf, Tytsjerksteradiel en Achtkarspelen- hebben hun aandeelhouderschap overgedragen en hebben aangegeven zaken te willen blijven doen met Caparis NV. De Gemeenschappelijke Regeling SW Fryslân is hiertoe aangepast naar een bedrijfsvoeringsregeling waardoor deze alleen nog dient als formele werkgever van de SW-gerechtigden die bij Caparis NV werken. Over de uitvoering van de Participatiewet zijn door de gemeenten afzonderlijk afspraken gemaakt met Caparis NV.

***Bijzonderheden* GEM De Zuidlanden Beheer BV en CV te Leeuwarden**
Begin 2010 heeft de raad besloten om de samenwerking met de marktpartijen binnen de GEM De Zuidlanden aan te passen. Na overdracht van alle aandelen was de gemeente in de figuur van de door haar opgerichte Participatiemaatschappij De Zuidlanden B.V. in GEM De Zuidlanden CV nog de enig overblijvende commanditaire vennoot. Beherend vennoot bleef GEM De Zuidlanden Beheer B.V. Maar de gemeente heeft, door de overdracht van de aandelen van de uittredende partijen in deze vennootschap, alle aandelen in haar bezit. Het aandelenkapitaal in de BV bedraagt € 5.000.
Na het opheffen van de Participatiemaatschappij De Zuidlanden in 2012 heeft de gemeente nu een rechtstreeks commanditair aandeel in de GEM De Zuidlanden CV ten bedrage van € 158.000.
Met uitzondering van Techum zijn de gronden destijds door de gemeente overgenomen. Na overdracht van de laatste percelen zullen de BV en de CV worden geliquideerd. De liquidatie van de BV en de CV heeft zijn beslag gekregen op 30 april 2021.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

2.3.6c Lijst van de verbonden partijen

Stichtingen en verenigingen	**Sociaal: Sociale basis**			
Stichting Cultureel Centrum De Harmonie te Leeuwarden				
Risicoprofiel (hoog of laag)	Hoog			
Openbaar belang (doel verbonden partij)	De stichting De Harmonie beheert en exploiteert de gemeentelijke schouwburg in de stad Leeuwarden. Zij programmeert en distribueert een gevarieerd aanbod aan theater- en muziekvoorstellingen. Tevens ondersteunt de stichting een aantal festivals en speciale culturele projecten en verhuurt zij zaalruimten aan uiteenlopende organisaties en instellingen.			
Gemeentelijk belang	Met haar activiteiten levert de stichting De Harmonie een bijdrage aan doelen die in het programma Sociale Basis zijn opgenomen. Dit betreft bijvoorbeeld het ontwikkelen van het cultureel bewustzijn van bewoners, het zorgen van een sterke culturele basis-infrastructuur en het aanbieden van een breed geschakeerd cultureel aanbod. De visie van de gemeente ten aanzien van deze verbonden partij is dat op deze wijze de uitvoering van de hiermee verbonden taken zo goed mogelijk is gediend.			
Bestuurlijk belang	Het bestuur van de stichting wordt benoemd door de gemeente. Bestuursbesluiten met belangrijke financiële gevolgen hebben de goedkeuring nodig van het college.			
Financieel belang	De gemeente is gehouden eventuele exploitatietekorten met een bijdrage te dekken.			
Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro)			Stand 31 december (x 1.000 euro)
	jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen / vreemd vermogen
	2019	310	3.901	281 / 3.947
	2020	281	3.947	n.t.b. / n.t.b.
		NB: eigen vermogen is zonder egalisatiereserves voor rente en afschrijving.		
	jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)		
	2019	-201 (-73 na dotatie/onttrekking egalisatiereserves voor rente en afschrijving		
	2020			
Naam directeur	M. van der Woude			
Naam voorzitter bestuur	H. Kuipers			
Overige informatie	www.harmonie.nl			

Stichtingen en verenigingen	**Sociaal: Werk en inkomen**
Stichting Kredietbank Nederland (KBNL) te Leeuwarden	
Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag
Openbaar belang (doel verbonden partij)	De stichting Kredietbank Nederland is een kredietbank die mensen met financiële problemen helpt. De belangrijkste diensten die de bank in dit verband aanbiedt zijn o.a.: sociale kredietverlening, schuldhulpverlening, inkomensbeheer, preventie en beschermingsbewind. Een ander openbaar belang dat gediend wordt is de uitoefening van het toezicht op de bank door de gemeente op basis van de Wet op het Financieel Toezicht.
Gemeentelijk belang	Voorkoming en bestrijding van armoede is ook in het belang van de gemeente. Om die reden participeert de gemeente in de kredietbank. Daarnaast voert de kredietbank in het kader van het gemeentelijk minimabeleid de schuldhulpverlening uit op basis van de gemeentelijke visie dat de positie en taken van de toenmalige gemeenschappelijke kredietbank Friesland versterkt diende te worden.
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft de bevoegdheid om 2 leden in de Raad van Toezicht te

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Stichtingen en verenigingen	**Sociaal: Werk en inkomen**
Stichting Kredietbank Nederland (KBNL) te Leeuwarden	
	benoemen. Verder dient de gemeente de begroting en de jaarrekening goed te keuren.
Financieel belang	De KBNL wordt door veel gemeenten waarin zij actief is gefinancierd met langlopende, soms achtergestelde leningen. De KBNL gebruikt deze middelen om leningen te verstrekken aan de inwoners van de betreffende gemeenten.

Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro)			Stand 31 december (x 1.000 euro)	
	jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
	2019	2.371	42.801	2.704	39.563
	2020	2.704	39.563	n.t.b.	n.t.b.

	jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)
	2019	€ 333.000
	2020	n.t.b.

Naam directeur	H. van der Meulen
Naam voorzitter bestuur	S. Feitsma
Overige informatie	

Vennootschappen	**Fysiek: Infrastructuur en mobiliteit**
Parkeergarages Leeuwarden CV te Leeuwarden	
Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag
Openbaar belang (doel verbonden partij)	Het in eigendom verwerven, behouden, beheren en exploiteren van parkeergarages in Leeuwarden en in het bijzonder de parkeergarages Klanderij, Oldehoofsterkerkhof, Hoeksterend, Zaailand en Oosterstraat.
Gemeentelijk belang	Voorzien in een adequate hoeveelheid toegankelijke overdekte parkeervoorzieningen, primair voor de bezoekers aan de binnenstad. Hierbij wordt gestreefd naar een (financieel) evenwicht tussen parkeergarages aan de rand van de binnenstad en het hart van de binnenstad. Tevens voorzien de parkeergarages in reductie van ongeoorloofd parkeren in de openbare ruimte.
Bestuurlijk belang	Zeggenschap bedraagt 50%
Financieel belang	Het resultaat van de parkeergarages CV wordt conform statuten verrekend met het commanditair kapitaal van de gemeente in de CV. Het commanditaire kapitaal van de gemeente bedraagt op 1 januari 2020 € 4.337.000.

Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro)			Stand 31 december (x 1.000 euro)	
	jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
	2019	4.033	221	4.671	420
	2020*	4.671	420	n.t.b.	n.t.b.

	jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)
	2019	639
	2020*	n.t.b.

Naam directeur	A. Zantman
Naam voorzitter bestuur	N.v.t.
Overige informatie	-

* Recentere cijfers niet beschikbaar. Er is geen aanwijzing dat de cijfers van 2020 substantieel afwijken van de cijfers van 2019.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Vennootschappen	Fysiek: Ruimtelijke ordening				
Afvalsturing Friesland NV te Leeuwarden (handelsnaam Omrin)					
Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag				
Openbaar belang (doel verbonden partij)	Afvalsturing Friesland richt zich op de nascheiding van herbruikbare materialen uit huishoudelijk afval. Daarvoor ontvangt zij afvalstromen van onder meer de gemeente Leeuwarden.				
Gemeentelijk belang	De gemeente heeft een verantwoordelijkheid als het gaat om het verwerken van huishoudelijk afval op een efficiënte en milieuvriendelijke manier. Tevens is de doelstelling van de gemeente om met een goede afvalscheiding (ook bij de bron) de verwerkingskosten laag te houden. Om deze doelstellingen te bereiken wordt de uitvoering door Afvalsturing Friesland NV uitgevoerd. De Reststoffen Energiecentrale (REC), welke door Afvalsturing Friesland in 2011 is gestart, beschikt over een grote capaciteit die naast de scheiding van afvalstromen- zorgt voor acceptabele verwerkingskosten. Dit gewenste effect wordt teruggezien in de lokale heffingen.				
Bestuurlijk belang	Zeggenschap als aandeelhouder				
Financieel belang	De gemeente Leeuwarden bezit 426 aandelen ofwel een belang van 14,2%				
Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro)			Stand 31 december (x 1.000 euro)	
	Jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
	2019	50.585	152.203	57.000	142.008
	2020	57.000	142.008		
	NB: eigen vermogen is zonder de egalisatiereserves voor rente en afschrijving				
	Jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)			
	2019	€ 6.536.000			
	2020				
Naam directeur	J. Vernooij				
Naam voorzitter RvC	J.G. Vlietstra				
Overige informatie	-				

Vennootschappen	Fysiek: Ruimtelijke ordening				
NV Fryslân Miljeu te Leeuwarden (handelsnaam Omrin)					
Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag				
Openbaar belang (doel verbonden partij)	Inzameling van (huishoudelijk) afval				
Gemeentelijk belang	De gemeente heeft een wettelijke taak om huishoudelijk afval in te zamelen. Dit in de breedste zin van het woord. De operationele taak van deze inzameling wordt gedaan door Fryslân Miljeu. Het gemeentelijk belang is om op deze manier, naast adequate afvalinzameling, ook het daarbij behorende tarief dat wordt doorbelast aan bewoners onder controle te houden.				
Bestuurlijk belang	Zeggenschap als aandeelhouder				
Financieel belang	De gemeente Leeuwarden bezit 41.612 aandelen A ofwel een belang van 51,7 % in de regio Noordwest respectievelijk 26,5 % in de NV				
Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro)			Stand 31 december (x 1.000 euro)	
	Jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
	2019	8.414	16.388	8.286	17.289
	2020	8.826	17.289		
	Jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)			
	2019	€ 507.000			
	2020				
Naam directeur	J. Vernooij				
Naam voorzitter RvC	G. Gerbrandy				
Overige informatie	-				

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Vennootschappen	**Sociaal: Sociale basis**
BV Sport te Leeuwarden	
Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag
Openbaar belang (doel verbonden partij)	Uitvoering van het gemeentelijke sportbeleid met als strategisch doel: een sportieve, gezonde en leefbare samenleving.
Gemeentelijk belang	De BV Sport beheert en exploiteert de gemeentelijke sportaccommodaties en voert een breed scala aan activiteiten uit om de doelstellingen van het gemeentelijke sportbeleid te realiseren.
Bestuurlijk belang	Zeggenschap als aandeelhouder
Financieel belang	De gemeente Leeuwarden is enig aandeelhouder van de BV Sport. Het geplaatst en gestort aandelenkapitaal bedraagt € 45.000.

Financiële kerngegevens

	Stand 1 januari (x 1.000 euro)		Stand 31 december (x 1.000 euro)	
Jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
2019	2.763	12.021	2.979	12.498
2020	2.979	12.498	n.t.b.	n.t.b.

Jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)
2019	€ 215.650
2020	n.t.b.

Naam directeur	J. van der Kooi
Naam voorzitter RvC	W. Schuurmans
Overige informatie	

Vennootschappen	**Sociaal: Werk en inkomen**
Caparis NV te Drachten	
Risicoprofiel (hoog of laag)	Hoog
Openbaar belang (doel verbonden partij)	Caparis NV is een bedrijf waar mensen met een WSW-indicatie werken. Caparis NV werkt in opdracht van de GR SW Fryslân.
Gemeentelijk belang	Caparis NV heeft de opdracht om de arbeidsmogelijkheden van WSW-ers te ontwikkelen en zo goed mogelijk te benutten. Als het moet binnen het eigen bedrijf, maar als het kan daarbuiten. Deze opdracht moet bovendien binnen de financiële kaders van de WSW uitgevoerd worden.
Bestuurlijk belang	Zeggenschap als aandeelhouder en via de GR als opdrachtgever.
Financieel belang	De gemeente Leeuwarden bezit 9.954 aandelen ofwel een belang van 35,25%. Het geplaatst aandelenkapitaal bedraagt € 45.000.

Financiële kerngegevens

	Stand 1 januari (x 1.000 euro)		Stand 31 december (x 1.000 euro)	
Jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
2019	14.232	9.214	6.694	17.368
2020	6.694	17.368	n.t.b.	n.t.b.
	NB: eigen vermogen is zonder de egalisatiereserves voor rente en afschrijving			

Jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)
2019	-€ 563.000
2020	n.t.b.

Naam directeur	A. Bonnema
Naam voorzitter RvC	G. Jaarsma
Overige informatie	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Vennootschappen	**Bestuur en middelen: Algemene baten en lasten**

NV Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag

Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag				
Openbaar belang (doel verbonden partij)	De BNG is de bank van en voor overheden evenals instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de inwoners.				
Gemeentelijk belang	De BNG is de huisbankier van de gemeente. Daarnaast deelt de gemeente mee in een eventuele dividenduitkering op grond van de aandelen die de gemeente in de BNG bezit.				
Bestuurlijk belang	Zeggenschap in BNG Bank via het stemrecht op de aandelen die in bezit zijn (een stem per aandeel van EUR 2,50)				
Financieel belang	De gemeente Leeuwarden (nieuw) bezit 207.990 aandelen (geplaatst en volgestort aandelenkapitaal van de BNG bedraagt 55.690.720 aandelen). Het dividend over 2018 bedraagt € 2,85 aandeel.				
Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x € 1 mln)			Stand 31 december (x € 1 mln)	
	Jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
	2019	4.991	132.518	4.887	144.802
	2020	4.887	144.802	5.097	155.262
		NB: eigen vermogen is zonder de egalisatiereserves voor rente en afschrijving * Met ingang van 2018 rapporteert BNG Bank volgens IFRS9. Dat leidt tot een bijstelling van het eigenvermogen t.o.v. IAS39 met -/- 266 mln			
	Jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1 mln euro)			
	2019	163			
	2020	221			
Naam directeur	A. Bonnema				
Naam voorzitter RvC	A. Aalberts				
Overige informatie	www.bngbank.nl				

Vennootschappen	**Bestuur en middelen: Algemene baten en lasten**

Diverse rechtspersonen voortvloeiend uit de verkoop van Essent

Als gevolg van de invoering van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) in Nederland is Essent per 30 juni 2009 gesplitst in een netwerkbedrijf en een productie- en leveringsbedrijf. De aandelen van de productie-en leveringsbedrijf zijn daarop verkocht aan het energiebedrijf RWE. Het netwerkbedrijf is Enexis Holding NV geworden. Enexis Holding NV heeft eind 2016 onze aandelen teruggekocht. Daarnaast omvatte Essent ook een milieubedrijf, Essent Milieu Holding NV, dat zich richtte op afvalverwijdering en afvalverwerking. Dit bedrijf bleef achter en kreeg de naam Attero BV. In 2014 zijn de aandelen van deze laatste BV verkocht aan Waterland private equity investments. Verder leidde de verkoop van Essent tot verzelfstandiging van het 50% belang dat Essent had in de Elektriciteitsproductiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ), eigenaar van de kerncentrale in Borssele. Hiervoor is een nieuwe BV opgericht, Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV (PBE), waarvan de aandelen worden gehouden door de voormalige publieke aandeelhouders van Essent. De splitsing en verkoop van Essent leidde verder tot een aantal vennootschappen dat meer technisch van aard is, in de zin dat ze als tijdelijke constructie dienen om mogelijke verplichtingen, claims en overige zaken, voortvloeiende uit de verkoop van Essent, te dekken respectievelijk definitief af te wikkelen. Deze vennootschappen zijn: CBL Vennootschap BV, Claim Staat Vennootschap BV, Verkoop Vennootschap BV en Vordering op Enexis BV. Deze laatste 4 vennootschappen lichten we niet verder toe vanwege hun geringe financiële en bestuurlijke belang.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Vennootschappen	**Bestuur en middelen: Algemene baten en lasten**
Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV te Den Bosch	
Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag
Openbaar belang (doel verbonden partij)	Bij de verkoop van Essent aan RWE heeft de rechter Essent verboden het 50% belang van Essent in de Elektriciteitsproductiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ) mee te vervreemden (EPZ is een groot energieproductiebedrijf waartoe ook de kerncentrale van Borssele behoort). Het belang van Essent is daarna verzelfstandigd en de aandelen van dit belang worden sindsdien gehouden door deze BV waarvan de aandelen op hun beurt weer gehouden worden door de voormalige publieke aandeelhouders van Essent. De vennootschap heeft als Special Purpose Vehicle ten doel alle financiële transacties rondom de verkoop van Essent verder af te handelen.
Gemeentelijk belang	Er is geen directe relatie tussen de activiteiten van de verbonden partij en de gemeentelijke begrotingsdoelstellingen.
Bestuurlijk belang	Aantal aandelen 155.738 stuks.
Financieel belang	De gemeente Leeuwarden bezit 2080 aandelen ofwel een belang van 0,10%.
Financiële kerngegevens	Niet opgenomen vanwege het geringe financiële en bestuurlijke belang.

Vennootschappen	**Fysiek: Wonen en milieu, Ruimtelijke ordening**				
a. Blitsaerd Beheer BV te Drachten **b. CV Blitsaerd te Drachten**					
Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag				
Openbaar belang (doel verbonden partij)	Woningbouw in het hogere segment.				
Gemeentelijk belang	Voor een evenwichtige woningvoorraad heeft de gemeenteraad in 2003 (en 2005) besloten tot het aangaan van een PPS waarmee marktpartijen het hogere segment bedienen. Hierbij zijn kaders vastgesteld voor 400 woningen. De gemeente is alleen commanditaire vennoot in de CV en aandeelhouder van de BV.				
Bestuurlijk belang	a. BV Zeggenschap als aandeelhouder (50%) b. CV Commanditair of stille vennoot (49%)				
Financieel belang	a. BV Aandelenkapitaal € 9.000 b. CV Commanditair kapitaal € 2.262.094.				
a. BV: Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro)			Stand 31 december (x 1.000 euro)	
	jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
	2019	-3.387	3.402	-3.222	3.338
	2020*	-3.222	3.338	n.t.b.	n.t.b.
	NB: eigen vermogen is zonder de egalisatiereserves voor rente en afschrijving				
	jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)			
	2019	64			
	2020*	n.t.b.			
b. CV: Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro)			Stand 31 december (x 1.000 euro)	
	jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
	2019	-3.397	12.133	-3.333	10.815
	2020*	-3.333	10.815	n.t.b.	n.t.b.
	NB: eigen vermogen is zonder de egalisatiereserves voor rente en afschrijving				
	jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)			
	2019	64			
	2020*	n.t.b.			
Naam directeur	H. Wind				

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Vennootschappen	**Fysiek: Wonen en milieu, Ruimtelijke ordening**
a. Blitsaerd Beheer BV te Drachten **b. CV Blitsaerd te Drachten**	
Overige informatie	Het risicoprofiel van deze verbonden partij is bijgesteld van hoog naar laag vanwege het aantrekken van de woningmarkt en het feit dat de gemeenteraad in juli 2020 heeft ingestemd met het herfinancieren van Blitsaerd door het verstrekken van een lening. Hiermee is de continuïteit van Blitsaerd voor de lange termijn gewaarborgd.

* Recentere cijfers niet beschikbaar. Er is geen aanwijzing dat de cijfers van 2020 substantieel afwijken van de cijfers van 2019.

Gemeenschappelijke regeling	**Fysiek: Economie en toerisme, Infrastructuur en mobiliteit**			
De Marrekrite te Leeuwarden				
Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag			
Openbaar belang (doel verbonden partij)	Aanleg en onderhoud aanlegvoorzieningen watersport, onderhoud fietsknooppunten.			
Gemeentelijk belang	De gemeente Leeuwarden heeft tot doel de voorzieningen op het gebied van watersport en het onderhoud van fietsknooppunten op een goed niveau te houden. Hieronder valt ook het verwijderen van afval op de recreatieplaatsen. Een beleidsvoornemen dat vele andere gemeenten en ook de provincie hebben. Om dit beleid uniform gestalte te geven nemen deze partijen deel in de gemeenschappelijke regeling Marrekrite die uitvoerend is voor de beleidsvoornemens.			
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordiging in het algemeen bestuur door de wethouder (stemverhouding: 1/18)			
Financieel belang	Jaarlijkse bijdrage			
Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro)		Stand 31 december (x 1.000 euro)	
	jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
	2019	4.137	1.380	4.137	490
	2020*	4.137	490	n.t.b.	n.t.b.
	jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)			
	2019	603			
	2020*	n.t.b.			
Naam directeur	L. Touwen			
Naam voorzitter bestuur	A. Fokkens-Kelder			
Overige informatie	-			

* Recentere cijfers niet beschikbaar. Er is geen aanwijzing dat de cijfers van 2020 substantieel afwijken van de cijfers van 2019.

Gemeenschappelijke regelingen	**Fysiek: Wonen en milieu**	
Hûs en Hiem te Leeuwarden		
Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag	
Openbaar belang (doel verbonden partij)	Het objectief en onafhankelijk laten toetsen van bouwvoornemens.	
Gemeentelijk belang	De gemeente heeft tot doel kritisch te zijn op bouwvoornemens die effect hebben op het aanzien van de stad. Om die reden neemt de gemeente deel in een onafhankelijk toetsing- en beoordelingsorgaan dat bouwvoornemens toetst op architectonische waarde en inpassing in de omgeving. Sinds kort is de 'kan bepaling' van toepassing waarmee de Rijksoverheid beoogt dat gemeenten zelfstandig (dus niet via een extern orgaan) mogen toetsen. Hiervan zijn beschermde stads- en dorpsgezichten uitgezonderd. De gemeente heeft zich vooralsnog niet uitgesproken of deze bepaling actief zal worden toegepast.	
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordiging in zowel het dagelijks als algemeen bestuur Elke gemeente in Friesland heeft 1 stem (stemverhouding: 1/17)	
Financieel belang	Verrekening resultaat naar rato inwoneraantal	
Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro)	Stand 31 december (x 1.000 euro)

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Gemeenschappelijke regelingen				Fysiek: Wonen en milieu	
Hûs en Hiem te Leeuwarden					
	jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
	2019	369	120	334	82
	2020*	334	82	n.t.b.	n.t.b.
	jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)			
	2019	7			
	2020*	n.t.b.			
Naam directeur	M. Visser				
Naam voorzitter bestuur	H. de Haan				
Overige informatie	-				

* Recentere cijfers niet beschikbaar. Er is geen aanwijzing dat de cijfers van 2020 substantieel afwijken van de cijfers van 2019.

Gemeenschappelijke regelingen				Sociaal en Veiligheid	
Veiligheidsregio Fryslân te Leeuwarden					
Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag				
Openbaar belang (doel verbonden partij)	De Veiligheidsregio, bestaande uit de GGD, Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen (GHOR) en de Brandweer Fryslân, is een gemeenschappelijke regeling van alle Friese gemeenten en verzorgt de wettelijke taken op het gebied van veiligheid en gezondheid voor alle inwoners van Fryslân.				
Gemeentelijk belang	Uitvoering van wettelijke taken, zoals bepaald in de Wet Publieke gezondheid (WGP) en de wet Veiligheidsregio. De beleidsvoornemens van de Veiligheidsregio Fryslân zijn vertaald in de begroting 2019 van de Veiligheidsregio, waarin met de komst van de regionale brandweer onderscheid wordt gemaakt in drie programma's: gezondheid, crisisbeheersing en brandweer. Aansluitend hierop is de *governance* aangepast door het instellen van twee gelijkwaardige bestuurscommissies, te weten gezondheid en veiligheid.				
Bestuurlijk belang	Elke gemeente in Friesland heeft 1 stem (stemverhouding: 1/18)				
Financieel belang	Ongeveer € 11,1 mln				
Financiële kerngegevens		Stand 1 januari (x 1.000 euro)		Stand 31 december (x 1.000 euro)	
	Jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
	2019	5.266	58.560	3.615	69.718
	2020	3.615	69.718	6.075	72.002
		NB: eigen vermogen is zonder de egalisatiereserves voor rente en afschrijving.			
	Jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)			
	2019	- € 524.000			
	2020	€ 3.790.666			
Overige informatie	www.veiligheidsregiofryslan.nl				

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Gemeenschappelijke regelingen	**Sociaal: Werk en inkomen**
Sociale Werkvoorziening Fryslân te Drachten	
Risicoprofiel (hoog of laag)	Hoog
Openbaar belang (doel verbonden partij)	Beleidsontwikkeling en -uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening
Gemeentelijk belang	Effectieve uitvoering van de WSW als onderdeel van de participatiewet.
Bestuurlijk belang	Vanaf 1 januari 2008 is er sprake van vertegenwoordiging in zowel het dagelijks als algemeen bestuur (stemverhouding: 1/8).
Financieel belang	Mogelijke bijdrage ter verrekening van een nadelig resultaat (via Caparis NV)

Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro)			Stand 31 december (x 1.000 euro)	
	Jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
	2019	600	5.661	458	5.161
	2020	458	5.161	n.t.b.	n.t.b.
		NB: eigen vermogen is zonder de egalisatiereserves voor rente en afschrijving.			
	Jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)			
	2019	-142			
	2020				
Naam directeur	n.v.t.				
Naam voorzitter bestuur	R.F. Douwstra				
Overige informatie	-				

Gemeenschappelijke regelingen	**Fysiek: Wonen en milieu**
Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) te Leeuwarden	
Risicoprofiel	Hoog
Openbaar belang (doel verbonden partij)	Het doen uitvoeren van diverse handhavingstaken. Het betreft hier een RUD (Regionale Uitvoeringsdienst).
Gemeentelijk belang	Het effectief uitvoeren van vergunning en handhavingstaken door expertise in de Provincie Friesland te bundelen binnen een uitvoeringsorgaan. Het taakgebied is primair de complexere en risicovolle bedrijven, waarbij ook een bovenlokale handhavingsaanpak nodig is. Secundair kan de FUMO aanvullende taken op verzoek van de deelnemers uitvoeren. Met uitzondering van de zogenaamde OWO-gemeenten, nemen alle gemeenten, de provincie en het Wetterskip in Friesland deel in de FUMO. De gemeente Leeuwarden streeft correcte handhaving en vergunningverlening na, de FUMO voert uit.
Bestuurlijk belang	Vertegenwoordiging in het algemeen bestuur
Financieel belang	Verrekening resultaat naar rato van de begrote afname in enig jaar (ligt rond de 5,4%)

Financiële kerngegevens	Stand 1 januari (x 1.000 euro)			Stand 31 december (x 1.000 euro)	
	Jaar	eigen vermogen	vreemd vermogen	eigen vermogen	vreemd vermogen
	2019	647	4.245	1.365	4.792
	2020*	1.365	4.792	n.t.b.	n.t.b.
	NB: eigen vermogen is zonder de egalisatiereserves voor rente en afschrijving				
	Jaar	jaarresultaat verbonden partij (x 1.000 euro)			
	2019	391			
	2020*	n.t.b.			
Naam interim-directeur	P. Hofstra				
Naam voorzitter bestuur	M. Waanders				
Overige informatie	-				

* Recentere cijfers niet beschikbaar. Er is geen aanwijzing dat de cijfers van 2020 substantieel afwijken van de cijfers van 2019.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2.3.6d Lijst van de centrumregelingen

Centrumgemeente regeling (Art.8, lid 4 WGR, geen rechtspersoonlijkheid)	
Centrumregeling samenwerking sociaal domein Friese gemeenten	
Risicoprofiel	Laag
Startjaar	2015
Openbaar belang (doel van de samenwerking)	Beleidsvoorbereiding ten behoeve van de wettelijke taken op terrein van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en participatie en de inkoop ten behoeve van wettelijke taken op het terrein van jeugdzorg en maatschappelijke ontwikkeling doelmatig en kwalitatief hoogwaardig te organiseren met de gezamenlijke Friese gemeenten.
Gemeentelijk belang	De gemeente Leeuwarden is centrumgemeente en voert voor alle 20 Friese gemeenten de inkoop, de daarmee samenhangende beleidsvoorbereiding en het financieel beheer uit.
Bestuurlijke belang	Het college van de gemeente Leeuwarden heeft mandaat, volmacht en machtiging verkregen om alle besluiten te nemen ter uitvoering van de taken die in deze regeling zijn opgedragen aan de gemeente Leeuwarden.
Financieel belang	De kosten voor uitvoering van de taken van de centrumgemeente worden verdeeld onder alle Friese gemeenten, deels op basis van inwonersaantal en deels op basis van het percentuele aandeel cliënten Jeugdwet.

Centrumgemeente regeling (Art.8, lid 4 WGR, geen rechtspersoonlijkheid)	
Centrumregeling samenwerking gemeente Noardeast Fryslân en de gemeente Leeuwarden	
Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag
Startdatum	2015
Openbaar belang (doel Centrumregeling)	De centrumregeling is getroffen in verband met het tot stand brengen van facilitaire voorzieningen (in dezen vooreerst ICT) ter ondersteuning van de uitvoering van de aan de gemeentelijke bestuursorganen opgedragen taken.
Gemeentelijk belang	Intensieve samenwerking met diverse overheidspartners op het terrein van de bedrijfsvoering, past binnen de ambitie van de gemeente Leeuwarden om de regionale samenwerking te intensiveren en uit te breiden.
Bestuurlijk belang	Het college van de gemeente Leeuwarden heeft mandaat, volmacht en machtiging verkregen om alle besluiten te nemen ter uitvoering van de taken die in deze regeling zijn opgedragen aan de gemeente Leeuwarden.
Financieel belang	De kosten voor uitvoering van de opgedragen taken van de centrumgemeente worden op basis van een integrale kostprijsberekening en op basis van evenredigheid van de afname.

Centrumgemeente regeling (Art.8, lid 4 WGR, geen rechtspersoonlijkheid)	
Centrumregeling samenwerking Dienst Sociale zaken en Werkgelegenheid Noardwest Fryslân en de gemeente Leeuwarden	
Risicoprofiel	Laag
Startjaar	2015
Openbaar belang (doel van de samenwerking)	De centrumregeling is getroffen in verband met het tot stand brengen van facilitaire voorzieningen (in dezen vooreerst ICT) ter ondersteuning van de uitvoering van de aan de gemeentelijke bestuursorganen opgedragen taken.
Gemeentelijk belang	Intensieve samenwerking met diverse overheidspartners op het terrein van de bedrijfsvoering, past binnen de ambitie van de gemeente Leeuwarden om de regionale samenwerking te intensiveren en uit te breiden.
Bestuurlijke belang	Het college van de gemeente Leeuwarden heeft mandaat, volmacht en machtiging verkregen om alle besluiten te nemen ter uitvoering van de taken die in deze regeling zijn opgedragen aan de gemeente Leeuwarden.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Centrumgemeente regeling (Art.8, lid 4 WGR, geen rechtspersoonlijkheid)	
Centrumregeling samenwerking Dienst Sociale zaken en Werkgelegenheid Noardwest Fryslân en de gemeente Leeuwarden	
Financieel belang	De kosten voor uitvoering van de opgedragen taken van de centrumgemeente worden op basis van een integrale kostprijsberekening en op basis van evenredigheid van de afname.

Centrumgemeente regeling (Art.8, lid 4 WGR, geen rechtspersoonlijkheid)	
Centrumregeling samenwerking gemeente Waadhoeke en de gemeente Leeuwarden	
Risicoprofiel (hoog of laag)	Laag
Startdatum	2015
Openbaar belang (doel Centrumregeling)	De centrumregeling is getroffen in verband met het tot stand brengen van facilitaire voorzieningen (in dezen vooreerst ICT) ter ondersteuning van de uitvoering van de aan de gemeentelijke bestuursorganen opgedragen taken.
Gemeentelijk belang	Intensieve samenwerking met diverse overheidspartners op het terrein van de bedrijfsvoering, past binnen de ambitie van de gemeente Leeuwarden om de regionale samenwerking te intensiveren en uit te breiden.
Bestuurlijk belang	Het college van de gemeente Leeuwarden heeft mandaat, volmacht en machtiging verkregen om alle besluiten te nemen ter uitvoering van de taken die in deze regeling zijn opgedragen aan de gemeente Leeuwarden.
Financieel belang	De kosten voor uitvoering van de opgedragen taken van de centrumgemeente worden op basis van een integrale kostprijsberekening en op basis van evenredigheid van de afname.

Centrumgemeente regeling (Art.8, lid 4 WGR, geen rechtspersoonlijkheid)	
Centrumregeling samenwerking gemeenten Ameland, Schiermonnikoog, Terschelling, Texel en Vlieland en de gemeente Leeuwarden	
Risicoprofiel	Laag
Startjaar	2016
Openbaar belang (doel van de samenwerking)	De centrumregeling is getroffen in verband met het tot stand brengen van facilitaire voorzieningen (in dezen vooreerst ICT) ter ondersteuning van de uitvoering van de aan de gemeentelijke bestuursorganen opgedragen taken.
Gemeentelijk belang	Intensieve samenwerking met diverse overheidspartners op het terrein van de bedrijfsvoering en belastingen, past binnen de ambitie van de gemeente Leeuwarden om de regionale samenwerking te intensiveren en uit te breiden.
Bestuurlijke belang	Het college van de gemeente Leeuwarden heeft mandaat, volmacht en machtiging verkregen om alle besluiten te nemen ter uitvoering van de taken die in deze regeling zijn opgedragen aan de gemeente Leeuwarden.
Financieel belang	De kosten voor uitvoering van de opgedragen taken van de centrumgemeente worden op basis van een integrale kostprijsberekening en op basis van evenredigheid van de afname.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2.2.7 Grondbeleid

Deze paragraaf gaat over het grondbeleid van de gemeente en over het opvangen van de risico's van grondexploitaties.

Inleiding
Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht gemeenten om in de begroting en in de jaarrekening een paragraaf over het grondbeleid op te nemen. Hierin komt aan bod hoe de gemeente het grondbeleid inzet om de bestuurlijke doelen te bereiken. Jaarlijks werden alle grondexploitaties herijkt op peildatum 1 januari en vanaf 2021 wordt de peildatum 1 september.

2.2.7a Kaders van het grondbeleid
De grondexploitaties worden uitgevoerd binnen diverse (beleids)kaders. Voorbeelden van deze kaders zijn de wettelijke regelgeving vanuit de BBV en de gemeentelijke financiële verordening en de nota grondbeleid en grondprijzenbeleid. De nota Grondbeleid is het afgelopen jaar geactualiseerd en op 7 oktober 2020 vastgesteld door de gemeenteraad. Ook de nota grondprijsbeleid is geactualiseerd en op 30 juni 2020 vastgesteld door het college. Op basis van deze actualisaties wordt het grondbeleid voor de komende jaren uitgevoerd. De gemeente Leeuwarden voert overwegend een actief grondbeleid uit. Maar ook faciliterend grondbeleid evenals mengvormen van actief en faciliterend grondbeleid, zoals bijvoorbeeld een PPS-constructie (Blitsaerd), worden in de gemeente Leeuwarden gebruikt.

2.2.7b Visie op het grondbeleid
Overheidsbeleid is van grote invloed op de woningbouw en dan met name de sturing op de ruimtelijke ordening. Hierbij is de sturing van de Provincies op de bestemmingsplannen van groot belang. De provincie Fryslân stuurt sterk op het verminderen van woningbouwplannen in de regio en creëert daarmee schaarste. De provincie ziet voor de komende jaren nog genoeg ruimte voor groei in Leeuwarden, wat ook blijkt uit de trendprognoses van de bevolkingsgroei en het aantal huishoudens. De bevolking van Leeuwarden blijft voorlopig nog doorgroeien, waarbij de groei zich met name concentreert in het aantal kleine huishoudens. Het aandeel gezinnen blijft stabiel, en daarmee is er een goede basis voor het voortzetten van een nieuwbouwprogramma in uitleglocaties dat al in belangrijke mate op gezinnen gericht was.
De markt voor nieuwbouwwoningen in Leeuwarden staat onder spanning; er is veel vraag, maar relatief weinig aanbod doordat de procedure tijd om nieuwe plannen te ontwikkelen lang is. Daarnaast is er nog steeds sprake van hoge bouwkosten, waardoor de projectontwikkelaars ook onder druk staan om de woningprijzen betaalbaar te houden. Hiertegenover staat de verwachting dat de hypotheekrente de komende jaren laag blijft, waardoor de consumenten vertrouwen houden en de vraag naar nieuwe woningen hoog blijft. Toch kan door een onverwachte gebeurtenis de bovengenoemde omstandigheden plotseling veranderen.

Woningbouw
De opleving in de markt heeft zich, ondanks de COVID-19 crisis, ook in 2020 merkbaar voortgezet. De vraag en interesse is in de woningmarkt onveranderd hoog. In de Zuidlanden zijn het afgelopen jaar weer een flink aantal kavels verkocht. Het geraamde aantal kavels in 2020 is ruimschoots gehaald. Er zijn 196 kavels verkocht in plaats van de geraamde 191 kavels. In Techum kunnen een aantal kavels niet verkocht worden doordat de tijdelijke school en de iglo langer blijven staan en op de toekomstige bouwkavels staan. Evenals vorig jaar lag het accent op het woonrijp maken van de diverse straten in Techum. In deelgebied Jabikswoude ligt het accent ook op het woonrijpmaken van de diverse straten. In Wiarda hebben in het afgelopen jaar in zowel de 2e alsmede in de 3e fase verkopen plaats gevonden. In deelgebied De Klamp zijn de eerste kavels in de 2e fase verkocht. De 2e fase is dan ook het afgelopen jaar bouwrijp gemaakt. In het deelgebied Overijsselselaan zijn ook reeds de eerste woningen en appartementen verkocht. Aan de westkant van de Overijsselselaan, in deelgebied Middelsee fase 1, wordt volop gewerkt aan de voorbereiding van het bouwrijpmaken

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

van de 1e fase. Tevens is op 17 november 2020 het Ontwerp Ontwikkelkader Middelsee-De Werp ter inzage gelegd. Op 7 april 2021 heeft de gemeenteraad het ontwikkelkader vastgesteld. In 2020 is gestart met het voorbereiden van de bruggen in het deelgebied Unia terwijl voor deelgebied De Hem verder is gewerkt aan het stedenbouwkundig plan dat op 16 februari 2021 ter inzage is gelegd.

In de dorpen is woningbouwontwikkeling in 2020 gestaag doorgegaan. In Wirdum zijn echter in 2020 geen kavels verkocht terwijl in Wytgaard 1 kavel is verkocht. In Grut Palma zijn het afgelopen jaar 15 kavels verkocht terwijl in Steenslân (ontwikkeling in Stiens) er 35 kavels zijn verkocht.
In de bestaande stad lopen de ontwikkelingen iets minder snel. Toch zijn ook daar ontwikkelingen opgestart. In Vrijheidswijk Centrum is een kavel verkocht voor de ontwikkeling van zorgwoningen. Op 26 januari 2021 is het stedenbouwkundigplan Oud-Oost vastgesteld door het college van B&W en voor wensen en bedenkingen voorgelegd aan de gemeenteraad.

Bedrijventerreinen
Uitbreiding van bedrijventerrein vindt plaats aan de westkant van de stad door Zwette 4 en Zwette 5. Op Zwette 4 is een kavel verkocht (2820 m2) en op Zwette V 4 kavels (27.000 m2). De vooruitzichten voor 2021 zijn positief. Eind 2020 is op Zwette 6 voor ca 6,1 ha aan opties uitgegeven. Het afgelopen jaar zijn op Frisia 2 kavels verkocht (5.300 m2) verkocht. Op het zuidelijk deel resteert nog één kavel. In 2020 is het noordelijk deel ontwikkelt en bouwrijp gemaakt. Hiervoor zijn de benodigde aanpassingen aan de ontsluitingsweg en het water uitgevoerd. Door diverse bedrijven zijn al kavels gereserveerd (ca 3,2 ha)

In de ontwerp structuurvisie 'Nieuw Stroomland' is Zwette 6 (33,7 ha in bezit) als toekomstig bedrijventerrein bestempeld, evenals Schenkenschans. Tevens zijn voor de verdere toekomst zoekgebieden aangegeven. Ook biedt het gebied ruimte voor de ontwikkeling van de Dairy Campus. Naast het WaterCampusgebouw is nog 12.000 m2 beschikbaar voor uitgifte.

Overige ontwikkelingen
Op 1 juli 2020 heeft de gemeenteraad besloten om een lening van €5,5 mln te verstrekken aan Blitsaerd beheer b.v. voor de herfinanciering van de grondexploitatie Blitsaerd. Hiermee kon met name de 2e fase voor de bouw van ruim 100 woningen verder ontwikkeld worden.

In 2020 is de ontwikkeling van het voormalig LPF-terrein verdergegaan. Totaal gaat het om de bouw van 115 appartementen, ca. 50 grondgebonden woningen en een supermarkt (1.450 m2 BVO).

Op de voormalige Bakker Postma locatie is de bouw van 31 grondgebonden woningen in de 2e fase (terrein langs het water) afgerond. Ook is het woonrijpmaken afgelopen jaar afgerond.

2.2.7c Financiële verantwoording grondexploitaties
Jaarlijks worden alle grondexploitaties volledig herzien, in 2020 zijn de hercalculaties op 16 december door de gemeenteraad vastgesteld. Ten behoeve van de jaarrekening 2020 zijn de hercalculaties gedeeltelijk herzien per 1/1/2021. Hiervoor zijn de volgende parameters gebruikt:

Parameter	2020	2021 ev
rekenrente	1,90%	1,71%
Disconteringsvoet	2,00%	2,00%
Kostenindex	2,00%	2,00%
Opbrengstenindex	2,00%	2,00%-4,00%

Op basis van deze laatste herziening bedraagt de voorziening negatieve complexen € 3,67 mln en is gevormd ter afdekking van het verwachte negatieve resultaat van de grondexploitaties Zwette IV, Zwette V, Frisia, Wirdum-Hekkemieden, Wytgaard en Grut Palma. Onderstaand een overzicht van de Netto Contante Waarde per hercalculatie van zowel de door de raad vastgestelde hercalculaties in

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2020 alsmede de herziene hercalculaties per 1/1/2021. Het totale resultaat op contante waarde per 31 december 2020 van de overig lopende grondexploitaties bedraagt € 9,19 mln (voordelig), waarvan binnen Steenslân reeds € 1,1 mln winst is genomen, waarvan € 524.000 in 2020.

Woningbouw		Resultaat Hercalculaties 1-1-2020	1-1-2021	Voorziening Verliescompl.
51	Grut Palma	€ -956.000	€ -834.000	€ -834.000
53	Wirdum Hikkemieden	€ -502.000	€ -514.000	€ -514.000
54	Steenslân	€ 1.585.000	€ 1.711.000)[1]	
56	Wytgaard Uitbreiding	€ -100.000	€ -125.000	€ -125.000
	De Zuidlanden (totaal)	€ 7.752.000	€ 7.308.000	
	Baerdersleat			€ -5.300
Totaal Woningbouwlocaties		€ 7.779.000	€ 7.546.000	€ -1.478.300
Bedrijven				
77	De Zwette IV	€ -1.187.000	€ -1.116.000	€ -1.116.000
84	De Zwette V	€ -1.223.000	€ -994.000	€ -994.000
85	Frisia	€ -80.000	€ -78.000	€ -78.000
		€ -2.490.000	€ -2.188.000	€ -2.188.000
Totaal voorziening verlies:				€ -3.666.300
)[1]	Hiervan is per 31/12/2020 inmiddels €1.093.000,- tussentijds winst genomen			

In de loop van 2021 zullen de actuele hercalculaties 2021 aan de raad ter vaststelling worden aangeboden.

2.2.7d Reserve grondexploitaties

De reserve grondexploitatie is bedoeld om de risico's in de grondexploitatie op te vangen. Daarnaast worden de exploitatieresultaten verrekend met de reserve.

In de rapportage voortgang grondexploitaties 2020 was het verwachte saldo van de reserve per 31 december 2020 € 7,75 mln. Het verschil ten opzichte van de werkelijke stand per 31-12-2020 bedraagt afgerond € 0,78 mln voordelig. De belangrijkste voordelige afwijking is veroorzaakt door de vrijval van de voorziening negatieve complexen en de gerealiseerde winsten bij verkopen erfpachtpercelen.

In grote lijnen bestonden de mutaties van de reserve grondexploitaties in 2020 uit:

Tabel 74 Mutaties reserve grondexploitaties	**Bedragen x € 1.000**	
Stand reserve grondexploitatie 1-1-2020	**7.902**	**V**
Vrijval voorziening negatieve complexen	386	V
Winst verkoop erfpachtpercelen	308	V
Tussentijdse winst uitname Steenslân	524	V
Resultaat afgesloten complexen	191	V
Afromen Reserve	-500	N
Voorfinanciering Leeuwarden Oud Oost	-146	N
Rente Ontwikkellocaties	-91	N
Uitgaven vml. voorziening afgesloten complexen	-33	N
Aanvulling Baerdersleat	-7	N
Ontwikkelbudget	-6	N
Stand reserve grondexploitaties 31-12-2020	**8.529**	**V**

In paragraaf 2.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing is voor ontwikkelrisico's en risico's gronden in voorraad (exclusief De Zuidlanden) voor de korte termijn rekening gehouden met een risico van € 1,18 mln.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Voor de Zuidlanden is een risico berekend van totaal € 14,5 mln. Dit risico wordt opgevangen binnen de grondexploitatie door het resultaat ad. € 9,2 mln. en € 5,3 mln. ten laste van de reserve grondexploitatie.

De hoogte van de reserve grondexploitatie ad € 8,53 mln. is daarmee toereikend om het huidige risicoprofiel van € 6,48 mln. af te dekken.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

2.2.8 Investeringsprogramma

In deze paragraaf wordt een toelichting gegeven op de belangrijkste investeringen en op de verschuivingen in de stand van het Strategisch investerings- en ontwikkelingsfonds (SIOF).

2.2.8a Toelichting Investeringsprogramma 2020

Sociaal

- *Sociale basis*

Binnen het programma Sociale basis is er in 2020 in totaal € 6,5 mln uitgegeven aan investeringen in onderwijshuisvesting. Dit bedrag is geïnvesteerd in nieuwbouw en uitbreidings-investeringen in met name IKC EigenWijs voor € 3,0 mln, IKC Constantijn voor € 2,1 mln en aan huisvesting kinderopvang op diverse locaties voor € 0,7 mln. Daarnaast zijn op diverse andere locaties investeringen gepleegd ter hoogte van € 0,7 mln.
Inclusief de investeringen van voor 2020 is daarmee in totaal voor € 4,2 mln geïnvesteerd in IKC EigenWijs, voor € 3,9 mln in IKC Constantijn, voor € 3,5 mln in IKC Theresa en € 0,8 mln in overige locaties.

Fysiek

- *Economie en toerisme*

In 2020 is er voor € 0,5 mln geïnvesteerd in nieuwe kunstgrasvelden op het sportpark Nylân en It Gryn in Stiens. Voor verbeteringen aan de sportaccommodaties, waaronder de zwembaden, is € 0,6 mln uitgegeven. Aan gebouwen in eigendom zijn nog diverse aanpassingen verricht, zoals het gebouw aan de Cornelis Trooststraat ad € 0,6 mln en aan verduurzamingsmaatregelen aan de J.W. Visserwei ter hoogte van € 0,8 mln. In 2020 zijn ook drie vastgoedobjecten verkocht.

- *Infrastructuur en mobiliteit*

De samenwerking in projecten rondom de strategische bereikbaarheid Leeuwarden zijn definitief afgerekend met de Provincie. In 2020 zijn de fietsvoorzieningen verder sterk verbeterd. In de uitvoering van de Modelaanpak Veiliger Fietsen zijn de fietspaden opgeknapt en aangepakt, waaronder fietspad Leechlân. Tevens is een vervolg gegeven aan het verbeteren van de fietsveiligheid op de oostelijke binnenring als ook op de Stationsweg / Schrans.
Het digitaliseren van de parkeerautomaten is afgerond.

In de begroting is jaarlijks een krediet opgenomen voor het doen van kleine aanpassingen op het gebied van infrastructuur, verkeersveiligheid en openbaar vervoer. In 2020 zijn op diverse locaties voor € 181.000 aan maatregelen getroffen.

- *Beheer leefomgeving*

Binnen dit programmaonderdeel valt de vervanging van rioleringen. Dit gebeurt op basis van het gemeentelijk rioleringsprogramma. In 2020 is voor € 2,3 mln aan rioleringswerkzaamheden uitgevoerd. Zo is de riolering aan de Meersweg in Grou vervangen en in een deel in de Vrijheidswijk. Daarnaast zijn er werkzaamheden verricht aan gemalen en aan verbetering in hemelwaterafvoer.

Aan vervangingen in straatverlichting in diverse wijken en dorpen is in 2020 € 1,25 mln geïnvesteerd. Verder zijn er binnen dit programmaonderdeel nog diverse, zeer uiteenlopende investeringen gepleegd voor onder andere vervanging van auto's en ander materieel (€ 0,7 mln) en levensduur verlengende reconstructie (€ 1,5 mln). In totaal is € 7,3 mln uitgegeven.

Veilig

Ter vervanging van de voertuigen voor handhaving is er in 2020 voor € 0,2 mln geïnvesteerd.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Bestuur en middelen
In 2020 zijn er voor totaal € 2,7 mln aan vervangingsinvesteringen in de ICT gepleegd. Voor de digitale werkplekken ter waarborging van de continuïteit van de technische infrastructuur is € 2 mln uitgetrokken en zijn er voor € 0,7 mln aan investeringen in Arbowaardige thuiswerkplekken en devices gepleegd.

2.2.8b Strategisch investerings- en ontwikkelingsfonds (SIOF)
Hieronder is de bijgewerkte raming van het verloop van de stand van het SIOF tot eind 2021 weergegeven waarbij tevens rekening is gehouden met de geplande onttrekkingen en stortingen in 2021.

Tabel 75 Verloop stand van het SIOF	**Bedragen x € 1.000**
Beginstand 1-1-2020	**1.850**
Onttrekkingen in 2020	
University campus Fryslân	-350
Eindstand 31-12-2020	**1.500**
Totaal geraamde onttrekkingen 2021	
University campus Fryslân	-1.492
Geprognotiseerde stand 31 december 2021	**8**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2.2.9 Leeuwarden duurzaam

In het programma Volhoudbaar, dat bestaat uit drie onderdelen, werken we in de periode 2019-2021 aan:
1. De opwek van duurzame energie en energiebesparing (Leeuwarder Energie Agenda / Klimaatmitigatie).
2. Beperken van de gevolgen van klimaatverandering zoals wateroverlast, hitte en droogte (Klimaatadaptatie).
3. Hergebruik van grondstoffen, sluiten van kringlopen en minder afval (Circulaire Economie).

In 2020 is gewerkt aan het opstellen van de drie nieuwe uitvoeringsagenda's. Het betreft de "Leeuwarder Energieagenda 2021-2024 Daadkracht en Dialoog" die op 17 februari 2021 door de raad is vastgesteld. En de uitvoeringsagenda circulaire economie 2021-2022 en de uitvoeringsagenda klimaatadaptatie 2021-2035 die beide op 12 januari 2021 zijn vastgesteld door het college.
In 2020 is tevens een monitor van het programma Volhoudbaar gemaakt, welke bij brief d.d. 12 januari 2021 aan uw raad ter informatie is aangeboden. De aanbevelingen uit deze monitor zijn gebruikt om de drie nieuwe uitvoeringsagenda's aan te scherpen. Deze monitor geeft aan in hoeverre de doelen zijn gerealiseerd. Onderstaand is aangegeven welke activiteiten per onderdeel zijn uitgevoerd in 2020.

1. **Klimaatmitigatie - Een klimaatbestendige stad en een klimaat neutrale energie- en warmtevoorziening**

- ***Regie op energieplannen***

Samen met een aantal koploperwijken en aanwezige energiecoöperaties en werkgroepen zoals Nieuwe Energie Oranjewijk, Energiek Goutum en Grieneko in Baard zijn energieplannen gemaakt. Voor de Oranjewijk heeft dit geleid tot een subsidieaanvraag bij het Rijk om proeftuin aardgasvrije wijk te worden. Dit plan is helaas niet uitgekozen, maar het initiatief onderzoekt nu wel hoe ze verder kunnen zonder de extra impuls. Met meerdere energiecoöperaties, zoals de Stienzer Energykoöperaasje is een start gemaakt.

Aandacht voor de particuliere woningeigenaar
In 2020 is de vernieuwde website Energieloketleeuwarden.nl gelanceerd. Met dit digitale informatie-platform worden particuliere woningeigenaren en Verenigingen van Eigenaren (VvE's) geholpen met tips over woningisolatie, duurzame energietoepassingen en beschikbare stimuleringsregelingen voor het verduurzamen van hun woning. Ook worden er ervaringsverhalen gedeeld ter inspiratie en is er een overzicht beschikbaar van alle lokale energiecoöperaties in eigen wijk of dorp. In 2020 is een goed bezocht webinar georganiseerd speciaal voor leden van VvE's (webinar hoe verduurzaamt u uw VvE?).

- ***Regie op warmteplannen***

We zijn gestart met de voorbereidingen voor het gemeentelijke warmteplan: de TransitieVisie Warmte die eind 2021 door de raad vastgesteld moet worden, De Warmtegids is het startpunt hiervoor. In 2020 is opdracht aan Royal Haskoning/DHV gegeven een eerste technische analyse te maken van de alternatieven voor aardgas voor alle wijken en dorpen in de gemeente. De opgeleverde kaarten worden in 2021 gebruikt om met bewoners en stakeholders te spreken over hoe en wanneer in Leeuwarden alle wijken en dorpen van het aardgas af gaan.

Klankbordgroep gemeentelijk warmteplan
Vooruitlopend op de TransitieVisie Warmte is een start gemaakt met het oprichten van een klankbordgroep. Deze groep bestaat uit woningbouwcoöperaties, energiecoöperaties en

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

huurdersorganisaties. Op verschillende momenten wordt deze groep gevraagd om mee te denken en werken aan het gemeentelijke warmteplan.

Borgen van samenwerking
De regionale samenwerking is geborgd binnen de Regionale Energie Strategie (RES). Vanuit deze samenwerking is in 2020 een concept opwek-bod gedaan richting de Rijksoverheid. In de RES werken de Friese gemeenten en het Wetterskip Fryslân en de provincie Fryslân samen aan de energieopgave (Resfryslan.frl).

- ***Maatregelen aardgasvrije gebouwde omgeving***

Met de principes van de warmtegids is beleid gecoördineerd
Voorbeeld hiervan is de inkoop van energie, de prestatieafspraken met de woningbouwcoöperaties en de gesprekken rondom de gebiedsopgave De Zuidlanden.

Sociale woningvoorraad: nieuwe afspraken gemaakt en onderzoek betaalbaarheid gestart
In 2020 zijn met de woningbouwcoöperaties en huurdersorganisaties nieuwe afspraken gemaakt die o.a. ingaan op de verduurzaming van de sociale woningbouw. Daarnaast is er samen met deze organisaties begonnen met het onderzoek naar de betaalbaarheid van duurzame warmte.

- ***Herijking Leeuwader Energie Agenda (LEA)***

In 2020 liep de LEA af, deze agenda liep van 2016 tot 2020. Eind 2020 heeft er een herijking plaatsgevonden van de Leeuwarder Energie Agenda met daarin nieuwe doelen en activiteiten (LEA 2021-2024).

- ***Vertaling Klimaatakkoord***

De opgave om het Klimaatakkoord te vertalen naar gemeentelijk niveau is geslaagd. In de herijkte LEA staat het uitgangspunt van het klimaatakkoord van 49% CO_2-reductie in 2030 centraal.

Faciliteren initiatiefnemers geothermie
Het doel om in 2020 initiatieven op het gebied van geothermie verder te faciliteren is behaald. In september 2020 is een samenwerkingsovereenkomst gesloten tussen de gemeente Leeuwarden en de verschillende partners. In december 2020 zijn de eerste werkzaamheden gestart op de boorlocatie.

We hebben actief samengewerkt met de initiatiefnemers Koninklijke Oosterhof Holman en Ekwadraat aan de Energiecampus. In 2020 is er samen met de partners van de Energiecampus actief samengewerkt aan verschillende initiatieven. Voorbeeld hiervan is het opstarten van een systeemonderzoek netcongestie Leeuwarden West en het opstarten van het onderzoek naar BioLNG.

Voor zonnestroom is er gewerkt aan de belangrijkste thema's: de landschappelijke inpassing, ophoging van de benodigde opwekdoelstellingen, participatie en draagvlak. Daarnaast zijn er meerdere initiatieven m.b.t. zonneparken, zon op parkeerterreinen begeleid, en is samengewerkt aan netwerk investeringsplannen met Liander.

- ***Verlagen woonlasten (energiebesparing en lastenverlichting)***

Inzetten van energiecoaches
Gemeentebreed hebben 207 huishoudens zich aangemeld voor een gesprek met de energiecoach. Bij 722 huishoudens is een huisbezoek geweest en bij respectievelijk 214 en 111 huishoudens is een tweede of derde gesprek geweest. In verband met COVID-19 zijn er minder eerste bezoeken uitgevoerd dan gepland, toch zijn er veel 2e en 3e bezoeken uitgevoerd (navolging uit de eerste gesprekken uit 2019). De energiecoaches hebben daarnaast een grote bijdrage geleverd in de

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

'Better led as net' campagne door telefonisch of fysiek ruim 1700 huiseigenaren te benaderen met de box die is samengesteld in het kader van de RRE-subsidie. Deze campagne loopt nog door in 2021.

Tabel 76 Cijfers Sociaal Energiebeleid (Gemeente Leeuwarden - GRIPP)

Omschrijving	2020
Uitgevoerde huisbezoeken door de energiecoach	722
Aanmeldingen voor de energiecoach	207
1e bezoek	174
2e bezoek	214
3e bezoek (jaarnota-gesprek)	268
Aanmeldingen voor de Energiejagers	86

2. Klimaatadaptatie - Een klimaatadaptatief Leeuwarden

- ***Beheersen klimaattrends***

In 2020 is gewerkt aan de uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie. De klimaattrends: "het wordt natter", "het wordt droger" en "het wordt warmer" zijn in deze uitvoeringsagenda benoemd en er zijn maatregelen aangegeven om de negatieve effecten beheersbaar te houden. Concreet betreft dit het creëren van waterberging, het vasthouden van water en het zorgen voor meer schaduw van bomen op de hittestresslocaties. De uitvoeringsagenda is eind 2020 bestuurlijk aangeboden en na vaststelling door het college aan de raad toegestuurd.
Met de opstelling van de uitvoeringsagenda zijn de knelpunten inzichtelijk gemaakt en er zijn workshops georganiseerd om de mee-koppelkansen die er nu liggen in beeld te brengen. Door middel van maatregelen, zoals bijvoorbeeld het vergroenen van de binnenstad is de leefomgeving vergroot met meerwaarde voor bezoekers en ondernemers. Andere maatregelen betreffen het bergend inrichten van de rijweg, minder verharding en meer vergroenen bij Stationsweg/Oedsmawei in Grou, waarbij een plus is gecreëerd bij binnenkomst van het dorp.
Naast het actief zijn binnen de interne organisatie is er ook gewerkt aan het voeren van voorbereidende gesprekken met de omgeving (zogenaamde risicodialogen) en concrete uitvoering, zoals de werkzaamheden in Stiens. Richting inwoners is er ingezet op sociale activiteiten om de bewustwording te vergroten en de beschikbare subsidies en regelingen ook te promoten, zoals de acties met operatie Steenbreek in diverse wijken en de succesvolle regentonnenacties in Goutum en Nylân. De klimaatopgaven zijn namelijk niet zonder klimaatbewust en ook zelf handelen van onze inwoners, bedrijven en bijvoorbeeld het Wetterskip, te realiseren.

- ***Nieuwbouw klimaatbestendig***

Bij nieuw vast te stellen grondexploitaties, uitleggebieden en planontwikkeling voor woningbouw en bedrijventerreinen richten we deze klimaatrobuust en –bestendig in. Met name bij de ontwikkeling van de Zuidlanden is hier al veel aandacht voor.

- ***Aandacht voor en flexibiliteit in uitvoering***

Bij nieuwe voorstellen (o.a. in- en uitbreidingen zoals Middelsee, Oud-Oost en Heechterp) en besluiten over beleid, onderhoud en investeringen is klimaatadaptatie onderwerp van gesprek. Met name de mee-koppelkansen zijn grotendeels bepalend voor het tempo en moment van de maatregelen.

3. Een circulaire economie

We stimuleren de circulaire economie en hebben, als één van de 3 pijlers van het programma Volhoudbaar, een uitvoeringsagenda geschreven voor 2021-2022.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

- ***Gebiedsgerichte aanpak***

We hebben in 2020 de gebiedsgerichte aanpakken ‘Circulair en Duurzaam De Zwette’ en ‘Het Circulair Kwartier’ in de binnenstad ondersteund. In juli 2020 is er met de betrokken partijen, zoals de bedrijvenvereniging, ondernemers, NHL Stenden en Vereniging Circulair Friesland, een aanvraag voor beide initiatieven gedaan voor de Europese subsidie LIFE IP (> €500.000). Deze aanvraag is in de volgende ronde gekomen en wordt in 2021 afgerond.

- ***Circulair inkopen***

Er is samen met de provincie en Vereniging Circulair Friesland actief invulling gegeven aan het Ambitiedocument Circulair Inkopen. Zo heeft de Fryske Circulaire Inkoop Academie in 2020 twee keer plaatsgevonden. Tevens is er een definitie voor circulair inkopen en een monitor opgesteld. Ook zijn de eerste stappen voor een nieuwe samenwerkingsagenda met alle Friese overheden gemaakt.

Eigen organisatie

We zijn zelf actief gestart met circulair inkopen. Er is een top 10 lijst voor kansrijke projecten samengesteld en deze projecten worden in 2021 en 2022 circulair aanbesteed.

- ***Week van de Circulaire Economie***

Er is een workshopweek georganiseerd voor groepen 8 in samenwerking met lokale (startende) ondernemers en VCF voor de nationale Week van de Circulaire Economie. Met die ervaring zijn we gestart aan de voorbereidingen voor de Week van de Circulaire Economie 2021, met een bredere organisatie.

- ***Verduurzamen grondstofstromen***

Conform de doelstellingen van het grondstoffenakkoord hebben we gewerkt aan de verduurzaming van onze meest vervuilende grondstofstromen beton, asfalt en grondverzet.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2.3 Voorgenomen budgetoverhevelingen

In onderstaande tabel staan de voorgenomen budgetoverhevelingen. Het gaat daarbij om budgetten voor begrote werkzaamheden, die om bepaalde redenen niet zijn uitgevoerd in het betreffende begrotingsjaar, maar alsnog moeten worden uitgevoerd in het nieuwe jaar. De voor uitvoering nodige bedragen worden via overheveling meegenomen naar het nieuwe jaar. Daarbij komt het ook voor dat in eerder jaren overgehevelde budgetten opnieuw worden overgeheveld.
In de financiële verordening gemeente Leeuwarden 2020 is in artikel 11 lid 7 beschreven weke budgetten voor overheveling in aanmerking komen. Voor elke voorgenomen storting is een toelichting opgenomen.

Tabel 77 Voorgenomen stortingen in overhevelingsreserves **Bedragen x € 1.000**

PRG	Storting via rekening 2020	Saldo ultimo 2020	Turap 2020
In reserve Budgetoverheveling			
Sociaal			
5 *Werk en inkomen*			
Perspectief op werk	1.000	1.178	53
Baankansen	229	587	130
20 *Sociale basis*			
Statushouders	296	613	
Toekomstperspectief Caribische Nederlanders	97	97	90
Laaggeletterdheid	96	96	90
21 *Jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning*			
Fries actieplan Zorg voor Jeugd: 'Foar Fryske Bern'	23	2.221	
Fysiek			
3 *Economie en toerisme*			
Watertechnologie en innovatie	750	770)	
Marketing en toerisme	286	286)	600
Stimulering en acquisitie	128	128)	
Ticketrisico Legacy LF2018	285	435	100
6 *Wonen en milieu*			
Regionale Energies Strategie		945	
Energie agenda Volhoudbaar	353	653	
Decentralisatie-uitkering Bodem		450	
Transitievisie warmte		286	
Gemeentelijke monumentenlijst		140	
Kerkenvisie	75	75	
12 *Ruimtelijke ordening*			
Invoering omgevingswet	650	650	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

PRG	Storting via rekening 2020	Saldo ultimo 2020	Turap 2020
14 Beheer leefomgeving			
Vervanging (slechte) bomen	237	237	
Deltaplan ruimtelijke adaptatie	13	25	
Veiligheid			
10 Veiligheid			
Lokale weerbaarheid cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit	20	20	
Bestuur en middelen			
15 Algemene baten en lasten			
Middelen herijkingen Koersdocument		274	
DU dec. 20 Vrouwenopvang	193	193	
Impuls sociale investeringen (ISI)		72	
17 Overhead			
Verplichtingen lopende projecten ICT		802	
Datalab Fryslân	64	448	
AVG		206	
Preventieve maatregelen informatiebeveiliging	175	175	175
Afwikkeling herindelingstraject		90	
Invoering WNRA		12	
Totaal reserve Budgetoverheveling	**4.970**	**12.164**	**1.238**
In reserve Voorwaardelijke budgetoverheveling			
Fysiek			
3 Economie en toerisme			
Subsidie WTC/stadion gebied	4.500	4.500	
Bestuur en middelen			
15 Algemene baten en lasten			
Stelpost Corona	7.743	7.743	
DU dec.18 Verschuiving schulden		76	
Totaal reserve voorwaardelijke budgetoverheveling	**12.243**	**12.319**	**0**
Totaal	**17.213**	**24.483**	**1.238**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Toelichting reserve budgetoverheveling

Domein Sociaal

- **Programma Werk en inkomen**

Perspectief op Werk (voorgenomen storting € 1.000.000; in 2021 is € 1.178.000 beschikbaar)
Via de budgetoverheveling bij de jaarstukken 2019 is in 2020 € 920.000 beschikbaar gekomen. In 2020 is hiervan € 742.000 besteed. In 2020 is opnieuw een tranche van € 1.000.000 ontvangen van het Rijk, waarvan nog niets is uitgegeven. Voor de verdere uitvoering in de Arbeidsmarktregio Fryslân blijft in 2021 derhalve € 1.178.000 beschikbaar.

Baankansen VSO/Pro (voorgenomen storting € 229.000; in 2021 is € 587.000 beschikbaar)
In 2018 is via de decembercirculaire een bedrag ontvangen voor baankansen VSO waarvan ultimo 2019 nog € 358.000 over was en via budgetoverheveling in de voorwaardelijke reserve beschikbaar gekomen voor 2020. In 2020 zijn deze middelen niet gebruikt. Via de meicirculaire 2020 is een additioneel bedrag van € 445.000 beschikbaar gekomen, waarvan ultimo 2020 € 229.000 resteert. Wegens COVID-19 hebben minder activiteiten plaatsgevonden. Het programma “creëren van baankansen voor VSO-leerlingen” loopt over meerdere jaren en kent incidentele financiering van het Rijk. De totale middelen zijn inmiddels samengevoegd in de reserve budgetoverheveling en blijven op deze manier beschikbaar voor de uitvoering van de plannen in de Arbeidsmarktregio Fryslân.

- **Programma Sociale Basis**

Statushouders (voorgenomen storting € 296.000; in 2021 is € 613.000 beschikbaar)
In de raadsvergadering van 13 november 2019 is de motie: ‘Inzet ervaringsdeskundigen’ aangenomen. Van de in 2019 overgehevelde € 317.000 is als gevolg van de COVID-19 niets uitgegeven, waardoor dit bedrag nog in de reserve aanwezig is. Via de meicirculaire is € 142.000 ontvangen, welke op een stelpost in programma 15 Algemene baten en lasten is gezet. Ten derde is € 154.000 van het invoeringsbudget 2020 niet aangewend als gevolg van Covid-19 en het opnieuw opschuiven van de ingangsdatum van de nieuwe wet. Deze middelen zijn noodzakelijk om ons in 2021 verder voor te bereiden op de nieuwe inburgeringswet die per 1-1-2022 ingaat. Via deze voorgenomen storting worden de incidentele middelen van de stelpost ad € 142.000 beschikbaar gesteld en tezamen met de overblijvende € 154.000 aan deze reserve toegevoegd, zodat er in 2021 in totaal € 613.000 beschikbaar is.

Toekomstperspectief Caribische Nederlanders (voorgenomen storting € 97.000)
Via een door de gemeenteraad aangenomen motie is € 120.000 beschikbaar gesteld voor het toekomstperspectief van Caribische Nederlanders. Van dat geld moet een aanpak worden ontwikkeld. De ontwikkeling van het plan is in gang gezet maar de uitvoering loopt door in 2021. In 2020 is dan ook niet het volledige budget besteed. De voorgenomen storting komt daarmee uit op een bedrag van € 97.000.

Laaggeletterdheid voorgenomen storting € 96.000)
Leeuwarden heeft namens de regiogemeenten € 142.000 aanvullende Rijksmiddelen voor laaggeletterdheid ontvangen. Deze hebben betrekking op de projectperiode 2020-2024. In 2020 is € 50.000 uitgegeven en er blijft € 96.000 beschikbaar in de reserve voor de jaren 2021-2024.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

- **Programma Jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning**

Fries actieplan Zorg voor Jeugd: 'Foar Fryske Bern' (voorgenomen storting € 23.000; in 2021 is € 2.221.000 beschikbaar)
Leeuwarden ontvangt als penvoerder voor de Friese gemeenten voor de jaren 2018 t/m 2020 een Rijksbijdrage van € 1.374.000 per jaar. Op 9 oktober 2018 is het uitvoeringsplan vastgesteld door B&W. De daadwerkelijke uitvoering is gestart in de tweede helft van 2019 en loopt door tot en met 2021. Van de voor 2018 en 2019 beschikbare middelen is tot eind 2020 € 1.901.000 uitgegeven. Het voor de jaarschijf 2020 resterende bedrag van € 23.000 wordt overgeheveld naar de reserve budgetoverheveling, zodat voor 2021 nog € 2.221.200 beschikbaar is. Voor het verloop van dit budget zie onderstaande tabel.

Tabel 78 **Bedragen x € 1.000**

Fries actieplan Zorg voor Jeugd: 'Foar Fryske Bern'		Budget	Overheveling voorgaand jaar	Besteed	Vrijval	Saldo
	2018	1.374				1.374
	2019	1.374	1.374	550		2.198
	2020	1.374	2.198	1.351		2.221
	2021		2.221			
Totaal		**4.122**		**1.901**		**2.221**

Domein Fysiek

- **Programma Economie en toerisme**

Collegeprogramma "de kracht van samen"

Watertechnologie en innovatie (voorgenomen storting € 750.000; in 2021 is € 770.000 beschikbaar)
In 2019 is € 510.000 budget overgeheveld naar 2020. Verder is via het Collegeprogramma voor 2020 incidenteel € 500.000 beschikbaar gesteld en op 14 mei 2019 heeft het College middels de Voorjaarsbrief-plus aanvullend een incidenteel bedrag van € 250.000 beschikbaar gesteld. Deze middelen zijn bedoeld voor het versterken van de economische structuur en het middels cofinanciering ondersteunen van kennisinstellingen en bedrijven met innovatieve projecten. Van de overgehevelde bedragen uit 2019 is € 20.000 nog niet besteed; van de voor 2020 beschikbare middelen is nog niets uitgegeven. De voorgenomen overheveling van € 770.000 bestaat uit:

- Op basis van het collegebesluit d.d. 25 augustus 2020 inzake subsidieverlening aan Wetsus en WaterCampus, wordt € 600.000 gebruikt voor ondersteuning voor de jaren 2021 t/m 2023.
- Op basis van het collegebesluit d.d. 12 januari 2021 inzake uitvoeringsagenda circulaire economie 2021-2022 wordt € 125.000 gebruikt ter dekking van deze uitvoeringsagenda.
- Voor de afhandeling van de lopende aanvragen 2020 Innovatiefonds wordt een bedrag van € 45.000 doorgeschoven naar 2021.

Marketing en toerisme (voorgenomen storting € 286.000)
In 2019 is € 260.000 budget overgeheveld naar 2020. Verder is via het Collegeprogramma voor 2020 incidenteel € 300.000 beschikbaar gesteld en op 14 mei 2019 heeft het College middels de Voorjaarsbrief-plus aanvullend een incidenteel bedrag van € 1.031.000 beschikbaar gesteld. De middelen zijn bedoeld om de aantrekkingskracht van de culturele hoofdstad vast te houden (*legacy*). Door het blijven garanderen van een goed en professioneel aanbod van cultuur en evenementen kan dit gerealiseerd worden. Daar hoort ook een vitale binnenstad bij (motie raad

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

d.d. 11 november 2020). Een deel van de uitvoering hiervan vindt in 2021 en verder plaats waaronder:
- € 100.000 Agenda 2028 en binnenstad;
- € 100.000 WK frisbee (doorgeschoven evenement);
- € 86.000 Gemaakte afspraken in regionale samenwerkingen (Interreg ECOC-SME) samen met de F4.

Stimulering en acquisitie (voorgenomen storting € 128.000)
In 2019 is € 360.000 budget overgeheveld naar 2020. Daarnaast is op 14 mei 2019 door het College middels de Voorjaarsbrief-plus voor de 2020 incidenteel € 500.000 beschikbaar gesteld. Eind 2020 is nog een bedrag van € 128.000 nog niet besteed. Voorgesteld wordt dit bedrag toe te voegen aan de reserve budgetoverheveling omdat de besteding plaats zal vinden in 2021. Deze bestedingen zullen naar verwachting bestaan uit:
- In het kader van het stimuleringsfonds werkgelegenheid zijn diverse aanvragen ingediend op het gebied van kenniseconomie en duurzaamheid. Deze aanvragen worden voor een bedrag van € 76.000 verder afgehandeld in 2021;
- Voor acquisitie in bovenregionale samenwerking (EU-projectverwerver) met de F4 is de toezegging gedaan om hierin bij te dragen voor een bedrag van € 52.000. De uitvoering hiervan wordt in 2021 verder opgepakt.

Schematisch kan het verloop van de hierboven genoemde posten als volgt worden weergegeven:

Tabel 79 **Bedragen x € 1.000**

Collegeprogramma 'de kracht van samen'	Budget	Overheveling voorgaand jaar	Besteed	Vrijval	Saldo
Watertechnologie en innovatie	750	510	490		770
Marketing en toerisme	1.331	260	1.305		286
Stimulering en acquisitie	500	360	732		128
Totaal	**2.581**	**1.130**	**2.527**	**0**	**1.184**

Stichting LF2028 Legacy (voorgenomen storting € 285.000; in 2021 € 435.000 beschikbaar)
Het succes van LF2018 wordt gecontinueerd in de omgevormde stichting LF2028 (*Legacy* 2028). Op 30 juni 2020 heeft het College besloten de resterende middelen uit de stichting € 285.000 beschikbaar te stellen aan de stichting LF2028 voor de voorbereiding van de triënnale, op basis van het uitgewerkte werkplan van de stichting. Tevens heeft het College op 18 september 2018 besloten om de gemeentelijke bijdrage ad € 150.000 te blijven inzetten voor de garantieregeling voor producties met een hoog ticketrisico welke door de gemeente samen met de provincie en het Fonds Podiumkunsten voor 2018 is ingericht. Dit laatste bedrag was reeds beschikbaar in de reserve voorwaardelijke budgetoverheveling. Via dit voorstel vindt overheveling naar de reserve budgetoverheveling plaats.

- **Programma Wonen en Milieu**

Regionale energiestrategie (RES) (geen voorgenomen storting; in 2021 € 945.000 beschikbaar)
Op 19 november 2019 heeft het College het startdocument Regionale energie strategie vastgesteld. Middels een Friese samenwerking wordt gewerkt aan de voorbereiding van deze RES als onderdeel van het nationale Klimaatakkoord. Het Rijk heeft voor een periode van 3 jaar middelen beschikbaar gesteld voor de ondersteuning van dit traject waarbij Leeuwarden optreedt als penvoerder, en heeft in die hoedanigheid de middelen ontvangen. In 2019 is het ontvangen bedrag ad € 1.514.000 overgeheveld naar 2020. Gezien het feit dat het middelen zijn voor de regio voor meerdere jaren

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

zullen worden ingezet, wordt voorgesteld om de resterende middelen ad € 945.000 in de reserve budgetoverheveling te laten.

Energie agenda Volhoudbaar (voorgenomen storting € 353.000, in 2021 € 653.000 beschikbaar)
Op 18 december 2018 heeft het College het programma Volhoudbaar vastgesteld. De opgave van dit programma is ambitieus. We willen klimaatverandering tegengaan en ons aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering. We willen bijdragen aan CO2-reductie en onze gemeente klimaatbestendig en waterrobuust inrichten. Voor het gewenste resultaat is een integrale benadering nodig. Klimaatmitigatie en klimaatadaptatie zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Op 5 januari 2021 is de Leeuwarder energie agenda 2021-2024 door het College vastgesteld. Met deze agenda stelt de gemeente Leeuwarder haar nieuwe aanpak vast. Leeuwarden wil dat in 2024 38% van haar energie duurzaam wordt opgewekt. De nieuwe doelstellingen vormen ook de basis voor de Leeuwarder bijdrage aan de Regionale Energiestrategie Fryslân (RES). Met de nieuwe agenda geeft de gemeente aan hoe ze haar rol gaat invullen en met welke activiteiten. De focus gaat uit naar de warmtetransitie en energiebesparing in de gebouwde omgeving en de opwek van duurzame energie. Vanuit het jaar 2018 is € 300.000 aan budget overgeheveld voor programma Volhoudbaar. In 2020 zijn hier aanvullende middelen vanuit de innovatieve aanpak energiebesparing en decembercirculaire aan toegevoegd. Deze middelen vormen de dekking voor het programma in de komende jaren. Dit programma bestaat onder andere uit:

- Zorgen voor betaalbare en groene energie voor iedereen
- Versneld verduurzamen bebouwde omgeving
- Leefomgeving klimaatbestendig inrichten
- Duurzaam landbouw bevorderen
- Betere voeding bevorderen

Bodemprogramma inzet DUB 2016-2020 (geen voorgenomen storting; in 2021 € 450.000 beschikbaar)
Om invulling te geven aan het convenant ‘Bodem en Ondergrond’ heeft Leeuwarden het uitvoeringsprogramma ‘Bodemprogramma inzet DUB 2016-2020’ opgesteld. De funding van de benodigde middelen is niet gelijkmatig over de jaren verdeeld. De uitgaven vinden eveneens schoksgewijs plaats. De uitvoering heeft in 2020 enige vertraging opgelopen. De gerealiseerde kosten tot en met eind 2020 bedragen ruim € 1 mln. Het resterende budget ad € 450.000 zal worden ingezet in 2021 om de werkzaamheden en afspraken uit het bodemconvenant verder uit te voeren.

Transitievisie warmte (geen voorgenomen storting; in 2021 € 286.000 beschikbaar)
Via de decembercirculaire 2019 zijn deze middelen door het Rijk beschikbaar gesteld voor de transitievisie onderdeel warmte en via programma 15 Algemene baten en lasten overgeheveld naar 2020. In 2020 zijn de middelen overgegaan naar programma 6 Wonen en Milieu. Via wijkgerichte aanpak en energieloketten wordt gewerkt aan de realisatie van de klimaatdoelstellingen, welke het Rijk bij de gemeenten heeft belegd. De uitvoering van de transitie vindt plaats binnen de uitvoeringsagenda van de Leeuwarder energie agenda (Collegebesluit 5 januari 2021).

Gemeentelijke monumentenlijst (geen voorgenomen storting; in 2021 € 140.000 beschikbaar)
Op 12 november 2018 hebben B&W ingestemd met een Plan van Aanpak voor het maken van een gemeentelijke monumentenlijst voor grondgebied dat sinds 2014 door gemeentelijke herindelingen bij Leeuwarden is gevoegd: Boarnsterhim-Noord, Littenseradiel en Leeuwarderadeel. De projectplanning loopt van 2018/2019 tot 2024. In 2019 zijn de voorbereidingen gestart en is onder meer een eerste onderzoekslijst gemaakt. Het projectbudget dat de raad beschikbaar heeft gesteld ad € 150.000 is in 2019 gestort in de reserve budgetoverheveling. Het resterende budget ad € 140.000 is In hoofdzaak bestemd voor de inhuur van onderzoekscapaciteit. De daadwerkelijke bestedingen lopen door tot in 2023.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Kerkenvisie (voorgenomen storting € 75.000)
Via de meicirculaire 2020 is eenmalig een bedrag van € 75.000 ontvangen voor de ontwikkeling van een integrale kerkenvisie op gemeentelijk niveau. De voorbereidingen zijn gestart maar de uitvoering vindt in 2021 plaats.

- **Programma Ruimtelijke ordening**

Invoering van de Omgevingswet (voorgenomen storting € 650.000)
Op 14 mei 2019 heeft het College middels de Voorjaarsbrief-plus € 940.000 voor de invoering van de Omgevingswet beschikbaar gesteld. De implementatie is complex en is al diverse keren uitgesteld door het Rijk. Van de € 940.000 wordt voorgesteld om de resterende middelen ad € 650.000 in te zetten voor de verdere implementatie van deze wet.

- **Programma Beheer leefomgeving**

Vervanging (slechte) bomen (voorgenomen storting € 237.000)
Via de begroting 2020 zijn er incidentele middelen ad € 370.000 beschikbaar gesteld voor de aanpak van slechte bomen, alsmede voor de essentaksterfte en de bestrijding van de eikenprocessierups. Een deel hiervan is al uitgevoerd, maar vanwege een beperkte aanplanttijd en de droge zomer (seizoensgebonden), loopt de vervanging door in 2021.

Deltaplan ruimtelijke adaptatie (voorgenomen storting € 13.000; in 2021 is € 25.000 beschikbaar)
Een klimaat-robuuste inrichting van de openbare ruimte is een grote opgave de komende decennia. De ambitie is om in 2035 klimaat-adaptief te zijn. Om hier invulling aan te geven is een Uitvoeringsagenda klimaatadaptatie opgesteld welke op 12 januari 2021 door het college is vastgesteld. Via de decembercirculaire 2019 is hiervoor € 12.000 beschikbaar gesteld en via programma 15 Algemene baten en lasten overgeheveld naar 2020. In 2020 zijn de middelen overgegaan naar programma 14 Beheer leefomgeving. De middelen maken onderdeel uit van de dekking van deze uitvoeringsagenda.

Domein Veiligheid

- **Programma veiligheid**

Lokale weerbaarheid cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit (voorgenomen storting: € 20.000)
In 2020 heeft de gemeente Leeuwarden van het CCV in het kader van Bijdrage projecten “lokale weerbaarheid cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit” € 50.000 ontvangen voor het project ‘Friese agrarische sector *cyberproof*’. Dit in het kader van de projecten gericht op “weerbaarheid cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit”. Besteding vindt plaats in 2021.

Domein Bestuur en middelen

- **Programma Algemene baten en lasten**

Herijking Koersdocument (geen voorgenomen storting; in 2021 is € 274.000 beschikbaar)
Via het Koersdocument Sociaal Domein is voor het oplossen van frictie voor de periode 2018 tot en met 2020 in totaal € 3.799.000 beschikbaar gesteld. Besteding van deze middelen loopt niet parallel met de prognose. Besluitvorming en ontwikkelingen rond de uitwerking van het Koersdocument hebben gezorgd voor vertraging in de uitvoering ervan. Voor 2021 is de verwachting dat nog € 274.000 nodig is om de laatste frictie op te vangen. Een bedrag van € 817.000 is in 2020

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

vrijgevallen doordat zorgpersoneel in dienst kon blijven bij bestaande zorgaanbieders. Het verloop van dit budget is weergegeven in onderstaande tabel:

Tabel 80 **Bedragen x € 1.000**

Herijking Koersdocument		Budget	Overheveling voorgaand jaar	Besteed	Vrijval	Saldo
	2018	720		262		458
	2019	1.093	458	806		745
	2020	1.986	745	1.640	817	274
	2021		274			
Totaal		**3.799**		**2.708**		**1.091**

Decentralisatie-uitkeringen decembercirculaire 2020 Vrouwenopvang (voorgenomen storting € 193.000)
Via de decembercirculaire 2020 ontvangen we € 193.000, welk bedrag in 2021 wordt toegevoegd aan het reeds beschikbare budget.

ISI – Impuls Sociale Investeringen (geen voorgenomen storting; in 2021 is € 72.000 beschikbaar)
In 2019 is het resterende budget ad € 129.000 overgeheveld naar 2020. In 2020 is € 57.000 besteed, zodat € 72.000 resteert. Conform de financiële verordening blijft dit bedrag in de reserve budgetoverheveling beschikbaar.

- **Programma: overhead**

O&I prioritering (voorgenomen storting: geen; beschikbaar in 2021 € 802.000)
Voor O&I-projecten is in de financiële verordening vastgelegd dat onder- en overuitputting worden geëgaliseerd met een reserve. Voor 2020 was aanvankelijk een inzet uit de reserve voorzien van € 946.000. In 2020 is per saldo een bedrag van € 207.000 euro onttrokken. Eind 2020 bedraagt de eindstand van de reserve € 802.000. Deze middelen worden in 2021 en verder ingezet voor de realisatie van verschillende projecten.

Leeuwarder digitale agenda (voorgenomen storting € 64.000; beschikbaar in 2021 € 448.000)
De uitvoering van het Programma LDA startte begin 2020 voortvarend, maar ondanks veel inzet en creativiteit is als gevolg van de Covid-19-crisis toch forse vertraging opgelopen en is de eerste ronde experimenten niet conform de planning halverwege het jaar afgerond, maar pas tegen het eind van het jaar. Het uit 2019 overgehevelde budget is nog niet aangesproken en dient samen met de over 2020 resterende middelen ad € 64.000 beschikbaar te blijven voor 2021 voor de tweede ronde experimenten. Verder heeft de succesvolle ontwikkeling van RPA (robotisering) geleid tot de wens om deze techniek versneld te implementeren binnen de organisatie en de kosten hiervan mede te dekken door een (extra) bijdrage van € 150.000 in 2021 aan de Leeuwarder Digitale Agenda. Daarvoor is het noodzakelijk de resterende middelen over te hevelen naar 2021.

Vereisten Algemene Verordening Gegevensbescherming (voorgenomen storting: geen, beschikbaar in 2021 € 206.000)
Door COVID19 en daarmee ontstane nieuwe prioriteiten zijn de voorgenomen maatregelen om te voldoen aan de AVG die gepland stonden in 2020 uitgesteld naar 2021. Daarom wordt voorgesteld het overgehevelde bedrag van € 56.000 euro uit 2019 dat bedoeld was om deze kosten te dekken opnieuw over te hevelen naar 2021. In 2020 was van uit deze reserve ook € 150.000 beschikbaar om, voortkomend uit de AVG, de gestructureerde en ongestructureerde data op orde te krijgen. COVID19 zorgde voor andere prioriteiten en gaf bovendien het inzicht dat toegenomen thuiswerken vraagt om een andere oplossing. Die oplossing wordt in 2021 gerealiseerd. Dit is dan ook de reden om het bedrag van € 150.000 over te hevelen naar 2021.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Preventieve maatregelen informatiebeveiliging (voorgenomen storting € 175.000)
Bij de mee- en tegenvallers 2020 is incidenteel budget beschikbaar gesteld voor het sneller realiseren van preventieve maatregelen voor informatiebeveiliging. Overleg met de regionale partners hierover heeft pas in het najaar van 2020 plaatsgevonden, zodat tot een optimale invulling kan worden gekomen. De kosten worden in 2021 gemaakt.

Afwikkeling herindelingstraject (voorgenomen storting: geen, beschikbaar in 2021 € 90.000)
De personele lasten van medewerkers die bij de herindeling uit Leeuwarderadeel en Littenseradiel zijn overgekomen zijn in 2018 voor twee jaar incidenteel gedekt. In één geval is op dit moment nog geen structurele invulling gerealiseerd. Net als in 2019 hoefden in 2020 de incidentele dekkingsmiddelen niet volledig te worden aangesproken. We stellen voor om net als verleden jaar deze niet bestede middelen ad € 90.000 over te hevelen naar 2021, ter dekking van personele lasten in die situatie waarin nog geen structurele invulling is gerealiseerd.

Invoering WNRA (personele middelen en digitale toegankelijkheid van personeelsgegevens) (voorgenomen storting: geen, beschikbaar in 2021 € 12.000)
In 2019 is € 56.000 overgeheveld naar 2020. Van dit bedrag is inmiddels € 44.000 besteed. Omdat het verbeteren van de functionaliteit van JOEP/PIMS nog doorloopt in 2021 is het noodzakelijk het restantbudget ad € 12.000 over te hevelen naar 2021.

Toelichting reserve voorwaardelijke budgetoverheveling

Domein Bestuur en middelen

- **Programma economie en toerisme**

Subsidie WTC/Cambuurstadion (voorgenomen storting € 4.500.000)
De gemeente heeft op basis van de Exploitatie en Koop Overeenkomst (EKO) een subsidie toegekend van € 9,5 mln. Middels collegebesluit d.d. 30 juni 2020 is dit ook onder voorwaarden beschikt, waarvan niets is uitbetaald. De dekking van deze subsidie is als volgt:

Exploitatie 2020	€ 4,5 mln
Grondopbrengst supermarkten/Algemene reserve 2021	€ 5,0 mln
Totaal	€ 9,5 mln

Omdat niet aan de voorwaarden van de EKO en van de beschikking is voldaan wordt de subsidie op nihil vastgesteld (collegebesluit van 19 jan 2021). Er is geen verplichting meer onder de begrote last in de exploitatie van 2020. Dit heeft tot gevolg dat de begrote subsidiebijdrage ad € 4,5 mln in 2020 niet gerealiseerd wordt. Momenteel wordt door een projectontwikkelaar onderzocht of het project alsnog doorgang kan vinden. Derhalve wordt voorgesteld dit bedrag beschikbaar te houden als bijdrage aan deze ontwikkeling en toe te voegen aan de reserve voorwaardelijke budgetoverheveling.

- **Programma: Algemene baten en lasten**

Stelposten Covid-19 (voorgenomen storting € 7.743.000)
- ***septembercirculaire € 5.964.000***

Via de septembercirculaire is door het Rijk een aanzienlijk bedrag beschikbaar gesteld om als gevolg van de Covid-19crisis optredende extra lasten en gederfde inkomsten op te vangen. Via het 4e verzamelvoorstel wijziging begroting 2020 is besloten deze bijdrage deels in te zetten voor nadelen 2020 en een bedrag ad € 5.964.000 te plaatsen op een stelpost. Voorgesteld wordt deze stelpost over te hevelen naar 2021 om de middelen zodoende in 2021 beschikbaar te houden ter dekking van verdere schade als gevolg van deze crisis.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

- ***decembercirculaire 2020 € 1.779.000***

Via de decembercirculaire is van het Rijk een aanvullende bijdrage van € 1.779.000 ontvangen. Om de hierboven genoemde reden wordt voorgesteld ook dit bedrag beschikbaar te houden voor 2021 en dus over te hevelen naar 2021.

- ***Schulden en armoede (geen voorgenomen storting; in 2021 is € 76.000 beschikbaar)***

Ter versterking van het gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid heeft het kabinet met ingang van december 2018 voor drie jaar middelen ter beschikking gesteld voor het voorkomen van schulden en bestrijden van armoede, in het bijzonder onder kinderen. Hiervoor is nog € 76.000 aanwezig in de reserve voorwaardelijke budgetoverheveling.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

3. FINANCIËLE REKENING EN BALANS

3.0 Samenvatting

In de financiële rekening en balans (het jaarrekeningdeel van de jaarstukken) is een aantal onderdelen opgenomen, zoals de financiële overzichten van de exploitatie met bijbehorende toelichtingen, balans en toelichting, de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling, begrotingsrechtmatigheid, informatie in het kader van de WNT, incidentele baten en lasten en het EMU-saldo.

Hieronder zijn een verkorte balans opgenomen inclusief een toelichting op de mutaties ten opzichte van vorig jaar en een verkort overzicht van de exploitatie. Voor een toelichting op dit laatste overzicht wordt verwezen naar de betreffende overzichten in dit hoofdstuk en naar de toelichtingen bij de programma's.

Tabel 81 Verkort overzicht balans

	31-12-2019	31-12-2020		31-12-2019	31-12-2020
Activa			Passiva		
Immateriële vaste activa	13.083	12.447	Reserves	55.192	66.975
Materiële vaste activa	421.615	426.926	Resultaat dit boekjaar	8.370	15.492
Financiële vaste activa	33.571	40.716	*Eigen vermogen*	63.563	82.467
			Voorzieningen	48.337	53.932
			Vaste schulden	471.180	459.080
Totaal vaste activa	*468.268*	*480.090*	*Totaal vaste passiva*	*583.081*	*595.479*
Voorraden	145.191	143.471			
Uitzettingen looptijd < 1 jaar	44.537	56.064	Kasgeldleningen en banksaldi	29.720	0
Liquide middelen	37	4.135	Overige schulden	13.501	19.117
Overlopende activa	18.073	19.255	Overlopende passiva	49.805	88.419
Totaal vlottende activa	*207.838*	*222.926*	*Totaal vlottende passiva*	*93.025*	*107.536*
Totaal activa	**676.106**	**703.015**	**Totaal passiva**	**676.106**	**703.015**

De uitzettingen met een looptijd kleiner dan één jaar zijn met name gestegen door hogere vorderingen op openbare lichamen en een in 's-Rijksschatkist aangehouden bedrag van € 3 mln. Het eigen vermogen stijgt met name door het resultaat over 2020. De overlopende passiva zijn met name gestegen door een overschot op de voorfinanciering door het Rijk van de Tozo van € 35 mln. Gevolg van een en ander is dat er eind 2020 minder financiering nodig was. Er is weliswaar voor € 40 mln aan nieuwe leningen aangetrokken voor de aflossing van de kasgeldleningen van eind 2019 en

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

voor herfinanciering van aflossingen op lopende leningen, maar per saldo daalden de vaste schulden per eind 2020 met € 12 mln.

Tabel 82 Verkort verloopoverzicht vaste activa

	Immaterieel	Materieel	Financieel	Totaal
Boekwaarde 1-1 dit boekjaar	13.082	421.613	33.571	468.266
Investeringen	121	31.930	16.063	48.114
Desinvesteringen	487	3.851	8.867	13.205
Afschrijvingen/aflossingen FVA	268	18.721	50	19.039
Bijdragen van derden	0	4.047		4.047
Afwaarderingen	0	0	0	0
Boekwaarde 31-12 dit boekjaar	**12.448**	**426.924**	**40.717**	**480.089**

Tabel 82 Verkort overzicht exploitatie

	Begroting 2020 na wijziging			Rekening 2020		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Baten en lasten						
Totaal van de programma's	575.955	220.308	-355.648	549.438	225.172	-324.266
Algemene dekkingsmiddelen	1.403	383.455	382.052	2.182	388.532	386.350
Overhead	45.798	439	-45.359	43.627	722	-42.905
Onvoorziene uitgaven	136	0	-136	9	0	-9
Vennootschapsbelasting	50	0	-50	266	0	-266
Totaal baten en lasten	**623.342**	**604.202**	**-19.141**	**595.522**	**614.426**	**18.904**
Mutatie reserves						
Totaal van de programma's	9.914	19.957	10.043	25.663	24.587	-1.076
Algemene dekkingsmiddelen	180	505	325	2.036	505	-1.531
Overhead	908	1.836	928	1.147	342	-805
Onvoorziene uitgaven	0	0	0	0	0	0
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat	0	7.845	7.845	0	0	0
Totaal mutatie reserves	**11.002**	**30.143**	**19.141**	**28.846**	**25.434**	**-3.412**
Totaal	**634.344**	**634.345**	**0**	**624.368**	**639.860**	**15.492**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

3.1 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Deze uiteenzetting van de grondslagen van waardering en resultaatbepaling is bedoeld als leidraad voor een juiste interpretatie van de in de jaarrekening gepresenteerde financiële gegevens.

Algemene grondslagen voor waardering en resultaatbepaling
De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet, waarin door de gemeenteraad de uitgangspunten voor het financiële beleid en de regels voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Waardering van passiva en activa en de bepaling van het resultaat vinden in principe plaats op basis van historische kosten. Activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde. Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben, onverschillig of zij tot inkomsten of uitgaven in dat jaar hebben geleid. Baten en lasten, waaronder ook begrepen de heffing van de vennootschapsbelasting, worden daarbij verantwoord tot hun brutobedrag. De waarderingsgrondslagen per balansonderdeel worden hieronder verder toegelicht.

De in de jaarrekening genoemde bedragen zijn opgenomen in euro's, tenzij anders is vermeld.

Balans

Vaste activa

Immateriële vaste activa
Het BBV kent de volgende drie soorten immateriële vaste activa:
- kosten die zijn verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio (op dit moment niet van toepassing voor onze gemeente);
- kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief;
- bijdragen aan activa in eigendom van derden.

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. De kosten van het sluiten van geldleningen (inclusief de betaalde boeterente) en het saldo van agio en disagio worden geactiveerd en over maximaal de looptijd van de lening volledig afgeschreven, te starten vanaf het moment van het in gebruik nemen van het gerelateerde materieel of financieel vast actief. Als geen nieuwe lening wordt aangetrokken zijn de kosten van vervroegde aflossing (boeterente) niet geactiveerd, maar als last verantwoord.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief zijn onder de volgende voorwaarden geactiveerd:
- het voornemen bestaat het actief te gebruiken of te verkopen;
- de technische uitvoerbaarheid om het actief te voltooien staat vast;
- het actief in de toekomst economisch of maatschappelijk nut genereert;
- de uitgaven die aan het actief toe te rekenen zijn, zijn betrouwbaar vast te stellen.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden volledig afgeschreven in maximaal vijf jaar.
De onder de kosten van onderzoek en ontwikkeling geactiveerde voorbereidingskosten voor grondexploitaties voldoen aan de volgende voorwaarden:
- de kosten passen binnen de kostensoortenlijst van het Besluit Ruimtelijke Ordening (artikel 6.2.4);

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

- de kosten blijven maximaal vijf jaar geactiveerd staan onder de immateriële vaste activa. Na maximaal vijf jaar hebben de kosten geleid tot een actieve grondexploitatie, of worden deze afgeboekt ten laste van het jaarresultaat;
- plannen tot ontwikkeling van de grond waarvoor de voorbereidingskosten worden gemaakt, hebben bestuurlijke instemming, blijkend uit een raads- of -indien gedelegeerd- collegebesluit.

Bijdragen aan activa in eigendom van derden worden geactiveerd op het moment dat aan de volgende vereisten is voldaan:
- er is sprake van een investering door een derde;
- de investering draagt bij aan de publieke taak;
- de derde heeft zich verplicht tot het daadwerkelijk investeren op een wijze zoals is overeengekomen;
- de bijdrage kan door de gemeente worden teruggevorderd, als de derde in gebreke blijft of de gemeente anders recht kan doen gelden op de activa die samenhangen met de investering.

Op de geactiveerde bijdragen aan activa in eigendom van derden wordt afgeschreven, conform hetgeen hieronder wordt genoemd bij 'waardering, activeren en afschrijven'. Hiervan wordt afgeweken als de afschrijvingstermijn die door de derde wordt gehanteerd korter is. In dat geval wordt die kortere termijn gehanteerd.

Materiële vaste activa
De materiële vaste activa worden gewaardeerd op basis van verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

Materiële vaste activa zijn fysiek aanwezige activa. Het BBV kent de volgende soorten materiële vaste activa:
- investeringen met een economisch nut;
- investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven;
- investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

Op grond van de financiële verordening (art. 9) worden investeringen beneden de € 25.000 bij voorkeur niet geactiveerd. Gronden en terreinen worden altijd geactiveerd.

Erfpacht
In erfpacht uitgegeven gronden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, waarbij de uitgifteprijs van eerste uitgifte geldt als verkrijgingsprijs. Ook de in eeuwigdurende erfpacht uitgegeven gronden zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Omdat deze prijzen per m2 erg laag zijn, is er feitelijk sprake van waardering tegen registratiewaarde. Ontvangen afkoopsommen worden verantwoord als vooruit ontvangen bedragen.

Financiële vaste activa
De waardering van de financiële vaste activa is gebaseerd op historische kostprijs c.q. nominale waarde. Leningen u/g zijn gewaardeerd tegen nominale verminderd met de aflossingen op de geldleningen. Deelnemingen worden tegen marktwaarde gewaardeerd indien de marktwaarde lager is dan de verkrijgingsprijs- of vervaardigingsprijs. Bij oninbaarheid van een lening wordt een voorziening gevormd die in mindering wordt gebracht op de boekwaarde van de lening.

Het BBV kent de volgende soorten financiële vaste activa:

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

1. kapitaalverstrekkingen aan:
   1.1. deelnemingen;
   1.2. gemeenschappelijke regelingen;
   1.3. overige verbonden partijen;
2. leningen aan:
   2.1. openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden;
   2.2. woningbouwcorporaties;
   2.3. deelnemingen;
   2.4. overige verbonden partijen;
3. overige langlopende leningen;
4. uitzettingen in ’s Rijksschatkist met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;
5. uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;
6. overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Waardering, activeren en afschrijven
Op grond van artikel 63, lid 1 BBV worden alle activa gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs (de verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten; de vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend; voor in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs). Eventuele van derden verkregen specifieke investeringsbijdragen worden in mindering gebracht op het geactiveerde bedrag (artikel 62, lid 2 BBV).

De afschrijvingen zijn niet afhankelijk van het resultaat van het boekjaar. Er wordt afgeschreven volgens een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur. Er wordt in het algemeen lineair afgeschreven behoudens de woonruimten waarop annuïtair wordt afgeschreven. Op gronden wordt niet afgeschreven, tenzij de grond deel uitmaakt van een investering in de openbare ruimte met maatschappelijk nut. Er wordt gestart met afschrijving vanaf het boekjaar volgend op het jaar waarin het kapitaalgoed gereed komt/verworven wordt.

Naar verwachting duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Een actief dat buiten gebruik is gesteld, wordt afgewaardeerd op het moment van buitengebruikstelling als de restwaarde lager is dan de boekwaarde. Eventuele boekwinsten bij inruil of afstoting van een kapitaalgoed zijn als incidentele bate in de jaarrekening verwerkt.

Als aangekochte stroken grond niet binnen een grondexploitatie worden ontwikkeld, worden deze gronden afgewaardeerd tot cultuurgrond (€ 2,00 /m2). Deze gronden worden geactiveerd onder ‘cultuurgronden’.

De volgende afschrijvingstermijnen gelden (Nota afschrijvingen gemeenten Leeuwarden 2020)

Code	Omschrijving	
10900	Voorbereidingskosten grondexploitaties	geen afschrijving*
11001	Erfpachtgronden (EN)	geen afschrijving
11102	Cultuurgronden (EN)	geen afschrijving
11150	Gronden & terr. waardevermind. (EN)	25 tot 40 jaar
11151	Gronden bestemd voor gemeentelijke gebiedsontwikkeling	geen afschrijving
11199	Overige gronden (EN)	geen afschrijving
11200	Woonruimten (EN)	40 jaar
11210	Woonruimten ontv. huuropbrengsten (EN)	40 jaar annuïtair
11220	Woonruimten strat. verkoop (EN)	geen afschrijving
11300	Bedrijfsgebouwen (EN)	40 jaar

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Code	Omschrijving	
11340	Inrichting gebouwen (EN)	10 jaar
11350	Noodgebouwen (EN)	10 jaar
11360	Verbouw gebouwen (EN)	5 - 20 jaar
11370	Sportvoorzieningen (EN)	40 jaar
11371	Kunstgrasvelden (EN)	10 jaar
11400	Grond-, weg- en waterbouwk. wrk. MN	40 jaar
11430	Aanleg plantsoenen, openb. groen MN	20 jaar
11500	Vervoermiddelen (EN)	5 tot 12 jaar
11601	Computers en software (EN)	5 jaar
11699	Ov. mach., app. en installaties (EN)	5 tot 20 jaar
11700	Grond-, weg- en waterbouwk. wrk. EN	60 jaar
n.v.t.	Rioleringen: vervangingsinvesteringen (EN)	geen afschrijving, maar via voorziening
11720	Voorzieningen parkeerterreinen EN	10 jaar
11800	Overige materiële vaste activa (MN)	5 jaar
11810	Vervanging verkeersborden/speel (MN)	10 jaar
11840	Inrichting schoolgebouwen (MN)	1 jaar
11850	Inventaris gebouwen (MN)	10 jaar
11900	Overige materiële vaste activa (EN)	5 jaar
11950	Inrichting/inventaris gebouwen (EN)	10 jaar
12000	GWW werken EN (heff. bestrijd. kn.)	60 jaar
12020	VRZ parkterr EN (heff. bestrijd. kn.)	10 jaar
12900	Bijdragen aan activa van derden	afschrijven als was het actief waarvoor de bijdrage wordt verstrekt in bezit van de gemeente, met dien verstande dat de afschrijvingstermijn niet langer is dan de termijn die door de derde wordt gehanteerd
13000	Verkeersregelinstallaties (MN)	15-20 jaar
13099	Ov. mach., app. en installaties (MN)	5 tot 10 jaar
13799	Ov. mach.; app.& install.-en heff. bestr.	5 tot 20 jaar
13800	Ov. mat. v.a. heff. bestrijd. kn.	5 jaar
13850	Inricht/inven. gebouw (EN) heff. best.	10 jaar

*De kosten mogen maximaal 5 jaar geactiveerd blijven staan onder de immateriële vaste activa. Na maximaal 5 jaar moeten de kosten hebben geleid tot een actieve grondexploitatie dan wel worden afgeboekt ten laste van het jaarresultaat.

De restwaarde kan alleen worden toegepast bij activa met de balansgroep 011300 en 013400 als aan de volgende criteria is voldaan:

1. wanneer een externe partij huur betaalt aan de gemeente en de externe partij tevens gesubsidieerd wordt door de gemeente;
2. wanneer de gemeente zelf eigenaar en gebruiker van het object is.

Voor de toepassing van de restwaarde gelden de volgende aanvullende eisen:

a. Het maximum te hanteren restwaarde percentage bedraagt 10%.
b. Het percentage wordt bepaald over de aanschafwaarde van het gebouw.
c. De WOZ-waarde mag niet lager zijn dan de restwaarde.
d. Bij aanpassingen en/ of vervangingen aan het object wordt de restwaarde niet aangepast, mits de eis onder c benoemd hieronder van toepassing wordt.
   Indien de huurovereenkomst van de hierboven genoemde partij komt te vervallen dan wel dat de gemeente niet langer de gebruiker is van het object, wordt de restwaarde pas bij opnieuw in gebruik name beoordeeld op eventuele toepassing van restwaarde en zo nodig aangepast.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Vlottende activa

Voorraden
De voorraden hebben betrekking onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie en overige voorraden. In principe is de maximale looptijd voor een grondexploitatie 10 jaren. Voor zover daarvan wordt afgeweken wordt dit nader toegelicht in de paragraaf grondbeleid.

De bouwgronden in exploitatie worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs, vermeerderd of verminderd met de voorraadmutaties.
De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten (limitatief opgesomd in de kostensoortenlijst, zoals opgenomen in artikel 6.2.4 van het Besluit ruimtelijke ordening), die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs worden daarnaast een redelijk deel van de indirecte kosten opgenomen, zoals bijvoorbeeld loonkosten van de ambtelijke organisatie en is de werkelijk over het vreemd vermogen betaalde rente over het boekjaar toegerekend. De rente is toegerekend over de boekwaarde van de grondexploitatie per 1 januari van het betreffende boekjaar.
De voorraadmutaties omvatten de toe te rekenen jaarlijkse baten en lasten (o.a. rente) gecorrigeerd met de gerealiseerde winsten of de op contante waarde berekende voorzienbare verliezen. Voor exploitaties die naar verwachting verlieslatend zijn, worden voorzieningen opgenomen tegen contante waarde. De disconteringsvoet die is gehanteerd in de berekening van de contante waarde voor het treffen van een verliesvoorziening voor negatieve grondexploitaties is gelijkgesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van 2% van de Europese Centrale Bank voor de inflatie binnen de Eurozone.

Winstneming vindt plaats op het moment dat de exploitatie van een complex wordt beëindigd of wanneer tussentijds met redelijke zekerheid vast te stellen is, dat er winst gerealiseerd wordt. Voor het bepalen van de hoogte van tussentijdse winstneming wordt de *Percentage of Completion* (POC) methode gehanteerd. Deze methode wordt voorgeschreven door het BBV. Door gebruik te maken van de POC-methode wordt naar rato van de voortgang van het project tussentijds winst genomen.

Indien de boekwaarde de marktwaarde van de grond overschrijdt, wordt een afwaardering naar de lagere marktwaarde verantwoord/wordt een voorziening voor het verwachte negatieve resultaat getroffen.

De overige voorraden worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs. De overige voorraden worden gewaardeerd tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de verkrijgingsprijs- of vervaardigingsprijs

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
De uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. Deze voorziening wordt statisch bepaald.

Liquide middelen
De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende activa
De waardering van de overlopende activa vindt plaats tegen nominale waarde.

Vaste passiva

Algemeen
De vaste passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij bij het betreffende balanshoofd

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

anders staat vermeld.

Eigen vermogen/reserves

In het BBV worden reserves omschreven als vermogensbestanddelen die als eigen vermogen zijn aan te merken en die vanuit bedrijfseconomisch oogpunt vrij te besteden zijn. De vaststelling van de noodzakelijke omvang van reserves is een bevoegdheid van de gemeenteraad. Reserves worden onderverdeeld in algemene en bestemmingsreserves. Zodra de raad aan een reserve een bepaalde bestemming heeft gegeven, is er sprake van een bestemmingsreserve. Om die reden kunnen bestemmingsreserves naar de situatie per ultimo verslagjaar geen negatieve stand kennen. Heeft een reserve geen bestemming, dan wordt het een algemene reserve genoemd.
In artikel 11 van de financiële verordening gemeente Leeuwarden 2020 is bepaald dat het college van burgemeester en wethouders bevoegd is om voor de volgende reserves in de jaarrekening mutaties op te voeren zonder dat daar door de raad een toereikend bedrag in de begroting voor is goedgekeurd (uitzonderingsmogelijkheid conform het BBV): de reserve parkeren, de reserve grondexploitatie, de reserve sociaal domein, de reserve budgetoverheveling en de reserve vastgoed. Het nog te bestemmen rekeningresultaat maakt ook deel uit van het eigen vermogen.

Voorzieningen

Voorzieningen behoren tot het vreemd vermogen (schulden) van de gemeente. Om die reden kunnen voorzieningen naar de situatie per ultimo verslagjaar geen negatieve stand kennen. Voorzieningen worden gewaardeerd op de contante waarde/het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies.

Voorzieningen worden gevormd als er sprake is van:

- verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, maar wel redelijkerwijs te schatten;
- op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren;
- bijdragen (spaarcomponent) aan toekomstige vervangingsinvesteringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing wordt geheven;
- middelen verkregen van derden, die specifiek besteed moeten worden, met uitzondering van de voorschotbedragen verkregen van Europese en Nederlandse overheidslichamen met een specifiek bestedingsdoel, die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren.

De vorming van een voorziening, of een dotatie aan een bestaande voorziening, is als een last in het betreffende boekjaar verantwoord. Alle aanwendingen aan voorzieningen zijn rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht en in het verslagjaar niet ten laste van de exploitatie verantwoord.

Aan voorzieningen ter egalisatie van (onderhouds-)lasten van kapitaalgoederen over meerdere begrotingsjaren ligt een actueel (beheer)plan ten grondslag. Uitgevoerd achterstallig onderhoud is daarbij ten laste van de exploitatie verantwoord. Deze lasten zijn niet ten laste van de gevormde voorziening gebracht. Voor geconstateerd toekomstig achterstallig onderhoud wordt ten laste van de exploitatie een bedrag in de voorziening gestort.

Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Voor het bepalen van het "jaarlijks vergelijkbaar volume" is een tijdsperiode van vier jaar gehanteerd.
De voorziening voor pensioen van wethouders wordt verantwoord tegen netto contante waarde. Voor de actuariële pensioenberekeningen wethouders gelden de grondslagen zoals gepubliceerd bij circulaire van het ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) op 16 december

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2020. Deze grondslagen zijn: Berekeningsdatum: 31 december 2020; Rekenrente: 0,082% (31 december 2019: 0,290%); Sterftetafel: GBM/GBV 2013/2018 met leeftijdsterugstelling.

Rentetoevoegingen aan voorzieningen zijn niet toegestaan.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer
Voor zover van toepassing worden hieronder afzonderlijk opgenomen de obligatieleningen, onderhandse leningen, door derden belegde gelden en de waarborgsommen.
De vaste schulden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde (hoofdsom) verminderd met het totaal van de gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

Algemeen
De vlottende passiva zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij bij het betreffende balanshoofd anders staat vermeld.

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
De netto-vlottende schulden kunnen bestaan uit kasgeldleningen, banksaldi en overige schulden.

Overlopende passiva
De overlopende passiva zijn tegen nominale waarde opgenomen.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

De bedragen waarvoor borgstelling of garantstellingen zijn verstrekt zijn buiten de balanstelling opgenomen. Het betreft hier waarborgen van geldleningen en leasecontracten.
Op grond van artikel 53 BBV worden de belangrijke niet in de balans opgenomen financiële verplichtingen, waaraan de gemeente voor toekomstige jaren is gebonden, in de toelichting bij de balans beschreven.

Grondslagen ter bepaling van het resultaat

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening bevat:
a. per programma en beleidsproduct de gerealiseerde baten en lasten en het saldo daarvan;
b. het overzicht van de gerealiseerde algemene dekkingsmiddelen, de gerealiseerde kosten van de overhead en het bedrag van de heffing voor de vennootschapsbelasting;
c. het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten, volgend uit de onderdelen a en b;
d. de werkelijke toevoegingen en onttrekkingen aan reserves;
e. het gerealiseerde resultaat, volgend uit de onderdelen c en d.

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening bevat van de onderdelen genoemd in het eerste lid ook de ramingen uit de begroting voor en na wijziging.

Voor bepaling van het resultaat wordt het stelsel van baten en lasten gehanteerd. Verliezen worden verantwoord op het moment dat deze voorzienbaar zijn. Winsten worden pas verantwoord nadat deze daadwerkelijk gerealiseerd zijn. Daarbij worden de baten en lasten opgenomen ongeacht of zij tot inkomsten of uitgaven in het jaar hebben geleid. De baten en lasten worden verantwoord tot hun brutobedrag.

In paragraaf 3.2.7 Overzicht incidentele lasten en baten is inzichtelijk gemaakt welke baten en lasten 'incidenteel' zijn. Daarbij is als uitgangspunt gehanteerd dat structurele lasten de regel en incidentele lasten de uitzondering zijn.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

De aard van de baten en lasten is in eerste instantie bepalend of een post als incidenteel of structureel aangemerkt wordt. Tevens is gekeken naar het aantal jaren dat de baten/lasten zijn begroot. Als dit maximaal drie jaren is, zal in principe sprake zijn van een incidentele post. Voor een nadere uitwerking van de gehanteerde definitie wordt verwezen naar de notitie structurele en incidentele baten en lasten van de commissie BBV.

Overig

Rente en afschrijvingen
De afschrijvingen worden maandelijks conform de afschrijvingsmethodiek berekend. De rentelasten worden op basis van de afgesproken percentages ten laste van de exploitatie gebracht.

Begroting
De begrotingscijfers zijn ontleend aan de door de gemeenteraad op 13 november 2019 vastgestelde primitieve begroting 2020 en aan de in 2020 door de gemeenteraad geautoriseerde begrotingswijzigingen.

Eigen bijdrage op grond van de Wmo
Een aanvrager van een voorziening, hulp in de huishouding, beschermd wonen of een financiële tegemoetkoming (persoonsgebonden budget) is op grond van de Wmo een bijdrage verschuldigd. De wetgever heeft bepaald dat de berekening, oplegging en incasso van deze eigen bijdrage wordt uitgevoerd door het CAK. De informatie van het CAK (om privacy redenen beperkt) is ontoereikend om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen.
Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, bepaalt de wetgever in feite, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen op grond van de Wmo geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dit betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen.
De door de gemeente van het CAK ontvangen eigen bijdrage bedroeg in 2020 € 4.245.000.

Vakantiegeld bijstandsuitkeringen
De kosten van bijstandsuitkeringen worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende verplichtingen van vergelijkbaar volume, wordt het opgebouwde vakantiegeld behorende bij deze uitkeringen toegerekend aan de periode waarin uitbetaling ervan plaatsvindt.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

3.2 Financieel resultaat

3.2.1 Financieel resultaat op hoofdlijnen

De rekening 2020 sluit met een voordelig resultaat van € 15,5 mln. In dit resultaat is verwerkt een storting in de reserve budgetoverheveling van € 5,0 mln en de reserve voorwaardelijke budgetoverheveling van € 12,2 mln.

In de volgende tabel staan de beleidsproducten met een resultaat > € 100.000. In paragraaf 3.2.2 worden resultaten > € 500.000 toegelicht. Voor een gedetailleerde toelichting wordt verwezen naar de toelichtingen die zijn opgenomen bij de betreffende programma's in hoofdstuk 2.1.

Tabel 83 **Bedragen x € 1.000**

RESULTAAT OP HOOFDLIJNEN	Resultaat
Sociaal	
Sociale basis	
BLP001 - Kunst en cultuur	288
BLP014 - Onderwijs	109
BLP115 - Sociale integratie achterstandsgroepen	406
BLP117 - Sport, bewegen en gezondheidsbeleid	191
1. ***Jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning***	
BLP084 - Zorg voor de Jeugd	3.151
BLP118 - Maatschappelijke ondersteuning	2.159
2. ***Werk en inkomen***	
BLP027 - Arbeidsmarkt en sociale integratie	1.592
BLP030 - Inkomensvoorziening	4.265
BLP031 - Armoedebestrijding	715
Fysiek	
3. ***Economie en toerisme***	
BLP005 - Economische beleid	674
BLP061 - Vastgoedbeheer	-511
Wonen en milieu	
BLP029 - Omgevingsvergunning (Wabo)	187
BLP043 - Inzameling afval	-146
4. ***Infrastructuur en mobiliteit***	
BLP019 - Parkeren	-655
5. ***Beheer Leefomgeving***	
BLP015 - Verhardingen	-3.495
BLP054 - Straatverlichting	137

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

RESULTAAT OP HOOFDLIJNEN	Resultaat
BLP055 - Reiniging verhardingen	-237
BLP056 - Openbaar groen	127
BLP064 – Recreatievaart	114
Veiligheid	
Veiligheid	
BLP020 - Integraal veiligheidsbeleid	-144
BLP119 – Stadstoezicht	176
Bestuur en middelen	
Bestuur	
BLP071- Gemeenteraad	127
6. ***Algemene baten en lasten***	
BLP067 – Burgerzaken	-220
BLP079 - Algemene baten en lasten	2.717
7. ***Algemene dekkingsmiddelen***	
BLP086 – Gemeentefonds	3.047
BLP100 - Financiering	-566
8. **Overhead**	
Diverse beleidsproducten	721
Onvoorziene uitgaven	
BLP091 – Onvoorzien	127
Vennootschapsbelasting	
BLP101 – Vennootschapsbelasting	-216
Diverse mee- en tegenvallers programma's	
Overige beleidsproducten	652
Totaal	15.492

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

3.2.2 Toelichting op de voor- en nadelen

In deze paragraaf worden de voor- en nadelen > € 500.000 op de beleidsproducten toegelicht.

Sociaal

1. Jeugdzorg en maatschappelijk ondersteuning

Zorg voor de jeugd (voordeel € 3.151.000)
Dit komt met name door:

- *Ontwikkeling taakstelling (voordeel € 2.900.000)*
  Voor een solide financiële positie in de begroting was rekening gehouden met een autonome volumegroei van € 1,4 mln en met € 1,5 mln om een eventuele vertraging in realisatie van de taakstelling op te vangen. Nu de realisatie van de taakstelling op koers ligt en de autonome groei is uitgebleven vallen beide bedragen vrij. Een voordeel van samen € 2,9 mln.
- *Overige (voordeel € 251.000)*
  Er is een voordeel ontstaan van € 139.000 als afrekening op het accountantsonderzoek naar de conversie dossiers. Een eerder voordeel naar aanleiding van dit onderzoek is reeds ten gunste van 2019 gekomen. Diverse overige afrekeningen uit voorgaande jaren hebben voor een voordeel van € 183.000 gezorgd. De overige kleine mee- en tegenvallers bedragen per saldo € 71.000 nadelig.

Maatschappelijke ondersteuning (voordeel € 2.159.000)
Dit komt met name door:

- *Thuisondersteuning en dagbesteding (voordeel € 979.000)*
  De taakstelling op de Wmo bedroeg t/m 2020 € 2,55 mln waarvan € 1,9 mln is gerealiseerd. Met de nieuwe Wmo aanbieders zijn afspraken gemaakt over het realiseren van het resterende bedrag van € 635.000 en de taakstelling 2021. De herbeoordelingsgesprekken hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan andere vormen van zorg en het beperken van de kosten.
  Door de herbeoordelingsgesprekken en COVID-19 heeft de verwachte volumestijging, waarmee in de begroting rekening mee was gehouden, zich niet voorgedaan. Hierdoor ontstaat een incidenteel voordeel van € 799.000. De tarieven zijn minder gestegen dan was begroot. Dit levert incidenteel een voordeel op van € 180.000.
- *Regionale Wmo: Beschermd Wonen (voordeel € 682.000)*
  De toename van het aantal cliënten van de laatste jaren is tot stilstand gebracht en is omgebogen naar een kleine afname. Daarnaast is ook de Rijksvergoeding Beschermd Wonen voor de volumeontwikkeling met een bedrag van € 1,8 mln toegenomen. Dit maakt dat het tekort Beschermd Wonen van de laatste jaren is omgebogen naar een voordeel van € 940.000.
  Het aandeel van Leeuwarden in dit voordeel is € 182.000. In de begroting was rekening gehouden met een nadeel van € 500.000 (conform 2019). Tezamen resulteert dit in een voordeel van € 682.000.
- *Apparaats- en uitvoeringskosten (voordeel € 300.000)*
  Een voordeel van € 205.000 ontstaat door tijdelijke vacatures die voor een deel niet zijn ingevuld. De overige kleine mee- en tegenvallers bedragen per saldo € 88.000 voordelig.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

2. Werk en inkomen

Arbeidsmarkt en sociale integratie (voordeel € 1.592.000)
Dit komt met name door:

- *Wet Sociale Werkvoorziening (voordeel € 451.000)*
  De werkelijke bezetting bij Caparis was over 2020 lager dan er aan Rijksvergoeding daarvoor in de begroting is opgenomen op basis van standaard eenheden (SE).
- *Vizier op Werk en instrumentenbudget (voordeel € 345.000)*
  Met name door inzet van en bemiddeling door consulenten zijn bijstandsgerechtigden uitgestroomd. Door COVID-19 zijn minder bijstandsgerechtigden in trajecten en trajectbegeleiding bij externe partijen geweest. Er is door werkgevers minder gebruik gemaakt van werkvouchers en premies.
- *Vergoeding ondersteuning Tozo (voordeel € 770.000)*
  Door de acute nood voor de uitvoering van de Tozo-aanvragen die op korte termijn moesten worden verwerkt en de afnemende werkzaamheden als gevolg van COVID-19 is door team werk en het jongerenteam ondersteund bij Tozo-werkzaamheden van BZF. De teams zijn voor deze inzet incidenteel gecompenseerd.

Inkomensvoorziening (voordeel € 4.265.000)
Dit komt met name door:

- *Wet bundeling van uitkeringen inkomensvoorziening aan gemeenten (BUIG) (voordeel € 3.369.000)*
  In 2020 is voor de bijstandsuitkeringen € 82,1 mln ontvangen. De werkelijke uitgaven in 2020 bedroegen € 87,2 mln. De hogere uitgaven ad € 5,2 mln zijn voor € 7,0 mln reeds gedekt in de primitieve begroting. Dit betreft het verwachte eigen risico voor de gemeente. Ten opzichte van deze dekking in de primitieve begroting is dus een voordelig resultaat behaald van € 1.837.000
  Daarnaast is een incidentele (niet voorziene) vrijval ontstaan vanwege gewijzigde Rijksfinanciering in de Bbz. Dit betreft een (incidenteel) voordeel van € 1,2 mln. Ook is er sprake van verhaal en terugvordering te veel verstrekte bijstand in het verleden (€ 0,3 mln).
- *Vergoeding ondersteuning Tozo (voordeel € 829.000)*
  Door de acute nood voor de uitvoering van de Tozo-aanvragen die op korte termijn moesten worden verwerkt en de afnemende werkzaamheden als gevolg van COVID-19 is door team handhaving en team administratie en invordering ondersteund bij Tozo-werkzaamheden van BZF. De teams zijn voor deze inzet incidenteel gecompenseerd.

Armoedebestrijding (voordeel € 715.000)
Dit komt met name door:

- *Minimabeleid (voordeel € 618.000)*
  Op AV Frieso is een voordeel ontstaan van € 501.000. Dit is inclusief de voordelige eindafrekening over 2019 van € 305.000. De onderschrijding op de regeling inkomenstoeslag bedraagt € 117.000 door een te hoge prognose waarbij van andere aantallen en bedragen uitgegaan werd.
- *Armoede en schuldhulpverlening (voordeel € 155.000)*
  Het resultaat komt vooral door een voordelig resultaat op curatieve schuldhulpverlening van € 137.000. Hier is door COVID-19 sprake van een onderbesteding.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Fysiek

3. Economie en toerisme

Economische beleid (voordeel € 674.000)
Het resultaat binnen het product Economisch beleid bestaat volledig uit de verkoop van de glasvezelring. Deze incidentele verkoopopbrengst bedroeg € 675.000. De overige afwijking op de baten en de lasten bestaan uit mutaties in de reserve budgetoverheveling.

Vastgoedbeheer (nadeel € 511.000)
Op basis van een convenant uit 2006 is met een woningbouwvereniging overeengekomen om € 5.700 per huurwoning uit te keren in het kader van herstructurering in de voormalige gemeente Boarnsterhim. Deze was niet meer in de begroting opgenomen. Dit leidt tot een nadeel van € 524.000.

4. Infrastructuur en mobiliteit

Parkeren (nadeel € 655.000)
Het resultaat van het product parkeren bestaat enerzijds uit hogere lasten en anderzijds uit gederfde inkomsten (baten). Over het gehele jaar 2020 zijn de inkomsten uit parkeren ruim € 1 mln lager dan begroot als gevolg van COVID-19. Vanuit het Rijk is uit het eerste steunpakket € 440.000 aan compensatiemiddelen ontvangen en als zodanig in de begroting gewijzigd. Per saldo een nadeel op de parkeeropbrengsten van € 640.000. De taakstelling ad € 200.000 binnen het product parkeren wordt gefaseerd ingevuld, onder andere door de digitalisering van de parkeerketen. Voor het niet gerealiseerde deel is een bijdrage uit de reserve parkeren onttrokken. Het saldo van de reserve bedraagt per 31 december 2020 € 458.277.

5. Beheer leefomgeving

Verhardingen (nadeel € 3.495.000)
Op basis van de externe inspectie wegverhardingen in 2020 is achterstallig onderhoud geconstateerd op asfaltverhardingen. Hierdoor was een incidentele storting van € 3,5 mln benodigd in de voorziening achterstallig onderhoud.

Bestuur en middelen

6. Algemene baten en lasten

Algemene baten en lasten (voordeel € 2.717.000)
Er zijn met name voordelen vanuit het koersdocument Sociaal Domein (€ 1.065.000), mutaties in de voorzieningen (€ 1.256.000) voor de btw-compensatie en mutaties voor loonkosten (€ 553.000) die op andere beleidsproducten tot een nadeel leiden.

7. Algemene dekkingsmiddelen

Gemeentefonds (voordeel € 3.047.000)
In 2020 is sprake van een voordeel van € 3.047.000. Dit komt omdat met name door een positieve bijstelling uit de septembercirculaire 2020 welke niet in de begroting is opgenomen (€ 1.300.000) en door diverse hoeveelheids- en prijsverschillen (€ 1.747.000).

Financiering (nadeel € 566.000)
Als gevolg van de dalende rente op nieuw aan te trekken leningen is € 437.000 minder aan externe rente betaald (voordeel). Daar staat tegenover dat de interne doorbelasting omlaag zijn bijgesteld.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Dit heeft een nadelig effect van € 804.000. Verder zijn er minder rentekosten voor voorgenomen investeringen, doordat investeringen (nog) niet zijn gedaan (nadeel € 199.000).

8. Overhead (voordeel € 721.000)
Op het programma Overhead is sprake van een positief resultaat van € 721.000. Dit komt met name doordat verschillende werkzaamheden zijn vertraagd of minder intensief zijn geweest door COVID-19 (€ 790.000).

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

3.2.3 Toelichting verschillen tussen rekening en Turap

In de Turap 2020 werd uitgegaan van een positief resultaat ten opzichte van de begroting van € 4,6 mln. In werkelijkheid is er een voordelig rekeningresultaat € 15,5 mln.

Tabel 84 **Bedragen x € 1.000**

RESULTAAT OP HOOFDLIJNEN	Resultaat	Turap
Sociaal		
Sociale basis		
BLP001 - Kunst en cultuur	288	
BLP014 - Onderwijs	109	215
BLP115 - Sociale integratie achterstandsgroepen	406	
BLP117 - Sport, bewegen en gezondheidsbeleid	191	
Jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning		
BLP084 - Zorg voor de Jeugd	3.151	2.000
BLP118 - Maatschappelijke ondersteuning	2.159	
Werk en inkomen		
BLP027 - Arbeidsmarkt en sociale integratie	1.592	
BLP030 - Inkomensvoorziening	4.265	1.300
BLP031 - Armoedebestrijding	715	255
Fysiek		
Economie en toerisme		
BLP005 - Economische beleid	674	
BLP061 - Vastgoedbeheer	-511	100
Wonen en milieu		
BLP029 - Omgevingsvergunning (Wabo)	187	200
BLP043 - Inzameling afval	-146	-200
Infrastructuur en mobiliteit		
BLP019 - Parkeren	-655	
Beheer Leefomgeving		
BLP015 - Verhardingen	-3.495	
BLP054 - Straatverlichting	137	
BLP055 - Reiniging verhardingen	-237	
BLP056 - Openbaar groen	127	
BLP064 - Recreatievaart	114	
Veiligheid		
Veiligheid		
BLP020 - Integraal veiligheidsbeleid	-144	
BLP119 - Stadstoezicht	176	250

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

RESULTAAT OP HOOFDLIJNEN	Resultaat	Turap
Bestuur en middelen		
Bestuur		
BLP071- Gemeenteraad	127	
Algemene baten en lasten		
BLP067 – Burgerzaken	-220	
BLP079 - Algemene baten en lasten	2.717	500
Algemene dekkingsmiddelen		
BLP086 – Gemeentefonds	3.047	
BLP100 - Financiering	-566	-700
Overhead		
Diverse beleidsproducten	721	200
Onvoorziene uitgaven		
BLP091 – Onvoorzien	127	
Vennootschapsbelasting		
BLP101 – Vennootschapsbelasting	-216	
Diverse mee- en tegenvallers programma's		
Overige beleidsproducten	652	507
Totaal	15.492	4.627

De grootste verschillen (> € 250.000) ten opzichte van de Turap 2020 (zie overzicht hieronder) zijn grotendeels al kort toegelicht in de vorige paragraaf. Daarom wordt hier alleen nog Kunst en cultuur apart toegelicht. Voor een gedetailleerde toelichting wordt verwezen naar de toelichtingen die zijn opgenomen bij de betreffende programma's in hoofdstuk 2.1.

	Bedragen x € 1.000
Voordeel Kunst en cultuur (*)	288
Voordeel Zorg voor de Jeugd	1.120
Voordeel Maatschappelijke ondersteuning	1.184
Voordeel Arbeidsmarkt en sociale integratie	1.592
Voordeel Inkomensvoorziening	2.965
Voordeel Armoedebestrijding	460
Voordeel Economisch beleid	674
Nadeel Vastgoedbeheer	-611
Nadeel Parkeren	-655
Nadeel Verhardingen	-3.495
Voordeel Algemene baten en lasten	2.217
Voordeel Gemeentefonds	3.047
Voordeel Overhead	521

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Kunst en cultuur
Er werd voor de schade door COVID-19 een extra bijdrage van € 150.000 aan de Harmonie verwacht. Het Rijk heeft daarna maatregelen genomen voor de culturele sector waardoor deze bijdrage niet meer nodig was. Door COVID-19 hebben instellingen en verenigingen minder aanvragen ingediend voor de diverse subsidieregelingen en zijn activiteiten opgeschort omdat de uitvoering van activiteiten in 2020 niet mogelijk was waardoor incidenteel € 127.000 vrijvalt. De overige kleine mee- en tegenvallers bedragen per saldo € 11.000 voordelig.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

3.2.4 Financiële overzichten

In de primitieve begroting 2020 is met een onttrekking aan de Algemene Reserve van € 3.572 het saldo op nul gesteld. De begroting 2020 na wijziging is op nul gesloten door een onttrekking aan de Algemene Reserve van € 7.845. Het uiteindelijke resultaat valt € 15.492 hoger uit dan begroot na wijziging.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Tabel 85 Overzicht van baten en lasten (1) **Bedragen x € 1.000**

Programma's	Begroting 2020 primitief			Begroting 2020 na wijziging			Rekening 2020			Rekening t.o.v. begroting 2020
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo
R2DOM001 - Sociaal										
R2PRG005 - Werk en inkomen	131.464	80.168	-51.295	155.051	101.155	-53.895	154.067	107.100	-46.966	6.929
R2PRG020 - Sociale basis	61.796	7.642	-54.154	65.879	8.834	-57.044	64.404	9.061	-55.343	1.701
R2PRG021 - Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning	158.544	4.207	-154.337	167.568	4.994	-162.574	161.182	4.765	-156.416	6.157
R2DOM002 - Fysiek										
R2PRG003 - Economie en toerisme	45.942	31.139	-14.803	54.894	40.088	-14.805	45.606	37.965	-7.642	7.164
R2PRG006 - Wonen en milieu	24.507	22.432	-2.075	28.448	22.551	-5.897	26.182	23.167	-3.015	2.883
R2PRG007 - Infrastructuur en mobiliteit	8.666	5.646	-3.021	8.189	5.506	-2.684	8.231	4.798	-3.432	-749
R2PRG012 - Ruimtelijke ordening	2.500	38	-2.463	2.955	81	-2.874	2.359	206	-2.153	721
R2PRG014 - Beheer leefomgeving	42.072	16.765	-25.306	41.369	15.467	-25.903	44.954	16.124	-28.830	-2.928
R2DOM003 - Veiligheid										
R2PRG010 - Veiligheid	12.591	193	-12.398	13.011	158	-12.853	12.977	285	-12.692	161
R2DOM004 - Bestuur en middelen										
R2PRG009 - Bestuur	4.491	10	-4.482	4.586	10	-4.576	5.255	893	-4.362	215
R2PRG015 - Algemene baten en lasten	18.714	14.122	-4.592	34.005	21.463	-12.542	24.221	20.807	-3.414	9.128
R2DOM005 - Overige lasten en baten										
R2PRG016 - Algemene dekkingsmiddelen	37.499	399.519	362.020	1.403	383.455	382.052	2.182	388.532	386.350	4.298
R2PRG017 - Overhead	43.288	586	-42.702	45.798	439	-45.359	43.627	722	-42.905	2.454
R2PRG018 - Onvoorziene uitgaven	136	0	-136	136	0	-136	9	0	-9	127
R2PRG019 - Vennootschapsbelasting	50	0	-50	50	0	-50	266	0	-266	-216
Totaal van baten lasten	**592.260**	**582.466**	**-9.794**	**623.342**	**604.202**	**-19.141**	**595.522**	**614.426**	**18.904**	**38.045**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Tabel 86 Overzicht van baten en lasten (2) **Bedragen x € 1.000**

Programma's	Begroting 2020 primitief			Begroting 2020 na wijziging			Rekening 2020			Rekening t.o.v. begroting 2020
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo
A. Totaal van baten en lasten	592.260	582.466	-9.794	623.342	604.202	-19.141	595.522	614.426	18.904	38.045
B. Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	3.001	9.223	6.222	11.002	22.298	11.296	28.846	25.434	-3.412	-14.708
Totaal A + B	**595.261**	**591.689**	**-3.572**	**634.344**	**626.499**	**-7.845**	**624.368**	**639.860**	**15.492**	**23.337**
C. Geraamd resultaat	2.511	6.083	3.572	0	7.845	7.845	0	0	0	-7.845
Resultaat	**597.772**	**597.772**	**0**	**634.344**	**634.344**	**0**	**624.368**	**639.860**	**15.492**	**15.492**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Voor een toelichting op het resultaat van € 15,5 mln wordt verwezen naar de toelichtingen op de resultaten per programma in de beleidsverantwoording (zie 2.1) en de toelichting van het resultaat op hoofdlijnen in de financiële rekening (zie 3.2.1).

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Tabel 87 **Bedragen x € 1.000**

Programma's	Begroting 2020 primitief			Begroting 2020 na wijziging			Rekening 2020			Rekening t.o.v. begroting 2020
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo
A. Totaal van baten en lasten	592.260	582.466	-9.794	623.342	604.202	-19.141	595.522	614.426	18.904	38.045
B. Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves										
R2DOM001 - Sociaal										
R2PRG005 - Werk en inkomen	0	0	0	1.000	1.023	23	1.229	875	-354	-377
R2PRG020 - Sociale basis	170	610	440	0	1.678	1.678	256	1.215	959	-719
R2PRG021 - Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning	0	0	0	0	824	824	23	0	-23	-847
R2DOM002 - Fysiek										
R2PRG003 - Economie en toerisme	86	896	810	5.632	2.002	-3.630	12.655	2.027	-10.628	-6.997
R2PRG006 - Wonen en milieu	110	0	-110	110	2.693	2.583	849	748	-101	-2.684
R2PRG007 - Infrastructuur en mobiliteit	-300	-212	88	-300	-212	88	0	200	200	112
R2PRG012 - Ruimtelijke ordening	0	0	0	0	0	0	650	0	-650	-650
R2PRG014 - Beheer leefomgeving	0	0	0	100	0	-100	333	2	-331	-231
R2DOM003 - Veiligheid										
R2PRG010 - Veiligheid	0	0	0	0	30	30	20	30	10	-20
R2DOM004 - Bestuur en middelen										
R2PRG009 - Bestuur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R2PRG015 - Algemene baten en lasten	2.635	7.630	4.995	3.372	11.920	8.548	9.649	19.490	9.841	1.294
R2DOM005 - Overige lasten en baten										
R2PRG016 - Algemene dekkingsmiddelen	300	300	0	180	505	325	2.036	505	-1.531	-1.856
R2PRG017 - Overhead	0	0	0	908	1.836	928	1.147	342	-805	-1.733
R2PRG018 - Onvoorziene uitgaven	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
R2PRG019 - Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	*3.001*	*9.223*	*6.222*	*11.002*	*22.298*	*11.296*	*28.846*	*25.434*	*-3.412*	*-14.708*
Totaal A + B	**595.261**	**591.689**	**-3.572**	**634.344**	**626.499**	**-7.845**	**624.368**	**639.860**	**15.492**	**23.337**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma's	Begroting 2020 primitief			Begroting 2020 na wijziging			Rekening 2020			Rekening t.o.v. begroting 2020
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo
C. Geraamd resultaat	2.511	6.083	3.572	0	7.845	7.845	0	0	0	-7.845
Resultaat	**597.772**	**597.772**	**0**	**634.344**	**634.344**	**0**	**624.368**	**639.860**	**15.492**	**15.492**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

3.2.5 Begrotingsrechtmatigheid

Er is getoetst in hoeverre in 2020 is voldaan aan het begrotingscriterium. Hierbij is beoordeeld of er gehandeld is binnen de regels die hiervoor zijn vanuit externe en interne wet- en regelgeving (onder andere gemeentewet, BBV, financiële verordening). De toetsing is uitgevoerd zoals uitgewerkt in de Kadernota Rechtmatigheid van de commissie BBV.

In het algemeen geldt dat de belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn toegelicht in de analyse per programma. Met de jaarstukken vraagt het college de gemeenteraad om deze begrotingsoverschrijdingen ter accorderen.

Begrotingsrechtmatigheid programma's
Conform de financiële verordening wordt bij de lastenoverschrijdingen naar de lasten op productniveau gekeken (zie onderstaand overzicht). Beoordeeld is in hoeverre de lastenoverschrijdingen zijn gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten, deze passen binnen het beleid of dat er sprake is van kostenoverschrijdingen bij openeinderegelingen, terwijl de begroting daar niet (meer) voor aangepast kon worden. Melding van een overschrijding in de Turap is voor de beoordeling niet relevant, de Turap leidt namelijk niet tot aanpassing van de begroting. Er is in 2020 geen begrotingsonrechtmatigheid geweest.

Onderstaande tabel bevat een overzicht van de lasten en baten op beleidsproductniveau in 2020. Er is een toelichting wanneer:

1. de lastenoverschrijding op productniveau groter is dan € 50.000 én
2. het resultaat na verrekening met de extra baten nog steeds een overschrijding van € 50.000 laat zien.

In dit geval wordt de betreffende post rood gearceerd. Indien sprake is van een lastenoverschrijding waar extra baten tegenover staan, is de betreffende post groen gearceerd.

R2DOM002 - Fysiek

- *BLP061 Vastgoedbeheer (nadeel € 1.889.000)*
  In 2020 zijn twee panden aan de Avondsterweg en de Bierkade verkocht. Dit zorgt voor een afwijking op de lasten in verband met het afboeken van de boekwaarde en op de baten als gevolg van de gerealiseerde verkoopopbrengst van circa € 1,3 mln. Daarnaast is op basis van een convenant uit 2006 met een woningbouwvereniging overeengekomen om € 5.700 per huurwoning uit te keren in het kader van herstructurering in de voormalige gemeente Boarnsterhim. Deze was niet meer in de begroting opgenomen. Dit leidt tot een nadeel van € 524.000. De extra uitgaven zijn in lijn met de doelstelling van het product en dit past binnen het beleid. Daarnaast kon de begroting niet meer worden aangepast. Daarmee is dit rechtmatig.
- *BLP043 Inzameling afval (nadeel € 712.000)*
  Het resultaat van het product inzameling afval wordt verrekend met de voorziening egalisatie heffingen. In 2020 is er sprake van een nadeel. De reden voor het nadeel is o.a. een groter aanbod van afval en meer aanvragen voor kwijtschelding vanwege COVID-19 en de lagere papierprijs die het gevolg is van de aanbesteding. De voorziening egalisatie heffingen was in 2019 opgebruikt. Het volledige nadeel komt in 2020 daarom ten laste van het rekeningresultaat. De extra uitgaven zijn in lijn met de doelstelling van het product en zijn het gevolg van een toename van het areaal. Aangezien dit past binnen het beleid en de begroting niet meer kon worden aangepast, is dit rechtmatig.
- *BLP019 Parkeren (nadeel € 409.000)*
  Het resultaat van het product parkeren bestaat enerzijds uit hogere lasten en anderzijds uit gederfde inkomsten (baten). Over het gehele jaar 2020 zijn de inkomsten uit parkeren ruim € 1 mln lager dan begroot als gevolg van COVID-19. Vanuit het Rijk is uit het eerste steunpakket € 440.000 aan compensatiemiddelen ontvangen en als zodanig in de begroting

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

gewijzigd. Per saldo een nadeel op de parkeeropbrengsten van € 640.000. De taakstelling ad € 200.000 binnen het product parkeren wordt gefaseerd ingevuld, onder andere door de digitalisering van de parkeerketen. Voor het niet gerealiseerde deel is een bijdrage uit de reserve parkeren onttrokken. Het saldo van de reserve bedraagt per 31 december 2020 € 458.277. De extra uitgaven zijn in lijn met de doelstelling van het product en zijn het gevolg van een toename van het areaal. Aangezien dit past binnen het beleid en de begroting niet meer kon worden aangepast, is dit rechtmatig.

- *BLP055 Reiniging verhardingen (nadeel € 237.000)*
  In de financiële positie is voor 2020 een incidentele taakstelling opgenomen van € 200.000 op de gladheidsbestrijding. In de praktijk is invulling hiervan uiterst moeizaam gebleken. De kosten zijn gemaakt voor gladheidsbestrijding en het schoon- en berijdbaar houden van wegen. De extra uitgaven zijn in lijn met de doelstelling van het product en zijn het gevolg van een toename van het areaal. Aangezien dit past binnen het beleid en de begroting niet meer kon worden aangepast, is dit rechtmatig.

R2DOM003 - Veiligheid

- *BLP020 Integraal veiligheidsbeleid (nadeel € 178.000)*
  Het negatieve resultaat komt voor ruim 80% voort uit COVID-19 en daarmee samenhangende zaken.
  De extra lasten passen binnen het bestaande beleid (wettelijke taak). Omdat de begroting niet meer kon worden aangepast, is het daarmee rechtmatig.

R2DOM005 - Overige lasten en baten

- *BLP077 Belastingen (nadeel € 289.000)*
  Het nadeel is ontstaan door vervanging tijdens ziekte en door een onjuistheid in de begroting. Voor € 115.000 staat tegenover dit nadeel een voordeel op BLP079 - Algemene baten en lasten. De vervanging tijdens ziekte is noodzakelijk voor de uitvoering van het beleid. Daarnaast kon de begroting niet meer worden aangepast. Derhalve is deze overschrijding rechtmatig.
- *BLP100 Financiering (nadeel € 566.000)*
  In de Turap werd een nadeel van € 700.000 aangegeven. In werkelijkheid is dit nadeel lager uitgevallen. De begroting kon niet meer worden aangepast. De overschrijding is rechtmatig.
- *PRG017 Programma Overhead*
  Binnen het programma zijn een viertal beleidsproducten waarop sprake is van een lastenoverschrijding. Het betreft de beleidsproducten:

- Management (BLP102)	nadeel € 66.000
- Inkoop, aanbesteding en contractmanagement (BLP105)	nadeel € 61.000
- Documentaire informatievoorziening (BLP111)	nadeel € 209.000
- Correctie overhead (BLP113)	nadeel € 120.000

  Deze nadelen worden hoofdzakelijk veroorzaakt doordat meer productieve uren aan werken voor derden en investeringen worden toegerekend dan was begroot. Het nadeel op een bepaald beleidsproduct wordt dan weer gecompenseerd door een voordeel elders. Wanneer hier rekening mee wordt gehouden is er geen sprake van een onrechtmatige overschrijding van de kosten binnen het programma Overhead. De totale overhead heeft een voordeel van € 721.000
- *BLP101 Vennootschapsbelasting (Vpb) (nadeel € 216.000)*
  Gemeente Leeuwarden is vennootschapsbelastingplichtig voor de exploitatie van haar parkeergarages. Op basis van een inschatting over 2020 en een nadere inschatting over oudere jaren, bedraagt de te betalen vennootschapsbelasting € 266.000. In de begroting is rekening gehouden met € 50.000 zodat sprake is van een overschrijding van € 216.000.
  De te betalen Vpb vloeit voort uit wet- en regelgeving en kon pas in januari 2021 worden ingeschat. De overschrijding is daarmee rechtmatig.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Begrotingsrechtmatigheid afgesloten kredieten
Uit intern onderzoek is gebleken, dat er geen overschrijdingen op verleende kredieten waren.

In dit geval wordt de betreffende post rood gearceerd. Indien sprake is van een lastenoverschrijding waar extra baten tegenover staan, is de betreffende post groen gearceerd.

Tabel 88 **Bedragen x € 1.000**

Programma's Lasten 2020	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
R2DOM001 - Sociaal				
R2PRG005 - Werk en inkomen				
R2BLP027 - Arbeidsmarkt en sociale integratie	22.759	27.063	25.652	1.411
R2BLP030 - Inkomensvoorziening	96.870	118.671	120.046	**-1.376**
R2BLP031 - Armoedebestrijding	11.808	10.290	9.538	752
R2BLP050 - Lijkbezorging	27	27	59	-33
Totaal lasten R2PRG005 - Werk en inkomen	**131.464**	**156.051**	**155.296**	**755**
R2PRG020 - Sociale basis				
R2BLP001 - Kunst en cultuur	10.185	10.757	10.419	338
R2BLP002 - Historisch Centrum Leeuwarden	1.165	1.231	1.294	**-64**
R2BLP114 - Onderwijs	20.652	20.930	20.916	14
R2BLP115 - Sociale integratie achterst. groepen	24.568	27.329	26.600	729
R2BLP116 - Burgerkracht	3.346	3.248	3.273	-25
R2BLP117 - Sport, bewegen en gezondheidsbeleid	2.049	2.384	2.158	225
Totaal lasten R2PRG020 - Sociale basis	**61.966**	**65.879**	**64.660**	**1.218**
R2PRG021 - Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning				
R2BLP084 - Zorg voor de Jeugd	46.823	49.830	45.816	4.014
R2BLP118 - Maatschappelijke ondersteuning	111.721	117.738	115.389	2.349
Totaal lasten R2PRG021 - Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning	**158.544**	**167.568**	**161.205**	**6.363**
Totaal lasten R2DOM001 - Sociaal	***351.974***	***389.497***	***381.161***	***8.336***
R2DOM002 - Fysiek				
R2PRG003 - Economie en toerisme				
R2BLP005 - Economisch beleid	2.795	3.694	3.985	**-291**
R2BLP061 - Vastgoedbeheer	10.872	15.814	17.702	**-1.889**
R2BLP062 - Grondzaken	24.193	32.239	27.769	4.469
R2BLP066 - Toerisme	1.710	2.321	2.352	-30
R2BLP068 - Sportvoorzieningen	6.458	6.458	6.453	6
Totaal lasten R2PRG003 - Economie en toerisme	**46.028**	**60.526**	**58.261**	**2.265**
R2PRG006 - Wonen en milieu				
R2BLP003 - Cultuurhistorisch beheer	464	703	550	153
R2BLP008 - Woningmarktbeleid	831	844	830	13
R2BLP009 - Overige huisvesting	119	112	109	3
R2BLP025 - Bouw- en milieutoezicht	97	99	96	2
R2BLP029 - Omgevingsvergunning (Wabo)	3.894	4.135	4.032	102
R2BLP039 - Handhaving omgevingsrecht	1.021	1.320	1.349	-29
R2BLP043 - Inzameling afval	16.608	16.662	17.374	**-712**
R2BLP045 - Milieubeleid	735	3.263	1.891	1.372
R2BLP046 - Bodem en geluid	824	1.399	795	603

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma's Lasten 2020	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
R2BLP058 - Kwaliteit gebouwde omgeving	24	24	4	20
Totaal lasten R2PRG006 - Wonen en milieu	**24.617**	**28.558**	**27.031**	**1.528**
R2PRG007 - Infrastructuur en mobiliteit				
R2BLP012 - Openbaar vervoer	55	58	58	0
R2BLP018 - Verkeer en vervoer	766	810	787	23
R2BLP019 - Parkeren	2.827	2.646	3.055	-409
R2BLP074 - Grond-, weg- en waterbouwk. werken	4.718	4.375	4.330	44
Totaal lasten R2PRG007 - Infrastructuur en mobiliteit	**8.366**	**7.889**	**8.231**	**-342**
R2PRG012 - Ruimtelijke ordening				
R2BLP036 - Ruimtelijke ordening	1.874	422	438	-16
R2BLP037 - Geometriebeheer	626	672	694	-21
R2BLP121 - Ruimtelijke ordening omgevingszorg	0	1.861	1.878	-16
Totaal lasten R2PRG012 - Ruimtelijke ordening	**2.500**	**2.955**	**3.009**	**-54**
R2PRG014 - Beheer leefomgeving				
R2BLP013 - Spoorlijnen	251	254	258	-5
R2BLP014 - Waterwerken	2.768	2.935	3.114	-179
R2BLP015 - Verhardingen	3.880	3.870	7.701	-3.831
R2BLP016 - Kunstwerken	3.687	3.871	3.868	3
R2BLP017 - Verkeersmaatregelen	971	983	957	26
R2BLP026 - Wijkaanpak	424	164	125	39
R2BLP035 - IJswegen	11	11	3	8
R2BLP044 - Riolering	10.326	10.656	10.670	-14
R2BLP049 - Begraafplaatsen	903	947	943	4
R2BLP051 - Voorzieningen honden	329	330	315	15
R2BLP054 - Straatverlichting	2.522	2.227	2.089	138
R2BLP055 - Reiniging verhardingen	2.053	1.900	2.137	-237
R2BLP056 - Openbaar groen	11.159	10.449	10.294	156
R2BLP057 - Zwerfvuilbestrijding	54	59	44	15
R2BLP063 - Recreatiegebieden	923	954	933	21
R2BLP064 - Recreatievaart	1.033	1.063	1.004	59
R2BLP085 - Speelplaatsen	704	718	780	-62
R2BLP090 - Buitenreclame	73	79	51	28
Totaal lasten R2PRG014 - Beheer leefomgeving	**42.072**	**41.469**	**45.286**	**-3.817**
Totaal lasten R2DOM002 - Fysiek	***123.584***	***141.398***	***141.818***	***-420***
R2DOM003 - Veiligheid				
R2PRG010 - Veiligheid				
R2BLP020 - Integraal veiligheidsbeleid	2.938	3.300	3.478	-178
R2BLP022 - Rampenbestrijding	7.717	7.717	7.730	-14
R2BLP052 - Evenementen	302	332	298	34
R2BLP119 - Stadstoezicht	1.634	1.663	1.491	171
Totaal lasten R2PRG010 - Veiligheid	**12.591**	**13.011**	**12.997**	**14**
Totaal lasten R2DOM003 - Veiligheid	***12.591***	***13.011***	***12.997***	***14***
R2DOM004 - Bestuur en middelen				

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma's Lasten 2020	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
R2PRG009 - Bestuur				
R2BLP071 - Gemeenteraad	2.392	2.359	2.232	127
R2BLP072 - College van B&W	2.099	2.227	3.023	-796
Totaal lasten R2PRG009 - Bestuur	**4.491**	**4.586**	**5.255**	**-669**
R2PRG015 - Algemene baten en lasten				
R2BLP006 - Dienstverlening voor derden	12.500	19.648	19.331	317
R2BLP053 - Stelposten c.a.	-816	6.876	6.785	91
R2BLP067 - Burgerzaken	2.401	2.993	2.796	197
R2BLP079 - Algemene baten en lasten	8.315	6.387	3.456	2.931
R2BLP120 - Vergunningen & leefomgeving	1.460	1.473	1.502	-29
Totaal lasten R2PRG015 - Algemene baten en lasten	**23.860**	**37.377**	**33.870**	**3.507**
Totaal lasten R2DOM004 - Bestuur en middelen	***28.351***	***41.963***	***39.125***	***2.838***
R2DOM005 - Overige lasten en baten				
R2PRG016 - Algemene dekkingsmiddelen				
R2BLP077 - Algemene belastingen	2.324	2.883	3.172	-289
R2BLP086 - Gemeentefonds	0	0	1.779	-1.779
R2BLP094 - Dividend	0	56	56	0
R2BLP100 - Financiering	35.474	-1.356	-790	-566
Totaal lasten R2PRG016 - Algemene dekkingsmiddelen	**37.799**	**1.583**	**4.218**	**-2.635**
R2PRG017 - Overhead				
R2BLP102 - Management	5.742	7.016	7.082	-66
R2BLP103 - Financiën, toezicht en controle	6.707	6.747	6.592	156
R2BLP104 - P&O/HRM	5.192	4.988	4.777	211
R2BLP105 - Inkoop, aanbest. & contractman.	454	642	703	-61
R2BLP106 - Interne en externe communicatie	1.206	2.712	2.643	69
R2BLP107 - Juridische zaken	1.762	1.762	1.629	133
R2BLP108 - Bestuurszaken en best. ondersteuning	2.571	2.955	2.697	258
R2BLP109 - Informatievoorziening & automatis.	12.632	12.083	10.551	1.531
R2BLP110 - Facilitaire zaken en huisvesting	5.285	5.272	5.195	77
R2BLP111 - Documentaire informatievoorziening	1.170	1.206	1.415	-209
R2BLP112 - Managementondersteuning	3.552	4.308	4.354	-47
R2BLP113 - Correctie overhead	-2.985	-2.985	-2.865	-120
Totaal lasten R2PRG017 - Overhead	**43.288**	**46.706**	**44.774**	**1.932**
R2PRG018 - Onvoorziene uitgaven				
R2BLP091 - Onvoorzien	136	136	9	127
Totaal lasten R2PRG018 - Onvoorziene uitgaven	**136**	**136**	**9**	**127**
R2PRG019 - Vennootschapsbelasting				
R2BLP101 - Vennootschapsbelasting (Vpb)	50	50	266	-216
Totaal lasten R2PRG019 - Vennootschapsbelasting	**50**	**50**	**266**	**-216**
Totaal lasten R2DOM005 - Overige lasten en baten	***81.273***	***48.475***	***49.268***	***-792***
Totaal lasten 2020	**597.772**	**634.344**	**624.368**	**9.976**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Tabel 89 Bedragen x € 1.000

Programma's Baten 2020	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
R2DOM001 - Sociaal				
R2PRG005 - Werk en inkomen				
R2BLP027 - Arbeidsmarkt en sociale integratie	100	1.307	1.488	181
R2BLP030 - Inkomensvoorziening	79.898	100.869	106.510	5.641
R2BLP031 - Armoedebestrijding	171	3	-34	-37
R2BLP050 - Lijkbezorging	0	0	12	12
Totaal baten R2PRG005 - Werk en inkomen	**80.168**	**102.179**	**107.975**	**5.797**
R2PRG020 - Sociale basis				
R2BLP001 - Kunst en cultuur	50	424	374	-51
R2BLP002 - Historisch Centrum Leeuwarden	63	53	122	69
R2BLP114 - Onderwijs	7.108	7.911	8.007	95
R2BLP115 - Sociale integratie achterst. groepen	736	1.580	1.256	-323
R2BLP116 - Burgerkracht	260	450	458	8
R2BLP117 - Sport, bewegen en gezondheidsbeleid	35	95	60	-35
Totaal baten R2PRG020 - Sociale basis	**8.252**	**10.512**	**10.276**	**-236**
R2PRG021 - Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning				
R2BLP084 - Zorg voor de Jeugd	0	824	-39	-863
R2BLP118 - Maatschappelijke ondersteuning	4.207	4.994	4.804	-190
Totaal baten R2PRG021 - Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning	**4.207**	**5.818**	**4.765**	**-1.053**
Totaal baten R2DOM001 - Sociaal	***92.628***	***118.509***	***123.017***	***4.508***
R2DOM002 - Fysiek				
R2PRG003 - Economie en toerisme				
R2BLP005 - Economisch beleid	431	1.301	2.267	965
R2BLP061 - Vastgoedbeheer	7.199	7.816	9.194	1.378
R2BLP062 - Grondzaken	24.405	32.378	27.923	-4.455
R2BLP066 - Toerisme	0	595	608	13
R2BLP068 - Sportvoorzieningen	0	0	0	0
Totaal baten R2PRG003 - Economie en toerisme	**32.035**	**42.090**	**39.991**	**-2.098**
R2PRG006 - Wonen en milieu				
R2BLP003 - Cultuurhistorisch beheer	20	170	99	-71
R2BLP008 - Woningmarktbeleid	6	6	6	0
R2BLP009 - Overige huisvesting	177	177	158	-19
R2BLP025 - Bouw- en milieutoezicht	2	2	1	-1
R2BLP029 - Omgevingsvergunning (Wabo)	3.636	3.636	3.721	85
R2BLP039 - Handhaving omgevingsrecht	0	0	34	34
R2BLP043 - Inzameling afval	18.591	18.591	19.157	566
R2BLP045 - Milieubeleid	0	2.102	739	-1.363
R2BLP046 - Bodem en geluid	0	560	1	-559
R2BLP058 - Kwaliteit gebouwde omgeving	0	0	0	0
Totaal baten R2PRG006 - Wonen en milieu	**22.432**	**25.244**	**23.915**	**-1.329**
R2PRG007 - Infrastructuur en mobiliteit				
R2BLP012 - Openbaar vervoer	73	73	61	-12
R2BLP018 - Verkeer en vervoer	66	66	29	-37

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma's Baten 2020	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
R2BLP019 - Parkeren	5.294	5.154	4.909	-246
R2BLP074 - Grond-, weg- en waterbouwk. werken	0	0	0	0
Totaal baten R2PRG007 - Infrastructuur en mobiliteit	**5.433**	**5.293**	**4.998**	**-295**
R2PRG012 - Ruimtelijke ordening				
R2BLP036 - Ruimtelijke ordening	38	44	103	59
R2BLP037 - Geometriebeheer	0	0	12	12
R2BLP121 - Ruimtelijke ordening omgevingszorg	0	38	91	54
Totaal baten R2PRG012 - Ruimtelijke ordening	**38**	**81**	**206**	**125**
R2PRG014 - Beheer leefomgeving				
R2BLP013 - Spoorlijnen	0	0	0	0
R2BLP014 - Waterwerken	502	502	711	210
R2BLP015 - Verhardingen	94	84	421	336
R2BLP016 - Kunstwerken	2	2	0	-2
R2BLP017 - Verkeersmaatregelen	2	2	6	4
R2BLP026 - Wijkaanpak	0	0	0	0
R2BLP035 - IJswegen	0	0	0	0
R2BLP044 - Riolering	12.253	12.424	12.438	14
R2BLP049 - Begraafplaatsen	812	823	819	-4
R2BLP051 - Voorzieningen honden	557	557	542	-15
R2BLP054 - Straatverlichting	1	1	0	0
R2BLP055 - Reiniging verhardingen	0	0	0	0
R2BLP056 - Openbaar groen	1.484	197	168	-29
R2BLP057 - Zwerfvuilbestrijding	16	16	-1	-16
R2BLP063 - Recreatiegebieden	54	54	51	-3
R2BLP064 - Recreatievaart	466	408	463	55
R2BLP085 - Speelplaatsen	0	0	118	118
R2BLP090 - Buitenreclame	522	397	389	-8
Totaal baten R2PRG014 - Beheer leefomgeving	**16.765**	**15.467**	**16.125**	**658**
Totaal baten R2DOM002 - Fysiek	***76.703***	***88.175***	***85.236***	***-2.939***
R2DOM003 - Veiligheid				
R2PRG010 - Veiligheid				
R2BLP020 - Integraal veiligheidsbeleid	56	106	140	34
R2BLP022 - Rampenbestrijding	0	0	89	89
R2BLP052 - Evenementen	137	35	34	0
R2BLP119 - Stadstoezicht	0	47	51	4
Totaal baten R2PRG010 - Veiligheid	**193**	**188**	**315**	**127**
Totaal baten R2DOM003 - Veiligheid	***193***	***188***	***315***	***127***
R2DOM004 - Bestuur en middelen				
R2PRG009 - Bestuur				
R2BLP071 - Gemeenteraad	0	0	0	0
R2BLP072 - College van B&W	10	10	893	884
Totaal baten R2PRG009 - Bestuur	**10**	**10**	**893**	**884**
R2PRG015 - Algemene baten en lasten				

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Programma's Baten 2020	Begroting primitief	Begroting na wijziging	Rekening	Rekening t.o.v. begroting
R2BLP006 - Dienstverlening voor derden	12.500	19.648	19.351	-297
R2BLP053 - Stelposten c.a.	0	164	161	-3
R2BLP067 - Burgerzaken	1.626	1.728	1.311	-417
R2BLP079 - Algemene baten en lasten	13.708	19.688	19.474	-214
R2BLP120 - Vergunningen & leefomgeving	0	0	0	0
Totaal baten R2PRG015 - Algemene baten en lasten	**27.835**	**41.228**	**40.297**	**-931**
Totaal baten R2DOM004 - Bestuur en middelen	***27.844***	***41.237***	***41.190***	***-47***
R2DOM005 - Overige lasten en baten				
R2PRG016 - Algemene dekkingsmiddelen				
R2BLP077 - Algemene belastingen	34.159	34.196	34.392	196
R2BLP086 - Gemeentefonds	327.648	349.498	354.325	4.826
R2BLP094 - Dividend	266	266	321	55
R2BLP100 - Financiering	37.746	0	0	0
Totaal baten R2PRG016 - Algemene dekkingsmiddelen	**399.819**	**383.960**	**389.037**	**5.077**
R2PRG017 - Overhead				
R2BLP102 - Management	0	0	10	10
R2BLP103 - Financiën, toezicht en controle	27	149	90	-59
R2BLP104 - P&O/HRM	99	89	154	65
R2BLP105 - Inkoop, aanbest. & contractman.	0	0	0	0
R2BLP106 - Interne en externe communicatie	0	0	3	3
R2BLP107 - Juridische zaken	0	0	0	0
R2BLP108 - Bestuurszaken en best. ondersteuning	0	384	158	-226
R2BLP109 - Informatievoorziening & automatis.	419	1.504	454	-1.050
R2BLP110 - Facilitaire zaken en huisvesting	41	149	128	-21
R2BLP111 - Documentaire informatievoorziening	0	0	9	9
R2BLP112 - Managementondersteuning	0	0	58	58
R2BLP113 - Correctie overhead	0	0	0	0
Totaal baten R2PRG017 - Overhead	**586**	**2.275**	**1.064**	**-1.211**
R2PRG018 - Onvoorziene uitgaven				
R2BLP091 - Onvoorzien	0	0	0	0
Totaal baten R2PRG018 - Onvoorziene uitgaven	**0**	**0**	**0**	**0**
R2PRG019 - Vennootschapsbelasting				
R2BLP101 - Vennootschapsbelasting (Vpb)	0	0	0	0
Totaal baten R2PRG019 - Vennootschapsbelasting	**0**	**0**	**0**	**0**
Totaal baten R2DOM005 - Overige lasten en baten	***400.404***	***386.235***	***390.101***	***3.867***
Totaal baten 2020	**597.772**	**634.344**	**639.860**	**5.515**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

3.2.6 Informatie in het kader van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Op 1 januari 2013 is de Wet normering topinkomens (WNT) in werking getreden. De WNT is van toepassing op gemeente Leeuwarden. Het voor gemeente Leeuwarden toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2020 € 201.000.

Voor gemeente Leeuwarden kwalificeren zich alleen de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionarissen.

Tabel 90 Bezoldiging topfunctionarissen **Bedragen x € 1**

Gegevens 2020		
	E. de Jong	**F. van der Heide**
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2020	01/01 - 31-12	01/01 - 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	130.081	104.265
Beloningen betaalbaar op termijn	20.730	18.659
Subtotaal	*150.810*	*122.924*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	201.000	201.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	**150.810**	**122.924**
Het bedrag van de overschrijding, en	N.v.t.	N.v.t.
de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.

Gegevens 2019		
	E. de Jong	**F. van der Heide**
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2019	18/11 - 31/12	01/01 - 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	ja	ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	15.302	98.155
Beloningen betaalbaar op termijn	2.297	16.953
Subtotaal	*17.599*	*115.108*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	23.386	194.000
Bezoldiging	**17.599**	**115.108**

De binnen onze organisatie geïdentificeerde leidinggevende topfunctionarissen met een dienstbetrekking hebben geen dienstbetrekking bij andere WNT-plichtige instelling(en) als leidinggevende topfunctionaris (die zijn aangegaan vanaf 1 januari 2018).

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT
Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2020 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens (WOPT) of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden. Er zijn in 2020 geen ontslaguitkeringen aan overige functionarissen betaald die op grond van de WNT dienen te worden gerapporteerd.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

3.2.7 Overzicht incidentele lasten en baten

In deze paragraaf worden een overzicht van de incidentele laten en baten gegeven. Hieronder volgt op programmabasis een overzicht van de incidentele lasten en baten. Conform de financiële verordening worden alle posten vanaf € 50.000 afzonderlijk gespecificeerd.

Uit onderstaand overzicht volgt dat het structurele saldo € 29,1 mln positief is.

Tabel 91 Structureel saldo (structurele baten minus structurele lasten) **Bedragen x € 1.000**

	Rekening
Rekeningresultaat	15.492
Totaal mutaties reserves	3.412
Resultaat voor reservemutaties	18.904
Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-385
Totaal saldo incidentele baten en lasten	10.585
Structureel saldo (structurele baten minus structurele lasten)	**29.104**

De incidentele baten en lasten en structurele reservemutaties kunnen als volgt wordt gespecificeerd.

Tabel 92 Specificatie van de incidentele baten per programma **Bedragen x € 1.000**

Domein en programma	Rekening baten	reden incidenteel
Fysiek		
Economie en toerisme		
Verkoop percelen De Zuidlanden	13.676	Verkoop gemeentelijke eigendommen
Verkoop percelen overig	12.736	Verkoop gemeentelijke eigendommen
Verkoop snippergroen	72	Verkoop gemeentelijke eigendommen
Verkoop panden	1.475	Verkoop gemeentelijke eigendommen
Verkoop Glasvezelnetwerk	1.100	Eenmalige opbrengst a.g.v. verkoop
	29.058	
Infrastructuur en mobiliteit		
Parkeeropbrengsten	-640	Substantieel lagere opbrengst a.g.v. Covid-19
	-640	
Totaal saldo van incidentele baten	**28.418**	

Tabel 93 Specificatie van de incidentele lasten per programma **Bedragen x € 1.000**

Domein en programma	Rekening lasten	reden incidenteel
Sociaal		
Sociale basis		
Cultuurprogramma Noord-Nederland	102	Tijdelijk programma
Festivalbudget	130	Tijdelijk programma
Versterken ontwikkeling jonge kind (0-12 jr.)	164	Project

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Domein en programma	Rekening lasten	reden incidenteel
Mienskipfonds	342	Tijdelijk programma
Gezond in de Stad	113	Tijdelijke Rijksregeling
University Campus Fryslân	350	Project m.b.t. samenwerking en opbouw
Statushouders	580	Tijdelijke Rijksregeling, tot de nieuwe wet Inburgering is ingevoerd
St. Culturele Centra	550	Project m.b.t. samenwerking en opbouw
Wijkbudgetten	345	Afwikkelingsverschillen oudere jaren
Amaryllis - afwikkeling subsidie 2019	-505	Afwikkelingsverschillen oudere jaren
Overige posten	115	Totaal van kleine bedragen incidentele lasten
	2.286	
Jeugdzorg en maatschappelijke ondersteuning		
Fries actieplan Zorg voor Jeugd: Foar Fryske Bêrn	1.351	Project
Compensatie voogdij / 18+	1.471	Tijdelijke compensatieregeling
Personen met verward gedrag	55	
	2.877	
Werk en inkomen		
Schulden en armoede	55	Tijdelijke specifieke Rijksvergoeding
Collectieve verzekering AV Frieso	-305	Afwikkelingsverschillen
Overige posten	194	Totaal van kleine bedragen incidentele lasten
	-56	
Fysiek		
Economie en toerisme		
Verkoop percelen De Zuidlanden	13.676	zowel incidentele bate als last
Verkoop percelen overig	12.736	
Verkoop snippergroen	72	
Verkoop panden	1.475	
Verkoop Glasvezelnetwerk	425	
	28.383	
Ruimtelijke ordening		
Implementatie omgevingswet	940	Substantieel hogere last
	940	
Beheer leefomgeving		
Aanpak slechte bomen: essentaksterfte	150	Project

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Domein en programma	Rekening lasten	reden incidenteel
Aanvullende storting voorziening verharding	3.500	Incidentele storting in voorziening i.v.m. achterstallig onderhoud
	3.650	
Veiligheid		
Veiligheid		
Lokale weerbaarheid cybercrime en gedigitaliseerde criminaliteit	30	Project
	30	
Bestuur en middelen		
Algemene baten en lasten		
Herijking Koersdocument	517	Frictiemiddelen
Afwikkeling herindelingstraject	64	Tijdelijke regeling
	581	
Algemene dekkingsmiddelen		
Waarderingskamer	205	Budgetoverheveling
	205	
Overhead		
Beveiliging stadhuis en gemeentehuis	63	Budgetoverheveling
Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra)	44	Budgetoverheveling
	107	
Totaal saldo van incidentele lasten	**39.003**	

Tabel 94 Specificatie van structurele stortingen aan de reserves per programma **Bedragen x € 1.000**

Domein en Programma	Omschrijving	Rekening Stortingen
Bestuur en middelen		
Algemene baten en lasten	Reserve egalisatie verkiezingen	385
Totaal saldo van de structurele stortingen		385

Er is in 2020 een incidentele storting in de reserve gedaan van 250.000 euro voor de dekking van de extra kosten die geraamd worden voor de organisatie van de 2e kamer verkiezingen in 2021.
Dit extra bedrag van € 250.000 is specifiek hiervoor ontvangen van het Rijk.

Tabel 95 Specificatie van de onttrekkingen aan de reserves per programma **Bedragen x € 1.000**

Domein en Programma	Omschrijving	Rekening Onttrekking
Bestuur en middelen		
Algemene baten en lasten	Reserve egalisatie verkiezingen	0
Totaal saldo van de structurele onttrekkingen		**0**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

3.2.8 EMU saldo

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het (gemodificeerde) baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben.

Het Rijk geeft per gemeente een indicatie af van hoe hoog een eventueel berekend EMU-tekort zou mogen zijn, de zogenoemde EMU-referentiewaarde. De referentiewaarde (het toegestane EMU-tekort) voor de gemeente Leeuwarden is voor 2020 bepaald op € 21,485 mln. Het EMU-Saldo komt volgens onderstaande tabel uit op een overschot van € 20,813 mln. Daarmee blijven we ruim binnen de referentiewaarde.

Tabel 97 EMU-saldo **Bedragen x € 1.000**

	Omschrijving	2020
1.	Exploitatiesaldo **vóór** toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	18.904
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	-4.676
3.	Mutatie voorzieningen	5.595
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	1.720
5.	Gerealiseerde boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	-730
	Berekend EMU-saldo	**20.813**
	De referentiewaarde voor de gemeente Leeuwarden	**-21.485**
	Bron (septembercirculaire 2019)	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

3.3 Balans

3.3.1 Balans

Tabel 96	Bedragen x € 1.000	
	31-12-19	31-12-20
Activa		
Vaste activa		
Immateriële vaste activa		
Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	510	101
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	12.572	12.346
Totaal immateriële vaste activa	13.083	12.447
Materiële vaste activa		
Investeringen met een economisch nut	278.871	276.635
Investeringen met economisch nut met mogelijke heffing ter bestrijding van kosten	46.464	44.883
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	96.280	105.407
Totaal materiële vaste activa	421.615	426.926
Financiële vaste activa		
Kapitaalverstrekkingen aan:		
- deelnemingen	3.271	4.223
- gemeenschappelijke regelingen	190	190
Leningen aan:		
- woningbouwcorporaties	139	132
- deelnemingen	1.158	661
- overige verbonden partijen	5.352	10.531
Overige langlopende leningen	50	5.270
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	23.411	19.710
Totaal financiële vaste activa	33.571	40.716
Totaal vaste activa	**468.268**	**480.090**
Vlottende activa		
Voorraden		
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	*145.191*	*143.471*
Totaal voorraden	*145.191*	*143.471*

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

	31-12-19	31-12-20
Uitzettingen met rentetypische looptijd korter dan 1 jaar		
Vorderingen op openbare lichamen	28.282	34.888
Uitzettingen in 's Rijksschatkist met rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	0	3.160
Overige vorderingen	16.256	18.016
Totaal uitzettingen met rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	44.537	56.064
Liquide middelen		
Kassaldi	37	27
Banksaldi	0	4.108
Totaal liquide middelen	37	4.135
Overlopende activa		
Voorschotbedragen ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met specifiek bestedingsdoel, nog te ontvangen van:		
- Europese overheidslichamen	1.733	0
- het Rijk	250	2.849
- overige Nederlandse overheidslichamen	872	89
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen	15.218	16.317
Totaal overlopende activa	18.073	19.255
Totaal vlottende activa	**207.838**	**222.926**
Totaal activa	**676.106**	**703.015**
Bedrag waarvan het recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de Vennootschapsbelasting 1969 bestaat.	**0**	**0**

	31-12-19	31-12-20
Passiva		
Vaste passiva		
Eigen vermogen		
Reserves:		
- algemene reserve	25.145	20.796
- bestemmingsreserves	30.048	46.179
Gerealiseerd resultaat volgens het overzicht van baten en lasten jaarrekening	8.370	15.492
Totaal eigen vermogen	**63.563**	**82.467**
Voorzieningen	48.337	53.932
Vaste schulden, met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer		
Onderhandse leningen van:		
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	464.891	454.678
- openbare lichamen	2.500	0

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

	31-12-19	31-12-20
- overige binnenlandse sectoren	3.767	4.388
Waarborgsommen	22	14
Totaal vaste schulden	471.180	459.080
Totaal vaste passiva	**583.081**	**595.479**
Vlottende passiva		
Netto-vlottende schulden, met rentetypische looptijd korter dan 1 jaar		
Banksaldi	29.720	0
Overige schulden	13.501	19.117
Totaal netto-vlottende schulden	43.220	19.117
Overlopende passiva		
Nog te betalen bedragen	44.915	42.184
Voorschotbedragen voor uitkeringen met specifiek bestedingsdoel ter dekking van lasten volgende begrotingsjaren, ontvangen van:		
- het Rijk	929	7.437
- overige Nederlandse overheidslichamen	550	119
Overige vooruit ontvangen bedragen	3.410	38.679
Totaal overlopende passiva	49.805	88.419
Totaal vlottende passiva	93.025	107.536
Totaal passiva	**676.106**	**703.015**
Totaalbedrag waartoe aan natuurlijke en rechtspersonen borgstellingen of garantstellingen zijn verstrekt	768.241	690.541

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

3.3.2 Toelichting op de balans

Toelichting op de activa van de balans 31-12-2020

De vaste activa worden onderscheiden in:

Tabel 97 Specificatie vaste activa

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Boek-waarde 31-12-20
Immateriële vaste activa	13.082	12.448
Materiële vaste activa	421.613	426.924
Financiële vaste activa	33.571	40.716
Totaal vaste activa	**468.266**	**480.088**

De post immateriële vaste activa wordt onderscheiden in:

Tabel 98 Specificatie immateriële vaste activa

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Boek-waarde 31-12-20
Kosten onderzoek en ontwikkeling	510	102
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	12.572	12.346
Totaal	**13.082**	**12.448**

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de immateriële vaste activa gedurende dit jaar:

Tabel 99 Verloop immateriële vaste activa

Omschrijving	Boek-waarde 01-01-20	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boek-waarde 31-12-20
Kosten onderzoek en ontwikkeling	510	79	487				102
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	12.572	42		268			12.346
Totaal immateriële vaste activa	**13.082**	**121**	**487**	**268**	**0**	**0**	**12.448**

De belangrijkste investeringen in immateriële vaste activa in het jaar zijn:

Tabel 100 Belangrijkste mutaties immateriële vaste activa (bedragen groter dan €250.000)

Omschrijving	Bedrag
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	
Desinvesteringen	
Ontwikkelkosten Zwette VI	487

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

De post materiële vaste activa wordt onderscheiden in:

Tabel 101 Specificatie materiële vaste activa

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Boek-waarde 31-12-20
Investeringen met economisch nut	278.870	276.635
Investeringen met econom. nut m/mogelijke heffing ter bestrijding v/kosten	46.464	44.883
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	96.279	105.406
Totaal	**421.613**	**426.924**

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de materiële vaste activa met economisch nut gedurende dit jaar:

Tabel 104 Verloop materiële vaste activa met economisch nut

Omschrijving	Boek-waarde 01-01-20	Investe-ringen	Desinves-teringen	Afschrij-vingen	Bijdragen van derden	Afwaar-deringen	Boek-waarde 31-12-20
Investeringen met economisch nut							
Gronden en terreinen *	36.255	886	2.226	7	30		34.878
Woonruimten	2.215	53		28			2.240
Bedrijfsgebouwen	215.984	9.551	1.066	8.680	45		215.744
Grond-, weg- en waterbouwk.werken	2.200	303		106			2.397
Vervoermiddelen	2.866	553		587			2.832
Machines, apparaten en installaties	18.769	4.159	559	4.108	604		17.657
Overige materiële vaste activa	581	411		105			887
Totaal invest. m/economisch nut	**278.870**	**15.916**	**3.851**	**13.621**	**679**	**0**	**276.635**
* waarvan in erfpacht uitgegeven	9.097	359	694				8.762
Invest. met economisch nut met mogelijke heffing ter bestrijding van kosten							
Grond-, weg- en waterbouwk.werken	46.415			1.568			44.847
Overige materiële vaste activa	49			13			36
Totaal invest. m/ec.nut bestrijd. kn	**46.464**	**0**	**0**	**1.581**	**0**	**0**	**44.883**

Bij de investeringen met economisch nut met mogelijke heffing ter bestrijding van kosten gaat het om investeringen in riolering. Sinds een aantal jaren worden nieuwe investeringen in riolering niet meer geactiveerd maar ten laste van de voorziening gebracht.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

De belangrijkste investeringen met economisch nut in het jaar zijn:

Tabel 102 Belangrijkste mutaties investeringen m/econom. nut (in ieder geval de bedragen groter dan €250.000)

Omschrijving	Bedrag
Investeringen met economisch nut	
Gronden en terreinen	
Investeringen	
Erfpachtsterr. div. verspreide perc.	359
Desinvesteringen	
Zwette VI	1.290
Erfpachtsterr. div. verspreide perc.	352
Sanering De Meer	342
Gronden en terreinen (in erfpacht uitgegeven)	
Investeringen	
Erfpachtsterr. div. verspreide perc.	359
Desinvesteringen	
Sanering De Meer	342
Erfpachtsterr. div.verspreide perc.	300
Bedrijfsgebouwen	
Investeringen	
Eigen Wijs (Wester & Trilker)	2.934
Nieuwbouw IKC Constantijn PCBO	1.996
Verduurzaming J.W Vissserwei 10	775
Cornelis Trooststraat 48	392
Constantijn t.b.v. Sinne Kinderopvang	481
Verbouw KCC	435
Was/kleedgebouw Pallas	357
IKC Dr. Algraschool	318
IKC De Oldenije	300
Vervanging kunstgras It Gryn	292
Desinvesteringen	
Avondsterweg 1	740
Grond-, weg- en waterbouwk. werken	
Investeringen	
Openbare ruimte evenemententerreinen	206
Parkeerautomaten, betaalterminal	96
Vervoermiddelen	
Investeringen	
Tractor (2 st.)	139
Mitsubishi Outlander (3 st.)	135
Machines, apparaten en installaties	
Investeringen	
Diverse investeringen in hardware en software	2.934
Diverse machines	421
Divere spel- en speelvoorzieningen	418
Openbare verlichting	263

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Omschrijving	Bedrag
Desinvesteringen	
Glasvezelring	495
Bijdragen van derden	
Diverse investeringen in hardware en software	584
Overige materiële vaste activa	
Investeringen	
Arbo proof thuiswerkplekken	387

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de materiële vaste activa met maatschappelijk nut gedurende dit jaar:

Tabel 103 Verloop investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut

Omschrijving	Boek-waarde 01-01-20	Investe-ringen	Desinves-teringen	Afschrij-vingen	Bijdragen van derden	Afwaar-deringen	Boek-waarde 31-12-20
Gronden en terreinen							0
Grond-, weg- en waterbouwk. werken	94.253	15.899		3.306	3.368		103.478
Machines, apparaten en installaties	1.629	115		122			1.622
Overige materiële vaste activa	397			91			306
Totaal invest. met maatsch. nut	**96.279**	**16.014**	**0**	**3.519**	**3.368**	**0**	**105.406**

Als gevolg van gewijzigde BBV-voorschriften moeten met ingang van 1 januari 2017 naast de investeringen met economisch nut ook alle investeringen met maatschappelijk nut in de openbare ruimte geactiveerd worden. In de jaarrekening betekent dit dat de materiele vaste activa met maatschappelijk nut welke volgens de nieuwe systematiek zijn verantwoord apart moeten worden vermeld. Hieronder zijn deze investeringen weergegeven:

Tabel 104 Investeringen in openbare ruimte met maatschappelijk nut vanaf 2017 die onder het nieuwe regime vallen

Omschrijving	
Gronden en terreinen	
Grond-, weg- en waterbouwk. werken	27.461
Machines, apparaten en installaties	409
Overige materiële vaste activa	460
Totaal invest. met maatsch. nut vanaf 2017	**28.330**

De belangrijkste investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut dit jaar zijn:

Tabel 105 Belangrijkste mutaties investeringen in openbare ruimte met maatschapp. nut

Omschrijving	Bedrag
Grond-, weg- en waterbouwk. werken	
Investeringen	
Westelijke invalsweg	5.475
Fietsroutes en -paden	3.159
Inrichting openbare ruimte WTC-gebied	2.199
Verharding - recontructie wegen	1.653
Openbare verlichting	1.001

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Omschrijving	Bedrag
ISV openbare ruimte Coll. prg 2014-18	634
totaal toegelicht bijdr. van 3-en grond-, weg- en waterbouwk. werken	
Bijdragen van derden	
Westelijke invalsweg	3.197
Fietsroutes en -paden	441
Correctie vooruit ontvangen subsidie WTC-gebied	-487

De post financiële vaste activa wordt onderscheiden in:

Tabel 106 Specificatie financiële vaste activa

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Boek-waarde 31-12-20
Kapitaalverstrekkingen aan:		
- deelnemingen	3.271	4.223
- gemeenschappelijke regelingen	190	190
Totaal kapitaalverstrekkingen	**3.461**	**4.413**
Leningen aan:		
- woningbouwcorporaties	139	132
- deelnemingen	1.158	661
- overige verbonden partijen	5.352	10.531
Totaal leningen u/g	**6.649**	**11.323**
Overige langlopende leningen	50	5.270
Overige uitzettingen m/rentetyp. looptijd > 1 jr.	23.411	19.710
Totaal financiële vaste activa (netto boekwaarde)	**33.571**	**40.716**
Voorziening (in mindering gebracht op netto boekwaarde)	**3.310**	**3.310**

De boekwaarde per 31 december 2020 van de post kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen is inclusief een voorziening van € 2.487.000 (2019: idem). De boekwaarde van de post overige uitzettingen met een looptijd langer dan één jaar is inclusief een voorziening voor eventuele oninbaarheid ter hoogte van € 823.000 (2019: idem). Ondanks de toegenomen positie geven de ontwikkelingen over het afgelopen jaar en de toekomstverwachtingen geen aanleiding tot aanpassing van de voorziening.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Het volgende overzicht geeft het verloop weer van de financiële vaste activa gedurende dit jaar:

Tabel 107 Verloop kapitaalverstrekkingen

Omschrijving	Boek-waarde 01-01-20	Investe-ringen	Desinves-teringen	Afschrij-vingen/ aflossingen	Afwaar-deringen	Boek-waarde 31-12-20
Kapitaalverstrekkingen aan:						
- deelnemingen	3.271	952				4.223
- gemeenschappelijke regelingen	190					190
Totaal kapitaalverstrekkingen	**3.461**	**952**	**0**	**0**	**0**	**4.413**

Tabel 111 Verloop leningen en overige uitzettingen,rentetyp. looptijd>1 jr

Omschrijving	Boek-waarde 01-01-20	Verstrek-kingen	Aflossinge n	Afschrij-vingen	Waardever-mindering	Boek-waarde 31-12-20
Leningen aan:						
- woningbouwcorporaties	139		7			132
- deelnemingen	1.158		497			661
- overige verbonden partijen	5.352	5.500	321			10.531
Totaal leningen u/g	**6.649**	**5.500**	**825**	**0**	**0**	**11.324**
Overige langlopende leningen	50	5.270		50		5.270
Overige uitzettingen m/rentetyp. looptijd > 1 jr	23.411	4.341	8.042			19.710
Totaal leningen & ov.uitzettingen	**30.110**	**15.111**	**8.867**	**50**	**0**	**36.304**

De belangrijkste investeringen in financiële vaste activa in 2020 zijn:

Tabel 108 Belangrijkste mutaties in financiële activa

Omschrijving	Bedrag
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	
Investeringen	
B.V. Sport	950
Leningen aan overige verbonden partijen	
Investeringen	
Blitsaerd Beheer BV	5.500
Overige langlopende leningen	
Investeringen	
Dijkstra Plan en Projectontwikkeling	5.000
Overige uitzettingen m/rentetypische looptijd > 1 jr.	
Investeringen	
Uitzettingen uit hoofde van leenbijstand en bijzondere bijstand	5.188
Verstrekte leningen	653
Desinvesteringen	
Afwikkeling vordering Vangnetuitkering 2018	6.013

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Omschrijving	Bedrag
Uitzettingen uit hoofde van leenbijstand en bijzondere bijstand	3.175

De afwikkeling vordering Vangnetuitkering 2018 betrof de vordering op het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid wegens het tekort op de BUIG (Wet bundeling van uitkeringen inkomensvoorziening aan gemeenten. De vordering over 2019 ad € 2.878.000 wordt, na toekenning, in 2021 uitbetaald aan de gemeente. Voor 2020 bestaat een dergelijk tekort en dus vordering op het Rijk niet.

De vlottende activa bestaan uit de volgende posten:

Tabel 109 Specificatie vlottende activa

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Boek-waarde 31-12-20
Voorraden	145.191	143.471
Uitzettingen m/rentetypische looptijd korter dan één jaar	44.537	56.064
Liquide middelen	37	4.135
Overlopende activa	18.073	19.255
Totaal vlottende activa	207.838	222.926

De voorraden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Tabel 110 Specificatie van de voorraden

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Boek-waarde 31-12-20
Bouwgronden in exploitatie	145.191	143.471
Totaal voorraden	**145.191**	**143.471**

De onderhanden werken grondexploitatie zijn opgenomen tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de opbrengst wegens verkopen. Indien de boekwaarde de marktwaarde van de grond overschrijdt, wordt een afwaardering naar de lagere marktwaarde verantwoord/wordt een voorziening voor het verwachte negatieve resultaat getroffen tegen contante waarde.

Voor het totaal van de in exploitatie zijnde complexen kan van het verloop in 2020 het volgende overzicht worden weergegeven:

Tabel 111 Verloop in exploitatie genomen gronden **Bedragen x € 1.000**

Omschrijving	Boek-waarde 01-01-20	Vermeerde-ringen	Vermin-deringen	Winst-uitname	Boek-waarde 31-12-20	Voorziening verliesla-tend complex	Balans-waarde 31-12-20
Zuidlanden:							
Grondbank	54.017	3.653	-668		57.002		57.002
Plankosten	57.664	1.545	-17		59.191		59.191
De Klamp	7.063	2.439	-7.961		1.540		1.540
Overijsselselaan	11.363	991	-1.421		10.932		10.932

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Omschrijving	Boek-waarde 01-01-20	Vermeerde-ringen	Vermin-deringen	Winst-uitname	Boek-waarde 31-12-20	Voorziening verliesla-tend complex	Balans-waarde 31-12-20
Wiarda	-240	1.974	-2.629		-896		-896
Techum	-658	713	-7		49		49
Jabikswoude	-3.030	282	-109		-2.858		-2.858
Middelsee fase 1	12.600	3.567	-53		16.113		16.113
Unia	176	332	0		508		508
Subtotaal	**138.953**	**15.495**	**-12.866**	**0**	**141.581**	**0**	**141.581**
Overige Woningbouw:							
Grut Palma	420	434	-1.212		-358	-834	-1.192
Wirdum	1.205	57	0		1.262	-514	748
Wytgaard	381	51	-69		362	-125	237
Steenslân	-322	80	-2.271	524	-1.989		-1.989
Baerdersleat	-10	18	-7		0	-5	-5
Grondcompl algemeen WB	0	152	-152		0		0
Afgesloten WB	566	261	-691		135		135
Subtotaal	**2.239**	**1.052**	**-4.403**	**524**	**-588**	**-1.478**	**-2.066**
Bedrijventerreinen:							
De Zwette V	5.342	431	-2.215		3.559	-994	2.565
De Zwette IV	1.157	75	-212		1.020	-1.116	-96
Frisia	1.470	214	-326		1.358	-78	1.280
Afgesloten BT	117	125	-35		207		207
Subtotaal	**8.086**	**845**	**-2.787**	**0**	**6.144**	**-2.188**	**3.956**
Totaal	**149.278**	**17.392**	**-20.057**	**524**	**147.137**	**-3.666**	**143.471**
Voorziening verlieslatende complexen	-4.087	35	386		-3.666		
Balanswaarde	**145.191**	**17.427**	**-19.671**	**524**	**143.471**		

Tabel 116 Totaal onderhanden werk, gronden in exploitatie **Bedragen x € 1.000**

	Boek-waarde 31-12-20	Geraamde nog te maken kosten	Geraamde te realiseren opbrengst-en	Geraamd resultaat (eindwaar-de)	Geraamd resultaat (contante waarde)	Verlies voorziening
Zuidlanden	141.581	254.734	-408.449	-12.133	-9.208	
Woningbouw overig	-588	5.625	-4.102	935	818	-1.478
Bedrijventerreinen	6.144	12.380	-15.959	2.565	2.188	-2.188
Totaal onderhanden werk (BIE)	**147.137**	**272.739**	**-428.510**	**-8.634**	**-6.202**	**-3.666**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Toelichting op de investeringen en desinvesteringen 2020:

Zuidlanden
Er is in 2020 voor totaal € 2,56 mln grond aangekocht in de Zuidlanden. Dit betreft enerzijds gronden ad. € 1,95 mln welke benodigd zijn voor de ontwikkeling van de deelgebieden Unia en De Hem en anderzijds gronden ad. € 0,61 mln welke in het kader van de grondruil tussen Rijk, provincie en gemeente in verband met de aanleg van de Haak en westelijke invalsweg zijn aangekocht. In het kader van deze grondruil zijn ook verkopen gerealiseerd ten bedrage van € 0,59 mln.
De bijdrage van de deelgebieden ter dekking van de algemene plankosten was in 2020 € 0,89 mln en de bijdrage voor bovenwijkse voorzieningen € 0,12 mln. Aan plankosten en tijdelijk beheer is in 2019 totaal € 1,4 mln besteed. In De Zuidlanden is in 2020 totaal € 2,65 mln aan rentekosten bijgeschreven. De kosten voor het bouw- en woonrijp maken bedroegen in 2020 € 6,88 mln. De kosten gemaakt voor het verkopen van de percelen bouwterrein bedroegen in 2020 € 0,10 mln. Voor aansluitingen op de warmtekrachtcentrale is € 0,04 mln ontvangen.
In de deelgebieden Techum, Jabikswoude, Wiarda, Overijsselselaan, De Klamp en Middelsee zijn in 2020 in totaal 196 kavels verkocht voor een totaalbedrag van € 11,96 mln.

Overige exploitaties
De investeringen in de overige woningbouwgebieden en bedrijventerreinen bestaan uit € 0,77 mln aan kosten bouw- en woonrijp maken, € 0,15 mln aan rentebijschrijvingen en voor € 0,47 mln Plankosten, tijdelijk beheer en verkoopkosten. In verband met gerealiseerde winsten op verkopen is € 0,52 mln gestort in de reserve Grondexploitatie. In de overige woningbouwgebieden zijn in totaal 51 kavels verkocht voor een totaalbedrag van € 3,57 mln. Op de bedrijventerreinen Frisia zijn 2 kavels verkocht (€ 0,31 mln), op Zwettepark IV 1 kavel (€ 0,21 mln) en op Zwettepark V 4 kavels (€ 2,09 mln). Verspreid door de gemeente zijn diverse percelen land en water verkocht met een opbrengst van € 0,69 mln en middels huur/ pachten en bijdragen is nog € 0,17 mln van derden ontvangen.
De waardering van de in exploitatie genomen gronden is gebaseerd op de inzichten per 31 december 2020 en de daarbij behorende inschatting van uitgangspunten, parameters en risico's. Uiteraard betreft dit een inschatting die omgeven is door onzekerheden, die periodiek wordt herzien en waarbij de waardering in het komende jaar zowel positief als negatief kan uitvallen. Op basis van de huidige informatie en inzichten is de beste schatting gemaakt voor de waardering van de in exploitatie genomen gronden.

De volgende algemene uitgangspunten worden gehanteerd ten aanzien van de schattingen:
• Rentepercentage bedraagt 1,71%
• Kostenindexatie bedraagt 2%
• Opbrengstenindexatie bedraagt 2-4%
De risico's zijn nader toegelicht in de paragraaf 2.2.7 Grondbeleid en in de paragraaf 2.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

De uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Tabel 112 Specificatie uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Boek-waarde 31-12-20
Vorderingen op openbare lichamen	28.282	34.888
Uitzett. in 's Rijksschatkist m/rentetypische looptijd < 1 jr.	0	3.160

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Boek-waarde 31-12-20
Overige vorderingen	16.256	18.016
Totaal uitzettingen met rentetypische looptijd <1 jr.	**44.537**	**56.064**

Vorderingen op openbare lichamen
De vorderingen op openbare lichamen zijn toegenomen als gevolg van hogere vorderingen op de Belastingdienst inzake het btw-compensatiefonds en de Provinsje Fryslân.

Uitzettingen in 's-Rijks schatkist met rentetypische looptijd minder dan één jaar
Dit betreft het zogenaamde schatkistbankieren. Zie hiervoor ook de paragraaf 2.2.4 Financiering. Onderstaand is het verplichte overzicht opgenomen.

Schatkistbankieren

Drempelbedrag

Alle overtollige liquide middelen moeten in principe in de schatkist van het Rijk te worden aangehouden. Er is echter een aantal uitzonderingen. Eén daarvan is het drempelbedrag. Dat is een minimumbedrag (afhankelijk van de omvang van de decentrale overheid) dat gemiddeld per kwartaal buiten de schatkist mag worden gehouden. Voor gemeente Leeuwarden is dat voor 2020 € 3.941.000.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren

Het drempelbedrag is bedoeld om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen: niet elke laatste euro hoeft in de schatkist te worden aangehouden. In principe hoeven dus alleen de liquide middelen die boven het drempelbedrag uitgaan in de schatkist te worden aangehouden. In 2020 hebben geen overschrijdingen plaats gevonden van het drempelbedrag. Onderstaande tabel laat zien wat de benutting van het drempelbedrag schatkistbankieren gedurende de vier kwartalen 2020 is geweest:

Tabel 113 Schatkistbankieren

Omschrijving		Verslagjaar 2020			
Drempelbedrag	**(1)**		**3.941**		
		1e kwart.	**2e kwart.**	**3e kwart.**	**4e kwart.**
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijksschatkist aangeh. middelen	(2)		494	986	1.038
Ruimte onder het drempelbedrag	(3a)=(1)>(2)	3.941	3.447	2.955	2.903
Overschrijving van het drempelbedrag	(3b)=(2)<(1)	0	0	0	0

Tabel 114 Berekening drempelbedrag

Omschrijving	Verslagjaar 2020	
	(1)	
Begrotingstotaal verslagjaar	(4a)	595.261
Deel v/h begrotingstotaal < 500 mln	(4b)	500.000
Deel v/h begrotingstotaal> 500 mln	(4c)	95.261
Drempelbedrag	(1)=(4b)*0,0075+(4c)*0,002 (min. € 250.000)	3.941

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Tabel 115 Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijksschatkist aangehouden middelen:

Omschrijving		Verslagjaar 2020			
	(2)	1e kwart.	2e kwart.	3e kwart.	4e kwart.
Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	(5a)	0	44.967	90.703	95.479
Dagen in het kwartaal	(5b)	90	91	92	92
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijksschatkist aangeh. Middelen	(2)-(5a)/(5b)	0	494	986	1.038

De post overige vorderingen wordt onderscheiden in:

Tabel 116 Specificatie overige vorderingen

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-2019	Boek-waarde 31-12-20
- vorderingen bijstandsverlening	10.925	11.336
- belastingvorderingen	4.915	5.570
- overige vorderingen op derden	8.563	9.161
Totaal overige vorderingen	**24.403**	**26.068**
Af: voorziening voor:		
- vorderingen bijstandsverlening	4.683	4.752
- belastingvorderingen	1.459	2.108
- overige vorderingen op derden	2.005	1.192
Totaal voorziening overige vorderingen	**8.147**	8.052
Balanswaarde overige vorderingen	**16.256**	**18.016**

De ouderdomsanalyse van de belastingvorderingen kan als volgt worden weergegeven:

Tabel 117 Ouderdom belastingvorderingen

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-2019	Boek-waarde 31-12-20
nog niet vervallen	443	952
< 6 maanden vervallen	784	581
7 - 12 maanden vervallen	1.510	1.609
> 1 jaar vervallen	2.178	2.428
Ouderdomsanalyse belastingdebiteuren	**4.915**	**5.570**

Op basis van enerzijds beoordeling van individuele posten en anderzijds de ouderdom van posten is een voorziening van € 2.108.000 getroffen.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

De ouderdom van de overige vorderingen op derden geeft het volgende beeld:

Tabel 118 Ouderdom van overige vorderingen op derden

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-2019	Boek-waarde 31-12-20
< 3 maanden oud	5.753	7.145
3 tot 6 maanden oud	150	179
6 maanden tot 1 jaar	311	645
ouder dan 1 jaar	2.349	1.193
Ouderdomsanalyse overige vorderingen op derden	**8.563**	**9.162**

Op basis van enerzijds beoordeling van individuele posten en anderzijds de ouderdom van posten is een voorziening van € 1.192.000 getroffen.

De liquide middelen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Tabel 119 Liquide middelen

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-2019	Boek-waarde 31-12-20
Kassaldo	37	27
Banksaldi	0	4.108
Totaal liquide middelen	**37**	**4.135**

Er is een rekening-courant kredietfaciliteit met de BNG van € 50 mln.' Deze wordt per balansdatum niet benut.

De post overlopende activa wordt onderscheiden in:

Tabel 120 Specificatie overlopende activa

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Boek-waarde 31-12-20
Nog te ontv. voorschotten v/Eur. en Ned. overheden voor spec. uitkeringen	2.854	2.938
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen	15.218	16.317
Totaal overlopende activa	**18.073**	**19.255**

Er zijn geen overlopende balansposities in het kader van faciliterend grondbeleid.

De in de balans opgenomen van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel, kunnen als volgt gespecificeerd worden:

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Tabel 121 Nog te ontvangen voorschotten van overheden van uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel

Omschrijving	Boek-waarde 01-01-20	Toevoe-gingen	Ontvangen bedragen	Boek-waarde 31-12-20
EU				
ESF - Brug naar werken 2 - Gemeenten*	984		984	0
Project EGF-Bancaire Sector	749		749	0
Totaal EU	*1.733*	*0*	*1.733*	*0*
Rijk				
SU G4 Tozo		2.679		2.679
Project Bancaire sector		170		170
Groen werkt	100		100	0
Uitv. kosten Besluit Zelfstandigen	84		84	0
Afrek G3 Rijksbijdrage en declaratiedeel Bbz	66		66	0
Totaal Rijk	*250*	*2.849*	*250*	*2.849*
Provincie				
Project EGF-Bancaire Sector	57	19		76
AMIF		13		13
Herinrichting WTC/Stadion	490	-490		0
Parkeergarage Tesselschadestraat	286	-286		0
Toerisme marketing evenementen 2019	39	-39		0
Totaal Provincie	*872*	*-783*	*0*	*89*
Nog te ontv. voorschotten v/Eur. en Ned. overheden voor specifieke uitkeringen	**2.855**	**2.066**	**1.983**	**2.938**

Toelichting op de niet uit de balans blijkende rechten

Verliescompensatie krachtens de Wet op de Vennootschapsbelasting 1969:

Het verrekenbare verlies bedraagt € 0.

Toelichting op de passiva van de balans

De vaste passiva worden onderscheiden in:

Tabel 122 Specificatie vaste passiva

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-2019	Boek-waarde 31-12-20
Eigen vermogen	63.563	82.467
Voorzieningen	48.337	53.932
Vaste schulden, met een rentetypische looptijd > 1 jaar	471.180	459.080
Totaal vaste passiva	**583.081**	**595.479**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

De post eigen vermogen wordt onderscheiden in:

Tabel 123 Specificatie eigen vermogen

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-2019	Boek-waarde 31-12-20
Reserves, gespecificeerd naar:		
Algemene reserve	25.145	20.796
Bestemmingsreserves	30.048	46.179
Gerealiseerd resultaat dit jaar	8.370	15.492
Totaal eigen vermogen	**63.563**	**82.467**

In onderstaande tabel wordt het eigen vermogen per ultimo vorig boekjaar aangesloten met het eigen vermogen per ultimo dit boekjaar.

Tabel 124 Aansluiting eigen vermogen

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-20
Eigen vermogen per ultimo boekjaar	63.563
Totaal van baten en lasten dit boekjaar	18.904
Eigen vermogen per ultimo boekjaar	**82.467**

Het verloop van de reserves kan als volgt worden weergegeven:

Algemene Reserves

Algemene Reserve		Saldo
Saldo 31-12-19		**25.145**
Resultaatbestemming		
Resultaatbestemming Leeuwarden 2019	6.377	
		6.377
Stortingen		
Storting verkoopopbrengst grond WTC-Cambuur	5.000	
Jaarlijkse storting ter versterking van deze reserve	2.000	
Winst erfpachtpercelen	86	
		7.086
Onttrekkingen		
Diverse incidentele onttrekkingen conform beslisdocument	17.811	
		17.811
Saldo 31 december 2020		**20.797**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Bestemmingsreserves

SIOF (Besl. 7-6-2014)	**Saldo**
Doel: Realisatie van strategische lange termijndoelen in hoofd -, economische -, woningmarktversterkende - en sociale infrastructuur	
Saldo 31-12-19	**1.850**
Onttrekkingen	
Bijdrage Culturele Universiteitscampus	350
Saldo 31 december 2020	**1.500**

Budgetoverheveling (Besl. 15-12-2010)		**Saldo**
Doel: Het overhevelen van budgetten naar het volgende begrotingsjaar mits wordt voldaan aan de bepalingen van artikel 11 lid 7 van de financiële verordening gemeente Leeuwarden 2020		
Saldo 31-12-19		**10.943**
Stortingen		
Perspectief op werk	1.000	
Watertechnologie en innovatie	750	
Omgevingswet	650	
Baankansen/V.S.O.	587	
Legacy LF2028	435	
Energie agenda Volhoudbaar	353	
Vluchtelingen	296	
Marketing vrije tijd	286	
Transitievisie warmte	286	
Vervanging (slechte) bomen	237	
Vrouwenopvang	193	
Maatregelen informatiebeveiliging	175	
Stimulering en acquisitie	128	
Laaggeletterdheid	142	
Toekomstperspectief Caribische Nederlanders	97	
Kerkenvisie	75	
Leeuwarder digitale agenda	64	
Deltaplan Ruimtelijke adaptatie	25	
Transformatiefonds Sociaal Domein Jeugd	23	
DU Kinderopvang	23	
Weerbaarheid cybercrime	20	
		5.845
Onttrekkingen		
Perspectief op werk	884	
Regionale energie strategie (RES)	569	
Watertechnologie en innovatie	490	
Herijkingsbudget budgetoverheveling	471	
Stimulering en acquisitie	360	
DU's decembercirc. Klimaatmiddelen	286	
Marketing vrije tijd	260	
Harmonie	250	
Waarderingskamer	205	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Budgetoverheveling (Besl. 15-12-2010)		Saldo
Innovatieve aanpak energiebesparing	169	
Verplichtingen O&I-prioritering	144	
Herindeling	100	
Beveiliging stad- en gemeentehuis	90	
Herindelingsmiddelen personeel	64	
Omgevingswet	60	
Impuls Sociale Investeringen (ISI)	57	
Laaggeletterdheid	46	
Invoering WNRA	44	
DU's decembercirc. Impuls GGZ	30	
DU Kinderopvang	23	
DU's decembercirc. Deltaprogramma	12	
Gemeentelijke monumentenlijst	10	
		4.624
Saldo 31 december 2020		**12.164**

Grondexploitatie (Besl. 7-6-2004)		Saldo
Doel: Dekking nadelige saldi en risico's grondplannen		
Saldo 31-1-2019		**7.902**
Stortingen		
Winstuitname Steenslan	524	
Aanpassing voorziening verliescomplexen	386	
Winst verkoop erfpachtpercelen	308	
Resultaat afgesloten complexen	191	
		1.409
Onttrekkingen		
Bijdrage aan de algemene middelen	500	
Ontwikkelkosten diverse projecten	152	
Bijdrage rente ontwikkellocaties	91	
Nagekomen kosten J.H. Knoopstraat	33	
Bijdrage Baerdsleat	7	
		783
Saldo 31 december 2020		**8.528**

Parkeren (Besl. 10-10-1994)	Saldo
Doel: Financiering en vervanging/uitbreiding parkeervoorzieningen en flankerend beleid	
Saldo 31-12-19	**658**
Onttrekkingen	
Bijdrage reserves inzake taakstelling 2020	200
Saldo 31 december 2020	**458**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Stimulering werkgelegenheid (Besl. 7-6-2004)	**Saldo**
Doel: Werkgelegenheidsbevordering en versterking economische structuur	
Saldo 31-12-19	**719**
Geen mutaties in 2020	
Saldo 31 december 2020	**719**

Stadsvernieuwing (Besl. 7-6-2004)	**Saldo**
Doel: Financiering stadsvernieuwingsprojecten	
Saldo 31-12-19	**81**
Geen mutaties in 2020	
Saldo 31 december 2020	**81**

ISV III (Besl. 7-6-2004)	**Saldo**
Doel: Financiering stadsvernieuwingsprojecten	
Saldo 31-12-19	**1.306**
Geen mutaties in 2020	
Saldo 31 december 2020	**1.306**

Reserve afschrijvingen	**Saldo**
Doel: Egalisatie afschrijvingskosten	
Saldo 31-12-19	**0**
Stortingen	
Storting t.b.v. kredieten thuiswerken	908
Saldo 31 december 2020	**908**

Egalisatie Verkiezingen (Besl. 7-6-2004)	**Saldo**
Doel: Egalisatie van lasten begrotingspost verkiezingen	
Saldo 31-12-19	**12**
Stortingen	
Storting extra middelen verkiezingen	385
Saldo 31 december 2020	**397**

Frictiemiddelen (Besl. 7-6-2004)	**Saldo**
Doel: Dekken van frictiekosten als gevolg van invullen taakstellingen	
Saldo 31-12-19	**521**
Stortingen	
Storting conform collegeprogramma en MTR	800
Onttrekkingen	
Onttrekking verwachting vertraging taakstelling	469
Bijdrage loonkosten Publieke Dienstverlening	75
Saldo 31 december 2020	**777**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

BWS Volkshuisvesting (Besl. 11-10-2004)	Saldo
Doel: Afdekken van renterisico's jaarlijkse bijdragen sociale huur- en koopwoningen	
Saldo 31-12-19	**65**
Geen mutaties in 2020	
Saldo 31 december 2020	**65**

Revolving Fund Monumenten (Besl. 10-10-1994)	Saldo
Doel: Het afdekken van kapitaallasten van uitgezette geldleningen bij het Nat. Restauratie Fonds	
Saldo 31-12-19	**221**
Geen mutaties in 2020	
Saldo 31 december 2020	**221**

Kunst in de openbare ruimte (Besl. 21-5-2007)	Saldo
Doel: Het loskoppelen van middelen die voortkomen uit de nieuwe 'percentageregeling kunst in de openbare ruimte' van de projectlocatie (bouwwerk)	
Saldo 31-12-19	**144**
Geen mutaties in 2020	
Saldo 31 december 2020	**144**

Stedelijke vernieuwing (Besl. 7-6-2004)	Saldo
Doel: Realisering stedelijke vernieuwing	
Saldo 31-12-19	**197**
Geen mutaties in 2020	
Saldo 31 december 2020	**197**

Economische participatie (Besl. 19-12-2011)	Saldo
Doel: Economische participatie	
Saldo 31-12-19	**1.476**
Onttrekkingen	
Bijdrage innovatiefonds	41
Saldo 31 december 2020	**1.435**

Duurzaamheidslening (Besl. 25-3-2013)	Saldo
Doel: Verduurzamen particuliere woningvoorraad	
Saldo 31-12-19	**161**
Geen mutaties in 2020	
Saldo 31 december 2020	**161**

Achterstallig onderhoud Verhardingen Boarnsterhim (Besl. 29-6-2015)	Saldo
Doel: Dekken van achterstallig onderhoud dat is gebleken uit een geactualiseerd beheerplan en waarvoor in het kader van de Artikel-12 status van de voormalige gemeente een aanvullende bijdrage is ontvangen van het Rijk	
Saldo 31-12-19	**1.039**
Onttrekkingen	
Bijdrage aan onderhoud Boarnsterhim	195
Saldo 31 december 2020	**843**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Vastgoed (Besl. 12-9-16)	**Saldo**
Doel: Optimaliseren en verduurzamen van de bestaande vastgoedportefeuille	
Saldo 31-12-19	**145**
Stortingen	
Koopsom Wylpstrjitte 1	210
Onttrekkingen	
Bijdrage onderhoud/duurzaamheid	133
Saldo 31 december 2020	**222**

Bodemsanering (Besl. 11-7-2016)	**Saldo**
Doel: Het financieren van bodemsaneringen die in bodemsaneringsprogramma's zijn opgenomen en waarvan de uitvoering zich veelal over meerdere jaren uitstrekt.	
Saldo 31-12-19	**508**
Stortingen	
Reguliere storting 2020	110
Saldo 31 december 2020	**618**

Wijkbudgetten (Besl. Vaststellen Jaarrekening 2016)	
Doel: Opvangen toekomstige verplichtingen wijkpanelbudgetten	
Saldo 31-12-19	**815**
Stortingen	
Bijdrage geraamde wijkbudgetten	5
Onttrekkingen	
Bestedingen 2020	449
Saldo 31 december 2020	**371**

Reserve toeristenbelasting (Besl. 17-7-2017)	
Doel: Financiering voor uitgaven aan fysieke toeristische voorzieningen	
Saldo 31-12-19	**602**
Stortingen	
Resultaat product toeristenbelasting	**257**
Onttrekkingen	
Onttrekking programma toeristenbelasting	**300**
Saldo 31 december 2020	**559**

Dorpen en platteland (nog vaststellen bij Jaarrekening 2018)	
Doel: Voorziening voor bodemsanering	
Saldo 31-12-19	**99**
Geen mutaties in 2020	
Saldo 31 december 2020	**99**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Voorwaardelijke Budgetoverheveling (Besl. 10-07-2019)		Saldo
Doel: Het overhevelen van budgetten naar het volgende begrotingsjaar die nog vragen om formele besluitvorming over de exacte inzet ervan en de bijbehorende activiteiten.		
Saldo 31-12-19		**584**
Stortingen		
Budgetoverheveling stelpost Corona december circulaire	7.743	
Subsidie WTC-gebied	4.500	
DU verschuiving schulden	76	
Decentralisatieuitkeringen (naar res. budgetov.)	-434	
Ticketrisico (naar reserve budgetoverheveling)	-150	
		11.735
Saldo 31 december 2020		**12.319**

Reserve oevers en steigers (jaarstukken 2019)	
Doel: Dekken van achterstallig onderhoud dat is gebleken uit een geactualiseerd beheerplan en waarvoor in het kader van de Artikel-12 status van de voormalige gemeente een aanvullende bijdrage is ontvangen van het Rijk	
Saldo 31-12-19	**0**
Resultaatbestemming 2019	**619**
Saldo 31 december 2020	**619**

Compensatie groen (jaarstukken 2019)	
Doel: Opvangen van kosten voldoen aan compensatieplicht bij kappen van 10 of meer bomen middels herplanting of financiële compensatie	
Saldo 31-12-19	**0**
Resultaatbestemming 2019	**381**
Stortingen	
Diverse stortingen projecten	**96**
Onttrekkingen	
Bijdrage Tiny forest Grou	**2**
Saldo 31 december 2020	**475**

Sociale werkvoorziening (jaarstukken 2019)	
Doel: Opvangen tekorten sociale werkvoorziening	
Saldo 31-12-19	**0**
Resultaatbestemming 2019	**994**
Saldo 31 december 2020	**994**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

De voorzieningen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Tabel 125 Specificatie voorzieningen

Omschrijving voorzieningen	Boek-waarde 01-01-20	Vrijgevallen bedragen	Stortingen	Aanwen-dingen	Boek-waarde 31-12-20
verplichtingen, verliezen en risico's	13.051	418	2.309	1.999	12.942
ter egalisering van kosten	17.327	0	11.384	7.440	21.271
voor bijdragen aan toekomstige vervangings-investeringen waarvoor een heffing geheven kan worden	1.281	0	398	17	1.662
middelen van derden waarvan bestemming gebonden is	16.679	0	3.694	2.316	18.057
Totaal voorzieningen	**48.337**	**418**	**17.785**	**11.772**	**53.932**

Het verloop van de voorzieningen kan als volgt worden weergegeven:

1ab Specifieke risico's (Besl. 7-6-2004)		
Doel: Opvangen risico's nog lopende procedures		
Saldo 31-12-19		**32**
Stortingen		
Diverse risico's		192
Onttrekkingen		
Overige kosten		69
Saldo 31 december 2020		**155**

1c Onderhoud gymlokalen (Besl. 14-12-1998)		
Doel: Egalisatie van (grote) onderhoudskosten		
Saldo 31-12-19		**1.979**
Stortingen		
Storting onderhoudsmiddelen		205
Onttrekkingen		
Onderhoud 2020 diverse gymzalen		188
Saldo 31 december 2020		**1.996**

1c Groot onderhoud vastgoed (Besl. 7-6-2004)		
Doel: Egalisatie (grote) onderhoudskosten vastgoed		
Saldo 31-12-19		**3.621**
Stortingen		
Reguliere storting	1.984	
Diverse kleinere stortingen	277	
		2.261
Onttrekkingen		
Groot onderhoud en adviezen		2.748
Saldo 31 december 2020		**3.134**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

1ab Arbeidsgerelateerde kosten (Besl. 26-5-2014)		
Doel: Afdekken van verplichtingen aan voormalige bestuurders en voormalig personeel		
Saldo 31-12-19		
Pensioen (vm) wethouders	8.463	
Wachtgeld vm bestuurders	361	
Voormalig personeel	2.264	
		11.087
Stortingen		
Pensioen (vm) wethouders	1.088	
Wachtgeld vm bestuurders	439	
Voormalig personeel	506	
		2.033
Onttrekkingen (betalingen)		
Pensioen (vm) wethouders	304	
Wachtgeld vm bestuurders	425	
Voormalig personeel	1.029	
		1.758
Vrijgevallen bedragen		
Pensioen (vm) wethouders	87	
Wachtgeld vm bestuurders	48	
Voormalig personeel	398	
		533
Saldo 31-12-20		
Pensioen (vm) wethouders	9.160	
Wachtgeld vm bestuurders	327	
Voormalig personeel	1.343	
Saldo 31 december 2020		**10.829**

1c Zadelfonds monumentenzorg (Besl. 13-3-1995)	
Doel: Financiering kleinschalige projecten monumentenzorg	
Saldo 31-12-19	**152**
Stortingen	
Storting t.l.v. de exploitatie	37
Onttrekkingen	
Bestedingen 2020	4
Saldo 31 december 2020	**185**

1d Egalisatie heffingen (Besl. 29-6-2015)	
Doel: Egalisatie opbrengsten kostendekkende tarieven	
Saldo 31-12-19	**1.281**
Stortingen	
Resultaat riolering	398
Onttrekkingen	
Resultaat hondenvoorziening	17
Saldo 31 december 2020	**1.662**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

1c Afkoopsommen onderhoud graven (Besl. 16-12-2002)		
Doel: Dekken kosten onderhoud grafbedekkingen		
Saldo 31-12-19		**347**
Stortingen		
Storting voorziening		**11**
Onttrekkingen		
Resultaat product begraafplaatsen		**121**
Saldo 31 december 2020		**237**

2 Onderhoud graven familie Zadel (Besl. 13-3-1995)		
Doel: Dekking kosten onderhoud grafbedekking familie Zadel		
Saldo 31-12-19		**191**
Stortingen		
Resultaat begraafplaats Zadel		1
Onttrekkingen		
Bijdrage aan begraafplaats Zadel		2
Saldo 31 december 2020		**190**

2 Riolering (Besl. 11-10-2004)		Saldo
Doel: Realiseren Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)		
Saldo 31-12-19		**16.488**
Stortingen		
Bijdrage t.l.v. exploitatie 2020		3.693
Onttrekkingen		
Bijdrage RIO's (uitgaven 2020)		**2.313**
Saldo 31 december 2020		**17.868**

1c Onderhoud verhardingen (Besl. 6-11-2012)		
Doel: Egalisatie van Bestedingen voor het in goede staat hebben/houden van verhardingen		
Saldo 31-12-19		**3.244**
Stortingen		
Reguliere storting	2.096	
Opbrengst degeneratiekosten	175	
		2.271
Onttrekkingen		
Bijdrage projecten onderhoud		1.895
Saldo 31 december 2020		**3.620**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

1c Onderhoud civiele kunstwerken (Besl. 6-11-2012)		
Doel: Egalisatie van Bestedingen voor het in goede staat hebben/houden van civiele kunstwerken		
Saldo 31-12-19		**4.560**
Stortingen		
Reguliere storting t.l.v. exploitatie	2.182	
Overboeking van Onderhoud bruggen B'him	188	
		2.370
Onttrekkingen		
Bijdrage onderhoud diverse projecten		1.701
Saldo 31 december 2020		**5.229**

1c Waterwegen/baggeren (Besl. 31-3-2014)		
Doel: Het egaliseren van Bestedingen voor onderhoud van waterwegen en baggerwerkzaamheden 2014-2016		
Saldo 31-12-19		**3.237**
Stortingen		
Reguliere storting t.l.v. exploitatie		729
Onttrekkingen		
Baggerwerkzaamheden		596
Saldo 31 december 2020		**3.370**

1c Onderhoud bruggen voormalige gemeente Boarnsterhim (Besl. 26-3-2014)		
Doel: Dekken van achterstallig onderhoud dat is gebleken uit een geactualiseerd beheerplan en waarvoor in het kader van de Artikel-12 status van de voormalige gemeente een aanvullende bijdrage is ontvangen van het Rijk		
Saldo 31-12-19		**188**
Onttrekkingen		
Storting in vrz. onderhoud civiele kunstwerken		188
Saldo 31 december 2020		**0**

1ab Voorziening afgesloten complexen (Te besluiten bij vaststellen jaarstukken 2019)		
Doel: Middelen voor resterende en afrondende werkzaamheden zoals ophogen, woonrijp maken, beheer-/exploitatie- en verkoopkosten na afsluiting grondexploitatie		
Saldo 31-12-19		**1.932**
Stortingen		
Storting t.l.v. exploitatie 2020		85
Onttrekkingen		
Diverse uitgaven 2020		58
Saldo 31 december 2020		**1.959**

1c Achterstallig onderhoud verhardingen (instellen bij vaststellen jaarstukken 2020)		
Doel: Dekken van achterstallig onderhoud dat is gebleken uit een geactualiseerd beheerplan en waarvoor in het kader van de Artikel-12 status van de voormalige gemeente een aanvullende bijdrage is ontvangen van het Rijk		
Saldo 31-12-19		**0**
Onttrekkingen		
Storting t.l.v. exploitatie 2020		3.500
Saldo 31 december 2020		**3.500**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

De onderverdeling van de in de balans opgenomen vaste schulden is als volgt:

Tabel 126 vaste schulden met rentetypische looptijd van 1 jaar of langer

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-2019	Boek-waarde 31-12-20
Onderhandse leningen van:		
- binnenl. banken en ov. financiële instellingen	464.891	454.678
- openbare lichamen	2.500	0
- overige binnenlandse sectoren	3.767	4.388
Waarborgsommen	22	14
Totaal vaste schulden	**471.180**	**459.080**

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden over het jaar 2020:

Tabel 127 Verloop vaste schulden

Omschrijving	Boek-waarde 01-01-20	Vermeer-deringen	Aflossing-en	Boek-waarde 31-12-20	Rentelast voor het jaar
Onderhandse leningen van:					
- binnenl. banken en ov. financiële instellingen	464.891	40.000	50.213	454.678	9.842
- openbare lichamen	2.500		2.500	0	1
- overige binnenlandse sectoren	3.768	2.659	2.038	4.389	
Waarborgsommen	21		8	13	
Totaal vaste schulden	**471.180**	**42.659**	**54.759**	**459.080**	**9.843**

De vlottende passiva kunnen als volgt worden onderscheiden:

Tabel 128 Specificatie vlottende passiva

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Boek-waarde 31-12-20
Netto-vlottende schulden m/rente-typ. looptiijd < 1 jaar	43.221	19.117
Overlopende passiva	49.805	88.419
Totaal vlottende passiva	**93.026**	**107.536**

De netto-vlottende schulden met rentetypische looptijd korter dan 1 jaar kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Tabel 129 Netto-vlottende schulden met rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Boek-waarde 31-12-20
Banksaldi	29.720	0
Overige schulden	13.501	19.117
Totaal netto-vlottende schulden	**43.221**	**19.117**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

De bankschulden die er eind 2019 waren zijn in 2020 afgelost, met name via het opnemen van langlopende leningen.

De post overlopende passiva wordt onderscheiden in:

Tabel 130 Specificatie overlopende passiva

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Boek-waarde 31-12-20
Nog te betalen bedragen	44.915	42.184
Vooruitontv. voorschotten v/Eur. en Ned. overheden voor specifieke uitkeringen	1.479	7.556
Overige vooruitontvangen bedragen	3.410	38.679
Totaal overlopende passiva	**49.805**	**88.419**

De nog te betalen bedragen bestaan hoofdzakelijk uit onderstaande posten.

Tabel 131 Nog te betalen bedragen (groter dan € 1 mln)

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-20
Beschermd wonen	6.655
Maatschappelijke opvang verslavingszorg	2.885
Af te dragen loonheffing	3.833
Bankrente BNG	3.642
Vrouwenopvang	2.173
Zorg in natura (ZIN)	2.442
Specialistische jeugdhulp duurzaam	2.099
Af te dragen premies ABP	1.226
Specialistische jeugdhulp herstel	3.033
Totaal toegelicht	**27.988**

Er zijn geen overlopende balansposities in het kader van faciliterend grondbeleid.

In onderstaand overzicht wordt het verloop weergegeven van de van EU, Rijk en provincies ontvangen voorschotbedragen voor specifieke uitkeringen

Tabel 132 Verloop van overheden ontvangen voorschotbedragen van uitkeringen met specifiek bestedingsdoel

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Ontvan-gen bedragen	Vrijgeval-len bedragen	Boek-waarde 31-12-20
Rijk				
SU C31 Huisvesting kwetsbare groepen	0	1.593		1.593
SU G4 Tozo	0	1161		1.161
SU H10 Vastgoedtr. Gesloten jeugdhlp	0	1.078		1.078
Overig	0	913	292	621
Integrale Intelligence	0	887	476	411
SU - Onderwijsachterstandenbeleid	127	215		342
SU - Educatiemiddelen	261	67		328

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Omschrijving	Boek-waarde 31-12-19	Ontvan-gen bedragen	Vrijgeval-len bedragen	Boek-waarde 31-12-20
Intensivering afpakken 2020	0	550	232	318
versterken weerbaarheid jonge aanwas	0	300	110	190
Aanjagers samenwerking	0	300	136	164
versterken weerbaarheid algemeen	0	247	90	157
versterken weerbaarheid buitengebied	0	200	55	145
Opvolging ondermijningsbeelden	0	212	103	109
Project levensloopaanpak 3Noord '20	0	150	53	97
Doorzorg (ex) gedetineerden VHF	0	101	12	89
Verbeterplan GI	0	80		80
digitale preventie jonge aanwas	0	150	73	77
Projectcoörd. en borging project LVB	0	75	0	75
Flexibele expertise (iot)	0	100	30	70
Innovatiebudget Digitale Overheid	0	134	74	60
SU D1 RMC voortijdig schoolverlaten	0	55		55
SU B1 gedup. Toeslagenproblematiek	0	54		54
Samenwerking aan veiligheid	0	38		38
Sexting en grooming	0	35		35
Geluidssanering B-lijst woningen	0	35		35
Nazorg ex-gedetineerden 2020	0	65	31	34
versterken weerbaarheid drugs	0	50	21	29
Subsidie woninginbraken 2018	13		5	8
Asiel, Migratie en Integratiefonds (AMIF)	248		248	0
VSV - Sluitende aanpak 0-23 uren	225		225	0
Nazorg ex-gedetineerden 2019/20	55	7	62	0
Gemeentelijke intelligence	0	127	143	-16
Totaal Rijk	*929*	*8.979*	*2.471*	*7.437*
Overige overheid				
PmvG inbedding, borging verbinding	0	119		119
Fietspad Leechlân	400		400	0
Waterconnecting	150		150	0
Totaal Overige overheid	*550*	*119*	*550*	*119*
Totaal vooruitontv. voorschotten v/Eur. en Ned. overheden voor specifieke uitkeringen	**1.479**	**9.098**	**3.021**	**7.556**

De overige vooruit ontvangen bedragen betreffen voor € 34.580.000 een overschot op de voorfinanciering door het Rijk van de Tozo.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Toelichting op de niet uit de balans blijkende verplichtingen

- ***Garantstellingen en leaseverplichtingen***

Tabel 133 Garantstellingen **x € 1 mln**

Omschrijving	Leningen 31-12-19	waarvan gewaar-borgd	Leningen 31-12-20	waarvan gewaar-borgd
Nationale Hypotheek Garantie (t/m 2010)	847.000	423.500	704.000	352.000
Gemeentelijke achtervang geldleningen geborgd door WSW	620.461	310.231	619.146	309.573
Geborgde particuliere leningen voor start NHG 1994	10.113	10.113	5.749	5.749
Overige door gemeente geborgde leningen	24.901	24.397	23.686	23.219
Totaal garanties	**1.502.475**	**768.241**	**1.352.581**	**690.541**

Nationale Hypotheek Garantie (t/m 2010): dit betreft de cijfers per 1 januari van de betreffende jaren. Er zijn op dit moment geen recentere gegevens beschikbaar.

Tabel 134 Leaseverplichtingen

Omschrijving	Verplichting 31-12-19	Verplichting 31-12-20
Auto's t.b.v. m.n. College van B&W en sociale recherche	183	155
Totaal leaseverplichtingen	**183**	**155**

- ***Inkoopverplichtingen ten behoeve van de exploitatie groter dan € 1.000.000***

Tabel 135 Inkoopverplichtingen per ultimo 2020

Volg nr.	Leverancier naam	Begin-datum	Verval-datum	Overeenkomst	Verplich-ting	Opmerking
1	BV Fryslân Miljeu Noordwest		onbepaald	Afvalinzameling	6.945	jaarbedrag
2	Afvalsturing Friesland NV	03-08-07	01-01-25	Leveringsverplich-ting huishoudelijk afval	3.830	jaarbedrag
3	Stichting WoonFriesland	01-01-10	31-12-35	Huur Wijk/voorzieningenc entrum Zuiderburen (Wite Mar 7-9)	1.266	restant-verplichting
4	Stichting WoonFriesland	01-09-09	31-08-29	Huur Wijkvoorzieningence ntrum en Jongerencentrum Camminghaburen (Lieuwenburg 2)	1.009	restant-verplichting
5	BV Fryslân Miljeu Noordwest	01-01-05	onbepaald	Milieustraat	2.008	jaarbedrag
6	FUMO	01-01-14	onbepaald	Uitvoering deel van milieutaken op gebied van omgevingsrecht	1.212	jaarbedrag
7	Miep BV	01-01-21	31-12-2024	Hulp bij Huishouden Wmo	5.186	jaarbedrag
8	St. Thuiszorg Het Frieseland	01-01-21	31-12-2024	Hulp bij Huishouden Wmo	5.186	jaarbedrag
9	Windkracht058	01-01-21	31-12-2024	Aanvullende ondersteuning Wmo	7.373	jaarbedrag
10	Amaryllis/Incluzio	01-01-21	31-12-2024	Basisondersteuning Wmo	17.948	jaarbedrag

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

- ***Verplichtingen in relatie tot het grondbedrijf***

Als gemeente hebben we bouwgronden in bezit die wegens met derden aangegane contractuele voorwaarden zijn belast met bouwclaims. Deze claims bedragen per ultimo 2020 € 10,3 mln. Contractueel is vastgelegd dat de gemeente tot de expiratiedatum een overeengekomen aantal bouwkavels aanbiedt aan de betreffende partijen. Indien de gemeente tot de expiratiedatum minder kavels aanbiedt dan overeengekomen, dan moet de gemeente in principe een afkoopsom betalen per niet aangeboden kavel. Een eventuele claim kan derhalve pas na de expiratiedatum (2024) worden ingediend. In de praktijk komt het echter veelvuldig voor dat partijen opteren voor verlenging van de expiratiedatum. Vanwege de lange looptijden van de contracten en het feit dat partijen indien dit speelt bij veelal kiezen voor verlening van de expiratiedatum, gaan we er van uit, dat geen of nauwelijks claims gehonoreerd moeten worden, en dat het risico dus zeer klein is.

- ***Inkoopverplichtingen ten behoeve van investeringen:***

In bijlage A is een overzicht van de restantkredieten weergegeven. Voor maximaal het nog openstaande bedrag van de restantkredieten kunnen verplichtingen zijn aangegaan.

- ***Subsidieverplichtingen***:

De subsidies aan instellingen, welke zijn vastgelegd met een maximum te verlenen bedrag per subsidie, zijn overwegend structureel van aard, maar worden steeds voor een jaar verleend. Een eventuele beëindiging van een subsidies vereist echter een redelijke termijn. Zie ook bijlage D Overzicht subsidies aan instellingen.

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

3.3.3 Gebeurtenissen na balansdatum

In 2021 zijn we voor een gering bedrag aangesproken uit hoofde van een garantstelling.

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

BIJLAGEN

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Bijlage A. Restantkredieten

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Artikel 5, lid 5 van de Financiële verordening bepaalt dat investeringen als deze nog niet zijn gestart na twee jaar vrijvallen. Eind 2020 zijn er geen restantkredieten die komen te vervallen.

Tabel 136 Overzicht restantkredieten

Nummer	Omschrijving	Startjaar	Krediet	Besteed	Restant
INV340912	Breedstraat 48 lasten	2009	1.271.170	1.195.017	76.153
	Breedstraat 48 baten	2009	-905.520	-877.513	-28.007
INV331406	PI14 - Mobiliteits- en verkeersman.	2014	1.055.000	890.135	164.865
INV391620	Ontwikkelkosten schoollocaties lasten	2016	1.123.292	354.389	768.903
	Ontwikkelkosten schoollocaties baten	2016	-1.123.292	-40.375	-1.082.917
INV391621	Ontwikkelkosten Zwette VI lasten	2016	352.000	-	352.000
	Ontwikkelkosten Zwette VI baten	2016	-352.000	-	-352.000
INV391622	Ontwikkelkosten Watercampus lasten	2016	2.000	1.346	654
	Ontwikkelkosten Watercampus baten	2016	-2.000	-	-2.000
INV391624	Zwette VI lasten	2016	3.889.531	3.907.931	-18.400
	Zwette VI baten	2016	-3.889.531	-2.560.093	-1.329.438
INV561608	Themakaarten GIS Soc. domein lasten	2016	43.637	21.286	22.351
	Themakaarten GIS Soc. domein baten	2016	-11.387	-16.678	5.291
INV361705	Watertanks (groot - 4 stuks)	2017	11.500	-2.355	13.855
INV271812	Nieuwbouw Albertine Agnes	2018	2.637.500	200.000	2.437.500
INV331807	Snelfietsroutes / fietsstraten	2018	850.000	629.576	220.424
INV331808	Knelpunten nieuwe grondgebied	2018	200.000	39.141	160.859
INV331813	Parkeerautomaten, betaalterminal	2018	375.000	345.850	29.150
INV332001	Fietsroutes (Modelaanpak) lasten	2018	1.690.000	1.156.814	533.186
	Fietsroutes (Modelaanpak) baten	2018	-1.100.000	-	-1.100.000
INV361812	Ontvangers en armaturen 2018	2018	100.000	88.256	11.744
INV361817	Openbare verlichting armaturen	2018	200.000	186.500	13.500
INV361819	Skatepark van Loonstraat	2018	100.000	-	100.000
INV361831	ISV openbare ruimte Coll. Prg. 2014-18	2018	4.600.000	1.214.195	3.385.805
INV361902	Huizumer begraafpaats	2018	150.000	37.714	112.286
INV362001	Verharding - reconstructie wegen 2020	2018	2.500.000	1.328.664	1.171.336
INV391816	Was/kleedgebouw Pallas	2018	456.000	375.271	80.730
INV391819	Infrastructuur sportgebied	2018	550.000	508.476	41.524
INV561805	Update Coda, Corsa en E facturering (l)	2018	212.850	151.602	61.248
	Update Coda, Corsa en E facturering (b)	2018	-159.350	-108.292	-51.058
INV271903	Spoedeisende voorzieningen	2019	238.563	-	238.563
INV271904	Tijdelijke voorziening	2019	233.018	-	233.018
INV331903	Snelfietsroutes/fietsstraten	2019	240.000	27.004	212.996
INV331906	30 km programma buiten de stad	2019	200.000	127.063	72.937
INV331907	Addendum GVVP	2019	50.000	25.607	24.393
INV331910	Knelpunten bestaand fietsnetwerk	2019	50.000	-	50.000
INV331911	Smart Mobility	2019	550.000	203.156	346.844
INV331913	Digitaliseren parkeerketen	2019	200.000	70.537	129.463
INV331914	Openbare ruimte evenemententerreinen	2019	500.000	383.252	116.748
INV331918	Parkeergebied WTC	2019	1.270.000	883.738	386.262
INV361903	Ontvangers en armaturen OV 2019	2019	102.000	6.677	95.323
INV361904	Incidentele verbeteringen OV 2019	2019	21.000	14.315	6.685
INV361905	Vervanging verkeersborden 2019	2019	48.000	-	48.000
INV361908	Postauto (Ford Connect)	2019	31.500	-	31.500
INV361911	Tractor (M. Ferguson)	2019	60.000	-	60.000
INV361913	Rotorkopeg/zaaimachine	2019	20.000	-	20.000
INV361914	Rionedkar	2019	35.000	-	35.000

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Nummer	Omschrijving	Startjaar	Krediet	Besteed	Restant
INV361916	Houtversnipperaar	2019	20.000	-	20.000
INV361918	Maaimachine Toro 4000D	2019	80.000	20.800	59.200
INV361920	Bus (6-persoons) Peugeot Boxer	2019	55.200	44.413	10.787
INV361921	Iveco Daily 50 Rioolwagen	2019	90.000	52.719	37.281
INV361922	Tractor (John Deere) met voorlader	2019	80.000	-	80.000
INV361923	Bus Peugeot Boxer	2019	55.200	-	55.200
INV361924	Bestelwagen Peugeot Partner	2019	28.500	15.817	12.683
INV361925	Opbouw en inrichting	2019	31.000	-	31.000
INV361926	Vervanging masten 2019	2019	1.100.000	756.589	343.411
INV361927	Vervanging armaturen 2019	2019	115.000	-	115.000
INV361928	Vervanging spel- en speelvrz. 2019	2019	500.000	413.630	86.370
INV361929	Centrale brugbediening	2019	295.245	89.836	205.409
INV361930	Heetwatermachines (3x)	2019	50.000	-	50.000
INV361932	Zitveegmachine (Orionweg)	2019	10.000	-	10.000
INV361933	Containers (opslag/transport)	2019	25.000	-	25.000
INV361936	Bovengrondse inv. Klimaatmaatregelen	2019	1.125.000	60.925	1.064.075
INV381901	Digitalisering VTH-proces	2019	96.000	19.479	76.521
INV391909	Installatietechniek Blauwe Golf	2019	112.926	66.937	45.989
INV391911	Vervanging kunstgras Meinga	2019	406.000	400.575	5.425
INV391912	Vervanging kunstgras Zwaluwen	2019	440.000	412.597	27.403
INV391918	Verbouw KCC	2019	511.000	472.744	38.256
INV391922	Verbeterpunten Neushoorn	2019	207.000	189.139	17.861
INV391923	LED Wilhelminaplein	2019	28.000	21.350	6.650
INV391924	Verduurzaming J.W Vissserwei 10	2019	900.000	803.472	96.528
INV391927	Cornelis Trooststraat 48	2019	820.000	602.007	217.993
INV391929	Renovatie Groningerstraatweg 401	2019	85.000	77.185	7.815
INV272001	IKC Albert Agnes t.b.v. Kinderopvang	2020	772.500	-	772.500
INV272002	IKC De Oldenije	2020	2.000.000	300.000	1.700.000
INV272005	IKC Albert Agnes (wettelijke kosten)	2020	120.000	-	120.000
INV272006	Optimalisering IKC Wiarda Goutum	2020	100.000	-	100.000
INV272011	Spoedeisende voorzieningen	2020	100.000	-	100.000
INV272012	Tijdelijke voorziening	2020	200.000	-	200.000
INV332002	P.S. Gerbrandyweg / Dammelaan	2020	1.200.000	32.394	1.167.606
INV332003	Fietspad Oostergoweg fase 2	2020	220.000	2.343	217.657
INV332004	Fietspad Snekertrekweg (WIW fase 2)	2020	300.000	18.598	281.402
INV332005	Autoluwe binnenstad	2020	100.000	-	100.000
INV332006	Fietsstraten	2020	3.091.000	121.248	2.969.752
INV332007	Oostel. binnenring fase 3 (V. de Vr.)	2020	500.000	448.035	51.965
INV332009	Slauerhoffweg fase 1	2020	500.000	65.698	434.302
INV332010	30 km programma buiten de stad	2020	395.000	-	395.000
INV332011	Addendum GVVP	2020	825.000	1.515	823.485
INV332012	Stelpost verkeersveiligheid	2020	140.000	65.167	74.833
INV332013	Knelpunten bestaand fietsennetwerk	2020	50.000	-	50.000
INV332014	Kleine infrastructurele aanpassingen	2020	270.000	169.948	100.052
INV332015	Parkeerterrein Grou, Volmawei Ged. H.	2020	100.000	-	100.000
INV332016	Smart mobility	2020	400.000	-	400.000
INV332017	GPS referentiestation	2020	30.000	-	30.000
INV332018	Inr. openbare ruimte WTC-gebied lasten	2020	4.950.000	1.984.729	2.965.271
	Inr. openbare ruimte WTC-gebied baten	2020	-4.950.000	-	-4.950.000
INV362003	Container DAF	2020	240.000	-	240.000

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Nummer	Omschrijving	Startjaar	Krediet	Besteed	Restant
INV362004	Fiat Doblo (kipper)	2020	32.000	-	32.000
INV362005	Fiat Doblo (verkeersploeg)	2020	31.700	-	31.700
INV362006	Fiat Doblo WU (Wurk-Up)	2020	32.000	-	32.000
INV362007	Iveco Daily 5T Rioolwagen+kraan	2020	72.000	-	72.000
INV362008	Iveco Daily 5T Rioolwagen+kraan	2020	72.000	-	72.000
INV362009	Landrover Service-auto (+mat.)	2020	76.800	-	76.800
INV362010	Maaihulpstuk cirkelmaaier	2020	8.000	-	8.000
INV362013	Tractor (mid)	2020	65.000	-	65.000
INV362014	Tractor	2020	90.000	-	90.000
INV362015	Rioolwagen Scania HD	2020	331.500	-	331.500
INV362016	Rioolwagen Scania VC	2020	331.500	-	331.500
INV362017	VW Transporter (monteurs)	2020	55.100	-	55.100
INV362018	Spuitmachine/kilverbak	2020	8.400	-	8.400
INV362019	Heftruck Daihatsu	2020	24.000	-	24.000
INV362020	Shovel terrein	2020	30.000	-	30.000
INV362021	Container met dekkleppen	2020	40.000	-	40.000
INV362022	Maaimachine Ransomes HR60	2020	85.000	-	85.000
INV362023	Maaimachine John Deere 1505	2020	75.000	-	75.000
INV362024	Tractor New Holland (vm Lwd)	2020	80.000	-	80.000
INV362025	Containers (opslag/transport)	2020	25.000	-	25.000
INV362026	Vingerbalken t.b.v. hooilandbeheer	2020	8.000	-	8.000
INV362027	Opbouw en inrichting	2020	29.000	-	29.000
INV362028	Ontvangers en armaturen OV 2020	2020	103.000	18.422	84.578
INV362029	Incidentele verbeteringen OV 2020	2020	22.000	20.000	2.000
INV362030	Vervanging verkeersborden 2020	2020	49.000	-	49.000
INV362031	Spel- en speelvoorzieningen 2020	2020	42.000	-	42.000
INV362032	GRP 2019-2023 bovengr. klimaatadapt.	2020	1.125.000	-	1.125.000
INV362033	Nimos minitrac	2020	60.000	-	60.000
INV362034	Graflift	2020	7.000	-	7.000
INV362035	Grafbekisting aluminium (2 sets)	2020	17.500	-	17.500
INV362036	Verv. ontvangers/armaturen OV 2020	2020	1.190.000	36.906	1.153.094
INV362037	Verv. masten OV2020	2020	120.000	-	120.000
INV362038	Verv. speeltoestellen 2020	2020	500.000	1.800	498.200
INV362039	Centrale brugbediening 2020	2020	1.579.433	-	1.579.433
INV362041	Stroomkasten	2020	190.000	-	190.000
INV362042	Civiele kunstwerken 2020	2020	750.000	-	750.000
INV362043	Damwand insteekhavens De Burd	2020	321.000	26.504	294.496
INV392002	Huisvesting gemeentehuis	2020	130.000	25.643	104.357
INV392003	Vervanging toplaag Eaterlittens	2020	28.000	20.829	7.171
INV392005	Installatietechniek Blauwe Golf	2020	160.500	17.744	142.756
INV392006	Installatietechniek Kalverdijkje	2020	20.000	3.531	16.469
INV392008	Vervanging kunstgras Pallas	2020	174.000	143.556	30.444
INV392009	Vervanging kunstgras KV Leeuwearden	2020	35.000	28.221	6.779
INV392010	Vervanging kunstgras It Gryn	2020	354.000	292.034	61.966
INV392011	Verlichting atletiekbaan	2020	42.000	-	42.000
INV392012	Verlichting Magere Weide	2020	36.000	-	36.000
INV392013	Veldinrichting Easterlittens	2020	27.000	-	27.000
INV392014	Tribunes Kalverdijkje	2020	135.000	108.381	26.619
INV392015	Installaties Tjallinga	2020	15.000	-	15.000
INV392016	Verbouwing De Skalm	2020	2.010.000	41.667	1.968.333

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Nummer	Omschrijving	Startjaar	Krediet	Besteed	Restant
INV392017	Vervanging toplaag LVV Friesland	2020	25.000	19.221	5.779
INV512002	Corona - arbo proof thuiswerkplekken	2020	600.000	386.724	213.276
INV522002	Werkplek – mob. devices (3 jaar)	2020	1.000.000	695.126	304.874
INV522003	Werkplek - overige devices (5 jaar)	2020	200.000	82.361	117.639
INV522005	Infra - Netwerk 2020	2020	1.220.403	371.339	849.064
INV522007	Infra - Overig 2020	2020	150.000	8.892	141.108
Totaal			**51.634.888**	**20.846.993**	**30.787.895**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Bijlage B. Verloop reserves en voorzieningen

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Tabel 137 Reserves **Bedrag x € 1.000**

Volgnummer	Naam van de reserve	Saldo 01-01-20	Resultaat-bestemming	Stortingen	Onttrek-kingen	Verminde-ringen i.v.m. afschrijvingen	Saldo 31-12-20
	Algemene reserve						
RES001	Algemene reserve	25.145	6.377	7.086	17.811		20.797
	Totaal algemene reserve	*25.145*	*6.377*	*7.086*	*17.811*		*20.797*
	Bestemmingsreserves						
RES003	SIOF	1.850		0	350		1.500
RES005	Budgetoverheveling	10.943		5.845	4.624		12.164
RES015	Grondexploitatie	7.902		1.410	783		8.529
RES016	Parkeren	658		0	200		458
RES019	Stimulering werkgelegenheid	719		0	0		719
RES020	Stadsvernieuwing	81		0	0		81
RES027	Reserve ISV III	1.306		0	0		1.306
RES031	Reserve afschrijvingen	0		908	0		908
RES034	Reserve Egalisatie Verkiezingen	12		385	0		397
RES036	Reserve frictiemiddelen	521		800	544		777
RES038	BWS Volkshuisvesting	65		0	0		65
RES045	Reserve Revolving Fund Monumenten	221		0	0		221
RES048	Reserve kunst in de openbare ruimte	144		0	0		144
RES049	Reserve stedelijke vernieuwing	197		0	0		197
RES053	Economische participatie	1.476		0	41		1.435
RES054	Reserve duurzaamheidslening	161		0	0		161
RES057	Reserve AO Verhardingen B'him	1.039		0	195		844
RES058	Reserve Vastgoed	145		210	134		221
RES059	Reserve Bodemsanering	508		110	0		618
RES060	Reserve Wijkbudgetten	815		5	450		370
RES061	Reserve Toeristenbelasting	602		257	300		559
RES062	Reserve dorpen en platteland	99		0	0		99
RES063	Voorwaardelijke budgetoverheveling	584		11.735	0		12.319
RES064	Reserve oevers en steigers	0	619	0	0		619

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Volgnummer	Naam van de reserve	Saldo 01-01-20	Resultaat-bestemming	Stortingen	Onttrek-kingen	Verminde-ringen i.v.m. afschrijvingen	Saldo 31-12-20
RES065	Compensatie groen	0	380	96	2		475
RES066	Sociale werkvoorziening	0	994	0	0		994
	Totaal bestemmingsreserves	*30.048*	*1.993*	*21.761*	*7.623*	*0*	*46.179*
	Totaal reserves	*55.193*	*8.370*	*28.847*	*25.434*	*0*	*66.976*
RES099	Saldo van rekening baten en lasten	8.370	-8.370	0	-15.491		15.492

Tabel 138 Voorzieningen **Bedrag x € 1.000**

Volgnummer	Naam van de voorziening	Saldo 01-01-20	Resultaat-bestemming	Vrijgevallen bedragen	Stortingen	Aanwen-dingen	Saldo 31-12-20
	Voorzieningen						
VRZ502	Specifieke risico's	32			192	69	154
VRZ510	Expl. en onderh. Gymnastieklokalen	1.979			205	188	1.996
VRZ519	Groot Onderhoud Vastgoed	3.621			2.261	2.747	3.134
VRZ528	Arbeidskosten gerel. Verplichtingen	11.087		418	2.032	1.872	10.828
VRZ547	Zadelfonds monumentenzorg	152			37	4	185
VRZ549	Egalisatie heffingen	1.281			398	17	1.662
VRZ550	Afkoopsommen onderhoud graven	347			11	121	237
VRZ551	Onderhoud graven fam. Zadel	191			0	2	189
VRZ552	Riolering	16.488			3.693	2.313	17.868
VRZ571	Onderhoud verhardingen	3.244			2.271	1.895	3.619
VRZ573	Onderhoud civiele kunstwerken	4.560			2.370	1.701	5.229
VRZ575	Waterwegen / baggeren	3.237			729	596	3.370
VRZ582	Onderhoud bruggen (BH)	188			0	188	0
VRZ585	Voorziening afgesloten complexen	1.932			85	58	1.959
VRZ586	Achterstallig onderhoud verhardingen	0			3.500	0	3.500
	Totaal voorzieningen	*48.337*	*0*	*418*	*17.785*	*11.772*	*53.932*

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Bijlage C. Gewaarborgde geldleningen en garanties

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Tabel 139 Gewaarborgde geldleningen en garanties

Oorspronkelijk bedrag van de lening	Doel van de lening	Naam van de geldnemer	Geldverstrekker	Rente in %	Percentage borgstelling	Restant lening per 01-01-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 01-01-20	Restant lening per 31-12-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 31-12-2020
1	2	3	4			5	6	7	8
210	renovatie en uitbreiding clubhuis	voetbalvereniging LAC Frisia 1883	Rabo Bank	5,25	50,00	83	42	78	39
200	aankoop dienstencentrum Dirk Boutstraat 36	St. Cultuurcentrum Leeuwarden	Rabo Bank	5,95	100,00	126	126	121	121
155	renovatie tennisbanen	Tennisclub Nylân	Rabo Bank	5,65	100,00	165	82	146	73
810	financiering	Doarpskorporaasje Jirnsum	Rabo Bank Heerenveen		50,00	759	380	710	355
604	borgstellingen div. personen	Kredietbank Nederland		n.v.t.	100,00	654	654	667	667
1.840	Ver- en nieuwbouw	Stichting Zorggroep Noorderbreedte	BNG	6,10	100,00	1.104	1.104	920	920
2.388	Ver- en nieuwbouw	Stichting Zorggroep Noorderbreedte	BNG	5,97	100,00	1.672	1.672	1.433	1.433

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Oorspronkelijk bedrag van de lening	Doel van de lening	Naam van de geldnemer	Geldverstrekker	Rente in %	Percentage borgstelling	Restant lening per 01-01-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 01-01-20	Restant lening per 31-12-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 31-12-2020
1.447	Omzetting garanties vml. St. L'der Buitenschool	St Jeugdzorg Friesland	BNG	5,15	100,00	409	409	350	350
1.715	nieuwbouw Fries Museum	St. Het Fries Museum	BNG	4,15	100,00	1.397	1.397	1.354	1.354
60	investeringen	Coöperatieve Vereniging Fryslânring U.A.	BNG	0,00	100,00	44	44	40	40
3.800	investeringen	Caparis	BNG	0,85	100,00	3.800	3.800	3.547	3.547
566	Fries Landbouwmuseum	Stichting Aide Fryske Pleatsen	Nationaal Restauratiefonds	1,50	100,00	546	546	530	530
34	Fries Landbouwmuseum	Stichting Aide Fryske Pleatsen	Nationaal Restauratiefonds	2,00	100,00	33	33	31	31
800	herontwikkeling van het Ruiterskwartier	Stichting De Blauwe Poarte	BNG	1,88	100,00	759	759	739	739
5.058	aankoop nieuwbouw Rengerslaan	BV sport	NWB Bank	1,82	100,00	6.902	6.902	6.698	6.698
3.300	klimhal Rengerslaan	BV sport	NWB Bank	1,48	100,00	1.125	1.125	1.065	1.065

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Oorspronkelijk bedrag van de lening	Doel van de lening	Naam van de geldnemer	Geldverstrekker	Rente in %	Percentage borgstelling	Restant lening per 01-01-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 01-01-20	Restant lening per 31-12-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 31-12-2020
5.406	St. sporthal Nylân	BV sport	ABN Amro	-	100,00	4.706	4.706	4.672	4.672
375	investeringen	Christelijke Sportvereniging "De Leeuwarder Zwaluwen"	ABN Amro	-	100,00	375	375	356	356
250	investeringen	BV Sport	NWB Bank	1,48	100,00	241	241	228	228
						24.901	24.397	23.686	23.219
* Wat betreft de borgstelling van Doarpskorporaasje Jirnsum is (in de jaarrekening van 2016) abusievelijk 250.000 euro ingevuld. Dit had 810.000 voor restant lening per 31-1-2016 en 250.000 euro voor de door de gemeente gewaarborgd bedrag moeten zijn.									
Geborgde particuliere leningen voor start NHG 1994									
	Particuliere hypotheken	Diversen	Obvion (Stichting Pensioenfonds ABP)			1.510	1.510	1.663	1.663
	Particuliere hypotheken	Diversen	Aegon			351	351	234	234
	Particuliere hypotheken	Diversen	Westland / Utrecht			111	111	111	111
	Particuliere hypotheken	Diversen	ASR Levensverzekering			155	155	29	29

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Oorspronkelijk bedrag van de lening	Doel van de lening	Naam van de geldnemer	Geldverstrekker	Rente in %	Percentage borgstelling	Restant lening per 01-01-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 01-01-20	Restant lening per 31-12-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 31-12-2020
	Particuliere hypotheken	Diversen	SNS Bank			50	50	50	50
	Particuliere hypotheken	Diversen	Rabobank Leeuwarden			482	482	365	365
	Particuliere hypotheken	Diversen	SRLEV N.V. (Reaal verzekeringen)			162	162	162	162
	Particuliere hypotheken	Diversen	Florius vh Bouwfonds Hypotheken BV			908	908	624	624
	Particuliere hypotheken	Diversen	OHRA			77	77	0	0
	Particuliere hypotheken	Diversen	ING bank			1.113	1.113	745	745
	Particuliere hypotheken	Diversen	PVF/Syntrus Achmea			55	55	0	0
	Particuliere hypotheken	Diversen	Rabobank Sneek/z.w. Friesland			2.914	2.914	0	0
	Particuliere hypotheken	Diversen	Rabo Surhuisterveen			55	55	46	46
	Particuliere hypotheken	Diversen	Rabo Heerenveen			121	121	78	78
	Particuliere hypotheken	Diversen	ABN AMRO			2.005	2.005	1.601	1.601
	Particuliere hypotheken	Diversen	Generali overzicht			42	42	42	42

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Oorspronkelijk bedrag van de lening	Doel van de lening	Naam van de geldnemer	Geldverstrekker	Rente in %	Percentage borgstelling	Restant lening per 01-01-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 01-01-20	Restant lening per 31-12-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 31-12-2020
	Particuliere hypotheken	Diversen	Rabo Eindhoven			2	2	0	0
						10.113	10.113	5.749	5.749
Nationale Hypotheek Garantie									
	verstrekt in 1995	Diversen	Diversen			5.000	2.500	5.000	2.500
	verstrekt in 1996	Diversen	Diversen			8.000	4.000	7.000	3.500
	verstrekt in 1997	Diversen	Diversen			13.000	6.500	12.000	6.000
	verstrekt in 1998	Diversen	Diversen			15.000	7.500	13.000	6.500
	verstrekt in 1999	Diversen	Diversen			22.000	11.000	20.000	10.000
	verstrekt in 2000	Diversen	Diversen			24.000	12.000	21.000	10.500
	verstrekt in 2001	Diversen	Diversen			18.000	9.000	15.000	7.500
	verstrekt in 2002	Diversen	Diversen			23.000	11.500	20.000	10.000
	verstrekt in 2003	Diversen	Diversen			44.000	22.000	38.000	19.000
	verstrekt in 2004	Diversen	Diversen			62.000	31.000	52.000	26.000

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Oorspronkelijk bedrag van de lening	Doel van de lening	Naam van de geldnemer	Geldverstrekker	Rente in %	Percentage borgstelling	Restant lening per 01-01-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 01-01-20	Restant lening per 31-12-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 31-12-2020
	verstrekt in 2005	Diversen	Diversen			94.000	47.000	80.000	40.000
	verstrekt in 2006	Diversen	Diversen			121.000	60.500	103.000	51.500
	verstrekt in 2007	Diversen	Diversen			97.000	48.500	80.000	40.000
	verstrekt in 2008	Diversen	Diversen			86.000	43.000	66.000	33.000
	verstrekt in 2009	Diversen	Diversen			91.000	45.500	74.000	37.000
	verstrekt in 2010	Diversen	Diversen			124.000	62.000	98.000	49.000
						847.000	423.500	704.000	352.000

Per 1 januari 2011 is de achtervangfunctie van de gemeenten voor nieuw af te geven hypotheekgaranties vervallen en vanaf deze datum is voor nieuw af te geven hypotheekgaranties sprake van een 100% Rijksachtervang. Om die reden zijn alleen de bedragen t/m het jaar 2010 meegenomen.

Door het WSW geborgde geldleningen met de gemeente als achtervang (indirecte borgstelling)									
245.525	Diversen	Stichting WoonFriesland	Diversen	0,00		245.634	122.817	254.014	127.007
346.555	Diversen	Elkien	Diversen	0,00		338.415	169.208	342.962	171.481

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Oorspronkelijk bedrag van de lening	Doel van de lening	Naam van de geldnemer	Geldverstrekker	Rente in %	Percentage borgstelling	Restant lening per 01-01-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 01-01-20	Restant lening per 31-12-20	Door gemeente gewaarborgd bedrag van de lening per 31-12-2020
38.816	Diversen	Stichting Habion v.h. Woonpalet	Diversen	0,00		25.879	12.940	13.659	6.830
10.703	Diversen	Woonzorg Nederland	Diversen	0,00		10.533	5.267	8.511	4.256
						620.461	310.231	619.146	309.573
Totaal						**1.502.475**	**768.241**	**1.352.581**	**690.541**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Bijlage D. Overzicht subsidies aan instellingen

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Tabel 140 **Bedragen in €**

Subsidieontvanger	onderwerp van de subsidie	
Acquaint B.V.	Innovatiefonds - Acquaint B.V.	25.000
Adviesraad Sociaal Domein Leeuwarden	Jaarbedrag voor activiteiten	26.650
Afûk	Cursusjaar 2020/2021	8.085
B. Schepers	Project Leeuwarden/HipHop	4.000
Beheersstichting Camminghaburen	Variabele huisvestingslasten	16.500
Beheersstichting Camminghaburen	Accommodatiebeheer	23.330
Beheerstichting 'It Hiem'	Accommodatiebeheer	12.500
Bente Hout	Project Ontwaken	4.000
Bewonersplatform Valeriuskwartier	Wijkpanels en dorpsbelangen	11.300
Biotrack B.V.	Innovatiefonds - Biotrack B.V.	25.000
Bouke Groen	Project Overtone Leeuwarden	5.000
Brassband Apollo Grou	Uitwisselingsconcert	740
Brassband De Nije Bazún Britsum	Project Voorjaarsconcerten	1.500
Brassband De Spijkerpakkenband	The Armed Man: A Mass for Piece	750
Brassband Wirdum	Concert	500
BrightNano B.V.	Innovatiefonds - BrightNano B.V.	25.000
Buurt- en Speeltuinvereniging de Vluchtheuvel	Jaarbedrag voor activiteiten	6.150
Buurt- en Speeltuinvereniging Insulinde	Jaarbedrag voor activiteiten	9.000
Buurt- en Speeltuinvereniging Welgelegen | Indische buurt	Jaarbedrag voor activiteiten	4.250
Buurtvereniging Hollanderwijk	Jaarbedrag voor activiteiten	5.500
Cambuur Verbindt	Jaarbedrag voor activiteiten	15.000
Chr. Brassband 'Hosannah'	Koffieconcert	750
COC Friesland	Project Roze Breien	8.500
COC Friesland	Jaarbedrag voor activiteiten	16.170
Concertcommissie Sint Piterkerk - Grou	Concerten in de Sint Piterkerk	750
Copini Buitensport	Adventure Run	2.000
CVO in Noord-Fryslân	Sport Orientatie en Keuze Programma	500
D4 B.V.	Innovatiefonds - D4 B.V.	40.000
Dance Company 058	De jaarlijkse eindvoorstellingen	3.576
Dance Company 058	Be Different!	1.827
Danscentrum Saco Velt	Saco Velt Bokaal	2.000
Dbieb	Uitrol dBos PO 2020-2021	50.000
Dbieb	Jaarbedrag voor activiteiten	2.574.390
De Kweekschool	Expositie Van schets tot schilderij	3.827
Detobeach	Detobeach	2.000
Dineke Kaal	Fotoboek That's Me in the Corner	1.032
Doarpsbelang Jellum-Bears	Wijkpanels en dorpsbelangen	5.400
Doarpsbelang Reduzum	Wijkpanels en dorpsbelangen	10.400
Doarpshûs d'Ald Skoalle Jellum-Bears	Jaarbedrag voor activiteiten	6.000
Doarpshûs De Bining	Jaarbedrag voor activiteiten	6.000
Doarpsmienskip Mantgum	Wijkpanels en dorpsbelangen	10.600
Doarpsnut Jorwert	Wijkpanels en dorpsbelangen	7.500
Documentatiestichting Leeuwarderadeel	Jaarbedrag voor activiteiten	1.500
Dorpsbelang Alde Leie	Wijkpanels en dorpsbelangen	5.400
Dorpsbelang Feinsum	Wijkpanels en dorpsbelangen	5.400
Dorpsbelang Hempens-Teerns	Wijkpanels en dorpsbelangen	5.400

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Subsidieontvanger	onderwerp van de subsidie	
Dorpsbelang Hijum	Wijkpanels en dorpsbelangen	7.500
Dorpsbelang Lekkum, Miedum en Snakkerburen	Wijkpanels en dorpsbelangen	9.700
Dorpsbelang Wirdum Swichum	Wijkpanels en dorpsbelangen	10.600
Dorpsbelang Wytgaard	Wijkpanels en dorpsbelangen	9.700
Dorpsbelangen Warten	Wijkpanels en dorpsbelangen	9.700
Dorpsgemeenschap Oosterlittens	Wijkpanels en dorpsbelangen	7.500
Dorpshuis Hilaard/Hoptille	Jaarbedrag voor activiteiten	5.950
Dorpshuis Hilaard/Hoptille	Vemieuwbouw dorpshuis	40.000
Dorspbelang Goutum	Wijkpanels en dorpsbelangen	17.800
Elbrecht Claus	Eetbaar Landschap Frijlân - door voedsel verbonden	21.750
Ferieniging it Nut Weidum	Wijkpanels en dorpsbelangen	9.700
Feriening foar doarpsbelang Húns-Leons	Jaarbedrag voor activiteiten	6.000
Feriening foar doarpsbelang Húns-Leons	Wijkpanels en dorpsbelangen	3.200
FERS (Bibliotheekservice Fryslân)	Tomke-projekt	7.387
Fier	Vrouwenopvang	2.337.146
Film in Friesland	Noordelijk Film Festival	210.000
Foppe Boersma	Kwartetspel	500
Foundation Tauno Marttisen Kunniaksi	Project: Marttinen and Leeuwarden Fryslân 2020	1.125
Frank Elsdijk	Project Verskil	1.235
Fries Kamer Orkest	Project: 250 jaar Beethoven	1.000
Friesland College	Extra ondersteuning en begeleiding in het mbo	228.217
Froukje Draaijer	Buurtproject Positieve energie	2.206
Gehandicaptensportvereniging Door Ontspanning Valide	Jaarbedrag voor activiteiten	12.750
Gereformeerd Vocaal Ensemble "Canticum Novum"	Project Oosterstraatconcerten	500
GGZ Friesland	OGGZ	866.699
Golazo Noord Nederland	KLM Urban Trail Leeuwarden	2.000
Grafisch Atelier Friesland	Expositie Betwixt	1.600
Grafisch Atelier Friesland	Jaarbedrag voor activiteiten	25.300
Grieneko Coöperatie U.A.	Duurzaamheidsambasadeur	16.800
GVP Technology B.V.	Innovatiefonds - GVP Technology B.V. (c)	8.000
GVP Technology B.V.	Innovatiefonds - GVP Technology B.V. (a)	8.000
GVP Technology B.V.	Innovatiefonds - GVP Technology B.V. (b)	24.000
Harmonie	Programma Women of the World	225.000
Harmonie	Jaarbedrag voor activiteiten	3.288.888
HT Mudrace	HT Mudrace	1.750
Humanitas district noord, afdeling Leeuwarden	Jaarbedrag voor activiteiten	233.192
Iepenloftspul Snakkerbuorren	lepenloftspul "Galgen"	2.500
IJsclub Goutum e.o.	Realiseren oeververbinding 'Grote' Speeltuin /IJsbaan	4.501
IKC Albertine Agnesschool	Kansen voor Kinderen	12.623
IKC Alexia / Dr. Algraschool	Kansen voor Kinderen	8.912
IKC Aventurijn	Kansen voor Kinderen	65.000
IKC de Eestroom	Kansen voor Kinderen	50.000
IKC de Jint	Kansen voor Kinderen	5.462
IKC de Kinderkoepel	Kansen voor Kinderen	48.377
IKC de Pionier	Kansen voor Kinderen	8.500

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Subsidieontvanger	onderwerp van de subsidie	
IKC de Sprong	Kansen voor Kinderen	26.856
IKC de Weide	Kansen voor Kinderen	21.499
IKC de Wielen	Kansen voor Kinderen	19.279
IKC Franciscus	Kansen voor Kinderen	64.977
IKC het Palet	Kansen voor Kinderen	23.941
IKC Johan Willem Friso	Kansen voor Kinderen	18.465
IKC Montessori Leeuwarden	Kansen voor Kinderen	22.372
IKC Plataanplein	Kansen voor Kinderen	65.000
IKC Potmarge	Kansen voor Kinderen	28.922
IKC Prins Constantijn	Kansen voor Kinderen	49.206
IKC Prins Maurits	Kansen voor Kinderen	44.695
IKC Sint Paulus	Kansen voor Kinderen	28.332
IKC Sint Thomas	Kansen voor Kinderen	29.460
IKC Talentencampus Eigen Wijs	Kansen voor Kinderen	8.927
IKC Trianova	Kansen voor Kinderen	48.156
IKC Willem Alexanderschool	Kansen voor Kinderen	23.279
IKC Wynwizer	Kansen voor Kinderen	17.741
Insumo BV	Innovatiefonds - Insumo BV	25.000
Interkerkelijk Contactwerk Stiens	Herdenkingsdienst	350
Interkerkelijke Stichting Het Aanloophuis	Jaarbedrag voor activiteiten	10.800
It 4 maaie komitee	Herdenking op 4 mei+D282	500
It Frysk Amateur Toaniel	Voorleesproject	3.000
Ixta Noa	Jaarbedrag voor activiteiten	173.000
J. Kort	Herinrichten schoolplein	7.500
J. Meindertsma	Realisatie kaatsmuur	10.000
J.P. Boomsma	Realisatie Zwemstrand Reduzum	8.500
Jamila Faber	Project Als een wijf	3.985
Jeugdfonds Cultuur Friesland	Jaarbedrag voor activiteiten	80.000
Jeugdfonds Sport Friesland	Jaarbedrag voor activiteiten	220.000
Jeugdhonk De Roekeflecht	Jaarbedrag voor activiteiten	2.932
JINC Leeuwarden	Continueren en uitbouwen JINC Leeuwarden	40.000
Jongia N.V.	Innovatiefonds - Jongia N.V.	25.000
Judo Ryu Camminghaburen Leeuwarden	JRC toernooi	768
Kanovereniging de Hydronauten	Kanopolotoernooi Pylkwier	2.000
Keramiekmuseum Princessehof	Herinrichting Princessehof 2.0	20.000
Keramiekmuseum Princessehof	Jaarbedrag voor activiteiten	280.000
Koninklijk Toonkunstkoor Concordia Leeuwarden	Project Matthäus Passion	750
Koopmans Koninklijke Meelfabrieken	Innovatiefonds – Koopmans	25.000
Kredietbank Nederland	Ping loket	69.000
Kunstkade	Vakantieschool Leeuwarden	20.000
Kunstkade	Peuterpakhuis	20.000
Kunstkade	Vakantieschool	60.000
Kunstkade	Project Adje Lambertsz	100.000
Kunstkade	Jaarbedrag voor activiteiten	1.240.505
Leeuwarden Student City	Jaarbedrag voor activiteiten	247.500
Leeuwarden-Fryslân 2018	Subsidie LF 2028	50.000
Leeuwarder Bachvereniging	Concert	600

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Subsidieontvanger	onderwerp van de subsidie	
Leeuwarder Gymnasiasten Club	Grote Fuif	750
Leeuwarder Historische Vereniging Aed Levwerd	Open Monumentendag	1.500
Leger des Heils	Kerstavond	750
Leger des Heils Welzijns & Gezondheidszorg Noord	Dagopvang Leeuwarden	472.900
LEO Middelsé	Jaarbedrag voor activiteiten	136.349
LKC "Sonnenborgh"	Burmania kaatspartij	1.000
LKC "Sonnenborgh"	Oldehovedag	1.900
LKV Pallas '08	Leeuwarder Beachkorfbal	250
LTV De Bontekoe	Friese open tenniskampioenschappen	2.000
M.F.C. De Jister	Jaarbedrag voor activiteiten	6.000
Marrit Ryan Jellema	Spoken word album en twee spoken word video's	4.000
MC Duim	Buurttuin Wiarda fase II	11.063
Meint van der Velde	Boek 45-jarig kunstenaarschap	1.300
Mind Up Leeuwarden	Inloopvoorzieningen Leeuwarden	41.000
Mind Up Leeuwarden	Inloopvoorziening Groot schavernek	118.671
Mingd Koar Grou	Concert "Frede" op 17 mei	750
Montessori College, Organisatiecomité Art Trip Ljouwert	Art Trip Ljouwert	1.040
Multi-functioneel Centrum "It Kattehûs"	Jaarbedrag voor activiteiten	9.000
Musical058	Musical	750
Muziekvereniging Da Capo Leeuwarden	Jubileumconcerten	750
Muziekvereniging Harmonie Weidum	Jeugdproject	700
Muziekvereniging Harmonie Weidum	Livestream op Kerstavond	750
Nada Landman / Helen van Tholl	Het HeNa Festival	4.500
Nederlandse Bach Academie	Herdenkingsconcert	2.500
New Noardic Wave	Project BENELUX	3.500
NewBees	NewBees Leeuwarden	14.000
Non Rewind	The 48 Hour Film Project Leeuwarden	3.000
Nordwin College	Extra ondersteuning en begeleiding in het mbo	67.438
Ontmoetingscentrum Britsenburgh	Jaarbedrag voor activiteiten	9.000
Orange Biometrics	Innovatiefonds - Orange Biometrics	18.400
Orderli	Innovatiefonds – Orderli	25.000
OSG Piter Jelles	School als Vindplaats	140.000
PEWA B.V.	Innovatiefonds - PEWA B.V.	40.000
Phlox	Openingsexpositie	2.800
Plaatselijk belang Friens	Jaarbedrag voor activiteiten	6.000
Plaatselijk belang Friens	Wijkpanels en dorpsbelangen	3.200
Plaatselijk Belang Warstiens	Wijkpanels en dorpsbelangen	1.100
Platform Armoede en Schulden Fryslân	Conferentie Stappen Maken	5.500
Pleatslik Belang Grou	Wijkpanels en dorpsbelangen	27.000
Pleatslik Belang Ideard, Eagum en Hoflân	Jaarbedrag voor activiteiten	2.600
Pleatslik Belang Ideard, Eagum en Hoflân	Wijkpanels en dorpsbelangen	3.200
Pleatslik Belang Wergea	Wijkpanels en dorpsbelangen	12.500
Popfabryk	Jaarbedrag voor activiteiten	40.000
Regiecentrum Bescherming en Veiligheid	Gesloten Jeugdzorg – PC Noord	93.150
Regiecentrum Bescherming en Veiligheid	Veilig thuis	500.413
Regiecentrum Bescherming en Veiligheid	Regiecentrum Veilig Thuis	7.454.925

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Subsidieontvanger	onderwerp van de subsidie	
Regiecentrum Bescherming en Veiligheid	RC Jeugd- en Gezinsbescherming	9.471.052
Rita de Groot/Tia van der Velde	Groen speelplein Bloemenbuurt/Oldegalileën	20.000
ROC Friese Poort	Extra ondersteuning en begeleiding in het mbo	266.385
RUG/ Campus Fryslân	Academisch Klimaat	90.250
Samenwerkende Bewoners Organisaties	Jaarbedrag voor activiteiten	1.200
Samenwerkende Muziekverenigingen Leeuwarden	Solistenconcours	750
Samenwerkende Muziekverenigingen Leeuwarden	Binnenstadsconcerten	4.343
SC Leovardia	Nationaal Weekend Voetbal Toernooien	2.000
Seniorenteam de Rimpel	Project Moederziel	7.500
Skate vereniging Leeuwarden	Skaten in de breedte	35.000
Slachtofferhulp Nederland	Jaarbedrag voor activiteiten	35.704
Slieker Film	Matchingbijdrage Filmtheaters	31.319
SPOONK/ Caro Kroon	SKRRT Noord	2.500
Spulwike Littenseradiel	Spulwike	6.667
St. Dorpshuis Us Gebou	Jaarbedrag voor activiteiten	6.000
StarCups B.V. (Feeback B.V.)	Innovatiefonds - StarCups B.V.	25.000
Stichtig SandyMoveS	Onbeperkte elfstedentocht	2.000
Stichting 058SamenSterk	Jaarbedrag voor activiteiten	15.000
Stichting Aanzet	Jaarbedrag voor activiteiten	136.552
Stichting Amaryllis	Jaarbedrag voor activiteiten	12.097.987
Stichting Amaryllis	Subsidie 2020 Oud-Oost loonkosten S. Hubanic	60.000
Stichting Appassionata	2 concerten in het 2de kwartaal	2.500
Stichting Appassionata	Concerten in het eerste kwartaal	4.500
Stichting Appassionata	Concerten vierde kwartaal	5.000
Stichting Befrijdingsfestival Fryslân	Befrijdingsfestival	25.000
Stichting Beheer Warten	Jaarbedrag voor activiteiten	2.650
Stichting Bezigzijn	Jaarbedrag voor activiteiten	26.610
Stichting Blau Hynder	Project Sulla Strada	5.000
Stichting Boppeseal Jorwert	Jaarbedrag voor activiteiten	6.000
Stichting Boppeseal Movies Wergea	FERKNIPT	5.000
Stichting Bruist	Prinsentuinconcerten	20.000
Stichting BUOG	Route 2020	4.000
Stichting Buurthuis Tjerk Hiddes	Jaarbedrag voor activiteiten	8.500
Stichting Buurtservicepunt	Jaarbedrag voor activiteiten	44.332
stichting Club NEL	Voorstelling De Onverwoestbaren	4.000
Stichting Collegium Vocale Fryslân	Project Selva Morale e Spirituale	2.500
Stichting Cultuurcentrum Leeuwarden	Verduurzaming Cultuurcentrum Leeuwarden	3.000
Stichting de Productie	Project rûzje wyn	2.500
Stichting de Skalm	Huur en vrijwilligersvergoeding	97.000
Stichting De Verhalen	Project De terugkeer van de Joodse kinderen	10.000
Stichting De Vier Pelikanen	Stichting De Vier Pelikanen	2.000
Stichting De Zilveren Bal	De zilveren bal	2.000
Stichting DeDansDivisie	Gelukszoekers en Zwaantje en de Kraai	5.000
Stichting Dielnimme	Jaarbedrag voor activiteiten	40.970
Stichting Doarpshûs De Weeme	Jaarbedrag voor activiteiten	12.484
Stichting Dorpsaccommodatie Hempens/Teerns	Jaarbedrag voor activiteiten	7.500

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Subsidieontvanger	onderwerp van de subsidie	
Stichting dorpscentrum de Twirre	Jaarbedrag voor activiteiten	13.500
Stichting Dorpscentrum Weidum e.o.	Jaarbedrag voor activiteiten	3.000
Stichting dorpshuis Baard	Jaarbedrag voor activiteiten	5.200
Stichting Dorpshuis De Kampioen	Jaarbedrag voor activiteiten	5.400
Stichting Dorpshuis Wirdum-Swichum	Jaarbedrag voor activiteiten	15.000
Stichting EMBRACE Nederland	Musical Work Out for Body & Brain	15.000
Stichting Friesland Pop	Evenement Friese Lente	4.000
Stichting Friesland Pop	Talentprogramma	12.000
Stichting Happy Return	Buurtrestaurant Happy Return	14.855
Stichting Harmoniekwartier	Jaarbedrag voor activiteiten	805.688
Stichting Helheim	Helheim festival	1.500
Stichting Helpend Handje	Vloerbasket en Disc Golf	1.734
Stichting Helpend Handje	Fietsdobbeltocht	1.998
Stichting Helpend Handje	Evenementen Buurkuier	14.926
Stichting Het Buro	Project RMC Ouderen	75.000
Stichting Homsk Theater	Theatervoorstelling Kamaloka	5.000
Stichting Hothouse Redbad	Concerten	7.000
Stichting Iepenloftspul Jorwert	#freonen?!	2.500
Stichting Illustere Figuren	Script over outsourcing	4.000
Stichting J&M Teaterwurk	Voorstelling De man fan dyn libben	2.000
Stichting Jeugd Dans Opleiding Fryslân	Gebruik van de danszalen van Neushoorn	5.335
Stichting Jeugd Dans Opleiding Fryslân	Talentontwikkeling	11.000
Stichting Jeugdcircus Saranti	Circustrainer luchtwerkacrobatiek	700
Stichting Jeugdcircus Saranti	Circusproject 'Circus Got Talent'	3.000
Stichting Jeugdsoos Wirdum	Vernieuwbouw Jeugdsoos Wirdum	10.000
Stichting Jong & Ondernemend Fryslân	Wat het licht nooit heeft gezien	2.428
Stichting Judosport 4 all	13e Friese Masters	2.000
stichting Kai Muay	Renovatie van sportzaal Skrok/Gealanden	40.000
Stichting KinderWerk in Leeuwarden (KWIL)	Jeugdland speldagen	300
Stichting Kunstpromotie Leeuwarden	SKOFT Festival	3.000
Stichting Kunstruimte H47	Jaarbedrag voor activiteiten	25.000
Stichting Leergeld Leeuwarden	Jaarbedrag voor activiteiten	390.000
Stichting Leger des Heils (LJ&R)	Jeugdbescherming en Jeugdreclassering	1.394.420
Stichting Liet '91	Liet	8.000
Stichting Limor	Algemene crisisopvang	1.673.750
Stichting Media Art Friesland	Jaarbedrag voor activiteiten	40.000
Stichting Meeuw | Jonge Theatermakers	Jaarbedrag voor activiteiten	75.500
Stichting MFC Het Westenkwartier	Jaarbedrag voor activiteiten	15.200
Stichting MFC Het Westenkwartier	Accommodatiebeheer	26.700
Stichting Mudhoen	Project Liwwadder Bieroproer	2.500
Stichting Nacht van de Filosofie Fryslân	De Nacht van de Filosofie Fryslân	2.500
Stichting Nassau en Friesland	Projectplan Willem Lodewijk	5.000
Stichting NOWHERE	Project Poetry Circle 058	4.000
Stichting Odensehuis Gerard Smit Leeuwarden	Activteiten in het Odensehuis	60.000
Stichting Orgelconcerten Grote Kerk Leeuwarden	Zomerserie orgelconcerten en het kerstconcert	3.000
Stichting Popcultuur Neushoorn	Regeling Podia Covid-19	124.817

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Subsidieontvanger	onderwerp van de subsidie	
Stichting Popwaarts	Popronde	5.000
Stichting Present Leeuwarden	Jaarbedrag voor activiteiten	15.000
Stichting Proloog	Internationale Taalschool	55.000
Stichting Sailing on the grass	Sailing on the Grass	5.000
Stichting SELF.collective	De Broeikas	4.000
Stichting Sociaal Cultureel Centrum Ien en Mien	Jaarbedrag voor activiteiten	16.000
Stichting Spelend Sporten Leeuwarden e.o.	Jaarbedrag voor activiteiten	8.750
Stichting Spotlights	Panna Power	1.848
Stichting Spotlights	1e Leeuwarder Lente Licht Loop	1.916
Stichting Spotlights	Family & Kids Obstacle Run	1.987
Stichting Spotlights	Leeuwarder Scholentoernooi Knotshockey	3.333
Stichting Stand Up Paddle	SUP clinics tijdens Boot Holland	1.500
Stichting Stoereloer	Stoereloer Afhaalmenu	7.000
Stichting Support Fryslân	Maatjesprojecten	60.000
Stichting Support Fryslân	Project Onze familie in Leeuwarden	70.000
Stichting Survivalrun Friesland	Bikkelrun	2.000
Stichting Takkenwijven	Tuinproject super single moms	3.000
Stichting Taptoe Leeuwarden	Taptoe Leeuwarden	20.000
Stichting ter Herdenking van de Gevallenen	Herdenking	2.500
Stichting Theater de Bres	Vrienden van De Bres Live	1.500
Stichting Thuishaven	Projectplan BARTLEHIEM	5.000
Stichting Top Basketbal Friesland	Aris Cares	15.000
Stichting Transvaalwijk e.o.	Jaarbedrag voor activiteiten	6.000
Stichting Triatlon Friesland	Triatlon Friesland	2.000
Stichting Túnmanswente	Project In je Uppie	10.975
Stichting UP (Uitzonderlijke Producties)	Kerstconcerten	2.500
Stichting Urgente Noden	Jaarbedrag voor activiteiten	18.467
Stichting Verstandig Met Inkomen	SchuldHulpMaatje	18.000
Stichting VHDG	SRV#6	5.000
Stichting VHDG	Jaarbedrag voor activiteiten	35.000
Stichting Vrienden van Schaaf	Project Trekschaaf	18.378
Stichting Vriendenclub het Hûzumer Skûtsje	Jaarbedrag voor activiteiten	15.000
Stichting Welmoed Muziekproducties	Vocaal drieluik: Verhalen op muziek	1.250
Stichting Werkplaats Oud-Oost (Amaryllis)	Subsidie 2020 Oud-Oost kosten Stichting Werkplaats	25.000
Stichting Werkplaats Oud-Oost (Amaryllis)	Subsidie 2020 Oud-Oost uitvoeringskosten netwerkcentrum	30.000
Stichting Werkplaats Oud-Oost (Amaryllis)	Subsidie 2020 Oud-Oost samenwerkingsprojecten	32.000
Stichting Werkplaats Oud-Oost (Amaryllis)	Activiteiten en het netwerkcentrum	50.000
Stichting Wielenpôlle	Jaarbedrag voor activiteiten	8.000
Stichting Wielenpôlle	Wijkpanels en dorpsbelangen	9.700
Stichting Wijk Camminghaburen	Jaarbedrag voor activiteiten	5.000
Stichting Wijkcentrum Heechterp-Schieringen	Jaarbedrag voor activiteiten	12.500
Stichting Wijkcentrum Heechterp-Schieringen	Vakantieweek Heechterp Schieringen	8.500
Stichting Wijkcentrum Heechterp-Schieringen	Accommodatiebeheer	33.440

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Subsidieontvanger	onderwerp van de subsidie	
Stichting Wijkcentrum Nijlân	Jaarbedrag voor activiteiten	10.000
Stichting Wijkcentrum Nijlân	Nationale sportweek	2.000
Stichting Wijkcentrum Nijlân	Accommodatiebeheer	19.230
Stichting wijkcomite Schepenbuurt	Jaarbedrag voor activiteiten	10.000
Stichting Wijkorganisatie Aldlân	Jaarbedrag voor activiteiten	9.000
Stichting Wijkorganisatie Huzum	Jaarbedrag voor activiteiten	9.000
Stichting Wijkorganisatie Huzum	Wijkpanels en dorpsbelangen	15.900
Stichting Wijkpanel Aldlân	Wijkpanels en dorpsbelangen	30.800
Stichting Wijkpanel De Zuidlanden	Wijkpanels en dorpsbelangen	14.300
Stichting Wijkpanel Nijlân	Wijkpanels en dorpsbelangen	19.800
Stichting Wijkpanel Oranjewijk	Wijkpanels en dorpsbelangen	12.600
Stichting Wijkpanel Vrijheidswijk	Wijkpanels en dorpsbelangen	19.000
Stichting Wijkwerk Cambuursterhoek	Jaarbedrag voor activiteiten	3.250
Stichting Wjukken	Jaarbedrag voor activiteiten	9.000
Stichting Yana	Kerstwandeling	5.000
SusPhos	Innovatiefonds – SusPhos	40.000
SV Osiris	Liwwadster Rondje	2.000
Tieluk B.V.	Innovatiefonds - Tieluk B.V.	40.000
Tresoar	Pilot Avondopenstelling	12.500
Trias Shorttrack Leeuwarden	NK Shorttrack Junioren	2.000
Tryater	Jaarbedrag voor activiteiten	50.000
Tûmba	Jaarbedrag voor activiteiten	45.552
Tûmba	Projectplan Regenboogsteden	45.947
Universal Energy Solutions	Innovatiefonds - Universal Energy Solutions	40.000
Us Doarpshûs Wergea	Jaarbedrag voor activiteiten	9.000
Vereniging Dorpsbelang Baard	Project Dorpsveld van dorp Baard	7.000
Vereniging Dorpsbelang Baard	Wijkpanels en dorpsbelangen	5.400
Vereniging Friejam	Activiteiten in het 1ste kwartaal	2.000
Vereniging Friejam	Programma Talentontwikkeling	2.000
Vereniging Friejam	Talentontwikkeling in de 2e helft van 2020	2.000
Vereniging Gehandicaptenbelangen Leeuwarden(VGBL)	werkgroep Toegankelijkheid	4.250
Vereniging Plaatselijk Belang Jirnsum	Wijkpanels en dorpsbelangen	11.300
Vereniging van Dorpsbelangen Jelsum-Koarnjum	Wijkpanels en dorpsbelangen	9.700
Vereniging voor Dorpsbelangen Britsum	Wijkpanels en dorpsbelangen	9.700
Vereniging voor dorpsbelangen Hilaard	Wijkpanels en dorpsbelangen	7.500
Vereniging voor Plaatselijk Belang Stiens	Wijkpanels en dorpsbelangen	33.600
Verslavingszorg Noord Nederland	Heroïnebehandelunit	790.850
Verslavingszorg Noord Nederland	Wmo	2.404.455
VluchtelingenWerk Noord-Nederland	Juridisch steunpunt Vluchtelingenwerk	85.000
Vocaal Ensemble Leeuwarden	Voorjaarsconcert op 13 juni	391
Voedselbank Leeuwarden	Jaarbedrag voor activiteiten	15.000
Voetbalvereniging Easterlittens	Schoolvoetbaltoernooi	700
VOF Studio Zeepsop	Project STEDSK	10.000
VVV Stadsregio Leeuwarden	Subsidie 2020 VVV	100.000
Werkgroep Dorpsarchief Grou	Projectplan "Grouster Uurwerkmakers"	750
Wijk- en Recreatievereniging de Blokkendoos	Jaarbedrag voor activiteiten	4.300

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Subsidieontvanger	onderwerp van de subsidie	
Wijk- en Recreatievereniging de Blokkendoos	Nieuwe keuken	35.000
Wijk- en Speeltuinvereniging "Oranjewijk"	Jaarbedrag voor activiteiten	3.150
Wijk- en Speeltuinvereniging Gerard Dou	Jaarbedrag voor activiteiten	5.850
Wijk- en Speeltuinvereniging K.I.O.	Jaarbedrag voor activiteiten	4.250
Wijkbelang Westeinde	Jaarbedrag voor activiteiten	10.500
Wijkcentrum 't Knooppunt	Jaarbedrag voor activiteiten	12.500
Wijkcentrum 't Knooppunt	Accommodatiebeheer	26.700
Wijke van der Bij	Boek 45-jarig kunstenaarschap	1.300
Wijkinitiatief Bloemenbuurt Oldegalileën	Wijkpanels en dorpsbelangen	18.100
Wijkpanel Bilgaard	Wijkpanels en dorpsbelangen	30.900
Wijkpanel Binnenstad	Wijkpanels en dorpsbelangen	25.300
Wijkpanel Blitsaerd	Wijkpanels en dorpsbelangen	9.700
Wijkpanel Camminghaburen	Wijkpanels en dorpsbelangen	44.000
Wijkpanel Heechterp-Schieringen	Wijkpanels en dorpsbelangen	19.600
Wijkpanel Huizum-West	Wijkpanels en dorpsbelangen	30.000
Wijkpanel MTV	Wijkpanels en dorpsbelangen	30.200
Wijkpanel Schepenbuurt	Wijkpanels en dorpsbelangen	9.700
Wijkpanel Tjerk Hiddes/Cambuursterhoek	Wijkpanels en dorpsbelangen	21.600
Wijkpanel Vlietzone	Wijkpanels en dorpsbelangen	23.600
Wijkpanel Vosseparkwijk	Wijkpanels en dorpsbelangen	21.600
Wijkpanel Zuiderburen	Jaarbedrag voor activiteiten	19.500
Wijkpanel Zuiderburen	Accommodatiebeheer	25.925
Wijkvereniging Bilgaard	Jaarbedrag voor activiteiten	15.500
Wijkvereniging Bilgaard	Project Junior Up	5.000
Wijkvereniging Bilgaard	Accommodatiebeheer	31.420
Wijkvereniging de Toekomst-Vosseparkwijk	Jaarbedrag voor activiteiten	12.500
Wijkvereniging Westeinde - Leefomgeving	Wijkpanels en dorpsbelangen	20.200
Wijkvereniging Zuiderburen	Wijkpanels en dorpsbelangen	26.800
William Schrikker Stichting JB/JR	Jaarbedrag voor activiteiten	3.332.388
Wintersportclub Bilgaard	Wintersportactiviteiten	1.000
Wintersportclub Bilgaard	Wintersportactiviteiten	1.000
WTC Coöperatie Leeuwarden	Subsidie WTC Coöperatie Leeuwarden	50.000
Yobbers Group B.V. t.a.v. dhr. L. Snoek	Innovatiefonds - Yobbers Group B.V.	28.730
Zangkoor De Sneinsjongers	Project Underweis	750
Zienn	Maatschappelijke Opvang	7.139.031
Zorgbelang Fryslân	Belangenbehartiging Cliënten Jeugdhulp	31.050
Zwemvereniging Orca	Orca's Christmas Swim	1.650
		66.812.162

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Bijlage E. Verantwoordingsinformatie Specifieke Uitkeringen (SiSa)

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Definitief SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2020 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 12 februari 2021

FIN	B1	**Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp gedupeerden toeslagenproblematiek** Gemeenten	Aantal gedupeerden (met overlegbare bevestigingsbrief van Belastingdienst/Toeslagen *Aard controle R Indicator: B1/01*	Besteding (jaar T) van onderdelen a, b en d. (artikel 3) *Aard controle R Indicator: B1/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdelen a, b en d (artikel 3) *Aard controle n.v.t. Indicator: B1/03*	Besteding (jaar T) van onderdeel c (artikel 3) *Aard controle R Indicator: B1/04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) van onderdeel c (artikel 3) *Aard controle n.v.t. Indicator: B1/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t. Indicator: B1/06*
			0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee
BZK	C1	**Regeling specifieke uitkering Reductie Energiegebruik** Gemeenten	Totaal ontvangen bedrag beschikking *Aard controle R Indicator: C1/01*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t. Indicator: C1/02*				
			€ 270.000	Nee				
			Projectnaam/nummer per project *Aard controle n.v.t. Indicator: C1/03*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R Indicator: C1/04*	Bestedingen (jaar T) komen overeen met ingediende projectplan (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t. Indicator: C1/05*	Besteding (jaar T) aan afwijkingen. Alleen invullen bij akkoord ministerie. *Aard controle R Indicator: C1/06*		
		1	regeling reductie energiegebruik - 641323	€ 129.874	Ja	€ 0		
			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t. Indicator: C1/07*	Cumulatieve totale bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t. Indicator: C1/08*	Toelichting *Aard controle n.v.t. Indicator: C1/09*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t. Indicator: C1/10*		
		1	regeling reductie energiegebruik - 641323	€ 129.874		Nee		
BZK	C10	**Tijdelijk besluit specifieke uitkering verbetering digitale dienstverlening** Gemeente en Provincies	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R Indicator: C10/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R Indicator: C10/02*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle R Indicator: C10/03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? (Ja/Nee) *Aard controle R Indicator: C10/04*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle R Indicator: C10/05*	
		1	€ 74.306	€ 74.306	Nee	Nee	Project loopt door in 2021	
BZK	C31	**Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen** Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R Indicator: C31/01*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) *Aard controlen n.v.t. Indicator: C31/02*	Besteding (jaar T) aan projecten die niet zijn opgenomen in de toezegging *Aard controle n.v.t. Indicator: C31/03*	Eventuele toelichting op niet volgens plan/aanvraag uitgevoerde projecten Verplicht als bij indicator 03 een bedrag is ingevuld *Aard controle n.v.t. Indicator: C31/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t. Indicator: C31/05*	
			€ 0	€ 0	€ 0		Nee	

OCW	D1	**Regionale meld- en coördinatiecentra voortijdig schoolverlaten** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D1/01*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D1/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D1/03*			
			€ 658.838	€ 0	Ja			
OCW	D1A	**Regionale maatregelen voortijdig schoolverlaten 2016-2021** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D1A/01*	Besteding aan contactschool (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D1A/02*	Totale besteding (jaar T) van educatie (automatisch) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D1A/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D1A/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D1A/05*	
			€ 529.797	€ 0	€ 529.797	€ 225.280	Ja	
OCW	D8	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO) *Aard controle R* *Indicator: D8/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D8/04*		
			€ 1.349.205	€ 1.112.855	€ 1.022	€ 127.000		
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen emaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/05*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/06*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen emaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D8/07*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicator: D8/08*		
			1					
OCW	D10	**Volwasseneneducatie** Contactgemeenten	Verstrekte uitkering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D10/01*	Besteding (jaar T) van educatie *Aard controle R* *Indicator: D10/02*	Reservering besteding van educatie in jaar T voor volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicator: D10/03*	Onttrekking besteding van educatie in jaar T van volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicator: D10/04*		
			€ 2.001.202	€ 1.934.633	€ 328.196	€ 0		
OCW	D11	**Regeling specifieke uitkering extra financiële middelen RMC-functie** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D11/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D11/03*			
			€ 0	€ 0	Nee			

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

OCW	D12	**Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12/01*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12/03*				
			€ 0	€ 0	Nee				
OCW	D12A	**Regeling regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020–2024** **Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten** Contactgemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/01*	Besteding aan contactschool (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: D12A/02*	Totale besteding (jaar T) van educatie (automatisch) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: D12A/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: D12A/05*		
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
IenW	E3	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** **Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/03*	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicator: E3/04*	Correctie over besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/05*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E3/06*	
	1	IenW/BSK-2020/5804	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	
		Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/08*	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/09*	Cumulatieve Kosten ProRail (t/m jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van Rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/10*	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E3/11*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E3/12*	
	1	IenW/BSK-2020/5804	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
IenW	E20	**Regeling stimulering verkeersmaatregelen 2020-2021** Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E20/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/02*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E20/03*	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/04*			
			€ 0	€ 0	€ 0	Nee			
		Naam/nummer per maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/05*	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/06*	De hoeveelheid van de op te leveren en de opgeleverde verkeersveiligheidsmaatregelen per type maatregel (m1, m2, aantallen) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/07*	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E20/08*				
	1	Verbreden fietspad	Nee	1.280	hoeveelheid in meters				
	2	Aanbrengen kant- en asmarkering	Nee	1.280	hoeveelheid in meters				
	3	Saneren verticale stoepranden	Nee	3.900	hoeveelheid in meters				
	4	Drempel op fietskruispunt rotondes	Nee	6	hoeveelheid in stuks				

IenW	E27B	**Brede doeluitkering verkeer en vervoer (SiSa tussen medeoverheden)** **Provinciale beschikking en/of verordening** Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E27B/01*	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen *Aard controle R* *Indicator: E27B/02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E27B/03*	**Correctie** ten opzichte van tot (jaar T) verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen *Aard controle R* *Indicator: E27B/04*	**Correctie** ten opzichte van tot (jaar T) verantwoorde overige bestedingen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen *Aard controle R* *Indicator: E27B/05*	
			1 01648243 Manifest Verkeersveiligheid	€ 24.272	€ 27.535			
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E27B/06*	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E27B/07*	Cumulatieve overige bestedingen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E27B/08*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E27B/09*	Eindverantwoording (Ja/Nee) Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E27B/10*	
			1 01648243 Manifest Verkeersveiligheid	€ 70.081	€ 65.299		Ja	
IenW	E33	**Incidentele specifieke uitkering MIRT 2017-2019 (Beter benutten)**	Besteding (jaar T -1 en eerder) aan projectkosten voor het totale project Alleen van toepassing voor bijlage SiSa 2020 *Aard controle R* *Indicator: E33/01*	Besteding (jaar T) aan projectkosten voor het totale project Zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: E33/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan projectkosten voor het totale project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E33/03*	Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E33/04*	Correctie besteding (Jaar T-1) ivm aan andere medeoverheden overgeboekte middelen Vanaf SiSa 2021 invullen *Aard controle R* *Indicator: E33/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E33/06*
			€ 931.448	€ 505.731	€ 1.437.179	Nee		Nee
			Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E33/07*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E33/08*				
			1 *1. project Beter Benutten Leeuwarden/Fryslân 2018*	Ja				
			2 *2. project Korte Termijn Aanpak (KTA) Leeuwaren 2018*	Nee				
			3 *3. Stakeholdersaanpak Fryslân*	Nee				
			4 *4. Programmamanagement Reis slim, reis groen*	Ja				
			5 *5. Fossiel Vrije Week*	Nee				

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

SZW	G2	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/02*	Besteding (jaar T) **IOAW** Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/03*	Baten (jaar T) **IOAW** (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/04*	Besteding (jaar T) **IOAZ** Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/05*	Baten (jaar T) **IOAZ** (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicator: G2/06*
			€ 81.183.559	€ 1.881.175	€ 5.129.194	€ 126.366	€ 557.615	€ 1.519
			Besteding (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/07*	Baten (jaar T) **Bbz 2004** levensonderhoud Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicator: G2/08*	Baten (jaar T) **WWIK** (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicator: G2/09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicator: G2/11*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G2/12*
			€ 1.598.026	€ 1.015.315	€ 0	€ 1.385.238	€ 0	Ja
SZW	G3	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2020** **Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G3/01*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/02*	Baten vanwege vóór 1 januari 2020 verstrekt kapitaal (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/03*	Besteding (jaar T) Bob *Aard controle R* *Indicator: G3/04*	Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicator: G3/05*	Besteding (jaar T) uitvoerings- en onderzoekskosten artikel 56, eerste en tweede lid, Bbz 2004 (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicator: G3/06*
			€ 167.659	€ 7.771	€ 205.380	€ 0	€ 0	€ 0
			Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G3/07*					
			Ja					

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

SZW	G4	**Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers (Tozo) _gemeentedeel 2020** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over Tozo (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr		Welke regeling betreft het? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/01*	Besteding (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/02*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking *Aard controle R* *Indicator: G4/03*	Baten (jaar T) levensonderhoud *Aard controle R* *Indicator: G4/04*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (aflossing) *Aard controle R* *Indicator: G4/05*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (overig) *Aard controle R* *Indicator: G4/06*
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	€ 11.560.422	€ 2.192.460	€ 15.785	€ 68.259	€ 0
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	€ 3.121.457	€ 262.700	€ 341.002	€ 5.000	€ 0
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	€ 2.177.217	€ 167.519	€ 174.510	€ 10.070	€ 0
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/07*	Aantal besluiten levensonderhoud (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/08*	Aantal besluiten kapitaalverstrekking (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: G4/09*	Totaal bedrag vorderingen levensonderhoud (jaar T) Tozo 1 (i.v.m. verstrekte voorschotten op Tozo-aanvragen levensonderhoud welke zijn ingediend vóór 22 april 2020) *Aard controle R* *Indicator: G4/10*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/11*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)	2.588	371	€ 0	Ja	
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)	707	68		Ja	
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)	727	28		Ja	
				Kopie regeling *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G4/12*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/13*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), aflossing *Aard controle R* *Indicator: G4/14*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking Tozo buitenland (gemeente Maastricht), overig *Aard controle R* *Indicator: G4/15*	Uitvoeringskosten (jaar T) uitvoering Tozo buitenland (gemeente Maastricht) *Aard controle R* *Indicator: G4/16*	
			1	Tozo 1 (1 mrt tot 1 juni 2020)					
			2	Tozo 2 (1 juni tot 1 oktober 2020)					
			3	Tozo 3 (1 oktober t/m 31 december 2020)					
VWS	H1	**Ministeriële regeling heroïnebehandeling** Gemeenten		Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Afspraak** *Aard controle D1* *Indicator: H1/01*	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) **Realisatie** *Aard controle D1* *Indicator: H1/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: H1/03*			
				30	30	€ 739.350			

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

VWS	**H4**	**Regeling specifieke uitkering stimulering sport** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R.* *Indicator: H4/01*	Overig (jaar T) ten opzichte van ontvangen Rijksbijdrage - automatisch ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/02*					
			€ 373.234	-€ 200.226					
			Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/03*	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/04*	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/05*	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/06*	Verrekening (jaar T) overige kosten per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: H4/07*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/08*	
		1	SPUK20-802963	€ 573.460	€ 0	€ 573.460	€ 0	ingevuld conform publicatie Ministerie 28 april 2021	
			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H4/09*	Totale besteding (jaar T) per project ten lasten van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/10*	Percentage besteed (jaar T) per project ten opzichte van aanvraag ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicator: H4/11*				
		1	SPUK20-802963	€ 573.460	154%				
VWS	**H7**	**Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling** Gemeenten	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/01*	Besteding (jaar T) **Zelfstandige uitvoering** *Aard controle R* *Indicator: H7/02*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2021 Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle R* *Indicator: H7/03*	Project is volgens plan/aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/04*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/05*	
		1	Sexting en grooming	€ 0	€ 0	Nee	In 2021 start het project		
		2	Samenwerken aan veiligheid	€ 0	€ 0	Nee	In 2021 start het project		
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/06*	Projectwerkzaamheden afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H7/07*					
			Ja	Nee					
VWS	**H8**	**Regeling Sportakkoord**	Besteding aanstellen sportformateur (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/01*	Besteding uitvoering sportakkoord (jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle R* *Indicator: H8/02*	Cumulatieve besteding aanstellen sportformateur (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/03*	Cumulatieve besteding uitvoering sportakkoord (t/m jaar T) **Gerealiseerd** *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H8/05*		
			€ 0	€ 60.000	€ 0	€ 60.000	Ja		

pwc gebruikt voor identificatiedoeleinden

VWS	H10	**Regeling specifieke uitkering vastgoedtransitie gesloten jeugdhulp 2020**	Aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/01*	Opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/02*	Opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c) uitgevoerd? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t* *Indicator: H10/03*	Toelichting (indien bij indicatoren 01, 02 en 03 Nee is ingevuld is toelichting verplicht) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/04*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/05*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit aantrekken projectleider en ondersteunend personeel (volgens lid 2 sub a en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/06*
			Nee	Nee	Nee	Dit project loopt t/m 31 december 2023. In 2021 gaat het project daadwerkelijk van start.	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle R* *Indicator: H10/07*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit opstellen bovenregionaal plan (volgens lid 2 sub b en de restricties benoemd in lid 3) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/08*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4) *Aard controle R* *Indicator: H10/09*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit opstellen strategisch vastgoedplan (volgens lid 2 sub c en de restricties benoemd in lid 4) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/10*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle R* *Indicator: H10/11*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit afstoten (lid 2 sub d) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/12*
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle R* *Indicator: H10/13*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) realisatie activiteit verbouwen (lid 2 sub e) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/14*	Besteding (jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle R* *Indicator: H10/15*	Cumulatieve besteding (t/m Jaar T) realisatie activiteit vervangende nieuwbouw (lid 2 sub f) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/16*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: H10/17*	
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
FRL	FRL2C	**Verkeer en vervoer Fryslân** SiSa tussen medeoverheden - provinciale middelen Fryslan	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen emaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: FRL2C/01*	Welke regeling betreft het *Aard controle n.v.t.* *Indicator: FRL2C/02*	Totale besteding in jaar T De besteding in jaar T ten laste van zowel provinciale middelen als overige middelen *Aard controle R* *Indicator: FRL2C/03*	**Correctie** t.o.v. jaar T-1 van verantwoorde totale besteding Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen *Aard controle R* *Indicator: FRL2C/04*	Cumulatieve totale besteding tot en met jaar T Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: FRL2C/05*	Toelichting Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: FRL2C/06*
		1	01605078	2.1 verkeer, wegen en water	€ 1.563.740	€ 0	€ 2.080.577	
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: FRL2C/07*	De besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen Alleen de besteding in jaar T ten laste van alleen provinciale middelen *Aard controle R* *Indicator: FRL2C/08*	**Correctie** t.o.v. jaar T-1 van besteding ten laste van alleen provinciale middelen Als de correctie een vermeerdering is, gaat het om nog niet verantwoorde besteding ten laste van alleen provinciale middelen *Aard controle R* *Indicator: FRL2C/09*	Cumulatieve besteding tot en met jaar T ten laste van alleen provinciale middelen Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie ten laste van alleen provinciale middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: FRL2C/10*	Eindverantwoording (Ja/Nee) Als u koest voor 'ja', betekent dit, dat hiervoor alle besteding is afgerond en u er de komende jaren geen besteding meer voor wilt verantwoorden *Aard controle n.v.t.* *Indicator: FRL2C/11*	
		1 100	01605078	€ 593.265	€ 0	€ 800.000	Ja	

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Bijlage F. Berekening financiële kengetallen

PricewaterhouseCoopers
Accountants N.V.
Uitsluitend voor
identificatiedoeleinden

Tabel 141 Kengetallen **Bedragen x € 1.000**

			Jaarrekening 2019	Primaire begroting 2020	Jaarrekening 2020
1a	Netto Schuldquote				
	Vaste schulden		471.180	477.943	459.080
	Netto vlottende schuld		43.220	57.491	19.117
	Overlopende passiva		49.805	53.070	88.419
A	Bruto Schuld		564.205	588.504	566.616
	Financiële activa		23.411	18.970	19.710
	Uitzettingen < 1 jaar		44.537	39.449	56.064
	Liquide middelen		37	60	4.135
	Overlopende activa		18.073	30.801	19.255
B	Vorderingen		86.058	89.280	99.165
C	Netto Schuld (A-B)		478.147	499.224	467.451
D	Totale baten		602.036	582.466	595.522
1a	**Netto schuldquote**	**%**	**79,4**	**85,7**	**78,5**
1b	Netto Schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte geldleningen				
	Vaste schulden		471.180	477.943	459.080
	Netto vlottende schuld		43.220	57.491	19.117
	Overlopende passiva		49.805	53.070	88.419
A	Bruto Schuld		564.205	588.504	566.616
	Financiële activa		30.110	24.881	36.303
	Uitzettingen < 1 jaar		44.537	39.449	56.064
	Liquide middelen		37	60	4.135
	Overlopende activa		18.073	30.801	19.255
B	Vorderingen		92.757	95.191	115.758
C	Netto Schuld (A-B)		471.448	493.313	450.858
D	Totale baten		602.036	582.466	595.522
1b	**Netto gecorrigeerde schuldquote**	**%**	**78,3**	**84,7**	**75,7**
2	Solvabiliteitsratio				
A	Eigen vermogen		63.563	39.223	82.467
B	Balanstotaal		676.106	673.718	703.015
2	**Solvabiliteit (A/B*100)**	**%**	**9,4**	**5,8**	**11,7**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

			Jaarrekening 2019	Primaire begroting 2020	Jaarrekening 2020
3	Grondexploitatie				
	NIEG bouwgronden		0	0	0
	Bouwgronden in exploitatie		145.191	139.329	143.471
A	Totale boekwaarde grond		145.191	139.329	143.471
B	Totale baten		602.036	582.466	595.522
3	**Grondexploitatie**	**%**	**24,1**	**23,9**	**24,1**
4	Structurele expl. ruimte				
	Structurele baten		593.240	579.466	586.008
	Structurele lasten		588.089	577.494	556.519
		verschil	5.151	1.972	29.489
	Struct. onttrekkingen aan reserves		358	0	0
	Struct. toevoegingen aan reserves		135	0	385
		verschil	223	0	-385
A	Totaal verschil struct. baten/lasten		5.374	1.972	29.104
B	Totaal structurele baten		593.240	579.466	586.008
4	**Structurele exploitatieruimte**	**%**	**0,91**	**0,34**	**5,07**
5	Belastingcapaciteit		(in €)	(in €)	(in €)
	OZB-lasten gezin gem. WOZ-waarde		213	215	215
	Rioolheffing gezin gem. WOZ-waarde		172	166	166
	Afvalstoffenheffing gezin		293	330	330
	Eventuele heffingskorting		0	0	0
A	Totale woonlasten		678	711	711
B	Woonlasten landelijk gemiddelde t-1		721	740	740
	gemiddelde WOZ-waarde		145.000	153.000	153.000
5	**Belastingcapaciteit**	**%**	**94,0**	**96,1**	**96,1**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Bijlage G. Overzicht van baten en lasten per taakveld

Tabel 142 Overzicht taakvelden **Bedragen x € 1.000**

Taakvelden	Rekening 2020 Lasten	Baten
R2TKV00 - Bestuur en ondersteuning		
R2TKV0001 - Bestuur	5.693	900
R2TKV0002 - Burgerzaken	2.411	1.311
R2TKV0003 - Beheer overige gebouwen en gronden	7.732	6.746
R2TKV0004 - Overhead	43.601	722
R2TKV0005 - Treasury	-773	1.097
R2TKV0007 - Uitkeringen Gemeentefonds	0	354.325
R2TKV0008 - Overige baten en lasten	15.069	14.405
R2TKV0009 - Vennootschapsbelasting (Vpb)	266	0
R2TKV0010 - Mutaties reserves	28.846	25.434
R2TKV0061 - OZB woningen	49	14.059
R2TKV0062 - OZB niet-woningen	0	19.027
R2TKV0063 - Parkeerbelasting	0	2.442
R2TKV0064 - Belastingen overig	3.409	1.233
R2TKV00 - Bestuur en ondersteuning	**106.304**	**441.701**
R2TKV01 - Veiligheid		
R2TKV0110 - Crisisbeheersing en Brandweer	7.730	89
R2TKV0120 - Openbare orde en Veiligheid	4.828	1.311
R2TKV01 - Veiligheid	**12.558**	**1.400**
R2TKV02 - Verkeer, vervoer en waterstaat		
R2TKV0210 - Verkeer en vervoer	21.529	35
R2TKV0220 - Parkeren	3.725	1.835
R2TKV0230 - Recreatieve havens	1.004	463
R2TKV0240 - Economische havens en waterwegen	3.117	709
R2TKV0250 - Openbaar vervoer	316	61
R2TKV02 - Verkeer, vervoer en waterstaat	**29.691**	**3.104**
R2TKV03 - Economie		
R2TKV0310 - Economische ontwikkeling	3.486	1.401
R2TKV0320 - Fysieke bedrijfsinfrastructuur	434	463
R2TKV0340 - Economische promotie	2.258	737
R2TKV03 - Economie	**6.177**	**2.601**
R2TKV04 - Onderwijs		
R2TKV0410 - Openbaar basisonderwijs	972	224
R2TKV0420 - Onderwijshuisvesting	8.849	1.180
R2TKV0430 - Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	10.345	6.182
R2TKV04 - Onderwijs	**20.167**	**7.587**
R2TKV05 - Sport, cultuur en recreatie		
R2TKV0510 - Sportbeleid en activering	397	60
R2TKV0520 - Sportaccommodaties	10.527	1.905
R2TKV0530 - Cultuurpresentatie, prod. en partic.	7.617	100
R2TKV0540 - Musea	2.544	326
R2TKV0560 - Media	2.541	0
R2TKV0570 - Openbaar groen en (openlucht) recr.	12.671	391
R2TKV05 - Sport, cultuur en recreatie	**36.296**	**2.781**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Taakvelden	Rekening 2020 Lasten	Baten
R2TKV06 - Sociaal domein		
R2TKV0610 - Samenkracht en burgerparticipatie	5.652	389
R2TKV0620 - Wijkteams	16.933	124
R2TKV0630 - Inkomensregelingen	134.726	110.666
R2TKV0640 - Begeleide participatie	16.907	30
R2TKV0650 - Arbeidsparticipatie	7.332	492
R2TKV0660 - Maatwerkvoorzieningen (Wmo	2.599	8
R2TKV0671 - Maatwerkdienstverlening 18+	28.686	4.330
R2TKV0672 - Maatwerkdienstverlening 18-	32.962	-39
R2TKV0681 - Geëscaleerde zorg 18+	95.380	1.239
R2TKV0682 - Geëscaleerde zorg 18-	7.216	0
R2TKV06 - Sociaal domein	**348.392**	**117.239**
R2TKV07 - Volksgezondheid en milieu		
R2TKV0710 - Volksgezondheid	5.155	0
R2TKV0720 - Riolering	10.153	12.438
R2TKV0730 - Afval	15.892	18.935
R2TKV0740 - Milieubeheer	2.950	38
R2TKV0750 - Begraafplaatsen en crematoria	1.005	831
R2TKV07 - Volksgezondheid en milieu	**35.155**	**32.242**
R2TKV08 - Volkshuisv., RO en stedelijke vern.		
R2TKV0810 - Ruimtelijke Ordening	2.142	206
R2TKV0820 - Grondexploitatie (niet-bedr. terr.)	21.279	27.121
R2TKV0830 - Wonen en bouwen	6.206	3.877
R2TKV08 - Volkshuisv., RO en stedelijke vern.	**29.627**	**31.205**
Totaal	**624.368**	**639.860**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Tabel 143 Overzicht baten en lasten per beleidsproduct per taakveld **Bedragen x € 1.000**

Beleidsproducten	Rekening 2020 Lasten	Baten
R2PRG003 - Economie en toerisme		
R2BLP005 - Economisch beleid		
R2TKV0005 - Treasury	0	32
R2TKV0010 - Mutaties reserves	878	850
R2TKV0310 - Economische ontwikkeling	3.107	1.385
R2BLP005 - Economisch beleid	**3.985**	**2.267**
R2BLP061 - Vastgoedbeheer		
R2TKV0001 - Bestuur	530	7
R2TKV0003 - Beheer overige gebouwen en gronden	7.720	6.728
R2TKV0010 - Mutaties reserves	4.710	134
R2TKV0120 - Openbare orde en Veiligheid	73	0
R2TKV0240 - Economische havens en waterwegen	3	0
R2TKV0310 - Economische ontwikkeling	208	178
R2TKV0320 - Fysieke bedrijfsinfrastructuur	4	42
R2TKV0420 - Onderwijshuisvesting	1	0
R2TKV0520 - Sportaccommodaties	3.861	1.905
R2TKV0540 - Musea	573	200
R2TKV0560 - Media	15	0
R2TKV0750 - Begraafplaatsen en crematoria	3	0
R2BLP061 - Vastgoedbeheer	**17.702**	**9.194**
R2BLP062 - Grondzaken		
R2TKV0003 - Beheer overige gebouwen en gronden	13	19
R2TKV0010 - Mutaties reserves	6.496	783
R2TKV0820 - Grondexploitatie (niet-bedr. terr.)	21.261	27.121
R2BLP062 - Grondzaken	**27.769**	**27.923**
R2BLP066 - Toerisme		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	571	260
R2TKV0340 - Economische promotie	1.781	348
R2BLP066 - Toerisme	**2.352**	**608**
R2BLP068 - Sportvoorzieningen		
R2TKV0520 - Sportaccommodaties	6.449	0
R2TKV0830 - Wonen en bouwen	4	0
R2BLP068 - Sportvoorzieningen	**6.453**	**0**
Totaal R2PRG003 - Economie en toerisme	***58.261***	***39.991***
R2PRG005 - Werk en inkomen		
R2BLP027 - Arbeidsmarkt en sociale integratie		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	1.229	872
R2TKV0620 - Wijkteams	93	93
R2TKV0630 - Inkomensregelingen	93	0
R2TKV0640 - Begeleide participatie	16.906	30
R2TKV0650 - Arbeidsparticipatie	7.332	492
R2BLP027 - Arbeidsmarkt en sociale integratie	**25.652**	**1.488**
R2BLP030 - Inkomensvoorziening		
R2TKV0630 - Inkomensregelingen	120.043	106.510

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Beleidsproducten	Rekening 2020 Lasten	Baten
R2TKV0671 - Maatwerkdienstverlening 18+	3	0
R2BLP030 - Inkomensvoorziening	**120.046**	**106.510**
R2BLP031 - Armoedebestrijding		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	0	3
R2TKV0064 - Belastingen overig	121	-37
R2TKV0610 - Samenkracht en burgerparticipatie	71	0
R2TKV0620 - Wijkteams	294	0
R2TKV0630 - Inkomensregelingen	8.152	0
R2TKV0671 - Maatwerkdienstverlening 18+	899	0
R2BLP031 - Armoedebestrijding	**9.538**	**-34**
R2BLP050 - Lijkbezorging		
R2TKV0750 - Begraafplaatsen en crematoria	59	12
R2BLP050 - Lijkbezorging	**59**	**12**
Totaal R2PRG005 - Werk en inkomen	***155.296***	***107.975***
R2PRG006 - Wonen en milieu		
R2BLP003 - Cultuurhistorisch beheer		
R2TKV0005 - Treasury	4	85
R2TKV0010 - Mutaties reserves	75	10
R2TKV0530 - Cultuurpresentatie, prod. en partic.	10	0
R2TKV0540 - Musea	389	4
R2TKV0830 - Wonen en bouwen	72	0
R2BLP003 - Cultuurhistorisch beheer	**550**	**99**
R2BLP008 - Woningmarktbeleid		
R2TKV0005 - Treasury	0	6
R2TKV0830 - Wonen en bouwen	830	0
R2BLP008 - Woningmarktbeleid	**830**	**6**
R2BLP009 - Overige huisvesting		
R2TKV0830 - Wonen en bouwen	109	158
R2BLP009 - Overige huisvesting	**109**	**158**
R2BLP025 - Bouw- en milieutoezicht		
R2TKV0830 - Wonen en bouwen	96	1
R2BLP025 - Bouw- en milieutoezicht	**96**	**1**
R2BLP029 - Omgevingsvergunning (Wabo)		
R2TKV0008 - Overige baten en lasten	64	0
R2TKV0740 - Milieubeheer	961	36
R2TKV0830 - Wonen en bouwen	3.007	3.685
R2BLP029 - Omgevingsvergunning (Wabo)	**4.032**	**3.721**
R2BLP039 - Handhaving omgevingsrecht		
R2TKV0830 - Wonen en bouwen	1.349	34
R2BLP039 - Handhaving omgevingsrecht	**1.349**	**34**
R2BLP043 - Inzameling afval		
R2TKV0005 - Treasury	0	222

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Beleidsproducten	Rekening 2020 Lasten	Baten
R2TKV0630 - Inkomensregelingen	1.766	0
R2TKV0730 - Afval	15.608	18.935
R2BLP043 - Inzameling afval	**17.374**	**19.157**
R2BLP045 - Milieubeleid		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	664	738
R2TKV0740 - Milieubeheer	1.227	1
R2BLP045 - Milieubeleid	**1.891**	**739**
R2BLP046 - Bodem en geluid		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	110	0
R2TKV0740 - Milieubeheer	563	1
R2TKV0830 - Wonen en bouwen	122	0
R2BLP046 - Bodem en geluid	**795**	**1**
R2BLP058 - Kwaliteit gebouwde omgeving		
R2TKV0830 - Wonen en bouwen	4	0
R2BLP058 - Kwaliteit gebouwde omgeving	**4**	**0**
Totaal R2PRG006 - Wonen en milieu	***27.031***	***23.915***
R2PRG007 - Infrastructuur en mobiliteit		
R2BLP012 - Openbaar vervoer		
R2TKV0250 - Openbaar vervoer	58	61
R2BLP012 - Openbaar vervoer	**58**	**61**
R2BLP018 - Verkeer en vervoer		
R2TKV0210 - Verkeer en vervoer	787	29
R2BLP018 - Verkeer en vervoer	**787**	**29**
R2BLP019 - Parkeren		
R2TKV0005 - Treasury	0	431
R2TKV0010 - Mutaties reserves	0	200
R2TKV0063 - Parkeerbelasting	0	2.442
R2TKV0220 - Parkeren	3.055	1.835
R2BLP019 - Parkeren	**3.055**	**4.909**
R2BLP074 - Grond-, weg- en waterbouwk. werken		
R2TKV0210 - Verkeer en vervoer	4.330	0
R2BLP074 - Grond-, weg- en waterbouwk. werken	**4.330**	**0**
Totaal R2PRG007 - Infrastructuur en mobiliteit	***8.231***	***4.998***
R2PRG009 - Bestuur		
R2BLP071 - Gemeenteraad		
R2TKV0001 - Bestuur	2.232	0
R2BLP071 - Gemeenteraad	**2.232**	**0**
R2BLP072 - College van B&W		
R2TKV0001 - Bestuur	2.931	893
R2TKV0310 - Economische ontwikkeling	93	0
R2BLP072 - College van B&W	**3.023**	**893**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Beleidsproducten	Rekening 2020 Lasten	Baten
Totaal R2PRG009 - Bestuur	***5.255***	***893***
R2PRG010 - Veiligheid		
R2BLP020 - Integraal veiligheidsbeleid		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	20	0
R2TKV0120 - Openbare orde en Veiligheid	3.458	140
R2BLP020 - Integraal veiligheidsbeleid	**3.478**	**140**
R2BLP022 - Rampenbestrijding		
R2TKV0110 - Crisisbeheersing en Brandweer	7.730	89
R2TKV0120 - Openbare orde en Veiligheid	0	0
R2BLP022 - Rampenbestrijding	**7.730**	**89**
R2BLP052 - Evenementen		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	0	30
R2TKV0570 - Openbaar groen en (openlucht) recr.	298	4
R2BLP052 - Evenementen	**298**	**34**
R2BLP119 - Stadstoezicht		
R2TKV0064 - Belastingen overig	175	0
R2TKV0220 - Parkeren	545	0
R2TKV0310 - Economische ontwikkeling	10	0
R2TKV0340 - Economische promotie	35	0
R2TKV0570 - Openbaar groen en (openlucht) recr.	424	51
R2TKV0730 - Afval	283	0
R2TKV0830 - Wonen en bouwen	19	0
R2BLP119 - Stadstoezicht	**1.491**	**51**
Totaal R2PRG010 - Veiligheid	***12.997***	***315***
R2PRG012 - Ruimtelijke ordening		
R2BLP036 - Ruimtelijke ordening		
R2TKV0810 - Ruimtelijke Ordening	438	103
R2BLP036 - Ruimtelijke ordening	**438**	**103**
R2BLP037 - Geometriebeheer		
R2TKV0064 - Belastingen overig	227	0
R2TKV0810 - Ruimtelijke Ordening	467	12
R2BLP037 - Geometriebeheer	**694**	**12**
R2BLP121 - Ruimtelijke ordening omgevingszorg		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	650	0
R2TKV0810 - Ruimtelijke Ordening	1.228	91
R2BLP121 - Ruimtelijke ordening omgevingszorg	**1.878**	**91**
Totaal R2PRG012 - Ruimtelijke ordening	***3.009***	***206***
R2PRG014 - Beheer leefomgeving		
R2BLP013 - Spoorlijnen		
R2TKV0250 - Openbaar vervoer	258	0
R2BLP013 - Spoorlijnen	**258**	**0**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Beleidsproducten	Rekening 2020 Lasten	Baten
R2BLP014 - Waterwerken		
R2TKV0064 - Belastingen overig	0	2
R2TKV0240 - Economische havens en waterwegen	3.114	709
R2BLP014 - Waterwerken	**3.114**	**711**
R2BLP015 - Verhardingen		
R2TKV0210 - Verkeer en vervoer	7.312	0
R2TKV0320 - Fysieke bedrijfsinfrastructuur	390	420
R2BLP015 - Verhardingen	**7.701**	**421**
R2BLP016 - Kunstwerken		
R2TKV0210 - Verkeer en vervoer	3.868	0
R2BLP016 - Kunstwerken	**3.868**	**0**
R2BLP017 - Verkeersmaatregelen		
R2TKV0210 - Verkeer en vervoer	957	6
R2BLP017 - Verkeersmaatregelen	**957**	**6**
R2BLP026 - Wijkaanpak		
R2TKV0620 - Wijkteams	125	0
R2BLP026 - Wijkaanpak	**125**	**0**
R2BLP035 - IJswegen		
R2TKV0510 - Sportbeleid en activering	3	0
R2BLP035 - IJswegen	**3**	**0**
R2BLP044 - Riolering		
R2TKV0630 - Inkomensregelingen	517	0
R2TKV0720 - Riolering	10.153	12.438
R2BLP044 - Riolering	**10.670**	**12.438**
R2BLP049 - Begraafplaatsen		
R2TKV0750 - Begraafplaatsen en crematoria	943	819
R2BLP049 - Begraafplaatsen	**943**	**819**
R2BLP051 - Voorzieningen honden		
R2TKV0064 - Belastingen overig	40	542
R2TKV0570 - Openbaar groen en (openlucht) recr.	275	0
R2BLP051 - Voorzieningen honden	**315**	**542**
R2BLP054 - Straatverlichting		
R2TKV0210 - Verkeer en vervoer	2.089	0
R2BLP054 - Straatverlichting	**2.089**	**0**
R2BLP055 - Reiniging verhardingen		
R2TKV0210 - Verkeer en vervoer	2.137	0
R2BLP055 - Reiniging verhardingen	**2.137**	**0**
R2BLP056 - Openbaar groen		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	333	2
R2TKV0570 - Openbaar groen en (openlucht) recr.	9.961	167

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Beleidsproducten	Lasten	Rekening 2020 Baten
R2BLP056 - Openbaar groen	**10.294**	**168**
R2BLP057 - Zwerfvuilbestrijding		
R2TKV0210 - Verkeer en vervoer	44	-1
R2BLP057 - Zwerfvuilbestrijding	**44**	**-1**
R2BLP063 - Recreatiegebieden		
R2TKV0570 - Openbaar groen en (openlucht) recr.	933	51
R2BLP063 - Recreatiegebieden	**933**	**51**
R2BLP064 - Recreatievaart		
R2TKV0230 - Recreatieve havens	1.004	463
R2BLP064 - Recreatievaart	**1.004**	**463**
R2BLP085 - Speelplaatsen		
R2TKV0570 - Openbaar groen en (openlucht) recr.	780	118
R2BLP085 - Speelplaatsen	**780**	**118**
R2BLP090 - Buitenreclame		
R2TKV0340 - Economische promotie	51	389
R2BLP090 - Buitenreclame	**51**	**389**
Totaal R2PRG014 - Beheer leefomgeving	***45.286***	***16.125***
R2PRG015 - Algemene baten en lasten		
R2BLP006 - Dienstverlening voor derden		
R2TKV0008 - Overige baten en lasten	14.005	14.025
R2TKV0120 - Openbare orde en Veiligheid	1.171	1.171
R2TKV0630 - Inkomensregelingen	4.156	4.156
R2BLP006 - Dienstverlening voor derden	**19.331**	**19.351**
R2BLP053 - Stelposten c.a.		
R2TKV0008 - Overige baten en lasten	656	161
R2TKV0010 - Mutaties reserves	6.129	0
R2BLP053 - Stelposten c.a.	**6.785**	**161**
R2BLP067 - Burgerzaken		
R2TKV0002 - Burgerzaken	2.411	1.311
R2TKV0010 - Mutaties reserves	385	0
R2BLP067 - Burgerzaken	**2.796**	**1.311**
R2BLP079 - Algemene baten en lasten		
R2TKV0005 - Treasury	0	1
R2TKV0008 - Overige baten en lasten	321	219
R2TKV0010 - Mutaties reserves	3.135	19.490
R2TKV0310 - Economische ontwikkeling	0	-237
R2BLP079 - Algemene baten en lasten	**3.456**	**19.474**
R2BLP120 - Vergunningen & leefomgeving		
R2TKV0064 - Belastingen overig	426	0
R2TKV0120 - Openbare orde en Veiligheid	127	0
R2TKV0210 - Verkeer en vervoer	4	0

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Beleidsproducten	Lasten	Rekening 2020 Baten
R2TKV0220 - Parkeren	125	0
R2TKV0740 - Milieubeheer	199	0
R2TKV0810 - Ruimtelijke Ordening	10	0
R2TKV0820 - Grondexploitatie (niet-bedr. terr.)	17	0
R2TKV0830 - Wonen en bouwen	593	0
R2BLP120 - Vergunningen & leefomgeving	**1.502**	**0**
Totaal R2PRG015 - Algemene baten en lasten	***33.870***	***40.297***
R2PRG016 - Algemene dekkingsmiddelen		
R2BLP077 - Algemene belastingen		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	257	505
R2TKV0061 - OZB woningen	49	14.059
R2TKV0062 - OZB niet-woningen	0	19.027
R2TKV0064 - Belastingen overig	2.407	726
R2TKV0310 - Economische ontwikkeling	69	75
R2TKV0340 - Economische promotie	391	0
R2BLP077 - Algemene belastingen	**3.172**	**34.392**
R2BLP086 - Gemeentefonds		
R2TKV0007 - Uitkeringen Gemeentefonds	0	354.325
R2TKV0010 - Mutaties reserves	1.779	0
R2BLP086 - Gemeentefonds	**1.779**	**354.325**
R2BLP094 - Dividend		
R2TKV0005 - Treasury	14	321
R2TKV0320 - Fysieke bedrijfsinfrastructuur	40	0
R2TKV0510 - Sportbeleid en activering	2	0
R2TKV0640 - Begeleide participatie	0	0
R2TKV0820 - Grondexploitatie (niet-bedr. terr.)	0	0
R2BLP094 - Dividend	**56**	**321**
R2BLP100 - Financiering		
R2TKV0005 - Treasury	-790	0
R2BLP100 - Financiering	**-790**	**0**
Totaal R2PRG016 - Algemene dekkingsmiddelen	***4.218***	***389.037***
R2PRG017 - Overhead		
R2BLP102 - Management		
R2TKV0004 - Overhead	6.162	10
R2TKV0010 - Mutaties reserves	908	0
R2TKV0064 - Belastingen overig	12	0
R2BLP102 - Management	**7.082**	**10**
R2BLP103 - Financiën, toezicht en controle		
R2TKV0004 - Overhead	6.592	59
R2TKV0010 - Mutaties reserves	0	31
R2BLP103 - Financiën, toezicht en controle	**6.592**	**90**
R2BLP104 - P&O/HRM		
R2TKV0004 - Overhead	4.754	77

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Beleidsproducten	Rekening 2020 Lasten	Baten
R2TKV0008 - Overige baten en lasten	24	0
R2TKV0010 - Mutaties reserves	0	77
R2BLP104 - P&O/HRM	**4.777**	**154**
R2BLP105 - Inkoop, aanbest. & contractman.		
R2TKV0004 - Overhead	703	0
R2BLP105 - Inkoop, aanbest. & contractman.	**703**	**0**
R2BLP106 - Interne en externe communicatie		
R2TKV0004 - Overhead	2.643	3
R2BLP106 - Interne en externe communicatie	**2.643**	**3**
R2BLP107 - Juridische zaken		
R2TKV0004 - Overhead	1.629	0
R2BLP107 - Juridische zaken	**1.629**	**0**
R2BLP108 - Bestuurszaken en best. ondersteuning		
R2TKV0004 - Overhead	2.633	158
R2TKV0010 - Mutaties reserves	64	0
R2BLP108 - Bestuurszaken en best. ondersteuning	**2.697**	**158**
R2BLP109 - Informatievoorziening & automatis.		
R2TKV0004 - Overhead	10.376	310
R2TKV0010 - Mutaties reserves	175	144
R2BLP109 - Informatievoorziening & automatis.	**10.551**	**454**
R2BLP110 - Facilitaire zaken en huisvesting		
R2TKV0004 - Overhead	5.195	38
R2TKV0010 - Mutaties reserves	0	90
R2BLP110 - Facilitaire zaken en huisvesting	**5.195**	**128**
R2BLP111 - Documentaire informatievoorziening		
R2TKV0004 - Overhead	1.415	9
R2BLP111 - Documentaire informatievoorziening	**1.415**	**9**
R2BLP112 - Managementondersteuning		
R2TKV0004 - Overhead	4.354	58
R2BLP112 - Managementondersteuning	**4.354**	**58**
R2BLP113 - Correctie overhead		
R2TKV0004 - Overhead	-2.865	0
R2BLP113 - Correctie overhead	**-2.865**	**0**
Totaal R2PRG017 - Overhead	***44.774***	***1.064***
R2PRG018 - Onvoorziene uitgaven		
R2BLP091 - Onvoorzien		
R2TKV0004 - Overhead	9	0
R2BLP091 - Onvoorzien	**9**	**0**
Totaal R2PRG018 - Onvoorziene uitgaven	***9***	***0***

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Beleidsproducten	Lasten	Rekening 2020 Baten
R2PRG019 - Vennootschapsbelasting		
R2BLP101 - Vennootschapsbelasting (Vpb)		
R2TKV0009 - Vennootschapsbelasting (Vpb)	266	0
R2BLP101 - Vennootschapsbelasting (Vpb)	**266**	**0**
Totaal R2PRG019 - Vennootschapsbelasting	***266***	***0***
R2PRG020 - Sociale basis		
R2BLP001 - Kunst en cultuur		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	0	274
R2TKV0530 - Cultuurpresentatie, prod. en partic.	7.607	100
R2TKV0540 - Musea	287	0
R2TKV0560 - Media	2.525	0
R2BLP001 - Kunst en cultuur	**10.419**	**374**
R2BLP002 - Historisch Centrum Leeuwarden		
R2TKV0540 - Musea	1.294	122
R2BLP002 - Historisch Centrum Leeuwarden	**1.294**	**122**
R2BLP114 - Onderwijs		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	0	420
R2TKV0410 - Openbaar basisonderwijs	972	224
R2TKV0420 - Onderwijshuisvesting	8.848	1.180
R2TKV0430 - Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	10.345	6.182
R2TKV0610 - Samenkracht en burgerparticipatie	750	1
R2BLP114 - Onderwijs	**20.916**	**8.007**
R2BLP115 - Sociale integratie achterst. groepen		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	251	72
R2TKV0610 - Samenkracht en burgerparticipatie	1.329	388
R2TKV0681 - Geëscaleerde zorg 18+	24.937	796
R2TKV0710 - Volksgezondheid	83	0
R2BLP115 - Sociale integratie achterst. groepen	**26.600**	**1.256**
R2BLP116 - Burgerkracht		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	5	450
R2TKV0610 - Samenkracht en burgerparticipatie	1.582	1
R2TKV0620 - Wijkteams	1.686	7
R2BLP116 - Burgerkracht	**3.273**	**458**
R2BLP117 - Sport, bewegen en gezondheidsbeleid		
R2TKV0510 - Sportbeleid en activering	392	60
R2TKV0520 - Sportaccommodaties	216	0
R2TKV0710 - Volksgezondheid	1.549	0
R2BLP117 - Sport, bewegen en gezondheidsbeleid	**2.158**	**60**
Totaal R2PRG020 - Sociale basis	***64.660***	***10.276***
R2PRG021 - Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning		
R2BLP084 - Zorg voor de Jeugd		
R2TKV0010 - Mutaties reserves	23	0
R2TKV0610 - Samenkracht en burgerparticipatie	100	0

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Beleidsproducten	Lasten	Rekening 2020 Baten
R2TKV0620 - Wijkteams	1.992	0
R2TKV0672 - Maatwerkdienstverlening 18-	32.962	-39
R2TKV0682 - Geëscaleerde zorg 18-	7.216	0
R2TKV0710 - Volksgezondheid	3.523	0
R2BLP084 - Zorg voor de Jeugd	**45.816**	**-39**
R2BLP118 - Maatschappelijke ondersteuning		
R2TKV0610 - Samenkracht en burgerparticipatie	1.820	0
R2TKV0620 - Wijkteams	12.743	24
R2TKV0660 - Maatwerkvoorzieningen (Wmo)	2.599	8
R2TKV0671 - Maatwerkdienstverlening 18+	27.784	4.330
R2TKV0681 - Geëscaleerde zorg 18+	70.443	443
R2BLP118 - Maatschappelijke ondersteuning	**115.389**	**4.804**
Totaal R2PRG021 - Jeugdzorg en maatsch. ondersteuning	***161.205***	***4.765***
Totaal	**624.368**	**639.860**

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. Uitsluitend voor identificatiedoeleinden

Motie steun voor sportverenigingen en wijk-, dorp- en buurtcentra
De gemeenteraad bijeen op 7 juli 2021, behandelende de Jaarstukken 2020

Overwegende dat
- Het maatschappelijk middenveld de motor is van onze Leeuwarder samenleving;
- Sport en ontmoetingsplekken in dorpen en wijken zorgen voor verbroedering, gemeenschapszin en leiden tot een gelukkiger, gezonder leven;
- Corona bij veel verenigingen heeft gezorgd voor stilstand of zelfs achteruitgang in het verenigingsleven;
- Wijkcentra en dorpshuizen ten gevolge van Corona financiële tegenslagen hebben gekend;
- Maatschappelijk vastgoed onder de categorie niet-woningen valt waardoor zij een hoog OZB tarief moeten betalen;
- Verenigingen met eigen sportaccommodaties en dorp/wijkshuizen die OZB moeten betalen dit niet hebben kunnen dekken door activiteiten te ontplooien als gevolg van de lockdown;
- Er met de zogenaamde *motie-Omtzigt* een mogelijkheid bestaat om bij 'instellingen van sociaal belang' OZB te heffen op basis van het woningentarief in plaats van het veel hogere niet-woningentarief;
- Er discussie bestaat over de uitvoerbaarheid van de motie-Omtzigt, maar deze desalniettemin reeds is toegepast in diverse gemeentes, al dan niet in subsidievorm.

Constaterende dat
- De gemeente over een aanzienlijke incidentele financiële ruimte beschikt door onder andere een positief rekenresultaat van €15,5 mln. over 2020 in de Algemene Reserve.
- Het Corona-Noodfonds van de gemeente nog niet uitgeput is.

Spreekt uit dat
- De gemeente instellingen uit het maatschappelijk middenveld in de nasleep van de Coronacrisis niet te zwaar moet belasten dan wel moet ondersteunen.

Draagt het college op
- Voor de begroting van 2022 met een voorstel te komen om dorpshuizen/wijkgebouwen en sportaccomodaties van sportverenigingen voor het jaar 2022 met een woningen-tarief aan te slaan;
- Een overzicht te maken met ander maatschappelijk vastgoed (denk aan bijvoorbeeld musea, volktuinverenigingen en scouting) en de financiële implicaties inzichtelijk te maken wanneer ook zij in 2022 met het woningentarief voor OZB worden aangeslagen;

- Een alternatieve eenmalige subsidie, ter grootte van het OZB verschil tussen niet-woningen en woningen, op te stellen voor bovengenoemde instellingen voor het geval de juridische houdbaarheid van de motie-Omtzigt door het college wordt betwist.

En gaat over tot de orde van de dag.

Sytse Brouwer	Evert Stellingwerf	Julie Bruijnincx	Eline de Koning
CDA	GroenLinks Leeuwarden	D66	PvdA

Motie: 'Terugdraaien bezuiniging op voorzieningenplan Sport in Middelsee'

De raad van de gemeente Leeuwarden, in vergadering bijeen op 07-07-2021, behandelende 'Jaarstukken 2020';

Overwegende dat;

- Er direct bij het aanleggen van nieuwe wijken aandacht besteed moet worden aan het creëren van voorzieningen die de leefbaarheid van de wijk stimuleren
- Sport en bewegen mensen kansen biedt om mee te doen in de samenleving en het een belangrijke voorwaarde is voor een gezond en lang leven.
- Corona zichtbaar heeft gemaakt hoe belangrijk een publieke ruimte is die mensen stimuleert om te gaan sporten en bewegen.
- Sporten en bewegen cruciaal zijn geweest voor onze fysieke en mentale gezondheid in Coronatijd en voor de komende tijd ook blijvend in geïnvesteerd moet gaan worden.
- Dat een goed sportpark de leefbaarheid en sociale cohesie van een wijk ontzettend kan verhogen.

Constaterende dat;

- Er in Middelsee 3200 huizen gebouwd zullen worden.
- Voor een volwaardig sportcomplex in fase 1 twee kunstgrasvelden en 1 natuur grasveld inclusief 3 was- en kleedruimtes aangelegd zouden moeten worden (naast andere voorzieningen).
- In 2020, in eerste opzet, de aanleg van twee van de drie sportvelden waren opgeschort.
- Ook een van de drie was- en kleedruimtes wegbezuinigd was.
- Het college voornemens was om het geld voor deze sportvelden alsnog snel te vinden zodat dit uitstel niet te lang zou gaan duren.
- Uiteindelijk in het totale sportvoorzieningenplan er een volwaardig sportpark gecreëerd moet worden met zes sportvelden, een sporthal en andere voorzieningen die aansluiten op de behoeftes van de geschatte aantal inwoners van de wijken Middelsee en de Zuidlanden.

Draagt het college op:

- Voor de begroting van 2022 met een voorstel te komen om de bezuiniging op het sportcomplex Middelsee (fase 1) terug te draaien;
- Daarbij te kijken of het ook mogelijk is om dit met incidentele middelen te financieren;
- Dit voorstel voor 1 oktober 2021 naar de raad te sturen.

Julie Bruijnincx/Johan Magré	Eline de Koning	Sytse Brouwer	Evert Stellingwerf
D66 Leeuwarden	PvdA	CDA	GroenLinks Leeuwarden

Motie Culturele ambitie

De gemeenteraad bijeen op 7 juli 2021, behandelende de Jaarstukken 2020

Overwegende dat
We alles op alles moeten zetten zodat Leeuwarden een dynamische stad is met wijken en dorpen die fysiek, sociaal én cultureel aantrekkelijk zijn voor haar inwoners, maar ook voor bezoekers. Daarbij horen ook evenementen en festivals.

Er eerder bezuinigingen zijn uitgevoerd die zouden worden teruggedraaid, als dat kon, het zo genoemde first out/ first lijstje. Het gaat dan om 260.000 euro voor evenementen.

Wij kunst en cultuur zien als belangrijk instrument dat zorgt voor sociale cohesie en bijzondere ontmoetingen waardoor er een basis ontstaat voor harmonieus samenleven ongeacht achtergrond, voorkeuren of opleiding. Cultuur is een voertuig om mensen kansen te bieden en we hebben daarin prachtige voorbeelden gezien in 2018, het Culturele Hoofdstad jaar.
De mensen in de culturele sector zich wendbaar en inventief heeft getoond, maar desondanks een enorme klap heeft gekregen.

In vergelijking met andere middelgrote gemeenten het percentage van de gemeentelijke begroting dat naar cultuur gaat substantieel lager is. Leeuwarden geeft op de totale begroting 2,08% uit aan kunst en cultuur (inclusief het Historisch Centrum Leeuwarden). Voor de overige gemeenten geldt een percentage variërend van 2,52% tot 4,72%.

Het evenement ‘Bosk’ een laagdrempelig, gratis festival is voor alle Leeuwarders in het teken van Arcadië, de triënnale LF2028. Voor het Leeuwarder aandeel is in de marketing-opgave binnen de bestaande gemeentelijke LF2028-middelen onvoldoende dekking.

Voor de gemeente Leeuwarden de legacy van LF2018 van grote waarde is op cultureel, sociaal en economisch/ toeristisch gebied.

Constaterende dat
- De gemeente over een aanzienlijke incidentele financiële ruimte beschikt door onder andere een positief rekenresultaat van €15,5 mln. over 2020 in de Algemene Reserve.

Spreekt uit
- Dat we voor onze culturele ambitie moeten staan
- Dat we desondanks eerdere hebben moeten bezuinigingen op het budget voor evenementen.
- Wij de benodigde gemeentelijke bijdrage voor het evenement Bosk willen zeker stellen

Verzoekt het college om

- Met een financiële uitwerking te komen om de eerdere bezuiniging op evenementen terug te draaien als onderdeel van de integrale afweging bij de behandeling van de begroting 2022
- Met een financiële uitwerking te komen om de benodigde gemeentelijke bijdrage voor BOSK te dekken als onderdeel van de integrale afweging bij de behandeling van de begroting

En gaat over tot de orde van de dag

Eline de Koning	Julie Bruijnincx	Sytze Brouwer	Evert Stellingwerf
PvdA	D66	CDA	Groenlinks Leeuwarden

Motie Samen maken we Leeuwarden Groener!

De gemeenteraad bijeen op 7 juli 2021, behandelende de Jaarstukken 2020

Overwegende dat

- In de Collegeprogramma extra middelen zijn opgenomen voor de herplant van bomen (jaarlijks €200.000), maar deze middelen door het bezuiningingspakket van november 2019 niet meer beschikbaar zijn vanaf de jaarschijf 2022;
- Er een flinke opgave ligt voor de herplant van bomen vanwege de essentaksterfte;
- Er met het oog op klimaatverandering behoefte is om de openbare ruimte verder te vergroenen (vasthouden water en opvangen hittestress);
- Door het autoluw maken van de binnenstad van Leeuwarden mogelijkheden ontstaan om gebieden veel groener in te richten en verblijfskwaliteit te geven (o.a. Eewal, Amelandskwartier).
- Er ook wensen bestaan vanuit ondernemers om straten aantrekkelijker en groener in te richten (o.a. St. Jacobsstraat en Korfmakersstraat).

Constaterende dat

- De gemeente over een aanzienlijke incidentele financiële ruimte beschikt door onder andere een positief rekenresultaat van €15,5 mln. over 2020;
- De middelen voor herplant van bomen in de reserve compensatie groen al bestemd zijn voor bestaande herplantplannen

Verzoekt het college

- Voor de begroting van 2022 met een voorstel te komen om incidenteel aanvullende middelen beschikbaar te stellen voor het planten van bomen in de hele gemeente (in algemene zin) en het herinrichten/vergroenen van de binnenstad van Leeuwarden (specifiek);
- Met een voorstel te komen voor de dekking van deze middelen;
- Na het vaststellen van de Begroting bewoners, ondernemers en organisaties te betrekken bij de uitwerking en uitvoering van deze vergroeningsplannen.

En gaat over tot de orde van de dag

Evert Stellingwerf

Eline de Koning

Sytse Brouwer

Julie Bruijnincx

GroenLinks Leeuwarden

PvdA Leeuwarden

CDA Leeuwarden

D66 Leeuwarden

Caroline de Groot

Partij voor de Dieren

Motie: Gedenkbos Leeuwarden

Gemeenteraad van Leeuwarden, in vergadering bijeen op 7 juli 2021

Constaterende dat

- Er vraag is uit de samenleving naar een plek in de natuur voor het gedenken van belangrijke levensgebeurtenissen in een mensenleven zoals geboorte, huwelijk, overlijden.
- Daarvan al diverse mooie voorbeelden in Nederland zijn, in de vorm van een gedenkbos, waar men een boom kan planten of laten planten in een natuurlijke omgeving.
- Er in bijvoorbeeld Zeeland volgens de bericht van de NOS, de aanvragen van 30 naar 80 per jaar zijn gestegen en er gezocht wordt naar meer ruimte naast de drie plekken die er al zijn.
- Er diverse stichtingen en organisaties zijn die hier ook belangstelling voor hebben en aan mee willen werken, zoals het 'Bos der omarming' voor overleden kinderen. Dit is al eerder in de raad toegelicht.

Overwegende dat:

- We in deze tijden van klimaatverandering nooit genoeg bomen kunnen hebben
- Dit idee kan – letterlijk- groeien vanuit de Leeuwarders, vanuit de samenleving. Het wordt iets 'van iedereen'
- Wij als raad dan een mooie natuurlijke en symbolische legacy nalaten na deze raadsperiode
- Er diverse opties zijn om dit idee concreet ten uitvoer te brengen als het gaat om aanleg, voorlichting, communicatie en onderhoud.
- We dit zien als een laagdrempelige voorziening voor inwoners van gemeente Leeuwarden.
- Dit gedenkbos wordt na 10 jaar geëvalueerd, of eerder wanneer er meer ruimte nodig is voor nieuwe aanplant.
- De Nationale boomplant dag in 2022 op 16 maart 2022 een passende gelegenheid

zou zijn om de 1e boom te planten

Verzoeken het college:

- De komende tijd een plan met uitwerking van de opties voor een gedenkbos te maken.
- Dit plan voor 1 oktober te maken
- De keuzes voor 1 november aan de raad voor te leggen

Met in het plan opgenomen:

- advies voor het beheer van het bos, met een aantal keuzemogelijkheden, zoals het vormen van een nieuw op te richten stichting of onderbrengen bij bestaande stichting of de dienst
- advies over hoe mensen een geschikte boom kiezen, kopen en planten of hoe ze dit kunnen laten doen.
- Inschatting van de kosten voor het aanwijzen en gereed maken van het gebied
- berekening voor de kosten voor het planten van de boom voor de gebruikers
- advies over aanduiding van de bomen en wie deze geplant heeft (bordjes, plattegrond)
- na maximaal 10 jaar een evaluatie te houden over vraag, aanbod en onderhoud van het bos.

En gaat over tot de orde van de dag

Ursula de Voogd Pim Astro

PvdA Leeuwarden Groenlinks Leeuwarden

Gemeente Leeuwarden

(Besluitenlijst Besluitvorming (raad)

Datum	07-07-2021
Tijd	17:00 - 22:00
Locatie	Provinciehuis
Voorzitter	Sybrand Buma
Aanwezigen	Bauke Aalbers, Anneke Adema, Mirka Antolovic (tot en met agendapunt 3.10) , Pim Astro, Jannie Atsma, Mohammed Benmhammed, Andries Bergsma, Harry Bevers, Sietze Bouma, Irene van Breemen van-Schneider, Sytse Brouwer, Julie Bruijnincx, Eline de de Koning, Sander Douma, Otto van der Galiën van der, Caroline de Groot de, David Hoekstra, Lutz Jacobi (vanaf agendapunt 4) , Gijs Jacobse, Tonko Jansen, Cem Kaya, Sikko Klaver, Johan Magré, Fokelien Meulen van der-Diever, Femke Molenaar, Carlijn Niesink, Anne Nugteren, Abel Reitsma, Frederik Roelof Rijpma, Lydia van Santen van, Petra van der Sloot van der, Evert Stellingwerf, Jan-Willem Tuininga, Lyda Veldstra, Marcel Visser, Dirk Visser, Petra Vlutters en Ursula de Voogd de
Afwezigen	Aaltsje Meinderts

1 Opening en vaststelling agenda

De voorzitter deelt mee dat, gelet op het gewijzigde aanvangstijdstip, een aantal leden later zal aansluiten. De stemmingen over het stedenbouwkundig plan buurtschap De Hem zullen na de schorsing voor het eten plaatsvinden zodat zij daaraan kunnen deelnemen. Lutz Jacobi heeft aangegeven wegens mogelijke belangenverstrengeling niet deel te nemen aan de bespreking en stemmingen rond het agendapunt 1.1 stedenbouwkundig plan buurtschap De Hem en komt daarom later.

Besluit:

Raadslid Tuininga doet een ordevoorstel dat inhoudt het raadsvoorstel De Hem niet in behandeling te nemen en van de agenda af te voeren in verband met recent beschikbaar gekomen informatie waar hij nader over geïnformeerd wil worden.
Er blijkt geen draagvlak te zijn voor dit voorstel.
De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

1.1 Stedenbouwkundig plan buurtschap De Hem

Het stedenbouwkundig plan voor het buurtschap De Hem is een tekening met toelichting van de gewenste inrichting van het gebied, waarin de meest bepalende elementen die ruimte vragen zijn weergegeven. Dit zijn onder andere de kavels, het groen, de wegen, de parkeerplaatsen en het water. Het plan wordt in een later stadium uitgewerkt als het gaat om exacte maten van de wegprofielen, watergangen en kavels. Om tot dit stedenbouwkundig plan te komen heeft er een ontwerp- en participatieproces plaatsgevonden met omwonenden, belangenvertegenwoordigers

en een klankbordgroep. In dit traject zijn keuzes gemaakt over waar welke bebouwing komt en hoe de openbare ruimte vorm zal krijgen.
Het concept stedenbouwkundig plan De Hem heeft vanaf 25 februari 2021 gedurende zes weken ter inzage gelegen in het kader van de inspraak. Er zijn 27 inspraakreacties ontvangen.

Besluit:

De gemeenteraad besluit:
a. het stedenbouwkundig plan "buurtschap De Hem" vast te stellen;
b. de door het college opgelegde geheimhouding op de bijlage “Grondexploitatie De Hem” te bekrachtigen;

Met 8 stemmen tegen en 29 stemmen voor.
Tegen stemden de fracties van GBL, Lijst058, PvdD en FNP
Voor stemden de fracties van PvdA, GLL, CDA, VVD, D66, CU

1.1.2 Motie GBL - De Hem

Besluit:

De raad besluit de motie te verwerpen met 34 stemmen tegen en 3 stemmen voor.
Voor stemden de fracties van GBL en PvdD
Tegen stemden de fracties van PvdA, VVD, GLL, CDA, D66, CU, Lijst058, FNP.

1.1.3 Motie GroenLinks Leeuwarden: Bufferzone De Hem - polder De Houn

De gemeenteraad besluit de motie aan te nemen met 29 stemmen voor en 8 stemmen tegen.
Voor stemden de fracties van PvdA, VVD, GLL, CDA, D66, CU
Tegen stemden de fracties van GBL, Lijst058, PvdD en FNP.

Verzoekt het college om
- zorg te dragen voor een inrichting en beheer van de bufferzone tussen DeHem en de Wirdumervaart die maximaal is afgestemd op de weidevogels in De Houn;
- samen met het vast te stellen bestemmingsplan een uitgewerktinrichtings- en beheerplan aan de gemeenteraad voor te leggen dat rekening houdt met de bovenstaande overwegingen;
- bij ontwerp, aanleg en beheer de samenwerking te zoeken metbeheerders en vrijwilligers van de weidevogelpolder De Houn

1.1.4 Motie PvdA - Weidevogels

Besluit:

De gemeenteraad besluit de motie aan te nemen met 29 stemmen voor en 8 stemmen tegen. Voor stemden de fracties van PvdA, VVD, GLL, CDA, D66, CU
Tegen stemden de fracties van GBL, Lijst058, PvdD en FNP.

Verzoekt het college om:
- Samen met de Provincie, betrokken vogelwachten en terreinbeheerders na te gaan

hoe de weidevogelgebieden op dit moment functioneren;
- Indien nodig, met de Provincie voorstellen voor verbetering van de weidevogelcompensatie uit te werken;
- De afhandeling van deze motie terug te rapporteren aan de raad voor debegrotingsbehandeling.

2 Vaststellen verslag 2 juni 2021

Besluit: De besluitenlijst wordt conform vastgesteld, er zijn geen bemerkingen naar aanleiding ervan.

3 Hamerstukken

3.1 Tweede verzamelvoorstel begrotingswijzigingen 2021

Het verzamelvoorstel begrotingswijzigingen bestaat uit inhoudelijke begrotingswijzigingen en uit financieel technische begrotingswijzigingen, zijnde wijzigingen van zuiver financieel technische aard zonder beleidsmatige aspecten Dit verzamelvoorstel heeft per saldo geen effect op het begrotingsresultaat; de wijzigingen in dit voorstel verlopen budgetneutraal. De begrotingswijziging “invulling MTR stelpost” is, wanneer wordt gekeken naar de jaren 2021 en 2022, ook budgetneutraal. *Afwezigen:* Lutz Jacobi *Besluit:*

1. De gemeenteraad besluit het tweede verzamelvoorstel begrotingswijzigingen 2021 vast te stellen.

3.2 Derde verzamelvoorstel begrotingswijzigingen 2021

Besluit:

1. De gemeenteraad besluit het derde verzamelvoorstel begrotingswijzigingen 2021 vast te stellen.

3.3 GR Hûs en Hiem: zienswijze (ontwerp) begroting 2022 en het (concept) jaarverslag 2020

Op grond van de artikelen 31 en 33 van de Gemeenschappelijke regeling van Hûs en Hiem kunnen raden hun zienswijze geven over de jaarrekening en de ontwerpbegroting. De Omgevingswet (per 1 januari 2022) wijzigt in principe de manier van advisering over ruimtelijke kwaliteit zoals dat nu door Hûs en Hiem wordt uitgevoerd. Met het oog op de invoering van de Omgevingswet moeten de (on) mogelijkheden worden verkend voor advisering over ruimtelijke kwaliteit. Naast het instellen van de verplichte adviescommissie voor minimaal de Rijksmonumenten dienen er ook keuzes te worden gemaakt ten aanzien van de invulling van ruimtelijke kwaliteit en advisering hierover. Een gemeente is hierbij vrij in haar keuzes. Het college heeft op 16-02-2021 besloten om samen met de andere Friese gemeenten die deelnemen aan de gemeenschappelijke regeling Hûs en Hiem de herziening van het bestaande adviesstelsel te gaan voorbereiden. De bestaande manier van adviseren blijft daarom in 2022 ongewijzigd. Het komende jaar wordt gebruikt om keuzes voor te bereiden. De begroting 2022 is dan ook opgesteld op basis van de huidige situatie.

Besluit:

1. De gemeenteraad besluit om geen zienswijze in te dienen op het conceptjaarverslag 2020 en de ontwerpbegroting 2022 van Hûs en Hiem en de bijgevoegde brief met de reactie aan Hûs en Hiem vast te stellen;

3.4 Jaarstukken 2020 en Begroting 2022 GR SW Fryslân

De gemeente Leeuwarden is samen met zeven andere Friese gemeenten via de Gemeenschappelijke Regeling SW Fryslân aangesloten bij de sociale werkvoorziening. Mensen die niet zonder begeleiding of werkplekaanpassingen kunnen werken kunnen via deze GR SW Fryslân bij het sociaal werkbedrijf Caparis werkzaam zijn. De GR SW Fryslan is de formele werkgever van deze werknemers bij Caparis NV.

Besluit:

1.De gemeenteraad besluit geen zienswijze in te dienen op de jaarstukken 2020 en de begroting 2022 van de GR Sociale Werkvoorziening Fryslân.

3.5 Vaststelling fractievergoedingen en stand van reserve 2020

Jaarlijks leggen de fracties verantwoording af over de besteding van de fractievergoeding. Deze wordt gecontroleerd en de bevindingen worden met de penningmeesters besproken. De bestedingen zijn rechtmatig geweest. Wel zijn er aanbevelingen gedaan over de werkwijze inzake de verantwoording. Deze aanbevelingen zijn overgenomen door het overleg Penningmeesters en worden over de verantwoording 2021 toegepast. Nu alle cijfers en bedragen bekend zijn, kan de hoogte van de fractievergoeding over 2020 definitief vastgesteld worden door de raad.

Besluit:

De gemeenteraad besluit

Vast te stellen voor het verantwoordingsjaar 2020:

- de definitieve fractievergoeding 2020 aan de fracties van de Leeuwarder gemeenteraad;
- de stand van het saldo per 31.12.2020;
- de te verrekenen bedragen zijnde het teveel ontvangen voorschot, voor het jaar 2020

Zoals opgenomen in bijlage 1

3.6 Ontwerp verklaring van geen bedenkingen Wielsterdyk 2 in Weidum

Er is een aanvraag omgevingsvergunning ingediend om bij de pluimveehouderij aan de Wielsterdyk 2 in Weidum een tweede bedrijfswoning te bouwen en een schuur/technische ruimte te vervangen. De aanvraag is in strijd met het ter plekke geldende bestemmingsplan ‘Bûtengebiet’ aangezien de tweede bedrijfswoning deels een plat dak krijgt, het bouwvlak voor meer dan 50% bebouwd wordt en de nieuwe schuur/techniseh ruimte iets buiten het bouwvlak komt. Medewerking aan de aanvraag omgevingsvergunning kan worden verleend door middel van een uitgebreide procedure waarvoor een ‘verklaring van geen bedenkingen’ van de gemeenteraad is vereist. Na het besluit van de raad zullen de ontwerp omgevingsvergunning en ontwerp verklaring van geen bedenkingen ter visie worden gelegd.

Besluit:

1. De gemeenteraad besluit om de ontwerp verklaring van geen bedenkingen conform artikel 6.5, lid 1 van het Besluit omgevingsrecht, voor de bouw van een tweede bedrijfswoning en vervanging van een schuur/technische ruimte aan de Wielsterdyk 2 te Weidum, vast te stellen voor ter visie legging;

3.7 Tweede wijziging parkeerverordening Leeuwarden 2018

Met de voorgestelde wijziging Parkeerverordening is het mogelijk dat in specifieke situaties met een parkeervergunning ook buiten de vakken geparkeerd mag worden. Dit is af en toe nodig op plekken in de binnenstad waar geen parkeerplaatsen zijn maar wel (tijdelijk) dichtbij geparkeerd moet worden door bijvoorbeeld een glazenwasser. Daarnaast is in de wijziging opgenomen dat parkeerafspraken ook in de omgevingsvergunning geregeld kunnen worden en dat ook in de blauwe zone nadere regels voor bewoners gesteld kunnen worden.

Besluit:

De gemeenteraad besluit om de tweede wijziging van de Parkeerverordening Leeuwarden 2018 gewijzigd vast te stellen overeenkomstig bijgevoegd besluit;

3.8 Kwaliteitskader Sociaal Domein gemeente Leeuwarden en Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie 2021 gemeente Leeuwarden

De aanleiding voor de wijziging is de vanaf 1 januari 2021 herziene lokale werkwijze Wmo, welke is gebaseerd op het eerder door de gemeenteraad vastgestelde Uitvoeringsplan Herijking Ondersteuning Wmo..

Besluit:

1. De gemeenteraad besluit:

a. het Kwaliteitskader Sociaal Domein gemeente Leeuwarden vast te stellen;

b. de Verordening Toezicht en Handhaving Kwaliteit Wmo en Participatie 2021 gemeente Leeuwarden vast te stellen;

Toelichting:

Er is een stemverklaring van raadslid Molenaar:
De fractie van GroenLinks Leeuwarden stemt voor, en wil duidelijk aangeven dat de fractie kritisch is en blijft op de uitvoering en handhaving waar het kwaliteitskader aan ten grondslag ligt. Inwoners moeten kunnen vertrouwen op kwalitatief goede ondersteuning en dit ook ervaren.

3.9 Verklaring van geen bedenkingen Wurgedyk 20 in Stiens

Er is een aanvraag omgevingsvergunning ingediend om in de voormalige boerderij aan de Wurgedyk 20 in Stiens een woning, ijsschepperij/theetuin, bed & breakfast en sociale eetkamer te realiseren. De voorgenomen functies zijn in strijd met het ter plekke geldende bestemmingsplan ‘Bûtengebiet en Doarpen’, aangezien het perceel daarin is aangewezen voor het uitoefenen van een agrarische bedrijf met bijbehorende bedrijfswoning. Medewerking aan de aanvraag omgevingsvergunning kan worden verleend door middel van een uitgebreide procedure waarvoor een

‘verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) van de gemeenteraad is vereist. Op 7 april 2021 heeft de gemeenteraad besloten de ontwerp vvgb ter visie te leggen. Tijdens deze periode is één zienswijze ingediend die geen aanleiding geeft om af te wijken van het voornemen om medewerking te verlenen aan de aanvraag omgevingsvergunning.
Besluit:

De gemeenteraad besluit om de verklaring van geen bedenkingen af te geven, conform artikel 6.5, lid 1 van het Besluit omgevingsrecht (Bor), voor het planologisch mogelijk maken van een woning, ijsschepperij/theetuin, bed & breakfast en sociale eetkamer aan de Wurgedyk 20 te Stiens vast te stellen;

3.10 Kredietverlening voor verstrekken van een lening inzake gebiedsontwikkeling WTC-Cambuur

Besluit:

De gemeenteraad besluit om:

a. een krediet van € 14 miljoen beschikbaar te stellen voor het verstrekken van een annuïtaire lening van € 14 miljoen met een looptijd van 40 jaar met een rentepercentage van 2,95% aan Van Wijnen Planontwikkeling BV voor de bouw van een speelklaar stadion in het WTC-gebied;
b. de lening onder a. pas te verstrekken na ondertekening van de hiermee gepaarde gaande overeenkomsten, er een positief oordeel is inzake staatssteun én een provinciale subsidie voor de herinrichting van het openbaar gebied is verkregen;
c. bij de lening onder a. te opteren voor projectfinanciering en de gemeentelijke rentekosten te dekken uit de te ontvangen rente en het jaarlijkse rentesurplus toe te voegen aan de reserve risico’s Stadion SC Cambuur;
d. een reserve risico’s Stadion SC Cambuur in te stellen;
e. het bedrag van € 4,5 miljoen in de reserve voorgenomen budgetoverheveling toe te voegen aan de reserve risico’s stadion SC Cambuur;
f. de begroting 2021 dienovereenkomstig te wijzigen;

Toelichting:

Stemverklaringen

Raadslid Stellingwerf: de fractie van GLL stemt voor en ziet daarbij als doorslaggevend de mogelijkheid ten gevolge van dit besluit om in oud oost binnenstedelijk te kunnen bouwen. Verder vindt de fractie dat er voldoende waarborgen zijn voor de risico's die zijn geïdentificeerd. Wat de fractie betreft is dit de laatste keer dat de kaders aangepast kunnen worden.

Raadslid van Breemen: fractie van de FNP stemt voor zal de toezeggingen van de portefeuillehouder blijven toetsen en stemt voor.

Raadslid Rijpma: fractie van CU stemt voor en betreurt het dat de financiële banden tussen BVO Cambuur en Leeuwarden blijven bestaan en roept het college op de Schrijversbuurt te blijven betrekken.

Raadslid Hoekstra: fractie van Lijst058 stemt voor, wel uiten zij hun zorgen over de bijdrage die Cambuur nog moet leveren.

4 Bespreekstukken

4.1 Ontwikkelkader Amelandskwartier

In de afgelopen jaren is met een brede groep belanghebbenden, eigenaren, ondernemers en bewoners toegewerkt naar een kader voor het Amelandskwartier. Het gebied is namelijk versteend en sleets geraakt en heeft een kwaliteitsimpuls nodig. De kwaliteitsimpuls wordt bewerkstelligd door verschillende initiatieven die als katalysator moeten gaan werken voor het totale gebied. Initiatiefnemers worden hierbij uitgedaagd om verder te kijken dan het eigen verdienmodel. Aan de hand van verschillende thema's moet een bijdrage worden geleverd aan het Amelandskwartier. Hoe deze bijdrage eruit ziet is maatwerk. De gemeente maakt afspraken met elk van de initiatiefnemers over welke bijdrage zij met hun initiatief gaan leveren, deze bijdrage staat in verhouding met de schaal, omvang en impact van het initiatief. Het ontwerp Ontwikkelkader Amelandskwartier heeft eind 2020 ter visie gelegen. Hierop zijn twee inspraakreacties binnen gekomen, deze hebben niet geleid tot aanpassingen.

Besluit:

De gemeenteraad besluit om het Ontwikkelkader Amelandskwartier vast te stellen;

Tegen stemden de fracties van VVD, CU, Lijst058
Voor stemden de fracties van PvdA, GLL, CDA, D66, FNP, GBL, PvdD

4.1.1 Amendement VVD - Amelandskwartier

Besluit:

Het amendement wordt verworpen met 21 stemmen tegen en 16 stemmen voor.
Tegen stemden de fracties van PvdA, GroenLinks, Gemeentebelangen Leeuwarden, Partij voor de Dieren en FNP
Voor stemden de fracties van VVD, CDA, D66, CU en Lijst058.

4.2 Jaarstukken 2020

Besluit:

De gemeenteraad besluit

a. de jaarstukken gemeente Leeuwarden 2020 vast te stellen;
b. de voorziening VRZ582 Onderhoud bruggen Boarnsterhim op te heffen;
c. de voorziening VRZ586 Achterstallig onderhoud verhardingen in te stellen;
d. een bedrag van € 12.243.000 te storten in de reserve voorwaardelijke budgetoverheveling;
e. een bedrag van € 4.970.000 te storten in de reserve budgetoverheveling;
f. het voordelig resultaat vast te stellen op € 15.492.000 en dit te storten in de Algemene Reserve;
g. de begroting van het dienstjaar 2021 overeenkomstig te wijzigen;
h. de door het college opgelegde geheimhouding t.a.v. de bijlagen 1 en 2 behorende bij de Collegeverklaring ENSIA 2020 te bekrachtigen.

(Collegebesluit 1 juni 2021)

4.2.1 Corrigendum Jaarstukken 2020

Op 2 juni jongstleden heeft het college de ontwerp jaarstukken ter vaststelling aan de gemeenteraad gestuurd. Het college informeert de raad nu over een paar correcties op de jaarstukken. Die correcties hebben verder geen gevolgen voor het in de jaarstukken vermelde resultaat. De correcties zijn ook verwerkt in de jaarstukken zelf. Het college vraagt de raad nu bijgevoegde gecorrigeerde versie van de jaarstukken in de plaats te stellen van de versie van 2 juni en een aanvullend besluit te nemen over een onttrekking aan de reserve Grondexploitatie.

Besluit:

De gemeenteraad besluit een bedrag van € 1.900.000 te onttrekken aan de reserve Grondexploitatie, dit bedrag te storten in de Algemene Reserve en de begroting 2021 overeenkomstig te wijzigen;

4.2.2 Motie CDA - steun voor sportverenigingen en wijk-, dorp- en buurtcentra

Besluit:

De raad besluit de motie aan te nemen met 27 stemmen voor en 10 stemmen tegen.
Voor stemden de fracties van CDA, PvdA, GLL, D66, FNP, Partij voor de Dieren en tegen stemden de fracties van GBL, CU, VVD en Lijst058.

Draagt het college op

- Voor de begroting van 2022 met een voorstel te komen om dorpshuizen/wijkgebouwen en sportaccommodaties van sportverenigingen voor het jaar 2022 met een woningen-tarief aan te slaan;
- Een overzicht te maken met ander maatschappelijk vastgoed (denk aan bijvoorbeeld musea, volkstuinverenigingen en scouting) en de financiële implicaties inzichtelijk te maken wanneer ook zij in 2022 met het woningentarief voor OZB worden aangeslagen;
- Een alternatieve eenmalige subsidie, ter grootte van het OZB verschil tussen nietwoningen en woningen, op te stellen voor bovengenoemde instellingen voor het geval de juridische houdbaarheid van de motie-Omtzigt door het college wordt betwist.

4.2.3 Motie D66 - Sportvelden Middelsee

Besluit:

De raad besluit de motie aan te nemen met 27 stemmen voor en 10 stemmen tegen.
Voor stemden de fracties van D66, PvdA, CDA, GLL, FNP en Partij voor de Dieren en tegen stemden de fracties van VVD, GBL, CU en Lijst058.

Draagt het college op:

- Voor de begroting van 2022 met een voorstel te komen om de bezuiniging op het sportcomplex Middelsee (fase 1) terug te draaien;
- Daarbij te kijken of het ook mogelijk is om dit met incidentele middelen te financieren;
- Dit voorstel voor 1 oktober 2021 naar de raad te sturen.

4.2.4 Motie PvdA - Culturele ambitie

Besluit:

De raad besluit de motie aan te nemen met 27 stemmen voor en 10 stemmen tegen.
Voor stemden de fracties van D66, PvdA, CDA, GLL, FNP en Partij voor de Dieren en tegen stemden de fracties van VVD, GBL, CU en Lijst058.
Verzoekt het college om

- Met een financiële uitwerking te komen om de eerdere bezuiniging op evenementen terug te draaien als onderdeel van de integrale afweging bij de behandeling van de begroting 2022
- Met een financiële uitwerking te komen om de benodigde gemeentelijke bijdrage voor BOSK te dekken als onderdeel van de integrale afweging bij de behandeling van de begroting

4.2.5 Motie GroenLinks Leeuwarden - Samen maken we Leeuwarden Groener

Besluit:

De raad besluit de motie aan te nemen met 27 stemmen voor en 10 stemmen tegen.
Voor stemden de fracties van D66, PvdA, CDA, GLL, FNP en Partij voor de Dieren en tegen stemden de fracties van VVD, GBL, CU en Lijst058.
Verzoekt het college

- Voor de begroting van 2022 met een voorstel te komen om incidenteel aanvullende middelen beschikbaar te stellen voor het planten van bomen in de hele gemeente (in algemene zin) en het herinrichten/vergroenen van de binnenstad van Leeuwarden (specifiek);
- Met een voorstel te komen voor de dekking van deze middelen;
- Na het vaststellen van de Begroting bewoners, ondernemers en organisaties te betrekken bij de uitwerking en uitvoering van deze vergroeningsplannen.

5 Motie buiten de orde

5.1 Motie PvdA - Gedenkbos

Besluit:

De raad besluit de motie aan te nemen met 26 stemmen voor en 11 stemmen tegen
Tegen stemden de fracties van VVD, CDA, FNP
Voor stemden de fracties van PvdA, GLL, D66, GBL, CU, Lijst058, PvdD
Verzoeken het college:

- De komende tijd een plan met uitwerking van de opties voor een gedenkbos temaken.
- Dit plan voor 1 oktober te maken
- De keuzes voor 1 november aan de raad voor te leggen

Toelichting:

Stemverklaringen
Raadslid Magré: D66 stemt voor en zal in het najaar bij de behandeling van dit plan bij de begroting een definitieve check doen.
Raadslid Atsma: CDA stemt tegen omdat het verhaal van de stichting van onderop eerst goed uitgezocht moet worden.

Raadslid Veldstra: De fractie van FNP stemt tegen omdat dit initiatief beter vanuit de Mienskip geïnitieerd had kunnen worden.

6 Sluiting

Voorzitter sluit de vergadering.